BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
14
20 M
5 H

PETRI
ABBATIS CELLENSIS
PRIMVM,
DEINDE S. REMIGII APVD REMOS,
AC DEMVM EPISCOPI CARNOTENSIS,
OPERA OMNIA.

Collecta in vnum ex libris tùm editis, tum mſſ.

Curâ & ſtudio vnius è S. Mauri Congregatione Monachi Benedictini.

S. Maria de Scala

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

PARISIIS,
Apud LVDOVICVM BILLAINE, in Palatio Regio.

M. DC. LXXI.

Cum Privilegio & Facultate Superiorum.

ILLVSTRISSIMO ECCLESIÆ PRINCIPI

CAROLO MAVRITIO LE TELLIER,

ARCHIEPISCOPO NAZIANZENO,

REMENSI COADIVTORI,

MAGNO REGIÆ CAPELLÆ PRÆFECTO.

SVB auſpicio Nominis tui, ILLVSTRISSIME PRÆSVL, *vt prodeat Petrus noſter, non minùs exigunt Iuſtitiæ leges, quàm conſcientia noſtra. Theſaurus eſt refoſſus in agro tuo, hoc eſt in Metropolis tuæ Monaſterio Remigiano: vbi hactenus magna ex parte latuerat. Inde Iacobus Sirmondus Petri noſtri Epi-*

ſtolas, nos Sermones ejus eruimus: ut Petrum tandem rediuiuum ſeu integrum Tibi offeramus, exiguum ſanè munus votis noſtris, ſed tamen oculis tuis (vt quidem ſperamus) non indignum. Petrus vir fuit, vt ſui temporis quiſquam alius, Eccleſiaſticæ diſciplinæ puriorumque morum ſtudioſiſſimus. Id vnum ſpirant Opuſcula ejus omnia. Quis non ſperet, Auctoris tanti lucubrationes benignis excipiendas oculis abs te, qui fugientem antiquorum Canonum diſciplinam ſiſtere & revocare moliris? Ita de te ſentit, ILLVSTRISSIME PRÆSVL, *Cleri Gallicani Senatus ampliſſimus: qui dum Chriſtianiſſimo Regi noſtro approbari cuperet Conciliorum Provincialium reſtitutionem; ex toto illo diſertiſſimorum hominum cœtu unum te deſignavit Oratorem, qui & acerrimi Ingenij tui facultate Regijs auribus id conſilij pro dignitate exponeres, & Zeli tui feruore inſpirares. Magnam omnium de Te expectationem vicit grauitas & majeſtas eloquentiæ tuæ: nec minùs Regi placuit Oratio, quàm Perſona dicentis. Eo in negotio invenies in Petro noſtro hominem votis tuis conſentientem. Si enim amas, vt verè amas, priſcam Eccleſiæ diſciplinam: en Petrus docet,* non eſſe dimittendas veteres vias propter novas. *Si antiquos Canones veneraris: Petrus eadem animatus religione dicit,* eos pari pæne obſervantia tenendos cum Evangelio. *Si Patrum doctrinæ*

inhærendum eſſe cenſes: id etiam cenſet Petrus, qui novitatem illam quæ à Patrum veſtigiis exorbitat, tam in Fide, quàm in moribus, necnon in vocum novitatibus, ſemper anathematizandam eſſe duxit. *Si Conciliorum vſum revocari cupis: hominem habes, qualem certè Alexander Papa III. ad generale Concilium Lateranenſe ipſe invitavit. Cùm verò Petrus præ ſenectutis incommodis eò proficiſci non poſſet, egregia dedit monita Alberico Romano Cancellario ceteriſque Concilij Patribus: in primis* vt armati gladio vtrimque acuto amputarent inſanas ſuperſtitiones, quæ fiunt in orbe Chriſtiano. *Si viros zelo divino plenos diligis: Petrum vtique diligis, qui Alexandrum Papam alioſque Eccleſiæ Paſtores commovit adverſus* duo Eccleſiæ mala, luxuriam & avaritiam *ſacrorum miniſtrorum, maximè adverſus* ſimoniam, *ceteraſque temporis ſui peſtes. Si denique ingenuam defæcatæ veritatis confeſſionem requiris: Petrum habes eodem ſtudio affectum.* Profert alius, *inquit*, abſque pondere rationis quod ei placuerit: recuſat alius quidquid ſale Evangelico aut prophetico conditum non eſt. Eſt alius vtilior, dulcior alius. Ego vtilem dulci præpono. Solas fauces magis demulcet dulcis: omnibus membris vtilis plus confert. *En Petri noſtri imaginem qualemcumque,* ILLVSTRISSIME PRÆSVL, *rudem certè*

& impolitam; ſed eam tamen quæ nec oculis diſpliceat tuis, ſi modò attendas merita præſtantiſſimi viri, & ſanctiſſimi Epiſcopi dignitatem, quam ornas in Te ipſo, & in aliis revereris. Quod ſi deeſt aliquid gratiæ, reliquum ſupplebit, vt confidimus, favor benignitatis tuæ, ILLVSTRISSIME PRÆSVL, *cujus experimento adducti Congregationis noſtræ Præfecti, Petrum nunc primùm integrum Tibi offerendum cenſuêre, vt publicum exhibeant obſeruantiæ in Te ſuæ monumentum.*

DE PETRO
EIVSQVE SCRIPTIS
PRÆFATIO.

1. PETRVS Cellenſis primùm Cœnobii Trecis, deinde Remis S. Remigii Abbas, ac demum Epiſcopus Carnotenſis, notior eſt nomine ac ſcriptis ſuis, quàm alienis elogiis. Quippe ſe ipſe ad vivum expreſſit, maximè in Epiſtolis ſuis, in quibus elucet eximia pietas cum eruditione haud vulgari conjuncta, honeſtas morum, animi candor ac ſinceritas, amicitia non fucata, zelus prudens, maturum judicium, viuidum ingenium, aliæque dotes, quæ magnum virum efficere ſolent. Epiſtolas illas jam dudum typis vulgauit Iacobus Sirmondus, alii alia eius opera præter Sermones, quos tandem ex Remigiano codice manu deſcripto cum cæteris Petri lucubrationibus hîc exhibemus, vt Petrum, ſi fieri poteſt, integrum habeamus. Hinc in anteceſſum præmittere juuat quædam de eius vita, quædam item de lucubrationibus ab eo ſcriptis.

2. Petro noſtro patrium ſolum Gallia, natale Campania fuiſſe videtur. Neptem habuit HAVVIDEM ex lib. 4. ep. 11. cuius connubium cum Petro de Tornella ab inceſti criminatione vindicat tum apud Hugonem Senonenſem Epiſcopum lib. 1. epiſt. 9. tum apud Alanum Autiſiodorenſem epiſt. 22. Hugonem Remenſis Eccleſiæ Canonicum *Cognatum & amicum* ſuum appellat lib. 8. epiſt. 4. Et lib. 5. epiſt. 1. Bernered̀o Sueſſionici Monaſterii S. Criſpini Abbati ſcribens, meminit cuiuſdam *dominæ cognatæ ſuæ.* Cætera de eius parentibus ac genere incomperta. Petri patria ac parentes.

3. Quo in loco vitæ Monaſticæ rudimenta didicerit Petrus noſter, non obuium eſt definire. Veri ſimile apparet id factum in Cella Trecenſi: tametſi eum adoleſcentem in Pariſiaco Monaſterio S. Martini de Campis aliquantum exegiſſe temporis, ex Monaſtica profeſſio.

lib. 8. epiſt. 23. intelligitur. *Ego ipſe*, inquit, *ad S. Martinum de Campis adoleſcentulus veriſſimis experimentis quod dico guſtavi & vidi.* & lib. 9 epiſt. 3 Theobaldo Abbati Cluniacenſi electo gratulatur in hunc modum: *Nam & ipſe ſervus & filius ſum Cluniacenſis Eccleſiæ.* Quo tempore vitæ religioſæ ſe addixerit, poſtea expendemus.

Abbatis dignitas Trecis. 4. Monaſterio Cellenſi, de quo legenda Sirmondi adnotatio in Epiſtolam primam, præfectus eſt Petrus circiter annum M. C. L. Certè ante obitum S. Bernardi, quem recens mortuum laudat lib. 1. epiſt. 16. ad Iohannem Macloúienſem Epiſcopum, & ipſe tum Abbas Cellenſis. Extat & alia eius Epiſtola ad Eugenium Papam III. nomine Conuentus S. Meuennii edita. Nullas verò litteras antequam eſſet Abbas ſcripſiſſe reperitur. Porro Bernardus & Eugenius ad ſuperos abierunt anno M. C. LIII. Petro Abbate quantum Cellæ floruerit Monaſtica diſciplina, patet ex lib. 1. epiſt. 9. & lib 5. epiſt. 3.

& Remis. 5. Anno M. C LXII. migrauit Petrus in Abbatiam S. Remigii, quæ tum in ſuburbio Remorum erat. Nec tamen curam Cellæ ſuæ penitus abiecit: quin ſucceſſoris ſui prauis moribus indignatus, eum aut corrigi aut remoueri ſategit. Extat ea de re libri 5. epiſtola 3. ad Berneredum Abbatem, in qua hæc verba: *Succeſſor ille noſter Cellenſis Abbas, quia non bene multiplicauit, immo non fovit oua quæ illi reliqueram, ſed conculcauit imperfecta, deſtruxit autem perfecta, vltra diſſimulare non poſſum: ſed aggredior tentare & probare, vtrum Deus reſpicere dignetur priores meos labores, illum vel prorſus remouendo ab Abbatia, vel ſaltem corrigendo à ſtultitia ſua, & in melius commutando.* Eiuſdem eſt argumenti epiſtola 7. In regimine Cœnobii Remigiani multa præclarè geſſit, in his *caput Monaſterij ſui*, id eſt, ſuperiorem apſidis Eccleſiæ ambitum nouo opere conſtruxit ex lib. 9. ep. 4 Cætera perſequi non eſt huius loci.

Epiſcopatus. 6. Demum in Sedem Eccleſiæ Carnotenſis ſucceſſit Iohanni de Sariſberia, amico ſuo, non anno M. C. LXXXII. ſed LXXX. deſinente, aut ſequenti incunte. Nam Iohannem deceſſiſſe die 25. Octobris anni M. C. LXXX. conſtat ex Necrologio Monaſterii Ioſaphatenſis prope Carnotum. Adſtipulatur Chronologia Hugonis Monachi Autiſiodorenſis, eius temporis æqualis, qui prædicto anno M. C. LXXX. Iohannis obitum reponit.

Certè Petrum noſtrum Eccleſiæ Carnotenſi præfuiſſe annos 7. Mois.
& anno M. C. LXXXVII. obiiſſe legitur in quodam indice Epiſcoporum iſtius Eccleſiæ, & muros vrbis ſtrataſque inſtauraſſe. In præcitato Necrologio Ioſaphatenſi commendatur his verbis: *x. Kalend. Martij depoſitio Domini Petri Carnotenſis Epiſcopi, ſummi & noſtris temporibus incomparabilis viri. Hic enim ad ornamentum collatarum ſibi à Domino virtutum, etiam virgineæ perhibetur munditiæ gratiâ floruiſſe. Iacet in choro noſtro, vbi epiſtola legitur.* Hæc tantùm de Petri vita & geſtis. Iam de eius lucubrationibus quædam obſeruanda.

7. Primum in editione noſtra locum obtinent SERMONES, quos vel ipſe ad diſcipulos habuit, vel compoſuit rogatu amicorum. Theobaldus ex Priore Cœnobii S. Martini de Campis Epiſcopus Pariſienſis, Sermones de Aduentu ab ipſo poſtulauit. Reſpondet ipſe lib. 1. epiſt. 21. *Sermones de Aduentu Redemptoris vt componerem vobis, in mandato acceperam: ſed malitiæ ſollicitudinis ſuæ etiam raritatem lucis dies præſens adjunxit.* Porro Sermones eius tanto in pretio ſunt habiti, vt *per quatuor*, ait ipſe, *ventos cœli* ſpargerentur, & Monachus quidam Bertinianus eorum copiam ſibi fieri poſtulaueritr. Ad quem ipſe modeſtè in lib. 7. epiſt. 19. *Sermones noſtros quos tamquam plumas inutiles & ſuperfluas quatuor venti cœli per diuerſa projecerunt, habere deſideras. Si legiſti, nonne exſangues ſenſibus ſententiarum & enerues tenuitate verborum inueniſti? Si non vidiſti, quis perſuaſit tantopere te quærere, quos inuentos ſtatim habeas reſpuere?* Denique in lib. 1. epiſt. 10. ad Mathildem Abbatiſſam: *De componendis quibuſdam ſententiolis ſermonis tui non ſum oblitus: ſed tam citò implere non potui pluribus impeditus.* Petri Sermones hactenus ineditos nunc primùm vulgamus, ex codice Remigiano acceptos. Atque vt de iis ingenuè dicam quod ſentio: ſunt illi quidem piis ſenſibus referti, reſperſi floribus ſcripturarum, ac ſanctiori vitæ componendæ accommodi: attamen exiles nonnumquam, & vni argumento non ſatis inhærentes, ſed in varia ſubjectæ materiæ capita (qui mos ferè illorum temporum erat) volitantes; mutili & imperfecti aliquando. Digni tamen omnino ſunt qui legantur ab iis qui auitam pietatem amant, digni qui emittantur in lucem ob Auctoris optimi memoriam. Cæterùm in Sermone 8. de Cœna Domini vſus eſt verbo *tranſſubſtantiauit*,

Opuſcula.

quod vocabulum eodem ſæculo vſurpauit Stephanus Epiſcopus Æduenſis in libro de Sacramento altaris cap. 13.

8 Secundum locum obtinet, LIBER DE PANIBVS, Iohanni Sariſberienſi amico ſuo nuncupatus, in Bibliotheca Patrum jam editus, vti & duo tractatus ſequentes. Opuſculi *de Panibus* mentionem facit Petrus in lib. 6. epiſt. 22.

9. Subſequuntur alia duo Opuſcula, nempe DE TABERNACVLO MOYSI LIBRI DVO, & LIBER DE CONSCIENTIA *ad Alcherum Monachum*, de quibus nihil adnotandum occurrit, niſi quòd liber de Conſcientia preſſior & nervoſior alio opuſculo eſſe videtur.

10. Deinde ſuccedit LIBER DE DISCIPLINA CLAVSTRALI, *Henrico Campaniæ Comiti nuncupatus*: quem librum Petrus compoſuit jam ſenex, vtpote annum trigeſimum agens Monaſticæ profeſſionis; vti ipſe in Præfatione teſtatur, vbi *ſciaticæ guttæ* quâ pungebatur meminit. Quem locum ſi conferas cum epiſtola 12. libri 8. ad Alexandrum Papam, in qua ſe excuſat à Concilio Romano propter eamdem (vt vocat) *guttam*; non obſcurè colliges, hunc librum ſcriptum eſſe circiter tempus Concilii, quod celebratum eſt anno M. C. LXXIX. Quod ſi ita placet, Petrus non multo ante annum M. C. LVIII. vitam Religioſam profeſſus eſt. Quamquam nihil obſtat, Petrum ſæpius eadem paſſione affectum fuiſſe. Certè ſi *adoleſcentulus* (vt ſuperiùs obſeruatum) vixit in Monaſterio S. Martini de Campis, longè ante prædictum annum nomen dedit Ordini noſtro: vt qui anno M. C. LXXX. jam ætatis erat exactæ. Lege ipſius epiſtolas duas, nimirum libri 7. epiſtolam 20. & libri 9. epiſtolam 4. Iſtum porro tractatum primus in lucem edidit Acherius noſter in Spicilegii tomo 3.

11 Demum poſtremo loco editæ ſunt EPISTOLÆ tum Petri noſtri, tum Alexandri Papæ III. à Sirmondo anno 1613. vulgatæ & Notis illuſtratæ, quas in fine cujuſlibet epiſtolæ apponimus.

12. EPISTOLAM AD FRATRES DE MONTE DEI, quæ S. Bernardo perperam adſcripta eſt à multis, Petro noſtro tribuendam eſſe conjectauit eruditus vir, qui nuper epiſtolam illam Gallicè reddidit. Iam omnium animi in eam ſententiam, quæ exquiſitis fulta erat conjecturis inclinabant; cùm Præfationis iſtius epiſtolæ poſterior pars, in editis eatenus reſecata, è mſſ.

codicibus eruta prodiit tum in tomo 2. Bibliothecæ Ciſtercienſis à Bertrando Tiſſierio concinnatæ, tum in noua editione S. Bernardi operum: in cujus Præfationis calce Auctor inſtruit indicem operum ſuorum, quæ Guillelmi Abbatis Monaſterii S. Theodorici genuina eſſe compertum eſt. Ex quo conficitur, epiſtolam illam verum eſſe fœtum Guillelmi Abbatis: cujus nomen vtique, tametſi decurtatum, legitur in ſalutatione epiſtolæ præmiſſa hunc in modum, qui in omnibus quos viderim libris manu exaratis exprimitur: *Dominis & Fratribus H. Priori & H. W. Sabbatum delicatum*, id eſt, *Haimoni Priori* & alter. Monacho Carthuſiano, cujus nomen incipiebat à littera Hi *Vvillelmus*. Non ergo Petro noſtro, ſed Guillelmo adiudicandam eſſe eam epiſtolam, evincit tum ſalutatio epiſtolæ, tum enumeratio illa Guillelmi operum, quæ in fine Præfationis ab Auctore ipſo condita eſt. Accedit Auctoris ætas quæ Petro competere non poteſt. Illa ſiquidem epiſtola ab Auctore jam *ſene* inſcripta eſt *Haimoni Priori* Carthuſiæ Montis Dei. Auctor enim in Præfatione ad Haimonem jam *ſenem* ſe & *deficientem* eſſe ait. Atqui Petrus virilem ætatem agebat Haimone Priore, qui Gaufredo Priori primo ſucceſſit anno M. C. XLIV. in annos ſeptem: quo tempore Petrus noſter necdum annos triginta attigerat. Certè eam epiſtolam ſcriptam eſſe initio inſtitutæ Carthuſiæ Montis Dei intelligimus ex quæſtione *nouitatis* ab æmulis obiectæ, quos Auctor à principio reuincit. Carthuſia verò hæc anno M. C. XXXVI. condita, Gaufridum Priorem primum habuit; ſecundum Haimonem anno M. C. XLIV. tertium Geruaſium anno M. C. LI. cui ſuffectus Simon, ad quem duæ extant Petri noſtri epiſtolæ. His adde ſtyli & orationis diſcrepantiam magnam, quæ inter legitimas Petri epiſtolas aliaque opera, & epiſtolam ad Fratres de Monte Dei intercedit. Nam hac in epiſtola ſtylus turgentior, ſententiæ magis pingues, ſublimes, & fortes; orationis conſequentia major, quàm in Petri noſtri operibus elucent. Ea porrò omnia ex æquo reſpondent aliis Guillelmi Abbatis lucubrationibus, quæ ingenium graue, ſolidum & apprime eruditum ſpirant. Quæ dotes equidem in Petri noſtri ſcriptis ſatis apparent, non tamen (vt quidem ego cenſeo) ad Guillelmi comparationem. Hæc ſunt argumenta, quæ prædictam epiſtolam non Petro noſtro, ſed Guillelmo Abbati reſti-

tuendam eſſe perſuadent, nomen ſcilicet *Vuillelmi* in ſalutatione expreſſum, Index Guillelmi operum in fine Præfationis, Avctoris ætas & ſtylus: quæ in Petrum conuenire non poſſunt. Neque his obſtat, quod enumeratio illa Guillelmi lucubrationum deſit in pleriſque exemplaribus mſſ Ea ſiquidem exſtat in nonnullis optimæ notæ, ſignanter in Thuaneo, quod olim fuit Bibliothecæ Montis Dei. Cur verò Guillelmus *Abbatis* nomen ea in Præfatione non aſſumpſerit, inde factum eſt, quod eam epiſtolam ſcripſit poſt abdicatam præfecturam, cùm ad Ciſtercienſes tranſierat Signiaci Monachus factus, vbi & ſepultus eſt. Verùm hac de re & de Petro noſtro ſatis ad hunc locum.

TESTIMONIA VETERUM
DE PETRO ABBATE CELLENSI.

Nicolai Monachi Clarevallenſis epiſtola xxv. quam Prioris ſui nomine ſcripſit ad Henricum Epiſcopum Trecenſem.

ABBAS CELLENSIS vir religioſus ac timens Deum, homo bonus & teſtimonium bonum habens à bonis, vita & litteratura conſpicuus, nobis quoque tanta familiaritate devinctus, vt non ſit vnus de ceteris, ſed præ ceteris vnus Omnia noſtra ſua ſunt, & ſua noſtra ſunt: nos in illo, & ipſe in nobis. vnus eſt de ordine ſuo, in quo domino Abbati noſtro (*S. Bernardo*) amico veſtro multum complacuit, &c.

Joannis Saresberienſis epiſtola CLXXII. *ad Henricum Comitem.*

QUAS Quæſtiones cùm mihi Albericus Remenſis, quem cognominant de porta Veneris, quæ vulgo Valeſia dicitur, nomine veſtro adhibitis aliquot litteratis viris propoſuiſſet, vt verum, Domine, fatear obſtupui: nec quærenti potui habere fidem, donec venerabilem virum, fideliſſimum & devotiſſimum vobis, Abbatem S. Remigii adduceret, qui & ipſas proponeret quæſtiones, & ad eas cum multa precum inſtantia pro amore veſtro & ſuo peteret reſponderi: pro certo affirmans vobis in vita nihil eſſe jocundius, quàm cum litteratis viris & de litteris habere ſermonem.

Kalendarium Eccleſiæ Carnotenſis ix. *Kalend. Martij.*

OBIIT piæ recordationis D. Petrus Carnotenſis Epiſcopus, qui prius fuerat Abbas S. Remigii Remenſis: qui antiquam banni conſuetudinem Theobaldo Comite aſſentiente reformavit.

Petro Abbati de Cella ſcribunt Bernardus epiſtola ccxciii. *Joannes Saresberienſis epiſtola* lxxv. lxxvii. xxci. *&c. & Nicolaus Clarevall. epiſt.* xx. xxiv. xxviii *&c. Eidem Abbati S. Remigij Saresberienſis idem epiſt.* ccxxc. *& Alexander Papa III. paſſim. Epiſcopi verò Carnotenſis meminit Stephanus Tornacenſis epiſtola* cxxxvi.

INDEX SERMONVM
PETRI CELLENSIS.

DE Aduentu Domini, Sermones ſex,	1. & ſſ.
In Vigilia Natiuitatis D. Sermo vnus,	18
In Natiuitate D. Sermones quinque,	21. & ſſ.
In Purificatione B. Mariæ, Sermo vnus,	36
In capite jejunii Sermones duo,	39. & ſſ.
In Dominica I. Quadrageſimæ Sermo vnus,	44
Feria VI. poſt Dominicam I. Quadrag. Sermo vnus,	48
In Dominica in medio Quadrag. Sermones tres,	55. & ſſ.
In Feſto S. Benedicti Abbatis Sermo vnus,	63
In Annuntiatione Dominica Sermones ſeptem,	65. & ſſ.
De Paſſione Domini Sermones quatuor,	85. & ſſ.
Dominica in Ramis Palmar. Sermo vnus,	95
In Cœna Domini Sermones octo,	98. & ſſ.
De Reſurrectione Domini Sermones octo,	128. & ſſ.
De Aſcenſione Domini Sermones tres,	143. & ſſ.
In Feſto Pentecoſtes Sermones quatuor,	151. & ſſ.
In Natiuitate S. Iohannis Baptiſtæ Sermones duo,	165. & ſſ.
De S. Petro ſeu eius Cathedra Sermo vnus,	172
De S. Maria Magdalena Sermones quinque,	176. & ſſ.
De Transfiguratione Domini Sermones duo,	193. & ſſ.
De Aſſumptione B. Mariæ Virginis Sermones octo,	201. & ſſ.
De S. Bernardo Sermones duo,	227. & ſſ.
De S. Nicolao Sermones duo,	230. & ſſ.
In Feſto omnium Sanctorum Sermo vnus,	232
De Apoſtolis Sermo vnus,	234
In Communi Confeſſorum Sermo vnus,	238
Sermones in Synodis habiti nouem,	241. & ſſ.
Ad Monachos Sermo vnus,	269. & ſſ.
De lege naturali, ſcripta & Euangelica, Sermo vnus,	273. & ſſ.

SVMMA PRIVILEGII.

CHristianissimi Francorvm Regis Lvdovici XIV. Priuilegio die iv. Iunii M. DC. LXIX. conceſſo, & ejuſdem anni ejuſdemque menſis die vi. in Typographiæ Pariſienſis codicem relato, cautum eſt, vt Congregationis Sancti Mauri R. P. Superior Generalis Librum, cui titulus eſt, *Petri Abbatis Cellenſis Opera omnia*, per quem maluerit Typographum, neue alius citra ejus conſenſum edat: vti vberiùs diploma ipſum explicat.

Idem Superior Generalis, facultatem dedit Lvdovico Billaine *Bibliopolæ Pariſienſi, prædictum Librum imprimendi, die* 12. *Maij* 1671.

PETRI

PETRI ABBATIS CELLENSIS, DEINDE S. REMIGII REMENSIS, AC DEMVM EPISCOPI CARNOTENSIS, SERMONES.

DE ADVENTV.

SERMO I.

V*ENI Domine viſitare nos in pace vt lætemur coram te corde perfecto.* Pedibus calceatis, viſibili ſpecie, ad peccatores non ſolùm diſcalceatos fide ſed & diſpoliatos beatitudine, necnon & vulneratos cupiditate, Saluator venit. Vt clariùs autem intelligamus calceamentum Domini, totum habitum prout poſſumus diſcutiamus; curramus tamen primùm ad textrinum ſapientiæ, & à cœtu ſanctarum virtutum in eo pulcherrimam & ſanctiſſimam veſtem contexentium quæramus, vtrum iam Verbo incarnando telam vel tunicam

Gen. præparauerint. Exhibe igitur Rebecca nobis veſtes valde bonas quas domi
27. habes, vt his iunior filius ſecundùm humanitatem indutus, benedictionem ſi-
ue primogenita omnis creaturæ hereditate poſſideat. Protet Moyſes ve-
Exod. ſtem ſanctam fratri tuo præparatam in gloriam & decorem in qua ſanctifi-
28. catus miniſtret. Aperi Maria veſtiarium tuum vt ſtola byſſina filius tuus cir-
cumamictus, offerat victimam quam nemo hactenus auſus eſt attrectare,
Hebr. ne dicam offerre, vnde Apoſtolus: *Si ergo eſſet ſuper terram, nec eſſet ſacer-*
8. 4. *dos: cùm eſſent qui offerrent ſecundùm legem munera, qui exemplari deſer-*
uiunt & vmbra cœleſtium. Sicut reſponſum eſt Moyſi, cum conſummaret ta-
Exod. *bernaculum. Vide* (inquit) *omnia facito ſecundùm exemplar, quod tibi*
25. 40. *monſtratum eſt in monte.*

Tres igitur doctiſſimas puellas de Iſraël in omni varietate & pulchritudine texentes, priùs prædeſtinatione in meritorio cœli altiſſimi, ac demum in veſtibulo vteri tui prudentiſſima, caſtiſſima, & humillima Virgo reperio. Harum prior omnium prædeſtinatio, deinde ſapientia, tertiò gratia diuina, ſimul & ſimiliter in præparanda tunica Verbi Dei cooperantur: prædeſtinatio diſponit, ſapientia depingit, gratia componit: velut materiam carnis creando diſponit prædeſtinatio, velut formam noui hominis nouo ordine concipiendi & naſcendi inſpirando depingit ſapientia, velut inſolitæ iunctionis compactionem Dei & hominis componit gratia æterna: nonniſi prædeſtinatio hoc excogitare, nonniſi gratia perſuadere, nonniſi ſapientia adimplere potuit. Dixit ſapientia ad redemptionem humani generis hoc eſſe neceſſarium, gratia admonuit vt fieret in corde Altiſſimi voluntarium, prædeſtinatio vt ſalus veniret in plenitudine temporis adhibuit obſequium. Viam liberationis præmonſtrauit prædeſtinatio, ſapientia præambulauit, gratia perfecit: prædeſtinatio cadauer oſtendit mortui, ſapientia lauat, gratia eleuat; iubet prædeſtinatio, iuuat ſapientia, complet omnia gratia. Sed quia noſtræ ſaluationis tenuiſſima huiuſmodi ſunt fila & manum ſummi artificis exigentia, in ſacrario hoc replicata interim veneremur, & ad groſſiora quædam propter adſtantem populum ſermonem vertamus.

Adam, fratres chariſſimi, cùm à Deo crearetur, nudus quidem carne factus eſt, ſicut & pueri omnes nudi de vtero matris naſcuntur, ſed animo veſtitus erat quadam decentiſſima virtutum varietate. Scire namque debetis quòd ſicut turpitudinem corporum veſtimento celamus, ſic animæ fœditatem, quæ à peccatis accidit, bonis virtutibus reprimimus: fortè in dorſo vel in pectore vel in quolibet loco corporis tui ſubortum eſt aliquid, quod denigret aut deturpet formoſitatem totius corporis, quid ergo facis? certè celas, certè velas, certè contegis, quare hoc? procul dubio ne deridearis, procul dubio ne oculos amici vel mariti offendas. Hoc faciunt homines ad homines, & propter homines, ſed propter Angelos quid? immo propter Deum quid? peccaſti, falſum teſtimonium dixiſti, rem vicini rapuiſti, hominem occidiſti, adulterium ſiue fornicationem feciſti, aliquid de criminalibus commiſiſti, & verecundiâ non erubeſcis, & confuſione non repleris?

O homo nonne vident Angeli, nonne Deus aſpicit qui ſcrutatur corda & renes? plus autem times homines quam Angelos? vicinum tuum quàm

Dominum tuum? deriſionem tranſitoriam times, & damnationem æternam non times? Noli tranſitoriè gehennam cogitare, quia vexatio eius non erit tranſitoria ſed perpetua, quia per ignem tranſiturus es: ne ſentias aduſtionem, aſſume tecum vnum de panniculis pueri IESV, aut ſaltem fimbriam veſtimenti eius. Redi ad cor & quære vel pannos quibus tegas turpitudinem, vel veſtes quas habeas ad ſolemnitatem. Si pauper & peccator es, minoris ſunt precij quibus inuoluitur puer Ieſus in præſepio, quàm virtutes quas attulit de cœlo; ſufficiunt tamen tegere turpitudinem, tegere putredinis tabem & calefacere cadaueris præmortui puluerem. Sunt autem panni iſti, ieiunium, humilitas, paupertas, confeſſio & eleemoſyna: non timebit à frigoribus niuis qui talibus indutus fuerit pannis.

Cur Domine Ieſu pannis coopertorium diuinitatis inuoluis, quod poſtea ſine pannis, clauis & lanceæ in cruce pandis, & vſque ad diſtenſionem expandis? an times pruinam, qui non reformidas lanceam? ſed in pannoſo humilitas, in lanceato notatur patientia. O pannoſe da nobis, aut ſaltem vende pannos, lepram ſiquidem panni iſti tangunt & tergunt: meretricem necnon in adulterio deprehenſam tam à pœna quàm à culpa leniſſimo tactu liberant. Da ergo Ieſu pannos humilitatis per conuerſionem, vende per correctionem: *Beati enim quorum remiſſæ ſunt iniquitates* per correctionem, Pſ. 31. 1. *& tecta ſunt peccata*, per ſatisfactionem.

Audi pœnitens ad quid tegumentum requiras, & quomodo, vel vnde, vel vbi, denique quà tegere te debeas. Tanti fœtoris, tantæque fœditatis eſt nebula peccatorum Adæ ſeu filiorum eius, vt eâ ſol offenſus conuertatur in tenebras & luna in ſanguinem; aſtra non ſint munda, mare ferueſcat, terra contremiſcat, cœlum erubeſcat, aër intumeſcat, Angelus fugiat, Deus ſe auertat, os & ventrem ſuum mors & infernus abſque termino aperiat. Satíſne intelligere ex his horrorem peccati potuiſti? certè nondum expreſſi abominationem, nondum deſcripſi execrabilem eius ferocitatem: ira leonis, furor draconis, ſibilus ſerpentis, feritas apri, & quidquid in rebus creatis inſaniùs in ira efferri poteſt, non poſſunt adaptari crudelitati malitiæ ſiue peccati. Hæc fera tam ferociſſima aliquando mordet animam, aliquando fœdat, aliquando vulnerat, aliquando deuorat, aliquando abſorbet: mordet per ſuggeſtionem, fœdat per delectationem, vulnerat per conſenſum, deuorat per operationem, abſorbet per deſperationem.

Sed tu Domine Ieſu veni viſitare animam & ſana morſum per confeſſionem, laua maculam per compunctionem, cura vulnus per orationem, extrahe de faucibus per condignam ſatisfactionem, reuoca iam abſorptum per omnipotentiſſimam miſerationem. Tu enim Danielem de lacu leonum, tu Ionam de ventre ceti, tu Abraham de Vr Chaldæorum, tu tres pueros de camino Babylonis, tu Suſannam de ore gladii; tu populum Hebræorum à perſecutione Pharaonis; tu Petrum naufragantem in mari, & negantem in atrio Principis Sacerdotum; tu Paulum de profundo pelagi, tu Dauid de ore leonis; tu latronem de faucibus mortis eripuiſti; & nunc non miſereris populi tui aduentum tuum præſtolantis? & nunc ad filios tuos incipis indu-

rari. Veni ſed in pannis non in armis, veni ſed humilis non excelſus, veni ſed ſuper aſinam non ſuper Cherubim, veni ſed in præſepio non in altiſſimo cœlo; veni ſed ad nos non contra nos, veni ſed ſaluans non iudicans, veni ſed in gremio matris non in ſceptro majeſtatis, veni ſed viſitare nos in pace non arguere in furore. Si talis veneris fugiemus non à te ſed ad te; omnino namque inconſueta pauorem faciunt; conſueta verò ſuauiùs attrahunt.

Conſueto igitur habitu, conſueto victu, conſueto ſermone, ſed tamen more diſſueto & conditione diſſimili ad homines venit Deus homo, ad mortales Immortalis factus mortalis; ad peccatores nihil cum peccato habens, habens tamen formam & naturam ſine peccato peccatoris. Hic qui ſuper aſpidem & baſiliſcum veniebat, calceatus acceſſit; hic qui leproſos mundare veniebat, in pannis ægrum viſitauit. Animaduerte in calceamento myſterium fidei ſignificari; in pannis, Eccleſiaſtica Sacramenta quibus venena deterguntur peccatorum, quibus ornatur facies conuerſorum, quibus velatur turpitudo pœnitentium.

Ecce habes tegumenta, quia habes & pudenda, id eſt, peccata quæ ſunt tegenda: fortè quæris quomodo? docet Rebecca quæ filium ſuum Iacob benedictioni paternæ ſupponens, priùs eum induit veſtibus Eſaü valdè bonis quas apud ſe domi habebat, & quia colli nuda ſiue manus vnde tegeret deerat, pelliculas hædorum quorum iam carnes coxerat circumdedit manibus, & colli nuda protexit. Vtilis hæc hiſtoria, ſufficientem exhibet formam pœnitentiæ peccatoribus recedentibus à peccato, & quærentibus gratiam & benedictionem Dei Iacob. Sed ne ſatietas faſtidium generet, aliàs repoſituri & latiùs expoſituri; interim eam ſupprimimus, hoc tantùm ex ea ſumamus vt quomodo veſtire ſe debeat anima pœnitentis innoteſcamus, veſtibus namque Eſaü valde bonis quas Rebecca domi retinuit cùm ad venationem piloſus ille exiret, veſtiri debemus, cùm benedictionem quærimus.

Gen. 27.

Sed quid eſt hoc? Rebecca virgo decora nimis, eſt illa Angelorum ſancta ſocietas quæ Iſaac, gaudio videlicet cœleſtis iubilationis deſponſata, cogitat ſemper & amat quæ domini ſunt. Eſaü piloſus qui venatione agreſtium & ſylueſtrium, poſtquam offenderat animum Iſaac, occupatur, diabolus eſt qui poſtquam de cœlo ſicut fulgur cecidit, fictus & callidus velut piloſus in inſidiis ſedet, vt in occulto rapiat pauperem, decipiat animam volantem. Is veſtes valde bonas domi reliquit, cum optimæ naturæ ſuæ ſcilicet Angelicæ bonas dotes à Deo infuſas, per apoſtaſiam amiſit, *In veritate enim non ſtetit*. Sed Rebecca ſibi veſtes bonas vendicauit, cum illa ſancta ſocietas, decidente Lucifero, firmiùs ſtabilita in amore ſui Creatoris, animos ad Deum conuertit, & ne ſimiliter laberetur, fortiùs amoris vinculis ſe ſe innexuit.

Ioan. 8. 44.

Veſtes itaque valde bonæ Eſaü, ſunt illæ vetæ virtutes quibus in paradiſo Dei ſui plenus decore Lucifer in Propheta reſplenduiſſe legitur. His Ieſus pannis, imò ſatis melioribus indutus ad nos de cœlo venit. Adam enim ſicut & Lucifer ornamenti pectoris ſui in paradiſo oblitus tunicam hyacinthinam eiectus perdidit, & pelliceam recepit: frequenter quidem poſtea eam repetere voluit, ſed nec ſemel potuit. Secum itaque veniens Ieſus filius

Ezech. 28. 12.

Altiſſimi veſtes illas valde bonas attulit, qui primam ſtolam, annulum & calceamenta prodigo filio reſtituit; reddidit namque lætitiam ſalutaris ſui, reddidit Spiritum rectum, Spiritum ſanctum, Spiritum principalem, cor mundum, animam puram, carnem immaculatam. Iſtæ ſunt mutatoriæ veſtes, quas pro ſemicinctiis, pro pannis menſtruatæ, nobis pietas Ieſu commutauit, vt de reis innocentes, amici de inimicis, de eiectis efficeremur conciues.

Præterea nuda colli & manus ſine tegmine remanerent niſi pelliculas hædorum Rebecca reſeruaſſet: nuda colli manifeſtam deſignant ſuperbiam; manus nudæ, opera iniuſtitiæ; pelliculæ hædorum, pœnitentiam conuerſorum. Pœnitentia itaque quam Angelus neſcit, quia nec bonus ſtans in iuſtitia, eâ indiget, nec malus perſeuerans in iniuſtitia agit, à peccatoribus ſumpta eſt, & nuda colli, id eſt, peccatum ſuperbiæ, & manus nuda, id eſt, opera iniuſtitiæ, vindictæ Dei abſcondit; ecce quomodo anima ſe veſtire debet.

IN ADVENTV DOMINI.

SERMO II.

NVNTIA *nobis ſi tu es ipſe qui regnaturus es in populo Iſraël?* Tibi ſoli Ieſu de omni re credimus, quia veritas es, te credimus quia ſolus es quod es, in te etiam credimus, quia non verbo & lingua, ſed opere & veritate te diligimus. Ideo nuntia nobis, ſi tu es qui regnaturus es, quia te volumus regnare ſuper nos, cuius iugum ſuaue eſt, cuius onus leue, cui ſeruire regnare eſt. Opponit ſe & transfigurat in Angelum lucis pater mendacij diabolus, tótque & tantas ex quo à veritate decidit, tam in paradiſo ptimis parentibus, quàm poſteritati eorum contexuit in hoc exilio tendiculas deceptionum tot, vt vix quod verum eſt in caligine iſta diſcernatur, quod certum in ambiguitate eligatur, quod optimum acquiratur. Cauentes itaque & nolentes impingere damnoſum fidei noſtræ errorem te Ieſu de te conſulimus, vt indices nobis, vbi paſcis vbi cubas in meridie, ne incipientes vagari poſt greges ſodalium tuorum pro Chriſto Antichriſtum, pro bono peſſimum, pro Deo diabolum excipiamus: *Nuntia ergo nobis ſi tu es, &c.*

Cauſas equidem miſſionis tuæ non omnino ignoramus; miſſus es enim vt annuncies populo tuo ſcelera eorum & domui Iacob peccata eorum, miſſus es vt manifeſtes te ipſum mundo, miſſus es vt deſtruas inimicum & vltorem, miſſus es vt ſoluas compeditos, educas incarceratos, liberes captiuos, regnum peccati deſtruas, & regnum iuſtitiæ ſtatuas. Equidem diu eſt quod Prophetæ quorum teſtimonia credibilia facta ſunt nimis, tam de aduentu tuo quàm de noſtra redemptione libros plurimos impleuerunt. Vrgente itaque tam noſtra neceſſitate quàm tua miſeratione occurrimus cum

omni ſupplicatione, quærentes ſi tu es ipſe quem expectamus & ad cuius regnum ſortem noſtram transferri exoptamus. Tyrannus namque ille cui ab ira indignationis tuæ traditi fuimus, ſcorpionibus cædit nos, vrit flagellis, in verberibus torquet & excruciat vſque ad medullas viſcerum, non eſt ſanitas in carne noſtra in qua habitat peccatum, non in corde vbi infidelitas & ignorantia regnant; omne caput languidum & omne cor mœrens, à planta pedis vſque ad verticem non eſt ſanitas. Cùm totam occupauit maſſam fermentum præuaricationis, nuſquam locus remanſit immunis à peccato & pœna peccati. Totum cum omnibus partibus ſuis hominem inſpiciamus, & quæ membra quæ poſſideant vitia diligenter diſcutiamus.

A planta pedis vſque ad verticem non eſt ſanitas cùm pedes currunt ad malum in conſilio impiorum: genua & tibiæ ſtant in via peccatorum: renes ſedent in cathedra peſtilentiæ; membra pudenda quæ ſunt partes vulpium polluunt templum Spiritus ſancti, tabernaculum nominis Dei: lumbi implentur illuſionibus, venter cibo & mero diſtentus deſpumat in libidines: guttur nitidius ſuper oleum, miniſtrat carbones ſubter cratem ferream, os ebullit ſtultitiam, lingua vibrat faculam accenſam: labia loquuntur magniloqua, oculi aſpiciunt vanitatem, aures ſuſcipiunt detractionem: manus effundunt ſanguinem: ceruix erigitur in elationem. Inſpiciamus adhuc quàm graui ſtimulo malè ſollicitus de morte noſtra conuulnerauit nos ille cuius nomen eſt mors. Planta igitur pedis terræ hærens grauis & fiſſa, quaſi planta vituli aggrauat hominem in terra, & diuidit ad multa: inſidiatur autem
Pſal. 48. 6. ſerpens calcaneo qui plantæ continuus eſt, vnde conqueritur Pſalmiſta: *Iniquitas inquit calcanei mei circundabit me*; id eſt prima ſuggeſtionis peccatum à ventre matris nullo tempore nulla parte vſque ad exitum vitæ ceſſat me inquietare.

Præſumit enim diabolus ſequentia facilè ſe poſſe occupare ſi principia veneno ſuo præualuerit inficere. Illum ergo cuius intentionem in calcaneo, cuius affectionem in planta, cuiuſque actionem afflauerit in pede: illum cuius anhelitus prunam ardere facit, in regno peccati detinere, & ad regnum mortis tranſmittere quis prohibebit, niſi gratia & vita quæ per Ieſum Chriſtum facta eſt ſubuenerit? Tibiæ ſequuntur in aſcenſu membrorum, de quibus ait
Pſal. 146. idem Pſalmiſta: *Non in fortitudine equi voluntatem habebit, nec in tibiis viri beneplacitum erit ei*; quod eſt dicere nec ſuperbia vel poteſtas contumacium placet Deo, nec incompoſitus inceſſus præſumptuoſi & audacis hominis. Eſt autem vtrumque vitium, nimis compoſitè, vel incompoſitè incedere, alterum enim luxuriæ, alterum eſt ſignum inconſtantiæ. Iſaias reprehendit filias Sion quæ compoſito gradu incedebant. Iacobus Apoſtolus
Iac. 1. 8. in Epiſtola ſua ait: *Vir duplex animo inconſtans eſt in omnibus viis ſuis.* Genua quæ ſequuntur non ſunt curuanda Baal, ſed Deo excelſo, quia omne genu flectitur ei cœleſtium terreſtrium, & infernorum: non ergo curues genua meretrici, ſed Dei genitrici, non ſimulacro, ſed Deo viuo & vero. Renes & lumbos qui ſequuntur, accinge ſicut vir, ne effluant per luxuriam, dic Deo,
Pſal. 138. 13. *Tu poſſediſti renes meos*, id eſt delectationes meas, & non me teneat luxuria, ſed continentia & caſtitas.

Sequitur venter & ſtomachus cuius officium ſi legitimè adminiſtratur, vtile & pernecelſarium eſt, ſi fines naturæ excelſerit, omnino perniciolum & damnoſum, nam ſine ipſo nec viuitur, per ipſum, ſi iugum moderationis excuſſerit, peſſimè viuitur. Sit ergo in ſubſidium quotidianæ reparationis, nec ſe præcipitet in exterminium malignæ ſuperfluitatis. Deinde gulam tenemus quæ velut infuſorium ventris pene quidquid vorauerit infundit, tanquam portam itaque ventris gulam obſeruare debemus, ne quid intret per portam quod euertat naturam: claudit hanc portam ieiunium, abſtinentia cuſtodit, moderata refectio ſalubriter aperit, immoderata ipſos eius cardines concutit. Fauces deinde quaſi atrium intrinſecus, os habent oſtium extrinſecus, quo non cuſtodito non eſt pax intranti vel exeunti: ſi enim de radice colubri conceperit mala cogitatio quemlibet fœtum, quamdiu os clauſum cohibet intrinſecus cadauer mortuum, ſepulchrum quidem eſt guttur ſiue fauces, ſed nondum patens, ſi autem fœtorem preſſum ore aperto exhalauerit, ſepulchrum patens eſt & aëre corrupto moritur etiam ſpecies religionis, quæ hactenus viuebat in lucrum bonæ opinionis. Sit ergo eloquium dulce, ſint caſta eloquia, ſit porta ſemper clauſa malis, aperta bonis. Quid deinde oculi quorum miniſterio velut Sol & Luna, dies ſapientiæ & nox ignorantiæ reguntur in homine, vt ſint tenebræ eius tanquam lumen eius, id eſt, humiliter ſe accuſet de ignorantia, & vtiliter ac ſobriè vtatur data à Deo ſapientiâ & ſcientiâ: oculus qui non ſatiatur viſu, ſi pudicus ſit & caſtus, cœlum potius reſpicit quàm terram, vnde *attenuati ſunt oculi mei ſuſpicientes in excelſum.* Eſaiæ 38. 13.

Oculi itaque iſti videntes Dei potentiam à longè venientem, ſigna circa Ieſum & de Ieſu propheta curioſiùs quærunt, & an omnia quæ de ipſo dicta ſunt concurrant, diligenter inueſtigant non cum Iudæis dicentes; *Tu de te ipſo teſtimonium perhibes teſtimonium tuum non eſt verum*, ſed cum Petro, *Domine ſi tu es iube me venire ad te ſuper aquas*, non tentando, ſed inquirendo dicunt Nuntia nobis, &c. Si tu es Rex Iudæorum, Si tu es Rex Regum & Dominus Dominantium, Si tu es Rex Sion qui ſuper aſinam & pullum filium ſubiugalis ſedens, Hoſanna Filio Dauid à pueris Hebræorum audiſti, nuntia nobis, ſi tu es qui ſuper ſolium Dauid, & ſuper Regnum eius ſedere veniſti, nuntia nobis ſi tu es principatum habens ſuper humerum, nuntia nobis ſi tu es Filius Regis cui Pater omne iudicium dedit vt omnes honorificent filium, ſicut honorificant patrem qui miſit illum: nuntia nobis ſi deſinet regnum à Damaſco, ſi mortem præcipitare veniſti, ſi dare redemptionem pro populo tuo, ſi veniſti vt ſaluum facias populum tuum à peccatis eorum. Nuntia nobis ſi veniſti dona naturæ reparare, & dona gratiæ reformare: Nuntia nobis ſi de neceſſitatibus ſuis liberaturus es creaturam, quæ vanitati ſubiecta eſt non volens, ſi ſoluturus es nos à miſeria & peccato. Videmus, ecce Virginem Matrem, videmus tempus beneplaciti Deus, videmus defeciſſe ſceptrum de Iuda & Ducem de femoribus eius. Videmus conflari gladios in vomeres, & lanceas in falces. Videmus ſigna innouata, videmus iter habere medium ſilentium noctis: hæc omnia indicant nouum veniſſe ſuper terram à quo nouum cœpit teſtamentum, lege veteri antiquata cum omni-

Ioan. 8. 13. Math. 14. 28.

bus obſeruantiis ſuis. Tranſlati ergo in legem gratiæ, fidei & iuſtitiæ ad Regnum transferamur æternæ ſalutis & gloriæ, te procurante Ieſu qui cum Patre & Spiritu ſancto viuis & regnas Deus per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

DE ADVENTV DOMINI.

SERMO III.

Eſaiæ 16 1. E*MITTE agnum Domine Dominatorem terræ de petra deſerti ad montem filiæ Sion.* Mitte Angelum & emitte Agnum, non aprum, non vnicornem, non taurum, non bouem, non aſinum, non camelum, non leonem, non baſiliſcum, non ſcorpionem, non ſerpentem; Aper namque dente morderet, vnicornis vero cornu impeteret, taurus ceruicoſitate ventilaret, bos cornu peteret, hircus fœteret, aſinus ſtoliditate moleſtaret, camelus gibo diſpliceret, leo deuoraret, baſiliſcus veneno occideret, ſcorpio caudâ pungeret, ſerpens deciperet. Hæc vitia cauenda ſunt non oranda. In apro namque ſignificatur rixa & contentio, in vnicorne ſingularitas & præſumptio, in tauro laſciuia & rebellio, in boue pigredo vel induratio, in hirco luxuria, in aſino hebetudo, in camelo inflatio & prauitas, in leone rabies & rapina, in baſiliſco mala perſuaſio, in ſcorpione detractio: in ſerpente doloſa deceptio; in agno innocentia. A ſupradictis vitiis præcipuè abſtineamus,
* f. virtutem qui in veſtimentis ouium, ſiue laneis, ſiue pelliceis ſpeciem pietatis non * vtinam mentiamur. Quaſi enim leonina pelle aſinus inducitur, cum mens vitioſa pelles Salomonis vel agni ſimulatione aſſumit. Vnde Apoſtolus de qui-
2. Ad Timoth 3 5. buſdam, *ſpeciem quidem pietatis habentes, virtutem autem eius abnegantes.* Nequaquam itaque in ſpiritu ſit dolus, cùm extrinſecus præferatur ſimplicitatis habitus; ſed hoc homo habeat in corde quod demonſtratur in facie. Tunc ſiquidem vtiliter orabit, Emitte agnum Domine, quia qualem inuenerit
Pſal 17. talem ſe illi exhibebit, *cum ſancto enim ſanctus erit & cum innocente innocens,* id eſt cum agno agnus erit.

Emitte ergo agnum Domine qui non iraſcitur, qui non inſidiatur, qui non recalcitrat, qui non ambulat in magnis, neque in mirabilibus ſuper ſe, qui lanam ſuam dat nobis, ſicut niuem ad calefaciendum quod in nobis eſt frigidum, ad operiendum quod probroſum, qui dat corium ſuum ad reſtringendum quod diſſolutum, ad veſtiendum quod in pedibus nudum eſt, qui dat carnem ſuam ad manducandum, ne deficiamus in via, qui humilia & infirma aſſumptæ humanitatis tanquam fimum diſpergit in terra noſtra, vt his viſitata & inebriata & locupletata multiplicetur vt afferat fructum trigeſimum, ſexageſimum vel centeſimum. Vngula etiam ſua, id eſt increpa-
Ioan.15. 15. tione ſcabiem noſtram tollit, id eſt deſideria maligna & pruriginem compeſcit, inteſtina aperit & exponit dicens: *Omnia quæcumque audiui à Patre meo*

meo nota feci vobis. Ventriculum in quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ abſconditi, ſuggerit conuiuatoribus ſuis: dorſum patientiæ quod Pilatus flagellauit, oſtendit ad informationem correptionis. Coſtas quas in cruce extenſas dinumerauerunt crucifixores ſui, edendas apponit in menſa altaris. Cornibus hæret in cruce ſicut aries Abrahæ inter vepres hærebat. Caudam offert cùm dicit ecce ego vobiſcum ſum vſque ad conſummationem ſæculi. Dentes eius lacte candidiores ſunt, quia in eius prædicatione nihil mendoſum, nihil obſcurum eſt. Oculi vino pulchriores quia, vt ait Gregorius, in comparatione vel in contemplatione eius vileſcunt omnia, *Hic eſt* Ioan. 1. 29.
Agnus Dei qui tollit peccata mundi.

Hunc Agnum emitte Domine qui ſecum deferat ſapientiam ſedium tuarum aſſiſtricem, lucem & veritatem: vnde *emitte lucem tuam & veritatem* Pſ.42.3.
tuam, id eſt, gratiam & doctrinam; manum quoque vnde Dauid dicit *emitte* Pſ.14.7.
te manum tuam de alto, id eſt, de ſinu Patris, auxilium contra impugnatorem diabolum: emitte latenter ne audiatur ſtrepitus in compitis Aſcalonis, vbi conueniunt dæmones fures animarum, fures conſiliorum Dei, ſi fortè contra malitiam ſuam tractat aliquid bonitas ſapientiæ Dei. Emitte ſapienter, quia omnia in ſapientia feciſti, & prudentia tua ſuperbum diabolum percuſſiſti. Emitte fortiter, quia fortis Dominus & potens in prælio: emitte ſuauiter, vt deſcendat ſicut pluuia in vellus, & impleat laguncul as virginalis vteri aquâ noſtræ humanitatis & vino diuinitatis. Emitte libenter quia vnicus filius multos adoptiuos acquiret, *qui non ex ſanguinibus neque ex vo-* Ioan. 1.
luntate carnis, neque ex voluntate viri, ſed ex Deo nati ſunt. Emitte licen- 13.
ter vt iam ſaltem in plenitudine temporis in fine ſæculorum, licentiam habeat veniendi qui ab initio præuaricationis & eiectionis Adæ de paradiſo, non deſtitit præmittere aduentus ſui præcones, & miſericordiarum frequentiſſimas diſtillationes. Emitte Agnum manſuetum qui fugiat Herodem ſicut damula leonem, & à facie Iudæorum quando tulerunt lapides vt lapidarent eum, ſicut ouis lupum. Emitte agnum tondendum in circunciſione, excoriandum in crucifixione, vendendum triginta denariis in proditione, immolandum pro noſtra redemptione. Emitte Agnum qui dignus ſit accipere virtutem & diuinitatem, qui dignus ſit ſoluere ſeptem ſignacula libri ſignati, id eſt, myſterii dominicæ Incarnationis: Emitte Agnum qui non ſtatim occîdat peccatores, ſed ad pœnitentiam prouocet dicens, *non veni* Matth.
vocare iuſtos, ſed peccatores ad pœnitentiam. 9. 13.

Emitte, ſed ad quid? vt dominetur, Dominatorem, inquit, terræ. Vnde? de petra deſerti. Quo? ad montem filiæ Son. Quæ eſt petra deſerti? Ruth Moabitis quam Boos in vxorem accepit & ex ea genuit Obed, Obed autem genuit Ieſſe, Ieſſe autem Dauid, de cuius ſemine CHRISTVS, qui de Virgine Matre originem habuit. De petra igitur deſerti emitte Agnum Domine ad montem filiæ Sion, vt linea propagationis, profundo & incognito Dei iudicio, duas humani generis propagines, id eſt, Iudæos & Gentiles complectatur, lapis angularis qui facit vtraque vnum: moueat greſſus ſuos à petra deſerti, qui multis annorum millibus licet ab Adam venire cœperit, nullis tamen veſtigiis euidenter alicubi impreſſis cum ſilentio ſicut

aquæ Siloë, ad noſtram liberationem longo anhelitu tendebat. Huc autem quaſi victor gratia manſionis diuertens, conſiliorum & cogitationum antiquarum reſpiracula concipiens, paſſibus manifeſtioribus cœpit appropinquare, itaut Matthæus Euangeliſta ex hoc incipiat dinumerare; ab Abraham tamen inchoata propter promiſſionem Dei digreſſione.

Hoc etiam notandum in eo quod de petra deſerti, emitte agnum dicitur, pater exoratur quod ſicut ſolet fieri in conductibus aquæ, vt ad reſpirationem vel inſpectionem ſalientis aquæ, lapideum interponatur receptaculum; ſic curſus miſerationis diuinæ à primo homine tanquam à primo lapide confluens, myſticum canalem habuit Ruth Moabitem Booz Iudæo copulatam: meatu ergo venuſtiori per Dauid Regem recepto, lucidiori vena ad montem filiæ Sion, id eſt, Virginem MARIAM, quem adquiſiuit dextera eius perefluxit, ibique lagunculam teſteam propter fragilitatem ſexus muliebris imber matutinus diuinitatis & ſerotinus humanitatis, ſicut pluuia deſcendens in vellus impleuit; hæc enim eſt piſcina portæ ſuperioris in qua gratia abluit & caro peccati abluitur, dum ad præparationem incarnandi Verbi Virgo ab omni peccato emundatur, & CHRISTI caro abſque vllo peccato concipitur: quæ caro Agni non ſolùm eſt immunis ab omni labe corruptionis, ſed eſt tantæ puritatis & virtutis, vt ſolo nutu vel con-
Ioan. 1. tactu curet lepram totius contagionis. *Agnus enim Dei eſt, qui tollit pecca-*
2. 9. *ta mundi.* Vt itaque tollat peccata mundi, emitte Agnum Domine dominatorem terræ de petra deſerti ad montem filiæ Sion, IESVM CHRISTVM Dominum noſtrum qui cum Patre & Spiritu ſancto viuit & regnat per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

IN TEMPORE ADVENTVS.

Super eadem verba.

SERMO IV.

Eſaiæ 16. 1. EMitte *Agnum tuum Domine dominatorem terræ de petra deſerti ad montem filiæ Sion.* Humanæ quærelæ neceſſitas & remedii opportunitas nulli magis nota quàm Deo, qui priùs præparauit antidota quàm diabolus euomeret in ore & mente hominis peſſima venena. Creſcente itaque & ſuperexcreſcente morbo, adiecit medicus conficere iuxta ſingulorum accidentia, congrua ſuæ ſapientiæ & humanæ miſeriæ remedia. Inde tabula diuinæ propaginis formas votorum & vocum diuerſarum recitat per ſingulos Prophetarum libros, dum alter ſic afficitur, & alter aliter; bono namque domino ſeruus familiaris non veretur humiliter ſuggerere vnde non credit eum offendere; non autem offenditur qui vult rogari antequam rogetur, & priùs porrigit manum quàm qui accipiat reperiatur: nunquam enim digno

petitori defuit gratia largitoris, nec ſemel indignis prærogauit miſericordiam, qui paſſim omnes quotidie vocat & vrget ad gratiæ ſuæ plenam omni bono archam. Antiquorum igitur Patrum quiſque contemperans poſtulationem ſuam & ſempiternæ diſpoſitioni & noſtræ neceſſitati, porrigit libellum per manum Angeli legendum in palatio ſummi Regis, vt de beneplacito Creatoris Agnus mittatur ad opus vniuerſalis reſtitutionis.

Hoc tempore & huic negotio leo non erat neceſſarius, quia nimium eſt rigidus, neque camelus quia altus & giboſus, neque aſinus quia iners & tardus, neque lupus quia rapax, neque vrſus quia contumax, neque hœdus quia fœtet, neque equus quia procul odoratur bellum, neque bos cornupeta quia terræ nimium hæret, neque taurus quia ceruicoſus eſt; ſolus Agnus congruit rei agendæ quia incorruptus, quia immaculatus, quia manſuetus, quia villoſus, quia tenerrimus, quia pacatus & placidus. Emitte igitur Domine dominatorem terræ, emitte de ſinu diuinæ mentis, emitte à ſummo cœli, emitte à ſupremo cardine inuiſibilis maieſtatis, emitte de conceſſu tuo, emitte de theſauris & abyſſis, emitte agnum domine dominatorem terræ: Non Saülem qui quærit aſinas patris tanquam aſinarius; non Pharaonem regem Ægypti qui in equis & curribus perſequitur populum Dei; non Nabuchodonoſor qui quaſi bos comedit herbam, non Alexandrum magnum qui ſicut leo omnia regna vaſtauit, non Roboam qui ſcorpionibus ſubiectum populum cædit, non Salomonem qui amator mulierum, luxuriæ idololatriam iunxit: non Sedeciam qui pactum ſcindens ſicut vrſus effoſſis oculis in cathenis fuit; non Achaz qui vineam Naboth tanquam lupus per vxoris rabiem quaſi per famem rapuit & occidit: non de aliis regibus quemlibet mittas, quia deuorant plebem ſuam ſicut eſcam panis, non ſaluant, non liberant, non redimunt; frater enim non redimit nec purus homo, ſed Deus homo, ſed Agnus immaculatus cuius ſanguine redempti ſumus de vana noſtra conuerſatione; hic eſt Agnus quem Pater ſignauit & miſit in mundum.

Attendamus ergo ſignum Agni quia vtrumque poſtem noſtrum munire debemus ſanguine Agni contra exterminatorem Angelum: nihil in Agno negligendum, quia etiam minima pars eius ſaluti noſtræ valde neceſſaria eſt. Quatuor pedes Agni ſunt quatuor partes crucis, longitudo, latitudo, altitudo & profundum, vel quatuor partes mundi, oriens, occidens, ſeptentrio & meridies. Vel quod in cantico Annæ legitur, Dominus mortificat propter vngulam, & viuificat propter plantam, & eſt primus pes. Secundus eſt qui deducit ad inferos impios & reducit conuerſos. Tertius pes, Dominus pauperem facit ſpiritu, & ditat beatitudine. Quartus pes Agni humiliat ſuperbum, ſubleuat contritum & humiliatum. Vultus Agni voluntas Dei, quia *quæ placita ſunt ei* (inquit IESVS) *facio ſemper*: &, *hic eſt in quo mihi bene complacui.* Oculos in Apocalypſi habet ſeptem, quia requieuit ſuper eum ſpiritus ſapientiæ & intellectus, ſpiritus conſilii & fortitudinis, ſpiritus ſcientiæ & pietatis, & repleuit eum ſpiritus timoris Domini; & cornua ſeptem quia reddet in die Iudicii vnicuique ſecundum opera ſua, prout geſſit in corpore quadrupliciter, in anima tripliciter. *Super tribus ſceleribus Damaſci*, inquit Dominus, *& ſuper quatuor non conuertam eum.*

1. Reg. 2. 10.

Ioan. 8. 29.

Matth. 11. 18.

Eſa. 11. 2.

Amos 1. 3.

Venter Agni diſtinctus eſt ſaphiris quia humana paſſus, ſed diuina opera-
Pſ. 128. tus eſt. Dorſum eius patientia eſt, vnde Dauid, *Supra dorſum meum fabri-*
3. *cauerunt peccatores.* Lana eius beneficia vel euangelica prædicatio, quam
nent & texunt omni creaturæ prædicando Euangeliſtæ & omnes doctores
Eccleſiæ. Caro eius vitalis animæ cibus, Sanguis potus.

IN TEMPORE ADVENTVS.

Super hæc verba *Ecce Virgo*, &c.

SERMO V.

Eſaiæ 7. ECce *Virgo concipiet*, &c. Vt aliquid de pondere litteræ dicam, illud *Ecce*,
14. renouatiuum eſt temporis, reuocatiuum fidei, recreatiuum animi. Vir-
go concipiet & pariet filium, ſuſpenſiuum eſt intenſionis, ſucceſiuum de-
uotionis, conſolidatiuum Chriſtianæ dignitatis. Per aduentum Domini
tempora renouantur, fides mortua reſuſcitatur, animus lugens præ inopia &
deficiens præ tædio diuturnæ expectationis recreatur. Intentio cum Iob ele-
git ſuſpendium in occurſum Saluatoris, deuotio ſicut Maria Magdalene au-
diens quia Dominus venit, citò ſurgit & venienti lacrymas offert. Chri-
ſtiana fides in conceptione Deum quaſi vitalem ſpiritum diuina inſufflatione
Apocal. accipit. De renouatione ait Dominus, *Ecce noua facio omnia*; vtique no-
21. 1. uum aduentum, nouum conceptum, nouum partum, nouam matrem,
nouum filium, nouum morem naſcendi, viuendi, prædicandi, moriendi,
reſurgendi, aſcendendi ad cœlos, iterum veniendi ad iudicandum viuos &
mortuos.

Luc. 18. De reuocatione fidei item dicit, *Veniens filius hominis putas inueniet fidem*
8. *ſuper terram*. Et Propheta, non eſt fides in terra. In dies inquirunt Iudæi
Eſaiæ & annos, prophetat iſte, & deridendo dicebant, *Manda remanda, expecta*
28.10.13 *reexpecta.* Item *Lex per Moyſem data eſt, gratia & veritas per IESVM*
Ioan. 1. *CHRISTVM facta eſt*, qui dixit, *Creditis in Deum & in me credite*,
17. iam ergo fidem abeuntem & animam exhalantem reuocauit. De recreatio-
Ioan. ne animi Propheta ait, *Suſcita prædicationes quas locuti ſunt in nomine tuo*
14. 1. *Prophetæ priores, da mercedem ſuſtinentibus te vt Prophetæ tui fideles inue-*
Eccli. *niantur.* Item, *Iſte conſolabitur nos ab operibus noſtris.*
36. 17.
Gen. 15.
29. De ſuſpenſione intentionis ait Iob, *Elegit ſuſpendium anima mea*, &
Iob 7. Ezechias *Attenuati ſunt oculi mei ſuſpicientes in excelſo*, & Dauid, *Ad te*
15. *leuaui oculos meos*, &c. Nec immeritò, quia Moyſes aſcendit in montem
Eſaiæ & Dominus deſcendit cum legem dare vellet; quantò igitur iuſtiùs ad ver-
38. 14. ticem aſcendendum, cum Deus in carne ſuſcipiendus ſit & à Virgine conci-
Pſ. 122. piendus? medio ſatis ſpatio & vltra Dominus deſcendit, cùm clauſtra puel-
1. laria intrauit; ſed non pluſquam decuit partes noſtras inferiores attigit,

quia virilem commixtionem in ſua conceptione non admiſit. Intendat itaque & extendat ſe noſtra intentio quovſque fides fines velaminis ſui protendat vt credat. Non diſcutiat myſterium incarnationis ſimpliciter ſentiens de incomprehenſibili vnione Verbi & hominis ſimul, in verbo Angeli & fide Virginis & operatione Spiritus ſancti facta, nec ſimul nec ſemel donec oculo ad oculum videatur exprimenda.

De ſuccenſione deuotionis ait Iſaias, *Cuius ignis eſt in Sion & caminus in Ieruſalem.* Latitabat ignis in Sion quamdiu conceptio Virginis detineretur in vtero. Sed caminus apparuit in Ieruſalem, cum ſtella Magos Ieroſolyma adduceret, & regem natum manifeſtaret: Succenſa proinde deuotio eſt, quia populus qui ſedebat in tenebris vidit lucem magnam, & ſol Iuſtitiæ exortus eſt timentibus Deum. Eſaiæ 31.9.

De conſolidatione Chriſtianæ dignitatis reſtat dicere quomodo in conceptione Virginis ſolidatum ſit. Qui non credit IESVM de Spiritu ſancto & Virgine MARIA conceptum & natum, non habebit fidei fundamentum, quod ita ſtat inexpugnabile & inconuulſum, quod poteſtatum aëriarum & mundanarum & infernalium vis tota coaceruata impugnando magis ac magis firmaret & ſtabiliret.

SVPER EADEM VERBA

Ecce Virgo concipiet, &c.

SERMO VI.

ECce *Virgo concipiet & pariet filium.* O ſingulare, ô ſpeciale Virginis priuilegium præ Angelis, præ omnibus Sanctis, præ omnibus Dei donis eſt, quod Virgo concipiet & pariet filium, non Angelis, non Archangelis, non Virtutibus, non Poteſtatibus, non Principatibus, non Dominationibus, non Thronis, non Cherubim, non Seraphim, datum eſt hoc beneficium. Satis ſit eis Deum adorare, Deum videre, Deum diligere, Deum cognoſcere, Deo obedire; voluntatem Dei in omnibus adimplere & in nullo deficere; nec aliquid timere. Accipiunt ſiquidem beata munera, nec eſt in tanta ſocietate cui inſit pluſquam accepit velle habere. Confertum & coagitatum omnium gratiarum cumulum Virgini noſtræ reſeruauit, vt haberet proprium fontem, cui nec Angelus niſi cum gratiarum actione communicaret, cui omnia ſæcula ſumma veneratione, inclinato capite deferunt, nec ſimile quid vltra ſperare præſumerent, ſed exinde portionem ſibi debitam cum gratiarum actione ſingulorum ſæculorum generationes vendicarent. Superlunaris quoque regionis incolæ ſua obſequia gratanter exhiberent, non admirantes ab æterno latuiſſe, quod tam ſilenter ſapientia Dei de inſcrutabilibus ſcriniis ſuis extraxerat vt Virginis vterum intraret, Eſaiæ 7.14.

quem totus mundus nequaquam caperet. Mirum quidem quòd ſic intrauit
vt in ea habitaret, ſed amplius plus ſtupendum quod ſic intrauit vt illum
Virgo conciperet.

Alius namque venientem ad ſe Deum dignè recipit, alius ſuſcipit, alius
excipit. Recipit hoſpitem, ſuſcipit Dominum, excipit amicum: quis ve-
Eſaiæ rò capit, imò quis concipit illum niſi Virgo, de qua dicitur, *Ecce Virgo con-*
7. 14. *cipiet, &c.* Dicitur de quodam cuius moti ſunt pedes, *quòd ſpiritus pertran-*
Pſ. 101. *ſibit in illo & non ſubſiſtet.* Dicitur de Moyſe, *Cùm tranſiero poſteriora mea*
16. Exodi *videbis.* Dicit Iob, *In horrore viſionis nocturnæ tranſiuit quidam cuius non*
33. *agnoſcebam vultum.* Multum eſt, multum eſt vel in tranſitu videre Deum,
Iob 4. ſed iucundius, ſed vtilius capere Deum, retinere Deum, incomparabilius
13. 16. verò concipere in carne & de carne ſua Deum. Facta enim eſt iſta virginalis
conceptio interueniente coagulo fidei & charitatis, incomprehenſibiliter
feruente gratia circa cultum legis & mandatorum Dei, fermentante etiam
Spiritu ſancto ſata tria, id eſt, carnem & animam virginalem cum deſuper
data gratia, vnde panis formaretur, cum cruſta humanitatis, & mica Di-
uinitatis, coquendus in furno crucis, & ſumendus interim in menſa altaris,
Eſaiæ tandem in regno Dei; & hoc eſt quod ait, *Ecce Virgo concipiet, &c.*
7. 14. Et quia Virgo non ſolùm eſt ager plenus de quo dicitur, *Ecce odor filij*
Gen. *mei ſicut odor agri pleni cui benedixit Dominus*, ad procreandum panem, vt
27.27. Pſ. 103. legitur in Pſalmo, *Vt educas panem*, id eſt CHRISTVM, *de terra*, id
14 eſt Virgine MARIA: attendendum quia ipſa eſt vitis de qua exprimitur
Eccli. vinum libaminum, vt in Eccleſiaſtico legitur, *Ego quaſi vitis fructificaui*
24. 23. *ſuauitatem odoris.* In diſſimili rerum ſpecie, ratione probabili aſſimilamus
conceptionem factam in Virgine, ſicut enim terra profert germen ſuum, &
ſicut hortus ſemen ſuum germinat, ſic Virgo Deum, ſic Deus in Virgine
concipitur & naſcitur, ſolo vtique humore terræ & pinguedine gratiæ. Ad
vitem noſtram, id eſt Virginem noſtram alligatum pullum, id eſt Filium
ſuum Pater oſtendit, & hanc vitem putauit cœleſtis Agricola, cum purga-
uit illam ab omni tam originali quàm actuali culpa. Paxillo alligauit, cùm
Ioſeph deſponſauit; fœcundauit, cùm per Angelum ſalutauit, frondes & fo-
lia protulit, cùm Angelo reſpondit, fiat mihi ſecundùm verbum tuum.
Eſaiæ Quaſi laguncula vino impleuit, iuxta Iſaiam qui ait, *Decem iugera facient*
5 10. *lagunculam vnam*: quando decem menſibus carnem CHRISTI ſacris fo-
uit gremiis, & hominem atque Deum verum & perfectum in natiuitate
mundo edidit. Decem namque iugera, tanquam decem ſulcos in vitula
Samſonis exarauit, quando Chriſtum ſuum, qui eſt finis legis, quæ decem
conſtat mandatis, ad incarnandum MARIÆ Virgini deſtinauit. Vel de-
cem iugera ſunt humana & Angelica iuſtitia quæ plenaria fuit in MARIA:
nouem ſiquidem ordinibus diſtinguitur Angelica natura, decima verò creata
eſt humana. Nihil autem in homine, nihil in Angelo collatum aut collo-
catum fuit iuſtitiæ, quod non deflueret pleno gurgite ad thronum gratiæ,
vt in gratia quieſceret qui in tempore orbem ſuum ſua gratia abundanter
impleret; quam enim præmiſit vel attulit gratiam concipiendus, hanc extu-
lit ſaluâ poſſeſſione maternâ, natus pleniſſimè longè latéque eam erogaturus.

Afferamus itaque ad laguncułam plenam, cyathos ſiue ſcyphos noſtros vt inebriemur ab vbertate domus Dei, & bibamus vinum quod Virgo vitis germinauit, & quod æquè germinat virgines. Non ſimus dediti vino in quo luxuria eſt, quod eſt de vua fellis, & eſt fel draconum, & venenum aſpidum inſanabile. IESVS Nazarenus quia Nazareus eſt, non bibit hoc vinum; & quia vocabitur Emmanuel, id eſt nobiſcum Deus, non faciamus niſi quod viderimus eum facientem, & non ſint in nobis ſchiſmata. Conceptus certè eſt & natus de MARIA quæ non eſt diuiſa, quia Virgo eſt & vna virtute, virginitate, conceptione, prole, dignitate, proteſtatione, propitiatione, & ſaluatione. Dicamus ergo *Ecce Virgo concipiet, &c.* & voca- Eſaiæ
bitur nomen eius Emmanuel nobiſcum in hac peregrinatione. 7. 14.

Non ſufficio cogitare quo habitu, quo ſermone & qua lingua ad illam nubem lucidam poſſim accedere, in qua IESVS non eſt transfiguratus ſed incarnatus, niſi meritò & incarnationem illam appellauerim à transfiguratione, cùm ille *qui in forma Dei erat non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqua-* Philip.
lem Deo, ſed ſemetipſum exinaniuit formam ſerui accipiens in ſimilitudi- 2. 6.
nem hominum factus & habitu inuentus vt homo. Hæc reuera eſt mirabilis transfiguratio quâ non aliud in ſe transfigurauit, ſicut Apoſtolus in ſe & Apollo transfigurat quorundam infirmitates, ſed ſe Deum in ſe hominem diſpenſatione ineffabili, non amiſſâ ſed repoſitâ formâ Dei & expoſitâ formâ ſerui transfigurauit, vel potiùs vniuit.

Mutato itaque imò mutuato Angelico habitu, ſi fieri poſſet vtcumque cogitare, loqui aut ſcribere de Domina meâ auderem; nam in iſto ſiue proprio ſiue alieno, ſiue publico, ſiue priuato habitu quid dicam? cùm publicus ſit diſſolutus, priuatus reſtrictus, alienus ſuſpectus, proprius deſpectus, publicus neſcit ſobrietatem, priuatus ignorat cordis dilatationem, alienus ſecuritatem, proprius timet abiectionem. In publico eſt filius Belial, liber iuſtitiæ, onager in ſolitudine: in priuato ſeruus Mammonæ, ſeruiens ventri & gulæ: in alieno filiæ ſanguiſugæ quæ dicunt affer: in proprio, poſitus ſub lege qui dicit video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ; ſuſpenſus itaque quid eligam ignoro.

Sed in dubiis tenenda eſt benignior interpretatio; ſemper igitur depreſſos & pauidos circumfero oculos, non ſurſum versùs faciem in qua ſunt duo luminaria magna, vltra valentiam oculorum præclara: per quæ ſubradiabat horis inceri is lux lucis & fons luminis, ſola quæ geſtabant vltra valentiam oculorum præclaram. Sed deorſum verſus calceamenta filiæ Principis quæ accincta & calceata mundi gloriam calcabat, & Angelicam excellentiam eminebat: vbi ad radices Libani oritur fluuius Paradiſi CHRISTVS, qui factus eſt nobis Dei virtus, & Dei ſapientia, iuſtificatio & redemptio. Contrito itaque & humiliato ſpiritu muſſitabo in gemitu meo ad ianuam Matris miſericordiæ, ſi fortè ab ipſa accipiam quod dignè de ipſa dicam vel ſcribam; ratio enim hominis & ingenium ſuccumbendo potiùs poteſt expirare, quàm dignum aliquid ſine gratia, de plenâ gratiâ dicere.

Deuoluamus itaque Arcam ſanctificationis ſalutis gloriæ ſuæ indumentis, vt quæ ſoli filio nata; ſuperparcamus attingere, & quæ publicæ vtilitati ſuf-

ficiunt venerando tentemus appetere. Eſt enim in ipſa, & quod ſine damno expandat in via; & quod cum gaudio ſeruet in patria, vnde hîc fouetur deuotio, & ibi perfruatur viſio. De conceptu igitur eius & partu, aſſidua fiat commemoratio, quia æterni regni hæc eſt potior prælibatio; & eſt dulce ſuper mel & fauum, ſemper in ore & corde habere MARIAM & IESVM.

Ecce nouus, ecce recens, ecce adhuc in ipſa pendens arbore, tam benè ſapidus, quàm plenè iucundus fructus. Neque enim tempore fit melior, quia omni tempore, non ætate ſed creatione eſt ſenior. Verbum non maturandam naturam humanam aſſumpſit, quoniam aſſumendo conſummatè maturauit. Nec crudũ aut ſemicoctum quidquam in ea reliquit. Non enim virtus in homine creuit: quem creando diuinitas perfectè impleuit. Etſi ætate & gratiâ proficere puer IESVS apud Dominum & homines dicitur: nullum tamen in meritis per tempora augmentum creditur habuiſſe, quod non habuerit ab ipſa conceptione: de qua dicitur, *Ecce Virgo, &c.* Creuit autem ætate

Eſaiæ 7. 14. dies reuerâ multiplicando; & gratiâ, non virtutes ampliando, ſed divulgando apud Dominum & homines: ſed hoc totum propter homines. Nam apud Deum tantus, & talis fuit in ipſa conceptione; qualis & quantus fuit in ſequentis temporis euidentiſſima manifeſtatione. Sed præmittit ſignum quod

Eſaiæ 7. 14. eſt & res & ſignum. *Propter hoc,* inquit, *dabit Dominus ipſe vobis ſignum: Ecce Virgo concipiet & pariet filium.* Signum aliud eſt quod datum eſt de IESV; & aliud quod factum eſt à IESV: vtrumque tamen ab eodem Deo, qui fuit ante hominem IESVM, & eſt homo Deus. Cùm enim ſine ipſo factum ſit nihil, nec ipſe IESVS qui factus eſt ex muliere, factus ſub lege; ſine ipſo fieri, vel ſignificari potuit. De illis verò ſignis quæ fecit

Ioan. 3. 2. IESVS, dicit Nicodemus: *Nemo poteſt hæc ſigna facere, quæ tu facis, niſi fuerit Deus cum eo.* Hoc enim fuerat ſingulare, & ſupra quam credi poſſit admirabile eſt, Deum fieri hominem: meritò ſigna, hoc ſignum præuenire debuerunt; nec enim ſubitò ſed paulatim tam profundæ cogitationis Dei factura mentibus humanis infundi potuit, nec vſque ad altiſſima Dei magnalia; ſubuolaret, niſi plumis & pennis ſuffulta anima.

Suaſerat quoque Propheta regi Achaz, vt peteret ſignum in profundum inferni . . . . aliud . . . . vtique deſcenſioni & aſcenſioni Domini, quibus incarnationis dominicæ completur diſpenſatio. Recuſante autem

Eſaiæ 7. hoc indigno & reprobo, Iſaias ſubiecit dicens: *Propter hoc* ipſe, quia peccata tua, ô Achaz, non merentur præſcire myſterium incarnationis: *Propter hoc dabit* (ô fideles populi!) *ſignum.* Moyſes non reſpuit ſignum; nec Gedeon; nec Manue; nec alii plures; quorum fides, licet paruula eſſet, ſicut in canticis dicitur: *Soror noſtra paruula, & vbera non habet.* Tamen integra ſtirpis nobilitate, & legitima vnius Domini propagatione, præſumebat manum ad fortia mittere obedientiæ. Spicula rationis amputat fides, omnium adinuentionem phantaſmata elidit, vſum conſuetudinarium recludit, impoſſibilium naturam excludit; & velle atque poſſe Domini omnia ſubiicit. Accipit autem ſignum, non pro ſua debilitate, ſed pro iuſſione Dei. Sicut enim iuuenis, ſanus & validus baculum in manu tenet, non quo ſuſtentetur; ſed quo delectetur: Sic fides ad obedientiam non ad diffidentiam, quomodo

quomodo fiant quæ . . . . . comitem omnium opinionem mandantur, fortè contra
quærit. Vnde eſt illud : *Quomodo fiet iſtud , quoniam virum non cogno-* cōmu-
ſco. nem.

Hoc ſignum petit in perſona CHRISTI, Dauid: *Fac*, inquit, *mecum* Lucæ 1.
ſignum in bonum: mecum, inquit, *fac ſignum*, vt MARIA mater mea, 34.
concipiat Virgo & pariat. quod ſignum eſt in bono, quia de Spiritu ſan- Pſal. 85.
cto, qui eſt donum Dei bonum. Signum quoque Moyſi, quo ſtabant aquæ 17.
maris rubri, hinc & inde quaſi * pro muro, ſignificatur Virginis concep- * f. mu-
tio, in qua nulla eſt pudoris violatio, ſed tollitur tam à corde quàm à car- rum.
ne, cuncta fomitis prurigo. Gedeon denique poſtulat vellus madefieri ſic-
câ areâ, ſicut impręgnata de Spiritu ſancto, ſine tactu pudoris Virgo MA-
RIA. Quid plura? Supra ſydera, ſupra cœlum, ſupra omnem creaturam.
hoc ſignum præcelſiùs & glorioſiùs præeminet, quod Virgo concepit, quod Eſaia 7.
Virgo peperit. *Ecce Virgo.* Quod ait, *Ecce.* Videtur mihi oculo & digito
Propheta in horologio æternæ diſpoſitionis affixiſſe, & præuidiſſe atque
præmonſtraſſe vnde Angelus miraretur, homo redimeretur, Dominus
conciperetur. Ecce auertite oculos ne videant vanitatem, & aduertite quod
factum à Domino; quod eſt mirabile in oculis noſtris, in eadem virginita-
tem & fœcunditatem. Ecce palatium mirificis impenſis conſtructum, ſed &
gazis incomparabilibus locupletatum; ſolique Deo Dei filio locupletatum.
Ecce Virgo, ecce vitis, ecce vua, non acerba ſed matura.

Eua fuit vua acerba; MARIA fuit vua matura. Nec mirum, illa enim
initio ſæculi compatiens gulæ, immatura conſideratione proſiliuit ad po-
mum acerbum prohibitione; & dentes filiorum necdum natorum obſtupeſ-
cere fecit in omni generatione. Hæc autem in fine ſeculorum modeſtiſſi-
ma, rore & ſole cœleſti maturata, * nec propria fuit præſumptione, nec * f. præ-
tarda quaſi putrida incredulitate; Angelus attulit ei florem dicens: *Aue Ma-* ceps.
ria. Attulit rorem dicens: *Gratia plena.* Attulit fructum dicens: *Dominus* Lucæ 1.
tecum. Attulit maturitatem dicens: *Benedicta tu in mulieribus, & benedi-* 28.
ctus fructus ventris tui. Idcirco more chriſtiano benedicimus fructus no-
uos antequam guſtemus, ne fortè dentes obſtupeſcant antiqua maledictio-
ne: ſi cadant ſine benedictione. Ecce Virgo; ore, oculis, labiis, digito,
pede, manu, corde, mente, carne. Ecce Virgo, quaſi aurora inter noctem
& diem, inter Dominum & hominem. *Pulchra vt luna* dierum, id eſt virtu- Cant. 5.
tum plenitudine. *Electa vt ſol*, gratiâ, meritorum ſingularitate. *Terribilis* 9.
vt caſtrorum acies, ſuper omnes poteſtates angelicas & aëreas, plena dona-
tione. Ecce Virgo ſapiens, quæ habet oleum effuſum in ventre ſuo cum lam-
pade mirabilium operum; quæ introiuit cum ſponſo; immo, inquam, in-
troiuit ſponſus, & filius eius IESVS; tanquam . . . . . . à cœli pala-
tio, potiùs horto venuſtiore, vel paradiſo delicatiore. Ecce Virgo: pia ad
infirmos; ſancta ad iuſtos; herba fullonum ad immundos; ſal ad putridos;
ſcala ad claudos; reconciliatrix ad reos; miſericordia ad miſeros; portus ad
naufragos; turris ad pauidos; domina ad ſuos; ſingularis bonitas ad cunctos.
Ecce Virgo orientalis porta, per quam ſolus Princeps ingreditur. Ecce Vir-
go, cella aromatum, cuius verba fragrantia ſuper omnia aromata: quia in

nulla Virgine Spiritus ſanctus tanta immiſit ſpiracula virtutum, quibus odoratus Dominus odorem ſuauitatis,& angelica implentur thuribula, noſtraque incenſoria.

SERMO IN VIGILIA NATIVITATIS DOMINI.

Math. 1.18. Super Euangelium *Cùm eſſet deſponſata Mater eius MARIA Ioſeph.*

Cant.2. FVlcite me floribus, *ſtipate me malis.* Vox iſta dulcis, illius eſt quæ habitat in hortis, ſingulari & diuino partui propinquantis; cœlicolas & terrigenas ſimul appellantis ad partum ſuſpiciendum & ſuſcipiendum; ad gratiam ſuam excipiendam & conſeruandam; ad gloriam Domini, & ſuam contemplandam & admirandam. Planè hoc ſacramentum magnæ pietatis amabile eſt propter gratiam: admirabile propter gloriam: ineffabile propter ſplendorem & lucem inacceſſibilem: ſplendor enim in circuitu eius, & intrinſecus, à lumbis & ſurſum, de quo in præſenti euangelii lectione, *Cum eſſet deſponſata mater eius MARIA Ioſeph.* (Matth. 1.18.)

Quid amabilius in vniuerſis creaturis, Virgine Dominum ſingulariter amante, & à Domino præamata, de qua dicit Salomon *Ceruacharißima?* (Prou. 5. 19.) Quid etiam amabilius illo Dei filio dilecto, ab æterno nato ex dilecto: in fine ſeculi, ſecundùm Apoſtolum facto ex dilecta; de qua ſubinfertur: *& gratißimus hinnulus?* (Prou 5. 19.) Quid denique admirabilius quàm incomprehenſibilem incomprehenſibiliter ſigillari in vtero, nec ſeparari vel ſubtrahi à cohabitatione, conſeſſione, & coæqualitate Patris? Simul namque totus erat in Matre, & totus apud Patrem: quod quamuis dictu ſit difficile, omnino tamen corde eſt credibile. Quid ineffabilius quàm Verbum fieri carnem: quàm hominem fieri Deum, & Deum hominem?

Ecce artifex Trinitas in vno opere ſuo, totum hoc, id eſt, Verbum & hominem ſimul conflauit. Vbi omnipotentia Patris, quod impoſſibile apud homines erat & ideo ineffabile, in officina virginali vas nouum de noua materia, nouaque cælatura ſecundùm omnipotentiam ſuam exculpſit. Sapientia Dei, quod Patrem vidit facientem, hæc eadem ſimiliter fecit; vt ſi dici liceret, ſtudioſiùs & affectuoſiùs quàm de ſe & * per ſe vires ingenii ſui in hoc eodem opere expendit. Spiritus ſanctus tanquam ignis ſuperueniens in fornace, diuinitatem ſimul & humanitatem quaſi colliquefaciens, non ſolùm ſtudia ſua huic operi adhibuit, ſed ſeipſum vario opere omnium gratiarum fundens nec confundens, in eodem vaſe contexuit: vnde dictum eſt: *Vidimus gloriam eius gloriam quaſi vnigeniti, plenum gratiæ & veritatis.* (Ioan. 1. 14.) Ecce amabile ad ipſum tendamus. Ecce admirabile ad ipſum extendamus. Ecce ineffabile ad ipſum ſupra nos rapiamur: ibi flores ibi mala, ex ipſo, meditando; in ipſo, quærendo; de ipſo, amando; & per ipſum

* vel pro.

contemplando excerpamus, quæ filio, quæ matri patienti in præſepio, afferamus, offeramus, & conferamus. Afferamus, ipſum meditando: conferamus, ipſum cum matre laudando: offeramus, ſuper matrem Dominum hominem adorando.

Vt verò poſſibilia non de impoſſibili, vobis, fratres chariſſimi, ſuggeramus, flores quos Dominæ noſtræ afferatis ſuccinctè depingemus: ſufficit enim flores offeratis illi, per quam refloruit caro noſtra, nouitate virginei partus, quæ defloruerat per Adam, vetuſtate originalis reatus. Nihil certè de furfurea præuaricatione, in aſſumptione noſtræ naturæ, CHRISTO adhæſit; qui non carnem peccati, ſed ſimilitudinem carnis peccati, de primitiis humanæ naturæ, qualis in primo parente creata eſt, de Matre in vnione Verbi accepit. Nec aſſerimus aliquam particulam ſubſtantiæ humanæ immunem à peccato in Adam remanſiſſe, & vſque ad Virginem occultis meatibus decucurriſſe; cùm vera & Catholica fides teneat modicum fermentum primæ tranſgreſſionis, totam maſſam naturæ noſtræ in anima & corpore corrupiſſe.

Attinuit etiam plurimùm ad cauſam noſtræ reparationis, vt omnipotens gratia, tantò glorioſior in operatione ſua appareret; quantò de vetuſto, annoſo, & putrido trunco, mirabiliori virtute, & faciliori opere florem immarceſſibilem, carnem ſcilicet IESV ſacratricem Angelorum, & viuificatricem hominum, ſine peccato de Virgine procrearet. Ipſe enim CHRISTVS de humanitate ſua dicit: *Ego flos campi, & lilium conuallium.* Purificemus, itaque, & renouemus corda & corpora noſtra, vt in aliquo gradu caſtitatis ei appropinquare valeamus. Cant. 2. 1.

Eſt itaque primus gradus caſtitatis (vt ab * inferioribus conſurgamus) caſtitas fœnalis, quæ naturaliter ineſt pueris, vel decrepitis, vel naturali complexione frigidis: quæ ideo fœnalis dicitur, quia non multum, quantum ex homine eſt, meritum facit. Quod enim ſine labore acquiritur, ſine pugna obtinetur. Bonum tamen eſt, quocumque modo, quacumque occaſione fiat, non corrumpi. *vel infirmioribus.

Secunda eſt temporalis, quæ comparatur ſemini, *quod cecidit ſuper petram; & natum aruit, quia non habebat humorem.* Sic quorumdam caſtitas, non mittit radicem deorſum, vt faciat fructum ſurſum, *Sed ad tempus credit, & in tempore tentationis recedit*: menſtruam vel annuam retinens incorruptionem. Lucæ 8. 6. Lucæ 8. 14.

Tertia pœnalis eſt: hîc labor, hîc opus, hîc Iacob & Eſaü in vtero Rebeccæ luctantur: ſed dicitur quia maior ſeruiet minori, id eſt, caro ſpiritui; virtuti vitium; luxuria caſtitati. De hac Apoſtolus: *Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ.* Item: *Non coronabitur niſi qui legitimè certauerit.* Rom. 7. 23. 2. Tim. 2. 5.

Quarta triumphalis; de hac in Apocalypſi: *Vincenti dabo edere de ligno vitæ.* Et Iſaias: *Hæc dicit Dominus eunuchis qui ſe caſtrauerunt propter regna cœlorum: dabo eis locum in muris meis, & nomen melius à filiis & filiabus.* Hæc eſt reuertentium de bello ad portam, qui ſub vite & ficu, id eſt, dulcedine gratiæ ſpiritalis complent annos virtutum, in ſenectute dierum; Apocal. 2. 7. Iſaiæ 56. 5.

& habent pacem cordis & carnis, quam nec caro nec mundus dare
poteſt.
Matth. Quinta eſt virginalis. De hac in Euangelio: *Beati mundo corde; quoniam*
5. 8 *ipſi Deum videbunt.* Hæc eſt Ioannis Euangeliſtæ. De iſta dicitur: *Cum eſſet*
Cant. 1. *rex in accubitu ſuo nardus mea dedit odorem ſuauitatis,* Virgineo enim pe-
12. ctori illabitur vnicornis ille; qui ſingulariter, & ſpecialiter diligit caſtita-
Cant. 5. tem; qui loquitur in Canticis: *Aperi mihi ſponſa mea, columba mea,*
2. *&c.*

Sexta criſtallina; hæc adeo valida eſt & fortis, ſicut mors; vt magis eli-
gat mori quàm ab integritate virginitatis violari. Et ſicut in criſtallo aquæ
liquiditas in ſoliditatem lapidis verſa eſt: ſic iſta indiſſolubilis carni & ani-
Pſ. 147. mæ inuiſcerata eſt. De hac Pſalmiſta: *Mittit criſtallum ſuam ſicut buccellas.*
17. Hæc enim ſorbitiunculas Puero IESV & Matri eius facit, quandoque &
buccellas.

Septima eſt ſingularis: huic enim nec prima ſimilis viſa eſt, nec ſequens.
Propriè enim propria eſt Beatæ Virginis; quæ non ſolùm virginitas, ſed
fœcunda virginitas, quæ virum non cognouit, & Deum hominem peperit.
Can. 2. Hæc in Canticis loquitur: *Dilectus meus mihi, & ego illi*: inter vbera mea
16. commorabitur. In huius contemplatione cor noſtrum dilatatur exultatio-
ne; ſed pene rumpitur ineffabili admiratione & iubilatione. Iſti ſunt flo-
Cant. 2. res de quibus dicitur: *Fulcite me floribus:* de *malis* enim & de *amore lan-*
5. *gueo*, fortè alias dicturi ſumus, quia hîc cauſa vitandi tædii, reticemus.

Summopere autem veſtram dilectionem admonere curamus; ne manu fœdata in aliquo, ſed benè lota, flores iſtos contingatis: eſt enim multiplex genus contaminationis, quo ſi contacti fuerint flores, ſtatim marceſcunt & euaneſcunt; nulla enim ſocietas luci & tenebris; puritati, & immunditiæ. Non ergo puluis, non putredo, non ſcabies, non ſudor, non ſanguis, non venenum in manu tua ſit. Puluis enim cogitationes ſignificat, quæ tanquam muſcæ circunuolant, iuxta animi puritatem, vt ſacrificium Abrahæ commaculent, ſed volucres abigebat Abraham: ſic nos circuncidere à corde, & ſoluere ab affectu debemus omnem ſuperfluam cogitationem. Putredinem quoque extergere debemus quam mala & longa manſione malitia in nobis operata eſt: ſicut enim in pomo naſcitur putredo de eius corruptione, ſic in nobis naſcitur pollutio de mala cogitatione; hæc in confeſſione lauanda eſt. Scabies in manu naſcitur, dum delectatio & conſenſus cogitationem ſequitur. Sed ne flos boni operis tui, & caſtitatis tuæ hac peſte contaminetur, confricanda eſt in confeſſione, & abluenda compunctione ſcabies immundæ pollutionis.

His omnibus vitiis correptione melioratis, adhuc cauendus eſt ſudor, qui
ſolet prodire de intercutaneo humore ſuperfluo, & calore immoderato: in
hoc notatur illud pollutionis genus, quod notat Apoſtolus vbi dicit: *Me-*
1. Cor. *lius eſt nubere quàm vri.* Et Iſaias vocat duas caudas titionum fumigantium,
7. 9. vbi ait: *Noli timere à duabus caudis titionum fumigantium iſtorum.* Signifi-
Eſaiæ cantur enim in duabus caudis, in vtroque ſexu membra illa pudenda quo-
7. 4. rum execrabili fœtore, omnia in nobis corrumpuntur genera virtutum.

Tolle & iſtum ſudorem de manu tua, ſi vis in domo domini florere ſicut oliua fructifera.

Reſtant adhuc duo genera, Chananeorum & Amorreorum, quos ſubneruare in terra promiſſionis debet verus Iſraëlita; quorum alter ſanguineus à ſanguine dicitur. Alter venenum aſpidum nuncupatur. Eſt autem ille ſanguineus, illa pollutio de qua ait Apoſtolus: *Qui autem fornicatur, in* 1. Cor.
corpus ſuum peccat. Et propriè adulterium vel inceſtus abominatur. Qui- 6. 18.
cumque de genere Sacerdotum, his infectus ſancta Domini contrectat, audiat à voce cardinum: *Non eſt mihi voluntas in vobis*; (*quia manus veſtra* Eſaiæ
ſanguine plena ſunt) *Incenſum abominatio eſt mihi, &c.* De vltimo dicitur; 1. 15.
quia paſſio eſt ignominiæ, & rogat Apoſtolus; *Nec nominetur in vobis.* Quia Epheſ.
vt idem ipſe ait; *Neque molles, neque maſculorum concubitores regnum Dei* 5. 3.
poßidebunt. His denique omnibus tamquam ſerpentis antiqui exuuiis ſpo- 1. Tim.
liati, inter innocentes lauemus manus noſtras: & corde puro; corpore ca- 1. 10.
ſto; ore ſancto; ſpiritu ſanctificato; anima caſtificata, nouos flores, nouæ natiuitati noui Regis, de paradiſo domini comparemus; & ſanctam ſanctarum, Virginem Virginum, reginam reginarum, dominam dominarum his floribus fulciamus; quatenus partem in partu eius habere mereamur. Quod nobis parare dignetur IESVS CHRISTVS Filius eius: qui viuit & regnat, &c.

SERMO I.

IN NATIVITATE DOMINI.

D*Vm medium noctis ſilentium iter haberet: omnipotens ſermo à regalibus* Sapient.
ſedibus venit. Intendite, fratres chariſſimi, quid ſit iter ſilentii, & 18. 15.
quid ſit medium ſilentium noctis, medium autem quod non dicatur niſi inter duo vel aliqua planum eſt; ad minus itaque tria ſilentia requirere debemus quia medium audiuimus.

Primum igitur ſilentium in vtero matris habuimus, cùm loqui nondum poteramus; ſecundum cùm iam nati ſonos quidem efferre, nondum autem potuimus verba formare; tertium cùm mortui vel in morte poſiti vltra loqui ceſſamus. Sic mundus vel antequam eſſet, vel cùm adhuc informis eſſet, ſine voce fuit, ecce primum ſilentium; completa verò creatura & homine perfecto in paradiſi fœlicitate, vocem laudationis protulit, vnde in Iob *Cùm me laudarent aſtra matutina & iubilarent filii Dei* Iob 38.
videlicet in principio creationis, cùm vtique obediens æternæ diſpoſi- 7.
tioni vniuerſa creatura curſu naturali procederet, & extra ordinem nihil faceret. Deinde venit medium ſilentium cùm vel Lucifer in cœlo, vel Adam in paradiſo peccauit: hoc iter ſuum habuit donec Verbum carnem aſſumpſit, & ſuis radiis noctem, & ſuis vocibus ſilentium interru-

pit. Mouit enim quæſtionem, litem conteſtatus eſt ſuper ſtatu ingenuitatis noſtræ, & præſcriptionem antiquæ poſſeſſionis interrupit. Venturum denique eſt aliud ſilentium in tempore Antichriſti vel in die iudicii, quod tertium & extremum erit, quia ergo inter primum peccatum & extremum
Sap. 18. ſupplicium Chriſtus venit, *Cum medium ſilentium iter haberet, ſermo à re-*
15. *galibus ſedibus venit.* Noluit profectò ante peccatum venire, quòd neceſſe non fuit ad ſan[illegible] deſcendere medicum.

Vſque ad iudicium quoque recuſauit differre, quòd miſericordiam ante ſententiam clementer accelerauit prorogare; in medio itaque venit vt & peccatum emendaret & iudicium mitigaret: in medio venit quatenus neque iniuſtus fieret ſine ſatisfactione remittendo peccatum, neque crudelis exercendo ſine temperamento pietatis iudicium. In medio venit apponendo vinum & oleum, vinum propter peccatum, oleum propter iudicium, ne iudicium ſine oleo, id eſt, ſententia ſine miſericordia condemnaret, ne peccatum ſine vino, id eſt pœnitentia impunitum remaneret.

Medium etiam ſilentium eſt in conuerſatione adhuc viuentis, primum in origine naſcentis, tertium & extremum in morte occumbentis: in medio venit qui in medio terræ ſalutem noſtram operatus eſt: in medio venit, qui in medio duorum animalium in præſepio iacuit: in medio venit qui inter duos latrones medius in cruce pependit: in medio venit qui in medio Eccleſiæ &
Eccli. Synagogæ pene in omni malo fuit: in medio venit qui *in medio Eccleſiæ ape-*
15. 5. *ruit os ſuum, & impleuit eum Dominus ſpiritu ſapientiæ & intellectus.* Hic eſt fructus in medio paradiſi; hic eſt dilectus inter vbera ſponſæ; hic eſt
1. Tim. angulus: hic lapis angularis: *hic Mediator Dei & hominum homo CHRIS-*
2. 5. *TVS IESVS*; hic primum amputat ſilentium, ſecundum interrumpit, tertium vincit; liberat enim non ſolùm à peccato, ſed & à pœna peccati, & à reatu peccati. A peccato liberat quod non imputat, à reatu quod ſaluat,
Pſal. à pœna quod eripit, *Eripuit* (inquit Pſalmiſta) *Dominus animam meam à*
114. 8. *morte, oculos meos à lacrymis, pedes meos à lapſu. A morte*, id eſt à peccato, *à lachrymis*, id eſt à pœna peccati, *à lapſu*, id eſt à reatu nos liberat omnipotens ſermo qui à regalibus ſedibus venit.

Cogitate, fratres chariſſimi, cogitate quæ ſint illæ ſedes regales, non ſedent in his niſi Reges, niſi Nobiles, niſi Conſules. Seruus peccati non conſcendit tribunalia iſta, anima cui ſpiritus fornicationis inſidet, quam incuruat ſpiritus auaritiæ, quam impingit ſpiritus iracundiæ, quam infrænat ſpiritus cænodoxiæ, quam fœdat ſpiritus luxuriæ, quam extollit ſpiritus ſuperbiæ, quam depaſcit ſpiritus gulæ ſedes regales non habebit. Sedebit autem ſuper ſedes regales in iudicio qui carnem ſuam domat, qui auaritiam calcat, qui luxuriam amputat, qui ceruicem ſuam humiliat, qui vanam gloriam contemnit, qui iracundiam reprimit, qui poſt Chriſtum ambulans crucem ſuam accipit. Tales non recuſant ſedes regales, talibus enim debētur.

Sapiens architectus ſedes quidem iamdudum collocauerat in cœlo, ſed & ſeſſores parauit cùm crearet Angelos: lapſi quidem ſunt nonnulli in abuſione & ſuperbia cordis, & hic ex parte ſine ſeſſore factæ ſunt regales ſedes; quia qui in veritate non ſtetit, remanere in cœleſti ſede non potuit. Vt itaque

pararet idoneos ſeſſores à ſuis regalibus ſedibus ad noſtra ſterquilinia deſcendit pius Dominus: venit quærere in terra pauperes quos in cœlo faceret diuites: venit ad exules vt faceret conſules, venit ad ægrotos vt ſanaret, venit ad cœcos vt illuminaret: venit ad mutos vt loquelam redderet: venit ad immundos vt mundaret: venit ad impios vt conuerteret: venit ad eiectos vt reduceret: venit ad deſperatos vt ſpem reponeret: venit ad miſeros vt beatos efficeret, venit ad mœſtos vt lætificaret.

Quid facitis ô homines? quid hîc ſtatis tota die otioſi? quare non curritis? quare retardatis? quare diſſimulatis? Egrediatur iam ſponſus de cubili ſuo, & ſponſa de thalamo ſuo, quia Sponſus Eccleſiæ CHRISTVS egreſſus de cœlis venit ad hortum ſuum, ad areolam aromatis, vt paſcatur in hortis, & lilia colligat. Hortus eius Eccleſia, areola aromatis, Virgo MARIA: hic hortus concluſus eſt, quia ſexaginta fortes ex fortiſſimis Iſraël, id eſt Angelicæ Poteſtates ambiunt eum, die ac nocte ſtantes ſuper muros eius, ne fur ingrediatur ad extirpanda bona ſemina, ad euellendas plantationes nouellas oliuarum, id eſt animas ad miſericordiam Dei nouiter conuerſas. Ipſe quoque Dominus eſt ei murus in circuitu & antemurale, murus propter aſſumens Verbum, antemurale propter aſſumptum hominem. Eſt namque refugium, ſiue turris fortitudinis à facie inimici; vnus CHRISTVS in vtroque, id eſt in diuinitate & humanitate: habet hortus iſte areolas quidem multas & varias, quia Apoſtolos, quia Martyres, quia Confeſſores, quia Virgines in gremio fidei & educationis ſuæ tam per paſſionem in terra, quàm per glorificationem in cœlo continet, vna eſt enim Eccleſia & in membris iam cùm CHRISTO capite regnantibus, & in membris adhuc extra manſionem peregrinantibus.

Præterea tam in ordine, quàm odore vnicam areolam vnicè dilectam habet Virginem MARIAM, hæc areola dicitur, non quia Ioſeph eam vel contactus virilis exarauerit, ſed quia ordinator charitatis Spiritus, plenitudine gratiarum eam conſeuerit: hæc areola dicitur, non quia ſpinas produxerit, id eſt productiones mali deſiderii; non quia tribulos, id eſt anxietates cuiuſlibet malignitatis; non quia fœnum, id eſt ſæcularis proſperitatis; non quia ſtipulam, id eſt defectum ſancti propoſiti; non quia ſalices de torrente, id eſt infœcunda ſtudia occupationum mundanarum; non denique quia aliquid plebeii aut forenſis mercimonii; ſed quia flos campi, ſed quia lilium conuallium, ſed quia vua paſſa, ſed quia aromaticæ ſpecies, ſed quia fiſtula & cinamomum, ſed quia myrrha & caſſia; ſed quia quod incomparabile ſi attendas ad pretium, mirabile ſi ad viſum, inueſtigabile ſi ad myſterium, palpabile ſi ad víum, dulce ſi ad guſtum, efficax ſi ad officium, ſunt emiſſiones eius.

Venite Fratres cariſſimi ad areolam iſtam in ſpe ſancta, in fide recta, in charitate perfecta in caſtimonia integra, & emite abſque argento & abſque vlla commutatione, ſi placet, vinum & lac, ſi placet mel & fauum, ſi placet mala punica, ſi placet myrrham probatiſſimam, perfecti amatores CHRISTI, & iam abſorpti in concupiſcentiam ſapientiæ vinum, quaſi modò geniti infantes, ſiue per regenerationem baptiſmi ſiue per renoua-

tionem ſanctæ conuerſationis, rationabiles ſine dolo lac in viſceribus & in faucibus multitudinis gratiæ recipite mel, in meditatione veteris & noui teſtamenti; fauum in perfectione amoris Dei & ſpe æterni præmii; mala punica, in imitatione paſſionis CHRISTI, myrrham probatiſſimam. Recolite quàm ſit ſapiens Mater ſapientiæ, quàm ſimplex, quàm pia, quàm ſtudioſa, quàm plena charitatis, quàm iucundâ conuerſationis integritate, quàm patiens in Filii paſſione, immarceſſibilis propter incorruptionem caſti corporis & fidelis animæ, delectabilis propter floris amœnitatem, fertilis propter gratiæ plenitudinem, cultorem admittens propter humilitatem, raptorem excludens propter cautiſſimam circunſpectionem.

Hæc Verbi generatione medium ſilentium de medio tulit, de regalique ſtirpe exorta, de regalibus ſedibus Filium Altiſſimi caſtâ conceptione nobis attulit. Procedamus & procidamus ante hunc thronum gratiæ & adoremus ſcabellum pedum Domini, non ſolùm illi præ mulieribus gloriam ſoluentes, ſed etiam reuerentiam pro omni etiam Angelica creatura exhibentes, ô Domina oſtende ſeruo renato Filium natum, vt nati exorans clementiam renati deleas culpam.

SERMO II.

IN NATIVITATE DOMINI

Exod. 33. 15. Super hæc verba: *Ait Moyſes ſi non tu ipſe præcedas, ne educas nos de loco iſto; in quo enim ſcire poterimus ego & populus tuus inueniſſe nos gratiam in conſpectu tuo, niſi ambulaueris nobiſcum, vt glorificemur in omnibus populis qui habitant ſuper terram. Dixit autem Dominus ad Moyſen; Et verbum iſtud faciam, &c.*

BEata mens tota ſecuritate Deum aggreditur & tanquam ex æquo interpellans, ſuis beneplacitis ſummam inclinare Maieſtatem nequaquam impoſſibile arbitratur; nihil enim non præſumit perfecta charitas: nec immeritò, moderatur enim & appendit in ſtatera æquitatis ſe Deo, nec minorem, nec indigniorem, nec inferiorem ſe illo qui eſt charitas reputat. Cùm ergo de mente diuina diffundendo per Spiritum ſanctum in animam humanam ſuauitas illa perfectè colliqueſcit, iure originario primarium repetens alueum, quia ad locum de quo exeunt flumina reuertuntur, audet nulli alii præter ipſam audenda, & quaſi Deum ipſum adſtringens rogat inſperata, petit ardua, inaudita implorat. Hinc eſt quod Moyſes auſu familiatiſſimo de corde puro & conſcientia bona, & fide non ficta, teſtimonium ei perhibente eadem conſcientia in Spiritu ſancto, loquitur ad Deum.

Si

Si non tu ipſe precedas, ne educas nos de loco iſto. Nihil, inquit, ſine te poſſumus, hoſtes equidem acerbiſſimos à tergo & ante habemus, nos ipſi parum docti & modeſti ſumus, iter inuium & inaquoſum, deſertum horridum & tetrum, locus ad quem ire debemus ignotus, & quomodo ſine te ibimus? *Ne ergo educas nos, ſi tu non ipſe precedas.* Pertinuit quidem hæc oratio Moyſi ad rem quæ tunc gerebatur cùm Iſraël de Ægypto educeretur, ſed conuenientiſſimè etiam huic præclaræ ſolemnitati quæ de natiuitate Saluatoris agitur, alludere videtur. Exod. 33. 15. Exod. 33. 15.

Eſt igitur vox totius humani generis in ore Prophetarum, & eorum Iuſtorum qui aduentum CHRISTI præceſſerunt. *Si non tu ipſe* (inquiunt) *Domine precedas nos, ne educas nos de loco iſto.* Planè locus in quo poſiti imò expoſiti ſumus, malignus eſt propter malitiam noſtram & miſeriam: carcer tenebroſus eſt propter diuinæ lucis abſentiam, & verorum bonorum inopiam: vallis lacrymarum eſt propter laborum, ſpinarum & veprium abundantiam. Hinc ergo exire libet, ſed ad meliora non deteriora: ſatius eſt enim tolerare iam nota & aſſueta, & vtcumque tolerabilia mala, quàm attentare peſſimiora, & nullo releuamine finienda; indubitanter enim homo venundatus ſub peccato, poſt hanc pœnam trahitur ad æternam, niſi ſubuenerit Redemptor, qui ſoluat pretium & educat captiuum. Exod. 33. 15.

Compeditus ergo nexibus mortalitatis & pœnalitatis, tormenta crucis & ſuſpenſionem patibuli gemens ſibi præparata in exitu carceris, prouidè conſolanti ſe Deo per oracula ſua, & promittenti liberationem, ait, ſi tu non ipſe præcedas nos, ne educas nos de loco iſto. Non mihi ſufficit Michaël qui præliaturus eſt cum dracone, & victurus eum in nouiſſimo tempore, quia non adeò confido de bonitate ipſius, aut de poteſtate ſicut de tua, cuius & poteſtati nihil reſiſtit & bonitate omnia implentur. Non credam cauſam meam Abrahæ cum trecentis vernaculis; non Ioſue qui triginta tres Reges vicit; non Gedeon qui Philiſtiim in trecentis qui aquam lambuerant, in lampadibus & lagenis ſuperauit; non Sanſoni qui mandibulâ aſini mille viros proſtrauit; non cuilibet de maſſa peccatrice, quia nullus in hoc articulo vel ſoli ſibi patrocinari potuit. Tibi ergo ſoli credendum de itinere quia via es; de rectitudine ſemitæ quia veritas es; de reparatione laboris & inopiæ, quia vita es; de deffenſione ab hoſtibus, quia omnipotens es; de refectione, quia panis Angelorum es; de conſilio, quia ſapiens es; de reconciliatione, quia pacificus es; de remedio infirmitatis, quia medicina es; de omni infortunio, quia beatitudo es. Præcede igitur tanquam ſol, tanquam dux, tanquam dominus, tanquam patronus, tanquam gallina pullos ſuos, tanquam aries ouiculas, tanquam columna lucis & nubis, exemplo eris ſequentibus, ſolatio mœrentibus, recreationi deficientibus, increpationi malefacientibus, vehiculo laſſeſcentibus exultationi pergentibus: *Si ambulauero in medio vmbræ mortis non timebo mala quoniam tu mecum es; ſi conſiſtant aduerſum me caſtra non timebit cor meum.* Pſal. 22. 4.

Quid Pharao cum Ægyptiis ſuis? quid mare rubrum, quid Iebuzæus, Pheræſæus, Cananæus, Amorræus, Hetheus, Gerſezæus, & Heuæus

filii Enacim? quid ſolitudo vbi Deus? planè in obſequium redigitur quidquid contrarium minabatur; cui Dominus comes eſt in via, omnia proſperantur & in bonum conuertuntur. Sed exigit ſibi tantæ maieſtatis præſentia ſummæ venerationis cultum videlicet oculum ſimplicitate columbinum, caſtitate turturinum, linguam ſacrâ doctrinâ eruditam, labia calculo igneo manu Angeli purgata, aures circuncisas ne audiant ſanguinem, manus mundas à munere; puras ab omni pollutione, pedes rectos in prædicatione, ablutos à ſæculari vanitate, cor caſtum ab irruentium cogitationum & deſideriorum phantaſmate, ſtandum in timore & tremore in conſpectu Domini Sabaoth, ne iraſcatur, ne immittat iram & indignationem per Angelos malos; ſi iuxta illum diſcooperueris turpitudinem tuam, vt leo rugiet, arcum tendet, ſagittas igneas vibrabit, & mucro eius deſæuiet pertranſiens animam vſque ad inferni nouiſſima. Verendum certè illic irreuerenter cum immunditia aſſiſtere, vbi nec ipſa ſidera munda, vbi nec illi miniſtratorii Spiritus ſine reuerentia accedunt, vbi etiam iuſtitiæ noſtræ, velut pannus menſtruatæ ſordeſcunt.

Sed ecce deſcendit Dominus compoſita & quaſi complicata illa Deitatis Maieſtate intra lutum aſſumpti de Virgine corporis, quatenus ad noſtræ fragilitatis & cohabitationis tuguria benignè ſe humilians mores noſtros cognoſceret, & ſuos nobis manifeſtaret, vt pauiatim impuros noſtros calore ſuæ dilectionis excoqueret, & ſuos puriſſimè defæcatos noſtris intorquendo imprimeret. Dare namque venit non accipere; niſi fortè dicatur quòd à nobis animam & corpus accepit, planè ita eſt corpus & animam à nobis, id eſt conforme, non tamen tanquam de noſtro, ſed tanquam de ſuo accepit. Ipſe enim nouo artificio nouam creaturam de veteri compegit materia, vbi pluris æſtimatur opificis artificium, quàm præiacens materia originalis, niſi enim fieret caro de carne Virginis caro Dei, quid eſſet caro Virginis niſi caro hominis? at vbi obumbrante Spiritu ſancto præciſus eſt ramunculus carnis de arbore humani generis, & inſertus diuinæ naturæ, in nouam concreuit arborem Iuſtitiæ IESV CHRISTI conditione meliorata: nunquam enim deinceps fuit caro peccati, nec appellata eſt tantummodo caro hominis, ſed etiam caro Dei. Hoc autem totum eſt ex gratia non ex natura, nec
Exod. merito materiæ, ſed artificio gratiæ atque diuinæ potentiæ.
33. 15. In hac ergo carne aſſumpta *ſi tu ipſe non præcedas, ne educas nos de loco iſto, in quo enim ſcire poterimus ego & populus tuus, &c. Et verbum*, inquit, *illud faciam:* gratias tibi Domine quia compleſti quod promiſiſti: non fuit apud te eſt & non, ſed eſt apud te eſt, ſunt enim ſine pœnitentia dona & vocatio Dei, ſemper ambules & perambules in medio, in corde noſtro, ſemper præcedas nos vt expedias viam, & deducas atque perducas in æternam patriam in lumine vultus tui CHRISTE IESV, qui cum Patre & Spiritu ſancto viuis & regnas per omnia ſæcula ſæculorum Amen.

SERMO III.

IN NATIVITATE DOMINI.

Super hæc verba *Gloria tibi Domine qui natus es de Virgine*, &c.

AD bonos mores noſtros, contra quos nemo debet venire, pertinet vndelibet & quibuſlibet nouiter aduenientibus aut obuiantibus deúotè & humiliter ſalutis obſequium exhibere, nobilis, ignobilis, ſeruus, dominus, vicinus, amicus, Clericus, Monachus, vir, mulier, Chriſtianus, Gentilis, Iudæus planè indifferenter vtuntur hoc iure. Itaque, Fratres chariſſimi, ſollicita ſedulitate ad inuicem requiramus quâ ſalutatione honorandus ſit tantus Dominus, tantus hoſpes, tantus Rex, tam neceſſarius medicus, tam chariſſimus amicus, tam germanus frater, tam deſideratus Saluator & Redemptor, qui ad nos hodie venit, qui tugurium noſtrum intrauit, qui ſemicinctiis noſtris ſe ſe operuit, reuera hilarem vultum, iucundum eloquium, mundiſſimum hoſpitium præſtantiſſimum ei parare debemus obſequium; cauſâ enim noſtri venit & noſtram cauſam ſuam fecit, dignus ergo eſt ſalutatione qui venit ſaluare, ſed qua? equidem noua & cœleſti non inferiore, non viliore quàm Mater ſua ab Angelo ſalutari meruit, ſic enim ſalutat eam Angelus: *Aue gratia plena; Dominus tecum*; deinde Salutata Domina noſtra, Luc. 1. & ipſa paulo poſt ſalutat Eliſabeth cognatam ſuam: quare ergo & nos his 28. nouis ſalutationibus ex parte noſtra non interſeramus tam dignam ſalutationem, quæ locum congruum in his accipiat?

Dicamus ergo *Gloria tibi Domine*, quia tu Filius Sapiens gloria es Patris; quia gloriam poſſides in regno tuo, non amittis in ſtercore noſtro, quia tibi eſt conſubſtantialis gloria, vt naſcendo de Patre ante omnia tempora, vt carnem aſſumendo de Virgine in fine temporum: tu enim numquam Angelis tuis in cœlis inglorius apparuiſti: tu rectis corde in terris etiam cùm eſſet vultus tuus abſconditus; etiam cum appareres leproſus non habens ſpeciem neque decorem; etiam pannis inuolutus in præſepio; etiam clauis confixus inter duos latrones in crucis patibulo; etiam poſitus in ſepulchro; ſemper & vbique glorioſus es, & glorioſè magnificatus. *Gloria tibi Domine*, fons gloriæ, ſedes gratiæ, opera magnifica & à ſæculis inaudita, tu operatus es in medio terræ.

Si Moyſes legum lator de monte vmbroſo & condenſo, propter loquelam tuam, quam audiuit in nube, & faciem vidit in caligine, vbi tu habitas, tantam gloriam deſcendens ad filios Iſraël reportauit, vt non poſſent intendere in faciem eius, propter gloriam vultus illius, quæ euacuatur:

quanto magis facies tua, glorioſior ſicut ſol lucet in virtute ſua reſplenduit in natiuitate tua; qui es ſplendor gloriæ, & figura ſubſtantiæ Dei; qui es candor lucis æternæ; qui es candidus & rubicundus, electus ex milibus; qui es gloria quæ eleuatur ſuper Cherubim; qui es imago gloriæ Dei, Rex ſæculorum immortalis, inuiſibilis, cui honor & gloria in ſæcula ſæculorum; gloria, inquam, tibi de Patre, de Matre, de omni genere tuo & generatione, de nomine, de opere, de natiuitate, de vita & conuerſatione; de verbo & prædicatione; de cœcorum illuminatione; de auditus reſtitutione; de leproſorum emundatione; de mortuorum reſuſcitatione; de paſſione tua; de morte; de deſcenſione ad inferos, de reſurrectione; de eiuſdem reſurrectionis manifeſtatione; de aſcenſione; de conſeſſione ad dexteram Dei Patris; de interpellatione pro nobis; de extrema futuri iudicii bonorum & malorum diſcuſſione.

Gloria tibi quod iugum legis Moſaycæ, quod portare non potuerunt antiqui Patres noſtri, quia manus Moyſi graues erant, & chirurgica curatione circa ægrotos ſuos ſanandos vtebantur; dum oculum pro oculo, dentem pro dente; liuorem pro liuore; talionem pro talione, abſque vlla miſeratione rependebant, à ceruicibus noſtris depoſuiſti, & iugum tuum ſuaue ſuppoſuiſti, quo peccatores terræ non occideres, neque intolerabiliter curares; ſed ſicut plenus gratia & veritate, ſemper gratiam prorogares, oleum promittens præcantares infirmis tuis; deinde veritatem, deinde vinum, deinde iudicium temperatè ſubinferres.

Quid mirum ſi Moyſes duriùs egit, tu molliùs? quis enim ille, quis tu? quid ad nos ille, aut nos illi? neque ille nos creauit; neque plaſmauit; nihilominus neque redimere potuit; frater enim non redimit, ſed quis? ho-
Pſ. 86. 5. mo? vtique, ſed homo Deus, homo qui dicit in Pſalmo; *Mater Sion & homo natus eſt in ea & ipſe fundauit eam Altiſſimus.* Homo; quem ille Euangelicus non habebat qui expectabat aquæ motum deſcendente Angelo in piſ-
Ioan. 5. cinam, & dicit *Hominem non habeo.*
7. O puer IESV tu es ille homo in ſimilitudinem hominum factus & habitu inuentus vt homo; ô homo Dei, imò homo Deus. Noe, Abraham & Moyſes neſcierunt nos, quia figmentum noſtrum non ipſi plaſmauerunt, neque ſcire potuerunt quid eſſet in homine, niſi quatenus homines in facie videbant, imò animarum medicinam talem conficere nequiuerunt quæ languores noſtros omnes ſanaret, ſed de qua languor magis ingraueſceret. Nam ſiue lex ſiue circuncíſio neminem ad perfectum adduxit; tu verò ſolus noſti corda hominum qui ſigillatim finxiſti corda eorum. Tu plenè intelligis quàm ſint fragilia corpora noſtra, quàm limoſa, quàm lutea, quàm fluxa, quàm impatientiſſima, quæ mane florent & tranſeunt, veſpere decidunt, indurant & areſcunt. Adhibuiſti ergo congrua medicamenta naturæ noſtræ contritæ & conquaſſatæ tanquam bonus tanquam pius medicus. Vtique de Spiritu ſancto conceptus, de Virgine plena gratia natus, filius hominis filius Dei non in igne, non in commotione, non in vſtione, non in ſecatione, ſed in aqua regenerationis, ſed in oleo chriſmatis, ſed in confeſſione cordis & oris conſtituiſti ſacramenta noſtræ reparationis.

Quid facilius ad remiſſionem peccatorum, quàm quod remiſſa ſunt peccata per lacrymas mulieri, quæ in ciuitate erat peccatrix, & omni tranſeunti diuaricauerat pedes ſuos, & habebat ſeptem dæmonia. Item alii deprehenſæ in adulterio dicitur, *Vade & ampliùs iam noli peccare.* Nuſquam in Ioan. 8. 11.
Euangelio aliquid crudelitatis de IESV inuenies, cum publicanis & peccatoribus manducat & bibit, paruulos, peccatores, & meretrices ſuſcipit. Scribis, Phariſæis ſuperbis, hipocritis de ſua iuſtitia præſumentibus reſiſtit Matth. 9. 13.
dicens: *Miſericordiam volo & non ſacrificium.* Quid vltra de bonitate & pietate Pueri nobis nati dicere poſſumus, niſi quod etiam mortem ſuam ignoſcit ſuis crucifixoribus. *Gloria tibi Domine qui natus es, &c.*

SERMO IV.

IN HÆC VERBA.

Filius hominis non habet vbi caput reclinet. Matth. 8. 20.

OPulentiſſimus quondam & diues inter omnes Orientales Dominus, cuius orbis eſt & plenitudo eius, non caſu fatali vrgente, ſed ipſo agente & infinitos theſauros, gazaſque innumerabiles miſericorditer proponente, ad paupertatis extremas deuenit reliquias, ita vt de ſe dicat *Filius hominis non habet vbi caput reclinet*, quare? fortè quia nihil voluit habere de anathemate Matth. 8. 20.
Ierico, fortè quia non venit pecuniam accipere, ſed dare animam ſuam redemptionem pro multis: *In propria enim venit & ſui eum non receperunt.* Ioan. 1. 11.
O ſui non ſui, ſui creatione, non ſui electione: ſui ſeruili timore, non ſui filiali ſubiectione; ſui radice Patriarcharum, non ſui participatione pinguedinis oliuæ, ſui legiſlatione, non ſui adoptione gratiæ; ſui ſpecie non re, ſui habitu non ſpiritu; ſui verbo & lingua, non opere & veritate; ſui inquam non receperunt eum animo, corde, voluntate, veneratione, exhibitione.

Quæris cauſam? quia non eſt Propheta ſine honore niſi in patria ſua. Eſtne hoc propter auaritiam, an propter inopiam, an propter odium, an propter negligentiam, an propter eius inſolentiam? ſed quæ agni inſolentia, qui *coram tondente ſe obmuteſcit & non aperuit os ſuum?* quæ inſolentia eius Eſaiæ 53. 7.
qui venit non miniſtrari ſed miniſtrare? quæ inſolentia eius *qui cum malediceretur non maledicebat, cum pateretur non comminabatur, tradebat autem* 1. Petri. 2. 23.
iudicanti ſe iniuſte? Si verò negligentia eorum nimis craſſa & ſupina negligentia eſt: negligere Dominum, negligere Redemptorem & liberatorem ſuum, negligere incurabilem morbum. Si autem odium, vnde putas charitas odioſa, vnde iuſtitia reprobanda, vnde pietas execranda, vnde ſalus reſpuenda? Si denique propter inopiam; quis adeo inops vt non habeat ſaltem miſerrimum tuguriolum: ſaltem calicem aquæ frigidæ; ſaltem ſinum,

ſaltem gremium? Si ad extremum propter auaritiam, fœnerare neſciebas? Ad vſuram centeſimam dare pecuniam tuam quare illi recuſabas, à quo etiam cœlum lucrari poteras? Voluit certè ſic reprobari lapis angularis, vt vineam ſuam aliis agricolis locaret: & daretur regnum Dei genti facienti
Eſaiæ fructus eius. *Væ genti peccatrici, populo graui iniquitate: ſemini nequam:*
1. 4. *filiis ſceleratis. Proieciſti eum tamquam leproſum, tamquam percuſſum à*
Eſaiæ *Deo, & vulneratum. Ipſe autem dolores noſtros tulit:* & hoſpitium ſuum be-
53 4. Rom. nedictionibus cumulauit; vt hoſpites eius efficiantur fili Dei; *hæredes qui-*
8. 17. *dem Dei, cohæredes autem CHRISTI. Ciues Sanctorum, & domeſtici*
Epheſ. *Dei.*

2. 19. Vacuandum itaque eſt, Fratres chariſſimi, hoſpitium CHRISTI, fide & voluntaria paupertate: mundandum confeſſione; dilatandum charitate; ornandum religione; bonis odoribus aſpergendum: & ne quis alienus vel prophanus accedat, intenta circumſpectione muniendum. Cura & ſollicitudo ſecularis, concupiſcentia carnis, ſuperbia cum omni familia ſua ſecedant, & locum CHRISTO in corde faciant. Deinde gula, luxuria, auaritia, ira, diſcordia, & tota infernalis familia fugam arripiant; vt egrediatur diabolus ante pedes eius, cum filiis & filiabus ſuis, Gergeſeo, Hetheo, Amorræo, Phereſæo, Euæo, Iebuſeo, & Philiſtæo: malè enim occupant terram. Qui verò Domino penſum non ſoluunt, nec ab ipſo poſſeſſionem recognoſcunt, nec colunt eam ad fructum, ſed parant ad incendium. Verus & legitimus Dominus, exploſa gente non ſancta, ingrediatur: hanc hereditatem ſuam recipiat, & recognoſcat imaginem ſuam: quatenus anima noſtra reuertatur ad antiquitatem ſuam, quando nondum peccauerat Adam.
Pſal. *Cogitaui* (inquit Propheta) *dies antiquos; & annos æternos in mente habui.*
76. 6. Perflat namque CHRISTVS habitans in corde, hortum ſuum; vt fluant talia aromata, id eſt, cœleſtium & æternorum deſideria: vacuatum quidem cor ab ira, ab odio, ab inimicitia, à gratia ſeculari, ab omni quod virtutum germen ſuffocat, etſi nondum caput, pedes tamen IESV iam adorat.

Sed quale caput? caput filii hominis, quod non habet vbi reclinet. Audi ſponſam, quæ fortè comas capitis huius aliquando diſcriminauerat, & fonte
Cant. lacrymarum irrorauerat; audi quid dicat: *Caput,* inquit, *eius aurum opti-*
5 11 *mum.* Dic & tu amice ſponſi, Ioannes Euangeliſta, quale ſit caput filii
Apocal. hominis. *Caput* (inquit) *eius & capilli tamquam lana alba, & tamquam*
1. 14. Ioan 1. *nix.* Dic planiùs: *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum.*
Cor. Et Paulus: *Caput Chriſti Deus.* Hoc caput apud Patrem habet reclinato-
11 3. rium aureum; quia eſt in ſinu eius, quia Filius in Patre, vt ipſe ait: *Ego in*
Ioan *Patre, & Pater in me eſt.* Parua ſunt hoc caput, & hoc ceruicale ſiue capi-
10 38. tale. Nihil æquabilius, alterna requie horum nihil delectabilius. Pater complacet ſibi in Filio; & Filius in Patre. Mutua ſe ſe, & ineffabili dilectione, modo indicibili fouent, & ſibi cohærent. Hac eadem retenta indiſſolubili vnitate, abſque coæternitatis diſpendio, temporali diſpenſatione, in gremio Virginis humanitatis capitale, alio aſtrinxit vinculo. Vt ſicut vera vnitate cum Deo Patre, vnus Deus: ſic vera vnione Verbi, animæ & carnis, eſſet vnus homo Deus; & Deus homo.

Tria itaque habet CHRISTVS reclinatoria: Deum Patrem: Virginem matrem: aſſumptum hominem. In matre namque totum caput reclinauit; quia obumbrante Spiritu ſancto, in ea accumbens & requieſcens, quaſi longos ſomnos fecit, dum moras humani corporis per membra diſponendi ſeu componendi, profunda ſecreti ſui ratione patienter expectauit. Interim cùm eſſet in accubitu ſuo, nullas ei moleſtias Virgo integerrima excitauit. Cœleſte ſilentium per omnes motus animi & corporis continuit. intrinſecus rapta audiebat arcana quæ non licet homini loqui. Soporem immiſit Dominus in Adam, cum de coſta eius Euam fabricaret. Sed nullatenùs fuit neceſſe Dominam noſtram obdormiſſe; cùm CHRISTI caro de carne eius extraheretur. Quæ enim læſio, vbi nulla corruptio? Immo quid tam ſuaue, quàm gratiam Spiritus ſancti ſenſibiliter in medullis, & oſſibus, & carne, & ſanguine, & animo ſentire; Deoque in obſequium ſubſtantiam ſuam concorporandam, in gloriam & gratiam Vnigeniti Filii Dei ſubminiſtrare? Nullus dolor diſciſſionis, vbi omnem iacturam perditionis, reſtaurat vinculum tam adorandæ Vnionis. Et hoc aureum reclinatorium eſt.

Quartum reſtat reclinatorium, quia IESVM natum, locum non habens in diuerſorio, reclinauit eum mater ſua in præſepio. Commune fortè aut cuiuſlibet alterius. Non Ioſeph non MARIÆ fuit hoc reclinatorium; idcirco veraciter dicitur, quia, *Filius hominis non habet vbi caput reclinet.* Matth. 8. 20. Animalium erat præſepe, non hominum. O IESV de altiſſimo ſolio gloriæ tuæ, quàm incomparabile elegiſti deſcenſorium, ſeu reclinatorium! quàm altum illud; quàm profundum iſtud; quàm Deo dignum illud; quàm indignum iſtud; quàm glorioſum & nobile illud; quàm vile & deſpicabile iſtud. Occurrant miſeriæ noſtræ, penetralia vndique liquefacta viſceribus miſericordiæ Dei noſtri, ſic à ſummo ad imum ſtationis noſtræ, diſtillantibus incerta & occulta Sapientiæ Dei, & nulla recompenſatione moderantibus, vnde vel quò venerit ſumma Deitas. Tali Dominus voluit myſteria noſtræ reſtaurationis inchoaſſe initio; vt capite noſtræ ſuperbiæ compreſſo, dediſceret homo alta ſapere; & diſceret humilibus conſentire.

Hæc ſigna pueri nobis nati & dati: ab oppoſitis ſe erigunt apoſtaſiæ diaboli & hominis. Quis putas puer iſte erit? ecce officinam ſuam incipit, non ſtatuere in lateribus aquilonis, ſed in præſepio: non throno regali, ſed in loco humili. De hoc reclinatorio agnus vagiens in excelſo throno auditur: & ei cœli ſublimitas mittendo ſtellam vel Angelos, deuotè & humiliter ſubſternitur.

Quintum quoque recenſeo crucis reclinatorium, quod commodiùs appellaretur recuruatorium, quàm reclinatorium. Mater reclinauit eum in præſepio: nouerca Synagoga Iudæorum ſuſpendit in patibulo. Ibi poteſtas eius quaſi recuruata, non ſe vindicando extendit; ſed omnes patiendo mortis anguſtias, pro reis pependit. Nec fuit inanis hæc recuruatio; *quia ad factum ſicut cerua*, vt ait Iob, *incuruauit ſe*: quatenùs ex dolore crucis ſimul pareret omnes filios prædeſtinationis; vt aſcendens ad palmam victorioſi triumphi IESVS, fructus apprehenderet credentis populi. Quomodo

igitur non habet filius hominis in terra vbi caput reclinet? Animaduerte quòd ſe ait exaltandum à terra, cùm ſe crucifigendum prædiceret: hoc & alio intellige modo; quia Iudæi CHRISTVM in cruce poſitum, non ſe ipſe ſuſpendit; ſicut Iudas, qui ſuſpenſus crepuit medius.

Iam igitur præſtemus illi naſcenti reclinatorium aureum, id eſt, cor mundum fide; dilatatum charitate; exaltatum cœleſti contemplatione, & innouatum Spiritus ſanctificatione. Tale cor non terrenum, ſed cœleſte, CHRISTO hoſpitium præparabit: vbi menſa legis & Euangelii: vbi candelabrum crucis: vbi lectus diuinæ dilectionis: vbi chorus iubilationis: vbi balneum ſanctæ compunctionis: vbi caminus charitatis: vbi feneſtræ meditationis: vbi cancelli lectionis: vbi priuata domus ſanctæ confeſſionis: vbi panis diuinæ voluntatis: vbi vinum feruoris: vbi area conſcientiæ planæ, & abſque ſcrupulo peccati vrgentis. Non recuſat reclinari in tali reclinatorio Puer qui natus eſt nobis IESVS CHRISTVS Dominus noſter, qui cum Patre & Spiritu ſancto viuit & regnat per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

SERMO V.

DE NATIVITATE.

SI omnis anima vndecumque vires ingenii ſui, quaſi in funiculo beatæ ſolicitudinis colligaret, & ad vnam quærendi Dominum occupationem cogeret, ſeu colligeret; nunquid vel ſic ſapientiam Dei præcedentem omnia inueſtigaret? O miſera & inſipiens anima, quare argentum tuum expendis, non in panibus; & laborem tuum, non in ſaturitate? Cur te euiſceras in vanitates & inſanias falſas, vana mundi lucra ſectando; philoſophica ingenia admirando, poëtica figmenta legendo; & euangelica Dei negligendo, legemque præuaricando? Dic potiùs Domino: *Legem pone mihi, Domine, viam iuſtificationum tuarum; & exquiram eam ſemper*; vt nunquam deſiſtas quærere, nunquam deſinas amare, quaſi ardentiſſimus potator, qui quò ampliùs biberit, vehementiùs ad pocula recurrit. Dic Sapientiæ: *Vias tuas demonſtra mihi, & ſemitas tuas edoce me.*

Pſal. 118. 33.

Pſal. 24. 4.

Quære illius hoſpitium; quære tranſitum; quære domum; quære cubiculum; quære deambulatorium; quære ſolium. Credo quod ſi fideliter; ſi humiliter; ſi piè aſſiduè his te alligaueris ſtudiis; ſaltem fimbriam veſtimenti eius contingere poteris. *Omnis gloria eius filiæ regis* primogenitæ, *ab intus; in fimbriis aureis circumamicta varietatibus.* Cingulum Sapientiæ, in quo dependent fimbriæ aureæ, eſt diſpoſitio tam viſibilium creaturarum quàm inuiſibilium. Fimbriæ verò aureæ ſunt; vel prima illa opera ſex dierum; vel ætates mundanarum diſtinctionum, vel opera quæ in carne geſſit Filius Dei; vel etiam ſacramenta quæ ſponſæ ſuæ dimiſit, cùm ad Patrem rediret;

Pſal. 44. 15.

rediret; & ad procreandam Chriſtianorum ſobolem, poſt ſe vſque ad tempus & numerum præfinitum in terra relinqueret. Sed quid faciendum ſi iam mutaret hoſpitium, antequam tarda accurrant deſideria animæ quærentis Deum, quærentis ſapientiam? Quærat ſaltem tranſitum.

Sed vbi eſt hoſpitium Dei? In lege Moyſi. Vbi tranſitus? In Prophetis. Vbi domus? In Euangelio. Vbi cubiculum? In epiſtolis Pauli, vel in vtero Matris, vel in patibulo crucis, aut in monumento lapideo. Vbi deambulatorium? In expoſitione Scripturarum, vel in aſcenſione nubium. Vbi ſolium? In dextera Patris. Quare dicitur lex hoſpitium Dei? Quia propter inutilitatem & infirmitatem, quæ ſuo tempore facta fuit, tranſlata eſt vt ait Apoſtolus: *Quod, inquit, antiquatur & ſeneſcit, propè interitum eſt.* Fuit Hebr. 8 13. ergo tamquam hoſpes in lege CHRISTVS: quia vt Iſaac oculis caligantibus filio ſuo benedicens, quis eſſet ignorabat; ſic in vitulo, in ariete, in agno, in capra, in hirco emiſſario, in turture & columba, in ſimila, in oleo, & cæteris cæremoniis figurabatur, & non agnoſcebatur. Hoſpes ergo erat, quia de ſe, ipſe legere dedetat; & cùm hæres eſſet, quis eſſet latitabat.

Quidam tamen, qui quaſi poma in cacumine ficulneæ, erant ſancti Patres, qui ei debitum obſequium impendentes, iuſtificabantur eadem fide, quâ & nos credimus & ſaluamur. Adhuc apud Moyſen hoſpitatur Dominus, tanquam apud Archiſynagogum, cuius filia, id eſt, Synagoga infidelis, licet mortua; ſi crediderit, ab eo reſuſcitatur. Cùm enim Scribæ & Phariſæi ſedentes ſuper cathedram Moyſi legem tenentes, contra legem Dominum legis extra Synagogam fecerunt; ſuccedentes Prophetas, vt per eos tranſitum haberet, meruerunt. De ipſo enim in Canticis dicitur. *Ecce iſte venit ſaliens in montibus, tranſiliens colles.* Cant. 2. 8. Modò enim Iſaias regem Dominum exercituum videt ſedentem ſuper ſolium excelſum, & eleuatum, &c. Modò Ezechiel videt gloriam Domini iuxta fluuium Chobat. Modò in campo; modò in ciuitate; modò in templo. Modò Ieremias videt virgam vigilantem. Modò Amos videt Dominum ſuper murum litum ſtantem, & vncinum pomorum atque trullam cœmentarii in manu tenentem. Modò Zacharias inter mirtheta videt Virum, ſcilicet Dominum: & alii ſuo tempore, & ſuo modo tranſilientem per ſe gratiam ſenſerunt. Vnde Pſalmiſta: *Deus* Pſal. 67. 8. *cùm egredereris in conſpectu populi; cùm pertranſires in deſerto: cœli diſtillauerunt à facie Dei Sinai, à facie Dei Iſraël.* IESV namque tranſeunte, cœlum * glotiam non ceſſabat pluere. Vbi facies Dei, ibi cognitio * vel gratiã. Dei: & vbi cognitio Dei, ibi deuotio: & vbi deuotio, virtutum fructificatio.

Sub figura huius tranſitus in quarto volumine Regum, dicit magna quædam mulier de Heliſæo: *Animaduerte quod vir Dei ſanctus eſt iſte, qui* 4. Reg. 4. 9. *tranſit per nos frequenter: faciamus ergo ei cœnaculum paruum & ponamus ei in eo lectulum & menſam, & ſellam, & candelabrum; vt cùm venerit ad nos maneat ibi.* Luſtrando & illuſtrando Sanctorum mentes gratia ſuperna tranſitum facit; quia tenuiſſimo contemplationis filo, pondetoſitas humanæ fragilitatis eleuata, citò ad ima reflectitur, & vix in bonis Dei demo-

E

rarur: ſolus IESVS hoc vſus eſt priuilegio, vt Spiritus ſanctus ſuper eum deſcenderet & maneret.

Faciamus ergo cœnaculum paruum; paruum quidem propter fragilitatem; cœnaculum tamen, propter cæleſtium æmulationem. Faciamus in eo lectulum ad quieſcendum; menſam ad reficiendum; ſellam ad reſidendum; candelabrum ad videndum. Pauſat Dominus in mente quieta: reficitur in anima ad mandata Dei, & conſcientiam Scripturarum intenta: ſedet in eo, qui ſe non iudicat in eo quod probat. Accendit candelabrum illius, qui ſimplici oculo, id eſt, pura intentione ſoli Deo placere cupit. Sic in iis ſaliendo & tranſiliendo, tranſilientes eoſdem facit; tamen quia, pro Idithun, quod interpretatur tranſiliens, quibuſdam Pſalmorum titulus apponitur, in libro Pſalmorum paſſus illius & ſaltus, qui ſimilis eſt capreæ hinnuloque ceruorum, à primo ingreſſu in vterum Virginis, vſque ad regreſſum in dexteram Dei Patris, ſi bene diſtinxeris, ſicut & in aliis Prophetis, reperire poteris; & in hoſpitio itaque, & in tranſitu occurre hoſpiti & tranſilienti.

Rom. 8. 3. De hoſpitio IESVS tranſit ad domum, id eſt Euangelium; *quia quod impoßibile erat legi, in quo infirmabatur per carnem: Deus filium ſuum miſit in ſimilitudinem carnis peccati, & de peccato damnauit peccatum in carne:* cuius incarnationis myſterium, loquitur Euangelium. Sic ergo Dominus manet in domo, ſic CHRISTVS in Euangelio, vbi Gabriel Archangelus Lucæ 1. miſſus à Deo, quaſi portam claudit & aperit, dicens: *Aue MARIA*, &c. vſque *paries Filium:* Ioſeph in atrio exteriori obſeruat valuas, ſed vix audet reſpicere illas: vnde ſicut Centurio ad ſepulchrum Domini territus clamauit: *Verè hic homo filius Dei erat.* Sic Ioſeph Virginis in prægnatione Marc. 15. 39 turbatus; voluit occultè dimittere eam: hinc eſt quod in oſtio templi palmæ & Cherubim miniſtrent filio regis tamquam Domino ſuo.

Domus proinde Euangelica quatuor habet angulos, iuxta quatuor cœli ventos; vbi ſinguli Euangeliſtæ ſingulos muniunt angulos: dum Matthæus ad orientem iuxta columnam cedrinam, habentem faciem hominis, conſcripſit Euangelium ſtilo hominis, dicens: Matth. 1. *Liber generationis IESV CHRISTI, filii Dauid, filii Abraham.* Ad ſeptentrionem verò Marcus, iuxta columnam marmoream exculptam facie leonis, ſcripſit Euangelium ſuum calamo ſolitudinis, ſic inchoans: Marc. 1. 3. *Ego vox clamantis in deſerto, parate viam Domini.* Ad occidentem Lucas, iuxta columnam de lignis Sethim, quæ ſunt ſimilia albæ ſpinæ, habentem faciem vituli, ſic exorſus: Lucæ 1. *Fuit in diebus Herodis Regis, Sacerdos nomine Zacharias.* Ad Meridiem Iohannes, iuxta ſaphirinam faciem aquilæ, ſcripſit Euangelium ſuum penna * euangelica ſic euaporans de fumo altaris: Ioan. 1. *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum.* Matthæus reſidet in ſella iuſtitiæ. Marcus in ſede fortitudinis. Lucas findens vngulam in conſiſtorio prudentiæ. Iohannes in throno temperantiæ. Omnes habent vultus ſuos ſemper in propitiatorium, & cùm Virginem intrat, & cùm in deſerto ieiunat, & cùm in templo prædicat; vel animam ponit pro ouibus ſuis, & cùm regrediens, aſcendenſque ad cœlum Patrem & patriam viſitat.

* *f. angelica.*

Ex domo iſta erogantur imperialia beneficia, vt ſit extra regnum cœlo-

rum qui non pertinet ad hanc domum; ſunt enim in ea vaſa aurea & argentea, lignea & fictilia, & manſiones multæ. Eſt in ea menſa altaris, in qua cibus ab Angelis quotidie fidelibus miniſtratur. Eſt baptiſmus, in quo corpora & animæ ab omni contagione perfidiæ abluuntur. Eſt oraculum, in quo Deus palatium cordis perliniens ſua dulcedine, theſauros æternæ beatitudinis promittit; & anima choleras interaneorum, vera confeſſione, & larga compunctione euomens, petitionem remiſſionis de manu eius expetit & accipit. Eſt caminus ignis ad cremanda ſacrificia & holocauſta; frigida calefaciendo; dura liquefaciendo; ſuperflua comburendo; & obſcura illuminando: locus ſecretus ad vacandum contemplationi; ad inſeruiendum meditationi; ad confabulandum cordi; ad ſcrutandum eloquia diuini eloquii. Eſt denique porticus languentium; piſcina lacrymarum. Eſt locus cinerum in quo memorantur nouiſſima. Ecce hîc CHRISTVS, aut certè illic. Quære ergo in domo ſua; quia filius manet in domo in æternum di- Matth.
cens: *Ecce ego vobiſcum ſum vſque ad conſummationem.* 28 20.

Tranſeamus iam ad cubiculum, ſic enim ait ſponſa: *Ducam te in domum* Cant. 3.
matris meæ, & in cubiculum genitricis. Caſtiſſimum & placatiſſimum 4.
CHRISTI cubiculum eſſe Virginis vterum, nouit anima eius, nouit ipſe Dominus; nouit Gabriel Archangelus; nouit Iohannes Baptiſta; & Iohannes Euangeliſta; nouit denique tam cœleſtis curia, quàm vniuerſalis Eccleſia fidelium. Eſt enim lectulus Salomonis quem ambiunt ſexaginta fortes ex fortiſſimis Iſraël, lectus floridus, omni gratia Dei, ſpecie & pulchritudine, verbo vtique Dei, anima & carne. Si fideliter adieris matrem, proculdubio inuenies filium cum matre; non enim mater ſine filio, nec filius ſine matre: ſicut nunquam fuit filius ſine patre, nec pater ſine filio. Quem namque aliquando in vtero habuit, nunc à dextris eius perpetuò adſiſtit. Quid ergo poterit loqui mater quod non audiat filius: immo quando audiet mater ſine filio; quæ corpore & anima tota pendet ex filio? Veni ergo ad matrem tamquam ad cubiculum, quia ſingulariter quieſcit in ea, qui vnicus & vnicè natus eſt ex ea. Tintinnabulum tuæ poſtulationis vt pulſauerit aures Virginis, excitabitur IESVS à ſomno diſſimulatæ exauditionis.

In Euangelio legitur IESVM deambulaſſe in porticu Salomonis, quia Iudæi non intelligebant ipſum eſſe templum, templo illo ſignificatum, ideo in porticu deambulabat. In eodem templo extrinſecus per gyrum muri & labium erat, vbi deambulatorium erat valde delectabile; quia in ſummitate erant affixa poma, aureæ vuæ cum pampinis aureis; ita vt ſurſum aſpicientibus moueri viderentur. Hic ordo eſt contemplatiuorum, quorum oculi ſemper ad Dominum: ſic illi infiguntur vt neque tribulatio, neque anguſtia, neque mors, neque vita, ſeparet à charitate, quæ eſt in CHRISTO. Ideo aureas vuas de vera vite dependentes dum ſuſpiciunt cum pampinis aureis, cum Apoſtolo dicunt: *Non ſunt condignæ paſſiones huius temporis ad* Rom.
futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis: cuius vias, id eſt beatitudines, 8. 18.
ſapore intimo prægustamus, & certi de promiſſione, in fide non heſitamus. In his deambulat ad cœlum corde eleuato, & in charitate dilatato.

His decurſis quid reſtat? Solium excelſum & eleuatum de quo in Canticis:
Can. 8. 14. *Fuge dilecte mi, aſſimilare capreæ hinnuloque ceruorum* Illuc non aſcendet niſi aquila & filii aquilæ. *Nemo enim aſcendit in cœlum, niſi qui deſcendit de*
Ioan. 3. 13. *cœlo.* Aquila grandis, magnarum alarum Iohannes Euangeliſta; & alia aquila ſimiliter aliarum alarum, Paulus; de quibus Ezechiel loquitur. Altera vſque ad tertium cœlum, altera vltra cœlum cœlorum euolauerunt: & quæ non licet homini loqui, de medulla cedri guſtauerunt; & vt potuerunt de adipe frumenti, & de rore cœli, atque melle Diuinitatis, eructauerunt in ſcripturis.

Pſal. 10. 24. O Domine IESV *genua mea infirmata ſunt* quomodo curram? O Domine *pedes mei moti ſunt*, quomodo vadam? O Domine *quis dabit mihi*
Pſal. 54. 7. *pennas ſicut columbæ; & volabo & requieſcam?* O Domine vbi currus igneus, & equi ignei, quibus ſecretam regionem petam? O Domine vbi nubes lucida, in qua poſt te vel tecum aſcendam? O Domine mitte Seraphim qui teneat dexteram meam, & ad thronum gratiæ ducat, vt explorem cauſam meam, & implorem gratiam tuam, antequam accuſatus, vel conuictus, in die mala ſententiam iudicii referam. *Vias ergo tuas, Domine, edoce me;* quia via & veritas & vita es. Amen.

DE PVRIFICATIONE SANCTÆ MARIÆ.

SERMO.

ADorna *thalamum tuum Sion, & ſuſcipe regem Chriſtum, &c.* Quàm ſit iocunda & præclara præſens ſolemnitas, ipſa luminarium claritas, quæ cum proceſſione feſtiua ad Miſſam tenebitis in manibus, ſatis ſufficienter declarat. Ecce ſiquidem duo magna luminaria ad Patrem luminum, in templo accedunt, quando MARIA IESVM offert Patri Spirituum. Luminare minus MARIA: luminare maius IESVS Filius MARIÆ. Pater luminum Deus eſt, qui Verbum ex vtero ante luciferum genuit, & de Matre incarnari in fine ſæculorum conſtituit. Ab ipſo quoque ſole quem concepit Virgo & genuit magnum luminare fieri meruit: vnde & Stella maris appellatur. Hanc itaque ſermo diuinus alloquitur dicens: Adorna thalamum tuum Sion, &c.

Sed diligenter animaduertendum, quòd Sion aliquando accipitur patria cœleſtis; aliquando, Virgo ſingularis; aliquando, Eccleſia vniuerſalis; aliquando, anima fidelis. Vnaquæque verò iſtarum ſuum habet thalamum, in quo ſponſus cubat veſpere, & manè & meridie. Si Sion anima intelligitur, manè cubat in ea, quando inchoat in ea charitatem: veſpere, quando conſummat: meridie, quando inflammat vſque ad diſtillationem ipſius animæ. In Eccleſia verò vniuerſali, manè cubauit per fidem Patriarcharum ante legem: meridie, per fidem Prophetarum ſub lege: veſpere, per prædicatio-

onem Apoſtolorum in tempore gratiæ. In Virgine ſingulari, manè cubauit per Annuntiationem Angelicam: meridie, per obumbrationem Spiritus ſancti: veſpere, per partum eiuſdem Virginis. In cœleſti thalamo, neque manè, neque veſpere cubat, ſed tantùm meridie. Vnde in Canticis dicitur: *Indica mihi quem diligit anima mea, vbi paſcis, vbi cubas in meridie.* Planè ibi eſt meridies, id eſt, mera dies, quando ſol in centro eſt, pleniorem lucem & calorem reddens: quia in æternitate illa, nullum nubilum veſpertinum, nullæ tenebræ abeuntis noctis apparent; ſed plena & perfecta claritas viſionis gloriæ Dei: plena & perfecta charitas amoris Dei. Cant. 1. 7.

Quomodo ergo huic Sion dicitur, *Adorna thalamum tuum?* Thalamus namque ille cœleſtis numquam eſt non ornatus, niſi fortè quando IESVS in cruce paſſus eſt; tunc enim quaſi depoſuit ornatum ſuum, quando & ipſe ſol ſuperiorem ſentiens in Virtutibus Angelicis mœſtitiam, quodammodo mutauit vultum & habitum, abſcondens in ſinu ſuo radios lucis, & faciens tenebras ſuper vniuerſam faciem terræ. Eſt autem cœleſtis ornatus in ſplendoribus Sanctorum, habens diuerſa ornamenta vtique in cognitione pulchritudinis & admirationis; ſerica præferens pallia in nouem ordinibus Angelorum: tapetia varia & depicta in meritis Patriarcharum & Prophetarum: iacinthina pallia in conuerſatione Apoſtolorum: purpurea in ſanguine Martyrum: crocea in puritate Confeſſorum: byſſina in integritate & caſtitate Virginum. Ornatum iſtum in futuro expectare debemus, non modò explanare quod non ſufficimus cogitare.

Habet thalamus iſte inter illa quæ de terra noſtra allata ſunt ei, ornamenta pretioſa ſuper omnibus aliis pretioſiora, tunicas illorum qui non inquinauerunt veſtimenta ſua, virgines enim ſunt & ſequuntur Agnum quocunque ierit. Nam & de longinqua terra ſolent ei venire opes, & peregrinæ merces quæ multùm charæ ſunt in cœlo, animæ vtique Sanctorum. De ſua verò cultura & natiuis opibus ſunt Angelicæ Virtutes, quas ſola artificis Sapientiæ manus contexuit mirabiliter. Pinge ô Anima quaſcumque formas venuſtiores & pulchriores excogitare poteris, & tamen non dico veritatem, ſed nec ſaltem aliquam imaginationem cœleſtis ornatus mutuaueris. Adorna itaque thalamum tuum Sion quia hoc totum puero IESV debetur, hoc eius Matri promittitur.

Inflectamus itaque & viſum & ſtylum ad ipſam Matrem Domini, & de ſuo ornatu faciat feſtum Deo & Angelis, & hominibus: Deo ſpectaculum, quando Verbum quod de corde ſuo eructauit Pater, ſpeculatur, Matris in vtero incarnatur, tam non patiens illam ſuis abeſſe conſpectibus, quàm neſciens elongari à Filii amplexibus. Quando enim à Matre Filii ſui oculos ſuos auertet Pater & Spiritus ſanctus, cùm omnimoda conuerſione Pater ſit in Filio, Filius in Patre, Spiritus ſanctus in Patre & Filio, nihilominus & in Matre & in Filio? O Virgo Virginum quid eſt hoc? vbi es? ſingulari & quodam modo inæſtimabili penè immediatè accedis ipſi Trinitati, vt ſi vllo modo Trinitas illa quaternitatem externam admitteret, tu ſola quaternitatem compleres: ſed eſt Trinitas, nec aliquatenus ibi fieri potuit aut poterit quaternitas. Non ergo es vna perſona de Trinitate quæ Deus eſt, quia varia-

ri aut alternari non poſſunt illæ perſonæ quæ ibi ſunt, quia æternalitet ſunt quod ſunt; nec etiam quarta ad Trinitatem es, quia quartum Trinitati ad æqualitatem nihil eſt: quid ergo es? vna & prima poſt Vnitatem & Trinitatem, Mater eius cuius Pater eſt Deus Pater: Mater eius de quo procedit ſicut & à Patre Spiritus ſanctus.

Quæ tanta & talis es adorna thalamum tuum Sion: illuſtriſſimus hoſpes ad te venit Pater, Filius & Spiritus ſanctus. Explica ſi quid plicatum habes, propone ſi quid repoſitum, accende ſi quid extinctum, tege ſi quid humanum: totum deificetur, totum illuſtretur, totum * ſimplicetur, ad ſubminiſtrationem aſſumendæ naturæ noſtræ ſanctificetur; vt quod à Verbo de te aſſumitur, ante ſit ſanctum quàm aſſumptum: Adorna thalamum tuum Sion, vt nihil ſit quod Pater abhorreat, nihil quod Filium offendat, nihil quod Spiritum ſanctum reiiciat. Pater de ſinu ſuo collocat Filium ſuum in vtero tuo, Spiritus ſanctus fouet & calefacit vterum tuum, & tu quid? Adorna thalamum tuum. Abraham non ſuſcepit tales hoſpites, non Loth, non quilibet Sanctorum tales taliter ſuſcepit: & ſi aliquando ad animas Sanctorum Deus ingreſſus eſt inuiſibilitet dono gratiæ Spiritus ſancti; quando & ad quos ingreſſus eſt incatnandus vnigenitus Filius Dei? cuius vterus imprægnatus eſt de Spiritu ſancto? cuius caro & ſanguis coagulata ſunt in carnem Hominis-Dei? Certè nullius niſi Virginis Virginum: nullius niſi Sion, ad quam dicitur, adorna thalamum tuum Sion.

* ſ ſimpliciter.

Præclarior certè ornatus Virginalis vteri quàm ſydera cœli, mundior vterus de quo præſciditur ſurculus naturæ humanæ, quàm ſtellifer axis: ornatior manſio Virginalis paradiſi, quàm terreſtris illius in quo Adam peccare potuit. Adorna ergo thalàmum tuum Sion, quicquid vitii eſt à te propellendo, & quicquid virtutis eſt acquirendo & poſſidendo. Præcipuè duobus ſterne palliis thalamum tuum, humilitatis & virginitatis, & ſertum fœcunditatis mutua ab hoſpite Vno & Trino, imò ab illo qui potius manſionarius eſt apertè quàm hoſpes & peregrinus: Sic Patrem honorabis humilitate, Spiritum ſanctum virginitate, Filium fœcunditate; ſatis eſt, benè ornata es, neque amplius, neque minus in ornatu tuo inuenitur.

Iam ad illam Sion quæ eſt Eccleſia tranſeamus, & dicamus ei; adorna thalamum tuum Sion, &c. tam cumulato aceruo gloriæ & ſplendoris venuſtatur Eccleſia, vt poſſem appellare etiam oculos impudicos ſola admiratione pulchritudinis, niſi ad lucem cæcos offerret oculos vanitatis & infidelitatis: pio & religioſo fidei oculo luſtra diuerſas manſiones fidelium à Deo peregrinantium, & ſuſpende animum à Babylonicis theatris, ſi vis intelligere decorem illum de quo dicitur: *Domine dilexi decorem domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ.* Primò attende exuuias ſanctorum corporum quæ tam venerabiles ſunt in honore, quàm fœcundæ & vtiles in protectione. Thecas aureas & argenteas præparat eis deuotio fidelium, vt quorum vita & conuerſatio fuit ſancta & caſta, eorum ſit manſio decora & pretioſa.

Pſal. 25. 8.

Vide miniſteria Angelorum; attende quomodo æmulentur illos illæ diſpoſitiones ſacrorum Ordinum, vt quod ab illis impletur vera manifeſtatione

& manifeſta veritate, ab Eccleſiaſticis miniſterialibus imitetur ſaltem fideli & pia obumbratione. Quid enim Exorciſtæ? quid Cantores? quid Lectores? quid Acolythi? quid Subdiaconi? quid Diaconi? quid Sacerdotes? quid Epiſcopi? quid Archiepiſcopi? quid ſummus & vniuerſalis Epiſcopus? Nonne choros caſtrorum faciunt iſti, de quibus dicitur: *Quid videbis in Sunamite*, id eſt Eccleſia, quæ eſt coccinea per fidem Paſſionis CHRISTI, *niſi choros caſtrorum?* Iuxta religionem namque Angelorum & * admirationem illorum totam miniſtrorum ſuorum componit Eccleſia militiam: vnde etiam orat, fiat voluntas tua ſicut in cœlo & in terra. Adorna itaque thalamum tuum Sion non contemptibiles perſonas in miniſteriis Eccleſiæ præficiendo, ſed quorum vita luceat ſuper terram: quorum prædicatio audiatur in omnem terram, & quorum doctrina fulgeat vt ſol & Luna. Cant. 6. 12. * f. administrationem.

Conſiderate decorem Eccleſiæ in Baptiſmatis ablutione, in Chriſmatis inunctione, in Corporis & Sanguinis Domini conſecratione; in multis aliis quæ planiùs eſt quotidiè videre quàm modò exponere. Adorna itaque thalamum tuum Sion dignè & fideliter Sacramenta Eccleſiaſtica contrectando, ſapienter & eligendis & præficiendis Rectoribus prouidendo, regulariter & piè viuendo, fidem ſeruando, veritatem tenendo, pacem perſequendo. Plura de ornatu Eccleſiæ diceremus niſi ad finem tenderemus.

Iam ad Sion illam quæ dicitur anima fidelis parumper ſermonem vertamus, & ſic finem faciamus. Petere & mutuare decorem ſuum & ornatum thalami ſui debet anima à Deo, ab Eccleſia, à Scriptura diuina. In Scripturis namque quaſi in ſpeculo formam ſuam ſpeculari debet, & cùm inuenerit aliquid nigredinis vel turpitudinis in habitu ſuo, ad Sacerdotes Eccleſiæ concurrat, & de lepra remedium quærat. Deinde à Domino qui fecit cœlum & terram, vltimam abſolutionis manum ſuppliciter poſtulans non recedat donec ſanitatem recipiat. Lauet ſe in confeſſione, reformet in ſatisfactione, componat in oratione, adornet in mandatorum obſeruatione. O anima adorna thalamum tuum, & ſuſcipe Regem CHRISTVM amore, honore, fide, Sacramentorum perceptione, qui cum Patre & Spiritu ſancto viuit & regnat per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

SERMO.

IN CAPITE IEIVNII.

MEmento quia cinis, & puluis es; & in cinerem & pulnerem reuerteris. Gen. 3. 19.

Sancti Patres ſtudioſa ſollicitudine Eccleſiæ Dei inuigilantes; docere; * orare, ſtuduerunt. Vt eſſet docta in ſermonibus: pulchra in moribus: & munita in omnibus actionibus ſuis. Docta vtique tamquam ſponſa illius, cuius ſapientiæ non eſt numerus. Pulchra nihilominus, tamquam vxor eius, qui eſt candor lucis æternæ. Munita prorſus veluti illa, quæ in monti- * deeſſe hîc videtur, & vigilare.

bus habet fundamenta, & eſt ciuitas Regis potentiſſimi; cuius fortitudo veluti Rhinocerotis, quod animal alio nomine Monoceros vocatur; propter ſingulare cornu quod geſtat in nare, & nullâ fortitudine vincitur.

Ad hanc itaque Eccleſiæ doctrinam, pulchritudinem & munitionem pertinent cineres, qui capitibus Chriſtianorum hodie imponuntur. Doctrinam vt cognoſcamus figmentum noſtrum. Pulchritudinem, vt lauemus cor noſtrum. Munitionem, vt opponamus aduerſario clypeum humilitatis. Vt autem Sacramenti pulchritudo vobis innoteſcat; non attendamus vilitatem ipſius cineris, ſed virtutem veræ humilitatis: nam per cinerem humilitas deſignatur. Sub exemplo autem id vobis demonſtrandum eſt, vt non in obſcuro & latenti ſermone ſimplicitatem quorumdam fraudemus.

Exemplum vobis hoc eſt: Arbor ſiue lignum frondoſum & ramoſum fortè occurrit nobis; laudamus & magnificamus proceritatem ſtaturæ; viriditatem frondium; opacitatem ramorum; non poſt multum temporis ſucciditur, comburitur & in cinerem redigitur. Vbi eſt ergo, vbi illa proceritas, vbi viriditas, vbi opacitas? Humiliata eſt certè gloria illa vſque ad cinerem. Hoc idem de leone fortiſſimo; hoc idem de equo velociſſimo; hoc idem de accipitre rapaciſſimo; hoc de ipſo homine ſuperbiſſimo. Quid hæc omnia dum viuunt, niſi quoddam lutum, ſtans & ambulans, comedens & bibens, loquens & ridens, quamdiu anima eſt in eo? Venit finis, venit mors; & cinis reuertitur ad cinerem; puluis ad puluerem. Quid interim ſuperbit terra & cinis? Aufer extollentiam oculorum ô homo: quia feneſtræ iſtæ citò claudentur & non aperientur vſque ad diem iudicii. Prohibe pedes tuos à malo; quia tibiæ iſtæ colligabuntur vſque ad nouiſſimum dierum. Retine manus ab effuſione ſanguinis, à rapina & præda, quia complodentur, & inflexibiles ſternentur in ventre terræ. Omnia membra corporis tui caſtiga, quia feſtinatò mors accurrit, ſicut equus cum impetu currens ad bellum; vt abſorbeat hoc mortale corpus. Quid tunc fiet? in ſepulchro reponeris, & ſine ſocio remanebis, donec computreſcas.

Gen. 3. 19.

O bone Chriſtiane, antequam veniat tempus illud; *Memento quia puluis & cinis es: & in puluerem & cinerem reuerteris.* Impone capiti tuo cinerem, vt humiliter ſentias, & numquam inflatus ſpiritu mentis tuæ ſuperbias. Memento non vana reuolutione cogitationis perfunctoriæ, quæ tranſit vt nubes matutina: ſed cum pondere meditationis columbinæ: cum gemitu namque eſt meditatio columbæ. Vnde ait magnus ille pœnitens Ezechias, cui adiecit Dominus quindecim annos: *Meditabor*, inquit, *vt columba.* De huiuſmodi *Memento* loquitur Pſalmiſta: *Nunquid puluis confitebitur tibi, aut annunciabit veritatem?* Audi remunerationem huius Memento: *Audiuit Dominus & miſertus eſt mei: Dominus factus eſt adiutor meus.* Miſertus eſt ignoſcendo præterita. Adiutor factus eſt, de futuris cautelam ſubinferendo ex gratia.

Eſaiæ 38. in Cantic. Ezech. Pſal. 29. 10. Pſal. 29. 11.

Iob. 10. 9.

Tu quoque dic Deo reciprocè, *Memento quæſo, quod ſicut lutum feceris me: & in puluerem reduces me.* O conditor Deus, vide introitum meum & exitum meum. Quàm vilis laguncula natiuitatis meæ, cum in vulua genitricis tam ſpurco & fœtido refluxu commiſceretur lutum in paterno & materno

materno coitu. Lutum tam vile, quod odoratus vix ferret, niſi immunda delectatio interueniret. O quàm vilis ianua! quàm deſpecta porta noſtræ natiuitatis & conceptionis. Memento ergo Deus originis noſtræ quando peccamus.

Quid enim mirum ſi immundus ſum, qui de immundo ſemine conceptus ſum? Non degenero à prima origine ſi opera carnis facio: ſi carnali concupiſcentia tentor. Non tamen impropero tibi quod talem me feceris; ſed flecto ad pietatem, quod de tam ærumnoſa materia, tam pretioſum animal, propter imaginem tuam creaueris. Si nobilitatem animæ in qua eſt imago tua, in me conſideras, & conuerſationem ſanctam expetis; rurſum conſidera quòd ſicut lutum, ſecundùm corpus, me feceris. Quàm iuſto oculo à me imaginis tuæ opera exigis; tam pio reſpice domum luteam, cui eam vinculis pene inſollubiſibus connexueris. Memenro non mirum eſſe, ſi lutum ſit ſordidum. Memento . . . . . . ſecundùm naturam puluerem eſſe mobilem & diſſolutum.

Contaminationes itaque meas & diſſolutiones noli tam diſtrictè ferire, ac ſi eſſem anima ſine corpore. *Nonne ſicut lac mulſiſti me*, fragili compaginationæ elementorum: *& ſicut caſeum me coagulaſti*, ſoliditate membrorum. *Pelle & carnibus*, tanquam tunicis pelliceis, *veſtiſti me. Oſſibus & neruis compegiſti me*, veluti baſibus & columnis. *Et ſic repentè præcipitas me?* Pro vno guſtu vetiti pomi eiiciendo de paradiſo; & contra Eden, id eſt paradiſum collocando; *Memento quæſo quod ſicut lutum me feceris*: vt cùm iratus fueris miſericordiæ reminiſcaris: & ſeueritatem iuſtitiæ tuæ temperet fragilitas conditionis meæ. Iob. 10. 10. 11. & 8. Iob. 10.

Sicut opponis mihi, *Memento quia cinis & puluis es*, ne ſuperbiam: ſic tibi obiicio, *Memento quod ſicut lutum feceris me*, vt compeſcas iram tuam. Ego in ſignum recognitionis cinerem in capite accipio: Tu noli ferire animam inſignitam huiuſmodi ſignaculo. Fortè audaciùs & confidentiùs loquor; ibi gladium tuum non timeo, vbi crucis & cineris vexilla porto. Hoc ſcuto, & hac galea, tibi, non contra te, milito. Tuum militem, etſi inertem, occideſne, & non defendes? Ecce ſub ſignis tuis milito; tu protege ſub vmbra alarum tuarum, CHRISTE IESV, qui cum Patre & Spiritu ſancto viuis & regnas in ſæcula ſæculorum. Amen. Gen. 3. Iob. 10.

SERMO II.

IN CAPITE IEIVNII.

Memento quia cinis & puluis es, & in cinerem & puluerem reuerteris. Gen. 3.
Hæc admonitio ſufficit nobis, & ad pœnitendum de præteritis, & ad dolendum de præſentibus, & ad abſtinendum à futuris. Hæc tria, Fratres chariſſimi, valde ſunt neceſſaria; vt nobis propitietur illa Dei propitiatio, illâ 19.

copioſa redemptio quæ apud Patrem pro nobis quotidie interpellat, gemi-
1. Ioan. 2. 1. tibus inenarrabilibus. Vnde Iohannes: *Aduocatum habemus apud Patrem, IESVM CHRISTVM, qui eſt propitiatio pro peccatis noſtris.* Et A-
Rom. 8. 26. poſtolus Paulus: *Spiritus orat pro nobis gemitibus inenarrabilibus.* Dei autem adiutores ſumus, ſi pœniteamus, ſi doleamus, ſi abſtineamus. Quid itaque veniat in pœnitentia; quid in dolore, quid in abſtinentia, videamus. Et primò videndum quid ſit pœnitentia.

Epiſt. 9. p. 39. & homil. 34. *Pœnitentia eſt*, vt ait Gregorius, *commiſſa flere, & flenda non committere. Nam qui ſic alia peccata deplorat, verumtamen alia committat, pœnitentiam agere aut ignorat, aut diſſimulat.* Iſidorus: *Irriſor eſt quid adhuc agit quod*
lib. 2. ſent. c. 3. *pœnitet; nec videtur Deum poſcere ſubditus, ſed ſubſannare ſuperbus.* Auguſtinus: *Inanis eſt pœnitentia quam ſequens coinquinat culpa: nihil proſunt lamenta, ſi replicantur peccata.* Gregorius: *Qui admiſſa plangit, nec tamen deſinit, pœnæ grauiori ſe ſubiicit.* Satis ex authoritatibus his intelligere poteſtis quid ſit, vel qualis eſſe debeat pœnitentia. Qui autem pœnitet, ſecundam tabulam poſt naufragium tenet: ſicut enim in baptiſmo deletum eſt quidquid culpæ præceſſerat; ſic per pœnitentiam deletur
Gen. 3. 19. reatus qui de peccato remanſerat. Vt itaque pœnitentiam agas, *memento quia cinis & puluis es.*

Non es lapis, non ferrum, non teſta: ſed puluis & cinis. Si lapis eſſes, flecti ad pœnitentiam non poſſes. Si ferrum, durus & indomabilis eſſes; ſi æs, quàm contumax in deffenſione erroris remaneres. Si teſta, nullo igne liqueſceres. Sathan ferreus eſt, Pharao lapideus, Adam æreus, Iudas teſtaceus. Petrus verò, Dauid, Maria Magdalena, cinerem ſe recognoſcunt: & quid faciunt; in amaritudine pœnitentiæ effundunt ſe in terra, humiliantes
Pſal. 43. 25. ſe vſque ad puluerem. *Humiliata eſt*, inquiunt, *in puluere anima noſtra, conglutinatus eſt in terra venter noſter.* Inde eſt quod Petrus nominatim expri-
Marci. 16. 7. mitur in reſurrectione; vbi dicitur: *Ite, dicite diſcipulis eius & Petro: quia precedet vos in Galilæam.* Stimulum conſcientiæ qui remanſerat in culpa negationis, à corde verè pœnitentis excluſit & excuſſit Deus, qui non connumerat illum inter alios, ſed præ aliis gaudium reſurrectionis illi per Angelum mandat. Iam enim mens apoſtolica, fortè præ confuſione facti, paſcere hœdos vix delegerat, nec ad Sanctum illum conuentum redire audebat.

Pſal. 21. 17. Quid tu Dauid? quid dicis de te ipſo? *Ego ſum vermis, & non homo: opprobrium hominum, & abiectio plebis.* Sed tu mulier, in ciuitate peccatrix,
Eſaiæ 38. in Cant. Ezech. qua fronte, frontem Saluatoris aſpicies? *Non aſpiciam*, inquit, *hominem vltra*, ne dicam Deum & hominem: ſecus pedes, poſt hoſtium, poſt parietem, proſtrabo meipſam, quia puluis & cinis ſum, tota combuſta incendio laborioſæ concupiſcentiæ vſque ad fauillam & cinerem. Quæ hactenus conculcata ſum vt lutum platearum: nunc ad pedes Plaſmatoris mei, aliud componam lutum; non de ſaliua, ſed de lacryma mea; recordata vtique, quia ſum puluis & cinis, & effudi in me animam.

Reuera ſicut prodigus diſſipauit omnem ſubſtantiam ſuam viuendo luxurioſè cum meretricibus: ſic ego deuaſtaui omnia ligna paradiſi Dei mei, id

eſt, omnia dona gratiæ & naturæ; flagrans illo igne qui ardet vſque ad inferni nouiſſima. Quot ſcintillas illiciti amoris euaporaui! quàm celſam feci flammam; quàm grandem ſyluam ſtultorum conſumpſi: quot prunas; quot carbones in ſinu multorum congeſſi! ſed jam tandem ad fauillam declinaui, & cinerem emortuum mihi retinui. Memoria malorum cinis, non qui ſpargendus ſit in ventum, ne cæcitatem operetur oculorum; ſed qui recolligendus eſt in ſacculo cordis, & miſcendus aquis ad ablutionem pannorum mulieris menſtruatæ. Sic enim præcepit mihi Dominus: *Peccatorum*, inquit, *tuorum iam non recordabor:* ecce dimiſſa ſunt peccata tua, quoniam dilexiſti multùm; tu autem memor eſto. Inde eſt quod dicitur: Memento quia cinis, & puluis es, &c. Iam de pœnitentia authoritates ſanctorum vobis, Fratres chariſſimi, propoſuimus: de dolore cordis, & confuſione exempla adduximus. Reſtat nunc de abſtinentia, aliqua proſequamur.

Eſaiæ 43. 25. Gen. 3.

Abſtinentia verò duplex eſt. Abſtinentia à cibo, & abſtinentia à malo. Prior verò eſt abſtinentia à malo, ſecunda à cibo: illa nullo tempore relaxanda, hæc pro tempore remittenda. Eſt enim ſicut arcus, qui nec ſemper intenditur, ne deficiat; nec ſemper remittitur, ne officium ſuum perdat. Sic abſtinentia cibi, cum modo & ratione tenenda eſt; vt propter vitia extenuanda ſeu mortificanda ieiunetur: pro reparatione verò naturæ, corpori, congruo tempore indulgeatur. Epularum ſiquidem abundantia, & ciborum repletio, fomentum parant titillationibus & incentiuis carnis. Vnde Ieronymus: Venter diſtentus cibo, deſpumat in libidinibus. Mordaciter quidem, ſed veraciter hoc dictum eſt: nam quaſi ſcopulis illiſa eſca in interioribus & receptaculis ventris, ſpumam ex ſuperfluis, tam per ſuperiora, quàm per inferiora emittit.

Cùm ergo extenuaueris illas concretiones humorum parcitate cibi; minores moleſtias ſenties in egeſtione, ſiue retentione illarum. Cibo multo velut cinerum congerie ſuperiecta, ſenſus ſopitur: ingenii acumen obtunditur: vigiliarum excubiæ in ſomnum declinantur, & tota virtutum familia lethargum patitur. Abſtinentia verò contraria operatur, penna velociori extollens, quidquid animæ marcidum fuerat; totum reuireſcere faciens truncum animæ, cuius rami aruerant hyemali negligentia & torpore: hoc de abſtinentia ciborum.

De abſtinentia verò à malo, quid ampliùs dicendum cum pene nihil aliud ſcriptura moneat? *Declina*, inquit Pſalmiſta, *à malo & fac bonum.* Quod nobis facere præſtare dignetur Deus, & Pater Domini noſtri IESV CHRISTI, qui viuit & regnat per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

Pſal. 36. 27.

DOMINICA PRIMA QVADRAGESIMÆ.

SERMO.

Math. 4. 1. DVctus eſt *IESVS in deſertum à ſpiritu vt tentaretur à Diabolo.* Quando procedendum ad bellum, Archa præcedebat populum; quia ante faciem noſtram CHRISTVS Dominus, tamquam Gad accinctus præliatus eſt; cùm tentatus eſt per omnia pro ſimilitudine carnis peccati, tamen abſque peccato. Membra huius capitis; filii huius Patris ſumus, quicumque ex aqua & Spiritu ſancto regenerati ſumus. Caput membra regit, pater filios erudit. Membra quoque caput ſequuntur, & filii patrem imitantur. De
1. Cor. 12. 26. membris dicitur; quia *Si quid patitur vnum membrum; compatiuntur omnia membra*, propter vinculum vnitatis, & moderamen capitis. De filio iden-
Ioan. 5. 19. tidem dicitur, *Quia quacumque pater fecerit; hæc eadem & ſimiliter filius facit.*

Spectemus itaque caput & Patrem noſtrum, tamquam principem belli, qualiter cum hoſte confligat, quàm diſpenſatiuè iacula inimici excipiat, quàm patienter perferat, quàm ſapienter depellat. Non excipit nolens; non ſuſtinet inuitus; non reiicit impatiens; non relidit in iacientem temerarius; non formidoloſus fugit tentatorem, ſicut nec proditorem, aut crucifixores, nec contumeliâ afficit audentem tentare, ſed ratione contradicit; non inſtantiâ tentationis ſuccumbit tentatori, ſed moderata reſpon-
Matth. 4. 4. ſione primò inſtruit. dicens: *Non in ſolo pane viuit homo: ſed in omni verbo quod procedit de ore Dei.* Secundò malè interpretantem ſcripturas repre-
4. 7. hendit, dicens: *Non tentabis Dominum Deum tuum.* Tertiò procacem &
4. 10. proteruum confundit dicens: *Vade Sathana.* Sic malitiæ iacula in ſcuto patientiæ excipit incarnata Dei Sapientia: & non in clamore obtinet victoriam de hoſte, ſed in ratione, & ſcripturarum auctoritate. Sic Dauid contra Goliam: ſic Samſon contra leonem & vrſum: ſic Gedeon contra Amalech, ſic Moyſes, ſic Ioſue contra Pharaonem, contra Seon & Og, contraque aduerſarios populi pugnant, & eos expugnant. Omnes iſti fortes ex fortiſſimis Iſraël, tenentes gladios, & ad bella doctiſſimi, ſicut turris Libani, quæ reſpicit contra Damaſcum, id eſt, contra diabolum, qui ſitit ſanguinem animarum.

Sed vt ad noſtras veniamus phalangas, & ſtationes hoſtium conſideremus; & quanta congeſtione armorum machinas erexerunt, ſuperſpeculemur: tunc enim quæ bello ſunt neceſſaria cogitabimus; ſi hoſtilem virtutem ſufficienter æſtimauerimus. Attendite ergo, Fratres chariſſimi, principes tenebrarum loricatos & galeatos, in equis & curribus geſtatos; geſtantes arma
Pſal. 19. 8. bellica, ab omni vento cœli venientes & concurrentes ad debellandum populum Chriſtianorum; & præcipuè congregationes Religioſorum: *Hi in cur-*

ribus, & hi in equis: nos autem in nomine Domini Dei noſtri inuocabimus.

Statuamus ergo in ſiniſtra parte illos tamquam hœdos fœtentes, ſed & leones ſæuientes: principes, ſcilicet, tenebrarum, qui cum exercitu ſuo, & gente peſſima ſtatuerunt contra nos caſtra. Ad dexteram verò occupemus munitiones vexilli triumphalis: quoniam vias quæ à dextris ſunt nouit Dominus & *Dominus à dextris eſt mihi ne commouear.* Interponatur quoque alueus baptiſmalis inter caſtra & caſtra. Vrbs fortitudinis noſtræ, turris Sion propè ſit nobis ad refugium, quia illis eſt turris confuſionis, & ciuitas quæ Babylonia appellatur: illi in robore confidunt, & brachio ſuo. Nos neque in arcu, neque in haſta, ſed in nomine Domini faciemus virtutem. Iudas alligauit ad vitem pullum ſuum, id eſt, corpus ſuum in paſſione tradidit, erit dux belli; & cum eo Dauid percuſſit decem millia in millibus ſuis, triumphans in corpore ſuo ſuper lignum Crucis, poteſtates aëreas; necnon & Samſon, qui interpretatur ſol eorum, & ſuffocauit propria manu leonem illum qui circuit quærens quem deuoret. Gedeon etiam rogandus eſt, vt nobiſcum veniat cum trecentis ſignatis in fronte ſigno crucis, qui non flexo poplite lambuerunt aquas. Pſ. 15. 8.

Abraham denique pater multarum gentium, cuius & nos filii ſumus; nonne & ipſe cum trecentis vernaculis ſuis venit in auxilium noſtrum. Moyſes qui educit populum de Ægypto, & ipſe valde eſt vtilis nobis in hoc bello. An non & Ioſue ſecum adducet principem militiæ, vt ſit robuſtus bellator coram Domino? Cum omni fiducia bello nos immiſceamus, ſi tales duces & principes in caſtris Domini habuerimus. Sed antequam aſſultum faciamus; acies aduerſariorum qualiter procedant depingamus. Tyrannus quidam qui habet ſeptem diademata, id eſt vniuerſam malitiam in capite ſuo, ſedens in cathedra peſtilentiæ, conuocatis principibus & ſatrapis ſuis, dolos & fraudes concinnat, diffidens de viribus aduersùs palæſtram noſtram. Tamen & multâ licentiâ acceptâ ab eo ſine cuius permiſſione non oppugnaret nos, & ſine cuius auxilio non expugnaremus eum; abutitur ea intringens habenas maxillarum ſuarum, quibus conſtringitur, ne tantùm nocere poſſit, quantùm velit. Æſtimemus igitur ſicut dignoſcere per vmbram poſſumus: Immo aliquando & per experientiam, quæ ſint illæ poteſtates; qui principatus tenebrarum harum, qui militant ſub illo principe militiæ diabolo.

Princeps principum peſtilentioſior occurrit ſuperbia, cuius nomen declinatur genere fœminino, ſed malitia eius non declinatur etiam à genere maſculino. Sub haſta ſua incuruat colla ſuperborum & ſublimium: & ipſa triumphat de regibus, de nobilibus, de prudentibus ſecundùm carnem, de Sanctis & Religioſis, de omni genere hominum qui mouentur ſuper terram. In equo velociſſimo ſedet, qui mobilior eſt omni vento, adeo vt præcurrat ſuper pennas ventorum, vt pene non ſit qui ſe abſcondat à ſqualore eius. Tyrannus iſte primus occurrit in acie Chriſtianæ militiæ, & vltimus recedit. Ante luciferum ſurgit ad pugnam, & nec poſt veſperum quieſcit. Quocumque te verteris, aut tergo inſidet, aut faciem poſſidet. Aliquando enim ſuperbia ſcientem, & animaduertentem inflat. Aliquando etiam non percipientem maculat. Hæc regina Amazonum quæ bello muliebri, non fragi-

litate, ſed mollitie, multa virorum regna & terras ſibi acquiſiuit. Hanc iuuenes; hanc ſenes; hanc adoleſcentulæ; hanc vetulæ; hanc Clerici; hanc Canonici & Monachi; hanc ipſi Eremitæ nec in cinere & cilicio declinant: ſed horum plurimi ſimulantes fugere, magis ſequuntur eam. Mirum eſt, quod quicumque corde illi famulantur, magis eam voce deteſtantur.

Hæc tota virtute & audacia ſua, aciem humilitatis ſubuertere attentans, ipſum IESVM aggreditur; & diſſimulatione eius diutiùs perpeſſa, nec eatenus iuſto talione repercuſſa, tandem quod in vaſe illo fictili ſeu vitreo corporis IESV continebatur, ſenſit & receſſit; nam ſtare non potuit, quæ
Matth. 4. 9. vno pede venit, ſed illo fracto, cum nullo abiit. Cùm enim diceret: *Hæc omnia tibi dabo, ſi cadens adoraueris me:* ſupra ſe promittens; & non ſua ſed eius, cuius erant quæ promittebantur, illi oſtendens: reliſa ſcopulo veritatis, & eliſa cum ſuo bene merito pudore, abceſſit: mentita eſt enim ſuperbia ſibi.
4. 10. *Vade*, inquit *Dominus, Sathana; ſcriptum eſt, Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſeruies.* Forti pugione iſto, vſque ad ipſa vitalia, defixa ſuperbia; quaſi de vita deſperans, grabato infernali ſe contulit: deinceps futura vilior etiam inter ſorores ſiue filias nequiſſimæ ſtirpis.

Præmiſerat autem quaſi minoris roboris, duas ſorores ſiue filias, eadem ſuperbia. Reuerà præ ſuperbia ſua dedignata prima egredi, gulam, ſcilicet, & inanem gloriam. Gulæ ergo & vanæ gloriæ vt intorquerent iacula, & murum abſtinentiæ ſuffoderent, iniunxit: & poſt ſi dignum eſſet, venturam ſe ſpopondit. Gula ergo vna de plebe, ſed multa in plebe, nam per ſuas gulas non ſingulos, ſed plurimos poſſidet. Gulam non guloſam IESV attrectans, tractu conſuetudinario putauit ſe lenire illam, & demulcere vt peteret eſcas, non de conſuetudine tantùm eſurientis, ſed & de potentia miracula facientis. Tentauit ergo gula de gula Dominum, vt ex proprio deſiderio gulæ, nouo miraculo de lapidibus panem faceret. Sed nec gula ita vrgebat panem qui de cœlo deſcendit, vt pro pane de lapide faceret panem: nec tentator adeo præualuit, vt ſigna Deitatis in hoc prærriperet, & aliquatenus de Deo homine certior fieret.

Eliſa itaque tentatio gulæ & eluſa, deinde ſequitur inanis gloria, quæ tam ex victoria, quam ex abſtinentia, plerumque infeſta eſt aliis hominibus. Euacuare ergo quærit in CHRISTO veram gloriam, inanis gloria; dum ad fauorem oſtentationis, deorſum ſe mittere ſuggerit; qui gradus habebat, quibus decenter deſcendere poterat. Inane prorſus hoc eſſet; quia ſine cauſa fieret: & iſta ſecundo lapide redargutionis, de vaſe paſtorali à Dauid percuſſa & repulſa, ſequitur illa quæ extollitur ſuper omne quod dicitur Deus, aut quod colitur: ita vt in montem excelſum, oſtendat omnem gloriam
Matth. 4. 9. mundi, & dicat: *Hæc omnia tibi dabo ſi cadens adoraueris me.* Hac quoque, tertio lapide peremptorio de eodem vaſe paſtorali, in fronte vulnerata, victoria ſecuta eſt; & cum triumpho Angeli acceſſerunt & miniſtrabant ei. Redeamus ad noſtra à caſtris Dei; & ſub eodem Rege, eadem lege, cum eodem hoſte, videamus quomodo dimicemus.

Iam verò dictum eſt de illa, quæ ambulat in equis, ſed & aquis vehementibus, ſuperbia; cuius lorica impenetrabilis, cuius haſta penetrabilis; cuius ſella

variabilis;cuiusequus valde mobilis;cuius ſcutum mirabiliter depictum; cuius totus apparatus ſatis appetibilis, ſi non eſſet damnabilis. Alio tamen ordine contra nos mouentur,quàm contra caput noſtrum:quia vident nos ampliores in præſumptione, & imbecilliores in congreſſione.Curſum itaque, & incurſum faciunt; non eodem ſemper ordine, ſed aliquando mutato, ex induſtria, ne diſcamus ſemitas illarum,& cautiores efficiamur.Modò itaque vrget ante alios calcaribus equum ſuum, inanis gloria: modò inuidia: modò ira: modò triſtitia: modò auaritia: modò ventris ingluuies : modò luxuria. Vide aſſeclas habere & collaterales inanem gloriam, ſecundùm genus ſuum (quæ cum illa, & poſt illam cinerem commouentes, improuisè efferuntur; & lanceis ſuis vulnerant nos) inobedientiam, iactantiam, hypocriſim, contentionem, pertinaciam, diſcordiam, præſumptionem, nouitatem: cinifes iſti quàm grauiter terebrant oculos animæ: & prædones iſti quàm auarè diripiunt ſubſtantiolam noſtram, vſque ad corrigiam caligæ. Fures iſti quàm ſubitò dormientes comprehendunt, & apprehendunt.

Eſt autem familia, & familia ſeorſum. Familia inanis gloriæ ſeorſum, familia inuidiæ ſeorſum, quæ eſt odium, ſuſurrium; detractio; exultatio in aduerſis proximi, afflictio in proſperis. Familia iræ ſeorſum, quæ eſt rixa; tumor mentis; contumelia; clamor; indignatio; blaſphemiæ. Familia triſtitiæ ſeorſum, quæ eſt malitia; rancor; puſillanimitas; deſperatio; torpor; vagatio mentis. Familia auaritiæ ſeorſum, perditio; fraus; fallacia; periuria; inquietudo, obduratio cordis contra miſericordiam. Familia ventris ſeorſum, quæ eſt inepta lætitia; ſcurrilitas, immunditia; multiloquium; hebetudo mentis. Familia luxuriæ ſeorſum, quæ eſt cæcitas mentis; inconſideratio; inconſtantia; præcipitatio; amor ſui; odium Dei; affectus præſentis ſæculi; horror vel deſperatio futuri.

Ecce iſtæ ſunt familiæ vitiorum, in quibus non eſt deficiens, nec ſoluitur cingulum de renibus earum. Cum vigilantibus bellum habent continuum: quinimo ſomnos interrumpunt, vel interdum fœdâ imaginatione corrumpunt. Vnde tot phantaſticæ illuſiones dormientibus ſubrepunt;niſi quia immittuntur immiſſiones malæ, per Angelos malos? Sed quia iam ſermo excedit modum; etſi non omnes familias virtutum, ſaltem principes, id eſt principales virtutes opponamus caſtris Philiſtinorum; quatenus ſub alis earum deffenſi, captiuitatem & pericula omnia effugiamus.

Illa ergo virtus, in qua pendet omnis ordo præceptorum; & quæ non impar eſt in velocitate, quàm in omni probitate & fortitudine, illi cuius arrogantia eſt pluſquam fortitudo eius: illa inquam, ordinata vt caſtrorum acies; proferat familiam ſuam in arma lucis; & ſubita corruſcatione fuget inualidam gentem tenebrarum. Diſponat quoque per familiam,& familiam choros ſequentium,& cum illa procedentium ad bellum.Hæc eſt Charitas.

Humilitas cum ſua familia recto tramite incedat & oppugnet inanem gloriam. Deinde dilectio proximi cum familia ſua irruat in caſtris inuidiæ, & debellet eam vſque ad mingentem ad parietem. Poſt hanc pax cum familia ſua, iram vincat, & nullas ex ea reliquias relinquat. Videns gaudium ſpiritus, ſorores tam nobiliter de aduerſariis triumphare;

accedat cum familia ſua, & triſtitiam extetminet de omnibus finibus ſuis, poſſidens portas inimicorum ſuorum. Corde dilatato eleemoſina larga, cum familia ſua auaritiam, quæ eſt idolorum ſeruitus amputet, vt memoria eius non remaneat ſub cœlo. Tot victoriis adeptis, quæ cuſtodia bonorum hominis eſt tamquam habens clauem in manu ſequatur abſtinentia, & compeſcat ventris ingluuiem, ſicut Nabuzardam principem coquorum regis Babyloniæ. Soror chariſſima cum iſta veniat caſtitas, & triumphum compleat; in quo infernus gemat, & cœlum gaudeat. Quod nobis præſtare dignetur IESVS CHRISTVS Dominus noſter, qui cum Patre & Spiritu ſancto viuit & regnat in ſæcula ſæculorum. Amen.

SERMO.

Feria ſexta poſt Dominicam primam Quadrageſimæ.

Ioan. 5. 1. 2. *Erat dies feſtus Iudæorum; & aſcendit IESVS Ieroſolymam. Eſt autem Ieroſolymis probatica piſcina quæ cognominatur hebraicè Bethſaida, quinque porticus habens.* Peccatum quod de malitia prodiit & origine, ſuam in multas propagines natiuam malitiam dilatauit. Primo ſuo partu pœnam actori ſuo homini genuit laborem, & dolorem inuenit, ærumnas multiplicauit, & dies feſtos de fœlici paradiſi habitatione, & creatoris ſui familiaritate, in luctum huius peregrinationis conuertit. Inde dies iſti nubis & caliginis, dies mali & parui, dies afflictionis & mœroris, dies incerti, & qui velut vmbra tranſeunt; miſeria ſua miſeros faciunt; amaritudine amaros; ſterilitate infœcundos, vanitate vacuos & infructuoſos. Quomodo ergo erat dies feſtus Iudæorum.

Ioel. 1. Iohel Propheta in initio libri ſui dicens: *Expergiſcimini ebrii, & flete, &*
5. *vlulate omnes qui bibitis vinum in dulcedine, quoniam periit ab ore veſtro:* cauſas ſubſequentes adiungit, vnde populo illi ſint dies non feſti, ſed doloris,
6. addens. *Gens enim aſcendit ſuper terram fortis & innumerabilis: dentes eius*
7. *vt dentes leonis: & molares eius vt catuli leonis. Poſuit vineam meam in deſertum, & ficum meam decorticauit: nudans ſpoliauit eam & proiecit: albi*
8. *facti ſunt rami eius. Plange quaſi Virgo accincta ſacco, &c.*

Gens iſta fortis & innumerabilis, quæ aſcendit ſuper terram, ad litteram eſt eruca, locuſta, bruchus, rubigo: moraliter paſſiones carnis & vitia animæ, quæ ſuper terram aſcendunt; cùm peccatum regnat in corpore noſtro mortali, ad obediendum deſideriis eius: & tunc ponit vineam in deſertum, cùm animam ad imaginem & ſimilitudinem Dei factam, ad botros & vuas mandatorum & contemplationum Dei propagandas, ſuggeſtionibus ſuis, humorem gratiæ detrahens, bonitate Dei vacuat, & radices boni operis nequirer extirpat: ficum quoque decorticat, quando abundantiam dulcedinis Domini, non ſolemnitate, ſed ſuperficie exterioris habitus exturbat, nudans

expoliat

expoliat: ſicut Ihericontini latrones deſcendentem ab Ieruſalem in Ihetico expoliauerunt: quando bona naturalia ſic imminuunt, vt nec apud Deum, nec apud homines gratiam relinquat. Proiicit, ſicut illi qui *plagis impoſitis abierunt ſemiuiuo relicto*: quando abominabilem ita efficiunt, vt etiam Pharaoni fœtere dicatur: nec vllus ſeductori labor vltra ſit; cùm talis, quaſi bos ductus ad victimam, ſequatur diabolum; & adhæreat peccato, vt non poſſit implere ventrem ſuum de ſiliquis quas porci manducant. Lucæ 10.30.

Albi facti ſunt rami eius. In hypocriſi fortè occulta dedecoris tegentes; vel equum pallidum quem mors ſequitur, equitantes. Quod ſi quatriduane iam fœtens, habens ſororem MARIAM pro te lachrimantem, cui dicitur: *Plange quaſi virgo accincta ſacco*; Iudæus, id eſt, confitens factus fueris, quia confeſſio ſecunda tabula eſt poſt naufragium, noctem conuertes in diem; mœrorem in lætitiam; *& erit dies feſtus Iudæorum*, ſicut in eodem Propheta poſt pauca ſequitur; *Filij exultate & lætamini in Domino Deo veſtro; quia dedit doctorem iuſtitiæ; & reddam vobis annos quos comedit locuſta, & rubigo, & eruca.* Nam vera confeſſio & pœnitentia; ſicut Maria & Martha ſuis meritis, etiam quatriduanum fœtentem Lazarum, propter locuſtam, erucam, & rubiginem, id eſt, gulam, luxuriam, inuidiam, & detractionem de ſepulchro, reuocant. De ventre ceti Ionam recipiunt; & de ore leonis extrahunt. Ioel. 1. 7. Ioel 1. 8. Ioel 2. 23.

Ecce dies feſtus Iudæorum cui accurrit pater prodigi, cui intereſt IESVS; quia ſine IESV Ieroſolymis, hoc eſt in ciuitate Sancta, in congregatione Sanctorum, in confeſſione peccatorum, non eſt venia, non eſt lætitia, non eſt ſolemnitas, & dies feſtus Iudæorum. Nè autem ſterilis & vacua, inanis & arida ſit iſta ſolemnitas confitentium: ſequitur vnde ſit omnis virtus pœnitentium.

Eſt autem, inquit, *Ieroſolymis probatica piſcina, quinque porticus habens.* IESVS, quem in confeſſione tanquam ſerpentem debes aſpicere, eſt piſcina plena aquæ gratiæ, in qua lauantur hoſtiæ quæ Deo ſunt immolandæ. Habet certè quinque porticus, quinque plagas corporis ſui ad reponendos pullos quaſi modo genitos, infantes deſideriorum noſtrorum: ad hoſpitandos à paradiſo aduenas; pauperes ſpiritu, & peregrinos. Ad emanandas emiſſiones delitiarum paradiſi; ad excipiendos fugitiuos, quinque ſenſus noſtros à formidine maieſtatis in foſſa petra, quæ eſt CHRISTVS paſſus, fugientes ad teſtes de redemptione noſtra contra diabolum, duos vel tres producendos; quia *in ore duorum vel trium teſtium ſtat omne verbum.* Vnde Apoſtolus: *Si Deus pro nobis, quis contra nos? In his iacebat multitudo languentium, cæcorum, claudorum, aridorum, expectantium aquæ motum.* Beati qui vigilant ad fores iſtas, conſeruant ad fores huius oſtij, quod eſt in cœlo apertum. *Qui enim mane vigilauerint ad me* (ait ſiue anima IESV, ſiue Diuinitas habitans corporaliter in piſcina iſta, id eſt in homine IESV, quæ hebraïcè dicitur Bethſaida, id eſt domus frugum, id eſt virtutum; vel domus venatorum, id eſt, peccatorum de campis ſyluæ mundanæ) *inuenient me.* Hic enim puteus ſatietatis, vel puteus ſeptimus, vbi diuinitas, vbi anima, vbi corpus quinque plagis quinquepartitum. Si- Ioan. 5. 2. Matth. 18. 13. Rom. 8. 31. Ioan. 5. 3. Prou. 8. 17.

tiuit ad te ô puteē ſatietatis, anima mea quàm multipliciter, & caro mea,
quæ languida eſt, quæ cæca, quæ clauda, quæ arida; ſed tamen expectat
aquæ motum. Adhuc ſitio aquam illam quæ de illo latere, tamquam à dex-
tro latere altaris, exiuit ſemel in cruce.

Frequenter in vera confeſſione, & cordis contritione, in Iordane iſto
Nahaman leproſus ſepties ſe lauit, & reſtituta eſt caro illius ſicut caro pue-
ri; quia tria & quatuor ſcelera Damaſci animam illam non condemnabunt,
quæ à ſeptem criminalibus fuerit ſanata, & de quibuſlibet venialibus
compuncta. Si languore aliquo quaſi præoccupata detenta es, ô anima,
aquæ motum iuxta piſcinam deuotè, id eſt, diuinam miſerationem patien-
ter expecta; quia & ſi moram fecerit, tamen veniens veniet. Cor, enim,
contritum & humiliatum non ſpernet. Si cæca viam pacis neſciens, ſicut
cæcus in via nec voluntatem Dei, nec teipſam cognoſcens; non minoris
eſt efficaciæ hæc aqua, quàm ſaliua, quæ luto facto, cæcum à natiuitate il-
luminauit. Expecta ergo aquæ motum. Si clauda neruo femoris percuſſo,
Pſal. ita quod rectas nunquam ſemitas tenueris, clama; *Sicut ceruus deſiderat*
41. 2. *ad fontes aquarum; ita deſiderat anima ad te Deus.* Si arida exſors diuinæ
Pſal. gratiæ, accede ad thronum gratiæ dicens: *Anima mea*, ô Deus, *ſicut terra*
141. 6. *ſine aqua tibi*; & ſtatim conuertetur in exitus aquarum.

Ioan. 5. Sed quis mouet hanc aquam? Angelus; ſic enim ſequitur. *Angelus autem*
3. *Domini ſecundùm tempus deſcendebat in piſcinam, & mouebatur aqua.* An-
gelus iſte qui commouet aquam, vel Angelus eſt nobis à Deo datus, qui mo-
uet ſupernæ pietatis viſcera, ex iniuncto ſibi officio diuinæ gratiæ, gemitus
noſtros referens, & miſerabiles æſtus tam de noſtra fragilitate, quàm de
peccati ſtimulatione: vel ipſe magni conſilij Angelus, qui ſeipſum ingeni-
ta bonitate, cuius natura bonitas, mouet; ſicut viſcera Ioſeph ſuper fratre
ſuo, continere ſe non poterant; & pluit ſuper nos miſericordias fideles, mi-
ſericordias ab æterno, & vſque in æternum; vt ſanet omnes infirmitates
noſtras, & conſoletur nos ab operibus noſtris. Vel Angelus eſt Spiritus
gratiæ & precum qui à Patre, Filioque procedens, orat pro nobis *ge-
mitibus inenarrabilibus:* nec ſine iſta ineffabili motione, quà nobis datur
datum optimum, & donum perfectum, ad nos venit.

Ipſa eius miſſio, eſt iſta eadem totius Trinitatis motio, miſeratio, quam
expectat multitudo magna prædeſtinatorum, & ſaluandorum, adhuc ta-
men languentium naturali neceſſitate, cæcorum errore, claudorum affe-
ctu, aridorum deuotione expectantium aquæ motum in ſpe veniæ: non
Act. 1. enim cum obſeruatione venit regnum Dei; de quo dicitur: *Non eſt ve-*
7. *ſtrum noſſe tempora, vel momenta quæ pater poſuit in ſua poteſtate*; vt qua-
ſi noſtrum ſit metas ponere poteſtati ſupernæ quando fluat piſcina, quæ ſi-
cut vbi vult ſpirat; ſic & quando vult. Expecta ergo motum aquæ; vt nun-
quam ab oratione ceſſes & expectatione, donec veniat gratia: habet enim
Ioan. 2. horam ſuam ſicut Dominus ait Matri ſuæ. *Nondum venit hora mea.* & in
4. Ioan. paſſione: *Venit hora vt clarificetur filius hominis.* Vnde benè dicitur, *An-*
12. 23. *gelus domini ſecundùm tempus*, id eſt, ſuæ voluntatis & prædeſtinationis,
Ioan. 5. *deſcendebat in piſcinam, & mouebatur aqua.*

Non perfunctoriè dictum eſt : *Secundùm tempus.* Omnia enim tempus
habent, vnde & de Machabæo dicitur : *Videns Ionathas quia tempus eum iu-* 1 Mach.
uaret; miſit Romam renouare amicitiam. Apoſtolus quoque ait : *Quia Chri-* 12. 1.
ſtus ſecundùm tempus pro impiis mortuus eſt. Iuxta hunc ſenſum in Nume- Rom. 5. 6.
ris legitur, Quod exules, & profugi ante mortem Pontificis, nullo modo
in vrbes ſuas reuerti poterant. Quid enim mors Pontificis niſi aquæ motus,
quando commota eſt ciuitas, & contremuit terra; quando cœli de cardi-
ne ſuo moti ſunt; quando dicunt Angeli ſurgamus ex his ſedibus; quando
vertiginem paſſus eſt mundus? & hoc totum ſecundùm tempus beneplaciti
Dei : ſicut dicitur : *Tempore accepto exaudiui te.* Iſaiæ

Mouebatur aqua nouitate religionis : efficaciâ religionis : miraculorum 49. 8.
multiplici admiratione : patientiæ inſuperabili virtute : publicanorum &
meretricum familiaritate : ſuperborum, Scribarum, & Phariſæorum intre-
pida increpatione : omnium quæ vellet facere & dicere facillima poſſibili-
tate : Dei patris æterna generatione; ſed motâ aquâ, mortua eſt vita. In-
ualuit enim populi ſeditio, & facta eſt in IESV animæ & corporis ſolu-
tio. Quid tunc? Certè piſcatio bona, & copioſa innumerabilium piſcium
conſecuta eſt ſicut vulgò dicitur; quia bonum eſt piſcari in aquam turbi-
dam.

Inde ſequitur: *Et qui prior deſcendiſſet in piſcinam poſt motionem aquæ,* Ioan. 5.
ſanus fiebat à quacumque tenebatur infirmitate. Periculoſa eſt ad Domi- 5.
num veniendi mora, quia tollit Eſaü primogenita ſua. *Non tardes*, ait ſcri- Eccli.
ptura, *conuerti ad Dominum.* Inde etiam Dauid poſt mortem Abſalon re- 5. 11.
petens Ieruſalem, mittit ad maiores natu Iuda, dicens: *Cur venitis nouiſſi-* 1. Reg.
mi ad reducendum regem in domum ſuam? Fratres mei vos, os meum & ca- 19. 11.
ro mea vos. Idcirco Maria Magdalena, tamquam canis Tobiæ, qui ſimili-
ter fuerat in via, quaſi nuntius reſurrectionis ad Apoſtolos veniens, bladi-
mento ſuæ caudæ gaudebat dicens : *Quia vidi dominum & hæc locutus eſt* Ioan.
mihi. Hæc veſpere Sabbati : hæc cùm adhuc tenebræ eſſent venit ad mo- 20. 18.
numentum, deſcendens in piſcinam poſt motionem aquæ, poſt paſſionem
Domini; & ſanata eſt à quacumque detinebatur infirmitate, non peccati,
ſed dubietatis.

Nè tamen quod dicitur, *Quicumque prior deſcendiſſet, ſanabatur*; in- Ioan. 5.
congruè accipiatur: intelligendum eſt, quod ſanè prior deſcendit, qui an-
tequam vitâ decedat, ſacro baptiſmate regeneratus, in Dominum fideliter
credit. Prior enim, id eſt, priùs deſcendit in piſcinam, quàm in gehennam.
Sed quia ſuperiùs hanc piſcinam, propter feſtum Iudæorum, confeſſionem
ſignificare diximus; quomodo confeſſio piſcina ſit, & quinque porticus ha-
beat, iuuante Deo, dicamus. Nomen piſcinæ, rem quam quærimus loqui-
tur; cognominatur namquè * *Bethſaida*, id eſt, domus venatorum, vel * Hebraicè.
domus frugum. Dicitur etiam græcè *Probatica*, id eſt, ouicularis, quia pro-
baton ouis interpretatur. Apud nos piſcina vocatur locus concauus, ſiue la-
pis ſepoſitus ad aquam excipiendam expiationum calicis, corporalis, pallæ
altaris, & omnium ſacrorum vaſorum, & manuum ſacerdotalium, poſt
immolationem dominici corporis & ſanguinis. Apud Iudæos non multùm

diſſimilis, pro ſacramentorum tamen varietate, alterius faciei & capacitatis. Ibi namque, oues, vitulos, arietes, hædos, & cætera animalia quæ immolationi deferebantur, lauabant & expiabant.

Hæc omnia aptiſſimè congruunt Sacramento Confeſſionis. Lapis concauus ſiue locus repoſitus eſt Prælatus, cuius vita ſanctior; compaſſio diffuſior; ſcientia profundior; compunctio affluentior, abundantior; abſtinentia auſterior; & ad confouendos peccatores ſinus largior; atque ad celanda commiſſa pertuſus in parte inferiori, vt peccatum abſorbeatur pœnitentiâ, & ſepeliatur ab omnium dæmonum notitia. Lapis hic non ſit ſine aqua & miſericordia; quia nec Iacob inunctum dimiſit lapidem, cui tota nocte caput ſuum condiderat: habeat itaque aquam compaſſionis, quâ confricetur conſcientia peccatoris; nec in aqua defluat; ſed affluat lapis ſibi, piſcina ſit peccatori. Superfundat orationem, & conſolationem, & effundat ſordes & rubiginem. Benignitatis Dei ſuperiùs oſtendat latitudinem: iudiciorum Dei inferiùs non taceat diſtrictionem. Attendat præceptum legis,
Num. quod mandauit Dominus Moyſi: *Aurum, argentum, æs, ferrum, ſtannum,*
31. 22. *plumbum, & omne quod poteſt tranſire per flammas, igne purgabitur. Quod autem ignem non poteſt ſuſtinere, aquâ expiationis ſanctificabitur.* Æqua igitur lance apprehendat velut in ſtatera perſonam, ordinem, ætatem, ſexum, complexionem, religionem, pudorem, fragilitatem animi vel corporis: vtrum ex ſuperbia, an ex natura, vſum, vel non vſum peccandi, neceſſitatem, facilitatem, dolorem cordis, & cuncta quæ circa ſunt tamquam ſupra crepidinem profundiſſimi aluei. Super ambulans caueat ſuum caſum: confitentem ſibi non deiiciat in præcipitium, ſed eleuet præcipitatum.

Si aurum eſt præclari ingenij, vtatur ratiocinatione, & viuis argumentationibus ignem vel temporalem vel æternum probet deberi peccatis: ſicut in corpore noſtro caro emortua indiget ſecatione vel vſtione. Si argentum inſtructus in lege, faciens ſeipſum eruditorem inſipientium, magiſtum infantium, & lumen eorum qui in tenebris ſunt; proponat ei mandata legis & Euangelij, & ita ſuo fune liget eum. Si æs, cuius bona fama reſpergatur vbique, & ſit nominatus in populo ſuo propter aliqua præclara quæ in eo ſunt; proponat ei vt magis quærat gloriam quæ apud Deum eſt, & lætificat conſcientiam; quàm illam quæ eſt apud homines, quæ cum ſonitu perit, & veteraſcet in inferno, neque deſcender in inferno cum ipſo gloria eius. Si ferrum, patientiſſimus labore in ſæcularibus occupationibus, moneat vt ferrum de terra tollat, & ad patientiam quæ operatur probationem, ſe transferat. Si ſtannum quærens quæ in facie ſunt, non quæ in corde, habens ſpeciem, non veritatem argenti: perſuadeat quia plus eſt quod eſt in veritate, quàm quod eſt in opinione. Si plumbum, ignem tentationis non diù ſuſtinens; ſed citò deficiens in tentatione, præcipiat nè opponat ſe occaſionibus & formis; quibus tamquam tendiculis impeditur anima & inuoluitur: quia tamen ſalua ſubſtantia, per ignem ieiuniorum & aliarum macerationum tranſire præſtat; moderanda eſt pœnitentia ſecundùm culpam, & poſſibilem tolerantiam, nè nihil cum poſſit, pœniteat; & de

indulgentia præſumat. *Quidquid autem ignem non poteſt ſuſtinere, aqua expiationis ſanctificabitur.* Num. 31. 23.

Gratias tibi Deus qui neminem vis perire. Reuerà idem Deus in lege non obliuiſcitur miſereri; qui gratiam & benedictionem compluit in Euangelio dicens: *Qui calicem aquæ frigidæ tantùm dederit, amen dico vobis non perdet mercedem ſuam.* Matth. 10. 42. Geme itaque qui non potes ieiunare: hauri aquam de puteo pectoris tui, vt refrigeres culpam tuam, qui non potes per ignem eruginare miſeriam tuam, occaſionem quærit Deus non perdendi ſed ſaluandi peccatores: occaſione igitur acceptâ in confeſſione lacrymabili, purgat te leuiùs, nè perdat ſeueriùs. Ad hanc piſcinam feſtinandum, & in hac immorandum, donec Angelus domini ſecundùm tempus deſcendat, & aquam moueat, vt infirmus poſt motionem veniat & ſanetur à quacumque tenetur infirmitate. Cœleſtem nuntium Raphaël bonum medicum corporum, & animarum vbi in confeſſione expoſueris plagas, vulnera, apoſtemata, & cicatrices innumeras, confidenter expecta: quia ſicut ſeniori Tobiæ, lumen oculorum reſtituit; & Saram quam iuniori in vxorem acquiſiuit, à dæmonio liberauit; ſic animas confitentes per piſcem illum qui de hac piſcina aſcendit, ab omni infortunio & calamitate ſaluabit. Sed hiſtoria licet nota ſit, retexatur; vt & ſacramentum eius commodiùs pandatur: iucundè ſiquidem ſatis alludit ſanctæ confeſſioni, & quæ per illam adipiſcitur, peccatorum remiſſioni.

Vt reciperet pecuniam à Gabelo Tobias filium miſit, eumque Angelo Domini neſciens tradidit. Cúmque prima manſione iuxta fluuium Tygris manerent, exiuit iuuenis vt pedes lauaret, & immanis piſcis exiuit ad deuorandum eum; quem expaueſcens clamauit, *Domine inuadit me: & Angelus, Apprehende branchiam eius, & trahe eum ad te, & attraxit in ſiccum; & cœpit palpitare ante pedes eius. Exentera*, inquit *Angelus, hunc piſcem, & cor eius, & fel, & iecur repone tibi; ſunt enim neceſſaria ad medicamenta vtiliter; & aſſauit carnes eius, & ſuſtulerunt in via, & cætera ſalierunt.* Tob. c. 6. 3.

Qui paternam pecuniam, hoc eſt innocentiam primam, pergit repetere, iuxta fluuium Tygris, id eſt, baptiſmum vel confeſſionem prima manſione per fidem & contritionem cordis, præeunte & comite gratia, quaſi Angelo Domini, debet manere. Altiori denique exemplo comparatur hic fluuius Tygris confeſſioni; eò quòd iſte iuuenis non exierat mane vt ſe totum ablueret, quod maximè baptiſmi eſt, vbi totus homo immergitur, & totus mundatur: ſed vt pedes lauaret itinerans puluere fœdatos, qui poſt baptiſmum quotidie multiformiter tam in criminalibus fortè, quam certè in venialibus inquinantur. Inde Pſalmiſta: *In flumine pertranſibunt pede*; Pſal. 65. 6. id eſt, quamuis *Dominus Deus* mare criminum noſtrorum, in baptiſmo conuertit in aridam pleniſſimæ remiſſionis, tamen in flumine huius mortalitatis pertranſibunt pede, ſaltem venialiter offendentes, nec ſuperbè quaſi in equo mala ſua deffendentes; ſed humiliter quaſi pede ſe accuſantes & dicentes: *In multis offendimus omnes.* Iacob. 3. 2. Cùm ergo ſic Tobias pedes lauaret & pœnitens extremitates, & affectiones omnium malorum defleret;

piſcis immanis exiuit ad deuorandum eum. Hunc piſcem vel CHRISTVM vel diabolum, ſub diuerſa expoſitione, interpretamur.

CHRISTVS exiuit ad deuorandum eum, qui ſimpliciter & veraciter confitetur; quia quem pro peccatis ſuis à corpore Eccleſiæ; vel à participatione gratiæ ſeparauerat; redeuntem cum ampliori congratulatione, ſicut ouem errantem, & drachmam perditam, colligit dicens fratri ſeniori

Lucæ 15. 32. qui in agro erat: *Epulari & gaudere oportet; quia hic filius meus mortuus fuerat & reuixit: perierat & inuentus eſt.* Ad deuorandum itaque illum exiuit, id eſt, inuiſcerandum corpori Eccleſiæ, qui priùs auerſus, poſtea ad plebem ſuam quæ ad cor redit, reuertitur. Quique mortuus eſt propter

Rom. 4. 25. peccata noſtra, & reſurrexit propter iuſtificationem noſtram, concorporans & viuificans oleaſtrum præſenti fidei iuſtificatione, & futura glorificatione. Nec abhorreas ab eo deuorari, cuius caput cum pedibus & inteſtinis ex mandato legis teneris vorare; in vtroque exactiſſimam dilectionem tenens de viſceribus charitatis mutuò influens, totum te dans ipſi; vel totum ipſum accipiens tibi toti. Sed animus carnalis expaueſcens ad hæc

Tob. 6. 8. Lucæ 5. 8. inſueta, clamat & dicit Angelo ductori ſuo: *Domine inuadit me.* Et Petrus in captura piſcium attonitus, dixit: *Exi à me domine quia homo peccator ſum; ſtupor enim circumdederat eum.*

Non mirum ſi animalis homo de caſtris, & clauſtro carnis nunquam, aut vix, aut raró progrediens, tonitruum reputat ſibilum auræ tenuis; quia nulla ſunt noſtra, vbi corruſcant diuina; nec aſcendit ad id etiam quod minimum, quod infirmum, quod ſtultum eſt Dei, mens coartati in ſæcu-

Tobiæ 6. 3. laribus, & ſe minor facta, carnalium occupationibus: *Domine*, inquit, *inuadit me*; in me vadit. Vtinam inuadat me, & in me vadat. Appetendus, non fugiendus; amplectendus, non elongandus; deſiderandus, non expa-

* Vrſi occurrendus & tergendus. ueſcendus; occurrendum *, non tergiuerſandum. Vnde ait Angelus: *Apprehende bramchiam eius.*

Ecce ſimilem habemus piſcem & ſerpentem, iuxta illud Euangelij: *Aut ſi petierit piſcem; nunquid ſerpentem dabit illi?* Animaduerte Sacra-

Tobiæ 6. 3. Matth. 7. 10. mentum veritatis; quia congruè ſerpentem Moyſes in Ægypto per caudam apprehendit: Tobias piſcem per branchiam, quæ de capitis parte eſt iuxta fluuium Tygris. In Ægypto ſerpens peccatum eſt in animo & corpore obſcuro delectatione & conſenſu prauæ actionis, quem Moyſes ſumptum de aqua purificationis baptiſmalis per caudam apprehendit, cum inuerecundè poſteriora, & quæque deteriora prauæ conſcientiæ opera, in ſacrificio confeſſionis conſtringit. Tobias verò iuxta fluuium Tygris in velocitate compuncti animi, branchiam, id eſt, fauces apprehendit; quia initia ſuggeſtionis diabolicæ nequaquam tacet in confeſſione: CHRISTVM quoque per branchiam apprehendit, qui de Spiritu Sancto conceptum credit; & pro gratiæ ſuæ exaltationibus in Eccleſiam refuſis, vicem pro poſſe rependendo, aſſiduè os ſuum aperit. Trahit eum ad ſe qui votis omnibus, & modis confitendi, placere Deo; ſiue abſens, ſiue præſens, attrahit eum in ſiccum, cum credit per reſurrectionis virtutem, mortalitatem in eo conſumptam; & carnem ab omni paſſibilitate ſiccatam.

DOMINICA IN MEDIO QVADRAGESIMÆ.

SERMO I.

Lætamini cum Ieruſalem, & conuentum facite omnes qui diligitis eam. Iſaiæ 66. 10.

DE bonis ac malis etiam in hac vita præſenti propinat nobis Deus, ne comminationes illius pro vili; ne promiſſiones ſuas pro contemptu haberemus; & vt eis firmiter fidem adhibeamus. Nam iuxta cuiuſdam ſapientis ſententiam: mendaces faciunt ne veris credatur, quia quod promittunt ad nullum effectum perducunt: quod vero minantur, nunquam proſequuntur. Et quia ſemel exuſtus timet ignem; qui ſemel fallitur, vix vllis audet adhibere fidem. Et vt aliter ſentiatur de Domino qui veritas eſt; *Apud quem non eſt tranſmutatio; nec viciſſitudinis obumbratio:* Placuit ei, vt quædam haberemus in præſentibus ſigna futurorum. Iac. 1. 17.

De propinatione ſiquidem, vel de libatione bonorum, vel malorum futurorum; vt de promiſſione vel comminatione certiores ſimus, ſunt proſpera vel aduerſa quæ patimur, ſanitates, ſcilicet, & infirmitates tam morum quam corporum; fames, ſitis, flagella, & his ſimilia. Sed hæc omnia quidem vmbra ſunt futurorum; quia nulla comparatione præſentium poſſunt æſtimari futura. Nam in hac regione vmbræ mortis facilia ſunt quæ patimur, vel morte interueniente tranſitoria: quæ non in regione vmbræ mortis, ſed in regione mortis intolerabilia ſunt & perpetua. *Sed quoniam,* vt ait B. Hieronymus, *quod melius ſcimus, melius loquimur*; de his perfectè loqui non poſſumus, quia ea perfectè non ſentimus. Quæ igitur, vel qualia, vel quanta ſint tormenta inferni; quæ gaudia cœli, expreſſiùs & planiùs dicere poſſunt, qui pleniùs nouerunt: huic igitur credendum eſt, qui ait: *Dolores inferni circumdederunt me,* & huic ſimiliter qui ait. *Lætamini cum Ieruſalem, & conuentum facite omnes qui diligitis eam.* Alter quidem de ciuibus Babyloniæ: alter de ciuibus Ieruſalem locutus eſt. Fœlices hi; & infœlices illi. Tam huius, quam illius ciues inueniuntur in terris; immo in corde hominis, quod mirabilius eſt. In corde ſiquidem hominis, & ſi non eadem; diuerſis tamen horis inuenitur aliquis ciuis Babiloniæ, & ciuis Ieruſalem. Hoc non reperitur in cœlo, vel in terra, vel in inferno; vt idem nunc ſit Ieruſalem, nunc Babilonia. Pſal. 17. 6. Iſaiæ 66. 10.

Res miranda! hoc inuenitur in homine; cor ſcilicet hominis. Propterea *omni cuſtodia ſerua cor tuum*; quia de eo exeunt bona vel mala, mors, & vita. Ciuis Babiloniæ eſt omnis qui delectatur & qui moratur in deſideriis carnis ſuæ, & peccatorum ſuorum confuſione. Ciuis Ieruſalem eſt, cuius Prou. 4. 23.

deſiderium & affectio; cuius omnis delectatio eſt in contemplatione cœleſtium, & ibi conuerſatur: ſicut Apoſtolus, qui ait: *Noſtra conuerſatio in cœlis eſt.*

Philip. 3. 20.

O vtinam noſtra ſaltem eſſet illuc migratio, vbi noſtra debet eſſe conuerſatio, vbi iuſtorum eſt congregatio. Tunc nimirum promiſſiones Dei, quas conſecuti omnes ſancti Dei, pleniùs vobis & expreſſiùs poſſemus explicare quomodo exultant ſancti in gloria, lætantur in cubilibus ſuis. Hoc faciunt, quorum cor cœlum eſt; in quo charitas, & omnis bonitas. Quorum tale eſt cor, exultationes Dei ſunt in gutture eorum: hi facilè prædicare poſſunt, & eructare verbum bonum, nam exultationes Dei in gutture eorum. Propè eſt verbum in corde, & in ore eorum. In corde per fidem: nam *corde creditur ad iuſtitiam.* In ore per confeſſionem: nam *ore confeſſio fit ad ſalutem.* Talis erat hic qui contemplatus & delectatus in amœnitate cœleſtis Ieruſalem quaſi parturiens quæ partum retinere nequit, exclamuit cum exultatione, *Lætare Ieruſalem*, ad quam lætitiam nos perducat rex Ieruſalem.

Rom. 10.

DOMINICA IN MEDIO QVADRAGESIMÆ.

SERMO II.

Iſa. 66.

Lætare Ieruſalem, & conuentum facite omnes qui diligitis eam.

ISte eſt introitus Miſſæ, in quo prælibatione futuri boni confortata, & accenſa anima, deſiderij pennis leuatur ad cœlum. Et notate Fratres chariſſimi, quaſi quemdam hominem oculos ſuos circumieciſſe ſupra, infra, ante, & retro, deorſum & ſiniſtrorſum, longè & propè; fortunáſque quorumdam & infortunia plurimorum attendiſſe, & quaſi reſpondere in cogitatione ſua, quid de ſcripturis quemque deceret ſecundùm ſtatum in quo eſſet: transfigurare quoque pia compaſſione voces & affectiones ſingulorum, iuxta modum tormentorum, & leuamen afflictionum.

Depreſſos itaque tenens oculos ad inferiora terræ, vbi infernus eſſe dicitur; videt tenebras; audit gemitus & ſuſpiria; odoratur ſulphureum fœtorem; & accedens quaſi tentare quid patiantur; præ dolore, clamat: *Circumdederunt me gemitus mortis*, &c. Item conuertens oculos ad Babiloniam, & captiuos Ieroſolymitas ibi inueniens; & quaſi ad eos enauigans viſitandos, ait: Super flumina Babylonis illic ſedimus & fleuimus dum recordaremur Sion. Rurſum ab his rediens, & quoſdam in itinere reuerſionis ad Ieruſalem intuens, & ſe cum eis adiungens cantat: *Te decet hymnus Deus in Sion, & tibi reddetur votum in Ieruſalem.* Tandem appropinquans caſtello quò ibat, id eſt Ieruſalem, præuolaſſe vſque ad atria eius quoſdam inueniens,

Pſal. 17. 5.

Pſal. 64. 2.

ueniens, & pedem cum eis inferens, ait: *Lætatus ſum in his quæ dicta ſunt mihi, in domum Domini ibimus*, &c. vſque *In atriis tuis Ieruſalem.* Vlteriùs ad portam ciuitatis accedens, videt luminaria magna, videt choros, videt abundantiam, videt lætitiam, videt omnia quæ ibi aguntur, videt ſymphoniam & chorum * & voce alta incipit cantare: *Lætare Ieruſalem, &c.* Sed quia hoſpes adhuc & indigena eſt, tranſit ad Cælum cælorum, & de incolis manſionariiſque eius loquitur: *Ecce quam bonum, & quam iucundum habitare fratres in vnum.* Item: *Beati qui habitant in domo tua, Domine, in ſecula ſeculorum laudabunt te.* Pſal. 121. 1. * Vel choros. Iſa. 66. Pſal. 132. 1. Pſal. 83. 5.

Stationes itaque ſingularum manſionum circuiens, & extendens cœlum animæ ſuæ ſicut pellem, pingit & deſcribit ciuitatem Ieruſalem, ſicut Ezechiel Propheta iubetur eam in latere deſcribere. Vertit itaque ſe ad amœna, & virentia prata, quæ irrigantur quatuor Paradiſi fluminibus; & ferunt herbas immarceſſibiles ad viſum; ſalubres ad guſtum; molles ad tactum; odoriferas ad olfactum. Inde arbores florigeras & frondoſas contemplatur; quarum vmbra caput ſub eis bellantium obumbrat in die belli: quarum frondès ad medicinam; flores ad gloriam, fructus ſunt ad vitam. Inde vitales aquas à dextro latere templi effluere, & ciuitatem Dei ſuo impetu lætificare cernit. Inde muros in montibus Sanctis, & duodecim portas ex lapidibus pretioſis. Inde propugnacula ex lapide iaſpide. Inde templum ſummi Pontificis. Inde palatium Regis & Reginæ. Inde cantores & cantatrices in plateis ciuitatis. Inde iuuenes, virgines, ſenes cum iunioribus, laudantes nomen Domini.

Sed in itinere illo neceſſarij ei ſunt panes ad edendum; quia grandis labor ſine refectione durare non poteſt. Quærat itaque & habeat Angelicos panes; qui Angelicas & Euangelicas ſuſcepit contemplationes. Quinque panes hordeaceos, & duos piſces in præſenti Euangelio accepimus Dominum accepiſſe, & quinque millia hominum ſatiaſſe. In prima itaque peregrinatione Viator iſte panem doloris comedat. Videre namque tot & tantos dolores animarum ſine dolore quis poteſt? Videre gentem conuulſam acerbitate pœnarum, dilaceratam à corroſione vngularum ſerpentium & draconum, expectantem ſine recuperatione, conculcatam deſperatione, populum terribilem magnitudine, poſt quem non eſt alius horrore & deformitate. Quis hæc videre, & non dolere potuerit? Abſque fœdere humanæ ſocietatis, abſque miſericordia pietatis eſt, qui non compatitur, nec habet cor humanum, ſed belluinum; immo dæmonum habet. Idcirco cum talia viderit compatiatur patientibus, & comedat panem doloris, fundendo preces, & orationes pro his qui talia patiuntur, Pſalmum iſtum decantando: *De profundis clamaui ad te, Domine; Domine exaudi vocem meam.* Pſal. 129. 1.

Petat iterum alium panem, qui congruat itineri ſuo, in ſecunda dieta in qua per Babiloniam tranſiens, captiuos Ieroſolimitanæ ciuitatis vidit ſedere ſuper flumina Babilonis, & flere cum recordarentur Sion. Accipiat itaque panem compunctionis; de quo dicitur in Pſalmo: *Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte*; vt fluminibus Babilonicis opponat aquas defluentes ab ocu- Pſal. 41. 4.

lis cordis. Compungatur itaque & pro ſuis peccatis, & pro alienis miſeriis;
Pſal. cantans: *Exurge quare obdormis, Domine: exurge, & ne repellas in finem, &c.*
43. 24. & iſtum panem comedat ne in itinere deficiat.

Tertio denique itinere panem illius diei & itineris petat, videlicet panem
Pſal. protectionis & auxilii diuini. Vndè etiam cantare debet: *Eſto mihi in Deum*
30. 3. *protectorem &c.* Cùm enim egrediens de inferno, & exiens à Babilonica captiuitate, diſruperit catenas & faciem vinculi colligati, id eſt, peccati, vel diaboli: tota inſtantia ſub pennis gallinæ ſubintret, quæ expandit alas ſuas in cruce, & in aſcenſione vt pullos ſuos protegeret, vel ad volandum prouocaret. Panem itaque diuinæ protectionis requirat, qui laqueos captiuitatis euaſit; & in patriam, adhuc in medio laqueorum ambulans, tendat.

Quarta peregrinatione panem conſolationis petat qui manſionem facturus eſt in atriis Domini, in atriis Ieruſalem: hic eſt panis de quo dicitur; *Clamabit*
Pſal. *ad me & ego exaudiam eum: cum ipſo ſum*; nondum in manſione pala-
90. 15. tij, ſed adhuc in atriis tribulationis. *Non ſunt tamen condignæ paſſiones huius*
Rom. 8. 18. *temporis, ad ſuperuenturam gloriam quæ reuelabitur in nobis.* Iſte cantat: *Lætatus ſum in his quæ dicta ſunt mihi, in domum Domini ibimus.* Exultat iam
Pſal. 121. 1. quidem iſte, ſed cum timore; quia dicitur: *Ibimus.* Habet ergo conſola-
Pſal. tionis, vel potiùs quaſi conſolationis panem; & aliàs dicitur: *Facti ſumus ſi-*
125. 1. *cut conſolati.*

Quinta manſione Viator noſter ad portas caſtra ſua ponit, & audiens ſymphoniam & choros, odoranſque balſama illa ſuauiſſimi odoris, quæ diſtillant inter manus recumbentium; cæterumque apparatum ita admirans, vt
Pſal. non ſit in eo ſpiritus, petat panem deſiderij cantans: *Redime me Domine, &*
29. 11. *miſerere mei.*

Sexta manſione ingrediens portas iuſtitiæ; & videns glorioſa quæ dicta
Pſal. ſunt de ciuitate Dei, plebem, ſedem, legem, & regem intuens, dicit: *Ocu-*
24. 15. *culi mei ſemper ad Dominum.* Panem ſiue piſcem gaudij iſte comedat: *Quia*
Apoc. 7. 17. *omnem lachrymam abſterget Deus ab oculis Sanctorum, & non erit vltra luctus; neque clamor, neque dolor erit ampliùs; quia prima abierunt.*

Septima manſione accedat in aula, & manſionem ſibi paratam dedicans,
Iſa. 66. cantet: *Lætare Ieruſalem, &c.* Et iſte panem, ſiue piſcem æternæ delectationis accipiat. Magis autem piſces quàm panes habent iſti duo, qui quaſi natant in abundantia illa beatitudinis æternæ; nec aliquid duri, quod inter dentes, quod frangere debeant, occurrit, in tota æternitate illa. Superiores verò quinque, quod maſticandum ſit in omnibus manſionibus ſuis abundanter reperiunt, donec omni ſublatâ difficultate, de torrente voluptatis Dei, quantùm voluerint vſque ad ſarietatem bibant.

Accepta ergo manſione nouitius iſte in manſionibus Sanctorum, viſitet manſiones aliorum; & vſque ad Reginæ cœli veniens, Stationem ibi deuotiſſimam faciat. Non reformidet illam videre, quia non eſt ibi formido, ſed ſola dilectio. Dicat etiam illi: Quæ habitas in hortis cum puellaribus choris, colens amœna & viridia prata virginitatis, & hortos fœcunditatis, Fac me audire vocem tuam, quia cum amicis ad fores tuas acceſſi, tam vt viderem faciem tuam, quæ eſt pulchra; quam vt audirem vocem tuam, quæ eſt

ſonora. Veniat poſt organa iſta ad ſedentem in throno, & audiat ſonum ſublimis Dei intonantem: Pax æterna ab æterno Patre. Tota luſtratione peracta, rediens ad ſuam manſionem per medium ciuitatis, exclamet in voce iubilationis, in medio ciuitatis Ieruſalem, & dicat: *Lætare Ieruſalem & conuentum facite omnes qui diligitis eam.* Eſaiæ 66.

Sed vos, Fratres chariſſimi, conuentum facite, ſed conuentum Apoſtolorum, ſed conuentum Sanctorum, ſed conuentum virtutum; non ventum, ſed conuentum facite. Ventum facit, qui ſeminat inter fratres diſcordias; conuentum facit, qui diſcordes pacificat. Ventum facit, qui murmurat; conuentum facit, qui omnia patienter tolerat. Ventum facit, qui inflatus eſt ſupià; conuentum, qui humilitate virtutes congregat. Ventum facit, qui inanem ſequitur gloriam; conuentum, qui veram. Ventum faciunt ſingulares, conuentum communes, qui *nihil faciunt, niſi quod communis monaſterij regula, vel maiorum cohortantur exempla. Conuentum* igitur, *facite omnes qui diligitis eam.* Vt ad ipſum dicatis: *Et non ſint in vobis ſchiſmata.* Vt vnum quæratis quia vnum neceſſarium eſt. Vnitatem teneatis, quatenus ad ipſum qui Trinus & Vnus eſt Deus, peruenire valeatis, ipſo præſtante, qui viuit & regnat per omnia ſæcula ſæculorum. Amen. Reg SS. P. Benedict. c. 7. in 8. humil. gradu. 1. Cor. 1. 10.

DOMINICA IN MEDIO QVADRAGESIMÆ.

SERMO III.

Scriptum eſt, quoniam Abraham duos filios habuit, &c. Galat. 4. 22.

CVRSOR ille viarum Dei qui bonas facit vias ſuas, & ſtudia ſua, quaſi medio itinere confecto, pedem figit, & ſpiritu reſumpto, reſiduum viæ inſtanter arripit. Occurrit ergo ei Paulus; & quòd alia ſit via ſequens quam præcedens, in figura & ænigmate oſtendit, dicens: *Scriptum eſt, quoniam Abraham duos filios habuit*, &c. Quaſi diceret, cum Iſmaël hactenus peregrinatus es; ſed iam cum Iſaac erit tibi perambulandum ad ciuitatem habitationis: horum duorum filiorum Abraham, alter dicitur Iſmaël, alter Iſaac. Gal. 4. 22.

Iſmaël vetus eſt teſtamentum, & eſt quaſi vetuſta via & media. Neminem enim ad perfectum adduxit lex: viam tamen exhibuit, licèt viatorem perducere nequiuerit: cognitionem enim mandati diuini, quam lex docuit, quid aliud quàm viam Dei diximus? Iſmaël itaque, id eſt, populus antiquus Iudæorum, cœpit ambulare viam mandatorum Dei; ſed pondere carnium, pellium, ciliciorum, cortinarum, tabularum, columnarum, tabularum lapidearum feſſus; in legem iuſtitiæ non peruenit. *Ex operibus enim legis*, id

Rom. 3. 20. eſt cæremonialibus, vel ſacramentalibus obſeruantiis, *non iuſtificabitur omnis homo.*

Namque alia ſunt moralia in lege opera, alia ſacramentalia. Moralia vt, non concupiſcere rem proximi ſui, honorare patrem & matrem, & ſimilia, quæ cum fide & charitate ſeruata iuſtificant & perducunt ad Deum. Sabbatũ verò obſeruare. Circumcidere carnem præputij ſui. Vitulum immolare & ſimilia; non iuſtificant, neque perducunt. Venerunt tamen iſta vſque ad mediam viam, id eſt vſque ad Ioannem: quia lex & Prophetæ vſque ad Ioannem Baptiſtam, nec potuit vltra Iſmaël pergere, id eſt, filius carnis, qui litteram tantùm ſeruat, quia in terram promiſſionis, nec Moyſes, nec Aaron populum introduxerunt. *Ieſus autem Iordanem tranſiuit, & ſecundò populum circumcidit, noua expoliatione peccati, in baptiſmate Chriſti nouum inchoans teſtamentum; & per repromiſſionem, ſiuè remiſſionem peccatorum generans Iſaac.

*Ioſue.

Geneſ. 21. 6. Eſaiæ 66. In natiuitate verò Iſaac dicit Sara; *Riſum fecit mihi Dominus.* Idcircò, Fratres chariſſimi, tota ſancta Eccleſia, quia vetera tranſierunt, & noua facta ſunt; hodie in voce exultationis cantat: *Lætare Ieruſalem*, &c. Solent viatores, cùm aſperas vias & paludes cœnoſas exierunt, & planum iter inuenerint, patriæque iam appropinquauerint, voces gaudij altiùs tollere, & labores præteritos paruipendere. Sic ſancta Eccleſia, ſic fidelis anima onere illo ſacrificiorum & holocauſtorum veteris obſeruantiæ abſoluta, iugo Chriſti, quod ſuaue eſt, collum ſupponens; tamquam, torque aurea ornata, cantat in viis Domini de Canticis Sion. Quid autem moraliter exprimat Iſmaël, vel Iſaac; aut quomodo Iſmaël non impleat vel ſaltem dies ſuos, attendite, Fratres chariſſimi.

Iſaac homo iuſtus, bonum mentis motum deſignat. Iſmaël homo ferus, malum animæ motum nihilominus ſignificat. Iſmaël non implet dies ſuos, & dies pleni non inuenientur in eo; nec dimidiat quidem; quia *Viri ſanguinum & doloſi non dimidiabunt dies ſuos* Iſaac verò plenus dierum in ſenectute ſuâ bonâ collectus eſt ad patres ſuos. O Domine, quot ſunt dies ſerui tui Iſaac, id eſt, bonæ voluntatis? Septem quidem ad minus; quod autem ampliùs eſt à bono eſt.

Pſal. 54. 24.

Horum primus dicitur indicatiuus: ſecundus optatiuus: tertius imperatiuus: quartus coniunctiuus: quintus infinitiuus: ſextus completiuus: ſeptimus remuneratiuus. Indicatiuus confitetur: optatiuus gemit: imperatiuus obedit: coniunctiuus Deum & proximum diligit: infinitiuus nunquam à Deo recedit: completiuus humiliatur: remuneratiuus quieſcit.

Geneſ. 1. 6. Geneſ. 1. 9. 1. 14. 1. 20. 1. 26. Gen. 2. 2. Indicatiuo dicitur, *fiat lux:* optatiuo, *fiat firmamentum in medio aquarum:* imperatiuo, *congregentur aquæ, quæ ſub cælo ſunt in locum vnum*, &c. coniunctiuo, *fiant luminaria in firmamento cæli:* infinitiuo, *producant aquæ reptile animæ viuentis, & volatile ſuper terram*: completiuo, *faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram*: remuneratiuo, *requieuit Deus die ſeptimo ab vniuerſo opere quod patrauerat.*

Confeſſio ergo eſt in luce: gemitus in medio aquarum: obedientia congregat aquas, quæ ſub cœlo ſunt, in locum vnum; & germinauit herbam

virentem,& facientem ſemen,& lignum pomiferum iuxta genus ſuum:Dilectio Dei & proximi,duo magna luminaria in firmamento cæli : perſeuerantia, producit reptile animæ viuentis, & volatile ſuper terram : humilitas , hominem ad imaginem & ſimilitudinem Dei facit:remuneratio æternam quietem tribuit.

Confeſſio vt lucem primam faciat, indicatiui ſui nec perſonas minuat nec tempora. Tres enim perſonas habet indicatiuus, id eſt primam, ſecundam & tertiam. Tempora ſex, id eſt vnum præſens; tria præterita, id eſt imperfectum, perfectum, & pluſquam perfectum; vnum quoque futurum. Planè prima perſona eſt in peccati perpetratione, ſerpentina ſuggeſtio : ſecunda carnalis delectatio : tertia animæ conſenſus vel operatio. Has debet Indicatiua confeſſio proferre in lucem,& congruum his adjungere caſum, vt diabolo aſſignet ſuggeſtionem; ſuæ fragilitati delectationem; ſuæ culpæ conſenſum ſeu operationem. Ipſa quoque tempora ſic ad vnguem comprehendat, vt non ſolum præſentia, ſed etiam præterita imperfecta, præterita perfecta, & præterita pluſquam perfecta diſtinctè aperiat.

Ad imperfectum præteritum pertinent, quæ heri & hodie mala feci: de quo
dicitur: *Adhuc eſcæ erant in ore ipſorum, & ira Dei aſcendit ſuper eos.* Ad præ- Pſal.
teritum perfectum pertinent, quæ hoc anno vel proximis diebus mala com- 77. 31.
miſi; & quorum deſiderium in me iam ceſſauit, de quo dicitur : *Delicta iu-* Pſal.
uentutis meæ & ignorantias meas ne memineris. Ad præteritum pluſquam per- 24. 7.
fectum pertinent quæ in pueritia feci, vel quorum penè memoria elapſa eſt
à mente mea: de quo dicitur : *Ne memineris iniquitatum mearum antiquarum.* Pſal.
Ad præſens pertinet quod adhuc vel actualiter committo, vel cogitatione 78. 8.
concupiſco; dicitur : *repleta eſt malis anima mea,* &c Ad futurum quodam- Pſal.
modo pertinent, quorum oportunitatem expecto; de quo dicitur : *Venient* 87. 4.
dies luctus Patris mei, vt occidam Iacob : Hæc omnia in luce confeſſionis de- Gen.
nudanda ſunt : vt nec perſona taceatur, nec tempus abſcondatur. 27. 41.

Sequitur Gemitus, qui ſicut firmamentum eſt in medio aquarum, vt diuidat aquas ab aquis, & reſpicit ad Optatiuum : per aquas ſuperiores accipiamus culpas præcedentes; per aquas inferiores culpas ſequentes. Gemitus ergo noſter adeo debet eſſe firmus; vt ſit quaſi murus, & à prioribus nos per pœnitentiam liberans; & à ſequentibus per cautelam obſeruans.

Tertio loco ſequitur Obedientia, quæ ab imperatiuo procedit: inferioribus enim imperat, qui ſuperiori obedit: congregat autem aquas quæ ſub cœlo ſunt in locum vnum, quando totam collectionem deſideriorum refrænat ad naturalem ſufficientiam; & tunc germinat herbam virentem, in bono propoſito ſanctæ Religionis; lignumque pomiferum, in operibus pietatis.

Quarto loco ſequitur dilectio Dei & proximi, quaſi duo luminaria magna in firmamento cœli, id eſt in medio cordis; quibus dies & nox illuminantur, id eſt bona noſtra tamquam dies remunerantur, mala tamquam
nox delentur: *Charitas* enim *operit multitudinem peccatorum.* 1. Petri
Quinto loco ſequitur perſeuerantia quæ reſpicit ad Infinitiuum, & de- 4. 8.
bet producere ex aquis reptile animæ viuentis & volatile ſuper terram, id

eſt ex affectionibus appetitum virtutum in corde; & virtutem contemplatio-
nis in exhibitione.

Sexto loco ſequitur completiua humilitas, quæ hominem reformat ad
imaginem & ſimilitudinem Dei; per imitationem ad imaginem, per con-
ſummationem gratiarum ad ſimilitudinem: vt ſit imago in labore; ſimili-
tudo in requie.

Apoc. Septima enim ſequitur requies, in qua dicitur: *Vt requieſcant à laboribus*
14. 15. *ſuis*, Quid tunc? *Lætare Ieruſalem*, &c. Quid tunc? Iſaac riſus, iubilus, vox
exultationis in tabernaculis Iuſtorum, conuiuium magnum quando Ioſeph
comeſturus eſt cum fratribus: quando & ipſe filius ſubiectus erit ei, qui ſibi
ſubiecit omnia. Lætare Ieruſalem, quia Iſmaël cum Agar expulſus eſt in infer-
no inferiori. Lætare Ieruſalem, quia Iſaac cum Sara dies & annos compleuit,
vt ad longitudinem dierum veniret, & cum Angelis in æternitate regna-
ret. Tot Iſmaël paſſibus recedit, quot Iſaac accedit. Recedit enim Iſmaël
ad Babilonem, cuius eſt ciuis, id eſt, ad confuſionem inferni. Vnde dicitur in
Pſal. 9. Pſalmo: *Conuertantur in infernum omnes gentes quæ obliuiſcuntur Deum.*
18.

Sicut autem Iſaac dies acceſſionis, vel perfectionis dici poſſunt: ita dies
Iſmaël dicuntur dies receſſionis & defectionis. Horum primus dicitur Cæ-
Pſal. citas mentis; de qua dicitur: *Miſit tenebras, & obſcuranit eos.* Secunda er-
104. 28. ror, de quo dicitur: *Immiſit eis Deus ſpiritum erroris.* Tertia Fallacia; de
2. Teſſ. 2. 11. qua dicit malus ſpiritus: *Et ero ſpiritus mendax in ore omnium Prophetarum:*
2. Paral. & erunt qui ſeducunt, & ſeducuntur præcipitati. Quinta Odium Dei, vel
18. 21. contemptus; de quo Apoſtolus: *Deum non glorificauerunt.* Sexta Contuma-
Rom. cia, ſiue obſtinatio, de qua dicitur: *Tu autem ſecundum duritiam tuam, &*
1. 21. *cor impœnitens theſaurizas tibi iram in die iræ reuolutionis.* Septima ſepultu-
Rom. 2. 5. ra in inferno; de qua dicitur: *Mortuus eſt diues, & ſepultus eſt in inferno.*
Lucæ Ecce Iſmaël habitat in tenebris: de quo dictum eſt: *Eiice ancillam & fi-*
16. 22. *lium eius.*

Gal. 4. 30. Iſaac autem ore pleno ridet, & ad riſum hortatur ſocios gaudij ſui di-
Gal. 4. cens: Lætare Ieruſalem, *Lætare ſterilis, erumpe & clama quæ non parturis:*
27. *quia multi filij deſertæ, magis quàm eius quæ habet virum.* Inter iſtos filios,
id eſt, inter Angelos, & omnes Dei Sanctos, annumeret nos primogenitus
mortuorum, & Princeps regum terræ, IESVS CHRISTVS, qui viuit
& regnat, &c.

IN FESTO SANCTI BENEDICTI ABBATIS.

SERMO.

Omnes filij viri vnius ſumus; pacificè venimus, nec quidquam famuli tui machinantur mali. Gen. 42. 11.

DVRIORA paſſus Ioſeph à fratribus, ore, non corde; verbo, non animo, diſſimulando manſuetudinem, non vindicando venditionem; duriùs loquitur ad eos dicens: *Exploratores eſtis; vt videatis infirmiora terræ, veniſtis.* At illi quibus myſterium latebat, & vultum fraterna dominatio inſperata celabat; furorem opinantes, non tentationem, aut fraternam correptionem, dixerunt: *Non eſt ita Domine; ſerui tui venerunt vt emerent cibos.* Deindè ad captandam beneuolentiam illius, ſubdunt: *Omnes filii viri vnius ſumus*, &c. Gen. 42. Gen. 42.

Quia Patroni noſtri B. BENEDICTI Abbatis ſolemnitas inſtat, quomodo hoc de veteri hiſtoria ſumptum, & feſtiuitati Patris noſtri, & noſtræ profeſſioni congruat, enodemus. Granum frumenti, panis viuus qui de cœlo deſcenderat, nuper de Virgine natus IESVS, in Ægypto fugerat; & tanti hoſpitis præſentiâ, terra ſalſuginis priùs & inhabitabilis, viſitata, impinguata, inebriata, fœcundata, cœpit abundare frumento, & eſurientibus aliis, vendere alimenta religionis. Vndè nuſquam fertilior, nuſquam feruentior poſt reſurrectionem Chriſti exuberauit ſeges Heremitarum & Monachorum, quàm in Ægypto. Transferimus itaque ſpecialitatem ad vniuerſitatem: quia nec ſola Ægyptus, ſed etiam totus mundus intelligitur per eius interpretationem. Ægyptus ſonat tenebras: has tenebras incoluit B. BENEDICTVS in ſpecu, in ſolitudine, in raritate hominum habitans, *ſicut paſſer ſolitarius in tecto, ſicut nicticorax in domicilio, ſicut pellicanus in ſolitudine.* Pſal. 110. 8. 7.

In ſolitudine, vt ſileret ab otioſis, & vacuis, vt non offenderetur aſpectus vanis, & variis ſæculi lenociniis; vt auditus non impleretur detractionibus & vaniloquiis. *In domicilio*, vt abſtineret à delitiis, vt memor eſſet ſuæ fragilitatis & mortis; vt extra non inueniens locum delectationis, ad mentem ſemper rediret; & ibi frueretur & puritate mentis. *In tecto*; vt cum animalibus iam corpore exutis, ſpoliando ſe à corpore, leuaret ſe ſuper ſe, vt cum Angelis Deum laudaret; vt Deum in ſpeculo, & ænigmate contemplaretur. Non odio lucis, ſed cautelâ fugiendæ elationis, in antris ſeu cellis abſconditis ſe reponunt Sancti. Nemo enim quieti dans operam, radios ſolis quærit. Vndè Ieremias: *Diem hominis*, id eſt fauorem, *non deſideraui, tu ſcis.* Ierem.
Dominus quoque in caligine habitat, & latibulum in circuitu eius. Præcipit 17. 16.

Matth. 6. 6. enim in Euangelio, dicens: *Tu autem cum oraueris, intra cubiculum, & clauſo oſtio, ora patrem tuum: & abſconde eleemoſynam in ſinu pauperis.* Vbi non videt homo hominem, meliùs videt Deum, qui nunquam benè videtur, niſi totus oculus mundetur, & totus ipſius viſioni mancipetur: hoc intempeſtæ noctis hora expertus B. BENEDICTVS; *cùm ſub vno ſolis radio, omnem mundum collectum conſpiceret.* B.Greg. dial. 35. in vita S Ben.

Ioſeph hic dominatur, Ioſeph hic diſpenſat alimenta vniuerſæ terræ: *Quia oculi omnium in te ſperant Domine,* qui carnem tuam, ſanguinem, & animam dediſti, & paruo pretio Iudæis per procuratorem, immò proditorem tuum vendidiſti. Non enim in te poteſtatem haberet, ſicut nec Pilatus, niſi datum ei eſſet deſuper. *Quid,* inquit Iudas Scribis & Phariſæis, *vultis mihi dare, & ego vobis eum tradam?* Procuratoris eſt ô Iuda, meliorem facere conditionem Domini, non deteriorem: res & ſubſtantiam domini diſpenſare fideliter & prudenter; non perſonam eius & vitam adimere crudeliter & procaciter. Sed fortè legerat vel audierat, quod fratres vendiderant Ioſeph in Ægyptum: ſuâ itaque auaritiâ compenſare voluit illorum inuidiam. Sed minoris fuit illorum inuidia, quàm iſtius auaritia: iſte enim inimicis Dominum ad mortem oſculo, vili pretio, portans loculos eius, vendidit. Illi fratrem qui accuſauerat eos apud patrem, Iſmaëlitis pro bonis ſpeciebus, vt inter alienam gentem viueret dederunt; & illi locum habuerunt pœnitentiæ; iſte ſibi inflixit præiudicium deſperationis & amentiæ. Pſal. 144. 15. Matth. 26. 15.

Vtique tamen Ioſeph, & ille charus filius Iacob, & iſte Dominus regnans in domo Iacob in æternum, non abſcondit frumenta in populis, ſed aperit horrea, priùs pro pecunia, poſtea pro animabus, tertiò pro ſuis libertatibus. Sic Chriſtus cuidam dicenti: *Magiſter quid faciendo vitam æternam poſſidebo?* Ait: *Vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cœlo.* Ecce pecuniam totam accipit. Alij verò dicenti: *Magiſter ſepeliam patrem meum, & ſequar te,* ait: *Sine mortuos, ſepelire mortuos ſuos, tu autem vade & annuntia regnum Dei.* Hic quaſi animalia de grege naturalium affectionum carnalem affectum poſſidebat, ſed & hanc poſſeſſionem præcidit ab animo Chriſtus, non vt omnino affectio pereat; ſed vt ad Dominum tranſeat. Alibi quoque ait: *Si quis vult poſt me venire, abneget ſemetipſum; & tollat crucem ſuam, & ſequatur me.* Sic ille Petrus, cui dictum eſt; *ſequere me* imperium, conſilium, & beneplacitum Domini implens, ait: *Ecce nos reliquimus omnia, & ſequuti ſumus te, quid ergo erit nobis?* Sic Paulus ſeruus Chriſti IESV, omnia reputat vt ſtercora, vt Chriſtum lucrifaciat. Lucæ 10. 25. Matth. 8. 21. Lucæ 9. 23. Ioan. 21. 19. Matth. 19. 27.

Notandum quoque quia in pecunia propter imaginem ſignatam ratio, quæ eſt imago Dei ſignatur; vt reddantur Deo quæ Dei ſunt. In animalibus propter appetitum ventris & gulæ, ſenſualitas intelligitur, quæ mater eſt carnalium deſideriorum, vt in reticulo iecoris, & renunculis, quæ cremanda ſunt in igne altaris, prædicta mortificemus, quatenus veraciter dicamus: * *Delectatio cordis mei in conſpectu tuo ſemper.* Et, *Tu poſſediſti renes meos.* In venditione libertatis, ſumma conſiſtit noſtræ liberationis. Iure itaque orginario, malè vtimur, bonâ à bono, & bene conceſſâ nobis libertate. * Meditatio. Pſal. 18. 15. Pſal. 138.

Tria

Tria impediunt bene vti. Hoſtis aſtutia, Carnis leuitas, Animæ impatientia. Hoſtis tripliciter decipit, Specie compaſſionis; Specie conſultationis; Promiſſione ambitionis. Specie compaſſionis, vt ibi: *Dic vt lapides iſti panes fiant.* Specie conſultationis; vbi dicit: *Mitte te deorſum; quoniam Angelis ſuis Deus mandauit de te.* Promiſſione ambitionis, vt *Hac omnia tibi dabo.* Carnis leuitas venit de conditione, de corruptione, de conſuetudine. De conditione, quia de limo eſt. De corruptione, quia vitioſa eſt. De conſuetudine, quia incuruata eſt; nec poteſt ſurſum aſpicere. Animæ imperitia itidem triplex, quia ſeipſam vnde, quando, & qualis facta, ſit non nouit: vt vtrum prædeſtinata ſit; vel ſi prædeſtinata, quando de corpore exitura. Vt ergo certa deinceps, cauta & ſecura ſit poſſeſſio libertatis, in manu Dei collocemus illam, quia *Iuſtorum animæ in manu Dei ſunt; & non tanget illos tormentum malitiæ.* Tormentum malitiæ eſt paſſio carnis, elatio cordis, tentatio hoſtis. Vt ergo ab his non timeamus; quæ ſunt negotium perambulans in tenebris, dæmonium meridianum, ſagitta volans per diem: Dicamus cum Apoſtolo Petro: *Ecce nos reliquimus omnia.* Omnia, nihil proprium retinentes, nihil illicitè accipientes, nihil cupientes; Sic Chriſtus in nouacula conducta pilos capitis & barbæ, & etiam pedum in Monachis ſuis radit dicens: *Exeuntes de ciuitate*, id eſt de mundo, *etiam puluerem pedum veſtrorum*, id eſt rem quantumlibet paruam, *excutite de pedibus veſtris*, id eſt in vſu, non in affectu, neceſſaria naturæ habeatis.

Matth. 4. 3. Matth. 4. 6. Sap. 3. 1. Matth. 19. 27. Matth. 10. 14.

Iſta rerum expoliatio; affectuum caſticatio; veſtigiorum Dei ſancta connexio, facit nos omnes filios viri vnius, aut Dei Benedicti, aut Benedicti ſerui; Deus enim voluntariè genuit nos verbo veritatis. Et Benedictus per Euangelium genuit nos in CHRISTO IESV, vt idipſum dicamus omnes, & non ſint in nobis ſchiſmata; Sic enim ſequitur: *Pacificè venimus:* quia *beati pacifici. Nec quidquam famuli tui machinantur mali*: vt ſimus ſine querela apud Deum & apud homines. Sic ait Ioſeph: *Exploratores eſtis.* Abſit mendacium à verace, immo à veritate. Eſt namque & bona exploratio & mala.

Gen. 42. Gen. 42.

IN ANNVNTIATIONE DOMINICA.

SERMO I.

SVME *tibi librum grandem.* Mens diuina liber grandis eſt; in eo ſunt plura volumina ſententiarum, ſermonum & actionum ſummæ & adorandæ Trinitatis Dei. Ibi prædeſtinatio nondum exiſtentium: Ibi creatio iam ad eſſe prodeuntium: ibi diſtinctio bonorum & malorum: ibi bonorum electio, malorum reprobatio: ibi vocatio prædeſtinatorum: ibi iuſtificatio vocatorum: ibi glorificatio Iuſtificatorum: ibi præſcientia peccati Adæ, per quod introïuit mors in mundum: ibi Virginis MARIÆ præpa- Iſa. 8. 1.

ratio, & Verbi incarnatio: ibi humani generis reparatio, & amiſſæ fœlicitatis recuperatio. In Apocalypſi & in Iſaia ſignatus eſt liber iſte: & Ezechiel expanſo illo cibatur. In ore quidem habet mel; venter autem eius amaricatus eſt: quia cœleſtium bonorum iucunda eſt poſſeſſio, ſed dura negotiatio. Iob in humeris ſuis offert illum Iudici; gratias agens de collatis ſibi beneficiis. Eſdras legit in eo diſtinctè & apertè ſuper gradum ligneum crucis; vbi miles latus Chriſti lanceâ aperuit; & in ſanguine & aqua, accenſa ſunt omnia Chriſtianæ Fidei luminaria; vt nihil eſſet opertum, quod non reuelaretur. Paulus de hoc libro audiuit arcana illa quæ non licet homini loqui, ſed admirari: vnde ait: *O altitudo diuitiarum Sapientiæ, & Scientiæ Dei; quam incomprehenſibilia ſunt iudicia eius, & inueſtigabiles viæ eius.*

Rom. 11. 33.

De hoc libro Angelus Gabriel miſſus à Deo, ad Virginem deſponſatam viro, cui nomen erat Ioſeph; & nomen Virginis MARIA, epiſtolam detulit, cuius talis eſt ſalutatio. *Aue* MARIA *gratia plena, Dominus tecum, &c.* Reuera hæc paginula de corpore illo libri grandis & noui ac æterni teſtamenti ſumpta, publicum & commune omnium continens negotium, & illam, cui deſtinatur, affluenti gaudio lætificat; & nos de quorum liberatione agitur, in diem ſolemnem non indecenter excitat. Stupendum dictum immo cauſa dicti ſcrutanda, & ſingulis diebus atque horis, cum tota fide & deuotione veneranda. *Aue* MARIA *gratia plena, Dominus tecum.* Quid proinde gratiæ deeſſe potuit, vbi totus Sancti Spiritus alueus, cum ſeptem riuis ſuis, coadunatus tanquam in vtre, in Vtero Virginali, manſionarium meatum fecit? Totus namque cum Verbo incarnato acceſſit; Sed eo natò non abceſſit. Habitauit quidem in Filio tota eius plenitudo diuinitatis corporaliter; ſed & in Matre præ omni alia creatura plenè & ſingulariter. Viſne haurire ex puteo Virginis, peccatis tuis indulgentiam; tentationibus medelam; flagellis temperamentum; inſidianti aduerſario repagulum? Hydria plena eſt vſque ad ſummum, nec deficit hydria farinæ; & lecythus olei non minuitur ab hora ſuæ conceptionis, vſque in hanc vel vltimam præſentis ſæculi diem & horam. Miſerrime, infeliciſſime ideo Chriſtus balſama gratiarum ſuarum refudit copioſâ benedictione huic lauatorio peccatorum, nè procul abeſſet ſubſidium lapſibus ſuorum fidelium, ſed de facili & incontinenti impulſus redires; deiectus reſurgeres; ſerpentino morſus veneno, non deſperares.

Luc. 1. 28.

Luc 1. 28.

Denique in hac plenitudine gratiæ, tamquam in balneo Dominus ſalutem noſtram operatur, emundans lepram Nahaman, id eſt Adam, aquis iſtis Iordanicis, naturam ſeparatam à culpa; induens ſtolam primam, & expediens compeditum liberum arbitrium per fidem & cooperatricem gratiam. Vocatur enim Filius Viginis, *Velociter ſpolia detrahe, citò prædare.* Spolia quibus expoliatus eſt homo ille qui deſcendebat ab Ieruſalem in Iericho, & quia à malignis raptoribus ſunt ſublata, & pœnalibus latrociniorum ſuorum repoſitoriis conſignata, fortior ille armatus & potens in prælio, mox hoſpitium Virginale ingrediens, vindicauit; & malæ fidei poſſeſſori detraxit; quando & ſibi vniendo naturam noſtram ſanctificauit, & ſanctificando vniuit: *Velociter enim currit ſermo eius*, citiùs & faciliùs ſua omnia complens

Iſa. 8. 1.

Pſal. 147. 14.

opera, quam aliquis homo ſua verbo proferat cogitata.
Sed quis eſt ſtylus hominis? Stylus alterâ ſui parte acutâ, imprimit quoſ-
libet caracteres ceræ, aut cuilibet molliori materiæ: altera plana, quod
diſplicet, complanat, & delet. Hoc IESV officium fuit in carne mortali, Eſaiæ.
eradicare vtique vitia & virtutes plantare. *Vocaberis*, inquit Iſaias, *ædifica-* 58. 12.
tor ſepium, auertens ſemitas iniquitatum. Vide ſtylum pungentem: *Pœni-* Matth.
tentiam agite. Vide delentem: *Dimiſſa ſunt ei peccata multa, quoniam dile-* 3. 2.
xit multum. Et item deprehenſæ in adulterio: *Mulier, vbi ſunt qui te accu-* Lucæ
ſabunt? Nemo te condemnauit? Nemo, inquit, *Domine. Nec ego te condem-* 7. 47. Ioan.
nabo. Pupugit etiam ſtylus iſte hominem vt rediret ad ſe; dicens peccanti: 8. 10.
Adam vbi es? Pupugit poſt peccatum dicens: *Puluis es, & in puluerem re-* Gen.
uerteris. Denique ſigillo totius honeſtatis fracto, cùm irreuerenter & incon- 3. 9.
tinenter peccando corrupiſſet omnis caro viam ſuam: tactus dolore cordis Gen. 3. 19.
intrinſecus; complantare volens omnem ſcripturam generis humani; ait: Gen.
Delebo hominem de ſub cælo. 6. 7.

Sed mira miſericordiæ recordatus; & mitiùs volens incarnatus pungere;
vtique ad pœnitentiam, non ad punientiam; planam commutauit, vt in homi-
ne peccatum deleret, & naturam ſeruaret. Omnia ſiquidem quæ in Eccleſia
celebrantur ſacramenta, vno ſuo effectu, quidquid homo ſtultitiâ, id eſt infir-
mitate ſeu etiam malitiâ ſuâ malè ſcripſerit complanare; cum Dei gratia præ-
ualent; nè exigantur in iudicio, quæ antè iudicium cum fletu peccatoris com-
planauerit Sacramentalis operatio. Nam huius Styli ſcriptura talis eſt; *Velo-* Iſa. 8. 1.
citer ſpolia detrahe, citò prædare. Velox diuina bonitas ad remiſſionem; tarda
ad ſeueritatem. O quotiens minatur ne feriat: quotiens verberat ne occi-
dat: quotiens temporali morte præripit innocentem, ne perditâ innocen-
tiâ cum deſcendentibus in lacum proiiciat. Auertit faciem ſuam nè videat
peccantem: videns iniquitatem diſſimulat, expectando correctionem. Iam
in cruce & morte poſito latroni, extremæ voci in confeſſione, æternæ rependit
præmia vitæ: *Amen*, inquit, *dico tibi, hodie mecum eris in paradiſo.* O ſumma Luc. 23.
pietas, quot millia annorum non ſufficerent expiare animam latrociniis pol- 43.
lutam; ſi diſtrictè cum ea ageretur; & tu nec annum ponis, nec menſem,
nec ſaltem alterum diem; ſed *hodie*, inquis, *mecum eris in paradiſo.* Abeant
ſibi crudelia hominum edicta; euaneſcat Phariſaica iuſtitia, quæ *omnia gra-* Matth.
uia & importabilia imponunt in humeros hominum; digito autem ſuo nolunt 23. 4.
ea mouere.

Miſericordia enim, quâ plena eſt terra, digito ſuo, & brachio in cruce
paſſione propria, affixit omnia ad Deum conuerſorum peccata; vt alleuiare-
tur humana natura, per ipſum redempta, à cunctis oneribus ſuis, quibus à
peccato Adæ tanquam fœnore grandi oppreſſa, ſoluere debita non præua-
lens, in extremis agebat. Clementiam illam non expiraſſe credimus, ſed
ſemper miris & nouis ſucceſſibus, continuatam ad noſtra, & ad futurorum
ſæcula: quatenus nouam ſegetem de hoc agro, in horreis ſempiternis eueharet;
ſeminando gratiam, rigando per Euangelicam doctrinam. Dicamus itaque
Filio hominis, filio Virginis; *Velociter ſpolia detrahe*, vetuſtam pellem no-
ſtram, quam de peccato primi parentis contexuimus, & quotidie deteriùs

viuendo multis actionibus corrupimus, citò prædare, vt de poteſtate diaboli nos eripias; & qui odio habes rapinam in holocauſtum; non rapinam arbitratus es, eſſe te *æqualem Deo*. Fac de nobis rapinam, vt charitate violentiſſima, nos à nobis exuas; & eodem loro conſtrictos, ad te pertrahas; Qui viuis & regnas, &c.

IN ANNVNTIATIONE DOMINI.

SERMO II.

Cant. 7. a. 2. ***Vmbilicus tuus crater tornatilis, nunquam indigens poculis.***

IN libris ſiue theſauris nunquam fallendæ prædeſtinationis, præcipuè ſingularem, & ſingulariter incomparabilem theſaurum Sapientiæ & Scientiæ ſuæ Deus in B. Virgine MARIA ab æterno congeſſit; in fine ſæculorum reſignauit; ſine fine in ſumma cælorum arce collocauit: vbi opes hactenùs nulli communicatas intromiſit: vbi omnium pretioſorum lapidum gloriam inſigniſſimè conglomerans, ad complementum totius honoris, & ſupereffluentis magnificentiæ, ſeipſum, in quo ſunt omnes theſauri Sapientiæ & Scientiæ abſconditi, annumerauit. Cherubim igitur gloriæ obumbrantia propitiatorium, adiunctis ſexaginta ex fortibus Iſraël, ad hunc theſaurum ſiue lectulum ſuum cuſtodiendum deputauit; atque vt ſolis fidelibus, & deuotis ſibi viam propalarent, mandauit.

Ad limen itaque huius ſanctuarij, alis ſubmiſſis per humilitatem; & capite ad collum retorto per continuam deuotionem prædicantes gloriam Dei, & venerantes, Scabellum Diuinitatis adoremus, quoniam ſanctum eſt. Quidquid in ea apparet, quidquid latet, ſiue quod in eâ natum eſt, quia de Spiritu Sancto eſt. Ioſeph tanti ſolis vix fert ſplendorem; tanti myſterij vix ſuſtinet admirationem: ante feneſtras ſtat tremulus, pedem inferre recuſat caſtiſſimus: opprimitur enim gloria maieſtatis eius, quam videt Deum præoccupaſſe, & ſolis vſibus ſuis ſignaſſe, & aſſignaſſe. Denique Angelico certificatur alloquio, nullum incurrens diſpendium de dilatione fidei, quam non concepit nequitia mentis, ſed immenſitas operis. Non enim veritati oppoſuit peſſulum diffidentiæ, ſed inſcrutabili conſilio maluit ſe non ingerere, & expectare à longè exitum rei; quæ claudebatur ſub ſignaculo fidei. Quod ſi Ioſeph vallatus auctoritate maritali, dominam & coniugem ſuam à limine ſalutat, appropinquare trepidat. Quid ego in anima immundus, carne pollutus, quibus labiis nominabo, quibus oculis videbo illam, quæ reſtringit etiam puras Sanctorum acies; quæ *pulchra vt luna, electa vt ſol*, an-
1. Ioan. 4. 18. gelicos quoque exuperat fulgores & ſplendores? Sed *perfecta charitas*, *foras*

mittit timorem; ſed præcedens deuotio extenuat præſumptionem.

Reiecto igitur in nominatione vmbilici conſuetudinario, & vulgari cogi-
tatu; cum debita reuerentia ingrediamur Sanctuarium Dei, & eo affectu lo-
quendo contingamus in Virgine noſtra, membra quæ in aliis dicuntur in-
honeſta: quo rapimur cùm tractamus angelica miniſteria, & ipſius Dei in-
tellectualia membra? Dicat igitur de Domina noſtra, Sapientia in Canticis:
Vmbilicus tuus crater tornatilis: & excipiat dictum ſacramentale mens ca- Cant.
ſta, puro corde & ſenſibus caſtiſſimis. Notandum autem quia vmbilicus ſæ- 7. 2.
pe in ſcriptura nominatur. Alibi vmbilicus terræ; alibi vmbilicus ollæ, qui Iud. 9.
non eſt præciſus in die natiuitatis eius, & alibi fortitudo Leuiathan dicitur 37.
eſſe in vmbilico ventris eius: & hic, *Vmbilicus tuus crater tornatilis*; *nunquam* Ezech. 16. 4.
indigens poculis. Poſtpoſitis verò terræ, & ollæ vmbilicis; attendamus in Iob.
Leuiathan vmbilicum malitiæ; & in Sponſa vmbilicum gratiæ; quatenus 40. 11.
malitiæ excurſum, gratiæ occurſus compeſcat, & vincat ſapientia mali- Cant.
tiam, naturæ humanæ damna reſarciendo; & opera malitiæ deſtruendo. 7. 2.

Vbi ergo prima ſpecies mali poſt peccatum in primis parentibus apparuit; ibi ſedem & principatum miſericordiſſima gratia in B. Virgine collocauit arefacto enim & ſiccato vſque ad primam innocentiæ caſtitatem (quæ nuditatem non erubuit, nec in membris ſe habere putauit quod eſſet velandum aut verendum) forte libidinis & luxuriæ, qui pleno gurgite in filiis Adæ ſupereffluebat, donec roſa noſtra in Iericho plantata, hyemales deſtituit paludes; ex tunc à throno gratiæ procedens fluminis impetus ciuitatem Dei, id eſt Dominam noſtram lætificauit; ſic in ea extinguens libidinoſum ardorem, vt conſeruaret inauditam ſæculis fœcunditatem. Sic enim area ſicca, vellus madefactum eſt, vt in carne Virginali vitio ſubtracto corruptionis, eadem Virgo gigneret pretium noſtræ redemptionis. Quod manus creatrix naturale indiderat viſceribus & membris Euæ necdum corruptis, mulierem videlicet concipere ſine ardore libidinis, factu impoſſibile reputabat vſus generandi: elicuit autem vim illam ſecretiſſimam de abditis naturæ, obumbrante Spiritu Sancto, Virgo Dei genitrix, in vmbilico ſuo conſtringens virtutem ſerpentis antiqui, Chriſtum Dei virtutem & Dei ſapientiam in vtero concipiens, non ex concupiſcentia viri, ſed ex gratia Dei.

Vmbilicus ergo iſte eſt *crater*; quia vterus virginalis plenus vino Diuinita-
tis, ſicut crater, diuinis potionibus aptus eſt. Vnde in Pſalmo: *Calix in* Pſal.
manu Domini, vini meri plenus mixto, id eſt homine Deo. *Tornatilis*, quia 74. 9.
iuxta primam tornationem, id eſt creationem, caſtitatem habuit, & ſupra conſuetudinem thoro immaculato, Virgo & Mater Deum & Hominem genuit. Crater eſt, id eſt Scyphus Ioſeph in quo augurari ſolet; dum tamquam quodam augurio vires mirabilium ſuorum experiri cœpit, ille qui facit mirabilia magna ſolus in Virginali conceptu: vbi vnum fecit ſupra naturam, alterum verò ſupra omnem ſcientiam. Supra naturam etenim eſt, Virginem concipere: Supra omnem ſcientiam, Verbum humanæ naturæ indiſſolubiliter coüniri. *Tornatilis* eſt crater iſte; quia in omnibus Deo complacuit; in omnibus diuinis mandatis obediuit; in omnibus irreprehenſibilis fuit.

Manus tornatiles aureæ plenæ hyacinthis, tornauerunt & formauerunt craterem iſtum. Vndè in Pſalmo loquitur: *Manus tuæ fecerunt me, & plaſmauerunt me totum in circuitu.* Verè totum in circuitu, quia tornatilis conſummatione legis, in æmulatione angelicæ puritatis; in dilatatione cordis; eatenùs vt contineret Deum quem non capiunt cæli cælorum: miro modo verſa vice & Deus ſuis circulis incluſit craterem iſtum, creando Virginem ſanctam; ſanctiorem operando; ſanctiſſimamque ſemper conſeruando: & ipſa vtero incarnatum Deum geſtauit, & natum non ſemel beatiſſimis brachiis continuit.

Pſal. 118. 73.

Irrigata igitur de plenitudine plena gratiâ, inundatione riuulorum ſuorum angelicas virtutes debriauit, diuites impleuit, pauperibus abſque argento, & abſque vlla commutatione pocula indulſit. Eſt enim nunquam indigens hæc eſt illa Rebecca, puella nimis pulchra; quæ depoſita hydria de ſcapulis, adaquauit non ſolùm ſeruum Abrahæ, ſed etiam camelos. *Omnes ſitientes venite ad aquas*, de fonte & puteo Saluatoris, de quibus ipſe bibit & omnis familia eius. Planè inebriatum Deum reputo, propter exinanitionem, & nudatum veſtimentis gloriæ, quia habitu inuentus eſt vt homo; quando cerua gratiſſima gratiſſimum hinnulum inter vbera ſua vino puriſſimæ & ſinceriſſimæ conuerſationis illectum, & attractum collocauit; & præ vini dulcedine, pauperem factum, oculis noſtris oppoſuit.

Eſa. 55. 1.

Denique omnes familiæ gentium, huius agni ſanguine redemptæ, lotæ, & potatæ, dederunt veſtimenta ſua, id eſt corpora ſua pro vino iſto, baiulantes crucem, tamquam botrum in vecte, & lauantes in vino ſtolas ſuas, quas Beniamin à Ioſeph accepit quinque, propter configurationem corporis humilitatis noſtræ, corpori claritatis Dei. In conuiuio illo meridiano inebriatus eſt Ioſeph cum fratribus ſuis; quia plenum in reſurrectione gaudium, cùm Deus erit omnia in omnibus, nemo tollet à cohæredibus Chriſti, & conſortibus regni eius.

Interim verò *Vmbilicus crater tornatilis eſt, nunquam indigens poculis:* quia Domina noſtra gratiâ plena, humanis noſtris defectibus compatiens, apothecas ſuas nunquam claudit; nunquam miſeris patrocinari deſiſtit; nunquam vota humilium ſpernit; nunquam vultum ſupplicantis à propitiatorio, pro peccatis populi Chriſtiani deflectit. Laboras fortè in peccatis & deficis; ſed ecce ad hoſtium expectat Mater miſericordiæ, intendens cui venas exponat auxilij. Quærendo Chriſtum per plateas & vicos ciuitatis diſcurris, & non inuenis? Sed ecce benigniſſima illa, quæ filij ſui omnia diuerticula ad plenum nouit, occurrit & dicit tibi; ecce hic filius meus, ecce illic. Draco rufus habens iram magnam, malignitatis ſuæ agmen aduersùs te congerit, aperta perſecutione, vel occulta tentatione? Sed ecce potentiſſima auxiliatrix accurrit, mediis caſtris ſe opponens; & vmbraculum ſuper caput tuum in die belli faciens. Quacumque mœſtitudine pulſatus, humiliter & fideliter Dominam noſtram adieris, nunquam derelictus, nunquam non lætus, nunquam non conſolatus redibis.

Nunquam ergo indigens poculis, vel excuſat ſe de inopia, vel abſtinet

ſuccurrere præ auaritia. Quid nunquam indigens poculis? Planè quod dicitur: *Clara eſt, & quæ nunquam marceſſit ſapientia*; quod arca de imputribilibus facta eſt: quod ignis perpetuus in altari; quod charitas nunquam excidit: quod oleum de capite iuſti non deficit: quod folium non defluit de ligno, quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum: quod Apoſtolis dicitur: *Ego elegi vos, & poſui vos vt eatis, & fructum afferatis, & fructus veſter maneat.* Quod farina Sareptenæ non defecit, & lecythus olei non eſt imminutus: quod denique gratia Spiritus Sancti, nec anguſtias patitur, ſi omnibus diffundatur, nec amplior inuenitur, ſi rariùs ſumatur. Sap. 6. 13. Ioan. 15. 16.

Sed cuius ſaporis, cuius qualitatis, cuius quantitatis; cuius pretij ſunt pocula iſta? Cœlum vtique & Spiritum ſapiunt. Alba, nigra & ſanguinea ſunt: vaſorum capacitatem excedunt, & pretium ſuperant. Quid enim aliud ſaperet plena gratiâ, niſi gratiam? obumbrata, & impinguata Spiritu ſancto, niſi Spiritum rectum, niſi Spiritum ſanctum, niſi Spiritum principalem? Quid caſta, niſi album vinum? Quid humilis niſi nigrum? Quid amans niſi rubeum vinum potat, & propinat? Quid auarus ineſtimabiles diuitias pugillo recludet, cum miſericordia nec meritum attendat nec modum. Sepſam enim gratia & miſericordia extingueret, ſi modum & meritum accipientis non vinceret. Non habet pretium, vnde procedit omne meritum, IESVS filius Virginis, qui cum Patre & Spiritu Sancto viuit & regnat, &c.

IN ANNVNTIATIONE DOMINICA.

SERMO III.

AVE *Maria gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus: & benedictus fructus ventris tui.* Plenus malitiâ, & vacuus gratiâ, quâ temeritate præſumo attentare aliquid proferre de plena gratiâ? Sed plenâ fide euerto fundum conſcientiæ; & effundo vſque ad fæces venenum malitiæ, ad pedes gratiæ. Ego quidem ô Domina! fundo mea crimina, de mala redundantia: tu in vaſe vacuo refunde de tua pleniſſima gratia. Tu illa es puella decora nimis, virgóque pulcherrima, & incognita viro, quæ ad fontem iam deſcenderas, & onuſta redibas, cum tibi occurreret Gabriel Archangelus nuncius deferens de deſponſatione contrahenda inter te & & Iſaac filium Abrahæ; quas tibi detulerit inaures aureas, quas armillas, non ignorant qui te in veſtitu deaurato intuiti ſunt adſtantem à dextris regis Filij tui. Luc. 1. 28.

Potum aquæ petiit, tribuiſti; inſuper & camelos vltronea adaquaſti: hoc exemplo non vanè admonitus, nullatenus etiam propter enormitatem ſcelerum meorum de tua gratia deſpero, malorum per te ſperans correptionem;

bonorum refocillationem. Et quid dicam, Fratres, de Domina noſtra? niſi quod gratiâ plena, omni petenti ſe tribuit; in manu & poteſtate habens theſauros cœleſtes; & profundum diuitiarum Dei ſemper penetrans & erogans; nunquam tamen minuens, aut euacuans. Adhuc in carne mortali, mortalium indigentiam nouerat & portabat: & tamen cellariorum & horrei cœleſtis apothecas pro libitu propinabat, & quibus vellet diſtribuere poterat.

Sed tempus iam eſt, alterum huius ſolemnitatis puteum aperire, & potu ſalubri ex eo adſtantes & attendentes vos reficere. Nolo autem fraudare vos deſiderio veſtro, & tollere animam veſtram; ſi diutiùs expectatione faſtidioſâ tenuero fraternitatē veſtram; tamquam ego daturus ſim vobis aquam viuam, tanquam reſignationis lapidem ſignatum in ore putei: non hoc attentabo, ne ruam in abyſſum; ſi poſuero os meum in cœlum. Quis enim alius reſignabit, niſi qui ſignauit, Clauis Dauid quæ aperit, & nemo claudit, claudit, & nemo aperit. Certè hoc eſt illud magnum myſterium à ſæculis abſconditum. Hæc ſunt illa incerta & occulta Sapientiæ Dei, quæ Prophetæ manifeſtata
Pſal. ſunt, cum ei dictum eſt. *De fructu ventris tui ponam ſuper ſedem tuam.*
131.11. Fateor de magno negotio magna expectatis, ſed quaſi iamiam incipiet decreſcere & rareſcere flamma deſiderij veſtri, niſi talia appoſita fuerint, quæ aduenientibus vndecumque ad Miſſam iſtam ſufficiant, & ſolemnitati reſpondeant, & veſtro appetitui ſatisfaciant. *Aue Maria gratia plena.* Nihil dormitet in ſenſibus veſtris, ſed euigilata intentione, vigilanter quæ dicuntur intelligite: de cœlo enim verba iſta allata ſunt, nec à parte qualibet cœlorum, ſed à ſummo cœlo egreſſa ſunt, & in ore tanti nuntij poſita, qui præ ſapientia ſua non ſolæcizet, aut deficiat in verbo: præ fidelitate non mutet, aut abſcondat quæ iniuncta ſunt: præ potentia non timeat aërias occurſiones: præ familiaritate de Patre ad Matrem futuram, Filium ab æterno de Patre conſubſtantialiter genitum, nouo genere concipiendum & naſciturum deferat: præ humilitate Dominam ſuam reuerenter ſalutet.

Nuncij huius prærogatiuam adſignata legatio præclarè deſignat. Legationem legamus & intelligamus. *Aue gratiâ plena* Non iacet iſta ſalutatio. Vacare, non iacere debemus ad inueſtigationem eius, quæ quidem tam plena eſt; vt nec quidem cæco ſit offendiculum ea, ſed & tam profunda, vt nec remiges cœli, eam tranſuadare queant. Si ſimpliciter gradiaris, curre, & currendo intellige, quia plena eſt gratia Mater Domini, & benedicta in mulieribus, & Dominus cum ea: Si profunda vada quæris, vt videas mirabilia Dei in profundo, & in aquis vehementibus, intra rimando epiſtolam cœleſtem, & qualibus literis, qualibus coloribus depicta ſit, tam in titulo quàm textu, potiùs mirari, quàm comprehendere poteris.

Aue MARIA *gratiâ plena.* Hic eſt titulus *Benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui.* Hic quoque eſt textus. Satis autem de titulo & textu qui de ſcriniis cœleſtibus digito Dei ſcripti, ad nos effluxerunt. Sum-
Eſai. mam poſſumus recolligere libri noſtræ redemptionis; de quo in Iſaia dici-
29.12. tur: *Et dabitur liber neſcienti literas, & dicetur ei, lege.* Et reſpondebit,

non

non poſſum : Signatus eſt enim liber; ſcriptorum cœleſtium literas nos terrigenæ neſcimus, quia plurimùm notæ illæ à noſtris diſtant; & eſt nobis tam ignota Scriptura, quàm incognita lingua.

In libro ergo prædeſtinationis, legere noſtræ redemptionis Myſteria non potuimus, quia talibus literis non ſtuduimus, neque conſueuimus. Prophetæ autem & Patriarchæ, ſummi quidam Angelici Spiritus, qui didicerunt quidem literas illas, & ad plenum, non tamen capere potuerunt effectum incarnationis, quamdiu clauſa fuiſſent ſigilla in Apocalipſi; & ideo etiam ipſi dicebant ſe non poſſe legere, ſignatus enim erat liber: hunc librum intitulauit Gabriel miſſus in ciuitatem Galileæ, cui nomen erat Nazareth, ad Virginem deſponſatam viro, cui nomen erat Ioſeph, de domo Dauid; & nomen Virginis MARIA. *Aue*, inquit, *MARIA gratiâ plena.* Bene illuſtrat titulus iſte materiam ſequentis operis. Et ſi per ſæcula humanus ſenſus elaboraſſet adinuenire verbum bonum, verbum conſolatorium, tam aptum in principio noſtræ redemptionis, non commendaſſet.

Non ex commentariis noſtrarum adinuentionum fabricari potuit hoc exordium verborum nuncij Angelici; ſed de corde Patris eructuatum, labiis Angelicis eſt ad Virginem delatum, & prolatum. Sed quid eſt *Aue*? Pax tecum: qui pacem non amat, anathema ſit. *Aue.* Quid eſt *Aue*? ſine væ. Quis eſt ſine væ? MARIA. Quare? quia *gratiâ plena. Aue*, id eſt ſine væ; id eſt pax tecum. Quid eſt ſine væ? Quid eſt pax tecum? Væ Adæ, væ Euæ, ſed MARIÆ, *Aue.* Adam in labore; Eua in conceptu habet ſuum væ. Spinas & tribulos profert væ Adæ: dolores & ærumnas væ Euæ. Eua in vtero includit ſuum væ. Sed quid eſt væ? interiectio dolentis. Verè interiectio, nam inter mandatum Dei, & peccatum Adæ, iſta interiectio accidit. Interiectio vtique dolentis de bono quod perdidit, & de malo quod inuenit. *Tribulationem & dolorem inueni*; quod eſt væ, vnde eſt væ. Sed MARIA Pſal.
neſcit interiectionem dolentis, quia excepta eſt à regula vniuerſitatis. Singularis enim eſt tam gratiæ, quàm meriti: tam virginitatis quàm fœcunditatis: 114. 3.
tam conceptu, quàm partu: tam Angelica ſalutatione, quàm Deifica prole.

Aue ergo, Sancte Angele cui loqueris? quod eſt nomen eius? Eſt-ne in cœlis ſcriptum, agnitum, & nominatum? Noui, inquit, eam ex nomine. Quod eſt nomen? *Et nomen Virginis* MARIA. Hoc nomen benedictum, & exaltatum in omnibus ſæculis: adorandum & colendum gentibus, tribubus & populis. O nomen nominabile! ô nomen venerabile! ô nomen ſemper nominandum in periculis, ſemper inuocandum in anguſtiis! ô nomen ſanans palatum ſe nominans! ô nomen linguam gratificans ſe appellantem! ô nomen lætificans ſe nominantem! MARIA, ridet cœlum, cùm audit MARIA. Exultat anima, tranquillatur conſcientia cùm audit MARIA. Fugit tentatio, ſi fideliter reciprocatur MARIA. Tempeſtas quieſcit, ſi iuſſerit MARIA: vnda ſtat, ſi nominata fuerit MARIA.

Sed quid eſt MARIA? maris ſtella. Quid eſt MARIA? Illuminatrix. Quid eſt MARIA? Domina. O MARIA, ô maris Stella, ô Illuminatrix, ô Domina. O maris Stella, non timet naufragium qui ad te poteſt habere confugium: non incurret Carybdim, & Scylleam voraginem, qui te habuerit propitiatricem.

O Illuminatrix ſecurè tranſibit per vmbram mortis, quem tu illuſtraueris quem tu præibis. O Domina ego ſeruus tuus, non ſemel, ſed iterum ego ſeruus tuus; nec ſecundô tantum, ſed tertiô filius ancillæ tuæ, à progenie in progenies ego ſeruus tuus: ego mancipium, ego ſubſellium tuum, ego ſcabellum pedum tuorum. Si tempeſtas ingruerit, ô MARIA maris ſtella eris, ſi nox tenebras induxerit, Illuminatrix. Si me in ſeruitutem aliquis malignorum ſpirituum, per negligentiam meam proclamauerit, tu mihi vera & ſempiterna Domina, vendica me in tuum, excuſa me vt tuum, libera vt tuum.

Aue MARIA: In palatio æterno, in ſuperliminari templi, in fronte tabernaculi, auditum eſt & ſcriptum nomen quod non delebitur, nomen quod deſcribetur à generatione in generationem. *Aue* MARIA *gratiâ plena.* Plenaria infuſio venarum diuinarum, quarum emanatio vtrem, immò vterum Virginalem impleuit: vt congregaret Dominus ſicut in vtre aquas maris. Et ſicut appellauit congregationes aquarum *maria*, ſic virtutum coadunationes in Virgine MARIA. *Gratiâ plena*, non caperet, non conciperet IESVM, niſi *gratiâ plena.* Semper enim IESVS natauit apud Patrem in mari copioſarum delitiarum. Præmiſit ergo matri eamdem nauem in qua natare conſueuerat, & alluuione gratiarum alueum eius impleuit, vt meritò diceretur *gratiâ plena.*

Alueus iſte gratiarum per diem ſole adurente non ſiccatur, nocte quoque, lunari conſumptione non minuitur. Aduſtio ſolis eam non penetrat, nec detractio lunæ deuaſtat. Non enim *gratiâ plena* eſſet, ſi gratia illa pereffluerent, vel nobilitate propria non conſiſtens apud Virginem, vel qualibet rimulâ negligentiarum à Virgine reſiliens. Plenitudo igitur gratiæ, gratiâ plenam facit: & ſic in lectulo ſuo habet, & quo caput reclinaret, & quo pedes protenderet diuinitatis. Ecce ego ſto iuxta fontem aquæ, igitur puella da mihi bibere, quia ſuperabundas dono donandi, & voluntate largiendi. Si voluntatem dandi haberes, & quid dares nihil haberes, non eſſes *gratiâ plena*, ſed dimidia: iterum ſi haberes quod dare poſſes, & dare nolles, non eſſes *gratiâ plena*, adhuc amplius ſi haberes & dare velles, ſed ſine licentia non auderes, non eſſes *gratiâ plena.* Quartò etiam ſi haberes, & dare velles, & ſine licentiâ poſſes, ſed detrimentum timeres, non eſſes *gratiâ plena.* Quintô denique ſi haberes, ſi dare velles, & poſſes, & defectum non timeres, ſed non cuilibet dare poſſes, non eſſes *gratiâ plena.*

Quæ igitur habes quod des, & voluntatem habes dandi, & poteſtatem cuiuis ſine timore damni, da mihi aquam de hydria tua, vt bibam: *gratiâ* enim *plena* es. Adeo plena, vt in ſcapula ſua plenam de fonte ferentem occurrerit ſeruus Abrahæ, fortè ut biberet cœleſtes virtutes, quæ nos tranſcendunt ab humero, gloriâ, honore, & fœlicitate cum Deo iam regnandi, ſed depoſuit puella hæc hydriam in vlnis ſuis cum audiuit, pauxillum aquæ ad ſorbendum mihi præbe de hydria tua, quia ſanctorum in hoc ſæculo laborantium deſideriis clementer accurrit, & ſitim eorum ſuis auxiliis extinguit.

Tertiô denique *gratia plena* verè de ſuperabundanti gratiâ camelos non

petentes, ſed deſiderantes potat, in canalibus effuſâ aquâ; quia ſicut filiis coruorum inuocantibus eum Dominus dat eſcam. Præuenit enim in benedictionibus dulcedinis quoſdam peccatores Deus; præuenit & MARIA in reſpectu auxilij quoſdam peccatores: vt antequam petant accipiant. Ecce *gratia plena*, ſicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus. Ecce paradiſi flumina irrigant vniuerſam ſuperficiem terræ. Ecce diluuium aquarum multarum. Ecce fluminis impetus lætificat ciuitatem Dei. Ecce MARIA *gratia plena*. Ipſa apud Filium ſuum pro nobis interueniat; vt de gratia MARIÆ, gratiam accipiamus filij MARIÆ, qui viuit & regnat cum Deo Patre in vnitate Spiritus Sancti Deus per omnia, &c.

IN ANNVNTIATIONE DOMINICA.

SERMO IV.

AVE MARIA *gratia plena*. Vaſcula noſtra priori ſermone tamquam oleo infuſa; non eo deficiente, ſed gratioſiùs adhuc redundante eius liquoris gratia, vaſa heſterno die defuerunt, quæ caperent ſuperinfuſionem illam quæ adhuc ſtillabat. Mutuauimus ergo vaſa vacua non pauca; & hodie deferimus ad fontem olei, præſumentes quod ſi tam ſapida fuit aqua de fonte aquæ; quale oleum erit de fonte gratiæ? Pernoctauimus certè, & quia meridiati ſumus inter duos aceruos, quorum vnus eſt, *Gratia plena*, alter *Dominus tecum*, Quid eſt hoc? hinc inde fons vitæ profluit. Sed quia de *gratiâ plena*, & ſi non plenam, ſaltem quantulumcumque gratiam prælibauimus. Ad *Dominus tecum*, manſionem faciamus; & exinde quod Dominus dederit, eloquamur.

Dominus tecum. Niſi repetitum, niſi recogitatum, niſi maſticatum, non ſapit quod ſapit *Dominus tecum*. Morigera ergo conſideratione verſans atque reuerſans in ore & corde, quid dulcedinis, quid ſaporis retineat *Dominus tecum*, noli ſicut ſtultus ſemel totum deglutire *Dominus tecum*: ſed in dies & annos repone tibi partes, & eis qui non præparauerunt ſibi. Si diceret Archangelus Dominus mecum, verum diceret, & ſatisfaceret de fide nuncij; quatenus non hæſitaret credere nuncio, cum quo Dominus eſſet. Rurſum ſi diceret Dominus ſecum in cœlo eſt; & eius nuncius ad te in terra deſcendo; verum ſimiliter diceret, & mittentis auctoritatem commendaret. Tacito ergo quod verum quidem, ſed non nouum, nec mirum erat, protulit quod verum, & nouum, & mirum erat.

Verum quia ſicut erat prædeſtinatum ſic iam fuerat implendum. Nouum, quod vtique ſolum ſub ſole factum eſt nouum. *Nihil*, inquit Scriptura, *ſub* Eccle.
ſole fit nouum. Sed hoc nouum nouorum, & omnium nouitatum ſub ſole 1. 10.
factum eſt nouum; quia neque in cælo, neque in terra, ortum vel auditum fuit tale aut tantum nouum. Tale non fuit, quia non fuit ſimile. Tantum

non fuit, quia etſi aliquando aliquid noui contingit; non fuit tamen illud
Ioan. 1. nouum tantum. Quale eſt hoc nouum? *Verbum caro factum eſt.* Quantum eſt hoc nouum: Exſuperat proculdubio omnem ſenſum. Quantum, inquam, eſt hoc nouum? Etſi non poteſt dici illud quantum; dicendum tamen eſt aliquid de illo: non quantum ſit, ſed quantum credi & capi poſſit.

Fit homo Deus, & Deus homo: nihil mirabilius, nihil factum eſt maius. Quàm mirabile eſt Deum hominem fieri: tam grande eſt hominem in Deum aſſumi. Indicibilis eſt illa Dei exinanitio; ineffabilis eſt hominis ſublimatio. Non potuit Deus vltra exinaniendo ſe humiliare, non potuit Deus hominem vltra ſe ſublimare. Quaſi igitur amplexu firmo vtraque natura Dei, ſcilicet, & hominis copulantur in vtero Virginis; vbi ille magnus Propheta contraxit ſe ad menſuram paruuli; & ſolium Dei inclinauit ſe ad profundum noſtrum: noſtrumque profundum excreuit ad ſolium Dei excelſum & eleuatum.

Sed quis in hoc adiuuit Spiritum Domini, niſi MARIA? Quis expenſas ſubminiſtrauit laboranti niſi Virgo virginum, quæ carnem & ſanguinem, de intactis & ſacroſanctis viſceribus incarnando verbo pro noſtra reparatione præparauit, ideo ad eam dicitur: *Dominus tecum.* Sine te quidem Dominus, per ſe ſolum, hominem creauit, ſed tecum, & in te, & ex te reparauit. *Tecum* quidem, quia naturam diuinam in humanam non confundit. In te, quia in vtero tuo copulam illam vniuit. Ex te, quia in carne de te ſumpta, paſſionem conſummauit. Honor tibi, quia tecum. Amor quia in te. Compaſſio ſeu congratulatio, quia ex te. Compaſſio quidem pro pœna mortis. Congratulatio pro gloria reſurrectionis.

Honorabilis ergo, amabilis & laudabilis es; quia ſaluti noſtræ cooperata es: quia officina ſaluationis facta es: quia cauſa & materia ſoluendi pro nobis debiti à te ſuſcepta eſt. *Dominus tecum.* Multum ad te, & ad omnem creaturam, vt ſit cum Domino. Quid verò hoc ampliùs honoris ha-
Iud 6. 12. beat vt ſit Dominus tecum, quis cogitare ſufficiat? Gedeon dictum eſt, *Dominus tecum virorum fortiſſime.* Sed cum Gedeone Dominus, vt daret illi victoriam inimicorum ſuorum. Tecum verò Dominus, vt det tibi gloriam ſæculorum. Cum Gedeone ad tempus, vt cum amico. Tecum perpetuo, vt filius. Cum Gedeone ſimpliciter, per collatam gratiam. Tecum multipliciter, & ſingulariter, per aſſumptam humanam per te naturam.

Dominus tecum in cogitatione ſancta, in affectione piâ, in voluntate recta, in intentione pura, in deſiderio futurorum, in omni motu interiori regens in bono, & exteriori compeſcens à malo, in ſermone vero, in opere iuſto, in ore pudico, in oſculo ſancto, in aure parata ad obedientiam, in manu tornatili ad eleemoſynam, in pede veloci ad releuandam aliorum miſeriam, in ſingulis & in omnibus partibus corporis tui per diſciplinam. *Tecum* vterum implens & imprægnans de Spiritu Sancto: ſed non corrumpens, nec onerans ardore libidinoſo: tecum in contemplatione ſubleuata per exceſſum mentis: tecum in actione, humiliata in neceſſitate proximi: tecum viſibiliter; tecum inuiſibiliter: tecum leuans te ad cœlum: tecum conſeruans te in mundo: tecum per gratiam ſaluantem: tecum

per ineffabile gaudium: tecum per æuum. *Dominus tecum* excellenter, tecum incomprehenſibiliter.

Benedicta tu in mulieribus. Abeat ſibi in malam viam maledictio, & veniat per te ad nos ô MARIA, ô Benedicta, benedictio. Benedicta tu de rore cœli, & de pinguedine terræ. Benedicta à montibus æternis. Benedicta pluſquam filij Iacob, quorum benedictionibus adiunguntur non optantis, ſed prophetantis animo quædam quaſi maledictionem. *Benedicta tu* in omni benedictione cœleſti. Benedicta tu, cuius benedictione reparantur quæ in cœlis, & quæ in terra ſunt. *Benedicta tu in mulieribus*, quia per te maledictio mulierum euacuata eſt, opprobrium ſempiternum comparauerat illis peccatum Euæ, ſed ab iſto opprobrio, non ſolùm abſoluiſti, ſed priuilegium indulſiſti, quo ſe tueantur ab obiectione probroſâ dicentes, quia quia ſi obiicitis Euæ culpam, replicamus vobis MARIÆ benedictionem & gratiam. Videtur aliquid deeſſe.

IN ANNVNTIATIONE DOMINICA.

SERMO V.

SVME *tibi librum grandem, &c.* Virgo Virginum, quæ aliàs appellatur cella aromatum, hîc deſignatur per librum intus & foris ſcriptum: foris humilitate, intùs caſtitate. Intus & foris ſaluo integritatis ſignaculo. Fœcunditate, quia Deum genuit, & hominem. Hunc librum de membranulis primi hominis originali propagatione extractum, tamquam pellem mortui animalis, contactu & contractu originariæ culpæ hiſpidam, quatuor illæ cardinales Virtutes, id eſt prudentia, iuſtitia, fortitudo, & temperantia, inuiſibili ſcriptori, ſcilicet Spiritui Sancto præparauerunt, radendo, leniendo, regulando & ſcribendo. Eſaiæ 8. 1.

Omnes namque pilos de peccato Adæ pullulantes in carne eius mortali, perfectè fortitudo fomitem peccati debilitando raſit, vſque ad nouiſſimum quadrantem otioſi verbi, & reſolutæ cogitationis. Sic enim in piſtrinum diuinæ Religionis incluſit in ipſis puerilibus annis, vt porta eſſet orientalis clauſa, ſolíque principi in ingreſſu & egreſſu Sanctorum peruia. Accinxit ergo fortitudine lumbos ſuos, ne vel minimo luxu aut pulſu illicito concuteretur. *Roborauit brachium ſuum*, vt naturæ lubricum, paxillo fidei immobile ſtatueret. Originali * igitur, & de peccati fomite peccata prurientia ſic fortiter à Virgine exploſa. * deeſt aliquid.

Temperantia temperanter operam propriam ſubminiſtrans, aſſumpto pumice mordacis reprehenſionis, & ad proximos benigniſſimæ compaſſionis, ſic exhibuit eam vt conuerſatio illius ſine querela eſſet apud Deum & homines. Hinc eſt quod à Deo viſitata, ab Angelo ſalutata, à Spiritu Sancto

imprægnata, compaſſionis gratiam in vacuum non accepit, irregulariter euagando, nec proximam ſuam neglexit; arroganter obſequium non exhibendo: hinc vanitatem fugiens, inde charitatem non relinquens, ſic temperantia leniuit in Virgine quidquid de Adæ intemperantia ſurculus eius contraxit ex conceptione, & ne itinera diuinitatis offenderentur, lapides de via collegit, vt Verbum Dei virginali humanitate, immo humana proprietate formam in qua Patri æqualis eſt, occultaret, & vtramque naturam Dei & hominis, ſub habitus noſtri littera, legendam traderet.

Succedit huic regularis iuſtitia, quæ ſic greſſus virgineos in omnibus mandatis, & iuſtitiis domini direxit, vt nec humana iuſtitia omnium iuſtorum illam apprehenderet, nec Angelica præcederet. Nihil ergo inordinatum, nihil non aquâ lance penſatum, nihil in alteram partem deuexum aut ſuſpenſum. In omni vita & conuerſatione Virginis iuſtitia præiuit indiſpoſitum.

Iam manum ad ſcribendum apponit prudentia; attramentarium & incauſtum de ſpinis Dauidici ſeminis in Genealogia Matthæi Euangeliſtæ, ſeu Lucæ conficiens. Vbi reſidente in fundo malorum fæce, ſupernatat pura bonorum gutta, recto tramite vſque ad Virginem deſcendens: vt ſicut de ſpinis roſa, ſic oriatur de peccatoribus Virgo MARIA. Scribit itaque nomen Virginis, ſalutationem Angelicam; vteri imprægnationem, maritalem deſponſationem, & totius Dominicæ Incarnationis ſeriem.

Superueniens quoque Spiritus Sanctus, hanc Scripturam illuminat; ſumptis coloribus in cornu ſublimi ſolij paternæ ſeſſionis, de quibus capita ſingulorum verſuum, in humanis actionibus deſcriptorum, miraculis coruſcantibus intitulat: vt ſemper in IESV noſtra fragilia regant diuina opera; & in Matre ipſius conſideretur, & ſexus fragilis ex ſe, & ſenſus diuinus ex filio ſupra ſe.

Tandem ligandus eſt liber iſte grandis, diſciplinæ & religionis angelicæ corrigiis, vt ſemper Gabrielis & Ioſeph vtatur ſolatio, aut ſocietur Ioanni & Apoſtolico choro. Duo capitella huius libri ſunt, Annuntiatio Domini, ſiue ipſius Virginis Aſſumptio. Gabriel Miniſter eſt Annuntiationis, vt credo & Aſſumptionis. Tamen primum capitellum mirabili varietate & veritate idem Archangelus contexuit & decorauit; teſte Euangelica lectione, quæ ait: *Miſſus eſt Angelus Gabriel, &c.* Secundum capitellum Ioanni traditum in cruce legimus: vbi in cruce IESVS Matrem & Diſcipulum ſic alloquitur: *Mulier ecce filius tuus.* Ad Diſcipulum autem: *Ecce mater tua:* & ex illa hora, accepit eam diſcipulus in ſua. (Ioan. 19. 26.)

Sola firmatoria reſtant; quorum alterum deſponſatio Ioſeph fuit: alterum virginalis incorruptio. Horum alterum diabolo opponitur, ne videat impius gloriam Dei, id eſt deſponſatio. Alterum philoſophicæ diſputationi, videlicet, incorrupta Virginis fœcunditas: vt omne os obſtruatur & ſubditus fiat omnis mundus Deo. *Sume igitur*, ô Propheta, *librum grandem*, quia de grandi tractat materiâ, diuinæ, ſcilicet Incarnationis, & humanæ reſtaurationis; & ſcribe in eo ſtylo hominis, alto propter Diuinitatem; mediocri propter animam, humili & pedeſtri propter carnem ſimul aſſump-

tam. In hoc ſtylo attende alteram extremitatem acutam, alteram planam; medietatem verò rectam, & tractabilem.

Chriſtus IESVS venit vitia pungere, vt homo compungeretur *dum configitur ſpina. Pœnitentiam*, inquit, *agite.* In punctione autem ſanguis educitur cum dolore; quia mens verbo Dei compuncta, de peccato gemit in confeſſione. Comedens verò & bibens cum publicanis & peccatoribus ſocialem ſe præbuit Dominus Angelorum, *habitu inuentus vt homo* in humana conuerſatione; tam miſericors pœnitentibus, quam contrarius peccantibus. Remittit ergo peccata tamquam ex ſuperiori parte confitentibus, quæ vt homo improperat ad hoc vt quæratur medicus: vndè in Pſalmo dicitur ei: *Intende, proſperè procede, & regna: propter veritatem & manſuetudinem, & iuſtitiam.* Veritas monet non peccare. Manſuetudo tolerat nolentem redire. Iuſtitia liberat volentem ad Deum redire. Hic eſt ſtylus hominis. Pſal. 44. 5.

Scribe ergo ſtylo hominis; *Velociter ſpolia detrahe, citò prædare.* A matre ſpolia accepit, ſiue detraxit, cum de carne eius & ſanguine, naturam humanam in vnionem Verbi aſſumpſit. A Patre quoque quodammodo ſpolia detraxit; cum formam Dei Patris, in qua ei æqualis eſt, ſub vmbraculo humanæ ſpeciei, ne videretur repoſuit; & ſemetipſum exinaniens, formam ſerui, in qua appareret hominibus, accepit. Ab hominibus ſpolia accepit & detraxit: dum ab errore in fidem ſuam conuertit; vel aperto, vel occulto martyrio expoſuit. A diabolo ſpolia detraxit, dum ipſum in cruce triumphans, inferna confregit, & ad ſe omnia ſua traxit. Eſa. 8.

Sed quod dicitur ſpolia detrahe, factum eſt in prædicatione, quod dicitur citò prædare, in paſſione. Vndè: *Ad prædam fili mi aſcendiſti.* Velociter hoc fit & citò; quia velociter currit ſermo eius. Quia ſubeſt ei cum voluerit poſſe. Quia omnia quæcumque faciet proſperabuntur. Quia dixit fiat, & factum eſt. Sic tu bone Chriſtiane, velociter ſpolia peccatorum detrahe à conſcientia tua per Confeſſionem. Citò prædare gratiam Dei per ſatisfactionem; vt in libro tuo ſcribatur IESVS per ſanctam conuerſationem; immò in libro Dei ſcribatur nomen tuum, per peccatorum remiſſionem, quam nobis præſtare dignetur Chriſtus IESVS, qui viuit & regnat, &c. Geneſ. 49. 9.

IN ANNVNTIATIONE DOMINICA.

SERMO VI.

Ierem. 18. 14. NVNQVID *de petra agri deficiet nix Libani; aut euelli poſſunt aquæ erumpentes frigidæ, & defluentes?* Præſens huius diei ſolemnitas præclara eſt, vt nix æterna, quia nunquam deficiet: pura, emundans omnes antiquas peccatorum ſordes; tamquam aqua frigida mitigans Dei iram, & hominis, per pœnitentiam, futuram pœnam. De diuinis viſceribus erumpens, propter nimiam charitatem Dei, & diuitias miſericordiæ eius. *Libanus* eſt cœlum cœlorum. *Nix* eſt ſapientia Patris, *Verbum in principio apud Deum.* Candor lucis æternæ. Speculum ſine macula. Splendor gloriæ, & figura ſubſtantiæ eius. *Petra*, Eccleſia, vel Virgo MARIA. *Ager* mundus. *Aquæ erumpentes*, gratiæ de ore & pectore IESV defluentes, quibus ſanabantur omnes quotquot tangebat. *Frigidæ*, ardentes concupiſcentias temperantes.

Gen. 27. 27. Iſaac benedicens Iacob hanc prænuntiat annuntiationem dicens: *Ecce odor filij mei ſicut odor agri pleni. Det tibi Deus de rore cœli, & de pinguedine terræ, abundantiam frumenti & olei.* Odor IESV, odor ſuauiſſimus; cuius vtraque natura & Angelos in patria ſolâ odoris viſione paſcit, in quem deſiderant Angeli proſpicere; & ſuâ vmbrâ homines regeneratos ex aqua, & Spiritu Sancto viuificat & confortat ſui corporis & ſanguinis Sacramentali cibo: Sed quia adhuc paruuli necdum attingimus, vt Angeli, ſolidum illum cibum, quem cum illis ſumpturi ſumus, cum eis æquales fuerimus; ad noſtrum panem quotidianum accedamus: & de ſemine atque terra, & rore, & agricola, qui in ſacco ſemen attulit, & terræ commendauit; breuiter videamus.

Semen eſt Verbum. Terra, Virgo MARIA. Ros Spiritus Sancti gratia. Agricola Gabriel Archangelus, qui ingreſſus ad Virginem, ait: *Aue gratia plena, Dominus tecum*: hæc pinguedo terræ. *Spiritus Sanctus ſuperueniet in te*: ros de cœlo. Conceptus, IESVS de Spiritu Sancto ex MARIA Virgine, videlicet ex humore Virginis; vnde caro & ſanguis: & calore Spiritus Sancti, vnde anima & Verbum Dei Ros refrigerat, fœcundat, humectat, penetrat, mundat, ſilenter intrat, calorem & ſerenitatem diei prænuntiat. Sine rore ſterilis eſt terra, macra, vacua. Vnde Pſalmiſta: *Anima mea ſicut terra ſine aqua*, id eſt ſine gratiâ. In creatione autem cœli & terræ Spiritus Dei ferebatur ſuper aquas, calefaciens & fœcundans eas, ſiue per Baptiſmum, ſiue per compunctionem lachrymarum: nam & in Baptiſmo totam remiſſionem peccatorum operatur Spiritus; & in compunctione adiuuat infirmitatem noſtram.

(Marginal references: Lucæ 1. 28.; Pſal. 142. 6.)

Refrige-

Refrigerat itaque æſtus libidinis; fœcundat voluntatem, quæ cupit deſiderare juſtificationes Domini. Humectat terram auſtralem; cui Axa filia Caleb, rogat jungi irriguum ſuperius, quod eſt cœleſte deſiderium cum gemitu malorum præſentium. Penetrat medullas, vnde offerat holocauſta medullata. Mundat fide inquinamenta carnis & ſpiritus. Silenter intrat, *quia ſpiritus vbi vult ſpirat, & vocem ejus audis, ſed non ſcis unde veniat, & quò vadat.* Ioan 3. 8. Serenitatem diei prænuntiat, quia requiem & futuram gloriam & promittit, & donat. Hæc omnia operatur vnus atque idem Spiritus, cuius aquæ euelli non poſſunt erumpentes frigidæ, & defluentes.

Teſtatur Petrus in Actibus Apoſtolorum quòd aquæ erumpentes euelli non poſſunt; Cùm enim ingrederetur ad viros præputium habentes, ex Iudæis conuerſi murmurabant aduerſus eum, quibus ait: *Si ergo & illis dedit Deus gratiam, quis ego ſum, qui poſſem prohibere*, Actor. 11. 16. Ex oculis Dei erupe-runt lachrymæ, ſicut de Ioſeph dicitur: *Erumpebant lachrymæ, & non poterat ſe continere*: Gen. 43. 30. quando filium ſuum miſit in mundum, & Spiritum ſanctum in Apoſtolos; tunc enim cœli diſtillauerunt à facie Dei Sinaï, à facie Dei Iſraël. Quando pluuiam voluntariam ſegregauit Deus hæreditati ſuæ.

Sunt etiam *aquæ erumpentes* de montibus, miſericordia & veritas, quæ obuiauerunt ſibi: iuſtitia & pax quæ oſculatæ ſunt; tam in Incarnatione Chriſti, quàm in Paſſione: nec non & in Reſurrectione, atque Aſcenſione. Miſericordia præcedit in Incarnatione: Iuſtitia in Paſſione: pax in Reſurrectione: ſimiliter omnibus occurrit in Aſcenſione. Non enim ſecundùm peccata noſtra reddidit, cum ſemetipſum exinaniuit formam ſerui accipiens. Diabolo ſoluit vſuras pro nobis in Cruce, quando non peccator, non iuſtus tantùm; ſed Dominus ipſe gloriæ, crucifixus eſt & mortuus; quod eſt iuſtitiæ.

De mortuis denique reſurgens tamquam columba ad arcam, id eſt, ad Apoſtolos rediens, ramum oliuæ in ore attulit dicens: Pax vobis. Aquæ iſtæ à mente Dei euelli non poſſunt: miſericordia enim ejus ab æterno vſque in æternum & in æternum veritas eius permanet in cælo, iuſtitia eius manet in ſæculum ſæculi, & pax eius quæ exſuperat omnem ſenſum; & fines Ieruſalem poſuit pacem: ad quam nos perducat ipſe IESVS, qui eſt pax noſtra; qui viuit & regnat per omnia ſæcula ſæculorum Amen.

IN ANNVNTIATIONE DOMINICA.

SERMO VII.

REPLICATIS apud Patrem vnicus Filius regalibus ornamentis, quibus inſignitus ſplendor paternæ gloriæ in ſplendoribus Sanctorum, ante Luciferum genitus irradiabat, hodie à regalibus ſedibus deſcendit, & cellam vinariam, cellam aromaticam, ſeipſum exinaniendo intrauit. O cella benedicta! ô cella beata! paradiſo iucundior, cælo ſublimior, Angelis beatior, pande ſinum, aperi oſtium, reſolue peſſulum, feſtinanti, venienti, & currenti ad noſtrum ſuffragium, ad naufragantis ſubſidium, ad deſperantis remedium: grande habet negotium, ſed ſecretum; idcirco in ſecreto tuo ſilentio excipe illum.

Poſtponit palatia regum, propter diſcurſantium tumultum: Synagogam reſpuit Sacerdotum, propter auaritiam & calumniam pauperum. Ab initio æternitatis radius beneplaciti ſui in te directus, donec veniret tempus miſerendi, te ſibi fabricare diſtulit: at poſtquam in fine ſæculorum viſcera pietatis ſuæ continere non potuit, de grandi ſylua generis humani, in ſecuri beatricis poteſtatis, & aſcia inconuulſæ charitatis, præcidit ad vmbraculum ſuæ operationis ramuſculos pulcherrimæ arboris, & opere incomparabili officinam Verbo incarnando aptam, & ſolius Dei receptiuam conſtruxit. Hanc extra circumliniuit ſpecie & pulchritudine, quam rex concupiſceret: intus repleuit optimis cœli mercibus; nullo modo ante pretio emptis vel adeptis.

Fideliſſimum & notiſſimum Gabrielem nuntium futuræ matri præmiſit qui eam ſalutaret nouo ſalutandi modo; inſtrueret diuino oraculo; lætificaret dono præſenti, & affuturo promiſſo certificaret de mandato iniuncto. Fidelis quoque Dominus in verbis & operibus ſuis præuenit, & cum legato ſuo venit: quia emittit eloquium ſuum terræ, id eſt MARIÆ: velociter currit ſermo eius. Inter cætera etiam munera amoris, dat niuem ſicut lanam; nebulam ſicut cinerem ſpargit. Mittit cryſtallum ſuam ſicut buccellas. Nix deſignat caſtitatem. Lana fœcunditatem. Nebula Ioſeph deſponſationem. Cinis diaboli & Iudæorum cæcitatem. Cryſtallus Dei & hominis vnionem. Buccellæ corporis & ſanguinis Chriſti communionem.

Tota pulchra & candida virginitas, pruritus carnis, & impetus neſcit: nullos infamiæ ſtrepitus de continentiâ ſuâ facit. A Deo deſurſum deſcendit, & ſæculares actus abſcondit. Fœcunditas verò quæ Deum hominem parit, mirabili modo Deum hominem induit & hominem aſſumptione Dei calefacit, quatenus naturæ ad inuicem liqueſcant affectione & inſeparabili vnione, ſed nulla dehiſcant mutatione proprietatis aut confuſionis vet-

ſibilitate. Deſponſatio proinde Virginis Ioſeph velamen eſt & obumbratio, ne impius Diabolus vel Iudæus videret gloriam Dei & non Dominum glorificaret, ſed Virginem lapidaret aut infamaret, vnde in perſona Christi Pſalmiſta: *Obumbra ſuper caput meum in die belli*; vt ſicut Spiritus ſanctus obumbrauit Virginem ad concipiendum Dominum, ſic Ioſeph obumbraret ad defendendum conceptum. Pſal. 139. 8.

Deinde obſcuratum eſt inſipiens cor inuidorum turbante oculos eorum cinere quo diabolus timebat perdere poteſtatem in homine, & Iudæi locum & ciuitatem; proinde in Incarnatione Verbi naturam humanam fluidam, inſtabilem, omni vento circumagitatam virtus immutabilis conſolidauit, & Diuinitati affigens, ad ſtabilitatem æternitatis prouexit. Quamuis autem ad Patrem Homo Deus aſcenderit, bucellas tamen in cœna conſecrauit, accipiens panem & calicem ac benedicens, Apoſtoliſque tradens: Hoc eſt, inquit, corpus meum, & hic eſt Calix ſanguinis mei: hoc facite in meam commemorationem. His Apoſtoli ſaturati dimiſerunt reliquias ſuas paruulis ſuis. Sed vide ordinem quo accedas ad bucellas. Priùs habenda nix caſtitatis, lana charitatis, deinde nebula fidei, quæ eſt: *ſubſtantia ſperandarum rerum argumentum non apparentium.* Deinde Cinis pœnitentiæ, audiens, memento quia cinis es & puluis es, & in cinerem & puluerem reuerteris. Deinde Cryſtallus nouæ religionis, & ſecundæ profeſſionis, ad vltimum bucella ſecundæ admonitionis. Matth. 26. 11. Lucæ 22 Hebr. 11. 1.

Si homo ad oſtium cellæ, ſeu ſpeluncæ virginalis cum Elia operto vultu pallio reſederis, audies ſibilum auræ tenuis dicentem, quid hic agis Elia? & ille, Domine Prophetas tuos occiderunt, altaria tua ſuffoderunt, & quærunt animam meam: & ecce ſpecie grandis & fortis ſubuertens montes, & conterens petras ante Dominum. Non in ſpiritu Dominus; & poſt ſpiritum commotio, non in commotione Dominus. Poſt commotionem ignis, non in igne Dominus: & poſt ignem ſibilus auræ tenuis, & dixit. Quid hîc agis Elia? 3. Reg. 19.

Allegoricè, mentem Prophetæ diuina reuelatio tangit, & curſum temporis vſque ad incarnationem Chriſti per ſpiritum grandem & fortem, per commotionem & per ignem, & per ſibilum auræ tenuis diſtinguit. Specie grandis & fortis ſubuertens montes & conterens petras, ira Dei fuit, quâ Luciferum de Cœlo, & hominem de Paradiſo expulit. Commotio eſt temporalitas & paſſibilitas quam homo meruit. Ignis lex Moyſi, quæ dicitur ignea, quia in igne data fuit. Sibilus auræ tenuis, Nuntius noſtræ reparationis. An non eſt ſibilus mitigationis *Aue gratia plena Dominus tecum benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui?* Hoc ſibilo Domine, mitigaſti omnem iram tuam, & ſibilaſti muſcæ quæ eſt in extremo fluminum Ægypti, id eſt culpæ damnabili, & àpi quæ eſt in terra Aſſur; id eſt pœnæ pungenti, Chriſtus enim de peccato damnauit peccatum; videlicet de pœna ſuæ paſſionis deleuit & culpam & pœnam noſtræ præuaricationis.

Antequam verò introſpiciamus ſpeluncæ ſeu cellæ noſtræ ſecretiſſima penetralia, moraliter aſſignemus ſpiritum grandem, & fortem ſubuerten-

tem montes, conterentem petras. Verbum prædicationis quo ſuperbia noſtra humiliatur, & duritia emollitur, eſt ſpecie grandis, ſed non in ſpiritu Dominus: *Accedit homo ad cor altum, & exaltatur Dominus*, quia per ſpiritum commotio, & Angelus deſcendens in piſcina, facit commotionem aquæ; dolorem vtique de malis in corde, nec in commotione Dominus, qui cum tranquillitate omnia iudicat, & poſt commotionem ignis, ſcilicet confeſſio oris, quæ vſque ad cinerem peccata tamquam ligna extenuat. Hoc in igne Dominus, quia dignum fructum pœnitentiæ expectat. Et ecce ſibilus auræ tenuis dicens. Dimiſſa ſunt tibi peccata tua quoniam dilexiſti multùm.

Pſal. 63. 7.

Sed quid tibi aura tenuis? gratiæ inſpiratio. Quære aura, quære tenuis? quia temperatiſſimè æſtus præſentis & futuri mali mitigat ideo aura; quia verò præſumptionem & deſperationem tollit, ideò tenuis. Sibillus quid? *Quieſcite agere peruersè, diſcite benè facere*. Ex his quaſi duobus labiis ſibillus medius egreditur, quia ſpe bona anima fouetur & fruitur. Rurſus ad oſtium Virginalis ſpeluncæ aſpectus furtiuos raptim iniiciamus, inquirendo quid Angelus tympanizet ad aurem; quid Spiritus ſanctus citharizet ad mentem; quid digitus Dei ſegreget de carne ad carnem; quid odoris, quid ſuauitatis, quid inexpertæ delectationis mutuent ab hoſpite ſuo interiora Virginis. Dic nobis aura tenuis.

Eſaiæ. 1. 16.

O MARIA ecce vnguentum exinanitum omnia vaſa tua impleuit; ecce dolia tua plena ſunt vino meraciſſimo; ecce ſcrinia tua referta ſunt veſtibus valde bonis: ecce in arca tua eſt *panis viuus qui de cælo deſcendit: Ecce lectulus tuus floridus*: ecce domus tuæ ligna cedrina, laquearia cypreſſina: columnæ portantes quatuor parietes, Prudentia, Fortitudo, Iuſtitia, Temperantia: ecce ſedes Sapientiæ parata, quæ docet facienda & non facienda, intellectus legit & intelligit omnia in Scriptura diuinitus inſpirata.

Conſilium diſponit omnia, Fortitudo regit & gubernat naturæ impoſſibilia, Scientia diſcernit mores, actus, dicta & cogitata ſingula: Pietas excipit cunctorum contraria, & expendit propria; Timor cuſtodit ianuam, ne quid irregulare ingrediatur, aut egrediatur, cantat ſymphonia, vnio perſonæ, cantat chorus duarum naturarum inconfusè; cantat ipſa MARIA in tympano carnis maceratæ & afflictæ; cantat ſpiritus in cymbalis iubilationis; laudat omnis ſpiritus & Matrem, & Filium Dei, & Filium Virginis.

DE PASSIONE DOMINI.

SERMO I.

IVDICA *me Deus, & diſcerne cauſam meam de gente non ſancta.* Veſtigia Chriſti ſequentes, Fratres Chariſſimi, vſque ad paſſionem eius acceſſimus. Vtinam nec in paſſione ab eo diſceſſuri quouſque finem cum Petro videntes, ſine fine ſocietatem eius teneamus. Expreſſa itaque veſtigia & ſignata defluxione ſanguinis qui de pedibus profluxit, vt intinguatur pes tuus, ô bone Chriſtiane, in ſanguine Agni, obſerua dicens cum ſancto Iob. *Veſtigia eius ſecutus eſt pes meus, viam eius cuſtodiui, & non declinaui ex ea, & à mandatis labiorum eius non receſſi.* Aliis tamen cum IESV vtitur veſtigiis in cœlo, aliis in terra, aliis in mari, aliis in inferno: glorioſa veſtigia CHRISTI in cœlo, caſta in terra, mirabilia in mari, potentia in abyſſo. Vide potentiam in abyſſo. Vectes ferreos confregit: draconis capita qui ibi cubabat amputauit: diuitias quas deuorauerat de ventre illius extraxit. Rete ſuum piſcibus Patriarcharum, Prophetarum impleuit: theſauros ibi abſconditos ab initio mundi in manu potenti & brachio extento recuperauit.

Pſal. 42. 1.

Iob. 23. 11.

Iſta ſunt veſtigia, hæc deambulatio Dei apud inferos. Tamquam potens potentiſſimè accinctus circa femur ſuum gladio illo quo interficit Antichriſtum, officinas infernales circuiuit, & ſicut de iure ſuo nihil dimiſit, ſic inimico de ſuo nihil abſtulit: tam iuſtus fuit, cùm non ſuos reliquit, quàm pius cùm ſuos aſportauit. Non de impoſſibilitate fuit, quòd omnes non liberauit, non de crudelitate, non de obliuione, ſed de iuſtitia, ſed de veritate, ſed de apprehenſione ſtateræ iuſtæ. Ecce hæc ſunt veſtigia Chriſti in inferno inferiori.

Item vide ambulantem ſuper aquas & attende miraculum Hominis Dei, immo Dei Hominis, reuera ſcilicet corruptio peccati non erat in corpore illo plus cœleſti propter ſpiritus ſanctificationem, quàm terreſtri propter terrenam inhabitationem: ſic nulla grauedo oppreſſionis deprimebat illud, vt ad negligentiam ſui propoſiti, vt ad inefficaciam ſui beneplaciti. Quàm facile enim animus eius poterat aliquid velle, tam facilè ſine difficultate poterat poſſe. Ideo quando voluit, ſuper aquas ambulauit. Hoc de veſtigiis eius in aquis, vbi ſine veſtigio ambulauit, cùm veſtigia ſine veſtigio impreſſit. Petrus & reliqui alij ſimiles Petri, nouerunt veſtigia eius ſequi vt dicant in Eccleſia, *veſtigia ejus ſecutus eſt pes meus.*

Iam de veſtigiis humilitatis eius videndum, & his arenis inſiſtendum, quia de his dicitur in Pſalmo; *Perfice greſſus meos in ſemitis tuis, vt non moueantur veſtigia mea.* Sunt autem ſemitæ ſtricta itinera, id eſt duorum Pſal. 16. 5.

pedum, quaſi media itinera, nec immeritò vix IESV dicuntur potiùs ſemitæ quàm itinera, quia nulla euagatio, nulla effrænatio ad illicita
Ioan. 14. 6. in via illa quæ dicit: *Ego ſum via*: arcta enim eſt & anguſta, & pauci qui inueniunt eam: orat proinde ille qui dixerat, veſtigia eius ſecutus eſt pes meus, & dicit perfice, id eſt vſque in finem dirige greſſus meos, id eſt actiones meas in ſemitis eius, id eſt in caſtis exemplis & operibus pietatis: vt non moueantur veſtigia mea aliqua tentatione vel ſuggeſtione inimici, à charitate & imitatione tua.

Quæ ſunt verò eius veſtigia? Ecce audi quæ ſunt eius veſtigia. Conceptus eſt de Spiritu Sancto. Ecce primus paſſus de veſtigio. Natus eſt de MARIA Virgine, ſecundus paſſus. Poſitus eſt in præſepio, tertius eius paſſus. Circuncisus eſt octaua die, quartus paſſus. Oblatus eſt in Templo, quintus paſſus. Baptiſatus eſt à Ioanne, ſextus paſſus. Ieiunauit in deſerto quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, ſeptimus paſſus. Tentatus eſt tertiò à diabolo, octauus paſſus. Prædicauit, & miracula fecit, nonus paſſus. Transfiguratus eſt coram Apoſtolis, decimus paſſus. Venditus eſt à Diſcipulo ſuo, vndecimus paſſus. Et crucifixus eſt, duodecimus paſſus. Mortuus eſt, decimus tertius paſſus. Sepultus eſt, decimus quartus paſſus. Hucuſque veſtigia eius in terra.

Pſal. 15. 11. O Domine IESV *notas mihi feciſti vias vitæ, adimplebis me lætitia cum vultu tuo*. Viæ iſtæ, viæ pulchræ, & omnes ſemitæ iſtæ pacificæ; perfice igitur greſſus meos in ſemitis tuis, vbi tanta itineris religio & diſtinctio eſt, vt vix iuſtus religionem, ſapiens diſtinctionem preſſo gradu valeant tenere. Conſequenter ergo ſequamur IESVM conceptum de Spiritu ſancto, ab eodem accipientes inſpirantem gratiam: Natum de Virgine MARIA, adiuti à gratia, adiungentes gratiæ liberum arbitrium. Poſitum in præſepio, humiliter de nobis ſentiendo. Circumciſum, ſuperflua primæ natiuitatis amputando. Oblatum in Templo, corpora noſtra templum Spiritus ſancti faciendo. Baptiſatum à Ioanne, in Confeſſione nos purgando. Ieiunantem in deſerto, abſtinendo: Tentatum, tentationibus reſiſtendo: Prædicantem, miracula facientem, Verbo Dei & doctrinæ inſiſtendo: Transfiguratum, Corpori IESV nos conformando. Paſſum, omnem iniuriam patienter tolerando. Venditum, noſtris voluptatibus renunciando, & diuinis iuſſionibus nos mancipando. Crucifixum, vitia noſtra mortificando: Mortuum, mundo moriendo: Sepultum, futurum Iudicium in pace expectando. Igitur; iudica me Deus, & diſcerne cauſam meam de gente non ſancta.

Attendite Fratres chariſſimi Dominum noſtrum dicentem iudica me Deus &c. & commoueantur viſcera veſtra ſi bene conſideraueritis quàm pius ſenſus contineatur in verbis iſtis. IESVM itaque filium Virginis,
Ioan. 8. hominem ſine peccato, qui in Euangelio præſenti dicit: *Quis ex vobis arguet me de peccato*? Æſtima te in capitulo Scribarum & Phariſeorum expoliatum & nudum ſub virga correptionis, ſeu baculo flagellationis ad * Abbatem ſuum dicentem, Iudica me Deus. Iudæi enim expoliauerunt eum, Pilatus flagellauit. O pietas cordis, ô commotio ſuperluminarium cœli & terræ! Pilatus flagellat IESVM; & quid facit, quid dicit IESVS, quid ba-

lat Agnus? Iudica me, &c. Fratres, *vnuſquiſque*, ait Apoſtolus, *portabit iudicium ſuum*, & iſte portauit noſtrum, non ſuum iudicium, niſi fortè quia nonoſtrum fecit ſuum: non participatione delicti, ſed ratione vnctionis Dei & hominis: dorſum proinde ſuum pro noſtro exponit, vt ſuper illud fabricarent peccatores fabricam dolorum & vulnerum: diſciplinam pacis noſtræ pertulit,& reatum delicti vnde arguebamur tulit. Gal. 5.

Iudica me, inquit, Deus, &c. quomodo? & diſcerne cauſam meam de gente non ſancta. Nam cauſa mea eſt redemptio hominum, cauſa mea eſt ipſe homo pro quo veni vt liberarem eum: diſcerne ergo Deus meus cauſam meam, vt in iſta diſcretione quid ponderis habeat paſſio mea, quid damnationis culpa Adæ, quid penſi ira patientiæ appendatur, & iuſto examine trutinetur, quia fauorabiliores ſunt res magnæ quam actores: vnde non ſolùm veniam, ſed gratiam inueniat homo ſeducibilis propter inexpertam peccati nouitatem. Non viderat enim alium hominem ante ſe peccaſſe, nec putauit tam acerba & prolixa vexatione puniendum vnum morſum vetiti pomi. Diſcerne ergo cauſam meam à cauſa diaboli, diſcerne & à cauſa primi hominis, diſcerne & cauſam hominis & diaboli, diſcerne cauſam meam ſecundi hominis à cauſa primi hominis, vt non ſicut delictum, ita & donum; delictum Sathanæ ſine remedio manet, delictum Adæ & actu & reatu manet vſque ad mortem meam, ſed per me redemptis de filiis eius tranſit reatu non actu.

Quid eſt autem peccatum tranſire reatu niſi imputari? Quid eſt tranſire actu? Proſus deſinere peccare, & ſine peccato eſſe: ſed nulli datum eſt hoc niſi Deo Homini; niſi ei qui de Spiritu ſancto conceptus eſt, & eius beatæ Genitrici poſt illam obumbrationem Spiritus ſancti, quia tota circumuoluta, & induta, ſic tota occupata fuit à gratia, vt locum deinceps nullum inueniret vel leuiſſima culpa. In cæteris ergo regnauit mors peccati ab Adam vſque ad Chriſti paſſionem vtroque pede, id eſt actu & reatu; ſed claudicare cœpit *contracto prorſus neruo femoris*, dum reatus donatus eſt nobis in morte Chriſti. Debilitato etiam pede alio dum fomes peccati aſperſus ſanguine Chriſti & ſegniùs deinceps mouere ad malum potuit, & validioribus articulis dolere cœpit; hoc eſt ergo, diſcerne cauſam meam de gente non ſancta; vt cauſâ eius homo liberetur, & diabolus elidatur, homo iam liberetur reatu, in futuro actu & reatu. Gratias tibi Domine agimus, quia cauſa tua tam bona fuit, vt de noſtra mala faceres bonam, qui cum Patre viuis & regnas per omnia, &c.

DE PASSIONE DOMINI.

SERMO II.

Exod. 13. ISTI *ſunt dies quos obſervare debetis, primo menſe, quarta decima die menſis ad veſperam comedetis azyma uſque ad diem viceſimam primam ejuſdem menſis ad veſperam.* Paulus Apoſtolus cum graui incomminatione redarguit illos qui obſeruant dies, menſes, & annos dicens: *Dies obſeruatis & menſes, & annos. Timeo ne ſine cauſa laborauerimus in vobis.* Lex autem Moyſi, imò Dominus in Lege mandat obſervari dies iſtos: quæſtionis itaque diſtinctionem non contradictionem notare in his verbis debemus; eſt namque obſeruatio religioſa, & eſt obſeruatio ſuperſtitioſa. Planetarum & ſtellarum curioſi inueſtigatores quando currant, quando ſtent, quando retrocedant, quando oriantur, quando occumbant, &c. huiuſmodi ſumma circonſpectione attendunt, & ſecundùm hoc vitæ proſpera ſeu infortunia auſpicantur. Hæc vana & peſſima obſeruatio eſt, quam Apoſtolus prohibet.

Gal. 4. 10.

Illa verò religioſa obſeruatio eſt, quâ Natiuitas Chriſti ſecundùm carnem obſeruatur, vt tam ſolemni quàm digna celebritate opus illud tantæ pietatis, ſuo tempore recolatur. Illa quoque obſeruatio religioſa eſt quâ tota intentione Paſſioni Dominicæ, & Reſurrectioni mentem noſtram dedicamus, vt ſi poſſit fieri nihil aliud corde, nihil aliud ore niſi Chriſtum crucifixum verſemus, quouſque reſurgentem cum Maria Magdalene oculis Fidei videamus. Planè religioſa obſeruatio eſt qua ſanctos honoramus, & ſingulis anniuerſariis, ſingulos die congruo commemoramus. Dicenda ergo ſunt aliqua de obſeruatione, vt ſicut verbi gratia, qui potionem ſumere vult, aliam habet obſeruantiam antequam accipiat, aliam cum accepit: ſic qui animæ ſuæ potionis remedia intendit adhibere, quærat à medico præcepta obſeruantiæ, & obſeruet, ſiue ante, ſiue poſt medicinam. Non abs re verò exemplum corporalis potionis ſpirituali adaptare propoſui, quia per viſibile apprehenditur inuiſibile, & per ea quæ exteriùs fiunt, didicimus quæ fieri interiùs debeant.

Maximus ergo ille Medicorum Medicus CHRISTVS IESVS venit ad domum ægrotantium, & plurima anthidotorum genera deferens, præ aliis vnum efficaciſſimum detulit, quo guſtato non ſolùm languidi curarentur, ſed etiam mortui ſuſcitarentur. Sed quia odore graui, guſtu amaro, tactu mordaciſſimo auſus illorum reprimebat, quorum virtus ſine ipſo deficiebat; & quorum formido languida illud tangere non poterat: prægustauit ſine ſua neceſſitate anthidotum Paſſionis, crucis, & mortis, & exemplo guſtabile fecit: guſtauit enim gratia Dei pro omnibus vt ait Apoſtolus mortem, *Nobis verò relinquit exemplum, vt ſequamur veſtigia eius.* Propoſuit

1. Petr. 2. 21.

poſuit tam amarum poculum, vt quò validiùs langor validus obſtabat ad ſanandum, eò fortiùs amaritudo potionis premeret & repelleret venenum. Longus ſiquidem morbus & inueteratus, non niſi fortiſſima potione citò curabitur. Vetuſtiſſima verò computruerat antiquitate genus humanum à peccato Adæ vſque ad mortem Chriſti.

Certè vſuræ tot & tantæ ipſi principali morbo accreuerant, augmentatione actualium ad originale peccatum, vt iam quaſi nullius momenti reputaretur ipſum capitale, comparatione adiectiuorum. Ex vſuris ergo non nummorum, ſed peccatorum & morborum volens animas redimere & liberare, quæ non rapuit exoluit: aceto & felle potatus, paſſus, crucifixus, mortuus & ſepultus: ſed in articulo illo ſolus bibit, quia ſolus torcular calcauit. Tam amarum quidem fuit poculum, quòd cùm guſtaret, noluit bibere, quòd dentes eius obſtupuerunt, quòd oculi præ copia ſalſuginis & amaritudinis elanguerunt, omnes enim diſcipuli relicto eo fugerunt. Tandem melle reſurrectionis adiuncto morti, tertia enim die ſurrexit, paulatim numerus credentium bibere in aqua baptiſmatis cœpit ſatis dulciter, quod Apoſtolorum chorus expauit in paſſione mirabiliter.

Tertiam denique potionem non omittamus quæ media eſt inter Baptiſmum & Euchariſtiam, quæ eſt pœnitentia. Nunquam equidem reſumitur potio Baptiſmatis quia non reïteratur, potio verò Euchariſtiæ totiens ſumi poteſt ſine periculo & cum remedio, quotiens exigit fidelis animæ deuotio. Vtraque autem iſtarum potionum quantùm ad exterius miniſterium nec ipſum grauat miniſtrum, nec cui præbetur hoc myſterium. Tertia verò potio corporaliter ſe ipſam bibentem acriter pungit, ſicut ſcriptum eſt: *Quia amara eſt potio bibentibus illam.* Tota enim conſiſtit in amaritudine, Eſai. vt per amarum poculum obtineamus morbi remedium; iſta viam facit & 24. 9. præparat aliis potionibus, ſicut Ioannes Baptiſta ait: *Pœnitentiam agite, & baptiſetur vnuſquiſque veſtrum*; & nos communicaturi, pœnitentiam & Math: 3. 2. confeſſionem quaſi cinerem prælibamus ſicut ſcriptum eſt: *Quia cinerem tanquam panem manducabam, & potum meum cum fletu miſcebam.* Pſ. 101. 10.

Breuiter dicendum de illa obſeruatia quæ ſequitur potionem baptiſmatis, vt ab omni criminali nos obſeruemus, vt ſciat vnuſquiſque ſuum vas poſſidere in ſanctificatione & honore; non in paſſione deſiderij ſicut & gentes quæ ignorant Deum. Crimen enim commiſſum poſt Baptiſma, euacuat potionem ſuâ efficaciâ, quâ filij Dei effecti fueramus: redigimur namque rurſum in poteſtate Sathanæ quandiù perſeueramus in criminali ſine pœnitentia & confeſſione. Sed redeamus ad obſeruantiam quam obſeruare debemus accepta iam potione baptiſmatis, & ad illam obſeruantiam quam nihilominus obſeruare debemus ſumpturi corpus & ſanguinem Chriſti; hæc enim triplex obſeruantia tam neceſſariò obſeruatur quàm neceſſariò periculum mortis vitatur.

Videndum eſt igitur de potione Euchariſtiæ. Corpus & Sanguis Chriſti, vt dictum eſt, potio eſt penetrans vſque ad medullas, & viuificans quicquid morticinum, quicquid ſuperfluum, quicquid reumatis, quicquid pectus animæ occupauerat inualetudinis. Si nauſſeantem ſtomachum inuenit, curat, &

appetitum reparat; ſi durum & conſtipatum ventrem inuenit, ſoluit & emollit, vt ſuperflua & inutilia facile egerat; ſi fluidum, compeſcit & conſolidat ne proiiciat neceſſaria & vitalia. Si oculos graues & caligine obductos clarificat & alleuiat: ſi aures obtuſas, aperit viam, & clauſam reſerat ianuam; ſi nares ab officio vacantes, facit ſentire bonum odorem, & diſcernere fœtorem ab odore ſuaui; ſi triſtem, lætum facit; ſi exanimem, animam reddit; ſi impotentem, facit potentem. Vt vno verbo inexplicabiles eius efficacias explanem, nihil erit ei in te ſanandum impoſſibile ſi te cautum inuenerit, dietam ſcilicet competentem tenere.

Vide ergo dietam potionis huius: ſilentium, abſtinentia, caſtitas, humilitas, charitas, obedientia, quies mentis, remotio immoderatæ ioculationis, tranquillitas, pertinent ad obſeruantiam huius potionis, nec ſine his ſalubriter ſumitur, quia non eâ purgatur, qui alia lege accipit illam, ſed interficitur. Silentio excluduntur mendacia, ſtultiloquia, ſcurrilitates & omne verbum otioſum. Abſtinentiâ excluduntur commeſſationes, ebrietates, & tota ventris ingluuies. Caſtitate excluduntur luxuria, immundicia, fornicatio, adulterium, inceſtus, omnis libido commaculans animam & corpus. Humilitate excluduntur iactantia, ſuperbia, extollentia, præſumptio cordis & vana gloria.

Charitate excluduntur æmulatio, ambitio, turpe lucrum, auaritia, odium, inimicitiæ, contentiones, inuidia & omnia monſtra innumerabilium vitiorum. Obedientiâ excluduntur inobedientia, præuaricatio mandatorum, reprobatio meliorum. Quiete mentis, inquietudo euagatio inſtabilitas, inconſtantia, clamor cordis & cogitationum, ſtrepitus inordinatus. Remotione ioculationis inordinatæ, excluduntur vana gaudia, riſus, effuſio animi, irreligio, & effrenatio ſenſualitatis. Tranquillitate excluduntur curæ ſecularium negotiorum, intemperatus amor & ſollicitudo carorum ſuorum, turba deſideriorum.

Iſti ſunt dies quos obſeruare debetis, iſtæ ſunt virtutes quas habere debetis, iſta ſunt præcepta medici, ſine quibus potiùs nocet quàm iuuet potio
1.Cor. 11.29. Dominici corporis & ſanguinis: *qui enim manducat & bibit indignè, iudicium ſibi manducat & bibit.* Indignè autem accipit, qui non obſeruat qua veneratione accedendum ſit ad tam venerabile Myſterium; qui non purificat conſcientiam, in qua ſicut in monumento nouo debet poni; qui non lauat manus, id eſt opera ſua, inter innocentes priuſquam accedat; qui non iuſtificat animam ſuam ad quam vult introducere animam Chriſti. Dignè verò accipit qui obſeruat obſeruantias ſupradictas, ſe mortificans & contemperans ſacro Corpori Chriſti, tam purè viuendo, tam ſincerè conuerſando, tam caſtè accipiendo, vt non recuſet Chriſtus anguſtias pectoris aliqua congellatione peccati coarctati, non abhorreat lectum conſcientiæ malarum affectionum coinquinatione, tanquam murium ſtercoratione putrefactæ.

Sufficiant hæc de obſeruatione Corporis & Sanguinis Chriſti de qua dicitur, iſti ſunt dies quos obſeruare debetis purificatione continua, oratione pura, deuotione aſſidua, mortificatione diſcreta, confeſſione vera, pa-

tientia plena, lectione intenta, meditatione ſtudioſa, compunctione vberrima, fide ſana, ſpe firma, charitate integra, caſtitate incorrupta, intelligentia ſobria, vt quarta decima die ad veſperam comedatis azima, vſque ad diem viceſimam primam eiuſdem menſis ad veſperam.

Qui enim dies virtutum ſic ordine certo continuauerit, vt dies ſit ex die, id eſt virtus ex virtute, ſicut menſis ex menſe, id eſt, remuneratio ex bona operatione, ille quarta decima die menſis ad veſperam, id eſt, in conſummatione virtutum, comedet azima, id eſt, purus affectus delectabitur de puritate conceſſa; & hoc vſque ad diem viceſimam primam eiuſdem menſis ad veſperam, id eſt, vſque ad remunerationem futuri ſæculi, quando ſtola duplicabitur glorificationis animæ & corporis, quod ad primam gloriam creationis Adæ proficiet & vltra; quia maior gloria erit ſecundæ domus quàm primæ; id eſt, potior erit beatitudo poſt reſurrectionem corporum quàm fuerit in paradiſo ante peccatum; quod nobis præſtare dignetur, qui viuit & regnat per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

DE PASSIONE DOMINI.

SERMO III.

ISTI *ſunt dies quos obſeruare debetis*, &c. Prima die ſuccidenda ſunt ligna de ſaltu animæ, id eſt, commiſſa crimina extirpanda ab affectu. Secunda die incidenda ſunt & diuidenda minutatim, vt per ſingulas noctes, id eſt, culpas, lectum, id eſt conſcientiam lacrymis laues. Tertia die ſtrue lignorum factâ, ſubinducendus eſt ignis, & conflanda ſylua malorum, vſque ad nouiſſimos cineres, id eſt vſque ad conſumptionem reliquiarum peccati. Quarta die ipſi cineres colligendi & ſeponendi ſunt per tumulos ſiue aceruos recordationis tranſactæ vitæ. Exod. 12.

Quinta die ſcopanda eſt domus, ſicut Pſalmiſta ſcopebat ſpiritum ſuum, à ſuperfluis emundans conſcientiam ſuam. Sexta die telæ aranearum ab angulis domus dirumpendæ & auferendæ ſunt, ne venenum araneæ ibi lateat, id eſt malignæ concinnationes ſpirituum malignorum. Septima die nidi hirundinum deſtruendi ſunt propter garrulitatem earum, id eſt, lingua continenda à multiloquio, & vitanda occaſio multiloquiorum. Octaua die ſalſugo amaritudinis à tecto euellenda, vt tollatur à nobis clamor, ira & indignatio.

Nona die reſarciendum tectum ne in pigritiis humilietur contignatio, & defluat ſtillicidium ſuper accumbentes vel dormientes, id eſt, diſciplina firmiter & continuè tenenda ne paulatim defluendo à religione, tota domus regularis ruat, quia: *Qui modica ſpernit, paulatim decidit.* Decima die lacunaria, ſiue laquearia ornanda, tum propter duplex munimentum tecti Eccli. 19. 1.

exterioris ſcilicet & interioris, tum propter decorem domus & ornamentum. Significant autem refectionem & curuaturam humilitatis qua vniun-
Pſ. 67. tur mores illorum, de quibus dicitur: *Qui habitare facit vnius moris in do-*
7. *mo*: &, *Ecce quam bonum & quam iocundum habitare fratres in vnum.*
Pſ. 132. Vndecima die pictura ſuperaddatur, in qua virtutes ſub pedibus ſuis vi-
1. tia conculcant, & memoria mirabilium, ſeu operum Dei recitatione veridica Scripturarum, modò hiſtoricè tanquam vno colore, modò allegoricè, tanquam alio, modò moraliter tanquam tertio, mentibus noſtris inſculpitur. Duodecima die cortinæ ſuperponuntur, vt latitudo charitatis teneatur. Tertia decima die purpura ſuperextenditur, vt paſſio corporalis quanta ſit dignoſcatur. Quarta decima die irradians gemma virginitatis cum ipſa purpura ſicut rationale & ſuper humerale annectirur, vt in veſpera conſummatæ virtutis comedatur, id eſt, noua creatura in CHRISTO efficiatur.

De his virtutibus quid mirum ſi dicatur, iſti ſunt dies quos obſeruare debetis, intima ſiquidem vobis lex diuina, cui omnem obedientiam debetis quandiu ſub eadem lege eſtis, quatenus dies iſtos obſeruetis. Sed quid eſt dies obſeruare, niſi ſe in diebus obſeruare? Dies ergo vos qui non eſtis noctis, neque tenebrarum, ſed filij Dei & Lucis obſeruate. Quid eſt autem obſeruare? obſeruare eſt cauere, cuſtodire, vt inſidias tendere ut notare aut venerari. Totum hoc ammonuit nos ſcriptura diuerſis modis, diuerſis allocutionibus.

Vt primò caueamus à fermento Phariſeorum, id eſt ſeductione & falla-
Gen: 2. cia dæmonum, vt malorum hominum. Secundò vt cuſtodiamus bona no-
15: ſtra, ſicuti de primo homine poſito in paradiſo dictum eſt, quia: *Poſuit enim*
Apoc. 16. 15. *in paradiſo vt operaretur & cuſtodiret illum.* Et in libro Apocalypſi. *Beatus*
qui cuſtodit veſtimenta ſua ne nudus ambulet. Parum eſt enim operari, niſi
Pſ. 103. cuſtodias quod operatus fueris. Tertiò vt inſidias tendamus principibus te-
27. Iob. 40. nebrarum harum, quia decipi poſſunt, ſicut ſcriptum eſt; *Draco iſte quem*
24. *formaſti ad illudendum ei: Nunquid illudes ei quaſi aui, aut ligabis eum*
Pſal. 15. *cum ancillis tuis.* Quartò notare debemus illas notas de quibus dicitur: *No-*
11. *tas mihi feciſti vias vitæ.* Quintò venerari debemus dies iſtos in quibus opus noſtræ redemptionis completum eſt.

Iſti ergo ſunt dies quos obſeruare debemus. Sed quare obſeruandi ſunt dies iſti? Ait quarta decima die ad veſperam comedetis azyma. Azymitas nos vocant Græci, quia Corpus Chriſti in pane azymo conficimus, cùm ipſi conficiant in fermentato. Vtinam ſimus quod dicimur, id eſt puri, id
Ioan. 9. eſt ſine fermento maliciæ & nequitiæ. Azymitas: in me ſit iſta maledictio
28. ſicut illa: *Tu diſcipulus eius ſis, nos autem Moyſi diſcipuli ſumus.* Planè di-
Math. gnitas ſacramenti non admittit fermentum corruptionis, imo reſpuit, ſi-
22. 13. cut in illo qui venerat ad nuptias non veſtem habens nuptialem *Amice*, inquiens, *quomodo intraſti huc non habens veſtem nuptialem? Ligatis manibus eius & pedibus, mittite eum in tenebras exteriores, ibi erit fletus & ſtridor dentium.*

Quare Frater, cum fermento oculorum accedis ad menſam Chriſti?

Quinimo ore fermentato, impudico ſcilicet & dentibus fœtentibus audes attrectare Sacramentum Dominici Corporis & Sanguinis? Nonne Sanctus Sanctorum, & Sanctum Sanctorum eſt quod contingis? Nonne caro quæ non vidit corruptionem? Quæ ergo vtilitas cum deſcendis in corruptionem, tuam mentem & animam inueniens corruptam? Chriſto quidem nulla in te vtilitas, quia te non lucratur: tibi verò acerba iactura comparatur quia reus es Corporis & Sanguinis Domini.

Obſerua, id eſt obſeruatione accede. Nota quis tu ſcis, quis ille ad quem accedis. Attende fremitus praui deſiderij animam tuam aſſiduè confricantis, qui quaſi formicarum populus lacerant in ſilentio miſeram animam: exigui quidem corporis videntur formicæ, ſed aculeato morſu diſtringunt vſque ad grauem moleſtiam, cui dentes iniecerint. Sic quædam occultæ tentationes aliquando etiam ipſum latent in quo ſunt, ſed in ſilentio morſi, poſt morſum dolorem ſentiunt, quem præuidere noluerunt: iſtæ ſunt quæ inquietant animam. Aliæ rurſus tentationes quaſi iumenta in ſtabulo ducuntur, ſed fræno aut chamo dirupto per ſtabulum diuagantes, ibique relinquunt ſigna luxuriæ ſuæ, ſtercoribus ſuis fœtere faciunt vitam ſtabularij ſui in conſpectu Dei & Angelorum eius.

Ne longum ſermonem faciam, ſed occaſionem ſapientibus tribuam, quæcumque incompoſitio morum vitæ fuerit in te, ſimilitudinem ferarum vel beſtiarum in anima tua depingit, vt aſinus propter ſenſus hebetudinem, camelus propter iniuſtitiæ enormitatem; lupus propter rapacitatem; leo propter rabiem; vrſus propter impatientiæ effrænationem, vulpes propter fraudem; talpa propter cæcitatem, & cætera huiuſmodi. Obſerua ergo vtrum dignum ſit admittere vel vrſum, vel aſinum, vel aliud quodlibet iſtorum animalium ad deuorandum Chriſtum.

Credo ſi videres muſcam manibus tuis hora qua conficis Corpus Chriſti, inſidere, expelleres, & eiiceres tota feſtinatione, ſi murem aut catum occideres ſi poſſes, antequam accederet. Quid ergo faciunt Angeli? Nunquid negligentiores te ſunt, aut minùs honorantes honorabile Sacramentum quam tu? Imò vigilantiùs miniſtrant, imò ſtudioſiùs aſſiſtunt, & digniùs quam tu. Quid ergo faciunt videntes in ſinu tuo murem, catum, canem, vrſum, aſinum, quando tibi porrecturus eſt Sacerdos illud verum & venerabile Sacramentum Corporis & Sanguinis Chriſti.

Timet Angelus ne præripiat tibi beſtiola illa, quæ in ſinu animæ tuæ dormit, Euchariſtiam; aut ne ſaltem communices ei quod tibi traditum eſt; Corpus Chriſti: vnde enim victura ſunt illa tua animalia, niſi de cibo & potu animæ tuæ? Certè ex quo ſedem in anima habent, & cibum ab anima quærunt. Obſerua ergo & animalia iſta puſilla cum magnis: demerge in profundum maris, vt ad veſperam comedas azyma verus Azymita effectus ipſo præſtante IESV Chriſto Domino noſtro, qui cum Patre & Spiritu Sancto viuit & regnat per omnia ſæcula ſæculorum Amen.

DE EADEM PASSIONE DOMINI.

SERMO IV.

Iob. 7. ELegit *ſuſpendium anima mea.* Seculum alij fugiunt, alij relinquunt,
15. alij contemnunt, alij crucifigunt & ſuſpendunt: fugiens dicit: *Ecce*
Pſal. 54. *elongaui fugiens, & manſi in ſolitudine.* Relinquentes aiunt: *Ecce nos re-*
8. *liquimus omnia, & ſequuti ſumus te.* Contemnens loquitur: *Reputaui om-*
Math. 19. 27. *nia vt ſtercora, vt Chriſtum lucrifaciam.* Crucifigens: *Abſit*, inquit, *mihi*
Phil. 3. *gloriari niſi in cruce Domini noſtri* IESV *Chriſti, per quem mihi mundus*
8. *crucifixus eſt & ego mundo.* Suſpendens autem, mundo vel Deo ſic loqui-
Gal. 6. tur: *Elegit ſuſpendium anima mea*; vtique aut ſeipſum ſurſum pendens cum
14. pendente in cruce mortificatione carnis; aut mundum ſurſum, id eſt longè à ſe faciens, contemplatione Diuinitatis.

Attendendum itaque quatuor eſſe genera ſuſpendij. Aliud namque ſuſpendium latronis, qui pro peccato maleficio, iudicio ſuſpenditur. Aliud pueri qui pro impoſſibilitate naturæ, & neceſſaria refectione pendet ad vbera & collum nutricis. Aliud poma cupientis & ſuſpirantis, cum remota pendent in ſublimioribus ramis, & ſuſtollens ſe brachiis inhæret arbori; aliud amantis cum impatienti deſiderio, & amicæ ſuæ incumbit collo palmis innexis. Qui de magnis ſceleribus compunctus pœnitet, confeſſionis iudicio crucifigere debet carnem ſuam cum vitiis & concupiſcentiis, nec ludibriis inſipientium & malignorum fatigatus, quoadusque inclinauerit caput, & ſpiritum emiſerit ad eum qui dedit illum, de pœnitentiæ ligno debet deſcendere.

Hic ergo elegit volens & libens ſuſpendium, & ait, elegit ſuſpendium
2. Cor. 12. anima mea, *Hilarem enim datorem diligit Deus*, vt non coactus & renitens, ſed vltroneus offerat turturem & columbam, id eſt corpus & animam in holocauſtum pro peccato. Alius autem fortè qui non nouit peccatum mortale, qui non inquinauit veſtimenta ſua ſpurciſſima fece luxuriæ, & in ore eius non eſt inuentum mendacium, præſumptione & confidentiâ propriæ
Pſal. 18. iuſtitiæ clamat: *Ab occultis meis munda me Domine, & ab alienis parce ſer-*
13. *uo tuo.* Hic quaſi modò genitus infans gallinæ vmbraculo à formidine mil-
Pſal. ui & vulturis ſeſe protegens expandit manus ad ſinum gratiæ dicens: *Sub*
16. 9. *vmbra alarum tuarum protege me.* A fomite peccati, & à tyranno, qui leges ſuas deſcribit in membris meis, repugnantes legi mentis meæ; ut per traditiones ſuas quæ ſunt de omnimoda corruptione mentis & corporis, aboleat
Pſal. teſtamenta & legem Dei, quæ eſt de ſanctificatione & renouatione imaginis
130. 1. Dei. Sic in Pſalmo loquitur: *Domine non eſt exaltatum cor meum, neque elati ſunt oculi mei*; hoc ſuſpendium eſt humilitatis, quia qui ſe humiliat exaltabitur.

Alius proficiens ætate cum IESV & gratiâ apud Deum & homines, hortum deliciarum deambulans, & in arbore Crucis mala punica cum omni fructu exquiſito & ſuauiſſimo, guſtu viſuque pulcherrimo cernens, iaculo punctus penetratiui deſiderij tangere, guſtare & dependere peroptans. Nunc candidatæ virginitatis fructus tenerrimos, nunc Confeſſorum vbertate doctrinæ & gratiæ fœcundos, nunc Martyrum in ſanguine proprio rubricatos, nunc Apoſtolorum Solis & Lunæ radiis flagrantibus & humidis maturos, nunc Prophetarum antiquitate temporis decoctos; nunc Patriarcharum fide conſeruante & agente bene ſoporatos contrectat & deguſtat: de radice ſiquidem & virtute ſanctæ crucis, tam merita quàm prœmia omnium Sanctorum conſurgunt. Surſum autem eſt Crux, vt qui in ea affixus dicatur crucifixus & ſuſpenſus hoc ſuſpendium, ait Iob, elegit anima mea, vt crucis non recuſem pœnam, qui crucis video gloriam. Eſt autem hoc ſuſpendium mortificationis.

Alius vir factus qui euacuauit omnia pericula, & tranſit in affectum cordis, in amorem ſapientiæ deficit & liqueſcit, vt dicat: *Deficit in ſalutare tuum anima mea*. Senſus corporis cum ſuis phantaſmatibus exinaniens in viſionibus Dei brachia.

PRO DOMINICA IN RAMIS PALMARVM.

SERMO.

HOc *ſentite in vobis, quod & in Chriſto* IESV. Ecce Fratres chariſſimi, ante oculos veſtros ducitur IESVS ad immolandum, quid dicetis? quid facietis? Ecce non eſt qui conſoletur eum ex omnibus charis ſuis, relicto eo omnes fugerunt. O IESV ſolus pro nobis, ſine nobis portas onus diei & æſtus, portas ſpineam coronam, portas crucem, portas ſanguinem tuum intra velum Sanctuarij, portas peccata noſtra in corpore tuo ſuper lignum crucis, portas ignem & ligna, vt abſumat ignis paſſionis tuæ ligna mortalitatis noſtræ. Leo de ſylua, lupus ad veſperam, vrſus, canis, vnicornis, framea inimici in te aperto ore irruunt & deuorare inardeſcunt. Phil. 2. 5.

Filiæ Ieruſalem vident & flent, ſol abſcondit vultum ſuum ne videat tantum nefas in Iſraël: terra tremit ferre non ſuſtinens; mortui ſentiunt mortem vitæ, & reſurgunt à morte, ſicut ille mortuus qui tetigit oſſa Helizei, & reuixit: & nos miſeri quid? Commota ſunt ſuperliminaria cardinum, id eſt Angeli, ſiue velum templi, à voce clamantis & expirantis, & nos obſtinati, non commouemur ad fletum & planctum & caluiciam, con-

ducentes lamentantes quæ nouerint plangere, non Adonidem, ſed IESVM pendentem & morientem.

Vbi Phinees, vbi Petrus, vbi Matathias? putas moriens filius hominis, inueniet fidem ſuper terram? Domine oculi tui reſpiciunt fidem, ſed apud quos, & in quibus eſt fides? Fundamenta fidei conturbata & concuſſa ſunt, itaut ſi fieri poſſet etiam Apoſtoli inducerentur in errorem, & vbi fides? penè periit, penè ſublata eſt de terra. *Ecce*, inquit Dominus ad principem A-
Luc. 22. poſtolorum, *Sathanas expetiuit vos vt cribraret ſicut triticum, ego autem*
31. *rogaui pro te, vt non deficeret fides tua.* Acerrimum hoc bellum, in quo ſolus IESVS cum Sathana conflixit, & toto corpore laniato ac ſanguine fuſo, tandem ſuperatus ſuperauit; ſic IESVS ſupplantauit illum qui nos ſupplantauerat in Adam altera vice.

Hoc, itaque Fratres, ſentite in vobis quod & in Christo IESV: ſi nunquam digni fuerimus accedere ad IESVM, & tangere & ſentire illum, quæramus ſaltem ab illo qui in ſinu eius dormit, & inter vbera ſua eum locauit, & dicit: *Laua eius ſub capite meo, & dextera illius amplexabitur me.*
Cant. 2. 6. Quæramus inquam, quem ſenſum habeat de IESV, & quid ſenſerit in IESV. Dic nobis Ioannes Euangeliſta, qualem videris eum, quia de te
Ioan. dictum eſt: *Et qui vidit teſtimonium perhibuit, & ſcimus quia verum eſt te-*
19. 35. *ſtimonium eius.*

Dic ergo nobis de IESV quomodo comprehenſus ſit, quando, vbi, à quibus, quare, qualiter vexatus ſit ante crucem; quis prodiderit eum, quis deffendere voluerit, quid reſponderit cùm vnus ſuorum vellet eum deffendere? Quanto poſtea timore idem ipſe tertiò eum negauerit, quomodo Pilatus eum flagellauerit; quomodo milites plectentes ſpineam coronam capiti eius impoſuerint, & irriſoriè veſte purpurea circumdederint, & genu flexo ſalutauerint, & alapas in faciem dederint? Quomodo ipſe IESVS portans ſpineam coronam & purpureum veſtimentum, tum non clarus imperio ſed opprobrio, ad Iudæos exierit, quanto rugitu, *crucifige* ingeminauerint, & tandem in Golgotha cum duobus latronibus eum crucifixerint, & veſtimenta eius ſibi partiti ſint, & acetum porrexerint, & inclinato capite ſpiritum tradiderit?

Hæc ſigna ſunt IESV, nemo niſi IESVS omnia ſigna iſta habuit: IESVS eſt ergo qui tibi occurrit, ſi quem ſic inſignitum inueneris, talis eſt, inquit, Sponſa ſiue MARIA Domini Mater, ſiue Maria Magdalene, ſiue ipſe Ioſeph: talis eſt dilectus meus, & ipſe eſt amicus meus, filiæ Ieruſalem. Quod ſi paucioribus interſignis vis illum cognoſcere, quia ſapiens
Cant. 5. innoteſcit paucis, audi: *Dilectus meus candidus & rubicundus*: Candidus
10. propter innocentiam, rubicundus propter pœnam quam ſuſtinuit. Ecce ſatisfeciſti nobis bona domina de Dilecti tui, de Sponſi tui certa demonſtratione. Sed dic nobis de tactu, de ſenſu tuo in eum, qualis ſit tibi in ſenſu, qualem ſenſeris læuam eius, & qualem dexteram. Procul enim eſt à nobis; & ſi videre eum aliquando non potuerimus, multòminus tangere, multominus ſentire: iam quidem de viſu quomodolibet certificati ſumus, adde & de tactu certificare. Scriptura namque aliquantulum terret nos, & à tactu

reprimit

reprimit quæ dicit, quia ignis eſt, & qui approximant, inquit, mihi approximant igni, durum enim & horrendum eſt magnum in ignem mittere.

Dic ergo ſi fortè in aliquo latere dextro vel ſiniſtro mitiorem aliquatenus inuenire valeamus: dextrum ſi quidem latus noſti, quia dextera eius amplexatur te. Siniſtrum nihilominus, quia læva eius ſub capite tuo: prius ergo dic de ſiniſtro, quia vt nobis videtur in ſiniſtro dormit in cruce. Ita eſt faſciculus myrrhæ. Dilectus namque meus mihi inter vbera mea commorabitur, dum læua eius ſub capite meo eſt: hic aceruus lapidum in quo meridiatus, in die in qua coronavit eum mater ſua, ſcilicet Synagoga, coronâ vtique ſpineâ. Inde eſt quod Nicodemus ferens mixturam myrrhæ & aloës quaſi libras centum, venit ungere corpus IESV. Libras centum; multum eſt, ſatis eſt. Totum corpus IESV poteſt condiri quantitate illa myrrhæ & aloës, vſque adeò quod labia eius ex hac profuſione diſtillabunt myrrham primam.

Reuera non ſolùm membra muta in IESV tua compaſſio inebriat ſi centenaria, id eſt perfecta & conſummata fuerit, ſed vſque ad labia eius pertingit, quatenus reſpondeat & dicat *ſitiui, & dediſti mihi potum, & eſuriui,* Math. 25. 35.
& dediſti mihi manducare, &, *Vos eſtis qui permanſiſtis mecum in tentationibus meis.* Ecce cor contritum & humiliatum habet faſciculum myrrhæ, ecce amaritudo maxima, ecce velut mare contritio in paſſionibus IESV: per compaſſionem faſciculus myrrhæ eſt, & hæc eſt ſiniſtra. Dextera verò quæ? Luc. 22. 28.
illa vtique de qua in Pſalmo dicitur: *Dixit Dominus Domino meo ſede à dextris meis.* Dextera Dei eſt beatitudo ſine interruptione, gloria ſine fine, voluptas ſine corruptione, ſanitas ſine ægritudine, concordia ſine amaritudine, pax ſine rancore, tranquillitas ſine commotione, æternitas ſine variatione. Pſal. 101.1.

Hæc eſt dextera Dei, quia in dextera Dei tam plena delectatio, quàm hîc abundat miſeriarum afflictio; & hæc eſt dextera quam ſicut nondum habemus, ſic nondum eam nouimus, nec eſt nobis tam nota dexteræ admirabilis delectatio, quàm ſiniſtræ miſerabilis afflictio. Inter ſiniſtram autem & dexteram illud fortè quod timemus erit, nimirùm ignis; cùm Deus noſter ignis conſumens veniet cum tempeſtate valida; tunc proculdubiò non erit tanquam dormiens, tanquam mortuus in cruce & ſepulcro, neque tanquam poſt mortem glorioſus in cælo, ſed tanquam potens & crapulatus à vino, & excitatus à ſomno, ſed tanquam leo rugiens, de quo dicitur: *Leo rugiet, quis non timebit?* Item, *Dominus de Sion rugiet, & de Ieruſalem dabit vocem ſuam.* Amos 3. 8. Ibid. 1. 2.

Quoniam ergo vocabit iudicium ad ignem vt devoret abyſſum multam, & comedat ſimul partem, id eſt, profundè malos abſobeat æterna damnatione; imperfectos comedat, & pro parte imperfectionis, nec tamen deuoret per ſententiam æternæ damnationis. Tunc nec ad dexteram, nec ad ſiniſtram declinabit, vt vel talis appareat per manſuetudinem qualis fuit ſub Pontio Pilato, nec talis qualis erit, cum ſcilicet peracto iudicio apparebit, ſiquidem in vultu eius tunc ſæuitia, pro vindicanda iniuria Paſſionis: non impotentia quam ſimulauit pro implendo iudicio Incarnationis.

Hoc ergo, Fratres, ſentite in vobis quod & in CHRISTO IESV, ſentite pœnam ſine culpa, ſentite innocentiam ſine iniuria, ſentite pium qui ignoſcat, ſentite iuſtum qui requirat, ſentite miſericordem qui extollat vos in dextera ſedis magnitudinis ſuæ. Illuc, Fratres, manus pauperum animas veſtras portabunt, illuc confeſſiones, orationes, ieiunia & alia bona opera vos transferent; quod vobis præſtare dignetur IESVS CHRISTVS Dominus noſter, qui cum Patre & Spiritu ſancto viuit & regnat Deus per omnia ſæcula ſæculorum Amen.

IN COENA DOMINI.

SERMO I.

Ezech. 27.15. FILII *Dedan negotiatores tui. Dentes eburneos & hebeninos commutauerunt in pretio tuo. Balſamum & mel, & oleum & reſinam propoſuerunt in nundinis tuis.* Cœlum & terra ad præſentes nundinas adcurrunt, deuoluendo & explicando ſuas merces, & ſarcinulas, ut quicumque quodcumque ſibi neceſſarium ſubſidium ad conuiuandum cum Domino emere voluerit, inueniat, & iuſto immò viliori pretio emat. Cæleſtia enim hodie viliùs venduntur, terrena cariùs æſtimantur, quia quæ venduntur & non videntur, ſine pretio apud animales habentur: quæ autem venduntur & videntur, ſupra ſe æſtimantur.

Singula autem replicare quæ exponuntur ad pretium, non eſt huius temporis nec noſtræ facultatis. Tanta enim varietas & numeroſitas vendentium, eſt & ementium, necnon comparandorum & diſtrahendorum, vt nec oculus ſatietur viſu nec auris auditu. Illa tantummodò quæ ad diem feſtum pertinent comparemus & cum fraternitate veſtra communicemus, vt ſit unum marſupium noſtrum, vnum mercimonium, vnum macellum, unum lucrum & vnum damnum.

Fili hominis qui ad nundinas iſtas opibus plurimis ſuffarcinatus aduениſti de terra longinqua, de captiuitate Babylonia, expone nobis macellum, & explica ſacellum, ſi quid fortè in mercibus tuis ſit, quod noſtræ cœnæ ſolemnitatem deceat, quod præſenti diei ſacroſancta gaudia expleat. Admiror autem primò in ſarcinulis tuis, vnde tam pulchros & pretioſos dentes eburneos & hebeninos attuleris, quæ gens, qui populus vtatur huiuſmodi dentibus. Æmulor denique tales habere, ſed diffido me poſſe meos pro his commutare. Timeo euulſionem meorum, exemplo careo de inſertione aliorum: ſed certè fortè qui plantauit aurem, fortè nouerit inſerere dentem. Nihilominus qui tulit coſtam de latere Adæ ſine acerbo dolore, ipſe dentem iam putridum tollere poteſt ſine dura afflictione.

Ego itaque emere dentes eburneos & hebeninos, quia hortulanum habeo

qui ſicut olerum, ita & dentium eſt euulſor & plantator. Certè prandendum eſt hodie, & bibendum inter amicos, & inter Senatores cœleſtis aulæ, inter illuſtres & nobiles viros magnæ curiæ. O vos negotiatores dentium qui eſtis? vnde eſtis? pro quanto dabitis dentes eburneos & hebeninos? Filij, inquiunt, Dedan ſumus, de Ethyopia ſumus, dentes pro dentibus dabimus, bonos pro malis, nouos pro veteribus, ſanos pro infirmis, candidos pro nigris, mundos pro ſcabioſis, fortes pro putridis & debilibus, acutos pro hebetatis. Commutare enim ſolemus non vendere, & arte nouandi vtimur taliter, vt poſtquam more noſtro vetera fricuerimus, noua faciamus.

O boni artifices, eſtiſne tam benigni in foro, quàm boni in officio? Ita, inquiunt, nihil addimus nummo, nihil pretio in commutatione dentium, niſi quod dentes hominum accipimus, & animalium ſiue arborum damus. Eburneos namque ab animalibus, hebeninos habemus ab arboribus. Et quale rogo animal unde tales dentes, aut qualis arbor? Animal Elephas nominatur, arbor hebenus. Ecce ſi placet commutemus, Fratres, non differamus, non hæſitemus commutare, quia ad cœnam agni vocamur, & dignum eſt, vt nouis dentibus nouas carnes comedamus. Totum namque nouum in cœna iſta. Nouus panis, noua caro, nouum vinum, noua menſa, nouus ſcyphus, noua ſcutella, nouum mantile, nouum mandatum, nouum verbum, noua ablutio pedum, nouum chriſma, nouum oleum, nouus pranſor, noui dentes, noua labia, denique & manus noua.

Sed quia per ſe ſatis nota ſunt cætera, ad dentes redeamus, & ex nomine vendentium myſterium rei iam iam pandamus. *Filij Dedan negotiatores tui.* Quid eſt Dedan? hoc iudicium, vel tale iudicium? Quid eſt hoc Iudicium vel tale iudicium? Certè hoc eſt quod Apoſtolus ait: *Si noſmetipſos diiudicaremus, non vtique iudicaremur.* Quid eſt ſi noſmetipſos diiudicaremus? Si nos accuſaremus. Sed hæc accuſatio appellatur confeſſio: filij ergo Dedan, filij ſunt confeſſionis, filij iudicij, non ſimpliciter iudicij, ſed huius iudicij, ſed talis. Quid eſt huius? quid eſt talis? Certè huius quod fuit ſub Pontio Pilato, certè talis qualis erit in futuro & magno iudicio. 1. Cor. 11. 31.

Hoc ergo iudicium, id eſt, hanc confeſſionem tam puram, tam veram, tam aſperam, fac etiam talem confeſſionem, qualem in die iudicij omnes facturi ſumus; vt ſicut nihil tunc abſcondetur de peccato, ſic nunc iudicium tanquam meridiem facito in confeſſione, vt nullas latebras, nullas tenebrarum reliquias reſerues in corde tuo. Infernus coram te, ore aperto, flammas & fœtores ſulphureos euomet, dæmones Æthyopica nigredine & draconte a feritate, vncinos & fuſcinulas igneas ad deportandas animas tenentes adſiſtant; tribunal Iudicis in nube ſiſtatur, Iudex totus quaſi furibundus, & abſque miſericordia contempletur, oculi eius velut flamma ignis, & ſonus ſublimis, tamquam tonitruum magnum de ore eius, & gladius ex vtraque parte acutus, Angeli trementes, homines velut folium à facie venti vehementis vacillantes, & tota illa circumſtantia magni iudicij, veniat ante oculos tuos, dum ad iudicium confeſſionis accedis.

Certè tunc filij Dedan dentes commutabuntur, mendacium relinquentes, & veritatem tenentes, odio renunciantes, & pacem ſectantes. Impu-

dicitiam abiicientes, & caſtimoniam ſeruantes, turpitudinem, ſtultiloquium, ſcurrilitatem euacuantes, & ſacra eloquia meditantes. Iſti ſunt dentes eburnei propter caſtitatem eloquiorum, & hebenini propter ædificationem, & fructum labiorum veracium. Ecce habes dentes comede quicquid inuenit manus tua, comede volumen Paſſionis CHRISTI, comede Euangelium, comede panem Angelorum, comede vitulum ſaginatum. comede agnum anniculum, comede hœdum, comede carnes tuas, comede vitulum, comede vitulum conflatilem, comede fœnum ſicut bos, comede mel quod ſufficit, comede lac caprarum, comede butyrum, comede adipem agnorum & arietum filiorum Baſan, comede hircos cum medulla tritici.

Vt autem manifeſtiùs appareat quod dicimus, quid ſunt dentes, niſi animæ virtutes? Sed quales virtutes ſunt dentes? Quæ utique tales ſunt, quales ſunt dentes. Dentes namque mundi debent eſſe, & candidi, acuti, firma radice in gingiuis fundati, ordinati, integri, coniuncti. Mundi propter munditiam Corporis & Sanguinis CHRISTI, candidi propter eius patientiam, acuti propter iuſtitiam, fundati propter obedientiam, ordinati propter modeſtiam, integri propter perſeuerantiam, coniuncti, propter concordiam. Mundi in cogitatione, candidi in operatione, acuti in confeſſione, fundati in tentatione, ordinati in proſperitate, integri in aduerſitate, coniuncti in conuerſatione. Mundet dentes abſtinentia, conſeruet mundatos continentia, acuat timor, fundet ſpes, ordinet iuſtitia, conſolidet memoria Dei, amor coniungat.

Quia dentes eburneos & hebeninos domi iam habemus, ſi ſenſus noſtros perfectè caſtificauerimus, ſi ad exhortationem aliorum idonei fuerimus, ampullam balſami circumſpiciamus, & ſi hoc balſamum verum eſt & non mixtum, comparemus illud vt genus regium & ſacerdotale illo inuncti efficiamur. Hodie, Fratres, conſecratur chriſma quo Sacerdotes & Reges, tam in veteri quàm in nouo liniuntur teſtamento, & ideo Chriſti appellantur. Caue autem ne mixtum ſit balſamum tuum per ſimoniam, ne velis regnare, & non ex Deo, ſed per pecuniam. Mixtum enim balſamum non ad CHRISTVM pertinet, ſed Antichriſtum.

Miſcet balſamum qui ſacros ordines tribuit non ad meritum ſed ad præmium. Qui curam animarum tribuit non pro Deo ſed pro auro, qui non pro redempione generis humani tradit CHRISTVM, ſed pro implenda auaritia nummi. Miſcet ille balſamum, qui labiis Deum honorat, cor autem eius longè eſt ab eo. Miſcet balſamum qui CHRISTVM non ſincerè annuntiat. Miſcet balſamum qui religionis puritatem ſimulatione fallaciæ fermentat. Miſcent balſamum qui veniunt ad nos in veſtimentis ouium, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces. Non ergo adulteres verbum Dei, non
Eccli. 24. 20. miſceas balſamum: *quia balſamum non mixtum, odor meus, dicit Dominus.*
2. Cor. 2. 17. Vnde Apoſtolus: *Ex ſinceritate & veritate ſicut ex Deo coram Deo in CHRISTO loquimur*, vt non ſit ruga aut macula in ſponſa Dei.

Vngamus caput chriſmate, vngamus manus, vngamus frontem, vngamus ſcapulas. Caput propter coronam quam expectamus; manus propter myſterium Corporis & Sanguinis CHRISTI quod contrectamus;

frontem propter crucem quam ibi geſtamus ; ſcapulas propter laborem operum, quo diuinæ ſeruituti inſudamus ; caput, vt tota mente Deum diligamus: manus, vt eleemoſina deſudet in manu tua, frontem , ut non ſit tibi frons meretricis , quæ noluit erubeſcere , ſed tenera ad verecundiam , ſignata ad tutelam , præparata ad pugnam. Scapula ; vt tota virtute pondus diei & æſtus in vinea Domini vſque ad veſperam ſuſtineas. Duos aureos , id eſt , corpus & animam da in commutatione balſami , vel intentionem & operationem bonam , quia ſpiritum adoptionis filiorum recepiſtis , non ſpiritum ſeruitutis iterum in timore , & hoc ſufficiat de balſamo.

Mel ſequitur : ſicut in liquoribus balſamo nil pretioſius ad vnguendum ; ſic melle nihil dulcius ad manducandum. Sed quia in natiuitate Domini vel in reſurrectione ſuum locum habet mel , non in paſſione ; emamus quidem illud , ſed reponamus : tempore enim ſuo illud manducabimus. Quid enim nobis modo cum melle , vbi fel , vbi acetum , vbi ſpina , vbi lancea , vbi clauus , vbi malleus , vbi Iudas , vbi Barrabas , vbi paſſio, vbi crux, vbi mors eſt! Aliam ergo ſpeciem , id eſt, oleum apprehendamus, & quia infirmi ſumus ; oleum infirmorum emamus.

Ecce , Fratres cariſſimi , oliva quæ dicit : *Ego ſicut oliva fructifera in domo* Pſal.51.
Dei , in torculari premitur , & oleum fundens bono mercatu & pretio ad 10
vaſcula noſtra deriuatur. Gratias tibi, IESV , quia conditori noſtro de oleo tuo ſatisfecimus , & ad vnguenda vulnera noſtra non parum nobis retinuimus ; ſed plenum dolium quoniam in ſæculum & ſuper omnia opera tua, miſericordia tua. Ecce tenebras noſtras oleo tuo illuſtramus , ecce dolorem mitigamus;ecce cibos condimus ; ecce creditori debitum ſoluimus ; hoc totum de oleo tuo,hoc totum de miſericordia tua, hoc totum de gratia tua, hoc totum de viſceribus tuæ pietatis , qui es Deus totius conſolationis & pater miſericordiarum.

Ad vltimam illam ſpeciem quam propoſuerunt negotiatores noſtri , id eſt, reſinam, nummum ponamus & ſermonem finiamus ; hæc neceſſaria eſt IESV in carne paſſo , quia mitigatiua & linitiua. Hanc itaque nummo compaſſionis comparemus, & tam in IESV paſſionibus per compaſſionem , quàm in noſtris per correctionem expendamus. Si enim te corrigis , reſinam tuis plagis apponis. Si CHRISTO compateris , reſinam paſſionibus eius infundis. Si proximum redarguis , reſinam putredini eius circumducis. Sanctificet itaque nos & conſecret Dominus in balſamo , ſatiet in melle , vngat oleo , medeatur reſinâ , quam in nundinis ſuæ cœnæ & paſſionis propoſuerunt ſancti negotiatores , quod nobis præſtare dignetur qui viuit , &c.

IN COENA DOMINI.

SERMO II.

TOTA hæc dies Deo & noſtræ ſaluti dedicatur: quot horæ, tot gratiæ. Principales horæ ſeptem, quæ ſeptem ſpecialiter adornantur Sacramentis; purgamur à peccatis & virtutibus replemur. Prima eſt abſolutio peccatorum, ſecunda conſecratio chriſmatis, tertia conſecratio olei infirmorum. Quarta conſecratio Dominici corporis & ſanguinis. Quinta deſtitutio veteris Teſtamenti. Sexta inſtitutio noui. Septima ablutio pedum.

Hæc omnia diligentibus Deum cooperantur in bonum, quia his quaſi clauibus intratur in regnum cœlorum: claues iſtas nolite negligere, nolite perdere, quia niſi per clauem non patet introitus domus. Principalior tamen & dignior inter cæteras eſt illa clauis Dauid, quæ claudit & nemo aperit, aperit & nemo claudit, videlicet Euchariſtia, quæ dignè ſumentibus vitam, indignè accedentibus mortem confert æternam. *Qui manducat*, inquit Dominus, *carnem meam & bibit ſanguinem meum in me manet & ego in eo*: hoc ad dignos. De indignis verò Pſalmiſta: *Fiat menſa eorum in laqueum.*

Ioan. 6. 54. Pſal. 68. 23.

Huius ergo menſæ quis author? quis artifex? quis diſpenſator? quis apparator? quis in ea cibus & potus? quis conuiua? cuius formæ vel materiei ipſa menſa? Auctor IESVS, artifex Spiritus ſanctus, diſpenſator Prælatus, præparator ſeu miniſtrator, Angelus & ordo Apoſtolicus, cibus caro CHRISTI, & potus ſanguis, conuiua omnis Chriſtianus. Menſa, altare ſeu lapis vnctus & conſecratus; forma quadrangula, materia lapidea.

Ecce IESVS, ecce Spiritus ſanctus, ecce Sacerdos magnus, ecce Apoſtolorum chorus, ecce miniſtratorij ſpiritus, ecce cibus, ecce potus, ecce menſa in forma & materia ſua vt quid hæc? & ad quid hæc? vt manducetur Paſcha, vt aſſit & ſatietur conuiua. Vbi es Adam, vbi es conuiua? Non te ſubtrahas, non te excuſes à cœna, non te illudas & foliis ficus pudenda tua operias. Tibi parata eſt cœna, tibi immolauit Pater tuus vitulum ſaginatum, tibi immolauit Sapientia victimas ſuas, tibi Ioſeph meridianum præparauit conuiuium, te exſpectat ſacrificium matutinum & veſpertinum: his excitatus & inuitatus omnis Chriſtianus indifferenter currit, & paratam cœnam appetit.

Sed videte, Fratres, quomodo cautè ambuletis, non vt inſipientes ſed vt ſapientes. Surſum aſpicite & legite titulum huic menſæ appoſitum, *Quicumque manducauerit panem Domini & calicem biberit indignè, reus erit corporis & ſanguinis Domini.* Item, *Fiat menſa eorum coram ipſis in laqueum.* Noli itaque guſtare quod malè guſtatum affert mortem, noli tangere ore polluto & manibus immundis Chriſtum Domini. Tabeſcit enim ſapientia, &

1. Cor. 11. Pſal. 64.

Spiritus ſanctus gemit gemitibus inenarrabilibus in corpore ſubdito peccatis.

Ad aures Patris, ad cor aſcendat gemitus iſte, vnde & deſcendit videre utrum clamor iſte culpis continuatis perpetuetur clamans, Spiritum nolite extinguere, & Filium meum IESVM nolite pedibus veſtris conculcare. Habet enim in ore ſuo gladium ancipitem, utique ex vtraque parte acutum, dicens de illo conuiua, qui ſe immiſcuit cœnæ non veſtitus veſte nuptiali, id eſt, caritate & caſtitate: *Ligatis manibus eius & pedibus mittite eum in tenebras exteriores, &c.* Quæritur itaque conuiua non qui menſam impleat vomitu & ſorde, ſed qui comedat agnum, innocens manibus & mundo corde. Math. 22. 13.

Ecce Satan, non inter filios Dei, ſed contra Filium Dei, non transfigurans ſe in Angelum lucis, vt ſimulatione decipiat, ſed extollens ſe aduersùs IESVM qui verè colitur & adoratur Deus, erigens contra cœlum, immò Deum malitiæ ſuæ machinas, conuoluens in turrem Dauid, quæ ædificata eſt cum propugnaculis, lapides & iacula, intorquens lanceas & ſagittas, in obſcura luna & ante luciferum, & poſt ſolis ortum, vt in hoc tandem appareat rupta veſica, in qua ab initio creationis ſuæ diriſſimum virus coagulauerat, quodammodo effudiſſe, & quaſi mortifera nebula totam terram infeciſſe. Adeò enim efflatio ſiue effuſio illa peſſima fuit, vt nec ſol illam tolerare potuerit. Obſcuratus eſt enim & tenebræ factæ ſunt ſuper terram. Inde Iudas crepuit medius, inde de ore Iudæorum eruptio illa fœtida, *Reus eſt mortis, crucifige, crucifige*, &, *Non habemus Regem niſi Cæſarem.* Math. 26. 6. Ioan. 19. 15.

Subminiſtrabat namque laguncula cordis plena & ſuperfuſa, quod multiplici reciprocatione euomit cum labiis doloſis, lingua maligna. An aliquid de abyſſo nequitiæ hodiè retentum & reſeruatum eſt quod non expanderetur, quod non exponeretur? A ſæculo vaſa iræ eatenus, ſicut nunc, non ſunt exhauſta; & ut verum fatear, à Dei patientia abſorpta. Nam abſorpta eſt mors in victoria, & quidquid riuulus infernalis conglomerare potuit, vt nos cum IESV deleret, totum ſine damno, immò cum lucro noſtræ reſtaurationis IESVS abſorbuit: ſed de peccato enim damnauit peccatum. Nam IESVS plus potuit abſorbere quàm diabolus vomere. Sapientia ſiquidem vincit malitiam.

Concertat ergo Diabolus, & vſque ad extremam exhalationem deſudat, vndecumque & quocumque, & à quibuſcumque in medium proferre iniurioſam iniuriam, quatinus pondus malorum IESVM opprimat, modus vincat, numerus exturbet & ad impatientiam omnium deſolatio prouocet. Sed ſicut IESVS heri & hodie, ipſe in ſæcula ſæculorum, ſic patientia eius potuit ferre quod diabolus potuit inferre, & quod non potuit. Melior eſt profectò patiens, id eſt, IESVS, viro forti, id eſt, diabolo, qui fortis cuſtodiebat atrium ſuum antequam veniret iſte qui deſtrueret eum, qui habebat mortis imperium, antequam ad ſingulare certamen prouocaretur, qui mitis & manſuetus venerat, non iniuriam facere, ſed quantùm ad ſe perferre, quantùm ad alios propulſare.

Sed quia pium eſt de tam pio & tam impio cogitare, & vtriuſque cauſam

fideliter penſare, ſciendum quod diabolus propriam & valde calumnioſam agebat cauſam. IESVS noſtram & dolo aduerſarij vitiatam quantum ad nos, ſed quantum ad ſe iuſtam. Hinc igitur propoſitis armis lucis, quæ ſunt humilitas, patientia, & iuſtitia & manſuetudo, illinc vaſis belli & iræ, quæ ſunt auaritia, perditio, calumnia, conuitia, flagella, alapæ, irriſiones, ſputa, corona ſpinea, lancea, fel, acetum, crux, claui, & cætera quæ loquitur Euangelium; paſſionem ex ordine recitemus, & de hortulo iſto faſciculum mirrhæ inter vbera noſtra, id eſt, in corde conferamus, vt in lectulo Salomonis, mirrhâ & aloë perfuſum IESVM collocemus; & propter timores nocturnos accincti gladiis eumdem lectulum ambiamus.

Dum enim quaſi in ægritudine ſuæ paſſionis IESVS amicus & Pater & Dominus noſter accumbit, nullo modo rationi conſentaneum eſt, vt per vias & plateas cum illuſoribus euagemur, ſed quaſi triſtes cum illo qui dicit *Triſtis eſt anima mea vſque ad mortem*; patienti compatiamur, morienti
Marc. 14.34. commoriamur, ſicut ait Thomas: *Eamus & moriamur cum illo*, vt ſurgenti
Ioan. 11.14. conreſurgamus, regnanti conregnemus: æqua enim ſorte his qui cum eo iuerunt ad bellum, ſpolia meritorum diſtribuet, vt præ participibus quidem, quia plus laborauit, principatum obtineat, & potiori donetur munere qui ſingulari vſus eſt certaminis paſſione.

Tres digiti Pater & Filius & Spiritus ſanctus. Tres iuncturæ ſunt in Patre,
Gen. 1. 2. illa tria quæ Geneſis in creatione rerum aſſignat dicens; *Dixit Deus fiat lux & facta eſt lux, & vidit Deus lucem quod eſſet bona*: & in aliis ſimiliter. In Filio tres æquè ſunt iuncturæ, natiuitas CHRISTI, mors, & reſurrectio. In Spiritu ſancto, ſpecies columbæ, ignis, & linguæ: vel caritas de corde puro, & conſcientia bona & fide non ficta:

Ibid. 26. Simul autem tota Trinitas loquitur: *Faciamus hominem ad imaginem, &c.* id eſt, Sacerdotem, ordinatione, poteſtate, executione, *ad imaginem & ſimilitudinem noſtram*, vt imitetur creatorem, regenerando nouum hominem ex aqua & Spiritu ſancto, ſicut in creatione mundi Spiritus ferebatur ſuper aquas: imitetur redemptorem noſtrum, qui redemit nos ſanguine ſuo, celebrando Miſſam, conficiendo Euchariſtiam: imitetur Spiritum, ſcilicet diligendo Deum ſupra ſe, & ſe poſt Deum, atque proximum tamquam ſeipſum. Quia verò homo ſemel naſcitur, & ſemel regeneratur, quotidie verò recordando paſſionem CHRISTI commortificatur, diligenti diſtinctione inſpiciamus quomodo accedant Sacerdotes ad hoc ſacrificium, quali corde, ore, manu, & cæteris ſenſibus.

Manus enim quibus geſtamus CHRISTVM in altari, quaſi quoddam vehiculum inunctum eſt, & ſolidum & tornatile, quo ad Patrem defertur & ad nos refertur, ſacroſancta illa Euchariſtia. Os autem quaſi porta ſiue oſtium eſt quo ad cor igreditur tamquam ad ſancta ſanctorum. Cor verò eſt tamquam arca vbi vrna aurea habens manna, tabulas teſtamenti, & virgam Aaron. Et ſunt iſta tria quaſi tres digiti, quibus Deus appendit molem terræ, id eſt, Sacramenta Eccleſiæ. Viſibilia enim elementa, ſub ſpecie quorum latet virtus inviſibilis, moles terræ non immeritò dicitur, hoc enim pondere, niſi virtus fidei mentem eleuaret ad diffidentiæ caſum, opprimere-

tur,

tur, & tamquam gigas ſub aquis gemerer. Laua itaque, ô Sacerdos, manus inter innocentes, tange labia forcipe de altari ſiue carbunculo; omni cuſtodia ſerua cor tuum, quoniam ex ipſo vita procedit, & ſic dignè appendes molem terræ, id eſt, Sacramentum & rem Sacramenti.

Nouus Rex, noua lex, vnus idemque mediator Dei & hominum, homo CHRISTVS IESVS, vnam eamdemque regulam iuſtitiæ ſobriè & temperanter vbique ſeruans, nihil indebitum in forma Dei vſurpauit, nihil niſi indebitum in forma ſerui à Iudæis ſuſtinuit. Cùm ergo loco debiti honoris & gloriæ, in via de torrente quidquid contumeliæ eſt & iniuriæ, audacia dæmonum ſimul & malitia Iudæorum illi propinaſſet, guſtauit quidem, ſed noluit bibere, id eſt, ad tempus excepit per diſpenſationem aſſumptæ mortalitatis, ſed ſtatim euomuit per gloriam reſurrectionis. Mutauit ſiquidem Dauid vultum coram Abimelec, ita vt ſaliuæ eius defluerent per barbam, & iudicaretur arreptitius. Et IESVS celata virtute diuinitatis, ſalinâ barbam abſcondit, quia infirmitatem oſtentans, per defectus humanæ fragilitatis quòd Deus eſſet in homine, non niſi paruulis ſuis, id eſt, Apoſtolis; & quidem opera fecit in eis quæ nemo alius fecit, ſed excæcatum erat cor populi illius ſicut ait Iſaias: *Excæca cor populi huius & aures eius aggraua.*

Nouus ſermo videtur in MSS.

Iſa. 6. 10.

Offenderunt itaque in lapidem offenſionis & petram ſcandali, cum malleis ſuis impingentes in illam, & undique cum clamore percutientes atque perfodientes. Sed lapis iſte pretioſus, iaſpis in paſſione, ſmaragdus in morte, topazius in reſurrectione, carbunculus in aſcenſione, de ſub pedibus Iudæorum tranſlatus eſt ſuper choros Angelorum; & dominatur non tantùm in vniuerſa terra, ſed in vniuerſa creatura cœli & mundi.

Dicit itaque regulare prouerbium: nouus Rex, noua lex. Rex quidem ab æterno eſt cum Patre creans & regens vniuerſam creaturam. Veniendo autem in regionem longinquam accipere ſibi regnum aliud, vt regnet ſuper duo regna Angelorum & hominum & faciat vnum regnum cœlorum: dum ſecundum quæreret, primum in latibulis ſuis repoſuit, & quaſi ſine regno erat, quoniam illud latebat, & hoc nondum ei obtemperabat. Fuit itaque pæne in omni malo, in medio Eccleſiæ & Synagogæ, quia Eccleſiam cum dolore paſſionis parturiebat, & Synagogam dolens amittebat, ſicut Ionas cucurbitam ſiue hæderam.

Vnde in paſſione orabat: *Mi Pater, ſi poſſibile eſt tranſeat à me calix iſte,* id eſt, non me crucifigat Iudæus, ſed quilibet alius: eſt enim iniquitas appoſita ſuper iniquitatem, cùm me virum pubertatis ſuæ occidit, & filium gentis ſuæ. Nam os meum & caro mea eſt Synagoga, cuius alumna eſt Virgo MARIA. Vnde Eccleſia non admittitur, niſi Synagoga expellatur, dicitur in Pſalmo: *Potum meum*, de incorporatione Eccleſiæ, *cum fletu miſcebam*, propulſione Synagogæ. Potum namque bibendo incorporamus, flendo verò lacrymas effundimus.

Math. 26. 39.

Pſ. 101. 10.

Cùm itaque mali coloni de vinea patris ſui filium eieciſſent & occidiſſent, tranſiuit de gente in gentem, & de regno ad populum ſiue regnum alterum,

& ramis bonæ oliuæ fractis, inſertus eſt oleaſter in bonam oliuam, vt ait Apoſtolus. An Iudæorum Deus tantùm? Nonne & Gentium? Immò & Gentium. Dominus itaque regnauit exultet terra, &c. Velint nolint Iudæi qui
Ioan. 19. 15. dixerunt: *Nos Regem non habemus niſi Cæſarem.* Dominus regnauit iraſcantur populi. Rex æternus, ecce factus eſt Rex nouus adquirendo regnum nouum, non admittendo æternum. *Clarifica me*, inquit Rex nouus
Ioan. 12. 18. ad Patrem, *claritate quam habui priuſquam mundus eſſet, apud te.* Dictum eſt ei, *& clarificaui, & iterum clarificabo.*

Gratis quidem æternum accepit à Patre regnum, ſed nouum multo labore & pretio adquiſiuit. Iacob & multo tempore, & multo labore apud Laban ditatus & dotatus eſt gregum & familiarum atque vxorum honore &
Gen. 32. 10. ſubſtantiâ; ita vt cùm reuertitur dicat: *In baculo meo tranſiui Iordanem iſtum, & nunc cum duabus turmis regredior.* Quaſi diceret: Reuertor ad terram meam cæleſtem patriam, & ad locum natiuitatis meæ, ſinum paternum, de cuius ſubſtantia ante luciferum genitus ſum, cum duabus turmis, vtique latrone de ſupplicio, & Patrum antiquorum grege de inferno. Qui in baculo factus ex muliere, factus ſub lege ad conuallem lacrymarum deſcendi vel in baculum crucis tranſiui humilitatem mortalitatis, & ad Laban qui ſe ſe transfigurat in Angelum lucis deſcendi, tulique ſubſtantiam eius, vniuerſa ſcilicet arma, in quibus confidebat, & ſpolia diſtribui, vaſa contumeliæ illi relinquens, & vaſa in honorem ad Patrem mecum referens.

Hic aliquid videtur deeſſe. Corpus CHRISTI ſpeculum eſt, balneum eſt, viaticum eſt, tentorium eſt, ſcutum eſt, propitiatorium eſt, oraculum eſt: ſpeculum dicit *attendite & videte, Exemplum dedi vobis.* Balneum dicit, *Niſi lauero te non ha-*
Ioan. 13. 18. *bebis partem mecum*; & *Niſi quis regeneratus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non intrabit in regnum cælorum.* Viaticum dicit. *Ego ſum panis viuus qui de*
Ioan. 6. 41. *cælo deſcendi*, & *niſi manducaueritis carnem Filij hominis, & biberitis eius ſanguinem non habebitis vitam in vobis.* Tentorium dicit. *Hæc quotieſcun-*
Math. 23. 37. *que feceritis in mei memoriam faciatis*, &, *quoties volui congregare filios tuos quemadmodum gallina congregat pullos ſuos ſub alas & noluiſti?* Scutum di-
Ioan. 11. 14. cit. *Bonus paſtor animam ſuam ponit pro ouibus ſuis*, &, *Ego vado immolari pro vobis.*

Item Apoſtolus de ſpeculo. *Ante quorum oculos CHRISTVS præſcriptus eſt.*
Deut. 28. 66. Et Moyſes. *Et erit vita tua pendens ante oculos tuos.* Et Pſalmiſta. *Oculi mei ſemper ad Dominum.* Item Iob de balneo. *Petra fundebat in riuos*
Cant. 5. *olei.* Et Sponſa: *Laui pedes meos quomodo inquinabo illos?* Et, *dentes tui ſicut greges caprarum quæ aſcenderunt de lauacro.* Iacob de viatico dicit: *Si*
Geneſ. 28. *Dominus Deus meus fuerit mecum in via iſta qua ego ambulo & dederit mihi panes*, &c. Item Pſalmiſta de tentorio. *Extendens cælum ſicut pellem.* Et, *Ex-*
Pſal. 5. 13. *tendit manum ſuam in retribuendo.* Et, *Super iram inimicorum meorum extendiſti manum tuam*, &, *In Idumeam extendiſti calciamentum meum.* Item de ſcuto Ieremias: *Dediſti eis ſcutum laborem tuum.* &, *Domine vt ſcuto bonæ voluntatis coronaſti nos.*

IN COENA DOMINI.

SERMO III.

MELIVS *eſt vocari ad olera cum caritate quàm ad vitulum ſaginatum cum odio.* Sponſa agni hodie in mandato pedes ſuos abluit, in menſa carnes agni comedit, in altari chriſma & oleum conficit. In mandato pedes abluuntur; in menſa fercula Salomonis apponuntur; in altari tam regium quàm ſacerdotale vnguentum diuinis apparatibus præparatur. Peccata purgantur in mandato, merita comparantur in conuiuio, præmia redduntur in vnguento. Prou. 15.17.

CHRISTVS purgat ſordes filiarum Sion & ſanguinem Ieruſalem lauat in mandato, quia tam venialia quàm criminalia dimittit in baptiſmo. Vocat denique ad menſam à mandato, quia dignus eſt operarius cibo ſuo, colonus vineæ denario, mercenarius pretio, vt ſit beatus qui labores manuum ſuarum manducauerit in regno Dei. Lætos verò & ſaginatos CHRISTVS à chriſmate nuncupatus, tanquam membra ſua in Reges & Sacerdotes conſecrat, vt ſimus hæredes quidem Dei, cohæredes autem CHRISTI, vnde Petrus, *Vos autem genus electum, regale ſacerdotium, gens ſancta, populus acquiſitionis.* Separatim tamen de ablutione pedum, ſeorſim de comeſtione agni & panis qui de cœlo deſcendit, & ſigillatim de confectione chriſmatis & olei, remoto ſatietatis faſtidio, aliqua dicere volumus. 1. Pet. 2. 9.

Dicendum ergo priùs de mandato & quare talis ablutio pedum, mandatum vſualiter ab omnibus dicatur, breuiter explicandum. Ioannes Euangeliſta, qui ordinem ipſius mandati nobis expoſuit, quare etiam ſic vocandum eſſet, explanauit vbi dicit. *Poſtquam ergo lauit pedes eorum accepit veſtimenta ſua: & cum recubuiſſet, iterum dicit eis, ſcitis quid fecerim vobis? Vos vocatis me Magiſter & Domine, & bene dicitis ſum etenim. Si ergo laui pedes veſtros Dominus & Magiſter, & vos debetis alter alterius lavare pedes. Exemplum enim dedi vobis, vt quemadmodum ego feci vobis, ita & vos faciatis.* Ecce planum eſt quare dicatur mandatum, quia videlicet & dicto & exemplo eſt nobis mandatum. Inde etiam eſt quod Antiphona illa quæ eſt *Mandatum nouum do vobis*, ibi præcinitur vt ſecundùm illud quod voce & opere agitur, mundetur conſcientia noſtra ab operibus mortuis ad ſeruiendum Deo viuenti. Ioan. 13.

Sed rem ipſam enucleantes, munditiam huius balnei ſeu ablutionis, non nudo & vacuo ſermone attrectemus, ſed opere & veritate lepróſæ animæ noſtræ & immundo corpori adhibeamus. Certè, Fratres cariſſimi, aqua iſta non eſt ſicut Abœna & Farfar fluuij Damaſci, quæ Naaman leproſum numquam ſanare potuerunt, non eſt ſicut aqua Ægypti, quæ in ſanguinem verſa

eſt propter induratum cor Pharaonis, non eſt ſicut ſteriles aquæ Iericho, quæ ante aduentum veri Heliſæi, odibilem illum locum reddebant, non eſt ſicut aqua de Mara quam filij Iſraël bibere non poterant.

Eſt autem aqua benedictionis, eſt aqua Siloë quæ cum ſilentio vadit, eſt aqua de petra quam interrupit Moyſes in eremo, percutiens bis ſilicem, & adaquauit homines & iumenta. Eſt aqua ſuper quam fertur Spiritus Domini. Eſt aqua Iordanis in qua CHRISTVS à Ioanne baptiſatur. Quid plura? aqua baptiſmatis eſt, aqua de latere CHRISTI eſt. Bone IESV non erat aqua de qua pedes noſtros ablueres, niſi eam de ſacris viſceribus tuis lanceato latere emanares? Bone IESV quid nobis & tibi, vt pedes noſtros ablueres, vt veſtimenta poneres, & linteo te præcingeres, ut te inclinans in terram, ſanctum illum verticem quem Angeli deſiderant aſpicere, pedibus diſcipulorum, immò proditoris tui ſubſterneres? Bone IESV ſuper Cherubin reſidens ſolo verbo purgationem peccatorum facere poſſes, ſed parum in hoc duram ceruicem noſtram emollires, ſi quaſi ſine labore & impenſa præſtita, vicem obſequij repoſceres.

Fratres cariſſimi, non ſuſtineamus diu ad pedes noſtros IESVM proſtratum iacere, ſed citò mundati adquieſcentes eleuemus ipſum reuerentia qua debemus. Quid enim, an non videtis IESVM quærere pedes noſtros, tenere, rigare, abluere, fricare, tergere & inungere? Si non vides,
Eſai. ſaltem audi ad pedes tuos iacentem & dicentem: *Ego ſum, ego ſum ipſe qui*
43. 25. *deleo iniquitates, & peccatorum tuorum non recordabor amplius.* Certè vox iſta, vox CHRISTI eſt. An loquelam eius non cognoſcitis? Certè lo-
Luc. 7. quela ſua manifeſtum eum facit. Mariæ Magdalenæ dicit: *Remittuntur tibi*
48. *peccata tua.* Adulteræ in adulterio deprehenſæ dicit: *Vbi ſunt qui te accuſa-*
Ioan. *bant? Nemo te condemnauit? At illa. Nemo, Domine. Nec ego te, inquit,*
8 10. *condemnabo.* Paralytico ait: *Fili, remittuntur tibi peccata tua.* Fratres, ho-
Math. 9. 2. die, ſi vocem iſtam audieritis, nolite obdurare corda veſtra. Ego ſum, clamat, ego ſum, vt ſi ad primam vocem non excitaris, vel ad ſecundam expergiſcaris. Ego ſum creator, ego ſum redemptor. Si quia te creaui non non me audis vel agnoſcis, ſaltem quia redemi non aſperneris me Patrem recognoſcere, quia cognouit bos poſſeſſorem ſuum & aſinus præſepe domini ſui, Iſraël autem me non cognouit. Ego ſum, ego ſum, inquit, ipſe qui deleo iniquitates tuas. Dele, dele iniquitatem meam, facieſne ita? Planè, inquit, faciam & excoquam ad purum ſcoriam tuam.

Tria certè genera emundationum ſunt, quorum aliud fit per ablutionem, aliud per emiſſionem, tertium per excoctionem. Lauantur recentia & minora, delentur vetuſtiora & duriora, excoquuntur fortiora & aliter inuincibilia. Lauantur aquâ vitia quæ contraximus de corruptione reatus primi parentis, id eſt, fomes peccati. Delentur ferro paſſiones peccatorum quæ per legem operantur in membris noſtris. Excoquuntur igne conſuetudines peſſimæ abominationis quæ velut cicatrices putruerunt & poſſederunt nos in regno mortis. Omnia iſta mundantur in mandato iſto, ſi fides aquam exhibuerit, ſi ſpes peluim ſuppoſuerit, ſi caritas aquam calefecerit, & multitu-

dinem peccatorum per manutergium operuerit. Adhuc plura de mandato ſupereſſent dicenda, niſi vocaret nos cœna.

Sed quid dicam de cœna iſta, cum me ſtupor apprehendat recogitantem quid in ea factum ſit, & attendentem quid in ea faciendum ſit? Si Regina Saba videns omnem ſapientiam Salomonis, & domum quam ædificauerat, & cibos menſæ eius & habitacula ſeruorum, & ordinem miniſtrantium veſteſque eorum & pincernas, & holocauſta quæ offerebat in domo Domini, vltra non habebat ſpiritum: quid ego tantillus ad tanta, elinguis ad ineffabilia, rudis ad æterna, inſenſatus ad ſuperexcedentia, terrenus ad cœleſtia, immundus labiis & toto corpore ad ſancta ſanctorum, ad ea quæ ſole clariora, lunâ pulchriora, aſtris ſunt mundiora? Lingua ergo Pauli, in quo loquitur CHRISTVS, loquar ad vos de cœna Domini; linguâ Iſaiæ, cuius labia mundauit Angelus Domini tangens ea forcipe altaris, non meâ quæ eſt immunda, quæ eſt implicata, quia impeditioris & tardioris linguæ factus ſum, ex quo aperui os meum tractare de his quæ apponuntur in menſa diuitis.

Dic Paule, dic de pane & calice huius menſæ quid tibi videatur. *Ego*, 1.Cor.
inquit, *accepi à Domino quod & tradidi vobis, quoniam Dominus IESVS* 11.23.
in nocte qua tradebatur, accepit panem & gratias agens fregit & dixit: Accipite & manducate hoc eſt corpus meum quod pro vobis tradetur. Hoc facite in meam commemorationem. Similiter & calicem poſtquam cœnauit dicens; Hic calix nouum teſtamentum eſt in meo ſanguine, &c. Quid ergo, Paule, tibi videtur, bonus enim homo es, quid, inquam, tibi videtur de comeſtione huius panis & bibitione huius calicis? Eſtne vtile omni Chriſtiano ſemper & vbique & quocumque modo accedere ad menſam iſtam?

Multiplici quæſtioni multiplex debetur reſponſio. Omni quidem Chriſtiano vtilis & neceſſarius eſt cibus Dominicæ menſæ qui vocatur Euchariſtia, ſed ſub conditione, ſed in loco, ſed in tempore, ſed in modo. Locus eſt Eccleſia conſecrata. Tempus ante omnem cibum vel potum. De modo multiplex fit ſubdiuiſio. Ad modum pertinet habitus animæ congruus, ſicut in Euangelio eiicitur ille qui intrauerat non cum veſte nuptiali, id eſt, ſine dilectione Dei & proximi. Ad modum pertinet qualitas mentis accedentis ad Euchariſtiam.

De conditione eſt vt ſit regeneratus in libertate ſpiritus. De loco Moyſes, vt in domo una, id eſt, in vnitate Eccleſiæ. De tempore, vt priùs probet ſe homo, & ſic de pane illo edat, & de calice bibat. Vtrum ſit pœnitens an impœnitens, vtrum pœnitentiam inchoauerit an non, vtrum cum reuerentia accedat, an procaciter ſe ingerat, non diiudicans corpus Domini; vtrum ſacramentum an rem ſacramenti accipere ſe credat. Ad modum pertinet, vt caſtus, vt deuotus, vt timoratus, vt compunctus accedas. Ad modum pertinet vt veraciter credas, corpus verum & ſanguinem CHRISTI eſſe in altari ſub ſpecie viſibili, nec eſſe illam ſpeciem corporis vel ſanguinis CHRISTI qui ibi eſt inuiſibiliter, ſed panis materialis & vini, quæ ibi non ſunt ſubſtantialiter.

Diſcute ergo intra te conſcientiam tuam, & ſi mortalia peccata vel non

fuerunt in te, vel deleta ſunt per confeſſionem & pœnitentiam, ſecurus de miſericordia, pauidus de conſcientia, accede ad cœnam agni, & agnus factus agnum comede, non ſicut lupus, ſed ſicut agnus. Iudas enim ſicut lupus agnum deuorat, ſed crepuit medius, tenebris non comprehendentibus lucem ſed euaneſcentibus. Petrus agnum comedit, & ſanguine eius vtramque poſtem liniens, exterminatorem Angelum à ſe exterminauit. Et hæc de cœna non ad ſatietatem, ſed prælibationem cibi ſalutaris dicta ſunt.

Reſtat de vnctione chriſmatis & olei. Sed chriſmate Reges, Pontifices, Sacerdotes inunguntur. Regere ergo terram ſuam & populum ſuum debet qui inunctus eſt, vt imperet, non ſeruiat deſideriis carnis. Vnde Apoſtolus.
Rom. *Non regnet peccatum in veſtro mortali corpore.* Pontificali etiam auctoritate
6. 12. anathematizare debemus quæcumque vitia in nobis legi Dei non ſunt ſubiecta. Sacerdotali quoque adminiſtratione omnia debemus probare, & quod bonum eſt tenere, ſicut ſacerdotes in veteri teſtamento decernebant, qui mundi eſſent vel immundi, quæ lepra & quæ non lepra.

Sed quia hæc diſcretio ſpirituum non omnibus datur, nec illa poteſtas pontificalis, calcandi ſuper ſerpentes & ſcorpiones, nec illa regalis libertas iuſtitiæ vt nemini ſeruiamus vmquam, videlicet ſemper exiſtentes immunes ab omni crimine; conſecratur oleum infirmorum, vt nullis obſtupefacti peccatorum infirmitatibus, diſcrimine deſperationis abſorbeamur. Semper enim de miſericordia Dei ſperandum, ſemper ad oleum reuertendum eſt. Fili olei IESV, da nobis peccatoribus oleum indulgentiarum, da ſanctis chriſma virtutum, da conuiuatoribus tuis agnum redemptionis, da in mandato tuo reſidentibus abſolutionem peccatorum; qui viuis & regnas.

IN COENA DOMINI.

SERMO IV.

NON mirum ſi ſuauiter omnia diſponit, qui in conceptione ſicut pluuia in vellus deſcendit, in conuerſatione ſine peccato, & prædicatione ſine mendacio, oleo gratiæ vaſa miſericordiæ impleuit. Cuius nomen oleum effuſum, in paſſione ſicut agnus non aperuit os ſuum, in reſurrectione Petro negatori ſuo primas ſalutes mandauit, in aſcenſione omnibus communiter Apoſtolis benedixit. Hæc ſapientia attingit à fine vſque ad finem fortiter, quia vt gigas ad currendam viam incarnationis ſuæ, exultauit, vbi *à*
Pſal. 18. 7. *ſummo cœlo egreſſio eius, & occurſus eius vſque ad ſummum eius.*
Pſ. 103. O Domine *omnia à te expectant*, &c. Expectat Pater antiquus ille dierum, holocauſtum & ſacrificium aſſumpti à verbo corporis, pro redemptione generis humani, tamquam duos hœdos optimos, Rebeccæ, id eſt, gratiæ manibus præparatos, ſicut nouerat velle patrem. Expectat Angelus pla-

catam IESV videre faciem, in quam deſiderat proſpicere, prodigi filii nequaquam inuidens reparationi, quinimo conſilium Dei ſuſtinens, mortem Regis & Domini ſui, ſpe ſalutis humanæ conſiderat, nec vindicat.

Panem igitur illum de duabus decimis, id eſt, diuina & humana compactum natura, triduanâ decoctione, id eſt, cruce, monumento & inferno allatum triduo ſuſtinent, videlicet à peccato Adæ, id eſt, ante legem, ſub lege, & tempore gratiæ, vſque ad Aſcenſionem Domini. Sed ille famelicus qui non poterat implere ventrem ſuum de ſiliquis, quas porci manducabant, eò quòd vitia potiùs naturam deſtruant quàm reſtituant, vitulum ſaginatum expectabat, cuius cornibus inimicos ventilaret, & corio pedes calciaret, carne famem ſatiaret, adipe & pinguedine dolores temperaret, ſanguine captiuitatem redimeret, inteſtinis interiorem munditiam compararet, pedibus ad patriam repedaret, capite in interiora velaminis contemplationem attolleret. *Omnia ergo à te expectant vt des illis eſcam in tempore.* Pſ. 103. 27.

Quid eſt omnia? numquid draco? numquid animalia puſilla cum magnis? numquid reptilia? equidem & ipſa. Nam vt litteram breuiter tangamus, omnem creaturam ſuam paſcit Deus. Myſticè verò, & diabolus habuit fiduciam quod influeret Iordanis in os eius, quia morte perpetua putauit CHRISTVM detinendum, quem purum hominem autumabat & Deum prorſus ignorabat. A Iudaïca voracitate leo rugiens accucurrit, vt illum deuoraret, cùm Iudam ſibi ſociauit, cùm Scribam & Phariſæos in inuidiam excitauit, cùm in vaccis populorum, mugitum clamoris *crucifige, crucifige* immiſit.

O fera peſſima! ô crimen extentiſſimi ventris! ô inferne! ô diabole! ô mors! quid vobis cum agno noſtro? Si ſaperetis non attrectaretis. Si intelligeretis, ab eo abſtineretis. Molliſſima quidem & ſapidiſſima caro eius; ſi dignè à dignis ſumatur, ænea, ignea, & lapidea, ſi labiis immundis & conſcientiâ corruptâ contingatur, ita vt molas leonum confringat, & anima dilacerata iudicium mortis præſumptoribus inferat. Cæcitas quidem ex parte contigit in Iſrael qui non cognouit Dominum ſuum, in te autem diabole poſuit Deus tenebras ne cognoſceres: & facta eſt nox vt occideres. O voraciſſime, venenum tuum non vincit antidotum noſtrum, quin potiùs putrida malitia tua euaneſcit, ſi radios ſuos detexerit potentiſſima ſapientia.

Deuorat itaque bellua Ionam, vt pluſquam Ionas ſecum extrahat diuitias ſanctorum, quas includebat illa cruentiſſima infernalis ſanguiſuga, & paradiſo nouas inferat eſcas de captura quam in arcu & pharetra venatu apprehenderat primogenitus mortuorum & princeps Regum terræ IESVS. *Omnia à te expectant, &c.* Suſcipit aër pendentem in cruce, excipit terra depoſitum in monumento; infernus contremiſcit euertentem omnia & quærentem drachmam ſuam in lacu in quo non eſt aqua: cœlum aſcendenti inclinat cacumen ſuum, & in ſede præparata ab æterno cum iubilatione recipit. Sic omnia reficit qui omnia fecit. *Omnia à te expectant, vt des illis eſcam in tempore.*

Nil in fide Chriſtianorum maius vel melius quàm hoc cum omni veneratione recolendum Sacramentum Dominici corporis & ſanguinis, quod ab-

Ego autem, inquit, *orabam: Pater ignoſce illis quia neſciunt quid faciunt.* Sic Pſal.
IESVS ſimul adſcendit ad montem myrrhæ, & ad collem thuris, quia & 108. 4.
patitur & pro perſecutoribus precatur. Pluſquam ſatis equidem amarus fuiſ- Luc. 23. 34.
ſet Diuinitati complexus humanitatis, niſi præmiſſa gratia natiuum corrigeret ſaporem & vnionis vnctio omnem de carne venientem leniret aſperitatem. Culpam ſiquidem præfocauit, ſed pœnam non exterminauit. Vnde:
Calix in manu Domini vini meri plenus mixto, & inclinauit ex hoc in hoc ve- Pſal.
runtamen fæx eius non eſt exinanita, &c. *& dolores noſtros ipſe portauit.* 74. 9.
Cùm ergo ad humanam naturam verbum acceſſit, ad montem myrrhæ venit.

Rurſum cùm Ieroſolymam paſſurus aſcenderet dicens: *Ecce aſcendimus* Math.
Ieroſolymam, & filius hominis tradetur principibus Sacerdotum, &c. ad 20. 18.
montem myrrhæ aſcendit. Ibi humana & diabolica eatenus ſe excuſſit ſæuitia, vt fines nullos faceret, ſed ſecundùm ſuam ſententiam res procederet. Ex occulta enim abyſſo malitiæ immiſſiones diabolicæ toto flatu & impetu admotæ, corda & ora Iudæorum vſque ad diruptionem inflabant, & in Dei
filio tam turpia quam crudelia compluebant. Vnde in Pſalmo loquitur. *In* Pſal. 87.
me tranſierunt iræ tuæ, & terrores tui conturbauerunt me. Ecce proditio, ven- 17.
ditio, manus iniectio, coruina oſculatio, flagellatio, colaphiſatio, irriſio, blaſphematio, falſa accuſatio, ſputorum exceptio, crucis affixio, aceti oblatio, capitum commotio, & quorumlibet peſſimorum excogitata adinuentio. IESVM tenent, IESVM obſident, IESVM tamquam ſcabellum pedum ſuorum premunt & poſſident.

Tu vero qui ad hoc ad montem myrrhæ veniſti, quid agis? quid facis?
Meſſui, inquit, *myrrham meam cum aromatibus meis.* Plurimam ſegetem in Cant. 5.
paſſione mea meſſui, quia exinde mundum redemi & ad palatia mea, paſ- 1.
ſionis meæ cultores & imitatores innumerabiles reportaui. Sequuntur autem eum qui ſunt ex parte eius, videlicet ſancti martyres, & confeſſores. Quorum hodie ſolemnes viſitans epulas, ſibi ac Patri ac Spiritui ſancto loquitur dicens. Vadam ad montem myrrhæ, &c. Nil enim ſine IESV feſtiuum, nil in omnibus conuenticulis ſanctorum memorabile, aut egregium. Sicut enim corpus ſine capite, truncus iacet, ſic Eccleſia niſi Chriſto cohæreat, nuſquam & numquam gaudet. Tanquam igitur haſtilia ſtipite hærent in candelabro, ſic diuerſorum graduum, officiorum & ordinum fideles, hîc fide, illic re concorporantur Chriſto capiti ſuo. Nihil autem myrrhatæ amaritudinis, quæ prima abijt, Sancti ad cælum ſecum detulerunt, ſed tantùm odorem ſuauitatis, ſed fructum immortalitatis.

Quærat verò vnuſquiſque ſcalam aſcenſoriam ad montem myrrhæ, quia fœtor & putredo iam mundi fines impleuerunt, & columba de arca Noë emiſſa, extra non quieſcens obſidionem corruptionis, ſæculum ambire renuncians, puritatem internam è veſtigio repetit, & intrare in gaudium Domini ſui quærit. Horum, fratres cariſſimi, ſolemnitas hodie à nobis recolitur, horum merita & præmia à fidelibus celebrantur. Non abhorreamus itinera eorum quamquam myrrhata, quia momentaneum & leue tribulationis noſtræ, operatur ſupra modum æternæ gloriæ pondus in nobis.

P

Veteres itaque & cruentatos panes martyrij eorum aſſumamus, & tunicam Ioſeph intinctam ſanguine hædi nobis aptemus. *Oportebat*, inquit Euangelium, *Chriſtum pati & ita intrare in gloriam ſuam*; & Apoſtolus, *Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei.* Petroſa quidem & ſpinoſa eſt via, ſed ab his abſoluta patria. Grata etiam magis quies eſt poſt laborem, & quò ampliùs ad lectum fatigatus veneris eò indulgentiùs quieſcis. Non reputemus graue & grande diſpendium, preſentem laborem, quia citò releuabitur compendio peruentionis. Audi exploratorem fœlicitatis futuræ & contemplatorem inſtantis pœnæ, quàm nihili pendat præſentia dum attendit æterna. *Quoniam*, inquit, *mille anni ante oculos tuos tamquam dies heſterna quæ præterijt.*

Luc. 24. 26. Act. 14. 22. Pſa. 89. 4.

Mentis bonæ radicem nil fortiùs à terra euellit, quàm conſideratio huius laborioſæ inſtabilitatis, & nunquam commutanda ſors quam aſſignabit ſententia futuri examinis. Dubitabilis & incomparabiliter formidabilis continuatio duarum extremitatum, id eſt, vitæ præſentis & futuræ. Mediator autem qui ambages & veteres interruptiones Dei & hominis ſoluere venit, & actiones noſtras aduerſùs malignum innouare & perpetuare, pœnitentia interueniente, in hodierno Euangelio quibus priuilegiis, & quibus in integrum reſtitutionibus anteceſſores noſtri hereditatem immarceſſibilem conſeruatam in cœlis recuperauerunt, oſtendit dicens: *Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum*, &c. Cauentes itaque faſtidium prolixitatis, quàm breuiter poſſumus vtilitatem morum exinde mutuamus.

Math. 5. 3. *Deeſt aliquid.*

In primo cornu agni ſcribendo nomina noſtra, in libro vitæ vocat gratia Dei oues ſuas nominatim. In ſecundo mittit diſcipulos ſicut agnos in medio luporum, vt patientiâ ſuâ vincant hoſtilem malitiam. In tertio iam non habent colluctationem contra carnem & ſanguinem, ſed aduerſùs principes & poteſtates, ſpiritualia nequitiæ in cæleſtibus ventilant cornu. In quarto fit propitiatio animarum per ſanguinem Chriſti. In quinto aratra Euangelij per auditorum arua ſulcando & ſeminando Verbum Dei trahuntur. In ſexto Sacerdotale. In ſeptimo regale officium initiatur & ſanctificatur. Non inconuenienter & ſeptem cornua, ſeptem illa remunerationis & beatitudinis itinera ſunt; videlicet paupertas ſpiritus, manſuetudo, luctus, eſuries & ſitis iuſtitiæ, miſericordia, munditia, cordis & pax. Oculi verò agni ſunt his exercitationibus cooperatoria cariſmata ſeu præmia repromiſſa, id eſt regnum cœlorum, poſſeſſio terræ, conſolatio, ſaturatio, miſericordiæ recompenſatio, viſio Dei, & filiatio. Hi ſunt etiam dentes de quibus dicitur, *Dentes tui ſicut grex tonſarum quæ aſcendit de lauacro.* Maſticatis enim paſſione, vel mortificatione ſanctis, ad ſui ſtomachi ſecretoria traijcit, & occultorum ſuorum conſcios efficit, quia abſcondit eos à conturbatione hominum. O ſancti, ô beati, ô electi Dei viſceribus eius connumerandi, exalationes ſacras & emiſſiones puriſſimas reſpergite famelicis veſtris; quia in idipſum refluxiones gratiarum vobis continuabuntur, nec copia deerit, vbi venas gratiæ nulla auaritia claudit. Lazarus noſter ante fores veſtras nudus, mendicus, vlceroſus, famelicus iacet expectans micas,

Cant. 4. 2.

præſtolans reliquias de plenitudine menſæ, de ſtillicidiis fæcundiſſimæ cœnæ. Operite nudum iuſtitiâ,& carnem veſtram ne deſpexeritis. Pro miſeria, mendico ferte opem, vlceroſo apponite medicamen, famelico porrigite panem & exuli de reditu ſolamen; deliciæ veſtræ, nec deſunt aduenientibus, nec ſuperfluunt abeuntibus. Ea regulariter moderatione regio veſtra diſpenſatur, vt ſicut prædeſtinationi nihil minuitur, ſic nihil ſuperaddatur. Nondum impletus eſt numerus fratrum veſtrorum, de quorum germanitate etſi pro incerto ſortis noſtræ non præſumimus, tamen vt compatriotas nos admittatis humiliter optamus. Ad patrem igitur veſtrum & patrem noſtrum oculos eleuantes totis medulis clamamus, Pater Abraham miſerere mei & mitte Lazarum vt intingat extremum digiti ſui in aquam de ciſternis Bethlemiticis, vel de fontibus ſaluatoris, & refrigeret flammam noſtram qua cruciamur. Paſſionibus namque & tentationibus carnis accenſi, diabolicis ſufflatoriis vrimur, & penè nemo eſt qui ſe abſcondat ab incendio iſto. Quaſi ergo torris erutus de igne & quaſi facies ollæ combuſtæ, nos Ethiopes manus Dei præuenientes coram illo procumbimus, ſpem de Pſalmo habentes in quo veraciter dicitur, *Ecce alienigenæ & Tyrus & populus Æthyopum hi fuerunt illic*, ſi apud vos non eſt locus impatientiæ, neque verecundiæ. Maria Magdalena, Mathæus publicanus, Paulus blaſphemus, latro in cruce, nonne de hoc genere aliquando fuerunt: hæc autem ſpes in ſinu noſtro eſt quod os putei tantarum miſericordiarum & potentiarum nondum clauſum eſt; adhuc plures abſorbet, & quos abſorbuerit ſuper niuem dealbat, & maſſæ candidatorum agglutinat. Pſal. 86 4.

IN COENA DOMINI.

SERMO V.

FILI *hominis &c.* Menſa Domini diues & magna omnes recipit, & quantùm ad ſe omnes reficit. Clamat enim Dominus menſæ, dicens: *Venite ad me qui laboratis & onerati eſtis, & ego reficiam vos.* Qui laboratis non in ſaturitate pro terrenis honoribus & diuitiis, & onerati eſtis, poſtquam adquiſieritis; Venite ad me Deum & ad doctrinam Dei, & ego vos reficiam non pane illo deſiderabili de quo Daniel: *Et panem deſiderabilem non comedi*; ſed pane viuo qui de cælo deſcendit. Reficiam ſicut Eliam, ne in via deficiatis. Sacramenti cortice operto corpore ſancto Chriſti, in via reficiam, manifeſtata viſione, & reuelatione, perficiam in patria: hîc enim reficiendi per fidem ambulamus, ibi perficiendi, facie ad faciem Deum videbimus. Ezec. 3. Math. 11. 28. Dan. 10. 3.

Ad hanc refectionem quia intus quaſi incluſa latet virtus & veritas ſanctæ Euchariſtiæ paſſim accurrant & boni & mali. Aliquando feſtiuiùs & ſæpius mali quàm boni, ſemper autem etſi tardiùs boni deuotione pleniori quàm mali. Contemplor & comploro, non ſolùm ſpiritales, ſed animales & car-

nales, ſeſe ad menſam Domini ingerere. Sedet ad menſam Domini homo ſpiritualis cum Apoſtolis, nec in fide nec in ſorte diſſimilis. Hîc paſcit, hîc cubat in meridie habens ſtatum quietis iuxta menſam refectionis, dicens cum
Math. 15. 4. Petro: *Domine bonum eſt hîc me eſſe*, vt ſit læua tua ſub capite meo, lucra ſæculi tamquam ſtercora contemnenti; & dextera tua, in qua eſt calix benedictionis, amplexetur me.

Ioan. 6. 60. Quid animalis? Tamquam canis in circuitu menſæ oblatrat dicens: *Durus eſt hic ſermo quis poteſt eum audire?* hic accipit corpus Domini de menſa, ſed non percipit. Non enim animalis homo percipit quæ Dei ſunt; perciperet, ſi ad ſalutem acciperet. Ad ſalutem acciperet, ſi cum fide & deuotione accederet. Sed diſputat quomodo hoc fiat. Quot namque ſcrupulos vel ſibi obijcit vel ſoluit, tot & plura ſunt in ſanctuario Dei quæ non intelligentur niſi in nouiſſimis. Animalis eſt frater ille ſenior in agro qui non intrat ad epulandum vitulum ſaginatum, quem pater reuertenti prodigo immolauerat, diſputat & murmurat non poſſe fieri, de pane corpus Chriſti, cum potuerit totus mundus de nihilo fieri; canis eſt.

Quid carnalis? Muſca eſt, muſca canina. Quid facit muſca in menſa? Inquietat, contaminat, perdit ſuauitatem vnguenti. Leues, inſtabiles, murmuratores, curioſi, ſunt muſcæ. Si contigerit muſcam calicem intraſſe & corpus Domini in manibus tuis tetigiſſe, valde, vt dignum eſt, doles & iraſceris. Cur ergo, ne ſis ipſe muſca, te non corrigis? Vide actus tuos, ſi murmuras, in hoc es muſca, quia ipſa murmurat. Si alios inquietas muſca es, quia inquietat. Si inſtabilis es, muſca es, quia numquam aut vix in vno loco ſtat. Si aſtutiâ tuâ corrumpis alicuius ſimplicitatem, muſca es, quia quod tangit, corrumpit. Abraham abigebat muſcas ne contaminarent ſacrificium ſuum quod Deo offerebat. Vtinam non ſicut ſunt modo muſcæ alatæ, ſic non eſſent qui menſam Dei, infidelitate aut turpi conuerſatione infeſtarent.
Cap. 22. 15. Apocalipſis eijcit canes dicens: *Foris canes, venefici, impudici, homicidæ, idolis ſeruientes, & omnis qui amat & facit mendacium.*
Ezech. 3. 3. His eiectis redeamus ad filium hominis, id eſt, ad ſpiritalem hominem, *fili hominis, venter tuus comedet, & viſcera tua replebuntur volumine iſto quod ego do tibi, & comedi illud: & factum eſt in ore meo ſicut mel dulce.* Vt ait Salomon:
Eccli. 36. 20. *Eſt cibus cibo melior*; eſt cibus gulæ, eſt cibus animæ; Eſt cibus ventris, eſt cibus mentis, eſt cibus corruptibilis, eſt cibus incorruptibilis. Eſt cibus qui guſtatus affert mortem, eſt cibus qui manducatus confert vitam. In paradiſo ſuadet ſerpens comedere lignum ſcientiæ boni & mali. In cænaculo grandi ſtrato, poſt carnes veteris agni, tradit IESVS Apoſtolis ſacramenta corporis & ſanguinis ſui. Opponit itaque Dominus lignum ligno, cibum cibo. Hodie in cœna cibum, cras in cruce lignum. In cibo ſumitur, in ligno crucifigitur. In cibo refectio accipitur, in ligno pretium redemptionis, ſoluitur. Euchariſtia appellatur cibus, lignum ſancta crux.

Mira conuerſio in cibo, vbi de pane corpus Domini conficitur, de vino ſanguis. Dura paſſio vbi clauis teneriimum & caſtiſſimum corpus Dominicum configitur & latus continens pretioſiſſimum theſaurum lanceâ militis aperitur. O Domine qui paſcis me & de tuo & de te, quid rependam niſi mea &

me. O Domine qui me redimis non auro & argento, ſed ſanguine & corpore tuo, quid retribuam niſi carnem & animam? Si me appendo totum in ſtatera crucis iuxta te totum, quæ viciſſitudo recompenſationis, quæ comparatio tantilli & tanti? Quid viliſſimus vermiculus in menſa Domini?

Sed habet Dominus non vnam tantùm menſam, ſed multas. Quot ſunt diuerſitates animalium mobilium & ſeſe mouentium; tot varietates ſub cælo Dominicarum menſarum. Paſcit namque Deus ſingula in genere ſuo & ſecundùm genus ſuum: ſua maieſtate glorioſa & glorificata in cælo paſcit Angelos ſanctos, paſcit & beatas iuſtorum animas. Paſcit quoque in terra bonos & malos, qui facit ſuum ſolem oriri ſuper bonos & malos, pane materiali ſecundùm corporalem refectionem vtroſque, ſecundùm ſpiritalem alteros, id eſt, bonos tantùm. De hac igitur refectione qui dat eſcam pullis coruorum, loquitur Deus ad prophetam: *Fili hominis venter tuus comedet, viſcera tua replebuntur volumine iſto, quod ego do tibi.* De hoc volumine paulò ſuperiùs ait, *Et vidi & ecce manus miſſa ad me in qua erat inuolutus liber & expandit illum coram me qui erat ſcriptus intus & foris & ſcripta erant in eo lamentationes, & carmen & væ, & dixit ad me fili hominis quodcumque inueneris comede.* Exech. 3. 3. Cap. 2. 9.

Liber manumiſſus ad Prophetam, ſacra & Euangelica ſcriptura eſt, quæ quaſi inuoluta ante paſſionem Domini, in cœna eius expanſa & expenſa in cruce tamquam in menſa, & tam ſacramentale à nobis, quàm & ipſum corpus à Iudæis paſſibile hodie & cras ſupponitur. Quatuor Euangeliſtæ extendunt & expandunt pallam iſtam manifeſta narratione, quibus verbis panem in corpus, & vinum in ſanguinem ſuum ſanctificauerit ſcribendo, quibuſque crucifixoribus in cruce appenſus ſit. Manus Dei eſt ipſa operatio qua operatus eſt ſalutem in medio terræ, ſalutem vitæ in cibo, ſalutem libertatis in pretio. Si alterum deeſſet, opus diuinum non eſſet. Si enim reficeret & captiuum non liberaret, prorſus poſt cibum lacrymas non tergeret. Quid enim eſt ancilla ſatietas? Immo captiua magis ſtimulat ſatietas, plus ſiquidem dolet de captiuitate, quàm gaudeat de refectione. Rurſum ſi redimeret, nec redemptum paſceret; vtiquę eſuriens ſicut Iſraël in deſerto eductus de Ægypto murmuraret. Neutrùm itaque defuit, vbi & panis affuit de cœlo, & de IESV ſaluatio.

Sciptæ ſunt tamen in libro iſto lamentationes & carmen & væ. Lamentationes in paſſione, carmen, id eſt, alleluya in reſurrectione, væ in proditoris condemnatione. Mulieres lamentabantur, Angelus carmen vultu & ſtolâ cantabat dicens mulieribus. *Nolite timere ſcio enim quòd IESVM quæritis crucifixum, ſurrexit non eſt hic*; hoc carmen, hoc canticum nouum ſcriptum eſt in Euangelio. Sed vbi væ? Iudas pœnitentia ductus pecuniam retulit, & abiens laqueo ſe ſuſpendit. Væ ei: *Melius illi eſſet, ſi non eſſet natus homo ille.* Effuſa ſunt viſcera eius. O Iuda vbi eſt buccella quam de manu Domini acceperas? vt in Iob legitur de impio: *diuitias quas deuorauerat extraxit Deus de ventre tuo.* Indigna enim interora tua vbi Sathanas poſt buccellam introiuit, retinere cæleſtia Dominici corporis ſacramenta nequiuerunt. Prophetæ autem dicitur, viſcera tua replebuntur volumine iſto, quod ego do tibi. Marc. 16. 6. Math. 26. 24. Iob 20. 15.

Corpus Chriſti in panis ſpecie Apoſtolis datum, & vſque ad finem ſæculi in altari conſecrandum, volumen eſt ſiue liber inuolutus; nam non apparet quod eſt, & quod apparet non eſt. Scriptus eſt intus & foris: foris eſt ſacramentum viſibile, intus virtus & veritas inuiſibilis. Lege quod foris eſt, crede quod intus eſt. Scriptæ ſunt lamentationes vt pœnitens doleat, carmen, vt iuſtus gaudeat: Væ vt qui in ſordibus eſt ſordeſcat adhuc, iudicium enim ſibi manducat & bibit, qui indignè accipit. Viſcera verò eius replebuntur, qui habet viſcera pietatis, caſtitatis & caritatis. In tali lectulo, requieſcit Salomon.

Fili hominis comede filium hominis. Iſte filius hominis non occiditur & comeditur. Sed priùs in cœna comeditur & deinde in paſſione crucifigitur. Euchariſtia communio eſt, non crucifixio. Nam viuus non communicat mortuo, nec mortuus viuo, ſed viuus viuo, & mortuus mortuo, hoc eſt ſi compatimur & conregnabimus. Si commortui ſumus cum Chriſto, credimus quia ſimul viuemus cum ipſo. Si ergo viuimus vita Chriſti bene illi communicamus, qui ſurgens à mortuis iam non moritur, mors illi vltra non dominabitur. Rectè communicat filius hominis, filio hominis, ſi conuerſatione, ſi paſſione, ſi reſurrectione communicat. Conuerſatione per omnia ſobria & ſancta; paſſione humillima & patientiſſima; reſurrectione formoſiſſima & firmiſſima, vnde Pſalmiſta: *Dominus regnauit decorem induit, induit Dominus fortitudinem & præcinxit ſe virtute.* Pſ. 92. 1.

Fili hominis venter tuus comedet, hoc contra vſum loquendi, quia comedere librum inuolutum ſiue volumen, ſupra vſum eſt comedendi; legere enim ſolemus volumina non comedere, & os non venter comedit. Quid eſt igitur, *venter tuus comedet & viſcera tua replebuntur volumine quod ego do tibi?* Mente non ventre, fide non dente, operibus non faucibus ad ſalutem ſumitur Chriſtus, intus enim ſcriptus eſt liber. Sed quia & foris, manus noſtras & labia, & dentes & fauces in lutere* quod eſt ad oſtium tabernaculi, plenum aqua tam corporaliter quàm ſpiritualiter abluere debemus. Monumentum & ſepulchrum IESV mundum eſt, nouum eſt. Omnem iniuriam excipit Chriſtus, ſed nullam immunditiam. Si opponis quod expuerunt in faciem eius, & velauerunt; ſe illo ſputo contaminauerunt non IESVM: nam caro eius non vidit corruptionem, neque in actu neque in obitu.

* l. qui

Sit ergo venter mundus, ciborum parcus, ſit menſa pura, abſtinentia vitiorum. Sit venter ſtrictus non effuſus, ſit eſuriens eſcam, non miniſtrans luxuriam, ſit cibaria miniſtris ſuis diſpenſans, non ad illicita ſuperfluus inflammans. Tales ſunt ventres Prophetarum, tales Sanctorum omnium. Vnde dicitur: Venter tuus comedet, & viſcera tua replebuntur, quia non ſunt veteres vtres, qui rumpuntur cum nouum in eis mittitur vinum. Inde Pſalmiſta. *Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea.* Sequitur; Et comedi illud, & factum eſt in ore meo tamquam mel dulce. Euchariſtia dulcis ſuper mel & fauum ori meo. Lætum, ſecurum, magis acutum reddit me hoſtia ſancta, hoſtia pura, hoſtia immaculata, quotiens à me percepta fuerit. Dico Domino meo IESV; *Si ambulauero in medio vmbræ mortis, non timebo mala quoniam tu mecum es*, per corpus & ſanguinem tuum. Vtinam in hac perceptione prægustarem quàm ſuauis Dominus in regno, qui tam dul-

Pſa. 62. 6. Pſal. 22. 4.

cis in exilio, IESVS CHRISTVS Dominus noſter; Qui cum Patre & Spiritu ſancto, &c.

IN COENA DOMINI.

SERMO VI.

PANEM *Angelorum manducauit homo.* Quis ſit panis Angelorum, vbi ſit, Pſa. 77.
quomodo manducandus, quando, & vbi, & à quibus & quare, viden- 25.
dum: & dicendum eſt, quis ſit panis Angelorum quem manducat homo. Labia doloſi refugit, ſenſum erroneum atque immundum aſpernatur, ſed non ſpiritum humilem & quietum, & trementem ſermones eius. Corde itaque vero, corpore caſto, manu ſancta, lingua purgata, & tangere & comedere poſſumus illum panem, qui ex duabus decimis confectus eſt homo Deus, ex diuina ſcilicet natura & humana, in virgine de Spiritu ſancto conceptus & natus, mediator Dei & hominum factus.

Mulier namque illa de Euangelio, id eſt, ipſa ſapientia Dei, ſiue Virgo Maria, fermentum ſatis tribus commiſcuit, hoc eſt ligaturâ vnionis, diuinitatem, animam & carnem inſeparabiliter copulauit, ſapientia, operatione; Virgo conceptione. Piſtor huius panis eſt Spiritus ſanctus qui puriſſimum panem IESVM CHRISTVM de integra & tota Trinitatis ſubſtantia tamquam ſimila prima, & de puriſſimis & ſanctiſſimis Virginis ſanguinibus ſuperpurgatis, non cribro humani ingenij, aut meriti; ſed ſuperueniente obumbratione Spiritus ſancti, miſcuit, vniuit, in habitu & forma hominis formauit, coxit & de clibano ſaluis ſignaculis virginitatis, extraxit, menſæ angelicæ delicatiſſimas delitias appoſuit, humanæ etiam infirmitati efficaciſſimam medicinam temperauit.

Guſtato eo miratur palatum angelicum dicens: *Quis eſt iſte Rex gloriæ?* Pſa. 23.
humanum autem valde famelicum, delectatur ſapore & ſatiatur virtute, ſa- 8.
natur ab ægritudine, & incorporatur dilectione, & ſic panem Angelorum manducauit homo. Vbi vero eſt? aut ſurſum aut deorſum, aut iuxta vos: ſi ſurſum, aſcendendum; ſi deorſum, deſcendendum, ſi iuxta ſed latens; inueſtigandus, ſi iuxta ſed apparens, apprehendendus & comedendus.

Eſt autem ſimul ſurſum, deorſum, & iuxta latens & apparens. Surſum eſt quia Deus excelſus; deorſum, quia homo crucifixus, iuxta; quia *Ecce vobiſ-* Math.
cum ſum vſque ad conſummationem ſaculi, latens, non in forma viſibili qua 28. 20.
ſedet ad dexteram Patris, ſed in ſpecie panis & vini apparet in altari. Apparens priùs cum hominibus, quia & frequenter per miracula, quibuſdam viſibiliter apparuit in altari, & omnibus fidelibus certiùs fide creditur, quam quod oculis carneis viſibiliter cernitur. Quia ſurſum & deorſum eſt, ipſe enim eſt qui deſcendit & qui aſcendit ſuper omnes cœlos vt adimpleret om-

Ioan. 1. 51. nia; ideo in Euangelio dictum eſt. *Videbitis Angelos Dei aſcendentes & deſ-*
Rom. *cendentes ſuper filium hominis.* Quia iuxta nos eſt, ideo ait Apoſtolus: *Pro-*
10. 8. *pe eſt verbum in ore tuo, & in corde tuo.* Quia latet, item in Euangelio dici-
Luc. tur: *Ex hoc erit filius hominis ſedens ad dexteram Patris.* Quia apparet; ait
22. 69. Apoſtolus. *Nonne IESVM CHRISTVM vidi* oculis meis? Quod
1. Cor. vtique poſt aſcenſionem dictum eſt, quia priùs cum hominibus conuerſatus
9. 1. eſt, & vidit omnis caro ſalutare Dei.

Eſt in cœlo, in altari, in corde Chriſtiani: in cœlo corpore glorificato, ſedet ad dexteram Patris. In altari velato myſterio, latet ſacratiſſimis opertum inuolucris; ſicut Ioſeph accepto de cruce eodem corpore cum Nicodemo ligauit illud linteis cum aromatibus, ſignificans myſterij ligaturam in linteis, id eſt, notis bene nobis & gratiſſimis ſpeciebus panis & vini, cum aromatibus fidei, ſpei, & caritatis, & aliarum virtutum, vel cum ipſius pretiociſſimi corporis odorandis & odoratiſſimis virtutibus, quæ ſunt in odorem ſuauiſſimum ſanctæ Trinitati, cui offertur illud ſacrificium, & angelicis ſpiritibus, quorum ſedulo obſequio intra velum, id eſt, cœlum quotidie deportatur. In corde per fidem quæ per dilectionem operatur, per ſanctam conuerſationem, cui Deus accepto fert iuſtitiam.

Ecce de corpore IESV, vbi habitat, vbi paſcitur, vbi cubat, vtique in
Pſal. 122. cœlo habitat, ſicut in Pſalmo dicitur: *Qui habitas in cœlo miſerere nobis.*
In altari autem paſcitur, quia & noſtris ſanctis deſideriis delectatur; & de ſe
nobis alimentum quod viaticum dicitur, parat nobis in via, qui erit ſatietas
Pſal. 16. in patria; iuxta illud. *Satiabor cum apparuerit gloria tua.* In corde vero cu-
15. bat, in meridie dilectionis, ſi molle, æquale & mundum repetit ſtratum, id
eſt, ſi te inuenerit manſuetum, iuſtum, & caſtum. Hoc de pane quis ſit, &
vbi ſit. Dicendum deinde quomodo manducandus ſit; habet enim ſicut ſingularitatem eſſendi, ſic modum ſpecialem & remotum edendi. Vnde Apoſtolus arguit Corinthios, qui nulla diſcretione vi, paſſim indifferentur accedebant ad perceptionem ſacramentalem Dominici corporis, ſicut ad quam-
1. Cor. libet eſcam corporalium refectionum: *Qui manducat* inquit *& bibit indi-*
11. 29. *gnè, iudicium ſibi manducat & bibit non dijudicans corpus Domini.*

O homo animalis deſili paulíſper ab aſinitate tua, & conſcendens in arcem rationis, quia necdum vales conſcendere altitudinem contemplationis, compara cum corpore Domini quicquid corporeum vel ſpiritalis creaturæ acceſſibile eſt menti tuæ, & iuſta appenſione in pondere ſanctuarij, hoc eſt, non philoſophica & ſæculari ratione, ſed Catholica fide & diuiniſſima ſubtilitate, perpende quid hoc, quid illud, quantum hoc, quantum illud, quale hoc, quale illud, cuius dignitatis hoc, cuius illud, cuius vtilitatis hoc, cuius illud.

Quid ergo hoc niſi gemma pretioſiſſima quæ ſuo pretio totum redemit mundum, quæ attrita morte ſcintillauit & excæcauit infernales oculos, vt in tenebris lux eſſet & tenebræ eam non comprehenderent; immo de claritate cæcarentur, de lumine obſcurarentur? Quid hoc niſi antidotum contra & ſupra omnia venena, quod etiam reſuſcitat mortuum? Quid hoc niſi illud corpus quod ante reſurrectionem paulominus minoratum eſt ab Angelis,

lis, propter paſſibilitatem & mortalitatem, nunc eleuatum ſuper omnem cœleſtem altitudinem loco, dignitate, maieſtate, gloria & honore coronatum? Quid illud omne quod vanitati ſubiectum eſt, quod ſemper tendit ad non eſſe, quod citò præterit & non eſt?

Quantum verò ſit vel quale, ſola nouit ciuitas ſuperna, quæ ſua magnitudine impletur, quæ ſua pulchritudine illuſtratur. Dignitate Deo adiungitur, vtilitate numerus Angelorum reparatur, & prædeſtinatorum ſalus impletur. Omnis verò creatura, ſi quantitatem reſpectu Dei attendas, velut momentum ſtateræ reputata eſt. Si ſpeciem, deformis, ſi dignitatem vilis quaſi pannus menſtruatæ, ſi vtilitatem, nullius pretij, quia non ditatur Deus creaturâ ſuâ, ſed creatura Deo beatificatur. Diſcerne itaque hunc panem angelicum ô homo non tantùm à cibis corporalibus, ſed à cunctis creaturis, præ omnibus hunc honorando, colendo, etiam diligendo, etiam adorando, credendo, manducando.

Hic modus manducandi, vt caſtus caſtum percipias, corpus CHRISTI Chriſtianus, ſanctum ſanctus, pium bonus, iuſtum rectus, crucifixum deuotus, cæleſtem terrenus. Et hoc de modo manducandi.

Quando manducandus? In tribulatione, vt mitigetur, in neceſſitate vt excludatur, in infirmitate vt releuetur, in ſanitate vt conſeruetur, in proſperitate vt moderetur, in aduerſitate vt confortetur, in morte, vt anima ad Deum dirigatur, mane vt tecum ſit tota die, & tecum laboret, horâ tertiâ vt clamorem Iudæorum, *tolle tolle crucifige*, corde retineas, & in compunctione iſta gratia Spiritus ſancti animam tuam repleat. Horâ ſextâ, vt teipſum cum CHRISTO cruci affigas: horâ nonâ, vt emiſſum ſpiritum à capite excipias, & in tuo ſpiritu dignè reponas: ieiunus etiam ante omnem grauedinem cibi & potus, accipe corpus CHRISTI, vt hoſpitium tuum ipſe præoccupando, primos recubitus & primas cathedras, & primas ſalutationes habeat, & accubante eo, moleſtiam nulla de ancillis cogitationum faciat, nullus ſeruilis motus inordinatè mouendo illecebras carnis prorumpat, ſed medium ſilentium teneant omnia dum os ſilet, lingua hæret faucibus, omnia interiora ad pedes IESV reſidunt, ſalutaria tantùm meditantia & de ſalute ſollicita.

Sunt etiam quædam tempora conſtituta, quibus cenſeo non abſtinendum niſi extet rationabilis cauſa, id eſt, excommunicationis ſententia, vel capitalis peccati conſcientia, præmiſſa etiam confeſſione peccatorum & decantatione ſeptem Pſalmorum pœnitentialium, ſi fieri poteſt ſumendum eſt corpus Dominicum. Vnde Pſalmiſta, *Præcinite Domino noſtro in confeſſione, pſallite Deo noſtro in cithara: qui dat iumentis eſcam ipſorum & pullis coruorum inuocantibus eum:* Euacuat enim ſuperflua, & quæ abominatur ſanctitas huius ſanctiſſimi corporis, quod nuſquam vidit corruptionem, neque apud Patrem ante ſæcula, neque in Matre naſcendo in fine ſæculorum; neque in ſepulchro reſurgendo poſt diem tertium, neque in hoſpite diuertendo ad animam chriſtianam per hoc ſacroſanctum myſterium. Pſ. 146. 7. 9.

Corpus enim & anima, per ſanctam confeſſionem purificata, per cœleſte deſiderium ad eum eleuata, per caritatem dilatata, & per compaſſionem

proximi affecta, cœnaculum illud grande ſtratum ſunt, vbi Apoſtoli iuben-
1. Cor. tur parare Paſcha, & Apoſtolus eumdem docet ordinem dicens, *Expurgate*
5. 7. *vetus fermentum vt ſitis noua conſperſio, ſicut eſtis azimi, &c.* In ſumma di-
Pſal. cendum de tempore perceptionis quod ait, Pſalmiſta, *Oculi omnium in te ſpe-*
144. 15. *rant Domine & tu das eſcam illorum in tempore opportuno.* Tempus enim oportunum, facit ratio deuotionis, fidei, inſtitutionis & neceſſitatis. Ecce quando.

Vbi autem niſi in loco ſancto, niſi in templo Dei, niſi in Eccleſia catholica, ſicut & agni carnes, nemo efferebat extra domum illam quæ vtrumque poſtem habebat tinctum, de ſanguine eiuſdem agni? In vtroque autem poſte ſanguinem ponit qui paſſionem CHRISTI corde credit ad iuſtitiam, ore autem confitetur ad ſalutem.

Iam à quibus panis Angelorum manducandus ſit, dicendum eſt. Apoſto-
1. Cor. lus oſtendit dicens: *Probet ſeipſum homo, & ſic de pane illo edat & de ca-*
11. 28. *lice bibat.* Hoc inſigne ſapientiæ in geſtis ſuis proprium habent, quod diuina celebrat pagina, vt ſemper omnimoda examinatione ſtuduerint ante factum, euentus facti diligenter penſare. Abraham trecentos vernaculos expeditos priùs numerauit, & ſic quinque Reges debellauit, & Loth nepotem ſuum liberauit. Gedeon quoque Domino iubente trecentos ſeparauit ad bellum contra Madian, qui manu proijciente ad os aquas lambuerant. Legiſlator quoque Moyſes iubet vt cùm ad bellum procedere debent filij Iſraël, ante congreſſum pugnæ ſacerdotes & duces clamore publico experiantur qui ſint idonei bello, & qui timidi ad bellum vel minùs apti. In quo genere ſunt, qui ædificauit domum nouam & non dedicauit eam; qui plantauit vineam & necdum fecit eam eſſe communem, qui deſponſauit vxorem, & non accepit eam, qui formidoloſus eſt & corde pauido. His omnibus reuerſis, tunc cuneos ſuos vnuſquiſque principum præparabit.

Longiſſimum eſſet & difficile enarrare id fuiſſe ſtudij apud alios quinquaginta bellatores Dei, vt ſcilicet ſemper probarent quos, ad quælibet officia eligerent, ſicut etiam ſeptuaginta ſeniores iubet Dominus Moyſi eligere, quos ipſe nouerit ſenes eſſe. Si enim tanto ſtudio ad iſta ſæcularia probantur qui exerceant deſtinata officia, quorum nec victoria laudem æternam parit, nec meritum ſalutem veram, niſi fortè aliqui intendant ſe obſequium præſtare Deo, non in eo quod hoſtes vincunt & homines occidunt, ſed quia iniuriam Dei vindicant, & diuinis iuſſis militant: quantò magis ibi omnia probanda, vbi perenne periculum de negligentia, æternum remedium de diligentia. Probet ergo ſeipſum homo, tamquam ſubiturus bellum grande, non aduersùs carnem & ſanguinem, id eſt, hominem mortalem, ſed de carne & ſanguine Domini, vbi contra Deum bellum arripitur, ſi indignè ſumatur.

Sit ergo vernaculus Abrahæ, id eſt, educatus ingenio Eccleſiæ catholicæ, ſit expeditus ab omni impedimento carnis & ſpiritus; ſit de trecentis poſt Chriſtum crucem ſuam in fide ſanctæ Trinitatis baiulantibus: quinque Reges perſequatur & apprehendat, vt quinque ſenſus ſuos in ſeruitutem Chriſti à libertate iuſtitiæ reducat & redigat. Loth nepotem Abrahæ eripiat, id eſt, virtutem aliquam per negligentiam amiſſam, recuperet per induſtriam.

Tunc de pane illo edat & de calice bibat, quia Melchiſedech reuertenti Abrahæ ab hac cæde obtulit panem & vinum.

Contra Madian qui interpretatur contradictio, id eſt, diabolum, vel motus carnis, aſſume illos trecentos, qui aquas lambuerunt, ſicut canes ſolent lambere, manu ad os proijciente, id eſt, illos qui non ſecundùm carnem viuunt, nec deſideria carnis faciunt, ſed parciſſimo & tenuiſſimo victûs ſuſtentaculo, quaſi canes prædam ſequentes, vtcumque refocillati, gloriam promiſſam, quaſi fugientem inſequuntur, & iſti de pane illo edant & de calice bibant, quia de calice Babilonis, id eſt, delectatione carnis nolunt bibere.

In domo autem noua ædificata & non dedicata, qui bonum ſibi propoſitum eligunt, ſed necdum ad effectum perducunt, in vinea plantata & necdum communi effecta; deuotionis inchoatus fœtus per ſanctum deſiderium, ſed necdum formatus & editus per vſum, in vxore deſponſata & necdum accepta, votum de mutando ſæculari habitu, & nouæ vitæ accipiendæ promiſſio, quod quamdiu differtur, vxor deſponſata non accipitur. In formidoloſo & corde pauido; qui timet vbi non eſt timor, & ſic expaueſcit ad folium arboris, quaſi ad morſum ſerpentis, nec accedit ad quodlibet votum ſanctæ religionis.

Omnibus his improbatis reliqui probent ſe, cuneos aduerſùs vitiorum caſtra præparantes, & ſic bellantes viriliter contra omnes impugnationes quæ militant aduerſùs animam, de pane illo edant & de calice bibant. Ecce à quibus manducandus ſit panis Angelorum.

Reſtat, quare. Quare niſi vt vitam habeamus, & abundantiùs habeamus; niſi vt nobiſcum habeamus Dominum, niſi vt in nobis ſit ad iuſtificationem præſentem, & ad futuram glorificationem? quam nobis præſtare ipſe panis viuus & verus dignetur, qui de cœlo deſcendit, & dat vitam mundo, IESVS CHRISTVS Dominus noſter qui cum Patre & Spiritu ſancto viuit & regnat.

IN COENA DOMINI.

SERMO VII.

PANEM *Angelorum manducauit homo*. Cui menſa & fercula indulgentur Angelorum, eidem ipſi officia & miniſteria imperantur in obſequiis cœleſtibus militantium. Antequam ergo contingat ſacerdos miſſam, vel menſam Deo miniſtrantium, mentem purificet & pacificet Angelis in nullo contaminatis, vt ſit vnum officium, quorum non eſt diuerſum conuiuium. Pſ. 77. 25.

Sed quia ad diuina & inuiſibilia non conſurgunt filij hominum graui corde & terreſtri ac cœco carcere nati, & nutriti, niſi per humana & viſibilia vt aſcendant ad illum, qui habitat in caligine & qui ponit nubem aſcenſum

ſuum; quæratur ſcabellum pedum, ſcala Iacob, vt ſit læua ſub capite & dextera amplectatur gradientem. Iuuatur autem vſu & conſuetudine tam verborum quam rerum mundanarum, quicumque ab his ſubrepere temptat ſurſum ad inuiſibilia Dei & quaſi reptile ſuper terram, id eſt, ſtellio manibus nititur, vt moretur in ædibus Regum. Cùm verò Angelica natura cibario iſto pane non egeat, tamen more humano panem dicitur habere & manducare in regno cœlorum.

Nec putandum in cœlo habere locum quodlibet fragilis naturæ ſubſidium; ſic in paradiſo in quo poſitus eſt homo, factus in animam viuentem vt corporaliter cibos corporales ſumeret ad ſuſtentationem & recreationem ſui corporis, nondum abſolute immortalis, quia ſicut peccauit comedendo quod erat prohibitum, ita etiam peccaret, ſi non comederet quod erat iuſſum ibi. Ex omni ligno paradiſi comede, de ligno autem ſcientiæ boni & mali ne comedas. Vnde Auguſtinus ſuper Geneſim. *Caro Adæ ante peccatum ita immortalis creata eſt, vt per alimoniam adiuta, eſſet doloris & mortis expers.*

Aug.

Spiritalis & Angelica creatura, ſola viſione beata, creatoris ſui, æternaliter ſic paſcitur, vt nulla extrinſeca ſubminiſtratione refocilletur. Quod enim apud Abraham & Loth & multos alios apparentes Angeli comediſſe leguntur, non fuit paſſio ſed compaſſio, nec ſpiritum ſed corpus aſſumptum præferebant quando ab eis talia fiebant. Cùm ergo auditis panem Angelorum manducauit homo, quærite quem panem intelligere debeatis, vtique ſpiritalem non corporalem, cæleſte non terrenum, viuum non mortuum, qui paſcit mentem non ventrem, qui non deficit cum reficit.

Satis bono piſtore fit panis qui de cœleſti menſa ſumitur, quo nullus candidior, nullus mundior, nullus calidior, nullus recentior, nullus ſalubrior, nullus ſapidior, nullus ſanctior, dignis labiis ſponſæ ad ruminandum, idoneus ad ſatiandum & ſanandum. Domine ſemper da nobis hunc panem, panem quotidianum, panem ſuperſubſtantialem, panem qui de cœlo deſcendit & dat huic mundo vitam, panem de ſartagine, panem de craticula, panem de clibano, panem de ſimila, panem conſperſum, panem vnctum oleo lætitiæ præ conſortibus ſuis, panem ſignatum quem pater ſignauit & miſit in mundo.

Ecce, Domine IESV, paruuli tui quos tibi dedit pater, pueri tui quos ſanguine tuo adquiſiſti, petunt panem, & non eſt qui eis frangat. Æqualis bonitatis erit & gratiæ ſi dederis, & ſi fregeris. Nam dare & non frangere, quid eſt aliud niſi famem alicuius oſtenſo pane prouocare, deſideria infantilia oblatis & retractis vberibus fruſtra ardentiùs commouere? Si enim vt ait Apoſtolus, eſſet ſuper, terram, nec eſſet Sacerdos, cum eſſent qui offerrent ſecundùm legem munera; quod eſt dicere. Et ſi in menſa, hoc eſt in mundo, panis, id eſt, hoſtia pro peccatis deferretur, ſi non eſſet ſuper terram qui frangeret, hoc eſt, niſi Chriſtus exiſtens ſacerdos, ſeipſum Deo Patri offerret, nemo de toto genere Adæ reconciliationem noſtram celebraret, neque paruulus panem ederet, cùm tamen eſſent plures qui offerrent ſecundùm

legem munera quæ Moyſes inſtituerat, non ad redemptionem ſed adumbrationem.

Panis itaque eſt corpus CHRISTI, qui ſemel in cruce quaſi à ſeipſo frangitur, cum poteſtatem habens ponendi animam ſuam & poteſtatem habens iterum ſumendi eam, inclinato capite tradidit ſpiritum, & quotidie ſic ſeipſum myſticè in altari frangit innouando fidem in cordibus noſtris & efficaciam paſſionis ſuæ conferendo animabus noſtris, ſicut in cœna accipiens panem benedixit, fregit & dedit Apoſtolis ſuis: dicens Accipite & manducate, hoc eſt corpus meum.

Iam iam & vos Sacerdotes participes CHRISTI facti, panem qui eſt corpus CHRISTI cum CHRISTO accipitis, benedicitis, frangitis & diſtribuitis populis. Sed vos miniſterio conceſſo hoc agitis, ille authoritate ſibi congenita. Ipſe eſt enim & qui baptizat, & qui Euchariſtiam ſanctificat. Ipſe eſt qui benedicit benedictionibus veſtris, & maledicit maledictionibus veſtris. In ipſo enim benedicentur omnes gentes terræ. O Sacerdos qui ponis manum tuam in paropſide, caue manum traditoris Iudæ leproſam per auaritiam, ſciens quia omnis fornicator, aut immundus, aut auarus, non habet hæreditatem in regno CHRISTI & Dei.

Dicit Angelis ſuis Deus de indigno miniſtro: Videte ne forte ſumat de ligno vitæ, id eſt, de corpore CHRISTI quod eſt lignum vitæ, ſumat vitam æternam, qui in conſpectu meo ſtratum patris maculauit, & luxuriando in ſtercore ſuo computruit. Sumit namque ſibi potiùs mortem de vita, quàm vitam, qui indignè manducat & bibit calicem Domini, reus enim eſt corporis & ſanguinis Domini. Ne ergo pereas cum Dathan & Abiron, cum Nadab & Abiud, laua proinde manus inter innocentes, non cum Pilato; nam Pilato manus cum alluit, qui peccatum, quo prægrauatur, cognoſcit, nec dimittit. Cum innocentibus, qui vel nullum graue.

Vt autem fide dentata caro maſticetur ab homine panis Angelorum, dentes habetote eburneos, id eſt, ſenſus exercitatos, ſecundùm catholicæ doctrinæ caſtitatem & Angelicam veritatem: Prædicate autem ſuper tecta; primò de inſtitutione huius ſacramenti, quod à Domino in cœna poſt agnum typicum Apoſtolis tradita fuerit, vt idem corpus ſuum quod ſuper aſtra glorificatum leuaret, mirifica dilectione in altari velatum myſticis ſpeciebus vſque in finem ſæculi, ſuis fidelibus collocaret.

Secundò de forma quæ eſt in pane triticeo, cum vino & aqua in calice mixto à Sacerdote catholico, intentione & ordine conficiendi hæc præferat CHRISTI verba, *Hoc eſt corpus meum, &c.* His enim ex pane fit corpus CHRISTI, & ex vino cum aqua, fit ſanguis. Cætera omnia quæ ante vel poſt fiunt & dicuntur, laudes ſunt CHRISTI & orationes.

Tertiò de ſacramento & re, quorum alterum; id eſt, ſacramentum dicitur propriè illa viſibilis ſpecies panis & vini vt iam dictum eſt, res vero contenta & ſignificata, caro CHRISTI; aut res ſignificata & non contenta, vt vnitas Eccleſiæ in prædeſtinatis, vocatis & iuſtificatis.

Quartò de modo manducandi qui duplex eſt, id eſt, ſacramentalis, quo boni & mali manducant corpus CHRISTI veraciter, ſed boni ad ſalu-

tem, mali ad damnationem; & ſpiritualis, quo non niſi boni manducant, quod eſt credere in Deum & manere in Deo per ſanctitatem vitæ & vnitatem fidei.

Quintò de conuerſione ſubſtantiæ panis & vini in ſubſtantiam corporis & ſanguinis CHRISTI, vbi licet panem & vinum poſt conſecrationem videas, certo tamen certius credas nec panem ibi eſſe nec vinum, niſi fortè panem Angelorum de quo dicitur quia panem Angelorum manducauit homo. Sextò, de fractione quæ myſtica eſt in forma ſcilicet panis, & magis fide credenda, quàm verbis diſcutienda. Septimò, de cotidiana immolatione vtrum CHRISTVS immoletur ſubſtantialiter an in myſterio. Semel immolatus eſt CHRISTVS morte paſſionis, cotidie memoria & recordatione eiuſdem immolationis.

Octauò, de cauſa inſtitutionis quæ duplex eſt, quia præſtat augmentum virtutis, & medicinam cotidianæ infirmitatis. Nonò, qui & quando debeant Euchariſtiam ſumere: qui non eſt in peccatis grauioribus vel in affectu peccandi, ad minus ter in anno, & meliùs per ſingulas Dominicas aut cotidie. Decimo de peccatore ſacerdote aut hæretico, vtrum conficiant corpus CHRISTI: quantumcumque peccator ſit Sacerdos, dum intus eſt, nomine ſacramenta conficit, ſed non vita, quia non in merito conſecrantis, ſed in verbo efficitur Creatoris, & nihil à bono maius, nihil à malo minus percipitur. *

Hæreticus quia extra Eccleſiam eſt, non conficit. Sufficiant hæc fidei veræ de ſacramento corporis & ſanguinis Domini, quia non eſt bonum, mel multum comedere, ne ſatiatus euomas illud. Fide igitur ſana, mente integra, carne ſancta, conſcientia pura, anima deuota accedite ad panem Angelorum & illuminamini & facies veſtræ non confundentur. Quod vobis præſtare dignetur, &c.

* Vetus error quem ex S. Auguſt. refutat S. Tho. 3. p. q. 82. art. 7. & Eſtius in 4. Sent. diſt. 13. paragr. 3.

IN COENA DOMINI.

SERMO VIII.

Geneſ. 2. 16. PATRES *comederunt vuam acerbam, & dentes filiorum obſtupeſcunt.* Mors de inobedientia veniens, acerba eſt in Adam & Eua, acerbior in præuaricatione Moſaïcæ legis; ibi qui peccabat lapidibus obruebatur, nec miſericordiam aliquatenus conſequebatur. Mors verò CHRISTI turpiſſima, eò ampliùs fuit acerbiſſima quò magis ſine peccato originali & actuali vixit, de Spiritu ſancto conceptus, & de incorrupta Virgine natus. Sed quare & vnde hoc? Quia patres Adam & Eua comederunt vuam acerbam.

Gen. 2. 16. Omnia ligna paradiſi de quibus dicitur: *De omni ligno paradiſi comede*, iſta conceſſione matura proculdubio & dulcia non acerba erant: ſolum veti-

tum acerbum erat non de natura creationis, ſed de inobedientia præuaricationis: abſolutè ſiquidem omnis creatura Dei bona eſt, ſed malum & acerbum ei qui per offendiculum manducat, ſiue caro ſit, ſiue piſcis, ſiue panis, ſiue vua, ſiue quælibet eſca. Sapidioris acidi eſt inobedientia, vnde & præuaricatores legis CHRISTVM crucifigentes, acetum illi in cruce porrexerunt, verſi de vino ſanctæ radicis, in amaritudinem aceti & vitis alienæ.

CHRISTVS in nullo à Patre degenerans & non de aqua mortalis naturæ vinum faciebat ſuauiſſimæ gratiæ & immortalitatis æternæ, obediens Patri vſque ad mortem crucis, vbi tamquam muſtum ſpirans oratione & patientia ſua, etiam calcatores ſuos inebriabat dicens: *Pater ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt.* Iudæi autem malitiâ ſuâ inebriati; mouentes capita ſua dicebant. Si filius Dei es, ſaluum fac temetipſum. O Iudæi quare comeditis vuam acerbam vt dentes filiorum veſtrorum obſtupeſcant, dicentes ſanguis eius ſuper nos & ſuper filios noſtros? Vua quodammodo acerba eſt, non ex ſe, non in ſe, ſed in dentibus veſtris qui de ſe dicit, ſi in viridi ligno hæc faciunt, in arido quid fiet. Luc. 23. 34.

Salua fide æqualitatis filij cum Patre, dico IESVM quaſi vuam acerbam, id eſt, immaturam fuiſſe, dum in mundo noſtros defectus geſtaret in corpore, dum viuus mori poterat, ſicut ipſe ait. *Poteſtatem habeo ponendi animam meam & iterum ſumendi eam:* vuam vero maturam & dulciſſimam dum morte abſorpta gloriam immortalitatis indueret, & de mortalitatis paſſionibus nullas reliquias retineret. *CHRISTVS* enim, vt ait Apoſtolus, *reſurgens à mortuis, iam non moritur, mors illi vltra non dominabitur.* Hanc vuam Petrus cum cæteris Apoſtolis fugientibus negando quaſi acerbam comedit. Vnde & quidem diſcipulorum dixit ei: *Et nos ſperabamus quod ipſe eſſet redempturus Iſrael.* Obſtupeſcunt dentes qui dicunt, ſperabamus; ſed qui ſunt filij Apoſtolorum quorum dentes obſtupeſcunt? Vtique ſancti Martyres qui corpora ſua propter, CHRISTVM tradiderunt ad ſupplicia. Alio & diuerſo genere incredulorum Iudæorum: Martyrum obſtupeſcunt admirando & imitando patientiam & bonitatem CHRISTI. Iudæorum ſub Veſpaſiano & Tito exulando & portando imprecationem paterni delicti ſicut Chaim poſuit ſignum de quo ipſe ait. *Quicumque inuenerit me occidet me.* Ioan. 10. 18. Rom. 6. 9. Luc. 24. 21. Gen. 4 14.

Sed videamus quomodo dentes filiorum obſtupeſcunt, quia primi parentes comederunt vuam acerbam, peccato & pœna peccati obſtupeſcunt dentes noſtri. Peccato tam originali, quàm actuali pœna tam præſenti quàm futura, tam temporali quàm æterna. Vt itaque dentes ſanarentur & ad cibum capiendum repararentur, cœnauit IESVS cum diſcipulis ſuis; & ne carnes agni legalis iterum acerbarent dentes, ſuppoſuit panem & vinum & tranſſubſtantiauit in corpus & ſanguinem ſuum. In hac cœna & infirmitati noſtræ conſuluit, viſibile ſacramentum oſtendendo, & fidem inſtruxit ſuper his ſpeciebus panis & vini virtutem deificando. *Deſunt multa.*

DE RESVRRECTIONE DOMINI.

SERMO I.

Pſ. 145. 10. SION *regnabit Deus tuus.* Nouus Rex, noua lex. Rex iſte, Fratres cariſſimi, tam nouus eſt in regno hominum, quam ſempiternus in Regno Angelorum. Ab æterno enim ex ſapientia creauit illud Regnum Angelorum; in quo vt Deus ab eis adoratur, vt Dominus timetur, vt pater colitur, vt creator recognoſcitur, vt Rex veneratur. Deſciuerat autem ab initio à conſortio commilitonum huius regni lucifer, qui ſecum tertiam partem exturbauerat è cœlo, & in caliginoſo iſto aëre, caſtra ſua ſtatuerat, donec ad ima tartara in nouiſſimo dierum perefflueret, & digna ſupplicia hæreditaret.

Reſarcire autem damnum regni & numerum exercitus ſui intendens Rex ille ſapiens & potens genus humanum pro grege Angelorum ſubſtituit, inualidius quidem pro carnis grauedine, ſed non inferius pro ſua imagine, & ſimilitudine in qua illud condiderat. Tam cita verò ſubſecuta eſt direptio & ſubuerſio noui illius coloni paradiſi, qui quaſi tyronus tyrocinij tempora in gymnaſio illo interim compleret, quouſque omnimoda armorum habitudine angelicam militiam, & tunc in eamdem tam puritate quàm charitate Regis ſui ſimiliter coniuraret militiam. Tam, inquam, repente tyronus iſte ſuccubuit, vt ante florem areſceret, ante partum abortiret, ante tempus periret. Coagulo namque vitiatæ radicis, tota ramorum condenſitas malè fermentata, pleniore reſpergebat acetoſitate quidquid virgulti generatione filiorum germinaret tota illa ſylua generis humani ex arbore Adæ & Euæ. Numquam malum ſaporem imminuebant qui originali inſipiditati, de originali peccato venienti, per actualia peccata quotidie venena aſpidum in ſpongia malarum concupiſcentiarum cum vſuris circumferebant.

Tandem diuina ſapientia coarctans terminos patientiæ ſuæ, quæ tale diſpendium æquanimiter per tempora ſæcularia ſuſtinuerat, accinxit fortitudine lumbos ſuos, & roborauit brachium ſuum, accendens lucernam vt quæreret drachmam quam perdiderat, & fines hoſtilium caſtrorum tam in natiuitate quàm in morte ſua penetrans, prædam excuſſit de manu & ore prædonis, prædonem vinculis igneis aſtringens, & laqueo antiquæ fraudis illum ſtrangulans, cum in hamo Diuinitatis appetibilem carnis ſuæ eſcam proponere, & ſancta fraude artem malignitatis deciperet. Tyranno igitur ſubacto, ad nidum in quo pater Adam & mater Eua cum quibuſdam pullis ſuis incubabat, conuolauit, & de infernali nido tamquam gallum gallinaceum omnium fidelium animas aſportauit.

Ne autem abigeret qui abduxerat, & de calore ſuo fœtido nimium illas ſuffocabat, non fouebat, ligauit illi brachium panno illo, quo Iudæi oculos eius

eius velauerant, & feriens venam eiuſdem brachij phlebotomo Diuinitatis, attraxit totum ſanguinem animarum ſanctarum, & adducens ventum vrentem de deſerto virginali iuxta prophetiam, venas eius ſiccauit. O poteſtas Dei, ô impotentia diaboli. Iam enim fractum eſt brachium diaboli & exaruit. In regno quaſi ſuo, hoc eſt in mundo, congreſſus cum Rege noſtro. Præualuit quidem illum ligare, tenere, crucifigere, non tamen potentia hoſtili ſed patientia Dei, qui poteſtatem habebat ponere animam ſuam & iterum ſumere eam.

Rex noſter vires tunc occultabat & diſpenſabat, ſapiens enim reſeruat in poſterum. Tyrannus crudelis ſæuiebat & vndecumque vires emendicabat, toto robore ſuo murum noſtrum ſuffodere geſtiens, & memoriam Regis noſtri de medio tollere inſiſtens. Fecit ergo quæcumque potuit, & quædam quæ non potuit, ſed voluit, attemptauit. Defecit tandem & ad latibulum infernalem refugit. Et tu Rex noſter quid? Domine qui iuſtitiam iudicabis, multo magis iniuſtitiam condemnabis? Calido pede preme veſtigia, & apprehende caudam ſerpentis antiqui ſolitò tranſuerſantis & à facie tua fugientis. Adhuc penes ſe celat chirographum decreti, quod eſt contrarium nobis, & fortè, ſi remanſerit ei, calumniam aliquo tempore ſuſcitabit, & de ſoluto debito quaſi non ſolueris ei, cum vſuris pro nobis opponendo cautionem chirographi.

Scripta itaque & ſcrinia eius in lumine vultus tui & in brachio extento reuolue, & exentera piſcem illum, vt de corde eius tamquam de repoſitorio remotiſſimo proferas veternoſa illa conſilia, quibus ſeducere non ceſſat inhabitantes terram. Sunt ergo tibi duo neceſſaria; vnum vt reſeras clauſa, alterum vt penetres & ſubuertas munita. Eſt enim ciuitas infernalis clauſa & munita; clauſa, quia veſtigia nulla retrorſum, munita, quia in circuitu eius ignis inextinguibilis & aqua intolerabilis. Clauſa, quia non admittit conſolatorem, munita, quia deridet impugnatorem: clauſa à bono, munita in malo. Clauſa ſeris contumaciæ. Clauſa propter illos qui peccata ſua celauerunt; munita propter illos qui numquam pœnituerunt. Quid ergo ad clauſam niſi clauem, quid ad munitam niſi clauam deferre debes? Claua percutit, clauis aperit: fac de cruce clauam, fac de clauo clauem. Claua ſeu crux quadrifaria quatuor angulos infernales euertit, clauis ſiue clauus pertingens vſque ad diuiſionem animæ & ſpiritus inextricabilem, labyrinthum expedit & abſoluit.

Dei virtus & Dei ſapientia, in claua & claue intelligitur, ſicut docet Apoſtolus: *Verbum*, inquit, *crucis pereuntibus ſtultitia eſt, nobis autem Dei virtus* 1. Cor.
& Dei ſapientia. IESVS ergo Dei virtute & Dei ſapientia confortatus, 18.
clauſam irrupit ciuitatem, & munitam euertit, quia vectes ferreos confregit, in profundo mari viam fecit, vt tranſirent liberati. Dixit his qui in tenebris erant, reuelamini, quod ad clauem; dixit exite, quod ad clauam: clauâ leonem interfecit, claue catenas compeditorum ſoluit. O Syon regnabit Deus tuus. Ecce obſtructum eſt os loquentium iniqua. *Noli*, in- Ioan.
quiunt, *ſcribere Regem Iudæorum, ſed quia ipſe dixit, Rex ſum Iudæorum,* 19. 15.
&, nos non habemus Regem niſi Cæſarem. 21.

R

Qui autem venerat in regionem longinquam accipere ſibi Regnum & reuerti, regnum mortis deſtruxit, & de regno mortis ad regnum claritatis ſuæ nos tranſtulit, qui eramus naturâ filij iræ, filij alieni, filij tenebrarum. Conſociauit regno cæleſti regnum mundi & compaginauit vmbilico terræ in biuio cœli & terræ, id eſt, cruce, vbi Angeli tamquam cæleſtes milites aſſiſtunt, certamen Regis ſui aſpicientes; & homines tamquam canes lambunt ſanguinem decurrentem in terra, vt potu illo redimantur, & inebrientur. Diligunt milites canes ſuos, immo canes Domini ſui, Regis ſui, quia qui me amat, & canem meum amat. Confortatur à militibus Rex, ſed à canibus multùm ſolatiatur. Curſu canum lætificatur, plauſu exhilaratur; ceruorum & leporum venatu delectatur, & multifaria voluptate in his vtitur.

O Sion Ecce Rex tuus in ſylua grandi & ſpatioſa atque condenſa gehennali, beſtiolas capere venit cum canibus & militibus, ibique pingues ceruos Patriarcharum & capreolas Prophetarum, & lepores Innocentum, & Damulas Heremitarum cepit, & Patri ſuo atque patriæ detulit. Itaque epulemur, quia venatio copioſa eſt, & quò ampliùs laborioſa propter paſſionem, eò minùs diſpendioſa propter reſurrectionem. Miratur enim multò ampliùs Gen. 27. 20. Pater de feſtinatione quàm contriſtetur de filij labore. *Quomodo* enim, inquit, *tam citò inuenire potuiſti fili mi?* Quaſi diceret. Non mihi curæ eſt quanti emeris, aut quantùm laboraueris, quia gratiſſimum & acceptabile eſt quod talem & tantam captionem tam citò inueneris. Vnà enim die & nocte reti tuo incluſiſti, in animalibus quæcumque munda & guſtui meo appetibilia, campi conuallium in mundo* conceperunt, & ſyluæ infernales tamquam in cauernis & foſſis ſuis à ſæculo abſconderunt.

*al. cō-cepta ſunt.

Da mihi itaque de venatione tua fili mi. Non doleas de labore, quia fructus ſuper laborem eſt, & res acquiſita inæſtimabiliter excedit pretium. Vnam animam dediſti, ſed quot recepiſti? Guttas ſanguinis fudiſti, ſed Martyrum quantam effuſionem & viſcerum & ſanguinis recepiſti? vt de aliis taceam: Pſ. 78. 3. *Effuderunt ſanguinem ſeruorum tuorum tamquam aquam in circuitu Ieruſalem.* Certè pro ſingulis tuis guttis, mille millia redditæ ſunt tibi à noſtris.

Sed tamen neque ſic poſſumus ad eas recompenſandas, quia deeſt in pretio, quod ſupereſt in numero. Quod dico de ſanguine, affirmo de tua tota paſſione, quia quæ iam pene numerum excedunt paſſiones Martyrum, merito tamen & pretio ſingulari tuæ paſſioni ſuccumbunt. In te ergo pretium penſandum ſupra omnem numerum, in nobis attendendum vt quantò deficimus in pretio, tantò creſcamus in numero, & numerum tamen & pretium tibi aſſignamus qui nos tuo ſanguine redemiſti, & fidem tuam vt reciperemus donaſti CHRISTE IESV, Saluator mundi, qui viuis & regnas per omnia ſæcula ſæculorum.

DE RESVRRECTIONE DOMINI.

SERMO II.

SION *regnabit Deus tuus.* A Propheta, immo à Spiritu ſancto phialam iſtam auream plenam balſamo mutuauimus, vt in iſta Paſchali ſolemnitate, vobis potum ſalutarem, per illam ſubminiſtremus. Satis enim bene & plenè reſpondet exterior huius vaſculi habitudo, ſuauiſſimo ſapori intrinſecus deliteſcenti: nam manus illæ tornatiles filij fabri in circino Spiritus ſancti, tam decenter quàm ſufficienter ampullam iſtam aptauerunt & noſtro potui, & ſuæ ſolemnitati. Potui, quia inebriationi ſufficit audire & intelligere quia Dominus regnauit; ſolemnitati, quia totum Paſchale feſtum & gaudium exinde eſt, quia Dominus regnauit. Iſai.52. 7.

Sed iam prælibata commendatione philoſophicorum verborum, ſub figura ampullæ formoſæ & pretioſæ, potiùs deſideranter ori apponamus, & ſpiritum qui eſt in viſceribus tam iocundæ ſolemnitatis fideliter epotemus. Ecce namque iam triduo ſuſtinemus, & in calice, quem dedit filio pater, non niſi vinum mirratum, nonniſi fel & acetum, nonniſi amaram potionem bibimus. Deinde ſatis eſt, multum eſt, tam amara pocula, tam longâ patientiâ portaſſe, & potaſſe. Iam ad cellam vinariam accedentes, vinum nouum in nouos vtres cum reſurgente Domino imploramus, vt non vlteriùs de vetuſtate noſtra ſpinas & tribulos metamus, ſed de nouitate redemptionis noſtræ, pignus ſpiritus accipiamus.

Ad Sion nempe pertinemus, cui dicitur; *Sion regnabit Deus tuus.* O Sion paupercula, tempeſtate conuulſa abſque conſolatione, quæ non habet qui conſoletur eam ex omnibus caris eius, ecce venit tibi auxilium de cœlo, ecce nox ſpeculatorum tuorum, ſimul leuauerunt vocem, quia oculo ad oculum videbunt. Quid videbunt, quid clamabunt? Sion regnabit Deus tuus: ſed qui ſunt ſpeculatores iſti! Vtique Angeli. Iſti reſurrectionem Domini annunciant, iſti dicunt. Sion regnabit Deus tuus. Ecce impletum eſt, quod dictum ante paſſionem fuerat, nunc princeps huius mundi eijcietur foras: Ecce alligauit fortem in domo ſua; fortior ille qui ſuperueniens vicit illum, ecce Leuiathan quem hamo extraxit, alligauit ancillis ſuis. Vnde Apoſtolus ad Coloſſenſes, *Vos*, inquit, *cum mortui eſſetis in delictis, & præputio carnis veſtra, conuiuificauit cum illo, donans vobis omnia delicta, delens quod aduerſum nos erat chirographum decreti, quod erat contrarium nobis, & ipſum tulit de medio affigens illud cruci, expolians principatus & poteſtates traduxit confidenter palam triumphans illos in ſemetipſo.* More ſuo Apoſtolus, quare & quomodo regnet Deus noſter, oſtendit. Quod notandum antequam exenteremus verba apoſtolica plena profundis myſteriis, quid ſit regnare, Re- Coloſſ. 2. 13.

gnare eſt regnum regere, regere verò eſt rectè agere: eſt etiam regnare ſubiectos & obedientes habere.

Conſiderandum quoque quis ſit Rex, quod Regnum, qui de Regno, quæ inſignia Regni, quando Regnum initium habuit, quouſque duraturum ſit, & quouſque extendantur fines Regni. Initium habuit hoc Regnum à tempore reſurrectionis, duraturum eſt in æternum & vltra. Fines eius ab oriente in occidentem, & à ſeptentrione vſque ad meridiem. Rex eſt, IESVS Nazarenus Rex Iudæorum. Regnum, Eccleſia quæ partim iam incolit cœleſtem patriam, quaſi turres & municipia ciuitatis tenens, partim ruricolatur in agro huius mundi, ſemina ſua mane & veſpere mittens, & colligens vſque ad annum Iubileum, annum remiſſionis, annum in quo nec arari poterit nec meti. De Regno ſunt ſignati in frontibus ſigno crucis, renati ex aqua & ſpiritu, potati calice benedictionis, cibati pane Dominici corporis. Gens ſancta, filij promiſſionis, populus acquiſitionis. Inſignia Regni ſunt triumphus dæmonum, reſurrectio corporum, redemptio animarum. Inferni expoliatio, paradiſi patefactio, mortis deſtructio. Inſignia Regni ſunt, fides populorum, ſacramenta Chriſtianorum, cultus Religioſorum, miracula Sanctorum.

Hoc Regnum initium habuit ante ſæculi conſtitutionem, cum ſæculo inchoationem, in fines ſæculorum renouationem, poſt ſæculum conſummandum glorificationem. Regnum angelicum cœpit quando dixit Deus, Fiat lux, & facta eſt lux. Regnum hominum cœpit ſed occultè, quando Verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis. Manifeſtè autem cœpit, quando CHRISTVS reſurrexit à morte; ſed iam Apoſtolica verba videamus, & præſentem ſolemnitatem in eis recognoſcamus. *Et vos*, inquit, *cùm mortui eſſetis in delictis veſtris & in præputio carnis veſtræ conuiſicauit cum illo.* Notate Apoſtolum quadam dictorum replicatione geminaſſe mortem, reſurrectionem verò vno verbo expreſſiſſe. Mortui, inquit, in delictis veſtris, ecce vna mors, & in præputio carnis veſtræ, ecce alia mors, & delictis ergo morimur & præputio carnis. Sed mortem delictorum manibus & pedibus accerſimus, mortem præputij carnis noſtræ, potiùs cum catena mortalitatis excipimus, quàm operamur. Iſtam patimur hæreditaria maledictione, illam acquirimus voluntaria præuaricatione: pro illa hic exulamus, aut bonâ patientiâ vtramque purgantes, aut contumaciâ vtramque nectentes, vno vínculo præſentis & futuræ condemnationis.

Intelliguntur ergo per delicta, actualia peccata, per præputium carnis, originalia: ſed tam ab actuali quàm ab originali vna mors ſeu reſurrectio CHRISTI nos liberauit, quod intelligitur per hoc verbum, conuiuificauit cum illo. Conuificauit, quia corpus & animam viuificauit. Conuificauit quia & actualia & originalia remiſit. Conuificauit quia reſurrectione ſua nos viuificauit. Conuificauit, quia & nunc per iuſtitiam & in futuro per gloriam viuificauit.

Cum illo: Quid eſt cum illo? Ad ſimilitudinem eius. Cum illo ergo, id eſt, cum capite, vel ad ſimilitudinem eius nos conuificauit, quia in reſurrectione CHRISTI prælibauimus ſpem reſurrectionis noſtræ: Si enim deli-

batio ſancta, & maſſa, id eſt, ſi Filius Virginis IESVS, qui mortuus eſt in cruce, tertia die reſurrexit à mortuis, ſine dubio membra corporis ſui ſuo tempore reſurgent. Et hoc tam conſequenter fiet, quàm veraciter illud præceſſit, & ſic ſine reuolutione repetitæ mortalitatis, ſic CHRISTVS reſurgens ex mortuis, iam non moritur, mors illi vltra non dominabitur. Conuificauit itaque cum illo, donans nobis omnia delicta, delens quod aduerſùm nos erat chirographum decreti quod erat contrarium nobis.

Notate, donans; notate, delens. Quid donans, quid delens? Donans gratiam; delens culpam; Donans vitam; delens mortem; Donans coronam; delens ſupplicium; Donans quod ſuum eſt; delens quod noſtrum eſt; Donans cœlum, delens infernum. Ad extremum donans delicta, delens chirographum. O chirographum quam mala ſcriptura tua, quam peremptoria lectio tua. Singulæ literæ tuæ ſagittæ ſunt acutæ, quarum indignatio ebibit ſpiritum hominis. Singulæ ſyllabæ caudæ ſcorpionum aculeatæ ſunt, poſteriora noſtra demolientes. Singulæ dictiones væ væ ſunt & æternæ lamentationes. Singulæ orationes, digna factis recipimus. Titulus, liber mortis. Materia huius libri, peccata & ſupplicia hominis. Modus tractandi, vt ſecundùm qualitatem culpæ, extendatur menſura pœnæ.

Tota lectio, clamor & ira & indignatio. Tota lectio, dolorum ſine reſpiratione continuatio. Tota lectio, afflictio, exactio. Nullum explicit, vbi nullus finis. Cum conſummauit tunc incipit, vbi defectus reparat defectum, & de morte, virgulta repullulant mortis. Vngue adamantino ſcriptum eſt hoc chirographum, quia niſi cum ſanguine hædi qui cum latronibus reputatus eſt, hæc ſcriptura deleatur, numquam maledictio abſoluetur. Hoc chirographum eſt volumen illud volans quod Zacharias in ſpiritu vidit, & leuabunt illud fortè illæ duæ mulieres quæ habebant alas quaſi milui, & leuauerunt amphoram inter terram & cœlum, in cuius amphoræ medio, erat mulier ſedens, quæ eſt impietas & habet maſſam plumbeam in os ſuum.

Volumen volans illud vniuerſale examen iudicij, quo omnium hominum conſcientiæ explicabuntur. Hoc inter terram & cœlum leuatur, quia CHRISTO in aëra obuiabimus venienti ad iudicium. Duæ mulieres quæ hoc leuant & deferunt, caro & anima, quia vnuſquiſque portabit iudicium, vt referat prout geſſit in corpore ſuo ſiue bonum, ſiue malum. Habent alas quaſi milui, quia grandes virtutes poſt reſurrectionem animarum & corporum. Impietas in medio amphoræ ſedet, quando iniquitas quæ eſt in tabernaculo, ſeu in medio cordis non poterit ſe abſcondere à calore & illuſtratione ſolis. Maſſam plumbeam in os habet reus, cui non eſt aperire præ confuſione. Hoc chirographum delet CHRISTVS in paſſione & reſurrectione ſua, CHRISTVS, inquam, Dominus noſter qui viuit & regnat, &c.

DE RESVRRECTIONE DOMINI.

SERMO III.

CVM CHRISTVS animam ſuam poſuit, corpus in cruce expoſuit, & in ſepulchro depoſuit, nec clementiam ſuam nec potentiam poſtpoſuit. De potentia ſurrexit, de clementia familiam apoſtolicam collo ad pennulas retorto reuiſit. Mentes timore & dolore concuſſas glorioſa conſolatione, tam per ſe quàm per Angelos releuauit. O Angeli ſancti, in paſſione vbi eratis, quid agebatis, cur non accurriſtis, cur tam contumelioſè Regem veſtrum deturpari ſuſtinuiſtis?

Planè inquiunt, auxilio noſtro non egebat, ſibi cum Patre & Spiritu ſancto cauſa patebat, plures ex noſtris latebat, nec noſtri ordinis eſt non iuſſa attemptare. Noluit bonus Dominus noſtra gaudia ſuis paſſionibus interrumpere. Non reputabat iacturam tantis lucris, fine dilatione compenſandam: vnum ſuum corpus dedit, mille millia comparauit, animam vnam poſuit, ſed quot repoſuit, & ad cœlos reportauit? Tribus diebus fuit in corde terræ, ſed æternitatem & longitudinem dierum acquiſiuit familiæ ſuæ.

Quis æſtimare valeat pretium, quis excogitare redemptum hoc pretio genus humanum? Vſque ad Angelicam pacem refluit & ſupereffluit appretiatio ſanguinis & mortis CHRISTI ac reſurrectionis. Nihil inemptum CHRISTVS reliquit quod vnquam aliquo pretio poſſet redemi. De noſtro CHRISTE aſſumpſiſti pretium, in noſtro ſoluiſti, & pro noſtro. Noſtra ſunt corpus & anima, tua eſt ſingulariter ſola diuinitas. De noſtro itaque corpore & ſanguine ſiue anima, pretium conſtituiſti. Pro quo ſeu pro quibus? Pro genere humano & omnibus hominibus. In noſtro quomodo? In cruce, in paſſione. Noſtra eſt pœna, nobis debetur paſſio: præſumendum eſt itaque ſine præſumptione noſtram eſſe hanc ſolemnitatem ſumptu & vſu.

Nonne de noſtro ſumptu eſt, quod in hac recordatione vigilauimus, ieiunauimus, vagationes & vanitates repreſſimus, & in multis CHRISTO concrucifixi ſumus? Non aſpernatur ſumptus noſtros quamuis modicos, qui nec calicem aquæ frigidæ incremuneratum dimittit. Vſus denique huius ſolemnitatis præcipuè nobis competit; nam Angelos non eſt neceſſe annua deuotione recolere, quod frequentant aſſidua celebratione; diabolus non habet pro feſto, quod victus eſt, quod de mundo eiectus eſt, quod tantis animarum exuuiis ſpoliatus eſt.

Non tamen excludimus Angelos quorum officio primitias Dominicæ Reſurrectionis delibauimus, ſed cum ipſis eam communicamus. Habent ipſi ſtolas ſuas, habent albas, habent vultus fulgureos. Quid ad hæc nos pannoſi, nos pene nudi, nos quorum veſtimenta vetuſtate ſunt attrita, ſuperfluitate

corrupta, diſcordiâ diſſuta? Quàm citius igitur deponamus vetuſtam pellem cum veteri homine, compunctione abluamus inquinatam, conſuamus vnanimitate diſſutam.

DE RESVRRECTIONE DOMINI.

SERMO IV.

HOc *nunc os ex oßibus meis & caro de carne mea.* Videns Mater ſancta primogenitum & vnigenitum ſuum, tunicâ immortalitatis indutum in Reſurrectione, viſcerali exclamat affectione dicens. *Hoc nunc os ex oßibus meis & caro de carne mea.* Conuinco Iudæum, conuinco hæreticum, qui non credit reſurrexiſſe filium meum. Si mater ignorat filium ſuum quis nouit illum? Quæ concepit, quæ peperit, quæ lactauit, quæ nutriuit, quo caliginis offendiculo mentiretur ſuum non eſſe, quem ampliùs diligit & nouit quàm ſe? Deus pater credidit ei filium ſuum, & ego dubitem, qui ſurrexit non eſſe illum Virginis filium paſſum, & crucifixum? Maternum affectum non delet tridui obliuio. Gen. 2. 23.

Si annus effluxiſſet, quemlibet cauillatio locum haberet. Dicat ergo Mater de filio, MARIA de IESV CHRISTO, Hoc nunc os ex oſſibus meis, & caro de carne mea. Tunc cùm crucifigeretur filius meus vidi & agnoui carnem de carne mea quæ clauis affixa, lanceâ perforata eſt; & os ex oſſibus meis, quod non fregerunt crucifixores, vt impleretur ſcriptura: *Os non comminuetis ex eo.* Hoc teſtimonium verum eſt, & matris de filio. Loquitùr & Adam de crucifixo. Hoc nunc os ex oſſibus meis & caro de carne mea: hæc caro, non eſt caro mea, quæ eſt caro peccati, ſed de carne mea, de Virgine MARIA, & quamuis hæc caro non mereatur mortem, pro me tamen ſoluit mortem, iuxta illud: *Quæ non rapui, tunc exoluebam.* Ioan. 19. 36. Pſal. 68. 5.

Nullo reatu obligata caro, carnem ligatam & incuruatam ſoluat ſub vinculo peccati. Catenam ſiquidem * pene collo ſuo impoſuit & confregit dicens: *Solue vincla colli tui captiua filia Sion*; nam de morte ſurrexit. Hoc nunc os ex oſſibus meis. A primogenito meo Chain vſque ad IESVM, qui oſſà, id eſt, fortes fuerunt, ſicut mea oſſa ante peccatum ſine peccato non fuerunt, nec diabolum debellauerunt. Sed IESVS ſupra Sanſon fortis & potens in bello, mandibulâ aſini paſſus, id eſt tamquam ſurdus & mutus, tamquam vir non habens in ore ſuo redargutiones, deſtruxit illum qui habebat mortis imperium, id eſt, diabolum qui Euam meam ſeduxit, & per illam mortale pomum porrexit: ſed nunc vtique in Reſurrectione IESV, os inueni ex oſſibus meis, non in quibus putredo ingreſſa eſt, ſed in quibus eſt virtus & fortitudo Dei, & caro de carne mea, ſed non corrupta ſed incorrupta. *pœnæ. Eſai. 52. 2.

Rurſum vox eſt animæ CHRISTI ab Inferis redeunti ad corpus ſuum: ſal-

uam ſiquidem bene cuſtodierat Pater, in cuius manibus illam reſignauerat, ſaluam ſine dubio duxit & reduxit. Veniens itaque ad adiutorium ſimile ſibi, quod eſt ſanctiſſimum & immaculatum corpus quod non vidit corruptionem, nec in conceptione, nec in conuerſatione, nec in ipſa, morte intrauit in viſcera eius, dicens. Hoc nunc os ex oſſibus meis, & caro de carne mea. Os germinauit ſicut lilium, & caro refloruit, quia quæ mori priùs potuit, iam mori non poterit.

Tunc miſericordia in carne & veritas in anima obuiauerunt ſibi, iuſtitia & pax oſculatæ ſunt. Iuſtitia namque ſanciuit iuſtum eſſe, vt caro quæ ſine ſua culpa, tam horribilia ſuſtinuiſſet, & vt illos pro quibus cauſam egerat liberaret, & pace æterna regnaret iuxta Apoſtolum: *Æterna redemptione inuenta.* Sola ſciuit diuina anima cum carne diuina, quid ſuauitatis, quid gaudij, quid iubilationis, in hora illa adinuicem habuerint, cùm vtraque ſubſtantia animæ & corporis in claritatem diuinam, ſalua proprietate naturarum, tranſierint. Sic ergo loquitur anima, Hoc nunc os ex oſſibus meis, & caro de carne mea. Verbum autem caro factum, in vtriuſque coniunctione per reſurrectionem dicit, hoc nunc os ex oſſibus meis & caro de carne mea.

Heb. 9. 12.

In ſacramento quoque altaris loquitur CHRISTVS poſt illam Dominicam conſecrationem, vbi dicitur. *Hoc eſt corpus meum, & hic eſt ſanguis meus*: hoc inquiens nunc os ex oſſibus meis & caro de carne mea. Os eſt difficultas & profunditas ſacramenti, caro eſt ſub ſpecie panis, & bene caro propter fragilitatem veſtram, quæ ad diuina niſi per humana conſurgit. Ne apponas dentes ad os volens exoſſare os Regis Idumeæ, id eſt, definire & diſcutere quomodo hoc fiat. Oſſa ſua in abſcondito habet Deus quæ dicuntur *Occulta filij*, de quibus Apoſtolus, *O altitudo diuitiarum ſapientiæ, &c.* Ex iſtis oſſibus quæ Pſalmiſta appellat occulta & incerta ſapientiæ Dei dicens, *Ecce enim incerta & occulta ſapientiæ tuæ manifeſtaſti mihi.*

Pſ. 9. 1. Rom. 11. 33. Pſ. 50. 8.

DE RESVRRECTIONE DOMINI.

SERMO V.

COXIT Iacob pulmentum ad quem cùm veniſſet Eſaü laſſus de agro ait: *Da mihi de coctione tua hac rufa, quia oppidò laſſus ſum. Cui Iacob vende mihi primogenita tua. Ille reſpondit en morior, quid mihi proderunt primogenita mea? Iura ergo mihi: Iurauit Eſaü & vendidit primogenita ſua.* Auſteritas ieiuniorum quâ ſanctorum caro emarcuit, & cutis oſſibus adhæſit, paſchali ſoluitur ſolemnitate, & Apoſtolica authoritate qua dicitur. *Epulemur in azymis ſynceritatis & veritatis: Paſcha etenim noſtrum immolatus eſt CHRISTVS.* Ecce ignis, ecce ligna, immo ecce ignis in ſpinis: Murmur namque ſpinarum increpitat vrgente igne inuidiæ clamans, *Tolle, tolle, crucifige,*

Gen. 25. 3. &c. 1. Cor. 5. 8. Ioan. 19. 15.

cifige, crucifige, &, *Si hunc dimittis, non es amicus Cæſaris.* Non ſufficit Libanus ad ſuccendendum cùm Iudæi, Pilato dicenti, *Accipite eum vos & ſecundum legem veſtram iudicate*, reſponderent; *Nobis non licet quemquam interficere.* Opponebant quidem de lege, quod vſque in hodiernum diem poſitum eſt ſuper cor eorum, ſed reuera, magis ambiebant malis ſuis Præſidem cum gente ſua applicare.

Tanto itaque ſuccenſo igne in atrio Principis Sacerdotum, & in Synagoga Iudæorum ab eo qui tota nocte folliculis & ventis vndecumque mutuatis ſufflauit & exſufflauit Iudam & ſimul Iudæam, Iacob vir ſimplex & bonus, qui non conſenſerat actibus malignantium, vas fictile igni appoſuit quo primogenita fratris redimeret ſibi, vt de malo aliorum bonum acquireret, & de peccato damnaret peccatum. Cùm enim per agrum pigri hominis tranſiret, quem totum repleuerant vrticæ, exemplo tali ſapientiam didicit.

Immiſit autem lenticulam non grandis æſtimationis in ſuperficie, ſed pretij incomparabilis in latenti maieſtate. Lenticula enim modica eſt & depreſſa & ſubrufa. Vide IESVM modicum: *Qui cùm in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo, ſed ſemetipſum exinaniuit formam ſerui accipiens, &c.* Vide IESVM depreſſum, *Chriſtus factus eſt obediens vſque ad mortem.* Vide ruſum, *mortem autem crucis.* Vide coctum; Quia, *inclinato capite tradidit ſpiritum. Vide* ſubtractum ab igne. *Exurge gloria mea, exurge Pſalterium & cythara.* Item; *Reſurrexi & adhuc tecum ſum, &c.* Philip. 2. 6. Ibid. 8. Ioan. 19. 30. Pſ. 56. 9. Pſ. 138. 18.

Ne quis autem offendatur ferculi huius ſingularitate & vilitate, adhuc ſuperſunt carnes agni, ſuperſunt carnes vituli ſaginati, adhuc innumerabilis copia, quæ reſidenti ad cœnam non promittuntur, ſed offeruntur. Gratiora enim inſperata quàm poſtulata. Priùs defuerit gula, quàm menſa, appetitus quàm cibus, ſtomachus quàm cacabus, inteſtina quàm fercula. Anima vna totum non capit agnum. Omnium eſt non vnius tantùm.

Ecce Angelus etiam accurrit ſoluto ab anima corpori & ſepulto: Dic mihi ſancte Angele miſſus an ſpontaneus, voluntate an obedientia, an vtroque ſimul prouocante aduolaſti, cum * mixta candoris & ignei ſplendoris, ad noſtrum vas fictile ſumptum de Virgine & impletum anima & diuinitate? An & tibi placet pulmentum noſtrum iam coctum, immo bis coctum, diſcipuli proditione & crucis paſſione? Fœtere non redolere hactenus ſolebat caro noſtra viua, necdum mortua cadauera. Quis iſta ſic purgauit ſeptuplum, quis tanta ſuauitate & odore ſuauiſſimo repleuit, vt in odore ſuo Angelicas tentare nares & appetitu deſiderantiſſimo appellaret. Ecce de manu tua pulmentum noſtrum.

*ſ mixtura.

DE RESVRRECTIONE DOMINI.

SERMO VI.

Dan. 14. 36. DANIEL, *ſerue Dei, tolle prandium quod tibi mittit Deus.* Æternam Dei clementiam nihil eſt quod interrumpat, nihil quod ſoluat, nihil quod ſepeliat. Reijcit peccatorum noſtrorum repagula, vincit crimina, terga fugientium apprehendit, rebellantium corda emollit, redeuntium culpas citò ignoſcit, & immeritis copioſum munus gratiæ conferens, querelas omnes veteris delicti deponit. Hunc gratiæ alueum nec luxuriæ humanæ arbor exſiccauit, nec ignauiæ noſtræ torpor extinxit: puteus etenim eſt aquarum viuentium quæ fluunt impetu de Libano. Profundæ & continuæ voragines malorum non cohibent curſum, non ſiſtunt impetum, non abſorbent meatum.

Hîc mundatur leproſus, hîc meretrix abluitur, hîc publicanus ſanctificatur, hîc homicida & adulter reparatur, nec pro infamia aut culpa, aut throno regni expellitur, aut cœlitus promiſſa CHRISTI paternitate fraudatur. Hîc latro ſubitò ſanctificatur, & ſecundo poſt CHRISTVM ingreſſu paradiſi honoratur; hîc denique ſtolas ſuas animæ ſanctorum lauant: hîc caput, pedes & inteſtina ſacrificiorum Sacerdotes expiant, hîc ſemel baptiſmo, hîc ſemper confeſſione & pœnitentia omnis tam originalis quàm actualis rubigo exuitur. Numquam ergo fœtorem ſuum portet, qui ſemper non lotus aqua ſalutari propria fragilitate & iniquitate fœtet.

Etſi omni tempore patens ſit fons Dauid in ablutione mulieris & menſtruatæ, profuſiori tamen redundantia ſacratiſſimum paſſionis ſuæ tempus debriat, quando quaſi meſſis & vindemia implent apothecas & torcularia Chriſtianorum; dum animo feruente & religione maturante ſolitò ſtudioſiùs & corpora ieiuniis affliguntur, & pauperes eleemoſinis reficiuntur, & monaſteria frequentiùs expetuntur, & prioris vitæ deſerta viſitantur, atque proinde ſpinæ & vrticæ aratro & ligone confeſſionis extirpantur; atque igne ſatisfactionis comburuntur.

Daniel itaque vir deſideriorum, cuius omne deſiderium ante Deum, ingreditur lacum leonum, id eſt profundum conſcientiæ vbi rugitus leonum, videlicet criminum multorum, ſed non deuoratur, ſed non mordetur, ſed non tangitur, vt enim iniuſta cauſa punit, ſic iuſta defendit. Si adeas leones, id eſt motus carnis vt cum eis Iudas acquieſcendo eius lenociniis, tunc vngues time, time dentes, time denique leoninam rabiem. Nulla fides vbi rabies. Simplicitatem decipit aſtutia, innocentiam malitia: humilitatem ſuffocat ſuperbia, ſingula virtutum germina deuaſtant, quæ de ventre inferi pullulant, viperea genimina. Iacob timet Eſaü, Iſaac, Iſmael. Non paſſim & inconſultè

congrediantur pueri Dauid cum ſeruis Saül, quia cauendum quod in ancipiti eſt. Potuit autem Dalila vincere Samſon perſuaſione non fortitudine, dolo, non gladio, muliebri ſimulatione, non virili oppugnatione.

Anceps proinde & periculoſum vt vno dormiant lecto, ratio cum ſenſualitate. Dormiens quippe opprimit puerum, id eſt, motum naturalem ſenſualitas, cùm ad peccati delectationem inflectit. Deinde mentitur ſuum eſſe, quem ratio genuit, & legi Dei conſentit, quod eſt verè viuere. Conſentire verò carni proculdubio eſt mori. Salomon tamen, id eſt, Prælatus cui quæſtio iſta defertur, gladio diſcretionis, cuius ſit quiſque motus ſpiritus an carnis, perfectè diſcernit, & adiudicare mortuum ſenſualitati, viuum rationi.

Repudiata itaque illecebroſa ſocietate & indicta inimicitia inter ſerpentem & mulierem, id eſt, rationem & ſemen vtriuſque, ad Goliat deſcendat Dauid in funda & lapide, vtique gratia CHRISTI & confeſſione in ventre ceti, tribus diebus & tribus noctibus incluſus, agat pœnitentiam de malè cogitatis, dictis, & factis, tam in aduerſitate quàm in proſperitate: deſcendat cum anima IESV ad inferna, vt vectes ferreos confringat, conſuetudinem peccandi, & educat vinctos ſuos de tenebris, id eſt, ſenſus animæ errore ſoluto, ad lucem reuocet veritatis, & cum Daniele ad lacum leonum intromittatur, potiùs ad illudendum eis, quàm ludendum cum eis.

Sunt autem ſeptem leones, ſcilicet ſpiritalia nequitiæ & capitalia crimina, quibus dantur quotidie duo corpora & duæ oues. Duo corpora ſunt voluntas peccandi, & actio peccati: duæ oues, error fidei & ignorantia boni. Tali edulio ſaginatur diabolus & Angeli eius: iam enim fame expiraſſet abſorptus gehennalibus flammis, niſi peccatis quotidianis refocillatus, vitam malitiæ ſuæ continuaſſet. Sicut enim hominem eſca, ſic diabolum paſcit malitia: & quantò nequius vitium, tanto auidiùs ſuſcipit illud. Libamenta facinore condiens, & humana damnatione malorum ſuorum conijciens. Duo igitur corpora tamquam quæ ſunt voluntas peccandi & actio peccati, tamquam principales eſcas, ſibi & familiæ ſuæ in menſa apponit, quia ex altero nihil ſanum, ex altero nihil incorruptum ſequitur. Voluntas ſiquidem radix eſt, actio, arbor. Tota ergo propago cordis vitiatur in radice voluntatis, nec euadit vnus exſors perditionis de omni ſobole corruptæ actionis.

Secunda deinde fercula ſuggeruntur duæ oues, quæ ſunt error fidei & ignorantia boni, ſeu ignorantia legis & ignorantia Dei. Miniſtrantur hæc quotidie leonibus à Babiloniis, id eſt, inordinatis & peruerſis malignis ſpiritibus. Sed cùm Daniel ingreditur lacum, id eſt, mundum ſiue infernum IESVS, non dantur; quia venit in hunc mundum peccatores ſaluos facere. Deſcendit in infernum animas fidelium ſuorum liberare: dentes enim leonum contriuit; quia & hominum & dæmonum poteſtatem, malleo iudicij à ſuis excuſſit, dicens mari huc vſque venies, & hìc confringentur fluctus tui. IESV namque præſentia lenit aduerſa, pœnas releuat, tenebras illuſtrat, diſponit confuſa, componit diſiuncta, & tranquillat omnia.

O tu Daniel membrum CHRISTI, imitator capitis tui inter lacum tuum diuino terrore compunctus, & amore iuſtitiæ accinctus, penſa quid feceris & quid metueris, appende, diſcute quid lacus contineat, & patienter tolera

quidquid diſcriminis examen iudicis decreuerit. Conſultiùs enim vitia de conſcientia eijciuntur, quàm pro malis actibus gehenna ſuſtinebitur. Sunt autem ſeptem leones domeſtici, familiaritate damnoſa, iactantia, gula, luxuria, ſimulatio, ira, crudelitas, rapina, qui deuorant omnem ſubſtantiam noſtram, redigentes nos ad illam inopiam, vt nec de ſiliquis quas porci manducant, ventrem noſtrum impleamus.

Sed Daniel ſicut & ille prodigus, & ſicut Ionas de ventre ceti, ſuſpirans panem de cœlo, panem quem Pater dat petentibus ſe, clamat ad illum qui dat eſcam pullis coruorum. Dominus autem deſideriorum pauperum exauditor, dicit Abacuc; fer prandium quod habes Danieli qui eſt in lacu leonum, hoc eſt, quod ait Apoſtolus: *Si praeoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui ſpirituales eſtis inſtruite huiuſmodi in ſpiritu lenitatis, conſiderans teipſum ne & tu tenteris*; certanti enim cum diabolo debetur paterna conſolatio.

Gal. 6. 1.

Viſo itaque lacu leonum, & inuento Daniele in medio eorum & pariter obſeſſo, agglutinatur oppreſſo, porrigit panes famelico. Daniel, inquiens, ſerue Dei, tolle prandium quod miſit tibi Deus. Hoc grande prandium eſt, quod IESVS deſiderauit manducare Paſcha cum diſcipulis ſuis: de his Apoſtolus: *Epulemur non in fermento veteri*, &c. *Sed in azymis ſynceritatis & veritatis.* De hoc in Canticis, *Comedite amici & bibite*, &c. hoc mente ſumimus, non dente frangimus, hoc anima ſaginatur non venter diſtenditur, hoc in Angelicam gloriam transfundimur, hoc in filios Dei enutrimur, hoc in vaſa miſericordiæ confortamur, hoc de mundo ad cœlum ſubleuamur, hoc æternitatem comparamus, hoc ſanctorum communionem, carnis reſurrectionem, vitam æternam expectamus ipſo præſtante IESV CHRISTO, qui de carne ſua & ſanguine prandium hoc fidelibus ſuis præparauit, qui viuit & regnat.

1. Cor. 5. 8. Cant. 5. 1.

DE RESVRRECTIONE DOMINI.

SERMO VII.

Deut. 34. 8.

COMPLETI *ſunt dies planctus lugentium Moyſen.* Lacrymoſa loca & tempora habentes filij præuaricationis Adæ, qui commutaret loca, & mitigaret tempora per multa millia annorum, ſingularum generationum ætates, & ſingularum ætatum homines, diſcutiebant, ſi eſſet qui faceret bonum, ſi eſſet qui luctum verteret in gaudium. Si quando emergebat cuiuſlibet hominis ſcintillans vita, & relucens doctrina, applaudebat turba exulantium, tamquam exploratæ ſpei aduenißet facula, & imminerent liberationis ſæcula. Denique cùm omnium Patriarcharum & Prophetarum morte extinguerentur temporales lucernæ, quis enim homo qui viuet & non

videbit mortem? ſingultibus renouatis fruſtratorias conſolationes & momentaneas deflebant. Inde quòd Iacob planctu magno & forti nimis mortuus defletur: inde quòd Ioſeph, inde quod Aaron, inde quod Moyſes diebus multis planguntur.

Iuſtâ ſatis & probabili causâ antiquorum conquerebatur deceſſus, tum pro deſolatione ſuperſtitum, tum propter tamdiu continuatum mortis imperium, tum etiam propter ad inferos deſcenſum. Vbi ergo & infernalia dirupta ſunt clauſtra, & perempta mortis imperia, & conſolationis æternaliter in CHRISTO perpetuata ſuffragia; meritò non eſt luctus, neque dolor vltra, quia prima abierunt, meritò abſtergit Deus omnem lacrymam ab oculis ſanctorum, meritò completi ſunt dies planctus lugentium Moyſen.

Sed & in ipſo ISEV dum in carne viueret, quamquam faceret quæ nemo alius fecit, dubietas præſcripta in cordibus hominum vix interrumpi potuit conteſtatione miraculorum & mirabilium ſuorum. Nam & in Apoſtolorum mentibus, quorum corda intus alens ſpiritus excitauerat, & ad fidem CHRISTI fœcundauerat, niue & grandine paſſionis & mortis eius, fides ſic elanguerat, & ſpes vltimum ſpiritum attrahebat, vt quidam ipſorum dicerent, *Et nos ſperabamus quod ipſe eſſet redempturus Iſrael.* Vt Luc. itaque de medio tolleretur quidquid diabolicæ ſurreptionis, quidquid huma- 24. 21. næ ignorantiæ dubietatis, quidquid hæreticæ perſuaſionis vlteriùs obijci poſſet, ſurrexit, in multis argumentis per dies quadraginta apparens eis: hodiéque glorioſa & manifeſta Aſcenſione corpus ſuum ad Patris dexteram collocauit.

Moyſes itaque qui de illa, iſta ſcripſit, non lugeat, nec lugeatur, quia completi ſunt dies planctus lugentium. Moyſes, id eſt lex Moyſis præuaricationem oſtendebat, & reatum non coërcebat, ſed ampliùs accumulabat, teſte Apoſtolo qui ait: *Nam concupiſcentiam neſciebam, niſi lex diceret, non con-* Rom. *cupiſces:* & alibi: Cùm autem venit mandatum, operatum eſt in me omnem 7. 7. concupiſcentiam, & inuentum eſt mihi quod erat ad vitam, hoc eſſe ad mortem. Quis ergo inde non lugeat? Quis autem tollere hunc planctum poterit? Spiritus vitæ qui liberauit me à lege peccati & mortis. Quis iſtum poteſt dare ſpiritum? CHRISTVS qui ait: *Ecce ego mittam promiſſum Pa-* Luc. *tris mei in vos, vos autem ſedete in ciuitate, quoaduſque induamini virtute ex* 24. 49. *alto*, id eſt, Spiritu ſancto.

Et ſi ſupereſt Iebuſeus nobiſcum in loco peregrinationis huius, & ſi ventus ab Aquilone & ignis inuoluens, & ſi cum ſerpentibus & ſcorpionibus habitamus, & ſi lex membrorum repugnat legi mentis, & ſi non quod volumus, ſed quod nolumus facimus; tamen, quia Caput noſtrum Deus Pater exaltauit ſuper omnes inimicos noſtros, tamen quia aſcenſor cœli auxiliatur noſtri, ſicut in benedictione Aſer dicitur: *Aſcenſor cœli, auxiliator tuus*, Deut. tamen quia natura carnis noſtræ tamquam virga Aaron refloruit, & collocata 33. 26. vbi reſtificatio noſtræ redemptionis eſt IESVS interpellans pro nobis, depoſitis omnibus querelis, adeamus thronum gratiæ, vbi ſedet agnus ad dexteram Patris, per omnia ſæcula ſæculorum, Amen.

DE RESVRRECTIONE DOMINI.

SERMO VIII.

Pſal. 19. NVNC *cognoui quoniam ſaluum fecit Dominus CHRISTVM ſuum.*
7. Gigas geminæ ſubſtantiæ, & hinnulus ceruæ gratiſſimæ, IESVS filius
Virginis MARIÆ, inter mortuos liber, quàm veloces & grandes fecerit ſal-
tus, de cruce ad ſepulchrum, de ſepulchro ad infernum, de inferno ad para-
diſum, audiuimus, credidimus, lætati ſumus & adorauimus. Teſtes exinde
legitimos & idoneos Angelos & Apoſtolos habemus: ſuperſunt denique &
ſufficientia inſtrumenta Euangelica & miracula atque irrefragabilis veritas
propheticæ ſcripturæ, quam Petrus certiorem propheticum ſermonem ap-
Iob. 38. pellat. Inde eſt quod Dominus loquitur ad Iob: *Numquid*, ait, *ingreſſus es*
26. *profundum maris, & in nouiſſimis abyſſi deambulaſti? Numquid apertæ ſunt
tibi portæ mortis? & oſtia tenebroſa vidiſti?* Specialia & ſingularia opera ſua
famulo ſuo Deus loquitur, prærogatiuam poteſtatis ſuæ aſſignans, quod à
fine cœli vſque ad finem inferni fortiter attingat, & omnia ſuauiter diſpo-
Pſ. 138. nat. Vnde Pſalmiſta: *Quò ibo à ſpiritu tuo*, &c. Non vana, non ſuperflua,
7. non curioſa, & quaſi faſtidium releuans, fuit iſta deambulatio. Deambula-
uerat enim in paradiſo ad auram poſt meridiem, vt vel confitentem de pec-
cato corriperet hominem, vel diffitentem aut diſſimulantem puniret. Deam-
bulauerat gyrum cœli circuiens ſola; deambulauerat & mundum, quærens
ouem quæ errauerat; deambulauit tandem profundum maris & in no-
uiſſimis abyſſi, vt ne extremum digiti auriculæ ſuarum ouium, leo rugiens
in ventre ſuo retineret; ſed omnes filios excuſſorum de pertuſo ſacculo
mortis & inferni excuteret in ſinu eorum qui manipulos colligunt, & ad ſi-
Pſ. 28.1. num Abrahæ deferunt, quibus dicitur: *Afferte Domino filios arietum*, id
eſt, imitatores Apoſtolorum. Tanquam expeditus & accinctus gladio ſuper
femur ſuum potentiſſimè intendit, & proſperè procedit & regnat, ſicut in
cœlo, ſicut in mundo, ſic & in abyſſo, vt faciat quæcumque voluerit in cœlo,
in terra, in mari & in omnibus abyſſis. Videt oſtia tenebroſa per quæ ad nos
egrediuntur emiſſiones per Angelos malos, per quæ aquæ furtiuæ manant,
quæ dulciores ſunt, id eſt, carnales delectationes, per quæ ſuſurrones intro-
ducuntur, per quæ, opera tenebrarum ſubminiſtrantur.

DE ASCENSIONE DOMINI.

SERMO I.

ASCENDE *calue, aſcende calue.* Nota eſt quidem, Fratres cariſſimi, hiſtoria de libris Regum, vbi legitur quod cùm Eliſeus de Iericho aſcenderet in Bethel, pueri parui egreſſi ſunt de ciuitate & illudebant dicentes ei: *Aſcende calue, aſcende calue.* Latet tamen in ea ſenſus pulcherrimus, & Dominicæ Aſcenſioni non incongruus, quem, prout Dominus dederit, vobiſcum exopto inueſtigare, & in medio ad honorem tantæ ſolemnitatis proferre. 4. Reg. 2. 23.

Conuocemus autem ad hoc mirabile & grande ſpectaculum, omnia animæ noſtræ interiora, quia non fuit in ſæculis, nec erit ſimile ſpectaculum Deo & Angelis & hominibus. Soli dæmones & reprobi homines, ab hoc ſpectaculo remouentur, quia excæcauit eos malitia eorum, & inuidia vt non videant gloriam Dei, vt non videant Aſcenſionem filij, vt non videant manſiones cœli, vt non videant ſolemnitates Domini præclaras. Ecce Pater accurrit in occurſum aſcendentis filij, dans ei oſculum, tenens baculum, leuans in cœlum, collocans in throno gloriæ, annulum ſuum ponens in digito, ſtolam imponens collo, calciamentis veſtiens pedes, ſceptrum aſſignans in manu, in capite coronam de lapide pretioſo, vndique circumamiciens illum gloria & honore, tamquam vnicum filium, tamquam hæredem ſuum, tamquam conſubſtantialem, tamquam coæternum, duntaxat ſecundùm quod verbum eſt, ſecundùm quod Deus eſt.

Nam ſecundùm quod homo, nec conſubſtantialis, nec coæternus eſt illi, ſed accipit dona inter homines; præ hominibus tamen, immo & præ Angelis. Cui enim dixit aliquando Angelorum filius meus es tu, ego hodie genui te? Cui Angelorum dedit poteſtatem omnis carnis, cui dedit omne iudicium, cui denique ad dexteram ſuam dedit conſeſſum? Nulli vtique ſed ſoli homini IESV CHRISTO data eſt omnis poteſtas in cœlo & in terra, ſoli homini IESV CHRISTO data eſt, non adoptiua, ſed naturalis filiatio propter vnitatem verbi & carnis in vnam perſonam Dei & hominis. Vnde Auguſtinus: " Quod vnigenitus eſt æqualis Patri, non eſt gratiæ, ſed naturæ. " Quod autem in vnitate perſonæ vnigeniti eſt homo aſſumptus, gratiæ eſt " non naturæ. Item de fide ad Petrum: Ille ſcilicet Deus factus eſt naturaliter " filius hominis, qui eſt naturaliter filius vnigenitus Dei Patris. "

Huic ergo homini IESV CHRISTO repatrianti, & quaſi iure poſtliminij reuertenti, cum Patre tota ciuitas cœleſtis Ieruſalem obuiam venit, tota multitudo Angelorum in qua millia millium miniſtrabant ei, & decies centena millia aſſiſtebant ei, totus chorus cæleſtium virtutum feruenti ob-

ſequio concertabant præuenire faciem eius in ſalutatione & miniſtratione, adorabant veſtigia pedum eius, ſicut ſcriptum eſt: *& adorent eum omnes Angeli Dei*; pedes & genua amplectebantur, portantes eum vſque ad ſedem cœli in humeris ſuis, quem nubes vſque ad ſtelliferas manſiones ab oculis Apoſtolorum exceperat & detulerat; Sic enim in Pſalmo dicitur. *Currus Dei decem millibus multiplex millia lætantium Dominus in eis in Synai ſancto.* O gaudium, ô ſolemnitas, ô triumphus, ô iubilus, ô exultatio, ô lætitia ſempiterna! Alij clamant exaltare Domine in virtute tua; alij, ſurge Domine in requiem tuam, tu & archa ſanctificationis tuæ; alij, quis eſt iſte Rex gloriæ? alij Dominus virtutum, Dominus fortis & potens in prælio, alij quis eſt iſte qui venit de Edom tinctis veſtibus de Boſra? alij, iſte formoſus in ſtola ſua gradiens in multitudine fortitudinis ſuæ; alij, Domine exaltetur manus tua vt non videant, alij vt videant & confundantur zelantes populi & ignis hoſtes tuos deuoret.

Heb. 1. 6.

Pſ. 67. 18.

Denique alij memoriam paſſionis recolentes, & tantæ contumeliæ tantam gloriam conferentes dicunt: Aſcende calue, aſcende calue, quaſi dicant. Tu calue, tu IESV, tu crucifixe, tu paſſe, tu mortue, tu cum latronibus appenſe, tu calue, cui nouacula malignantium Iudæorum pilos de fronte raſit, quando omnes diſcipulos in fugam vertit. Tu calue in quo Princeps mundi nihil inuenit, tu calue, qui vbi caput reclinares non habuiſti, qui in natiuitate tua in diuerſorio locum non inueniſti, tu calue qui de ſuperfluo numquam aliquid vſurpaſti, ſed continentiſſimè viuens, etiam corporis neceſſaria frequentiſſimè recuſaſti, aſcende ad Patrem tuum & Patrem noſtrum, ad Deum tuum & Deum noſtrum. Aſcende in Bethel, id eſt, in domum Dei, aſcende ſuper occaſum, aſcende ſuper montes aromatum, aſcende ſuper Cherubim, aſcende ſuper omnem terram, aſcende ſuper ſolium excelſum & eleuatum, aſcende ſuper pennas ventorum, aſcende non in lateribus Aquilonis, ſed in ſede magnitudinis, & ſedens ad dexteram Patris, ſimilis eſto altiſſimo, accipiens totum in humanitate, quod antequam mundus fieret, habuiſti apud Patrem in diuinitate, vt totum refundat diuinitas humanitati in aſcenſione quod promiſit in deſcenſione.

Cùm enim ſibi carnem verbum vniuit, in vnitate perſonæ, quaſi æqualitatem Patris promiſit, non naturam humanam diuinæ æquiparando, ſed perſonam filij perſonæ Patris prorſus comparando: hodie in Aſcenſione Domini conſummatum eſt opus Incarnationis, & meritum paſſionis, & præmium glorificationis. Iam non meminit caro CHRISTI preſſuræ tribulationum quæ circumdederunt eam in paſſione, propter gaudium quod reperit in Aſcenſione, ſecundùm enim multitudinem dolorum eius, conſolationes Dei lætificauerunt eam.

Congratulare itaque ô caro, ô homo ſorori tuæ, naturæ tuæ, quæ in CHRISTO glorificata eſt. Præſume iam de marito ſororis tuæ, de ſponſo naturæ humanæ, quia coronata eſt, quia Regina facta eſt, quia Domina Angelorum conſtituta eſt, cum ſponſo ſponſa ſua, ſoror noſtra. O bona ſoror reminiſcere miſerationum tuarum, immo miſeriarum tuarum quæ abierunt, & noſtrarum quæ nondum abierunt, ſed magis ac magis de die in diem

accreſcunt;

accreſcunt, memor eſto fratrum, immo ſeruorum tuorum, quibus non eſt ſubſtantia benè viuendi, quibus non eſt ſanitas peccato reſiſtendi, quibus non eſt lumen oculorum ſufficienter inter bonum & malum diſcernendi, quibus non eſt penna amoris ad Deum euolandi, quibus non eſt virtus poſt te eundi, & te conſequendi.

Trahe nos poſt te, dic ſponſo tuo, dic tibi ipſi, dic Deo noſtro, dic Patri tuo, Pater volo vt vbi ego ſum, illic ſit & frater meus, & miniſter meus, & ſeruus meus & captiuus meus Scimus ſcimus quia quæcumque popoſceris à Deo, dabit tibi Deus. Quid tibi negabit cui ſe non negauit? Quid tibi negabit, qui dicit omnia mea tua ſunt, & tua mea ſunt? Quid tibi negabit, cum quo vnum marſupium, vnum corpus, vna anima, vna diuinitas, vna voluntas, vna obedientia, vnum meritum, vnum præmium, vnum velle & vnum nolle, vnum mori & vnum viuere, vnum petere & vnum præſtare?

Ecce tam certi ſumus de impetratione, ſi petere pro nobis volueris, quàm voluntarij ſumus de liberatione à captiuitate iſta & miſeria, cùm ad te confugimus, ô caro Saluatoris noſtri, ô natura humana capitis noſtri IESV CHRISTI. Ne abomineris Ægyptium, & carnem tuam ne deſpexeris, pios ad nos conuerte oculos, & quam tuis Apoſtolis reliquiſti benedictionem, cùm eleuatis manibus ferebaris in cœlum, eam nobis refundere digneris IESV CHRISTE, qui cum Patre & Spiritu ſancto viuis & regnas Deus per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

DE ASCENSIONE DOMINI.

SERMO II.

NVNQVID *per ſapientiam tuam plumeſcit accipiter expandens alas ad auſtrum, aut ad preceptum tuum eleuabitur Aquila, & in arduis ponet nidum ſuum?* In vtroque iſtarum auium genere IESVS CHRISTVS Dominus noſter, Fratres cariſſimi, deſignatur, diuerſis quidem de cauſis, ſed non contrariis ſacramentis. In natura ſiquidem & actione creaturarum multiplici & diuerſa, creatoris & redemptoris noſtri ſimplex intentio circa ſalutem noſtram, multipliciter plerumque ſignatur, & quod vnum eſt effectu, vario eloquitur affatu. Quare igitur per accipitrem, & quare per aquilam Dominica Aſcenſio myſticè in ſcripturis obumbretur, dignum eſt inquiſitione, & vtile inſinuare. Iob. 39. 26.

Conſiderata itaque proprietate naturarum accipitris & aquilæ, euidenter intelligere poſſumus comparationem iſtam CHRISTO congruere, iuxta illud Apoſtoli: *Qui deſcendit, ipſe eſt & qui aſcendit ſuper omnes cœlos, vt adimpleret omnia.* In accipitre ſiquidem intelligimus, qui deſcendit; in aquila, qui aſcendit: in accipitre ſimul & aquila, vt adimpleret omnia. In deſcenſio- Epheſ. 4. 10.

T

nem plumeſcit accipiter per aſſumptionem hominis, in aſcenſione eleuatur aquila, & in arduis ponit nidum ſuum per glorificationem filij hominis. In deſcenſione & aſcenſione implet omnia per redemptionem humani generis, & per reſtaurationem angelicæ defectionis. Sine plumis deſcendit, cum plumis aſcendit.

Plumæ autem ſunt in CHRISTO IESV anima & caro. Plumæ ſunt collegium Apoſtolorum. Plumæ ſunt collectiones gentium. Plumæ ſunt illa virtutum chariſmata quæ requieſcunt in flore illo qui egreditur de virga Ieſſe, Virgine MARIA. His plumis accipiter in vtero virginali per ſapientiam Dei plumeſcit, quando Spiritus ſancti obumbratione, ſic originaliter plenitudo virtutum humanæ naturæ in IESV intexta eſt, quomodo originale peccatum filiis Adæ de traduce peccati in conceptione & natiuitate perpetualiter inſertum. Vna & prima pluma IESV, eſt ſapientia, ſecunda, intellectus; tertia, conſilium; quarta, fortitudo; quinta, ſcientia; ſexta, pietas; ſeptima, timor Domini. His natura hominis plumata, aſcendit ad conſortium Dei, ad diuinitatem perſonæ filij, ad ſummum cœli, & vltra omnem principatum & poteſtatem, ſiue dignitatem angelici ordinis.

Nulla namque grauedo corruptionis deprimit carnem vel animam IESV, quò minus currat ad meritum, quò minns euolet ad præmium, tam ſingulare numero, quam ſpeciale & inimitabile exemplo. IESV ſiquidem neque conceptio imitabilis, neque natiuitas comparabilis, neque vita comprehenſibilis, neque mors ſimilis, neque reſurrectio communis, neque aſcenſio vſualis: vbi enim vſus viſibiliter aſcendere hominem in cœlo? Vbi auditum eſt, tertia die hominem à mortuis reſurgere? Vbi auditum eſt ſine peccato hominem, & quando vellet mori? Vbi vita hominis in terra triginta & tribus annis immaculata à concupiſcentia carnis, à concnpiſcentia oculorum, à ſuperbia vitæ, ab omni labe peccatorum? Vbi natiuitas hominis, clauſo vtero matris? Vbi conceptio hominis ſine ſemine viri? Vbi in conceptione obumbratio Spiritus ſancti?

al. viſus.

Et numero itaque plurali carent iſta Domine IESV tua opera, propter ſingularitatem auctoris, & exemplo, propter difficultatem operationis. Exemplo tamen nobis eſt tua conceptio, vt de Spiritu tuo timorem tuum concipiamus; natiuitas, vt amorem tuum pariamus, vita, vt paupertatem, innocentiam, humilitatem, manſuetudinem, caritatem, & caſtitatem miſericordiam & pietatem teneamus; mors, vt obedientiam & patientiam ſeruemus: reſurrectio, vt reſurrectionem carnis credamus; aſcenſio, vt glorificationem corporum & animarum ſperemus. Sic enim & nos pulli tui, ſub pennis tuis ſub plumis tuis, pubeſcimus, plumeſcimus, cùm ſtudentes virtutibus nuditati noſtræ fulcimenta comparamus. Vnde in canticis dicitur: *fulcite me floribus, ſtipate me malis.* Quod enim pluma ſponſo, hoc ſponſæ flos eſt, & quod penna reuolanti ad æthera, hoc malum eſt punicum recumbenti in menſa.

Cant. 2. 5.

Sponſa flores quærit in thalamo, mala punica in conuiuio. Sponſus plumas amat, quæ ſunt ei ad decorem & mollitiem & calorem, & pennas quæ ad leuamen, quia ſacramenta fidei decora ſunt propter honeſtatem, mollia

propter facilitatem, calida propter caritatem, leuantia ſurſum, propter ſpem. Abhorret namque fides inhoneſtatem, temperat legalium mandatorum difficultatem, calefacit negligentium teporem, extollit carnalium hominum grauamen, vt tamquam linteo mundo ſuperaccumbat honeſtati, tamquam puluinari leniſſimo inclinet caput, tamquam coopertorium ſuperextendat caritatem, tamquam pennis innitatur ſpei ſoliditati.

Sed iam in fine ſermonis retorqueamus caput ad pennulas, immo pennulas ad caput eleuemus, & in nido clauſtralis conſuetudinis, plumis ſanctarum obſeruantiarum ſtipati poſt accipitrem magnum volitemus. Ille quidem vt gigas miris volatibus celſa præuolat: nos, quia paruos parua decent, iuxta profectum fragilitatis humanæ ſi volare non poſſumus, ſaltem humiliter poſt illum reptemus & vnicuique ſicut diuiſerit menſuram fidei, minora vel ampliora ſpatia virtutum proficiendo tranſmittamus. Ecce enim quidam volitare volentium poſt IESVM dicit, *Domine ſequar te quocumque ieris*; ſed ſine pennis promittebat iſte ſe volaturum; ideo ait illi Dominus: *Vulpes foueas habent, & volucres cœli nidos, filius autem hominis non habet vbi caput ſuum reclinet.* Alius autem videns infirmitatem ſuam, & volens volare nec valens ait; trahe me poſt te, quaſi dicat: *Velle adiacet mihi, ſed perficere non inuenio: Spiritus quidem promptus eſt caro autem infirma. Corpus quod corrumpitur aggrauat animam & deprimit terrena inhabitatio, ſenſum multa cogitantem*, vt non quod volo hoc faciam, ſed quod nolo hoc agam, & quia ſcriptum eſt: *Pluuiam voluntariam*, id eſt, *bonam voluntatem, ſegregabit Deus hæreditati ſuæ & infirmata eſt*, vt ſe cognoſcat, *tu vero perfeciſti eam*, vt de humilitate meliùs conualeſcat.

Luc. 9. 58. Rom. 7. 18. Math. 26. 41. Sap. 9. 15. Pſ. 67. 10.

Sequitur quidam alius & dicit. *Curremus in odorem vnguentorum tuorum.* Ecce qui ſine gratiâ, quaſi ligatis pennis, & inuiſcatis infectione primæ præuaricationis, volare non poterat, acceptâ gratiâ, currit viam mandatorum Dei, vt non ſit volentis neque currentis, ſed miſerentis Dei, & totum ſit de odore vnguentorum, quod currimus, quod bonum volumus, quod bonum facimus, ne quis in ſe glorietur. Quartus quidam de ordine volitantium poſt aquilam & accipitrem dicit: *Apprehendam te*, iam non es de terris, iam oblitus es corporeæ grauedinis, qui hoc dicis. Fortè ille eſt qui dicit: *ſuppleo ea quæ deſunt paßionum Chriſti in corpore meo.*

Cant. 1. 24. Cant. 8. 2. Coloſſ. 1. 24.

Adhuc neſcio quis vel quæ ſequitur, & intenſo volatu etiam iſtum tranſit, & dicit, Teneo illum. O virtus quæ virtutem virtutum tenet! O velox vehementer ſpiritus, qui ſpiritum Deorum apprehendit. Sequitur cautior quædam quæ viderat germanam ſuam accipitrem apprehendiſſe, tenuiſſe, ſed non retinuiſſe, & dicit. *Tenui eum nec dimittam.* Ecce perſeuerantia quæ caudam in ſacrificio offert. Sequitur alia quæ dicit: *Ducam illum in domum matris meæ, & in cubiculum genitricis meæ, ibi me docebit* præcepta Domini. Adhuc alia ſequitur quæ * eſt videns in ſe animam ſuam dicit. *Adhæſit anima mea poſt te, me ſuſcepit dextera tua.* Iſta cum Deo eſt & in Deo eſt, & ſine Deo non eſt, vna columba, vna matri ſuæ, electa genitrici ſuæ, ſequitur & attendit alias dicens, *Dilectus meus mihi & ego illi, inter vbera mea commorabitur.* Cum iſta Deus eſt, & in iſta Deus eſt, & ad iſtam gratia Dei bona &

Cant. 3. 4. Cant. 8. 2. * eſt redundat. Pſ. 62. 9. Cant. 1. 13.

beneplacens & perfecta eſt.

Iſtæ, Fratres cariſſimi, diuiſiones gratiarum, quæ habent in cœlo diuiſiones manſionum, & in peregrinatione diuiſiones perfectionum, vt ſicut eſt cœlum, & cœlum cœli, & cœli cœlorum, ſic paulatim caſtrametari nouerint in fidelibus Dei, ſtudia virtutum, donec occurramus omnes in virum perfectum, in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti. Feſtinemus Fratres, ingredi in illam requiem, antequam oſtium ſic pertinaciter claudatur, vt vlterius nunc clamantibus, Domine Domine aperi nobis, reſeretur. Ecce diuiſit IESVS ſpolia, ecce naues plenas, quaſi remigando per hoc mare magnum & ſpatioſum ad portum cœli deduxit, exonerat, & ſingulis amicorum ſuorum, ſingula munera numerat.

In toto grege illo innumerabilium millium Angelorum, non erit vel vnus qui non nouis muneribus ab illo honoretur: tantum feſtum in cœlis ab æterno non fuit ſolemnizantium; tantum gaudium non fuit excogitatum, tantus iubilus non fuit auditus in omni genere muſicorum, cantorum & pſallentium, tantum conuiuium quis fecit, tantum conuentum quis vidit, tantum theſaurum quis intrauit? O IESV, tua ſolemnitas eſt, tua aſſumptio eſt, tua glorificatio eſt, tua dedicatio eſt, fac cum ſeruis tuis, cum pauperibus tuis, cum vinctis tuis, cum exulibus tuis, cum damnatis tuis, fac gratiam, fac miſericordiam, fac ſolutionem, fac liberationem, fac refectionem, fac ſaluationem, qui cum Patre & Spiritu ſancto viuis, &c.

DE ASCENSIONE DOMINI.

SERMO III.

Iob. 39. 62. NVMQVID *per ſapientiam tuam plumeſcit accipiter expandens alas ad auſtrum, aut ad præceptum tuum eleuabitur aquila; & ponet in arduis nidum ſuum?* Hodie, Fratres cariſſimi, ſummus Pontifex IESVS qui eſt Sacerdos in æternum ſecundùm ordinem Melchiſedech, ſancta ſanctorum in ſanguine ſuo penetrauit, & patri ſpirituum fragrantiſſima odoramenta meritorum ſuorum de thuribulo glorificati corporis incenſauit. Recurrit etiam hodie vitta aurea, quia IESVS vnde venerat rediit, & ſol ad locum ſuum reuertitur, ibique renaſcens girat per meridiem & flectitur ad aquilonem. Nam de throno gratiæ meridianos illuſtrat per gratiam ſuam, animos aquilonares ad pœnitentiam ſuſtinet, & conuerſos ſuſcipit.

Hodie decem gradibus conuerſa eſt per aſcenſionem retrorſum vmbra illa CHRISTI IESV, in qua viuemus inter gentes, quod factum eſt in ſigno ſanitatis Ezechiæ. Decem namque gradibus retrorſum in aſcenſione ſua Dominus IESVS rediit, quia ſuper Angelos, Archangelos, Virtutes, Poteſtates, Principatus, Dominationes, Thronos, Cherubim & Seraphim, vno gradu præcellens eos, aſſumpta in Deo humana natura ſuperaſcendit, &

omnia ſub pedibus ſuis dominatione ſubiecit, vt & ipſe ſubiectus ſit ei qui ſibi ſubiecit omnia, donec ponat omnes inimicos ſuos ſub pedibus ſuis. Breui & uno ſermone cuncta quæ ad præſentem pertinent ſolemnitatem tam eſſet oneroſum perſtringere, quàm difficile proferre. Sufficiat autem in præſenti aſpicere, quomodo accipiter ille qui plumeſcit per ſapientiam Dei, expandat alas ſuas ad Auſtrum, & quomodo aquila in arduis ponat nidum ſuum.

Nobiles & divites homines valde delectantur in accipitre, & propter ludum & propter fructum. Ludunt enim in aue iſta contra tædium, capiunt aves, ſed propter cibum: circumferunt denique illum per amœna illa loca, in quibus aliæ aves quaſi libertate & ſolitudine utebantur; & ibi capiunt in aue aues, ſed nihil horum fieret, niſi priùs plumeſceret accipiter vario & delectabili plumarum ordine, & flante auſtro cœli temperies arrideret. Tunc enim expandit alas ad auſtrum, tunc captiuam ducit captiuitatem, tunc dat dona dominis ſuis, prædam domeſticis ſuis, & cibaria ancillis ſuis.

Ieſus accipiter eſt, cuius plumæ virtutes ſunt, pulchræ propter veritatem, leues propter ſanctitatem, lenes propter manſuetudinem, variæ propter gratiarum multitudinem. His per ſapientiam Dei plumeſcit accipiter, quia natura humana nullatenus merebatur ut verbo Dei vniretur, & vt plenitudine Diuinitatis corporaliter infunderetur, per ſapientiam in myſterijs à ſæculis abſconditam, quando & quomodo hoc fieret in fine ſæculorum & in plenitudine temporum, de vtero virginali, cùm plumis cæleſtium virtutum fecerit vt IESVS naſceretur Deus homo & homo Deus. In antro enim illo plumeſcit accipiter noſter, quia antequam de Virgine conciperetur, caro de qua conciperetur obumbrante Spiritu ſancto ſanctificata eſt, antequam exiret de vulua, Deus homo factus eſt.

Cum plenitudine igitur plumarum, id eſt, gratiarum accipiter noſter ad volandum ubique terrarum ad capiendum omne genus auium de ventre virginali prodiuit: & miſſa ſtella, ſtatim Magos in alis fidei & cepit, & ad ſe adorandum adduxit. Expandit quoque alas ad Auſtrum dicens: *Non ſum miſſus niſi ad oues quæ perierunt domus Iſraël*, quæ propter patres & legem, auſtrali feruore vnum Deum colebant. Hic accipiter præter illas ſuæ originis & natiuitatis virtutum plumas, quæ naturaliter in eo radicatæ, euelli non poterant, plumas alias in collectione diſcipulorum aſſumpſit, & in his in uniuerſum orbem circuiuit, quia in omnem terram exiuit ſonus eorum, qui ut ſonus multitudinis atque caſtrorum erat. Explumauerunt autem eum Iudaïcæ ſpinæ Apoſtolicis plumis in paſſione, quaſi in hyeme, quando relicto eo omnes fugerunt. Ad odorem verò reſurrectionis & ad flammam æſtiui temporis redierunt plumæ, & meliùs atque fortiùs inhærentes, potuerunt prius commori cum eo, quàm ab eo auelli. Math. 15. 24.

In die ergo Aſcenſionis ſiue euolationis accipiter ſic alloquitur plumas ſuas, *Euntes in mundum vniuerſum, prædicate Euangelium omni creaturæ, qui crediderit & baptizatus fuerit, ſaluus erit*, &c. Ecce ad Auſtrum expandit alas ſuas accipiter noſter qui per ſapientiam plumeſcit, non ſolùm in conceptione compingens corpus virtutum, & animam gratiarum, ſed etiam Marc. 15. 24.

in Reſurrectione reuocans collegium Apoſtolorum, quia in Aſcenſione prouocat ad volandum præcepto & exemplo, cùm illos mittit in vniuerſum mundum, & ipſe eleuatis manibus ferebatur in cælum. Tunc accipiter verſus eſt in aquilam, quæ in arduis ponit nidum ſuum, quouſque illum videre potuerunt, volantem accipitrem aſpexerunt. Cùm verò nubes ſuſcepit eum ab oculis eorum tanquam aquila eleuatus eſt, & in arduis, id eſt ad dexteram Patris poſuit nidum ſuum, id eſt, thronum ſuum. Bene autem thronus iſte dicitur nidus, quia fœtus ſuos ibi fouet, parit & nutrit, dum peccatores fouet per patientiam, parit per miſericordiam, nutrit per indulgentiam.

Sed iam, fratres chariſſimi, attendamus accipiter noſter ſiue aquila vnde & quò & quà volauit, & ſi ad perfectum apprehendere illum non poſſimus, tamen vtcumque conatis veſtigiis, ut de longè poſt eum claudicemus. Vnâ verè clauſulâ compendioſiſſimè in Euangelio volatus iſte deffinitur, vbi dicitur; à Deo exiit & ad Deum vadit: item ipſe ait, *Exiui à Patre & veni*
Ioan. *in mundum.* Item: *Relinquo mundum & vado ad Patrem.* Ecce habes vnde
16.28. & quò volauit. Vis videre quà, *Ego ſum veritas via & vita.* Ecce habes quâ
Ioan. & vnde & quò. A Petre venit, quia Pater eum miſit: ad Patrem redut, quia
14.6. Pater illum glorificauit claritate quam habuit priuſquam mundus eſſet. Per ſeipſum venit & vadit, quia tam voluntarius ad mortem Patri obediuit per vniformem & eandem voluntatem cum Patre, quàm voluntarius recurrit ad immortalitatem & glorificationem.

Dicat itaque ad patrem & vnuſquiſque noſtrum, exiui à Patre & veni in mundum: item relinquo mundum & vado ad Patrem. Pater à quo exiui Adam eſt, Pater ad quem redeo, Deus eſt: veni ergo à Patre Adam cum peccato originali, vado ad Patrem Deum, cum gratia ſpirituali: malè exiui, malè introiui. Exivi à malo, & veni ad malum: malum ergo malum eſt, dicit omnis qui exiuit à patre carnis & venit in mundum malignitatis. Malum originale, malum actuale. A mala radice veni ad malum ramum: ſed malum radicis pullulauit virus, vnde toxicatus eſt ſurculus rami.

A planta ergo pedis uſque ad verticem non eſt in me ſanitas, quia in peccatis concepit me mater mea, & in mala conſuetudine concepit me conſcientia mea. In carne mea non inuenio bonum, quia corruptæ ſunt cicatrices meæ à facie inſipientiæ meæ: & in anima mea invenio malum, quia ibi regnat concupiſcentia mala. De peccato enim procedit peccatum, cùm ab anima tanquam ab interioribus ad carnem egreditur euaporatio mali deſiderii, & in carne tanquam reciproca confricatione validiùs conſurgit fomentum peccati, ſtupam noſtræ fragilitatis incendens, & vſque ad conſumptionem exurens. Quid ergo faciam infœlix homo? quis me liberabit de corpore mortis huius? gratia Dei per IESVM CHRISTVM, qui item reliquit mundum & vadit ad Patrem.

O homo relinque mundum conuerſatione, odio, deſpectione, egreſſione, mortificatione, vt ſis mundo mortuus affectione, & mundus tibi eiectione. Relinque tanquam excommunicatum, tanquam leproſum, tanquam hæreticum, tanquam perditorem, tanquam latronem, tanquam homicidam, tanquam ſterquilinium, tanquam lacum, tanquam infernum, tanquam cloa-

cam ſpurciſſimam. Vade autem ad patrem tanquam ad epulas, tanquam ad nuptias, tanquam ad patriam, tanquam ad coronam, tanquam ad ſtolam, tanquam ad refugium, tanquam ad portum, tanquam ad cœlum, tanquam ad Deum.

Sed quia veniſti à patre in mundum, vel quia rurſum de mundo vadis ad patrem: à patre vtique per concupiſcentiam carnis, per ardorem libidinis, per inobedientiam mandati exiſti, & in mundum veniſti, vbi cum fœnore peccati quæ detuleras multiplicaſti, dum fœnum, ſtipulam & ligna ſæcularium verborum, operum, & cogitationum fomento peccati tanquam adieciſti: eatenus quoque in mundo conuerſatus præceps ferebaris de fouea ad foueam, de malo ad peius, de iniquitate ad iniquitatem vt ſanguis ſanguinem tangeret, & reſiduum bruci locuſta comederet, & piloſus alter ad alterum clamaret, & peccatum tanquam reſtem traheres, cum de lupanari ad latrocinium, de latrocinio, ad periurium, de periurio ad maleficium, de tabernâ ad theatrum curreres.

Ecce quâ viâ exiſti à patre & veniſti ad mundum, vel etiam quâ viâ perambulaſti mundum. Item ergo exeundum à mundo, & veniendum ad patrem, ſed aliâ viâ, quia & ad aliam patriam. Fratres mei ecce itinera quibus de dormitorio venitis ad monaſterium, de mónaſterio ad clauſtrum, de clauſtro iterum ad monaſterium, vel ad capitulum, de capitulo ad agrum, de agro ad refectorium, ſine dubio bona ſunt, ſine dubio ad patrem vadunt. Si ſemper ante conſpectum veſtrum Deum aſpicitis, ſi ſemper ſurſum corda habetis, ſi ſemper quæ ſurſum ſunt quæritis, ſi ſemper deſiderium veſtrum coram Deo funditis, & donec veniatis ad locum vbi Iſraël contemplatur Deum Deorum in Sion, non ceſſatis poſt tergum eius currere, qui viuit, &c.

DE PENTECOSTE.

SERMO I.

ADVENIT ignis diuinus non comburens, ſed illuminans; nec conſumens, ſed lucens, & inuenit corda diſcipulorum receptacula munda, tribuit eis chariſmatum dona; inuenit eos concordes caritate, & illuſtrauit eos inundans diuinitas claritatis. Priuſquam admoueam linguam ad loquendum, & manum ad ſcribendum de Spiritu Dei, imploro gratiam eius, de quo loqui volo, vt lotus in fonte gratiæ verum de Spiritu veritatis ſermonem faciam, purum à ſpiritu veritatis alueum conſcientiæ attrahar, vt nauicula linguæ nec in paludibus mendacii ſuccumbat, nec in ſicco vanitatis hæreat.

Veni ergo ſancte Spiritus reple tuorum corda fidelium, & tui amoris in eis ignem accende: reple nos de plenitudine tua, accende de igne & calore tuo, qui omnia contines, qui omnia foues: imple quos contines, fœcunda

quos foues, ut de repletione ſatiemur, accendamur, viuamus de fœcunditate nobilitemur, multiplicemur, perpetuemur, ſatiemur dulcedine, accendamur caritate, viuamus claritate, nobilitemur adoptione, multiplicemur numero, perpetuemur æuo.

Planè nobilis ille Spiritus proceſſione non natiuitate, quia nulla ei de patre natiuitas ſed proceſſio, nulla de matre quæ non eſt vel natiuitas vel proceſſio, ſed ſicut à Patre procedit, ſic procedit & à Filio. Nil autem Patre nobilius & Filio, ſicut Deo nil eſt ſublimius: & vt ab inferioribus ad ſublimiora exemplum trahamus, quid nobilius in homine ſpiritu hominis: ſic in Deo nihil nobilius Spiritu ſuo. Quid verò nobilitatem Spiritus appello, niſi identitatem cum Patre & Filiò; aut quam nobilitatem petimus à Spiritu Sancto, niſi vt vnum ſimus cum Patre & Filio? præſtet nobis vnitatem cum Patre & Filio & Spiritu ſancto.

Sed quomodo fiet iſtud Spiritus Sancte? vt abiectiſſimus vermiculus adſumatur ad tam ſublimem trinitatis vnitatem, & nullam ex hoc recipiat iniuriam ſumma trinitas, nullam multiplicationem ſumma vnitas, nullam degenerationem ſumma maieſtas, nullam commutationem ſumma identitas, nullam mutabilitatem, ſumma ſtabilitas & immutabilitas. Nec tamen hoc & ſigillatim, vt non ſit illo toto aliquod aliud totum maius: nec ſuum totum ſimul adeò mirandum vt credere diffidas, quia tota Trinitas tale totum eſt ſimul in trinitate maius eſt ſuo toto ſigillatim in perſonarum diſcretione; quicquid autem ad illud totum accedit, vt incarnatio Verbi, non facit illud totum aliquod maius totum, quia nec facit aliud totum quam idem totum erat, antequam ad ipſum accederet id quod non erat cum toto illo, & ideo nec totum eſſe poterat, cum ſine toto illo eſſe non poſſet. Cùm ergo vnum efficimur in toto illo quod Trinitatem & unitatem nominamus, nobis quidem fit melius, ipſi verò non fit maius vel melius.

Quæramus itaque quid nobis fiat cùm acceſſerimus per Spiritum ſanctum tanquam per vinculum & coagulum ad Patrem, & Filium & eumdem Spiritum ſanctum; coagulum namque licet conſubſtantiale Patri & Filio, nos ad inuicem compaginat & ad ſanctam Trinitatem copulat. Vſitato nomine hoc coagulum charitas appellatur; nec aliunde autem conficitur hoc coagulum, niſi de tenerrimis & tenaciſſimis medullis Patris & Filij, quibus ad ſe ſe diligendos æternali meatu confluunt.

Cùm ergo infuſum fuerit hoc coagulum caritatis in cordibus fidelium teneritudine ſua, teneritudine emollit receptacula ſua, tenacitate ſolidat, vt emollita & quaſi liquefacta ad ſe inuicem ipſa corda recurrant, & commiſceantur; ſimilitudine certè liquoris ſimiliter in diuerſis operante, & in ſe, à ſe priùs ſeparata, conglutinante & confortante, vt ſolidata teneant, nec dimittant, quod in teneritudine apprehendant. Ex diuerſis igitur cordibus facta in vnum collectione morum, ille qui habitare facit vnius moris in domo, ad vnitatem reuocat diſperſiones, ad pacem diſſentiones, ad fidem hæreſes, ad caritatem diſcordes: fit ergo nobis vnitas de multitudine, fit concordia de diverſitate, pax de rancore, caſtitas de corruptione, ſecuritas de pauore, tranquillitas de perturbatione, charitas de æmulatione,

gratia

gratia de ſubſannatione.

Ecce quid faciat nobis coagulum ſpiritus, ſimul quidem nos invicem colligens, Deo verò* coiciens. Cogita ſi potes quomodo Spiritus Dei ſpiritum hominis aſſumens introducat in palatio Trinitatis, & ſuſpiret gemitibus inenarrabilibus poſt ſe illum trahere ad nota cubilia medullarum Patris & Filii, ut ibi audiat quæ non licet homini loqui, vt ibi videat, quæ oculus non vidit, audiat quod auris non audiuit, intelligat quod in cor hominis non aſcendit. Cogita quid tunc cogitet ſpiritus humanus, cùm viderit cogitationes pacis & non afflictionis; cùm viderit ſine nauigio phantaſmatum & imaginationum corporalium, enauigare ſe flumina illa cæleſtium chariſmatum; cùm viderit refluxiones dulcedinis à Patre in Filium, & à Filio in Patrem, remigio Spiritus Sancti refundi: cogita quid iocunditatis hauriat ſpiritus humanus cùm in extaſi ſua viderit fila prædeſtinationis ligata in corde Dei, tam ſubtilia, vt nemo apprehendat, tam fortia, vt nemo interrumpat, tam longa, vt fines ſæculorum intra ſe includant, tam retentiua, vt nemo euadat, tam complexa vt nemo ſoluat.

*ſ. coniungēs.

Cogita quantùm admiretur Spiritus tuus, cùm ſecundùm nomen ſuum, cognatione finitimâ ſpiritalem viderit ſe factum, & in Spiritus ſancti ſocietatem receptum, à quo bono recipiat bonitatem, à quo ſancto innocentiam; à quo iuſto iuſtitiam; à quo vivo vitam, à quo caſto caſtitatem, à quo ſapiente ſapientiam, à quo manſueto manſuetudinem, à quo pleno & plenè pleno, plenitudinem plenitudinum, & plenitudinem recipiat gratiarum. Cogita quàm valida concuſſione exhorreſcat mala ſua ſpiritus tuus, cùm viderit profundum ſanctificationis in Spiritu Dei diſputans & reputans, ſe, ſi caruiſſet iniquitate, non caruiſſe tanta & tali ſocietate. Cogita quàm appetibili deferatur progreſſu, vt prælibata glutinoſiùs hauriat gaudia, donec de ventre eius fluant aquæ viuæ, & fiat in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam.

Cogita & ſemper cogita, ne luctus occupet extrema gaudii, ne cùm ſpiritu cœperis, carne conſummeris, ne cum lucifero, de cælo ad tartara labaris, ne à ſancto propoſito ad ſæcularia traharis, ne deſertus à Spiritu ſancto, maligno ſpiritui tradaris, ne paradiſô amiſſô, in inferno cum diabolo crucieris, ſic cogitanti ſpiritui aduenit ignis diuinus non comburens ſed illuminans; nec conſumens, ſed lucens, aduenit ſpontaneus, quia nullis meritis præuenitur aut cogitur venire, aduenit & attractus, quia per præuentam mentem à gratia operante, non recuſat per cooperantem cumulare ampliori chariſmatum munere.

Aduenit vt dominus, vt hoſpes, aduenit vt colonus; aduenit denique vt ignis divinus: dominus ad ſeruum, hoſpes ad hoſpitium, colonus ad agrum, ignis ad ſyluam lignorum aduenit. Non opprimit dominus ſeruum, in ſpiritu ſeruitutis omnia imponens, non moleſtat hoſpes hoſpitem ſuum aut hoſpitium, exigendo impoſſibilia, aut præſumendo ſine mercede poſſibilia. Colonus non negligit agrum ſuum, ſpinas & tribulos extirpando, ſed colit diligenter bona ſemina ſerendo: ignis ſyluam illam argenti & auri & lapidum precioſorum non comburit ſed illuminat, non conſumit, ſed examinat, vt argentum ſit ſepties purgatum, aurum ſit obriſum, lapides ſiut igniti ad dete-

gendum opprobrium Ægypti à labiis propheticis.

Cùm ergo præueniens gratia ſic quaſi præcurrerit ſeipſam, tunc inuenit corda diſcipulorum receptacula munda, & tribuit eis chariſmatum dona; talia enim inuenit gratia ſubſequens, qualia præparat gratia præueniens; receptacula, inquit, munda, quantocumque aliarum apparatu virtutum venuſtentur templa illa, ſiue corda, ad quæ ſanctus Spiritus aduenit; parùm tamen digna eſt habitatio, niſi totum pauimentum & parietes ſuperornauerit charitatis dealbatio. Appellant Spiritum ſanctum jeiunia, inſtigant orationes, vocant vigiliæ, mouent ſilentia, eleemoſinæ infrænant; adducit contemplatio, ſeu meditatio, introducit compunctio, excipit continentia, miniſtrat charitas, ſaporat pax.

Si talem familiam in corde inuenerit gratia, quid faciat, niſi reddat gratiam pro gratia? nam quid eſt aliud, inuenit corda diſcipulorum receptacula munda, retribuit eis chariſmatum dona, niſi dedit gratiam pro gratia? ô ſancte Spiritus cor mundum crea in nobis, vt munda receptacula præparemus tibi, vt euacuemus fel rancoris & venenum malitiæ à facie tua, quatinus beneplaceat tibi in animabus noſtris, & vt idonei ſimus & ſi non ad genera linguarum, ad plenitudinem tamen gratiarum; quod ipſe præſtare dignetur, qui viuit & regnat per omnia, &c.

DE PENTECOSTE.

SERMO II.

Act.2.1. LOQVEBANTVR *variis linguis Apoſtoli magnalia Dei:* tympana ſiue cymbala nullum ſonum reddunt, niſi in medio pendens quoddam percuſſorium, quod vulgò appellatur batallum, hinc inde reſonans aërem longè & propè muſico ſonitu repercuſſerit, ſic certè Apoſtoli ſine voce ante aduentum Spiritus ſancti, fidem quidem Chriſti habebant, ſed prædicare non audebant. Ex puriſſimo metallo adhuc cum eis in carne poſitus rotundâ perfectione* fundator ille cæleſtium ſignorum corda illorum liquefecerat, & in aptiſſima ſigna jam præparauerat, quia omnia quæ audiuit à Patre ſuo nota eis fecerat, & omnia eccleſiaſtica ſacramenta eis tradiderat.

* *vel* fuſor.

Iacebant tamen illa ſigna ſiue tympana abſque batallo, quod vocem eorum in omnem terram diffudit poſtea, & in fines orbis terræ verba eorum, donec complerentur dies Pentecoſtes, & factus eſt repente de cœlo ſonus, tanquam aduenientis ſpiritus vehementis, & repleuit domum totam, vbi erant ſedentes Apoſtoli, & repleti ſunt omnes Spiritu ſancto, & cœperunt loqui variis linguis, prout Spiritus ſanctus dabat eloqui illis. Miſit ergo Apoſtolis Verbum quod aſcenderat ad Patrem batallum prædicationis in igneis linguis, quò fidei cymbalum tangerent, & ad aures mentium ſonum ſubli-

mis Dei per doctrinam & exhortationem intonarent. Accepto autem hujuſmodi plectro, loquebantur variis linguis Apoſtoli magnalia Dei.

Quia Spiritus ſanctus in igneis linguis, fratres chariſſimi, apparuit, linguas noſtras caſtigemus ab otioſis, à ſuperfluis, à nociuis, à mendacijs, à detractionibus, à murmurationibus, ab impuris & ſordidis locutionibus; lingua enim quæ huiuſmodi fœcibus & paludibus immerſa fuerit non loquetur magnalia Dei, non loquetur potentias domini, non cantabit miſericordias domini, non laudem Domini, non legem, non ſapientiam meditabitur. O lingua ſi Spiritu ſancto impleta fueris, organum Dei eris, ſi ſerpentino infecta veneno diſcordias inter fratres ſeminaueris, flabellum immò & flagellum diaboli eris. Lingua bona nuncius bonus eſt, qui nec adſentit adulationi, nec offenſioni accedit, nec à veritate recedit: lingua nequam, lingua doloſa *modicum quidem membrum eſt*, vt ait Iacobus Apoſtolus, *ſed magna exaltat. Ecce*, inquit idem Apoſtolus, *quantus ignis quam magnam ſyluam incendit, & lingua ignis eſt, quæ maculat totum corpus, & inflammat rotam natiuitatis noſtræ, inflammata à gehenna, inquietum malum, plena veneno mortifero.* Iacob. 3. 5. 6. &c.

Talis fuit lingua ſerpentis antiqui, quæ in paradiſo incendit totam ſyluam generis humni, radicem ſuccendens ſuggeſtione, & ramorum multitudinem conſumens vetiti pomi deguſtatione; vnde originale peccatum meauit in omni filiorum Adæ poſteritate. Proculdubio maculauit totum corpus Adæ & Euæ, pudendis eorum membris prima inobedientiæ rudimenta propinans ſtatim vt pomum homo comedit; & ſicut Deo inobediens fuerat homo, ſic animo vel ipſi homini motus ille pudendorum nequaquam obtemperare ulterius adquieſceret. Inflammauit etiam rotam natiuitatis noſtræ inflammata à gehenna, quia cum originali peccato, vnde fomes peccati & concupiſcentia, ſiue lex membrorum eſt, naſcimur; & ſic rota ſemper circumvoluitur, ſic à iugo peccati nunquam à die natiuitatis excutimur, inquietum malum propter auaritiam, plena veneno mortifero propter nequitiam.

O homo, ô Adam, ô genus humanum, ô anima, quid detur tibi, aut quid apponatur tibi ad linguam doloſam? Sagittæ procul dubio potentis acutæ cum carbonibus deſolatoriis, immò linguæ igneæ, linguæ variæ, linguæ canum, linguæ Angelorum. Sagittæ equidem acutæ contra dolum, carbones deſolatorii, contra venenum, linguæ igneæ, contra peccatum, linguæ variæ contra tædium, linguæ canum contra vulnus inflictum, linguæ Angelorum contra linguam ſerpentis. Viam ad cor aperit ſagitta, rubiginem conſumit carbo deſolatorius, congelatum & ſtultum inſtruit & accendit lingua ignea, tepidum & tædioſum, releuat lingua varia, ſaucium ſanat lingua canum, terrenum, cantica de canticis Sion edocet lingua Angelorum.

Illi ergo, qui Spiritus primitias acceperunt, loquebantur variis linguis magnalia Dei: planè egrediebantur foras, vt de plenitudine quâ fuerant Spiritu ſancto repleti, eructarent verbum bonum, & loquerentur in idipſum, ſpiritalibus ſpiritalia comparantes: lingua enim quaſi hoſtiarius ad ianuam reſidet cordis interpres cogitationum & affectionum, intrinſecus quaſi in

clauſtro latentium, & numquam ad publicum niſi reſerante portam hoſtiario, progredientium. In ea autem eſt vt tam timeat ei cor perſuadere ad loquendum frigidam malitiam, quàm non poteſt diu reſidere infra clauſuram linguæ igneæ tepida mentis affectio; quod namque intra eſt calefacit, quod extra exurit.

Neſcit lingua ignea cor frigidum; flammeus gladius atque verſatilis eſt; ex eo quod flammeus charitatem nutriens, ex eo quod verſatilis mobilitati cordis obſiſtens, flammeus propter charitatem, verſatilis propter varietatem. Charitas autem eſt motus animi ad diligendum Deum propter ſeipſum, & amicum propter Deum: vt enim natura ignis alta petit, & iuxta poſita calefacit; ſic charitas, quæ in nobis eſt, & Deum à quo eſt diligendo repetit, & proximum qui iuxta ſe eſt, amplectendo colligit; nec diuerſa eſt charitas, ſed diuerſus effectus charitatis, quâ Deum vel proximum diligimus, ſicut non eſt diuerſus ſpiritus, qui in lingua & igne apparuit, ſed aliud in lingua, aliud in igne intelligimus; in lingua ſobrietatem habemus ad proximum, in igne exceſſum mentis ad Deum, vt ſiue ſobrii ſimus nobis, ſiue mente excedamus, Deo.

In lingua Chriſtum crucifixum, in igne ſapientiam inter ſapientes prædicemus, in lingua actiui, in igne contemplatiui ſimus, in lingua primas tabulas legis cum Moyſe, in igne ſecundas Euangelii accipiamus; in lingua mores noſtros componamus, in igne profunda fidei noſtræ myſteria timemur; in lingua confeſſionem in igne potentiam accipiamus; variis autem linguis loquebantur Apoſtoli magnalia Dei, ſe accuſantes & Deum glorificantes; ſapientiam in creatione rerum narrantes, bonitatem in reparatione generis humani commendantes; gaudentes cum gaudentibus flentes cum flentibus, quocumque ibat Spiritus, euntes & in ſimilitudinem fulguris reuertentes; faciem hominis prædicando, incarnationem præferentes; faciem vituli prædicando paſſionem & mortem, faciem leonis prædicando reſurrectionem, faciem aquilæ extentæ deſuper, prædicando aſcenſionem.

Ecce quomodo variis linguis loquuntur Apoſtoli magnalia Dei; quare variis linguis, cum vnus atque idem Spiritus ſit, qui loquitur in eis? profectò quia diuiſiones gratiarum ſunt, certè quia ſpiritus intelligentiæ eſt ſanctus, vnicus, multiplex, ſubtilis, diſertus, mobilis, incoinquinatus, certus, ſuauis, amans bonum, acutus, qui nihil vetat bene facere, humanus, benignus, ſtabilis, certus, ſecurus, omnem habens virtutem, omnia perſpiciens, & qui capiat omnes ſpiritus intelligibiles, mundus, ſubtilis. Quid ergo mirum, ſi varias facit linguas, qui tam varias habet gratias? in cythara, ſiue pſalterio vnius ejuſdem digiti pulſatio alium in hac chorda reddit ſonum, alium in alia, atque tot modis variatur modulatio, quot modis in inſtrumento digitus intenſiùs, vel remiſſiùs tetigerit plectrum in quo pendet omnium chordarum congregatio.

Principaliter tamen duo conſideranda ſunt in variis linguis, vt varietas iſta vel ad pulſantem ſpiritum pertineat, qui ſuperiùs tam variè deſcribitur, vel ad diuerſam auditorum qualitatem, quæ non niſi per ſpiritum à doctore per-

cipitur: qualiter namque ſint ammonendi viri, qualiter feminæ qualiter ſæculares, qualiter regulares, qualiter incipientes, qualiter proficientes, qualiter perfecti, qualiter verecundi, qualiter contumaces, qualiter ſinguli juxta ætatem, complexionem, ordinem, & omnimodam diſtinctionem omnium circumſtantiarum, doctor nullus ſciret niſi ille qui habet omnem ſcientiam doceret; varietatem ergo linguarum miniſtrat Spiritus, qui varia quidem deſcriptione appellatur, ſed nullâ diffinitur.

Dicitur Spiritus intelligentiæ, Filij æqualitate; dicitur Sanctus & nomine & re; dicitur vnicus proceſſionis ſingularitate; dicitur multiplex, gratiarum multiplici diuiſione; dicitur ſubtilis naturæ & rationis incomprehenſibilitate; dicitur diſertus promptiſſima differendi facultate; dicitur mobilis immenſitate; dicitur incoinquinatus puritate; dicitur certus incommutabili veritate; dicitur ſuauis patientiæ longanimitate; dicitur amans bonum, naturæ proprietate; dicitur acutus, ingenii viuacitate; dicitur qui nihil vetat bene facere mandati præceptione, aut prohibitione; dicitur humanus compaſſione dicitur benignus munerum largitione; dicitur ſtabilis æternitate; dicitur certus promiſſione; dicitur ſecurus defenſione; dicitur omnem habens virtutem, poteſtate; dicitur omnia proſpiciens illuſtratione; dicitur qui capiat omnes intelligibiles ſpiritus claritate, dicitur mundus honeſtate; dicitur ſubtilis præſcientia, ſeu prædeſtinatione.

Non tamen variatur vnus atque idem Spiritus, vt aliquando ſit ſanctus, & non vnicus, aliquando vnicus, & non multiplex, aliquando multiplex, & non ſubtilis, aliquando ſubtilis, & non diſertus, aliquando diſertus, & non mobilis, aliquando mobilis & non incoinquinatus, aliquando incoinquinatus, & non certus, aliquando certus, & non ſuauis, & aliquando bonum amans, & acutus &c. Sed ſimul & ſemel hæc omnia natura Spiritus complectitur. Vndecumque enim & quandocumque & de quacumque neceſſitate aut indigentia gratiam Spiritus ſancti poſtulaueris, de plena archa accipies vnde omnia propulſentur incommoda tua; nec tamen exinaniatur archæ redundantia. In hac archa veſtes varias & multicolores repoſitas conſeruet gratia, vt ſicut variis linguis eruditur noſtra inſipientia, ſic indumentorum varietate noſtra veſtiatur nuditas, decoretur deformitas, & circumornetur ruſticitas. O fons olei Spiritus ſancte de riuulis tuis funde & infunde cordibus noſtris peccatorum remiſſionem, gratiarum plenitudinem, benedictionum cæleſtium vbertatem.

Proportionali autem deſcriptione, vt poſſumus noſtrum depingamus ſpiritum, vt ſingulis noſtris indigentiis, ſingulæ veniant intitulationes Spiritus Dei, & contrariis contraria rependat, non ad malum ſed ad bonum Spiritus ille bonus qui non reddit nobis in præſenti ſecundùm merita noſtra, ſed ſecundùm gratuitam bonitatem ſuam. Meus ergo ſpiritus, ô Domine, ſpiritus eſt inſipientiæ, cum tuus ſit ſpiritus intelligentiæ; meus peccator cùm tuus ſit ſanctus; meus vtinam adoptiuus, cum tuus ſit vnicus; meus vtinam vel vnam habeat benedictionem, cùm tuus multiplex ſit in benedictionibus; meus rudis cùm tuus ſit ſubtilis; meus mutus cùm tuus ſit diſertus; meus tardus cùm tuus ſit mobilis; meus contaminatus cùm tuus ſit in-

coinquinatus; meus varius cùm tuus ſit certus, meus impatiens cùm tuus ſit ſuauis; meus diligens iniquitatem, cùm tuus ſit amans bonum; meus obtuſus cùm tuus ſit acutus; meus vetat benefacere per negligentiam, cùm tuus nihil vetat benefacere; meus inhumanus cùm tuus ſit humanus; meus crudelis, cùm tuus ſit benignus, meus inſtabilis, cùm tuus ſit ſtabilis; meus pauidus cùm tuus ſit ſecurus; meus nullam habens virtutem, cum tuus omnem habeat virtutem; meus nullam habens prudentiam, cùm tuus omnia proſpiciens; meus nec ſeipſum capit cùm tuus omnes capiat intelligibiles ſpiritus; meus immundus cùm tuus ſit mundus; meus hebes cùm tuus ſit ſubtilis.

Verſa ergo, benigne Spiritus & effunde ex hoc tuo ſpiritu in hoc noſtro ſpiritu, vt tua ſapientia vincat inſipientiam noſtram; tua ſanctificatio impietatem noſtram, tua vnica proceſſio deſcenſionem noſtram; tua multiplex gratia multiplicem offenſionem noſtram; tua ſubtilitas craſſitudinem noſtram; tua diſertudo impeditam linguam noſtram; tua mobilitas pigritiam noſtram; tua incoinquinatio corruptionem noſtram; tua certitudo dubietatem noſtram; tua ſuauitas aſperitatem noſtram; tua dilectio boni malignitatem noſtram; tuum acumen inertiam noſtram; tua humanitas duritiam noſtram; tua benignitas auaritiam noſtram; tua ſtabilitas inconſtantiam noſtram; tua ſecuritas trepidationem noſtram; tua certitudo ambiguitatem noſtram; tua virtus infirmitatem noſtram; tua prouidentia cæcitatem noſtram; tua diuinitas fragilitatem noſtram; tua munditia immunditiam noſtram; tua ſubtilitas hebetudinem noſtram. Iſta magnalia tua loquemur variis linguis, immo variatis Domine, ſi de ſpiritu tuo dederis nobis, ſicut Apoſtoli repleti Spiritu ſancto loquebantur variis linguis magnalia Dei, quod nobis præſtare digneris, qui viuis & regnas Deus per omnia ſæcula, &c.

DE PENTECOSTE.

SERMO III.

Pſ. 50. 12. COR *mundum crea in me Deus*, &c. In aceruo diuinorum beneficiorum meridiantur hodie Apoſtoli, dum muſto nouæ gratiæ debriati, liquefacti ſunt in amorem diuinum, & hinc inde vallati liliis gratiarum,
Act. 5. 29. ab humano timore in ſecuritatem æternam tranſierunt dicentes; *melius eſt obedire Deo quam hominibus.* Hactenus neque totum quod habebat Deus homini donauerat, neque totum quod poterat pro homine fecerat: miſſo autem Spiritu ſancto de cœlo, omnia quæ audiuit à Patre dixit, omnia quæ accepit dedit, omnia quæ potuit & opportuit, hominibus fecit.

O paupertas humana habeſne repoſitorium ſeu gazophylacium, vbi tales

& tantas conſeruare poſſis diuitias? ſingulari prærogatiua gaudent quidem in munere, ſed nec minorem exigunt ſolemnitatem in ſui acceptione ſeu depoſitione. Væ namque homini illi qui ſudario dominicam gratiam ligauit, & in terra illam abſcondit; nec ille prodigus pœnam euaſit qui viuendo luxurioſè, portionem ſibi à Patre datam diuinæ gratiæ cum meretricibus, quæ ſunt carnales concupiſcentiæ, conſumpſit. Vniuerſi itaque anguli domus luſtrandi, domus etiam ipſa tota euerrenda, vt inueniamus locum Domino, tabernaculum Deo Iacob, ne vilitate aut fœditate loci offenſa, euolet à nobis gratia, quæ non habitat in corpore ſubdito peccatis.

Priùs igitur quàm nobis porrigas hoc grande donum, hoc datum optimum & donum perfectum, præpara Deus tibi & gratiæ tuæ in nobis locum congruum, quia ſicut à te ſolo diuite expectamus donum quod eſt ſupra omne donum, ſic à te ſolo architecto ſapiente petimus creari locum, id eſt, cor mundum. Nihil enim in homine potius eſt corde, nihil Deo acceptabilius mundo corde: ſuſtinete interim, Fratres chariſſimi, & ingredimini ſinguli ad corda veſtra; aperite feneſtras, luminaria accendite, diligenter quæcumque ibi ſunt, vel fiunt exquirite, quicquid grande vel modicum ibi ſuſurrat apprehendite, ac rationis arbitrio ſiſtite; & tunc demum vtrum deceat Spiritus ſancti gratiam ad ea non lota, non mundata intrare rectè judicate.

Vt autem ſaluo ſignaculo cordium veſtrorum, de illis taceam, de meo ſi judicare voluero, & judicare quanta ſit in eo viſcoſitas præteritorum malorum, quanta putredo malarum affectionum, quanta ſpurcitia carnalium paſſionum & quanta occupatio ſcabiei prauorum deſideriorum, credo angelicam puritatem ſuſtinere non poſſe, quantò minus diuinam? Quia ergo totum cor meum putidum eſt & putridum, ô Deus cordis mei, crea nouum ſecundùm cor tuum. In hoc vaſe audeo Spiritum ſanctum reponere, ſicut Moyſes Man repoſuit coram Domino, quantum poterat capere gomor, qui eſt trium modiorum, in vaſe aureo, ad conſeruandum in generationes futuras.

Hic locus eſt mundiſſimus extra caſtra quinque ſenſuum, vbi Sacerdos, id eſt, Chriſtus prioribus veſtimentis mutatis, id eſt, aſſumptâ mortalitate in cruce depoſitâ, tunicâ immortalitatis ac lineis impaſſibilitatis indutus, cineres reponit, id eſt, memoriam dominicæ paſſionis, & conſummationem totius ſanctitatis per cooperationem Spiritus ſancti; ſicut non decuit Chriſtum corpus coinquinatum, ſic nec Spiritum ſanctum cor immundum: Virgo proinde immaculata, inuiolata, ſoli Deo apta, carne incorrupta, fide integra, pulchra vt luna, electa vt ſol, officina facta eſt diuinæ incorporationis, & quale cor requirendum vt in eo requieſcat cum Patre & Filio Spiritus ſanctificationis?

Exeat ergo, immo eijciatur à corde tanquam prædo & malæ fidei poſſeſſor, ſpiritus immundus cum omni ſpurciſſima vitiorum ſobole; intret aut potiùs poſſideat cor emundatum ab omni inquinamento carnis & ſpiritus, gratia Spiritus ſancti cum nobiliſſima munerum ſuorum collectione & collatione, duplici beneficio operans & cooperans gratia: lætificat & beatificat cor quod ſua perfuſione illuſtrauerit; liberat enim à malo & adjuuat in bono; oppreſſum liberat, liberatum ingenuitate & libertate donat; vitia excludit,

Cap. 4. 16. virtutes inſerit, vnde in canticis canticorum: *Surge aquilo & veni Auſter, perfla hortum meum, & fluant aromata illius.* Ab aquilone pandetur omne malum, quia ventus contrarius pullulantia bonæ voluntatis ſemina extinguit, & ne per pœnitentiam renouentur, flatu veneноſo præcidit.

Sed Auſter adueniens eijcit dæmonium ne poſſeſſa retineat, & ne falcem ſuam in alienam meſſem extendat: perflat hortum ſuccenſa charitate, ebullire faciens de craſſitudine terræ ſuaviſſimi odoris ſpecies aromaticas, humilitatem, caſtitatem, manſuetudinem, innocentiam, pacem, concordiam, obedientiam, patientiam, paupertatem ſpiritus, ſapientiam, intellectum, conſilium, fortitudinem, ſcientiam, pietatem, timorem domini, iuſtitiam, ſobrietatem, prudentiam, & omne virgultum agri illius, quem Pater cæleſtis plantauit, Filius colit, Spiritus germinare facit.

In corde bono, mundo & nouo areolas iſtas à pigmentariis conſitas, id eſt, à prædicatoribus inſtanti prædicatione locatas, hodie viſitat Auſter perficiens & corroborans groſſos quos protulit ficus, id eſt, initia boni operis quæ inſpirauerit Spiritus ſanctus, ſiue percoquens vuas apoſtolicæ deuotionis nocturnô rore dominicæ paſſionis, & matutino calore reſurrectionis decoctas, vnde Pſamiſta: *Viſitaſti terram, & inebriaſti eam, multiplicaſti locupletare eam.* Viſitaſti vtique terram, id eſt, primitiuam in Apoſtolis Eccleſiam vocando, eligendo, aſſumendo, docendo & cohabitando vſque ad paſſionem: inebriaſti eam vino lætitiæ per Reſurrectionis manifeſtationem, & Aſcenſionis glorificationem; multiplicaſti locupletare eam per Spiritus ſancti affluentiſſimam miſſionem.

Pſal. 64. 10.

Sed quia numquam cor immundum poſſidere poteſt Spiritum ſanctum; primò qui accipere deſiderat, illum priùs expoſtulat creari ſibi cor mundum, dicens: *Cor mundum crea in me Deus.* Neque in monte hoc, neque in Ieroſolymis eſt locus vbi adorandus eſt Deus, ſed in ſpiritu & veritate, id eſt, mundo corde oportet eum adorare: quid enim cœlo purius? cor mundum: quid ſole clarius? cor mundum. Quid firmamento pulchrius? cor mundum. Quid terra ſolidius? cor mundum. Quid abyſſo profundius? cor mundum; quid in humanis creaturis excellentius? cor mundum; quid Angelo ſimilius? cor mundum; quid Deo vicinius? cor mundum; quid in omni munere gratiarum appetibilius? cor mundum. Cor mundum ergo crea in me Deus, quis enim hoc poteſt niſi Deus? ſi ſibi relinquatur, cor mundum, ſtatim efficitur immundum; numquam ergo eſt cor mundum, niſi Deo fuerit plenum.

Pſ. 50. 11.

Tria igitur concurrunt vt ſit cor mundum; voluntas bona, cogitatio ſancta & intentio recta. Si non polluerit ſtratum cordis immunda cogitatio, ſi non deprauauerit directionem cordis diſtorta & tenebroſa intentio, ſi fundamentum fidei, ſpei & charitatis non concuſſerit malæ voluntatis auerſio ſeu euerſio, cor mundum habes, Spiritus ſancti hoſpitium idoneum habes. Si autem cor habes mundum, nihil habes immundum; oculus mundus, munda manus, labia munda, interiora & exteriora ſine dubio ſunt munda; quia ſicut per vnum hominem peccatum introiuit in mundum; ſic per immundum cor diſtillat malitia velut ex ſtillicidio, ad ſingulos animæ affectus, &

ad

ad omnes corporis ſenſus, vt nec ſit in toto homine mundicia, à planta pedis vſque ad verticem. Qui autem venit totum hominem ſaluare IESVS CHRISTVS, miſit Spiritum ſanctum ſuum in corda noſtra clamantem, Abba pater, vt corde ſanato, totus homo ſanetur; vt corde mundato, totus homo mundetur, vt corde innouato; totus homo innouetur, per eumdem Dominum noſtrum IESVM CHRISTVM, & per Spiritum ſanctum ex Deo Patre, cui honor & gloria. Amen.

DE PENTECOSTE.

SERMO IV.

DVODECIM panes propoſitionis accenſo clibano, calore proprio & paterno hodie IESVS CHRISTVS ſecundùm promiſſum ſuum, decoxit; & bene cruſtatos extraxit, atque ſuper menſam ſuam in introitu tabernaculi cum incenſo collocauit. Nihil exuſtum, nihil crudum, nihil incoctum, aut ſemicoctum in eis remanſit, virtus eſt aucta, non natura extincta: humanus timor qui homines crudos facit, ſublatus eſt. Patientia operatur probationem, & decoquit omnem infirmitatem viſceribus apoſtolicis medullitùs infuſa, perfecta charitas prorſus radicata.

Quid enim non faceret in hac ſua fornace Spiritus ſanctus ſuper Apoſtolos, quod fecit tribus pueris quartus ille, qui apparuit in fornace Babylonis ſimilis filio hominis? vt ait ſcriptura, *Illos omninò non tetigit ignis neque contriſtauit, nec quicquam moleſtiæ intulit.* Quid tu ſancte Spiritus cur veniſti? ad quid ſuper Apoſtolos in igneis linguis deſcendiſti? nunquid torquere illos, nunquid comburere illos? quinimmo coquere, & facere eſcas, quibus libenter veſcitur Iſaac ſenex & plenus dierum, quinimmo conſolidare ad cæleſtem liquorem excipiendum & conſeruandum: vt ſint deinceps ſicut vter in pruina, non timentes quid faciat homo; verbum vitæ continentes, & non timentes vllam perturbationem. Dan. 3. 50.

Si enim illi tres pueri tantæ fuerunt conſtantiæ, vt dicerent regi perſuadenti adorare ſtatuam auream ſuam; *Non oportet*, inquiunt, *nos reſpondere de hac re. Ecce enim Deus noſter quem colimus poteſt eripere nos de camino ignis ardentis, & de manibus tuis rex liberare nos. Quod ſi noluerit, notum tibi ſit Rex, quòd Deos tuos non colimus, & ſtatuam auream quam erexiſti, non adoramus.* O fides, ô gratia, ô virtus, ô ſpiritus fortitudinis! numero pauci, quia tres; ætate infirmi, quia pueri; conditione miſeri, quia captiui; loco & tempore obſeſſi, quia Rex conuocauerat omnem prouinciam ad idololatriam; tormentum imminens, quia fornax ſuccenſa erat ſeptuplum quàm conſueuerat; & fides quid? fecit quod facere conſueuit. Vicit mundum, vicit ætatem, vicit conditionem, vicit inſtantem temporis & loci neceſſi- Dan. 3. 16. 17. 18.

tatem, vicit Regem, vicit fornacem, vicit omnem timorem.

Nabuchodonoſor quid ſupponis, & ſuperaddis ignibus tuis? Naphtam certè, & apicem, & ſtupam, & malleolos. Naphta, quæ eſt purgamentum lini, vel ignis nutrimentum apud Perſas, eſt vanitas huius ſæculi, ſtupa, concupiſcentia carnis; pix, auaritiæ, & luxuriæ inquinamenta; malleoli, immiſſiones per Angelos malos. Fortiter ardet fornax, vbi folliculis tentationum ſuarum ſufflant maligni ſpiritus, mouentes incentiua carnis, gulæ voracitatem, auaritiæ rapacitatem, luxuriæ intemperiem, ſæculi vanitatem;

Pſ. 22. 4. ſed, *Si ambulauero in medio vmbra mortis*, ait Pſalmiſta, *non timebo mala quoniam tu mecum es*, qui dixiſti Apoſtolis tuis: *Nolite timere, quia ego vici*

Ioan. 16. 33. *mundum.*

Aliam fornacem ſuccendit filius fabri, qui ſedet conflans & emundans argentum, & purgat filios Leui: de ſede maieſtatis ſuæ hodie IESVS miſit ignem vbi erant Apoſtoli quaſi in fornace diſpoſiti, ad docendam omnem veritatem; ad tollendam carnis imbecillitatem; ad loquendam omnium linguarum varietatem; ad faciendam miraculorum virtutem. In hac fornace probat Dominus electos ſuos ſicut Gedeon populum, qui ſecum ibat ad bellum, ad lambendas aquas; ſicut Moyſes populum ſuum ad aquas contradictionis.

Format arma ſibi, qui verbum eſt (non diſſonas linguas) & officio iniunctæ prædicationis congrua; non enim lanceis, ſed linguis, conuertitur mundus, vt qui ſerpentis lingua perierat, linguis à Spiritu ſancto acceptis repararetur, & redimeretur. Attende formam linguæ, lata eſt, plana, rotunda, longa, & acuta. Lata, quia Deus charitas eſt; plana quia miſericors, & manſuetus; rotunda, quia æternus; longa, quia longanimis; acuta, quia viuus eſt ſermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, pertingens vſque ad diuiſionem animæ & ſpiritus.

In libro Sapientiæ, omnium artifex Sapientia, quæ promiſit, & miſit

Sap. 7. 22. Apoſtolis Spiritum ſanctum, ità deſcribitur: *Eſt*, inquit, *in illa ſpiritus intelligentiæ, ſpiritus vnicus, multiplex, ſubtilis, diſertus, mobilis, incoinquinatus, certus, ſuauis, amans bonum, acutus, qui nihil vetat benefacere, humanus, benignus, ſtabilis, certus, ſecurus.* Lingua cui confert beneficia Spiritus ſanctus reuera de cœlo eſt; procul dubiò verbi Dei miniſtra eſt; ſpiritui cognata, & germana: habet ſpiritum intelligentiæ, vt intelligat parabolas, & ænigmata, & profunda ſcripturarum myſteria; ſanctum, vt non proferat turpia, inhoneſta, & venenoſa; vnicum, ne ſcindat tunicam catholicæ, & vniuerſalis Eccleſiæ; multiplicem vt multos ramos proferat ex vnâ radice charitatis; ſubtilem vt capiat myſterium regni Dei; diſertum ne inuoluatur malâ conſcientiâ, mobilem vt ſequatur rotas volubiles vtriuſque teſtamenti; incoinquinatum, vt loquatur de corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta; certum ne circumferatur omni vento doctrinæ; ſuauem, ne reſpuat, aut fugiat humanam fragilitatem, amantem bonum, vt dicat quàm dulcia faucibus meis eloquia tua. Acutum, vt cum aquila quærat ſuper aſtra Dei verbum in principio apud Deum, qui nihil vetat benefacere, ſemper ad meliora prouocans; humanum propter infirmitatem, benignum propter

affluentiam pietatis; ſtabilem propter deſiderium æternitatis; ſecurum propter teſtimonium conſcientiæ & bonæ operationis.

Quicquid ad ſalutem propriam ignis Dei decoquit intrinſecus, totum lingua ignea retrahit tanquam pala ad proximi ædificationem extrinſecus. Eſt namque lingua mediatrix inter inhabitantem ſpiritum in mente & proximum excubantem ad fores ſapientiæ: Spiritus ingreditur ſine voce & jubet linguam audita proferre cum voce. Suauiter præcipiuntur quæ ſine ſtrepitu ingeruntur: Amanter recipiuntur quæ humiliter per linguam ſuggeruntur. Quando paſcit animam medullis ſuis Chriſtus paſtor eſt; quando fraternam mandat ſuſcipere curam piſtor eſt, idem itaque & paſtor & piſtor eſt. Paſtor in quieto & ſecreto contemplationis refectorio, piſtor in laborioſo & tumultuoſo procurandæ fraternitatis & prædicandæ veritatis officio. Paſtor in mane, miniſtrando quæque virentia in campo amœniſſimæ lectionis: in meridie aperiendo cellam vinariam ſummæ delectationis.

Ecce piſtor, ecce piſtrinum, ecce panis, ecce ignis, ecce cocus, ecce furnus. Paſtor farinam moluit in cruce tanquam in molendino; rotâ Pilati quæ eſt ſententia damnationis, voluente in aquis Iudaïcæ accuſationis. Tunc diſcipuli non ferentes tumultum & clamorem molendini, & vocem aquarum multarum relicto eo omnes fugerunt, & tanquam ventilabro excuſſi pene ad deſperationis minutiſſimum puluerem deuenerunt. Sed piſtor bonus de farina ſua panem in reſurrectione, jam ita decoctum quòd vltra non moritur, nec mors ei vltra dominabitur, repreſentauit Apoſtolis, per quadraginta dies eis apparens, & loquens de regno Dei, in fortitudine cibi illius vſque ad diem Aſcenſionis refocillauit.

Certè toto hoc tempore quaſi fermentauit fermento fidei corda diſcipulorum, & die Aſcenſionis eleuatis manibus, benedicens eis, & jubens ſedere in ciuitate quoadusque induerentur virtute ex alto, paſtam ſuam operuit, vt in aduentu Spiritus ſancti die Pentecoſtes, miſſo igne de cælo vbi erant congregati decoquerentur. Et ſicut boni Angeli poſt lapſum luciferi, gratiâ Dei ſtabiliti ſunt & confirmati ne vlterius ruere poſſent, ſic iſti fornace iſta coagulo charitatis Chriſto vniti ſunt, ne deinceps à charitate ejus exciderent. Scriptum eſt, quia *charitas numquam excidit*, & ignis perpetuus eſt in altari. 1 Cor. 13.

Cruſtas ſuperiùs & inferiùs & in circuitu, micas verò interius ex igne mutuauerunt. Cruſta inferior, confidentia, ne mortem timerent. Cruſta ſuperior, dilectio Dei vt Deum ex toto corde, totâ anima, tota virtute diligerent. Cruſta in circuitu, caſtigatio carnis vt carnis concupiſcentiæ reſiſterent & fortes in bello exiſterent. Mica in medio caritas quam conſtrauit Salomon in ferculo ſuo ſicut dicitur, *media caritate conſtrauit propter filias Ieruſalem.* Cant. 3. 10. Item Piſtor iſte panes laïcos & ſacerdotales facit, panem namque laïcum ad altare defero, ſed ſacerdotalem refero.

Vniuerſorum conditor inter cætera panem in agro creauit, ſed præter & ſuper omnia in altari hunc eundem panem in corpus ſuum virtute ineffabili conuertit. Elegit autem ſibi quaſi granum tritici Deus corpus de Spiritu ſancto in vtero virginali conceptum, in quo omnia quæ ſuperiùs dicta ſunt

compleuit. Elegit & prælegit Virginem, de qua ſumeret carnem; ventila-
uit aſſumendo naturam noſtram, vt de carne ex maſſa peccatrice illam ſine
peccato acciperet creando illam ſanctificans & ſanctificando creans.
* ſup. grana. In cruce illa* moluit in reſurrectione cribrauit, vnde etſi noueramus Chri-
ſtum ſecundùm carnem, ſed nunc jam non nouimus: farinam cum aqua
miſcuit, cùm in corpore ſine peccato à Iohanne baptiſmum ſuſcepit; panes
formauit cum Apoſtolos elegit; furnum & ignem in furno habuit, quia
plenitudo Diuinitatis habitauit in eo corporaliter; mundauit aream, id eſt,
Eccleſiam vt non haberet maculam aut rugam & excuteret puluerem de
pedibus ſuis; panes ordinauit, ſiue diſcipulos, ſiue actus proprios; tempus
paſſionis expectauit, ſicut ait, tempus meum nondum aduenit; extraxit pa-
nem cùm emiſit ſpiritum, vel cùm ſurrexit de ſepulchro; in archa repoſuit,
cùm animam reſumpſit, ad menſam detulit, cùm naturam aſſumptam ad cœ-
los leuauit. *Deſunt aliqua.*

Officium piſtoris eſt bona grana eligere, ventilare, molere, cribrare, fa-
rinam cum aqua miſcere & manibus ac brachijs, aut etiam molâ fortiter pre-
mere, fermentare, furnum habere, ignem apponere, aream mundare, pa-
Ioan. nes ordinare, & donec cocti fuerint cuſtodire, vel expectare; demum ex-
6.70. trahere, in arca reponere, ad menſam deferre. Grana optima elegit Domi-
Ib. 15. nus ſicut ait, *Ego elegi vos de mundo*, &, *nonne ego vos duodecim elegi*. Ven-
19. tillauit vbi ait, *qui non renuntiat omnibus quæ poßidet non poteſt meus eſſe*
Luc. 14. *diſcipulus*; & Apoſtulus Petrus, *Ecce nos reliquimus omnia*. Moluit cùm ait,
33. Math. *Ecce ego mitto vos ſicut agnos inter lupos*, &, *ſicut miſit me pater & ego mitto*
19. *vos*, vtique ad paſſionem.
Math. Cribrauit quando Iudam proditorem tanquam furfurem ab Apoſtolis
10. Ioan. reprobando ſeparauit; farinam cum aqua miſcuit, quando baptizauit &
20. baptizare docuit; molâ preſſit, cùm ait, *In mundo preſſuram habebitis, ſed*
Ioan. *confidite ego vici mundum*. Fermentauit cum ait, *Vobis datum eſt noſſe myſte-*
16. *rium regni Dei*, vel cùm inſufflauit dicens, *accipite Spiritum ſanctum*; panes
Luc. formauit, cum ait, *vos eſtis lux mundi, vos eſtis ſal terræ*; furnum fecit cùm
8. 10. Ioan. Euangelium prædicauit, in quo reuerâ decoquitur omnis Chriſtiana religio.
20. Ignem appoſuit, cùm Spiritum ſanctum, in Apoſtolis in linguis igneis
Mat. 5. miſit; aream mundauit cùm ait, *Nolite portare ſacculum, neque peram,*
Luc. *neque calceamenta & neminem per viam ſalutaueritis*; & *jam vos mundi eſtis*
10. 4. Ioan. *propter ſermonem quem locutus ſum vobis*. Panes diſpoſuit, cum alios Apo-
15. 3. ſtolos, alios Euangeliſtas, alios doctores, alios prælatos, alios conſtituit
ſubiectos donec coquerentur. Cuſtodiuit cum dixit, Pater ſancte ſeruaui eos
Ioan. quos dediſti mihi, & expectauit cum ait, *tanto tempore vobiſcum ſum, & non*
14. Marc. *cognouiſtis me?* Extraxit cum ait, *Euntes in mundum vniuerſum prædicate*
16. *Euangelium omni creaturæ:* In archa repoſuit, cum ait, *Nolite gaudere quia*
Luc. 10. *ſpiritus vobis ſubijciuntur, ſed in hoc gaudete quia nomina veſtra ſcripta ſunt*
20. Ioan. *in cœlis*. Ad menſam detulit, cum ait Petro, *paſce oues meas, paſce agnos*
21. 16. *meos*, vel cum ait, *volo vt vbi ego ſum illic ſit & miniſter meus*.
Ib. 12, Prædeſtinatio notatur in electione, quos enim prædeſtinauit, hos &

vocauit; cenſura judicij in ventilatione, perſecutio, in molatum confractione; reprobatio mali & electio boni, in cribratione, puritatis & deuotionis adeptio, in farinæ & aquæ commixtione, virtus patientiæ in aduerſitatum oppreſſione, vnitatis coagulum, in fermentatione officiorum, dignitatum & meritorum diſtinctio, in panum diſpoſitione, clauſtralis ſiue eremitica religio, in furno, in igne dilectio, in mundatione areæ, vera confeſſio in formatione panum, regularis profeſſio, tempus decoctionis, augmentum religionis, extractio, corporis & animæ diſſolutio, in archa repoſitio, diei judicij expectatio, ad menſam relatio, corporum reſurrectio & pro meritis æterna retributio.

IN NATIVITATE S. IOHANNIS BAPTISTÆ.

SERMO I.

SVMMA Beati Ioannis Baptiſtæ præconia teſtantur tam operum mirabilium atteſtatio, quàm diuinorum eloquiorum probata relatio; ait enim Dominus in Euangelio. *Inter natos mulierum non ſurrexit maior Ioanne Baptiſta.* Hic ergo tam magnus vnde ſic magnus ſit quærendum eſt, & in magnis quidem ſuis mirandus, in noſtris verò tam magnis quàm minimis pius aduocandus patronus: etenim de magnis ad præmagnum in die magno acturi, magnum ſi ſapimus cauſæ patrocinium ſumus quæſituri. Rerum perinde, rationum, cogitationum atque operum quem ſubituri ſumus judicem tam nos ignoramus, quàm valdè timere debemus; vtique magnum in ſapientia ne decipiatur; magnum in potentia ne ei reſiſtatur, magnum in juſtitia, ne munerum promiſſione infatuetur, magnum in imperio ne in regno alterius fugiendo euitetur. Math. 11. 11.

Cauſa noſtra magna, quia de capite quia de ſalute vel condemnatione agitur; dies magnus, quia paruus & magnus ibi ſunt, quia terrigenæ & cœlicolæ ſimul in vnum conueniunt. Ergo tam ſolemnis conducendus patronus, qui nec frequentiam erubeſcat, nec judicem infeſtum habeat, nec allegationibus ſuccumbat, nec in ſalarii petitione ſumptuoſus nimiùm exiſtat. Ioannes Baptiſta nec auarus eſt in pretio, nec ignarus patrocinio, nec judici ignotus, nec pro multitudine verecundus: hunc ergo ſtatuamus in conſiſtorio pro nobis, totam reſignantes ei cauſam & exponentes tam culpam quàm innocentiam. Videamus itaque illum armatum labio aureo, honoratum coronâ aureâ, ſuperueſtitum quoque coronâ aureolâ.

Ait Dominus Moyſi de menſa; *Facies illi labium aureum per circuitum, ipſi labio coronam interraſilem altam digitis quatuor, & ſuper illam alteram coronam aureolam:* Non æneum, non ſtanneum labium, non ligneum, non lapideum, quia non durum, non ferreum, non denique argenteum, ſed au- Exod. 25. 24.

reum ſit in menſa Domini; non æneum, quia non clamoſum; non ſtanneum, quia non fictum; non ligneum, quia non mutum; non lapideum, quia non durum, non ferreum, quia non ſine fœdere & impacatum, non argenteum tantùm, quia non ſolum benè ſonorum; ſed aureum, quia ſummè pretioſum & ſplendidum habemus labium in Ioanne Baptiſta.

Per circuitum ambit hoc labium menſam Domini, quia nullam mendam, nullam inſciſſionem ſeu interruptionem facit in propoſito religionis, ſed ſemper ſine querela, ſine offenſa in lege Domini conuerſatus, circuitum perfectionis non euertit: per circuitum hoc labium reuoluitur, quia in prædicatione veritatis tempus vitæ eius impletur. Dicitur quòd ad ſe venientes docuerit agere pœnitentiam; dicitur quod acriter redarguerit reprobam eorum vitam dicens. *Generatio viperarum quis oſtendit vobis fugere à ventura ira*? Dicitur quòd arguerit Herodem propter Herodiadem quam tulerat fratri ſuo Philippo vxorem; vndique ergo, & vbiqueper circuitum vadit hoc labium, quod neque ſublimitate terretur, neque adulatione mulcetur, neque neceſſitatis inopiâ tardatur loqui quod veritatis, quod religionis, quod pietatis, quod fidei eſt.

Math. 3. 7.

Labium eſt ergo aureum per circuitum dicens *Pœnitentiam agite, appropinquauit enim regnum cœlorum.* Labium aureum dicens: *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi*? ſed quæ merces ipſi labio? corona interraſilis. Animaduertite coronam aliam raſilem, aliam non raſilem, aliam interraſilem. In veteri teſtamento corona eſt non raſilis, in nouo raſilis, in confinio veteris, & noui interraſilis: non raſilis corona in veteri teſtamento primò dicitur, quia neminem ad perfectum adduxit lex; non ergo radebat pilos, ſed multiplicabat quæ dicebat: Bona terræ comedetis, dabo pluuiam temporaneam & ſerotinam ſi mandata mea feceritis; lex non radebat, quia acies ferri eius obtuſa erat timore, non acuta amore; timor namque ſeruilis retundit non acuit, quia neceſſitate reprimit opera carnis, non abſcidit gratiâ concupiſcibiles motus affectionis: tondebat non radebat, quia timore vrgebat non amore accendebat.

Math. 3. 2. Ioan. 1. 29.

Antiqui ergo coronam ſed non raſilem habebant, quia aduentum Chriſti expectabant, ſed regni ianuas non penetrabant: ex quo autem ſanguine Chriſti, contra velum templi ſepties aſperſo, propalata eſt via ſanctorum, vt tam liberum ſit animas Sanctorum ad thronum gratiæ depoſitâ corporis ſarcinâ redire, quàm facile eſt laborantem fructum mercedis colligere, ex tunc quaſi raſo capite remota difficultate omni, coronam recipiunt auream. Raſorium itaque Euangelii, quod omnes pilos capitis excidit veritatis tempore, non ſanctitatis imperfectione (vende omnia quæ habes & da pauperibus) raſilem coronam imo imponit, tam ſiue impedimento reſtituens præmium, quàm ſine retinaculo expedierat curſum Iohannes denique accubans natus inter terminos vetuſtatis, & nouitatis, legis & euangelii, figuræ & veritatis, vmbræ & lucis, timoris & amoris, tenet dexterâ raſorium vt radat Chriſtianum, tenet ſiniſtrâ forcipes vt tondeat Iudæum, de imperfectione legis; dimittit plebi pilos paucos ad vſum, de perfectione Euangelii, ſibi amputat victum & veſtitum, etiam non ſuperfluum. Coronam ergo habet in-

terraſilem, vt pro prædicatione interraſilem, pro ſanctitate conuerſationis raſilem, id eſt plenam & perfectam beatitudinem habeat. Vel corona interraſilis quæ ipſi labio apponitur, amputationem capitis deſignat pro teſtimonio veritatis.

Sequitur, facieſque illi labium aureum per circuitum, & ipſi labio coronam interraſilem altam digitis quatuor, & ſuper illam alteram coronam aureolam; non labia ſed labium, & labium aureum fit in menſa ſcripturæ diuinæ, quia non recipit hæreſes & ſchiſmata, quæ garriunt Patre minorem Filium, Patre & Filio minorem Spiritum Sanctum, aſſerit autem vnitatem ſcriptura diuina Trinitatis, Trinitatem vnitatis dicens: *Audi Iſraël Dominus Deus tuus Deus vnus eſt.* Item *vnus Dominus, vna fides, vnum Baptiſma:* aureo itaque labio plenitudinem ferculorum & ſummam dapum concordi prædicatione menſa eructans, non inflatione buccæ & labiorum diſtenſione vtitur loquens grandia & magnificans labia ſua; quantò enim ſenſu altiora ſunt diuina eloquia, tantò voce modeſtiora, & prolatione ſuppreſſa. Agni enim ſunt voces, qui non clamauit, neque audita eſt vox eius in plateis; quicquid ergo eloquium ſonat diuinum, & vnum eſt, fidei vnitate, & aureum eſt, ſenſus profunditate: vnum ne dilanietur errore ſchiſmatico; aureum ne vileſcat ſermone nudo & ruſtico: per circuitum, ne agere credatur de tranſitorio bono; æternum intellige per circuitum, ſummum bonum per aureum, vitale & iocundum, per labium.

Deut. 6. 4. Epheſ. 4. 5.

Intellige per labium vitale quod promittitur, & iocundum per aureum, ſummum, immortale per circuitum; adde ipſi labio coronam interraſilem, vt corona exhibeat quod ſcriptura promittebat, & mordeat profeſſione labium, brauii coronam tam fideliter ſoluens debitum, quàm veraciter continuans promiſſum; vnde Pſalmiſta: *Suſcipe me ſecundùm eloquium tuum & viuam*, & multas eiuſmodi. Animaduertite tamen coronam interraſilem, propter meritorum in præſenti & in futuro præmiorum diſcretionem; fomentum ſi quidem negligentiæ, & alimentum eſſet iniuſtitiæ, ſi præmium coæquaret, quos meritum diſparaſſet. Quis vigilias excoleret, ſi dormiens fructum vigiliarum decerperet? quis corpus ſuum ignibus, jejuniis, macerationibus & innumeris paſſionibus contorqueret & decoqueret, ſi tam benè ſonaret nudum & molle corium in deliciis, quàm clarè reſonat tympanum in diſtenſionibus, & raſuris aſſiduis? Non enim ſtella à ſtellâ differret in claritate, ſi merita meritorum non præjudicarent in pondere. Corona ergo interraſilis eſt quæ labio aureo ſupponitur, quia in diſtinctione mandatorum ſequitur diſtinctio executorum, & in laboribus executorum diſcretio remunerandorum.

Pſ. 118. 116.

Alta verò eſt digitis quatuor, quia dùm iuſtitiæ plenitudo & gloriæ conſummatio, in quatuor Euangeliorum libris deſcribitur, quaſi quatuor digitis corona menſuratur: paſſio verò Iohannis Baptiſtæ ſanctificatur & ſublimatur in paſſione CHRISTI, ſine qua vanè pateretur quicumpue pateretur; inde eſt quod ait altam digitis quatuor. Apoſtolus notat quatuor digitos in cruce, vbi ait Epheſiis: *Vt poßitis*, inquit, *comprehendere cum omnibus ſanctis, quæ ſit latitudo, longitudo, ſublimitas & profundum:* Primus digitus eſt caritatis quo

Epheſ. 3. 18.

eiiciuntur dæmonia in Euangelio, quæ charitas operit multitudinem peccatorum: ſecundus longanimitatis, quo ſcribit in terrâ, ſi quis veſtrum ſine peccato eſt, primus in illam lapidem mittat, quo patientia ſaluatoris & pietas notatur: tertius eſt ſpei, quo in lapide legis mandata, & promiſſiones Dei ſcribuntur; quo religioſa obſeruatio diuini mandati innuitur: quartus eſt iudicii, quo miracula fiunt in Ægypto, in quibus deficiunt Magi dicentes, digitus Dei eſt iſte, quo timor nobis incutitur, ſubiiciet enim tibi Deus omnia, & erit filius ſubiectus ei, qui ſibi ſubiecit omnia.

Ecce quouſque corona Iohannis Baptiſtæ extenditur, quæ quatuor digitis alta eſt, vt tunc glorificatus appareat in regno Patris, & ſanctorum Angelorum, quatuor enim digitis in paſſione dilatatus eſt, qui ſeipſum crucifixit cum vitiis & concupiſcentiis; & quatuor nihilominus coronabitur digitis, cum quod ſeminatum eſt in corruptione, ſurget in incorruptione, quod ſeminatum eſt in ignobilitate, ſurget in gloria, quod ſeminatum eſt in infirmitate, ſurget in virtute, quod ſeminatum eſt corpus animale, ſurget corpus ſpirituale. Interim quaſi aurora conſurgens, paulatim ſegregemus nos à corruptione, & tendamus ad incorruptionem per ſtudium caſtimoniæ; ſeparemus nos ab ignobilitate illa, quâ dicitur ſeruus eſt peccati, qui facit peccatum, & properemus ad illam gloriam, quæ non auferetur à nobis in æternum. Conualeſcamus de infirmitate, quæ robur animæ deijcit, & ad virtutem perueniamus, quæ non deficit; propulſemus à nobis quod animale ſicut Moyſes ſoluit corrigiam calciamenti ſui; & in ſpiritu principali apprehendamus quod ſpirituale eſt, quod ipſe nobis parare dignetur, qui viuit & regnat Deus, per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

IN EIVSDEM SANCTI IOHANNIS BAPTISTÆ NATIVITATE.

SERMO II.

Thre. 3.27. BONVM eſt viro cum portauerit iugum ab adoleſcentia ſua; ſedebit enim ſolitarius & tacebit, quia leuabit ſe ſuper ſe. *Si cœleſtes ſedes, quæ vacuatæ ſunt ſeſſoribus indignis, Lucifero apoſtatante & extollente ſe in monte teſtamenti, in lateribus Aquilonis, atque tertiam partem ſtellarum poſt ſe trahente; ſi inquam beatæ illæ manſiones de filiis Adæ repleri habent; credibile eſt beatum Iohannem Baptiſtam aſcenſurum, vel ad primam illarum ſedium beatitudinem, vel ſaltem ad ſecundam; Domina enim noſtra, Regina virginum vt digna eſt poſt Filium ſuum collocata eſt, & poſtea Ioannes Baptiſta; vt ſicut inter natos mulierum non ſurrexit maior Ioanne Baptiſta, ſic in ordine Sanctorum, nemo appareat prior, nemo reſideat ſuperior.

Putaſne

Putaſne minoratus eſt in cœlis Iohannes Baptiſta, cùm ibi honoris cumulus & gloriæ amicis Dei reſeruetur? amicum ergo ſuum, cognatum ſuum præconem ſuum præcurſorem ſuum, Baptiſtam ſuum, Angelum ſuum, conſiliarium ſuum CHRISTVS IESVS abijcit, qui numquam in ſe ſperantes deſerit? abſit; ſed ſtat ſine dubio amicus ſponſi & gaudio gaudet propter vocem ſponſi, accedit cognatus ad conſanguineum ſuum, tam familiari vicinitate, quàm caſta & cara affinitate. Præco expleto officio primi præconii adhuc præconatur in cubilibus ſuis, tam nouis quàm æternis iubilationibus, non futura ſed iam facta mirabilia Dei & Agni, qui in medio throni ſedet, præcurſor tam alacer modò diſcurrit per ſtadia illa cæleſtia, quàm acriter non tacuit laudare nomen Domini, & prædicare aduentum Saluatoris vſque ad extrema inferni loca.

O quàm delicioſis balneis modò Baptiſta Domini ſe rigat, & non in Iordanis, ſed in angelicis gaudiis natat. Angelus ille faciei Domini cum Angelis lætatur, & tam gloria quam honore ab omnibus Angelis magnificatur; Conſiliarius denique ingreſſus ſanctuarium Dei quicquid arcani repoſiti in cœleſtibus ſcriniis nondum apprehenderat, modò explicat, modo legit & apprehendit: in ſplendoribus Sanctorum tam vario meritorum & gratiarum, atque gloriarum reſplendet fulgore; vt cæli plaga illa in qua Iohannes Baptiſta habitat, præ aliis reluceat, & de abundantia gloriæ, vicinos ſuos vberiùs irradiet, ampliùs lætificet, profuſiùs ſatiet.

Hic ergo Iohannes inter filios Dei, inter aſtra cæli, inter omnes curiales ſummi Regis prior eſt, præclarior & propinquior; natiuitate enim filium virginis præcedit, dignitate filios mulierum omnes præcellit, conſanguinitate vicinius Filio Mariæ accedit, ante natiuitatem prænominatur angelica promiſſione, in vtero ſanctificatur ſpiritali ſpiritus ſancti vnctione; ex vtero matris ſuſcipitur Matris Domini ſtupenda & humillima obſtetricis ſedulitate: in ortu natiuitatis celebratur vicinorum, & omnium qui audierant admiratione; in deſerto illuſtratur tam mirabili conuerſatione, quam ſublimi prædicatione; in Baptiſmo Domini intitulatur nominis, & dignitatis vnica ſingularitate; in morte dedicatur beatis ſanctorum manſionibus capitalis ſanguinis effuſione. Ita meritorum varietas de tunica Ioſeph polimita naſcitur, de riuulis ſeptiformis ſpiritus intinguitur, ſed quibus meatibus areolam Iohannis gurges iſte tot, & tantarum inundauerit, tam pium eſt inueſtigare, quam vtile recolere.

Duo principales aluei quibus innatat omnis ſermo diuinæ Scripturæ, ſunt Lex & Euangelium; decurrit autem Lex ad Euangelium, & influit in illo flumine magno, vt hac commixtione, tam nominis ſeueritatem, quàm autoritatis imperfectionem exuat; condiens ſuam inſipiditatem ſale, dulcorans ſuam amaritudinem melle gratiæ. Iohannes ergo Baptiſta accubans inter terminos legis & Euangelii, quaſi canalis medius continuat legem gratiæ Euangelii; legem equidem aut finiens per gratiam, aut exterminans per iuſtitiam; finiens, id eſt, complens in moralibus, ſicut ſcriptum eſt: *Quia non veni legem ſoluere, ſed adimplere*; Exterminans in ceremonialibus, id eſt, circumciſione præputiorum, immolatione pecudum, obſeruatione ciborum & aliis Math. 5. 17.

hujuſmodi. Iohannes circumciditur carne & corde, valedicens illi, quæ in vno tantùm membro fiebat circumciſioni, & inchoans illam interioris hominis, quæ exterioris ſuperfluam amputat circumciſionem.

Iohannes non ſanguinem hircorum aut vitulorum Deo libat, ſed ſeipſum hoſtiam viuam, ſanctam, Deo placentem immolat ad emundationem delictorum omnium: Iohannes non diſcernit inter carnem & carnem, non dijudicat inter cibum & cibum; ſed abſtinentiſſimus carnem ſuam cohibet ab omni luxurioſo potu & cibo. Iohannes perfectus eſt in omni humilitate, obedientia, caſtitate, manſuetudine, fide, ſpe, charitate, & in omni genere virtutum; dicitur ergo de illius humilitate, obedientia, caſtitate, & contemplatione: *Bonum eſt viro cum portauerit jugum ab adoleſcentia ſua, ſedebit ſolitarius & tacebit, quia leuauit ſe ſuper ſe*; Sedere ad humilitatem reſpicit; portare jugum ad obedientiam & manſuetudinem; portare ab adoleſcentia, ad caſtitatem; leuare ſe ſuper ſe, ad contemplationem.

Sed diſtinguendum eſt in operationibus aliorum hominum, quoniam ? quomodo & quouſque operentur cum Deo, quando & quomodo & quouſque ſine Deo; quando operatur homo ſine Deo? quando peccat: quare? quia malum facit, peccatum enim malum eſt, & malum nihil eſt. Deus autem omnia fecit bona valde, & malum ſiue peccatum non fecit, cùm peccatum ſit facere, dicere, concupiſcere aliquid quod ſit contra voluntatem Dei, ecce quando operatur homo ſine Deo: quomodo verò operatur ſine Deo? infideliter, negligenter, contumaciter. Infideliter quia non credit, negligenter quia non timet, contumaciter quia non diligit: Ecce quomodo operatur ſine Deo; quouſque verò? donec tollat jugum diſciplinæ, & loro mandatorum Dei ligatus, trahat glebas vallium poſt Deum. Horum aliquid Iohanni non conuenit, quia nec aliquando à Deo receſſit, nec infidelis, negligens, aut contumax fuit, nec jugum Domini ferre detrectauit.

Quando autem cum Deo operatur homo, & quomodo & quouſque? dum gratia aſpiratur, & humiliter atque fideliter Deo ſubſternitur, quouſque vnus cum Deo ſpiritus efficiatur: hoc eſt jugum, quod bonum eſt viro cùm portauerit ab adoleſcentia ſua: donec jugum tollas abſque jugo es, filius es Belial, vitulus es indomitus, onager aſſuetus in ſolitudine, expers gratiæ & diſciplinæ; ſic enim liberum arbitrium præceps in barathrum fertur libertate peccandi, donec infrænetur jugo diuinæ gratiæ, ſicut pullus ſtultus & indomitus vagatur per quæque inuia & periculoſa itinera, antequam in chamo & fræno conſtringantur maxillæ eius.

Cùm verò operans gratia præuenerit, cœperit illud domare, & jugo aſſuefacere, vt velit currere & cooperari cum gratia, tunc ſuſcipit jugum, tunc confringit glebas, tunc ſeminat ſuper aquas, tunc operatur terram ſuam, & ſaturatur panibus, tunc facit fructum natiuitatis: bonum eſt igitur viro cum tulerit jugum ab adoleſcentia ſua, quia hactenus excuſat teneritudo ætatis collum debile ad portandum iugum grauiſſimæ diſciplinæ. Sicut enim cera nimium mollis & tenera impreſſa, non retinet faciem ſigilli, ſic ætas infantilis minus idonea eſt ad regularem diſciplinam concupiſcendam, & retinendam; quid deinde? Sedebit ſolitarius & tacebit. Altius repetendum quid ſit,

ſedebit ſolitarius & tacebit, & ſuperioribus iungenda ſubſequentia; dictum autem eſt, quando homo operatur ſine Deo, quomodo, & quouſque.

Dicendum verò quòd Deus, qui hominem operatus eſt ſine ipſo homine, in ipſo homine quædam operatur ſine ipſo, quædam in ipſo cum ipſo, quædam in ipſo pro ipſo, quædam in ipſo contra ipſum. Hominem operatur ſine ipſo homine; facto iam homine, quædam in ipſo operatur ſine ipſo; homo quoque à Deo factus, quædam operatur ſine Deo, quædam cum Deo, quædam pro Deo, quædam contra Deum. Exponenda verò ſunt breuiter quæ dicuntur: in homine operatur Deus ſine homine gratiam præuenientem quæ eſt pluuia voluntaria, quæ eſt ille motus animi, quâ concupiſcit anima deſiderare juſtificationes Dei, quâ denique ex vocante non ex operante dictum eſt: *Iacob dilexi, Eſau autem odio habui*: hoc operatur Deus in homine ſine hominis adjutorio, quia nondum eſt adjutorium ſimile ſui; eſt autem adjutorium in nomine Domini, qui fecit cœlum & terram. Rom. 9. 13.

Tunc verò in homine cum homine Deus operatur, quando jam gratia ſoluit compeditum, & erigit eliſum, vt ſolutus currat cum gratia, vt erectus proficiat ex gratia ad gratiam cum gratia, ex gratia præueniente ad gratiam ſubſequentem cum gratia comitante. Soluitur autem homo, cum eius liberum arbitrium à peccatis liberatur, vt vltra non ſeruiat peccato mortali, ad obediendum deſideriis eius, ſed reſiſtat diabolo & fructificet Deo in vitam æternam. Cùm ergo adſurrexerit gratiæ liberum arbitrium, conſerit manum cum gratia ad benè operandum, & cùm ſimul operantur gratia & liberum arbitrium, adquirunt homini meritum bonum, & tunc ad imaginem & ſimilitudinem ſuam reficit Deus cum homine ipſum hominem.

Ad tertium membrum jam veniamus, vbi in ipſo homine pro ipſo homine operatur Deus: aliquando temptatur homo à Deo, & non intelligit homo, à Deo pro bono ſuo temptari. Nollet certè temptari, quinimmo rogat vt auferatur ab eo Angelus Sathanæ qui eum colaphizat: penſat autem Deus lucrum & coronam temptationis, & magis ac magis pulſari permittit ipſe contra voluntatem ejuſdem hominis. Veruntamen non inducit in temptationem per conſenſum peccati, ſed animam ejus ſeruat ſicut Iob: pro ipſo ergo homine in ipſo homine temptationem operatur Deus nolente ipſo, vt cum probatus fuerit accipiat coronam vitæ.

Quarto membro dictum eſt, quòd aliquid operatur in homine contra ipſum hominem, quod ſolummodo fit in reprobis, cum ingratum beneficiis ſuis viderit Deus hominem prauum & contumacem, excæcat eum, vt videns non videat, & audiens non intelligat; hujuſmodi verò ſunt vel illi qui habent zelum Dei, ſed non ſecundùm ſcientiam, vt Iudæi qui crucifixerunt Dominum; vel illi qui noluerunt intelligere vt bene agerent, qui dixerunt Deo: *Recede a nobis, ſcientiam viarum tuarum nolumus*: peccatum enim, ait Gregorius, quod non corrigitur, mox ſuo pondere ad aliud trahit; contra ipſum ergo eſt quicquid facit, etiam quæ pro ſe aliquando facere æſtimat; ſicut enim diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, etiam caſus, & ruina ad malum, ita reprobis omnia cooperantur in malum, etiam perpetratio virtutum, & ſimulatio profectuum. Hactenus de his generaliter quæ facit Iob. 21. 14.

aut ſine homine, aut cum homine, aut pro homine, aut contra hominem.

Specialiter verò quomodo iſta ad Iohannem Baptiſtam, paucis dicendum & breuiter eſt commemorandum; Angeli miſſionem, & Iohannis promiſſionem ad parentes prouectos in diebus ſuis & ſteriles, fecit ſolus Deus, qui facit mirabilia magna ſolus. Rurſum adhuc in vtero matris exultationem ad vocem Matris Domini, quæ aduenerat famulatura Eliſabeth, fecit Dominus ſolus: item quod Spiritu ſancto adhuc in vtero matris repletus eſt; quod reatu originalis peccati & fomite peccati valde extenuato natus eſt, qui tamen cum peccato conceptus eſt, ſolius Dei eſt. In his quædam facit de Iohanne ſine Iohanne Deus, vt in natiuitate eius congratularentur vicini; quædam ipſi Iohanni.

Veniamus tandem ad illa quæ facit cum Iohanne in Iohanne Deus. Refert Lucas Euangeliſta de eodem Iohanne quòd puer creſcebat & confortabatur Spiritu, & erat in deſertis vſque ad diem oſtenſionis ſuæ in Iſraël, vt Spiritu ſancto repleatur, & Marcus ſic ait: *Fuit in deſerto baptizans, & prædicans*
Marc. 1. *Baptiſmum pœnitentiæ in remiſſionem peccatorum*; & poſt pauca: *& erat*
4. 6. *Iohannes veſtitus pilis cameli, & zona pellicea circa lumbos eius, & locuſtas & mel ſylueſtre edebat*: hæc Deus cum Iohanne operatus eſt, & Iohannes cum Deo, quia per gratiam eius ſine quo vtique nihil boni potuit facere.

Iam quoque videndum eſt quomodo homo aliquando operatur ſine Deo, aliquando cum Deo, aliquando pro Deo, aliquando contra Deum. Sine Deo vana facimus & inutilia, quia Spiritus ſanctus auffert ſe à cogitationibus quæ ſunt ſine intellectu; cum Deo facimus quicquid boni operamur, quia à Deo cuncta procedunt bona; pro Deo facimus quicquid paſſionum pro eo toleramus; contra Deum facimus, quotiens criminaliter peccamus. Iohannes aut nihil, aut parum fecit ſine Deo; multa cum Deo, & pro Deo; nulla contra Deum. Ambulauit enim cum Deo, & à mandatis labiorum eius non receſſit; dicitur ergo de illo: *Bonum eſt viro cum portauerit jugum ab adoleſcentia ſua, &c.* Sed jugum aliud Legis, aliud Euangelij; item aliud inobedientiæ, aliud obedientiæ; item aliud infidelitatis, aliud fidei, horum tria bona, tria ſunt mala.

DE S. PETRO SEV CATHEDRA S. PETRI.

SERMO.

EXALTENT *eum in eccleſia plebis, & in cathedra ſeniorum laudent eum.*
Pſal. Omiſſo longo proœmio, ſermonem ab ipſa cathedra exordiamur: qua-
106. 32. tuor principales ſunt, qui cathedras ſuas habent; Deus in cœlo, diabolus in inferno, Moyſes in deſerto vel ſynagoga, Petrus in templo vel Eccleſia. Sedet autem in cathedra quicunque ſtudet, vel requieſcit in tradenda do-

ctrina : Deus benè docet ; diabolus dedocet ; Moyſes agreſtes mores populi duræ ceruicis initiat vt veniant ad doctrinam ; Petrus conſummat diſcipulos ſuos in ſcientia , ita vt nihil eis deſit in ulla gratia : Exaltent eum , &c.

Princeps Apoſtolorum vocatus à Deo tanquam Aaron , ſedes commutat & mores , non pro præſumptione corruens à ſuperioribus ad inferiora , ſed per obedientiam ſcandens & proficiens ab inferioribus ad celſiora & digniora : prima namque Petri ſedes , in nauicula quam ſibi ex officio piſcandi elegerat : ſecunda in cathedra quam dedit ei Deus ex officio prædicandi : tertia quam in cruce prædeſtinatio diuina præparauerat : quarta quam remuneratio cæleſtis repoſuerat in throno regni, vbi duodecim Apoſtoli ſedent ſuper ſedes duodecim, judicantes duodecim tribus Iſraël. Attendendum proinde quod ſit officium ſedentes in nauicula ; quæ dignitas præſidentis in cathedra ; quod meritum in cruce morientis , quæ gloria in æternitate regnantis.

Piſcator eſt in nauicula ; Doctor , & Apoſtolus in cathedra ; imitator CHRISTI in cruce ; confeſſor & cohæres CHRISTI in regeneratione ; rudis & nouellus in nauicula ; prudens & doctus in cathedra , ſanctus & perfectus in cruce ; jocundus & glorioſus in regeneratione ; nouitios docet de nauicula, ſenes de cathedra , exeuntes à corpore de cruce ; peruenientes ad patriam , de glorificatione. Initium ſapientiæ , qui eſt timor Domini, inſtruit de nauicula , vbi flumina tentationum eleuant vocem ſuam quatientia latera nouiter ad religionem conuerſi ; & niſi regularibus remis , & gubernaculo æquitatis , nauem ſuæ conuerſationis in directum per medias undas deducat , tempeſtas & procella de inſidiis conſurgentes citò eam ſubmergunt , & damnum totius lucri cum ipſo lucrante faciunt ; melius enim eſſet non nouiſſe viam virtutis , quàm poſt agnitionem , retrorſum redire ; hoc eſt non intraſſe nauiculam religionis , quàm naufragio tentationum perire ſub habitu ſanctitatis.

In ſeipſo tentationes nouitiorum expertus eſt Petrus , quoniam penè moti ſunt pedes eius , & quoniam effuſi ſunt greſſus eius , cùm tertiò negaret jurando , & anathematizando quia non nouiſſet hominem , vtique impulſus & euerſus vt caderet ; ſed non eſt colliſus in damnationem , quia Dominus ſuſcepit eum. Exemplum ergo dedit nobis , non cedendum tentationibus , non dandum eſſe locum diabolo , neque deſperandum pro peccato : quis enim deſperet de miſericordia Domini , vbi tantum crimen tam citum inuenit leuamen , ſine dubio nullum deſperabilius , nullum immanius peccatum quàm Chriſtum negare ; hoc fecit Petrus. Solent autem homines plerumque de leui & pro leui cauſa flere ; fleuit etiam Petrus , & demerſit fluuiolus compunctionis Ægyptum , id eſt , negationem gygantinæ magnitudinis. Petri ergo commiſſum legimus ſolo fletu remiſſum , nec fuit pertinax Deus indulgere, cùm Petrus cœpit amarè flere. Veniant ergo mihi Domine miſerationes tuæ & viuam , qui non ſolùm lacrymantem Petrum ſuſcepiſti , ſed pro fœtente Lazaro fleſti , & in virtute lachrymarum quatriduanum ſuſcitaſti.

Sic docet Petrus de nauicula nouitios , ſic fluitantes piſces de ventre maris extrahit , & ne in tentationibus deficiant , ſuis exemplis & patrociniis defendit. Mutauit autem Petrus ſtatum, quoniam ille qui vocauit eum de nauicula,

collocauit eum in cathedra ſeniorum, vt ſenes ad prudentiam doceret: cùm enim eſſet iunior cingebat ſe, & ambulabat vbi volebat, cùm autem ſenuerit ſedere debet in cathedra ſeniorum verbo, & exemplo docens eos cum ætate creſcere in ſcientia & religione. Qui enim ſenes ſunt in ordine clauſtri regularis ſub profeſſione chriſtianitatis, non debent eſſe elementarij, quia vt ait Hyeronimus, Senex elementarius ridiculum eſt: non ergo debet iterum conuerti ad egena & infirma mundi elementa vt more animalium hominum viuere velint, vel ſecundùm imbecillitatem nouitiorum, rurſus lacte indigeant, non ſolido cibo religioſæ conuerſationis; ſcriptum denique eſt: *In*
Iob. 12. *antiquis reperitur ſapientia*, &c.

12. Docet itaque Petrus ſenes de cathedra ſeniorum, vt ſint prudentes myſtici eloquii, vt penetrent illa arcana & ſecreta quæ vidit Paulus in altiſſima ſede tertii cœli, quæ vt ipſe ait, non licet homini loqui. Tam profundiſſimè namque medullam Religionis anima religioſa debet inuiſcerare ſuis medullis, vt priùs excutiat à viſceribus medullas, quam fidem & religionem à medullis cordis; quaſi verò non licet homini loqui illa arcana, quia ſolis conſpectibus diuinitatis credenda ſunt deſideria noſtra, ne aut fauor adulantium ea imminuat, aut detractio ſuſurrantium ſurripiat. Itaque de honeſtate, de ſcientia, de ſtabilitate, de mandatorum Dei obſeruatione, & de perfectione juſtitiæ docet ſenes Petrus in cathedra ſeniorum; quæ verò ſit cathedra iſta, & quis ſit artifex iſte videamus.

Cathedra iſta Eccleſia eſt, quæ quaſi quatuor pedes habet, quatuor partes totius orbis, id eſt, orientem, occidentem, ſeptentrionem & meridiem, vt Baptiſmum, Euchariſtiam, Confeſſionem & Pœnitentiam; Baptiſmum videlicet conſecrans in oriente, tanquam in ingreſſu tabernaculi; Viaticum corporis & ſanguinis Domini in occidente, tanquam in exitu Iſraël ex Ægypto, videlicet corporis huius, ſiue mundanæ peregrinationis; denique confeſſionem habet in ſeptentrione, vbi ſunt latera Aquilonis, accuſans ſe de præuaricatione, non extollens de vanitate, & gloria carnali, quæ tanquam flos agri cadet & areſcet. Habet & pœnitentiam in meridie, quoniam paſcit & cubat ſponſus animæ cum fratribus ſuis, & angelicis ſpiritibus, gaudium habens ſuper vno peccatore pœnitentiam agente, quàm ſuper nonaginta nouem iuſtis, qui non indigent pœnitentia.

Ecce cathedra vtique ſeniorum, nam ab Abel cœpit cathedra iſta compingi & dolari; dolari equidem in Martyribus, compingi in Confeſſoribus; benè ſi quidem dolat tolerantia paſſionum, ſi quid tuberoſum, ſi quid enorme, ſi quid næui in noſtro mortali corpore inuenitur, quando delet vt nubem omnes iniquitates eius, qui pro CHRISTO ſanguinem ſuum fuderit: compingitur autem cathedra iſta in Confeſſoribus, qui in charitate radicati & fundati tenent juncturam illam quâ caput & corpus connectuntur incarnatione Verbi, & vnione ſponſi & ſponſæ, vt poſſint comprehendere cum omnibus ſanctis, quæ ſit latitudo, longitudo, ſublimitas, & profundum; ſcire etiam ſupereminentem charitatem CHRISTI. Illa ergo dilectio, quæ juxta Salomonem fortis eſt, ita in confeſſoribus ſicut mors, in Martyribus, compingit dolata membra per mortificationem car-

nis, cum his quæ dolata ſunt per martyrium Paſſionis.

Princeps autem Apoſtolorum ſedet in cathedra non iuniorum, ſed ſenio-
rum, quia fides noſtra non eſt de recenti Deo, ſicut ſcriptum eſt: *Iſraël ſi* Pſal.
audieris me nouerit in te Deus recens, ſed de æterno, de incommutabili, de 80. 9.
antiquo & pleno dierum: & licet ſacramenta mutata ſint in veteri, & nouo
teſtamento, vna tamen fides, vnus Dominus in vtroque populo, ſicut Apo-
ſtolus memorans illud Pſalmiſtæ: *Credidi propter quod locutus ſum*, ſubdit Pſal.
inquiens, *Et nos credimus propter quod & loquimur*, vnam eandemque fidem 115. 10.
inſinuans Prophetarum & Apoſtolorum. Cathedra ergo ſeniorum eſt Eccle- 2. Cor.
ſia propter baſes æneas, quæ ſupponuntur columnis argenteis, quia Prophe- 4. 13.
tæ & Patriarchæ præcedunt Apoſtolos, de quibus ſcriptum eſt; *Pro patribus* Pſal.
tuis nati ſunt tibi filij, id eſt, pro Prophetis, Apoſtoli; hoc enim quod præ- 44. 17.
mittitur, exaltent eum in Eccleſia plebis; exponitur cùm dicitur & in cathe-
dra ſeniorum laudent eum, vt cathedra ſeniorum pertineat ad fidem antiquo-
rum Patrum; Eccleſia plebis, ad fidem Chriſtianorum.

Sed quia de cathedra Petri, & ſolemnitas præſentis diei & ſermo eſt, oc-
caſione eius conſiderandum nobis eſt quot aliæ cathedræ ſint de quibus agat
ſcriptura. Eſt itaque cathedra Dei; eſt cathedra diaboli; eſt denique cathe-
dra Moyſis. Dei inuiſibilis cathedra, eſt potentia illa quâ mundum vniuer-
ſum creauit & regit; & ſunt quaſi quatuor pedes huius cathedræ, vel qua-
tuor primordialia elementa ex quibus omne corpus ſubſiſtit, vel ipſum cœ-
lum, aër, terra, mare, & omnia; Deus enim noſter omnia quæcumque vo-
luit fecit in cœlo & in terra, in mari & in omnibus abyſſis. Suppoſitum verò
ſibi puluillum habet miſericordiam ſuam, in qua molliter quieſcit; quia
miſerationes eius ſuper omnia opera eius: de hac cathedra dicitur: *Cœlum* Iſai. 66.
mihi ſedes eſt, terra autem ſcabellum pedum meorum. Item, *Dominus parauit* 1.
in cœlo ſedem ſuam, & regnum ipſius omnibus dominabitur: Sedet ergo in ca- Pſal.
thedra qui vbique regnat, ſicut ſcriptum eſt; *Dominus regnauit decorem in-* 102. 19.
duit, induit Dominus fortitudinem, & præcinxit ſe. Ecce de cathedra Dei. Pſal. 92. 1.

Cathedra verò diaboli eſt in inferno, vbi poteſtas eſt tenebrarum, ſedet
autem ibi diabolus tanquam in cathedra, immittens ſuggeſtiones per Angelos
malos; immittens legatos ſuos in mari ad gentem fallacem, ad populum
conuulſum & dilaceratum, cuius ſternutatio ardere facit prunas; nam non
ſolùm medullas iuueniles ſcintillat in incendiis ſuis in ardorem luxuriæ, ſed
etiam ſenſus quorumdam decrepitorum emortuos inflammat in libidines, &
ardere facit prunas deſideriorum, quando ſternutauerit, carbones ignis con-
gerens ſuper caput ſtertentis animæ ſopore negligentiæ. Quatuor pedes ſunt
huius cathedræ, quatuor genera ſuggeſtionum ſeu tentationum; prima qua-
rum eſt leuis & occulta; ſecunda leuis & aperta; tertia grauis & occulta;
quarta grauis & manifeſta: appellatur autem in Pſalmo, prima timor no- Pſal.
cturnus, ſecunda ſagitta volans, tertia negotium perambulans in tenebris, 90. 5.
quarta incurſus & dæmonium meridianum; his inſidet & premit terram, ille
qui rugiens circuit quærens quem deuoret. Sunt & alii pedes gehennalis ca-
thedræ, calor & frigus, fœtor & tenebræ; puluillus autem eſt de quo dicitur
Subter te ſternetur tinea, & hoc de cathedra diaboli: reſtat videre de cathedra Iſai. 14. 11.

Math. 23. 11. Moyſis, de qua in Euangelio dicitur: *Super cathedram Moyſis ſederunt ſcribæ & Phariſæi.*

Cathedra iſta lapidea eſt, in lapide enim ſedet cùm Hur & Aaron ſuſtentarent manus eius, quia graues erant. In lapide etiam ſcripſit, quia tabulæ illæ in quibus decem verba legis ſcripſit, lapideæ erant; nec mirum, populus enim duræ ceruicis erat cui loquebatur. Nihil molle, nihil ſuaue in cathedra iſta, quia in lege Moyſis nulla remiſſio, niſi in igne, niſi in ſanguine, niſi in cinere, niſi in victima & mactatione animalium; in ea etiam prohibetur ne quis mel offerat in ſacrificiis. Pedes huius cathedræ ſunt circuncisio carnis, maledictum legis, cultus ceremoniarum, & aſperitas mandati; planum eſt quid circumciſio; ſed dicendum eſt aliquid de maledicto legis. Moyſes cùm mandata legis compleſſet adiunxit; Deut. 27. 26. *Maledictus qui non ſeruauerit omnia quæ in lege ſcripta ſunt*; Probat autem Apoſtolus Petrus omnes Iudæos ſub hoc maledicto legis fuiſſe, dicens in Actibus Apoſtolorum: Act. 15. 10. *Quid tentatis nobis imponere jugum, quod neque Patres noſtri portare potuerunt, neque nos*; hoc itaque maledictum legis Moyſes fecit, quia ad litteram nemo legem fecit, ſicut in Euangelio dicitur: Ioan. 7. 19. *Moyſes dedit vobis legem, & nemo ex vobis legem facit*: Planum eſt quàm lapideus ſit cultus ceremoniarum, quàm lapidea mandata in lege; transferamus nos itaque à cathedra Moyſis ad cathedram Petri, quia non poſſunt aduerſus eam portæ inferi; fundata enim eſt ſuper petram, id eſt Chriſtum, qui cum Patre & Spiritu ſancto viuit & regnat Deus per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

IN FESTIVITATE SANCTÆ MARIÆ MAGDALENÆ.

SERMO I.

De præparato habitaculo ſuo tanquam à regalibus ſedibus, ad inferiores partes terræ noſtræ miſerator & miſericors Dominus, nube carnis aſſumpta, ſeſe ſecundùm tempus ſuæ prædeſtinationis humiliauit, & rei noſtræ publicæ jura, omnemque ſollicitudinem vt legum conditor & interpres curauit. Dum itaque cum ſenatoribus ſuis merita, & cauſas ſingulorum, non more judicantis, ſed pietate inſtruentis inquireret, (erudire namque inſipientes non innocentes judicare venerat) mulier quæ in leges offenderat, & jura naturæ violauerat, acceſſit rogans non cenſuram judicis, ſed indulgentiam patris.

Penſatis proinde, tam cauſa eius, quam cauſæ remediis, benignitate ſua mitigauit aſperitatem legis, & condito Euangelii nouo ſenatuſconſulto, legem generalem remiſſionis ſanciuit; catenus ſiquidem lege duarum tabularum,

larum, digito quidem Dei conſcriptarum, ſed tamen lapidearum, ſine miſeratione tranſgreſſores eius puniebantur, & ſine ſanguinis effuſione peccata non delebantur. Manſuetudine itaque & prudentia ſua noſter iuriſperitus accepta poteſtate à Patre & de lege antiqua quædam importabilia, ſeu impoſſibilia dempſit; quædam crudelia mitigauit, quædam minùs apta compoſuit, quædam pro tempore commutato commutauit, vt clariùs, tranquilliùs, iocundiùs, & honeſtiùs reduceret tempus Domini quàm ſerui, & releuarentur in aduentu Domini qui opprimebantur graui iugo ſerui.

Fortè oblatrare voluit quidam Simon leproſus ſuper hac pia Domini diſpenſatione, veterem retinens legem, & nouam ignorans ore leproſo taliter ſubmurmurans: Hic, inquiens, ſi eſſet Propheta noſſet Prophetam Moyſen, noſſet & legem, noſſet ſine dubio & hanc mulierem, ſi verò ſciret, legi potiùs quam meretrici aſſentiret: nec ſolùm tam propitio vultu ſe ad ſuſcipiendam non inclinaret, immò lege armatus lapidibus obruendam adiudicaret; ita enim iuſtitiam legis ſeruaret, & opus iuſtitiæ ſtatueret. Contrarium itaque agens, quæ in eo eſt iuſtitia, quæ ſanctitas, quæ prophetia? Nonne in ciuitate peccatrix nota & famoſa eſt mulier iſta quæ tangit pedes eius, nonne qui tangitur, inquinatur ab ea? certè domum meam hæc non intraſſet, niſi crederem ab eo eam reſpuendam, & condemnandam.

Cùm hæc in auribus Domini Sabaoth in ſilentio oris diutius ſibilaſſet, propoſito ſimilitudinis problemate de lege ſua articulum ſatis argumentoſum propoſuit, & ſeruum nequam ex ore proprio concluſit. Excluſa verò gloriatione ſua per legem factorum, immò per legem fidei, faciem deſiderabilem cunctis gentibus ad peccatricem mœrentem & afflictam conuertit, & de impunitate ſtatim ſententiam ſubintulit: *Fides*, inquit, *tua te ſaluam fecit, vade in pace.* Reuera ſicut exaltantur cœli à terra, ſic viæ Domini à cogitationibus leproſi ſeparantur: reſpuit leproſam leproſus, ſed ſuſcipit Dominus, vtiliùs abiicitur leproſa à leproſo, ideo magis ſuſcipitur à Domino. Leproſus de lepra leproſè ſuam cumulat lepram, quia ſuperbiæ ſuæ adiungit ſtimulantem inuidiam; iam tamen non apparet in muliere veſtigium lepræ, quia prouoluta veſtigiis Domini accipit remedium gratiæ. Luc. 7. 50.

Simon tu iudicas ſecundùm veterem legem, immò ſecundum veterem hominem: Ieſus non iudicat quemquam, ſed abſoluit pœnitentem animam.

Tu attendis legem in lapidibus, vbi miniſtratio mortis; IESVS in ſpiritualibus donis, vbi ſuperponitur virtus miſerationis; miſerationes enim eius ſuper omnina opera eius. Congratulare potiùs Sanatori contritionum miſerorum, quia & tu indiges medico, ſi vis ſanari à ſuperbiæ morbo: mulier iſta etſi non eſt ſana à peccato, immunis tamen eſt à delicto maximo deſperationis vel præſumptionis; quærit medelam, nec ſegniter implorat indulgentiam, nec tranſeunter; inſtat perſeueranter, clamat fortiter, plorat abundanter, agit coram notis & ſuperbis domeſticis; omnia tam humiliter quàm patienter.

Cur igitur vis tàm meritum euacuare conuerſionis, quàm fontem obſtruere pietatis? ſi debriatus malitiâ, latices noſtros contemnis, cur onagrum in ſiti ſua potantem reprehendis? Ambiguum tamen quem contume-

lioſiùs arguas, an potu indigentem? quid eſt Simon? in quo alium judicas, teipſum condemnas. Si enim pœnitentibus indulgentia negatur, ſuperuacuè in lege tua ceremoniarum & ſacrificiorum ritus obſeruantur. Tu ipſe quare es circumciſus? quare primitias & decimas tuas reddis Domino? quare offers pro peccato & delicto, ſi prohibes miſericordiam, ſi negas indulgentiam? Sed fortè dicis, lex mea fornicatores, & adulteros condemnat, & minima ignoſcens delicta, grauiora ſine reſpectu miſerationis imputat, & amputat. O Phariſæe ſi talis eſt lex tua, vt in maioribus non faciat, vel facere nequeat, quod in minoribus agit, ergo eſt aut inſufficiens, aut iniuſta. Sed non eſt, quia lex eſt quidem ſancta, & mandatum ſanctum & iuſtum, & bonum. Iuſtus enim & bonus Deus, qui legem dedit, iuſtus & manſuetus Moyſes, qui legem attulit, non niſi iuſtum & ſanctum ſine dubio vterque in lege conſtituit.

Reſtat ergo, vt inſufficiens ſit, quod & verum eſt; nam non ad perfectum adduxit lex, nec Moyſes, ſed IESVS filios Iſraël ad terram lacte & melle manantem introduxit: habuit enim curſum ſuum ad tempus uſque ad Ioannem; lex enim vſque ad Iohannem; & benè vſque ad Iohannem; qui interpretatur gratia; lex namque vt aſſeris Simon, ſine gratia, ſequitur itaque Iohannem, veniendo in carne IESVS, non qui interpretatur gratia, ſed qui verè plenus eſt gratia, immo plena gratia. Medius verò intercurrit Iohannes inter legem, & Chriſtum, vt quaſi aurora & vmbram noctis finiret, & lucem ſolis præconando aperiret.

Timens, igitur Maria Magdalene legem ſine gratia, acceſſit ad fontem gratiæ, & ne obrueretur lapidibus, adhæſit pedibus; Simon tu lapides crudelitatis, IESVS porrigit Mariæ pedes pietatis, tu conaris ſecundùm legem ferire, ſed infra colliduntur iacti lapides, vel potiùs in caput tuum reuoluuntur; nam retrò Mariam quæ ſtat ad pedes gratiæ, reſidet lex, nec extendit brachium comminationis, vbi cernit adeſſe pedes ſaluatoris; imponit ſibi ſilentium cùm audit verbum, poſteriora Domini videt, & in faciem prorumpere non audet; ſufficit enim Moyſi poſteriora vidiſſe Dei. Siſte itaque gradum Symon cum Moyſe poſt tergum Domini, quia non eſt diſcipulus ſuper magiſtrum, & ſine vt Dominus faciat opus ſuum, ſuſcipiendo Mariam peccatricem, quia alienum opus ab eo condemnare pœnitentem.

O Symon proximo lumine excæcaris, de reſurrectione occumbis, odore bono moreris, plenitudine euaneſcis: ſed tandem depelle à corde malitiam, ab ore mendacium, ab oculis liuorem, & mirare conuiuantem non ventrem implere cibo menſæ, ſed humilitate, & fide Mariæ. Quod fieri ſolet in ſanctis vide impleri in oculis tuis; in penetralibus domus tuæ hoſtia viua, ſancta & Deo placens, nouo genere adolendi ad altare de terra incorrupta conſecratum immolatur; ſanguis ad baſim funditur; oleum ſpargitur, incenſum adoletur, capra pro peccato ignorantiæ jugulatur, & anima tua inde iraſcitur.

Procul dubio cùm renuntiat Maria motibus libidinoſis, capram interficit, cum orat veniam, incenſum accendit; cùm deuotionem effluit, oleum fundit, cùm verecundatur de perpetratis, ſanguinem effundit; cùm moritur peccato hoſtiam facit. Ecce ara, ecce victima, ecce ignis, ecce ligna, ecce

aqua, ecce baptiſta. In loco ſancto talia fieri ſolent, & debent, ſed vbi ſanctior locus quàm vbi ſtabant pedes IESV: *Adorate*, inquit, *Pſalmiſta ſcabellum pedum eius, quoniam ſanctum eſt.* In hoc ſcabello caput ſuum Maria repoſuit, & fletu ſacratiſſimo humectauit; ſtans enim retrò ſecus pedes IESV MARIA cœpit rigare lachrymis, & capillis ſuis tergere; rigat plantas Maria, de horto Mariæ natas; Maria ſed Dei genitrix, plantas iſtas de carne ſua & ſanguine plantauit, quinimmo plantatas germinauit * quomodo Maria, ſed multum peccatrix, de internorum viſcerum fonte rigauit? Rigauit planè & alius non aquâ, ſed oleo gratiæ; cùm Maria in vtero, immò in Maria Pater de cœlo plantaret, quem Maria Magdalene rigauit aqua, & vnxit vnguento, cum in domo Symonis recumberet. Pſ. 98. 5. *f. quas modò.

Bona Mariæ Magdalenæ rigatio ſeu vnctio, quia maculas peccatorum deleuit, melior vnctio, ſiue rigatio Spiritus ſancti, quia naturam ſterilem & infœcundam, virtutibus & donis cæleſtibus in CHRISTO IESV multipliciter ditauit; ſublimior illa, humilior iſta; nam iſta in oleo gratiæ; iſta fit in aqua pœnitentiæ. Non rigaret Maria Magdalene conniuantem IESVM aquâ, niſi de Virgine naſcentem Spiritus ſanctus irrigaſſet gratiâ: lege ſcripturam Moyſis, & intellige ſacramentum huius rigationis, *Spiritus*, inquit, *Domini ferebatur ſuper aquas.* Quid eſt Spiritum Domini ferri ſuper aquas, niſi quia in Spiritu Dei ſuperiori & meliori expiatione purgatur anima quàm in aquâ? quid iterum eſt quod Spiritus Domini ferebatur ſuper aquas, niſi quia per Spiritum anima mundatur, corpus in aqua; vel quia ſpiritus rigatione, ſeu obumbratione, natura ſine culpa concipi potuit; in Mariæ verò Magdalenæ rigatione, culpa ſine natura deleri meruit, meritò Spiritus Domini ferebatur ſuper aquas. Gen. 1. 2.

Concepit Maria naturam noſtram in IESV per Spiritum, ferebatur ſuper aquas ſine peccato, recepit Maria Magdalene animam ſuam abyſſo priorum delictorum contenebratam ab IESV, eodem cooperante Spiritu, purgatam à dæmonio: benè ergo Spiritus ferebatur ſuper aquas, quia in matre copioſior deſcendit gratia, in peccatrice largior venia, & nunc quoque Spiritus fertur ſuper aquas huius peccatricis, cum aſperſione gratiæ ſpiritalis anima illius emundatur in effuſione lachrymarum & pœnitentiæ. Super aquas Spiritus Domini fertur, cùm potiùs ex deuotione cordium, quàm ex ſterili humectatione cerebri peccatoribus reconciliatur Deus: Spiritus ſine aqua purificat, vel in aqua, aqua ſine ſpiritu, qui fertur ſuper aquas, quia non eſt de aquis paradiſi, ſed de ſtagnis Ægypti, fictus humor ab oculis egrediens, ad deliniendos dumtaxat homines, non ad delendas criminum ſordes. Ecce capra per aquam & ſpiritum mouetur mutata, accedit ad aram, cùm abjectis prioris vitæ vitiis, Maria Magdalene conuerſione cordis immutata amplectitur pedes pietatis.

DE MARIA MAGDALENA.

SERMO II.

Luc. 7. 38. STANS, inquit Euangeliſta, *Maria Magdalene retro ſecus pedes Domini IESV lachrymis cæpit rigare pedes eius, & capillis capitis ſui tergebat & oſculabatur, & vnguento vngebat.* Vade ad formicam, ô piger, & diſce ſemitas eius; congregat enim ſibi æſtate cibos hyemalis temporis: aptiſſimâ procul dubio operationis ſimilitudine Mariam æqui, arare poſſumus prudentiſſimæ formicæ, nam ſicut formica grana triticea ſtudioſiſſimè comportat æſtatis tempore ad manſionem ſuam, proſpiciens ſibi ne in hyeme indigeat; ſic Maria Magdalene ad granum tritici quod cadens in terram, niſi mortuum fuerit ipſum ſolum manet, ſi autem mortuum fuerit multum fructum affert, audiens ipſum in domo Symonis recumbere, cucurrit, & tanquam apprehenſo grano tritici ad animam ſuam humillima conuerſione detulit. Nam quomodo formica grani medullam, ſic Maria CHRISTI gratiam accepit.

Pleniùs tamen vide ordinem conuerſionis, & aduerte quomodo conuertitur conuerſa; nam nec vnum ïota præteriit à lege reuerſionis, quæ longè auerſabatur in regione diſſimilitudinis: in auerſione namque ſuâ, domum mentis euerterat, & totam naturæ ſuæ ſubſtantiam viuendo luxurioſè conſumpſerat; vt enim ait Salomon: *Mulier ſapiens ædificat domum, inſipiens verò conſtructam deſtruit.* (Prou. 14. 1.) Hæc igitur mulier priùs inſipiens à ſummo vertice vſque ad fundamentum, habitaculum mentis quotidie in deteriora proruendo deiecerat; & ſicut in ruina parietis lapis lapidem cadendo impellit, ſic malitia malitiam in eius actibus annexuit; *Abyſſus namque abyſſum,* iuxta Pſalmiſtam, *inuocat,* (Pſ. 41. 8.) dum culpa culpam, vel etiam culpa pœnam in excæcatis mentibus appellat; Tota itaque domus incuruata, ligna, laquearia, columnas, & tabulata in terram fuderat, & vſque ad fundamentum ſolidum nihil prorſus erectum remanſerat; à plantâ enim pedis vſque ad verticem non erat in ea ſanitas, quia in Ægypto fractæ fuerant mammæ pubertatis eius, & erat tota nuda, & diſcalciata.

Tandem ad cor rediens, & virum pubertatis ſuæ recolens, ſenſum cœpit recolligere, & ſapienter inter ſe dicere, Reuertar ad dominum meum priorem, quia melius mihi erat tunc magis, quàm nunc, tunc videlicet, cum de manu eius buccellas ſumebam panis oleati, cùm inhærens lateri eius non timebam domui meæ à frigoribus niuis. Cùm enim fuerint duo fouentur mutuò; Væ autem ſoli, quia ſi ceciderit non habet ſubleuantem ſe; tunc inquam, melius mihi erat cum in ſinu & pectore illius recumbens, perambulabam in innocentia cordis mei in medio domus meæ. Nunc autem

abiecta procul, expoſita ſum timoribus nocturnis, feris, & beſtiis, nec-non pruinæ: & ſtillicidiis hyemalibus, quibus angor in corde, & horreo & in corpore. Reſumo igitur vires, & de nocte conſurgam, quærens eum, qui mihi dabat lanam & linum, ſi fortè tunicam, ſi fortè pallium turpitudini meæ comparare poſſum.

Audio certè agnum in domo Symonis leproſi; qui moratur juxta me leproſam, fortè qui leproſi domum ad conuiuandum non reſpuit, nec me leproſam ad ſanandum contemnet; ſi leproſus obtulit ei cibum, cur non & ego deferam quamuis leproſa, vnguentum? Symon cibum ego miniſtrabo vnguentum: manibus potuit Symon infundere aquam, ſed neglexit. Ego ſi quomodo potero ad pedes procumbens, non de communi ciuium puteo, ſed de proprio fonte, vitali calore calefactam aquam greſſibus Diuinitatis ſuperfundam. Symon leproſus eſt ſolum in capite, quia ſuperbus in mente: ego in toto corpore, quia plena libidine vel dæmone; qui enim fornicatur, in corpus ſuum peccat, quodcumque autem peccatum fecerit homo, extra corpus eſt. Non tamen hæc idcirco de Symone cogitans reuoluo, quaſi meam poſtponens valetudinem, & eius adgrauans ægritudinem, inſultare meliori præſumam, ſed vt quò riuus pietatis declinauerit, meæ puſillanimitati perſuadeam, & in ſpe remiſſionis ad fontem veniam.

Duo audiui de hoſpite Agni; Simon nominatur, & leproſus cognominatur: in eoquod leproſus, quadam proportione accedo, in eo quod Symon, prorſus cedo; in eo quod leproſus, fragilitatem meam recognoſco, in eo quod Symon inobedientiam meam redarguo; in eo quod leproſus ſcripturam recolo, quia concluſit Deus omnia ſub peccato; in eo quod Symon, juſtitiam quæ ex lege eſt qui fecerit viuet in ea. In vtroque tamen verum eſt, quia CHRISTVS IESVS venit in hunc mundum peccatores ſaluos facere: in eo quod leproſus, nequaquam melior me; ſed in eo quod Symon, vltra me; differentia enim non modica eſt inter peccatorem obedientem, & inobedientem.

Vadam ergo ad domum obedientiæ; & ibi ab agno accipiam lanam indulgentiæ; erogat enim eam, & mittit petentibus pœnitentibus, qui dat niuem ſicut lanam: qui de velleribus ſuis calefacit pauperes, qui forficibus crucis ſine paſſionis eam totondit, & vniuerſæ ad contexendam veſtem immortalitatis cum colo & fuſo prædicationis & fidei tranſmiſit. Dùm itaque agnus cum vellere ſuo eſt, qui ſicut pluuia in vellus deſcendit, quoniam verbum carnem de Virgine aſſumpſit, vadam ad pedes eius, vbi ſine vngulis terræ contiguus eſt, & noſtræ humilitati ampliùs compatitur, non ad caput quod excelſius eſt, & habet cornua ſeptem, & oculos ſeptem.

Timeo certè oculos ejus, quia lumen oculorum meorum non eſt mecum, timeo magiſque formido cornua, quia mollis adhuc & tenera: apprehendam igitur agnum propter lanam, ſed à parte pedum, ſed à parte plantarum, quæ nec plantam habeo mundam, contingam plantam blandam & mundam. Si peccatrix non eſſem vngularem locum non reformidarem, mitiſſimum non ignoro eſſe agnum, ſed recolo me tam grauiter offendiſſe, quòd potuerim exacerbaſſe etiam agninum oculum. Quid plantâ in agno innocentius, quid

tenerius? itaque plantam teneram ex natura, teneriorem reddam ex lachryma. Irritant animum agricolæ vberes prouenientes fruges ex ſegete, propenſiùs namque cumulatur donum ſupernum, cùm ſe idoneum ad ſuſcipiendum præparauerit hominis meritum: largior namque ſuccreſcit manus in præmio, cùm non fuerit ingrata mens accipientis beneficium.

Sed quale, ſed quantum hoc beneficium, vt contingam Domine IESV ſcabellum pedum tuorum, immò qualem & quantam peccatrici impendis gratiam, cum præbere non recuſas plantam: ſupra me hoc totum confortata eſt miſericordia tua, & non poſſum ad eam, ſicut enim quod infirmum Dei, fortius eſt hominibus, ſic quod infimum, ſublimius; iam ſi planta rigata, calcaneo vicino me reiecerit, tamen tenebo plantam, & quaſi complantata non deſinam præ impatientia. Tenens autem plantam quid dicam? Deus meus miſericordia ejus præueniet me; Miſericordia ejus, id eſt, planta eius præueniet me, dum teneo plantam colligo lanam, non me fugiet agnus, quia aut dabit lanam, aut ſemper tenebo plantam.

O Agne cùm dederis lanam indulgentiæ, da quoque fuſum pœnitentiæ; nam lana niſi nendo per fuſum diſpenſata, veſtem non facit; ſic & miſericordia, ſiue indulgentia pœnitentibus indulta ſine fructu pœnitentiæ, confitentem nuditatem ſuam decenter non operit. Remittit Deus reatum culpæ, ſed tu ſoluere debes pro modo culpæ modum pœnæ; nam etſi dixit agnus, remiſſa ſunt ei peccata multa, non tamen Martha ideo ceſſauit à pœnitentia; digiti enim enim eius apprehenderunt fuſum, & diſtillauerunt myrrham probatiſſimam præ cunctis Deum diligendo, ſequendo, & miniſtrando, fuſum eius ſoluimus, modò expendimus cùm de pœnitentia eius loquimur.

Contexamus nobis tunicam propter frigus hyemis, quoniam piger arare non poterit de lana agni in fuſo Mariæ, vt ſic ad Deum quomodo Maria conuertamur; ſic afficiamur; ſic diligamus, ſic ſequamur; & cum ab agno accepimus lanam, à verbo eadem inſtantia impetremus linum; ſubtilius eſt linum, & rarius, ſed & carius, ſic & verbum Dei pretioſius eſt corpore verbi, ſic & vita æterna, quàm præſens indulgentia: aliquando enim quidam conſequuntur lanam indulgentiæ, ſed non perueniunt ad linum; immò linum vitæ; non enim perſeuerant. Qui enim poſt acceptam notitiam veritatis redeunt ad vomitum, rurſus crucifigentes filium Dei, & oſtentui habentes, excluduntur à regno. Voluntariè enim peccantibus, iam non relinquitur hoſtia pro peccatis. Lanam ergo iſti habuerunt per indulgentiam; ſed eam dilacerantes, & in fuſum intorquentes, perſeuerantiæ linum non meruerunt.

Maria autem quæſiuit lanam, & linum, & operata eſt conſilio manuum ſuarum; habet itaque tunicam de lino agni ad plantam; habet & pallium de lino verbi ad caput. Sic mulier ſapiens reædificauit domum ſuam, perficiens à planta pedum humanitatis CHRISTI, vſque ad caput Diuinitatis, hæc enim & pedes vnxit, & caput: ſed pedes adhuc peccatrix, & caput dilectrix pedes Domini pedes ſancti, quibus perambulat vſque in Idumæam noſtram verbi Diuinitas; quibus regreditur ſuper pennas Cherubim, noſtra hu-

manitas: quibus primùm ad Matrem naſcendò, & deinde ad Patrem rediit aſcendendo; Filius Dei, vbique eſt totum implendo, & nuſquam deeſt, totum regendo. Meritò pedes, IESV, apprehendit Maria, quia egreſſus eſt diabolus ante pedes eius.

O Maria cum teneres pedes IESV quid ſentiebas, quid cogitabas, quid deſiderabas? commutares illud tenere pro aliquo æſtimabili, vel inæſtimabili auro vel lapide? an ſatiari poterat os tuum oſculis, manus contactu, oculus viſu. Certè ſi cor extrahere poſſes, effundere in pedibus IESV non recuſares; fudiſti aquam, ſed & vnguentum, ſed quantùm aquæ; nam vnguenti ſatis recolo menſuram, libram profectò vnguenti pretioſi, larga multùm in æſtimatione vnguenti, largior in aquarum effuſione, ſine pretio pretioſam aquam de proprio hauriebas puteo; & ideo caput præbebat aquam ſine menſura; quia cor tuum non declinabat in auaritia.

Operuit hæc aqua pedes Domini, & abluit ſordes animi & corporis tui, ſubmerſi ſunt Ægyptii priorum malorum quaſi plumbum in aquis vehementibus; huius compunctionibus aqua truncum emortuum reuiuiſcere fecit, cùm animam peccatricis iam dudum à nuditate boni operis extinctam ad dignos pœnitentiæ fructus fœcundauit; effudit aquam & ſiccauit luxuriam. Mirabilius fortè Heliæ miraculum, dicitur enim tres annos & menſes ſex de cœlo aquam precibus ſuis depoſuiſſe, vt terra germinaret &c. Sed vtilius ecce factum, cum de propriis viſceribus fluminis impetum eduxit, vt CHRISTVM ſibi reconciliaret, & tanquam nouella oliuarum lucidiſſimos & digniſſimos fructus pœnitentiæ in toto orbe proferret. Quid enim lucidius in terra huius ſanctiſſimæ peccatricis fide & deuotione? quid in mundo fragrantius Mariæ Magdalenæ opinione? quid in Eccleſia efficacius hujus dilectæ IESV pro peccatoribus oratione, & ſubuentione?

Potentiſſima ſanè eſt apud judicem piiſſima ad miſerorum exaudiendam precem, efficaciſſima ad erigendum de ſtercore pauperem; hanc in cæli collegio præeligat anima mea; huic non erubeſcat confiteri mala ſua; hâc mediatrice lachrymas cum ſuo affectu poſtulet, & de amore IESV non hæſiter. Nouit hæc affectuoſiùs miſerias miſerorum recipere, meminit tenaciùs recogitans delicta juuentutis ſuæ, quàm fragile ſit vas noſtrum fictile & pronum ad caſum; dulciùs vulnera palpare, molliùs contrectare, & patientiùs fœtores vulnerum tolerare nondum deſueuit.

O Maria laua conſcientias pœnitentium, emunda inquinamenta cordium, quem plorando in aduocatum tibi commutaſti, rogando eumdem impetra reis non reatuum vltorem iratum, ſed indultorem placatum. Quæ adhuc rea pro te ſufficienter peroraſti, jam dilecta pro confitentium culpis eſto pia mediatrix; non verbis, ſed lachrymis, non voce, ſed compunctione, non pompoſa oratione, ſed lachrymoſa rigatione indulgentiam extorſiſti, non ſe continuerunt viſcera miſericordiæ Dei, vbi cœperunt ſe effundere viſcera afflictæ peccatricis. Rogamus Domine IESV viſcera tuæ pietatis, viſcera tam matris, quam peccatricis Mariæ, quatenùs reſeratis viſceribus, reijciamus malitiam, & recipiamus indulgentiam; omnem duritiam proijciamus, & affectum deuotionis obtineamus.

O Maria Magdalena cùm nondum guſtaſſes vinum meraciſſimum, fidentiſſimo auſu os tuum, & manus patenti fonti Dauid appuliſti; & nunc cùm jam in cellam vinariam intraueris, vino cœleſtium copiarum æſtues, accedere trepidas, pauperibus oſtii ſaltem propter calamitatem indefeſsè clamantibus, de reliquiis menſæ tuæ modicum panis, & pauxillum aquæ deferre recuſas? Affer obſecro, buccellam panis, & vas aquæ, qui amiſſus ſum ad te in tempore famis, ſicut Helias ad viduam Sydoniorum, quia portas ciuitatis tanquam fugitiuus nondum intrare præſumo, inueniam te, & videam ad portam, vt te duce penetremus ſanctuarij ſanctuaria, & palatii ſecreta, præeunte Domino noſtro IESV CHRISTO, cuius regnum & imperium ſine fine permanet in ſæcula ſæculorum. Amen.

DE EADEM SANCTA MARIA MAGDALENA.

SERMO III.

QVOMODO ceruus ad fontes aquarum, ſic Maria Magdalena ab æſtu febrium recurrit ad fontem IESV; quò enim acriùs ſitit, eò citiùs currit; metas non moderatur itineris; inſidias non attendit venatoris; difficultates poſtponit peregrinationis; tantummodo vt æſtus reprimat, exurentes venas renouet, jam deficientes vires reparet. Vide Mariam inſtantiùs agentem tanquam ceruam gratiſſimam, ad domum Symonis feſtinantem, vt exponat ſitim ſuam, vt proponat neceſſitatem ſuam; & tandem deponat miſeriam ſuam.

Quid eſt, Maria? quod habes negotium in domo Phariſæi, viſne caput ejus impinguare oleo tuo? Nequaquam, inquit, propter Symonem leproſum venio, ſed propter IESVM curatorem animarum, languida tertianis & quartanis accedo; ſimul namque febrem contrariam patior, quia vitiis in ſe ipſis contrariis miſerabiliter ſuccumbo; medicum adueniſſe rumore publico audiui, cujus arte langor cunctus depellitur, & ſine pretio impretiabiliter ſanitas prioris æui reſtituitur. Hic vno verbi medicamine ad omnium omnem ſanandum morbum, nouo medendi genere vtitur; hic ſicut pater ſuus vno ſermone creauit omnia, ſimiliter vno juſſu curat vniuerſa.

Præter hæc multa & mira de eo dicuntur, quòd ſcilicet ventis & mari imperet; quòd vinum de aquis ſtatim mutaret; quòd tactu fimbriarum ſuarum menſtrua conſtringat, quòd manu tangens, lepram extrahat, quòd turbas miraculis paſcat; fertur etiam plenus miſeratione, plenus pietate, plenus manſuetudine, ſpernere nullum, abijcere neminem, ſuſcipere omnem ad ſe venientem. Venio itaque ad IESVM, non ad Phariſæum, ad Saluatorem non ad Symonem; ad medicum non ad leproſum; venio, inquam, venio nunc ad fontem miſericordiæ, non ad montem ſuperbiæ; ad pium indultorem

rem debiti, non ad impium exactorem indebiti.

Deſpicit me fortè deſpiciendus leproſus; ſed reſpicit me certè adorandus Dominus IESVS; imputat ille mihi peccata mea, quem prægrauant ſua: ignoſcit delicta iuuentutis meæ, quem non infecit lethale & vniuerſale piaculum corruptionis noſtræ. Creditor meus agit in me miſericorditer; ſuperſtitioſus & improbus accuſator immaniter; non igitur venio ad domum Simonis propter manſionarium, ſed propter peregrinum. Etſi enim diuertit humilis ad ſuperbum, IESVS ad Phariſæum, medicus ad ſuperbum, non tamen conuertit vultum ad detrahentem proximum ſuum, ſed ad confitentem reatum ſuum: dedignatur namque ſed dedignata ſuperbia humilitatem, diſcordia vnitatem, immunditia caſtitatem, vitium virtutem. Quandoque tamen fortior virtus ſubintrat peccati hoſpitium, vt deſtructo ſathanæ dominio, animam compeditam conſuetudine malorum, tanquam ſpolium deferat, & vitium deſolatum manſione ſua in deſerto ſedeat.

Accurrit itaque ad verbum quod miſit Dominus in Iacob, & cecidit in Iſraël, ſi fortè regnum cælorum rapere de domo Phariſæi poſſim; quod ille negligit præ adipe & pinguedine ſuâ; faciam quod fecit quædam, & in ſexu & in faſtu antiquorum malorum par mihi & conſimilis, ſed nihilominus in fide & deuotione non diſſimilis; alij premebant aliquando IESVM, ſed ſuccum virtutis ex aliorum preſſura, ipſa quæ fluxum ſanguinis patiebatur ſuſcepit; nam guttur fidei ſuppoſuit & de botro cipri in torculare deſudante, & exundante, balſamum extorſit. Sic ſic & ego, quia humilitatem IESV in faſtu ſuo præponderat ſuperbia Phariſæi, ad pedes preſſi non oppreſſi conſcendam, & dependentem gemmam gratiæ, ſuppoſito cordis vaſe recondam.

Vbera mea quæ fracta ſunt in Ægypto, perungam gutta huius olei quod non deficiet de capite meo, ſicut & lecythus olei non eſt imminutus; vt ſic demum per pœnitentiam emendata, meliora ſint vino, fragrantia vnguentis optimis. Vinum iuſtitiæ extorquet Simon confidens, immo præſumens de iuſtitia ſua: ſed mihi & propter ſexum, & propter morbum competit oleum ſiue balſamum. Væ tibi Simon, qui manè conſurgis, vt vino æſtues, manè enim vtilius eſſet oleum; ſerò vinum, quia ſi ſcapham miſericordiæ præoccupaſſes, procellas ſententiæ minùs formidares. *Miſericordiam & judicium cantabo tibi Domine*, ait Pſalmiſta; manè miſericordiam, ſerò judicium; venit enim mane redemptionis, & judicium vltionis, namque vini auſteritatem, & noctis obſcuritatem nemo ferret, niſi mane lumen, & olei ſuauitatem priùs ſuſciperet. Quis enim in nocte iudicii niſi Simon, qui gloriatur in virtute ſua, ſtabit ad videndum eum, cum apparebit quaſi ignis conflans, & emundans argentum. Pſ. 101. 1.

Vinum vis bibere Simon incipies æſtuare, ſæuitas enim judicii, æſtus eſt intolerabilis: quamobrem manè potiùs inungamur tantum oleo, quàm æſtuemus vino, humiliemur ad veniam, non leuemur ad inanem jactantiam. Non, inquit Maria, curro ad vinum, quia non habeo veſtimentum, prius veſtimentum, poſtea vnguentum, deinde quæro vinum; duplici enim perfundor confuſione; nuda namque ſum gratiæ indumentis, & ideò erubeſco;

vulnerata ſum in conceſſis naturæ dotibus, & iccircò ingemiſco turpitudini proinde depoſco tegumentum remiſſionis, vulneribus medicamentum reparationis; vulnerauerunt namque me, tulerunt pallium meum cuſtodes murorum, immò latrones tenebrarum, ſi quod donum gratiæ, ſi qua munera Spiritus ſancti collata acceperam, malè vtens, negligenter cuſtodiens, peſſimè vivens inſtinctu dæmonum amiſi ea. Dereliquit enim me virtus mea & lumen oculorum meorum & ipſum non eſt mecum.

Spiritus fornicationis tulit à me pallium integritatis; ſpiritus iræ, tunicam charitatis; ſpiritus gulæ vel ebrietatis, ſyndonem ſobrietatis; ſpiritus ſuperbiæ, calciamenta humilitatis; ſpiritus impatientiæ, camiſiam lenitatis & manſuetudinis; ſpiritus auaritiæ, ornamentum capitis; ſpiritus inobebientiæ, inaures de auriculis. Ecce ſeptem ſpiritus nequiores aliis quomodo diuiſerunt veſtimenta mea, & ſuper veſtem meam miſerunt ſortem. Ab his tertianam, ab his quartanam patior, ſuper tribus enim & quatuor ſceleribus, à me perpetratis, conturbatur anima mea, & venter meus, id eſt, corpus & ſpiritus.

Tamen ſic ſpoliata, ſic nuda, ſic plena confuſione procido ad pedes agni habentis oculos ſeptem, & cornua ſeptem, quærens lanam & linum ad contexendum veſtimentum, & ad contegendum opprobrium meum: ob hoc retrò ſecus pedes accedo & animam meam in fletibus effundo, rigans lachrymis per ſingulas noctes lectum meum. Ex hoc enim jam lectum alium non habeo, niſi pedes IESV: hic requies mea in ſæculum ſæculi; hic ſomnus dulcis, hic mihi erit tabernaculum æternæ manſionis: *Si illi quibus non* Iob. 24. 8.
eſt veſtimentum, ſecundum Iob, *amplexantur lapides*; cur non ego, quæ nuda ſum, Domini IESV pedes?

IESVS, qui factus eſt mihi ſapientia, & juſtitia, & ſanctificatio, & redemptio; qui virgo de virgine ad reſtituendam integritatem, conceptus & natus eſt; qui ſicut agnus coram tondente ad redintegrandam charitatem, niſi vt funderet preces, non aperuit os ſuum, ita vt miraretur Præſes: qui ad extinguendam ebrietatem, ſobrietatem opere & ſermone docuit; qui principium, & caput humilitatis ad dirigendos greſſus noſtros in viam pacis; qui cùm malediceretur non maledixit, ad præbendum exemplum patientiæ; qui vbi caput reclinaret non habuit, ad confodiendum ſpiritum auaritiæ; qui Patri obediens vſque ad mortem fuit, ad conſummandam victoriam diſpenſationis ſuæ, reueſtiuit me veſtimentis gloriæ ſuæ; cùm enim remittit peccata quaſi reſarcit veſtimenta.

Liberata igitur à frigore & confuſione, operando in vulnerum curatione; vulnerauit me oculi concupiſcentia; vanitas aurium; ventris appetitus; ſapor nimium exquiſitus, tactus plus juſto demulcens; odor vndecumque redemptus; & voluptas corporis naturæ neceſſitatem excedens, & in belluinam imaginem, imaginem Dei conuertens: Aperio tandem vulnus, detego liuorem, plagam tumentem medicinalibus remedijs expono clamans; corruptæ ſunt cicatrices meæ à facie inſipientiæ meæ, & tu Domine quid? ſana me, & ſanabor, ſaluam me fac, & ſalua ero. Nuda agnum; vulnerata medicum; fontem viuum ſitibunda; munimentum tremebunda; tenebroſa

oleum; exulcerata vnguentum; vitam mortua peto. Sapientiam agnus, intellectum medicus, fons viuus conſilium, turris fortitudinem, oleum ſcientiam, vnguentum pietatem, vita præſtet mihi timorem.

Luxuriam abdico; pœnitentiam mihi indico; lachrymas fundo; pedes abluo; manutergio capillorum detergo; ream me in medio Eccleſiæ, & Synagogæ confiteor; mihi vlterius viuere contemno, recogitabo tempus adoleſcentiæ meæ, vt ſi dies reuocare per innocentiam nequeo, ſaltem per pœnitentiam dimidiare valeam. Quamuis horis horas, momentis momenta, dies diebus, menſes menſibus, annis annos rependere non ſufficiam: tamen totum reſiduum pro toto conſtituam. Dextrâ verò Deum tenens libram culpæ & pœnæ, miſericordiæ & iuſtitiæ inclinet ex hoc in hoc, vt quod eſt iuſtitiæ leuigetur; & quod eſt miſericordiæ amplificetur; quod eſt pœnæ indulgeatur, & quod eſt culpæ deleatur.

Si Simonis ſententia ſuſcipitur, momentum ſtateræ in ſiniſtra deprimitur in dextera euacuatur: ſecundùm Simonem totum, culpæ totum exigit pœnæ; ſed non præualeat Domine IESV inimicus, retracta ſententiam à labiis iniquis, & à lingua doloſa, non ſecundùm leges miſericordiæ tuæ prolatam. Sicut denique Daniel vir deſideriorum falſum teſtimonium reprobat aduerſus Suſannam caſtam, ſic tu totus deſiderabilis, non approbes condemnationem aduerſus Mariam per te ſaluandam; tollatur culpa, vt mitigetur pœna; transfundatur plenitudo juſtitiæ in plenitudinem miſericordiæ, plenitudo vindictæ in plenitudinem veniæ. Rareſcant juſtitiæ pondera, vt clareſcant miſericordiæ ſceptra: de regno namque juſtitiæ per IESVM tranſitus patet per pœnitentiam ad regnum miſericordiæ.

Habet & innocentes ſuos, juſtitia; miſericordia habet pœnitentes ſuos, ſed commeant ad regnum innocentiæ, quos deduxerit miſericordia per viam pœnitentiæ. Cuius verò eſt regnum juſtitiæ, niſi eius cuius regnum quoque eſt miſericordiæ: non eſt qui arguat, ſi de regno iuſtitiæ tranſtuleris in regnum miſericordiæ. Olim Iacob manus commutauit in benedictione Ephraim, & Manaſſe; dextrum ſiniſtrum, primum nouiſſimum; caput caudam, myſterio vtique inſpiratus prophetico: voluit proinde Ioſeph ſecundùm faciem iudicare, & quaſi oblito ſeniori, ordinem natiuitatis ad memoriam reuocauit dicens: *Non conuenit Pater, quia hic eſt primogenitus, pone dexteram ſuper caput eius cui Pater*; *ſcio inquit fili mi ſcio.* Gen. 48. 19.

O profundum myſterium! ô inſcrutabile ſacramentum; antiquis dierum nouit, quod Ioſeph nondum intelligit: inſeritur oleaſter in oliuam, & efficitur ſocius radicis & pinguedinis oliuæ; confractus denique ramus naturalis extraneus factus eſt fratribus ſuis, vt non ſit in Iſraëlita omnis qui ex Iſraël eſt. Iacob ſimiliter eligitur, & Eſaü reprobatur. Quid amplius? *Auferetur* inquit Dominus Iudæis, *à vobis regnum Dei, & dabitur genti facienti fructus ejus.* Sed quando & quomodo factum hoc? in tranſpoſitione manuum cum dedicaretur crucis myſterium minoribus maiora, & meliora repromittens, ſuperbis, & de carne gloriantibus, ſiniſtram regni terreni in præſenti largiens: Simon reputat ſe dignum dexterâ, Mariam ſiniſtrâ; ſed ſcientiarum Dominus meritorum appenſor æquiſſimus. Math. 21. 43.

DE EADEM.

SERMO IV.

PLENA & plana ſaluberrimæ conuerſionis, & pœnitentiæ imago vniuerſis peccatoribus Maria Magdalis proponitur; in hac enim quaſi quadam tabula decentiſſimè dolata diuiniſſimis Domini operibus viuis & venuſtiſſimis miſericordiarum ſuarum coloribus exculpſit pietas IESV, membra, neruos, & venas conuerſionis noſtræ, & juſtificationis ſuæ; vt quàm peſſimæ priùs fuerat habitudinis, tam perfecti poſtea inueniretur decoris. Reuera ſi compares priora eius & nouiſſima, ſine dubio tanquam æquis paſſibus contrario modo animaduertes deambulantia: vt enim auerſa receſſerat in profundum malitiæ, ſic conuerſa rediit in profundum pœnitentiæ.

Sed quid traxit eam in profundum malitiæ, niſi profundum ignorantiæ, vel quid retraxit ad profundum pœnitentiæ, niſi profundum diuinæ miſericordiæ! ô profundum inter profundum & profundum, quid facies de profundo iniquitatis, vt aperias profundum conuerſionis? Opple potenter ciſternam veteris corruptionis, & fode miſericorditer vitam ſanctæ immutationis: complanetur facies abyſſi tenebrarum & caliginis. Explanetur fons domus Dauid in ablutione ſanctiſſimæ peccatricis; adæquetur aggeribus ſatisfactionum puteus antiquæ putredinis; perfodiatur inſtanter renouatum pectus totum reſudans in lachrymis. Ecce quomodo profundum Dei commutat profundum hominis errantis in profundum aliud, videlicet confitentis & pœnitentis.

Diabolus & homo primum effodiunt profundum, Deus & homo ſecundum efficiunt, nam diabolus ſuggerendo quaſi lacum peccati aperit, homo conſentiendo & delectando, vſque ad profundiſſimum tendit & lacum extendit; lacus iſte, lacus eſt miſeriæ & fæcis & luti. Addendo autem præuaricationes præuaricationibus, & apponendo iniquitatem ſuper iniquitatem, & infinitum erroris proficit, immo deficit, vt qui priùs erat lacus, jam non ſit lacus ſed abyſſus. Aſcendunt verò tenebræ ſuper faciem abyſſi, vt ſcriptura teſtatur; ecce lacus, ecce abyſſus, ecce tenebræ ſuper faciem abyſſi: ſed vnde, vel quare hoc? vnde niſi à confuſione operum, ſeu deſideriorum, quare, niſi quia terra inanis eſt & vacua, inanis ſcilicet ſeminibus bonæ voluntatis; vacua, fructibus bonæ operationis.

Maria Magdalis antequam irrigaretur fluminibus paradiſi; antequam imprægnaretur ſermonibus veritatis, antequam fœcundaretur dignatione piiſſimi Saluatoris; antequam lauaretur propriis lacrimis fide jam ſanctificatis; antequam indueretur amictu confeſſionis & decoris, terra fuit inanis & vacua: quid enim ea inanius, quæ vanitati ſubjecta, vana loquebatur, vana ſectaba-

tur, vniuerſa vanitas, voluptatibus carnis demerſa prorſus efficiebatur. Quid magis vacuum eâ, quæ tota gratiarum plenitudine euacuabatur, & nullo boni operis fructu replebatur? ſed quomodo vacua, de qua Dominus ejecit ſeptem dæmonia? quomodo vacua, quæ tot dæmonibus plena.

Planè ideo vacua, quia dæmonibus plena; implendo namque dæmonia animam euacuant non implent, ſolitudinem operantur, non plenitudinem, famem faciunt non ſatietatem: vitiorum namque natura ſemper vana, ſemper caſſa, ſeipſam conſumit, & vas in quo intrauerit rumpendo, ab omni integritate ſua profluens reddit; deuorat ſi quid inuenerit, & ne bonum quodlibet accedat, valuas cordis peſſulo nequitiæ occludit. Vrit virorem; comburit florem; folia rapit; fructus corrumpit; naturalis boni radicem corrodit; ramorum venuſtatem confringendo conſumit; quid plura? Totam cordis regionem ſubuertit, quaſi in vaſtitate hoſtili, ſatiùs itaque planum, immò vacuum eſt hoſpitium, quod tali hoſpite fuerit plenum.

Sed quid factum eſt; venit plenus ad vacuam, vel potius plenus ad plenam ſed gratiâ & veritate, ad plenam malitiâ & infirmitate; plenus bonitate ad plenam malignitate, plenus ſanitate ad plenam ægrotatione; plenus plenitudine ad plenam inanitate; euacuauit denique plenam, & impleuit vacuam vnde autem euacuauit dæmonibus, repleuit virtutibus; veteri homine euacuauit, nouo repleuit; euacuauit operibus mortuis, repleuit chariſmatum donis; euacuauit libidinum exuuiis, repleuit veræ & perfectæ humilitatis trophæis; ad extremum euacuauit iniquitate, repleuit dilectione.

O terra inanis & vacua, pluuiam voluntariam, pluuiam ſerotinam & temporaneam ſegregauit tibi Deus, vt tu inebrieris ſtillicidiis ſuperni doni; Simon tanquam vellus areſcat præ ariditate ſuperbi cordis. Abſit vt quieſcam dormiens in domo mea, cùm anima Domini mei laboret in caſtris Philiſtinorum procul à domo ſua; ſequitur enim prædam ſuam, & jam ligato forti euertit domum eius accenſa lucernâ, vt ad ſolum, immò ſolium paternum referat drachmam perditam: quomodo itaque aſcendam in lectum ſtrati mei, dum ſub pellibus, & in tentoriis eſt Archa, ſine anima Domini mei? Plagas pedum & manuum ejus, ſiue lateris nondum exterſit, & ſedeo? non vnxi & comedo, non ſum oſculata & quieſco? non tetigi & ſecura ſum? non ſum amplexata, & tenebras timeo? Fides mea vbi es? ſanitas mea quid es? quouſque taces? quouſque lates? quouſque hominem times? quomodo videns impietatem, in clamorem in publico non erupiſti? quomodo liberatorem tuum pro viribus non extorſiſti?

Certè timebam non Pilatum flagellantem, non turbam rugientem, ſed Dominum ſic volentem: noueram enim vultum, & ideo conſiderabam nutum: nutum patientiam innuentem, non tumultum ſæuientem perpendebam, & ad meipſam conturbata, dolores intolerabiles infundebam. Vix lachrymæ tutæ procedebant, vix rugitus aërem poterat ſine inſidiis quaſſare, vix ſingultus intra domeſticos parietes audebat palpitare.

Iam verò, jam ſupra modum laſſata patientia mea, currat ad patientiam. Dei mei laſſatam, ſed laxatam & vſque ad inferos dilatatam: non viuam niſi inuenero vitam; vitam quæro non alterius, ſed ejus qui jacet in monumento;

excubabo ad ſepulchrum ejus donec videam IESVM, etſi mori cum moriente non potui, viuam cum mortuo, vel etiam moriar pro mortuo. Occiderunt qui odio habebant, ſepelierunt qui diligebant: quid ego quæ neutrum feci; alterum quia nolui, alterum, quia non potui; officii mei non immemor, ſaltem vngam pedes, vngam manus, vngam latus, vngam & totum corpus; non deficiet fidei meæ vnguentum, quia nunquam effectus operis deſeret tam pii propoſiti remunerabilem affectum. Sic meditabatur tanquam columba in gutture ſuo, ſic loquebatur in Spiritu ſuo, & ecce Angelus Domini audiens venas ſuſurrii, & videns ſuffuſiones oculorum; animaduertenſque creberrimas repetitiones ſingultuum, ſignis non ignotis edoctus quid expoſtularet ſpiritus, quid deſideraret animus; prior ipſe enunciat votorumque completionem CHRISTVM reſurrexiſſe aſſerens ſubadminiſtrat.

Appende & nunc ſtateram præſentis gaudii cum ſtatera præteriti mæroris, & ſicut compatiebaris doloribus grauiſſimis, ſic admiraberis triumphos ſuperuenientis jubilationis; iam enim dies facta diei eructat verbum, ſicut aliquando nox nocti annunciauerat ſcientiam; cum enim Apoſtoli nocte ignorantiæ Dominicæ Reſurrectionis adhuc tenerentur, quaſi nox erant. Venerat autem ad monumentum cùm adhuc tenebræ eſſent, & non inuento corpore Domini credidit ſublatum eſſe; venit itaque ad Apoſtolos dicens. Quia tulerunt Dominum meum, & neſcio vbi poſuerunt eum; nox igitur erat propter ignorantiam.

DE EADEM.

SERMO V.

NON indiget exemplo natura filiorum Adæ in præuaricatione committenda, non monitore in effrænatione luxuriæ, non ductore vt declinet à ſemita. Semel verò lapſa, vix vndique & vndecumque collectis remediis auxiliatur; vix etiam omnimoda curationis ſollicitudine adhibita ſanatur, vix denique ad veritatis viam ipſa reuocante veritate reducitur. Vt de alto in præcipitium deferatur, nequaquam conandum eſt: vt autem ſuperna repetantur, vires colligendæ, exercenda virtus, auxilium eſt exquirendum.

Sic fratres chariſſimi, ſic in promptu, & in foribus mali occaſio; peccare volenti ſpontanea ſe ingerit, immo etiam quemque nolentem ad ſe trahit & in ſuos amplexus cogit. Meretrix eſt inſolens, oculos exulcerans, cor exurens, catenis & compedibus illiciti amoris totum hominem concludens: hæc in ciuitate huius mundi neminem intentatum, neminem inquietum à ſe vacuum abire permittit; in turribus ludit, muros circuit, luſtrat domos, &

terram perambulat. Vſque ad pedes IESV euagatur, ſed ibi deficit, & quæ hactenus de omnibus triumphauerat, triumpho meliori ipſa ſuccubuit: dilatato enim ſinu miſericordiæ, fons gratiarum IESVS ſecundum multitudinem miſericordiarum ſuarum, oliuam inſerit oleaſtro; vas contumeliæ reparat in vas gloriæ; ferrum tollens de terra, facit argentum, de immunda mundam, de ægra ſanam, de extranea domeſticam.

O quàm ſanum caput, cuius pedes tam ſancti, vt meretricem, caſtam efficiant, vt contactu ſuo, inordinatæ mulieris menſtrua ſiſtant, vt puteum iniquitatis, & fontem totius malitiæ areſaciant. O anima peccatrix, in qua iniquitas ſedet, in qua peccatum regnat; meretrix effecta malè delectando, peius conſentiendo, peſſimè operando. Audi piiſſimum IESVM accumbere in domo Simonis leproſi, & ne diffidas, ne paueſcas, ne refugias; qui enim apud leproſum non dedignatur manducare poterit flentem peccatricem reſpuere? prandium ſuſcepit de manu leproſi, & lachrimas contemnet confitentis animi? iuxta leproſum accumbit, & ad pedes proſtratam non reſpiciet, vel potiùs recipiet? Cuiuſnam maior iniquitas ſuperbi leproſi; an humilis meretricis? Planè in anima leproſus eſt omnis ſuperbus, an non & inuidus? fortè Simon ideò ſuperbus quia iuſtus, quia ſanctus, quia mundus? ſed quæ iuſtitia, vbi ſuperbia? initium enim omnis peccati ſuperbia.

Cùm ergo altitudo miſericordiarum Dei nec domum ſuperbi & inuidi peccatoris refugit, ſed intrat vt cœnet, animam etiam ſuperbam humiliando, animam inuidi ad manſuetudinem reuocando; non deſperet Maria Magdalis, ſed inuoluat ſe circa pedes IESV, humiliter turpitudinem, & ignominiam vitæ priſtinæ confitendo; ingrediatur clauſtrum obedientiæ, totum corpus ſuum quod eſt corpus vitiorum pedibus proſternat IESV, id eſt, omnium virtutum. Rebaptizetur flumine lachrimarum; veteris conuerſationis inquinamenta detergat vario ornatu innouatarum cogitationum & operum; ſuperfundat boni & pretioſi odoris ſpiritalium contemplationum vnguentum: his impinguabitur eius caput; oleum peccatoris, id eſt Simonis, non impinguat. His delectabitur quem domus præuaricans exacerbat; his irrigabitur, quem torrens iniquitatis non circumdat.

Recordemur jam jam, Fratres, viarum antiquarum, immò errorum præcedentium, & areſacti ſterilitate malorum, raſtris orationum fodiamus in pedibus IESV fluuium paradiſi; vt quod in horto animarum noſtrarum aridum eſt, irrigetur, quod ſordidum purgetur, quod marcidum viuificetur, quod ſterile imprægnetur; quod deforme venuſtetur; quod inutile amputetur; quod vtile amplietur; quod maculoſum dealbetur, quod rugoſum extendatur. Ad odorem namque huius Magdalis iam diu emortua ſicut virga Aaron penetrante gratiâ reuixit, frondüit, refloruit, & fructus dignos pœnitentiæ fecit.

Verè mortua, cùm nihil habens de vita virtutum, in inferno iacebat ſepulta vitiorum; verè mortua, cùm ſpiritibus erroris plena, in caſtris criminum mortis gerens vexilla debacchabatur in mortem innocentium, verè mortua cuius guttur ſepulchrum patens erat, cuius lingua doloſè agebat. Aſcendit autem fons qui irrigabat vniuerſam ſuperficiem terræ prædicando

atque miracula faciendo, & veniendo domum Phariſæi, vt manducaret cum illo, exhalauit verbum viuificæ prædicationis; reſerauit abſconditam & ignotam ſuauitatem de ſecretis cæleſtium allati vnguenti, & mirâ celeritate reſperſit vicinum aërem nouitate & alacritate ſui balſami; quod cum audiſſet; vel potiùs hauſiſſet mulier quæ erat in ciuitate peccatrix, attulit, alabaſtrum vnguenti, & ſtans retro ſecus pedes Domini cœpit rigare lacrimis ſuis, & capillis ſuis tergere.

Iam ergo viuit quæ Euangelium audit; dicitur namque in Euangelio Iohan-
Ioan. 5.25. nis quòd: *Qui audierunt viuent*, intrat proculdubio vita in oſſibus & neruis verbum vitæ ſuſcipientis, hoc enim Ezechiel teſtatur cùm dicit: Spiritum à quatuor ventis cæli veniſſe, & ingreſſum oſſa emortua ſuſcitaſſe. Vbi nam-
c. 37.9. que prudentia, fortitudo, juſtitia, temperantia cum Spiritu Dei accedunt, ibi vita ſuccedit, & mors diſcedit. Acceſſit, inquit, mulier quæ erat in ciuitate peccatrix; priùs auerſa peccando abſceſſit, in conſilio impiorum delectando abiit, in via peccatorum conſentiendo ſtetit, & in cathedra peſtis pertinaci obduratione ſedit. Deinde conuerſa declinando à malo, venit faciendo bonum; acceſſit erubeſcendo, retro ſtetit in humilate, perſeuerando, pauimento adhæſit.

Quod ita intelligendum eſt, malum cogitare eſt à Deo recedere, peruerſæ enim cogitationes ſeparant à Deo; adiungere delectationes prauis cogitationibus, eſt in conſilio impiorum abire: ex conſenſu malum deliberare, eſt in via peccatorum ſtare, ad extremum conſuetudine malâ in peccatis ſuis fœtere, & exempla mortis aliis præbere, eſt in cathedra peccatorum ſedere. Oportet autem retrograda conuerſione pedem animi reponere, vt bona cogitando, in bonis delectando, meliora ſequendo, & in ſanctitate perſeuerando, annos quos comedit erucha ſiue bruchus ſeu locuſta, vel etiam rubigo reparemus: annos ſi quidem luxurioſi, bruchus, annos guloſi eruca; annos ſuperbi, locuſta, annos inuidi conſumit rubigo. Itaque continendo, abſtinendo, humiliter viuendo, & innocenter conuerſando reſarcimus damna præcedentium malorum.

Acceſſit igitur quæ receſſerat, & tot paſſibus pietatis ad lucem vt illuminaretur acceſſit, quot greſſibus iniquitatis in regione vmbræ mortis deficiendo exceſſit. Vnde Gregorius; tot in ſe inuenit holocauſta, quot habuerat, carnis oblectamenta. Hoſtiam offert, ſacrificium defert, holocauſtum in interiora velaminis infert, hoſtiam viuam, ſanctam, Deo placentem, ſacrificium ſpiritus contribulati, ſacrificium pingue & odoris ſuauiſſimi: detrahit quoque pellem veteris hominis hoſtiæ ſuæ, & artus in fruſta concidit:
Luc. 7. 38. *Lachrymis*, ait Euangeliſta, *cœpit rigare pedes eius, & capillis tergere.*

In domo Simonis leproſi, ſtupenda video, Simonem murmurantem, IESVM miſerantem, Mariam amare flentem: fel amaritudinis, & ventus inflationis rumpunt venas Simonis, mel dulcedinis, & ſpiritus pietatis ſuperfundunt Filium Virginis; contritio cordis, & impetus compunctionis emanant de viſceribus peccatricis. IESVS redundat miſericordiâ, Simon malitiâ, Maria pœnitentiâ: de cœlo miſericordia, de inferno malitia, de mundo pœnitentia. Solum cœlum nouit miſericodiam; ſolus infernus procreat malitiam,

malitiam, ſolus mundus agit pœnitentiam.

In cœlo non eſt ſedes malitiæ, quia inde proiectus eſt accuſator fratrum noſtrorum, & traxit poſt ſe tertiam partem ſtellarum, neque locus pœnitentiæ, quia patria eſt regnantium, non bellantium, probatorum non probandorum, coronatorum, non in incerto currentium. In inferno quoque non eſt locus miſericordiæ, quia lacus deſperatorum, gehenna condemnatorum; malleus à pœna nunquam reſiliens: neque locus pœnitentiæ, quia ſicut ſententia confirmatur pœnarum, ſic in impœnitentia indurantur corda eorum. In mundo tantùm agitur pœnitentia, quia nullus in eo habitator & * præuaricator. * f. & non

Suſcipit autem huius mundi habitator ex confinio cœli miſericordiam, ex contaminatione inferni malitam, atque ex ſua manſione miſeriam: neque enim iuſtus in plenitudine ſumma miſericordiarum euehitur, niſi ruptis peccati fomentis; neque reprobus miſeriarum abyſſis demergitur, niſi gurgitibus humanæ cupiditatis tranſcurſis: namque & ille in gloria abſorbebitur; & iſte in pœna. Pendente verò deſtinatione, ſiue prædeſtinatione, neque deſperatione negligenter in alterum ruendum; neque præſumptione irreuerenter in aliud irruendum; neſcit enim homo vtrum odio an amore dignus ſit.

Fugiat itaque malitiam, refugiat ad miſericordiam, & ſic euadet miſeriam: pedes apprehendat miſericordiæ, lauet, tergat, & vngat. Apprehendat per timorem, lauet per compunctionem, tergat per confeſſionem, vngat per deuotionem. Caput nihilominus malitiæ apprehendat, amputet, comburat, & in cinerem redigat: apprehendat per fortitudinem, amputet per confeſſionem, comburat per feruorem, in cinerem redigat per diſcretionem. Talis apprehenſio virtutis & vitii deprehenſio, vel potiùs depreſſio, de ægra ſanam, de leproſa mundam, de peccatrice ſanctam, de meretrice apoſtolam conſtituit.

DE TRANSFIGVRATIONE DOMINI.

SERMO I.

SICVT *aquila prouocans ad volandum pullos ſuos*, &c. Facta mentione paſſionis ſuæ, ne fides Apoſtolorum adhuc modica & tenera, tanquam granum ſinapis mole & molâ tam oneraria opprimeretur, præuenit IESVS conſolatione mœrorem, præuenit remedio ægritudinem, præuenit dulcedine rem amaram, præuenit denique glorifica Transfiguratione mortem Crucis turpiſſimam. Digna ſiquidem compenſatio emolumenti, & omnis de æquitate in ſtatera iuſta appendit tam laborem quàm mercedem operis, vt æquis paſſibus currant quod impenditur, & quod exigitur, via diuerſa, Deut. 32. 11.

vno tamen compito ambitur.

Diuerſa planè ſunt honorari & deſpici, glorificari, & deturpari; vno tamen humero IESVS & crucem portauit, & glorificationem Transfigurationis; eadem namque facies quæ ſicut ſol reſplenduit in Transfiguratione, ſputa & alapas ſuſtinuit in Paſſione, ſi facies imaginis gloriæ Dei ſolis aſſumpſit ſplendorem, non magnum fuit. Sed quod perfidia Iudæorum ſpurciſſima ſui pectoris venena iniecit vultui Dei, quis audiens non tabeſcit? non aures occludit, non cor fidele diſcindit? Adhuc veſtimenta quæ facta ſunt alba ſicut nix, tolluntur, & ſorte inter milites diſtribuuntur.

O patientia Dei, quæ vix angelicis cuſtodiis dignè crederentur, quæ populo Chriſtiano pro incomparabilibus theſauris miſericordiſſimè deſignarentur, crucifigentium indignis manibus contrectantur: ſed huius veritatis & varietatis ratio latet in myſteriis à ſæculo abſconditis. Interim donec plumeſcat fidei pueritia, antequam miluis exponatur, volandi doctrina apponitur, & exponitur, cùm enim paſſionem ſuam Dominus prædixiſſet, poſt ſex dies aſſumpſit Petrum, & Iacobum, & Iohannem, & duxit illos in montem excelſum, & transfiguratus eſt ante eos.

Aquilina euolatio eſt Domini transfiguratio; ſicut enim in ipſum ſolem rapidiſſimo effertur volatu aquila, ſic aſſumpta à Verbo humana natura potentiſſimè euolans, in illa hora, reiecit à ſe omnia mortalia impedimenta, non ſolari aut niuea claritate contempta, ſed claritate quam habuit in Verbo priuſquam mundus eſſet, indutâ; in quam etiam deſiderant Angeli proſpicere. Nec enim ſic exprimere potuit Euangeliſta, quomodo valuit efficere virtus diuina; dixit vt potuit homo in comparatione, ſed plus potuit Deus in operatione, quàm lingua humana in relatione.

Pullos itaque ſuos gallina duxit ad montem excelſum; & non ſicut gallina, ſed ſicut aquila prouocauit ad volandum; gallinæ enim non volare ſed nutrire pullos eſt; aquilæ autem eſt volare, & ad volandum prouocare. In campeſtribus igitur fuit IESVS gallina; in montibus aquila; moralibus inſtruit in campeſtribus, cæleſtia oſtendit in montibus, languores ſanat in campeſtribus, beatitudines docet in montibus. Lapidem Iacob ſternit in campeſtribus, ſcalam erigit in montibus, prouocat admiratione, prouocat delectatione, prouocat paterna conſolatione; prouocat promiſſione; prouocat compaſſione, quia ſi compatimur, & conregnabimus.

Quid enim quòd transfiguratus eſt non coram ſed ante eos; niſi quia configurabit corpus humilitatis noſtræ configuratum corpori claritatis ſuæ, vt transferamur à claritate in claritatem tanquam à Domini ſpiritu? ante eos tanquam caput ipſe, & nos poſt tanquam membra. Membra enim vbique caput ſuum ſequuntur ſiue ad mortem, ſiue ad vitam, vnde: *Qui mihi*
Ioan. 12.26. *miniſtrat me ſequatur, & vbi ego ſum illic & miniſter meus erit.*

Deinde ſequitur modus transfigurationis, quaſi aquilæ volatus ſingularis,
Math. 17.2. & ad imitandum difficilis; *Et reſplenduit facies eius ſicut ſol, & veſtimenta eius facta ſunt alba ſicut nix*: cùm ſenuerit aquila renouatur, cùm IESVS tanquam ſenio moleſtiarum ſæculi fatigatus, & deſiderio finiendi curſus in-

ſtigatus, ſicut Iacob patrem & patriam reuiſere proponeret, priùs transfiguratur mutato vultu in claritate ſolis, & habitu in ſpecie niuis; ceſſat enim facies veteris hominis vbi accedit gloria noui: *vetera*, inquit Moyſes, *proiicietis nouis ſuperuenientibus*; ſed IESVS ventilabro accepto cœpit mundare areã ſuam, cùm tabernaculum Cedar mutauit in pellem Salomonis, id eſt, vetuſtatem mortalitatis, in gloriam transfigurationis. Et quia nihil artificiale fuit in transfiguratione, ideo comparatio ſumpta eſt de ſole, non de ſubſolari qualibet ſpecie; quis enim attingit ſolem, vt in illo exerceat artem præſtigialem? cæleſte igitur fuit, quod ſolâ poteſtate diuina, facies IESV ſicut ſol reſplenduit. Leuit. 26. 10.

Latet in hac comparatione & hoc ſolenne myſterium, quod ſol reſplendet ſemper cum nube non tegitur; retrahat verò radios ſuos cùm nube craſſa & ſpiſſa obumbratur: ignorantia autem Iudæorum, & malitia fecit craſſam nubem, & obſcuram excæcationem, vnde dictum eſt, quod *excæcauit illos malitia ſua*. Impegerunt ergo excæcati in lapidem offenſionis, & petram ſcandali, nubem tegentem, non ſolem latentem attendentes, quia ſenuerat Iſaac, & clarè videre præſentem non poterat, qui futura veriſſimè prophetabat. Obumbrauerat ſe IESVS tenui & clara nube carnis, ſed triplicauerunt hanc malo ſuo perſecutores ſui, cùm diaboli veternoſum odium, & deprauatum proprium ſenſum inculcantes, triplicem ſuæ damnationis contorſerunt funiculum: non ergo viderunt ſolem, quia ſupercecidit ignis, quia furor illis ſecundùm ſimilitudinem ſerpentis, &c. Sap. 2. 21.

Præualuit certè aquila euolare, quia fruſtra iacitur rectè ante oculos pennatorum, & laqueos eorum euadere, ſed declinauerat ad eſcam, quæ eſt voluntas Patris ſui; vnde *Meus cibus eſt vt faciam voluntatem patris mei*; maluit ergo deprehendi in muſcipula, quàm ieiunus remanere, & ſine obedientiæ eſca. Roſtrum vetus comminuerat ieiunando quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, nouum reſumptura aquila iſta in regno Patris ſui, vbi vinum nouum cum diſcipulis ſuis bibitura erat, & nouum panem commeſſura. Ioan. 4. 34.

Sequitur: *Et veſtimenta eius facta ſunt alba ſicut nix*; diſtingue inter ſolem & niuem, inter faciem & veſtem; non eſt enim diſcipulus ſuper magiſtrum; perfectus autem erit ſi ſit ſicut magiſter eius, non æqualitate, ſed ſimilitudine, ſicut nix non comparatur ſoli dignitate, ſed claritatis quadam participatione. Per faciem namque ipſe CHRISTVS, per veſtimenta intelliguntur diſcipuli eius: & in hoc animaduertite quomodo aquila prouocat ad volandum pullos ſuos, non enim Filio Dei fideles parificabuntur, ſed conglorificabuntur; & alia claritas ſolis, alia claritas lunæ, alia claritas ſtellarum; ſtella enim ab ſtella differt in claritate ſic erit reſurrectio mortuorum. Math. 17. 2.

Ad volandum igitur prouocat pullos ſuos, non ad euolandum vel conuolandum: vt imitentur illum, qui ſunt ex parte eius, in ſimplicitate vitæ in paſſione pro fide, in ſpe gloriæ filiorum Dei. Nix enim leuis eſt propter ſimplicitatem, frigida propter paſſionem, clara propter reſurrectionem. Confer Euangelium cantico: ſicut aquila prouocans ad volandum pullos ſuos, & ſuper eos volitans: & reſplenduit facies eius ſicut ſol, & veſtimenta eius

ſicut nix, quid eſt niſi prouocat ad volandum pullos ſuos, & ſuper eos vo-
Sap. 1. litat? *Attendite*, inquit, pendens in cruce, *& videte ſi eſt dolor ſicut dolo-*
12. *meus.* Ecce ſuperuolitat in dolore. *Non conferetur tinctis Indiæ coloribus*,
Iob. 28. *non adæquabitur ei aurum de Æthiopia.*
16.

Ecce quomodo ſuperuolitat in ſplendore ſapientiæ, & virtutum celſitudine; in cantico ſequitur. *Expandit alas ſuas, & aſſumpſit eos &c.* In Euangelio: *Et apparuerunt Moyſes & Helias cum eo loquentes*; quis Moyſem de morte, & Heliam de remotiſſima regione aduexit, niſi aquila, quæ expandit alas ſuæ voluntatis & poteſtatis, & portauit eos in humeris ſuis, id eſt, inſuperabilis operationis? portat enim omnia verbo virtutis ſuæ; illo verbo, illis humeris denique attulit Moyſem & Heliam, vt ſuæ intereſſent transfigurationi. Sequitur: *Et ecce nubes lucida obumbrauit eos*; fortè iſta eſt nubes, quæ IESVM ſuſcepit ab oculis Apoſtolorum, videntibus illis: in qua & venturus eſt ad iudicium iuxta illud: ſic veniet quemadmodum vidiſtis eum euntem in cœlum.

Deut. 32. 11. Math. 17. 32.

Sequitur, *Dominus ſolus dux eius fuit, & non erat cum eo Deus alienus*: in Euangelio; *Et facta eſt vox de nube dicens, hic eſt filius meus &c.* Ecce quod ait Apoſtolus; *Vnus Deus & Pater omnium, qui ſuper omnes, & per omnia, & in omnibus nobis qui eſt Deus benedictus in ſæcula.* Non enim duo Dii, Pater & Filius, ſed vnus Deus, vnus Dominus, vna fides, vnum Baptiſma: huius Domini ſcilicet Patris facta eſt vox de nube dicens: hic eſt filius meus, hic eſt quem Pater ſignauit, & miſit in mundum: hic diſcretiuè Filius meus: alii enim omnes adoptione, iſte naturâ ſecundùm diuinitatem, vnione perſonæ ſecundùm humanitatem: hic eſt filius meus dilectus generatione, dilectus operatione, dilectus morte, dilectus reſurrectione, qui viuit & regnat per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

Epheſ. 4. 6.

DE EADEM DOMINI TRANSFIGVRATIONE.

SERMO II.

DIGNE aliquid ſcribere, vel dicere de IESV non poſſumus, niſi ab ipſo à quo eſt omne datum optimum & omne donum perfectum, ſecundùm menſuram donationis ſuæ acceperimus. Spiritus ſi quidem, qui loquitur myſteria, tam à Patre, quàm ab ipſo procedit; is ſcrutator eſt inenarrabilium arcanorum Dei; nec opprimitur à maieſtate in qua æqualiter regnat ſine ſubſtantiæ imparitate. Hic igitur adſit nobis, docens omnem veritatem præcipuè cùm de IESV loquimur, cùm de IESV ſcribimus.

Domine IESV cùm ſecundùm Diuinitatis naturam non eſſet apud te mutatio, nec viciſſitudinis obumbratio, humanam aſſumpſiſti conditionem quæ temporalitati vel vanitati ſubiecta, ſortem mutabilitatis nullatenus

excipit, ſed in tempore, & cum tempore juxta naturæ ordinem currit, vnde eſt illud: *Puer IESVS creſcebat ætate & ſapientia apud Deum & homines.* In hac ergo & ſecundùm hanc naturam ſponſus Eccleſiæ; cuius venter eburneus, diſtinctus ſaphyris, diſtinxit non ſolùm labiis prædicando, ſed & actionibus operando iuxta æternitatis lineas, quid & quando diceret, quid & quando faceret, vt non ſolùm faſtidiis humanis ſubueniret; ſed & rationem paterni & perpetui edicti, atque æterni decreti ſeruaret, vnde in Euangelio ait: *Sicut mandatum dedit mihi pater ſic facio.* Luc. 2. 52. Ioan. 14. 31.

Vt itaque rem penè incredibilem deuotio ſuorum fidelium non abhorreret, voluit pati paſſibilia hominis, vnde homo agnoſceretur; exercuit ſigna & mirabilia; *quæ*, ſicut ait Nicodemus, *nemo poſſet facere, niſi eſſet Deus cum eo.* Non tantùm per gratiam propter hominem, ſed etiam per naturam propter Diuinitatem, vt crederetur Deus. Euidentiora autem & pulchriora humanitatis ſigna, etiam in conſpectu inſipientium apparebant rariora; quæ Deum indubitabiliter aſſererent, vix diſcipulorum corda tangebant. Impediebat proculdubio tanta myſterii nouitas Verbi incarnati, ne mundus crederet, quod à ſæculis auditum non eſſet; quod humana ratio non comprehenderet; quod nec vſus, nec conſuetudo aliquatenus approbaret; vtique vt Deus homo fieret. Ioan. 3. 2.

Intercorruſcans interdum radius Diuinitatis torporem inertiæ Iudæorum excitabat, ſed non excutiebat: Diſcipulorum vigilantiam animabat, ſed rei altitudo obſtupefaciendo, à robore fidei aliquando parumper reflectebat; eatenus vt frequenter audirent, modicæ fidei quare dubitaſtis? Item; adhuc & vos ſine intellectu eſtis? Mixto itaque curſu ſtabilitatis & inſtabilitatis apoſtolicæ, donec tempus appropinquaret paſſionis, vt omnem dubitationis detergeret caliginem, aſſumpſit Petrum, & Iacobum, & Iohannem, & aſcendit in montem excelſum, vbi transfiguratus eſt ante eos.

Fortiſſimum & inexpugnabile fidei chriſtianæ hoc argumentum, quòd ſub velamento carnis latebat virtus diuinitatis, & idem qui extrinſecus homo apparebat, Deus erat, quod intrinſecus latens non apparebat. Nam nec in ipſo articulo transfigurationis ſubſtantiam diuinitatis viderunt Apoſtoli, ſed carnem reſurrectione perpetua paulo poſt glorificandam, prælibatione ſancta prægustauerunt arte medicabili; quatenus in fortitudine huius refectionis non deficerent vſque ad montem Dei Horeb, id eſt, in reſurrectione, in qua, iuxta interpretationem huius nominis, deſiccata eſt in CHRISTO, tam mortalitas, quam omnis paſſibilitas; CHRISTVS enim reſurgens ex mortuis, iam non moritur, &c.

Meritò à Chriſtianis colitur hæc ſancta & præclara ſolemnitas, in qua quaſi veſtigium preſſit fides; quæ etſi periculosè non vacillabat, tamen altas radices non dederat. Præceſſerat quidem in baptiſmate Iohannis, vbi Spiritus viſus eſt in columbæ ſpecie, Pater auditus æquè in voce: *Hic eſt Filius meus dilectus in quo mihi benè complacui, ipſum audite*: quædam æmulatio huius pulcherrimæ transfigurationis. Math. 3. 17.

Equidem obumbratione ſacramenti, illa fœcundior propter myſterium noſtræ regenerationis quæ tunc inchoata eſt: iſta pulchritudine celſior, &

teſtium atteſtatione validior; vnius namque teſtimonium longè infirmius eſt quàm quinque vel trium, ſolus Iohannes illa audiuit & vidit. Petrus & Iacobus, & Iohannes cum Moyſe & Helia huic interfuerunt, & teſtes idonei ſunt. Ibi nec caro, nec facies IESV decorem ſuum immutauit; hîc ſupra viſum hominis facies ſicut ſol reſplenduit; illud in deſerto factum eſt, hoc in monte excelſo, & illic, & hic gloria IESV. Ibi quaſi introitus fidei ſpectatur, hîc quaſi egreſſus, vbi res fidei manifeſtè cernitur. De illa
1 Cor. 13. 12. Apoſtolus: *Videmus nunc per ſpeculum & in ænigmate*, de iſta Iohannes: *Vidimus gloriam eius gloriam quaſi vnigeniti à Patre.*
Ioan. 1. 14. Domine IESV ſicut modò quaſi exuiſti ad horam mortalitatem noſtram, nonne ſi noſtræ ſaluti expediret, abſque pœnali & gemebunda expoliatione, virtutem & pulchritudinem tuam ſuperinduere poſſes, nec ſaccum tuum à Iudæis ſcindi permitteres, ſed de ſacco ſoccum, quàm de aqua vinum faciliùs faceres? Sed vt paſſio, quæ propè erat, voluntaria eſſet, luce clarius appareret non coacta, vel ineuitabili neceſſitate ſuſcipienda, quod in ore ſacci Benjamin erat in ipſa via, aperto ſacco reuelatum eſt magnum pietatis myſterium, vt pecunia illa, quâ redempturus erat filius dexteræ Iſraël & gentes, in ore IESV eſſet: vnde cùm dixiſſet conſummatum eſt, & emiſiſſet ſpiritum, ſolutum eſt pretium, & deletum quod aduerſus nos erat chirographum.

Saluo tanto myſterio, ad transfigurationem pertinet quod in via, id eſt, antequam ad manſionem veniret apertus fuit ſaccus Benjamin, non ſciſſus. Sciſſio enim eſt paſſio, apertio transfiguratio; in apertione non eſt ſaccus exinanitus, vel euacuatus, quia eandem formam & habitum mortalitatis peracta transfiguratione recepit, ſeu repræſentauit quam de matre mundum ingrediens acceperat, & quaſi quodam reſurrectionis præludio depoſuerat. In conſciſſione verò abſorpta eſt in victoria, & non luſit Iacob cum Eſaü, id eſt, diabolo, ſed illuſit & ſupplantauit; vt deſtructo corpore peccati, nec planta remaneret ex qua rediuiua generis humani deceptio pullularet, & mortem CHRISTI neceſſariò reiteraret.

Fuit ergo transfiguratio, quaſi quædam neceſſariæ mortalitatis de peccato venientis interruptio, quâ ſe IESVS comprobaret non affectum legibus mortis, niſi quando, & quomodo, & quatenus vellet, quod enim ibi fuit horarium, ſi vellet eſſet continuum. Manifeſtauit ergo ſeipſum non qualem putabant Iudæi, ſed qualem credebant Apoſtoli; non omni populo, ſed teſtibus præordinatis à Deo: quia nec ſupprimenda erat veritas, vt nemo eam ſciret, nec propalanda principibus mundi, quoad principium orationis ſuæ fine meliori concluderet. Hoc enim impedimento foret ſui propoſiti, illud detrimentum generaret Chriſtianæ fidei: quis enim cognoſceret ſenſum Domini, niſi is qui eſt in ſinu Patris enarraret, cùm nemo nouerit Filium niſi pater, neque Patrem quis nouerit niſi Filius, & cui voluerit Filius reuelare. Idcircò in hac transfiguratione, & Filius patrem, & pater commendat Filium: Hic eſt, inquiens, Filius meus dilectus, in quo mihi benè complacui, ipſum audite.

Prou. 11. 17. *Dulce lumen*, vt ait Salomon, *& delectabile oculis videre ſolem*: Probat

hoc Petrus Apoſtolus, qui cùm vidiſſet IESVM amictum lumine, ſicut veſtimento: veſtimenta enim eius erant ſicut nix, & cerneret faciem eius reſplenduiſſe ſicut ſol lucet in virtute ſuâ ait, *Domine bonum eſt hîc nos eſſe*; ineſcatus ſi quidem tantæ dulcedinis hamo, quæ retro erant oblitus, lagenam cordis impleuerat ſtillicidio irrigante de emiſſionibus Paradiſi, quibus illectus clamabat trahe me poſt te, curremus in odore vnguentorum tuorum. Et ſi enim Euangelium pro compendio ſui officii (quo quaſi gallus ſuccinctus velociter currit tanta obſtinatione, vt neminem per viam ſalutet) omiſerit exprimere fragrantiam ſpiraculorum, quæ flante auſtro allata ſunt, tamen credendum & ſubintelligendum eſt ſuper omnia aromata reſperſiſſe odorem ſuauitatis omnibus adſtantibus veſtimenta illa, quæ facta ſunt alba ſicut nix; ſic enim de ſolatio ſuo viſus minùs gauderet, ſi pro parte ſua odoratui indultam benedictionem non communicaret: nec integra germanitas ſeruaretur, ſi odoratu famelico remanente, oculus ſatiaretur. Math. 17. 4.

Fudit ergo Petro & ſociis ſuis riuos olei ſui non vniformiter, ſed multipliciter, vt quicumque ſenſus ſitientes advexerant, vno tam ſolemni ferculo debriati dicerent, *Domine bonum eſt nos hîc eſſe*: animaduertendum eſt, quia diuerſo modo afficit quod corporaliter, & diuerſo quod ſpiritaliter reficit. Præ inopia enim ſua ratò & rara reperies corpora, quæ vnâ habitudine diuerſis ſeruiant ſimul ſenſibus; diuerſi namque ſenſus ſeu appetitus, diuerſos habent fines ſuæ delectationis vel ſatietatis; ita vt ſemper requirant aut diuerſa tempora, aut diuerſa in eodem tempore delectamenta. E diuerſo ſpiritalia dona ſimul & ſemel omnes varietates deſideriorum ſupplent; & in vero bono ſicut non eſt mendacium quod decipiat, ſic plenitudinis nulla imminutio, quæ egeat ſubſidiaria alternatione, vel vicariâ ſollicitudine.

Et *ecce apparuit Moyſes & Helias cum eo loquentes*. Aggreditur vaga quæ gyrum cœli frequenter circumuallat quæſtio, quærere cur Moyſes & Helias præ cæteris in corpore an in ſpiritu venerint, quid cum eo locuti fuerint. Sed quid vrget quæſtio, cui certa dari non poteſt reſponſio? & ſi contineat medullam deſiderabilem, os durum atque ſolidum gingiuis profectò catulorum rodi poteſt, penetrari non poteſt. Inſtat appetitus effringere, ſed ſuccumbit virtus vndique munitam medullam extrahere: attamen quia labor improbus omnia vincit, dulce eſt pulſare, & ciuitatem circumſtantiæ circuire vt in labore ſit ſaltem ſolatio ipſa honeſta ſollicitudo.

Occurrit igitur animo inueſtiganti, quòd Moyſes & Helyas montani fuerunt, & hominnm fugientes conſortia, in montibus angelicis ſubſidiis de Deo multa cognouerunt, atque vitam ſuam ſolitudini pro poſſe dedicauerunt. Proinde quaſi de conſuetudine, eò quòd iam multis celebratis conciliis de IESV in montibus adfuerant, hoc tam ſolemni de transfiguratione angelico miniſterio nunciato, intereſſe ſtuduerunt. Meritò tam præclaris luminaribus, & aſſumptæ humanitatis prædicandæ glorificationi ille accurrit, cuius oculi nunquam caligauerunt nec dentes moti ſunt, Moyſes: meritò & ille cuius caro mortis corruptionem non vidit; cuius mortalitas priuilegio pene ſingulari, nec curru igneo conſumpta, nec morte abſorpta, immorta-

lium iam fruitur regione; & penè vicit mortem inſolitâ, & longa dilatione.

Fortè & IESVS in montibus pernoctans in orationibus, vſus fuerat eorum præſentia, & ad hoc dies præfixa, vt ab vtroque de diſſimili ſtatu eorum, ſecundùm hominem aſſumptum quæreret, quis potior eſſet ſtatus Moyſis exuti à corpore, an Heliæ viuentis adhuc in corpore. In poteſtate namque IESV erat quod mallet eligere; licèt in propoſito alterum ſine dubio tenere. Alterum ſi quidem iuſtum videretur pro perſona aſſumentis, & aſſumpti; alterum verò indubitanter neceſſarium erat pro officio patrocinantis, & negotio querelati, & in cauſa ſudantis; ab vtroque tamen ex diſpenſatione ſua mediator aliquid mutuaret, vt mortale corpus priùs ſine morte exueret, glorificatione non perpetua tranſitione, retento aliquid ſimul de veteri & aliquid mutuato de nouo ſtatu & futuro, vt ex mutuato Moyſi; ex retento Heliæ congrueret.

Eſt & aliud quare Moyſes & Helias cum Domino in transfiguratione viſi ſunt; teſtes enim tam & apud homines quàm & apud Angelos aſſumpta humanitas habere non recuſabat, quòd de ſuo arbitrio penderet vel mori pro homine & ſic ad gloriam ſuam intrare; vel infecto negotio, noſtræ redemptionis, nec interpoſitâ morte ad dexteram Patris redire. Omnia itaque cum conſilio facturus, authenticos adeſſe ſuæ transfigurationi mandauit homines, vt Moyſe tanquam ſuo authore Iudæi non credentes conuincerentur, Helias venturus in fine ſæculi totâ fiduciâ Chriſtum non antichriſtum adorandum proteſtaretur, ſunt & aliæ rationes quæ jam expoſitæ ſunt à ſanctis Patribus; vel exponendæ reſtant ſuis temporibus.

Cum eo, inquit, *loquentes*, ſeruant diſciplinam, nec fines mandati excedunt: non loquuntur Apoſtolis, ſed cum IESV, quia non huc ad hoc venerant, vt vel audirent ſæculares rumores; vel vt referrent nondum explanandos, licet iam ſcriptos Paſſionis, Reſurrectionis, & Aſcenſionis Domini ſanctos canones. Ad quod & ad quem venerant, loquuntur; & vltra ſuperponunt digitum ori ſuo, ne loquantur opera, non dico hominum, ſed nec Angelorum. Fortè more ſuo Moyſes rogat pro populo Iudæorum, cuius præuidet imminere ruinam; vt ſaltem reliquiæ ſaluæ fiant: fortè non depoſito zelo Helias decernit vindictam, quæ futura erat ſub Tito & Veſpaſiano: ſecretum tamen ſuum colloquium teneamus non diſcutiamus, quia gloria Dei eſt celare verbum.

Sequitur, *& ecce nubes lucida obumbrauit eos*; inſtandum eſt Euangelicæ lectioni, & ab ipſa contexendus curſus noſtræ orationis; non enim de noſtro, ſed de ſuo compingere debemus tabernaculum Deo Iacob: neque enim in manufactis habitat Deus, id eſt, in his quæ humano ingenio adinuenta ſunt ſine gratia, per quam cognitio Dei ſiue amor acquiritur. Non enim in manufactis habitat Deus ſe innoteſcendo per inanem Philoſophiam, & per ſtultas fabulas ſiue genealogias, & interminabiles quæſtiones; inde eſt quod nemus prohibetur plantari, vtique cauilloſa & obſcura ſophiſmata, iuxta altare Dei. Sola ſi quidem authentica de propheticis & apoſtolicis ſcriniis, & Eccleſiaſtica authoritate roboratis ſcripturis, in Eccleſia legenda ſunt &

cantanda;

cantanda; hæc enim, ſcilicet nubes lucida, id eſt, ſcriptura diuina, ſeu Eccleſia Catholica, nubes lucida eſt.

Nubes eſt ſcriptura triplici ratione, quia refrigerat in calore tentationis, congrua docendo remedia; obumbrat in anguſtia perſecutionis, promittendo præmia quibus non ſunt condignæ paſſiones huius temporis ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis; rigat in tempore ſiccitatis, hinc infernales euaporationes, & fumibundas incaſtrationes ante oculos ponens; inde vernales & ſalubres aſpirationes à ſuperſtellari regione, quæ tota mundiſſimis & beatiſſimis ſpiritibus referta, ineffabiliter odorifera nec vnâ tuſſiculâ offenditur: *Nubes*, inquit, *lucida obumbrauit eos.* Hanc obumbrationem Pſalmiſta explorat, & implorat dicens: *Obumbra ſuper caput meum in die belli*; dies belli eſt tota vita iſta, quia militia eſt vita hominis ſuper terram, vbi eſt colluctatio aduerſus carnem & ſanguinem, aduerſus principes & poteſtates, aduerſus rectores tenebrarum harum, contra ſpiritalia nequitiæ in cæleſtibus. Pſ. 139. 8.

Parum in his proderit galea ferrea, niſi obumbrauerit nubes lucida, id eſt, gratia quæ de viſceribus ſuis enixa eſt diuinam ſcripturam; neque patitur natales ſuos violari per illam; per vbera ſiquidem veteris & noui teſtamenti exprimit tam guttas quàm ſtillicidia vteri ſui, quibus impprægnata eſt Virgo Maria; quibus regenerata progenies adoptiua, per nubem lucidam, quæ eſt Eccleſia; æqua etenim menſura vſque ad ſummum implet vtraque vbera, & Eccleſiam, & ſcripturam diuina gratia; idcirco gemina eſt lactatio, ſed vna filiorum educatio. Eſt igitur Eccleſia nubes quæ peregrinatur à Domino; eſt lucida, quæ ſemper fœcundatur à Spiritu ſancto; obumbrat filios ſuos ſicut gallina pullos ſuos, ne cedant in aduerſitate, ne deficiant in perſecutione, ne periclitentur in præmii dilatione.

DE ASSVMPTIONE BEATÆ MARIÆ VIRGINIS.

SERMO I.

ET eleuauerunt Cherubim alas ſuas & rotæ cum eis, & gloria Dei erat ſuper ea. In hodierno ſermone efficax eſt materia & efficacior dicendi copia: verùm in eo minus laborandum eſt, vt ea laudetur, quæ ſine commendatione laudabilis eſt; ſine exhortatione amabilis, non ſine retributione venerabilis: omnibus enim amabilis eſt, videlicet Mater miſericordiæ, Virgo Maria, omnibus concupiſcibilis, quia tota pulchra; omnibus venerabilis, quia plena gratiâ: ſingulos quidem odore vnguentorum ſuorum ad- Ezech. 11. 22.

amorem ſuum trahit Virgo ſingularis. Sola ſufficit omnibus, vt ſpecies quædam ſalutaris, quæ ſine aliarum admixtione ſpecierum efficaciſſima eſt ad conficiendum humanæ ſalutis unguentum: huic ſpeciei ſi admiſceatur alia, aliquid ei videbitur ſubtrahere odoris, nihil verò conferre vigoris; ſola placuit Deo Patri, vt Filii ſui mater fieri mereretur: ſola ſine exemplo placuit CHRISTO, vt ex ea naſceretur & Spiritui ſancto, vt eius templum fieret & eo repleretur: ſola non immeritò noſtræ ſaluti ſufficiens, ex qua pro nobis Saluator naſci dignatus eſt.

Hæc eſt porta per quam CHRISTVS ingreſſus eſt mundum ad noſtram redemptionem, & hæc eſt Virgo per quam reperimus Deum & hominem; hæc eſt manubrium per quod velut ferrum inſeparabiliter ei junctum tenemus CHRISTVM; hæc eſt ſecuris quâ reſecanda ſunt ligna æterno tabernaculo neceſſaria. Sapientia tenuit iſtam cùm ædificauit ſibi domum, & excîdit columnas ſeptem; manubrio ſi quidem iſto ferrum ad tenendum eſt meliùs, ad mouendum habiliùs, ad operandum vtiliùs; qui caret iſto, parùm operabitur illo, quia non dominabitur; niſi ex ea CHRISTVS naſceretur, humana cæcitas non illuminaretur; humana infirmitas non ſanaretur, humanum genus non redimeretur.

Ecce quàm jocunda, quàm neceſſaria, quàm veneranda nobis eſt Virgo Maria, ex qua mundo apparuit lux vera, ſanitas æterna, redemptio copioſa, & vtique qui non habet hoc manubrium, non habebit hoc ferrum; ſemel enim iſta coniuncta ſunt, & ſemper connexa manebunt. CHRISTVS eam hodie aſſumpſit ad gloriam, ne vlterius noſtram ſuſtineret miſeriam; legis memor quâ dicitur: qui parentes deſerit in calamitate, inſepultus abiiciatur; non ergo eam in terris deſeruit, ſed in cœlum aſſumpſit matrem eius, & poſuit tabernaculum ſuum in circuitu eius. Quod verò ignoratur, & ſi piè credatur, vtrum ſcilicet corpore aſſumpta ſit, causâ venerationis feſtum eſſe credendum eſt more illorum qui munera deferunt, & ea non priùs detegunt, quàm ad eos perueniant, quibus munera repræſentare debent.

Verùm non incongrua ſimilitudine illud Ezechiel huic Aſſumptioni adaptari poteſt, quod Cherubim, qui ante Deum ſemper aſſiſtunt, pro hâc Virgine miſſi, alas ſuas leuauerunt, & iuxta Iſaiam duabus velabant caput eius, duabus verò pedes eius, Conceptionem videlicet, & Aſſumptionem, quorum vtrumque nobis eſt abſconditum; vel velabant caput eius alâ ſuppoſitâ & ſuperpoſitâ, ſubiectione ſcilicet & veneratione; nolentes illud Dei templum reuelare, antequam illud repræſentaſſent Maieſtati diuinæ. Item pedes velabant duabus alis, obſequio ſcilicet & præconio cantantes; ſurge properea Amica mea, veni de Libano, veni coronaberis.

Ezech. 10. 14. Et rotæ erant cum eis, de quibus idem ait Propheta: *Audiente me vocauerunt eas volubiles*, corpus ſcilicet & animam Mariæ, quæ corpore & anima diuinæ voluntati erat ſubiecta, nunquam ſentiens legem carnis repugnantem ſpiritui. Sequitur: *Et audiui poſt me vocem commotionis magnæ*: Ibid. c. 3. 12.
Hæc vox peregrinantis Eccleſiæ & laborantis, quæ ad Deum clamat: Non eſt tibi curæ, quod Maria reliquit me ſolam miniſtrare? Dic ergo illi vt me

adiuuet. Clamat etiam poſt Mariam orans: ſancta Maria ſuccurre miſeris, iuua puſillanimes, refoue flebiles, ora pro populo, interueni pro clero, intercede pro deuoto fœmineo ſexu, ſentiant omnes tuum iuuamen, qui tibi deferunt munia laudum.

DE EADEM ASSVMPTIONE.

SERMO II.

VIRGO *Iſraël reuertere ad ciuitates tuas*; Ad matrem luminum, quæ hodie à montibus æternis exultatione à cunctis reuerenter excipitur, vertamus, fratres chariſſimi, lumen oculorum noſtrorum, ſermonem labiorum, plauſum manuum, affectiones cordium, & intentionem cunctorum motuum. Ecce enim poſt IESVM primogenitum & vnigenitum ſuum vlteriora velaminis, quod eſt ante oraculum penetrat; non ſolùm Cherubim atque Seraphim ſupremis ſedibus aſſumpta, ſed etiam ſuper alas eorum mirabiliter & magnificenter exaltata; de illa namque dicitur, quia exaltata eſt ſuper choros Angelorum ad cæleſtia regna. Vt itaque collectione omnium virtutum iam maturatam terram natiuitatis ſuæ repetat, & domum æternitatis adeat, ſermo à regalibus ſedibus illam hortatur ſic: *Virgo Iſraël reuertere in ciuitates tuas*, quaſi dicat; regnum quidem tuum ô Regina cæli, tibi paratum eſt ab origine mundi, iam iamque regreſſum & aduentum tuum deplorat, quatinus & ſuum acceptabile tibi obſequium præbeat, & tuum gratiſſimum in ſe dominium recipiat. Ierem. 31 21.

Reuera enim nec tua imperia miniſterialibus tuis moleſta, nec illorum obedientia diſpoſitionibus tuis eſt murmurioſa; familia cœleſtis moram tuam faſtidit; manſio cœli locum tuum hactenus vacuum præſentiâ tuâ inſigniri depoſcit. O quàm religioſa curioſitate illæ cælorum virtutes, quæ de caſtris nunquam vel rarò egrediuntur, frequenter inquirunt ab eis Angelis, qui in miniſterio mittuntur propter eos qui hæreditatem capiunt ſalutis, dicentes, quando veniet Domina noſtra, Regina noſtra, Soror noſtra, Mater regis & Domini noſtri. O quanto affectu mandant, & remandant ei: *Virgo Iſraël reuertere in ciuitates tuas*, aſcende ad montana noſtra, veni ad palatia noſtra, intra cellaria noſtra, penetra cubilia noſtra, quia hæc omnia tua ſunt; poſſeſſio vtique tua, hæreditas tua, domus tua. Quid eſt autem poſſeſſio ſine poſſeſſore, hæreditas ſine hærede, domus ſine habitatore, ciuitas ſine rectore? reuertere itaque, reuertere ſunamitis, reuertere, reuertere vt intueamur te.

Primò reuertere à captiuitate mundi, quia captiuitati non debet ſubiici, per quam captiui à captiuitate ſunt abſoluti ſua: ſecundò reuertere ab homine ſiue corruptibilitate carnis; quia ſicut immunis es à corruptione peccati,

ſic ad immortalitatem tranſire debes abſorpta mortalitate per gratiam Dei. Tertiò reuertere ad libertatem gloriæ filiorum Dei, quia ſicut peccatum nunquam regnauit in tuo mortali corpore, ſic digna es perfrui, etiam in carne virginali, eadem ſpiritus libertate, qua fruuntur in ſua ſpirituali ſubſtantia Angeli ab ipſa ſua creatione, ſiue potiùs confirmatione. Quartò reuertere vt intueamur te à dignitate Angelorum ad ſuperexcellentiam iam beatificatorum ſpirituum, quia ſicut in facie filii tui deſideramus proſpicere, ſic in ſpecie & pulchritudine tua vultus defigere volumus, & luce vultus tui illuſtrari omnimodis ſatagimus. Denique iſtæ reuerſiones numeroſiores aſ-
Eccli. 24. 18. cenſiones fiunt, de quibus in laude Sapientiæ dicitur: *Quaſi cedrus exaltata ſum in Lybano, & quaſi cypreſſus in monte Sion, quaſi palma exaltata ſum in in cades, & quaſi plantatio roſa in Iericho, &c.*

Domina noſtra exaltatur quaſi cedrus in libano ſecundùm merita ſanctæ conuerſationis: exaltatur quaſi cypreſſus im monte Sion ſecundùm altitudinem puriſſimæ contemplationis; quaſi palma in cades exaltatur, ſecundùm præmia æternæ remunerationis; quaſi plantatio roſæ in Iericho, ſecundùm mortificationem carnis, & compaſſionem Filii in cruce pendentis: quaſi oliua ſpecioſa in campis, ſecundùm affluentiam pietatis; quaſi platanus iuxta aquam in plateis, ſecundùm famæ & gloriæ dilatationem in vniuerſis linguis & populis, ſicut cynnamomum, ſecundùm odorem bonæ opinionis, quaſi balſamum aromatizans ſecundùm conceptum & partum CHRISTI à quo tanquam à capite diſtillat vnguentum noſtræ chriſtianitatis; quaſi myrrha electa ſecundùm ſtolam immortalitatis, quam recepit à filio ſuo in die Aſſumptionis.

Ex his omnibus tanquam à domibus eburneis, id eſt, caſtiſſimis cæli palatiis dedit ſuauitatem odoris, quo attracti ſimul ad illam clamemus totis deſideriis, totis ſuſpiriis, trahe nos poſt te, in odore vnguentorum tuorum curremus ad montes aromatum, vbi ſancti ſuauitate illius horti deliciarum afflati exultant in gloria, lætantur in cubilibus ſuis; exultationes Dei, pro tantis odoribus, in gutture eorum, in conſpectu Agni amicti ſtolis albis, ipſo donante CHRISTO IESV; qui viuit & regnat per omnia, &c.

DE EADEM.

SERMO III.

Luc. 15. 8. *QVæ mulier habens drachmas decem, ſi perdiderit drachmam vnam ex illis, nonne accendit lucernam, & euerrit domum & quærit diligenter donec inueniat illam*, &c.

De ſacro palatio ſummi & æterni regis profluente ad areolas noſtras meatibus continuis copioſa Dei bonitate, ſingulæ ſtationes tam temporum

quàm hominum, ſecundùm menſuram & rationem innatæ bonitatis generali, & ſpeciali beneficio ab initio ſæculi non auarè locupletantur: Cùm ergo, vt ait Apoſtolus: *Vnuſquiſque proprium habeat donum ex Deo, alius quidem ſic, alius vero ſic*; partem ſuam Deus, qui non ſolùm donat, ſed & accipit dona in hominibus, nequaquam deteriorem fecit. Ait enim in Pſalmo, *Funes ceciderunt mihi in præclaris, etenim hæreditas mea præclara eſt mihi.* Verè in præclaris funes ei ceciderunt, qui cùm ſit ſplendor gloriæ, de Patre luminum ante tempora ſæcularia, æternâ proceſſit genitura, quique de Virgine virginum carne ſumpta, in plenitudine temporis in humana, verus Deus & verus homo apparuit ſine peccato, natura. 1. Cor. 7. 7. Pſal. 15. 6.

Hæreditas etiam ejus præclara eſt ei, quia Eccleſiam de Iudæis & gentibus, eripuit de poteſtate tenebrarum per fidem, & per ſpem, & charitatem tranſtulit in regnum claritatis ſuæ, quatinus candor lucis æternæ ſponſam haberet non habentem maculam neque rugam, ſed formoſam tanquam columbam quæ vna eſt matri ſuæ, electa genitrici ſuæ, id eſt prædeſtinationi diuinæ & juſtificationi. Cùm itaque de æterno conſilio tempus beneplaciti immineret, vt Deus pater per vnicum filium diſperſiones Iſraël, per adoptionem hæreditati immarceſſibili aggregaret, puellam de terra Iſraël ſibi deſponſauit, & dote bona, de theſauris ſuis cumulauit, publicis inſtrumentis matrimonium confirmans, atque legitimo priuilegio donationem propter nuptias contra dæmonum, hæreticorumque verſutias corroborans. Vna enim hæc eſt inter mulieres, in qua princeps nihil ſuum inuenit, de qua fraus hæretica, mendacia ſua ſtabilire non potuit; in hoc priuilegio tam matris, quam filii natales continentur. Continetur quoque & dos profecta à virgine, vtique caſtitas, innocentia, & humilitas, ſimulque donatio propter nuptias, vtique plena gratia redhibita à Deo patre.

Septem de Apocalipſi ſigillis impreſſum, & ſignatum hoc priuilegium, caſtis & virgineis obtutibus tùm patet, condemnans & obtenebrans oculum nequam, ne videat gloriam Dei. Denique ſecretiora quædam quæ nemini mortalium pandenda, donec in reſurrectione, velo templi ſciſſo, ingrediamur ſanctuarium Dei, certis involucris, quod eſt in profundo & ſecreto Dei judicio ſancta ſanctorum occultat. Tunc enim lege & jure ciuitatis quæ vitro ſimilis dicitur, nihil cum Deo regnantibus clauſum, nihil de occultis filii reſtabit incognitum. Corda omnium peruia indifferenter appetent ſcire & ſciri, magis tunc properabit & vrgebit conſcientia venire ad publicum, quàm modò requirat priuatum & ſecretum ſilentium; mala enim timet ſub luce videri, bona dedignatur occultari: in omni autem ſocietate vniuerſæ illius curiæ nulla niſi bona intererit.

Reuoluamus tamen interim prima huius priuilegii folia, & ex prælibato ænigmate excutiamus quæ de menſa Dominorum catulis obuenerunt, paucas micas. *Quæ mulier*, inquit Dominus, *habens drachmas decem, &c.* Non conſuetè hac vtitur locutione ſcriptura de Domina noſtra; in Canticis enim, vbi quaſi in cubiculis ſuis & lectulo florido prærogatiua eius myſticè requieſcit, ſæpenumerò Salomon ſic de illa cecinit: *Quæ eſt iſta, quæ progreditur, quæ eſt iſta quæ aſcendit de deſerto, quæ eſt iſta quæ aſcendit* Cant. 6. 9. & 8. 5.

per deſertum? Minuitur namque maieſtas dicendorum, quando quæ dicuntur non congruunt qualitate & modo dicendi, rei de qua dicuntur; non minimùm quoque peccat in dicendo, qui inexplicabilia explicare nititur, vel qui facilia dictu aggrauare laborat: idoneus verò recitator, qui pro facultate, dicenda aſſumit, & ſuſpenſus admiratur, quod exprimere non ſufficit.

Ait ergo Dominus, quæ mulier &c. non de inopia ſuccumbens, ſed pro miſericordia minus capacibus condeſcendens, quaſi diceret, præ cunctis mulieribus hæc mulier excellit incomparabiliter genere, ſanctificatione, nomine, integritate vitæ, contemplatione, angelicâ familiaritate, Dei & hominis conceptione, partus nouitate, filii cohabitatione, in cœlis aſſumptione. Quæ ergo eſt mulier habens drachmas decem quas enumerauimus? illa ſine dubio de qua præſens ſermo habetur, & cuius dies aſſumptionis in cœlis & in terris hodie celebratur. Si deliciis cœleſtibus aſſuetus, ſupellectili meliori & molliori cubiculum ſuum futurum Rex gloriæ ſtrauit, & valida munitione circumuallauit, vt eſſet hortus concluſus, fons ſignatus, quid mirum? cùm videas inſenſatas auiculas, vndecumque congerere mollia, & nido vtilia deferre, vt quaſi domum ſibi faciant, vbi pullos reponant.

Digna itaque ſibi ſapientia Dei, in virginali domicilio congeſſit, quando decem drachmas matri contulit, vt pote qui de magno genere eſt, ſecundùm Patris generationem, de magno & digno genere faceret naſci Matrem, & qui omnium ſanctificator eſt, ex vtero ſanctificaret in quam venturus eſſet, & claro nomine inſigniret, de qua hominem IESVM aſſumeret, & in ſingulis quæ de illa facturus, vel ex ea accepturus erat, noua quædam prælndia præmitteret; ſi enim Rebeccæ ſeruus Abrahæ inaures aureas & armillas pondo ſyclorum decem, quia vxor futura erat Iſaac, obtulit, quid Mariæ matri ſuæ cœli & terræ Dominus dare non debuit? Decem ergo drachmas ei dedit, cui & nouem ordines Angelorum, & omnes homines non immeritò ſubiecit. Suſcipiunt enim Angeli Dei ſpontaneam eius obedientiam, quàm à dextris filii ſuſpiciunt ſuper ſe collocatam, quomodo autem ei non obediret omnis homo iam regnanti in cœlo, cui in terra obediuit factus pro nobis Deus homo?

Non pigeat aut pudeat vos, ô Angeli ſancti, quia mulier dicitur, cuius dominationi tota curia veſtra ſubmittitur, quia nomen eſt non vitii ſed naturæ, non infirmitatem præferens; ſed concipiendi habilitatem perferens. Fortè honorabiliori nomine illam vocaſſet, qui habet ſcientiam vocis, ſi hoc in ſuis æternis rationibus commodius dici reputaſſet: ſed rem & nomen compenſans impoſitor nominis, & auctor operis, ne prorſus reſiliret gratia à naturâ, vſus antiquitatis à nouitate conceptionis, in vtroque temperauit vtrumque, vt de conſuetudine nomen retineret, & de nouitate opus gratiæ excelleret. Mulier itaque eſt natura, mater gratia; nec naturæ præiudicium facit gratia, nec gratiæ poteſtatem adimit natura: quinimmò melioratur natura per gratiam, nec minuitur gratia propter naturam: idem namque dator eſt gratiæ, qui auctor eſt naturæ; vt dum quaſi ſeneſcit natura, ſuccedat ſemper vigens, & valens gratia. Phenenna quidem Annæ improperat,

& Lya Racheli ſterilitatem, ſed pulchritudine & quandoque fœcunditate, iuniores tempore, antiquioribus præferuntur, ne prælatio temporis derogct efficaciæ ſequentis virtutis; parit quidem natura, ſed ſine merito, parit gratia, ſed cum merito, & præmio vbique pedibus gratiæ natura ſubſternitur, nec ad bonum remuneratorium niſi eadem duce præuia & comite erigitur.

Hæc igitur mulier quaſi lignum finium tertæ vetuſtati communicat nomine ſine reatu culpæ: nouitate concipit eum qui culpam deleuit, & reatum exterminauit; dicatur ergo quæ mulier? Sequitur, habens drachmas decem, cùm multis modis habere dicatur, vt eſt habere famem, habere albedinem, habere cappam, habere corpus & animam, habere denique virtutem, quia præter materiam eſt, nunc de his tractare; duos tamen modos quos nouit ſcriptura ponamus, quorum alter eſt temporalis, alter perpetuus. De vno Apoſtolus: *Benedictionem*, inquit, *hæreditate poßideatis*; & alibi; *Sine pœnitentia ſunt dona & vocatio Dei.* Sponſa quoque in canticis de ſponſo ait: *Tenui eum nec dimittam.* Secundùm quod charitas nunquam excidit. De altero Iob: *Dominus dedit, Dominus abſtulit*, & Pſalmiſta: *Redde mihi lætitiam ſalutaris tui, & ſpiritum ſanctum tuum ne auferas à me:* & in Euangelio: *Vado & venio ad vos.*

1. Petr. 3. 9. Rom. 11. 29. Cant. 3. 4. Iob. 1. 21. Pſal. 50. 14. Ioan. 14. 28.

Vtroque genere habendi mulier drachmas decem habuit, nam vnam perdidit, cæteras nec perdidit, nec perdere potuit: decem verò ſunt, ſicut decem chordæ pſalterii, & decem mandata legis, quæ qui non ſeruat, decem ſuſtinet plagas Ægypti. Iam itaque accedamus ad contrectandas oculis ac manibus drachmas, vt ſacco Beniamin, filii dexteræ, aperto deuoluamus tanquam negotiatores empturi, aut ſaltem viſuri vnde oculus paſcatur, & anima lætificetur: de his enim nec oculus ſatiatur viſu, nec auris auditu, quia illarum tam ſemper nouus rutilat aſpectus, quàm deuotus aſſiſtit beatæ Virgini noſter affectus.

Sicut autem in pontificali indumento duodecim pretioſi lapides intexuntur, ſic Virgo noſtra decem drachmis in veſtitu deaurato circumtegitur; diſtinguntur quoque appellatione, pretio, & ſpecie. Prima igitur continetur in genere, ſecunda in ſanctificatione, tertia in nomine, quarta in integritat vitæ, quinta in contemplatione, ſexta in angelica familiaritate, ſeptima in Dei & hominis conceptione, octaua in nouitate partus, nona in filii educatione & cohabitatione, decima in cælis Aſſumptione. O anima mea! ô boni amici! ô fratres chariſſimi! quis odor? quis color? quis ſapor circa hæc reſpirare, talibus aſpicere *, de huiuſmodi labia, linguam, & palatum implere?

* f. aſpirare.

Non citò moueamini à veſtro ſenſu, quia ſenſus conſummatus eſt ſi poſſis virginalia membra ſentire, quod ſi non membra, ſaltem drachmas, quod ſi non drachmas, ſaltem fimbrias aureas, quod ſi non fimbrias, ſaltem veſtigia; quod ſi non veſtigia, ſaltem vmbram, quod ſi non vmbram, ſaltem memoriam. Has murenulas aureas faciamus Dominæ noſtræ, vermiculatas argento, vt ſi animâ pollutus & carne, nec membra, nec drachmas, nec fimbrias, nec veſtigia, nec vmbram imaginationis apprehendero, quia aurea ſunt fal-

tem in eo portionem habebo quod vermiculatæ ſint argento. Dum de te domina noſtra loqui labia mea non prohibebo, iuxta quod expreſſum eſt in Euangelio, & lege & Prophetis.

Loquar itaque, cùm ſim puluis & cinis, de dignitate tui generis: nam regali & ſacerdotali progenie orta præfers genus electum, regale ſacerdotium, vt ſicut omnia omni virtute, ſic etiam præcellas genere. Pia enim Dei ſollicitudo, vulneribus generi humano à latronibus illatis prouidit oleum, & vinum, quatinus oleum pontificale nos Deo reconciliaret, & vinum regale contra diabolum defenſaret; ideoque Regem & Sacerdotem in terris conſtituit, quatinus Rex hoſtem fortitudine repelleret, & Domini iram Pontifex ſacrificiis mitigaret. Gemina hæc poteſtas in vna compage coacta, cum tempus noſtræ redemptionis appropinquaret, virginale corpus protulit de ſui vtriuſque confectione, & tanquam duæ oliuæ, duo candelabra ante Deum lucentia, duo in facie Moyſis cornua ad conficiendam virginem, de quâ conciperetur geminæ gygas ſubſtantiæ, conuenerunt, qui ſuâ paſſione Patri nos reconciliauit, & poteſtates aërias debellauit. Diſparilitas itaque dignitatum ſæcularium tempore accepto, quaſi ad vnum commeauit alueum, & in virgine ſimul auctorem ſuum non ingratè recognouit, ſed ad ſupportandum dominicum corpus, humeros debita collatione, & congratulatione ſuppoſuit. Sic igitur roſa orta de ſpinis, ſiue oliua ſpecioſa in campis, de medulla cedri, & adipe frumenti ſanctiſſimum corpus accepit.

At forte ſi quis non conſentit inter dotes virgineas, cenſendam dignitatem generis, quia ignobilia mundi elegit Deus, animaduertat poteſtates & dignitates tam in cœlo, quàm in terra eſſe à Deo, & de ſtirpe vnificæ & ſupremæ poteſtatis ramos tam cœleſtium quàm terreſtrium altitudinum pullulari: non enim collateralis abuſio poteſtatis, quæ ab homine eſt, corrumpit bonum quod à Deo eſt. Detrahe namque arrogantiam, & in collata homini poteſtate inuenies Dei gratiam, ſiue iuſtitiam. Nullatenus igitur granum bonum propter paleam abijcias, ſed vt retineas granum, paleam amoueas. Virgo igitur radicem ſuam de Ieſſe & Aaron, quanquam in terra ſit non deſpicit, quia de bonitate radicis quæ eſt ex repromiſſione Dei, rurſum ramus
Rom. 11. 16. pullulans de plenitudine gratiarum pingueſcit. Vnde Apoſtolus: *Non tu radicem portas, ſi radix te?* nunquid enim non, *iurauit Dominus veritatem, & non fruſtrabitur eam; de fructu ventris tui ponam ſuper ſedem tuam?* Item:
Pſal. 131. 11. Pſal. 109. 4. *Iurauit Dominus & non pœnitebit eum; tu es Sacerdos in æternum ſecundùm ordinem Melchiſedec.* Hæc de dignitate generis, quæ eſt prima drachma.

Nunc videamus de ſecunda, quæ eſt ſanctificatio ex vtero matris: à fermento maſſæ corruptæ, ab immaturæ vuæ acerbitate, ab inflatione primæ apoſtaſiæ, à rubigine originis deprauatæ, & à malitia propaginis in trunco infectæ, vas virginale concretum; ſtatim purgauit ille qui quaſi ignis ſedet conflans & emundans argentum, ne ſancta caro prurientes vermes communis ſterquilinii ſentiret, quæ paritura erat IESVM, qui corruptionem non vidit, nec in ventre, nec in morte: Ideò autem non diſtulit Dominus, ſed præuenit eam in benedictionibus, quia bis dat, qui citò dat; & tempore plus ſoluit qui ante tempus ſoluit, & ſapientia ptior ſe offert quærentibus illam:

illam: ideò etiam ne quo ſemel imbuta eſſet teſta ſeruaret odorem diu.

Spiritus itaque Domini, qui in creatione mundi ferebatur ſuper aquas, vt præſignaret quæ ipſo operante de illis producenda eſſent myſteria, quaſi in creatione noui & ſecundi mundi, qui per CHRISTVM futurus erat, de quo dicitur, *Deus erat in CHRISTO mundum reconcilians ſibi*, veternoſas primi parentis quiſquilias, quæ defixæ, & penè inſeparabiliter admixtæ erant humanæ naturæ, à Virgine Maria in horreo materno ventilando expurgauit, & futurum ſui, & CHRISTI vaſculum, de luto compoſitum, ſic decoxit, vt omni fragilitate, & mollitie originalis peccati adempta nullo igne, vel nulla aqua ſæcularis, vel carnalis concupiſcentiæ recrudeſceret, aut carnis ſtimulum recalcitrans vllatenus ſentiret. Si Iohannes Baptiſta ex vtero ſanctificatus eſt, quanto magis Maria? ſi tanta præconis præparatio, quanta debuit eſſe Matris iuſtificatio? & hæc de ſecunda.

Tertia dicitur veneratio nominis quod eſt nomen: *Et nomen Virginis Maria.* Dei innominabilis ſunt quædam nomina, non in quibus exprimatur, ſed quibus de ipſo aliquid dicatur, etſi non quod eſt; ſaltem quod non eſt, ne, ſi ipſum in eo quod eſt apprehendere non valemus; alium pro ipſo errando teneamus: multum eſt etſi non poſſis ſcire quod eſt, quia ſcientia eius confortata eſt, & non potes ad eam, ſaltem ſcire quod non eſt; ita enim nunquam vagando errabis, aut infra ſubſiſtendo hærebis, ſed ratione, ingenio, & fide explicatâ & expanſâ, curres poſt ipſum quantùm poteris, & pluſquam: *Non enim*, ait Dominus, *videbit me homo*, multò verò minus cognoſcet, *& viuet.* Eſt itaque præ cæteris Dei nominibus, quoddam ineffabile, quod vt dicitur, dici non debet niſi in ſuprema neceſſitate. Concedo quod ſummâ veneratione honoranda & excolenda ſunt omnia Dei nomina, & nullum nomen Dei aſſumendum in vanum: dedit tamen Filio ſuo vnum nomen quod eſt ſuper omne nomen, vt in nomine IESV, omne genu flectatur, cœleſtium, terreſtrium & infernorum.

Luc. 1. 27.

Exod. 33. 20.

Poſt illud autem nomen ſuperexaltatum in omnibus ſæculis, eſt hoc nomen MARIA, quod in conuentu angelico ſolemne ſemper habetur, & ad eius inuocarionem præſto ſunt ſuffragia cœleſtis exercitus: audito hoc nomine pericula diffugiunt, commoda redeunt, & inferna pertimeſcunt, perimuntur blaſphemi, deſperati reconciliantur, nullique difficultas recuperare gratiam, qui votorum ſuorum adiutricem habuerit Mariam. Cùm artus meos reſoluero in ſomnum, requieſcat in ore, & mente Maria; cùm euigilauero, labia mea aperiat Maria, cùm extremum emiſero ſpiritum, adſit Maria; cùm ad iudicium venero, occurre cum patrocinio ſancta Maria, non periclitabitur iudicium, cui Maria præſtauerit ſuffragium. Domina noſtra potiora de te & meliora quàm dicam expecto: hæc de tertia drachma ſufficiant.

Quarta eſt integritas conuerſationis, pupillares annos Virginis noſtræ diuina protectio & angelica ſic tutauit, vt nulla penitus damna ſuæ pudicitiæ aut integritatis, ſui facilitate, vel aduerſarii calliditate incurrerit. Cùm verò liberum eius arbitrium compedes infirmæ ætatis euaſiſſet, cooperans

gratiæ ſic ſe circulis regularis diſciplinæ & ſanctæ obſeruantiæ conſtrinxit, vt tota diuinorum amore mandatorum ſic conflaretur, vt quaſi deglutiens animæ ſuæ verba Dei mandaret, & riciprocè ſeipſam eorum medullis conferret: tria enim habuit colatoria, vnum quo ſe eliquauit in legem Domini & prophetas; alterum quo eandem ad ſe legem confluere faceret; tertium quo Verbi Diuinam ſubſtantiam tam in carnem ſuam, quàm in animam colaret, & coagulo Spiritus in Deum & hominem conformaret; Æquis ergo paſſibus mandata diuina & Virgo Maria ambulauit, ſicut Ezechiel

Cap. 1. 21. de ſanctis animalibus & rotis dicit, *Cum ambulantibus ambulabant, & cum ſtantibus ſtabant*; & vt breuiter quod ſenrio dicam, penè angelica religio æmulabatur huius ſolius terrigenæ conuerſationem; & mirabatur in terris comparari ſanctitatem proprio labore & gratiæ cooperatione, quam, maxima ſui parte decedente, ipſa retinuit gratia ſine aliquo labore. Quod ad

1. cap. 5. 23. Theſſalonicenſes ait Apoſtolus: *Ipſe Deus pacis ſanctificet nos per omnia, vt integer ſpiritus veſter & anima & corpus in aduentu Domini noſtri IESV CHRISTI ſeruetur*, plenè impletur in Virgine noſtra, & hæc de quarta.

Quinta eſt ex diuina lectione & meditatione, cœleſtium contemplatio: ſicut cibus inutilis eſt ſine digeſtione, ſic parum prodeſt lectio ſine meditatione; eſt autem plena corporis vegetatio, ſumptorum bona digeſtio: ſi-

Pſal. 1. 2. militer tunc valet lectio, cum aſſidua fuerit ſubſecuta meditatio: Vt enim de beato viro dicitur, quia, *meditabitur in lege Domini die ac nocte*; Lex enim eſt fluuius, qui de paradiſo egreditur, & diuiditur in quatuor capita, id eſt, literam, allegoriam, moralitatem, & anagogen. Volitat autem Domina noſtra, tanquam columba ſpecioſa ſuper riuos aquarum, vt ſe aſpiciat, & ſtatum ſuum cognoſcat, vel vt hoſtem inſidiantem fœtibus ſuis caueat, aut certè vt de proximo habeat balneum confeſſionis, & fontem deuotionis. Filiæ ciuitatis noſtræ frequenter ad aquas deſcendunt, familiaria colloquia ibi cum his quos in ripa inuenerunt, ſerunt, & de rumoribus tam futurorum quàm abſentium dulciter inſtruunt.

Quia ergo tentorium ſuum ibi Domina noſtra fixerat, de magno ſuo negotio frequens reſponſum à filiabus Hieruſalem accipiebat; ponebat ibi cum Iacob virgas populeas virides & amygdalinas, & ex platanis ex parte decorticans eas; vt in intuitu earum conciperet; maculoſa propter carnem ſimilem carni peccati; varia propter duas naturas Dei & hominis; diuerſo colore reſponſa propter dilectum, qui eſt candidus & rubicundus: virgas verò in canalibus ubi effundebatur aqua poſuit, quia in oculis ſuis, qui ſunt ſicut piſcinæ in Eſebon, propter aſſiduam compunctionem, viriditatem caſtitatis retinuit, quæ eſt virtus harum arborum. Poſuit & amygdalinas propter carnis macerationem, animæ paſſionem, conſcientiæ internam dulcedinem: poſuit & virgas ex platanis, propter charitatis amplitudinem; in tali intuitu Virgo concepit, Virgo peperit, & poſt partum Virgo permanſit & hæc de quinta.

Sexta eſt Angelica ſalutatio; à conuictu dicitur locus unde cuiuſque mores improbantur, vel approbantur: ſocialis enim anima vix caret vitiis illorum

aut virtutibus, cum quibus enutritur, vel diutius conuerſatur. Præuenta itaque Dei Spiritu Virgo Maria, & de religione Angelorum inſtruebatur, & exemplo illorum Deo magis ac magis placere informabatur: ſicut enim Moyſi dictum eſt: *Vide, omnia facito iuxta exemplar quod tibi in monte monſtratum eſt:* Sic Mariæ non de cortinis, ſagis, tabulis, baſibus, & columnis ligneis, argenteis, aut aureis vt Domino tabernaculum faceret, mandatum eſt; ſed vt in carne & anima ſua locum præpararet, & dictum & datum eſt. Sicut etiam canes cum famem patiuntur, locum vbi ſentiunt panem vel carnem, vel vbi accipere ſolent auidè repetunt, ſpem de præcedentibus gerentes, ſic Angeli redeuntes à Virgine, memoriâ ſuauitatis eius refricati quaſi famelici rurſus illam viſitare feſtinabant, & ſi qua referenda eſſent, non defraudabant. 25.40.

Quia verò naturalis affectus ſe ſe reſtringendo à pluralitate, ad ſpecialem familiaritatem coarctat, vt eò ampliùs diligat, quò ſe in vnum conglomerat, vnde in canticis dicitur: *vulneraſti cor meum ſoror mea ſponſa, vulneraſti cor meum in vno oculorum tuorum, & in vno crine colli tui*, id eſt in ſolâ mei contemplatione & dilectione, Gabrielis oculus cum Mariæ ſpiritu, fauente Deo, impreſſus internuncius fieri accelerauit; ſuo itaque voto & Domini mandato, notum ſibi thalamum intrauit, & familiaritate pleniſſima notam verbis eatenus ignotis ſalutauit, & fidelis interpres diuinæ iuſſioni nec addidit, nec ſubtraxit, cauſam docuit, cœleſtibus blandiciis puellam deliniuit, ſexum inualidum roborauit, negotium iam inchoatum retulit & continuò conſummandum prædixit, rediturus abiit. Virginis aluus de alueis gratiæ repletus vt credidit, concipit, ſibi nihil attribuens, Deo ſoli cui ſubeſt quicquid decreuerit facere, ſeipſam expoſuit; & hæc de ſexta. Cant. 4.9.

Septima Verbi Incarnatio; huius drachmæ nec in cœlis, nec in terris, nec in omnibus abyſſis inuenitur pretium; tanti enim eſt, vt in ea conſtet totius humanæ creaturæ æſtimatio, & redemptio; iræque paternæ placatio. Hæc eſt illa Ioſeph talaris tunica, quæ myſterio Incarnationis IESVM veſtit, & diſtincta ſaphyris fila miraculorum in ſubtegmine paſſionum variâ texturâ connectit. Huius texturæ, id eſt Dominicæ Incarnationis nec vnum potuit filium interrumpere improba & importuna hæreticæ prauitatis, vel tyrannicæ poteſtatis temeritas: de hac minus dicit, qui plus conatur dicere; credi nimirum poteſt, dici non poteſt; hæc de ſeptima.

Octaua ſimilis eſt huic, quæ eſt noui partus exultatio & admiratio; de hoc partu non eſt ſermo in lingua mea, quia nec littera, nec ſyllaba, nec oratio imperfecta ſoluit corrigiam huius calciamenti, ſicut veraciter proteſtatur vox clamantis in deſerto. Quanta enim virtus parientis ſine corruptione? quis partus ſine labore? in hoc partu natura ſuccumbit, præualet gratia, ſupra conſuetudinem eſt, quod extra rationem humanitatis de diuino tantùm, non de humano pendet arbitrio. Duabus alis Seraphim velant hoc myſterium, ne vana Philoſophia, aut improuida curioſitas profanare præſumat Sanctum Sanctorum; & hæc de octaua.

Nona eſt in terris converſatio. Ille qui ſolebat ante incarnationem ſuam reſpicere de cœlo per feneſtras, proſpicere per cancellos, dum latenter ſua

beneficia, quibus vellet exhiberet, nouiſſimè per feneſtram orientalem tanquam ſol meridianus progrediens, communicauit in aſſumpto hominis habitu, tam in cibo quàm in potu, & aliis hominum neceſſitatibus, fratribus, quibus per omnia debuit aſſimilari. Maternis itaque vberibus lactatus, geſtatus vlnis, & aliis infantiæ ſubſidiis exhibitis, more ſuo qui beatius reputat dare quàm accipere, dabat lac quod ſugebat, ſicut & carnem ſanctificauerat quam acceperat, venaſque quaſdam prælibationis futuri gaudii iam ſubmittebat, quæ Matri, præſentis eſſent laboris ſolatium & futuræ remunerationis certiſſimum pignus.

Quid igitur Mariæ deerat, cui Deus Filius cohabitabat? Sed timebat interruptionem, cùm audiret Filii paſſionem; tandem timor quem timebat accidit ei: paſſus eſt Dominus, mortuus, & ſepultus, & turbata eſt ad ſeipſam anima eius vſque ad mortem, reſurrexit verò tertiâ die, & non meminit præſſuræ propter gaudium; deinde aſcendit in cœlum ſedens ad dexteram Patris, vnde non mœrore, & deſperatione lucernam extinxit, immò ampliùs accendit, & euertit domum, quia erexit animum ſupra corpus & mundum, & quæſiuit diligenter, quem amabat ardenter, donec inueniret illum hodie aſſumpta ad æthereum thalamum, in quo ſedet ſtellato ſolio.

Ecce iam reſidet iuxta Regem, quæ aliquando ſtabat iuxta crucem; ibi aſpexit Filium crucifixum; hic attendit gloria & honore coronatum: ibi Iudæos frendentes de inuidia, & crudelitate, hîc Angelos feruentes de obſequio & dilectione, ibi contumeliam, hîc gloriam; ibi gladius, pro his quæ fiebant ipſius pertranſibat animam; hîc in recompenſatione æterna iubilatio replet animam, ad quam ipſâ interueniente perducat nos filius eius & Dominus IESVS, qui cum Patre & Spiritu ſancto viuit & regnat per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

DE EIVSDEM BEATISSIMÆ VIRGINIS MARIÆ ASSVMPTIONIS.

SERMO IV.

REginæ cæli, cui totius vitæ meæ dedicari exopto obſequia, ſolito deuotiùs me famulaturum in eius Aſſumptione exhibeo; nil autem ſumpturus de noſtris promptuariis, neceſſaria in opus tantæ ſolemnitatis de theſauris ſapientiæ refundi ſupplico impendia. Adeundus itaque, & adorandus Agnus qui in medio throni ſedet, erogaturus de throno gratiæ, vnde refiguremus Salomonis grandem thronum de ebore: Aſſumpta enim & tranſlata eſt glorioſa Domina hodie de throno gratiæ ad thronum gloriæ, &

de eburneo caſtitatis, migrauit ad ſydereum claritatis, pia in primo, neminem iudicans, piiſſima in ſecundo, reos liberans, propitiatrix in primo, reconciliatrix in ſecundo.

Accedamus ergo ad vtrumque thronum tam eburneum, quàm ſydereum, & demiſſo vultu ad terram imaginemur tam formam compoſitionis, quàm gloriam ſignificationis. Salomon enim filius Dauid, nec hominum ſumptus in artificio throni ſui præteriuit, nec pondere virtutis euacuauit, nec ſapientiæ fines exceſſit: ſpecies itaque bona, melior ſapientia, ſignificatio optima: ſpecies delectat, ſignificatio inſtigat, ſapientia ſatiat: occupatione ſpecies te detineat, ſubſidio ſignificatio, remedio ſit ſapientia. Mentem eleuat ſpecies, ſignificatio ſuſpendit, ſapientia excipit. Litera in ſpecie, allegoria in ſignificatione, ſenſus moralis in virtute ſapientiæ.

Fecit itaque Rex Salomon thronum de ebore grandem, & veſtiuit eum auro fuluo nimis, &c. fecit ſapientia Dei ſanctam Eccleſiam, fecit & Dominam noſtram, non vt alia opera, ſed ſuper omnia opera ſua; nec enim ſponſam mutaturus eſt, nec matrem aliam habuit, vel habiturus eſt. Quid ſponſâ dulcius? quid matre venerabilius? de matre carnem ſumens, quieuit in eius vtero velut in throno eburneo, ſponſæ adherens omnia ſua communicauit, & de thoro ad thronum promouit; Matris quoque non immemor, delatio obſequii in terra peregrinationis ſuæ, ſicut hoſpitium thori & throni eius ſine moleſtia paſſa vel illata aliquandiu occupauit, ſic hodie Matri iuxta thronum ſuum de lapide ſaphyro propter gloriam deitatis, appoſuit thronum de ebore, propter incomparabile meritum virginitatis. Nam grandem thronum de ebore fecit Salomon archetypum huius, id eſt, figuratiuum, ebur ſiquidem eſt os, detracta carne, elephantis: & Virgo noſtra in carne, præter carnem vixit. Fortius verò caro ſeparata eſt ab oſſe, cum omnis mortalitatis corruptio abſorpta eſt in hac Aſſumptione.

De ebore ergo grandem thronum fecit, vel de Virgine, carne purificatâ, & corde dilatatâ, Verbum carnem aſſumpſit, vel cùm ex regula ſuæ inſtitutionis, & abyſſo profundæ benignitatis, in vlnis angelicis matrem ſuam IESVS cum omni veneratione eleuatam collocauit hodie in ſuis & paternis præclaris manſionibus: thronum ibi ſole & luna præcedentem, maternæ gloriæ competentem; ſuperna ſydera, ab æterno iam præparauerat. Omnis hodie exempta eſt quæſtio & dubitatio cuiuſnam eſſet gloria, quam poſt IESVM angelica ſublimitas verebatur attingere, & ſanctorum nullus audebat vendicare: nil diuinam præpoſteraſſe, vel vanè conſtituiſſe prædeſtinationem hodie probatum eſt, quia ſoli Mariæ hoc ſolum ſolium debebatur, & nulli alii aptaretur. deſunt aliqua.

A tempore autem Salomonis in throno æquitas; in ebore caſtitas, in ſcabello humilitas, in auro ſapientia, in ſex gradibus, promotio à minimis ad maiora; in rotunditate conſummatio; in parte poſteriori, finis huius vitæ, in duabus manibus miſericordia & veritas; in duobus leonibus Deus, & diabolus, vel timor mortis & inferni, in duodecim Leunculis, in omni actione & cogitatione ambigua ſedulitas, vnde Iob: *Verebar omnia opera mea.* Iob. 9. 28.

Sex gradus, habitus vilitas, geſtus maturitas, cibi & potus ſobrietas, ver-

borum vtilitas, lectionis ſagacitas, orationis aſſiduitas; his gradibus excellebat & excedebat thronus eburneus præ omnibus habitantibus in terra: quorum habitus ſuperfluus, geſtus inordinatus, victus immoderatus, ſermo vanus & otioſus, meditationis, & lectionis rarus aut nullus acceſſus, orationis vultus incognitus; dilectus eius ab hoc vltimo gradu ſanctitatis inuitat matrem ſuam, dicens, veni à Libano, veni ad ſummum gloriæ gradum in dextris filii?

DE EADEM.

SERMO V.

Cant. 1. 7. *QVid videbis in Sunamite niſi choros caſtrorum?* Dies venerabilis, Virgo ſingularis, & proceſſio hodierna ſpecialis, & ſonus tam in cœlo, quam in terra pleniſſimæ iubilationis, fœlix viſio, grandis exaltatio, admirabilis iuſtitiæ & pacis Matris & Filii deoſculatio, & inſeparabilis confeſſio. Interim Pater ſic honorans non ſuam conjugem, ſed tamen vnigeniti ſui chariſſimam Matrem, quaſi congratulans alloquitur Filium dicens; quid videbis in Sunamite niſi choros caſtrorum.

Iam ante ex quo Filius eiuſdem Virginis aſſumptus eſt in cælum & ſedet à dextris Dei, flagrantiſſimis exæſtuabant deſideriis Angeli miniſtratorii Spiritus, ſecum habere qualem qualem illam fœminam, de cuius carne & ſanguine videbant in Rege, & Domino ſuo, humanam naturam in ſede maieſtatis ſuper ſe collocatam. Alii frequenter accurrebant ad ipſam, alii clamabant: Cant. 6. 12. *Reuertere reuertere Sunamitis, reuertere, reuertere, vt intueamur te*; non eſt indigna cælo, quæ talem, & tantum fructum protulit ex vtero; fons valde purus ex quo deriuauit tam eximius riuus; caro omninò incorrupta, de qua ſumpta eſt caro Verbo vnita; grata anima, de qua profluxit gratia, quæ pro omnibus guſtauit mortem, quam abſorbuit per reſurrectionem: non negamus illi noſtrum conſortium, cui perpetuum paramus obſequium; neque in numero, neque in conſortio noſtro remanebit, qui non in eius honorem iurauerit, & omnem ſubiectionem exhibuerit.

Choris itaque ordinatis quiſque ordo Angelorum, Archangelorum, Virtutum, Poteſtatum, Principatuum, Dominationum, Thronorum, Cherubim & Seraphim occurrat venienti Reginæ noſtræ ad Patrem Filii ſui, & ad eumdem Filium, & Spiritum Sanctum, cuius eſt honorabile templum; Longa dilatetur proceſſio, ſtet quiſque in ordine ſuo; veniant nobiſcum Patriarchæ & Prophetæ, vt illi ſtupeant ſtirpem ſuam in virgine ſic honoratam; illi gaudeant prophetiam ſuam ſic adimpletam; adſint Apoſtoli qui iam aſſociati ſunt vobis, deinde Martyres, Confeſſores, nec non & Virgines: qui matrem non honorat, filium non amat.

O Domine IESV, & nos cum Patre de noſtra parte dicimus; *quid videbis in Sunamite niſi choros caſtrorum*? credimus quod loquimur, & propter quod loquimur: omnia quæ in cælo ſunt, à Deo ſunt, ordinata ſunt: ibi nulla inordinatio vbi nulla commotio; ibi omnis ordinatio, vbi Dei tenetur iuſſio, & habetur inconcuſſa viſio. Nos verò terrigenæ & patimur malas commotiones, & ſæpe committimus inordinationes: ob reuerentiam Dominæ noſtræ ſaltem hodie comprimamus omnes malas commotiones, & reprimamus inordinationes, vt in Sunamite noſtra chori caſtrorum inueniantur, non chori tympaniſtriarum, aut hyſtrionum, Seniores, priores, iuniores adoleſcentes, infantes oculos teneant, manus contineant, ora aperiant, aures inclinent, pedes ad malum non moueant; hoc exterius, quid intrinſecus?

Congreget ad ſe cor omnes animæ ſenſus, omnia interiora ſua ordinet, proceſſionem, caſtra Dei ſtatuat, vt in die Virginis, caſtitatis metas, nullus motus mentis, vel corporis excedat: ornatus caſtitatis veſtitus humilitatis Virgo recognoſcit: in eius proceſſione non reputatur, qui impudicitiâ, & immunditiâ deturpatur? quid videbis in Sunamite niſi choros caſtrorum? Deus Pater ad Filium de Aſſumptione matris ſuæ loquitur. Quid videbis in Sunamite, &c. Gabriel quoque Archangelus, cuſtos & paranymphus Virginis, cuilibet de ſociis ſuis ſic loquitur. Quid videbis in Sunamite, &c. Alloquitur etiam Spiritus ſanctus Eccleſiam quæ in terris peregrinatur, vel in cælis gloriatur dicens; quid videbis in Sunamite, &c. in Patre eſt congratulatio, in Archangelo admiratio, in Spiritu ſancto commendatio, ſiue aſſignatio, huius celeberrimæ Aſſumptionis.

Quærendum itaque quare ſub nomine Sunamitis ſapientiſſimus Salomon præſignauit Aſſumptionem tantæ Virginis & qui ſint chori non aliorum, ſed caſtrorum; chori enim ſunt clericorum, chori adoleſcentularum, & chori militum. Chori clericorum ſunt chori Pſallentium, chori adoleſcentularum, ſunt gaudentium, & ludentium, chori militum ſunt pugnantium & bellantium. In choro clericorum quæritur conſonans modulatio, in choro adoleſcentularum delectatio, in choro militum, fortitudo. Triplex iſte chorus Dominæ noſtræ hodie famulatur. Cantant Angeli vt clerici, ducunt choros vt adoleſcentulæ, militant contra aërias poteſtates, ne audeant occurſare; fremunt dentibus, & clamore rugiunt, inuidiâ tabeſcunt, audientes puellam, matrem miſericordiæ ad thronum gratiæ, ſuper choros Angelorum aſcendiſſe, vnde princeps eorum ſicut fulgur cecidit.

DE EADEM.

SERMO VI.

Can. 6. 8. *VNa eſt columba mea.* Domeſtica familiaritate, & omni creaturæ inexperta dulcedine verus Salomon jocundatur ad columbam ſuam, quæ eſt Regina Angelorum, quæ eſt Virgo Virginum, pia Maria, dùm in eius viſceribus per ſuam ſapientiam, humanam fatuitatem ad columbinam reuocat ſimplicitatem; cùm ſale cœleſtis ſapientiæ redintegrat naturæ noſtræ corruptionem. Vna eſt, inquit, columba mea ſiue natura, quam de matre ſuſcipio, ſiue Virgo de qua & in qua diuinæ & humanæ naturæ matrimonium coniungo. Vna eſt columba mea Eccleſia ſponſa; Vna eſt columba mea Mater Virgo Maria. Vnus & vnicus nec viduam, nec repudiatam volo, nec alii viro coniunctam: vnam quæro columbam.

Deſidero vnam ne diſcordet à voluntate mea; columbam ne ſit nimiùm
2. Cor. 11. 2. aſtuta, vnam iuxta Apoſtolum; *Deſpondi*, inquit, *vos vni viro virginem caſtam exhibere CHRISTO*; columbam ne plus ſapiat quam oportet ſapere, ſed ſapiat ad ſobrietatem; vnam propter amicitiam, columbam propter gratiam. Quis enim non diligit matrem aut ſponſam? quis matri aut ſponſæ non confert omnem gratiam? & matrem itaque, & ſponſam volo habere totus totam, caſtus caſtam, pulcher pulchram, pius piam, impollutus impollutam, vnus vnam, ſimplex columbam: mater non habet alium filium, nec ſponſa alium ſponſum. Vna fide, columba ſimplicitate; vna vnanimitate, columba manſuetudine. Vna eſt inquit, columba mea.

Cauſa non prætereunda cur tantæ ſapientiæ, tantæ potentiæ, & tantarum diuitiarum Rex Salomon, tam miris præconiis, & medullatis prærogatiuis non ſolùm verbum extulit neſcio quam columbam ſuam; ſed etiam in librorum ſuorum ſuperexcellentiſſimo ſcripto commendauerit; attendendum itaque quia verba profunda ex ore viri, ſacratiſſimum quid in profun-
Pſ. 106. 24. do ſuo continent, iuxta quod in Pſalmo legitur: *Ipſi viderunt opera Domini & mirabilia eius in profundo*; Præuiò itaque gratiæ lumine, & ſi non ſufficiamus penetrare hoc ſanctuarium, tamen proſternimur adorare, & tanquam ſanctas reliquias tangere. Sacro ſancta virgine mundum per natiuitatem ingreſſa, officiales angelicæ virtutes ſancta curioſitate puellam, veſtigiis diuinæ prædeſtinationis inſignitam luſtrantes, vt eſt conſuetudinis rem nouam in ſæculo repertam in ſupernis palatiis referentes, & quid hoc eſſet humiliter inquirentes à regalibus ſedibus audiunt. Vna eſt columba mea, una eſt matri ſuæ, electa genitricis ſuæ; tanquam ſi diceret; quæ nata eſt extra & ſupra numerum fœminarum, eſt extra & ſupra meritum omnium mulierum.

Vna

Vna eſt in toto genere humano non habens ſimilem columba; eſt in angelica puritate & dignitate, propter diuinam generationem non habens æqualem; mea, ſi Filius loquitur mater, ſi Pater, Filii mei mater futura. Vna eſt matri ſuæ ſingulari dignitate electa genitrici ſuæ, diuina prædeſtinatione; vna eſt integritatis incorruptione; columba eſt obumbratione Spiritus ſancti, qui ſuper Dominum apparuit in columbæ ſpecie, mea dilectione, mea electione, mea conceptione, mea generatione. Huius pennæ deargentatæ niue dealbabuntur in Selmon; pennæ ſunt actio & virginalis contemplatio, quæ dealbabuntur per caſtitatem niue, id eſt, incomparabiliter in Selmon, quod interpretatur vmbra, id eſt, in Verbi conceptione Spiritus ſancti obumbratione. Columba iſta in natiuitate fuit candida vt lac, in conuerſatione & profeſſione caſtitatis, vt lana, in conceptione vt nix, deinde iam cœleſtis facta, in partu vt luna, in aſſumptione vt ſol, ſiue vt caſtrorum acies ordinata; hæc columba paſcitur de menſa Dei, cubat in meridie in lectulo Salomonis, reſidet in ferculo, dormit in thalamo, deambulat in horto, portat in cella, honoratur in cælo coronâ aureâ cum Filio ſuo IESV CHRISTO Domino noſtro, qui eſt benedictus in ſæcula. Amen.

DE EADEM ASSVMPTIONE.

SERMO VII.

VIrginitate nulla virtus Deo vicinior, Angelis nulla familiarior, Sanctis in carne poſitis nulla appetibilior, quia pene omnibus aliis virtutibus rarior. Hæc regnum & principatum ſuum tempore prædeſtinato in glorioſa Domini Matre collocauit; nec fuit Angelicus Spiritus purior in cælis quàm vterus Virginis in obumbratione Spiritus ſancti, & conceptione Filii ſui. Adhæret quidem Deo Angelus obſequendo, aſtando, & miniſtrando; ſed non ſe in vna eademque perſona cum illo vniendo: quid autem caro virginis? nonne fuit præiacens materia, de quâ opifex Trinitas naturam humanam fabricauit, quam inſeparabiliter vniuit Verbo Dei vnâ ſimul operatione, non tamen eadem Trinitatis aſſumptione.

De hac ſanctificata maſſa partem ſibi Filius Dei aſſumpſit, quam ſtatim aſſumendo deificauit, & tam illa quàm de illâ, in tota protoplaſti maſſa, tam redemptione, quàm ſanctificatione operatus eſt ſalutem totius eiuſdem humani generis; ac deinde ſpreuit, dereliquit, oblituſque eſt lectuli ſui, cubiculi ſui, templi ſui, ortus ſui, paradiſi ſui, Matris ſuæ? Abſit, *Etſi* Iſai.
Mater, inquit, *oblita fuerit filii ſui, ego non obliuiſcar tui?* Nemo carnem 49.15.
ſuam odio habet, nec IESVS diſtulit quidem in matre vincula carnis ſoluere, nec deſtitit manſionem iuxta ſe etiam parare.

Equidem indignum eſſet alium interponere inter ſe & Matrem in cælo, in cuius vtero coagulatus eſt ineffabili ſacramento: nam quod in oratione dominica dicitur, fiat voluntas tua ſicut in cælo & in terra, ſcilicet mater Filio ſic loquitur, fiat voluntas tua ſicut in cælo & in terra, quaſi, quia Fili, elegiſti vt haberes Matrem, ſuſcipe vt excipias inter Angelos aſſiſtricem. Nemo plus iuris habet in carne, in facie tua, quàm Mater tua. Cedo, inquit Filius & concedo; veni electa mea, & ponam te in thronum meum. Dixit & factum eſt, qui dixit, fiat lux & facta eſt lux, qui ſemel loquitur, & ſecundò idipſum non repetit, quia verbum eius manet in ſæculum ſæculi.
Pſ. 88. Sed thronus tuus ô Deus? ô Domina qualis eſt? Pſalmiſta dicit: *Et thronus*
30. *eius ſicut ſol in conſpectu tuo, & ſicut luna perfecta*; fortè ideò admirantes cæ-
Cant.6. leſtes virtutes dicunt *Quæ eſt iſta quæ aſcendit quaſi aurora conſurgens, pul-*
9. *chra vt luna, electa vt ſol, terribilis vt caſtrorum acies ordinata*? Vt aurora confitentibus; vt ſol ſanctis ſuſcipientibus, vt caſtrorum acies ordinata malignis ſpiritibus: inuocant illam conuerſi, amant illam iuſti, exorant peccatores, timent dæmones, inualida ſunt caſtra dæmonum aduerſùs Do-
Cant.1. minæ noſtræ caſtrorum acies, de quibus in canticis dicitur; *Quid videbis in*
7. *Sunamite niſi choros caſtrorum*. Hæc Sunamitis placet regi ſua ſpecie; ſenem Regem conſeruat caſtitate, & fouet calore ſapientiæ. Quæ tam ſpecioſa
Cant. quam illa cui dicitur: *Tota pulchra es amica mea*, & item: *Quàm pulchra es*
7. 6. *amica, quam pulchra in deliciis chariſſima*!

Hanc antiquus dierum præelegit, & dedit ei Filium ſuum: hæc Dei præcordia pene iam tepentia, deficiente charitate in humano genere calefecit, & cùm adhuc peccatores eſſemus, propter nimiam charitatem ſuam Filium de virgine incarnari conſtituit: hæc ſapientiſſima ſicut decipere neminem voluit, ſic à nemine decipi potuit. Si vnquam in creatura ſua Creator proportio-
Sap. 8. nem aliquam reperit, ſolam iſtam hoc priuilegio prætitulauit; *Cùm eſſem*,
20. inquiens, *immaculatus veni ad corpus incoinquinatum*. Quid itaque poten-
Eccli. tiſſime videbis in Sunamite. *In me*, inquit Sunamitis, *gratia omnis viæ &*
24. 25. *veritatis*; *in me omnis ſpes vitæ, & virtutis*; Duo ſunt via & patria; in via gratia, in Patria, veritas: in me gratia omnis, ſiue gratia omnis viæ & veritatis; nulla gratia in qualibet via veniendi ad patriam niſi per Dominam noſtram, cuius Filius eſt ille, ſine quo nihil poſſumus facere: rurſum in illa eſt gratia omnis veritatis, quia gratia & veritas per IESVM CHRISTVM facta eſt, nec habebit veritatem in patria, qui non amat CHRISTVM in via.
Luc.10. Iſta viſio, id eſt cognitio filii, eſt in Matre, quia ſicut de Patre dixit, *Ne-*
22. *mo nouit Patrem niſi Filius, & cui voluerit filius reuelare*; ſimiliter de Matre poteſt dici, nemo nouit Matrem niſi Filius, & cui voluerit filius reuelare. Non abſurdè verò ſic poteſt legi; quid videbis in Sunamite, vt ibi quæratur non de his quæ intus videri non poſſunt, ſed de his quæ circa Sunamitem fiunt; vnde ſubdit, niſi choros caſtrorum. In authenticis itaque libris, non in adinuentionibus phantaſticis quærendum eſt de choris caſtro-
num. 2. rum: legimus in numeris: locutus eſt Dominus ad Moyſen & Aaron dicens,
2. ſinguli per turmas, ſigna atque vexilla, per domos cognationum ſuarum

caſtra metabuntur filii Iſraël per gyrum tabernaculi fœderis. Iudas ad orientem figet tentoria; & ne ſupra modum ſermonem protendamus, compendiosè dicamus quod circa tabernaculum fœderis, quod intelligimus corpus & animam Virginis, omnes filij Iraël caſtra metantur.

Omnes autem filii Iſraël ſunt omnes fideles, tamen vtique conſtituuntur per ſingulas plagas, Iudas, Yſachar, & Zabulon ad orientem, Ruben, Simeon & Gad ad meridiem, Ephraïm, Benjamin & Manaſſe ad occidentem, Dan, Aſer & Nephtalim ad Aquilonem. Iudas, confeſſio, Yſachar, merces, Zabulon tabernaculum fortitudinis, iſti ad orientem cantant: Orietur ſtella ex Iacob. Ruben videns, Symeon auditio, Gad fœlicitas, iſti ad meridiem cantant. Tota pulchra es amica mea, &c. Ephraïm frugifer, Benjamin filius dexteræ, Manaſſe obliuio: iſti ad occidentem cantant: Surge propera amica mea, veni columba mea. Dan judicium, Aſer beatus, Nephtalim conuerſio: iſti ad Aquilonem cantant: Surge Aquilo, hyems tranſiit, imber abiit, & receſſit, flores apparuerunt in terra noſtra. Ecce habet Sunamitis choros caſtrorum, qui circundant eam tanquam flores roſarum & lilia conuallium; aſtitit Regina à dextris filii circundata varietate, *Circundate Sion*, ait Pſalmiſta, *& complectimini eam.* Pſ. 47. 13.

DE EADEM.

SERMO VIII.

Congratulamini mihi quia inueni drachmam quam perdideram. Hæc eſt diei præſentis ſolemnitas, in qua nihil vacat in cælis à laudibus, nihil in Eccleſia Dei, quæ in terris peregrinatur à ſanctis ſupplicationibus; aſtrorum enim eſt pro ſua ſorte fœlix laudatio, quibus nulla de beatitudine vera contingere poteſt diminutio. In hoc verò exilio peregrinanti per fidem; tantò ſtudioſiùs protendenda eſt ſupplicatio, quantò periculoſiùs differuntur à regno: in ſe ſe tamen replicantur, & reuolutione orbiculari reuoluuntur & Chriſtiana deuotio, & Angelica exultatio; nos quidem in ſpe, illi verò ſunt in re; ſicut autem res exhibet præmium, ſic ſpes comparat meritum. Luc. 15. 9.

Quare autem de cælo deſperaremus præmium, cui hodie de terra, & genere noſtro tam eximium intulimus commercium? numquid ingratitudo habet locum vbi gratia ſempiternum obtinet domicilium? plenam gratiâ ad gratiæ remiſimus palatia, refluant itaque ſtillicidia gratiæ ſterilitati noſtræ ſuperintenſæ. Plena & repleta Dei bono regio gratiæ & gloriæ, ne Dominæ noſtræ aſſumptio fiat doni cæleſtis in nobis euacuatio. O Domina noſtra, quæ animarum fidelium tibi congratulatio, ſi abſque recompenſatione in cælis transferas, & quod ab illis acceperas, & quod à nobis? Dignum eſt, vt tantus theſaurus tali muro circuncingatur, tali cuſtode tutetur, tali repoſitorio includatur.

Eccleſia quoque piam tuam retineat memoriam, quâ dæmones ejiciat, vitia expellat; tentationes compeſcat, motus inordinatos componat, meatus dulciſſimæ compunctionis aperiat, ſalubres, & ſuaues guſtus cœleſtis patriæ infundat, fructum ventris eius in altari dentibus noſtris & labiis ruminandum quotidie deferat. Tunc planè exultabimus & lætabimur in te, ô Domina, memores vberum tuorum; Vbera tua fluunt angelicis ſpiritibus illa ſuauiſſima, quæ confecerunt filii tui manus tornatiles, aureæ, plenæ hyacinthis. Vident enim ſuper ſe Verbum carnem factum, gloria & honore in homine aſſumpto coronatum; & de illa ineffabili contemplatione tam jocunda perfunduntur delectatione, vt nec inopia dimidiet deſiderium, nec ſatietas afferat faſtidium.

Adhuc vbera tua effluunt iuſtis & bonis famulis Dei mel piæ affectionis, cuius deguſtatione, amaritudines ſæculi dulceſcunt, & carnis illecebræ vileſcunt; eatenus vt mens plena virgineo melle, ſtupida & penè inſenſibilis blandimentis carnalibus efficiatur, vt cum Berzellai dicat: *Numquid ſenſus mei vigent ad diſcernendum ſuaue aut amarum, aut delectare poteſt cibus & potus, aut audire poſſum vocem cantorum atque cantatricum.* Quæ de effluentia verborum Virginis Mariæ mens benè eſt læta, ſic omnium eſt terrenorum appetituum oblita; non ſolùm verò verba fluunt, ſic vel effluunt; ſed etiam pereffluunt vſque ad peccatores terræ, quia CHRISTVS IESVS Filius eius, venit in hunc mundum peccatores ſaluos facere.

2. Reg. 19. 35.

Definet mater lactare, quos Filius eius venit ſaluare? immò abſtinere poterit Mater miſericordiæ lactis pleno gurgite non alere, pro quibus Filius ſuus potuit & voluit ſpiritum exhalare? Nec os, nec manum, ô domina noſtra, ad Angelicam porrigimus portionem, quia beſtia, quæ tetigerit montem lapidabitur. Habeant ipſi primogenita ſua, ac proinde primam guttam de ſocietate tua, quia ſeruauerunt ſua domicilia; nec abierunt poſt Sathanam, qui tertiam partem ſtellarum traxit poſt ſe. Succedant ſecundo loco fideles & iuſti, quorum eſt ſedere ſuper ſedes duodecim, & iudicare duodecim tribus Iſraël, vt de torculari tuo, cuius animam pertranſiuit gladius, circumferendo ſtigmata IESV in corpore ſuo, ſecundam exprimant guttam, & ſua ſaltem de mutatione tua deſideria conſolentur.

Nos verò quorum os amaritudine plenum eſt & dolo, quam participationem cum virginali caſtitate & puritate atque manſuetudine habere poterimus? ſed certè nulla nutrix tam ſedula circa alumnum ſuum, quomodo tu beniginiſſima erga confitentem, & ad cor reuertentem Chriſtanum. Licet autem infantulus infantilibus contaminetur prurulentiis, non tamen ideò abiicit eum à ſe, quæ curam eius ſuſcepit, non vbera negat; ſed lauat balneo, & lacte ſuo reficit: ô miſericordiſſima, tu quid; facies noſtra impletur ignominiâ ab oculis noſtris, velut pannus menſtruatæ etiam iuſtitiæ noſtræ; quantò magis iniuſtitiæ?

Piatum piiſſima auerte faciem tuam à peccatis, donec deleantur tuâ miſeratione, donec tegantur tuâ interceſſione, & pœnitentiali ſatisfactione tergantur. Beata vbera tua, quæ Angelos paſcunt, iuſtos reficiunt, peccatores alunt: exultat ſpiritus tuus de ſocietate Angelorum, anima tua gaudet

de imitatione iuſtorum, congratulatur anima & ſpiritus de pœnitentia & conuerſione peccatorum. Vultum & manus, os & cor, mentem & animam, interiorem & exteriorem ad te conuertimus hominem; poſt te pleno ore vociferantes, ſalus noſtra in manu tua. Reſpiciat ſuper nos miſericordia tua, non ſe contineant ſuper nos mollia illa viſcera tua, quæ cœli rore irrigata ſolent ſtillicidia ſtillantia ſuper terram pluere, & de profundiſſimis peccatorum voraginibus lapſos & penè deſperatos releuare. Videſne Domina noſtra quia ſæuo & aperto ore draco ille rufus miſeras aniamas noſtras dilaceret, rapiat, deuoret, & quaſi pene in ſeceſſum ſuum protrahat?

Attendis quàm indecenter natura noſtra dehoneſtetur, de qua tu originem, & IESVS Filius tuus ſuſcepit carnem; tantis iam afficitur ludibriis, vt nulla dæmoniacæ ſuperſit ſpurcitiæ macula, quam non ſit experta humana luxuria. O caro tua, ô caro noſtra! quis chaos tantum interpoſuit inter nos, vt tua cælos vincat, & ſuperet munditia noſtra, quamquam conſobrina ſit & germana, corrumpatur tantâ immunditiâ, quantam non tolerat vlla patientia. Quanquam autem de tam miſera ſorte peregrinandi conditio me abeſſe non ſinat; tamen lacte tuo, & ſanguine Filij tui cubile mentis aſpergens, tàm tuo ſuffragio, quàm illius patrocinio confido eripi, & inter curiæ tuæ adoleſcentulas, ſaltem poſt dignas pœnas admitti. Nam vox illa tua tanquam turturis caſtiſſimæ audita eſt in terra noſtra dicens, Congratulamini, mihi deſperationem excuſſit, ſpem reddidit, animum erexit, vt qui malorum conſcientia depreſſus iacebat in auditu iocundiſſimæ vocis reſpirauerit, & quaſi de graui ſomno euigilauerit. Vox enim quæ de cælo fit, non ſolum mentem pulſat ſed & adiuvat, pulſat vt ſe mens aduertat, adiuuat vt ad Deum conuertat. Ad Deum verò conuerſa ire properat. In itinere poſita etiam laſſa clamat trahe me poſt te manum tenens porrectam, exultat, curremus inquiens in odore vnguentorum tuorum. Perueniens exultabimus & lætabimur in te. Denique proloquens pro his qui remanſerunt dicit, memores vberum tuorum ſuper vinum recti diligunt te. Sic omnes à minimo qui vocem eius audit vſque ad illum qui ad palatium peruenit congratulantur tibi ô Domina noſtra.

DE EADEM BEATISSIMA VIRGINE.

SERMO.

VEni in hortum meum ſoror mea ſponſa, meſſui myrrham meam cum aromatibus meis. Tam de gremio vniuerſalis Eccleſiæ, quàm de vtero Virginis Mariæ, alloquitur CHRISTVS vtramque dicens; veni in hortum meum ſoror mea ſponſa. Soror autem ejus eſt Eccleſia, quia & ipſe conceptus de Spiritu ſancto, natus ex Maria Virgine; & Eccleſia ex eodem Cant. 5. 1.

Spiritu regenerata; ſicut ipſe eſt Filius Dei vnione perſonæ, ſic ipſa filia Dei adoptione; ſponſa quoque propter duarum naturarum, id eſt diuinæ & humanæ conſenſum communem, ſeu cohabitationem indiviſibilem. Virgo autem cùm ſit mater ſecundum carnem, neque ſoror, neque ſponſa Math. 12. 49. appellatur, niſi ſecundùm ſpiritum; vnde; *Quicunque fecerit voluntatem Patris mei, ipſe meus frater & ſoror & mater eſt.*

Domine nihil difficiliùs quam te inuenire: ſcio quidem te vbique eſſe, ſed clauſa vbique occurrit janua, quæ te negat, quæ te celat eſſe etiam vbi es: etſi hoc multum eſt quod dixi, celat eſſe, tamen verum eſt, non ſinit vel præſtat videre quod es, aut vbi es, ſol enim es, immo candor ſole clarior: impedit ergo ne videam aut mea cæcitas, aut tua claritas. Nil autem mirum ſi cæcitas impedit viſum, quia priuatio eſt: claritas verò cuius eſt illuſtrare, qua ratione non oſtendit illum à quo habet, vt oſtendere poſſit? fortè quia rara, immò quia nimia; habitat enim Deus lucem inacceſſibilem. Media itaque ſiue temperata ex luce deitatis & nube humanitatis, nouit excipere in firmitatem noſtræ lippitudinis, & coarctare ſeu coaptare immenſitatem deifici luminis.

Duo igitur quaſi vela interponit, parietem parientis virginis, & puriſſimam lampadem dominici corporis, vt paulatim his aſſuetus humanus viſus, æmulatione penetratiua ambiat videre IESVM, & viſum cognoſcere & cognitum amare, & amatum colere, & cultum credere, & creditum adorare. Hic ergo quærentem ſe, vocantem ſe, pulſantem ad ſe commotis miſerationis ſuæ medullis voce propriâ & vbi ſit, & quid operis egerit indicat dicens: *Veni in hortum meum ſoror mea ſponſa, meſſui myrrham meam cum aromatibus meis.* De Paradiſo inquit, deſcendi in hortum meum, de incomparabili gloria & obſequio Angelorum, veni vt facerem opus meum, veni in hortum meum, meſſui myrrham meam cum aromatibus meis. Plantauerat autem Deus à principio paradiſum voluptatis, in quo poſuit hominem quem formauerat: rident & arrident ſibi nouiſſima & anti- Pſal. 138. 5. qua: *Ecce Domine tu cognouiſti omnia nouiſſima & antiqua, tu formaſti me & poſuiſti ſuper me manum tuam*, ait ad Patrem in Pſalmo IESVS. Sed animaduerte præpoſterata tempora vt non dixerit, antiqua & nouiſſima; ſed nouiſſima & antiqua; maior namque eſt gloria ſecundæ domus quàm primæ; & primus homo factus eſt in animam viuentem, & ſecundus in ſpiritum viuificantem. Vetus homo Adam, nouus homo CHRISTVS per Adam peccatum, & per peccatum intrauit mors in mundum. Per CHRISTVM iuſtitia, & per eumdem redditur vita æterna: præambulant itaque ſpiritu prophetico nouiſſima, quia meliora & potiora ſunt quàm antiqua. In antiquis formauit hominem de limo terræ; in nouiſſimis creando ſanctificauit, & ſanctificando creauit IESVM Filium ſuum de carne Ibid. & vtero Virginis Mariæ. *Tu* inquit, *formaſti & poſuiſti ſuper me manum tuam:* communis quidem formatio in nouiſſimis & antiquis quantum ad habitum corporis, ſed manus poſitio, ſiue ſuppoſitio ſingulariter contine- Ioan. 1. 33. tur in eo qui formatus eſt in nouiſſimis, propter ſpiritum quo vnctus eſt IESVS præ participibus ſuis. Vnde ad Iohannem Baptiſtam: *Super quem*,

inquit vox paterna, *videris Spiritum deſcendentem & manentem ſuper eum, hic eſt qui baptizat*, &c.

Hunc hominem Deus poſuit in horto, id eſt, paradiſo quem plantauerat à principio; præſcientia enim Dei ſicut non aberrat in creandorum diſcretione, ſic moram nullam facit in omnium futurorum proſpectione: ſimul enim & ſemel ſtatum omnem & caſum, reparanda & non reparanda, modum quoque reparationis concipit. Non ipſa pendet de futuris euentibus, ſed omnes rerum mutabilitates de immobilitate eius tanquam de vniuerſorum matrice egrediuntur. Igitur tanquam Iacob & Eſaü in eodem vtero, Euæ procacitas, & Mariæ ſanctitas congreſſum diuerſis ſtudiis facientes, quodammodo præſcientiæ viſcera concutiebant, vt nouiſſima ſicut dictum eſt, vtilitate & dignitate antiquis præirent, & fauorabilior celebraretur Mariæ ſingularis conceptio, quam paradiſi terreni plantatio, & CHRISTVS de virgine natus, quàm Adam in paradiſo poſitus.

In paradiſo illo ſerpens cum homine reperitur; in Virgine ſolius Spiritus ſancti obumbratio cum IESV ſuſcipitur, nullos flatus aut ſibillos immiſit corruptor totius boni intra ſepta horti noſtri diabolus, quia hortus concluſus, fons ſignatus ſicut ſoli Regi ſæculorum, quæ eſt imago Dei inuiſibilis gremium ſuum expandit, ſic omni ſubreptitiæ vanitati vectes ferreos exactiſſimæ cuſtodiæ oppoſuit, gloria enim Dei quæ aſſumpta eſt de Cherub ad limen domus, cuſtodiuit eam ab inimicis ſuis, & à ſeductoribus tutauit eam.

Fideliter namque credo frequenter per oculos, per os virginis latentem deitatem ſubrutilaſſe, & quiddam indicibile; ſi quis aduerteret euaporaſſe. Quid enim? nonne plena gratia, ex hoc in hoc eructabat verbum bonum, ſplendidiſſimumque radium candoris æternæ lucis; vnde Helizabeth ad vocem ſalutationis eius mota viſcera, & Iohannis contrectata, & quaſi in exultationem calefacta ſunt puerilia membra; Cuius tanta virtus, niſi gloriæ Dei, quæ de Cherub, id eſt de arce cæli aſſumpta eſt ad limen domus, id eſt, ad Virginem, quæ cœleſtis patriæ janua ſine dubio & limen eſt, quo egreſſus tanquam de thalamo ſponſus, viſitauit nos Oriens ex alto.

Iuxta hoc limen nemo ponat limen ſuum, quia inde conqueritur Deus. *Qui fabricati ſunt*, inquit, *limen ſuum iuxta limen meum, & poſtes ſuos iuxta poſtes meos.* Nulla affinitas caſtitatis & impuritatis; Sacerdos immunde non times accubare iuxta Dei altare, & Beatæ Virginis Mariæ? quod deterius eſt verenda tua non velas iuxta ſanctuaria Dei, immo facis domum orationis, proſtibulum meretricis. De huiuſmodi dicitur: *Polluerunt templum ſanctum tuum.* Gloria igitur Dei quæ ad limen domus eſt, conturbat Ioſeph ſponſum Virginis; vnde vult eam occultè dimittere, ſed monetur ab Angelo non timere maieſtatem quæ colligit humilem, confundit calumniatorem; quid, inquit Ioſeph ad ſeipſum, quid intus eſt, quis intus eſt? Verbum, inquam, Dei eſt, Deus in vtero Mariæ eſt; quis poſuit? quis intromiſit? Deus, qui hominem quem formauerat, in paradiſo poſuit, qui nullis arcetur repagulis, qui intrat ſine irruptione, qui exit ſine corruptione, cuius velle clauis eſt reſerans omnia, cuius nolle ſera eſt concludens omnia, neque

Ezech. 43. 8.

Pſal. 78.

malleus, neque ſecuris opus habent dolare aut ſecare, vbi vna Dei virtus in ictu oculi & mundum facere potuit & reficere.

Tandem Ioſeph animaduerte diem ſolemnem adeſſe, quando feſtiuitati Paſchali agnus paratur immolandus: ſolus ibi pontifex in ſanguine ſumpro de Virgine, victimam ſalutarem præparauit, & quaſi myrrham ſuam meſſuit, cùm carnem ſanctam & incorruptam à viſceribus maternis mutuauit cum aromatibus, id eſt odoriferis virtutibus, quarum confectione tam anima quàm caro compacta, in ara crucis odorem ſuauiſſimum paternis affectibus, pro redemptione generis humani mandauit; & propitiationem diu deſideratam, tempore accepto quaſi maturo compleuit: immaturam enim non meteret myrrham, qui omnia facit in pondere & menſurâ & numero.
Pſal. 68. 14. Vnde Pſalmiſta: *Tempus beneplaciti Deus, & tempus miſerendi eius*, id eſt
Pſal. Syon, & : *Memento noſtri Domine in beneplacito populi tui, viſita nos in ſa-*
105. 4. *lutari tuo.* Venit ergo quaſi tempore meſſis, quod eſt in plenitudine & fine ſæculorum, in hortum ſuum dicens: Veni in hortum meum ſoror mea ſponſa.

Sed quis te IESV, introduxit, quis ſine aditu admiſit? quis extrinſecus nullis apparentibus veſtigiis intrandi licentiam fecit? *Deus*, inquit Scriptu-
Gen. 2. 8. ra *Poſuit hominem quem formauerat in Paradiſo.* Vera noſtræ fidei ſimplicitas, non te abſorbeat vorago malignæ interpretationis, vt IESVM priùs credas formatum, & poſtea à Virgine conceptum; cùm caro de carne, & ſanguine Virginis in vtero ipſo virginali ſimul creata, ſimulque copulata ſint Verbum, caro & anima. Sed hæc talis verborum complexio, hominem quem formauerat poſuit in Paradiſo, de antiquis eſt, non de nouiſſimis. Poſuit; quis potuit? Deus. Vbi? in Paradiſo, id eſt, in horto voluptatis, videlicet in vtero Virginis. Non Maria, non Angelus, non Ioſeph poſuit, ſed Deus qui voluit, potuit & ſciuit. Deus poſuit virtutem operando; Maria concepit, carnem & fidem ſubminiſtrando: Ioſeph extra ſtetit quæ intus facta fuerant, mirando & ſtupendo.

Benè tunc Ioſeph iſte Virginem defendit nomine coniugali ab opprobrio, ſicut alius Ioſeph CHRISTVM de cruce depoſuit & vnctum in ſepulchro poſuit, à facie Iudæorum abſcondendo. Erat autem ibi hortus & nouum monumentum in horto: Videtur iſte hinnulus ceruorum amare olera, videtur virentia quærere, videtur arbores libenter plantare, videtur areolas aromatum exarare, videtur cubare in meridie & paſci in hortis, & lilia colligere. Olera herbarum quæ citò decident, ſunt noſtræ defectus humanitatis quos CHRISTVS ſuſcepit, cùm homo fieri voluit: virentia, ſunt opera quæ de fidei & caſtitatis radice prodeunt; arbores ſunt quæ flores conuerſionis & fructus Religionis referunt; areolæ aromatum, mentes Sanctorum, lilium caſtitas. Hæc omnia & in horto virginali & in Eccleſia CHRISTVS manu ſua ſeuit, rigauit, & ad incrementum produxit. Regina Saba tanta & talia Regi Salomoni attulit aromata, quanta & qualia non ſunt vltra viſa in Hieruſalem: ſimiliter Regina noſtra de cælo & gratiâ præueniente, tales de mente protulit incarnando Dei Verbo affectiones, quales nulla ſperare potuit aut proferre creatura ſuo creatori.

Eccleſiæ

Eccleſiæ etiam nulla in aromatibus ſe conferre potuit ſecta Gentilium, Iudæorum & Hæreticorum; vterque hortus eſt irriguus, fertilis, amœnus, ſolitarius, tutus, conſolatorius, delicioſus. Irriguus eſt ſuperiori & inferiori irriguo, id eſt deitate CHRISTI & humanitate, vel angelicâ & humanâ deuotione; fertilis, quia fertilitate ſua etiam filios coruorum paſcit, dum eſcam populis Æthiopum, id eſt, carnem & ſanguinem CHRISTI, peccata ſua confitentibus & verè pœnitentibus præparat. Amœnus, quia verna temperies flante auſtro, varios profert colores, vt cæli picturam poſtponas, ſi templum virginale, & Eccleſiaſticum oculo pudico & ſagaci reuoluas; ſolitarius, quia vnus ſolo ſingularis ſegregatus à peccatoribus, IESVS totum quod eſt Virginis & Eccleſiæ ſic occupat, vt ſocium non admittat; vnde, Audi Iſraël Deus tuus, Deus vnus eſt. Tutus quia turris fortitudinis à facie inimici, mille Clypei pendent ex ea, & à ſexaginta ex fortiſſimis Iſraël vallatur & ſeruatur: conſolatorius quia Deus totius conſolationis & Angelus magni conſilii naſcitur ex ea & vſque ad conſummationem ſæculi, manet cum ea. Delicioſus quia Virgo ſpecioſa facta eſt in deliciis tuis, quæ poteſtate & dignitate regia, nihil in apothecis cœleſtibus eſt, quod non voluntati & vſui eius exponatur.

DE SANCTO BERNARDO ABBATE CLARAVALLÆ.

SERMO I.

E*Cce verè Iſraëlita in quo dolus non eſt, &c.* Iacob poſt longa ſeruitia, Ioan.
poſt diuturna exilia, poſt ſuſcepta ex vxoribus cara pignora, poſt gre- 1.47.
gum, ſeruorum & ancillarum adquiſita emolumenta, ad domum patris &
ad terram natiuitatis ſuæ reuertitur: ſed in itinere occurſu Eſaü fratris ſui
primogeniti terretur. Cùm anima ſæculari conuerſatione tædio affecta,
annos æternos recogitando cæleſtem habitationem concupiſcit, & partu-
riens ingemiſcit clamans: *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mor-* Rom.
tis huius? &, *Heu me, quia incolatusmeus prolongatus eſt*; &, *quando veniam* 7.24.
& apparebo ante faciem Dei? &, *Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac no-* Pſ. 119.
ctе. Diſponit itaque domui ſuæ, & mercedes laborum ſuorum non in ſac- 5. Pſ. 41.
culo pertuſo collocat, humanam ex his gloriam aucupando, & non rectè 4.
diuidendo; ſed ordinat familiam vt caſtrorum aciem, ſed greges diſtinguit
in numero, ſed munera appendit in pondere, ſed ſpatia inter gregem & gre-
gem interponit in menſura, ſed lampades operum ſuorum ornat cum oleo
puræ conſcientiæ; & iunco purgatæ per confeſſionem animæ. Ecce vir pru-
dens metitur fratris mores oblatis muneribus, dans pecuniam vt adquirat

gratiam, Ordine regulari incedere facit non ſolùm homines, ſed & greges, vt appareat quantus ordo in eius mente ſeruetur, de cujus plenitudine & animalia ordinantur.

Transducit vadum Iaboc quod interpretatur lucta ſiue puluis, omnia quæ ad ſe pertinent. Religioſa diſpenſatione, mens quæ Angelos expectat, quæ patriam ſuſpirat, quæ domum patris deſiderat, omnes animales à ſe motus elongat, & lugens ſe, cinerem & puluerem vadum Iaboc, id eſt, fluctuationem ſæculi, & motionem carnis certamine laborioſo tranſit, & in hac ærumna tamquam inter ſentes interdum quieſcit. Solutum denique à curis ſæculi & liberum occupans animum, Angelus Domini mouet piſcinæ aquam, indicit conflictum, prouocat ad congreſſum rationis & ſenſualitatis. Ebulliunt ſtatim bonæ cogitationes; hinc tanquam vnguenta pretioſa inardeſcunt, inde tamquam ſpinæ ſub olla priſtinorum incentiuorum remordentia ſuſurria.

Concupiſcit itaque caro aduerſùs ſpiritum, & ſpiritus aduerſùs carnem;
Rom. 7. 25. Vnde Iacob, id eſt bellator iſte cogitur dicere, *Ipſe ego mente ſeruio legi*
Pſal. *Dei; carne autem legi peccati.* Item, *Conuerſus ſum in ærumna mea dum con-*
31. 4. *figitur ſpina*; Spinoſa namque caro de ſpineto ſuo profert ſpinas, ſicut Iſmahel ludit cum Iſaac, affligens animam iuſtam & compungens ad eliciendum ſanguinem qui eſt vita ſpiritus. Progrediens ſiquidem de ſchola Epicureorum condit leges iniquas, ſed vt viuat ſecundùm carnem, & non ſecun-
Rom. 8. 12. dùm ſpiritum. Ait enim Apoſtolus: *Si enim ſecundùm carnem vixeritis, moriemini.* Econtra Angelus, mens, ratio, intellectus in mente altrinſecus ſtationem ſuam ſtatuunt & rationi conceſſo duello ad pugnam accingunt.

Fide igitur loricata ratio ſpumam aquæ reputat omnem voluptatem carnis, & fortiſſimis atque euidentibus argumentis concludit non eſſe appetendum quod in ſe habet enorme damnum & nullum emolumentum. Voluptas
cap. 17. 6. carnis carnem conſumit & vermes nutrit. Vnde Iob: *Putredini dixi, pater*
Gal. 6. 8. *meus es, mater mea & ſoror mea vermibus.* Et Apoſtolus; *Qui ſeminat in carne, de carne metet corruptionem.* Cohortes angelicæ ſimul & omnes ſacræ paginæ partem rationis roborant, & carnem non prorſus defodiendam, ſed ægrotantem medicinalibus remediis releuandam indicant. Hoc duellum ſiue certamen fortè acriùs inſurgit, cùm relicto ſæculo tanquam Laban perfido & aſtutiis pleno ſpiritus redit ad Deum qui dedit illum. Subitò itaque gratia adueniente ſicut pluuia in vellus, ex recordatione ſuæ fragilitatis aculeo diuini timoris compunctus homo totam humanæ ſubſtantiæ farinam cribro diſtricti examinis ſubtiliter concutiens, & ſeparans pretioſum à vili, non ceſſat vſque ad auroram ſuæ & Dei cognitionis luctam reciprocare, & modò ad Deum ſurſum ſpiritum leuare, modò ad ima & infima carnis curam moderatam deponere. Supra modum autem & rationem temporis detinente impetus ſpiritus carnis procacitate, neruum femoris motus immò ſpiritus commotus percutit, & emarceſcens neruus claudum efficit.

Duo pedes Iacob, id eſt carnis, ſunt appetitus edendi, & appetitus generandi: penè etenim ad omnia opera carnis deferunt & immergunt hominem gula & luxuria: & quando æquis paſſibus inceditur gulâ & luxuria, curuos

non rectos habet greſſus homo, nec Angelus infundit benedictionem, niſi neruo contracto alteri pedi detraxerit effrænationem. Datrahit igitur luxuriæ actum licet non auferat motum: eſſe namque abſque omni motu luxuriæ non eſſet claudicare, ſed angeliſare. Pes itaque iſte remanet, ſed decurtatus infra delectationem, vel ſaltem infra conſenſum, omnino infra actum. Pes verò gulæ remanet appetitu & actu; non iam Iacob prioris conuerſationis, ſed Iſraël aſſumptæ religionis. *Nequaquam*, inquit, *Iacob appellabitur nomen tuum, ſed Iſraël*, tranſlatus ad Rachelis amplexus, vt videas voluntatem Domini, & viſites templum eius. Vnde & in choris Angelorum de te dicetur: *Ecce verè Iſraëlita* imitatione, aſſecutione, congreſſione, contemplatione, benedictione. Beatus BERNARDVS verè Iſraëlita eſt ſancta conuerſatione, aſſidua corporis mortificatione, paſtorali inſtantiſſima ſollicitudine gregis ſibi commiſſi, multiplicatione filiorum ex vtraque vxore necnon & ancillis procreatione, virgarum decorticatione in ſcripturarum expoſitione in Angelorum contemplatione.

DE EODEM.

SERMO II.

Ecce verè Iſraëlita in quo dolus non eſt*; ait Apoſtolus: *Non omnes qui ex Iſraël hi ſunt Iſraëlitæ.* Claudicat enim Iſraël neruo femoris percuſſo, cùm ſemen eius diuiditur in paleam & gramen: nam qui fidem & deuotionem pinguedinis huius oliuæ intactam & illibatam ſeruauerunt, reputantur in ſemine, & dicuntur verè Iſraëlitæ. Qui autem mentiti ſunt ſicut opus oliuæ, & claudicauerunt à ſemitis ſuis ſequendo Baalim, & Deum creatorem ſuum ignorando, de quibus dicitur: *Iſraël autem me non cognouit*, non habent partem in benedictione Iſraëlis, non enim manent in radice. Rami ſiquidem ſunt fracti, non ſunt palmites manentes in vite, in ignem ergo mittendi ſunt. Horum ergo merita ſolius ſubeſt ſcire Dei, cujus eſt Iacob eligere & Eſaü reprobare; cujus eſt miſereri quorum vult, & reprobare quos ignorat. Spiritus itaque Dei ſignans veſtigia per quæ tranſitum facit in mentibus fidelium, ſingula hoſpitia ab itineribus æternitatis, ſingulas ſtationes fructuoſæ viſitationis, certas manſiones ſaluberrimæ inhabitationis gratiæ ſuæ, honeſtis intitulat nominibus & æternis illuſtrat remunerationibus. Oues enim ſuas vocat nominatim & Moyſi loquitur; *Noui te ex nomine*, & Apoſtolis: *Gaudete & exultate, quia nomina veſtra ſcripta ſunt in cælis.* & Iſaïas: *Et ſeruos ſuos vocabit nomine alio.* Virtutem igitur in medullis animæ inuiſibiliter ipſo operante latentem fauore benigniori ſuperaccendens lucernam, non ſub modio, ſed ſuper candelabrum ponit, & fœtum gratiæ ad partum producens ſecundùm propoſitum ſuum

Ioan. 1. 47. Rom. 9. 6. Iſa. 1. 3. Exod. 33. 12. Luc. 10. 20. cap. 65. 15.

propriis ſeu figuratiuis nominibus diſtinguit. Inde eſt quòd in nouo & veteri Teſtamento nominum non ſolùm impoſitiones, ſed translationes fiunt, vt Iſaac, vt Iacob, vt Iraël, vt Symon, vt filii Boanerges, id eſt filii tonitrui, vt Natanaël, de quo dicitur: *Ecce verè Iſraëlita, in quo dolus non eſt.*

Gutta hæc propinabilis & nimio appetitu guſtabili fontis & venæ originariæ dulcedinem commendans ad hiſtoriam nos remittit, & cuius profunditatis atque habilitatis ſit inquirere compellit. Fons itaque, ſeu puteus Iacob de quo dicitur, quòd IESVS fatigatus ex itinere ſedebat ſic ſuper fontem, eſt hiſtoria Geneſis vbi ſic legitur, quòd cùm Iacob ad terram natiuitatis ſuæ reuerteretur, & timeret Eſaü fratrem ſuum, quòd præmiſerit munera antè, vt ipſum placaret muneribus. Ipſe verò nocte illa manſit in caſtris. Cùmque maturè ſurrexiſſet, tulit duas vxores & totidem famulas cum vndecim filiis & tranſiuit vadum Iaboc, tranſductiſque omnibus quæ ad ſe pertinebant, remanſit ipſe ſolus; & ecce vir luctabatur cum eo vſque mane. Qui cùm videret quòd eum ſuperare non poſſet, tetigit neruum femoris eius, & ſtatim emarcuit, dixitque ad eum dimitte me, iam enim aſcendit aurora. Reſpondit, *Non dimittam te niſi benedixeris mihi.* ait ergo; *Quod nomen tibi eſt?* reſpondit, *Iacob.* At ille; *Nequaquam*, inquit, *Iacob appellabitur nomen tuum, ſed Iſraël.*

Gen. 32. 20. &c.

O Iacob, ô Iſraël, quàm fœlix congreſſio in qua victor ſuccumbit, in qua victus feriendo luctatorem ſuum claudum efficit, ſed benedicendo ſemen eius & nomen Angelis parificauit, in qua denique virtus in infirmitate perficitur. Felix congreſſio, in qua infirmiori fortior, inferiori ſuperior cedit; ex patientia, non ex impotentia ſuperior cedit & quaſi ſuccumbit; ſumma virtus vermiculo & pulueri, vt habeat humana deſidia vnde diuina apprehendat, & quaſi ineſcata nullatenus à diuino amore reſiliat, dicens: *Non dimittam te niſi benedixeris mihi.* Non petit aurum, aut argentum pro lucta ſua Iacob, non certat pro regno terreno, non eſt ambitioſus vanæ gloriæ, immemor eſt humani timoris quo timebat Eſaü, non petit caput Iohannis Baptiſtæ: benedictionem poſtulat quam hæreditate poſſideat. Prægustauerat paternam benedictionem docente Rebecca in oblatione cibi & potus, caligantibus præ ſenectute oculis Iſaac, de propagine illius benedictionis ditiſſimæ in omnibus locupletatus fuerat, in vxoribus, in filiis, in familia, in gregibus ouium, caprarum, camelorum, boum, aliaque ſubſtantia multa nimis. Attractus ergo & illectus prima benedictione, tota intentione petit ſecundam, vt qui dedit ei ſubſtantiam, addat & gratiam. Nihili pendit ſubſtantiam, niſi habeat & gratiam. Iam de pinguedine terræ obtinebat ſubſtantiam, ideoque inſtat & de rore cæli habere ſupernam gratiam, *Dimitte me*, inquit vir qui luctabatur cum eo, *iam enim aſcendit aurora.* O ſi vellet robuſtiſſimus & fortiſſimus, cuius fortitudo rinocerotis eſt, quàm facili vento tanquam fauilla abſumeretur, & in regione diſſimili abſportaretur. Sed quaſi exæquans vires; celat potentiam ſuam, & luctatoris ſui extollit inſtantiam dicens: *Dimitte me.* O iaculum amoris! vt ardentem vehementiùs ſuccendat fornacem, iacit aquam quæ non extinguat, ſed augeat flammam. *Dimitte me* dicit, ſed ne dimittat in-

Exod. 32. 10.

cendit & intendit. Sic & Moyſi ait : *Dimitte me vt iraſcatur populo tuo furor meus.* An non ſine licentia iraſci poſſet? Quis certè quærit iraſcendi licentiam ? Sed nondum vult pœnas irrogare pietas , quas populi meretur impietas. Dei ergo dicere homini *dimitte me* , eſt hominis viſcera tranquilliùs penetrare, & tenaciùs ſe illi obligare ; ammonitio eſt retentionis, non euaporatio diſceſſionis. *Iam* , inquit , *aſcendit aurora* ? Quid eſt aurora & quomomodo aſcendit aurora ? eſt egreſſus mentis in contemplatione Dei ; aurora aſcendit, quando nidum ſuum aquila , id eſt anima , ſuper ſydera ponit, quæ retro ſunt oblita & ad anteriora extenta. Exod. 32. 10.

Poſt noctem aſcendit aurora , vt Apoſtolus ait : *Nox præceßit , dies autem appropinquauit.* Item , *ſiue ſobrii ſumus , vobis.* Ecce nox nocti indicans ſcientiam. *Siue mente excedimus , Deo* ; ecce aurora , ecce dies diei eructat verbum. Aurora eſt medium ſilentium , aurora eſt dimidius cubitus in calamo dimenſionis templi Ezechiel ; aurora eſt initium ſubſtantiæ Dei, aurora eſt confinium terræ & cæli, aurora eſt mons Sinay vbi Moyſes aſcendit & Deus deſcendit. Quid ergo eſt dimitte me, iam enim aſcendit aurora , niſi ſufficit tibi gratia mea , nam virtus in infirmitate perficitur? ideo percutit neruum femoris eius, ne ſic præſumat de velocitate , quomodo de fortitudine. Melius enim eſt poſt Deum claudicare, & vno pede de Deo ſperare, alio de ſe non præſumere, quàm dura & erecta ceruice , inani præſumptione euaneſcere. Fixo itaque ſaltem vno pede ſtringit illum quaſi cedrum dicens illi : *Non dimittam te niſi benedixeris mihi.* Grata Deo inſtantia, arrhas gratiæ, pignus reuerſionis , vicarium præſentiæ tuæ , dotem matrimonii, ſpeculum contemplationis depoſco benedictionem , aliter non dimittam te, quia veniſti ad me, quia amplexatus es me, & paſſus amplexari à me. Non tenerem te, niſi venires ad me ; non venires ad me, niſi diligeres me ; non diligeres me niſi velles ſaluare me, non ſaluares me, niſi benediceres ; non ergo dimittam te, niſi benedixeris mihi. Ait ergo : *Quod tibi nomen eſt* ? Reſpondit , *Iacob*, At ille ; *Nequaquam* , inquit , *Iacob appellabitur nomen tuum , ſed Iſraël :* quia expertus ſum te fortem in luctamine, conſtantem in petitione , manſuetum in percuſſione, caſtum in femoris eneruatione, humilem in claudicatione ; nequaquam Iacob appellabitur nomen tuum ſed Iſraël. Benedictio mea mutat & res & nomina rerum , Iacob te appellauit natura , Iſraël te facit gratia , vtrumque tamen prærogauit prædeſtinatio mea. Vt fratris plantam in vtero teneres, non fecit mathematica conſtellatio, ſed vniuerſa creans & gubernans diuina moderatio. Vt ſubriperes benedictionem, non fecit fraudulenta matris conſultatio, ſed gratiæ præparatio : vt mecum luctam inires veni non caſu fatali, ſed deſcenſu propitiabili, non vt te vincerem, ſed vt benedicerem ; nec inuitus præſto, quod vt rogares ſuggero ; differo autem conferre quod te cariùs volo ſeruare. Rom. 13. 12. 2. Cor. 5.

DE SANCTO NICOLAO.

SERMO I.

NEgotiamini dum venio, Miſericors & iuſtus Dominus, qui diues eſt
Luc. omnibus inuocantibus eum, diſpenſatione inſcrutabili dona ſua par-
19. 13. tim donat, partim vendit; vbi donat facit gratiam, vbi vendit apponit iuſtitiam; nulla auaritia, vbi gratia, veros iuſtitia, non reddat pigros gratia, non diffuſos juſtitia. Quæ neceſſaria ſunt ſi fortè differt dare gratia, pro pretio in medio profert iuſtitia, nemo vnquam juſtè pœnituit emendo à juſtitia, nemo friuolis deceptus promiſſionibus à gratia.

Vult ergo Deus pecunia gratiæ lucrari nos in contractibus juſtitiæ dicens: *Negotiamini dum venio*, nolite liberum arbitrium ab officio ceſſare * quia
* al. la- ſi non laboraret, de merito nil ſperare auderet, excitat ergo illud præue-
xare. niens gratia, vt ad ſolemnes & frequentes iuſtitiæ nundinas concurrat, quatinus ſolatio ipſius reuoluat iuſtitiæ mercedes, & ſuis neceſſitatibus comparet eſcas & veſtes ſufficientes.

Nihil deeſt certè in foro iuſtitiæ, quod neceſſarium ſit ſaluti humanæ: diſcutiens igitur & excutiens tanquam veteres ſacellos, Prophetarum & veteris legis libros, tactu & viſu probet quid vtile ſit mendicitati, quid nuditati, quid paupertati, quid vſui, quid ſaluti, quid tranquillitati, quid delectationi, quid æternitati. Expandat in his priùs quod ſuum eſt, rationi vtique omnem ſubſtantiam, ingenii, memoriæ, voluntatis, delectationis, oris, oculorum, aurium, manuum, pedum & omnium corporis membrorum: & cùm viderit ſuum peculium minùs ſufficere; recurrat ad marſupium gratiæ; nunquam enim minus commodabit gratia, quàm poteſt vendere iuſtitia. Pater iuſtitiæ & fons gratiæ in ſorte collata non ſe ſe excedunt, quia totum eſt gratiæ, quicquid eſt iuſtitiæ & totum juſtitiæ quicquid eſt gratiæ: totum ergo comite gratiâ potes acquirere, quod venale proponit iuſtitia.

Habet autem mercatores ſuos iuſtitia, qui pannis vilioribus pretioſam circumtegentes ſupellectilem, obſcuritate & vilitate verborum, ſanctiſſimos recondunt ſenſus, & quominùs meretricio apparatu lenocinantur oculis attendentium, eò veriùs intrinſecus vigent vtilitate, & pulchriùs lucent deificâ ſubtilitate. Quæ enim ſpecies paradiſi non continetur in ſorello Pſalterii, creationis, & reſtaurationis humanæ? ad plenum ibi myſteria ſunt; morum ibi ſufficiens inſtructio, fidei integra contexio, pene omnium operum Dei & Sacramentorum recapitulatio. Iſayas autem quid niſi ſuauiſſimos odores planè aromatizat? Ezechiel funes intricantes, vix explicat nec illum ſapit qui non ſoluit. Hieremias ſub obſcuro colore, peccata populi lamentatur; quiſque Prophetarum juxta ſuam ſarcinulam, emptorem expectat.

Moyſes plures humero ſuo affert troſellos valdè graues & importabiles; annuales his omnibus vix ſufficiunt reuolutiones: reuolue & lege meliora id eſt lege, & memoriæ commenda, quia grande lucrum eſt mandata Dei ſcire, & facere; de hoc enim dicitur: *Negotiamini dum venio.* Qui legem Dei, non vt melior fiat, ſed vt glorioſior appareat, legit, non negotiator eſt gratiæ, ſed explorator vanæ gloriæ; niſi de lectione ſenſum bonum in intellectu repoſueris, à foro vacuus redibis. Si verò bonitatem & diſciplinam, & ſcientiam per lectionem & meditationem diuinæ ſcripturæ memoriæ commendaueris, non ſine lucro ad propriam familiam remeabis? A Moyſe igitur viro omni diſciplinâ erudito, & inter omnes manſuetiſſimo eme de primâ ſarcinulâ, quæ eſt in Geneſi, vnde, & quô, & quâ veneris; ſcilicet de Paradyſo per inobedientiam, in mundano exilio. In eâdem conſidera delectabile arborum nemus, & in quatuor capita diuiſum paradiſi fluuium & venam pretioſarum gemmarum, atque auras vitales & ſalubres vno deperditas peccato. Longiori textu perge contrectare vſque ad benedictiones Iacob, ſingulas pro interjecta copula ſpecies valdè vtiles, vel ad remedium mali, vel ad compendium boni. Succedit huic *. * deſunt reliqua.

DE EODEM.

SERMO II.

NEgotiamini dum venio: Nullus ſcholarium IESV omiſſo ſapientiæ ſtudio mundi & carnis curis animum ſuum inuoluere ſaluo ſuo propoſito poteſt: rejicit ſiquidem, & à ſe abiicit torpens otium lex Dei; quæ inculta marceſſit, neglecta putreſcit, tranſgreſſa occidit. Idcircò die ac nocte meditanda; colenda eſt & ſeruanda, vt doceat ad poſtes ſuos excubantem, colonum ſuum diteſcat, obedientem regiâ torque exornet. Luc. 19. 13.

Diligit Deus legis ſuæ lectores, & dilectores, & eò largiùs & latiùs arcani ſui penetralia expandit pulſatus, quò vehementiùs deprehenderit diſcipulum quælibet fræna laxare ſtudii, vt mores magiſtri ebibat in mandatis ſuis, & à contrariis abſtineat. In ſolemni igitur & copioſa frequentia pendentium ab ore ipſius ſcholarium, vnum reperit præ cæteris, medullis ſuis commendantem præcepta magiſtri ſolertiùs, & exequentem diligentiùs; hic iſte eſt Domini Confeſſor & Epiſcopus egregius Nicolaus; cujus ſanctitatis tàm hilaris fama per mundum pene vniuerſum prædicatur, vt ſi merita famæ comparentur, & ſolemnis recurſus gloriæ coæquetur, partem optimam in ſorte Sanctorum adeptus, de omnium Sanctorum præcipuis priuilegiis particeps & cohæres exiſtat.

Vicino itaque pede diſciplinam ſequens magiſtri, caſtra ſua iuxta figit, & omnes motus tàm animi, quàm corporis exactiſſima æmulatione ad eius

nutum corrigit, & ad juſſum dirigit. Antequàm ergo aute corporis perciperet, *Negotiamini dum venio*, præoperante gratiâ ſemitas ingreſſus pœnitentiæ, gulæ vitium infrænauit: & priuſquam intelligerent ſpinæ rhamnum, videlicet culpa pœnam, præfocauit per pœnam, culpam. Hanc à cunabulis exercuit negotiationem, quâ minori pœna & culpam minorauit, & meritum auxit: ſubjugato namque vitio gulæ, tolluntur arma luxuriæ, & tabeſcit paſſio corporis dum calor ventris langueſcit. Puerilis quoque deſuetudo ab illicitis, viam ſternit bonæ conſuetudini regnaturæ; in majori ætate, vt vtatur licitis moderatiùs, & reſiſtat illicitis mordaciùs.

Quàm impotens Nicolaus iacens ſub vbere; quàm potens abſtinens ab vbere: Si à ſtudiis ſuis intelligitur puer, quid infans & lactens? quid facies? cùm poteris, qui tanta & talia facis cùm nondum aliquid poſſis? quam cupidus, quàm auarus in cœleſtibus negotiationibus conſurges adultus, qui vix natus jam confers manum primis in paradyſo ſerpentinis ſuggeſtionibus, & parentum noſtrorum deceptionibus. Qui captat lucrum, euitare debet damnum; damnum verò enorme ſuſtinuit genus humanum, cum Adam & Æua ſumpſerunt pomum. Sed quis hoc docuerat Nicolaum, quod ex hoc mors intraſſet in mundum, Moyſes quidem ſerpentis, jubente Domino, apprehendit caudam, Nicolaus gulam, ferociùs inuadit hoſtem, qui tenet gulam quàm ille qui caudam, multum lucratur à quo tantus hoſtis ſuperatur; vniuerſa enim arma in quibus confidebat, aufert, & ſpolia diſtribuit. Quaſi verò tot ſpolia diabolus rapuit, quot Sanctorum virtutes corrupit, non autem bonis aliorum ſe veſtit, quem ſumma malitia induit, ſed ſufficit tuliſſe, quod ipſe nequit habere. Lucrum ergo ſe feciſſe deputet, qui euaſit foueam perditionis & laqueos euaſit fraudulentiſſimæ deceptionis.

IN FESTIVITATE OMNIVM SANCTORVM.

SERMO.

PRiuſquam peccaret anima humana Angelicæ puritatis æmulatrix, & velocitate ſuâ excurſus contemplationis ſupernorum ſpirituum aſſequebatur, & viuacitate ingenii de Deo non inferiora contemplabatur. Reficiebatur non diſſimiliter munerum diuinorum plenitudine, & pleniſſima inſiſtebat coæquari æmulatione; at poſtquam madefacta corruptione peccati, cœpit ſentire grauedinem carnis, tardiores inuenit volandi conatus, & nimiùm diſpares curſus. Paulatim itaque ex defectu virium priſtinarum eneruata, languere in lecto corporis, & in carcere mundanæ conuerſationis non ceſſauit, donec prauæ actionis opprimeretur pondere & nequioris conſuetudinis ſepeliretur mole.

Ne itaque non habens monitorem, culpis increſcentibus obdormiat in morte,

morte, tubâ Moyſes in litte;a & ſpiritu clangit: pſalterium ſuperni deſiderij, & cytharam mortificationis puer cytharœdus digitis ferit; lagenas Gedeon in Martyrio Sanctorum confringit: à ſomno in procinctu Paſſionis IESVS Apoſtolos compeſcuit; *Vigilate*, inquit, *ne intretis in tentationem*. Qui enim tentationis igneas cathenas formidat, ſomno abſtineat; qui rurſum ſi fortè à concupiſcentia ſua abſtractus & illectus, humanitùs exceſſerit, ſtatim reſiliat, ſtatim pedem retrahat, ſtatim tanquam fortiſſimus Samſon in virtute ſeptiformis ſpiritus, nouos funes peccati abrumpat.

Marc. 14. 38. Intrare.

Quandoque ſiquidem etiam ille cuius cor quaſi leonis in Iſraël eſt, vanitate ſæculi demulcente, capu t in gremio deponit, & multum periculosè obdormit: ſic dormienti immò morienti pia piæ ſollicitudinis prouidentia accurrit & ſuccurrit: *Vſquequò*, inquit, *piger dormis?* O quàm periculosè dormitur, quando mundi delectationibus ſine reſpectu plenitudinis anima oblectatur: is namque intrat in tentationem, qui malum non deſerit vſque in finem: is de tentatione non exit, qui cum peccato animam ſoluit: is accedit non intrat tentationem, qui cogitat, non facit iniquitatem. O piger, ô peccator quouſque dormis ſuggeſtione, delectatione, conſenſu, & perpetratione peccati? Conſule rationem, conſule naturalem legem, conſule optimam tui creationem, & deſines amare ſæculi vilitatem & vanitatem.

Prou. 24. 30.

Vſquequò peccator dormis? attende quanta comminatione, quanta vtatur Moyſes aſperitate, vt te ab inertia reuocet, vt te à ſomno excitet: vbi enim lex diuina accipitur, voces & lampades videntur. Leuem certè ſomnum, alterum depelleret, ſed grauem vix coniunctum vtrumque remouet: oculos lampas, vox aures excitat; attamen nec ſic populus duræ ceruicis expergiſcitur: oculos enim, claudit ne videat, & aures aggrauat ne audiat. Vſquequò peccator dormis? reſpice & vide ſaltem illum in Euangelio qui aperuit oculos cæci nati, qui aures ſurdi reſerauit, & prædicatione ſua tanquam rugitu leonis torporem animarum repulit, vltra modum ſomnolentiâ abſorberis, ſi miraculorum CHRISTI accenſa luminaria non aſpicis; vt quid & voces leonum rugientium, & fremitus populorum ſæuientium aduerſùs CHRISTVM non excutiunt ſomnum.

Vſquequò piger dormis? Vigiles qui nocturnas agunt excubias, tam publicæ quam privatæ vtilitatis ſolliciti, nimio ſomno depreſſos nimiumque ſoporatos exurgere admonent, & ad opera diurna ſuadent, retardantes verò & pigritantes non ſimpliciter excitant, ſed voce increpabili ingeminant: Vſquequò piger dormis? tanquam ſi dicant, ô piger ruinam domus minatur & tu dormis? fures ſubintrant, & tu quieſcis? ignis iam laquearia incendit, & tu non ſentis? iam hoſtes in caput tuum pugiones vibrant, & tu non percipis? iam iam guttur tuum laqueo eſt conſtringendum, & tu non expergiſceris? iam adulter ad vxorem ingreditur, & tu non æmularis? filij iam deportantur, & tu non ſubuenis? hæc damna tibi dormienti obuentura, hæc incommoda niſi reſipueris, occurſura: denique & ſi timor mali non excuteret, ſaltem lucri cupiditas, ſi piger non eſſes, inflammaret.

Celebrantur namque in foro nundinæ ſolemnes, & non curris? pulcher-

rima præparantur ſpectacula, & oculos claudis? præclara diuiduntur ſpolia, & nihil petis. Grande & ſplendidum exponitur conuiuium, & tu eſuris? rex poſt triumphos innumerabiles in conſpectu populi ſui coronatur, & tu non conuenis? regii theſauri vniuerſis indigentibus apponuntur, & manum non porrigis? ſpecioſus ſponſus ſponſæ, quæ tota pulchra eſt, copulatur, & non aſpicis? Vſquequò peccator dormis? ô quantum bonum perdis? ô quantum malum incurris? cælum amittis, viſionem gloriæ Dei, beatitudinem ſanctorum, ſocietatem Angelorum, corporis immortalitatem, animæ fælicitatem, Paradiſi amænitatem. Et quæ pro his commutatio? fœtor inferni, horror dæmoniacæ ſocietatis, timor infiniti mali, dolor cordis, & corporis, deſperatio fortunæ melioris, ſubiectio peſſimi tyranni, ſempiterna renouatio ſupplicij.

Vſquequò peccator dormis? nonne qui dormit, perdit hæreditatem? quis eſt hic ſomnus, vel quæ hæreditas, aut quis tam piger & ſomnolentus? In ſcripturis per ſomnum aliquando peccatum, aliquando mors intel-
Ioan. 11. 11. ligitur; vnde in Euangelio: *Lazarus dormit*, ſubauditur in morte, & Apo-
1. Theſſal. 4. 13. ſtolus ad Theſſalonicenſes: *Nolumus vos ignorare de dormientibus*, hoc eſt de mortuis. Aliàs verò idem Apoſtolus de ſomno peccati ſic. *Qui dormiunt nocte dormiunt*, hoc eſt qui malè agunt, tenebras quærunt. Habet
Ibid. 5. 7. autem nox quatuor vigilias, vel quatuor ſomnos, primus ſomnus noctis, ſuggeſtio eſt inimici; adiungit primo ſecundum, qui præbet ſuggeſtionibus aſſenſum, vſque ad tertium non euigilat, qui malum perpetrare non dubitat. Sepelitur in quarto, cui dominatur conſuetudo, &c.

DE APOSTOLIS.

SERMO.

Luc. 22. 28. VOs *eſtis qui permanſiſtis mecum in tentationibus meis, &c.* Verba ſunt teſtatoris illius, cui Pater ſuus dixit; *Poſtula à me, & dabo tibi gen-*
Pſal. 2. 8. *tes hæreditatem tibi, & poſſidebis terminos terræ*, vltimæ enim voluntatis, vltimæ diſpoſitionis, & ſupremæ diſtributionis paginam condens, bona ſua tam filijs, quàm amicis & ſeruis in hoc teſtamento legauit; & heræ des ſubſtituit, qui cohæredes eſſent in menſa, in iudicio, & in regno futuro. Ne quis autem ſupercilioſus libellum teſtamenti calumniaret, & non iure, ſed ſolâ voluntate ductum, abſque ratione hæredes inſtitutos reprehenderet, cauſam & meritum præfixit, quare tantis muneribus Apoſtolos ſuos IESVS honorauerit, vos, inquit, eſtis, qui permanſiſtis mecum in tentationibus meis.

Ecce labor, ecce opus, ecce fidei meritum, ſequi hominem pauperem & inopem; qui non habebat, vbi caput reclinaret; contra quem filij matris ſuæ

Iudæi pugnabant, cui Scribæ & Phariſæi inſidiando inuidebant; cui omnes detrahebant; cuius animam quærebant; quem de ciuitatibus ſuis frequenter expellebant, magnæ fidei, magnique laboris erat. Hæc omnia IESVS tentationes ſuas vocat, quem noſtræ non tangebant tentationes, quia in carne eius nullus vnquam ſurrexit ſtimulus peccati, in qua fomes originalis mali non abſorptus; non præciſus ſolùm, ſed procul & ab vltimis finibus conceptionis & natiuitatis prorſus fuit relegatus; tam enim IESV pleno Spiritu Sancto potuit accedere, ſeu penetrare motus illicitus carnis, quàm Deum depellere de ſede æternitatis flatus Luciferi, quo aſpirauit ſedere in monte teſtamenti in lateribus Aquilonis. Potuit tamen tunicam mortalitatis aſſumptam perforare, laniare, diſcerpere, & etiam expoliando, cum permiſſione benignitatis, & cum patientia incomprehenſibilis diſpenſationis detrahere.

Has malignorum Iudæorum influxiones, & inſultationes appellat tentationes ſuas: *Vos*, inquit, *eſtis qui permanſiſtis mecum in tentationibus meis, vos*, notat diuinam electionem, quæ elegit eos ante mundi conſtitutionem. *Qui permanſiſtis*, notat conſtantiam & perſeuerantiam illorum; *mecum*, notat vnanimem affectionem, & ſpecialem dilectionem. *In tentationibus meis*, notat nihil ineſſe adulationis, nihil fictæ & effæminatæ mollitiei, ſed firmiſſimæ ſtabilitatis, & probatæ fortitudinis, quales fuerunt Caleb, & Ioſue exploratores terræ: quales ierunt ad pugnam cum Gedeone; quales David conſtituit conſortes belli, & principes populi.

Sequitur; *Et ego diſpono vobis ſicut diſpoſuit mihi pater meus regnum vt* Luc.22.
edatis, & bibatis ſuper menſam meam in regno meo, & ſedeatis ſuper thro- 29.
nos duodecim, iudicantes duodecim tribus Iſraël, grata quidem Deus acceptat obſequia, ſed non vacua, nec irremunerabilia, vnde & Laban ait Iacob: *Num quia frater meus es, gratis ſeruies mihi? dicquid mercedis acci-* Geneſ.
pies, habebat autem duas filias, nomen majoris Lya, minor appellabatur 29. 15.
Rachel; ſed Lya lippis erat oculis; Rachel decora facie, & venuſto aſpectu. Si pio & puro intellectu diſcutiente penetralia huius literæ, gratia reſerauerit, cantum conſonum hæc cythara cum pſalterio Dauid modulabit; fratres ſuos Apoſtolos Dominus appellat dicens: *Ite, nunciate fratribus meis*; ho- Math.
rum ſeruitium, qui nullius eget, penes ſe remanere ſublata ſpe remunera- 28.10.
tionis non patitur; vnde & Petrus cum dixiſſet: Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te, adjunxit, quid ergò erit nobis? & Dominus: Amen dico vobis quod vos qui reliquiſtis omnia, & ſecuti eſtis me in regeneratione cùm ſederit filius hominis, &c.

Alibi quoque cum dixiſſet: *Vos autem quem me eſſe dicitis*, & Petrus reſpon- Math.
diſſet: *tu es Chriſtus Filius Dei viui*, ſimili penè verborum ordine ſub- 16. 16.
junxit: *Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, &c.* cum ergò dixiſſet, vos eſtis qui permanſiſtis mecum in tentationibus meis, addit, & ego diſpono vobis, &c. animaduerto in hac recompenſatione duas filias Laban, vnam in menſa; alteram promiſſam in regno, maiorem id eſt priorem, in menſâ; minorem, id eſt, ſequentem in regno. Lippam oculis in menſa, decoram facie, & venuſto aſpectu in regno: inde eſt, quòd ex aduerſo menſæ ponitur in

tabernaculo candelabrum, ne deſint vſquequaque menſæ Dei ſubſidia lucis; quæ ſtat in latere Aquilonis, vnde venit ventus turbinis, à principe namque tenebrarum, qui ſedet in lateribus Aquilonis, cæcitas ex parte contigit in Iſraël, ne videatur gloria Dei in hoc mundo, niſi in nube ſacramentorum.

An menſa igitur altaris Lya, licet maior natu in promiſſione, cùm dicitur vt edatis, & bibatis ſuper menſam meam; laborat tamen videre, quæ ibi apponuntur & conſecrantur; ſed non poteſt, non propter defectum exiſtentis in illo ſacramento veritatis, ſed propter detrimentum luminis; nunc enim videmus per ſpeculum ex candelabro fidei, & in ænigmate opertorij, quod eſt ſpecies panis, & vini, verumtamen cùm ſeptem dies tranſierint, & venerit quod perfectum eſt, tunc euacuabitur quod ex parte eſt; tunc in regno claritatis, non ſtando & laborando edemus, & bibemus, ſed ſedebimus judicantes duodecim tribus Iſraël; tunc Rachel copulabitur nobis decora facie & venuſto amictu. Sed quia adhuc in via ſumus, & ſine viatico deficimus, ad menſam diuitis redeamus, & qui de menſa, vel ſub menſa, vel in menſa, vel ad menſam vel ſuper menſam communicent videamus.

Hebr. 7.26. Super menſam namque indubitanter eſt ille de quo ait Apoſtolus; *Talis decebat vt nobis eſſet Pontifex, ſanctus, innocens, impollutus, ſegregatus à peccatoribus, & excelſior cælis factus.* CHRISTVS vtique IESVS, qui eſt hoſtia pura, hoſtia ſancta, hoſtia immaculata; hoſtia pura ab originali peccato; hoſtia ſancta ab omni actuali; immaculata, ab omni etiam veniali. Agnus enim eſt Dei qui non tangit, ſed qui tollit peccatum mundi. De menſa edunt vniuerſæ familiæ chriſtianorum, qui per fidem ſunt in corpore, & de corpore CHRISTI; cibus namque huius menſæ eſt gratia, quæ pro omnibus guſtavit mortem, vt morte abſorptâ omnes guſtarent vitam; vnde: *Oculi omnium in te ſperant Domine, & tu das eſcam illis in toto orbe; aperis tu manum tunc, & implebuntur omnia animalia benedictione.* Pſalm. 144.15.

Graue & grande damnum patitur omnis actio, quæ non fit tempore opportuno; vnde Salomon: *Omnia tempus habent*; ſi fornicatione, ſi adulterio, ſi immunditiâ non nominandâ pollutus, Sacramento Dominici Corporis & Sanguinis te ingeſſeris; non dat tibi Deus eſcam, quia non dat niſi in tempore opportuno; ſi odio, ſi irâ, ſi iracundiâ, ſi quo criminali depreſſus, acceſſeris ſanguini CHRISTI; ſcias quia veſtimentum tuum ſanguine tali mixtum, in combuſtionem erit, & cibus ignis. In tempore igitur opportuno accedit ad Deum lotus veſtimenris; aquâ confeſſionis & compunctionis emundatus à delicto maximo, id eſt, ab omni criminali, fidelis, deuotus, eſuriens, & ſitiens iuſtitiam; vnde ait Moyſes ad populum: *Eſtote parati in diem tertium, ne appropinquetis vxoribus veſtris.* Si non licet appropinquare vxoribus, licet commiſceri meretricibus? ſi abſtinendum eſt à licito concubitu vxorum, eſt ne admittendum ſtuprum nefandiſſimum maſculorum & belluarum? Mira Dei patientia, crudeliùs transfigitur manibus, & ore talium, quàm flagellis Pilati, quàm lanceâ militis, quàm Iudæorum ſpinis & militum clauis.

Eccleſ. 3.1.

Exod. 19.15.

Tales non ſunt de menſa Domini, quia non ſperant in illum; ſed qui ſperant in te Domine, tu das illis eſcam in tempore oportuno; vnicuique ſecundùm propriam virtutem; Petro, & Andreæ panem in ligno; Stephano in lapidum congerie; Laurentio panem in craticula; ſingulis Martyribus ſingula tormenta, tanquàm paſſionis ſuæ, & crucis minuta fragmenta; vnde in Euangelio: *Colligite quæ ſuperauerunt fragmenta ne pereant*; id eſt, Ioan. 6. 12.
ne Martyres à paſſionibus immunes tranſeant, cùm ipſe panes fregerim, & quicquid pœnæ temporalis eſt, in corpore meo pertulerim. Dat itaque eſcam in tempore opportuno, non vno ſimul, ſed toto ſparſim tempore Martyres ſuos mittendo, & diſponendo in Eccleſia Catholica; iſti verò non ſolùm ſunt de menſa, ſicut grex & familia indocta, ſed ſunt in menſa, & ad menſam, & ſuper menſam.

Sub menſa verò publicani, & peccatores, qui ſicut canes famem patiuntur, & conuertuntur ad veſperam, dicentes cum illo Euangelico Phariſæo; Domine non ſum dignus leuare oculos meos ad cælum, &, non ſum dignus vocari Apoſtolus, &, non ſum dignus vt intres ſub tectum meum. Iſti nec à menſa recedunt deſperatione ſicut ille qui dixit: *Maior eſt iniquitas mea, quam vt veniam merear, ecce eiicis me hodie à facie terræ & à facie tua abſcondar.* Gen. 4. 14.
Nec irruunt ad menſam fronte meretricis, & rabie immoderata, ſed tempus opportunum expectant, vt cùm filii ſaturati fuerint; excutiat pater bonus ſinum ſuum, & micas quæ non negligentia, ſed copioſa abundantia in gremium diſtillauerat, canibus quaſi non ex induſtria projiciat. Sic itaque catelli & canes edunt de micis quæ cadunt de menſa dominorum ſuorum. Leuitæ ad menſam Domini accedunt, vniuerſa vaſa Sanctuarii, tam in manibus, quàm in humeris portantes; portiones bonas iſti obtinent de menſa Domini; primitias enim ſpiritus jam habent in fide, & decimas in ſpe denarii, qui laborantibus in vinea promittitur & datur.

In menſa ſunt qui Deo ſemper aſſiſtunt, & de adipe frumenti medullam ſumunt, melque de petra, & oleum de firma petra ſugunt: ij ſunt Sacerdotes & filij Aaron, qui jure Patri ſuccedunt: labia habentes coccinea de ſanguine vuæ, & morum, dentes eburneos & hebeninos, de caſtitate diuinorum eloquiorum, veſtem nuptialem de charitate Dei & proximi, de qua profluunt myrrha mortificationis, gutta humilitatis, caſſia ſpei, & deuotionis & orationis; vnde odor veſtimentorum tuorum ſicut odor thuris: ab his quoque procedunt, tanquam de throno, fulgura excommunicationis, voces exhortationis, & tonitrua comminationis æternæ damnationis, &c.

IN COMMVNI CONFESSORVM.

SERMO.

In illa verba : *Videte, vigilate & orate.* Marc. 13. 33.

NEc ſecuri eſſe debemus ſpe vana, nec torpere fallaci deſidiâ; in altero ſeducimur, in altero opprimimur, præmium ſperando quod nunquam meruimus operando. Opprimimur cùm nulla circumſpectione ſolliciti, repentina morte ad cauſam æterni iudicii euocamur. Contra vanam ſecuritatem dicitur. *Beatus homo qui ſemper eſt pauidus.* Qui autem mentis eſt
Prou. 28. 14. duræ corruet in malum. De corpore damnoſo dicit Salomon: *propter frigus piger arare noluit, mendicabit ergo æſtate cùm venerit ſuper eum repentinus interitus.* Dominus itaque qui vult omnes homines ſaluos fieri tollens ſecuritatem & torporem excutiens ait, Videte, vigilate & orate. Videte contra ignorantiam, vigilate contra diaboli fallacem muſcipulam, orate diuinam clementiam. Parum namque eſt noſſe quid ſit faciendum, parum contra inimicum caſtra ponere niſi Dei ſapientia & Dei virtus miniſtrauerit conſilium & auxilium: Solus Deus illuminat tenebras noſtras, ſolus qui docet manus ad prælium, & digitos ad bellum, qui eſt fortitudo noſtra & firmamentum & refugium.

Vt itaque ſi cæcus es lumen recipias, quære lutum & ſputum Domini? Si lippus collyrio inunge oculos tuos; ſi oculus turbatur, aquâ patientiæ fomentando, madefacias illum, & manutergio mollis reſponſionis terge illum, mollis enim reſponſio frangit iram. Sputum Domini eſt ſaliua deſcendens ad os à capite, ſapientia vtique quæ incarnata deſcendit ad nos à patre luminum & lutum ex diuina & humana conficiens per vnionem, non per confuſionem naturarum, cæcum natum per originale peccatum genus illuminauit humanum, quod in Euangelio quærenti quid vis vt faciam tibi? reſpondit Domine vt videam: cuius oculus tam cæcus quem candor lucis æternæ, ſplendor gloriæ, ſol iuſtitiæ tantæ miſerationis radio expulſa caligine non illuſtret? Infidelitas oculos clauſit, fides aperuit; liniuit oculos cæci Dominus cum credere docuit: Abiit qui obedi-
Pſal. 45. 11. uit, lauit qui baptiſmum ſuſcepit, vidit qui ſuum creatorem agnouit, *Vacate*, inquit, *& videte quoniam ego ſum Deus.*

Quare occupas, quare diuidis, quare diminuis, quare dimidias intentionis oculum erga multa & circumſcriptibilia? centuplicatus & mundifi-
Cant. 4. 9. catus tam incircumſcriptum comprehendere non poſſet. *Vulneraſti* ait ſponſus *cor meum ſoror mea in vno oculorum tuorum*, & *in vno crine colli tui.* Noli altero oculo me, altero ad alterum reſpicere, quia melius eſt cum vno oculo ad vitam intrare, quàm duos oculos habentem mitti in gehennam ignis.

Vnum tantum habet oculum, qui nil amat præter Deum & propter Deum, hic vulnerat cor Dei, quia licet fragilis & peccator, penetrat viſcera Dei; nec dolet ex hoc vulnere Deus, cùm plaga illa non ſit doloris ſed amoris; non ſit incurabilis morbo, ſed ſanabilis verbo. O anima quid videbis ingreſſa per hoc foramen, per hoc vulnus, per hoc oſtium apertum amicis, clauſum inimicis. Vtique quod non licet homini loqui non per venas ſuſurrii.

In vinea huius contemplationis, licet vuas comedere, extra efferre non licet, *Sicut adipe & pinguedine* ait Pſalmiſta, *repleatur anima mea.* Quid deinde, afferes ne, & efferes partes expectantibus nobis fortis cum alino ſenſualitatis, exponendo & exprimendo, quæ guſtaueris? nequaquam ſed labiis exultationis laudabit, non enarrabit os meum, propterea velamen poſitum eſt ſuper faciem Moyſi, cùm egrederetur à conſortio & colloquio Dei. Vnde Apoſtolus, *videmus nunc per ſpeculum, & in ænigmate, tunc autem facie, ad faciem.* Videre ergo non poſſumus quia lippos habemus oculos & ſuperfluis & viſcoſis humoribus tum de fragilitate noſtra, tum de conſuetudine mala. Collyrium proinde quærendum, pro cauſa & effectu morbi conficit medicus emplaſtrum collyrii. Accuſat ſe peccator, audit Sacerdos, deplorat ille ſuam ægritudinem, adhibet iſte compaſſionem, & apponit ſollicitudinem iuxta culpam, apponit pœnam non ſupra poſſe, acredinem pœnitentiæ infundendo, ſed infra medendo, & modum medicinæ temperando. Pſal. 62. 6. 1. Cor. 13. 12.

Malè ſanat vulnus, qui in confeſſione apponit vulnus ſuper vulnus, dum nimis pœnitentiam, vel aggrauat, vel extenuat, in altero auſterus, in altero diſſolutus; vtrumque vitium cauet Samaritanus cum imponit ſaucio oleum & vinum. In oleo manſuetudo conſolationis, in vino intelligitur mordens increpatio ſatisfactionis. Sic tergenda eſt lippitudo peccati, ne ſuffundatur pupilla affectus pœnitentis. Melius eſt vt remaneat aliquid de lippitudine, quam vt tollatur præ nimio pondere, correptio pœnitentiæ. Peccata itaque ſua confitentibus dicendum eſt, *Videte, vigilate & orate*, videte iniunctam pœnitentiam, vigilate contra culpam, ne canis reuertatur ad vomitum, orate veniam, ne iudex vos tortoribus tradat donec reddatis vſque ad nouiſſimum quadrantem malorum & pœnarum.

Videte mortem, videte infernum, videte diabolum, mors auara, amara, cruenta, horrida, fœda & fœtida: auara quia vnum eſt de quatuor inſaturabilibus, vniuerſum genus hominum deuorans, nec famem ſedat, nec ventrem implet, guſtu ſuo auidior redditur & quot genera in mundo habet mortium, tot quaſi in menſa ſua præparat genera ferculorum. Amara eſt nullum fel morte amarius, non ſolùm conſumit carnales delectationes quinetiam conuertit in amariſſimas amaritudines. Cruenta eſt vt fera peſſima quæ ſanguine viuit, & nil aliud quàm ſanguinem ſitit à ſanguine Abel iuſti vſque ad ſanguinem CHRISTI: certè & vſque ad ſanguinem Antichriſti non eſt effuſus ſanguis quem mors non lambuerit, & non abſorbuerit. Horrida eſt, mortem horret non ſolùm animal rationale, ſed omne etiam irrationale; corpore mortui hominis quid horribilius? Fœda

eſt, equum pallidum in Apocalypſi ſequebatur mors quæ quicquid pulchrum eſt denigrat, & in ſe quidquid abominationis & turpitudinis eſt conglomerat. Fœtida eſt, cadauer putridum, non ſolùm humorem corrumpit, ſed & aërem; facies eius corruptio, manus eius quæ operantur in luto animati corporis & in latere exanimati execratio. Poſteriora eius, intolerabilis abominatio.

Hæc mors diſſoluit quod Deus coniũxit, quæ in inferno depaſcit animas quæ in ſepulchro de ſuper oſſibus neruos & carnes tollit, & vſque ad immundiſſimum puluerem redigit. Ergone timenda eſt, aut fugienda, aut contemnenda? Timenda equidem, nam timor mortis conturbat me; fugienda quoque, ſed cum diſcretione. Eſt ſiquidem aliquando appetenda ſicut Helyas ait: *Tolle animam meam*; & Apoſtolus, *cupio diſſolui.* Aliquando ſuſcipienda ſicut Apoſtoli & Martyres pro fide defendenda; aliquando fugienda, ſicut puer IESVS fugit in Ægyptum, & Paulus in ſporta demiſſus euaſit manus Damaſci præpoſiti; quando de morte nullus fructus ſuſciperetur. Contemnenda eſt ergo velut tranſitus ad meliora etſi difficilis, tamen vtilis, nam ad vitam non eſt tranſitus niſi per mortem. Cauendum verò mortis naufragium quod demergit naufragum vſque ad profundiſſimum infernum.

3. Reg. 19. 4. Philip. 1. 23.

Iam itaque videamus infernum quibus ferueat flammis, quibus congeletur ſtridoribus, quibus ſordeſcat ſpurcitiis, quibus nares impleat fœtoribus, quibus viſum offendat deformitatibus, quibus torqueat habitatores ſuos doloribus, quibus pereffluat enormitatibus: Denique quibus abundet calamitoſis cruciatibus. In inferno nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat, in inferno ſunt tenebræ exteriores, ibi fletus & ſtridor dentium; in inferno ſtramentum tinea, operimentum vermes qui non moriuntur; in inferno vox Domini intercidentis flammam ignis, & flamma illa ardebit & non lucebit. In inferno ab aquis niuium tranſibunt ad calorem nimium; in inferno damnati ſicut oues poſiti ſunt, mors depaſcit eos; in inferno Deus quis confitebitur tibi?

Infernus locus eſt leonum, cubile draconum, manſio dæmonum, patibulum damnatorum; infernus incus eſt malleatorum vbi conquaſſantur capita multorum, vbi ſupplicium ſuppliciorum, vbi malum excedens terminum, tam tempore, quam menſurâ pœnarum, vbi cruciatus, qui ſemper afficit, numquam deficit, ſufficit de inferno. Videamus quem vtinam nunquam videamus diabolum principem, non iam poſt iudicium huius mundi, ſed tantùm inferni. Licentia hactenus vaga, ſed tunc recluſa quò breuiori abutitur poteſtate, eò acriori inſanit ſeueritate. Appenditur in ſtatera, & inuenitur minus habens tam in gente, quam in orbe. Refrænabitur poteſtas decipiendi, non voluntas nocendi; Iob à planta pedis vſque ad verticem percuſſus à Sathana, tanquam ſub aſpectu viderit quem fortiter pertulit, ſub ſpecie Behemoth deſcribit eum ſingula membra ei aſſignans, quibus multiplex illius malignitas typicè demonſtratur. Prolixa eſt eius deſcriptio ſed nequitia grauior & prolixior fœnum quaſi bos comedet, &c.

SERMONES IN SYNODIS HABITI.

SERMO I.

Filii hominis ſpeculatorem dedi te domui Iſraël, & audies de ore meo verbum & annunciabis eis ex me: ſi dicente me ad impium morte morieris, non annunciaueris ei, neque locutus fueris vt auertatur à via ſua mala & viuat, ipſe impius in iniquitate ſua morietur, ſanguinem autem eius de manu tua requiram. Grande damnum eſt periculum animarum, nil eſt tanti in creaturis ſub ſole quod tantum damnum poſſit reſarcire. Creator & Redemptor animarum optimè nouit earum pretium; primò quia antequam crearet, conſtitit ei de pretio creandarum, ab ipſo enim ſtatutum eſt pretium, à quo cauſa eis & principium, deinde ſoluendo in redemptione pretium, & ſi non certiùs, tamen laborioſiùs didicit quanti eſſent quarum non ſoluetur obligatio niſi Domini cæli & terræ interueniret crucifixio. Res igitur arua & ſumma tractatur, vbi de anima agitur. *Quam*, inquit CHRISTVS, *commutationem dabit homo pro anima ſua*? Item *quid prodeſt homini ſi mundum vniuerſum lucretur, ſeipſum autem perdat & detrimentum ſui faciat*? Legiſlator quoque Moyſes æquitatis interpretatione multis caſibus commutationes quaſdam in lege admittit vt ibi: *Primogenitum aſini mutabis oue.* Vbi autem mentio fit de anima percuſſa & occiſa, nullum niſi par occurrit ei remedium, ſcilicet vt ſit anima pro anima.

Ezech. 3. 17.

Math. 16.26.

Exod. 13 13.

Penſate igitur ô vos rectores animarum, quale ſuſcepiſtis depoſitum: & ſanè ſapiatis, quia tutius eſt reſignare ſanum, quàm ſimulatâ & ementitâ cuſtodiâ penes vos habere demolitum & malè ſeruatum. Non vos alliciant emolumenta præſentium ſubſidiorum, quia non ſunt illa appetenda ſubſidia, quibus æterna mendicitas comparatur, quibus æternæ miſeriæ, in quibus non ſubſiſtitur, commutantur. Audite proinde explanatam, nec explanandam quæ hoc dicit, dominicam ſententiam, *Fili hominis ſpeculatorem dedi te domui Iſraël*, vſque *ſanguinem autem eius de manu tua requiram.* Vſque ad nubes, vſque ad ſydera ſacerdotalis dignitatis exaltatur ſolium, ſed in fine ſi ruinam fecerit, deprimitur vſque ad gehennale ſterquilinium, iuxta illud, *Eleuans alliſiſti me.* Eſt in appetitu eleuatio, ſit in aſpectu mentis tam pœnalis & damnoſa alliſio. Ecce alter Deus in terris eſt Sacerdos: Soluit Deus peccata, ſoluit Sacerdos; benedicit Deus, benedicit Sacerdos: aperit Deus cœlum, aperit Sacerdos, abſoluit hominem Deus, abſoluit Sacerdos: damnat Deus, condemnat Sacerdos. Deus Pater ineffabiliter verbum de ſe genuit ab æterno, conſubſtantiale ſibi; Sacerdos & in hoc ſed à longè imitatur eum (quod tamen ſimpliciùs dicendum & ſobriè prædicandum eſt) quando diuiniſſimis in Miſſa verbis

Pſ. 101. 11.

prolatis, corpus illi verbo, quod eſt Filius Dei perſonaliter vnitum, conficit, & propria manu fidelibus populis in ſalutem diſtribuit, ſicut & Deus miſit eum redemptionem populo ſuo.

Quæ iſta dignitas veſtigiis ſic inhærere diuinis, & iuſtitia præeunte è veſtigio ſic in via eius ponere greſſus ſuos? Quid vltra & quò vltra? omnia inſignia ſua quæ tradi debuerunt & potuerunt Eccleſiæ ſuæ, & præcipuè Sacerdotibus, reliquit Dominus. Sic enim Ionathan & Dauid inierunt fœdus pacis & amicitiæ perpetuæ: ſic CHRISTVS cum Eccleſia ſua, quam
1. Reg. ſicut ibi dicitur, *diligebat vt animam ſuam*: Nam animam ſuam poſuit
18. 1. pro ea. Dicitur etiam ibi quia expoliauit ſe Ionathan tunica quâ erat veſtitus, & dedit eam Dauid & reliqua veſtimenta ſua vſque ad gladium & arcum ſuum & vſque ad baltheum. Incluſiuè non excluſiuè legendum eſt, *vſque*, nam filius Regis Ionathan de palatio ſuo & gloria compaſſus puero Dauid, id eſt Eccleſiæ, qui adhuc pauper & exul huc atque illuc fugitabat dum peregrinatur in terris, tunicam ſuæ humanitatis, quam veſtiuerat in diſpenſatione Incarnationis, tradidit pro ea moriens, & corporis ſui Sacramentum in cœna tradens, & reliqua veſtimenta; id eſt, omnia quæ geſſit & dixit in hoc corpore, & gladium ſuum, id eſt, poteſtatem ligandi & ſoluendi, ſiue prædicandi, & arcum; id eſt, ſcripturam & Euangelium; & bal-
Luc. 12. theum, id eſt continentiam Euangelicam de qua dicitur, *ſint lumbi veſtri*
35. *præcincti*, ſed nomen ſuum Ionathan Dauid nequaquam impoſuit.

Chriſtus verò nec nomen ſuum de gremio ſponſæ ſuæ tulit, ſed penè omnia nomina ſua abſque inuidia communicauit: Vnde hic dicit: *Fili hominis ſpeculatorem dedi te.* Quo ſe alio nomine totiens in Euangelio appellauerit? quotiens filium hominis non ſuccurrit memoriæ? & hoc tam ſolemne nomen principaliter Epiſcopis, ſecundariò omnibus Sacerdotibus indulſit. Vnde & Epiſcopus ſuperintendens, id eſt ſpeculator interpretatur, & minores Sacerdotes, qui licèt non habeant plenitudinem poteſtatis, tamen vocati ſunt in partem ſolicitudinis, eandem accipiunt ſollicitudinem ſpeculandi cum cura regendi populi. Hic verò filius hominis de ſpecula cæli ſpeculatur ſuper filios hominum, vt videat ſi eſt intelligens aut requirens Deum: Speculatur & conſcientias omnium hîc aſtantium bonæ an malæ ſint, mundæ an immundæ, deuotæ an indeuotæ. Speculatur ſpeculatorem vtrum ſtet in ſpecula ſua totis diebus, & totis noctibus, vtrum clamet ſicut leo fortiter. Hoc enim officium eſt ſpeculatoris, vigilare, aſpicere & clamare aſſiduè, & in ſublimiori ſtare vel ſedere. In vigiliis notatur ſolicitudo, in aſpectu ſiue contuitu lectio & contemplatio, in clamore prædicatio in altioti ſtatione religio. Excludit ſolicitudo negligentiam, lectio ignorantiam, contemplatio ſecularium negotiorum curam, prædicatio excitat timorem & amotem diuinum, religio informat motes ſibi commiſſorum.

Attende Antiſtitem tuum fili hominis, Sacerdos magne & parue, intende quomodo non ſolùm in cælis ſempet ſtat in ſpecula ſua, ſed etiam in terris quaſi in ſpecula in montem frequentiſſimè & aſcendit, docet, orat & pernoctat. Denique in monte transfiguratur ante Apoſtolos, de monte aſ-

cendit ad cœlos: aſcendit quoque in ſpecula, cum valefacturus mundo in cruce ſubiit & obiit, vt doceret vos vſque ad mortem defendere dignitatem ſacerdotalem, ſurſum cor ad cælum leuando, non ad turpes quæſtus declinando. Fili hominis fragilitatem tuam attende, & viſcera miſerationum in pauperes, peregrinos, viduas, orphanos, egenos, infirmos, afflictos quacumque calamitate, habe: fili hominis peccata ſua confitentibus compatere, congemiſce gementibus, condole dolentibus, collacrymare lacrymantibus, & conlabora laborantibus, conjeiuna jejunantibus, alleuia pœnitentiam corde contritis, & in immenſum de peccato verecundantibus.

Fili hominis in alienis cognoſce te ipſum. Fili hominis ſis humilis, non arrogans & ſuperbus, vt qui tremens & timens ſæuitiam medici & medicinam animæ ſuæ antequam accederet expaueſcebat, à te exhilaratus ſuper bona & affabili exhortatione meliori ſpe rediturus abſcedat; & tamen ſpeculatorem dedi te domui Iſraël, fili hominis, vt naturæ compaſſionem, vitiis rependas rectitudinem; ſic ſolue illaqueatum, ne incurras laqueum, ſic purga foueam, ne cadas in eam; ſic oleum ſauciato appone, vt vinum carnem mordeat putridam. Fili ergo hominis ſpeculatorem dedi te. Cui? domui Iſraël. Cui? vineæ meæ, vinea enim Domini domus Iſraël eſt.

Ecce vinea Domini plebs Chriſtiana, Eccleſia Catholica: in hac eſt botrus ille cypri grandis valde quem in vecte crucis duo homines, duo populi ſuſpenſum de terra promiſſionis attulerunt ad demonſtrandam fertilitatem terræ, vt plantetur, vt colatur, vt putetur, vt fodiatur, vt cingatur, vt claudatur, vt cuſtodiatur ab auibus, à furibus, à vulpibus; vt colligatur vt torculetur & vinum ſaluetur. Speculatorem dedi te domui Iſraël. Plantetur itaque per regenerationem baptiſmatis, colatur per inſtructionem ſanctæ religionis; putetur per amputationem carnalis deſiderii; fodiatur per confeſſionem cordis & oris; cingatur vel ligetur per diſtrictionem ſancti propoſiti; claudatur per remotionem ſecularis conuerſationis; cuſtodiatur per auxilium Angeli & prælati ſui; colligatur per reſignationem bonorum operum & meritorum ab Angelo in die judicii; torqueatur interim in torcularibus mundanæ tribulationis; reponatur in doliis æternæ felicitatis, quod vobis præſtare dignetur IESVS CHRISTVS Domini qui viuit & regnat.

SERMO II.

N*Olite ſanctum dare canibus, neque mittatis margaritas veſtras ante porcos.* Stultum & impudicum eſt ad menſam Domini vel communicando ei, vel diſponendo de illo, non vocatum accedere; temerarium, & præſumptuoſum, per excommunicationem repulſum ſe ingerere; infidum Math. 7. 6.

& damnoſum, vocatum cum mala conſcientia irreuerenter confidere. Præſumptio in primo, proteruia in ſecundo, iniuria in tertio damnatur: de primo dicitur: *Nemo ſibi ſumat honorem, niſi qui vocatur à Deo tanquam Aaron*; de ſecundo dicitur Adæ: *Ne comedas de ligno ſcientiæ boni & mali*: De tertio: *Cùm intraret rex vt videret diſcumbentes, &c.*

Heb. 5. 4. Gen. 2. 17. Math. 22. 11.

Primus cùm venerit ad eum amicus ſuus de via, id eſt, animus ad ſeipſum conuerſus fuerit de ignorantia, non habet licentiâ Sacerdotali quod ponat ante illum recreandum & redimendum: Secundus ad veſperam conuerſus, famem patitur vt canes, quia de peccato confuſus, cùm venerit ad Babylonem, ibi liberabitur: tertius quia indignè manducat, & bibit, judicium ſibi manducat, & bibit. Primus infidelis; ſecundus excommunicatur ab Eccleſia; tertius hypocrita & nequam, cuius contaminatur mens, & conſcientia; de primo quia jam iudicatus eſt, tanquam non habens loqui & iudicare; Dominus agit de ſecundo & tertio ſic: *Nolite ſanctum dare canibus, &c.*

Videndum eſt de hoc ſancto, & de his margaritis; & ſciendum quia diuerſæ ſunt ſignificationes huius nominis, *Sancti*; ſanctum enim non ſolùm dicitur in animatis, ſed etiam in inanimatis, vt terra ſancta, locus ſanctus, ignis ſanctus, vaſa ſancta, & ſimilia. Dicitur & Deus ſanctus, & Angelus ſanctus, & homo ſanctus, & corpus CHRISTI ſanctum, & Euangelium ſanctum. Locus dicitur ſanctus, primò quia ibi geſta ſunt, vel geruntur, vel gerenda ſunt quæ pertineant ad ſanctificationem; ſicuti vbi Dominus crucifixus eſt; vbi conficitur corpus eius: vbi in rubo apparuit Moyſi; ignis ſanctus, vel quia de cælo venit, vel quia in holocauſtis & ſacrificiis diuinis tantummodò habebatur, & lucernis illuſtrandis: vaſa ſancta, quia ab humanis vſibus ſeparata, diuinis tantummodò exhibebantur obſequiis.

Dicitur Deus ſanctus, quia omnia ſancta ſanctificat; Angelus ſanctus in bono confirmatus, voluntati diuinæ aſſiduè famulatur; homo ſanctus, quia initiatus ſacræ regenerationis myſteriis, connumeratur ciuibus curiæ cæleſtis, corpus CHRISTI ſanctum, quia operatione Spiritus ſancti per miniſterium ſacerdotale, viſibilis materia in viſibilem & veram ſubſtantiam conuerſa corpus CHRISTI, quod de Virgine ſumptum dicitur, creditur, & certo certius tenetur; Euangelium ſanctum, quia promiſſione cœleſtium, & præſenti ſanctificatione credentium mentes ſanctificat. Specialiter igitur de verbo Euangelii, & corpore CHRISTI dicitur, *Nolite ſanctum*, &c.

Sed in canibus quid poſſumus intelligere, niſi rapaces, niſi auaros, niſi guloſos, niſi ad vomitum, id eſt ad peccatum reuerſos? Quid verò in porcis, niſi immundos, niſi brutos, & nunquam honeſtati deditos? O quam pretioſas & ſpecioſas margaritas in foro ſuo Rex virtutum, & negotiator animarum hodie CHRISTVS IESVS expoſuit! ſi dederit homo omnem ſubſtantiam domus ſuæ, & comparauit ſaltem vnam margaritam, non pœnitebit in æternum, quia theſaurus deſiderabilis eſt, immò inæſtimabilis. Prima autem eſt abſolutio peccatorum; ſecunda reconciliatio pœnitentium; tertia chriſmatis confectio; quarta corporis & ſanguinis Domini conſecratio; quinta pedum ablutio; ſexta, præclara illa Domini & ſaluberrima præ-

dicatio; ſeptima paſſionis inchoatio. Nullum has attingit pretium, quia omnes & ſingulæ ſuperant omnem, non ſolùm cenſum, ſed & ſenſum.

Vt quid tamen mercator noſter illas attulit & protulit, niſi fortè quia non vendere ſed dare voluit? an non ita Paulus in humeris ſuis plenos deferens ſaccos huiuſmodi margaritarum hoc inſinuat, quod potiùs venerit ad forum noſtrum dare quàm vendere dicens: *Sine pœnitentia ſunt dona & vocatio Dei?* & item: *Quid habes quod non accepiſti? Si autem accepiſti quid* Rom. 11. 29.
gloriaris quaſi non acceperis? Non eſt igitur gloriandum de acceptis quaſi de 1. Cor.
propriis, immò, qui gloriatur in Domino glorietur, & de gratuitis eius 4. 7.
beneficiis gratias referat; & quod gratis accepit, gratis fidelibus tribuat, non canibus vel porcis. Caueant & ſinguli ne tanquam canes accedant ad ſancta; aut tanquàm porci deuorent ea, ſed ſe probent & examinent confeſſione & pœnitentiâ, vt mereantur ſanctificari, & ſancti percipere ſancta.

SERMO III.

S*I ego Dominus, vbi eſt timor meus? & ſi ego Pater, vbi eſt honor meus?* Malac.
Valde ſuperbus eſt, qui dedignatur talem Dominum, valde ingratus, 1. 6.
& inſanus, qui reſpuit tanti Patris, tam benigni affectum: Rationis perdidit donatiuum, qui mauult repugnare Deo quàm ſeruire, cùm iugum ſeruitutis illius ille nec tunc poſſit excutere, cùm elegerit fugere; duriori ſeruit refugà virtute, quàm ſequipeda; ſola namque pertinacia crudeliùs afficit reluctantem quàm obſequentem. Eſt certè fructus optimus boni ſerui feciſſe voluntatem domini ſui; ſic nempè nec ad oculum ſeruiens fidelis ſeruus & prudens, habens etiam oculos in manibus eius, aſſiduè orat & dicit: Pſal.
Doce me facere voluntatem tuam, quia Deus meus es tu. Ac denuò ad impe- 142. 10.
rium Domini proficiſcens, & ad verbum eius figens tabernaculum, tan- Act. 9.
quàm hircus apopompeus, paratus quamlibet petere ſolitudinem, & ſubire 3.
difficultatem dicit: *Domine quid me vis facere?*

O vos Domini Sacerdotes, ſerui non quilibet, vel cujuſlibet; ſed peculiares ſerui IESV CHRISTI, quorum officii eſt non lateres Pharaonis componere, ſed Eccleſiam in augmentum corporis CHRISTI ſuper petram ſolidi firmamenti coædificare, nec carnes taurorum ſuper ſtruem lignorum pelle detracta, & per fruſta conciſas concremare, aut ſanguinem hircorum libare, cornuaque altaris cruore vituli madefacere; ſed carnes Agni incontaminati, & immaculati IESV CHRISTI in ſacramento panis & vini viuificâ diuinorum verborum virtute conſecrare, & ſanguinem in quo anima CHRISTI ſignificatur, repræſentare, angelicaſque virtutes ad auxilium per huius ſacramenti virtutem inclinare; quæ nobilitas, quæ libertas, quæ ingenuitas huic noſtræ ſeruituti poterit comparari? Adeò

enim gaudet ineffabili generoſitate, non ſacramentali ſolùm, ſed etiam temporali conditio Sacerdotalis, quòd de ſeruili genere quilibet procreatus nunquam ordinetur, niſi priùs manumittatur; quatenus neſciat habere hominem Dominum, qui ſoli famulaturus eſt Domino Deo exercituum.

1. Petr. 2. 9. Vnde Petrus Apoſtolus: *Vos eſtis genus electum, regale ſacerdotium, gens ſancta, populus acquiſitionis*; genus, inquit, electum, reuera tanquam tribum Leui de duodecim tribubus; tanquam grana meliora de vniuerſa ſegete filiorum hominum; tanquam Dauid de cunctis fratribus; tanquam oues de hædis; tanquam lapides pretioſos de innumerabili arena maris, tanquam monetam probabilem & regiam de aceruo multarum monetarum; tanquam lilium conuallium de filiabus Chananæorum, quas odit anima Iſaac; tanquam ſtellas præclaras in perpetuas æternitates elegit. Vos ô Sacerdotes Domini de plebe non electa & electa, non dilecta & dilecta, non ſua & ſua: genus electum, non reprobatum; genus electum, non abiectum; genus electum, non ſordidum; genus electum, non maledictum; genus electum in opere, in ſermone, in cogitatione; genus electum in radice, in flore, in fructu; genus electum in ſanctificatione & honore; genus electum ad miniſterium Apoſtolorum, ad teſtimonium Martyrum, ad conſortium Confeſſorum, ad æmulationem Virginum, ad ſocietatem Angelorum.

Inde genus electum, regale Sacerdotium, diſtinctione longâ duæ iſtæ propagines Iſraëliticarum dignitatum, metas proprias multo tempore tenuerunt & licèt cognatione excellentioris gradus mutuò ſe ſe aſpicerent, non tamen coniunctione aliqua, niſi rariſſimè conueniebant, ne tribuum fieret confuſio, & dignitatum decurtatio. Fine tamen ſæculorum, & plenitudine temporum adueniente in occurſu illius, qui facit vtraque vnum, præcurrens Virgo Maria, in ſua origine complicuit vtriuſque propaginis cacumina & pluralitatem Chriſtorum euacuans, vnum CHRISTVM concepit & edidit, cùm eſſet de Iuda ſceptrum Regium, & de Leui ſummum ſacerdotium. Vnde Pſalmiſta de regia dignitate ait: *Virgam virtutis tuæ emittet Dominus*

Pſ. 109. 2. & 4. *ex Sion*; & de Sacerdotali: *Iurauit Dominus, & non pœnitebit eum; tu es Sacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech.* Regale itaque ſacerdotium eſt CHRISTI pontificium, pro coniunctione regii & ſacerdotalis generis in ipſo.

Manauit autem dignatione ſuâ, mixtura hæc ſacramentalis ab ipſo capite vſque in oram veſtimenti; ita quod à ſummo Pontifice Petro, aut Vicario Petri, in vltimum Sacerdotem, pleno eodem liquore gratiæ, omnes ordinatos catholicè, & purè, ac dignè Spiritus ſanctus repleuerit ſemper & repleat tam regio honore, quod deſignat corona in capite; quàm ſacerdotali dignitate; quod ſtola, & alia inſignia ſacerdotalis ornatus demonſtrant. Veraciter itaque dicitur quòd eſtis genus electum, regale ſacerdotium. Mores ad actus regios deſiderat regale ſacerdotium; mores ad actus ſacerdotales exigit regale ſacerdotium: nolite ruſticanis peccatis implicari, qui de nomine CHRISTI cenſemini. Miniſterium veſtrum honorificate; nomen operibus implete, vt fructus ſurculi redoleant dulcedinem, & pinguedinem radicis: inſerti enim oliuæ, exciſi de oleaſtro, quia Chriſtiani Sacerdotes

facti de genere corrupto, de maſſâ ſiquidem, in qua filii iræ naſcimur omnes filii Adæ, tulit & ſeparauit nos Deus ſecundùm propoſitum gratiæ ſuæ, & de vaſis contumeliæ, conflauit artificio miſericordiæ vaſa in honorem & gloriam ſuam aurea & argentea, quibus ſicut Ioſeph ſcypho ſuo inebriari & augurari ſolebat; ſic CHRISTVS miniſterio veſtro, & voluntatem ſuam in vobis commiſſis impleat, & de futuro ſæculo quæ mala præparentur reprobis, & quæ bona electis annunciet; hoc namque ſtudioſè complendo eritis quod ſequitur: gens ſancta.

Sequeſtrationem vitæ & cauſæ quæ à ſecularibus, ô Sacerdos, intellige morticinum, quo notatur propria coucupiſcentia; captum à beſtia, quo intelligitur ſugeſtio diabolica; & omne immundum, quo generaliter manifeſtatur omne peccatum, non tangas gens ſancta. Dic potiùs cùm accedis ad ſancta ſanctorum Pſalmum: ***Iudica me Deus, & diſcerne cauſam meam de gente non ſancta***; Sicut enim diuiſit Deus lucem à tenebris, & vocauit lucem diem, & tenebras noctem; ſic gens ſancta lucere debet in medio nationis prauæ & peruerſæ. Vt tamen honeſta & religio Sacerdotis differat à filiis Belial, qui opera tenebrarum faciunt, quantùm diſtat ortus ab occidente, dies à nocte; gens ſancta de Spiritu ſancto, quo regenerata eſt & vncta; gens ſancta de loco ſancto (locus enim in quo ſtas terra ſancta eſt) gens ſancta de habitu ſancto; veſtes enim ſanctæ ſunt, in quibus miniſtras quas dedit Rebecca Iacob, cùm patri porrigeret cibum & potum, & benedictionem expoſceret; quas Moyſes præparauit Aaron, cùm ad ſancta miniſtraturus procederet. Gens ſancta de menſa ſancta, cui non communicat alienus; gens ſancta de corde puro, & conſcientia bona, & ſide non ficta; gens ſancta oculo columbino, manu tornatili, aurea, plena, hyacyntho, pede vitulino, naſo diſcreto, ſicut turris Damaſci; ore veridico, de quo emiſſiones paradyſi prodeunt; auribus ſignatis, ne audiant ſanguinem, ſicut hortus concluſus, fons ſignatus; gens ſancta vt ſancta ſit corpore, & ſpiritu; ſequitur, ***Populus acquiſitionis.***

Eſt populus adquiſitionis, eſt populus diſtractionis; eſt populus ſubtractionis, eſt & perditionis, vnde Apoſtolus: ***Nos non ſumus ſubtractionis filii in perditionem, ſed fidei in acquiſitionem animæ:*** Populus acquiſitionis quo pretio? ſanguine. quanto? pretio magno. à quo? à CHRISTO, qui dedit animam ſuam pro anima noſtra; qui dedit carnem ſuam pro carne noſtra. Vbi? in loco horroris & vaſtæ ſolitudinis, in loco crucis. Quomodo? triumphando aërias poteſtates in corpore ſuo ſuper lignum crucis. Vnde? de captiuitate, de morte, de poteſtate illius, qui habebat mortis imperium. Ad quid? ad regnum: beati enim pauperes, quoniam ipſorum eſt regnum cælorum; ſed quia duobus modis dicitur populus acquiſitionis, ſiue acquiſitus, ſiue acquirens, dictumque eſt de acquiſito; videndum eſt quid acquirens populus iſte acquiſitionis acquirat. Hebr. 10. 39.

Quid? ***Hereditate***, inquit, ***acquiſiui teſtimonia tua.*** Eia fratres, ecce lepuſculus quem ſequebamur ab initio huius ſermonis, videlicet præcepta & teſtimonia Dei: attendite ſeruum acquiſitiuum & adquiſitiuum, quem inuenit Dominus ſecundùum cor ſuum: quomodo recognoſcit ſe ſeruum deuotiſſi- Pſ. 118. 111.

mum, & Dominum benigniſſimum, qui dicit: Si ego Dominus, vbi eſt timor meus: En, inquit, ego ſeruus tuus, nec ſemel, aut in vno negotio, ſed ſemper & in omni mandato, ego ſervus tuus; ideò enim repetit: Ego ſeruus tuus, ego ſeruus tuus. Nec ab heri, & nudius tertius, vel de nouo, ego ſeruus tuus, ſed ab vtero ego ſeruus tuus, & filius ancillæ tuæ. O ſerue, vnde ſeruis? Pſallam tibi in cythara ſanctus Iſraël. Habeſne aliud inſtrumentum, vnde cantes? Deus canticum nouum cantabo tibi, in Pſalterio decachordo pſallam tibi.

Si fortè non benè cantaueris quid? Ego in flagella paratus ſum, & dolor meus in conſpectu meo ſemper; profugieſne ab illo flagellatus? quò ibo à ſpiritu tuo? &c. & tamen diſcedimus à te, viuificabis nos, & nomen tuum inuocabimus. Si deiecerit te de gradu tuo, quid? Elegi abiectus eſſe in domo Dei mei: ſi negauerit tibi panem, quid? Cinerem ſicut panem manducabo: Si iecerit tibi lapidem, quid? Quoniam placuerunt ſeruis tuis lapides eius: ſi auerterit faciem ſuam à te, quid? factus ſum conturbatus; ſi mandauerit vt ſileas, quid? Obmutui, & ſilui à bonis; ſi in carcerem te coniecerit, quid? Educ de carcere animam meam: ſi diem agendi conſtituerit, quid? Non intres in iudicium cum ſeruo tuo Deus? Si neſcieris conſuetudinem palatii eius, quid? Legem pone mihi Domine viam iuſtificationum tuarum.

Sunt ne tibi grauia & importabilia mandata eius? quàm dulcia faucibus meis eloquia tua, ſuper mel & fauum ori meo! perſeuerabis ne in mandatis eius? hæreditate adquiſiui teſtimonia tua: parùm eſt recipere, parùm facere, parùm retinere, parùm eſt etiam acquirere, niſi hæreditate acquirat. Hæres inquit, ſum mandatorum, & mandata ſunt hæreditas mea; non minori inſtantia ſeruo teſtimonia Dei, quàm bona mea hæreditaria; inde etiam Apoſtolus; *Benedictionem hæreditate poßideatis.* Et vos fratres chariſſimi, populus acquiſitionis hæreditate poſſideatis ſanctuarium Dei, teſtimonia Dei, benedictionem Dei, quam nobis præſtare dignetur Deus, qui eſt ſuper omnia benedictus in ſæcula. Amen.

1. Petr. 3. 9.

SERMO IV.

Hebr. 4. 15.

NOn habemus pontificem, qui non poßit compati infirmitatibus noſtris; Ne tanquam inexpertes, & rudes futura vltima dies ſupremi illius concilii, quod in Scripturis appellatur dies judicii, ſeruos patris-familias fideles & prudentes comprehendat; idcircò Domini & fratres chariſſimi, congrua æmulatione ſacer iſte conuentus, tanquam Agno judicanti, qui habet oculos ſeptem, & cornua ſeptem, ſe ſe repræſentat, Deo placita acturus, & Deo digna auditurus; atque animæ digna reportaturus.

Præferenda eſt itaque inſtructio Dei de fide ſana, quæ eſt fundamentum

&

& firmamentum noſtræ chriſtianitatis; de ſpe quæ eſt protectio, & eleuatio tabernaculi admirabilis vſque ad domum Dei; de charitate quæ eſt operimentum peccatorum, culmen virtutum, Cherubim gloriæ obumbrantia propitiatorium: quæ ſi deſit, fruſtra habentur cætera; ſi adſit habentur omnia: de legenda & intelligenda Scriptura, quæ eſt menſa eſurientium: de præceptis Dei, quæ ſunt ferramenta medicabilia animarum; de promiſſis Dei, quæ ſunt vnguenta curationum; de ſacramentis Eccleſiæ, quæ ſunt antidota & medicinæ reparabiles omnium ægritudinum; de Baptiſmate, quod eſt mare rubrum ſubmergens Pharaonem cum omnibus Ægyptiis inſequentibus, id eſt, originale peccatum, cum omnibus actualibus peccatis; de corpore & ſanguine CHRISTI, vnde viuificantur mortalia corpora noſtra, & animæ refocillantur tanquàm pane cæleſti, de ſancta chriſmatis vnctione, vbi vires animæ creſcunt; de confeſſione, quæ exſuperat omne venenum; de eleemoſina, quæ extinquit ignem æternum; de vnitate; pace & concordia omnium fidelium, quæ retundit audaciam aëriarum poteſtatum; de omni honeſtate morum, quæ acquirit amicitiam & ſocietatem Angelorum.

Vnde autem quis iſta vobis diſpenſare poterit, niſi Ioſeph apetiat horrea ſua noua & vetera, niſi ſponſus introduxerit in cellam vinariam, in cellam aromatum, in hortum nucum, & vnicuique Deus partitus fuerit menſuram fidei; diſpenſatori verò duplicem menſuram, quatenus & ſibi retineat, & eis qui non præparauerunt ſibi partem mittat. Fides igitur tanquam lucerna in nocte accenſa, circumluſtret nubem omnium ſacramentorum, quæ præ manibus habemus, & nimiò ſplendore ſuo etiam quæ ſupra firmamentum ſunt, tam in ordinibus Angelorum, quàm in triclinio ſummæ atque veræ Trinitatis & vnitatis puris intellectibus demonſtret: adoret Patrem ingenitum, Filium de patre vnigenitum; Spiritum ſanctum ab vtroque procedentem.

Hîc plus ſtudeat deuotioni, quàm diſputationi, non plantet nemus quæſtionum & multarum argumentationum iuxta hoc altare, quia tutius eſt adorato Deo cum reuerentia quietem animo ſuo præſtare, quàm irreuerenter ſecreta & arcana Dei * inquietare. Confabuletur ſi præualet cum Angelicis ſpiritibus, partim reponens quæ ab IESV CHRISTO ſunt nobis relicta viuendi veſtigia; partim quæ in mundo fideles CHRISTI abſorbeat vndecumque ſuccreſcens miſeria; partim implorans eorum ſuffragia; partim explorans ſuper Eccleſia, quæ in terris peregrinatur diuina conſilia; Exhibeat proinde ſingulis eorum ordinibus ſtationes odoriferas, præbens gratiarum actiones, pro eorum indefeſſa ſollicitudine, & cura erga ægritudines & moleſtias noſtras; ac depoſcens ne peccatorum noſtrorum fœtore auerſi, deſpiciant neceſſitates noſtras, vertat poſt hæc vultum ſuper cardinem cœli, adoratoque ſcabello pedum Dominæ noſtræ, choros Confeſſorum, Martyrum, Apoſtolorum, atque Virginum humiliter expediat, & ad ſeipſum plenus lacrymis redeat.

*f. inquirere.

Ecce quomodo fides iuſtum deducit per vias rectas; ſed de radice tantæ fidei repentè pullulat ſurculus ſpei, & facit ſperare in Domino; quæ pro-

miſit Deus diligentibus ſe , tanquam aquila grandis magnarum alarum , pennarum & plumarum. Euolat ſpes vſque ad medullam cedri , id eſt , gratiam Dei , ac de bonitate illius ſperans , inter aſtra & filios altiſſimi , nidum partui ſuo conſtituit : parturit enim iuſtitiam , ſed ne ſpes nuda & ſola confundat , primò velut in balneo molli & delicatiſſimo caritatis ſe ſe immergat , vt intrinſecus poſſeſſor tantæ fidei & ſpei , charitate debriatus & extrinſecus pretioſo vnguento delibutus , ipſe per hæc in Deo & Deus in ipſo maneat.

Cauete ſancti Sacerdotes ne albam induentes , fidem poſtponatis ; ne ſtolam aſſumentes , ſpem non habeatis ; ne caſulam ſuperinduentes , quæ ſuper omnia chariſmata eſt , charitatem deſeratis. In his meditatio noſtra concaleſcat die ac nocte , ne vectes vnquam extrahantur ab arca , nec piſces de aqua , niſi fortè habentes pennulas & ſquammas , ſaltum fecerint per contemplationem ſuper aquas huius mortalitatis , ſicut & ſpiritus Dei ferebatur ſuper aquas primæ creationis. Sanus namque & mundus eſt piſcis religioſi animi , qui in exceſſu mentis rapitur , vt ſit conuerſatio eius in cælis , & de ſuſurrio auræ tenuis , prælibat arcana illa , quæ non licet homini loqui.

Legite ergo Scripturam diuinam Sacerdotes , quorum labia cuſtodiunt ſcientiam , quia vtilis eſt ad docendum neſcientes ; ad arguendum hæreſes ; ad corripiendum in malo perſiſtentes ; ad erudiendum pœnitentes. Hanc menſam parauit Deus in conſpectu veſtro cum panibus propoſitionis , id eſt , ſententiis de gratia Dei pinguiſſimè refertis ; vt appetitus diſcendi , legendi , ſciendi non ſine gratia famem ſentiat ; & guſtus ſcientiæ , ſatietatis gratiam non conſumat , ſed lectio auiditatem , auiditas lectionem deſideret. Tenet ſiquidem in hoc imaginem viſionis gloriæ , quæ continua ſatietate ſua reparatur , vt videatur ordine conuerſo abundantia ſuggerere inopiam , & inopia abundantiam ; cum tamen nulla ſit ibi inopia , ſed plena copia , præſtans deſideriis non faſtidium , ſed æternum deſiderium.

Vt autem menſæ apparatus intelligatur , & quod legitur ſciatur , candelabrum ductile de auro puriſſimo Beſeleel fabricauit , & Moyſes in latere aquilonari , iuxta eandem menſam collocauit. Adhibendum igitur ſtudium ſanctis libris , quod ſit immobile & fixum trino pedi , hiſtorico , allegorico
Prou. & morali iuxta Salomonem qui ait de lege : *Deſcribe eam tripliciter , &*
6.21.& *liga eam in corde tuo iugiter.* Sit etiam ductile inſtitutione ſeniorum , in
22.20. cathedra fidei Eccleſiaſticæ reſidentium , iuxta Apoſtolum dicentem Ti-
2 Tim. motheo diſcipulo ſuo : *Tu autem aſſecutus es meam doctrinam , inſtitutio-*
3.10. *nem , propoſitum , fidem , longanimitatem , dilectionem , patientiam , &c.* Sit
quoque de auro puriſſimo , ſyncerae & ſanæ intelligentiæ iuxta eundem
Ibid. Apoſtolum : *Sollicitè cura teipſum probabilem exhibere Deo , operarium in-*
c.2.15. *confuſibilem , rectè tractantem verbum veritatis. Profana autem , & vanilo-*
16. *quia deuita ,* Et alias : *Erit autem tempus cum ſanam doctrinam non ſuſtine-*
Ibid. c. *bunt , ſed ad ſua deſideria coaceruabunt ſibi magiſtros ,* &c.
4.3.

Sint denique illi ſex haſtilia , vt intellectus bonus in operibus ſex die-

rum occupetur, de luce facta, ſumens ingenii perſpicuitatem; de firmamento diſcretionem; de arida terra ſoliditatem & ſtabilitatem; de herbis virentibus, & lignis pomiferis, ſenſum virtutis animi, & ſententias probabiles proferentem; de duobus luminaribus, veteris & noui teſtamenti, ſeu diuinæ & humanæ literaturæ illuſtrationem; de cælis, Orthodoxorum Patrum expoſitiones, de reptilibus, & volatilibus, & piſcibus, cogitationes vel circa terrena actiuè repentes, vel ad cœleſtia comtemplariuè conuolantes, vel ſe ſe in occultis Dei profundè inuoluentes. De iumentis & beſtiis terræ, brutorum, & carnalium, atque animalium ab illuminatâ ratione regendam hebetudinem; de homine ad imaginem & ſimilitudinem Dei facto, conditionis noſtræ prærogatiuam, & excellentem dignitatem.

Sunt adhuc in candelabro iſto calami ſuauis, & claræ eloquentiæ, ſunt ſcyphi ebrietatis ſobriæ & jocundæ; ſunt ſphærulæ ratiocinationis rotundæ & perfectæ; ſunt lilia bonæ famæ & optimæ conſcientiæ. Sacerdotes Dei ſi ad menſam diuitis cum huiuſmodi candelabro ſederitis, dicetur vobis:
Vos eſtis lux mundi, & iterum: *Sedebitis ſuper menſam meam in regno Pa-* Math.
tris mei, & illud; *Tranſiens miniſtrabit illis.* Audite quid dicatur in Apo- 5.14.
calypſi Angelo, id eſt, Epiſcopo Epheſi Eccleſiæ; *Hæc*, inquit, *dicit*, *qui* Ioan.
tenet in dextera ſua ſeptem ſtellas, qui ambulat in medio ſeptem candelabrorum 12.30.
aureorum: *Scio opera tua*, *& laborem*, *& patientiam tuam*, *& quia non* Luc.
potuiſti ſuſtinere malos. Et poſt pauca; *Sed habeo aduerſus te quod charitatem* 12.37.
tuam primam reliquiſti. Memor eſto itaque vnde excideris, *& age pœniten-* Apoc.
tiam, *& prima opera fac*; *Sin autem*, *venio tibi & mouebo candelabrum* 2.1.2.
tuum de loco ſuo, *niſi pœnitentiam egeris.* Ibid. v. 4.5.

Moueat & commoueat præcordia noſtra, quamlibet dura & ſaxea, tam pia, & tam grata exhortatio ad pœnitentiam. Vicarium, inquit, Deus ſubſtitui te ſponſæ meæ, ſicut Iohannem dilectum meum dilectiſſimæ Matri meæ: accepit eam Iohannes in ſua & ſuam; nec me fefellit fides Iohannis; depoſitum namque meum tàm fideliter ſeruauit, quàm veraciter me dilexit. Quid tu bone procurator negotiorum meorum, optime diſpenſator bonorum meorum, ouium mearum vigilantiſſime paſtor? quid tu ambitioſè quidem & ſatis auidè agnos meos paſcendos ſuſcepiſti, ſollicitudinem atque cuſtodiam ſpopondiſti, & Benjamin, id eſt filius dexteræ, factus eſt lupus rapax, paſcens agnos, id eſt comedens non paſcens, id eſt, paſcua præbens: vnde Pſalmiſta: *Deuorant*, inquit, *plebem meam ſicut eſcam panis*: Pſal.
Et in Amos appellantur vaccæ pingues in monte Samariæ, qui calumniam 13. 4.
faciunt egenis, & confringunt pauperes, & dicuntdominis ſuis: Afferte & Am. 4.
bibemus, ſed leuantur in contis, & reliquiæ illarummolles æterno igne fer- 1.2.&c.
uentibus.

Es ne ô homo vnanimis meus, dux meus, & notus meus, de iſtis; & poſuiſti portionem tuam cum his qui ſubuertunt domos viduarum? parcens tibi diſſuadeo, ne ambules cum iſtis; immò ſuſtinens ſuadeo correctionem; moneo pœnitentiam, quia miſericors ſum Dominus Deus tuus. Vacillat quidem candelabrum honoris, & officii tui ſacerdotalis; ſed ego linum fumigans non extingo, calamum quaſſatum, non contero; age ergo pœ-

nitentiam, & offer pro peccato vitulum ſaginatum, confitendo veraciter, & eleemoſynas dando largiter. Prima opera fac, id eſt, vel ad illam innocentiam, quam de fonte baptiſmatis ſuſcepiſti, redi, vel ad illam dilectionem Dei & proximi, & vitæ ſanctimoniam, quam in ordinatione tua promiſiſti: ſi hoc feceris, mandabo exterminatori, ne ventilet cornua ſuper Iudam confitentem, & Hieruſalem pœnitentem; & non mouebo candelabrum tuum; ſicut nec Petro Apoſtolorum Principi, claues regni cælorum, quas tradideram ei, etiam poſt negationem ſubtraxi, quia fleuit amarè.

Quis fratres, contineat ſe in malitia ſua ad iſta viſcera miſericordiæ Dei noſtri, vbi montes ſicut cera liqueſcunt, vbi etiam lapis calore tanto in albam calcem ſoluitur, vnde parietes domus Dei limantur, & dealbentur. Mirum namque eſt auditâ enormitate peccati tanti Apoſtoli, & viſa celeri ac facili clementia IESVS, ſi non currat omnis peccator ad pœnitentiam, & liqueſcat in fletum & lachrymas, quarum hæc eſt efficacia, & virtus, quod peccatum omninò tanquam abortiuum, vt non ſit aboleant, & primam gratiam, immò ampliorem reſtituant. Lauant enim lacrymæ delictum quod verâ pœnitentiâ eſt confeſſum. Sic legenda, & relegenda, & intelligenda eſt Scriptura in menſa & candelabro Dei: ſic legendum & retinendum quod propoſitum eſt; quia non habemus Pontificem qui non poſſit condolere infirmitatibus noſtris, IESVS CHRISTVS Dominus noſter, qui cum Patre, & Spiritu ſancto, viuit & regnat in ſæcula.

SERMO V.

Math. 7. 6. *Nolite ſanctum dare canibus, &c.* Forma eſt edicti perpetui, quod præuaricatum grauiſſimâ iudicii cenſura plectendum lege perpetua cauetur; de hac namque religione in Leuitico legitur, vbi ſatis euidenter oſtenditur, quæ perſonæ & pro quibus cauſis à ſanctis abſtineant. De facultate ergo dicendum, qui admittantur vt offerant, & qui reſpuuntur: item qui de oblatis edere permittantur, qui non; item quæ cauſæ perpetuam prohibitionem contineant, quæ temporalem. Executis quæ præſtauimus, luce clariùs conſtabit nobis Euangelicum mandatum, quo dicitur: *Nolite ſanctum dare canibus, &c.* Et notandum valde atque memoriæ commendandum, quod Moyſes Sacerdotum vitia in lege notat & damnat, pro quibus quidem deſeruiunt cæleſtium. * Paulus verò Apoſtolus virtutum ornamenta depingit, quibus Euangelicus Sacerdos ſacratiora ſanctiùs adminiſtret Sacramenta.

* deeſt aliquid.

Leuit. 21. 17. Sic ergo lex loquitur. *Homo de ſemine tuo per familias qui habuerit maculam, non offeret panes Deo ſuo, nec accedet ad miniſterium eius:* Et ſtatim multipliciter ſubdiuidit maculam: ſi cæcus, inquit, id eſt tenebroſus igno-

rantiâ ſacramentorum fidei; ſi claudus, qui vix ipſum bonum quod intelligit agit; ſi vel paruo, vel grandi, vel torto naſo, qui minus diſcretus, vitia a virtutibus non diſcernit, vel inſufficientiâ ſenſus, vel pro extollentia nimiæ præſumptionis, vel pro auaritia iniquæ cupiditatis. Si fracto pede vel manu, qui nullo modo ad opus bonum aſſurgit; ſi gibbus, qui incuruatus ad terrena vſquequaque, quæ ſurſum ſunt, non quærit; ſi lippus, qui ingenium quidem habet bonum, ſed ſicut piger ſeruus, talentum acceptum defodit; ſi albuginem habens in oculo, qui arrogantiâ eleuatur, & mel multum comedit, vt non ſapiat ad ſobrietatem; ſi jugem ſcabiem, qui petulantiâ carnis opprimitur; ſi ebrioſus, qui continuâ luxuriæ cogitatione accenditur. Huc vſque catalogus vitiorum, quæ nefariam reddunt adminiſtrationem, ſi diuinorum poſſiderint diſpenſatorem.

Videamus ergo quomodo his ſerpentinis ſpoliatus Sacerdos exuuiis, pelles acquirat Salomonis apud egregium illum pelliparium qui huius dicitur fuiſſe artis, Paulum Apoſtolum: Superinduens itaque Epiſcopum noui teſtamenti in epiſtola ad Timotheum ait: *Oportet*, inquit, *Epiſcopum irreprehenſibilem eſſe, vnius vxoris virum, ſobrium, prudentem, ornatum, pudicum, hoſpitalem, doctorem, nec vinolentum, nec percuſſorem, ſed modeſtum nec litigioſum, nec cupidum, ſed pudicum: ſuæ domui benè præpoſitum, filios habentem ſubditos cum omni caſtitate. Nec neophytum. Oportet autem illum bonum teſtimonium habere ab his qui foris ſunt.* Iſtæ ſunt veſtes valde bonæ, quas Rebecca domi habet, & quibus Iacob ſimplicem & dilectum ſuum paternæ benedictioni ſupponens induit. 1. Tim. 3. 2.

Notat ſcriptura Geneſis multùm meruiſſe ad acquirendam gratiam benedictionis veſtes illas: *Statim vt ſenſit*, inquit, *Pater veſtimentorum fragrantiam ait; Ecce odor filii mei ſicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus. Det tibi Deus de rore cæli, & de pinguedine terræ abundantiam frumenti, vini, & olei. Et ſeruiant tibi populi, & adorent te tribus; eſto Dominus fratrum tuorum, & incuruentur ante te filii matris tuæ; qui maledixerit tibi ſit ille maledictus, & qui benedixerit tibi, benedictionibus repleatur.* Ecce quibus à Deo datur ſacerdotalis benedictio. Equidem non nudis bona voluntate, aut malè indutis vitiorum ſquamoſitate; ſed benè compoſitis bonorum affectuum moralitate. Gen. 27. 27. 28. 29.

Videant itaque ordinatores Epiſcopi, quales debeant conſecrare Sacerdotes; videant & ipſi ordinandi quales debeant accedere, timentes quod ait Iacob ad matrem. *Timeo*, inquit, *ne inducam ſuper me maledictionem pro benedictione*; certè valde timendum eſt illis, qui non computant ſumptus, qui neceſſarii ſunt in via, ſi habeant ad perficiendum, quando ad ſacros ordines accedunt, ne fiat oratio, ſiue conſecratio ſua in peccatum; vt meliùs eſſet eis non aſſumpſiſſe nomen Domini, quam in vanum accepiſſe; & ad ſancta non intraſſe, quàm ignem alienum offerendo polluiſſe ſanctuarium Dei. Nolite itaque Epiſcopi ſanctum dare canibus, id eſt raptoribus, auaris; ſchiſmaticis, obtrectatoribus, in peccatis criminalibus relapſis; neque margaritas ſanctorum ponatis ante porcos, id eſt guloſos, luxurioſos, immundos, viliſſimos omni genere viuendi. Gen. 27. 12.

Hæc ſatis de his, qui admittuntur ad offerendum, vel qui reſpuuntur; nunc dicendum de his, qui de oblatis edere permittuntur, qui non; cùm enim ſecundùm poſſe humanæ fragilitatis, honeſtæ & modeſtæ conuerſationis homines in ſortem ſanctorum fuerint aſcripti; mandatur eis de modo miniſtrandi, vt tanquàm fideles, & prudentes diſpenſatores, cautè erogent pecuniam Domini, & caſtè diſpenſent menſam incontaminatiſſimorum ſacramentorum; dicitur itaque eis: *Nolite ſanctum dare canibus*, &c.

Iterum lumina noſtra in vultum Moyſi reflectamus, & reiecto velamine, medullam ſacrorum ex litera legis diſcutiamus, ſi fortè & in hoc ſeruiat lex Euangelio, ſicut Moyſes in monte Domino glorificato, inconſequens enim eſt vt Rex procedat ſine armigero; in Leuitico igitur ait Moyſes ad Aaron, & filios eius, & poſteros eorum: *Omnis homo qui acceſſerit de ſtirpe veſtra ad ea quæ conſecrata ſunt, & quæ obtulerunt filii Iſraël Domino, in quo eſt immunditia, peribit coram Domino, ego ſum Dominus*, quaſi cuius decreta præuaricari non licet. *Homo de ſemine Aaron qui fuerit leproſus*, criminali peccato, *aut patiens fluxum ſeminis*; videlicet non continens ſe à peccato, *non veſcetur de his quæ ſanctificata ſunt mihi, donec ſanetur.* Vtique per confeſſionem & pœnitentiam.

Leuit. 22. 5.

Huc occurrit mihi graue quoddam commiſſum, quod in lege illa frequenter, non ſine diuina animaduerſione committitur; altero enim die in eadem voluntate, vel langore facinoris quis poſitus, dùm verbotenus deliberauerit confeſſionem, recurrit ad ſancta Domini, oblitus quod dicitur, quod qui acceſſerit ad ea, in quo eſt immunditia, peribit coram Domino, id eſt, in anima. Sed obiicit mihi, ſanatus ſum per confeſſionem, quare non accipiam communionem? Reſpondeo, ſi verum dicis, benè facis; aſſeris tenera te ſanatum eſſe per confeſſionem, quæ nondum in mente tua extinxit prauam affectionem; nec in carne immundam titillationem, quandiu ergo lex peccati regnat in corde, & lex membrorum in corpore, dicis te eſſe ſanatum, cùm ſimul animâ ægrotes, & carne: crede mihi falſum eſt quod loqueris, quia nuda confeſſio non ſanat vulnera peccati, quæ adhuc hiantia peſſimè fœtent; dum ſcaturit putredo, dum vermes deſideriorum ebulliunt, dùm cancer ſerpit, dùm currit riuulus bituminati putei.

In legibus dicitur, quia nudum pactum non parit actionem', & eſt nudum pactum, quando ſimpliciter promitto me aliquid daturum vel facturum, ſi tale pollicitum non ſoluero tibi, conuenire me non poteris aliquâ actione: nulla igitur obligatio eſt legitima, nec pro me feciſti, vnde iure obligatus ſum tibi. Similiter de nuda confeſſione mihi videtur, quòd Deus ad remiſſionem dandam peccatorum non tenetur, cùm potiùs confuſio dicenda ſit, quàm confeſſio, vbi non ſequitur delicti ſatisfactio. Adhuc itaque eſt in immunditia ſua, quam non expiauit congruâ pœnitentia; nec ante debet præſumere de ſanitate, quam expertus ſit poſt aliquanta temporis ſpatia feruorem illum deferbuiſſe: Si tertiana, vel quartana laboraueris febre, eſne vnquam ſecurus de ſanitate, niſi euolauerit ſolitus aduentus eius vna & alia vice? Sic & de peccato non ſis ſecurus, niſi in te omnis eius

emortuus fuerit motus. Niſi eadem quæ tibi apertè dixi, lex ſub integumento aſſerat, non mihi credas; poſt pauca enim ſubinfert dicens de illo. *Qui immundum tetigerit ſuper mortuo.* deſunt aliqua. Leuit. 22. 5.

SERMO VI.

QVid videbis in Sunamite niſi choros caſtrorum? Verba ſunt amatoria de Canticis canticorum ſumpta, quibus incitamur ad videndam mulierem quandam, fortem, caſtam, pulchram, religioſam, benè compoſitam, amico dilectam, aut etiam viro deſponſatam. *Hanc*, inquit Salomon, *amaui à iuuentute mea, & quæſiui eam mihi aſſumere ſponſam, & amator factus ſum formæ illius; generoſitatem enim glorificat, contubernium habens Dei.* Hæc aliquando tanquàm turtur ſoliuaga, ſuper montes aromatum rapta obuiam CHRISTO in nubibus, deſideratiſſimæ contemplationis moras faciebat; ſed qui de terra eſt, & de terra loquitur, nondùm alas Cherubim habens, quibus à terra eleuaretur, homo per fidem ambulans nondùm per ſpem, clamat ad illam dicens: Reuertere, reuertere Sunamitis, reuertere, reuertere, vt intueamur te. Reuertere ab itineribus æternitatis, reuertere à ſummis cœlorum, reuertere à contemplatione Angelorum, reuertere ab exceſſu mentis vt intueamur te ſobriam, nobis CHRISTVM crucifixum prædicantem nobis; lac nobis porrigentem nondùm eſcam, quam neque nos, neque ſimiles nobis portare potuerunt.

Cant. 7. 1.

Sap. 8. 2. 3.

Audiens ſponſus deſiderium deſiderantium quaſi vnum ſic alloquitur. *Quid videbis in Sunamite niſi choros caſtrorum?* Sermo inuſitatus ad inuſitata auditores ſuos prouocat, ſi Sunamitis mulier eſt, vt in hiſtoria regum legimus; quomodo in ea choros caſtrorum videbimus? Si aliud eſt quàm mulier, quare ſic illam Salomon alloquitur, an fortè eſt illa Abiſag Sunamitis, de qua in tertio Regum dicitur, quia *Rex Dauid ſenuerat, habebatque ætatis plurimos dies & cùm, operiretur veſtibus, non calefiebat, dixerunt ergo ſerui ſui, quæramus Domino noſtro Regi adoleſcentulam Virginem, & ſtet coram rege, & foueat eum, dormiatque in ſinu ſuo, & calefaciat Dominum noſtrum regem; quæſierunt igitur adoleſcentulam ſpecioſam in omnibus finibus Iſraël, & inuenerunt Abiſag Sunamitem, & adduxerunt eam ad regem. Erat autem puella pulchra nimis, dormiebatque cum rege, & miniſtrabat ei.* 3. Reg. 1. 1. 2. 3. & 4.

Ecce parumper mouens appulit nos ad littus aliud, non ventus turbinis, ſed aura tenuis, vt ſicut Laban, Iacob, Lyam pro Rachel ſorore ſuppoſuit, ſic per Sunamitem, quæ in quarto Regum legitur, illa quæ in tertio legitur, producta ſit; errorem tamen iſtum, ſiue tranſitum non ingratum reddit grata pro pulchritudine ſua facies Sunamitis, vtraque ſiquidem amplectenda hæc pro caſtitate & pulchritudine, illa pro fœcunditate & hoſpitali largitate. Hæc ſenem iam frigidum regem Dauid calefacit, illa Heliſæum

Prophetam tranſeuntem per Sunam hoſpitio ſuſcipit.

Res quidem vnius Sacramenti duplici ſigno figuratur, & diuinæ Incarnationis myſterium tam calefactione multorum dierum Regis, quàm in ſuſceptione Prophetæ peregrinantis ſignatur. Abiſag procul dubio Sunamitis, quæ interpretatur rugitus, ſiue pater meus ſuperfluus, & Sunamitis coccinea, Eccleſiam deſignat ſanguine CHRISTI redemptam & Martyrum cruore tinctam; & quæ in perſona pœnitentium loquitur: *Rugiebam à gemitu cordis mei*; & in Pſalmo audit: *Audi filia & vide, & inclina aurem tuam, & obliuiſcere domum Patris tui*, vtique ſuperflui, veteris ſcilicet Adæ.

Pſal. 37. 9. Pſal. 44. 11.

Hæc in virgine Maria quæſita eſt in omnibus finibus Iſraël Virgo adoleſcentula, vt ſtaret coram Rege, caſtitate & humilitate, & foueret eum ineffabili de Spiritu ſancto conceptione; dormiretque Rex in ſinu eius, vel ipſa in ſinu Regis quieta ab omnium vitiorum infeſtatione: & Deum continens vteri integerrimi conſecratione, & calefaceret eum ſingularis charitatis illuſtratione. O Abiſag Sunamitis quàm ſpecioſa es! quàm gratioſa, quàm ſapiens, quàm ſedula in obſequio Regis Dauid, ſpecioſa es, ſed cum caſtitate; adoleſcens ſalua caſtitate; calida ſed ex charitate; cum rege accumbens, & dormiens, ſed cum omni ſobrietate. Veſtibus opertus nullo calore accenditur, qui famulatu virginali vitali calore refouetur.

Quæ autem ſunt illæ veſtes, quæ calorem non faciunt, niſi cortinæ, ſaga cilicina, pelles arietum rubricatæ, pelles hyacinthinæ cum hoſtiis & muneribus ſuis, quæ perfectum facere non poſſunt iuxta conſcientiam, ſeruientem ſolummodò in cibis & potibus, & variis baptiſmatibus? Neminem enim ad perfectum adduxit lex, quæ timore cultores ſuos infrigidabat, non ſpiritu adoptionis accendebat. At vbi venit plenitudo temporis, quæſita eſt puella Sunamitis in omnibus finibus Iſraël, & inuenta eſt coccinea obumbratione Spiritus ſancti, calefecit antiquum dierum, vt mitteret Filium ſuum, & dormiret cum Virgine, donec agnus cum vellere noſtro exiret, & mundum redimendo ſaluaret & regeret.

Iam enauigandum eſt flante auſtro, qui vbi vult ſpirat, ad Sunamitem, cuius filium Heliſæus contractus, & incuruatus reſſuſcitauit: hæc interpretatur captiua, & deſpecta, huic namque loquitur Iſaias: *Solue vincla colli tui captiua filia Syon*; & in Pſalmo dicitur: *facti ſumus opprobrium & deſpectio ſuperbis*. Sed & iſta liberabitur a ſeruitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei, cùm filius tradiderit regnum Deo & Patri; quo merito? quia Heliſæum Prophetam hoſpitio excepit, & qui recipit Prophetam in nomine Prophetæ, mercedem Prophetæ accipiet. Dixit itaque Sunamitis viro ſuo: *Animaduerto quod vir Dei ſanctus eſt iſte qui tranſit per nos frequenter. Faciamus ergo cœnaculum paruum, & ponamus ei in eo lectulum, & menſam, & ſellam, & candelabrum, vt cum venerit ad nos maneat ibi.* Ante apoſtolicum præceptum hoſpitalitatem ſectantes; mulier iſta legem implens hoſpitalitatis tam larga & benefica eſt, vt & manſionem ſpecialem religioſo & ſancto præparet viro, ne qua infeſtetur moleſtia.

Iſai. 52. 2. Pſal. 122. 4. 4. Reg. 4.

Sed quid eſt per nos tranſit frequenter niſi quod apoſtolus ait: *Multifariè*

multiſque modis olim Deus loquens Patribus in Prophetis, nouiſſimè diebus Hebr. 1. 1.
iſtis loquitur nobis in filio ſuo; tranſiuit in Abel, tranſiuit in Noë, tranſiuit in Abraham & Iſaac, & Iacob, tranſiuit inMoyſe, & in aliis antiquis patribus; tranſiuit reuera, quia cœnaculum nullus ibi fecit niſi Sunamitis, quæ de Virgine carnem aſſumpſit. Cænaculum planè fuit vterus Virginis, vbi de ſinu Patris filius Dei deſcendit, cùm nec inuiſibilis in ſola diuinitate, Verbum caro factum remanſit, nec vſque ad contagionem peccati ſemetipſum exinaniuit. In cœnaculo itaque fuit, quia non carnem peccati, ſed ſimilem carnis peccati aſſumpſit: paruum verò eſt, quia minoratus eſt paulominus ab Angelis, factus paſſibilis & mortalis.

Lectulum poſuit ipſum vterum, ſiue ſepulchrum, ſiue baptiſterium; in baptiſterio namque tanquam in thoro accedit Verbum, vt ait Auguſtinus, ad elementum, & fit ſacramentum: *Niſi*, inquit Dominus, *fuerit quis re-* Ioan.
generatus ex aqua, & Spiritu, non poteſt videre regnum Dei: cooperante 4. 5.
igitur Spiritu ſancto in hoc Sacramento fit chriſtiana regeneratio, non ex ſemine corruptibili, ſed ex virtute Dei. In hoc itaque lectulo fides hominis de virtute Spiritus ſancti concipit & parit filium quem nominat Chriſtianum; demùm menſam ponit ſanctum altare, vbi CHRISTVS conuiuas ſuos cibat, & potat de carne ſua, & ſanguine proprio.

O vos Sacerdotes Dei, huius menſæ commenſales & miniſteriales eſtis, attendite in quibus veſtibus, quibus labijs, quibus manibus, quibus inteſtinis, & pedibus acceditis ad carnes Agni, quem totum cum lactucis agreſtibus comedere debetis: *Caput*, inquit lex, *cum pedibus & inteſtinis vorabi-* Exod.
tis. Caput diuinitatem ſignificat; pedes humanitatem, inteſtina magnum 12. 9.
pietatis myſterium, quod à ſæculis abſconditum fuit in Deo, in nouiſſimis temporibus manifeſtatum: ſit ergo in vobis fides firma, conſcientia pura, & omnia tam interiora, quam exteriora veſtra ſint munda.

Poſuit & ſellam, in qua ſedet qui judicat orbem terræ in æquitate; cui Pater dedit & judicium facere, quia filius hominis eſt, & vos aſſeſſores eſtis judicis, qui habetis judicare inter mundum & immundum, lepram & non lepram, mortuum & viuum, ſicut Salomon judicauit, cuius eſſet filius viuus. Non ergo declinetis neque ad dexteram, neque ad ſiniſtram, mendaces in ſtateris; ſed rectè iudicate filios hominum. Poſuit & candelabrum & in lectulo, & in menſa, & in ſella: neceſſarium eſt candelabrum vt luceat omnibus qui in domo ſunt. Candelabrum eſt Euangelium: nullum in Eccleſia pateret ſacramentum, niſi hoc demonſtraret Euangelium. Hoc candelabrum portat Paulus cum ait: *Ego vinctus in Domino, ſed verbum Dei non eſt alli-* Epheſ. 4.
gatum: & Dominus de Paulo: *Ego oſtendam illi quanta oporteat illum pro* Act. 9.
nomine meo pati, vt portet nomen meum coram gentibus, & regibus filiis 16.
Iſraël.

Quid videbis in Sunamite niſi choros caſtrorum? chori caſtrorum ſunt ordines Angelorum; vnde rex illorum dicitur Dominus ſabaoth, quod eſt exercituum; inde quoque in Apocalypſi Iohannis legitur, quia factum eſt prælium in cœlo, Michaël & Angeli eius præliabantur cum dracone & projectus eſt draco ille magnus, & locus eius non eſt ampliùs inuentus in cælo.

Quot itaque ſunt ordines in Angelis, tot ſunt chori, nouem vtique: bella verò illa cum gente tenebrarum nobis ſunt incognita, ſed non inutilia;nam nobiſcum, & pro nobis pugnant. Noua autem bella veniens Rex Iudæorum IESVS Dominus noſter elegit, primos ſatanæ conflictus, & acerrimos excipiens in diebus carnis ſuæ; quatenus aërias poteſtates, & illum qui habebat mortis imperium, in corpore ſuo ſuper lignum crucis triumpharet, & ligaret illum ancillis ſuis.

Iudic. 7. 17. Dicit quoque fortis ille in bello Gedeon ſequacibus ſuis: *Quod me videritis facere facite:* vnde in Euangelio: *Qui non baiulat crucem ſuam, & venit poſt me non poteſt meus eſſe diſcipulus.* Luc. 14. 27. Poſt illum ſequuntur chori caſtrorum, tenentes arma militiæ, quam robuſtiſſimus princeps in choro Martyrum Paulus deſcribit inquiens: *Induite vos armaturam Dei, vt poſſitis ſtare in die malo*, &c. Eph. 6. 11. Sequuntur igitur illum in equis rufis, variis & albis vt legitur in Zacharia. Martyres, qui non dilexerunt animas ſuas vſque ad mortem, in equis rufis ſequuntur agnum per mille ſtudia effuſo ſanguine vſque ad fræna equorum. Confeſſores in albis equis, mortificantes carnem ſuam cum vitiis, & concupiſcentiis. Virgines, quarum quædam in virginitate Deo militauerunt; quædam & fortiter martyrium ſuſtinuerunt, in variis equis Regem ſuum ſecutæ ſunt.

Cant. 1. 11. Ecce chori caſtrorum in Sunamite coccinea, cui dicitur: *Genæ tuæ ſicut turturis*: vel in Sunamite captiua dum tempus belli eſt in peregrinatione iſta, & non tempus pacis, quod erit in futura gloria, vbi erunt chori non caſtrorum ſed cantantium; ſicut enim lætantium omnium ô glorioſa ciuitas, habitatio in te. O vos Sacerdotes, Principes vos conſtituit Deus in caſtris iſtis, canite tuba in Sion, ſuſcitate Leuiathan, currite à porta vſque ad portam, ne fur, ne latro, ne aduerſarius ingrediatur, & incendat caſtra vobis commiſſa; ne rapiat vt leo diabolus animas vobis commiſſas: tibi paſtor ouium, tibi Epiſcope dicitur: quid videbis in Sunamite iſta, id eſt Eccelia tibi commiſſa, niſi choros caſtrorum;

SERMO VII.

CVm in manibus teneo ante oculos corpus CHRISTI, quaſi ſpeculum oppono faciei meæ, quatenus cooperatione puritatis & pulchritudinis eius, detecta conuerſationis meæ fœditate & impuritate erubeſcam; & verecundia erubeſcentiæ purgare malè acta ſtudens, nouum hominem qui ſecundùm Deum creatus eſt, induam. Ad hoc autem balneum ſanguine Agni calidum, & contra omnem morbum efficaciſſimum iuxta habeo, calicem utique ſalutarem, in quo ingreſſus, lepram veterem depono, & refloreſcente anima, carne quoque antiqua rubigine exutâ, prima

imagine decenter reſculpitur natura noſtra; vnde Apoſtolus ait, nos conformes fieri imaginis Filii Dei, vt ſit ipſe primogenitus in multis fratribus.

Hæc conformitas virtutem operum ſuorum annuntiat populo ſuo, præcipuè electo, regali, ſacerdotali, peculiari, quod eſtis vos Sacerdotes Dei, Miniſtri Dei, Vicarii Dei, concorporales, & comparticipes Dei; de hac conformitate eſt quod CHRISTVS de vtero Virginis, obumbrante Spiritu ſancto conceptus & natus eſt, oleo lætitiæ præ participibus ſuis inunctus, adeò vt oleum effuſum ſit nomen eius, à Deo Patre ſecundùm ordinem Melchiſedech Pontifex factus eſt; in proprio ſanguine penetratis cælis ſancta ſanctorum ingreſſus, ibi apud Patrem aduocatus noſter orat & perorat pro peccatis populi Chriſtiani, venturus ad Synodum magnam, & de omnibus iudicaturus ſecundùm opera & merita ſingulorum, omni acceptione perſonarum remota & ſententiâ deffinitiuâ oues abſoluturus, hædos condemnaturus.

Quomodo itaque caput noſtrum proceſſit, ſic ſequamur nos qui membra eius ſumus, & tam in nomine quàm in officiis ei aſſimilemur, vnde in canticis: *Similitudines auri faciemus tibi*, quod eſt dicere, præſentem te Cant. ſpecie corporali & viſibili habere, vel retinere non poſſumus; ſed ſaltem 1.2.3. exempla integerrimæ conuerſationis & beatiſſimæ paſſionis imitabimur. 70. In vulua itaque ſanctæ Matris Eccleſiæ concepti ex aqua & Spiritu regeneramur, ſancto chriſmate tam in fonte, quam in fronte & in ordinatione perfundimur; à Deo tanquam Aaron non ſymoniacè ad ſacros ordines vocamur; in ſanguine CHRISTI ſecreta Angelorum oracula frequentamus; corde cumpuncti & mundati tenentes veſtigia reatus noſtros, & omnium fidelium exponimus, & copioſam propitiationem, Deo cooperante reportamus, futuram diſcuſſionem, nos ipſos accuſando, tentamus & temperamus.

Facimus enim de ſpeculo ſcutum, opponendo dupliciter corpus CHRISTI Patri ſuo, ne iraſcatur, & obſtante proprio filio, mittat gladium, ſi fortè malitia noſtra euaginauerat illum, in vaginam ſuam. Hoſtibus quoque ſcutum iſtud opponimus, vt exterriti tanta maieſtate fugiant, & vocem non apponant: ſemel quidem in acie paſſionis clauis & lanceâ perforatum eſt, dum ſæuiſſimos & pertinaciſſimos excepit tam Iudæorum quam dæmonum ictus ſub eo latens virtus inuincibilis. Sed benè reſarcitum fuit in reſurrectione, quod paſſum fuerat in carne; nam CHRISTVS reſurgens ex mortuis, iam non moritur, &c. Non adiiciet itaque appetere ſecundò rabies diabolica huius ſcuti fortitudinem, quæ reflexo in ſe cuſpide viſcera materna egeſſit; & de morte triduana, æternam ſibi vitam comparuit. Tene igitur Sacerdos clypeum iſtum vtraque manu contra hoſtem, & nullam timere poteris peſtem.

Eſt autem pictura, ſiue cælatura eius vermiculata argento, vbi ait: *Pater ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt*, deaurata gloriâ reſurrectionis, vbi Luc.23. ait: *Ego dormiui & ſomnum cœpi, & exurrexi.* Eſt quoque corpus CHRISTI Pſal. 3. Euangelium regni, in quo velut in campo deliciarum poſt ſpeculum, poſt 6.

poſt balneum, poſt ſcutum ingredimur odorem ſuauitatis attrahentes; flores miraculorum contemplantes; poma ſacramentorum decerpentes, riuulos ſapientiæ epotantes, herbarum amœnitatem contrectantes, & pluſquam Salomon in omni gloria & vbertate abundantes.

Ecce ſponſa habet ſpeculum & balneum, miles ſcutum; Sacerdos librum: componat ſe ſponſa in ſpeculo; lauet ſe in balneo; miles armet ſe de ſcuto; Sacerdos legat in Euangelio. Formam CHRISTI depingat ſibi ſponſa ex ſpeculo, munditiam ex balneo; virtutem miles contra hoſtes ſumat ex ſcuto, ſcientiam atque doctrinam diſcat Sacerdos ex libro. Iudicio ſacerdotis diffinitur forma & munditia ſponſæ; militis quoque militia, ſicut docuerit eum liber judiciorum iuſtorum: huc ad hoc veniſtis, immò conueniſtis, fratres chariſſimi, vt à vobis iudicetur, quod contra Euangelium in Prouincia agitur, quod extra, ſeu contra formam decretorum præſumitur, &c.

SERMO VIII.

Pſ. 64. 1. TE *decet hymnus Deus in Sion*, &c. Fidet anima delibatione futuri gaudii imprægnata; parturit fœtus, qui neque in iniquitatibus concipiuntur, neque in peccatis paternæ præuaricationis eduntur. Adhuc tamen manente lege diuinæ animaduerſionis, in dolore parit filios, quique iuſtitiæ obliuionem non acceperunt, quia hæreditas ſancta nepotes eorum. De corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta oritur hæc generatio quærentium Dominum, memoria dierum antiquorum, deſiderium collium æternorum, meditatio hymnorum de canticis Sion; impetus lætantium iam iam cogitationum ſanctarum inſiliens in perpetuas æternitates, quid niſi filii ſunt ſanctorum?

Hii tamen interdum gementes ſub aquis mundanarum occupationum, ſed reditum odorantes patriæ, currunt in odore tacti & tracti, non ſolùm in odore vnguenti, verùm etiam in clamore vini; accedunt prouidè ad cellam aromaticam, excedunt ſine mora ad cellam vinariam; ibi vino tanquam cornua altaris implentur, ibi miro odore thuris, & vniuerſi pulueris pigmentarii, in veſtimentis ſuis à domibus eburneis perfunduntur; quid deinde? Pſalmus, Hymnus, Canticum more iſtorum tota die. Canticum quidem in cithara, Pſalmum verò in decachordo pſalterio, Hymnum quoque in cymbalis beneſonantibus, in cymbalis iubilationis reſonant ante ſedentem in throno dicentes, *Te decet hymnus Deus in Syon* &c.

Tales Sacerdotes in templo veri Salomonis coram archa & propitiatorio decantant, tales officiales in Domini miniſterio miniſtrant, nam in Sion & Hieruſalem templum hoc ſacratiſſimum & incomparabile ab Salomone legitur fuiſſe conſtructum ad honorem Dei, & ad commendationem

humani obſequii. Vndecumque autem gentes & populi cònueniebant ad templum illud, velut ad locum ſanctificationis, vt ibi ſoluerent vota, & laudes redderent Deo, tam pro indulgentia peccatorum, quam pro perceptione temporalium bonorum. Inde itaque dicitur *Te decet hymnus*, &c. Cùm in omni loco dominationis Dei, honorandum ſit & colendum ſanctum nomen eius, præcipuè in Sion decet eum hymnus, quia hic eſt locus de quo aliàs dicitur: *In pace factus eſt locus eius, & habitatio eius in Sion.* Pſal. 75. 3.

Satis in pſalmo expreſſè dicitur & locus laudationis, & modus laudis, & perſona laudati, ſed tacetur perſona laudatoris; equidem Deus eſt qui laudatur; Sion vbi laudatur; hymnus quo laudatur; à quo autem laudatur? fortè à ſapientia, nam ſapientia laudabit animam ſuam; fortè & aquæ quæ ſuper cælos ſunt laudant nomen Domini, annon & vos aſtra matutina? Nonne in libro ſapientiæ dictum eſt: *Cùm me laudarent aſtra mea.* *Quid ſibi vult hoc adiectum? vt videatur quòd non alia niſi matutina aſtra laudent Deum. Procul dubiò aſtra fixa in firmamento, ſtationem ſuam non mutant; ſed quia eorum quædam videntur in occaſu; quædam in ortu diei; propriè dicuntur illa matutina, quæ ante diluculum apparent. Iob. 38. 7. * matutina.

Ecce ſancta Sacerdotum Domini prudentia ex officio ſuo animaduertere poteſt ſe aſtra matutina non incongruè appellari; quis enim dicit, *Anticipauerunt vigilias oculi mei*, niſi ſtella matutina? quis dicit: *Oratio mea præueniet te*, & *Præuenerunt oculi mei ad te diluculo, vt meditarer eloquia tua?* Nonne eſt ſtella matutina? Surgendum eſt, fratres chariſſimi, media nocte & ante lucem veniendum in Sion, id eſt, Eccleſiam, quia te decet hymnus Deus in Sion, Surge de lectulo cum ſponſa, & quære quem diligit anima tua, per vicos & plateas ciuitatis, cantando Pſalmos, legendo Prophetas & Apoſtolos, *Paululùm*, inquit, *cum pertranſiſſem eos, inuenit quem diligit anima mea*; offenderat hæc cuſtodes murorum qui vulnerauerant eam, quia tulerant pallium ab ea, vt charitate vulneraretur, & paupertatis amore, ſuperbia temporali nudaretur. Pſal. 76. 5. Pſal. 87. 14. Pſ. 118. Cant. 3. 3. 4.

Iuxta hanc ſimilitudinem accedens Sacerdos ad conficiendum ſacrum myſterium corporis & ſanguinis CHRISTI, deponat pallium quo vtebatur in ſæculari miniſterio, & aſſumat ſacroſancta veſtimenta in quibus Angelorum miniſteria exerceat, & ipſum Dominum Angelorum ore proprio conficiat, manibus ſuſtineat, oculis videat, corpori & animæ ſuæ per ſuſceptionem fideliter vniat, vniendo ipſe in Deo & Deus in eo maneat. Tunc efficitur Sion, vel etiam filia Sion anima illa, & cantat hymnum Deo ſuo, conuertens omnia interiora ſua ad laudem, ad contemplationem faciei illius, quæ facta eſt ſplendida ſicut ſol, & veſtimenta eius alba ſicut nix; rapitur extra, immò ſupra ſe reputans vt ſtercora carnis deſideria, & omnem ſubſtantiam domus ſuæ, quaſi nihil deſpicit, certaminum carnis & ſpiritus, iam ſancta confœderatione obliuiſcitur; conditionem mortalitatis non meminit; legem ſtatutam quam prætererire mortalium nemo potuit, nondùm vectigali reddito, ſoluere quærit cum dicit: *Bonum eſt nos hic eſſe faciamus tria tabernacula tibi vnum, Moyſi vnum & Heliæ vnum.* Math. 17. 4.

Parum aliquid dicamus de his tribus tabernaculis : & CHRISTI quidem tabernaculum peramplius vel perfectius , non manufactum , id eſt , non huius creationis. Hoc tabernaculum corpus CHRISTI eſt , in quo habitat omnis plenitudo Diuinitatis corporaliter ; de quo etiam dicitur: *Et qui creauit me , requieuit in tabernaculo meo* ; ad hoc tabernaculum Filii Pater non frequenter per receſſum & acceſſum , ſed ſemel per incarnationis cooperationem venit, & manſionem fecit, & requieuit ; quia in eo complacuit ſibi ; cùm per ipſum , peccatum omne deſtrueret , & omnem iuſtitiam ſtatueret ; damnum non ſolùm reſarciret , ſed de damno lucrum augeret ; nam vbi peccatum abundauit , ſuperabundauit gratia.

Eccli. 24. 12.

Attende quoddam mirabile repertum per verbum carnem factum ; ſic ab initio curſus non ſe habuerat , vt quod vita viuificabat , mors extingueret; quod plenitudo implebat , inanitas exinaniret , & ſic de aliis cæteris hoc modo. Sed iam per mortem vita redditur , per defectum , refectio innouatur, de contumelia , gloria naſcitur ; copia proficitur ab inopia : hæc à tabernaculo CHRISTI ſuper aurum & argentum pretioſa recipiuntur , vt qui ſeruus peccati ad ipſum venerit , in ipſo iuſtificatus liber efficiatur ; qui prauus, conuertatur, qui crudelis ad pietatem reducatur ; cui clauſum fuerat cælum propter duritiam cordis , reſeratur iterùm per pœnitentiam & humilitatem confeſſionis.

Si fames per infidelitatem , ſi peſtilentia per errorem , ſi aër corruptus per detractionem , ſi ærugo per auaritiam , ſi locuſta per jactantiam, ſi rubigo per inuidiam , vel quælibet alia plaga terram noſtram oppreſſerit , in tabernaculo iſto admirabili manus leuantes, de auxilio confidamus : hymnum , & votum in hoc tabernaculo Deo ſoluimus , ſi conuerſationis eius inter homines fideliter veſtigia in ſemitis noſtris reſignauerimus. Tabernaculum hoc ſicut non eſt manufactum , ſic ſermone humano numquam eſt explicandum : ſupra ſenſum eſt , ſupra omne quod dicitur Deus , aut quod colitur. Semper quidem cogitatio noſtra in illud & ad illud extendatur , ſed irreuerenter nunquam ingrediamur.

Migremus iam ad Moyſis tabernaculum, quia iuxta exemplar, quod ei in monte oſtenſum eſt , ſuum Moyſes conſtruit tabernaculum : luſtra tabernaculi cunctam ſuppellectilem , dinumera latitudinem , longitudinem , & altitudinem ; explica veſtimentorum ſacerdotalium pulchritudinem ; compoſitiones vnguentorum & thymiamatis in ſtatera appone , ſacrificiorum ſeu holocauſtorum merita expone. Oblationes volucrum , pecudum metallorum , frugum , liquaminum , florum , vel certè ramorum diligenter attende ; & quid videbis niſi refigurationes quaſdam rerum inuiſibilium , explanationes archanorum cæleſtium , introductiones non configuratorum , ſed verorum bonorum. Hæc ſummatim ſi potes aſſumere , habes vbi dilatare phylacteria ingenioli tui non vno , ſed multis poſſis diebus , & telam vſque ad centum cubitos ſermonum extendere. Tamen ne totum tibi laborem imponamus , aliquid pro compendio de his explicemus.

Poſt illud incircumſcriptibile lumen ſummæ Trinitatis , cui conſociatam

non diffidimus carnem noſtri Saluatoris, ſemper in conſpectu Domini vicinis ſtationibus angelica reſidet natura, conterminans puteis veritatis immutabilis, riuos refluentis ad id ipſum ſuæ intentionis; de quibus in figura animalium dicitur: *Facies & pennæ extentæ deſuper*; facies ſiquidem & penna deſuper Angeli extenditur, cum ſtudio indefeſſo, & virtutum ſuarum merita, & contemplationis vota, raptatis curſibus creatori ſuo infigunt. Quam pura, quam Deo grata impendant obſequia, nondum eſt nobis ſcire, quia necdum purgatis ſenſibus contingit audire vel videre. Ezech. 1. 11.

Hoc tamen ſicut Deo placuit, humilibus de Angelorum ſedula charitate potuit innoteſcere, quia ſuffragiis ſuis infirmitati noſtræ remedia ſanitatis efflagitant, ignorantiæ comparant lucernam veritatis, deſtitutioni reſtitutionem, mœſtis conſolationem, deſperatis ſubminiſtrant reparationem; fletus noſtros ſuſcipiunt, lacrymas reponunt, confeſſiones ſcribunt, orationes exaudiunt de pace noſtra ad Deum ſatagunt, mediatori de ſupplicibus ſuis ſuggerunt; hoſtes repellunt, tentationes extingunt, meditationes ſanctas ſubinferunt, animas exeuntes de corporis moleſtia, per medias hoſtium acies circumdunt, ad præparatas manſiones deducunt, & ordinem ſiue conſuetudines ſuas nouitios docendo benignè inſtruunt. Excuſant ſi poſſunt, rogant ſi excuſare nequeunt; bellum pro nobis cum dæmonibus gerunt, ingreſſum & greſſum noſtrum tanquam pædagogi infantiæ noſtræ aut tutores pupillaris ætatis ſollicitudine peruigili regunt.

Hos repræſentant Cherubim quæ Moyſes in tabernaculo ſuo ſculpſit in tabula, & in medio habebat propitiatorium, cui vultu intenſo ex vtraque parte adſiſtebant Cherubim ſeu Seraphim, ſex alæ vni, & ſex alæ alteri. Moyſes ille qui præſumptione familiari faciem Dei abſque velamine vniuſcumque æternæ imaginationis ſibi contendi rogauerat, vt gratiam quam meruerat in abdito mentis cumularet in contemplatione faciei, audit à Domino: *Verbum quod locutus es faciam, inueniſti enim gratiam coram me, & teipſum noui ex nomine, oſtendam quoque omne bonum tibi, ſed non poteris videre faciem, non enim videbit me homo & viuet.* Super his ad meipſum anima mea conturbatur, omne bonum audiens Prophetæ repromitti, & Dei tamen faciem negari. Exod. 33. 20.

Planè quod bonum erit, vbi facies Dei non erit? An ita hoc intelligendum fortaſſis non abſurdè videatur, vt poſteriora eius quæ videre poſſit Moyſes ſtans ſupra petram, ſit omne bonum, quod in præſenti Eccleſia per fidem conſequitur; ſcilicet ſacramenta Corporis & Sanguinis CHRISTI cum cæteris aliis eiuſdem ſacramentis? facies eius ſit ſuper omne bonum, cùm id quod nunc ſpe geritur, rerum veritate capietur. Hac etiam non indiſcretè differentia Sion & Hieruſalem, hymnum & votum diſtinguere* poſſis, quia in Sion, id eſt, præſenti ſpeculatione, timentes Deum non deficient omni bono: in futuro autem fruentes Deo, & videntes eum de facie ad faciem, oculo ad oculum ſicuti eſt in natura Diuinitatis, ſuper abundabunt omni nihilominus bono; vt hic ſit puteus aquarum viuentium; ibi fons aquæ ſalientis in vitam æternam. * f. diſtinguere.

Ibi enim Angeli diſpenſatores præmiorum futuræ expectationis, dabunt

in ſinum noſtrum menſuram bonam & coagitatam, & ſupereffluentem, dùm in ſocietate ſua naturam humanam in electis excipient, in æqualitate admittent, in gloria vultus ineffabilis claritatis conſtituent. Ibi defectus nec nominabitur, quia luna auferetur, ſecundùm quam nunc augmentum & decrementum circulo ipſius ſubiecti ſuſcipimus. Sol ipſe cuius ortum propter operationem noſtram opperimur, cuius occaſum propter quietem præſtolamur, vt quaſi licentiâ eius egrediamur & ingrediamur, ſui officii ſtipendiis receptis, nobis vltra laborare ceſſabit; nouis enim ſuperuenientibus vetera proiiciemus; oculi agni, qui in medio throni ſedet, ſufficiens præſtabunt toti ciuitati lumen, vt Deo vt vſque ad interiora, non ſolùm velaminis, ſed & ventris cuiuſque, archam inuiſibilis gloriæ Dei penetret acies mundi cordis.

O Domine in lumine vultus tui tunc ambulabunt pueri tui, qui tecum accubabunt in meridie, qui ſicut nouellæ oliuarum erunt in circuitu menſæ tuæ: ſignatum eſt denique ſuper eos lumen vultus tui Domine, vt reformato corpore infirmitatis ſuæ, & conformato corpore claritatis ſuæ, conformes efficiantur imaginis filii tui, vt ſit ipſe primogenitus in multis fratribus; fulgebunt namque ſicut ſol in regno cælorum; vel ſicut ſtellæ in perpetuas æternitates.

Tunc denique reddetur votum in Hieruſalem, tunc vota mea reddam in in medio tui Hieruſalem. Totum ibi medium vbi non eſt Angelus * duplicitatis, totum medium, quia media charitate conſtrauit propter filias Hieruſalem; reuera de medio eius aperiet quaſi ſpecies electri, in quo dilectio Dei aurea, & proximi argentea, in vno affectu quaſi conflatur; quia vt ait Moyſes: Circumdabit Dominus cor tuum, & cor ſeminis tui vt toto corde, tota anima diligas Deum & proximum; Deus in medio tui, Deus in circuitu tuo, &c.

* f. Angulus.

SERMO IX.

Ezech. 28. 12.

TV ſignaculum ſimilitudinis Dei, plenus ſapientâ, perfectus decore, in deliciis paradiſi Dei fuiſti; omnis lapis pretioſus operimentum tuum, ſardius, &c. Rex ille magnus qui regia maieſtate implet omnia, bonitate replet vniuerſa, poteſtate cuncta diſpenſat, rempublicam ſuam cùm ſolus ordinare & diſpenſare poſſet, voluit tamen habere adiutores, diſpenſatores conſtituit, officiales in curia ſua plures diuerſis miniſteriis mancipauit, non quorum obſequio aut labor ſuus minueretur, qui omnia quieſcens, ſolo verbo operatur, aut faciliùs & commodiùs creata diſpenſarentur, ſingulis prouiſoribus, ſingulis curantibus quæ omnia vno ſolo Dei nutu curantur, conſeruantur & reguntur, ſed vt multos haberet, quibus donatiua ſua erogaret, & bonis cœleſtibus quaſi meritò ſociaret. Elegit ergo de plebe

in

in plebe ſua cancellarium, cui ſignaculum, id eſt, ſigillum commiſit: ſed indecens erat vt tam ſapiens iuxta ſe malignum & ſtultum poneret, præcipuè cui conſilia & arcana communicaturus eſſet, plenum ergo ſapientiâ elegit.

Item ſi ſplendor gloriæ & candor lucis æternæ, Æthiopem & barbarum incompoſitum iuxta ſe collocaret, facies ordinatiſſimæ ciuitatis doleret, quæ cùm Regem in decore ſuo videre affectaret, eodem aſpectu lucem ſimul & tenebras cerneret. Ideo decentiſſimè cancellarium ſuum perfectum decore elegit: rurſum ſi ruſticanum, & de ſub ſentibus nutritum, tantis diuitiis ſubitò præficeret, vel tanquam auarus, vel tanquam ignarus confusè theſauros deliciarum contrectaret; idcircò illum ordinauit cancellarium, qui in deliciis paradiſi Dei fuerat delicatè educatus, ne inſoleſceret doctus, ne diſſiparet bona Domini ſui. Nouerit ergo cuſtodire cautè, nouerit amicos regis honorare, inimicos aut reconciliare aut diſperdere; multum eſt hoc.

Si vobis, fratres chariſſimi, ſtabulum Domini cuſtodiendum aſſignaretur, ſi caulæ pecorum, ſi porta palatii, ſi cubiculum ſponſi: nonne hoc ſupra omne meritum eſſet, & ad hæc quis idoneus? quam ergo compenſationem ei retribuetis, qui etiam ſigillum ſuæ ſimilitudinis tradidit vobis. Parùm hoc ei fuit, vt traderet ſigillum, niſi etiam faceret vt eſſetis ſigillum faciei eius, qui curam animarum habetis? qui reformare imaginem eius in commiſſis vobis debetis; hoc enim officium ſacerdotale eſt imaginem Dei reformare, & ſimilitudinem eius animabus inſculpere; neque enim in cælo, neque in terra agitur quod debetur, cum Dei conformitas pro poſſe non quæritur; id enim ſolum bonum, id ſolum rationali creaturæ congruum & neceſſarium, vt reformetur à peruerſitate, & conformetur Deo in iuſtitia & veritate. Quicquid non eſt operatiuum, vel ſaltem cooperatiuum huius ſancti ſtudii nunquam deponendi, nunquam poſtponendi, ſed ſemper ponendi & omnibus præponendi, pecuale eſt, animale eſt, non rationale, non ſacerdotale.

A minimo vſque ad maximum, tota collectio, tota cohors cœleſtium Spirituum contentione ſancta, altercatione pacifica, deſudat ſpecialiùs irradiari, & inſigniri Regis ſui ſplendore, creatoris ſui imagine, Dei ſui ſimilitudine. In ſchola illa cœleſti nil aliud legitur, nil aliud ediſcitur nilque aliud edocetur; pro quantitate ſiquidem & portione ſimilitudinis ac Dei conformitatis in Angelis, eſt ordinum, graduum & dignitatum parilis diſparilitas & diſſimilitudo pro pace & dilectione integerrima penè non diſſimilis. Reſilire autem ab hoc propoſito, eſt deſiſtere à bono, & velle reſiſtere Deo: ſic Lucifer principium viarum Dei, ſignaculum ſimilitudinis Dei, plenus ſapientiâ, perfectus decore in deliciis paradiſi Dei fuit, quandiu hac vſus lege & conſuetudine, telam vnitatis angelicæ, diſtractus & inflatus ſuperbiâ non rupit.

Ex quo autem Deo conformis, ſubiecta humilitate, eſſe noluit, ſed Deo ſimilis præuaricatione præſumptibili, perdidit ſimilitudinem & ſignaculum ſimilitudinis, non in non eſſe, ſed in non benè eſſe; vt verò retinuit ſibi

Deus veritatem eſſendi, ſummèque beatè & ſemper ſubſiſtendi, quod nemo rapit de manu ſua, ſic Angelis perſiſtentibus ſimilitudinem & ſignaculum ſimilitudinis pro beneplacito ſuo indulſit. Sed quia clauſa & ſignata ſunt ea terrigenis, quæ tot obſtaculis ſepoſita geruntur in cælis, exulanti imagini ſuæ pro culpa commiſſa, de miſeratione inexhauſtibili, placuit per quaſdam rimulas æterni conſilii remandare angelico miniſterio, quæ fiebant in choro angelico; cœpit denique homo repatriandi æſtuare deſiderio, & illis exaltationibus odoriferis, quæ immittebantur per Angelos bonos, confricatus os ſuum aperuit & attraxit ſpiritum, quo reuelante, in ordine viuendi ſtudia & ſtadia angelica imitari addidicit. Audiuit, Deus tuus, Deus vnus eſt, millia millium miniſtrant ei, & decies centena millia adſiſtunt ei. Audiuit Seraphin, Cherubim, Thronos, Dominationes, Principatus, Poteſtates, Virtutes, Archangelos, Angelos; & exemplo didicit ſapientiam abſconditam.

Iuxta ergo hoc exemplar fabricare ſibi voluit nouum cælum in terra cum ordinibus ſuis & officiis, ſummum apicem velut Deum, Pontificem illum ſummum, quem Papam appellat ſiue Apoſtolicum, conſtituens: deinde ordine ſuppoſitiuo à capite iſto deueniens deſcendit in Patriarchas, Metropolitanos, Archiepiſcopos, Epiſcopos, Presbyteros, Diaconos, Subdiaconos, Acolythos, Lectores, Cerofetarios, Hoſtiaros, Clericos; quorum officia, & nomina balſamo diuini muneris largè ſunt infuſa, & cœleſtes miniſtratores ſunt imitantia. Sed breuiter colligendum quòd Dominus Papa vicarius CHRISTI eſt, & Epiſcopus cum cæteris ſupradictis.

Dicitur ergo ei; tu ſignaculum ſimilitudinis Dei, &c. Relucere debet in facie Epiſcopi, ſpecies gloriæ viſionis Dei, vt ſicut ſignaculo vel ſigillo in cera molli ſculpatur imago illius, cuius ſigillum eſt: ſic exemplum viuendi accipiat ab Epiſcopo, quicumque normam benè conuerſandi poſtulauerit; ſit patientia IESV, ſit humilitas, ſit paupertas, ſit caſtitas, ſit charitas cum cæteris virtutibus eius, non ſcriptæ ſuperficie tenus, ſed ſculptæ medullitus in ſigillo iſto, vt veraciter dicatur ei, tu ſignaculum ſimilitudinis Dei; in quo? plenus ſapientia, perfectus decore. Ecce doctrina, ecce vita Epiſcopi, ad doctrinam pertinet ſapientia, ad vitam decor, plenus ſit ſapientia, ne ſit cæcus cæco ducatum præbens; perfectus decore, ne in quo alium iudicat, ſeipſum condemnet: plenus ſapientia, vt habeat rationale; perfectus decore vt ſuperhumerale.

4. Reg. 2. 9. Hic eſt ſpiritus duplex quem poſtulat Heliſæus: *Oro*, inquit, *vt ſpiritus tuus duplex fiat in me*: Nolo vt totus fons meus deriuetur in plateis, ſed ſic volo farinulam prædicationis diuidere, vt faciam mihi inde panes & filio meo; mihi benè viuendo, commiſſo gegi benè prædicando. Ad ſapientiam lectio, ad decorem pertinet oratio: Iſtæ ſunt pennæ columbæ, quibus per nubes poſt aſcendentem CHRISTVM, ad dexteram Patris conſcendit Epiſcopus, qui plenus eſt ſapientiâ, perfectus decore: hoc enim eſt quod ſequitur; in deliciis Paradiſi fuiſti: cùm Epiſcopus ſurgit à lectione cum ab oratione, quid ei aliud dicendum, niſi quia in delicijs Paradiſi fui-

ſtis? paradiſus eſt Diuina Scriptura: quid Oratio, cælum? quid de deliciis ſuis detraxit Deus? vt non æmulata manu ſparſerit otas deliciasſuas, tam in veteri teſtamento, quàm in nouo; ſed qui carnales delicias tantùm amat, iſtas nec nouit, nec habet, nec amat, ſed ille qui Epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat, id eſt orare & legere vt ſit plenus ſapientiâ perfectus decore.

SERMONIS EIVSDEM MATERIÆ FRAGMENTVM.

QVid videbis in Sunamite niſi choros caſtrorum? Chori caſtrorum ſunt ordines Angelorum, unde Rex illorum dicitur Dominus ſabaoth, quod eſt exercituum. Inde quoque in Apocalypſi Iohannis legitur quia factum eſt prælium in cælo Michaël & Angeli eius præliabantur cum dracone, & proiectus eſt draco ille magnus, & locus eius non eſt ampliùs inuentus in cælo. Quot itaque ſunt ordines in Angelis, tot ſunt chori, nouem vtique: bella verò illa cum gente tenebrarum nobis ſunt incognita, ſed non inutilia; nam nobiſcum, & pro nobis pugnant. Noua autem bella veniens Rex Iudæorum IESVS Dominus noſter elegit, primos ſatanæ conflictus, & acerrimos excipiens in diebus carnis ſuæ; quatenus aërias poteſtates, & illum qui habebat mortis imperium, in corpore ſuo ſuper lignum crucis triumpharet, & ligaret illum. Cant. 4. 1.

Dicit quoque fortis ille in bello Gedeon ſequacibus ſuis: *Quod me videritis facere facite:* vnde in Euangelio: *Qui non baiulat crucem ſuam, & venit poſt me non poteſt meus eſſe diſcipulus.* Poſt illum ſequuntur chori caſtrorum, tenentes arma militiæ, quam robuſtiſſimus princeps in choro Martyrum Paulus deſcribit inquiens: *Induite vos armaturam Dei, vt poſſitis ſtare in die malo*, &c. Sequuntur igitur illum in equis rufis, variis & albis vt legitur in Zacharia, Martyres, qui non dilexerunt animas ſuas vſque ad mortem, in equis rufis ſequuntur agnum per mille ſtudia effuſo ſanguine vſque ad fræna equorum. Confeſſores in albis equis, mortificantes carnem ſuam cum vitiis, & concupiſcentiis. Virgines, quarum quædam in virginitate Deo militauerunt; quædam fortiter martyrium ſuſtinuerunt, in variis equis Regem ſuum ſecutæ ſunt. Ecce chori caſtrorum in Sunamite coccinea, cui dicitur: *Gena tua ſicut turturis*: vel in Sunamite captiua dum tempus belli eſt in peregrinatione iſta, & non tempus pacis, quod erit in futura gloria, vbi erunt chori non caſtrorum ſed cantantium; ſicut enim lætantium omnium ô glorioſa ciuitas, habitatio in te. O vos Sacerdotes, Principes vos conſtituit Deus in caſtris iſtis, canite tubâ in Sion, ſuſcitate Leuiathan, currite à porta vſque ad portam, ne fur, ne latro, ne aduerſarius ingrediatur, & incendat caſtra vobis commiſſa; ne rapiat vt leo diabolus animas vobis commiſſas. Tibi paſtor ouium tibi Epiſcope dicitur: quid videbis in Sunamite tua, id eſt Eccleſia tibi commiſſa, niſi choros caſtrorum, &c. Iudic. 7. 17. Luc. 14. 27. Eph. 6. 11. Cant. 1. 01.

ALIVD.

Eccleſ. 9. 8. O*Mni tempore ſint veſtimenta tua candida.* In Apocalypſi apparet mulier amicta ſole, Angelus amictus lapide mundo, & in medio ſeptem candelabrorum aureorum veſtitus podere; & Dominus IESVS, in transfiguratione habuit veſtimenta alba ſicucut nix; & Angelus in reſurrectione apparuit ſtolâ coopertus candidâ; & regina aſſiſtit à dextris regis in veſtitu deaurato: & ſponſa in Canticis, ſicut tabernacula Cedar, ſicut pelles Salomonis; Iacob filio ſuo Ioſeph fecit talarem tunicam; & mulier quæ habet lanam, & linum, & operata eſt conſilio manuum ſuarum, fecit ſyndonem & cingulum tradidit Chananæo; & byſſus & purpura indumentum: & Dauid in Pſalmo; concidiſti ſaccum meum & circumdediſti me lætitiâ: & Hieremias tulit lumbare de lumbis ſuis quod computruit in aqua; Yſaïæ dicitur: Solue ſaccum de lumbis tuis: & in Iob; Dominus balteum regum ſoluit, & præcingit fune renes eorum; & filiis Iſraël veſtimenta & calciamenta in deſerto non ſunt attrita quadraginta annis; & de ſeruo Hebræo iubetur, cum quali veſte intrauerit cum tali exeat, & Pontifex accedens ad ſancta, octo vtitur pontificalibus indumentis pretioſiſſimis; & ad nuptias qui intrauit non habens veſtem nuptialem, ligatis manibus & pedibus miſſus eſt in tenebras exteriores.

Quicumque ergo accedis ad menſam Domini; & quicumque miniſtras in ſanctis; quicumque dicis Deo; in conſpectu Angelorum pſallam tibi; quicumque militas in caſtris Dei, attende arma, attende veſtimenta tua, ne ſint arma retuſa, ne veſtimenta ſciſſa & inueterata, ſed arma limata & bis acuta, veſtimenta noua, vel ſaltem reſarcita & renouata; reſarciuntur namque confeſſione & pœnitentiâ renouantur. Arma limantur lectione & acuuntur diſputatione. Omni tempore ſint veſtimenta candida, nec diuinos, nec angelicos aſpectus ſuſtinet immunda vita, polluta conſcientia; pruritus carnis inordinatus facit ſibi perizomata dicens: Audiui Domine vocem tuam, & abſcondi me eoquòd nudus ſum. Chaos magnum firmatum eſt inter nuditatem infantis, & inter nuditatem procacis meretricis, puriſſima altera, alia turpiſſima.

Quandiu ſtolâ innocentiæ amictus fuit Adam non erubeſcebat nuditatem ſuam; corruptâ verò innocentiâ, ſtatim inuaſit ſtimulus peccati, & praui ardoris membra pudenda; erubuit ſe amiſiſſe dominatum in membris ſuis, qui fuerat inobediens mandatis Domini ſui; malè itaque cuſtodiuit veſtimenta ſua non corporalia, ſed ſpiritualia; abſcondere ſe voluit, ſed latere minimè potuit; eſt enim oculus diuinus nimis perſpicax & penetrabilior omni ancipiti gladio pertingens vſque ad diuiſionem animæ & ſpiritus, &c. O ſpeculator qui aſtas deſuper, quid mihi melius eſt fugere, an tibi aſtare?

ſed fugere nequeo, aſtare autem nudus, putridus, fœtidus & pollutus quomodo audebo? arcu vibrato percutis nudum, ore aperto expuis putridum, extra caſtra tu ejicis fœtidum? pollutum projicis in lacu leonum. Nudus itaque veſtiendus; vnde ſcriptura: *Cùm videris nudum, operi eum & carnem* Iſai.58.
tuam ne deſpexeris? carnem tuam ne deſpexeris tanquam in cinerem & pul- 7.
uerem reuerſuram, nec in die judicii reſurrecturam; ne deſpexeris commaculando illam immundâ dæmonum conſperſione & luxurioſâ execratione. Ne deſpexeris in finem reſurrecturam & clarificato corpori IESV configurandam.

Operi nudum aſperitate cilicina, cortinarum lenitate, pellium rubricatarum mortificatione, pellium Hyacinthinarum contemplatione, ſtolâ byſſinâ, caſtitate. Omni ergo tempore ſint veſtimenta tua candida, omni tempore æſtate, hyeme, autumno, & vere; omni tempore die & nocte; quid eſt die & nocte, id eſt in luce & caligine, quid in luce & caligine? Per diem ſol non vret te, neque luna per noctem, Sol æſtus libidinis, Luna tepor infidelitatis: per diem conſenſus delectationis, per noctem cæca ignorantia quid ſit agendum, vel quid cauendum. Per diem itaque ſol non vret te vt conſentias concupiſcentiis carnis, neque luna per noctem, vt pecces per ignorantiam vel negligentiam in criminalibus delictis: omni tempore, id eſt æſtate ſint veſtimenta tua candida, ne ſis calidus; hyeme ne ſis frigidus autumno ne ſis tepidus, vere ne ſis nouitatis cupidus; ſol decolorat, ſicut in canticis dicitur: *Nolite conſiderare quod fuſca ſim quia decolorauit me ſol,* Cant.
præſumentem de juſtitia ſua, ſol decolorat, quia qui putat ſe eſſe aliquid 1. 6.
cùm nihil ſit, ipſe ſe ſeducit. Iuſtitia quæ adeò eſt, benè colorat; iuſtitia hominis tanquam à ſe ab homine, faciem decolorat, quia non habet gratiam apud Deum, &c.

AD MONACHOS.

SERMO.

CAſtra Dei ſunt hæc. Nec inermes, nec inertes, nec imbecilles, nec Gen.
ſtertentes, nec formidoloſi in caſtris recipiendi ſunt: arma ti ergont 32. 2.
contra hoſtes; contra aſtutos arte pugnandi feruentes, contra Sabæos & Gygantes fortes & feroces, contra nocturnos fures & prædones; vigiles contra præſumptores & ſuperbos audaces. Ab his reædificantur muri Hieruſalem; ab his reſtauratur ruina illa magna quam fecit in cælis draco rufus, trahens poſt ſe tertiam partem ſtellarum; ab his denique mundatur gentibus immundiſſimis terra repromiſſionis.

Nihil ergo in his caſtris Dei ſit inordinatum de imagine inferni, vbi nullus ordo, nihil confuſum de reliquis Babyloniæ, vbi confuſum eſt labium

turrim ædificanium, nihil luxurioſum de ſemine Behemoth, cuius virtus in lumbis eius, & fortitudo illius in vmbiculo ventris eius, nihil diſſolutum ſicut in populo cui non erat Princeps, neque Rex, neque Sacerdos, ſed vnuſquiſque faciebat quod bonum erat in oculis ſuis; neque ſuperfluum unde turbetur temperantia mater virtutum. Sit itaque acies ordinata; ſicut turmæ militum diſpoſitæ; ſit chorus clypeis aureis relucente ſole, paratus
Cant. 6. 12. diabolo & ſatellitibus eius reſiſtere, vnde in Canticis: *Quid videbis in Sunamite niſi choros caſtrorum?*

Hoc caſtrum immò caſtellum (ad quod IESVS ſuper aſinam manſuetus venit, ut audiant eum manſueti & lætentur) habet turrim Dauid, in qua pendent mille clypei, omnis armatura fortium; exempla Martyrum, & dicta Confeſſorum, immò ſimul & vitam & doctrinam omnium bonorum. Forti viro, & inter triginta robuſtorum principum Dauid præcipuo, non ſufficit ſe deffendere, niſi & hoſtem valeat onerare: ſtipendia quidem
Eccleſ. 10. 4. habebit, ſi benè militando locum ſuum retinuerit, iuxta illud: *Si Spiritus poteſtatem habentis aſcenderit ſuper te, locum tuum ne dimiſeris.* Brauium quoque ſi ceperit, & in captiuitatem redegerit, nihilominus coronam aureolam accipiet, ſi debellauerit, ſicut CHRISTVS in corpore ſuo ſuper lignum crucis, eum qui habebat mortis imperium, cum ipſa morte triumphauit. Accingimini itaque filii, & eſtote parati in prælio, quoniam melius eſt nobis mori corpore in hoc bello, quam videre mala gentis noſtræ & ſanctorum, ſicut fuerit voluntas in cælo ſic fiat. Armentur milites
Epheſ. 6. 13. noſtri armaturâ Dei, iuxta Apoſtolum: *Induite*, inquit, *vos armaturam Dei, vt poſſitis reſiſtere in die malo*, &c. Denique centuriones, tribuni & ſinguli principes cateruas ſuas hortentur ad pugnam, doceant & adiuuent. Numeremus ergo, & nominemus principes, & quis eorum cui turmæ, in his caſtris debeat prouidere & præeſſe.

Prima turma, ſiue chorus, ſiue acies, eſt conuerſorum; ſecunda infirmorum; tertia nouitiorum nondum profeſſorum; quarta iam profeſſorum; quinta præpoſitorum; ſexta clauſtralium; ſeptima Abbatum; his aſſignan-
Iſai. 11. 2. tur ſeptem Spiritus Dei, quos Iſaïas enumerat: *Spiritus ſapientiæ & intellectus, conſilii, fortitudinis, ſcientiæ & pietatis, timoris Domini.* Horum ſpiritus timoris Domini, Princeps eſt conuerſorum; ſpiritus pietatis infirmorum; ſpiritus ſcientiæ, nouitiorum in probatione ſua; ſpiritus fortitudinis in profeſſione; ſpiritus conſilii, præpoſitorum; ſpiritus intellectus, clauſtralium; ſpiritus ſapientiæ, Abbatum.

Tunc debent conuerſi, & cum Paulo Apoſtolo conuerſo dicere: *Domine*
Act. 9. 6. *qui dme vis facere?* Stupens enim ac tremens hoc dixit; iſti ad molam ſedent, alimenta Iacob & filiis eius reportantes de Ægypto, cùm de labore ſuo carnalia miniſtrant Spiritalibus: & ſicut Iſachar aſinus fortis, ſupponunt humerum ad portandum neceſſitatem illorum, qui ad ſarcinas Dauid cuſtodiendas reſident, quæ ſunt opera incarnationis Dei. Omnis namque vita IESV in mundo, cum ipſa quoque mortali carne, quodammodo ſarcina fuit Verbi, immò hominis aſſumpti, ſarcina fuit quæcumque in mundo inuenit, vidit, audiuit & tolerauit. Has optimas ſarcinas, fratres mei, cuſtodite, quia æqua pars eſt ad bella procedentium, id eſt, Martyrum, & ad

ſarcinulas reſidentium, id eſt, omnium electorum, paſſiones CHRISTI in ſe portantium.

Girando choros, jam veniamus ad ſpiritum pietatis, quem propoſuit Deus totius conſolationis, infirmis veſtris, quatenus ipſo cooperante, fundat infirmariis ad opus infirmorum, petra riuos olei, butyri, ac mellis, ne deſit dulcis conſolatio. Butyri ne refectio congrua; olei, ne de nocte luminaria; in melle ſiquidem accipitur conſolatio, in Butyro refectio, lumen nocturnum in oleo. Et ſi petra tibi ſis Abba, auſteram vitam tenendo, funde tamen riuos olei, butyri & mellis infirmo tuo, niſi enim hoc feceris, accuſat te Spiritus pietatis, nec ſenties pium cum veneris ad Deum. Ezechias iuſtus aliquando ægrotat in infirmaria, & Lazarus peccator infirmatur. Quid propheta Iſaias, quid IESVS plenus Spiritu ſancto? Iſaias viſitauit ægrotantem, & Dominus vadit, & ſuſcitat iam fœtentem. Vermis & puluis non abhorreat fratem fœtentem; quia Dominus ſuſcitat de puluere & de ſtercore erigit pauperem.

Veniamus iam ad eos, qui excubant ad fores ſcientiæ nouitios: iſti ſub manu & protectione ſpiritus ſcientiæ, Dei ordinatione ſupponuntur tanquam ſiquidem de phantaſiis hujus mundi & tenebris exeuntes, ad ortum ſurgentis auroræ, cum cæco nato, ſed à Deo illuminato, oculos aperiunt, & lumen ſcientiæ requirunt: dicunt itaque Deo, in perſona Prophetæ: *Doce me facere voluntatem tuam, quia Deus meus es tu.* Item cum beato Auguſtino: Da mihi ſcire me ſcire te; me ſcilicet infirmum, te medicum, me quis ſim origine, conditione, corruptione, necnon & redemptione; te vnum & trinum, omnipotentem, ſapientem, benignum. Item cum Propheta: *Bonitatem & diſciplinam, & ſcientiam doce me:* bonitatem, ne abhorream nouitatem; diſciplinam ne effluam per diſſolutionem; ſcientiam ne oberrem poſt greges ſodalium per ignorantiam & errorem; bonitatem ne remaneat malitia; diſciplinam ne vana ſcurrilitas; ſcientiam ne imperitia. Contra diaboli aſtutias huiuſmodi ſcientiæ clypeo nouitii in initio viarum ſuarum ſic armantur.

Pſal. 142.10.

Pſal. 118.6.

His fortiter & fœliciter dimicantibus iam quartum chorum, qui eſt profeſſorum viſitemus, iuxta formam Ioſue qui ſolem iuſſit ſtare & diem duplicauit pugnando in acie, eoſdem nouitios à prima die belli continuemus ad ſecundam profeſſionis diem; vbi habitu mutato & armis, tranſeunt ad ſpiritum fortitudinis. Parum namque eſt bona ſcire, niſi addas & facere: vnde Dominus: *Si hæc ſcitis, beati ſi ea feceritis.* Manum itaque mittunt ad fortia ligando ſe triplici vinculo, immo quadruplici verbo videlicet, conſenſu, ſcripto & iuramento, quæ omnia in profeſſione attenduntur, cùm dicitur: Ego promitto ſtabilitatem meam & conuerſionem morum meorum & obedientiam, &c. nam ſtabilitas æmulatur æternitatem, morum conuerſio Angelorum confirmationem; obedientia, Domini IESV conſummationem. Hoc triplici funiculo quid fortius? frater bone, niſi ruperis profeſſionem, ſecurè expecta æternitatem, Angelorum ſocietatem, IESV hæreditatem.

Ioan. 13.17.

Accedamus iam ad quintum principem militiæ belli, qui eſt ſpiritus

conſilii, minus namque valet in bello fortitudo, ſi non regatur conſilio. Vicinum ergo habet domui ſuæ ſpiritus fortitudinis, ſpiritum conſilii; hic principatum ſuum exercet ſuper præpoſitos operum, non Pharaonis, ſed Salomonis, non operum in luto & latere, ſed in lignis Libani & marmoreo lapide. Hi ſunt obedientiarii noſtri, qui omnia cum voluntate & conſilio Abbatis debent facere: *Omnia*, inquit Salomon, *fac cum conſilio, & poſt factum non pœnitebit:* Officium iſtorum eſt vigilare vigilias noctis ad ea quæ facienda ſunt; cuſtodire, quæ iam parata ſunt, accincto ſuper femur gladio operari in muris Hieruſalem, & tanquam ſagâ cilicinâ operire pretioſa Sanctuarii Dei. De quotidianis quoque quæ emergunt quæſtionibus oraculum diuinum conſulere & à lege, & teſtimoniis ſolutionem quærere: hi cum Eſdra Propheta, impedientes opus diuinum conſilio & ope atque opere ſuo debent repellere.

Eccli. 32. 24.

Iam ad ſextum chorum in Sunamite ſtilum vertamus, qui cum Maria Magdalena ad pedes IESV ſedet, aut cum Matre eiuſdem IESV ſtat iuxta crucem eius, proſcriptum reſpiciens in cruce Saluatorem ſuum; vnde & gladius ſiue lancea de latere pendentis pertranſit animam eius vſque ad diuiſionem animæ & ſpiritus. Iſti ſunt clauſtrales noſtri, qui nocte & die diuinis laudibus inſiſtentes, parati ſunt ſuſcitare Leuiathan; nunquam de caſtris, vel clauſtris, id eſt, de ſanctis egrediuntur, caſtra namque noſtra ſunt clauſtra, vbi caſtitas, vbi clauſura debet eſſe perpetua, vt ſit hortus concluſus, fons ſignatus, puteus aquarum viventium, quæ fluunt impetu de Libano. Vtrumque latus illius magni bellatoris, qui fortis & potens eſt in prælio, tanquam Cherubim lucentes plenitudine ſcientiæ & Seraphim ardentes plena dilectione, immediatè ambiunt, veraciter dicentes cum Petro: *Et ſi oportuerit me mori tecum, non te negabo:* item cum Paulo; *Quis nos ſeparabit à charitate CHRISTI, &c.* item cum Pſalmiſta: *Sicut oculi ſeruorum in manibus dominorum ſuorum, ſicut oculi ancillæ in manu dominæ ſuæ,* &c. Serui ſiquidem ſunt in agro, ancillæ in thalamo, vt iuxta Apoſtolum; ſiue abſentes, ſiue præſentes Deo contendant placere, quid de voluntate Domini, cui in ſimplicitate non ad oculum ſeruiunt, cùm Dominus fidelis ſit omnibus inuocantibus eum in veritate, non intelligitur.

Math. 26. 35. Rom. 8. 35. Pſ. 122. 3.

Habent ergo principem ſuum ſpiritum intellectus, qui ſcrutatur profunda Dei, & ea reuelat paruulis ſuis: poſtulat enim pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Iſti ad menſam Domini de pane Angelorum quotidie reficiuntur, iſti fortes ex fortiſſimis Iſraël ambiunt lectulum Salomonis, omnes tenentes gladios ad bella doctiſſimi. In hoc ſexto choro vt cornu aciei fecit Dominus hominem ad imaginem & ſimilitudinem ſuam, vt clauſtralium conuerſatio ſemper in cælis ſit, vt nunquam deſcendat de rigore Religionis, niſi ratione compaſſionis; hæc enim IESVM de ſinu patris ad nos inclinauit.

Suprema & vltima acies Abbates, id eſt vicarios CHRISTI continet, & iſti habent ſuper ſe regem & principem, ſpiritum ſapientiæ, quæ ex ore Altiſſimi prodiuit, ſurgens itaque mane Abbas, & ad thronum gratiæ, quod eſt altare accedens, debet ſic ad Deum preces porrigere: *Da mihi Domine*

Domine Sapientiam ſedium tuarum aſſiſtricem, vt mecum ſit, & mecum laboret, vt ſciam quid acceptum ſit coram te omni tempore; Deinde hanc ſaliuam ab ore Dei exhauſtam deglutire & per ſingula conuerſorum, infirmorum, nouitiorum, probandorum & profeſſorum, præpoſitorum atque clauſtralium vaſa diffundere, quatinus ros qui deſcendit de Hermon, in montem Sion à capite defluat vſque ad oram veſtimenti eius, eſt namque ſal terræ, ſal fœderis, quo condiuntur ſacrificia quæ Deo offeruntur. Debet itaque ſimplicitatem conuerſorum, debilitatem infirmorum, nouitatem nouitiorum, & profeſſorum promotionem, præpoſitorum ſollicitudinem, clauſtralium ſolitudinem ſecundùm propriam menſuram & capacitatem condire. Hic ſecundum Iob, cum in orbem terræ tranſeunt dies conuiuii, conuocare debet & ſanctificare filios ſuos, ne fortè benedixerint Deo in cordibus ſuis. Eſt enim vitium negligentiæ, cum quo dimicant conuerſi; malum impatientiæ aduerſùs quod contendunt infirmi; peccatum voluptatis priſtinæ, & prioris immunditiæ, cui repugnant nouitii; vitium diffidentiæ contra quod eriguntur profeſſi; malum auaritiæ cui contradicunt præpoſiti; tædium Religionis aduerſùs quod rebellant clauſtrales; turbo mundanæ ſollicitudinis, aduerſus quem conſiſtunt Abbates. Ecce caſtra Dei ſunt hæc, in quibus militia eſt vita hominis ſuper terram, in quibus Regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud, in quibus, *qui vicerit*, ait Dominus, *faciam illum columnam in domo Patris mei*; quod nobis præſtare dignetur, qui cum Patre, &c.

Sap. 9. 4.

Apoc. 3. 12.

DE LEGE NATVRALI, SCRIPTA ET EVANGELICA.

SERMO.

L*Egem præcepit nobis Moyſes & hæreditatem multitudinis.* Quot ab homine perpetratæ ſunt præuaricationes, tot à Deo indultæ ſunt reparationes: Sicut enim cæleſti medico nihil præterit ægritudinis, ſic ſubeſt ſcientiæ ipſius & poteſtati quicquid remedii eſt & ſanitatis. Preſſis ſiquidem veſtigiis medicina morbum inſequitur, nec quieſcit donec incluſerit; vnde Apoſtolus; *Concluſit Deus omnia ſub peccato.* Reuocanda igitur humana natura ad ſuæ felicitatis primordia: monenda fuerat referre pedem vnde mouerat, & cauere ne præcipitia renouaret, quia nouiſſimus error peior priore eſſet. A cunabulis igitur ſuis materna ſollicitudine erga eandem naturam intendens diuina miſeratio, & ne caderet præmonuit, & ſi caderet remedium præparauit.

Deut. 33. 4.

Gal. 3. 22.

Adfixit itaque ipſis naturæ viſceribus legem quam naturalem appellamus

quæ lacte eodem cum natura aleretur, & eiſdem coaugmentaretur profectibus, eiſdem tum laxaretur defectibus. Primo deinde peccato hac præuaricata iam vbi non eſt lex, nec præuaricator; ne fortè pœnitus extingueretur, in ſubſidium ſuppoſuit aliam legem quæ Moyſi appellatur, quia per ipſum facta eſt lex, & legales obſeruantias plures tanquam fœtus multiplices de ventre naturali excluſit; vt quod iure naturali latebat, ſcriptis tabulis in lucem prodiret & priuilegio ignorantiæ deinceps nemo excuſaret, cùm incultos lapides proſpiciens præcepta morum & honeſtæ vitæ addiſcere poſſet. De hac igitur dicitur: *Legem præcepit nobis Moyſes*, &c.

1 Reg. 16 7. Quia verò legitur, *homo videt in facie, Deus autem in corde*, tota huius obſeruatio legis potiùs preſſit manum, quam animum, vt locus Deo ſeruaretur, qui poſtea incarnatus & animum pertinet & manum. Euangelica igitur lex à CHRISTO in vltimo idcircò traditur, vt legem tam natu-
Math. 5. 17. ralem, quam ſcriptam adimpleret ſicut ipſe ait: *Non veni legem ſoluere, ſed adimplere.* Data eſt autem lex iſta quando dictum eſt: *Mandatum nouum*
Ioan. 13. 34. *do vobis vt diligatis inuicem ſicut dilexit vos.* De lege autem Moyſi &
Apoc. 15. 2. CHRISTI dicitur in Apocalypſi: *Vidi Angelos ſtantes ſuper mare vitreum, habentes citharas Dei & cantantes canticum Moyſi ſerui Dei, & canticum agni.* Canticum Moyſi eſt lex ſiue laus Dei de creatione mundi; Canticum agni, Euangelium ſiue laus Dei de redemptione mundi in Euangelio. Vbi eſt autem qui totam legem obſeruauerit, ſiue naturalem, ſiue Moyſi, ſiue
Pſalm. 118. 19. CHRISTI? teſte Pſalmiſta non inuenitur in terra. Ait enim: *Præuaricantes reputaui omnes peccatores terræ.* Nemo enim qui non ſit præuaricator, vel in ſe ſaltem, vel in primo parente. Vbi enim peccator ibi præuaricator, vbi verò non eſt lex, nec præuaricatio.

Lex naturalis eſt quaſi dicta vniuerſalis; Lex Moyſi quaſi helleborum; lex Euangelii quaſi medicina nihil habens amaritudinis, nihil acredinis. Sufficit enim illi qui legem naturalem non reliquit, vti licitis, & abſtinere ab illicitis. Qui autem grauiter ſiue criminaliter peccauerit, & à licitis debet abſtinere & grauiſſimæ pœnitentiæ purgatiua in purgatione ſua ex lege Moyſi debet accipere, vt oculum reddat pro oculo, dentem pro dente, liuorem pro liuore; quia calumniantes poſcit ſimilitudo ſupplicii. Qui autem perfecta dilectione foras miſit timorem, debet ſicut ipſe ambulauit & ipſe ambulare, vitia omnia repellendo & virtutes omnes aggregando. Claues Petri ſic ligant & ſic ſoluunt; non enim accipiunt perſonam hominum, non in muneribus iudicant, non viuificant animas quæ moriuntur, neque occidunt animas quæ non moriuntur: ſed rectè in ſtatera iuſta appendunt & meritum cauſæ & finem ſententiæ.

Audite quia priuilegium Petri meretur amittere, qui conceſſa ſibi abutitur poteſtate. In iudicio neque ad dexteram, neque ad ſiniſtram declinandum eſt propter cujuſquam gratiam. Nulla indiget commendatione veritas, veſtita tamen oculis hominum temperato ſplendore intolerabilis pulchritudinis aliquando ſe obiicit, non vt ſumptis extra ſubſidiis clarior appareat, ſed vt intuentis acies à ſe admittat. Subiciendæ ergo auctoritates in his quæ dicimus, exiguntur fortè & exempla, quatinus credibilius fit

quod dicitur. Nec abſurdè auctoritas quæritur, vbi nec perſona quæ dicit,
nec res quæ dicitur fidei ſatisfacit. Suffragantur noſtris propoſitionibus di-
uinæ auctoritates, quarum prima eſt: *Niſi conuerſi fueritis & efficiamini ſi-* Math.
cut paruuli, non intrabitis in regnum cælorum. Auerſio de paradiſo nos ex- 18.3.
pulit, conuerſio reducit. Auerſio illa mater eſt culpæ & pœnæ, quæ de ſe
riuos innumerabiles per vniuerſum mundum deriuauerunt, & quarum tor-
rentes vniuerſam naturam filiorum Adæ conturbauerunt.

Tollatur itaque prima vox flentium, vt non ſit auerſio; & ſupponatur
quæ in conſolatione prima ſyllaba eſt conuerſio: vt paradiſus conuerſum
excipiat, quem aduerſum expulerat. Sed qualiter ſicut paruuli, inquit,
tanquam cera mollis paruulus habilis eſt ad omnem obedientiam, nec eſt
ei in aliquo reſiſtere, aut rationem mandati exquirere. Serpens callidior
cunctis animantibus, in mandatis Dei quæſtionem mulieri oppoſuit, quam
quia Sophiſtam audiuit, excluſit, & concluſit: fides Abrahæ quæ reputata
eſt ei ad iuſtitiam, rationem, conſuetudinem, affectionem, impoſſibilita-
tem poſtpoſuit, & Deo acquieſcens contra ſpem iam adeptæ promiſſionis,
in ſpem certiſſimæ expectationis credidit, quia Deus eſt verax in promiſſis,
& potens in exhibendis, pleniſſimè ſciens quia quæcumque promiſit potens
eſt facere: hæc forma proponitur volentibus intrare in regnum cælorum.
Eſt & alia legis auctoritas, *primogenitum aſini mutabis oue*, vt ait Gregorius. Exod.
Primogenitum aſini oue mutare, eſt immundæ vitæ primordia, innocentiâ 13.13.
vitæ conuertere. Qui enim qualis ipſius fuit eſſe deſinit, & apprehenſâ car-
nis munditiâ innocentiam cuſtodit, in oblationem Dei primogenitum aſini
oue mutat.

Iob quoque aptiſſima comparatione clauſtralem recluſionem notat eſſe
ſaluberrimam, vt ibi luat quæ mundana vanitate peccata ſuperbiendo, lu-
xuriando & rapiendo, ventrique & gulæ ſeruiendo contraxerat. *Propter ſu-* Iob.10.
perbiam, inquit, *quaſi leænam capies me.* Leæna eſt caro noſtra. Hæc nutrit 16.
catulos leonum, illecebras carnalium deſideriorum, quorum ſi quis aliquem
capiat negando illicita, in rabiem ſeueriſſimam, totam corporis ſyluam
concutit, & vngulis ac dentibus murmurationis in præſentes & abſentes
deſinit: hæc vt ait Gregorius, duplici fouea conſtringitur, prima propter
gulam, ſecunda ad pœnam; prima ſæculi, ſecunda clauſtri; prima deſiderii,
ſecunda flagelli. Non veniret ad ſecundam, niſi appeteret primam. Qui enim
non peccat; non eſt quare pœniteat. *Sed peccatum*, ait Apoſtolus, *vt appa-* Rom.
reat peccatum, per mandatum, id eſt, tranſgreſſionem mandati *operatum eſt* 7.13.
mihi mortem. Hæc eſt mors in olla, vtique in clauſtro, quod inexperti fu-
giunt tanquam mortem: expertorum alii patienter cum IESV tolerant vt
crucem; alii abhorrent vt gehennam: Paulus gloriatur dicens: *Abſit mihi* Gal. 6.
gloriari niſi in cruce Domini noſtri IESV CHRISTI. Alius acclamat. 14.
Educ de carcere animam meam Duæ ſunt molentes, vna aſſumetur, & altera Pſ.141.
relinquetur, vnde dolens Propheta dicit: *Conſolatio abſcondita eſt ab oculis* 8.
meis quia ipſe diuidet inter fratres, vtique Eſau & Iacob, &c. Oſe.13.
15.

PETRI CELLENSIS
OPVSCVLA.

Incipit Epiſtola Petri Cellenſis Abbatis, ad Magiſtrum Iohannem Salisberienſem, de opere ſequenti.

Chariſſimo ſuo, Petrus Abbas; Salutem.

Q*Via multum altitudo, & ardua eſt in aſcenſu, & caliginoſa in intuitu; temperatis paſsibus, ad campi planitiem conuerſus; de ſegete Domini, quos potui manipulos legi & nouos panes, non tamen ex noua ſenſuum farina compoſui. Nouitatem enim illam quæ à Patrum veſtigiis exorbitet, tam in fide quam in moribus, necnon & in vocum, ſeu nominum nouitatibus, ſemper Anathematizandam duxi. Si quid autem quaſi nouum, Sancti Spiritus illuſtratione apprehendere potui: quod tamen Cherubim & Propitiatorium, vultu tam ſedulo quam humili reſpiciat, non reſpui. Non itaque vt facerem mihi nomen grande, iuxta nomen magnorum qui gloriantur in ſæculari Philoſophia, librum iſtum de Panibus Scripturæ diuinæ conſcripſi: ſed de menſa Diuitis, quæ diuinis lectionibus mentes peregrinorum reficerent, fragmenta panum vndecumque collecta coniunxi. Viatores namque niſi panem & vinum ad ſubſidium itineris peragendi, in tranſitu inuenerint; aut mora aut famis diſpendium ſuſtinere coguntur. Quamobrem Reipublicæ vtilitas ſatis rationabiliter exigit hoc in familia patrisfamilias, vt opera in domo quieſcentis, famuletur neceſsitatibus in publicis negotiis deſudantis. Tunc namque bene regitur Reſpublica, cum alteri alterius ſuffragantur officia. Vtinam itaque tanti eſſem cuius ſuſcipi mererentur labores, & de velleribus ouium mearum, conſolarentur pauperes? Vtinam, & ſi non noua condere, ſaltem vetera ſarcire valerem. Vtinam, & ſi non de proprio, ſaltem de alieno fideliter, idoneas Salomoni ad templum ædificandum præpararem expenſas! Quis proinde me præſumptuoſum niſi præſumptuoſus dixerit: quia panes de arca ad menſam detulerim? Si Domini arca, & domini eſt menſa, Domini quoque conuiua; cur ſeruus Do-*

Fugiẽda eſt Nouitas à veſtigiis Patrum exorbitans.

mini pro debitis obſequiis redarguitur?

Comede igitur quicumque librum legis, panes appoſitos; & non corrodas ſudores apponentis valde laborioſos. Potiùs, pro obſequio, gratia quam inuidia debetur. Si præ inopia librorum vel lectionum indiges quotidiano pane; ſume: & pro indultis ſine pretio, gratias age. Si vero abundas, non habentibus pauperibus congratulare: alioquin vel ſuperbis de tua paupertate, vel inuides de noſtra miſeratione. In alio tibi, nequam, in alio, proximo; in alio miſerabilis; in alio condemnabilis. Sed times tibi an mihi? Tibi forte times: ne ſcripta tua ſi qua ſunt, ſola non videantur: Mihi, ne ſcabioſum appareat ingenium, ne exangue publicetur eloquium. Sed neutrum (ô fidelis & nimium amice) formidandum eſt. Et primo quidem, ſcripturæ tuæ ſi bona eſt, non eſt timendum, nam quod bonum & pretioſum eſt: numeroſitate & frequentia pannoſarum mercium nunquam ſordeſcit: quinimo ſemper ad id quod lucidius præfulget curritur, & quod contemptibile eſt, negligitur. Non ergo opus tuum, comparatione Opuſculi noſtri, depreciandum credas, ſi bonum eſt. Quod ſi inutile eſt, non ei quæras gloriam de ſingularitate, quod magis amputandum eſt pro ſuperfluitate. Nobis quoque non eſt quare timeas: nam faſtidioſis, nolo noſtra ad cumulum nauſeæ ſuæ inſolenter ingerere: petentibus vero & indigentibus, vereor abſcondere & negare: Vt enim improbitatis eſt, nolentibus & recuſantibus ſe inculcare: ſic impietatis eſt, volentibus & egentibus abnegare. Habeat itaque volens, in vno Repoſitorio copiam omnium panum paratam, & potius beneuolentia adiuuet inſufficientiam noſtram, quam ingratitudine exaſperet infirmitatem.

In hoc Opuſculo, nauigium noſtrum, nec ad rapidiſſimos impetus profundarum diſputationum extuli, nec in terra litteræ quæ occidit inſidere negligenter permiſi. Moderata vero nauigatione præſentem ſtilum, à terra quidem puſillum ſubduxi, ne (ſi altiora præſumerem & contra forte flarent venti contrarij) aut cum eis, reſiſtendo contenderem, aut eis, non reſpondendo ſuccumberem. Iterum paululum à terra receſſi, ne vicinitate riparum & aquæ inopia laborans: vilitate ſermonis vel materiæ ruſticitate offenderem & libere non enatarem. Libratis igitur tam veli quam nauigij ſeu ventorum oportunitatibus: nec odioſa præſumptione, in altum: nec deſperata humilitate in planum exceſſi. Ad te itaque, mi chariſſime, vnum hoc opuſculum noſtrum mitto, vt tuâ licentiâ prout dignum fuerit ingrediatur ad ſecretum & egrediatur ad publicum. Rogo vt apponas manum approbando vtilia, reſecando ſuperflua, ſupplendo minus plena, illuſtrando minùs plana, veſtiendo indecora, ſpoliando ſuperfeſſa. Teſtor Deum, te æquè offenſurum amicitiam noſtram ſi indigna laudaueris, ac ſi digna vituperaueris: Tolerabiliori enim patientia ſuſtinebo erroris redargutorem, quàm improbum adulatorem. Non itaque graueris, propter eam quæ ad inuicem eſt dilectionem: vel partem vel etiam totum ſermonem ſi iuſtum fuerit delere & vt aliter tractetur romandare: Fructum enim in ficulnea, non folia tantummodo quæro: Abſit enim, vt vmbram ſolùm & non eſcam preberent arbores cultura noſtræ. Vtrumque mihi placet, & habere, & parare, & vmbram foliorum & eſcam fructuum. Quòd ſi altero carere cogor, patientiùs foliis quàm fructibus renuntiabo. Vale.*

Math. 20. 21.
*al. parent.

PETRI ABBATIS CELLENSIS
LIBER, DE PANIBVS.

CAPVT PRIMVM.

De multiplici Menſa & eius apparatu.

IN Tabernaculo teſtimonii jubente Domino (menſa ponitur ante velum & contra menſam, candelabrum in latere Tabernaculi meridiano: Menſa enim ſtat in latere Aquilonis. Diligenter animaduertendum quòd Moyſes (immò per Moyſem, Dominus) obumbratione myſtica, in conſtructione ſeu collocatione figuratiui Tabernaculi comprehenderit, quibus depulſi à Paradiſo, reparari ſiue repatriare obſeruationibus ad Sancta Sanctorum valeant: & quibus extra deuagantes interim conſolari alimentis. Nulla enim intra Velum eſca neceſſaria, quia nulla vnquam indigentia: Vna ibi ſatietas, vbi gloriæ perennis incommutabilitas. Semel intraſſe, ſimulque guſtaſſe, eſt ſemper ſatiatum manere. *Satiabor*, inquit Pſalmiſta, *cùm apparuerit gloria tua.* Extra Velum autem, & defectio, & refectio. Defectio pro peccatis & in peccatis naturam miſerabiliter corrumpentibus: Refectio pro præceptis & diuinis beneficiis miſericorditer nobis ſubuenientibus. Exod. 26. 35. Pſal. 16. 15.

Sicut verò Firmamentum poſuit Deus vt diuideret aquas ab aquis, ſic Moyſes Velum interpoſuit: extra quod vulgus immolaret animalium carnes, & intra quod accenderet inſenſum ſolus Pontifex, id eſt, Sacerdos ſummus. Ieſus autem penetrauit cælum, & aſcendit ſuper Firmamentum. In ſanguine verò intrauit, quia (per paſſionem) potum: immò pretium noſtræ redemptionis, paternis labiis, aſſiſtentibus Angelicis ſpiritibus miniſtrauit, opus quod dedit ei pater, perficiendo & ſanguinem de latere fuſum, ad copioſam redemptionem, ei offerendo. Famelicis denique, extra velum eſurientibus; menſam & panes in menſa (de qua conueſcens aſcendit in cælum, *miſericors & miſerator Dominus*, reliquit, & *dedit eſcam timentibus ſe.* Sanguinis partem nihilominus, ad bibendum, in Crateris Sacramentalibus, amicis & imitatoribus ſuis repoſuit vſque ad conſummationem ſæculi: partem iterum non pretium noſtræ liberationis tam Patri quam creditori Hoſti, piè & iuſtè ſoluit. Corpori ſuo quod eſt Eccleſia, extrà Velum excubias agenti donec Lucifer oriatur, parauit menſam ne deficiat in via, candelabrum, ne exorbitet à via. Pſal. 110. 5. Crateres Sacramẽtales.

Sed notandum, aliam eſſe menſam qua ſingulariter ſola Trinitas deliciatur, aliam qua cum Angelis amicabiliter epulatur, aliam qua cum homine Menſa Dei triplex.

mortali viſibiliter IESVS veſcitur, aliam qua Sacramentaliter & inuiſibiliter, fideles reficiuntur. Eſt etiam menſa diaboli, in qua non niſi animarum ſanguis bibitur, non niſi cruciatus hominum in cibo ſumitur. Eſt & menſa Angeli, pœnitentiam conuerſorum bibentis, ſalutem edentis. Eſt hominis menſa ad quam aliquando Deum, aliquando Angelum bonum, aliquando malum Angelum inuitat. Itaque quàm ſuccinctè potero compendioſum de profuſa & profunda materia tractatum exprimam; quatenus & ſapiens (ſumpta occaſione) dilatet philacteria & magnificet fimbrias & ſenſu mediocri, famis ſuæ conſoletur miſerias. Menſa illa Trinitatis, cubiti vnius in vnitate ſubſtantiæ: panes habet abſconditos: vinum ſemper nouum fercula æterna & beata. Miniſterium alius creaturæ non admittitur, neque Cherubim vel Seraphim, ad menſam illam de qua edere non habent poteſtatem etiam qui tabernaculo deſeruiunt. Sibi inuicem miniſtrant, Pater Filio, Filius Patri, Spiritus ſanctus Patri & Filio, Pater & Filius Spiritui ſancto: Pater Filio, generationem: Filius Patri, natiuitatem: Spiritus ſanctus, Patri & Filio proceſſionem: Pater & Filius, Spiritui ſancto, miſſionem ſeu donationem.

Menſa diaboli quæ ſit, ſpiritualis menſa hominum, triplex.

Procul abſiſtat. Creatura omnis, ab hac adminiſtratione: quia *beſtia quæ tetigerit montem lapidabitur.* Manum ſubtrahat Seraphim: quia munus huiuſmodi, manum aliam non admittit quàm ſolius dexteræ Dei: *nemo* enim *nouit Filium* niſi Pater, neque Patrem quis nouit niſi Filius. Pulmenta, immò; fercula huius menſæ tot ſunt quot ſedent ad menſam: talia ſunt, quales ſunt quorum eſt menſa. Non fingas tamen, alium quaſi Architriclinum ſedere ſuperiùs in eminentiori loco; alium in inferiori, alium in vltimo: quia vna ſedes & vnus ſedens, pro concordia voluntatis, pro identitate ſubſtantiæ, pro æqualitate potentiæ, tres verò, pro perſonarum diſcretione. Si quomodo ſic ſedeant tres, ſine graduum diſtinctione & ſine honoris variatione, ſine loci diſtenſione vel dimenſione, nullo modo apprehendas, noli mirari, quia nec vertex Carmeli (id eſt, ſcientia Angeli) hoc comprehendit: *Deum* enim *nemo vidit vnquam.* Idcircò abſtinet & ſuperponit digitum ori ſuo, neque manum conferens menſæ neque os aperiens negatæ diuinitati, vt velit eam deglutire. Vidit namque conſortem naturæ ſuæ luciferum aliquando gulam deſiderii ad hanc menſam extendiſſe & non exinde, diuinitatem ſed mortem deguſtaſſe. Vidit manum in lateribus Aquilonis porrexiſſe, & ſtatim glacie Aquilonari riguiſſe, ſeu gehennalibus flammis exaruiſſe. Forte omnipotentiam Patris, forte ſapientiam Filii, forte bonitatem Spiritus ſancti, fera illa beſtia voluit deuorare. Hæc enim ſunt fercula menſæ Dei, quæ ſoli Regi ſæculorum immortali, inuiſibili debentur in ſæcula ſæculorum.

Hebr. 12.20.

Math. 11.27.

Ioan. 1.15.

Hæc de menſa Dei cui non communicat alienus natura, conditione, ſorte, ſed ſola Trinitas ſingulariter, perenniter, inuiſibiliter gloriatur. Iam acumine ſcalæ Iacob viſum (immò ſtilum) inflectamus, & ad Angelorum menſam à nobis aſcendamus, à Deo deſcendamus: Duo enim interiores, nobis ſunt ſuperiores. Menſa eorum eſt Propitiatorium, cui verſis voltibus ſemper intendunt, & vnde ſua deſideria implere cupiunt. De hoc enim Propitiatorio (id eſt, IESV, ſiue menſa Angelorum) dictum eſt: *In quem deſiderant*

Fercula menſæ diuinæ.

deſiderant Angeli proſpicere. Ad hanc menſam, ex duobus naturis in vnam Gen.
perſonam Spiritus ſancti artificio compactam, adſiſtunt miniſtratorii Spiri- 28. 12.
tus miniſtrantes Domino & edentes cum ipſo, quæ ibi apponuntur: bonita- 1. Petr.
tem videlicet Dei, reparationem generis humani, repletionem numeri ſui 1. 12.
imminuti per apoſtaſiam degenerantis rami à bona oliua in naturam olea-
ſtri. A menſa illa eis dicitur; *Afferte Domino filios arietum*, id eſt, vos An- Pſal.
geli; adducite animas Chriſtianorum, Domino creatori & redemptori, ad 28. 1.
cœleſte conſortium. Deus in hac menſa poſuit ſua beneficia: Angelus, ſua
obſequia: Deus quod illum bonum creauit: Angelus quod in veritate &
bonitate ſtetit & Deo adhæſit: Deus quod gratiæ primæ gratiam ſecundam
ei ſuperaddidit; Angelus quod liberum arbitrium ad bonum obedientiæ &
reuerentiæ Creatoris ſui conuertit. Infert Deus radios ſuæ contemplatio- Gratia
nis; refert Angelus puros aſpectus in occurſu ſuperorientis lucis: Angelus prima,
os aperit in laudem Dei: Deus implet illud, tam adipe diuinitatis quàm & ſe-
carne & ſanguine integerrimæ naturæ humanitatis. cunda.

Hæc de menſa Dei cum Angelis. Exeamus autem iam *extra caſtra* cælo- Hebr.
rum, & iuxta montis radicem (id eſt, crucis paſſionem) Agni cœnam cum 13. 13.
ſuis arietibus, contemplemur. Menſa huius cœnæ in qua Deus cum homini-
bus viſibiliter innouat (immò continuat) vmbram luci: figuram veritati,
nouum Teſtamentum veteri: paratur in cœnaculo grandi, Apoſtolorum
miniſterio, vt paſtus Dominus paſcua, figurali in cœnaculo; patiatur agnus
ſine macula, in patibulo: vt (eius imitatione) qui cœnaculum aſcenderit Paſto-
Prælationis: non recuſet, poſt IESVM, ſubire diſcrimen paſſionis, vt in tes,non
cœnaculo confortatus cibis vitalibus, non concutiatur pro formidine & debent
tribulationum ponderibus. In hoc Dominus conuiuio ſanguinem, carnem, metue-
pellem, adipem, inteſtina, caput cum pedibus ponit, vt redemptio in ſan- te aſpe-
guine, refectio in carne, veſtis in pelle, vnctio in adipe, ſcientia occul- ra.
torum myſteriorum in inteſtinis: ſtola prima, in capite; conſummatio Agni
beata in pedibus præbeatur. Clamat in abundantia ſaturitatis & ſuauitatis Paſcha-
ſuæ pauper ille amicus diuitis, qui in conuiuio diſcumbebat; *quid*, inquit, lis in-
retribuam Domino, pro omnibus quæ retribuit mihi? Sed ſcire debuerat terpre-
quod Sapiens ait: *cum ſederis ad menſam diuitis, diligenter attende quæ ap-* tatio
ponuntur tibi ſciens quia oportet te talia præparare: Carnem ergo pro carne myſti-
repone; pro ſancta, ſanctificata; pro caſta, caſtigatam & caſtificatam; pro ca.
integra impollutam. Sanguinem quoque pro ſanguine, ſcilicet profuſo in Pſal.
ara crucis, effuſum in rubore confeſſionis: pro puro, impurum, pro bono, 115. 13.
malum, pro quieto, turbidum. *Pellem* etiam *pro pelle*, ſicut Iob ait, id eſt, Prou.
patientiam & imitationem manſuetudinis Agni incontaminati IESV 23. 1.
CHRITI, rependere debemus. Eius enim Sacerdotis qui offert victi- Iob. 2.
mam, eſt hoſtiæ pellis, *iure perpetuo*. Etſi n. miraculorum, etſi ſecretorum 4.
ſcientia, etſi puritatem conſcientiæ, etſi caput iuſtitiæ, etſi pedes perfe- Leuit.
ctionis & conſummationis tuæ IESV non apprehendo: confortata enim 7. 8.
ſunt & non poſſum ad iſta: ſaltem corium; ſaltem pellem concede. Corium Pſal.
ſiccatum & extenſum, vt inde faciam mihi tympanum aut Pſalterium de- 138. 6.
cem chordarum: pellem calidam & candidam & præparem ex ea virtutum Cant. 1. 5.

Math. 22. 12. Luc. 14. 10. Exod. 21. 24. Leuit. 24. 20. Deut. 19. 21.

amictum, vt ſint pelles meæ *ſicut pelles Salomonis*. In pelle iſta veniens ad nuptias, non depellitur, ſed intrare & ſuperiùs aſcendere compellitur. Retribue igitur, conuiua CHRISTI, pellem pro pelle, immò ſecundùm legem, *oculum pro oculo, dentem pro dente, liuorem pro liuore, animam pro anima*. Quid enim pro te tibi facere potuit Deus, quàm vt animam poneret? Vade ergo, & tu fac ſimiliter. *Exemplum*, inquit, *dedi vobis, vt & vos ita faciatis*.

Math. 5. 38. Ioan. 13. 25. Marc. 6. 31. Geneſ. 42. 25. Gen. 41. 21. Math. 19. 29. Fides ſine operibus mortua eſt. Iac. 2. 17. Conuiuium quo Ioſeph accepit fratres fuit typus cœnæ chriſtianæ. Gen. 43. 34. Prou. 25. 21.

Ecce carnes in cœna, quia iam detraximus pelles, ſed vbi panes? *Vnde*, inquit Dominus ad Philippum, *ememus panes vt manducent hi*? Domine IESV, non quæras à Philippo; quære à Proditore tuo. Hic enim habet marſupium vnum cum Scribis & Phariſæis, hic inſidiatur ſanguini; & contra inſontem tendit (fruſtra quidem pro ſua implenda auaritia) tendiculas, non fruſtra autem pro ſalute noſtra. Hic, inquam, habet denarios triginta, vnde panes emuntur vſque ad ſatietatem omnis carnis. Sed & apud Ioſeph, frumenta venduntur de quibus panes conficiuntur. Liberalitatis opus cum ſagacitate venditionis, fratribus ſuis Ioſeph exhibet; Implet ſaccos pro pecunia, buccas & ventrem implet pro gratia, victum itineris gratis tribuit, vnde in patria familia ipſi alantur, non ſine pretio tradit. Quid eſt hoc niſi, *centuplum accipiet & vitam æternam poßidebit*? Ecce gratia, ecce meritum, vbi non ſicut delictum, ita & donum præparat Ioſeph, ex gratia, conuiuium: quia CHRISTVS gratis mortuus eſt: vt impleat ſaccos accipit pretium, quia *Fides ſine operibus mortua eſt*. Sed libet paulisper in menſa cœnæ & in conuiuio Ioſeph, lucem & vmbram in ordine ferculorum ſeu accumbentium, præ oculis ponere: Domini & fratris, per interpretes loquelam recipere; faciem, propter maieſtatis glorificationem, iam quidem incognitam germanitate ſanguinis cum ſumma reuerentia proſpicere, ſtolas cum partibus præſtitis, diligenter penſare, vinum vſque ad ebrietatem ſine vitio gulæ epotare. Denique larga manu Ioſeph, quorum ventres bonis ſuis impleuerat, ſaccos nihilominus quantum poſſunt capere frumento replet: & pecuniam propriam in ore ſaccorum ligat latenter, ſed non fraudulenter, ſciphum ſuum in ſacco iunioris cum pecunia ponit. Vbique gratioſus Ioſeph: ſed in conuiuio magis multoque ampliùs iocundus. In conuiuio, etiam venditoribus ſuis non negat negatam ſibi germanitatem: in conuiuio non retinet iniuriam, extendit munificentiam: in conuiuio iuxta Scripturam, cibando inimicum extinguit inuidiam & ſanat maleuolentiam.

Menſæ monaſticę ſilentiū & frugalitas. Prou. 29. 11.

Sed quia hoc conuiuium non minus eſt religioſum quàm opulentum, verbis parcendum, & ventrem meminerimus paſcendum: operandum namque potiùs eſt, quam loquendum. Non redigimus autem ſub regula Monachorum, menſam Apoſtolorum, quia ſupra menſam ſancti Benedicti, eſt menſa vbi præſidet Filius Dei benedicti. Ad menſam monachi & duo pulmenta ſufficiunt, & ſilentium tenendum eſt: Ad menſam verò Verbi caro facti, & carnes Agni ſumuntur, & verba quæ ſunt ſpiritus & vita in lingua IESV reſudantia vberrimè poſt cœnam inueniuntur: Hactenus enim, ait Sapiens, ſpiritum ſuum reſeruauerat. *Stultus*, inquit Scriptura, *totum ſpiritum ſuum profert, Sapiens autem reſeruat in poſtremum*.

Bonum itaque verbum (immò bonum vinum) Diſcipulis, in horam diſceſſionis, in horam vltimæ refectionis & confabulationis retinuit. Videntur mihi tintinnabula quæ in extremis veſtimenti ſacerdotalis ponuntur, vt cùm introierit Pontifex non ſine ſanguine intra velum, quod diuidit Sanctuarium Sanctuarii & Sanctuaria, procul audiantur, illum præclariſſimum & ſaluberrimum ſermonem prænunciare, quem cum Apoſtolis ſuis habuit IESVS in vltimo Sacroſanctæ cœnæ. Erant quoque inter mala punica, ipſa tintinnabula: quia ſermo iſte, & de præſenti iuſtificatione & de futura commonet glorificatione. Sunt mala punica, *deorſum, ad pedes tunicæ, per circuitum*, vt habeat anima tua cœnam æterni conuiuii. Sunt tintinnabula, inter mala punica; vt doctrinam ſuſcipiat nunc illuminantem per gratiam, & poſtea illuſtrantem per gloriam. Hæc de menſa Domini cum homine mortali, vbi IESVS cum Apoſtolis viſibiliter viſibilis communicatus eſt.

Exod. 28.
Ioan. 14. & dehinc.
Exod. 28. 33.
Exod. 28. 34.

Eſt iterum menſa Domini in qua, non iam viſibiliter apud mortales, ſed ſacramentaliter inuiſibiliter apud Fideles, vſque ad conſummationem ſæculi epulatur. Eſt autem menſa altaris: vbi veritate Corporis & Sanguinis Domini exiſtente, ſed ſub ſpecie viſibilis panis & vini latente, memoria Dominicæ paſſionis cum effectu noſtræ redemptionis, ſi adſit integritas fidei, quotidie tam vtiliter quàm fideliter recolitur. Totum enim fides dignè ſumentibus ibi operatur, quod (exhibitione certiſſima) credentibus exhibuit in cruce mors CHRISTI: niſi quod illud ad omnium: hoc ad ſingulorum quandam pertinet reſtaurationem: & niſi quod iſtud eſt ſubſecutiuè cooperatiuum eius rei, cuius illud non ſolùm præceſſiuum ſed coëffectiuum etiam nunc eſt. Ibi, mors CHRISTI omnium ſalutem: hîc; memoria mortis illius ſimiliter; noſtram non deſiſtit operari ſaluationem Sacramentaliter. Sed & veraciter, quod de virgine ſumptum eſt corpus immaculatum, quod in cruce ſub Pontio Pilato à Iudæis clamantibus: *Crucifige Crucifige*, & à Gentilium militibus appenſum eſt & immolatum, manu ſacerdotali contrectatur, & vi verborum CHRISTI conficitur, & fidelibus populis traditur, medianribus quidem priſtinis, & conſuetis ſpeciebus panis & vini, carnem veram & verum ſanguinem CHRISTI percipimus: interuenientibus verò carne & ſanguine Agni, Deitati Verbi communicantes, Patri quoque Verbi, per ipſum Filium, cooperante & aſſiſtente Spiritu ſancto, indubitanter accedimus. Et ſic ex ipſo & per ipſum Filium, cooperante & aſſiſtente Spiritu ſancto, indubitanter accedimus, & ſic ex ipſo & per ipſum, & *in ipſo viuimus, mouemur, & ſumus*: non ſicut quælibet creatura, ſed tanquam noua & renouata ad imaginem Dei rationabilis creatura.

Menſa Chriſti duplex.
Veritas Corporis Chriſti latet in menſa altaris ſub panis ſpecie.
Luc. 23. 28.
Ioan. 19. 6.
Chriſti corpus, vt verborum Chriſti conficitur.
Act. 17. 28.

In menſa iſta potentiam & gratiam ponit Deus: homo, fidem & obedientiam. Mirabilis potentia Dei, quâ panis in carnem, & vinum conuertitur in ſanguinem! Mirabilis æque potentia, quâ, ſic tanta res agitur, vt ſub ſignaculo fidei clauſa, ſolis mundis Fidei aſpectibus intra velamen oppoſitum penetretur! Gratia naturæ vſum & curſum tranſiliens, ſicut carnem Virginis in carnem CHRISTI ſanctificando creauit, & creando ſanctificauit, ſimilitudinem quidem carnis peccati conformans Verbo Dei, ſed ad purum excoquens naturam humanitatis, ne eſſet caro peccati: ſic de pane

Dei potentia admirabilis.

Panis eſt in Eucha-riſtia ſimili-tudine non ve-ritate.

(mirabili conuerſione) efficit corpus CHRISTI, contegens ſpecie panis, id quod veritate non ſimilitudine, eſt verus panis qui de cœlo deſcendit: ſimilitudine autem non veritate, panis qui de clibano venit. Ecce gratia, ecce potentia, quæ ornant, ſed & infomant menſam iſtam.

Rurſum de triplici menſa, Sacramentali, naturali, & myſtica: & de fidelibus illarum diſpenſatoribus, Moſe & Paulo.

CAPVT II.

IN Tabernaculo teſtimonii, jubente Domino, menſa ponitur extra velum, & candelabrum contra eam in latere tabernaculi meridiano. Eſcam animarum, pabulum ſpirituum, dapes cœleſtium delitiarum præfert hæc menſa, hæc, inquam, menſa plena viſceribus miſericordiæ, chariſmatibus referta gratiæ: edentium penetralia mirabiliter implendo; non explet appetitus reſidentium ſatiando, acriùs ſed & ſacratiùs vrget. Eſt enim huius conuiuii nihilominus & conuiuantis natura, vt ſuccumbant ſemper deſiderio, nunquam faſtidio. Quid enim? cui viſio gloriæ, cui beatitudo ſempiternæ vitæ, cui exaltatio indeficiens, cui iubilatio ſemper ſufficiens, in tædium poterit venire? Proculdubio huius menſæ edacitas inculpabilis potiùs commendatur quàm condemnatur. Abſtinere quidem his culpa eſt & pœna: abſorbere verò gloria & corona. Non fortè, ibi formidas conſumptionem vbi omne bonum exundat conſummationem? non parcè prandendum, vbi cibum inuenis Deum. Hodie ſi totum præſumpſeris, totum cras ſine dubio nihilominus habebis. Totum diligendo, totum ſumis ſed non conſumis. Vt enim diligendo non vaſtatur dilectio, ſic quando à nobis ſumitur amando, nequaquam finitur ille qui eſt vera dilectio. Ventremne times onerare? immò abundanter accipe; ſi ventrem & mentem vis releuare. Onera noſtra namque tollit, non imponit. Non in ventre tumor, non in venis excreſcit ſuperfluus humor. Cor petit & ſanat, cor implet & mundat, cor luſtrat & illuſtrat. Cibus iſte, vitam ſine moleſtia parat, leuamen ſine grauamine, immortalitatem ſine corruptione. Non deſunt etiam à menſa Domini fructus pomorum, non botrus Cypri, non fiſtula & cinnamomum, non vnguenta ſuauiſſimi odoris, non denique quidquid viſu eſt delectabile.

Exhortatio ad communionem Corporis Chriſti.

Cant. 1. 14.

Hæc de menſa iſta, ſiue de his quæ in menſa iſta ſunt ſufficiant. Quicunque igitur his Dominicæ menſæ benedictionibus confortatus, aperto fidei oſtio, vltra velum Sanctuarii, ad ſedentem in throno, totis deſideriis accedere voluerit; manum deuotionis, ad eandem menſam frequentiùs retorqueat, & de ipſa alimentum vitæ ſumat. Stationem namque medii veli non præripit, qui vigorem ſpiritus infra ex Dominicis alimentis non percipit. Non habet quoque idoneum palatum ad percipienda inuiſibilia & ſacratiora Trinitatis arcana, qui antea prælibauerit viſibilia noſtræ fidei Sacramenta. Ob hanc denique cauſam, ætates, nomina, numerum, ſexum, officia, dignitates, valetudines, capacitates, regiones, conſuetudines, mores & habitudines ad ſe venientium, in ſtatera iuſta compenſans Dominus om-

nium, diuerſarum apponit gratiarum panes, ne de inopia, alicui pauperum vel infirmorum iuſtæ ſuppetant excuſationes. De agro igitur ventris IESV, in quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ abſconditi; tanquam de aceruo tritici vallato liliis, viginti quatuor panes (iuxta numerum viginti quatuor ſeniorum, in conſpectu Agni aſtantium) ad compeſcendam omnem famem, ad ſanandam omnem peſtem, & ad remouendum omnem languorem; quanta potui ſedulitate, interrumpendo curarum exundantium acies, in hoc Opuſculo collegi. Hic enim numerus, tam filiorum Iacob quàm Apoſtolorum CHRISTI, duodenarium numerum duplicatum ſignificat. Sub hoc etiam numero libri continentur veteris Teſtamenti. Plenaria igitur inſtructio animarum prælibatur ex hoc numero librorum, & nihilominus plena refectio apprehenditur ex hoc panum numero. Ab Oriente itaque & Occidente, à Septentrione & Meridie ad ſignum Abrahæ concurrentes; ne deficiant in via, de panibus miſerationum Domini ſe ſe reficiunt, & defectibus ſuis perpetuam refectionem exhibent. Nam præter & ſupra naturam noſtri panis quotidiani qui deficit cùm reficit, panes Dominici ſunt: qui è conuerſo creſcunt cùm reficiunt, dum ſumuntur non conſumuntur, comminuuntur, ſed non imminuuntur; immutant ſumentes, ſed à ſumentibus non mutantur. Horum itaque ſingulorum nomina & virtutem breuiter priùs perſtringens, prout Dominus dederit, aliquantò latiùs ſubſequenter ediſſeram.

Apoc. 4. 4.

Panis naturalis & ſupernaturalis diſcrimen.

Panis, alius paruulorum & infantium, alius perfectorum & prouectorum. Item, panis alius azymus, alius fermentatus: Item alii panes primitiarum, alij propoſitionum: Item alius ſimilagineus, vel triticeus, alius hordeaceus: Item alius lugentium, alius lætantium: Item alius ſeruorum, alius filiorum, alius mercenariorum: Item panis alius ſubcinericius qui non reuerſatur: alius qui de multis ſpeciebus confectus, pro ſimo humano, bouino operitur: Item alius communis & plebeius, alius ſanctificatus & ſolis congruens Sacerdotibus, alius coctus in clibano, alius in ſartagine, alius in craticula: Item alius vnctus oleo, alius conſperſus: Item alius calidus, alius durus & frigidus. Ecce panes, ecce menſa & ſeniores domus Iſraël qui cum iunioribus comedunt, laudantes nomen Domini. Sed quis miniſtrat? Certè omnia vaſa vtenſilia, & luminaria in vſus epulantium neceſſaria, *Moyſes* tanquam *fidelis diſpenſator in domo Dei*, quæ eſt Eccleſia, adminiſtrat; præcipuè tamen in aquis parandis, vnde & nomen habet, officium ſuum exercet. Quid enim aliud, ordinem creationis totius creaturæ contexens, inſinuat; niſi quando, & à quo, & vnde, & quomodo, & ad quid, hæc menſa ſiue maſſa vniuerſitatis ſubſiſtat? Vnde terram fundatam animaduertere potes quaſi menſam poſitam, cœlum ſuper & circumpoſitum, quaſi mappam circum extenſam: ſicut & Arca circumtexta erat ex omni parte, auro: Firmamentum tanquam candelabrum, & in candelabro, duo magna luminaria, ſolem & Lunam, ſublucentibus ſtellis tanquam candelis. Aërem imbriferum, tanquam lauatorium vel infuſorium: Rurſus ſerenum, tanquam & exhibentem manutergium. Mare, velut omnium ſordium emundatorium. Terram, panem & vinum, carnem & pigmentum, & aliud vitæ huius ſufficiens ſuſtentamentum naturâ ſub-

Heb. 3. 5.

Huius creatio quaſi menſæ apparatus fuit.

Gen. 1.

inferentem, ex moderatione ſpiritus cuncta regente & diſponente. Hic ordo eſt in menſa hiſtoriæ conuiuantium.

Deinde his ab hiſtoria ſatiatis ſurgentibus, & aliis ſatiandis in allegoria ſuccedentibus, alius exigitur ornatus. Delicatior namque animus, ſenſu hiſtorico tanquam legumine viliori parumper deguſtato, ſubtiliora quærit, & elegantiora allegoriæ ſacramenta appetit. Paulus igitur, ad Paradiſum ſiue tertium cœlum raptus, quid miniſtraret & qualiter didicit, & priùs in officio ſtrenuus, poſtea incomparabilis in omni adminiſtratione ſua enituit. Parauit delicias, non delicioſus, ſed auidus deliciarum ineffabilium reparator & contemplator. O quantos ſudores coquus iſte, in ciborum præparatione ſuſtinuit: ô quàm ſtudioſus palati alterius inueſtigator & ſui crudeliſſimus perſecutor extitit: Gratioſus diſpenſator iſte, ſermones exhortationum ſuarum, pro voluntate & vtilitate Auditorum, ſale gratiæ nouit condire, & omni benedictione & gratia ſpirituali tanquam adipe

Menſæ Apoſtolicæ apparatus ſpiritualis.

ſuperfundere. Hic, hic, Eccleſiam tanquam menſam habuit: mappam in menſa, fidem in Eccleſia, magna luminaria, quatuor Euangelia: Aquam Salomonis, Sacramentum Baptiſmatis: Panem & vinum, Euchariſtiæ myſterium: Cibos innumerabiles, ſanctas virtutes: Seruitores, diſtinctos Eccleſiæ Ordines: Conuiuatores, vniuerſos Fideles: Veſtes epulantium mores Credentium: Fructus pomorum, exempla Sanctorum. Miſer & miſerabilis, qui non intrat in locum conuiuii ſiue *tabernaculi admirabilis!* qui extra eſt tanquam frater ſenior in agro, qui audit nec exaudit ſymphoniam vnitatis & chorum charitatis, qui audit (ſed extra) organum diuinæ iubilationis, qui audit (ſed exſors) Pſalterium modulationis. Qui enim intus eſt, lætatur, qui extra, cruciatur. Qui intus eſt, ſatiatur in bonis, qui extra eſt, deficit in malis. O quàm bonum & quàm iocundum ſedere ad menſam Pauli! Et hæc refectio allegorica.

Pſal. 41.5. Luc. 15. 25.

Menſæ cœleſtis apparatus.

Surgendum eſt igitur ab hac, quia peregrinationis eſt menſa, & properandum eſt ad illam quæ in patria, vbi cœnat Sponſus cum ſponſa. Menſa illa vera & æterna, beatitudo Sanctorum eſt. Hanc exornat ſapientia, hanc præparat miſericordia. Ad hanc non admittuntur niſi quorum nomina in libro vitæ inueniuntur: *Millia millium* huic *miniſtrant, decies centena millia aſsiſtunt.* Ibi non aqua, non vinum potantur, ſed pleniſſima jocunditas filiorum Dei, ab vbertate impletur. Saporum diuerſitas non requiritur, quia omnis ſapor in vno ſapore percipitur. Quid plura? In contemplatione IESV, eſt refectio delicatiſſima, debriatio vltima, quies abundantiſſima, deambulatio ſpacioſiſſima, ſanitas inconcuſſa, fortitudo robuſta, omnium bonorum poſſeſſio ſecura, vita beata. Reſpicis Ieruſalem; & accipis deſiderium; IESVS te reſpicit, & in ſe rapit animum. O menſa, quid es? Eſne dicibilis? eſne ſaltem cogitabilis? Lingua certè immunda non te apprehendit, polluta labia & ſi de te, non tamen te loquuntur, quia *nemo poteſt dicere, Dominus IESVS, niſi in Spiritu ſancto:* Vtinam, cor meum, vel tu intrares, vel ad te intraret illud! Sine dubio, ſi intrares, totum caperes: re vera, in vtroque felix, vel ſi caperetur, vel ſi raperetur. Nam ſi caperetur, caperet, ſi raperetur raperet. Quid autem caperet, vel quid rape-

Dan. 7.10.

1. Cor. 12. 3.

ret? Fortè caperet cibum, raperet pomum? immò caperet Spiritum, raperet Deum. Non timeat qui ita capit vel capitur, quod criminaliter ſeu ciuiliter accuſetur. Es planè ô menſa immenſa etiam in hoc admirabilis, nihilominus & amabilis, quia non exiit à te qui intrat ad te. Clauditur ſiquidem infra ambitum tuum, non tamen incluſus, verum plena beatitudine fœliciter circumcluſus, & iocundè circumſcriptus.

O carnis odioſum pondus, quo negatur exilire ad ſalutem! O fomes peccati, omni virtute confodiendus, quo detinemur in hanc neceſſitatem: O menſa Dei, vtinam anima mea in ſe propter te liqueſceret, vtinam à ſe in ſe deficeret, vt ſe interficeret: O mira ſuauitas. Certè, ſtilus iſte modo mihi jocundior eſt: ex quo enim de te cœpit ſcribere, promptior non deſtitit currere. Oro veniat ad te, non ſtilus ſcribens, ſed anima diligens, non exaratio ſtili, ſed deuotio cordis. Da buccellam panis, da fauum mellis, da poculum vini, vt refectione tua confortatus, de reliquiis tuis erogem pauperibus, & dignum aliquid dicam de ſcripturarum panibus. Iamjam veniamus ad panes; ſed breuiter priùs recolamus, quas in menſis conceperimus aſcenſiones. In prima menſa, à carne conſcendimus ad animam: In ſecunda, ab anima ad ſpiritum: In tertia à ſpiritu ad Deum. In prima, viuimus, ſed non ſemper: In ſecunda non morimur, & ſemper: In tertia mori non poſſumus æternaliter. Prima, eſt cella vinaria, ſecunda, cella aromatum, tertia, cubiculum. In prima vocamur, in ſecunda iuſtificamur, in tertia glorificamur. In prima cum ſanctis, in ſecunda cum Angelis, in tertia erimus in Deo & Deus in nobis.

Spiritualis menſæ Aſcenſiones.

CAPVT III.

De Pane fermentato, & fermento veteri, per exomologeſim expurgando.

IVſtus, *in principio ſermonis, accuſator eſt ſui.* Quod autem ſit emolumentum accuſare ſeipſum, alia demonſtrat ſcriptura: *Dictu*, inquit, *prior iniquitates, vt iuſtificeris.* Ecce copula, ecce mixtura vini & aquæ, fermenti & farinæ, veritatis & juſtitiæ. *Veritas de terra orta eſt, & iuſtitia de cœlo proſpicit.* Terra, peccator, veritas, eſt confeſſio. Iuſtitia quæ nouit figmentum noſtrum fragile quidem, quia lutum, ſuperbum quoque, quia de propagine tranſgreſſionis Adæ progenitum; de cœlo eſt, quia caſtrorum cœleſtium cuſtos eſt. Et forte ipſa poſuit Suffraganeum, Cherubim & gladium flammeum atque verſatilem, ad cuſtodiendam viam ligni vitæ. Cherubim quidem, quod eſt, plenitudo ſcientiæ, ne per mendacium & blandas adulationes ſeduceretur: Gladium, ne ſine inciſione cordis confidens in obſtinatione ſua partiæ introitus, & à proſcripto in exilium reditus eluderetur: Flammeum, ne, tunicis indutus pelliceis & plumis obſeſſus, vanitatis mundanæ flammam contingeret inuſtus: Verſatilem quia, *cum iratus fuerit Deus, miſericordiæ non obliuiſcitur:* vel, ne cuiuſpiam fraudis velocitate, ingreſſus ſubripetetur. Iuſtitiæ obediunt hæc omnia. Cùm parcendum de-

Prou. 18. 10. Iſai. 43. 26. Pſal. 84. 12. Gen. 3. 24. Aba. 3. 2.

cernitur, recondunt ſe in vaginam, cùm feriendum, emittunt ſagittas & fulgura vibrant: Incedunt erecta ceruice, contra inſenſatos, ſubmittunt alas ad vocem humilium: & ad confeſſionem conuerſorum: Peccantes perſequuntur, confitentibus inflectuntur. Sumat itaque accuſationis gladium, qui lignum vitæ eſurit, reiecto excuſationis ſcuto: ſumat plenitudinem ſcientiæ, ſumat imaginem, ſumat veritatem quæ rotunda & verſatilis eſt. His etenim inſignibus & vexillis delinitur iuſtitia, vultum iam conuertens non iratum ſed mitigatum, ad confitentem: ſine, inquiens, ô Cherubim, confitentes *ad me venire, talium eſt enim regnum cælorum.* Abiecerunt arma iniquitatis, & arma iuſtitiæ aſſumpſerunt: *ſicut. n.* exhibuerunt *membra* ſua *ſeruire immunditiæ & iniquitati ad iniquitatem*, ita nunc exhibent *ſeruire iuſtitiæ ad ſanctificationem.* Ecce in ore veritas, in corde charitas, in conſcientia puritas, humilitas in habitu, abſtinentia in victu, modeſtia in inceſſu, caſtitas in aſpectu, in omni loco oratio, in omni tempore meditatio, in toto corpore afflictio, in tota anima deuotio, deſiderium ante Deum, lacrymæ die ac nocte ad Deum. Sic à ſordibus priſtinis lota flumine lacrymarum, deterſa veritatis linteo, accenſa charitate, purgata confeſſione, ornata humilitate, cincta abſtinentia, circumamicta modeſtia, caſtitate glorificata, oratione eleuata, meditatione ſuffulta, deuotione inuncta, deſiderio in cælis recepta, à nobis eſt approbanda, & ab Angelis honoranda. Anima ſic iuſtificatur, quæ benè & plenè confitetur.

Math. 19. 14. Rom. 6. 19. Veræ pœnitentiæ deſcriptio.

Dicendum eſt quare panem fermentatum, confeſſioni de peccatis, comparauerim, & quare eumdem panem, omnibus aliis de quibus tractaturus ſum præpoſuerim. Fermentum, peccatum eſt: vnde Apoſtolus: *expurgate vetus fermentum vt ſitis noua conſperſio.* Sicut enim fermentum vetuſtatis ſaporem & corruptionem maſſæ cui immixtum fuerit, diffundit: ſic peccatum, caſtitatem omnium operum quibus ſe immiſcuerit, adimit. Sic. n. ait Apoſtolus: *modicum fermentum, totam maſſam corrumpit.* Et Iacobus, *qui totam legem obſeruauerit; offendit autem in vno, factus eſt omnium reus.* Ecce, quomodo peccati venenum ſiue fermentum, venarum meatus omnes inficit, vt omnes iuſtitiæ quas fecerat homo, poſtquam auerſus fuerit, non recordentur. Quid ergo? Vincit ne malitia ſapientiam? Quare dictum eſt ab Apoſtolo: *non ſicut delictum, ita & donum?* Quæ eſt hæc iuſtitia? Reuera, ſicut abyſſus multa. Quis illuſtrare hanc profunditatem & myſteriorum abyſſum poterit, niſi Deus *qui dixit de tenebris lucem ſplendeſcere*? Scriptum eſt; quia ſapientia vincit malitiam: ſcriptum eſt, quia; *non ſicut delictum ita & donum &c, Vbi abundauit peccatum, ſuperabundauit & gratia.* E contrario ſcriptum eſt: *modicum fermentum totam maſſam corrumpit: qui totam legem ſeruauerit, offendit autem in vno, factus eſt omnium reus.* Hìc dentes obſtupeſcunt, hìc, Iſaac oculi caligant, & clarè videre non poteſt. Quis horum diſſonantiam (ne dicam, diſcordiam) ad pacem, ad veritatis lucem deducere poteſt, niſi clauis David quæ clauſa aperit, confuſa diſtinguit? Appoſita igitur claue, vectes huius quæſtionis facile ſic reſoluimus. *Modicum fermentum totam maſſam corrumpit*: ſed cùm calcaribus peccati liberum arbitrium collum ſubmittit, ſed cùm modicum

1. Cor. 6. 7. 1. Cor. 5. 6. Iac 2. 10. Rom. 5. 15. 1. Cor. 4. 6. Rom. 5. 15. Rom. 5. 20. 1. Cor. 5. 6. Liberū arbitrium.

dicum mali in quantitate operis creſcit, exuberante affectu peccandi, & ſuperat affectum reluctandi, aſſiduitas mali tam delectatione quam conſenſu. Tunc ergo, *modicum fermentum totam maſſam corrumpit*, cùm (licenter & expeditè) atrium animi, malitia inuadit, & nullum iuſtitiæ ſeu diſciplinæ obicem inuenit. *Vincit* verò *ſapientia malitiam*, cùm ſubintrat gratia & ſoluit liberum arbitrium compeditum, nondum aſſurgente, nondum cooperante eo qui tenebatur in vinculis. Nam gratia ſola, vincula ſoluit; ſolutis verò vinculis, liberum arbitrium ſequitur gratiam, & inhæret gratiæ, vt deinceps gratia præeunte & cooperante, liberum arbitrium perſequatur inimicum & comprehendat auferens ab eo tributa ſeruitutis, & vendicans ſe ſe in ingenuitate libertatis. Vbi non erat gratia, modicum fermentum totam maſſam corrumpebat: & vbi venit plenitudo gratiæ, excutit collum de ſub iugo & regno peccati liberum arbitrium, & ita, *ſapientia vincit malitiam*. Sap. 7.30.

Exit ergo ad portam confeſſionis, compeditus (immò ſolutus ille) & proponit litem aduerſus peccatum; narrat iniurias quas miſera conſcientia à peccato perpeſſa ſit, tenorem cauſæ, tam integraliter exponit quàm viſceraliter dolet: verus enim dolor tangit eum. Ideò neque dicenda neque ſilenda omittit: In amaritudine enim eſt. Tempus quando exactori ſe vendidit vſque ad minimum momentum exprimit. Locum, quia locus ſanctus quidem appellatur, ad exaggerandam malitiam & ſuam miſeriam, dicit. Modum facti, & quicquid à primo peccati motu vſque ad introitum gratiæ debacchauit in ſe mors, cum lacrymis exponit. Per ordinem, inordinata diſponit. Emittit cineres extra caſtra cordis, ne ſaltem memoria Amalech in abortiuis ſuis reperiatur. Nam & peccatum & peccati memoriam ſubuertere funditus cupit. Sic veritas de terra oritur. Reformare quidem primæ naturæ & primi ſtatus ordinem primum vult, ſed pendet quò natura ordine incederet ſi pedes tortos non haberet. Aliter enim pes rectus, aliter tortus, per veſtigia ſua deprehenditur. Ordo itaque naturæ iam per peccatum corruptæ, peruerſè graditur contra ſanctæ & à Deo conſtitutæ naturæ ordinem. Suis itaque veſtigiis perſequenda, & ab errorum exorbitatione ad veritatem eſt reuocanda. Quamobrem inueſtigandum vnde & quò ceciderat, nihilominus etiam, quà & quò reduci debeat inquirendum. Vt igitur ſtatus rationabilis naturæ quis fuerit, ab initio vtcumque apprehendamus, cauſam creationis, ſcientiam, potentiam & bonitatem Creatoris in vnum conferamus: & quale opus ex conflatorio tanti artificis, præiacente cauſa non ignobili, produci potuerit & debuerit, excogitemus. Et cauſa quidem conditionis humanæ (quantùm Scripturarum inſinuatione elucidatum eſt) aut reparatio Angelicæ ruinæ fuit, aut ſummi & incircumſcripti ſpiritus, familiaris & certa inconcuſſaque viſio.

Colligit vir mũdus, cineres vaccæ, & effũdet eos extra caſtra. Num. 19. 9. Ex. 17. 17.

Præter iſtas quæ in arcanis diuinæ mentis adhuc latent, multò his proculdubio excellentiores, nec non & ſubtiliores exiſtunt. Deprehendi tamen non tenuiter, alterius vel vtriuſque cauſæ adminiculo poteſt, quod quærimus quàm præcellens videlicet ex ſua creatione, humana natura extiterit. Nam in hoc (licet incuruatus gibbo inobedientiæ) Adam remetiri

Gen. 15. 5. Rom. 4. 18.

Si Adã nõ peccaſſet, Sanctorum congregatio ſine pretio ſanguinis Chriſti impleta fuiſſet.

Qualis futurus erat ſtatus hominum ſi Adã nõ peccaſſet

ſe poteſt, ſi ſtellas cæli dinumerauerit: &, non ſicut ſtellas, ſed ſupra ſtellas ſe ſemper manſurum fuiſſe ſi pedem non mouiſſet, animaduertit. *Sic*, inquit Dominus ad Abraham, *erit ſemen tuum ſicut ſtellæ cæli*. Erit ex ſemine Abrahæ, per fidei meritum, quod vtique in Adam cum ſobole ſua eſſet nulla interueniente pœna vel morte corporis, ſi cooperante gratia obedientiam teneret. Erit in fine ſæculi, per ſanguinem Chriſti redempta hæreditatis poſſeſſione, quod eſſet, ſine pretio ſanguinis impleta vtique Sanctorum congregatione. Sine diſpendio namque itineris & laboris perueniſſet quò reportari crucis nauigio, CHRISTI manibus & brachiis in remigando valde fatigatis, vix quandoque poterit. In portu ſi expectaſſet, in aulæ penetralibus (abſque anguſtiarum circuitu) de famulo in filium, Deus & Pater eum tranſtuliſſet. Pes eius neque ſanguine tingeretur, neque puluere fœdaretur. Item, mortalitatem tam facile tranſiret, quàm leuiter vigilans in ſomnum deductus quieſceret. In æqualitatem Angelicam, exutus carne mortali, tam citò conſequeretur, quam citò ſol oriens, lucis radios ſecum ad contuentium obtutus deferre ſolet. Nimirum labor non multus expenderetur, ſi cauſæ à Deo homini paratæ, ſuus effectus per hominis obedientiam manciparetur. Non inclinaret cœlos partus Virgineus, ſi pomum prohibitum non contingeret Euæ tactus temerarius Sed cauſæ impedimentum attulit, ne viueret immortaliter & Angelicæ gloriæ ſociaretur æternaliter, mandati præuaricatio & pomi comeſtio.

Chriſtus nõ incarnandus ſi Eua pomum non cõtigiſſet

Arbitrii libertas.

Rom. 8. 20.

Locus quidem cauſæ ſatis contiguus, vt homo de Paradiſo transferretur ad cœlum, perſona nihilominus idonea cauſæ, vt homo obediens per obedientiam, ſortem (propter inobedientiam) deperditam acciperet. Vt fidelis famulus, de lubrico mortalitatis enauigaret ad ſolidum portum immortalitatis, vt ſecundùm rationalitatem & immortalitatem comparatus Angelis, in inſtrumento corporis adſequeretur per remunerationem quod nondum obtinuerat per creationem: fieret autem in Spiritum viuificantem, qui factus fuerat in animam viuentem, quatenus non ſolùm neceſſitas moriendi, ſed & habilitas tolleretur dum corpus quod erat animale fieret ſpirituale. Vnde Apoſtolus: *Si eſt animale, eſt ſpirituale.* Et animale quidem: tale erat ante peccatum, vt tam peccare quàm deficere per liberum arbitrium conditio mortalitatis poſſet ſi vellet, non poſſet ſi nollet: poſt peccatum autem, peccat & deficit etiam nolens: vnde Apoſtolus: *Vanitati creatura ſubiecta eſt non volens, ſed propter eum in ſpe, quia & ipſa creatura liberabitur à ſeruitute corruptionis, in libertatem gloriæ filiorum Dei.* Poſt liberationem verò plenam quæ futura eſt in reſurrectione communi, non peccabunt neque peccare poterunt, *ſed erunt ſicut Angeli Dei in cælo*, quod eſt eſſe ſpiritale non animale.

Math. 22. 30.

Sed cum & ad ſpiritale needum pertingas, ad animale verò, quale conditio conſtituit, redire nullatenus vales: animale corruptum interim attende qualiter renoues, & nondum reformatum ſed putrefactum atque iumentis inſipientibus comparatum, qualiter ſuſtentes diligenter animaduerte. Dabis ei fœnum, quia animale eſt? Nequaquam! Eſt enim animal rationale mortale. Alio quidem paſcitur pabulo, rationale; alio irrationale.

Fœno alitur irrationale, pane reficitur rationale. Itaque panem noſtrum animali (quia rationale eſt) miniſtremus, ſed fermentatum quia corruptum eſt & abominale factum in ſtudiis ſuis. Nec apponamus priùs azymum, ſed fermentatum deinde azymum: quia non priùs quod ſpiritale, ſed quod animale, *deinde quod ſpiritale.* Nam vt indecens eſt *vinum nouum* mittere *in vires veteres:* ſic ſtomacho iniquitate corrupto, & dentibus putridis propter mendacia labiorum, panem azymum qui corruptionem non vidit, cum periculo anteponimus. *Probet* enim *ſe* priùs *homo, & ſic de pane illo,* id eſt, azymo *edat.* Iudas, buccellam panis quidem azymi accepit, ſed medius crepuit. Vis enim magna, diſcernens mundum ab immundo in pane illo, cum ſtercoribus auaritiæ & infidelitatis Proditoris, non patitur immorari. Eſt *in ruinam & in reſurrectionem multorum.* Eſt *odor mortis in mortem*, eſt *odor vitæ in vitam.* Aut purgat, aut necat. Si ſanabilis es, curat te, ſi inſanabilis, ægritudinem augmentat. Medicina eſt. Morbus ſi curabilis eſt, apta medicinam: quia ſi qualia oportet purgari, purgentur, confert & beneferunt: contraria verò importune ſumentur, vt qui ſine reuerentia & ſine delectu panem ſanctum accipit, plus ei ſua irreuerentia obſit quàm cibi ſanctitas proſit.

1. Cor. 1. Periculorum plena eſt indigna corporis Ch. communio. Matt. 9. 17. 1. Cor. 11. 28. Luc. 2. 34. 2. Cor. 2. 10.

Qui ergo in iniquitatibus ſuis adhuc, velut ſus in volutabro luti ſubmergitur: panem fermentatum in ſudore vultus ſui comedat gemens & dicens: *Iram Domini, quia merui, portabo.* Indignum ſe ad panem azimum comedendum conteſtetur, & dicat: *Domine non ſum dignus vt intres ſub tectum meum, ſed tantùm dic verbo & ſanabitur puer meus.* Sed quid eſt fermentum? Vindictam de peccato, fermentum eſſe credo. In pane ſiue conſperſa farina, commiſcetur fermentum quando *ira Dei de cœlo reuelatur ſuper omnem animam hominis operantis malum.* Sed patienter flagella Dei ſunt toleranda, quia cibus ſunt vt reficiant. *Et qui cœpit,* inquit Iob, *ipſe me conterat.* Poteſt enim figulus luti, vas perditum (& ſi confregerit) in melius reformare. Sic, *credidit Abraham Deo, & reputatum eſt illi ad iuſtitiam,* quia *contra ſpem in ſpem credidit.* Quid eſt, contra ſpem in ſpem credere, niſi cum flagellauerit Deus, tunc ampliùs in eum ſperare? *Etiamſi occiderit me, in ipſo ſperabo*, ait Iob. Et ille qui contra ſpem in ſpem credebat, non conſiderauit corpus ſuum emortuum, nec vuluam. Saræ ſterilem cui defecerant muliebria. Sic peccator, licet iam ſit emortuum corpus eius, ſenio vel languore: credat tamen adhuc venas miſericordiæ in Deo palpitare, quibus iuſtificat impios, quibus viuificat mortuos, & *vocat ea quæ non ſunt.* Apud eum damnum in ore non imputatur, duntaxat ſi plena deſtitutio, plenis gemitibus, vel in extremo vitæ reformetur. Pulſet ad ianuam, quia nondum clauſa eſt dum viuit homo, dum confitetur, dum ingemiſcit, dum ſpiritus eſt in naribus eius. Comedat panem fermentatum, & ſacrificet de fermentato laudem. De fermentato enim *laudem immolat,* qui veram confeſſionem de peccatis celebrat. Vt enim peccando, Deum contemnebas; ſic confitendo honoras. *Confitemini* igitur *Domino quoniam bonus, quoniam in ſæculum miſericordia eius.* Amen.

Mich. 7. 9. Matth. 8. 8. Rom. 1. 18. Iob. 6. 9. Galat. 3. 6. Iob. 13. 15. Sacrificare, de fermẽtato, laudẽ. Am. 4. 5. Pſ. 105. 1.

CAPVT IV.
De pane azymo.

VEnit igitur Dei Filius natus ex Virgine, abſque fermento culpæ, & tulit de maſſa humanæ naturæ, ſolummodo farinam incorruptæ carnis, non fermentum ſeu fomentum Originalis peccati. Cribro namque Spiritus ſancti euentilauit furfur iniquitatis, à ſacroſancta carne concepta in vtero & de vtero Virginis. Animam quoque rationalem, in vnitate Perſonæ, ſibi aſſumpſit. Et carnem quidem in ſacroſancto Cœnæ conuiuio, tanquam reparationis azyma nobis appoſuit, & ſtatim, in cruce paſcha nouum inſtituens, obtulit. Animam verò ad ſpolianda Tartara tranſmiſit. Hic conceptus exterminauit fermentum, hic natus deſtruxit peccatum. Nam *quod impoſſibile erat legi*, vt ait Apoſtolus, *in qua infirmabatur per carnem*: ſcilicet deſtructo peccato, iuſtificare hominem. *Deus filium ſuum miſit in ſimilitudinem carnis peccati, vt de peccato damnaret paccatum*, id eſt, nouo, veterem, azymo, fermentatum. Repurgari igitur animo & ſpiritu: *in azymis ſincerITatis & veritatis*, diem redemptionis noſtræ de Ægypto, id eſt, peccato vel diabolo ſolemniter recolamus. Reminiſcimur certè quàm immiſericorditer exarſerunt in nobis ſerui Pharaonis, ad opera luti & lateris, ſupra quam poſſibile erat nos cogentes. O miſera anima, cui nec paleæ tranſitoriæ fœlicitatis olim in Ægypto dabantur, & tamen exactione diabolica, coinquinationis & maculæ opera exigebantur? Corpus quidem immergebatur in concupiſcentiis carnis, anima abſorbebatur à deſideriis malignis: nec ſic ſatisfiebat Spiritibus erroris! Non. n. ingluuies ſatiatur Dæmonis, quamdiu ſupereſt animæ ſpes correctionis. Extra guttur enim & ventrem ſenſit: quem non retinuiſſe per deſperationem gemit. Nam de mediis eius dentibus & faucibus multos ereptos vncino conuerſionis, fuſcinulâ confeſſionis, & tridente ſupernæ miſerationis, in æternum & vltra congaudet Abrahæ ſinus. Quandiu tamen luce veritatis nondum ſuperfuſa ignorantiæ tenebris caligabat anima, quò ducebat ſpiritus malus, ſequebatur nec conquerebatur. Viliſſimis porcorum alebatur cibis, pro balneo, vtebatur immundiſſimis Ægyptiorum ſpurcitiis. Ollas carnium, cepe & allia, vt conſpectibus Creatoris abundantiùs fœteret, vorabat: azyma ignorabat: Manna non nouerat.

Rom. 8. 1. Cor. 5. 8. Exod. 1.

O anima miſera & miſeranda: non eſt qui conſoletur te ex omnibus charis tuis! ſed tu, miſericors & miſerator Domine, exaudi, placare, attende & fac. Quicunque etiam habes animam, ſi cœleſtem eius generationem, ſi parentis expectabilem dignitatem recitaueris: propenſiori miſeratione, ſuper eius contumelia afficietis. Nam etſi natiuitatis ſuæ inſtrumenta (fortè, quia in ſcriniis Angelorum repoſita ſeruantur, ne hoſtili interuerſione vel tineæ comeſtione corrodantur) non proferat: atteſtatione tamen idonea id aſſeueratur, quod à Deo facta & ex Deo regenerata, Regis filia nuncupatur. Puella generoſa, tenera & delicata, formoſa & candida, ignara doli, laboris inſueta, virtutum capax, damnatrix vitiorum, artium inuentrix, conſtans in amore, verax in promiſſione, larga in donatione:

Animæ dignitates naturales.

ſocialis ad ciues, affabilis ad omnes. Denique rapitur puella: ô crimen! generoſitas ancillatur: ô pudor! deliçata laceratur: ô pietatis naufragium! formoſa denigratur: ô damnum pulchritudinis! obſcuratur candida: ô gloriæ conuitium! ignara doli fraude ſeducitur: ô iuſtitiæ exitium! inſueta laboris, labore atteritur, ô miſerationis exilium! capax virtutum, virtutibus euacuatur: ô excluſio bonorum! Vitiatur damnatrix vitiorum: ô commutatio Dæmonum inuentrix Artium, inuentorum obiuiſcitur: ô ignauiæ pabulum! in amore conſtans, inſtabilis inuenitur: ô naturæ lubricum. Verax in promiſſione, quotidie mentitur: ô peregrinationis inuium! in donatione larga, in auaram vertitur: ô exſiccatio venarum! ſocialis, ſine fœdere: ô vitæ corruptionem! affabilis, infrunita redditur: ô coagulum dilectionis vaſtatum: O clementia Creatoris: eripe illam de ore leonis, reſtitue illi ſtatum libertatis, repone in deliciis priſtinis, reforma deformatam, renoua obſcuratam, libera deceptam, amoue laborem, redde virtutes, cura vitiatam, doce oblitam, confirma lapſam, pone in veritatis viam, deſtrue auaritiam, fœdus ſocietatis conſtitue, affabilem redde. Anima lapſus, gradus quindecim.

Ecce, anima quindecim gradibus quibus peccando corrueras, pœnitendo azima ſinceritatis recipias. Quot namque caſibus à Deo receſſimus tot gradibus virtutum, ad ipſam Dei virtutem, pennis deſideriorum reuolamus. His, de Ægypto ad terram promiſſionis aſcendimus: his, ad altare thymiamatis, veſte ſacerdotali inſigniti procedimus: his, promiſſiones noui & veteris Teſtamenti conſequimur: his, denique aſcenſis, epulamur *in azymis ſinceritatis & veritatis.* Hæc Pauli verba de azymo pane, non diſſonant ab eo quod ſcriptum eſt in Exodo, de eius obſeruatione. *Septem diebus*, inquit Moyſes, *comedetis azyma, in die primo, non erit fermentum in domibus veſtris, quicumque comederit fermentatum à prima die vſque ad ſeptimum, peribit anima illa de cœtu Iſraël.* Explanandum itaque, quæ ſit prima dies, quæ ſecunda, quæ tertia, & vſque ad ſeptimam, quid in ſe ſacramenti contineant. Prima dies populi Domini eſt, per fidem illuminatio mentis: Secunda, ipſa profeſſio Fidei. Tertia, ſuſceptio viſibilis Sacramenti: Quarta, operatio Fidei: Quinta, diſcretio boni & mali: Sexta, pro Fide ſeruanda, tolerantia paſſionis: Septima, optata quies à vitiis. A prima igitur die vſque ad ſeptimam, quicumque fermentatum comederit, peribit de cœtu Iſraël: quia ſortem nullam habebit in regno CHRISTI & Dei, qui ſpiritui gratiæ contumeliam faciens, redit poſt conuerſionem fidei ad vomitum infidelitatis. Vnde Apoſtolus, *Impoßibile eſt*, inquit, *eos qui ſemel ſunt illuminati, guſtauerunt etiam donum cœleſte, & participes facti ſunt Spiritus ſancti, guſtauerunt nihilominus bonum Dei verbum virtuteſque ſæculi venturi, & prolapſi ſunt, renouari rurſus ad pœnitentiam, rurſum crucifigentes Filium Dei, & oſtentui habentes.* 1. Cor. 11. Exod. 12. 15. Heb. 6. 4.

Prorſus inſinuat vis ſententiæ, quàm graue ſit, poſt conuerſionem delinquere, hoc eſt, à primo die vſque ad ſeptimum, fermentum comedere. Cauendum (iuxta Euangelium) *à fermento Phariſæorum*, quia *modicum fermentum* vitiorum: *totam maſſam corrumpit* virtutum. *Qui n. totam legem, &c.* attende modicum fermentum totam maſſam corrupiſſe: in vno pecca- Matth. 6. 6. Gal. 5. 9. Iac. 2.

to Adæ, tota infecta eſt poſteritas filiorum. Satis quidem modicum fermentum prauæ delectationis, ſed pluſquam ſatis grande & graue tormentum iuſtæ condemnationis. Certè, duriori tormento & longiori momento pœnaliter afficitur, qui vel ad modicum fermento concupiſcentiæ ſecularis delectatur. Vnde Iob: *Vtinam appenderentur peccata mea quibus iram merui, & calamitas quam patior*, in ſtatera! *quaſi arena maris hæc grauior appareret*: quaſi diceret: Si hinc inde, iuſto & æquo moderationis libramine penſetur culpa & pœna, incomprehenſibiliter grauiùs affligit pœna, quàm delectauerit culpa. Nam ad punctum & in modico tanquam ſpuma aquæ defluxit, vel ſicut fumus de fumario euanuit peccati delectatio: ſed internaliter extenditur prolixitate & anxietate atrocium pœnarum excruciatio. Timendum igitur & abſtinendum à fermento, à primo die vſque ad ſeptimum: vt cum illuminatus fueris luce fidei (quæ præcedit omnia opera Dei & diei) non denuò redeas ad confuſionem antiquarum & antiquandarum tenebrarum. Lucifer enim qui retrorſum præſumptione ſuperba, ſuum amorem in ſeipſum conuertendo reſpexit, primam diem fermentauit: & ideo, de cœtu filiorum Iſraël, id eſt, Angelorum qui Deum amore & obedientia ſequuti & adſequuti ſunt, æterna periit, & loci & meriti ſequeſtratione. Non itaque retro reſpicias, ſed cum ſanctis animalibus ſemper *ante faciem* tuam, *vbi eſt impetus Spiritus*: ſine retrogradatione tendas & contendas. *Nemo n. mittens manum ſuam ad aratrum & reſpiciens retro, aptus eſt regno Dei.*

Iob. 6. 2. — Ezech. 1. 12. — Luc. 9. 92.

Hoc de fermento primæ diei: videndum eſt de fermento ſecundæ. Redarguit Paulus quoſdam, qui fidem Euangelii profeſſi iam quaſi Firmamentum relucebant in medio nationis prauæ & & peruerſæ: ſicut Firmamentum diuidit aquas ſuperiores ab inferioribus, quia fermentare firmamentum Euangelicæ fidei volebant. Cum Sacramento enim baptiſmatis, quod eſt ſufficiens emundatio cunctarum leprarum:* Reconciliationem quaſi neceſſariam ſuperinducebant, & ita, veteri fermento, nouitatem gratiæ confundebant. Ait itaque *ſi circumcidamini, CHRISTVS nihil vobis proderit.* Et alibi: *Vtinam abſcindantur qui vos conturbant, qui enim cogunt vos in carne circumcidi, &c.* Ecce quomodo condemnandus eſt, qui ſpiritu mentis ſuæ renouatus & profeſſione religionis inter aquas cœleſtium virtutum & aquas deſideriorum carnalium conſtitutus; illas ſitiens, iſtas ſiccans, illas attrahens, iſtas extrahens, illas ſorbens, iſtas abſorbens, ſi, quæ deſtruxerat, iterum reædificat: ſi, quod lauerat, iterum condemnat: ſi diſſoluit quod ſtatuerat. In templo cordis tui non ſtatuas ſtatuam Dagon cum arca ſanctificationis: non filium Veneris, cum Filio Virginis: non Beelzebub cum IESV. *Quæ enim communicatio CHRISTI ad Belial*? In die itaque Azimorum, ne guſtes fermentum; quia exterminaberis de cœtu filiorum Iſraël.

* Circumciſioné. — Gal. 5. 2. — Gal. 5. 12. — 2. Cor. 6. 15.

Et hoc de fermento ſecundæ diei: nunc de fermento tertiæ diei. Parum eſt corde credere *ad iuſtitiam*, niſi ore confitearis ad ſalutem. Præcedens igitur illuminatio gratiæ, & ſequens profeſſio fidei, exigunt ſuſceptionem viſibilis Sacramenti. Vnde Dominus in Euangelio: *niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non poteſt intrare in regnum cœlorum.* Regeneratio

Rom. 10. 10.

ſpiritus, ad inuiſibilem pertinet cordis fidem: regeneratio verò ex aqua ad viſibilem, id eſt Sacramentalem. Hinc enim eſt quod in tertia die dictum eſt: *congregentur aquæ quæ ſub cælo ſunt, in locum vnum: & appareat arida; & germinet terra herbam virentem & facientem ſemen, & lignum pomiferum faciens fructum iuxta genus ſuum, cuius ſemen in ſemetipſo ſit ſuper terram.* Aliter, non apparet arida niſi aquæ congregentur in locum vnum, quia non eſt vultibus diuinitatis anima digna, niſi in vna Fide Catholica omnia Eccleſiæ conſummauerit Sacramenta. In locum autem vnum bene dicuntur congregari omnes aquæ, quia in vnitate Fidei & Charitatis conueniunt, tam Sacramenta quàm chariſmata omnia. Tunc apparet arida ab immunditiis idolorum & præcedentium delictorum. Tunc germinat *herbam virentem & facientem ſemen*, quia quod in viſceribus fidei eius adhuc latebat, erumpit in germen & facit fructum ſurſum in conſpectu Dei & Angelorum atque hominum. Huius diei nouitatem & puritatem fermentare voluerunt, qui rebaptizandos homines docuerunt. Semel namque ſuſceptus Baptiſmus non reiteratur, quia CHRISTVS ſemel pro peccatis noſtris mortuus eſt, ſemel reſurrexit, & *iam non moritur, mors illi vltra non dominabitur*: rurſum autem CHRISTVM crucifigit, qui rebaptizare inſtituit. Qui ergo fermentum in hoc die comederit, id eſt, qui rebaptizatus fuerit: periit de cœtu filiorum Iſraël. Gen. 1. Rom. 6. 9.

Et hoc de tertiæ diei fermento: iam de quartæ videamus. Quia, vt ait Iacobus, *Fides ſine operibus mortua eſt*: neceſſe eſt, vt anima fidelis, *per filiorum*, id eſt, bonorum operum *regenerationem* ſaluetur: *filij n. ſeruorum habitabunt in ſæculum ſæculi*, quia illius fides remuneratur, quæ bonorum operum filiis accumulatur. Sunt autem fidei fructus in anima relucentes & vniuerſum orbem vitæ humanæ illuminantes, ſicut magna luminaria in Firmamento cæli: quæ quarta die facta ſunt. Habet verò anima duo magna luminaria, *Luminare majus vt præſit diei, & luminare minus vt præſit nocti*, cùm implet duo Præcepta charitatis: vno, diem contemplationis, altero, noctem actionis ſuæ illuſtrans. Stellarum quoque varietate innumerabili veſtit & venuſtat tunicam polimitam Ioſeph, id eſt, Eccleſiam in ſanguine IESV redemptam; cùm prophetat ſecundum rationem Fidei, cùm *tribuit in ſimplicitate*, cum *præeſt in ſollicitudine*, cum *miſeretur in hilaritate*, cum diligit ſine ſimulatione, cùm adhæret bono; cùm loquitur veritatem & pacem diligit. Hæ ſunt ſtellæ quibus ſemen Abrahæ comparatur, hæ *pennæ columbæ deargentatæ*, quia ſuper pennas volatur. Hæ varietates quibus Reginæ veſtimenta vermiculantur. Sunt denique & contra aduerſarias Fortitudines, mille clypei in Sion, quæ eſt turris Dauid, dependentes. Fortis eſt anima ſic armata; pulchra, ſic ornata; calida, ſic veſtita. Præclara nouitas diei quartæ! Sed ecce hypocritæ tanquam equus pallidus quem ſequebatur mors: ſed ecce falſi Chriſtiani pro quibus dicitur; *ecce in pace amaritudo mea amariſſima!* fermentum hypocriſis, fermentum interunt ſchiſmatis. Qui enim dicit; *faciamus mala: vt veniant bona:* qui dicit, vanus eſt qui ſeruit Deo: qui dicit, non eſt reſurrectio mortuorum: qui dicit, Fato reguntur omnia: qui dicit, aliter res euenire Iac. 2. 20. 1 Tim. 2. 15. Pſ. 101. 29. Gen. 1. Gen. 37. 3. Rom. 12. 8. Pſal. 67. 14. Pſ. 38. 17. Rom. 3. 8.

meritum tollitur. non poſſunt, vt Fato tollant meritum, & negligentiam extollant: & alii huiuſmodi fermentum comedunt & comedendum ſuggerunt, & de cœtu filiorum Iſraël peribit anima eorum. Sed *telas araneæ texuit, & quod conſotum eſt erumpet in Regulum, quicumque comederit de ouis eorum, morietur.*

Iſai. 59. 5. Et hoc de fermento quartæ diei: nunc de fermento quintæ. Omne illud animal lex decreuit immundum, *quod non ruminat & vngulam non findit*, quia nullum opus bene placet diuinæ maieſtati, quod non commendat virtus diſcretionis. Hinc etiam eſt quod non miniſtrat *tortum vel paruum naſum habens*, valde namque indecens eſt, fræna regiminis ei committere qui nunquam apprehendit frænum diſciplinæ. Qui prorſus indiſcretus eſt, naſum non habet: qui diſcernit, ſed inſufficienter; naſum habet, ſed paruum: qui ſufficit diſcernere, ſed negligit; naſum habet, ſed tortum. Non contingat talis ſacroſancta Domini vaſa. Eccleſia verò quæ *omnia ſua in numero & menſura & pondere diſcernit*, quæ in ſtatera iuſta, ſingula ſingulorum membrorum appendit; naſum dicitur habere *ſicut turris Dauid*. Opus nimirum quintæ diei huic diſcretioni conuenit, in quo dicitur: *Producant aquæ reptile animæ viuentis & volatile ſuper terram, ſub Firmamento cœli* Hîc diſcretio baptizatorum notatur, quia alii ſeruata fide & deuotione baptiſmatis, nunquam de ſinu Eccleſiæ exeunt, alii per ſuperbiam euolantes, immò euaneſcentes in aëra præſumptionis & vanitatis, blaſphemas hæreſes confingunt. Hîc, hîc neceſſaria eſt Eccleſiæ diſcretio, vt nouerit, pios ſenſus (ſicut columba, electa grana) deligere; vocem funeſtam hæreticorum cum profana nouitate, deuitare. *Neceſſe eſt*: inquit Apoſtolus: *& hæreſes eſſe*. Quare? *vt, probati, manifeſti fiant.* Et alibi; *nolite omni ſpiritui credere, ſed probate ſpiritus ſi ex Deo ſunt.* Imploranda eſt ergo diſcretio ſpirituum, vt diſcernamus ſpiritum qui ſolvit IESVM, à ſpiritu qui manifeſtat IESVM in carne veniſſe. Non ſeducat ſimplicitatem noſtram, qui ſeduxit Euam aſtutiâ ſuâ, *transfigurat* enim *ſe in Angelum lucis*, & fermento fraudis ſuæ corrumpere nititur bonitatem fidei noſtræ. Cauendum, non comedendum hoc fermentum. Et hoc de quintæ diei fermento. Iam tranſeamus ad ſextæ diei fermentum.

Nullũ opus Deo gratum eſt ſine diſcretione. Leuit. 21. 18. Sap. 11. 21. Cant. 4. 4. Geneſ. 1. 1. Cor. 11. 19. 1. Cor. 11. 14.

Tolerantia paſſionis pro fide, ſexta dies eſt. De hac dicit Dominus in Euangelio; *qui me confeſſus fuerit coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo.* Conſummatio fidei, & totius infidelitatis conſumptio eſt, pati pro CHRISTO. Rara hæc virtus, ſed chara, & eo charior quò rarior. Ad hanc virtutem non peruenit niſi qui habet imaginem filii Dei. Nam, ſicut in ſuperioribus, ſingularum dierum opera, his animæ diebus ſingulis, exponendo comparauimus: ſic, & in hac ſexta; opus quod in ea factum eſt, conſiderandum eſt & coaptandum. *Faciamus*, ait Dominus, *hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram.* CHRISTVS qui eſt Patris filius; *obediens* fuit ei *vſque ad mortem, mortem autem crucis.* Poteris igitur imaginem & ſimilitudinem Dei in te repingere, ſi pro Fide CHRISTI poteris occumbere: tunc enim, quaſi ceræ ſigillum imprimitur, cum morti CHRISTI mors noſtra aſſimilatur. Et cera quidem prius emollitur, cum anima diuino deſiderio in conflatorio gratiæ ad configurationem

Math. 10. 32. Gen. 1. Phil. 2. 8. Martyrium repingit Dei

rationem corporis CHRISTI accenditur: & accedit tandem ſigillo, vel etiam concedit in ſigillum; cum de latere CHRISTI pendet in contumeliarum perpeſſione, in flagellorum caſtigatione, in membrorum diſtenſione, in vltima ſpiritus emiſſione. Bene reſignauit ſuam Deus imaginem in Martyre ſuo: vt qui iam illam primam & veram (præ clarificatione & præ exaltatione ſupercœleſti) non valemus videre imaginem iuxta nos configuratam; per paſſionem, reſpiciamus imaginis imaginem. Fermentum huius diei, æſtimo illorum Pſeudomartyrum paſſionem, qui potiùs pro vana quàm pro vera gloria occumbere non reſpuerunt. Et hoc fermentum in tabernaculis Iuſtorum non inuenietur: non enim pœna, ſed cauſa martyrem facit: Vnde in Euangelio, cùm diceretur, *beati qui perſecutionem patiuntur:* additum eſt: *propter iuſtitiam*, vel etiam, *propter nomen meum.* Solus igitur CHRISTVS, in conſpectu tuo, crucem ſuam baiulans conſtituatur cùm de pœna ſuſtinenda animum interrogaueris, & corpus expoſueris. Sic, in ſexta die, à fermento abſtinebis.

imaginem in martyre.
Fermẽtum pſeudomartyrum.
Martyri quid ſit cogitandum.
Math. 5.

At, iamiam ad *requiem* ſeptimæ diei cum Apoſtolo *feſtinemus ingredi*, vbi abſterguntur & ab animo illicita: & à corpore, moleſta. Nam tunc non erit graue abſtinere à fermento peccati, cùm iam abſorpta fuerit *mors in victoria* reſurrectionis. De hac dicit Iob: *In ſex tribulationibus liberabit te Dominus, & in ſeptima non tanget te malum.* Ita enim à tribulatione erroris primùm liberat animam Deus, cùm illuminat per fidem: ſecundò, à ſuperſtitione religionis; cùm docet non ſolum rectè offerre, bene volendo ſed etiam rectè diuidere, ſapienter opera ſua diſcernendo: tertiò, à boni propoſiti violatione cum omni ſtudio & cura inordinata componere, errata corrigere, immunda emundare, fluxa reſtringere, & faciem cordis ab omni ſuperficie liberare: quartò, à duplici ignorantia, ſcilicet, vincibili & inuincibili: cùm per Solem ſupernæ illuſtrationis, *occulta ſapientiæ* ſuæ manifeſtat nobis ſecundùm quod notum eſt Dei, id eſt, noſcibile de Deo: & per Lunam Sacramentorum ſuorum, in nocte condenſa, donec dies illuceſcat, conſolatur tenebras noſtras. Quintò, ab intemperantia moderatur, cùm nec deprimitur in aduerſis, nec extollitur in proſperis, cùm nouit, & proximorum neceſſitatibus condeſcendere, & altæ contemplationis alas expandere. Sextò, à commotione & tempeſtate perſecutionum roboratur, cùm fortior ſurgit de vulnere, & de inſtabilitate aquæ tranſit in criſtallinam ſoliditatem, & de molli teſtacea fragilitate proficit in gloriam impaſſibilitatis. Vnde *aruit tanquam teſta, virtus mea.* Ecce, in ſex *tribulationibus liberabit te Dominus:* In ſeptima quid? *non tanget te malum:* Quare? quia *Iuſtorum animæ in manu Dei ſunt & non tanget illos tormentum mortis, illi autem ſunt in pace.* Bene erit in extremis terræ, animæ quæ ſic à primo die vſque ad ſeptimum non comederit de fermentato.

Hebr. 4. 11.
1. Cor. 15.54.
Iob. 5. 19.
Ignorantia duplex.
Pſalm. 50.
Pſal. 21. 16.
Iob. 5. 19.
Sap. 3. 1.

Poſtquam autem fermentum malitiæ & nequitiæ, à domo conſcientiæ depulſum fuerit: nouitas ſpiritus, tanquam azima, in ordine liberationis noſtræ ſuccedit. Vt enim parum eſt, exire de Ægypto, niſi terram Promiſſionis intraueris: ſimiliter, non ſufficit declinare à malo, niſi bonum feceris. Omne autem bonum imperfectum eſt niſi ſit conſummatum: Vt

Matth. verò habeat conſummationem, duret vſque in finem: *qui enim perſeuera-*
10. 22. *uerit*, ait Dominus, *vſque in finem, hic ſaluus erit.* Septem itaque diebus, Azima comedenda: id eſt, omni tempore, ſpiritus, anima & corpus ſeruari debet ſine querela.

Pſal. 6. 21. *Moraliter.* Qui ſæculari habitu & conuerſatione, tanquam Ægypto, relicta: ductu & auctoritate diuinæ Legis diuinique amoris, quaſi *in manu Moyſi & Aaron*, in ſolitudinem Religionis ingreditur: fermentatam timeat habere conſcientiam; quia periculoſè, de fermento ſæculi, à Profeſſo Religionem guſtatur. Non eſt autem interdictus panis fermentatus, habitantibus in Ægypto, tam irreuocabili auctoritate vel auſteritate, quia nimirum non conſtringebantur ore proprio, huius mandati religione. Eſt autem Voti præuaricatio, mortis attrectatio. Qui citra votum delinquit, eſt quaſi equi pullus, qui ſine fræno in præcipitium currit: qui autem contra votum facit; quaſi qui corruens in frænum impingit. Planum eſt itaque, lapſum ſine impedimento obligationis, demùm faciliùs poſſe reſurgere quàm illum qui vtroque indiget, & caſus, ſcilicet, & impedimenti ſubleuatione. Non tamen Ægyptus idcirco fœlicior vel ſecurior quia impurior: hoc enim eſſet malefacere, vt euenirent bona, ſi ob hoc religio non ſuſciperetur, ne poſtea grauiùs ex tranſgreſſione arrepti propoſiti condemnaretur: iam enim is pro malo infidelitatis punitur, cuius animus tali timiditate à bono reprimitur. Talis eſt, huiuſmodi formidine deterritus, qualis, qui de Iſraëlitis, conſideratione Maris rubri, vel acerbitatis deſerti, Moyſen non eſſet ſecutus.

Religionem profeſſus periculoſe guſtat ſeculi fermentũ.

Voti præuaricatio eſt mortis attrectatio.

Veniamus igitur ad Deſertum religionis, & comedamus Azyma renouationis. In Ægypto, nec nominatur Azyma: totum fermentatur, totum corrumpitur. Melior dicitur, qui corruptior. *Coinquinatis & Infidelibus* nihil mundum, vt ait Apoſtolus, ſed polluta ſunt eorum mens & conſcientia. Etiam quieſcens Ægyptus ab operatione exteriori, iuxta quod dicit Salomon: *manu in manu, non erit innocens malus.* Dum non animaduertit, fermentatur. Sicut paſta, non ſolùm cum ei admiſcetur fermentum, fermentatur: ſed multò magis, cùm à commixtione ceſſat qui commiſcuit, & ipſa paſta bene cooperta quaſi quieſcens obdormit. Sic animo concepta malitia, etſi videatur aliquanto tempore, fortè, quia deeſt occaſio, à malo opere ceſſare, eò tamen quaſi acrius ſæuit in corde, quò non tranſit in opere. Vnde Oſeas: *paululum ciuitas ceſſit à commixtione fermenti, donec fermentaretur totum:* quaſi diceret, vt ſtudioſiùs cogitatum perpetret malum: callidiùs pro tempore, retrahit manum. Confotum enim ſtuparum ſuperiectione incendium, non dormit ſed ſerpit, non extinguitur, ſed reficitur, ſic voluntas mala, velut flamma latens vorat tandem ſuppoſitas neceſſitates, & reiicit, velut torrens, dilationum obices. Perfunctorium eſt quod timore ſimulatur, friuolum quod voluntariè non agitur. Vt ergo ſeptem diebus azima comedamus, voluntariè Deo ſacrificemus: & ex animo, *in ſanctitate & iuſtitia omnibus diebus vitæ noſtræ, illi ſeruiamus.* Hæc ſufficiant de pane azymo.

Tim 1. 15.

Prou. 11. 21.

Oſe. 1. 4.

Luc. 1. 75.

CAPVT V.

De pane Paruulorum.

DE pane Paruulorum ſic loquitur Hieremias: *Paruuli*, inquit, *petierunt panem, & non erat qui frangeret eis.* Panem frangit, qui Legem exponit: fragmenta recolligit, qui in memoria ſenſus Scripturarum fideliter reponit. Eſt autem Doctorum, panem frangere, eſt nihilominus Paruulorum, fragmenta edere. Si non fregerit Doctor, negligentiæ arguitur. Paruulus, ſi neglexerit ſuſcipere, fame periclitatur. Cibum tamen ſolidiorem non vſurpet, qui lactis eſt particeps, quia aut gingiuæ dentibus nondum armatæ lædentur, aut anguſtum œſophagi ſiue gutturis foramen forte obturabitur: Quorum alterum, malum, alterum, peſſimum. In altero enim læſio, in altero præſumptio hominis: Vnde Apoſtolus *non*, inquit, *ſuperbè ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem.* Periculoſior eſt ſuperfluitas, quàm parcitas, nimietas, quàm raritas: & quandoque grauiùs ægrotatur ex ſuperabundantia, quam ex inopia: faciliùſque, vacua corpora replentur quàm exinaniuntur. Neutrum tamen bonum: neque nimia repletio, neque immoderata exinanitio. Quod autem temperatum eſt: id ſanum, id ſine dubio laudabile eſt. Ideo ait: *non ſuperbè ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem.* Ne in immenſum fortè præſumendo glorieris, attende quia homo: ne deſperando, in profundum demergaris, attende quia es Dei imago. Supra ſe extolli, præſumptuoſum: infra ſe deiici, meticuloſum. In miſericordiæ lucem nimium prorumpens, reuerberatur, in vmbrarum craſſam ſpiſſitudinem proruens, æquè excæcatur. Velat Seraphim caput ſuum, non reueles, velatos quoque habet pedes: certè, velum hoc euellere, ſi rompheam videris, non audes.

Thre. 4. 4.

Rom. 12. 3.

Satis & multum ad te: immò & ſupra te, videre quæ in proſpectu ſunt & non velantur vt illa quæ in Canticis, de Sponſo, amicis Sponſi, à Sponſa demonſtrantur. *Oculi*, inquit, *eius ſicut columbæ ſuper riuulos aquarum, quæ lacte ſunt lotæ & reſident iuxta fluenta pleniſſima: Genæ illius ſicut areolæ aromatum conſitæ à pigmentariis: Labia eius diſtillantia myrrham primam. Manus illius tornatiles, aureæ, plenæ hyacinthis: Venter eius eburneus, diſtinctus ſaphiris: Crura illius, columnæ marmoreæ quæ fundatæ ſunt ſuper baſes aureas.* Quid plura? *Species eius vt Libani, electus vt Cedri: Guttur illius ſuauiſſimum, & totus deſiderabilis.* Si mater es & viſceribus tuis lactando filium nutris, farinam hanc de IESV commiſce, & potentiam vel pultes exhibe: Si pater, per membra diuide, & conuiuatoribus tuis optimas partes propone. Sed quia paruulorum curam & diſpenſationem præ manibus habemus: iuuante gratia, tanquam matre Rebecca epulas vteri noſtri paruulis præparemus. In contemplatione oculorum Sponſi, apprehendimus ſimplicitatem & innocentiam: In genis quæ ſunt *areolæ aromatum, compoſitæ à pigmentariis:* pietatem & modeſtiam, quas in narratione miraculorum & operum eius, fideli executione, vel ad inſtructionem, vel ad delectationem intuentium, Apoſtoli quaſi pigmentarij conſueuerunt. In labiis diſtil-

Cant. 5. 12. 13.

lantibus myrrham primam, mortificationem & abſtinentiam. In manibus quæ ſunt *tornatiles aureæ plenæ Hyacinthis*, operationem optimam perfectam, & remuneratione cœleſti pleniſſimam. In ventre eburneo diſtincto ſaphiris naturam noſtram fragilem quidem ſed caſtam: & modo diuina, modo humana operantem. In cruribus fundatis ſuper baſes argenteas : rectitudinem & firmitatem à diuina prædeſtinatione præſcitam, & à Sanctis Prophetis prædicatam. In ſpecie quæ eſt vt Libani ſiue Cedri, ſublimitatem in Reſurrectione à Deo Patre adeptam. In gutture ſuauiſſimo, internum ſaporem & verborum dulcedinem. In eo quod totus eſt deſiderabilis, diuinitatem, & humanitatem, vbique & ſemper deſiderabilem.

Ecce de incomprehenſibili maieſtate, tenuem & leuem ſorbilemque cibum paruulis noſtris appoſuimus: latiora verò & ampliora geſtantes intellectus palata: ad vberiores remittimus menſas. Qui enim tanquam Cerui ſuper montes aromatum diſcurrunt; ſaltu diffuſiori delectantur, & guſtu propenſiori reficiuntur: Qui autem tanquam beſtiola de antro ſuo nondum egreditur, neceſſe eſt vt de adquiſitis paterni vel materni circuitus, in ipſis ſuis cubilibus paſcatur. Qui, inquam, ſicut hinnuli capreæ ſaliunt ſuper montes, tranſiliunt colles: hi profectò medullam terræ comedunt, & adipe frumenti ſe ſe reficiunt: qui autem in conuallibus ſiue in foraminibus petræ & cauernis maceriæ, nidum ſibi conſtituit vbi ponat pullos ſuos, vel potiùs vbi plumeſcant pulli: grana elementorum ſermonis Dei eis ſufficiunt. Quid denique illi quorum conuerſatio in cælis, quorum ſenſus penetrans abyſſum diuinitatis? Sine dubio, iuxta Pſalmiſtæ vocem, volabunt; volabunt vſque ad nubes & ſupra cælos, *& non deficient*. Proculdubio tanquam aquila grandis magnarum alarum, longo membrorum ductu, plena plumis & varietate, veniunt ad Libanum Doctores ſancti, & deferunt medullam Cedri; *ſummitatem* quoque *frondium* euellunt, & tranſportant *in terram Canaan, in vrbe Negotiatorum* ponunt illam. Ezech. 17.14.

Contemplator Legis diuinæ, aquilæ non immeritò comparatur, quæ acie irreuerberata Solem in nubibus intuetur. Sic namque perſcrutator Scripturarum, intuitum ſuum radiis ſolaribus iniicit, cùm viuaciter, ſenſibus diuinis, ingenii oculos defigit. Aquila iſta, magnarum alarum eſt: qui ſenſuum valde exercitatorum ſubtilitate, inuehuntur in profunda myſteriorum Dei, & virtutum conſummatarum prouectione, in delibatione remunerationum CHRISTI. Longo etiam membrorum ductu ſunt, quia propoſita ſtudia, nullis obſtaculis aduerſitatum deſerunt. Plenitudo plumarum & varietas diuerſarum artium intelligitur plena ſcientia, vel multiplicitate bonorum operum referta conſcientia. Ad Libanum veniunt, quando alicuius ſenſus vel virtutis altitudinem contingunt. Cedri medullam ſumunt; quando penetrati ſenſus dulcedinem, vel poſſeſſæ virtutis delectationem hauriunt. Summitatem frondium euellunt, quando aliquid de his quæ incerta & occulta fuerunt, exponendo innoteſcunt. In terram Chanaam tranſportant, quando terrenis operibus derelictis cœleſtem beatitudinem prædicant. In vrbe Negotiatorum ponunt illam: quando his loquuntur qui non in vacuum gratiam Dei accipiunt, ſed lucra multiplicata

de talentis diuinis referunt.

His tandem per exceſſum prælibatis, ad paruulos noſtros, qui cum aſino Abrahæ ad radices montis expectant nos reuertamur, & mamillam nutrimenti ſui rurſum eis offeramus. Lacta Moyſes paruulum noſtrum; bona enim & plena habes vbera. Loquere tu ei, non loquatur ei Dominus, ne fortè maieſtatis eius formidine moriatur. Quamobrem, ait Dominus ad Moyſen: *conſtitues terminos per circuitum populo, & dices, cauete ne aſcendatis in montem, ne tangatis fines illius, omnis qui tetigerit montem, morte morietur, manus non tanget eum, ſed lapidibus obruetur, aut confodietur iaculis, ſiue homo fuerit, ſiue iumentum morietur.* Non nobis inuidit viſionem myſteriorum ſuorum benignus Dominus, qui ad hoc venit vt videatur, ideo loquitur, vt audiatur, ideo mandat, vt in mandatis eius viuatur. Monet autem vbi interim infirmis, ſine periculo ſtandum, vbi donum ſupernum expectandum, donec abſorbeatur mortale hoc à vita, vel dies illuceſcat & Lucifer oriatur in cordibus noſtris: per circuitum videlicet montis. Ibi figamus terminos, vt in caſtris humilitatis & charitatis ſtabiliamus ſenſus noſtros. Montem quoque non aſcendamus, id eſt, de bonis noſtris non ſuperbiamus. Moritur enim qui montem tetigerit; ad exemplum illius qui in monte Teſtamenti, in lateribus Aquilonis præuolare vſurpauit. Manus non tangit eum, ſed lapidibus opprimitur, vel iaculis confoditur, quia potiùs pondere iniquitatis ſuæ, vel acumine excogitatæ nequitiæ, quàm percuſſione diuinæ vltionis ruit; manu Dei, magis ad parcendum, ſi fieri poſſet, promptâ, quàm ad puniendum. *Siue homo fuerit, ſiue iumentum*, id eſt, ſiue ſuo arbitrio, ſiue alterius conſilio præuaricatus fuerit, morietur. Homo namque ſuo regitur moderamine, iumentum indiget hominis refrænatione & gubernatione. Idcircò, per hominem quilibet diſcretus & ſapiens: per iumentum, ſtultus & rationem non capiens. Exod. 19. 19.

Cohibeat igitur ſe prudens: ne à lapide ſuper ſe veniente conteratur: refrænetur fatuus, ne ad lapidem ſcandali offendens, allidatur. Volebat namque aliquando, ſub hac Angelus filium Moyſi occidere, quia in præputio ſuperbiæ non circuncidebatur. Tulit illico Sephora lapidem, & circuncidit carnem præputii eius, & tetigit ſanguine pedes eius, & dimiſit eum Angelus poſtquam dixit, ſponſus ſanguineus tu mihi es. Omnis proinde ſuperflua caro à filio Moyſi eſt amputanda, & quicumque ſe regulæ vel Legi alicuius Profeſſionis ſubiicit, à præuaricatione eiuſdem legis niſi ſe obſeruauerit, Angelum contra ſe gladium euaginatum vibrantem proſpicit. Quod ſi conſcientia, mater videlicet pueri, illicitos motus coërcuerit, & ſanguinem doloris per pœnitentiam expreſſerit, iram Angeli Domini mitigabit. Habet ſiquidem conſcientia Religioſi, ſponſum ſanguinis, quia agnum occiſum recolit aſſiduè in deſponſatione ſuæ Profeſſionis. Hæc conſcientia, puerum lacte (imò purum affectum cordis ſui) in præſenti enutriat; nam in futuro erit tempus ablactationis, cùm euacuabuntur elementa infantiæ, vel educationis.

Aſſueſcat igitur interim paruulus, matris collo pendere brachiolis; vultum pendulum & pauidum, ab omni occurſu malo retorquere in faciem

parentis, omnes præter alumnos tanquam inimicos fugere, aduerſus omne infortunium, ad vbera reuolare, & in gremio matris aſſiduè cubitare. Talem ſuſcipit, talem cuſtodit Dominus: talium denique eſt regnum cœlorum. Quicunque talis eſt; *maior* eſt *in regno cælorum.* Qui enim ſe gratiæ ſupernæ totum committit, in collo matris brachia ſuſpendit: qui præ oculis nil ponit niſi CHRISTVM, meritò non timet laqueos ad mortem venantium: qui ſolum nouit CHRISTVM, hic quaſi iam abſorptus in Deum nihil iudicat ſe *ſcire niſi IESVM CHRISTVM, & hunc crucifixum.* Qui infixus eſt ſicut vectes in Arca, continuis meditationibus ſanctarum Scripturarum; ſolamen tutum habet aduerſus omnes infeſtationes Dæmonum. Qui ſinum frequentat charitatis; oſcula iugiter meretur internæ conſolationis.

Math. 11. 11.

1. Cor. 2. 2.

CAPVT VI.

De pane perfectorum ſiue prouectorum.

SIcut ætates; ſic differunt ætatum refectiones. Pauciora ſiquidem, ſimpliciora & liquidiora, ætatem reficiunt paruulam, plura verò, eaque ſacratiora & ſolidiora appetit ſtomachus perfectorum. Profundiori namque ſenſu Legis, anima ſancta & virtutum exercitatione robuſta, delectatur: planiori verò, recens adhuc regeneratione fidei & exordiis ſermonum Dei reficitur. Vnde Dominus ad Aaron; *omnem*, inquit, *medullam olei, vini & frumenti, & quicquid offerunt filii Iſraël primitiarum Domino, tibi dedi.* Cibus delicatiſſimus & ditiſſima refectio, medulla olei, vini & frumenti. Quâ, non quilibet de populari ſorte & conuerſatione, ſed *vocatus à Deo tanquam Aaron*, ſed vnctus inter fratres ſuos, ſed qui incenſum offert ad altare thymiamatis in odorem ſuauiſſimum Domino: is medullam olei, vini & frumenti ſuſcipit. Quis etenim alius ſicut Paulus imitator CHRISTI, holocauſta medullata offert? quis jus carnium ſuper petram cum manu ſic infundit? qui ex toto corde, ex tota anima & ex totis viſceribus Deum ſic diligit? Per ignem & aquam ad Deum, huiuſmodi ſpiritus tranſit, in mortem quoque & in carcerem cum Deo currit. Apoſtoli cum Domino per ſata tranſeuntes, aliquando in ſignificationem ſui cordis & huius rei, ſpicas vellebant, fricabant & comedebant. Spicas namque vellere, eſt à terrenis ſtudiis propoſitum ſuum vel alterius animum reuocare. Fricare verò euulſam ſpicam, ille non deſiſtit, qui ſe in amorem Dei exercens, tunicam priſtini erroris exuit. Deinde grana comedit: qui puritate corporis & munditiâ animæ caſtum ſe cuſtodit.

Num. 18. 12.

Hebr. 5. 4.

Qui ergo non tanquam aſinus in ſtercore ſuo piger, fœnum luxuriæ comedit, non velut iumentum luxurians, herbâ vanitatis reficitur, ſed cum Pontifice Aaron, panem ex adipe frumenti, ſed cum IESV in cruce paſſo corio detracto & teſtâ confractâ, nucleum nucis, medullam olei vini & frumenti, in ſortem is accepit. O medulla, medullam creans, æterna, interna ſuffundens, infuſa omnia impinguans impinguantem animam! Sed quid eſt

medulla olei? virtus Spiritus ſancti: quid vero medulla vini? gratia filij Dei, quid denique medulla frumenti? bonitas Patris. O virtus! ô gratia! ô bonitas! vbi habitas? quod eſt habitaculum ſpiritus? quæ ſedes gratiæ? quæ bonitatis manſio? Primò ſine dubio, principaliter & originaliter reſides in remotiſſima regione Trinitatis: ſecundò, dignanter & immutabiliter & in ſpiritibus Angelicis: tertiò, temporaliter adhuc & mutabiliter in animabus ſanctis. In prima ſtatione regnas, ſed ſine propria elatione vel alterius oppreſſione: In ſecunda Angelos adiuuas, ſed ſine omni labore: In tertia in homine pugnas, ſed ſola hominis miſeratione. Adoraris in prima, glorificaris in ſecunda, coleris in tertia. Primæ viſionem non habitationem expectamus: ſecundæ & viſionem & ſuſceptionem imploramus: tertiæ poſſeſſionem nunc in ſpe, tunc in re efflagitamus. Impinguamur in recordatione huius olei, inebriamur in epotatione vini, ſatiamur in refectione frumenti. Inchoat nos oleum: prouehit vinum: conſummat frumentum.

Hi profectus ſunt charitatis: hi gradus ſunt perfectionis. Non enim quandocumque aliquid perfectum dicitur, ſtatim, vel perfectè vel ſummè dicitur perfectum. Nam alio modo, homo: alio, Angelus: alio, perfectus dicitur Deus. Perfectus enim aliquando dicitur homo, ſed tamen adhuc perficiendus: perfectus quoque Angelus, non quidem perficiendus, ſed tamen factus perfectus: perfectus autem dicitur Deus neque perficiendus, neque perfectus factus, ſed ſemper exiſtendo perfectus. Deus igitur, de medulla ſuæ perfectionis, tam Angelicæ quam humanæ replet viſcera imperfectionis: Et Angelum quidem ſic ſimul replet, vt vlterius alia repletione non indigeat: Hominem verò ſic iugiter replet: vt, niſi quotidie repleat, inanis fiat. Infuſa namque à Deo in homine gratiæ medulla, ex decurſu mortalitatis, fluit per rimas peccati. Angelica vero natura, in cryſtallina ſtabilitate ſolidata, iam inamiſſibiliter poſſidet quicquid gratiæ tenet. Ipſe verò, ſic toto æternaliter totus eſt plenus & perfectus Deus, nunquam factus vel futurus melior vel perfectior. Noli credere pauperiorem futurum Deum ſi abſceſſeris, neque ditiorem ſi acceſſeris. Tibi prodeſt acceſſus, tibi obeſt receſſus: nihil paras præſtantiſſimo, nihil donas altiſſimo. Suum recipit ſi te vel à te aliquid accipit: ſuum nihilominus non amittit, ſed aliter diſponit, ſi te ſubtraxeris. Sine Deo, Angelus Dæmon efficitur, ſine Deo, homo ad nihilum redigitur. Cum Deo, Angelus iam æternaliter beatificatur, cum Deo, homo in præſenti iuſtificatur & in futuro glorificatur. In Deum Angelus rapitur, præſens per viſionem, homo abſens per contemplationem.

Perfectum dicitur pluribus modis.

Adhæret Deo Angelus, ſine intermiſſione, homo ſuſpirat ſine intermiſſione. Stat ille, ille fluctuat: Iubilat ille, eiulat iſte: Ille cantat, iſte plorat: Ille deliciis, iſte miſeriis affluit. Vterque tamen ad conuiuium vocatur, ſed diſſimiliter. Ille enim de prope, iſte de longè: vterque ſtola induitur, ſed illi iam de collo pendet, iſte adhuc de futurorum expectatione trepidat. Vterque abſorbetur à gloria: ille quidem à claritate creationis, in claritatem confirmationis; iſte verò, à remiſſione peccatorum in veram iuſtificationem, Sanctorum. Vno pane veſcitur vterque: ſed ille, integro in diuinitate, iſte,

Angelorum & Hominum Status comparatio.

in fruſta Sacramentorum diuiſo, in humanitate. Nam ille incorporaliter percipit impaſſibilem diuinitatem, iſte Sacramentaliter, impaſſibilem humanitatem, ſecundùm regnorum diuerſitatem, regnantis & exulantis ſatietatem ſui deſiderii ſuſcipit. Cùm enim incarnationem fideliter recolis; bonum panis fruſtum ori tuo apponis: cùm paſſionem: ſimiliter facis, cùm vero reſurrectionem vel Aſcenſionem tibi proponis: quaſi offas medullatas ſeu mel-
Can.5.1. litas comedis: Vnde Sponſa horum myſteriorum dapibus bene paſta, eructans & exultans in laudibus dicit: *comedi fauum cùm melle meo, bibi vinum meum cum lacte meo*: in lacte Incarnatio: in vino, Paſſio: in favo Reſurrectio, in melle, Aſcenſionis intelligitur dulcedo. Noſtræ ſunt partes iſtæ, in te, & de te IESV, qui enim totum te ſimul capere nequimus: de indiuiſibili, diuiſum, partes gratiæ accepimus: ſi tamen partes dicere quis audeat, ipſa tuæ diſpenſationis Sacramenta? Aliter enim, etſi deceret nos Deum apprehendere: ſed Deum aliter non decuit noſtram infantiam docere. Maluit ſibi non parcere, cùm te, ô homo, de ſe voluit paſcere: Magnus ille, excel-
Pſal.14. ſus ſuper omnia Deus ille! tu verò: quid? Vermiculus: vix te de terra erigens:
26. *terra ſine aqua*, tantùm puluerem faciens.

In receſſu manebat ille ſuæ diuinitatis: in ſeceſſum tu confugeras iniquitatis: deſcendit tamen excelſus, venit remotus ad ſeceſſum tuum, ſubintrauit tuguriolum tuum, & ſuppoſuit tibi humerum ſuum. Grauatus eſt, non
Sap. 7. pondere iniquitatis, ſed obſtinatione curari recuſantis. Tamen; *ſapientia*
30. *vincit malitiam*, & patientia contumaciam. Defectio tua proinde refecta, cœpit proficere in perfectionem. Quouſque autem languorem naturæ lapſu quotidiano exſpirantem, & ſententiâ primæ maledictionis etiam gementes patimur: citra conſummationis perfectionem vſquequaque detinemur: propriè namque & ſpecialiter ibi non dicitur perfectio, vbi aliqua reſidet adhuc imperfectio. Virtus quoque non perficitur, dum vitiorum reliquiæ ſuperſtites inueniuntur. Quis autem, manente humanæ vitæ corruptela, ſe
Iob.14. caſtum habere cor gloriabitur? Propheta? Sed aſſerit, ſe *de immundo con-*
4. *ceptum ſemine?* ſed confitetur, *in iniquitatibus*, à matre conceptum ſe eſſe: Apoſtolus? ſed dixit, ſe *in multis*, offendere; Patriarcha, vel quælibet de
Rom. genere humano, anima? ſed *concluſit Deus omnia ſub peccato, vt omnium*
11. 32. *miſereatur*; præterea, fiſtula illa ſpiritus ſancti, omni genere virtutum redimita, & iam penè ſupra hominem, iuxta Angelum merito & virtute col-
Philip. locata, ab imperfectione ſua exclamat, *Fratres, ego me non arbitror appre-*
3. 13. *hendiſſe: vnum autem, quæ retro oblitus, ad ea quæ ante ſunt me extendo*, ſequor autem ad palmam, ſupernæ vocationis.

Vbi nunc es, ô præſumptio ſpiritus, ô inflatio veſicæ erronei cordis? *quid*
Eccli. *ſuperbis terra & cinis*? Paulus, in cuius gremio conglomeratur omnium
10. 9. redundantia virtutum, velut aqua in mare, dicit, non eſt mecum perfectio bonorum, & tu, vitiorum puteus ſcaturiens, audes gannire, ſine peccato
Iſai.16. ſum: *Audiuimus ſuperbiam Moab, ſuperbus eſt valde, arrogantia eius pluſ-*
6. *quam fortitudo eius.* Solus enim & ſingulariter *inter mortuos liber*, qui naturam non culpam ſuſcepit, conceptus de Spiritu ſancto & Maria virgine IESVS-CHRISTVS, omnem adimpleuit iuſtitiam. Denique, in pectore

ctore & in anima ſua, Rex ipſe virtutum, omnium gratiarum conuocauit curiam, & ſingulariter à ſingulis & communiter ab omnibus honoratus, vnam omnium ad patrem retulit palmam. Hic igitur qui non ſolùm de plenitudine ſua, verumetiam ex inanitione repleuit dolia noſtra, perfectus ſemper Deus, perfectus etiam homo, Deus à conceptione fuit. Ad pedes humanitatis eius, viginti quatuor Seniores indeſinenter procidunt & *coronas ſuas* mittunt: quia omne meritum vel præmium ab eo ſe habere humiliter omnes Sancti recognoſcunt. Vis habere iuſtitiam? vis habere ſapientiam? vis habere gratiam? IESVS eſt iuſtitia; IESVS eſt ſapientia: IESVS eſt gratia. De Chriſto namque agens Apoſtolus inquit: *qui factus eſt nobis à Deo ſapientia & iuſtitia & ſanctificatio & redemptio.* Ecce panis iſte, & vnus eſt & quatuor habet (vt ſic dicam) quarteria. Vnus enim idemque CHRISTVS, eſt ſapientia, vnus idemque, eſt iuſtitia, vnus idemque eſt ſanctificatio, vnus idemque eſt redemptio. Vnde quia ſapientia eſt, illuminat tenebroſa ſtultorum corda luce veræ ſapientiæ: quia iuſtitia, iuſtificat depreſſa ponderibus peccati & malitiæ: quia ſanctificatio ſanctificat fluxa & euagantia per decliuia vanæ gloriæ: quia Redemptio, redemit ſublata vel aſportata, ad loca virtutis & contumeliæ. *Beatus vir qui impleuit deſiderium ſuum ex iſtis, non* enim *confundetur cùm loquetur inimicis ſuis in porta.*

Apoc. 4. 10.

1. Cor. 13. 30.

Pſ. 126. 5.

CAPVT VII.

De Panibus Primitiarum.

DE panibus Primitiarum tractaturus, priùs inuoco primitias ſpiritus, nam ſine Dei ſpiritu, vbique & in omnibus deficit ſpiritus meus. In ſpiritu itaque principali, non pro merito, ſed gratuito dono, quamlibet parum illuminatus, dicam & de hoc quod de ſacrario Scripturarum fuero edoctus. Vniuerſitatis igitur creaturæ ſubſiſtentia, vnum habet à quo ſit, principium Deum, neque enim à ſe eſt, quicquid eſt: bonum denique eſt, quicquid eſt. Nam id tantùm à ſe eſt, quod ſummè eſt, id eſt, Creator. Id verò à ſe non eſt, quod non niſi ab eo qui ſummè eſt, eſſe poteſt. Nam malum non eſt: quia neque ſeipſum creans, neque creatum à Deo eſt: nihil autem eſt, niſi quod Creator vel Creatura eſt: ideo malum non eſt, quia neque Creator, neque Creatura eſt. Quamobrem idcirco ad vnum referendum eſt, ſine principio principium, quidquid habet temporale principium, vt finem quoque habeat congruum. Tunc enim bonus conſequitur finis cuiuſlibet actionis, cùm à creante Principio non declinaret Creaturæ principium. Equidem innumerabilia ſunt opera hominum & tamen vnum atque æternum habent ſi bona fuerint; bonum principium, Nam niſi deriuatum fuerit quodcunque principium ſingulare voluntatis alicuius, à diuinæ voluntatis principio, malum ſemper erit & deſinet in finem peſſimum. Recurrendum itaque ſemper & de omnibus in principio ad principium: hoc autem Principium, *In principio erat apud Deum*, & erat Principii Verbum, & omnis verbi principium.

Malum nõ exiſtit.

Ioan. 1.

Mutuemur igitur verbum à Verbo, ſed tranſitorium ab æterno: principium
à Principio, ſed creatum ab increato. Fortè, Legiſlator hoc monet cum di-
Exod. 3. 22. cit vt *poſtulet vir ab amico ſuo, & mulier à vicina ſua, vaſa aurea & ar-
gentea.* Quis enim amicus tam diues vt Deus in auro bonorum ſenſuum, tam
locuples in argento examinatorum ſermonum, tam affluens in vaſis gra-
Epheſ. 2. 4. tiarum cœleſtium? Nimirum is noſtræ paupertati amicum ſe exhibuit, cùm
propter nimiam charitatem ſuam quâ dilexit nos, Filium vnigenitum in-
carnari conſtituit. Et ne cauſareris, hunc amicum remotiſſimum vtique in
diuinitate ſua manentem Deum; habes iuxta te diuinam ſapientiam incar-
natam, vaſis aureis & argenteis non modicè locupletiſſimam. Nam & de
cœlis attulit, & de terris nihilominus tulit vaſa mundiſſima & pretioſiſ-
ſima, in quibus cibum paternæ voluntatis cœnaret & potaret. Angeli pro-
culdubio miniſtrantes, Apoſtoli obſequentes Verbo incarnato, Sapientiæ
in carne abſconditæ, quid aliud ſunt quàm amici vicinæ noſtræ vaſa aurea
& argentea? Et fortè hanc Dominicæ diſpenſationis incarnationem, per
Spiritum ſanctum in vtero Virginis adimpletam, obumbrabat Legiſlator
Leuit. 23. 17. cum diceret; *Panes primitiarum duos, de duabus decimis ſimilæ* coquen-
dos *in primitias Domini.* Qui enim ſunt panes primitiarum duo, de duabus
decimis ſimilæ fermentatæ; niſi duæ puræ & perfectæ naturæ, in vna per-
ſona CHRISTI IESV inſeparabiliter coniunctæ? Fermentum enim,
hìc, non coagulum corruptionis, ſed operationem ſignificat inſeparabilis
vnitionis. Hi coquuntur *in primitias Domini*; quia Dei & hominis eadem
perſona in vtraque naturarum ſuarum compactarum, primogenitus ſiue pri-
mitiæ dormientium, ab Eccleſia Catholica appellatur & creditur.

In natura quidem diuinitatis, ante omnia natus eſt de Patre: In natura ve-
ro humanitatis, in fine ſæculorum editus ex Virgine. In eiuſdem certè Vir-
ginis clibano cocti ſunt panes iſti, quia Verbum & caro ſic fuerunt ad inui-
cem coniuncta in vtero virginali, in vna eademque vnitate perſonæ, vt vltra
non diceretur ſeparatim homo vel Deus, ſed diceretur vna perſona inſepa-
rabiliter homo Deus. Et duo quidem ſunt panes, ſecundùm Moyſem, prop-
ter inconuertibilitatem Naturarum, nam ſine confuſione manſerunt: &
aliud habet principium de Principio, ſine tamen principio, natura diuinita-
tis vtique, Patrem: & aliud, principium ſcilicet cum principio exiſtendi:
natura humanitatis, vtique Virginem. Nihilominus vnus panis eſt, propter
1. Cor. 10. 17. vnam eandemque perſonam; iuxta Apoſtolum qui ait: *Vnus panis, vnum
corpus multi ſumus in Chriſto.* Sed quare Moyſes duos, Paulus vnum vocat
panem CHRISTVM? Salua fide & auctoritate maiorum, poteſt dici
(vt mihi videtur) quia in tempore Moyſi, reipſa nondum facta fuerat in-
carnatio CHRISTI; & idcirco, quaſi duo panes erant illæ Naturæ:
quarum vna, in maieſtate ſua & Patris exiſtens: altera nondum in propria
eſſentia apparens prædeſtinatione quidem ſola coniungebatur, nondum au-
tem aſſumptione vel vnione. Tempore verò Pauli: id eſt, gratiæ (nam poſt
Aſcenſionem Domini vocatus eſt) aſſumptione hominis à Verbo, iam cele-
brata: vna eademque perſona CHRISTI, ex duabus & in duabus Natu-
ris (diuina ſcilicet & humana) ſubſiſtens, prædicatione Apoſtolica excelle-

bat. Vnde, non immeritò Paulus ad perſonam attendens: vnum dicit: Moyſes duas naturas intuens, duos panes nominauit: ille Perſonam non diuidens, iſte Naturas non confundens.

Attendendum quoque & diligenter differendum, quod præmittit Legiſlator, dicens: *Cùm ingreßi fueritis terram quam ego dabo vobis & meßueritis ſegetem: feretis manipulos ſpicarum, primitias meßis veſtræ ad ſacerdotem: qui leuabit faſciculum coram Domino, vt acceptabilis ſit pro vobis altero die Sabbati.* Planum eſt quod dicitur, ad literam: Allegoricè verò, terram ingredimur quam daturus eſt nobis, cùm (per fidem) Eccleſiam intramus: cui communicare, non niſi vocatione cœleſti meremur; vel cuius poſſeſſionem habebimus in alia vita longè digniùs quàm nunc; quia ipſam rem tunc facie ad faciem obtinemus, cuius nunc *per ſpeculum & in ænigmate* velata facie poſt terga caligamus. Segetem metimus, cùm remunerationem bonorum operum recipimus. Manipulos ſpicarum ad Sacerdotem deferimus, cùm virtutum collectionem in bona operatione, ei qui apud Patrem pro nobis interpellat reſignamus: qui leuat faſciculum coram Domino vt acceptabilis ſit pro nobis, altero die Sabbati, quia, vt Pater nobis propicietur, & in altero die Sabbati, id eſt, in reſurrectione communi: placabilis veniat, faſciculum meritorum noſtrorum, cum ſua interpellatione, in oculis paternis eleuat.

Leuit. 23. 10.

1. Cor. 13.

Moraliter autem terram ingredimur, cùm receſſus conſcientiæ perſcrutamur. Segetem recolligimus, cùm anteactæ vitæ opera, in examinationis iudicio penſamus. Manipulos ſpicarum ad Sacerdotem deferimus, cùm plena & euidenti Confeſſione grana ſimul cum ariſtis & ſtipula, Prælatis noſtris humiliter pandimus: in granis autem, etiam bona cogitationum vel operum deſignantur. Sacerdos autem hunc faſciculum coram Domino eleuat: cùm, peccatorum noſtrorum grauedinem in confeſſione expoſitam efficaciter in memoria & deprecatione ſua retinet, Deum ſuper hoc rogans Prælatus noſter cui animam commiſſimus, cui omnia grauamina reſerauimus: & propitiationem Dei obtinet. Quod ſi præſens non ſufficit Confeſſio vel pœnitentia, propter repentinum mortis articulum, vt ſtatim penitus deleantur perpetrata ſcelera, ſaltem *in altero die Sabbati*: fiat nobis Deus noſter propitiabilis. *In altero*, inquit, *die Sabbati.* Duo ergo Sabbata ſunt vnum & alterum. Reuera iam quieſcere à malo, mentis Sabbatum vnum eſt & primum, quod proculdubio in præſenti neceſſariò eſt habendum. Nam in futuro, ex tali merito erit requies in bono, quod eſt Sabbatum ex Sabbato. Inuenies, inquam, tunc non ſolum Sabbatum, quia requiem ſine inquietatione omnium moleſtiarum, ſed Sabbatiſmum.

Peccata quædã penitus delentur in Purgatorio.

Leuit. 23. 11.

Breuiter igitur percurrendum, & de primo, ſecundo, tertioque Sabbato aliquid (iuuante Deo) eſt dicendum. In hoc corpore, cum ceſſatur à malo, iam quædam futuri Sabbati eſt prælibatio. Relicto corpore, anima cum exit de vita, iam gratulatur de requie ſecunda Ad extremum in aduentu Iudicis, Sabbatiſmus celebratur, in renouatione animæ & corporis: præcedunt autem ſex dies afflictionis, antequam veniat ſeptimus dies pauſationis. *Sex enim diebus* (ait Moyſes *facietis opus*, dies ſeptimus, quia Sabbati requies

Duo Animę Sabbato Sabbatũ multiplex.

Exod. 20.

Leuit. 23. 3. eſt, vocabitur ſanctus: *Omne opus non facietis in eo : Sabbatum Domini eſt in cunctis habitationibus veſtris.* Prima dies eſt conuerſionis, ſecunda confeſſionis, tertia profeſſionis, quarta mortificationis, quinta deuotionis, ſexta orationis, ſeptima vocationis, ſiue contemplationis. Nam contemplationis meſſem nequaquam colligimus, niſi fruges iuſtitiæ priùs ſeminauerimus, nec in ſeptima requieſcit, qui in præcedenti ſenario non laborauit. Inſiſtendum igitur Virtutibus, & de confuſione tenebrarum originalium, ad illuminationem ſeu ordinationem nouarum creationum progrediendum, ſi Sabbato continuare volumus Sabbatum. Auerſus ergo, in prima die conuertatur; diffitens, in ſecunda confiteatur, offendens, in tertia profiteatur viuens peccatum in corpore noſtro; in quarta, mortificetur ingratus; in quinta, deuotus efficiatur, cor durum peccans; in ſexta, in orationem effundatur à cura ſæculari conſcientia noſtra; in ſeptima, conſopiatur.

Imitare primo Paulum in conuerſione; ſecundo, Latronem in confeſſione; tertio, Stephanum in profeſſione; quarto, Ioannem Baptiſtam in mortificatione, quinto, Mariam Magdalenam in lacrymarum effuſione; ſexto, Apoſtolos ſanctos in oratione; ſeptimo, CHRISTVM in contemplatione. In conuerſione humilitatem; in confeſſione veritatem; conſtantiam in profeſſione; patientiam in mortificatione; peccatorum recordationem & futuri Iudicii diſtrictionem in deuotione corporum; conſcientiam bonam & fidem non fictam in Oratione; omnium viſibilium obliuionem habeas in contemplatione. Si iuſtitia præeunte & greſſus tuos regente, anima tua dies vitæ taliter ordinauerit; vlterius laborare non conuenit.

Iſa. 28. 24. Nam, *nunquid tota die arans arabit, proſcindet & ſeret humum ſuam? nonne cum adæquauerit faciem terræ, feret Gith, & cyminum ſparget?* Cum. n. ſatis elaboratum fuerit in euulſione ſpinarum, in conciſione terrarum, in conciſione rupium, in adæquatione montium & vallium: tunc, Gith, vacando, eſt ferendum: tunc, Cyminum ſubtiliter contemplando ſpargendum. Et fortè, in contemplatione quidam labor eſt, ſed melior requie, ſed otio ſuauior, ſed ſomno dulcior, ſed cunctis voluptatibus delectabilior. Labor, inquam, ſed ſine ſudore; opus, ſed ſine vexatione; occupatio, ſed ſine diſtenſione; ſtudium, ſed ſine afflictione; profectio, ſed ſine motione; eleuatio, ſed ſine ambitione; quies, ſed ſine rubigine.

Contemplationis labor & dignitas.

Imitatrix operum Domini & Dei ſui anima, æmulatrix quoque ſapientiæ Altiſſimi, in tanta varietate Virtutum effecta; cum operante, operatur, & cum quieſcente quieſcit, habens in ſe Deum operantem; habens quieſcentem, & ipſa operans in operante, & quieſcens in quieſcente, & operans in quieſcente, & quieſcens in operante. Non enim non quieſcit Deus cùm operatur: operatur namque quieſcens, ne otioſus dicatur: quieſcit operando, ne labore feſſus æſtimetur. Tu, cùm laboras, non quieſcis: & cùm quieſcis non laboras; quia in tempore moraris, & in te mutantur tempora: non ſic autem Omnipotens, non ſic æternus, quia omnia immutabilis mutat, & omnia ſimul (ſolâ voluntatis potentiâ) creat. Cum enim laborare dicitur Deus: ſecundùm me non ſecundùm te, aliquid de eo dicitur

Deus, quomodo dicatur quieſcere vel

Similiter, cùm ſeptimo die dicatur requieuiſſe, ipſe verò quotidie omnes opera-
nos & omnia noſtra nobis operetur, & qui aliquid facit quieſcere nunquam ri.
propriè dicatur: ſecundùm vſum noſtræ requiei requieuiſſe propriè non
dicitur. Eſt autem ſupra omnem ſenſum illa Creatoris vel creatrix opera-
tio, ſiue illa requies: nam operatio illa, in tranquillitate omnem quietem
excedit, & quies illa in effectu, operoſior omni operatione luceſcit. Ef-
figiatur igitur, quamuis remotiſſimis lineamentis, actio ſiue quies noſtræ
contemplationis, hoc exemplari, & ad æmulationem, quamuis tardiſ-
ſimis greſſibus inſeatur, vt agendo quieſcat & quieſcendo agat. Non au-
tem fiunt iſta in vmbra vel in nocte, ſed in die, ſed in luce, ſed in So-
le iuſtitiæ: nam in nocte vitiorum ſtertens, lucem contemplationis ig-
norat.

Quare etenim dies iſte Sanctus vocaretur; niſi in eo iuſtitiæ opus cele-
braretur? *Omne opus non facietis in eo!* Iterum iterumque monemur non
facere opus Sabbato: ſed opus videlicet ſeruile, ſed opus damnabile, ſed
opus beſtiale. Ab his. n. ſolummodo in Sabbato ſolemnizandum, à qui-
bus fœdatur lætitia Solemnitatum. Luxuria namque, ebrietas, loquacitas, Vitia
& ſimilia flagitioſa opera, ſtercora ſunt Solemnitatum. Sic Pharao, ſic He- ſunt
rodes Sabbata ſua, crudelitatis ſanguine contaminauerunt. Omne opus ſterco-
tale dicit non faciendum in Sabbato, *quia Sabbatum eſt in cunctis habita-* ra So-
tionibus veſtris. Recedat oculus a ſpectaculis impudicis; lingua, à maledi- lemni-
cis verbis; auris, ab auditu ſanguinis, olfactus, à nidoribus peregrinis; ma- tatum.
nus, ab opere crudelitatis; pes, à conſortio furis; anima, à cogitationi-
bus peruerſis: & ſic celebrabitur Sabbatum Domini *in cunctis habitatio-*
nibus veſtris. Tranſacto verò Sabbato præſentis iuſtificationis, tranſitur ad Leuit.
Sabbatum futuræ conſolationis, ſicut & Maria Magdalena, à Sabbato Paſ- 23. 3.
ſionis venit ad Sabbatum Reſurrectionis. Norunt autem Beatorum animæ,
Sabbatum ſuum, norunt proculdubio quid interſit inter accinctum ſpiritua-
lium nequitiarum, & diſcinctum à moleſtiis carnis & infeſtationibus Dæ-
monum, ſicut in libro Regum ſcriptum eſt, *non glorietur accinctus æquè vt* 3. Reg.
diſcinctus. Securè namque gaudet de munere, cui ipſum nihil poſſe perde- 20. 11.
re datum eſt, in perenni remuneratione: periculosè autem exultat de dono,
cui maior accreſcit ſollicitudo cum dono. Collatio ſiquidem gratiarum,
ampliùs te facit inuidioſum: nam de inopia tua, cuius accenditur inuidia?
Cùm nulla te excolit virtutis gloria, aduerſarii non eſt cur timeas iacula:
Sed ſi locus honoris ambitioſiùs te extulerit, ſi vbique gentium, fama fulgens
nomen tuum dilatauerit, tunc liuoris acies exacuitur, tunc blanda falſi ami-
ci facies in nigredinem ollæ combuſtæ conuertitur.

Miſerum itaque eſt, ſecundùm opus mortalitatis & locum infœlicitatis, Neh. 2.
vel vt careas inuidia præ inopia virtutum, vel vt inuidioſus ſis præ abun- 10.
dantia gratiarum. Vtroque pugione vel altero tantùm iuſti reformidant
perforari: quia, ſi ſine virtutibus quidam fuerint, cruciantur à conſcien-
tia, ſi verò pleni virtutibus, excandeſcit in eis Dæmonum ira. Vnde per-
ſæpe, ſuum infeſtari vel ab hoſtibus derideri ſentiunt Sabbatum. Vnde
Propheta: *Viderunt eam hoſtes, & deriſerunt Sabbata eius.* Qui verò ex Thren. 17.

Pſal. 55.14. his compedibus euolauerint, & laqueis venantium contritis, pericula ſubitanea euaſerint, iam ſub altari poſiti triumphali voce intonant: *Gloria tibi Domine, quoniam eripuiſti animas noſtras de morte, & pedes noſtros de lapſu, vt placeamus* coram *Domino in regione viuorum. Iam.* n. *hyems abijt & receſsit, flores apparuerunt, vox turturis audita eſt de terra noſtra.*

Cant. 2.11. Sic, inquam, iſti de præteritis liberati: de præſentibus; beati, de futuris, ampliùs beatificandi, ſine ſollicitudine lætantur, ſine faſtidio epulantur, ſine vitio iocundantur. Eò ſapidiùs, quò auidiùs iam guſtant, immo prægustant, gurgites beatitudinum, eò chariùs, quò clariùs ſplendores percipiunt Sanctorum, eò aptiùs, quò beatiùs in circumſcriptis Trinitatis luminibus immaculati adſiſtunt. Qui niſi tales ſabbatizant? qui niſi tales, præclaras ſolemnitates ſolemnizant? O Sabbatum, ex Sabbato! ô virtutum [illegible]ratio! intret ad te anima mea; penetret te conſcientia mea. Sab-
remu[illegible] procedit ex Sabbato, cùm, quia ceſſauit anima in
batum enim hoc, reue[illegible]ſolemnita: *Sic pſalmum dicam nomini*

Pſal. 9. malo, fit ei bona retributio. Vnde Pſa[illegible] videlicet, de *tuo in ſaculum ſaculi, vt reddam vota mea de die in diem*: [illegible] die meritorum, in diem remunerationum.

Deeſt pro copia dicendorum de habitudine, ſecundi Sabbati, quia procul eſt à cognirionibus huius noſtri ſæculi: ſuſpirare igitur, non explanare illam valemus. Iam itaque tandem & hinc, ad Sabbatiſmum pedem moueamus, & animum promoueamus: ſola enim hæc promotio ambienda, quia melior, ab omni creatura, nulla eſt inuenienda: nam ſæcularis promotio, potiùs à Deo eſt amotio vel abolitio. Non fit autem hæc prouectio, niſi in loco ad id ſequeſtrato, & ab homine Deo electo, Moyſes in deſerto viſionem hanc videre deſiderat. Sicut præter ſolitum eſt, quod videt, ſic ſupra ſolitum eſt quod audit. Ardet Rubus, ſed non comburitur. Hoc videt & ſtupet, deinde audit. *Solue calciamentum de pedibus tuis, locus enim in quo ſtas, terra ſancta eſt, ego ſum Deus Patris tui, Deus Abraham, & Deus Iſaac, & Deus Iacob.* Hoc audit & faciem abſcondit. O quanta diſſimilitudo inter rubum & cœlum, inter flammam rubi, & gloriam cœli, inter loquentem de rubo, & regnantem in throno; inter ſolitudinem heremi & ſocietatem Paradiſi, inter Moyſen peregrinum & hominem nouum in cœlis collocatum! Cuius ergo vmbram Moyſes expauit, lucem ipſam quis attentabit? Calciatus tamen Moyſes rubum videre potuit, ſed non diſcalciatus. Diu vocem Dominicam audire nequiuit.

Promotio ſæcularis, eſt amotio à Deo.

Exod. 35.

Citò itaque corrigia calciamenti diſſoluenda, cùm tendimus ad ſuperna. Nulla obliget peccati oblectatio, nulla conſtringat peccandi conſuetudo, nulla impediat ſæculi ſollicitudo. His nempè animus irretitus, nec videre, nec audire poterit, quid ſit Deus. Quare enim dicitur, *Deus Abraham?* quare, *Deus Iſaac?* quare, *Deus Iacob?* Procul dubio, quia Patriarchæ iſti fideles, quia obedientes, quia peregrinantes, obedientes in præcepto, creduli in promiſſo, alienati à ſæculo nomine, opere, ſermone & affectione Deum deſignauerunt. Non ergo te delectet habitatio huius corporis, non te retardet difficultas mandati, non inertem efficiat dilatio promiſſi, ſi Deum vis habere, qui Deus Abraham eſt, Deus Iſaac & Deus Iacob? *Solue calcia-*

Math. 22.32.

mentum, abrumpe vinculum, *de pedibus tuis*, de affectione & deſiderio Beati-
mentis. Sic exoneratus, vtcumque ſuperficiem alterius ſæculi prælibabis, tudinis
ſic abſolutus, vtcumque imaginationem æternitatis ſomniabis, ſic liber, æternæ
futuri ſtatus initia quaſi præludio quodam contrectare tentabis. O Deus, ſtatus
quid ibi tu facis, quid Angelus, quid anima? Qui ſermones tui ad Ange- deſcri-
lum? quæ confabulationes ad animam? Quid & de quibus opponunt tibi ptio.
Angelus & anima? Eſtne quod interrogent, cùm palam de Patre annuncies eis omnia? Eſtne quod ignorent de futuris, obliti ſint de præteritis, non capiant de præſentibus? Quid ibi clauſum, quid non reſeratum?

Sed quare ibi aliqua abſconderentur, cùm adſint omnes amici, omnes abſint inimici? Inuidia neminem tangit, elátio nullum extollit, ira non perturbat, luxuria non tentat, gula non vrget, ambitio non torquet, omne vitium non apparet, omne malum deficiendo vel refugiendo contabeſcit & languet. Regnat vbique concordia, per ſingulas diſcurrit manſiones humilitas, ſedet beneuolentia in medio, eminet in turribus caſtitas; diſponit ſobriè omnia, ſobrietas ſufficientia, ſingulis ſufficienter ad nutum adminiſtrat; ſanitas, portas obſeruat, charitas ſeu bonitas, omnium ſtationes & tabernacula illuſtrat. Ducitur anima in Refectorio, vbi, ſine fame reficiatur, ſine ſiti inebrietur & dicat: *In loco paſcua ibi me collocauit.* In Pſal.
dormitorio, vt ibi ſine torpore dormiat & dicat. *In pace in idipſum dor-* 22. 2.
miam & requieſcam. In Oratorio, vt ibi ſine tædio oret & dicat. *Ad te ora-* Pſ. 4. 6.
bo Domine, mane exaudies vocem meam. In Clauſtro; vt ibi ſine faſtidio ſe- Pſal. 5. 3.
deat & dicat: *In vmbra alarum tuarum protexiſti me*, vel, *in vmbra quam* Pſ. 56.
deſideraueram ſedi. In Capitulo, vt ibi ſine timore diſciplinam teneat & Cant.
dicat; *Diſciplina tua ipſa me docebit.* In Auditorio, vt ibi ſine præuarica- 2. 3.
tione viuat. Pectus IESV; ibi eſt Refectorium; ſinus IESV, ibi eſt Dor- Pſ. 33. 31
mitorium; vultus IESV, ibi eſt Oratorium; latitudo, longitudo, ſublimitas & profundum IESV, ibi eſt Clauſtrum, conſortium IESV & omnium Beatorum, ibi eſt Capitulum: narrationes IESV de Patris & Filii & Spiritus ſancti vnitate, & de apertione myſterii Incarnationis ſuæ, ibi eſt Auditorium.

O cor humanum, quid vltra tendis, quid vltra quæris, cùm vltra tendere, non ſit tendere ſed contendere, vel potiùs rumpendo ſe diſtendere? O cor humanum, quid infra moraris, ſi vis vt non moriaris? Mors infra & ſupra, cùm tamen nihil ſit ſupra. Mors enim illum ferit, qui ſupra aſcendere præſumit, non quod ipſa habitet ſupra, quæ in Inferno eſt, ſed quod illum interficiat vltione diuina, qui metas ſibi præfixas excedit. Nomen mortis, nomen languoris, nomen paupertatis, nomen anxietatis, nomen doloris, nec nominatur apud vos, Ciues cœli, domeſtici Dei. Quid autem? Vita, iocunditas, iubilatio, exultatio, glorificatio, beatitudo, æternitas, immortalitas, & incorruptio, abundant & ſuperexundant in Paradiſo. In ore habitantium, ſemper laus, alleluia, gloria, pax, benedictio, honor, virtus & fortitudo. Quid autem oculi eorum vident, niſi Patrem luminum, niſi lucem de luce, niſi candorem lucis æternæ? Quid aures, niſi laudes Dei audiunt? quid nares, niſi vitæ reſpirant odores? Manus, quid

contrectant, niſi Verbum vitæ? quâ pedes incedunt, niſi per viam pacis?
Pſ 33.9. quid guſtus? Guſtat nempe *quàm ſuauis eſt Dominus.* Quid plura? Vnâ clauſulâ, vniuerſa beatitudinis illius chariſmata concluduntur, quâ dicitur quia Deus erit *omnia in omnibus.* Surge anima mea, curre & feſtina intrare ad tales nuptias! Verſa & commuta deſideria tua! Formoſam delectabiliter aſpicere ſolebas meretricem, aſpice nunc Dei genitricem. Aurum placebat, nunc verum placeat! Argentum quærebas, nunc Dei vnigenitum quæras! Fauore humano delectabaris, nunc ſpiritu diuino refouearis! Pone carnis, & ſume mentis delectationes. Ecce quomodo ſabbatizabis, nec ſimpliciter, ſed ſabbatiſmo ſabbatizabis. Hæc de duplici Sabbato dicta ſint.

CAPVT VIII.

Rurſum, de Panibus Primitiarum.

QVIA nimiam prolixitatem vitantes, vno non potuimus explicare ſermone quæ de Primitiis dicenda erant, præcipuè, quia Sabbatum interueniens, nos in ſeipſo coegit ſabbatizare, alio non tamen alieno ſenſu & exordio rurſum tentabimus (annuente Domino) tam de Primitiis quam de Decimis, aliquid adhuc apponere & ponere. Legitur itaque in
Exod. 22. 29. Exodo: *Decimas & primitias tuas non tardabis offerre, primogenitum filiorum tuorum dabis mihi, de bobus quoque & ouibus ſimiliter facies, ſeptem diebus ſit cum matre ſua, die octaua reddes illum mihi.* Digniores & potiores partes hominis ſunt illæ duæ extremitates, quæ caput & pedes nuncupantur. Parte altera, id eſt, capite, in figura cœlum reſpicit homo, altera tangit terram. Vnde, ſicut in hoc mundo, omnium creaturarum amplitudinem & innumerabilium rerum variam diſtinctionem (quaſi vlnis ſuis & gremio) complectuntur terra & cœlum, ſic in homine, caput & pedes omnium membrorum humanorum ſunt columnæ & firmamentum. Apta verò ſignificatione, à viſibilibus ad inuiſibilia ſimilitudine deducta, anima vtramque partem in affectu poſſidet, dum in omni motu & voluntate ſua ſemper aliquid principaliter intendit, & ſemper ad aliquid finaliter tendit. Caput autem voluntatis humanæ eſt, id ad quod ſpecialiter intendit, pedes finis ad quem tenditur.

Vt itaque Dominus doceat hominem, ſcientiam, quid volendo, intendere, & ad quid, operando, tendere debeat, inſinuat dicens: *Non tardabis offerre Decimas & Primitias tuas:* Quaſi dicat, principium & finem inchoationem & conſummationem tam cogitationum quàm ſermonum vel etiam operum tuorum, Domino Deo tuo decimabis. Cùm ergo alicuius deſiderium ampliùs ferueſcit in implendis concupiſcentiis ſuis, quàm in obtemperando diuinis mandatis, huius primitiæ vel Decimæ Domino nequaquam redduntur, ſed idolo libantur. Cùm ſtudioſiùs terrena, quàm cœleſtia, temporalia quàm æterna inquiruntur, quod iuris eſt diuini poſtponendo, & quod ſui eſt præponendo, humana temeritas, ordine peruerſo, in Primitiis

& Decimis abutitur. Si verò Deo primogenitum tuum vel primitias conſecraueris, primùm quærendo *regnum Dei & iuſtitiam eius*: in omni quod ſubſequetur benedictionis deriuamine gaudebis. Vt enim ait Apoſtolus, *ſi delibatio ſancta & maſſa*, & in Euangelio Dominus: *ſi oculus tuus fuerit ſimplex, totum corpus tuum lucidum erit.* Et Pſalmiſta: *ſi non præpoſuero Ieruſalem*, &c. Math. 6. 33. Rom. 11. 16. Math. 6. 22. Pſal. 136. 6.

Habeat itaque Deus Pater cum Primogenito ſapientiæ ſuæ, primogenitum deuotionis tuæ, vt primogenito Creatoris, Creaturæ ſanctificetur primogenitum. Vt quid enim primogenitus Patris, factus eſt primogenitus Matris, niſi vt redimeret ſibi omne primogenitum hominis? Fœlix, cuius Deus primogenitum acceptat! Nam Ægypti primogenita extinguit, & aſini primogenita reſpuit: primogenitum verò hominis, primogenitum ouis & bouis ſibi aſſumit. Siue namque ſapiens, vt Homo, ſiue fortis, vt Bos, ſiue ſimplex, vt Ouis fueris: primitias cordis tui, & primogenitum operis ſoluere debebis. Si verò impius, vt Ægyptius, immundus vt aſinus inutilis vt hæreticus, aut mutatione aut interfectione, aut redemptione, commutanda ſunt primogenita tua. Mutauit Paulus, vel potiùs interfecit Ægyptii primogenitum; cùm de perſecutore fieret prædicator, agnus de lupo, Chriſtianus de Iudæo. Maria Magdalena, nonne primogenitum aſini in ſe interfecit, cùm ſordes criminum ad fontem lauit, cùm vitam mutauit, cùm Chriſtum amauit. Mutauit primogenita aſini, & accepit primogenitum Dei. Iudas verò, non ſolùm non ſoluit Deo primogenitum ſuum, ſed etiam ipſi Deo Patri ſubripuit Primogenitum & Vnigenitum ſuum. Ceſſit itaque in primogenitum diaboli, quia exceſſit in Primogenito Dei. Fraudulentiſſime Iuda, parum eſt tibi fraudem feciſſe de anima tua, niſi addas manus ſacrilegas iniicere ad miſericordiæ Dei viſcera? Parum eſt tibi, Diabolo præbuiſſe iugulum tuum, niſi iugulares & Dominum noſtrum? Parum, inquam, tibi eſt, perdidiſſe præmium tuum, niſi & tolleres pretii noſtri pretium? Satis meliùs permaneres in diſcipulatu CHRISTI, quàm euaderes in magiſtratu Antichriſti. Primogenita, quænā redimenda vel interficienda ſint.

Non tardes, ô anima religioſa, reddere primogenitum, vt ex toto corde, & ex tota anima diligas Deum. Septem tamen diebus cum matre ſua ſit, vt non niſi cum plenitudine gratiæ, ex hac vita migrandum memineris. Septem diebus cum matre ſua eſt, qui nunquam errat in fide, nunquam deficit in ſpe, nunquam tepeſcit in charitate, nunquam declinat à iuſtitia, nunquam exorbitat à prudentia, nunquam ſuccumbit in fortitudine, nunquam in temperantia excedit. Septem diebus cum matre ſua eſt, qui fide & moribus integer eſt: ſeptem diebus cum matre ſua eſt, qui vſque ad effuſionem ſanguinis cum Domino eſt: ſeptem diebus cum matre ſua eſt, cuius conſcientia criminalibus nunquam contaminata eſt, ſeptem diebus cum matre ſua eſt, qui obedientiæ fines nunquam egreſſus eſt. *Die autem octauo reddes illum mihi* vt credas CHRISTVM reſurrexiſſe à mortuis: *Die octauo reddes illum mihi*, vt omnium hominum futuram reſurrectionem credas in die Iudicii: *die octauo reddes illum mihi*, vt credas Exod. 22. 30.
poſt iudicium & præmia bonorum & tormenta malorum nunquam finiri:

Rr

Fœlecis primitiæ ſunt, Innocentes. *die octauo reddes illum mihi*, vt credas merita ſingulorum remuneratione octo Beatitudinum compenſari. Sic credendo & videndo, ad æternitatis primitias peruenies.

Habet Eccleſia in decollatione vel potiùs collectione Sanctorum Innocentum, primitias Deo gratiſſimas. Vt enim lectum eſt in Apocalypſi Ioannis: *Hi empti ſunt ex omnibus primitiæ Deo, & Agno, & in ore eorum non eſt inuentum mendacium* Semen bonum iam ex terra vteri virginalis eruperat, ſed nondum in arborem magnam creuerat, quia *in omnem terram ſonus* Apoſtolorum non exierat, & tamen de Bethleem iuxta poſita, florum primitias obtulit: ſpatulaſque palmarum reddere non tardauit. Verè ager Primitiarum, in quo tam citò inuentæ ſunt primitiæ Martyrum! Nondum eſt paſſio CHRISTI, & iam ſanguis effunditur pro CHRISTO innocentis paruuli. Quodammodo præcurrunt primitias tuas, CHRISTE: primitiæ noſtræ. Præcurrunt reuera moriendo ante te, ſed non præcurrunt veniendo ad regnum ſine te. Ad portam te ſuſtinebunt, quia cuſtodes niſi te viderint, ianuas cœleſtes non reſerabunt. In paſſione igitur ſanguinis non in poſſeſſione beatitudinis, Agniculi Paſtorem ſuum præcedunt. Si autem præcedunt, quomodo verum eſt, *ſequuntur Agnum quocumque ierit*? Vtrumque tamen verum eſt, quod & præcedunt & ſequuntur. Præcedunt in morte, ſequuntur in reſurrectione. Priùs currere cœperunt, ſed in curſu ſubſiſterunt.

Apoc. 1. 44. — Apoc. 14. 1.

CAPVT IX.

De Panibus Propoſitionis.

QVIA de ſimila iubentur fieri Panes propoſitionis, mutuanda gratia, & emundanda eſt conſcientia mentis. A quo auté eſt mutuanda gratia vel accipienda, niſi ab eo qui plenus veritate & gratia, natus eſt de Matre, gratiâ plena? O IESV, in vena non in lagena: in puteo, non in vrceo: in ventre, non in vtre: in anima, non in ciſterna, in fonte, non in vaſe poſſides gratiam! *Aquæ* quidem *fluunt cum impetu de Libano*: ſed gratiæ excurrunt in manſuetudine & vbertate, de Spiritu tuo. Si defuerit ſimila, vbi erunt Panes propoſitionis? ſi defuerit gratia, vbi erit ſpes ſaluationis? In ſimila nihil eſt furfuris, quia à gratia, procul eſt Spiritus ſimulationis. De puriſſimis granis excutitur ſimila, & gratia emanat de pinguiſſimis miſericordiarum Dei medullis. A filiis Iſrael Moyſes accipiat ſimilam, à Domino Deo Iſrael imploremus gratiam. Parum eſt Moyſen accipere ſimilam, ſi non ſit qui conficiat Panes propoſitionis: parum eſt & nos accipere gratiam, ſi non ſequamur effectus operationis. Fiant igitur multi panes de accepta ſimila, procedant multæ virtutes, ex indulta gratia. Fiat panis de duabus Decimis, ſurgat virtus de radice geminæ dilectionis.

Can. 4. 15.

Sed videndum eſt & cum attentione nimia ruminandum, quid in Leuitico præcipiat Dominus de panibus Propoſitionis. *Accipies*, inquit, *ſimi-*

Leuit. 24. 5.

lam, & coques in ea duodecim panes qui ſinguli habebunt duas decimas, quorum ſenos attrinſecus ſuper menſam puriſsimam Domino ſtatues, & pones ſuper eos thus lucidiſsimum, vt ſint panes in monimentum oblationis Domini, per ſingula Sabbata mutabuntur coram Domino, ſuſcepti à filiis Iſraël fœdere ſempiterno, eruntque Aaron & filiorum eius vt comedant in loco ſancto, quia ſanctum ſanctorum eſt, de ſacrificiis Domini, iure perpetuo. Mundas aures, labia purgata, puram conſcientiam, & vocem honeſtam non funeſtam exigunt hæc Moſaïca ſacramenta, quantò magis Chriſtiana. Audio ſimilam, audio puriſſimam menſam, audio thus lucidiſſimum, audio in loco ſancto, audio Sanctum Sanctorum, in ſuperlatiuo puritatis omnia iſta dicuntur. Nec mirum, nam & materiæ dignitas de qua fiunt panes, & nomen perſonæ cui fiunt, & modus quo fiunt, & numerus quo diſtinguuntur, & locus in quo ponuntur, & tempus in quo ſumuntur, & habitus quo ordinantur, ſacratiſſimâ intelligentiâ replentur. Quæ eſt materia? profectò ſimila. Quorum ſunt panes? Aaron & filiorum eius. Qui modus faciendi? de duabus decimis ſimilæ, duo ſeparatim & fiunt & coquuntur. Qui numerus? duodenarius. Quis eorum locus? certè ſanctus. Quando ponuntur vel tolluntur? Sabbato. Quis poſitionis eorum ordo? Seni attrinſecus ſuper menſam puriſſimam Domino ſtatuuntur & ponitur ſuper eos thus lucidiſſimum.

Chriſtiana Sacramenta, multo magis quam Iudaïca puram conſcientiam exigũt.

Iam quaſi de ſeipſis loquuntur intus latentia myſteria. Et quidem nimio fulgore etiam amictu exteriori refulgent, & quoddam internæ bonitatis & pulchritudinis ſpecimen ipſa obumbratione extrinſeca ſcintillant. Sed quo auſu nudare velata, reuelare occulta, pauper ingenio, obſequio iners, verbo tædioſus potero? Certè damnum grande patitur hæc materia, ſi tractetur vel contrectetur ab indocto cum negligentia. Eſt namque vtilius vt conſeruetur intacta, idonea & fœcunda materia, quam vt malè confundatur & euacuetur artificis imperitiâ. Iamiam tamen loquatur ſtylus, quod ſentit animus, Aquila magnarum alarum Iohannes Euangeliſta, volatu ſublimiſſimo, quæque myſteriorum Dei remotiſſima inueſtigans, in repoſitorio diuino duodecim Panes propoſitionis ſuper puriſſimam menſam reperit: numerum enim & nomina duodecim filiorum Iſraël ſignatorum audiuit. Fortè hi Panes ſunt propoſitionis, quorum facta & dicta, poſteris, tanquam forma & exempla proponuntur imitandæ actionis, & tam in hominibus, quàm in operibus ſuis, proculdubio valde notanda & retinenda virtutum lineamenta præſignauerunt, & nobis pauperibus (poſt eorum veſtigia, in agro huius vitæ merentibus) ex induſtria, ſpicas exemplorum dereliquerunt. Virtutis enim opera tam auctorem ſuum, quàm & auctoris imitatores, ſufficienter pabulo inconſumptibili paſcunt. Nam quò plures ſuperueniunt virtutis deguſtatores, eò ſemper ſuper ad hæreſcunt reliquiæ vberiores, & dum ſuperueniunt hoſpites, fit charitatis manus profuſior ad omnes.

Vnde enim cuiuſque Tribus Patriarcharum tanta filiorum numeroſitas, vt duodecim habeat millia ſignata, niſi quia vera virtus, ſterilitate remota propagatur etiam in mille generationes? Tanta namque Iudæ ſuccreſcit proles virtutis, quanti fuerint æmulatores confeſſionis. Tot Ruben pro-

creat, quot, vt intelligant opera ſua illuminat. Tot ex Gad oriuntur, quot contra tentationem accinguntur. Aſer, tot generat filios, quot facit beatos: Neptalim propagat quos corde dilatat: de Manaſſe naſcuntur, qui mundi obliuiſcuntur. Hos Simeon habet hæredes & ſuperſtites, quos de malis præteritis relinquit teſtes. Leui generationem recognoſcit, quæ noua virtutum exercitia quotidie addit. Iſſachar ſinum profitetur, cui merces æternæ remunerationis proponitur. De Zabulon vtero exiuit, qui habitaculum fortitudinis elegit. A Ioſeph ſe meminit genitum, qui creſcit in augmentum. De Beniamin ſtirpe originem ſumit, qui dexteram Dei ſemper exquirit. Ecce quomodo ſaccos fratrum ſuorum, frumento bono & optimo, Ioſeph impleuit, & etiam annos eorum ſuffarcinauit.

Verè Ioſeph ſalus noſtra in manu tua eſt! da nobis alimenta, vt viuere poſſimus: da nobis ſeminaria, quorum benedictionibus terram arentem & auſtralem inebriemus & impinguemus. Germen ſiquidem benedictionis habet, qui à te ſemen habet. Semen enim tuum pingueſcit in radice, turgeſcit in culmine, frondeſcit ſeu floreſcit in cacumine. In vmbra eius, eſt vita, ſanitas in guſtu, in odore medicina; in aſpectu voluptas. Omnia Prædicatorum medicamina, huius radicis pinguedine conualeſcunt, frondium viriditate nunquam veteraſcunt, florum amœnitate reuireſcunt: & exhauſta ſic in anima frondeſcit Fides, Spes floreſcit, impinguatur Charitas. Frondeſcit, inquam, Fides in anima, per diſcretionem intelligendorum, opinandorum, & credendorum. Aliud eſt enim quod opinatur, aliud quod creditur, aliud quod intelligitur: ſic Spes floreſcit per deguſtationem futurarum remunerationum, ſic charitas impinguatur in repletione innumerabilium gratiarum. Tria hæc grana ſi ſeminauerit homo in agro cordis ſui, facient fructum, aliud triceſimum, aliud ſexageſimum, aliud centeſimum. Quorum etiam farina ſi mola ſuperiori & interiori, id eſt, gratia Dei & ingenio hominis, molita rore quoque cæli & pinguedine terræ, id eſt, fide verbi & humanitatis fuerit conſperſa, poterit ex ſe præbere duas decimas dilectionis Dei & proximi, de quibus duodecim Panes propoſitionis, ſeparatim duo & duo coquantur.

Neceſſe eſt autem vnumquemque eorum habere duas decimas: in omni enim hominis propoſito, niſi dilectio Dei & proximi interuenerit, Panis propoſitionis ex duabus decimis nequaquã exiſtit. Si ergo in charitate, velut Iudas, peccata confeſſus fueris, primum panem propoſitionis, de duabus decimis ſimilæ, facis. Si tentationem fortiter accinctus fortitudine lumbos, per patientiam charitatis ſuſtinueris, tertium panem tanquam Gad, ex duabus decimis ſimilæ coxiſti. Si toto niſu ad beatitudinem promiſſam, ducente gratiâ curris, quartum panem cum Aſer, ex duabus decimis ſimilæ præparaſti. Si eorum quæ retro ſunt oblitus, vbi eſt impetus Spiritus in funiculis charitatis duceris, ſextum panem cum Manaſſe, ex duabus decimis feciſti. Si triſtitiam quæ ſecundùm Deum eſt habens, de peccatis tuis, in amorem Creatoris conturbaris, ſeptimum panem tanquam Symeon, ex duabus decimis facis. Si quotidie, cum Abraham vadens & proficiens, ad meridiem diuinæ illuminationis, in odore charitatis proficiſceris, octa-

uum panem cum Leui, ex duabus decimis facis. Si ſolam mercedem Dei cogitans, humeros ad omnia pericula ſufferenda in tolerantia charitatis ſuppoſueris; nouum panem cum Iſſachar, de duabus decimis ſimilæ facis. Si plenus charitate, vt aquila in cœlo poſueris nidum tuum tanquam habitaculum fortiſſimum, decimum panem cum Zabulon, ex duabus decimis ſimilæ facis. Si CHRISTVM amplectens, quantùm vales tantùm diligas eum, plenus in augmento virtutum, vndecimum panem cum Ioſeph, de duabus decimis ſimilæ facis. Si *læua* Sponſi *ſub capite* tuo, *& dextera illius*, te amplexatur, in ſupremo charitatis conſtitutus, duodecimum panem, cum Benjamin ex duabus decimis ſimilæ feciſti. Cant. 2. 6.

Ecce duodecim panes propoſitionis ex duabus decimis ſimilæ parati, menſam præſtolantur puriſſimam, ſuper quam ſtatuantur coram Domino! Eſt autem Scriptura diuina, menſa Domini puriſſima Velut menſa enim de imputribilibus lignis mandatorum diuinorum compoſita, in omni copia deliciarum exuberat. Anima etiam Chriſtiana, Baptiſmi trina immerſione ad plenum, tam ab originali quàm actuali peccato purificata, menſa Domini eſt puriſſima. Ad hanc enim ſuperborum Regum & omnium prædiuitum menſis deſpectis, accedit Dominus vt reficiat & reficiatur, vt miniſtret & ei miniſtretur. Libamenta corporis & ſanguinis ſui prior in hac menſa ponit, ac deinde imitationem ſuæ paſſionis, pro recompenſatione, multùm dignanter reſumit. In honore quoque Dei, ſancta altaria ſolemniter dedicata, menſa Domini ſunt puriſſima. Habet Dominus & alias menſas nobis ignotas, ſed procul remotas, ſed tamen conuiuio & conuiuatoribus idoneas. In ſcriptura itaque Panes ordinantur propoſitionis, quia inſtitutio & vtilitas ibi continetur confeſſionis. Ibi etiam commonemur de confeſſione peccati & laudis Dei, de bonis operibus, de lumbis ſuccingendis, de beatitudine quærenda, de dilatatione cordis, de obliuione ſæculi, de triſtitia pro peccatis, de profectu virtutis, de diuina mercede, de habitaculo cæli fortiſſimo, de perfectione bonorum, de dextera Domini Virtutum. Et hæc quidem in menſa Scripturarum.

Anima quoque cum peragrauerit omnem hanc regionem diuinarum plantationum, & coronâ aureolâ ex his omnibus compactâ caput ſuum protulit redimitum, apparebit tanquam menſa Domini puriſſima. Ad ſancta quoque Altaria indefeſſè omnium Sanctorum, quotidiè fiunt commemorationes. Quid autem Sanctorum commemoratio, niſi quædam Panum propoſitionis appoſitio? Quis enim tibi vtilior panis, ſatians ventrem, an ſanctus ſanans mentem? Quid appetibilius, panis ſatiatio, an Sancti interceſſio? Vnuſquiſque Sanctorum Panis ex duabus decimis ſimilæ eſt, vel propter Fidei & morum perfectionem, vel propter Dei & proximi dilectionem, vel propter exempla perfecta ad aliorum eruditionem & continuam pro nobis interceſſionem. Panes itaque propoſitionis ſuper menſam puriſſimam coram Domino ſtatuuntur, cùm Sanctorum ſolemnitates, ad Dei honorem, à fidelibus in Eccleſia celebrantur. Thus vero ſuperponitur, cùm orationes ad Deum pro populo leuantur.

Sanctorum cōmemorationes quotidiè fiũt ad Altaria.

Sanctorum interceſſio, magis appeti debet quã panis.

Sanctorum ſolemnitates in Eccleſia.

Aaron ſunt, quia gratiâ ſalui facti ſumus *& hoc non ex nobis, Dei enim do-*

Ep. 2. 8. *num eſt.* Filiorum eius, quia Apoſtoli Dei adiutores ſunt, participes gratiæ Dei ſunt, cohæredes CHRISTI ſunt. Aaron ſunt & filiorum eius, quia à throno procedunt fulgura & voces & tonitrua: videlicet miraculorum, exhortationum, & increpationum Sanctorum. Vel ideò Aaron ſunt & filiorum eius, quia à Deo habent fideles quod ſunt, & Apoſtolorum imitatione ad regnum perueniunt. In loco ſancto eduntur, quia in fide vel cæleſti regno, à Deo ſuſpiciuntur. Per Sabbata mutantur, quia in conſummatione virtutum tanquam in fine hebdomadarum dierum, alii tolluntur, alii ſubſtituuntur. Vnde: *pro patribus tuis nati ſunt tibi filii. Fœdere ſempiterno & iure perpetuo ſunt hæc*: quia ab initio mundi vſque ad finem ſæculi, non deficiet Sanctorum generatio. Vnde: *annuntiabitur hoc à generatione in generationem*: *à generatione* præcedentium patrum, *in generationem* ſuccedentium filiorum, ſcilicet Chriſtianorum, & hoc vſque in ſempiternum. Et in Euangelio Dominus: *Ecce ego vobiſcum ſum in omnibus diebus vita vſque ad*
Math. 28. 20. *conſummationem ſaculi.* Amen.

CAPVT X.

De Pane ſimilagineo.

POſtquam igitur de Panibus propoſitionis, quam Deus donauit refectionem, fugientibus ab Aquilone parauimus, ad panem ſimilagineum, conſequenter ſtylum & animum transferamus. Diuiniſſimum namque quiddam & ſupra ſenſum humanum eſt, quod (ex mandato legis, vbi agitur de Panibus propoſitionis) pars ſimilæ, non conſuetudinariè conſpergitur aquâ, ſed oleo, nec coquitur in ſartagine, vel craticulâ, vel clibano, ſed cum
Leuit. 6. 15. oleo offertur ſuper altari, in monimentum odoris ſuauiſſimi, Domino. Sic n. in Leuitico legitur: *Tollet Sacerdos pugillum ſimilæ quæ conſperſa eſt oleo, & totum thus quod ſuper ſimilam poſitum eſt, adolebitque illud in altari in monumentum odoris ſuauiſsimi Domino; reliquam autem partem ſimilæ comedet Aaron cum filiis ſuis, & comedet in loco ſancto atrii tabernaculi Domini, ideo autem non fermentabitur, quia pars eius in Domino incenſum offertur, ſanctum ſanctorum erit, ſicut pro peccato atque delicto. Mares tantum ſtirpis Aaron comedent illud, legitimum ac ſempiternum eſt in generationibus veſtris, de ſacrificiis Domini, omnis qui tetigerit illa ſanctificabi-*
Ezech. 1. *tur.* Leuemus velum, & faciem Moyſi reuelemus, vt ingredientes in ſanctuarium Dei, intelligamus *ſonum alarum* loquentem *tanquam ſonum ſu-*
Ezech. 10. 21. *blimis Dei*, & audiamus *ſpiritum vitæ qui eſt in rotis.*

Itaque farina illa quæ puriſſima, quæ candidiſſima quæ ſubtiliſſima eſt; ſimila vocatur. Quid autem diuina natura ſiue ſapientia, purius? quid candidius? quid ſubtilius? Nam quod in creaturis eſt puriſſimum, comparatione naturæ Dei, eſt ſordidiſſimum. Quod candidiſſimum in humanis poteſt excogitari, teterrimum reputatur præſentatum æterno lumini. Quod denique ſubtiliſſimum in omni adinuentione humanorum fantaſmatum fuerit inuentum, diuinæ ſapientiæ ſplendoribus comparatum, deprehenditur eſſe ſtultiſſimum. Ad hanc itaque pigra anima non conſurgit, impura non

accedit, incraſſata non tranſilit, hanc, lippa non videt, non audit ſurda, muta non loquitur, huius in amplexus, ſcabioſa non admittitur, fœda non copulatur, fœtida, non recipitur. Quare aſſumat pennas tarda, mundet ſe contaminata, extenuetur groſſa, mundetur lippa, auditum recipiat ſurda, ſcabioſa purgetur, fœda decoretur, fœtida odore bono perfundatur. Quantumcumque enim priùs fueris oppreſſa, ô anima, malorum conſuetudine, tamen facilè ſurſum reuolas, ſubnixa charitate: quantumcumque turgida ſiue tumida; extenuaris continua afflictione, quantumcumque cæca; illuminaris moderata caſtificatione. Auditum quoque reddit vera obedientia, ſcabiem repellit ſancta continentia, fœditatem exterminat bona conſcientia, fœtorem emundat optima fama.

Vtcumque his & huiuſmodi extincta antiquæ nobilitatis & proſapiæ inſignia reaccenduntur, & ad antiquum titulum gloriæ filiorum Dei recurritur. Cuius tamen gloriæ portio non plenitudo, pugillus non ſextarius, prælibatio non ſaturatio, in præſenti datur. Nondum enim Deus per ſpeciem, ſed per fidem videtur. *Videmus*, inquit Apoſtolus, *nunc per ſpeculum & in ænigmate, tunc facie ad faciem.* Concitatiori tamen deſiderio inſiſte, apprehende de Deo, non quod ignotum eſt, ſed quod noſcibile occurrit, tanquam plenum pugillum de ſimila. Denique Paulum vide Sacerdotem noſtrum, de incomprehenſibili farinæ maſſa, plenum pugillum nobis menſurantem. *Inuiſibilia*, inquit, *Dei, per ea quæ facta ſunt, intellecta conſpiciuntur.* Quaſi enim tota ſimila eſt, ipſa incomprehenſibilis ſubſtantia diuinitatis. Hanc itaque, quia impoſſibile eſt apprehendere, ſufficiat Sacerdoti pugillum plenum tollere: vt quantum ſufficit intelligere, tantum audeat diſſerere, pugillus enim Sacerdotis, capacitas eſt deuotæ mentis, implet autem ſimilâ pugillum, qui de Deo replet ſenſum ſuum. Non capiat autem ſimilam, ſiue olei conſperſione, vt ſemper Dei potentiæ recordetur cum ſua miſeratione.

1. Cor. 13. 12.

Rom. 1.

Thus quoque ſuper ſimilam eſt, quia miſericordiam *ſuperexaltat* iudicio, quia interpellatio *Spiritus* qui *pro nobis* orat, *gemitibus inenarrabilibus*, quaſi inſuperabilem ſuperat, cùm à rigore iuſtiſſimæ diſtrictionis, omnipotentem miſericorditer ad nos exaudiendos inclinat. Nota Trinitatem, in ſimila Patrem, in oleo Filium, in thure Spiritum ſanctum. Oleum, in ſimila indiuiſibiliter conſperſum, Filium cum Patre ſubſtantialiter vnum: Thus ad vtrumque reſpiciens, Spiritum ſanctum ab vtroque procedentem. Semper in monimentum ſuauiſſimi odoris Domino, hoc totum in Altari adolendum, vt in hac fide & deuotione, toto deſiderio, cor noſtrum ſemper ardeat in Deum. Reliquam autem partem, *Aaron cum filiis ſuis comedet in loco ſancto atrii Tabernaculi*: vt IESVS diſpenſatione incarnationis ſuæ, cum ſuis diſcipulis in Ieruſalem ciuitate ſancta, PANEM ET VINVM IN SVBSTANTIAM CORPORIS ET SANGVINIS SVI COMMVTANDO, viuificis altaris myſteriis compleat, & Fidelibus ſuis ſalutari myſterio vſque in finem ſæculi tradat. Vel, pugillus Sacerdotis, eſt operatio creationis, Simila in pugillo, operatio creationis in Deo.

Iac. 2. 13.

Rom. 8. 26.

Trinitatis myſterium in pane ſimilagineo Legis Iudaicæ.

Leuit. 6. 26.

Oleum ſuper ſimilam, Spiritus bonus fouens omnem Creaturam, vnde illud, *Spiritus Domini ferebatur ſuper aquas.* Adolendum hoc in altari, in monimentum odoris ſuauiſſimi Domino, delectati. n. *in factura* Dei, glorificare creatorem de creatura ſua debemus, non euaneſcere in cogitationibus vanis, ſicut illi *qui cum cognouiſſent Deum non ſicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt, ſed euanuerunt in cogitationibus ſuis.* Oleo namque ſuperfunditur ſimila, cum de Deo perceptâ illuminatur ſcientiâ. Eſt autem recta illuminatio ſcientiæ, cùm ſecundùm ſcientiam procedit oratio cum deuotione. Nam ſine deuotione operatio, ſimila eſt ſine oleo. Rurſum deuotio ſine operatione, oleum eſt ſine ſimilagine. Pugillum quoque implet Sacerdos ſimilâ oleo conſperſâ, cuius tota operatio Saluatoris exemplo conſecratur & gratia. In altari adoletur, cùm cœleſti deſiderio cor ardens ad ſublimia cum odore boni operis rapitur.

Gen. 1. Rom. 1.

Aaron reliquam partem ſimilæ cum filiis ſuis, abſque fermento comedit, cùm illa quæ facere ex naturali difficultate non ſufficimus, iuſtitia Dei non imputat ad pœnam, ſed miſericordia Creatoris, per Apoſtolorum interceſſionem ignoſcit. *Mares tantum ſtirpis Aaron comedent illud:* mollis & delicata, reſolutione malarum concupiſcentiarum, anima non contingit ſimilam, id eſt, non ſe arbitretur poſſe apprehendere diuinam ſapientiam, *non* enim *habitabit in corpore ſubdito peccatis.* Sed mares, ſubigentes ſcilicet aduerſarias Poteſtates, ſubiicientes quicquid aduerſatur, *& extollitur aduerſus ſcientiam Dei*; calcantes ſuper ſerpentes & ſcorpiones, comedent ſimilam. Venter muliebris non recipit cibum ſimilæ, quia corruptus ſenſus, diuinæ nequaquam idoneus eſt naturæ ſiue ſcientiæ. Maſculi verò ſtomachus ſolidus & ſanus, ipſe quærit & intelligit quid ſit Deus.

Leuit. 6. 18. Sap. 14. 2. Theſ. 2. 4.

Non tamen ſexum in carne diſtinguo, ſed ſenſum in animo, vel prauum repudio vel ſanum approbo, nullo modo namque manus Creatoris, in conditione muliebris ſexus creauit vel diuerſam ſuæ bonitatis imaginem, aut deteriorem mulieri quam viro aſſignauit. Ait namque de homine Scriptura: *Ad imaginem Dei creauit illum, maſculum & fœminam creauit eos.* Non ergo ab hac comeſtione excluditur fœmina vt mares admittantur, propter apparentem cibi vel ſexus diſtinctionem, ſed propter latentem myſterii ſanctificationem vel ſignificationem. Diſcernat itaque comedentes, ſenſus non ſexus; gratia non natura; diſcretio mentis non membra corporis; habitus animi, non pilus faciei. Virtus quæritur, vitium reſpuitur, admittitur conſtantia, laſciuia eliminatur, patientia recognoſcitur, anathematizatur iracundia. Si ad conuiuium panis ſimilaginei acceſſeris, cuius ſis conditionis, cuius ætatis, cuius ſtirpis, cuius ſexus, ſtatim ab Angelo percunctaris. Nam his principaliter & propriè Angeli deſeruiunt officiis, vt ad Deum venientium inquirant mentem, propoſitum & meritum. Officii ſui certè eſt, & dignos intromittere, & indignos extrudere, benè meritos cum reuerentia ſuſcipere, immeritos cum iniuria eiicere. Si improbè contra regulam & legem conſtitutam te ingeſſeris, ne capite timeas detrunceris, non enim ſine cauſa rhomphæam Cherubim vibrat. Ferit

Gen. 1. Angeli diſcutiunt eos qui veniũt ad Deũ.

rit ſuperbum, defendit humilem, impudicum excerebrat, caſtum honorat, lugentem conſolatur, irridenti comminatur, credenti communicat, incredulum damnat.

An non in medio Ieruſalem vir qui habebat ſcriptorium ad renes, calamo ſui examinis, omnes eius habitatores ſic notabat, & alios ad mortem, alios ad vitam deſtinabit? Firmiter autem retinendum, hunc Angelum non quos ipſe volebat, ſed quos Dominus iubebat (vt diuinum ampliùs timeas, quàm Angelicum iudicium) morti aut vitæ præſignaſſe. Mores igitur corrigendi, ſenſus erigendus ad gratiam impetrandam, & ad ſimilam ſumendam. *Omnis enim qui tetigerit illam, ſanctificabitur.* Qui tetigerit ſicut & illa tangebat, de qua dictum eſt: *Tetigit me aliquis.* Eſt enim tactus Fidei, & eſt tactus infidelitatis. Tangit Fides, ſed promerendo; tangit infidelitas, ſed prodendo: tangit Fides, deuotionem admouendo; tangit infidelitas, ſed nequitiam ſuam euomendo; tangit Maria, oſculando pedes & vngendo; tangit & Iudas, oſculando & vendendo; tangit Fides, amando & imitando; tangit infidelitas, perſequendo & execrando: Fides tangendo ſanctificabitur: infidelitas, tangendo contaminabitur: Sanctitas enim, ſicut decenter ſuſcepta, ſanctificat; ſic irreuerenter contrectata damnat. Poſt buccellam, in corde Proditoris ſæuire ampliùs potuit poteſtas Diaboli, quia non vitio ſumpti, ſed ſumentis augmentatur læſio doloris, nam quod ſumitur ſanaret, niſi æger de medicina acriùs ægrotaret: extinguit enim medicina morbum, & ſanat morboſum, nam poſthæc non erit anima ſine morbo, quæ fuerit mortua cum morbo.

Margin notes: Geneſ. 3. 24. — Ezech. 9. 2. — Exod. 29. 37. — Marc. 5. 31. — Tactus ſpiritalis duplex eſt.

Morbum igitur à te, ô anima, ſepara ex medicina, ne ſemper moriaris cum pœna, omne autem vitium, intellige animæ morbum. Tange ergo ſine vitio curationem vitiorum, accede cum fide ad Emundatorem animarum noſtrarum. Panis namque eſt ſimilagineus, mundus, candidus, ſapidus, calidus, neque in ore laborioſus, neque in ventre ponderoſus. Præſtruit hic ordo verborum, quodammodo ſacratæ intelligentiæ aptitudinem. Niſi enim puro corde, & conſcientiâ bonâ & fide non ficta cuius ſit ſaporis diuina gratia, non deguſtatur, niſi vilitate terreni ſenſus deiecta, claritas diuinorum ſenſuum non penetratur: mundus itaque cogitatione, candidus bonæ opinionis celebritate, calidus feruenti dilectione, ſapidus in ſancta eloquutione, ſumit panem ſimilagineum, quia huius manus non diſcordat à menſa, neque mens à ſimila. Si vales, conſidera creatorem in gloria ſua, quod eſt ſimilam totam ſumere, ſi non vales, ſaltem vel redemptoris aſpice potentiſſima & piiſſima opera, quod eſt pugillum de ſimila implere. Totam quidem pugillo non capies ſimilam, quia incomprehenſibilem non comprehendes naturam: imple tantum pugillum, vt, de poſſe tuo glorifices Deum.

Non facias Deo de teipſo rapinam, vt quam pugillo tuorum meritorum non elaboraſti, ab eo vſurpes gratiam. Hoc ipſum quoque pugillo apprehenderis, Deo non tibi immolandum memineris: *Nihil enim habes quod non accepiſti: Si autem accepiſti, quid gloriaris quaſi non acceperis?* 1. Cor. 4. 7.
Nunquam ſine oleo eſt ſimila, quia Deus nunquam ſuâ priuatur clementiâ.

Tu quoque nunquam accedas ad menſam, ſine oleo ad ſimilam, quia d u-rus ad pium, ad miſericordem, crudelis; ingratus, ad benigniſſimum comparabiliter non accedit. Tranſi à carne ad ſpiritum, à ſpiritu ad Deum: animarum enim panes ſunt non corporum, quos præ manibus habemus. Quare communi vtilitate ſeruata, procul ſit ambitioſa vendentis auaritia, & ementis abſiſtat ignauia. Par enim ſcribentis & legentis ſecundùm officiorum diſtributionem, debet eſſe ſedulitas: iſtius vt dignè ſcribat; illius vt benignè legat: iſtius vt componat ad vtilitatem; illius vt legat ædificationem; iſtius vt eroget, illius vt roget; iſtius vt deferat; illius vt referat: iſtius vt largus ſit; illius vt gratus ſit in accipiendo. Neuter tamen decipiat aut decipiatur, fraudet aut fraudetur. Decernat ſcribens, vtrum ſic ſcribere debeat, diſcernat legens, vtrum ſcripta recipere. Nullam patior iniuriam, ſi meam volens ſtatuere ſententiam, vbi bene, aſſenſum, vbi malè, repulſam legentis ſenſero.

CAPVT XI.

De Pane hordeaceo.

DE pane hordeaceo iam tractaturus, ſaluo ſenſu fidei ruſticiorem ſermonem non ſum reſpuiturus, humili namque ſtylo, propter conditionem ſeruilem eo vtentium, ſcribendum eſt de pane hordeaceo. Panis itaque hordeaceus non pro deliciis apponitur, ſed tantùm vt ſeruilis fames releuetur, fauces enim delicioſorum excoriat, ventrem onerat, & arterias exaſperat, duro namque contegitur cortice, & ſpiculata ſuperficie occurrit comedentium dentibus. Tamen in domo magna, & ſi non magnis hic neceſſarius eſt cibus, non quidem delicatior, ſed tamen vtilior, quia virium ſeruilium magis eſſet confortatiuus. Sic quoque viliora, ſed neceſſaria ſunt, vtentium pane hordeaceo officia. Viliſſimum quidem officium ſtercorarii, in domo diuitis, ſed tamen mundat quod eſt fœtore peſſimum. Ancillarum quoque conditio, plurimùm extrema, ſed in ablutione pannorum vtiliſſima, quomodo enim Dominus ad publicum procederet, niſi veſtem ſordidam ancilla lauaret? lignarius quoque aut agitator aſelli, nullius ſunt dignitatis, ſed non æquè nullius vtilitatis, vnde namque filius ſe calefaceret, niſi de ſylva ligna ſeruus deferret? Focarius ſiue carbonarius, tota facie, propter carbonum & cinerum aſſiduam reuolutionem denigratus, iuxta cineres vix reſidere ſuperueniente turba, præualet, ſed, niſi focum & carbones præparaſſet, quis locum ad focum haberet? Cocus etiam cacabi & ollarum contrectatione, & multùm ſudoſa ferculorum præparatione interfœdatus, non prior neque melior recumbit, aut fortè nec poſterior in conuiuio, ſed quis cœnaret, niſi cibos ipſe coqueret?

Viliora officia, magis neceſſaria ſunt.

Ecce apparet in officiis verum eſſe, quod quamuis ſint vilia, tamen valde ſunt neceſſaria. Fortè ſic eſt de pane hordeaceo, vt quò eſt vilior, eò ſit ad paſcendam familiam vtilior. Vt quid enim familiam ſuam in deſerto panibus hordeaceis Dominus omnium pauit, niſi vt ſignificationem daret timentibus ſe, vtilem omnino & abundantem eſſe cibum, panem hordea-

Ioan. 6. 9.

ceum? Animaduerte verò me numeraſſe ſuperiùs quinque officiales, & nunc reperiſſe in apotheca Domini, quinque panes hordeaceos. Concurrit autem ſibi non ſolùm numerus, ſed & genus officii atque panis. Attende itaque Stercorarium panem comedentem hordeaceum; Lignarium ſimiliter, Focarium, Coquum & Ancillam. Exponendum igitur tam in numero quàm in ordine, quid figuratiuè iſta ſignificent, & ex Scripturæ auctoritate (ſi Dominus dederit) demonſtrandum, quid ſit cloaca, vel Stercorarius in cloaca, quæ ſint ancillæ vel lauandariæ, vel panni qui ab eis mundantur, & ſic de cæteris.

Mundus igitur iſte (quaſi cloaca) plenus peccatorum fœtoribus, receptilis eſt omnium malorum, tanquam vniuerſarum ſpurcitiarum. In hoc Adam prior purgauit ventrem, non ideo vt purgaret vel reuelaret: ſed vt omnes poſteros opprimens contaminaret, cùm enim peccatum excuſauit, quaſi ventrem purgauit. Sed heu miſer! vbi aut in quem ſtercus primum proiecit? Certè iuxta Deum qui illum creauit, & in animam ſuam & po- Gen. ſteritatem ſobolis ſuæ. Se namque excuſando, quaſi Deum accuſans dicit; 12. *Mulier quam dediſti mihi ſociam, dedit mihi de ligno, & comedi.* Quare Adam, iuxta Legis præceptum *paxillum ſub balteo* non habeas, vt egrediens *extra caſtra ad requiſita naturæ reiecta humo* furfurem ventris abſcon- Deut. deres? Certè ſi vocem Domini audiens, pectus tunderes, & te accuſando 23. 12. propriam conſcientiam pungeres, humili proculdubio ſatisfactione & confeſſione, fœtorem perpetratæ iniquitatis, ab oculis Dei, reprimendo ſonitum ſuperbiæ occultares. Sed te ſic ignominioſè nudantem, immò celantem præ confuſione poſteriora tua, & obſcœnos mendacii ſonos emittentem, huiuſmodi obſcœnitate, noluit Deus Paradiſum diutius contaminari, ſed conuallem iſtam, tanquam cloacam parauit, & ad proprios fœtores ſorbendos miſerum incluſit in mundo, excluſit de Paradiſo.

Creuit malitia, impleta eſt cloaca. Venit diluuium, vt deleret culpam & emundaret cloacam. Fabricauit Noë, iubente Domino, priùs Arcam, in qua cum poſteritate, ſaluaret animam ſuam. Dum ergo in Arca laborabat, dum intra Arcam concluſus finem Diluuii expectabat; quid niſi panem hordeaceum, *in diluuio aquarum multarum* tanquam in emunda- Pſal. tione immundarum ſuperfluitatum edebat? Ecce Noë quaſi cloacarius mun- 31. 6. di, præ nimio fœtore, omnem feneſtram Arcæ bituminauit, & formam ſecundæ regenerationis, in qua veteres ſordes expiantur prætitulauit. Sed vixit pane planè hordeaco quia dura fuit temporis illius tribulatio. Moyſes hunc panem in Geneſi reconditum portauit: ſed IESVS ad Iohannem veniens Sacramentumque Baptiſmi ſuſcipiendo aperiens, & expiationem ſalutarem exhibens, eſurienti turbæ in deſerto Eccleſiæ fregit. Hic vnus & primus panis eſt de quinque panibus hordeaceis.

In Exodo ſecundus panis conficitur, quando filii Iſraël de Ægypto per Mare rubrum in Deſerto traducti, quaſi pannos animarum ſuarum, Ægyptiorum cohabitatione infectos, reparauerunt, & nouum Paſcha celebrantes, ſanguine Agni renouauerunt. Sic enim ſcriptum eſt in Exodo: *Deſcen-* Exod. *dit Moyſes de monte ad populum, & ſanctificauit eum, cumque lauiſſent ve-* 26. 14.

ſtimenta ſua dixit ad eos, eſtote parati in diem tertium, & non appropinque-
tis vxoribus veſtris; iam aduenerat die tertius & mane inclaruerat, & ecce
cœperunt audiri tonitrua & micare fulgura, & nubes denſiſsima operire
montem, clangorque buccinæ vehementius perſtrepebat, & poſt pauca, *deſcendit*
Dominus ſuper montem Synai, in ipſo montis vertice, & vocauit Moyſen in
cacumen eius. Animaduertendum, quod primò, ſecundò, tertiò, abluuntur
veſtimenta filiorum Iſraël, videlicet, in Mari rubro, in ſanguine agni, in
acceptione Legis. Mundat enim nos baptiſmus Chriſti, mundat corpus Chri-
ſti, mundat lex Dei. Ancillæ verò ſunt Sacramenta, quæ conſcientiarum pan-
nos ſic dealbant, vt Angelorum puritatem iam aliquatenus conſcendere fa-
ciant. Non veniet autem ad nos Dominus, niſi ancillæ iſtæ noſtra priùs
mundauerint veſtimenta: quia in nobis non erit Chriſtus, niſi perceperimus
Iſa.6. Eccleſiaſtica Sacramenta. *Veſtimentum* enim *mixtum ſanguine, erit in com-*
55. *buſtionem, & cibus ignis. Si autem fuerint peccata noſtra*, iuxta Iſaiam, *vt*
Iſa.1. 18 *coccinum*, immanitate perpetrati ſceleris, fuſcata, virtute Baptiſmatis pur-
gata, *quaſi nix dealbabuntur*, vt anima illa cantet & dicat tanquam tonſa
Cant.4. 2. & lota aſcendens *de lauacro, aſperges me hyſſopo, & mundabor; lauabis me*
& ſuper niuem dealbabor. Iterum; *ſi fuerint rubra quaſi vermiculus*, quæ
Pſ. 50. quaſi viluerunt quotidiana aſſiduitate: *velut lana, alba erunt* in vera con-
Cant.7. 11. feſſione. Omnia Eccleſiæ Sacramenta quæ ſunt *tanquam piſcinæ in Heſebon*,
quodcumque animam maculauerit peccatum, ſiue paruum, ſiue magnum,
ſiue vetus, ſiue nouum, delere ſufficiunt. Beneficio ergo & officio illorum,
Cant. 4.1. anima dealbata venire de Libano voce Sponſi monetur, *veni*, inquit, *de*
Libano, veni.

Ecce quare tertiò infans baptizandus in Fonte mergitur, & tertiò ele-
uatur. Moyſes deſcendit vt ſanctificet populum, quando ex condeſcen-
ſione ſua Prælatus quilibet ad lamenta prouocat ſubiectum: cùmque ve-
ſtimenta ſua fletibus lauerit, vt in diem tertium paratus ſit præcipit. Pri-
ma dies, dies eſt natiuitatis: ſecunda, tempus adoleſcentiæ, cùm vires ſuas
exercere cœperit in intelligentia rationis: tertia, cùm defecerit virtus
Mortis meditatio extinguit libidinē. corporalis in diſſolutione animæ & corporis. Primam diem parat regene-
ratio Baptiſmi: ſecundam, mortificatio carnis, quæ ſtatim vt ſenſerit mo-
tum extollentem ſe aduerſus caſtitatem mentis, eam ſubigit & extinguit
ratio animi: tertiam nihilominus parat meditatio mortis; quæ velut no-
uacula acuta, radit renaſcentia quotidie ſuperflua deſideria carnis.

Leuit. 6.12. In Leuitico, Sacerdotes iubentur ſtruem lignorum in altaria ſubiicere,
vt perpetuus ſit ignis Domino, & nunquam deficiat. Quid itaque Aaron
princeps Sacerdotum, ad hoc deſignatus officium, niſi in domo Dei ſer-
uus præparans focum? Totus quoque Leuiticus, niſi ignem parat, cineres
replicat, carbones inflammat, ligna ſubminiſtrat, vitulos immolat, arie-
tes iugulat, agnos anniculos aſſat? Panis tamen hordeacus eſt, illa ſuccin-
ctio in detrahendis pellibus, in aperiendis inteſtinis, in lauandis, in diui-
dendis ſingulis artubus, in coquendis & miniſtrandis, in effuſione quoque
ſanguinis, in comburendis vel extra caſtra efferendis. Groſſiora multa ſunt
iſta Sacramentorum velamina quàm noſtra, laborioſa & viliora: noſtra

quidem pauciora, ſed digniora, tardiora, ſed vtiliora. Fuerunt ſiquidem illa exemplaria cæleſtium, noſtra vero ſunt ipſa cæleſtia. Tranſlatum deinde Sacerdotium vetus, deſiit ritus ſacrificiorum, ceſſauit vnctio. Nouum denique ſecundum ordinem Melchiſedech ſucceſſit, & veritas Corporis & Sanguinis CHRISTI, figuras præcedentes conſummauit.

Poſtquam igitur filii venerunt quibus parabarur focus, ſeceſſit qui parauerat, nec vltra habuit locum poſtquam clarè cœpit ardere focus. Comedit itaque Aaron cum poſteritate ſua tertium panem hordeaceum, dum compoſuit focum. Nos proinde accenſo Euangelii igne poſt reſurrectionem Domini, ſine labore, ſine ſudore, ſine dolore panem gloriæ comedamus, lucerna intueamur, igni adſiſtamus. Nam dolores & ſudores atque labores noſtros ipſe portauit, & ne iiſdem rurſus afficeremur, Cruci affixit, nec vlterius ſoluendos edixit. Quaſi diceret, huculque Aaron panem ſuum hordeaceum, offerendo ſacrificia & munera ſecundùm legem Moyſi comederit, iam nunc, quia conſummatum eſt, trado vobis non litteram ſed ſpiritum meum, vt non ſecundùm carnem deinceps, ſed ſecundùm Spiritum viuatis & hoſtiam viuam, ſanctam Deo placentem offeratis. Ecce iam coquus dignus cibo ſuo, panem ſuum præſtolatur, & pro multa coquinæ vexatione, ſaltem panem hordeaceum precatur.

Quis verò ſit coquus iſte vel quorum gulæ & ventri ſatisfacere debeat, quærendum eſt, ſi quo modo Lex diuina id oſtendat. Fortè ſi diligentiùs Librum Numerorum reuolucrimus, inueniemus. In eo enim legitur, vulgus quod aſcenderat de Ægypto cum filiis Iſraël, carnium Ægyptiarum flagraſſe deſiderio & dixiſſe; *Quis dabit nobis ad veſcendam carnes? recordamur piſcium quos comedebamus in Ægypto gratis; in mentem nobis cucumeres veniunt & pepones, porri & cepa & allia, anima noſtra arida eſt, nihil reſpiciunt oculi noſtri niſi Man.* Ecce habes qui petant, & quid, & à quo, Filii nempe Iſraël, à Moyſe petunt carnes. Vnde & ipſe Moyſes, tanquam bonus coquus, quærit quomodo & vnde ſatisfaciat importunitati eorum, & ait ad Dominum: *Vnde mihi carnes vt dem tantæ multitudini? flent coram me dicentes, da nobis carnes vt comedamus.* Penſandi ſunt labores Moyſi, quibus die & nocte vtitur, ne populus ſuus famem patiatur: nihilominus æquè exoſa populi ingratitudo, cui nec Dei nec hominis ſufficit ſollicitudo. Plagis namque decem, in vltione illorum Ægyptios percutit, in Mari rubro viam eis facit; Pharaonem cum populo inſequentem illos demergit, de petra aquam producit, aquarum amaritudinem in dulcorem vertit; Manna de cælis pluit, multa præterea beneficia impendit, & adhuc carnes cum murmure quærit! Hæc Deus populo, hæc populus Deo.

Num. 11. 4.

Num. 11. 13.

Exod. 7. & dehinc.

Exod. 14. 22.

Exod. 17. 6.

Exod. 15. 23.

Exod. 16. 30.

Moyſes verò vt eos educat, & de manu Pharaonis eripiat, omnibus periculis ſe exponit, vt legem accipiat per duas Quadragenarias abſtinuit, montem aſcendit, ac ſubinde cum inſtanti ſollicitudine, ne caſtra illorum ab indignatione Domini (propter vitulum conflatilem) pereant, deſcendit, & importabili oneri quotidianarum quæſtionum, penè ſuccombit. Quid verò populus ad hæc? In Deum murmurat, Moyſi manus inilcere parat, Mannâ faſtidit, carnes cum deſiderio petit,

Ægyptios ſuſpirat cibos, & conqueritur ſibi melius fuiſſe in Ægypto, quam nunc ſit in Deſerto. Cucumeres quoque & pepones inſipidos, porros, cæpas & allia cibos ad libidinem commotiuos, rebellis & ingratus populus, non multùm inconuenienter eſurit. Amplius enim placet deſidia quàm labor, luxuria eos magis delectat quàm continentia. Conceduntur tamen, potiùs ex indignatione quàm ex miſeratione carnes, quia poſt impetrationem deſideriorum carnalium, caſtrorum perimuntur extremitates. *Adhuc*, inquit Pſalmiſta, *eſca erant in ore ipſorum, & ira Dei aſcendit ſupra eos.* Ecce quomodo in coquina Hebræorum, Moyſes deſudat, nec tamen panes triticeos ſed hordeaceos pro officio recipit: *neminem* enim *ad perfectum adduxit lex*. Hæc de quarto pane hordeaceo ſufficiant. Supereſt vt quintum quoque à puero qui *habet quinque panes hordeaceos & duos piſces*, mutuemur, & turbæ noſtræ cum manuum CHRISTI benedictione apponamus.

Pſal. 77. 31. Hebr. 7. 17. Ioan. 6.

Primò itaque, iuxta rationem præcedentium, cui & pro quo opere rependendus ſit panis iſte, indagandum eſt. Recordandum tamen priùs eſt, in ſuperioribus lignarium vel architectum cum aliis Officialibus numeratum eſſe. Quis autem ſit architectus vel quibus ligna deferat, ſiue ad focum ſiue ad domum, diligenter eſt inquirendum. In ſignificatione igitur huius myſterii, in Deuteronomio, tanquam de infinita beneficiorum Domini ſylua, Moyſes recolligens ligna, enumerat omnia opera Domini & ſua & populi Iſraël. Quaſi ergo bonus architectus, in memoriam illorum reuocando quæ pro eis (immò, quæ ipſis) Dominus bona fecerat: ligna, ſecundò quaſi redoleat, & quæ ſibi quæque adaptanda in ædificio domus Dei ſint, funibus & lineis remittendo præmonſtrat. Ad minus enim clv. diſtinctionibus capitulorum, in Deuteronomio, velut tignis & laquearibus omnia acta præcedentia Populi, ab exitu Ægypti recapitulat, & vnum librum tanquam domum vnam componit, vel etiam panem pro tali opera Moyſes repoſcit. Attende finem libri huius, & ſtipendium quale ſit intellige. *Aſcendit*, inquit, *Moyſes de campeſtribus Moab ſuper verticem Nebo in verticem Faſga contra Ierico, oſtenditque ei Dominus omnem terram Galaad vſque Dan, & vniuerſam Nephtalim, terramque Ephraïm & Manaſſe & omnem terram Iuda vſque ad Mare nouiſſimum & auſtralem plagam, & latitudinem campi Ierico, ciuitatis palmarum, vſque Segor, dixitque Dominus: hæc eſt terra pro qua iuraui Abraham, Iſaac & Iacob, dicens: Semini tuo dabo eam. Vidiſti eam oculis tuis, & non tranſibis ad illam, mortuuſque eſt Moyſes, ſeruus Domini in terra Moab, iubente Domino, & ſepelierunt eum in valle Moab contra Phogor, & non cognouit homo ſepulchrum eius.* Quid eſt Domine? Hæc eſt illa prædicabilis & prædicata vbique gentium amicitia tua, ad amicum tuum Moyſen? Taliterne finiuntur promiſſiones tuæ? Itane remunerantur qui in caſtris tuis, vſque ad mortem militantes merentur? Si Moyſes fraudatus eſt à deſiderio ſuo: cuius ſpes non pendeat in dubio? Sed eſto, nolebas illum introducere ad terram illam deſiderabilem, & quare oſtendebas quod non dabas? quaſi enim puero porrigis pomum, & retrahis manum. Fortè non tam fortiter doleret, ſi non videret, creſcit auiditas ſcintillata ex viſione, ardentiùs flammeſcit ani-

Num. 34. 1.

ma in muneris oblatione. Sed quò vberiùs concepta ſpes gaudet, deſperata acriùs dolet. Cui es parciturus ſi Moyſi non parcis. Quis tuis ſic obediuit mandatis, quis pro te ſic ſe indifferenter oppoſuit inimicis, & expoſuit periculis? Nunquid non ſcriptum eſt: *Quia non ſurrexit Propheta vltra in Iſraël, quem noſſet Dominus facie ad faciem in omnibus ſignis, atque portentis quæ per eum miſit vt faceret in terra Ægypti, Pharaoni & omnibus ſeruis eius, vniuerſæque terræ illius, & cunctam manum robuſtam, magnaque mirabilia quæ fecit Moyſes coram vniuerſo Iſraële.* Deut. 34.

Vt mihi videtur, amandus quidem es ſuper omnia, ſed nihilominus & timendus. Amantium enim vitia non palpas ſed emendas, & aculeus tui timoris, impunita non tranſit, etiam errata diligentis. O Moyſes amicus eſt qui minatur, ideò non timendus. Omnipotens eſt qui loquitur: ideò non prouocandus. Deus eſt qui decernit, ideò iuſtus arbitrandus: amicus legem amicitiæ non prætergreditur, vt in finem ab amico recedat. Omnipotens ergo & miſericors, fortè idcirco terram morientium negat, quia ad cælum Moyſi animam ſubleuat. Deus hoc in præſenti ad purum excoquit, quod ad æternitatem veniendi impedimento eſſe animaduertit. Videat ergo Moyſes terram pro qua iurauit Dominus Patribus ſuis, tanquam panem triticeum & non comedat, non intrando; ſed comedat, moriendo in terra Moab (fortè propter peccatum, ad aquam contradictionis commiſſum) panem hordeaceum. Ecce quinque panes hordeaceos tetigimus, & in menſa poſuimus, ſed vberiores reliquias adhuc intactas reliquimus, ſemper enim, quò frequentiùs tanguntur exponendo, tanquam frangendo, eò abundantiùs ſuccreſcunt, fideliter intelligendo. Deus & amãdus eſt & timẽdus.

CAPVT XII.

De Pane Lugentium.

POſt panem hordeaceum, & loco & merito ſequitur panis Lugentium; nam Moyſe mortuo, quis non dolebit, quis non lugebit? Beati verò qui mortem Moyſi (id eſt, defectum Legis) lugent, quoniam Rectorem habent IESVM pro Moyſe, gratiam accipiendo pro Lege. Panis itaque Lugentium, abundantia eſt lacrymarum, ſicut enim panis eſurientem, ſic lacryma reficit animam dolentem: Deficit eſuriens ſine pane, lacerata languet anima, ſine lacrymarum effuſione. Panis mitigat famem, lacryma lenit dolorem. Non verò ſemper, non vbique & non ab omnibus manditur panis iſte lacrymarum. Nam Angelus qui numquam peccauit, & Adam priuſquam peccauerit, panem iſtum non manducauit. De fonte igitur, peccatorum vena exiliuit omnium lacrymarum. Mirum tamen in hoc artificis Dei ingenium, vt lacryma de venis erumpens peccatorum, profuſa humiliter, abſorberet omne peccatum. Planè ſic de peccato damnatur peccatum, ſic aqua compunctionis extinguit ignem illicitæ delectationis. Lacrymarum vtilitas.

Demergit lacryma populum criminum, rupiumque noſtri pectoris ſoluit duritiam, iudicis emollit iram, iam intentatæ iræ, humili auſu flectit

minas, vibratas reuaginat acies, erecta iam reſupinat ſupplicia, exundantes irrorat flammas, profundit de ſilice aquas. Remollit aſpera, rigida recuruat, humectat arida, ſterilia fœcundat, ſordida lauat, decorat fœda, ſuſcitat emortua, reſerat clauſa, prohibita accelerat, intemperata temperat: portas refringit Inferni, carbones extinguit ferreæ fornacis. Quid plura? Vincit inuincibilem, ligat Omnipotentem, naufragium eſt vitiorum, portuſque naufragatorum. Filium Dei ad nos inclinat & ad veram Trinitatem, interueniente ſpiritu nos eleuat. Hunc panem lacrymarum, Adam comedit in exilio; Noe in diluuio; populus in Deſerto; Ezechias in lecto; Iob in ſterquilinio; Dauid in adulterio ſiue homicidio; Petrus in negatione; Maria Magdalena, in corporis ſui proſtitutione, Latro in crucis ſuſpenſione. Quare? Vt anima renouetur, vt inſequens hoſtis demergatur. Sathan enim tolerabiliùs ſuſtinet flammam ſuam quàm lacrymam noſtram, acriùſque contriti cordis lacrymâ, quam flammâ infernalis incendii torquetur.

Lacrymarum effectus.

Dum fundit peccator lacrymam, recludit aduerſarium in flammam; Vrit certè aduerſarium refrigerium noſtrum. Tormentis ſiquidem noſtris delectatur, doloribus refrigeratur, effuſio noſtri ſanguinis eſt ei poculum mellis. Flumina omnia abſorbet, ſed hanc tamen aquam non ſorbet: rumpuntur namque ventris eius interiora, ſi conſperſa fuerint hac aqua. Dentes excutiuntur, fauces perforantur, venæ inflantur, & nerui eius ſoluuntur: non tamen hæc operatur omnis liquor profluens ex oculis, ſed humilitas procedens ad publicum, nauigio lacrymarum. O lacryma humilis; *Tua eſt potentia, tuum eſt regnum.* Tribunal iudicis non vereris, amicorum tuorum accuſatoribus ſilentium imponis, quandoque ſententiam rapis, etiam ab ore iudicis! Audes vbi timet Angelus. Non eſt qui te perturbet ab ingreſſu ſecretorum, ab interpellatione pro culpis reorum, non eſt qui accedere vetet. Sola ſi intraueris, nunquam tamen ſola vel vacua redibis. Reatuum indulgentiam refers, innocentiam deperditam reparas, exules reuocas, innocentes coronas. Aqua hæc Paradiſum irrigat; Eccleſiam vt ſit ſine macula lauat. Aut facit, aut inuenit Paradiſum. Cùm enim profuſione lacrymarum tota irrigatur conſcientia, ligna producuntur, fructum vitæ facientia. Nunquam virtutes aut veniunt aut diu viuunt ſine cordis irrigatione. Nam ſi in corde viridi quotidie irrepunt tentationes; *In arido quid fiet?* Si etiam poſt lacrymam, vermis corruptionis mentem corrodit, quæ conſumptio ariditatis illius, vbi nunquam Dominus pluit? Si ros gratiæ præ tædio aliquando areſcit, quid vbi nunquam ros venit?

Dæmõ tolerabilius fert Inferni flãmas quam peccatoris lacrymas.

Luc. 23. 31.

Habeat igitur Patriarcharum ſtudioſus imitator, puteum in Paradiſo, fontem in horto ſuo, riuos in prato ſuo. Equidem cum profundas profundis lacrymas in recordatione grauium peccatorum, aquam de puteo hauris: cùm verò defles quotidianos exceſſus, de fonte ſumitur potus. Diuerſos diffundis riuulos, cùm in menſura & pondere appendis cogitatus vniuerſos. Omnis plantatio noſtra, ſine aqua deficit, omnis ſterilitas creſcit. Alicubi tamen etiam in aquis ipſis, ſterilitatem, imò ſteriles aquas legimus,

4. Reg. 2.

legimus. Ierico ſteriles habebat aquas, cùm Heliſæus ſua benedictione nondum illas ſanauerat: qui veniens, & à filiis Prophetarum querimoniam ſuper aquarum malitia ſuſcipiens, in nouo vaſe aquam cum ſale commiſcuit, & aquarum ſterilitatem propulſauit. Sic, ſic humana natura iuxta defectum ſuum, fidei & bonorum operum viriditate carens, filii altiſſimi aduentu ab ariditate ſua liberata eſt, & multùm delectabilis ex ſucceſſu virtutum reddita. Vas enim fictile & nouum, nouum eſt corpus Chriſti de virgine ſumptum. Sal infuſum aquæ, Diuinitas vnita corpori, anima mediante. Sic aqua ſanauit aquas, ſed aqua cum ſale aquas cum ſterilitate, ſed aqua benedictionis, aquas profuſæ maledictionis, ſed aqua dulcis, aquas totius amaritudinis. Non bibamus, ſed effundamus aquas ſteriles, nam inteſtina torquentur ex potatione ſterilium aquarum, quia venter animæ conturbatur pro inutili adquiſitione rerum ſæcularium. Plus autem ariditatis quàm viuificationis conferunt, quæ per ſimulationem lacrymæ defluunt. Sterilis eſt omnis effuſio lacrymarum quæ non effunditur propter Regnum cœlorum. Inanes ſunt lacrymæ, quas damnum vel incommodum extorquet temporale. Lacrymæ ſteriles quænã ſint.

Non igitur aqua de Ierico huius mundi, ſed de Paradiſo, ſit tibi panis & refectio. Nam flendum ſolummodo eſt, aut pro peccato commiſſo, aut pro amiſſo Paradiſo. Hoc eſt enim quod ait Scriptura. *Fluuius*, inquit, *egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandum Paradiſum, qui inde diuiditur in quatuor capita.* Attendendum, vel ſaltem ſuſpirandum in loco doloris, vbi ſit & quis ſit locus voluptatis. Locus voluptatis, in Deo eſt, & Deus eſt. Cùm igitur audis, in Deo, vel Deum eſſe voluptatem, non carnis ſed cordis cogites delectationem. *Non enim coutuntur Iudæi Samaritanis*; quia neque vnam originem, neque eundem finem habent delectationes Spiritus & carnis, nihilominus non patitur cohabitare ſumma illa voluptas, cum noſtra infima: nam illa mundat, iſta inquinat, illa Deo copulat, iſta à Deo ſeparat, illa ſemper ſine faſtidio, iſta plena tædio. Poterit autem ille dicere quid ſit illa voluptas, qui diffinire poterit quid ſit æternitas. *De loco voluptatis*, inquit, *fluuius egrediebatur ad irrigandum Paradiſum*! Bene talis locus tali flumine irrigatur! qui enim irrigatur, Paradiſus eſt, qui irrigat, Paraclitus. Prorſus, nec alio irrigari Paradiſus, nec alium debet irrigare Paraclitus. Illo fluuio apud Superos nihil excellentius, iſto loco apud terrenos, nihil cæleſtius. Ille fluuius voluptatis, iſte locus deliciarum: Ibi vna voluptas, quia vnum & inuariabile propter æternitatem deſiderium, hîc multæ delitiæ, quia multa & diuerſa deſideria propter alternationem diuerſorum motuum. Illa vna voluptas, non ſolùm in ſe continet iſtas delicias, ſed etiam maius eſt quod præter ipſas delicias habet, quàm ſit totum collegium ipſarum deliciarum: dum enim ad Deum tendis, multæ in itinere occurrunt, antequam peruenias ad vnum Deum, gratiarum deliciæ. Lacrymarum quodnã eſſe debeat ſubiectum. Gen. 2. Spiritualis & carnalis voluptatis antitheſis Ioan. 4.

Cùm autem ad ipſum perueneris, non gratias ſed gratiam, non delicias, ſed voluptatem vnam habebis. Singuli beatorum Spirituum nauigant (immo nudis intellectibus natant) cum ſuauitate in fluuio iſto, & quantò profundiùs immerguntur, tantò liberiùs & ſuauius æterna fœlicitate fruun-

tur. Cùm ex eo impleuerit quiſque laguncułam deſiderii ſui, non tamen anguſtat aut retardat impetum fluminis Dei. Seraphim primo & præcipuo hauſtu ſua incendia vberiùs accendit, quia dilectionem nutrit non extinguit. Cherubin, pleniori ſcientia debriati, ructus ſuauiſſimos in vicinia ſua emittunt, quia aqua ſapientiæ ſalutaris de Spiritu Dei procedit. Throni abundantiori æquitate impleti, mitiùs iniuſtitias hominum iudicant, quia ſpiritu pietatis molliti cauſas reorum ſemper benigniùs penſant. Dominationes modum imperandi, ab eodem ſpiritu accipiunt, nec aliter vel vltra quàm iubentur dominationem ſuam extendunt. Principatus, curam & dignitatem officii delegati, inſpiratione huius Spiritus apprehendunt. Poteſtates, vt quæ vtilitatem noſtram valent, poſſint, in iſto Spiritu mutuant. Virtutes vt ad imitationem Dei miracula faciant, à Dei ſpiritu accipiunt. Archangeli vt ſumma nuncient, in cella vinaria audiunt. Angeli vt noſtræ protectioni ſufficiant, ab eo *qui omnia operatur vnus atque idem Spiritus*, habent. Ecce, *fluuius qui egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandum Paradiſum*, quid ſignificet vt potuimus breuiter explicauimus.

1 Cor. 12.

Reſtat explanandum quid ſit quod additur, *qui inde diuiditur in quatuor capita*. Inualida eſt mens, mole corporea oppreſſa, illos gratiæ impetus ſuſcipere quibus angelica natura in ſuperioribus Dei inebriata, intus & extra ſolet effluere. Diſpertitur perinde ad menſuram nobis illa gratia quæ humanam exuperat menſuram, non pro largientis aut largitionis parcitate, ſed pro vaſculi modicitate. Vter namque animæ fortè rumperetur, ſi incapabiliter gratia ſuperfunderetur. Solet ſi quidem anima debilis non ſolùm rumpi ſuperinfuſione gratiæ, ſed etiam liquefieri charitatis fornace. Bene autem ſit animæ quæ ſic infunditur, quia cum influente gratiâ, incipit fluere, immo ad bonitatis principium, recurſu iam familiari fluere. Sic intrat & exit ad imperium Regis, intrans domum æternitatis, exiens ad atrium immortalitatis. Antequam verò ſuperueniat gratia, non eſt pax intranti vel egredienti. Ex quo enim Paradiſum exiuit Adam in præuaricatione ſua, pax ad eum non venit, niſi præeundo deduceretur gratia.

Chriſti Mater, tota Deitatis gratia ex priuilegio, ſuperfuſa eſt: Donorum quæ Deus hominibus largitus eſt quatuor capita præcipua.

Quia igitur ſimul collecta gratiæ plenitudo, nullatenus creaturæ humanæ capacitate poteſt apprehendi, in quatuor capita dicitur diuidi, priuilegio tamen Filii ſui, ſupra totius creaturæ meritum Mater Dei aſperſione Spiritus ſancti, totâ Deitatis gratiâ, eſt perfuſa. Quatuor igitur ſunt capita vnius & indiuiſibilis gratiæ, cùm tamen vna ſit ſemper in ſe, & vnum caput habeat ſe. Cùm enim *vnicuique noſtrum datur gratia ſecundùm menſuram donationis CHRISTI*, in nobis partitur gratia, quæ nunquam in ſe diuiditur. A primo capite, habes animam ad imaginem & ſimilitudinem Dei: à ſecundo capite habes Deum, ad imaginem & ſimilitudinem hominis, à tertio capite, habes viſibiles ſpecies panis & vini transformandas in inuiſibilem ſubſtantiam corporis IESV, iam in cælis glorificati. A quarto capite, habes ſpem euadendi à natiuitate iſta mutabili & corruptibili, *in libertatem gloriæ filiorum Dei*. In primo, creatur homo, in ſecundo redimitur, in tertio ſanctificatur, in quarto glorificatur. In primo bonitas, in ſecundo pietas, in tertio veritas, in quarto gloria. Ciuili ſeditione ſpiritus & car-

Epheſ. 4. 7.

Viſibiles ſpecies in inuiſibilem Chriſti ſpeciē

nis compoſita, & motuum internorum omni tumultuatione ſopita, ſolemnibus epulis, menſa lætantium eſt componenda, & non ampliùs certè olera herbarum apponenda. transformātur. Rom. 8. 21.

CAPVT XIII.

De Pane Lætantium.

DEMERSO Pharaone cum equitibus ſuis in mari: Moyſes cecinit carmen Domino, & ait: *Cantemus Domino, glorioſe enim magnificatus eſt, equum & aſcenſorem eius proiecit in mare, &c.* Hoc canticum lætitiæ panis eſt lætantium, ſicut enim pane reficitur corpus, ita exultatione Spiritus Vnde Salomon: *Spiritus triſtis exſiccat oſſa, Spiritus hilaris impinguat medullas.* Nunquam autem verâ exultatione repletur anima, niſi liberata ab hac peregrinatione in qua affligitur tribulatione magna. Quæ enim poteſt eſſe exultatio, vbi eſt continua tribulatio? Patitur ſiquidem anima à corpore, patitur à Mundo, patitur à Diabolo, patitur & à ſeipſa. Vbi ergo tot & tales ſuſtinet paſſiones: vnde poterit edere lætitiæ panes? Prorſus inter ſerpentes & ſcorpiones, non habet niſi hordeaceos panes. Tranſeundum igitur mare rubrum, vt comedas panem mundum, tranſi ignem & aquam vt plenam habeas lætitiam. Hoc enim oſtenſum eſt in Apocalypſi, ab Angelo, Ioanni: qui cùm oſtenderet quoſdam ſtantes ante Thronum, & quæſiſſet qui eſſent non vt diſceret, ſed vt doceret ſubiunxit: *hi ſunt qui venerunt de tribulatione magna, & lauerunt ſtolas ſuas & dealbauerunt eas in ſanguine Agni, ideo ſunt ante thronum Dei, & ſeruiunt ei die ac nocte.* Venerunt, inquit, de tribulatione magna.

Exod. 15. 1.

Prou. 17. 21.

Anima humana patitur & oppugnatur a multis.

Apoc. 7. 14.

Si Martyrum recolas paſſiones, revera inuenies eos paſſos magnas tribulationes. Alios n. legimus in cruce appenſos, alios capite truncatos gladio, alios viuos excoriatos, alios in equuleo tortos, alios niuali glacie ſubmerſos, alios ſagittatos, alios lapidibus obrutos, alios publicè verberatos & vt breuiter dicam; quicquid penè potuit excogitare hominum malitia, totum ſuſtinuit Sanctorum patientia. *De magna* ergo *tribulatione venerunt*, qui fidem veram & patientiam firmam in paſſione ſeruauerunt. *Lauerunt*, inquit, *ſtolas ſuas & dealbarunt eas in ſanguine Agni:* revera enim ſanguis Agni, eſt ſanguis Sanctorum innocenter occumbentium. Qui pro agno patiuntur, Agnum in paſſione imitantur, nam Agnus iſte in innocentia ſua paſſus eſt. Nota agnum non hœdum paſſum, cùm enim pro peccato ſuo aliquis patitur, hœdus patitur, cùm autem ſine peccato, agnus. Quia ergo CHRISTVS ſine peccato paſſus eſt ſolus; vt agnus paſſus eſt. Et quia paſſio CHRISTI, redemptio eſt totius Mundi, non immeritò dicuntur Sancti, loti & dealbati in ſanguine Agni. Iſti igitur ſunt qui panem lætitiæ comedunt quos de præteritis, non remordet conſcientia, de præſentibus non torquet triſtitia, de futuris nulla minatur potentia.

Martyres paſſi ſunt grauiſſimaſi.

Nec ſoli iſti comedunt panem lætitiæ, ſed etiam illi qui ciuili ſeditione Spiritus & carnis compoſita & motuum internorum omni tumultuatione ſopita, ſolemnes epulas iam præſumunt de menſa lætantium, nec am-

pliùs certè olera herbarum ſumenda ſunt ab infirmis, ſed oliuæ gratiarum guſtandæ à ſanis & carnes agni, ſed ſine lactucis agreſtibus accipiendæ. Calix vini non mixti, ſed meri epotandus, ſine paleis grana; oleum ſine amurca, roſa ſine ſpina, nucleus ſine teſta, natura ſine culpa. Venator interemptus, laqueus contritus, ſtimulus mortis eliſus, lacus recluſus, nouiſſimus cum morte occumbit deſtructus Inimicus. Vincula colli ſoluuntur, compedes expediuntur, carcer reſeratur, reus educitur. Pater occurrit filio reuertenti, in amplexus ruit, pudorem proſtratæ, immo præreptæ pudicitiæ, ignoſcendo reſarcit, ciliciná tunicâ exuit, ſtolâ induit, anulum imponit, pedes veſtit, menſam ponit, vitulum ſaginatum occidit, prandium parat & filium optimè paſcit, exultat domus, lætatur Dominus, non intrat æmulus, nullus intus eſurit famelicus.

O conuiuium pinguium, paterna adminiſtratione! ô conuiuium medullatorum & vindemiæ defæcatæ, mirabili congaudentium ſolemnitate! quid dabitur vt ad te intretur? Quid, inquam, dabo vt ad te veniam & me
Act. 3. 6. reficiam? *Argentum & aurum non habeo, quod autem habeo, hoc tibi* pro te *do*: Quid? palatum apertum, ſtomachum vacuum, fauces eſurientes, oculos præ inopia languentes, manus patentes, pedes veloces. Tantùm paſce & ſint tua, iſta pecora mea. Oro vt tibi ſemper adſiſtant, nunquam abſiſtant. Nam ſi abſiſtant deficiunt, ſi adſiſtant reficiuntur. Oculi mei ſemper ad te, manus in miniſterio, pedes in obſequio, cętera in conuiuio. Salutiferum eſt quicquid eſt in hac menſa, beatitudinis alimenta ſunt, quæ in hac miniſtrantur. Virtus Charitatis, pro pane hîc aſſumitur, virtus Fidei, pro piſce; Virtus patientiæ, pro carne; Virtus pietatis, pro pinguedine; Virtus humilitatis, pro olere; Virtus veritatis, pro vino; Virtus contemplationis, pro voluptatibus; Virtus mortificationis, pro venationibus. Exhibet vnaquæque Virtutum ientaculum, hoc eſt prandium nuptiale quod Rex Filio parauit in deſponſatione ſua, huius nobilior eſt quò inuitantis apparatus, eò feruentior inuitatorum occurrit appetitus. Appetitus non ſatiatur guſtu, *nec oculus viſu, nec auris auditu.*

Conuiuii ſpiritalis apparatus.

De huius conuiuii loco *dixit Auditor ſermonum Dei, qui viſiones Omnipotentis intuitus eſt, qui cadit & ſic aperiuntur oculi eius, quam pulchra tabernacula Iacob, tentoria tua Iſraël, vt valles nemoroſæ, vt horti iuxta fluuios irrigui, vt tabernacula quæ fixit Dominus, quaſi cedri prope aquas, fluet aqua de ſitula eius, ſemen illius in aquas multas.* Sic loquitur, qui ſic audit, qui ſic videt: ſic audit qui ſic videt, ſic videt qui ſic audit. Cauendum ergo ſic, vt ſic videamus; videndum ſic, vt ſic audiamus; audiendum ſic, vt ſic loquamur. Quid autem eſt, *ſic & ſic*? Non ſequitur *ſic*, niſi præcedat aliud *ſic*. Non contingit alicui ſic loqui, niſi audire præeat, nec ſubſequitur auditus niſi præueniat viſus. Viſum non recipit qui non cadit. Humilitas in caſu, in viſu intelligentia, obedientia in auditu, in locutione, firma doctrina accipitur. Sic charitas ordinatur, ſic tempora diſponuntur: nam non ſequitur dies, niſi aurora præcedat, aurora non venit, niſi nox tranſeat. Sic vox verbum præcedit: ſic Lucifer Solem; ſic vmbra veritatem; ſic virtus virtutem, ſic gratia bonam operationem. Solent proinde quædam vir-

Num. 24. 4.

tutes præire; quædam ſequi, quædam opus bonum comitari.

Fides ſemper in procinctu caſtrorum ſpiritualium, obſtantem aduerſarium cornu impetit, aduocat deinde iuxta latus ſuum, exercitum bonorum operum, quorum circumuallata fortitudine, rumpit & irrumpit acies a[illegible]erſantes. Præparat deinde & Prudentia cuneum ſuum, confortat quoque Fortitudo brachium ſuum: Iuſtitia vallum iacit & muros ſubuertit: Temperantia ad dedicationem turmas congredientium cogit. Ordinantur acies virtutum & præparantur in clypeis & lanceis aduerſus caſtra vitiorum. De caſtris virtutum eiicitur virtus quæ præter ordinem euagatur: Perdit enim virtutis nomen, quæ egreditur ordinem. Virtus igitur non eſt, ſi ordinata non eſt. Quamobrem, ad ſonitum tubæ Euangelicæ mouentur caſtra & crucis ſequuntur vexilla. Intorquent iacula confeſſionis, in equis feruntur mortificationis. Quid ad hæc, turba vitiorum? Ordine confuſo, præceps rapitur ad bellum. Denique confundunt voces & permiſcent ordines, incentiua vitiorum. Rurſus lentis greſſibus & inceſſu compoſito procedit ad bellum, exercitus Virtutum, quò tamen tardiùs venit, eò inſtantiùs ferit: *non conuertar*, inquiens, *donec deficiant.* Et bonum quidem eſt vt vitium a virtute perimatur, ſed malum eſt, vt vitioſus virtuti aduerſetur. Virtutum & vitiorum pugna. Pſal. 17.38.

Quod ſi virtus laceſſita in aliquo, ex aduerſo ſteterit, illico procumbendum cum IESV Naue, & de reconciliatione prorſus erit agendum. Eius nempe qui ita cadit; aperientur oculi, non quomodo primis hominibus, per præuaricationem, ſed quomodo cæco nato, per CHRISTI illuminationem. Serpens namque oculos aperit ad concupiſcendum: Chriſtus ad cognoſcendum & glorificandum Deum. Serpens aperit vt rapiat, Chriſtus vt eripiat. Procidens itaque ad veſtigia virtutum, lumen recipit oculorum. Humiliatus audit ſermones Dei, illuminatus, videt viſiones Dei, & dicit viſionem: *Quàm pulchra tabernacula tua Iacob, tentoria Iſraël, vt valles nemoroſæ, vt horti iuxta fluuios irrigui.* Neſcit Iacob tabernacula vitiorum: ſemper aut domi habitat, aut in tabernaculis Domini virtutum militat. Hic eſt verò animus ſimplex in innocentia, purus munditiâ, non hiſpidus verſutiâ, non piloſus nequitiâ: Gratus in obſequio, fidelis in commiſſo, prouidus in officio, conſtans in incepto; patiens ad contumelias, ſapiens ad placandas iras, cautus ad effugiendas inſidias, diſcretus in regendis gregibus, deuotus in muneribus offerendis, rectus in ſermonibus ordinandis, pronus ad obedientiam, promptus ad reuerentiam, largus ad munificentiam, fortis congrediens cum Angelo, humilis ſuccumbens Deo, inimicis formidabilis, amicis amabilis, plenus in benedictionibus, parcus in maledictionibus. Hic eſt Iacob, maternis machinationibus, paternam præripiens benedictionem, & fraternum euadens furorem. Ioſ. 5. 14. Gen. 3. 7. Ioan. 9. Num. 24. 6. Gen. 27. 8.

Fugiens quoque ad Laban auunculum ſuum in ipſo itinere, ad caput, lapide ſuppoſito: *vidit ſcalam* ad cælum erectam: *vidit Dominum innixum ſcalæ, vidit Angelos aſcendentes & deſcendentes:* & ſurgens de ſomno, ait, *verè Dominus eſt in loco iſto, &c.* Quæ autem ſunt tabernacula Iacob, niſi exercitia animi luctantis & pugnantis contra vitia carnis & ſuggeſtiones Gen. 28. 12.

inimici? tamdiu enim habitat Iacob in tabernaculis, quouſque ſoluantur vincula carnis. Habitans denique anima in corpore, hoſtium circumvallatur multitudine. Aggreditur ſiquidem eam concupiſcentia, ſcutum arripit, ira, lanceam, luxuria, gladium, inuidia, clypeum, temeritas, equum, iactantia, calcaria, impatientia, galeam, ſuperbia. Hæc ſunt tabernacula ſiue caſtra Philiſtinorum, deteſtabilia ſicut tabernacula Cedar. Habet è conuerſo Iacob tabernacula ſua, contecta pellibus arietum rubricatis, ſeu pellibus hyacinthinis, totum ſe mortificans, & ad cælum toto corde conuolans: habet ſaga cilicina, humilitatis ſpiritus, habet cortinas, decem mandatorum, habet in anſulis, concordiam, in circulis aureis, perpetuam claritatem. Habet tabulas ſtantes, per ampliatum cordis deſiderium, animas tendentes ſemper ad Dominum. Habet baſes Prophetarum, vectes quoque Prædicatorum. Habet ſuper hæc omnia, velum de hyacintho, purpura, coccoque bis tincto & byſſo retorta, opere plumario & pulchra varietate contextum, quod eſt cœlum intra quod recipi deſiderat omnis Eccleſia Sanctorum.

Animæ hoſtes.

O Iacob, ecce quàm pulchra tabernacula tua, vtinam & *dilecta*! Quare etenim non eſſent beata, ſi pulchra atque dilecta? Sed fortè ideo nondum dilecta, quia plurimùm adhuc laborioſa, cùm enim fuerint quieta & pulchra, tunc erunt dilecta & beata. Dum verò non ſolum tabernacula, ſed etiam tentoria ſunt, pulchra quidem eatenus ſunt, vt ſpectaculum ſint mundo & Angelis & hominibus, ſed nondum dilecta, quia ſupra modum & ſupra virtutem grauantur, ita vt tædeat eos viuere. Tabernacula itaque ſunt propter peregrinationem, pulchra, propter dilectionem; tentoria, propter mortificationis] extenſionem. *Vt valles nemoroſæ*, propter ſui abiectionem, & ab oculis hominum remotionem: *Vt horti iuxta fluuios irrigui*, propter Fidei & omnium bonorum operum iocundam amœnitatem: *Vt tabernacula quæ fixit Dominus*, propter propoſiti ſtabilitatem, quaſi *cedri propè aquas*, propter contemplationis altitudinem. *Fluet aqua de ſitula eius*, propter Filii de Virgine incarnationem: *Semen eius in aquas multas*, propter Gentium conuerſionem.

Num. 24. 6. Num. 24.

CAPVT XIV.

De Pane Filiorum.

FActa diſtributione ordinis inferioris familiarium, explicandus eſt iam apparatus menſæ filiorum: *quantò* enim *differentiùs præ* omnibus *aliis nomen* Filius *hæreditauit*, tantò cumulariùs glorioſiori priuilegio, lautior & largior apparatus in eius menſa debet apponi. Prima & ampla eſt menſæ huius gratia, qui non ancillaribus officiis diſponitur, ſed ſapientiæ & gratiæ ordinatiſſimis actionibus procuratur. Certè nulla ibi interuenit negligentia, vbi procurationis miniſtra eſt ſapientia. Nullæ ibi offenſæ, vbi miniſterium delegatum eſt gratiæ. Harum altera coquinæ, altera præeſt menſæ. Quod in coquina diſponit Sapientia, hoc in menſa, apponit gratia. Sapientia diſponit coquenda fortiter: Gratia edenda apponit ſuauiter. Salem

Hebr. 1. 4.

infundit Sapientia, ſagimen ſiue oleum Gratia. Abundanter bullire facit ſapientia, quæ temperanter nouit refrigerare gratia. Laborantibus inſtat ſapientia, quieſcentibus adſtat gratia. Sapientia accingit fortitudine lumbos ſuos, gratia ab vbertate ſatietatis, relaxat ſinus ſuos. Meritorum appendit ſapientia labores, præmiorum gratia rependit mercedes: Cuius in fame cœleſtis deſiderii appetitum ampliorem conſiderat ſapientia, huic in menſa conuiuii pleniorem diſcum in remuneratione infert gratia. In ollis ſuis decoquit laborum diuerſa pulmenta ſapientia, in menſis ſuis ſeptem panes gratiarum ſuperponit gratia. De horto denique & irrigatione ſua, ſaniſſima & ſuauiſſima profert ſapientia olera, de apothecis ſuis, panes delicatiſſimos reportat gratia.

Intremus igitur in coquinam, non in veſtitu candido angelicæ vocationis: ſed in ſordidis (videlicet agendæ pœnitentiæ) veſtitûs IESV Sacerdotis magni, quæ per dealbationem gratię baptiſmalis ſeu pœnitentialis, in omni gente & populo, tollentur ab eo & dabitur ei, per innouationem glorificatæ immortalis, cidaris munda; & ſic videamus ollas & pulmenta in ollis ſapientiæ. Duæ ſiquidem ſunt ollæ in coquina ſapientiæ, quæ ſunt duæ tabulæ continentes mandata vitæ. Sunt autem mandata decem, deſcripta in tabulis, quaſi pulmenta minutatim inciſa in ollis, quia præparamentum ſeu reparamentum æternitatis, comparatur ex tabularum mandatis. Ab ollis extrahimus pulmenta, cùm de Tabulis ſumimus mandata. In corde, velut in horto ſuo, excogitauit hæc humanæ ſalutis remedia diuina ſapientia, & quando digito ſuo ſcripſit in Tabulis, tanquam minutatim intercidit in ollis. Coquina eſt mons Syna; filii quibus parantur hæ fercula, filii Iacob ſiue Iſraël, non in carne, ſed in ſpiritu: De his enim dictum eſt in Euangelio, *quia non eſt bonum ſumere panem filiorum, & mittere canibus* Math.
gentium ad manducandum. 15.26.

Menſa filiorum, mens eſt bonorum: domus Synagoga vel Eccleſia: Miniſtri, Angelus & Moyſes. Occidunt autem non reficiunt, legalium præceptorum pulmenta; cum deguſtata fuerint ſine gratia. Sic enim clamant filii Prophetarum ad Helisæum, qui interpretatur, Domini mei ſalus: *mors* 3. Reg.
in olla, vir Dei. At ille iubet infundi Euangelicam farinam & compeſcit lædentem malitiam. 4. 41.
Mortiferum namque eſt etiam in Legis littera, præceptum legalium obſeruantiarum, niſi gratiæ affuerit ſalutare lenimentum. Vbicumque verò ſuperuenerit gratia, omnis ſtatim difficultas propulſatur, ſeu malitia. Certè quanquam docendo, quid facere debeas docuerit ſapientia; aut parum aut malum eſt, niſi interuenerit gratia. Parùm, quia ſcire quid faciendum ſit & non poſſe facere, minus eſt ad vitam: Malum, quia *ſcienti bonum & non facienti, peccatum eſt illi*. A ſapientia igitur doceamur, Iac. 4.
à gratia iuuemur. Doctrinam requiramus à ſapientia, vehiculum à gratia. 17.
Coquat pulmentum ſapientia, condiat gratia.

Hæ ſunt duæ manus tuæ, hæc duo brachia tua IESV; alio redimens nos à malo, alio replens bono, alio mortem deſtruens, alio vitam conferens, alio vincens hoſtem, alio liberans hominem. *Manus tuæ iſtæ fecerunt me*, Pſal.
creando, *& plaſmauerunt me*, redimendo. Altera iſtarum *ſub capite meo*, 118.

ne deficiam; alia amplexetur me, vt viuam; alia mecum laboret, alia ſecum collocet, alia de nocte ſurgat, & *det cibaria ancillis ſuis*; alia prædam domeſticis ſuis; alia *ſtragulatam veſtem*; alia *cingulum tradat Chananæo.* Vtraque ſimul veſtiat duplicibus, vtraque reficiat multiplicibus. *Fortitudo* enim *mea* & gratia mea, *Dominus, & factus eſt mihi in ſalutem.* In manu forti & brachio extento, ollas iam recuruemus, & quid in eis contineatur aſpiciamus & accipiamus. Quod itaque primum ſit mandatum, quaſi pulmentum videamus: *Non habebis Deos alienos coram me, non facies tibi ſculptile, neque ſimilitudinem quæ eſt in cœlo deſuper, & quæ in terra deorſum, nec eorum quæ ſunt in aquis ſubter terram, &c.* Ecce primum mandatum: *Non aſſumes nomen Dei tui in vanum*: ecce & ſecundum: *memento vt diem Sabbati ſanctifices*, ecce tertium: *honora patrem tuum & matrem tuam*, ecce quartum: *non occides*, quintum: *non mœchaberis*, ſextum: *non furtum facies* ſeptimum: *non loqueris contra proximum tuum, falſum teſtimonium*, octauum: *non concupiſces domum proximi tui*, nonum: *non deſiderabis vxorem proximi tui, non ſeruum, non ancillam, non bouem, non aſinum, nec omnia quæ illius ſunt*, decimum.

Exod. 20.

Singula horum, pulmenta ſiue fercula ſunt animarum. Nam nihil neceſſarium prætermiſſum, nihil ſuperfluò additum eſt in his Dominicis decem mandatis. In his anima viuit: ſine his moritur. Vitale eſt, quicquid ex his cum gratia ſumptum fuerit: Ædificium fidei noſtræ his columnis fulcitur, his coloribus depingitur. Si hiſtorialiter iſta intelligas columnæ ſunt, domum erigentes, ſi moraliter colores ſunt, palatium depingentes. In primo itaque mandato moraliter, caueas ſurreptionem; in ſecundo, errorem; in tertio, mundi amorem; in quarto, impietatem; in quinto, credulitatem; in ſexto, fornicationem; in ſeptimo rapacitatem; in octauo, falſitatem; in nono, mundi cupiditatem; in decimo, adulterii cogitationem. Sapientia, his alimentis nutrit paruulos, his vberibus lactat filios, his pulmentis reficit iuuenes ſuos. Habemus itaque pulmenta ſapientiæ, de oleribus herbarum quæ nunquam decidunt, quæramus & panes gratiæ, ſine quibus nulla alia ſufficiunt. In vmbra Legis non ſemel figurantur panes iſti, in Prophetis quoque, non rarò inueniuntur.

Quid loquitur Euangelium, niſi ſeptiformem Spiritum? Lege in Euangelio ſeptem beatitudines, tanquam ſeptem gratiæ panes: Lege in oratione Dominica ſeptem petitiones, lege ſeptem panes de quibus pauit Dominus in deſerto, quatuor millia hominum: lege in Pſalmo ſeptem voces; lege in Iſaïa ſeptem mulieres; lege in eodem ſeptem Spiritus in flore requieſcentes; lege in Apocalypſi Iohannis ſeptem candelabra aurea; lege ſeptem oculos, lege ſeptem cornua Agni; lege in Exodo ſeptem lucernas; lege in Propheta ſeptem oculos in lapide vno; lege ſeptimo die Dominum requieuiſſe; lege ſeptem eſſe Pſalmos Pœnitentiales. Septem quoque lege in hominis compoſitione conuenire qualitates, quatuor in corpore elementa, & in anima tres virtutes; rationalitatem, iraſcibilitatem & concupiſcibilitatem. Adhuc etiam præter hæc, pluriora ſi requieſceris inuenies.

O anima, ſi eſuris gratiam, pulſa ad ianuam! ſi pulſaueris, aperietur ſi petieris.

petieris: dabitur, non ſe abſcondit gratia, non latitando fugit, non in foſſis ſe recondit: præſto eſt, ne quærens fatigeris, occurrit, ne tædio afficiaris; præoccupat, ne conſcientiæ pudore verecunderis, excitat ne pigriteris, portat ne labaris, greſſus regit ne exorbites, paſcit ne in via deficiens præ inopia ægrotes. Docet ſtultum, quia ſapiens; dat intellectum, quia intelligens; præbet conſilium, quia nouit myſteria omnium; confert fortitudinem, quia omnipotens; illuminat ſcientiam, quia mater eſt omnium ſcientiarum; exhibet pietatem, quia mel eſt omnium affectionum; adhibet timorem, quia conſeruatrix eſt omnium bonorum. Quaſi enim quidam cuſtos ſuper innumerabiles gazas; ſic timor in vltimo chariſmatum ponitur ad conſeruandas incomparabiles gratias. Gemma pretioſiſſima pietas; ſed facilè ab impietate ſubripitur, niſi timore cuſtodiatur. Scientia, *ſuper aurum & topazion*; ſed quo melior, eò ab inuidis appetibilior. Fortitudo in multis nundinis non inuenitur, ſed quò rarior, niſi ſtudioſiùs conſeruetur, eò ad rapiendum amabilior. Conſilio quid melius? Sed niſi abſcondatur & ſeruetur; quid vanius? intellectu, in cœlis nihil charius, ſed ſi deprauatus fuerit in homine, quid pernicioſiùs? Sapientia in corde viri, nihil ſublimius, ſed ſi ſenſibus carnis obſcuretur, quid vilius? *Homo*, inquit Pſalmiſta, *comparatus eſt iumentis inſipientibus & ſimilis eſt factus illis.* Melior eſt igitur bona cuſtodia adquiſitorum, quàm impenſa opera adquirendorum.

Timor Dei eſt cuſtodia virtutum.

Pſ. 48. 11.

Habeamus bonas & pulchras gratiarum puellas, ſed ſub cuſtodia diligentiſſimi pædagogi, ſcilicet timoris. Certè, ornata pulchritudo puellæ meæ, appellat concurſum impudicæ turbæ, adulter oſtium ſiue cubiculum obſidet puellæ. Dicit, vt egrediatur, promittit, vt extrahat, lenocinatur, vt pulchritudinem eius aſpiciat. Noli filia Iacob, noli ſine fratribus exire ad mulieres regionis huius, quia *leo eſt in via*; Sychem filius Emor, iuuenis ardens in concupiſcentia tui. Saltem Simeon & Leui, id eſt, timor præſentium & futurorum, pudicitiæ tuæ ſemper adſiſtant protectores & vltores, ne rapiaris, ne capiaris, ne blanditiis delinita, in confuſionem nobilitatis tuæ proſtituaris. Virgo Iſraël, ſi cecideris, Simeon, præſentem; Leui futuram interminant pœnam: Alter habet gladium cominus penetrantem proſtitutæ interiora, quia *iam ſecuris ad radicem arboris poſita eſt*: alter enſe accingitur vtrinque acuto, ſcilicet feriente poſteriora. Vnde, *percuſſit eos in poſteriora, opprobrium ſempiternum dedit illis.* Timor itaque, tanquam auctoritate Tutoris, pupillæ ſuæ diligentiam adhibeat, ne in aliquo lædatur, ne damno afficiatur, ne procacitate alicuius contaminetur.

Math. 3. 10.

Pſ. 77. 66.

CAPVT XV.

De Pane ſeruorum

QVi facit peccatum, ſeruus eſt peccati; ærumna huius ſæculi, panis eſt ſerui; tamdiù autem durat hic panis quamdiù non *præterit figura huius mundi: vanitati, enim*, ait Apoſtolus, *Creatura ſubiecta eſt non volens ſed propter eum qui ſubiecit eam in ſpe, quia & ipſa Creatura liberabitur à*

Ioan. 8. 34.

Rom. 8. 20.

ſeruitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei. Ex ſententia iuſti Iudicis, collum ſuperbi peccatoris religatur in hoc ſæculo, ſub iugo periculoſæ vanitatis. Primitiæ namque ſtipendiorum originalis & actualis peccati, ſunt retia inextricabilis vanitatis, grauis autem vſquequaque eſt vanitas, quam non leuigat ſanctitas. Incuruat enim oculum rationis ad inferiora, & ſuſpicere ſurſum negat oculum contemplationis ad ſuperiora. Meminit ſeruus iſte antiquos libertatis diſcurſus, cibaria ſuſpirat Angelica, gratiſſimi aëris commutata deplorat ampliſſima ſpatia. Spinas portat in ſpinam defixas, ſagittas ſentit natantes per viſcerum medullas. Dorſum ſuum à peſſimis ſuper fabricationibus recuruatum gemit & præcordiis palpitantibus abyſſum miſeriarum ſe iam abſorbere cernit.

Seruitus peccati, quàm ſit grauis.

Omni deſolatione conſolatio durior, cibus vniuerſis jejuniis auſterior, veſtis nuditate aſperior. Indignatur magis de tali ſeruitute, quàm de ſeruitute; eſt enim ſeruitus peccati, ſeruitutum ſeruitus. Seruus namque peccati, ſeruus eſt tot dominorum, quot vitiorum. Imperant ei vitia, non domini, ſed tyranni; non beniuoli ſed inimici. Præſunt, ſed ſine vtilitate imperant, ſed ſine miſeratione; mandant, ſed ſine diſcretione; conregnant ſuper vno, ſed cum diſſenſione. Quiſque ſi obtemperatum ſibi non fuerit, latus miſerum ſanguinat, ſi obtemperatum necat; ſub his domninis vita nequior, mors melior, ſi tamen non amarior. Si enim ſeruus petat panem, accipit lapidem; ſi piſcem, ſerpentem; ſi eſcam, viperam; ſi vinum, venenum. Rixantur frequenter, quis oculum, quis manum, quis pedem, quis aliud quodlibet membrum ſerui vendicans ſibi abſcindat. Se in oculis regnaſſe luxuria allegat; voracitas in gula, mendacium in lingua, crudelitas in manibus, leuitas in pedibus, in auribus vanitas. E contrario, curioſitas, oculum, gulam inobedientia, ſuſurrium linguam, manus auaritia, pedes intemperantia aures, iniuſtitia vendicant.

Peccati regnũ quale ſit.

Mallem non habere membra, quàm tot ſuppliciorum pendere vectigalia! Inclementiùs nihil hac exactione, vbi ſolutum ſemper repetitur, innouata cum cruciatibus repetitione. Excitando ad malum, non ſatiatur luxuria, expetendo ad ſupplicium, non finitur miſeria. Imples luxuriam, & adhuc eſurit, ſuſtines pœnam, & adhuc creſcit. Quia vitium non extinxiſti flammam inextinguibilem tibi infelix ſuccendiſti. Bellandum proinde, imò rebellandum, aduerſus phalangas vitiorum, ne patiaris ſine fine tam execrabile ſuper te imperium dæmonum. Quære ergo judicem, exere cauſam, poſtula judicium, aduocatum implora, expone iujuriam, refer ſententiam, agnoſce Dominum, abdica tyranni principatum. Adeſt jam judex, poſitum eſt tribunal, circumſtant Senatores, profligant ligatores, more ſuo percurrant allegationes. Serue, dic, age *Seruus.*

Peccatoris cauſæ dictio ante Dei tribunal.

Æquitatis judex & rector iuſtiſſime apud te, cauſarum veritas, non lenocinii pendantur blandimenta, falſitatem deteſtaris, calumniam aſpernaris & temeritatem ſiue mendacia præuaricatorum punis. Sola oratio veridica, non phalerata, aures tuas penetrat. Iam enim aduerſarius mendax & pater eius non ſemel redargutus de mendacio, adhuc tamen ſpirat & ſperat præſumptuoſus in eodem fallaciæ artificio. Me autem tam reuerentia

tuæ auctoritatis, quàm amor veritatis, à præſumptione fallendi cohibet. Rogo, hæc oratio mea non reputetur arrogantia, quam exprimit malorum perpeſſorum, non morum peruerſorum intolerabilis patientia. O Domine miſerator & miſericors, intende animæ meæ, libera eam propter inimicos meos eripe me. Ecce enim narrabo mira, ſed mirabilia, vera, ſed ſeuera.

Cùm nondum aliquid egiſſem boni vel mali præoccuparunt me iſti ſeductores; circundederunt me & *vulnerauerunt me*: tulerunt à me lumen oculorum meorum, pedes meos ſupplantauerunt, foderunt manus meas, & oſſa mea contriuerunt. Adhuc plagæ recentes, adhuc præ manibus cruor, adhuc liuor præ oculis, adhuc plaga tumens, adhuc infixæ ſagittæ. Vide Domine & conſidera, ſi eſt dolor ſicut dolor meus. Quare ergo non vindicas ſanguinem meum Saluator meus? quare non vindicas me de aduerſario meo? quare in regno potentiæ tuæ talia præſumuntur? quare in regno iuſtitiæ iniuſtitia tam effrenatè debacchatur? audacia iſta aduerſariorum, certè ſi proſperata fuerit, alium quam me poſt hæc tentabit. Certè niſi cenſurâ judicii tui, poteſtas tam iniqua recluſa fuerit, ipſe tuum ſolium, Domine mi, infeſtare audebit. Vide Domine & conſidera, quomodo tanquam leo paratus ad prædam ſic rugit. Iam eximit de pharetra ſagittas, jam intorquet mendaciorum iacula, ſed obſtrue, obſecro os loquentis iniqua. Iudica cauſam meam Domine, defenſor vitæ meæ. Nolo Domine, nolo multiplicare loqui, quia tuum ſcire meum præcurrit narrare. Tandem de vultu tuo iudicium meum prodeat, oculi tui videant æquitates. Ad hæc Iudex, dicat & Aduerſarius ſi quid habet. *Aduerſarius*:

Miror, te ſerui mei peſſimi adulatoris ineptias tamdiù ſuſtinuiſſe; cur enim auditur in judicio qui facilè poteſt argui de perjurio? reprobari denique poteſt duplici argumento, tam ingratitudinis, quàm perjurii. Nam aduerſus te creatorem ſuum, ingratus præuaricando exitit, contra me emptorem ſe ſubtrahendo, infidelis. Nam vtrumque fecit & te contempſit, & mihi ſeipſum vendidit. Conſumpſit quoque pecuniam meam, mores meos induit, frequenter me per idololatriam inuocauit per innumerabiles dies & menſes & annos; non niſi vſibus meis; in mendacio, in periurio, in fornicatione, in furto, in ebrietate, in immunditia, in elatione, in inuidia, in gula, in auaritia vixit. Fortè nunc, quia debitum exigo, calumniæ arguor. Eſt ne juſtum, vt amittam quem tali titulo & tanto tempore poſſideo? Seruus nequam, ex ore proprio juſtè condemnatur; nam meum ſe ab vtero matris teſtatur: Stabo igitur & ipſe ſententiæ. *Seruus*: Dæmonis ante Chr. tribunal Actio coram peccatorem.

Principium verborum tuorum, Sathan peſſime falſitas. Non ſum ſeruus diaboli, ſed Dei, non ſum peſſimus adulator, ſed veri relator; non meas ineptias, ſed tuas ſæuitias ſum locutus. Lęſum me equidem tam facilitate minoris ætatis, quàm calliditate tui doli non abnego, vtroque verò caſu lapſus, & facilitate videlicet ætatis & odio fraudis, à benigniſſimo & æquiſſimo Iudice peto in integrum reſtitui. Quia verò dolo me ſeduxiſti vt tuam mutuò acciperem pecuniam contra interdictum perpetuum, volo vt reſciſſo contractu non teneat, quia dolus cauſam dedit contractui. Non currit autem in hoc contractu præſcriptio, lege diuina vetante & indulgentiam

Vu ij

CAPVT XVI.

De pane Mercenariorum.

PIctor ille, cuius ſedes cœlum, cuius ſcabellum terra, cuius albi & optimi colores bonum natiuum, cuius nigri & tetriores voluntas rationalis deficiens à bono principio in finem teterrimum, cuius palatium cœli cœlorum, cuius ſecretarium eſt quod præ omni intellectu & cogitatione eſt excellentiſſimum, tam mirabiliter quàm ſapienter ordinationem ſuam diſponens, priùs in Eccleſia inſtituit Patriarchas & Prophetas, *deinde Apoſtolos & Euangeliſtas*, poſtea Doctores & Paſtores bonos, ad vltimum etiam ſeruos & mercenarios, ad vtilitatem familiæ ſuæ habere non recuſauit. Vt autem nulla in pictura abuſio videtur ſi poſt album etiam ſubniger color ſupponitur, ſimiliter ſi cum bonis Apoſtolis, peſſimus proditor Iudas inuenitur, vel ſathan cum filiis Dei adſit, conſideratâ patientiâ Dei, ſine ſtupore ſuſcipitur. Mercenarius eſt qui Deo non pro Deo ſeruit: mercenarius eſt, qui occaſione non veritate CHRISTVM adnunciat. Mercenarius eſt, qui *quæ ſua ſunt non quæ IESV CHRISTI*, quærit. Huius panis eſt ſapientia carnis, ſeu commoditas temporalis. Hic non comedit panem ſimilaginis filiorum, non hordeaceum ſeruorum, ſed panem porcorum furfuris, ſiue palearum. Filius enim granum gratiæ, ſeruus ſtipulam litteræ, ſed mercenarius, accipit paleam ſæcularis Philoſophiæ vel gloriæ. Filius in ſententiis, ſeruus in ſentibus, mercenarius ſub ſentibus degit. Moyſes filium, populus Iſraël ſeruum, Heliab cognatus Moyſi, mercenarium ſignificant. In Numeris enim legitur quod rogauit Moyſes hunc Heliab, vt eos duceret per deſertum dicens: *veni nobiſcum vt benefaciamus tibi, quia promiſit Dominus bona Iſraeli.* Cumque ille reſpondiſſet, *non vadam, ſed reuertar ad terram meam de qua natus ſum: noli*, inquit Moyſes, *relinquere nos, tu enim noſti in quibus locis per deſertum caſtra apponere debeamus, & eris ductor noſter, cumque nobiſcum veneris, quicquid ex opibus quas Dominus daturus eſt nobis, dabimus tibi.*

[Marginal notes: Epheſ. 4. 11. — Mercenarij ſpiritualis multiplex deſinitio. — Phil. 2. 21. — Num. 10. 29.]

Aſpirant plerique ad prælationem non vt alios ducant ſed vt ſeducant, non vt iam oſtendant ſed vt offendiculum ponant: Hi malitiâ pleni ſunt. Plerique quidem oſtendunt ſemitam, ſed ſedentes præmonent facienda, nihil tamen facientes: Hos poſſidet pigra negligentia. Alii lucrum temporale tantummodo neglecta commiſſorum ſalute, in ſublimatione culminis ſui cupiunt: Hos trahit auaritia. Alii bona docent, aliquando honeſta comparant, ſed non bene ſed non caſtè, quia non pro Deo hoc faciunt, ſed pro vana gloria: hos nominat Dominus hypocritas & mercenarios. Intende hypocritam. Oculum attendit hypocrita, non Deum, faciem, non fidem, pecuniam non gratiam. Non fruitur Deo, ſed vtitur tanquam nummo, & nummo fruitur tanquam Deo. Deo emit mundum, Fide nummum, religione ſæculum, lacrymis vinum, ieiuniis conuiuium; cilicio linum, ſilentio plauſus hominum. Mirabile dictu! latet iſte vt appareat, tacet vt audiatur; non ſequitur, vt conſequatur, recedit, vt præcedat, fugit vt apprehendat

[Marginal notes: Mercenariorũ ſpiritalium plura genera. — Præclarè in hypocritas & politicos.]

plorat vt rideat, ieiunat vt ſatietur. Sic *Cancer ſerpit*, ſic obliquando anfractus ſuos vulpis fraudulenta incedit. Excubat iſte ad templum ſanctæ vanæ gloriæ, & ſolemnes vigilias celebrat ſanctiſſimæ auaritiæ. Sic enim orat: Deus da mihi honorem illum, pecuniam illam, gloriam illam! Commendantur verò orationes iſtæ multa falſarum lacrymarum effuſione & corporis extenuatione.

Hypocrytarũ orationes.

Potitur fortè aliquando effectu petitionum ſuarum; ſed tunc quid? Commutantur vigiliæ in ſoporem continuum, abſtinentia in comeſſationem aſſiduam, fletus in cachinnum, ſilentium, in multiloquium, mœror in ſubſannationem. Reuera *oculi* huius *ad Dominum* non ſemper, ſed temporariè donec miſereatur eius. Nam etſi in germine, quaſi vitis hypocrita floreat: labruſcam tamen facit non vuas. Verè ſimulachrum nefandum optimis coloribus fucatum, & peſſima rubigine plenum! Polita enim falſitas, penè ſuperat in oculis inſipientium, ficta ſimilitudine, veritatem contentam nuda ſimplicitate. Elaboratum quoque mendacium, foliis ficulneis ſiue tunicis pelliceis rectum, pompa ambitioſiori gloriatur, quam ſimplex verum: Virtus verò, in occultis ſuis pretioſior, emendicatis recuſat obfuſcari nitoribus. Pudet eam alienis onerari magis quam honorari ſplendoribus. Nuda formoſior eſt; aperta, decentior, intuita coruſcis luminibus pulchrior, repetita iterum iterumque appetibilior. Planè ad hoc ſolùm veſtitur, ne intemperanter contemplata, oculorum lippitudo reuerberetur. Tactum molliorem aſpernatur, blandimentis lenocinantium exaſperatur, repudiat ſimulatorem, hypocritam anathematizat, neſcit mercenarium, non reclinat caput in ſinu meretricio, ſed in reclinatorio aureo. Luce luſtrata, potiùs ipſam illuſtrat quàm ab ipſa illuſtretur. Virtus brauium eſt agonizantium, triumphantium palma, ſceptrum repugnantium, corona Sanctorum, Deitatis inſtrumentum. *Hæc* nunquam ſeneſcit, ſed augmento temporis proficiens adoleſcit.

Gen. 3.

Pudendũ eſt, alienis honorari ſplendoribus.

Veritas fucum non patitur.

CAPVT XVII.

De pane ſubcinericio.

Oſee. 7. 8.

DE pane ſubcinericio iam tractandum eſt: ac primùm qui ſint cineres panem operientes, & quid ſit, panem contectum cineribus (iuxta Prophetam) non reuerſari, explanandum eſt; quis etiam ignis & in qua materia cinerem conficiat inueſtigandum eſt. Vt planiùs autem & compendioſiùs ſummam huius rei prælibemus, ignem eſſe dicimus concupiſcentiam, materiam animam; cinerem mortalitatem; panem hominem, panem verſatum hominem in peccatis lapſum; panem non reuerſatum & ſubcinericium, hominem peccato mortali aggrauatum, nec per pœnitentiam releuatum. Dicimus etiam legem Moyſi panem ſubcinericium eſſe, quæ dum carnaliter intelligitur quaſi cinere operitur, nec eatenus reuerſatur, quouſque velamen ignorantiæ conuerſis ad Dominum auferatur. Dicimus & animam ſæcularibus negotiis occupatam, panem eſſe ſubcinericium: vt enim cinis excæcat oculos corporis, ſic curioſitas obnubilat viſum rationis ſeu

Rerum ſæcularium cogita-

contemplationis. Inſpiciamus ergo, quo ſufflante ignis in flammam erupit & quid vorauerit & quatenus, videlicet vſque ad cineres mortalitatis: quis denique panem cineri ſuppoſuerit, ſcilicet Deus in ſententia æternæ maledictionis. Nam donec atteratur hoc mortalitatis opertorium, à tineis quotidiè corroſum & à vermibus conſciſſum, cinis noſtræ mortalitatis non releuabitur & panis non reuerſabitur. ius impedit contéplationem.

Supponitur itaque quanquam nolens panis cineri, dum ſubiacet homo naturaliter vanitati & mortalitati. Naturaliter autem dixerim hominem ſubiacere mortalitati, non ex infirmitate creationis ſed ex pœna tranſgreſſionis. Nam poſſe non mori habuit ex creatione, mori verò ineuitabiliter, habet ex præuaricatione. Expandit autem ramos ſuos & propagines ſuas, ab Adam primo vſque ad vltimum in carne futurum hominem, hæc præuaricatio: *operuitque montes*, id eſt, prioris æui homines, *vmbra eius*, quæ eſt mortalitas, *& arbuſta eius* quæ eſt paſſio mortalitatis, cedros Dei, id eſt, Apoſtolos CHRISTI. Adam enim cum omnibus patribus qui fuerunt ante diluuium, licet prolixioris vitæ fuerint, quaſi in ſuperiori vertice temporis, tamen mortui ſunt. Apoſtoli quoque in plenitudine temporis, licet ſanguine Agni redempti, licet cùm CHRISTO reſuſcitati, licet vitæ æternæ participes effecti, tamen mortui ſunt. *Quis eſt* enim *homo qui viuet & non videbit mortem*? Nam etiam *Domini* IESV *exitus mortis*: nec mirum ſi morimur, qui cum peccato naſcimur, nam *natura omnes* (vt ait Apoſtolus) *filii iræ ſumus*. Cùm enim Filius gratiæ nihil debens morti, tamen debitum moriendo pro debitorum ſuſcepta conditione ſoluit, qua ratione mortis nexus effugere filius iræ poterit? Nonne pro ſemetipſo ſoluere cenſum mortis debuit? Hoc autem eſt debitum, vt homo cinere operiatur mortalitatis, quouſque à peccato & pœna peccati prorſus liberetur. Quomodo dicatur homo natura mortalis. Pſal. 79. 11. Pſal. 88. 49. Iſai. 67. 21. Epheſ. 2. 3.

Simul autem in fine, *& cœlum reuoluetur & terra renouabitur*, & homo reuerſabitur. Cœlum quidem reuoluetur, quia ab officio huius adminiſtrationis abſolutum, nubes, tenebras & tempeſtates ultra nullas patietur. Sereniſſima proinde tranquillitate & amœnitate perpetua vernabit hoc quoque aërium innouatum cœlum in tremendo Aduentu, quod interim multis iniuriatur concuſſionibus & ſpiritualium nequitiarum fœdatur malignitatibus. *Terra* quoque ſalſuginis à ſanguine & pollutione *inhabitantium in ea*, igneis vaporibus purificata, gloriæ & deliciis deinceps comparabitur & denuo, vt in antiquitate ſæculorum fuerat, terra pacis & vitæ nominabitur. Tunc homo de ſepulchro vocabitur, tunc de ſiniſtro latere in dextrum conuertetur: tunc *quod ſeminatum fuerat in corruptione, ſurget in incorruptionem, quod ſeminatum erat in ignobilitate, ſurget in gloriam, quod ſeminatum fuerat in infirmitate, ſurget in virtutem*. Cùm itaque venerit commutatio talis tunc fiet reuerſatio: tunc (inquam) panis ſubcinericius reuerſabitur, quia omnis homo reſuſcitabitur. Sed vnde cinis tam durus tam vilis, tam odioſus? Durus, propter aſperitatem paſſionum; vilis, propter abominationem vitiorum; odioſus, propter exaggerationem. Durus in morte, vilis in natiuitate, odioſus in myſteriis *huius vitæ. Vilis propter 1. Cor. 15. 42. * Fortè miniſterijs.

culpam, durus propter pœnitentiam, odioſius propter pœnam.

Vnde (inquam) cinis niſi ab igne, vnde ignis niſi à ſerpente? Et quid ignis cinerem faciens; niſi concupiſcentia mortem gignens? *Concupiſcentia*
Iac. 1. 15. enim *cum conceperit, parit peccatum, peccatum verò cum conſummatum fuerit, generat mortem.* Vt enim ignis vorans, penè omnia vſque ad cineres conſumit ſic ignis concupiſcentiæ animam quam tentando tetigerit vrit, quam in conſenſum trahendo præcipitauerit comburit; quam in fornacem operis recluſerit, in cineris combuſtionem conuertit. Lingua viperea, in animam Euæ, hunc ignem, ſuggerendo vetitum accendit, pomum oſtendendo, afflauit, immortalitatem promittendo conflagrauit, ac demum in peccatum inducendo combuſſit, & promulgata ſententia mortalitatis in cinerem redegit. Hoc cinere non ſolùm tegitur, ſed etiam ſepelitur omnis præuaricatorum progenies: hoc (inquam) cinere, omnis peccans conſpergitur, cibatur, ſepelitur. Conſpergitur originaliter reus; cibatur actualiter malus, ſepelitur interminabiliter damnatus. Neque poſt mortem, miſeratione Dei à pœnalibus flammis ereptus reuerſatur, qui ante mortem confeſſionis & pœnitentię conuerſione, aſpiratione miſericordiſſimi Creatoris non reuerſatur. Ecce, Diues ille purpuratus, quia verſatus in conuiuio, non
Luc. 16. fuit reuerſatus eleemoſynæ beneficio, *ſepultus* tandem *in inferno*, reuerſari non meruit vel vno aquæ ſtillicidio: Lazarus verò, quia paupertate, vlcere & fame eſt reuerſatus, in ſinum Abrahæ ab Angelis eſt ſubleuatus.

Iob equidem decies, in camino tentationis ſuæ, cinere percuſſionis opertus; reuerſatus eſt, vt ipſe teſtatur ad amicos ſuos loquens: *en* (inquit) *decies confunditis me*! & rurſum, *verſa eſt in luctum cithara mea, & orga-*
Iob. 19. 3. *num meum in vocem flentium.* E contrario, Pharao manu Domini, propter cordis ſui grauedinem, quamuis decies motus, nequaquam tamen eſt reuerſatus. Primò enim conuertit aquas eius in ſanguinem & non eſt reuerſatus à duritia: ſecundò ranas in penetralibus eorum multiplica-
Exod. 8. uit nec ſic reuerſauit: tertiò Ciniphes muſculas ſæuiſſimas quæ morſu vrente in æſtate capillis hominum inferuntur produxit: quartò muſcas caninas, alumnas putredinis, vermium matres adduxit, nec emolliuit cor Pharaonis,
Ciniphes Ægyptij. quintò iumenta eorum occidit & cor lapideum inſenſibile ſtetit: ſextò tollentes Aaron & Moyſes manus plenas cineris de camino, ſparſit Moyſes in cœlo coram Pharaone & ecce, vlcera & veſicæ turgentes in vniuerſa terra Ægypti, nec tamen ab oppreſſione peſtilentiæ ſuæ reuerſari potuit: ſeptimò in grandine cuncta quæ fuerunt in agro vaſtauit, nec de vaſtatione ſua cor induratum reuocauit: octauò Locuſta venit, & quicquid reſidui erat à grandine corroſit, nec à loco iniquitatis ſuæ, emortuum cor commouit. Nonò, horribiles tenebræ factæ ſunt in vniuerſa terra Ægypti, ita vt tribus diebus nemo videret fratrem ſuum, nec ſe moueret de loco in quo erat, nec illuminari potuit cor à malitia excæcatum. Ad extremum, decimò percuſſit omne primogenitum Ægyptiorum, & tunc licet motus & commotus vehementer fuerit, non tamen ad pœnitentiam ſeu fidem reuerſus vel reuerſatus eſt.

Cor homi- O quàm ponderoſum, quàm graue ad leuandum ſeu reuelandum cor hominis!

minis! Laborat manus Omnipotens eripere, nec liberat, verbis præmonet & verberibus vrget, nec tamen de fouea ſua beſtiam ſæuientem extrahere præualet. O quam pia manus Dei, quæ ideo verberat miſericorditer ne puniat crudeliter, ideo flagellat temporaliter ne conflet æternaliter! Piè nunc ſæuit vt impios ad pietatem conuertat & impietatem malorum ad iuſtitiam bonorum reflectat! *Quis* enim *ſcit* (vt ait Propheta) *ſi conuertatur & ignoſcat Deus, & relinquat poſt ſe benedictionem*? Conuertamur igitur & reuertamur quaſi reuerſati ad Dominum Deum noſtrum, *quia benignus & miſericors eſt, & præſtabilis ſuper malitia.* O quanti Sanctorum priùs verſati & etiam auerſati, poſteà mirabiliter ſunt reuerſi & reuerſati: Ecce Dauid *impulſus euerſus* eſt *vt caderet*, & cum adulterio coniungens homicidium, penè deuolutus eſt in infernum: hinc enim ait, *Niſi Dominus adiuuiſſet me, paulò minùs habitaſſet in inferno anima mea.* Sed manu fortis, quid fecit? quomodo ſe reuerſauit? Statim certè vulneri ſuo manus appoſuit, & medico curandum humiliter & fideliter, tam celerrimè quàm celeberrimè confitendo peccatum expoſuit. *Peccaui* (inquit) *Domino*: Ecce quem verſauerat concupiſcentia, ad conſenſum trahendo, confeſſio & pœnitentia reuerſat, peccatum indulgendo.

nis difficillime mouetur ad pœnitentiã: Dei pia ſæuities in homine. Ioel. 2. 14. Pſalm. 93. 14. Dauidis pœnitẽtia. 2. Reg. 12.

Malum equidem eſt verſari, ſed peſſimum eſt non reuerſari: Vulneratur qui verſatur, curatur, qui reuerſatur: verſatur fugiens; reuerſatur rediens. Probrum eſt verſari, ſed opprobrium non reuerſari. Diabolus me verſat, ſed CHRISTVS me reuerſat. Malè verſat diabolus quia in mortem, bene reuerſat CHRISTVS quia in vitam, in infernum verſat diabolus, in Paradiſum reuerſat CHRISTVS, in deſperationem verſat diabolus, in ſpem viuam reuerſat CHRISTVS. Impatientia quoque verſat, ſed patientia reuerſat. Non bene decoquitur panis ſemel verſatus, niſi frequenter fuerit reuerſatus, obfuſcatur ſuperiecto cinere vna facies panis non reuerſati crudeſcit alia, remouendus cinis, & reuerſandus eſt panis, vt cor tollatur à terra & illuſtretur à gratia. *Nunquid* enim *qui cadit, non adiicit vt reſurgat*? Nam CHRISTVS, vt quid *mortuus eſt* niſi *propter peccata noſtra*, aut *reſurrexit* niſi *propter iuſtificationem noſtram*? Elapſa quidem (ô anima) de manubrio iuſtitiæ, per peccatum præuaricationis *in limo profundi* voluebaris: ſed ecce CHRISTVS, de manubrio corporis animam ſuam poſt te, non perſequendum non demergendum ſed redimendum emiſit. Venit vſque ad abyſſum pœnarum, quò te perduxerat abyſſus vitiorum. Protulit lignum vt enatares, porrexit manum vt euaderes: de pœnis in quibus verſabaris, reuocauit te ad pœnitentiam quam auerſabaris.

Rom. 24. 25. Pſ. 18. 3.

Ecce, quare mortuus eſt CHRISTVS: videlicet vt mortuus, mortuum reſuſcitaret. Sed quare reſurrexit? Certè vt viuens mortuum reſuſcitaret; certè vt ferrum noſtrum ad ſuum manubrium reduceret, certe vt ſecum corpora Sanctorum reſuſcitaret; certè vt viam reuerſionis & formam reuerſationis edoceret. O peccator ſi ſub Pilato (qui interpretatur os malleatoris) paſſus es cum capite, animæ diſtractionem & condemnationem, confixionem, irriſionem, aceti deguſtationem, crucis ſuſpenſionem, ſpiritus emiſſionem vel potiùs amiſſionem, ad inferos deſcenſionem; cur non

& reſurrectionem? cur non vitæ manifeſtationem? cur non clauorum & lanceæ offenſionem? cur non nouæ vitæ commutationem? cur non denique imitaris glorioſam aſcenſionem? Sed quis animam vendidit? imò, imò IESV proditor quis fuit? *homo vnanimis dux* eius, *& notus* eius, *qui ſimul* cum eo *dulces capiebat cibos.*

Concupiſcentia carnis, prodit animā. Matth. 28. Iudic. 16. 5. 2. Reg. 17. Paſſionis Chriſti ad animæ à dæmone vexationem, myſtica accommodoatio.

O anima mea! vnanimis tuus qui dormit in ſinu tuo, caro videlicet tua & os corpus tuum, triginta argenteis appendit pretium tuæ æſtimationis: dum vt impleat concupiſcentiam carnis, concupiſcentiam oculorum & ſuperbiam vitæ, velut terdenos argenteos lucrum auaritiæ ſuæ reputat diſpendium animæ. Sicut Iudas IESVM, Iudæis: ſicut Dalila, Sanſonem Philiſtiim: ſicut Abſalom, Dauid patrem ſuum affligendum tradunt: ſic te malignis ſpiritibus prodit carnalis concupiſcentia vt perdat vitam, vt fortiſſimum eneruet, vt de ſolio regni regem & patrem ſuum depellat. Denique Pilato traderis ad crucifigendum cum ſathanæ condemnatis ad puniendum. Hic te flagellis & ſcorpionibus cædit, cùm præſentibus & futuris pœnis affligit: Clauis ſuis manus tendit & pedes configit, cùm affectus & operationes tuas aculeis concupiſcentiarum illicitarum compungit. Coſtarum & viſcerum interiora lanceâ ſuâ transfigit, cùm malorum tuorum verecundiam tollens gloriandum in malis perſuaſerit. Ad extremum in cruce ſuſpendit cùm tam in malitia quàm in pœna ſpiritualibus nequitiis conſortem efficit. Qui enim deſperat de pœnitentia, quaſi pendens deſperat de vita. Huiuſmodi anima in inferno ſepelitur, & cum iniquis dæmonibus reputatur.

Sic proceſſeras, imò exceſſeras anima & niſi ad tenebras tuas, IESVS miſericorditer acceſſiſſet, tu ſemper miſerabiliter diſceſſiſſes & nunquam ad lucem veram rediiſſes! Igitur acceſſit & excepit plagas tuas in corpore ſuo, vt de plagis ſui corporis plagas ſanaret tuę mentis. Pręceſſiſti quidem ad mortem ſiue ad plagas Dominum tuum, ſed ſequere ad vitā redemptorem tuum! Si non eſt dedignatus venire poſt te vſque ad ſterquilinium tuum, cur declinas illum ſequi ad cœlum ſuum? Sequere iam reſurgentem quia ſecutus eſt te morientem! Verſatum ſecutus eſt ſed ſubſequendus eſt à reuerſato. Primò itaque *ſurge à mortuis*, deſerendo peccata, appare viuentibus, confitendo Prælatis mala tua. Oſtende deinde loca clauorum, oſtende quomodo latus ſit perforatum, age pœnitentiam, renoua vitam vt vltra non moriaris peccato, ſicut *CHRISTVS reſurgens ex mortuis iam non moritur, mors illi vltra non dominabitur.* Tandem cœlum conſcende, vt ſedeas ad dexteram Patris; raptus per contemplationem & infixus in cœleſtibus per dilectionem. Ecce quàm malum eſt verſari, ſed quàm iocundum eſt reuerſari!

Rom. 69.

CAPVT XVIII.

De pane multarum ſpecierum ex Ezechiele Propheta.

Ezech. 4. 9.

AD Ezechielem de confectione panis, qui de multis & diuerſis efficitur ſpeciebus, loquitur Dominus ſic: *Et tu*, inquit, *ſume tibi frumentum & herdeum & fabam & lentem, & millium & viciam & mittes ea in vas*

vnum, & facies tibi panes numero dierum quibus dormies ſuper latus tuum, & nonaginta diebus comedes illud. Quantò panis iſte inuſitatior, tantò de illo expoſitio difficilior. De frumento quidem & hordeo panes fieri, non eſt mirum quia conſuetum: Ex faba vero & lente, & millio & vicia non panes ſed pulmenta ſibi homines faciunt: nec ea tunc quoque commiſcere ſed ſeparare conſueuerunt, vt fabam ſeparatim & lentem ſeparatim, & ſic de cæteris ſingulis ſeparatim refectionem habeant. Quid ergo ex tam diſſimili ſpecierum genere, iubente Domino, commixtio facta innuit, niſi fortè quod populus ille cuius prædicator hoc agebat, naturalem ſenſum humanæ mentis cum irrationalium pecudum animalitate prauè viuendo confuderat? hic enim præuaricator erat, tam naturalis quàm ſcriptæ legis, hic, inquam, vngulam ſecundùm legem non findebat, quia non rectè diuidebat, quia *pretioſum à vili non* ſeparabat, quia ſcoriam ab argento non ſecernebat, quia aquam vino immiſcebat, denique non in charitate manebat, in qua pendet omnis ordo, ſed in captiuitate carnis & animæ exulabat, in qua ſolus eſt error & horror. Leuit. 11. 3. Hier. 15. 19.

Planè horrenda & abolenda commixtio fidei & infidelitatis, tenebrarum & lucis, vitæ & mortis, boni & mali. Cùm Creatorem adorat quis *in ſpiritu & veritate*, habet frumentum, cùm pro temporalibus ſeruit Deo, hordeum cùm de diuitijs ſuis ſiue gloria, ſiue ſcientia ſæculari inflatur fabam; cùm gloriam incorruptibilis Dei, in ſimilitudinem hominis corruptibilis commutando hebetatur, lenticulam, cùm ſupra quàm decet ſubtilia de Deo inueſtigando euaneſcit; millium, cùm non intelligendo, ſe ad imaginem Dei factum iumentis inſipientibus comparatur, viciam ſiue auenam. Anima verò ſiue populus tam inconſtantis propoſiti tam varii conſilii, tam lubrici ordinis, pro confuſione quæ in eius verſatur mente ordinata paſcitur refectione. Vt enim incompoſitum habitum ſui cordis aduertat; parat in oculis eius, Prædicator inuſitatam confectionem (ne dicam refectionem) neſcio, panis an leguminis, aut ſimul panis & leguminis. *Mittes ea*, inquit Dominus, *in vas vnum.* Vas vnum in quo reponitur incomprehenſibilis varietas tam cogitationum quam affectionum ſiue bonarum ſiue malarum; cor humanum eſt. Et bene mitti iubentur in vas vnum: quia omnia hominis bona & mala recipit ſiue concipit cor vnum. Eſt enim receptibile iuſtitiæ & iniuſtitiæ, veritatis & falſitatis, religionis & ſuperſtitionis, odii & amoris. *Et facies tibi panes, numero dierum quibus dormies ſuper latus tuum.* Pręceptum fuerat Prophetæ, vt dormiret ſuper latus ſiniſtrum, & poſtea vt dormiret ſuper latus dextrum: animaduertendum igitur, vtrumque latus quid ſignificet, & quis dormiat ſuper ſiniſtrum, quiſve ſuper dextrum. Duo igitur ſunt in quibus vel ad bonum, vel ad malum dilatatur cor, charitas ſcilicet & cupiditas. Charitas eſt latus dextrum, cupiditas eſt latus ſiniſtrum. Dormit autem in dextro latere; cuius cor dilatatur in charitate. In ſiniſtro verò dormit, qui fræna ſuæ cupiditatis in auaritiam vſquequaque porrigit. Siue autem in dextro, ſiue in ſiniſtro dormias, panes tibi numero dierum quibus dormies, facies vt ſiue æternitatis gloriam, ſiue præſentem & momentaneam delectationem appetas; panes virtutum aut vitiorum promerendo in diem bonorum vel in

Horrēda eſt cōmixtio fidei & infidelitatis.

Ioan. 4.

Cor humanū, bona & mala recipit.

diem malorum tibi in pręſenti via conſtituas.

Vt verò æterna eſt gloria iuſtorum, ſic infinita ſupplicia malorum, & vt habent ſingula piorum opera dignam pro meritis remunerationem, ſic reprobi pro numero & modo malorum ſuorum, æternam ſuſtinent damnationem. Intelligitur quoque Sacramentum Baptiſmatis, vas vnum in quo filius hominis indifferenter congregat bonos & malos, tanquam fruges diuerſorum ordinum. In vno enim vaſe regenerantis Baptiſmi, diuina conſecratio inſertum quodcumque hominum genus, quaſi frugum & leguminum diuerſas ſpecies miſericorditer reponit. Satis enim corporaliter tam morum quàm ſtudiorum diſſimilitudine, hominum alii frumento, alii hordeo, alii fabæ, alii lenticulæ, alii millio, alii viciæ conferuntur: dum alii grano frumenti, id eſt, Verbo incarnato quod miſit Dominus in Iacob & cecidit in Iſraël, per charitatis imitationem conformantur. Alii hordeo legis Moſaycæ, per aſſiduam meditationem diuinæ ſeueritatis paſcuntur: alii fabæ, qui per vanam gloriam mundanę ſapientię inflantur. Alii lenticula Sophiſticarum argumentationum, pręſumendo de ingenii ſui viribus excæcantur: alii millio exquiſitarum ratiocinationum vſque ad exinanitionem veritatis euaneſcendo, extenuantur: alii belluinæ fœditatis tam vita quàm ſenſu, vltima quaſi viciarum vel auenæ vilitate oculos ad terram deprimendo confunduntur.

Vaſis ad Eccleſiam analogia myſtica. Curatrix itaque omnium contritionum, & omnium morborum medicina, reparatrix Dei pietas, Eccleſiæ vas conſtruit amplum, ſolidum latum & rotundum. Amplum vt capere non vtilia ſolùm ſed inutilia vſque ad emundationem areæ, non munda tantùm ſed & immunda ſufficiat: ſolidũ vt omnem impetum tam ab intrinſecis, quam ab extrinſecis caſibus patiens eludat, latum in inferioribus vt etiam aquarum fluctuationibus non titubet, rotundum in ſuperioribus, vt vnitatis ſectionem nullatenus formidet. In hoc vaſe, bene credendo intrant homines, beſtiæ & pecora, carnaliter conuerſando congregantur. Semina (id eſt, mandata Euangelica) prædicando inferuntur & victualia, ad omnem animam quæ per fidem, Eccleſiam ingreditur promiſſiones ſcilicet vitæ quæ nunc eſt & futuræ ſecundùm diuerſitatem meritorum, ſatis

Iſa. 11. ordinatè prouidentur. In hoc, *vrſus & agnus*, Leo & vitulus columba & cor-

Gen. 7. uus, fidelis & reprobus, *donec tranſeat* diluuii *iniquitas*, continentur. In huius

Pſal. 56. 2. quoque ſignificatione, Petro Apoſtolo oranti oſtenſum *eſt vas linteum, quatuor initiis ſubmiſſum de cœlo*, in quo erant omnia quadrupedia & re-

Act. 10. 11. ptilia, animalia & beſtiæ terræ, dictumque eſt illi, *macta & manduca*. Eo autem nondum intelligente myſterium vaſis & continentiæ ipſius, ac, cum Ezechiele dicente: *quia commune non intrauit in os meum*, audiuit, *quod Deus mundum fecit, tu ne commune dixeris*. Legitur vt cum digna reue-

Ezech. 4. 14. rentia pallium litteræ remoueamus; ſicut ſapiens & fidelis Ruth in libro Iu-

Ruth. 3. 7. dicum feciſſe legitur quæ à parte pedum Booz, ſtratum diſcooperuit, timens ſcilicet manum ad caput mittere, & contra Legis ſanctionem caput Sacer-

Ezech. 4. 9. dotis diſcooperire: quid ſignificet hoc vas vnum in quo Ezechiel Propheta, frumentum hordeum, fabam, lentem, millium & viciam commiſcet, iterum inſtantiùs videamus.

Corpus Chriſti quod eſt Eccleſia (vt ſupra oſtenſum eſt) vas eſt pretioſiſſi-

mum, ampliſſimum, ſolidiſſimum, latum & rotundum: tum & rotundum: Et pretioſiùs quidem eſt auro, argento & lapide pretioſo, quia vt lutum platearum ſiue vt ſtercora hæc omnia Eccleſia reputat vt CHRISTVM lucrifaciat. A cuius ſuccinctorio, fimbriæ aureæ dependent & ipſa aſtat *in veſtitu deaurato circundata varietate.* Locus quoque in ea ſpecioſus eſt ad manendum quia cœnaculum in quo diſcipuli parant Paſcha, grande eſt & ſtratum, & ſecundùm Prophetam: *Magna domus Dei, & ingens locus poſſeſſionis eius.* Reuera *extendit palmites ſuos vſque ad mare*, & vſque ad flumen propagines eius: extendit denique pelles ſuas & dilatauit funiculos ſuos in præclaris, vt attingeret à fine vſque ad finem fortiter & diſponeret omnia ſuauiter. Mittit etiam in mari legatos ſuos *in vaſis papiri, ad gentem conuulſam & dilaceratam, ad populum vltra quem non eſt alius.* Ecce quam ampla eſt Eccleſia quæ clamat à finibus terræ, & *dominatur à mari vſque ad mare, & à finibus vſque ad terminos Orbis terræ!* Solidiſſimum quoque eſt vas Eccleſiæ, quia orbis eſt qui non commouebitur à ſæculo & vſque in ſæculum, quia *tunica inconſutilis* eſt quæ ſcindi neque ab Arrio, neque à Photino, neque à Neſtorio ſiue Eutiche, ſiue aliis innumerabilibus hæreticis potuit, qui quaſi piſces mali, rete Dei rumpere voluerunt, ſed non præualuerunt: Subintroierunt enim quidam *in veſtimentis ouium, intrinſecus autem* erant *lupi rapaces*, vt perderent & demolirentur tanquam vulpes vineam Domini Sabaoth, ſed *portæ inferi non* præualuerunt, ſed mallei vniuerſæ terræ contriti ſunt, ſed arbores autumnales bis mortuæ eradicatæ ſunt.

[Pſal 8. Bar. 3. 22. Pſal. 79. 12. Iſa. 18. 2. Pſ. 77. 8. Pſal. 95. 10. Ioan. 19. 23. Matth. 7. 15. Marc. 16. 18.]

Vas itaque tam pretioſum, tam amplum, tam ſolidum eſt, figuratiuè etiam arca Noë in diluuio aquarum eſt in veritate, Eccleſia in medio nationis prauæ & peruerſæ, ſeu preſſurarum multarum. De cœlo autem *ſubmiſſum eſt quatuor initiis*, tum propter quatuor Euangelia quibus initiatur fides Eccleſiæ, tum propter principales Virtutes quibus perficitur, tum propter quatuor animalia quę apparuerunt Prophetę iuxta fluuium Chobar, vel Ioanni in Apocalypſi, tum propter quatuor plagas terræ à quibus congregantur Electi à ſummis cœlorum vſque ad terminos eorum. Continet autem omnia animalia quadrupedia, reptilia & beſtias terrę, quia CHRISTVS IESVS venit in hunc mundum peccatores ſaluos facere, non tantùm eos qui de Iudæa ſunt, ſed de omni gente, lingua, Tribu, populo & natione. Ipſe enim eſt qui *vult omnes homines ſaluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.* Saluat ſiquidem ſuperbum, ſed priùs humiliatum, ſaluat auarum, ſed priùs ab auaritia liberatum, ſaluat luxurioſum, ſed caſtificatum, ſaluat impium, ſed pium priùs factum, ſaluat iniuſtum ſed iuſtificatum. Sic namque dicitur, *macta & manduca*, id eſt. Conuerte impios ab impietate ſua, & ſic conuertendo traiicies ad viſcera tua.

[Geneſ. 6. Act. 10. Ezech. 1. 2. Tim. 1. 4.]

Petri namque viſcera ſunt diuinæ ſaluationis receptacula. Non equidem inuiſceratur Petro, qui maſticatus non fuerit conuerſionis exemplo: dentibus verò Petri comminuitur, qui fide recepta, ſe ab errore conuertit: torquet verò interiora Petri non fouet; qui conuerſus ad fidem & Eccleſiam ingreſſus non corrigit mores, ſed iterat abdicatos errores. Tolerandus inde eſt, quia conuerti in melius poteſt, & nondum tempus eſt eradicandi, ſed

plantandi. Quicumque ita baptizatur, vas Petri ingreditur. Baptizatorum
2. Cor. verò, neque vniforme eſt ſtudium, neque eadem manſio, neque vnus & indiſ-
1. 11. ſimilis gradus meritorum: ſed *alia gloria ſtellarum, & alia caro volucrum,*
1. Cor. *alia piſcium.* Diuerſa itaque ſemina ſunt, & plures panes in vno vaſe, quia
10. 17. *ex multis facierum perſonis* vnum corpus colligitur, vna Eccleſia ædifica-
Apoc. tur, ſicut ait Apoſtolus; *vnum corpus multi ſumus in CHRISTO, ſinguli*
1. 12. *autem alter alterius membra.* Nec mirum, ſi vna & multiplex Dei Eccleſia
Cant. vt Ioannes in Apocalypſi ſeptem ſcribit Eccleſiis, & in Canticis vna colum-
6. 8. ba nominatur: cùm ipſe etiam Spiritus, quo replente diuinitati per matrimonium copulatur & vxor Agni appellatur, non ſolùm vnus, ſed & multiplex à Salomone deſcribatur.

1. Cor. Vnus quidem eſt Spiritus; ſcilicet per eſſentiam, ſed multiplex per dona.
12. *Alii* enim *per Spiritum datur ſermo ſapientiæ, alij ſcientiæ, alij fides in eodem ſpiritu.* Item aliàs: *Diuiſiones miniſtrationem ſunt, idem autem ſpiritus & diuiſiones operationum ſunt, idem autem ſpiritus, & diuiſiones gratiarum ſunt, idem autem Deus qui operatur omnia in omnibus.* Quid igitur? Non ſuperbiat frumentum de nobilitate generis: non deſperet hordeum de groſſitudine ignobilitatis: non infletur faba, vento elationis, non eleuet oculos vt palpet in meridie, lenticula terrenæ hebetationis: non eleuetur
Rom. ſuper ſe millium ingenioſę pręſumptionis, non computreſcat in corpore ſuo,
11. 18. auena vltimæ extremitatis. Si de ſtirpe Patriarcharum, frumentum es noli
Pſal. extolli. Quod ſi extolleris, *non tu radicem* vnitatis & gratię, *portas ſed radix,*
48. 13. te. Si *comparatus iumentis inſipientibus*, hordeum es non deiiciaris, quia benignus eſt ſpiritus ſapientiæ, & nouit ferrum tollere de terra & in argentum commutare, & humilem de ſtercore erigere, & cum principibus collocare. Si fama & nobilitate carnis vel ſenſu carnis inflatus; detumeſce, & pręſepium ſeu crucis IESV recordare. Si lenticula es propter quã Eſau perdidit primogenita ſua, viſum fidei propter inanem philoſophiam amittens, clama ad IE-
Gen. 25. SVM dicens: *IESV præceptor miſerere mei*, quia *lumen oculorum meorum*
Luc. *non eſt mecum.* Si millium es, nimia ingenii tui præſumptione, pluſquam iu-
17. 13. ſtum ſit, ſubtiliatus incuruare & adora *ſummitatem virgæ* Ioſeph: adorans
Geneſ. non diſcutiens ſacramentum incarnationis eius, quia factus eſt pro te qui fe-
47. 31. cit te, vt reficeret te. Si vicia vel auena ſeu ſpelta es; niger videlicet ſicut facies ollæ combuſtæ, leuis ſuper faciem aquæ, aſper ſicut ſpina de ſepe: apprehende bonitatem & diſciplinam, & ſcientiam de lege Dei, & habebis locum in vaſe ſiue in Arca, ſiue in Eccleſia.

Ecce tempus & locus non ſeparationis ſed commixtionis, non euentilationis, ſed flagellationis, non repoſitionis in horreo, ſed excuſſionis in area. Non eſt in pręſenti latus dextrum in quo quieſcentes, pane mundo & nudo,
Satietas facie ad faciem, ſed gloriam Dei contemplando ſatiabimur, non in menſura
vitæ fu- & pondere ſicut nunc accipientes breuem & modicam retributionem, ſed
turæ. ſine menſura totum videntes & totum bibentes, quod eſt gloriæ, quod eſt
Ezech. gratiæ, quod eſt pacis & quod eſt iubilationis. Interim ſuper ſiniſtrum
4. 6. quieſcentes, quibus nos poſſumus conſolationibus foueamus, quibus poſſumus conſolemur, donec à latere ſiniſtro in dextrum conuertamur. A

præſenti namque tribulatione & dolore liberari, eſt à ſiniſtro latere in dextrum conuerti: futuris gaudiis & beatitudine recipi, eſt in dextro latere dormire. Supponitur læua ſponſa interim ſub capite noſtro: ne deficiamus in via, panes apponuntur, & ſi non quales erunt in patria exultantium, ſaltem quales meretur inopia exulantium eſurientium: *Anima enim eſurienti, etiam amara dulcia ſunt*; nam hoc appetit eſuriens quod ſatur faſtidit. Prou. 27. 7.

CAPVT XIX.

De Pane plebeio & communi.

PLENA eſt manus Dei, cui tam in promptu eſt vniuerſæ Creaturæ ſuæ deſideria reficere, quàm etiam ſingulorum votis reſpondere. Ex profuſione enim ſua nunquam fit pauperior, qui donatiuorum ſuorum largitione extat ſemper glorioſior. Recipit enim cùm erogat, refluit cùm effluit, quia idem donat & donando accipit, quia & ſuum eſt quod dat & ſuus eſt cui dat, ſuum eſt quod creat, ſuum eſt quod Creaturæ ſuæ donat. Cùm aliquid creat, ſuum eſt, cùm aliqua creata Creaturæ ſuæ donat, nec vires excutiuntur creantis in creatione omnium, nec opes exhauriuntur donantis in diſtributione ſuorum munerum. Is ergo vniuerſæ familiæ gentium panes frangit miſerationum ſuarum, & cùm incomprehenſibili quidem ęterni myſterii profunditate, Tribubus & populis & linguis, & nationibus competentes dimenſus eſſet portiones, vnum tandem in quo communicaret omnis conuentus fidelium, panem deſtinauit ad inferiores partes terræ. Hic & primata ſingulorum exſatiauit deſideria, & vno miſericordię ſuę guſtu, omnes impleuit eſurientes animas.

Panis iſte non venit ſatiare iuſtos ſuperbos, ſed ſanare peccatores conuerſos. *Cum publicanis & peccatoribus manducat*, ſiue cùm eoſdem figuraliter manducat, ſiue cùm ab his manducatur. Et tunc quidem cum his manducat, quando dono gratiæ ſuæ laborantes, ab his ærumnis liberat. Tunc verò eoſdem manducat, cùm à peccatis prorſus iuſtificat. Tunc denique ab eis manducantur, cùm in corde ipſorum emundato ab operibus mortuis in latitudine charitatis delectatur. O vtinam, non ſicut Ionas à cete, ſed ab IESV, abſorberetur anima mea! O dulcedo meritorum IESV! O calor viſcerum IESV! O ſecretum pectoris IESV! Sicut cithara, ſonat mihi venter IESV! harmonia chordarum illarum in modulis ſuis, concentum cœli dormire facit. Rapitur ſomno delectabili, cui citharizat IESVS ſibilo auræ tenuis. Tympanizat quidem fortiter in Cruce, ſed cantat vtiliter in Euangelica prædicatione, pſallit ſublimiter in reſurrectione, iubilat dulciter in aſcenſione, perorat ſapienter cauſam pauperum ſuorum in paterna confeſſione. Math. 6. 11.

Anima IESV, *phiala aurea* eſt *plena odoramentis, quæ ſunt orationes Sanctorum*. Præ ſuauitate huius, ſi es in viſceribus IESV, non lanceam expaueſcis, quâ non odio inimici, ſed charitate CHRISTI ſuauiter vulnerata lancearis. A quo vulnere, quæ inter vbera ſua ſponſum collocauerat, & lanceâ viſcerum eius perforata, vitaliter non lethaliter languebat, excla- Apoc. 5. 8.

Cant. 2. 14. mat: *vulnerata charitate ego ſum.* Viſceribus miſericordiæ ſuæ, charitas IESV, ab effuſione, imò à perfoſſione lateris ſibi non pepercit, vt te ſemel in ipſis cauernis pedum, manuum & lateris, quaſi columbam per hanc aperturam receptum, ad omne ſuum conſilium admitteret, gaudiis admiſceret, diuinitati adiungeret, æternitati ſtatueret, beatitudini Angelicæ adæquaret. Penetrent itaque viſcera noſtra, hæc *miſericordia Dei viſcera, in quibus viſitauit nos*, qui pinguedine & adipe benedictionum ſuarum pauit ſeu reparauit nos. Hæc viſcerum Dei & hominis, ad inuicem per Dei diſpenſationem & hominis imitationem, replicatio ſeu reciprocatio, tam firmiter Deum & hominem complectitur, vt ipſum ad noſtra flectat tuguria, & nos ad ſua ſuſtollat palatia, vt impaſſibilem Deum reddat nobis miſericorditer compatientem, & adhuc mortalem hominem faciat ex Deo conſtanter inuiſibilem.

Luc. 1.

Noli, ô anima Deum diligens & dilecta à Deo, breui & modico acu dilectionis aperiri, quia latus IESV lanceâ tanquam oſtium magnum in cœlo apertum eſt, vt ad Patrem per eundem Filium populi innumerabiles confluentes nullas ſuſtinerent in ingreſſu vitæ anguſtias; *Scindite*, inquit Propheta, *corda veſtra & non veſtimenta veſtra.* Si IESVS dilatauit ſinum ſuum, vt per amplius & perfectius poſſideres tabernaculum non manufactum (id eſt non huius creationis) quare & tu non extendis ſicut pelles Salomonis cor tuum; vt in eo deambulet & inſiliat ſine moleſtia hinnulus ceruorum? Extende totum te, vt totâ animâ, tota virtute dilatatus, eum diligas quem vt haberes totum, totum in cruce diſtentum conſideras: Tali verò protenſione, rupturam non timeas: incrementum namque non detrimentum nouit gignere extenſio amoris.

Ioel. 2. 13.

Chriſtus totus in cruce diſtentus.

Cingit etiam corda non ſcindit: non enim qui ſchiſmate & hæreſibus ab vnitate Eccleſiæ ſcinduntur, hoc pane veſcuntur: ſed qui coagulo vnitatis moribus & fide Catholica, in idipſum conuertuntur. De hoc enim pane (vt iam dictum eſt) ait Apoſtolus: *Vnus panis vnum corpus multi ſumus.* Et alibi: *omnes eandem eſcam ſpiritalem manducauerunt, & omnes eundem potum ſpiritalem biberunt.* In Canticis quoque, *vna eſt columba*; quia vna Eccleſiæ charitatis, vna ſoror, vna tunica CHRISTI. Separationem non recipit, ſciſſionibus non aſſentit: Diuiſioni, quâ filius meretricis partiri à Salomone decernitur, *vt reuelentur ex multis cordibus cogitationes*, obſiſtit, renouata parturitione innouati doloris, ex compaſſione in cruce pendentis, quem vna vni vnum, vnica vnicum peperit, in partes ſecari conſpexerit. Mauult namque filii ſolatio carere quàm vnitatem ſcindere, iuxta illud, *ſi manus dextera ſcandalizat te, abſcinde eam & proijce abs te.* Mauult retinere viſcera pietatis, amore vnitatis, poſtponendo filii ſolatium, quàm conſentire crudelitati, diuidendo vnum.

1. Cor. 10. 17. 2. Cor. 10. 3. 3 Reg. 3. 25. Luc. 2. 35. Math. 5. 24.

Hæc vnitas Fidei & religionis communis panis eſt, ſed fidelibus communis eſt, ſed cui non communicat alienus, ſed de quo non guſtat hæreticus habet quidem Prophetarum quiſque, habet propheticum panem appoſitum ſibi, ſed non ſoli. Habet nihilominus Apoſtolica menſa panes Euangelicos, in omnem terram manifeſta prædicatione diffuſos. Habet quiſque ordo

ordo Sanctorum, ſecundùm merita virtutum ſuarum, panem priuilegiatum
quidem pro ſpirituali deuotione, ſed non priuatum ſingulari ambitione.
Quomodo enim ciues cœleſtes, in republica ſua, vſurparent peculiariter
peculium beatitudinis, cùm tota hæreditas illa, vnum ſit cohabitantium
omnium patrimonium pro meritis? Equidem hæreditas ſeruorum Domini,
vna eſt ſed manſiones Sanctorum, pro varietate meritorum multæ ſunt, quia
vnus panis, vnum corpus multi ſumus. In cœlo vnus panis, vita æterna, Manſiones
vnus panis, fides vel ſumma Trinitas. Refice animam tuam vnitate fidei, ne æternæ
vel Deo infidelis, vel proximo importabilis ſis. vitæ,

Vbi lucifer qui manè oriebatur, ſuperbiendo humilitatem exuit; chari- variæ
tatem ſimul cum vnitate bonorum ſpirituum amiſit. Vbi Adam charitatem ſunt pro
creatoris, vxoris voluntati poſtpoſuit, Paradiſi humilitate expoliatus, ad varieta-
ſeipſum in ſeipſo conturbatus: turbam magnam, multiplici cogitationum te meri-
diſſidentia in ſe vno fecit, quam mediator Dei & hominum vt tolleret & torum.
pacificaret naturas diuerſas (hoc eſt diuinam & humanam) in ſeipſo vniuit 1. Cor.
& vnitione illa, cœleſtia ſimul & terrena confœderauit: quatenus omnis 10.
anima (tanquam per fidem CHRISTVM induta & renouata) commu-
nicaret Angelicorum ſpirituum ſocietati, & vnum efficeretur cum ſpiritu
Dei. Hic eſt ille panis qui in medio terræ ſalutem operatus eſt, pendens in Exod.
medio duorum animalium, qui natus in medio terræ, ſalutem operatus eſt 15.
pendens in medio Eccleſiæ & Synagogæ. Hic eſt ille qui *in medio Eccleſiæ* Exod.
aperuit os ſuum: quique princeps Sacerdotum, ſemper eſt in medio eo- 25. 31.
rum. Hic eſt ille fructus qui in medio Paradiſi poſitus, ſanat omnes contri-
tiones, releuat ægritudines, paſcit vincentes, diſperſos congregat, lepro-
ſos mundat, claudos curat, mortuos viuificat, cæcos illuminat, paralyticos
conſolidat.

Hic eſt haſtile candelabri quod habet tres calamos hinc & tres inde: nam
innocentes per innocentiam adhærent ei, & iuſti per iuſtitiam, peccatores
per pœnitentiam, virgines per caſtitatem, Martyres per ſanguinis effuſio-
nem: coniugati per eleemoſynarum largitionem. Hic *lapis* eſt angularis Pſal.
factus in caput anguli: vt hinc, Angelus inde homo à remotis partibus con- 117. 22.
uenientes vnum caput haberent & eſſet *vnus paſtor & vnum ouile.* Quare, Ioan. 11.
non confundatur meretrix lauari in foſſa altaris quam aperuerunt milites 16.
quando *foderunt manus & pedes* Saluatoris. Currat denique Naaman, à Pſal. 21.
planta pedis vſque ad verticem leprâ perfuſus: & aquis Iordanicis, ſeptena- 17.
ria purificatione mundatus, gratias referat mundatori ſuo. Occurrat cæcus 4. Reg.
à natiuitate, & linitis oculis à luto incarnationis Dominicæ, agnoſcat à re- 5.
galibus ſedibus miſſum Omnipotentis Patris verbum. Aſcendat paralyti- Ioan 9.
cus domum & quia non poteſt per oſtium, intret per tectum ſua peccata de- Math.
tegendo, non de meritis præſumendo. Per oſtium namque intraret, ſi ve- 1. 4.
ſtimenta ſua non contaminaret: ſed per tectum aſcendit, quando (regno
cœlorum vim faciendo) corpus mortificationi ſubſternit, ſpiritum humi-
litati.

Adultera ab accuſatoribus proferatur, ſed à digito ſcribentis in terra le- Ioan. 8.
gem miſericordiæ, miſericorditer abſoluatur. Nuntietur languens Lazarus,

& acceſſum habemus ad Deum in nauigio ſanguinis ipſius. *Fuſum eſt* autem *oleum ſuper caput* eius; ſiue quia conceptus eſt de Spiritu ſancto, ſiue quia non ad menſuram datus eſt ei ſpiritus. *Manus* quoque *eius ſacerdotio conſecratæ ſunt*; cùm ad populum non credentem, tota die extenſæ & in ligno crucifixæ proprio ſanguine, ad aſpergendos populos conſecratæ atque dedicatæ ſunt. Veſtituſque eſt ſanctis veſtibus, id eſt, Virtutibus charitate, iuſtitiâ, patientiâ, fortitudine in paſſione, ſiue gloriâ & honore in reſurrectione.

Caput ſuum non diſcooperuit, quia diuinitatem ſuam in paſſione celauit, vel in diuinitatis natura à Patre ſe nunquam ſeparauit. Veſtimenta non ſcidit, quia vnitus ſemel homini Deus, Verbum nunquàm à carne receſſit. Ad omnem mortuum non ingreditur omnino; quia peccatum non fecit vel contraxit, neque in conceptione neque in morte. Super patre ſuo & matre non eſt contaminatus; quia Ioſeph pater eius (officio ſcilicet adminiſtrationis, non commixtione generationis) Virginem non cognouit in contaminatione libidinis, & Maria mater, non de viro ſed de Spiritu ſancto, inuiolata concepit & incorrupta peperit. Non egreditur de ſanctis, quia etiam cùm eſſet cum hominibus in terris, ſemper tamen fuit & eſt cum Patre in cœlis. Non polluit ſanctuarium Domini, quia caro eius non vidit corruptionem. Hæc breuiter, de habitu ſummi ſacerdotis, ſcilicet CHRISTI prælibauerim. Habet ergo moraliter, templum ſanctum Dei (quod eſt anima fidelis) Pontificem ſuum, id eſt, animum qui eſt Sacerdos magnus *inter fratres ſuos.* Quot enim ab anima motus procreantur: quaſi tot fratres, animo adnaſcuntur.

Ioſeph, Chriſti pater, officio adminiſtrationis.

Leuit. 21. 10.

Super caput autem eius fuſum eſt vnctionis oleum, cùm pinguedine deuotionis mens diuinitus refunditur, & ſuauitate chriſmatis aſſidua meditatione refricatur. Manus in ſacerdotio conſecrantur, cùm carnis opera mortificantur, & quæ beneplacita ſunt Deo ſine intermiſſione operantur. Veſtitur ſanctis veſtibus, cùm adornatur ſanctis virtutibus. Caput ſuum non diſcooperit, cùm prauam cogitationem ad mentem non admittit. Veſtimenta non ſcindit, cùm Sacramenta ſuę regenerationis, criminaliter peccando non excedit. Ad omnem mortuum non ingreditur, cùm in conſenſum peccati non ducitur. Super Patre non contaminatur, cùm Creatorem ſuum offendere malè credendo vel peruerſè operando veretur. Super matre etiam non contaminatur, cùm intentio bona, nulla corruptionis malignitate vitiatur. Sanctuarium Dei non polluit, cùm ſe immunem à conſenſu illicitæ delectationis cuſtodit. Hæc de habitu ſacerdotali myſtico & Angelicæ contemplationis non indigno, ſummatim perſtrinximus, vt cùm quali veſte manducare debeat panem ſuum Sacerdos, exprimeremus.

Præterea, debet pectus ornare; Superhumerali humeros tegere; tunicâ lineâ, id eſt camiſiâ ſtrictâ, totum corpus operire; cydari caput redimire: balteo vtrumque ſimul & tunicam & ſuperhumerale, arctiùs ad corpus aptare: fœminalibus, turpitudinem operire, laminamque auream, titulo ſummi nominis inſignitam, ſuper cydarim; ad complementum gloriæ

& decoris pontificalis ſuperponere. Linea quoque ſtricta, corpori debet adhærere, ita ſtrictis manicis, vt nulla ruga in ea ſit, deſcendens vſque ad cru-
Sap. 18. 24. ra; quæ Græcè ποδήρης, id eſt talaris dicitur. His octo generibus veſtium Pontifex cùm ſacrificare, id eſt panem ſuum comedere vult induitur. Omnis autem Sacerdos, quamuis non ſit Pontifex, quatuor ad minus: videlicet, fœminalibus caſtitatis, tunicâ lineâ charitatis, balteo continentiæ, cydari ſummæ reuerentiæ veſtitur: Pontifex verò omnibus inſignitur. Qui enim gradu honoris excellit, merito virtutum, æquè tranſcendere alios debet. Cuncta verò hæc, de auro precioſiſque coloribus fiunt, quia nihil vile ac ſordidum in ſacerdotis ore, opere vel cogitatione decet apparere.

Sacerdotum Iudæorum, quatuor indumenta.

Videndum etiam eſt vbi coquant ſacerdotes carnes ſuas, vel vbi comedant
Ezech. 46. 24 panes ſuos. Ezechieli oſtenſus eſt locus vergens Occidentem, & dictum eſt ei: *Iſte eſt locus vbi coquent ſacrificium, & non efferent in atrium exterius.* Et paulò poſt: *Et culina fabricata erant ſubter porticus per gyrum & dixit ad me, hæc eſt domus culinarum in qua coquent miniſtri domus Domini victimas Domini.* Quid hæc ſignificant? Locus vergens ad Occidentem, mortis deſignat cogitationem. Hîc Sacerdotes, pro peccato & pro delicto coquunt, cùm cruditatem malorum ſuorum deuotæ Deo mentes diuino feruore bulliunt & conflagranti vaporatione ſpiritus, tam quotidiana quàm criminalia peccata conſumunt. Pro peccato coquit, qui pro admiſſis malis, anxiè gemit. Pro delicto ſimiliter coquit, qui pro negligenter omiſſis, redarguere ſe acriter nouit. In atrium exteriùs non ſunt efferenda ſacrificia, quia agi non ſimulari debet pœnitentia: qui enim ſine contritione, cum ſimulatione peccatum confitetur, Sacrificium ſuum effert exteriùs. Qui ieiunat vt videatur religioſus, inde polluitur, vnde populus ſanctificatur.

Peccata tam quotidiana quam criminalia.

Pœnitentiam egere oportet non ſimulare.

Scorſum itaque victima Domini abluenda, ſeorſum coquenda; ne aura populi contingatur, ne concurſu carnaliter viuentium obruatur. Lauent Sacerdotes corda ſeſe immolantium altiſſimo Deo, per veram confeſſionem, coquantur per iniunctam ſatisfactionem. Sed vbi? In interiori atrio, vbi ſunt quatuor anguli atrii, & rurſum atria ſingula in atriis ſingulis. Interius atrium eſt latens conſcientia: in qua ſunt quatuor anguli, timor videlicet & cupiditas, gaudium & dolor. Habet omnis anima iſtos quatuor angulos per circuitum, quia aliquando timore deprimitur, aliquando cupiditate euagatur, aliquando gaudio effertur, aliquando dolore afficitur. Infra hunc circuitum, tota vitæ humanæ rota ſemper circumagitur: nunquam vltra, nunquam extra hos angulos anima viuens in corpore & ſentiens educitur. Vnde
Eccleſ. 1. 6. Salomon: *Girans girando vadit ſpiritus, & in circulis ſuis reuertitur.* Mobilitate namque naturæ ſuæ, humanus ſpiritus diuerſis motibus circulariter agitur, vt modo gaudeat, modo doleat, modo cupiat, modo timeat. Nimirum in vno atrio, quatuor ſunt anguli, quia in vno ſpiritu ſiue anima quatuor paſſiones ſunt animi. Atriola verò in ſingulis atriis diſpoſita, priuatos motus in generalibus iſtis affectionibus ineſſe ſignificant.

Satisfactio iniũcta.

Fortè iſta animi affectione, rerum varietates notat Pſalmiſta, vbi ait ad
Pſal. 37.16. Dominum: *tuus eſt dies & tua eſt nox, tu fabricatus es auroram & ſolem.* Per diem enim, ſancta cupiditas: per noctem dolor, per auroram

timor qui eſt initium ſapientiæ: per ſolem gaudium deſignatur. In anima quoque IESV, non fictè ſed verè, eædem affectiones fuerunt, teſte Euangelio vbi legitur, exultaſſe & doluiſſe & timuiſſe, & voluiſſe; duntaxat ex poteſtate permittens ad ſe accedere humanos affectus, non ex infirmitate vel neceſſitate dominante nolens opprimere. Ecce locus, vbi coquent ſacerdotes pro peccato & pro delicto, quatinus ignis diuinus iugiter quatuor angulos noſtros poſſideat, vt Deum cupiamus, vt Deum timeamus, vt in Deo doleamus, vt cum Deo gaudeamus. Poſtquam autem, vbi carnes coquantur oſtendimus, vbi etiam edantur cum panibus requiramus. Legitur in Exodo, quòd obtulerit Iethro cognatus Moyſi holocauſta & hoſtias Domino, ac deinde ſubinfertur. *Venerunt Aaron & omnes ſeniores Iſraël, vt comederent cum eo panem coram Domino.* Ecce locus vbi ſacerdotes & ſeniores Iſraël panem comedent, *coram Domino*, inquit.

Chriſtus quomodo paſſus ſit humaniter.

Exod. 18.

Puræ & ſanæ conſcientiæ eſt, poſſe claritatem incircumſcripti luminis vultus Domini excipere. Primus præuaricator ſathan, ideò de cœleſtibus *ſicut fulgur cecidit*, quia ſicut in veritate ſtare noluit, ſic æquitatis diuinæ radios, meritò tanquam lucis refuga præ confuſione apoſtatiæ ſuæ exhorruit. Sic Adam, latibulum in ficulnea requiſiuit, quia piaculum confuſionis in comeſtione vetiti pomi in pudendis ſuis impudenter tranſmiſit. Sic Cain, à facie Dei, cum omni peccatorum ſuorum progenie fugit. Sic, *omnis qui malè agit, odit lucem.* Huiuſmodi panem pollutum ſtercore, abſconditum, in abditis comedunt. Vnde Pſalmus: *de abſconditis tuis adimpletus eſt venter meus, ego autem cum iuſtitia apparebo conſpectui tuo, ſatiabor cum apparuerit gloria tua.* Hic eſt panis Sacerdotum, ſcilicet gloria Dei. Aptè proculdubio, præmiſſo habitu edentium, oſtenſa officinâ coquendorum ciborum, loco etiam aſſignato vbi edant panem Sacerdotes, conſequenter apponitur panis paratus ſpiritaliter ad vſus eorum. Gloria Dei, ô anima Sacerdotalis, panis tuus eſt. Si extra gloriam Dei, aliquid quæris, oblita comedere panem tuum, ſiliquis porcorum veſceris quibus veſci illicitum eſt.

Luc. 10. 18.
Gen. 3.
Gen. 4.
Ioan. 9. 20.
Pſal. 16. 15.

Gloria Dei eſt panis ſacerdotalis.

Quid ergo eſt quod dicitur de Sacerdotibus; *Peccata comedunt populi*? An gloria Dei ſunt peccata populi? Abſit! Sed gloria Dei eſt, comedere peccata populi orando vt deleantur, redarguendo vt ſanentur. An non eſt gloria Dei conſumptio peccati? Sumit quidem peccata populi, Sacerdos in Confeſſione, ſed conſumit in oratione. Nam ſic deſtruitur iniuſtitia peccati & ſtatuitur iuſtitia Dei, cùm reuertitur impius à cogitationibus ſuis, & derelinquit viam ſuam, corrigendo errorem & apprehendendo veritatem. Sic vitulum conflatilem quem conflauerat & coluerat populus Iſraeliticus, Moyſes priùs in ignem redegit, & tunc in eſcam & potum populo eidem tribuit, profectò inſinuans ardore contribulati ſpiritus comburendas & comminuendas à ſeipſo malas ad inuentiones ſuas, deinde accuſatione maſticandas, atque execratione abſorbendas, ad vltimum digna vltione, membra peccati punienda & egerenda. Ecce quomodò comeditur à populo, vitulus peccati! Vis denique videre ſacerdotem, quomodo comedat peccata populi? *aut dimitte*, inquit, *eis hanc noxam, aut dele me de libro quem ſcripſiſti.*

Exod. 32.

Exod. 32. 32.

Reuera coram Domino ſtat iſte, & panem ſuum manducat! Gloriam namque propriam ſibi non minuit; & populo ſic orans veniam impetrauit: Fregit panem, cùm correxit errorem, comedit, cùm orationem fudit. Fregit, inquam, panem cùm tenuit peccatorem, comedit autem cùm retinuit Iudicem. Buccella panis ſacerdotalis eſt, Deum iratum mitigare, populum diſtrictiſſimè malis ſuis coërcere. Non verò ante, ad parcendum rogandus eſt Deus: niſi ceruicem Doctorum diſciplinæ & correptioni ſuppoſuerit populus. Primò peccatum deſtruatur, & ſic vindictæ diuinæ rumphæa plicabitur, aut placabitur. Si rubiginem peccati exterminaueris, vires ignis gehennalis extenuabis: flamma enim purgatrix vitæ, ſi mortem præceſſerit non ſequitur poſt mortem vltrix. Molliùs ipſe & meliùs, ſpinam à te extrahere poteris ſi peccatis renuntiaueris, quàm in iudicio, manum ſuſtinere zelantem & penetrantem vſque ad medullam, ſi contumaciter in malo perſtiteris. Quòd ſi propria manu nequiueris, adhibe linguam & labia Sacerdotis: *labia* enim & lingua *Sacerdotis cuſtodiunt ſcientiam, &*
Mal. 2. 7. *legem requirunt ex ore eius.*

Habet itaque in labiis Sacerdos, ſcientiam obſtetricandi ſiue abſtrahendi dolores vulnerum, cruores plagarum & prurigines cicatricum: vnde &
Luc. 16. vulnera Lazari, lingunt canes Diuitis. *Corrupta ſunt*, inquit ille, qui celauerat vel reiterauerat peccata ſua, *cicatrices meæ à facie inſipientiæ meæ.*
Pſal. 37. 6. Inclinet igitur ſe Sacerdos condeſcendendo infirmitatibus lapſorum, ſicut
Ioan. 8. 6. & CHRISTVS, *inclinans ſe digito ſcribebat in terra.* Non circumliget *carnem ſanctificatam in ora veſtimenti ſui*, id eſt, non perfunctoriè aut
Agg. 2. 1. verbotenus compatiatur delinquenti & confitenti, quia huiuſcemodi tactu non ſanctificatur quicquid tetigerit. Sic enim legitur in Aggeo: *interrogo*
Agg. 2. *Sacerdotes legem, dicens: ſi tulerit homo carnem ſanctificatam in ora veſtimenti ſui, & tetigerit de ſummitate eius, panem aut pulmentum, aut vinum, aut oleum, aut omnem cibum: nunquid ſanctificabitur? & reſpondebunt, Non!* Itaque, non in ſummitate pallii, caro ſanctificata aſſumenda eſt, ſed in profunditate cordis, quia non ſpecies pietatis, ſed virtus radicata in medullis animi ſanctificat. Panis confitentis, aut pulmentum, aut vinum, aut oleum, aut omnis cibus non ſanctificatur, ſi tantùm de ſummitate pallii tangatur, quia neque humilitas, neque ſapientia, neque deuotio, aut quælibet virtus, illum ſanctificat qui non *ex toto corde & ex tota*
Deut. 6. *anima, & ex tota virtute* Deum, ſed in labiis tantùm diligit. Idcircò, inclinet ſe tota condeſcenſione ad terram confitentis peccata ſua Sacerdos, quia non poterit ſcribere, niſi ſtuduerit ſe humiliare.

CAPVT XXI.

De Pane qui coquitur in clibano.

TRia quædam proponenda & exponenda occurrunt, vbi tractare de pane qui coquitur in clibano volumus; ac priùs inſpiciendum, quis ſit clibanus & quis panis, & quo igne vel clibanus ſuccendatur vel panis decoquatur. Compendioſè igitur dicendum eſt, quia clibanus, vterus eſt

virginalis, ignis, gratia ſancti Spiritus, panis, Incarnatio Filii Dei. Virgo Verbo incarnando, vteri & cordis locum parat. Spiritus ſanctus manſionem parat, ipſe Filius, nuptialia fœdera Verbi & carnis legitima copulatione conciliat, Gabriel Archangelus iura connubii hinc inde allegat, Ioſeph, vices portitoris agens, ſolatia miniſtrat & ſalaria & pretia & legatione ſportularum implorat. Deinde videndum, quid operetur vnum quodque horum, & vnde ſit origo ſingulorum. A nobis eſt Virgo, à ſumma Trinitate, ſpiritus ſancti obumbratio, ab vtraque partium, tam Patris ſcilicet quàm Virginis, Filii generatio. Nam Verbum, de Patre, caro de Virgine. Quomodo autem in fine temporum, hic figuratiuus panis fieret, vbi quando & à quo, *à diebus æternitatis* decretum eſt. Oportuit nempe, hunc priùs clibanum, non vili ſtemmate neque more conſuetudinario fabricari, quatinus in plenitudine temporis, panis qui dat vitam mundo de cœlo deſcendens, pro dignitate ſua, congruum inueniret locum vbi poſſet opportunè carnem aſſumendo decoqui.

Virgo igitur virginum clibanus eſt ad panem ſuſcipiendum, non conſumendum vel vtendum. Ignem enim vrentem nunquam admiſit, quæ carnis concupiſcentiam non ſenſit: Ignem fumantem non ſuſcepit, quæ non concepit iniquitatem: Ignem conſummantem non nouit, quæ rorem de cœlis in corde & ventre pleniſſimè accepit. Virgo, inquam, hæc non ſolùm clibanus eſt, ſpiritum ſuſcipiendo, ſed thalamus, Deum concipiendo, templum quoque caſtè viuendo. Clibanus eſt, prorſus dignè conuerſando, thalamus ineffabiliter concipiendo, templum, hoſtiam viuam, ſanctam, Deo placentem ſe offerendo. Clibanus ad panem præparandum, thalamus, ad Sponſum excipiendum, Templum ad Pontificem intromittendum. Clibanus ad victum eſurientium, thalamus ad ſobolem Chriſtianorum, Templum ad emundationem delictorum. Clibanus ad vitæ ſuſtentationem, thalamus amplexus iocunditatem, Templum ad nouæ vitæ dedicationem. Clibanum inflammat Spiritus ſanctus, thalamum fœcundat, Templum conſecrat: Ignis in clibano, Sponſus in thalamo, Sacerdos in Templo: In clibano panis decoquitur, in thalamo vterus imprægnatur, in Templo Altiſſimus pacificatur. Panis nouus à clibano, noua progenies à thalamo, plebs renouata procedit à Templo.

Virgo Deipara, eſt clibanus diuinus.

Virgo Dei para eſt Dei Thalamus & Templum.

Non ardet clibanus, libidinis ardore; non corrumpitur vel violatur thalamus, virili contaminatione, non prophanatur Templum, infidelitatis conſperſione. In clibano recaleſcimus, in thalamo pubeſcimus, in Templo natiuitate bona ſeneſcimus: Piſtores circa clibanum, virgines circa thalamum; Cantores excubant ad Templum. Labor in clibano, quies in thalamo, cantus in Templo. A clibano, ad thalamum à thalamo, ad templum properamus. In publico exponitur clibanus, in abſcondito reponitur thalamus, in excelſo templum ſuperponitur. Clibanus eſt Virgo in Ioſeph deſponſatione, thalamus in ſpiritus imprægnatione, templum, in Filii natiuitate. Quaſi plebeia quidem deſponſatur, ſed tanquam cœleſtis virgo, virtute diuina Ioſeph ignorante imprægnatur. Tanquam templum, agni carne, in viſceribus maternis & ſanguine purificatur. Carbones Virtutum, in clibano; emiſſiones Paradiſi in thalamo, thimia-

mata orationum miniſtrantur in templo. Adſtat Ioſeph clibano, flammam grauidati vteri videns, ſed ignem imprægnantis, cuiuſmodi ſit, non intelligens. Panem quis intromiſerit obſtupeſcit, cùm ſigna virginitatis vndique clauſa & immutilata, ſollicitè ſatagens reperit. Ianuis clauſis, perſentit panem Angelorum in clibano incœpiſſe iam decoqui: ſed quomodo miratur, & quis ſine via apertionis intulerit! Sic incredibiliter & extra ſenſum humanum reputat neſcire poſſe, vel quomodo abſque ſigilli interruptione extrahere poſſit!

Dei myſteria non diſcutere ſed venerari & credere debemus.

Sed deſinat mirari, quia ſic operatur, cuius diſcutere facta non debemus, ſed credere & venerari. Qui præter ſenſum humanum, humanis viſceribus Verbum ſuum condidit incarnandum, ſupra intellectum noſtrum, proferre potuit incarnatum. Tam denique facile exibit panis, quàm ſine obſtaculo, aduenit ignis. Nam ignis panem & decoxit & extraxit. Coquens carnis Verbum inſeparabiliter vniuit: extrahens ad inſtructionem generis humani, mundo, mundi creatorem & redemptorem obtulit. Ignis iſte clibanum illuſtrauit & confirmauit, panem coxit & confortauit: Et panem quidem quodammodo præceſſit, dum in Virgine præuenit & ſuperuenit, ſed nullo modo deſeruit, dum ab eo & à Patre ſemper procedens, in eo ab ipſa conceptione totus interminabiliter requieuit. A calore adhuc huius ignis tam odorem quàm ſaporem ſuum panis iſte mutuauit, adeò vt ſi ignem gratiæ ſenſeris, quaſi pane fidei guſtato reficiantur animæ viſcera, & rurſum ſi panem humilitatis ſumpſeris, recaleſcant (velut ſi ignem tetigeris) interiora tua. Suauiſſimus odor tam ignis quàm panis, vnus & indifferens, corruptiones quaſque huius aëris, & malitià Principum tenebrarum harum infecti, non diſſimiliter medicatur.

Iam iam ſubeundus eſt thalamus, & quo lectulo, Sponſus cum Sponſa ſua cubet & fruatur cupitis amplexibus contemplandum, & vt admittamur, quodammodo attendendum. Ibi certè mutua libantur oſcula; ibi Sponſo reſumuntur verba Sponſæ fragrantia vnguentis optimis, ibi texuntur ſubtilia deſideriorum fila, ibi ordiuntur veſtimenta tam linea puriſſimæ actionis, quàm ſerica Angelicæ contemplationis, ibi denique fiunt Sponſus & Sponſa, vna caro, vna anima & vnus ſpiritus. Sponſus refundit in Sponſam quicquid in ſe habet dulcedinis, quicquid honoris & poteſtatis. Denuo, mutua viciſſitudine, in ſeipſo reſumit ab ea quicquid paupertatis, quicquid amaritudinis, quicquid contumeliæ eſt & paſſionis. Hac commutatione, ipſa proculdubio ditatur, ſed ipſe non minoratur, ipſa melioratur, nec ipſe ſua maieſtate priuatur. Nam amarum noſtrum vertit in dulce ſuum, opprobrium in

Luc. 6.44.

gloriam commutat, *de ſpinis* noſtris *colligit ficus, de rubo vindemiat vuam*, de morte vitam, de paſſione mercatur gloriam.

Sponſus iterum, quia gigas eſt magnitudine, ſol pulchritudine, leo fortitudine, abyſſus ſcientiæ profunditate, Deus æternitate. Sponſa verò puella ætate, paruula quantitate, Æthiopiſſa coloris nigredine, fœmina debilitate, fatua in omni prudentia & arte. Idcircò in thalamo contraxit ſe, *paulò minùs minoratus ab Angelis*: exuit ſe veſtimentis gloriæ accinctus cilicio, depoſuit fortitudinem, circundatus infirmitate, abſcondit ſapientiam, vt

Heb. 2. 5.

(iumentum

(iumentum factus) in deriſum eſſet tota die omni populo, æternitatem diſſimulauit, factus ſub Sole, vt quaſi cum tempore temporaliter curreret nec deficeret. Os illud Altiſſimi collatum & coarctatum eſt modiciratioris Sponſæ: *manus tornatiles* quæ cœlos tetenderunt, affixæ ſunt manibus vulneratis conuulneratæ, pedes pedibus compeditis adhæſerunt, venter ventri conglutinatus eſt. Res equidem pia, cùm infinitè immenſus adbreuiatur ad deiectum, ſed nihilominus mira, cùm reparatur ad vnitatem perſonæ filii Dei, natura filiorum Adæ. Cant 5. 14.

Egrediamur jam cum Sponſo de cubili, & cum Sponſa de thalamo. Accedamus ad templum inter veſtibulum & altare, vt videamus & intelligamus ſacerdotem noſtrum ſacrificiorum officia conſummantem. Pontifex hic, ſecundùm ordinem Melchiſedech, ſuper cuius caput fuſum eſt vnctionis oleum, & cuius manus in ſacrificio conſecratæ ſunt, *ſuper Patre ſuo & Matre non contaminatur.* In templo vteri virginalis, in ſingulis pontificalibus ornamentis ad offerenda redemptionis noſtræ ſacrificia, ad altare crucis non ſine ſanguine proprio proceſſit, & quæ in terris ſiue quæ in cœlis ſunt pacificauit. Hic Arca ſanctificationis, hic tabulæ teſtamenti, hic virga Aaron quæ fronduit, floruit, germinauit, & nuces protulit. Hic propitiatio ſiue propitiatorium, hîc ſanctum & ſanctum Sanctorum. Sunt phialæ, thuribulum, incenſa multa, altare de terra & ſacramentaliter, cuncta hic reperiuntur quæ figuraliter in tabernaculo Moyſi ſeu in templo Salomonis, in vmbra veritatis depinguntur. Quid enim eſt oleum chriſmatis, ſiue de puriſſimis oliuis quod funditur ſuper caput IESV, vt meritò filius olei vocetur, aut vnguentum exinanitum, niſi gratia Spiritus ſancti quâ vnctus eſt præ participibus ſuis, ab ipſa die conceptionis? Quæ manuum conſecratio, niſi in cruce extenſio vel clauorum confixio? Quid eſt, ſuper patre non contaminabitur, niſi quòd à Patre, æqualis in omnibus genitus nequaquam (vt ſupra dicitur) aliqua minoratione æqualitatis exterminatur? *non enim rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo.* Quid rurſum eſt *ſuper matre non contaminatur*, niſi quia non de viro, ſed de Spiritu ſancto concipitur? Leuit. 21. 11. Philip. 2. 6. Leuit. 21.

Præterea de fœderis, vel potiùs ſanctificationis quid aliud dicam, niſi quod & Mater arca eſt fœderis, continens in ſe quicquid eſt ſanctificationis vel creaturæ vel creantis; & Filius in matre ſimiliter arca ſanctificationis eſt potiùs exiſtens, quàm continens ſanctificationum ſanctificationem? Habet autem tabulas Teſtamenti, quia in corde eius, vniuerſa deſcribuntur mandata vitæ & pacis. Habet & virgam Aaron, *Virga æquitatis, virga regni eius.* Fronduit quoque in natiuitate, floruit in reſurrectione, germinauit in aſcenſione, nuces protulit in Spiritus promiſſione vel miſſione. Noſtra quoque virga ſeu Virgo, fronduit credens Angelo, floruit concipiens in vtero, germinauit pariens ex vtero, nuces protulit fugiens in Ægyptum cum Filio, vel videns eum pendentem in patibulo. Filius eſt noſtra apud Patrem propitiatio quia interpellat pro nobis: Mater apud Filium, quia rogat pro culpis noſtris, Filius eſt Sanctus Sanctorum, quia Deus Deorum: & Mater eſt Sancta Sanctarum, quia Virgo Virginum. Filius ha- Pſ. 44. 7. Mater Dei eſt noſtra apud filium propitiatio.

bet phialam puriſſimæ carnis, vt ab ea ſumatur poculum vitæ: Mater ſimiliter, in omni conuerſatione ſua, caſta & munda, præbet nobis exemplum conuerſandi ſine querela. De thuribulo Filii, Pater odoratur incenſum propitiationis; de thuribulo Matris, tota perfunditur domus angelicæ conuerſationis. Filius eſt altare de terra ſancta, quia corpus habet de Matre ſine macula, in quo cremantur haulocauſtomata dum condonantur peccata; Domina noſtra nihilominus altare eſt terrenum, quia refugium eſt miſerorum.

Domina noſtra S. Deipara eſt refugiũ miſerorum.

Et quid ampliùs ei aſſignare poſſumus diuini muneris & honoris, quàm (vt quod verum eſt fateamur) genitricem eam Dei eſſe & hominis? Infra hoc dicitur quicquid in eius commendatione offertur. Si cœli reginam, ſi Angelorum Dominam, vel quodlibet aliud excellentiſſimum, tam ab humano corde, quàm ore excogitatum protuleris, non adſurget ad hunc ſuperindicibilem honorem quo creditur & prædicatur Dei genitrix. His tandem de clibano dictis, parum pro materia, conferamus tamen adhuc clibano materiali, vterum Virginis & clauſtrum noſtræ religionis: In clibano etenim multa lignorum congeries ſuccenditur & panis decoquitur; in clauſtro, multarum obſeruantiarum diſciplina tenetur, vt à cruditate veteris vitæ anima ſæcularis, in ſoliditate veri amoris confirmetur; in virgine omnium virtutum chorus adunatur, vt rex virtutum ſuſcipiatur. Clibanus ardet igne materiali, clauſtrum feruet dilectione ſpiritali, Virgo æſtuat amore ſpeciali: totum operatur ignis in clibano, virtus charitatis in clauſtro; Spiritus ſancti obumbratio vel Trinitatis ſanctificatio in Virginis vtero. Carbonum & cinerum reliquiis emundatur à coquente pauimentum clibani, à ſuperſtitione inutili & cogitatione ſæculari, per Rectorem ſimplicitas clauſtri, à deſiderio carnis, inuariabile propoſitum Virginis.

Clauſtrum religioſorum ſimile eſt Clibano.

Temporalis vitæ ſubſidium paratur in clibano, æternitatis remedium in clauſtro, vniuerſalis redemptionis commercium in vtero. Vapor ignis accenſus conſeruatur in clibano, feruor Religionis in clauſtro, æternitatis amor in Virginis vtero. Paſta mollis accedit ad clibanum, debilis anima ad clauſtrum; caro paſſibilis non quidem aliunde accedit, ſed de ipſo & in ipſo vtero virginali concedit in CHRISTVM. Non ſparſim ſeminatur, ſed deponitur in clibano, non diuiſim ſed conjunctim debet ſeruari ordo in clauſtro, non minutatim vel guttatim, ſed totaliter ipſam diuinitatem Verbi concipit ſiue parit virginum Virgo: paſta non informis, ſed tornata & formata coquitur in clibano: Ordo non ſine regula, ſed certâ formâ ſtabiliri debet in clauſtro: Naturam humanam, non ſine ſeptiformis gratiæ acceptione concipit & edit Virgo: De panibus bene ſpirat clibanus, Religio clauſtralis de virtutibus, pium exemplum præbet fidelibus ſæcularibus, virtutes virginis, odorem placabilem reddunt etiam Angelicis ſtationibus: De pane clibani nutritur caro, de inſtructione clauſtrali anima de fructu Virginis tota ſimul Eccleſia. Currant pauperes pro pane ad clibanum; humiles pro pietate ad clauſtrum; omnes homines, pro communi ſalute ad virginis templum. Huc vſque detinuimus ſtylum, in aſſignanda

Currãt homines ad virginis tẽplum pro cõmuni ſalute.

comparatione clibani, clauſtri & virginalis vteri.

CAPVT XXII.

De Pane frixo in ſartagine.

CLibani ſudoribus facie adhuc madefacta ſartaginis continuamus frixaturam, vtiles ſed laborioſas vexationes, hac tamen vna & præcipua conſolatione artus, ad ſubeundam ſartaginem lætiori ſtudio opponimus, quia ſine oleo ſimilam in ea non frixabimus. Nam oleo conſperſa ſimila & abſque fermento in ſartagine coquitur. Quid autem à facie olei non molleſcit? Virtus laceſſita jamjam expirans olei beneficio reparatur, vlcera fouentur, aſpera leniuntur, amara dulceſcunt, tenebræ rareſcunt, arida liqueſcunt. Ignem torrentem, quomodo ferret ſartago ſi non perfunderetur oleo? certè cibum non coqueret, ſi arderet, ſi abſque oleo carbones videret. Priùs itaque ſartago impinguetur oleo, & ſic, oleo litam laganam non conſumet pœnaliter ſed coquet vtiliter. Sed videndum quid ſit ſartago, intelligitur autem tripliciter. Nam crux IESV ſartago ferrea eſt, zelus quoque animarum ſaluandarum, in Rectoribus ſartago eſt, nihilominus & confeſſio peccatorum ſiue pœnitentia, ſartago ferrea eſt. Melius laſſa. Fortè clareſcunt. Confeſſio peccatorum eſt ſartago ferrea.

Sed vtinam zeli ſartago vel confeſſionis, ſic refunderetur & impleretur oleo pietatis & pacis, quomodo ſuperfuſum redundauit in ipſis etiam Perſecutorum carbonibus, oleum ſartaginis CHRISTI. Denique, attende ſupercreſcens & efferuens oleum Dominicæ crucis vel ſartaginis. Pungebatur, impinguabatur, cruentabatur, crucifigebatur, flagellabatur, conſpuebatur, ſimila carnis redemptoris in ſartagine crucis, & quid ebulliebat niſi verbum patientiæ tanquam oleum oliuæ? Quò enim acriùs fremebat Iudæorum quaſi carbonum, ſæuiens flamma, eò vnctuoſiùs reſpergebat adſtantes, bullientis olei vnda. Aſpice denique undam reſilientem de ſartagine, non præ impatientis murmurio, ſed præ amantis deſiderio. *Pater*, inquit, *ignoſce illis quia neſciunt quid faciunt.* Implorat hæc vnda olei illuminationem, non infert excæcationem. Quaſi autem elanguet ante paſſionem non minùs quidem amando, ſed tamen minùs propter obſtaculum carnis aperiendo oleum in corde *Filii olei*. Tunc verò in ſartagine bulliens cœpit non ſolùm effluere benefaciendo, ſed efferri vltra mundi (quaſi ſartaginis), capacitatem moriendo, immò redimendo.

Mouebatur quidem in ſartagine, paſſionibus inflammatum, ſed non amouebatur à charitate, doloribus exacerbatum. Simila quoque corporis immaculati appendebatur in ſartagine ferrea; videlicet, cruce dura & contumelioſa; ſed ſuperfuſo oleo vngebatur ne vreretur; quia plenitudine gratiæ conſolabatur ne in vindictam perſecutorum iraſceretur. Cùm enim CHRISTVS moritur, magis vngitur; nam quò fortiùs premebatur, eò vberiùs, oleum ſine amurca emungebatur, nec exſiccabatur humor benedictionis, cùm vndique excandeſcebat furor maledictionis. Vnde Patriarcha Iacob expauens tam furorem quam immanitatem ſceleris Scribarum &

Phariſæorum, abominabatur perſecutores CHRISTI, dicens: *Simeon*
Gen. 49. *& Leui fratres, vaſa iniquitatis bellantia, in conſilium eorum non veniat anima mea & in cœtu illorum non ſit gloria mea, quia in furore occiderunt virum & in voluntate ſuffoderunt murum, maledictus furor eorum, quia pertinax & indignatio eorum quia dura.* Per hos Scribæ & Phariſæi intelliguntur de Simeone enim Scribæ, de Leui ſacerdotes exiſtunt. Hi ſunt vaſa iniquitatis bellantia qui *cogitauerunt iniquitates in corde*, dicentes, *tollamus eum de terra viuentium.* Hi denique in furore ſuo occiderunt virum tradentes & clamantes Pilato, vt crucifigeret eum, & in voluntate injuſta Iudæi ſuffoderunt murum, qui ſe opponebat *pro domo Iſraël*, & qui eſt *nobis turris*
Iob. 19. 12. *fortitudinis à facie inimici. Furor eorum pertinax, & indignatio dura*, quia Pilato judicante illum dimitti, clamabant; *ſi hunc dimittis, non es amicus Cæſaris, Tolle, tolle, crucifige eum.* Ecce carbones, ecce ſtridentes fuſcinulæ prunas admouentes & ſartaginem, ſcopulis linguarum maledicarum allidentes.

Sed quid, nihil proficiunt; immò deficiunt, non effunditur in iræ commotione ſartago, non turpem ſonum emittit comminationis, non areſcit os eius, dilectionis exinanitione, non liqueſcit inimicorum condemnatione. Flamma quidem vel CHRISTI diligentis, vel populi perſequentis, ſed illius
Dan. 3. 47. miſerando, iſtius occidendo, diffunditur *ſuper fornacem, cubitis quadraginta nouem*: ſed intra ſartaginem velut in fornace Babylonio, ros deſcendit, & extra ſolummodò debacchantes incendit, non conflatione puerorum ſe vlciſcentium, ſed iuſta & conſueta vltione malè agentium. Nam
Malitia perpetuò torquet conſcientiam. ſicut vipera genitricis vitalia naſcendo diſrumpit, ſic malitia conſcientiam de qua oritur, nunquam punire deſiſtit, & priùs deſtruit locum natiuitatis ſuæ, quàm inficiat innocentiam ſimplicitatis alienæ. Videamus itaque iam, quid Lex loquatur de ſartagine, *Si oblatio tua*, inquit, *fuerit de ſartagine ſimila conſperſa oleo & abſque fermento, diuides eam minutatim & fundes ſuper eam oleum.*

Leuit. 25. Sartaginem diximus eſſe crucem, in qua ſimila oleo conſperſa decoquitur, cùm CHRISTVS plenus veritate & gratia pro nobis immolatur. Abſque fermento eſt ſimila, quia nulla macula originalis ſeu actualis delicti
Delictum originale & Actuale. in CHRISTO eſt aliquando reperta. Dinumerauerunt oſſa eius in ſartagine frigentes eum, vt à planta pedis vſque ad verticem, nulla pars corporis à pœna vacaret, quatenus totum leproſum noſtrum in culpa & pœna, toto ſe leproſo in pœna ſine culpa, ſanaret. Diuide minutatim, modò clauos in pedibus, modò in manibus, modò ſpineam coronam in capite, modò velamen in oculis, modò lanceam in latere, modò flagella & denudationem totius corporis, modò in auribus verba improperii reuoluens, & funde ſuper eam oleum, vt paſſionibus eius compatiaris, non ei aliquid conferendo ſed tuæ animæ vel fratribus pro quibus mortuus eſt ſubueniendo. Nunquam ad ſartaginem vel ad ſimilam quæ coquitur in ſartagine, accedendum ſine oleo, quia nunquam ſine deuotionis compunctione, recogi-
Chriſti paſſionum tari debet CHRISTI paſſio. Super eam funditur oleum, cum pauperibus CHRISTI pro CHRISTO impenditur beneficium.

De hac ſartagine dicitur Ezechiëli Prophetæ: *ſume tibi ſartaginem ferream, & pones eam murum ferreum inter te & ciuitatem*: quæ enim ſumenda eſt nobis ſartago ferrea, quàm diſciplina CHRISTI, quæ quamuis aliquantulum carnalitati noſtræ dura appareat, tamen apprehendenda & ponenda eſt inter nos & ciuitatem, vt hoc ſigno communiti in frontibus, non pereamus cum ciuitate ſanguinum quæ occidit Prophetas; ſed cum Raab ſaluemur à generatione peſſima, appenſo coccino ſanguinis agni in poſtibus ſiue in feneſtra domus. Hoc ſignum namque exterminator Angelus reueretur, & non interficit ſignatos Thau, qui portat vas interfectionis & ſcriptorium *ad renes ſuos*. Huculque de ſartagine Crucis; iam videndum eſt de ſartagine zeli. Dicit Gregorius nullum Deo tale eſſe ſacrificium, quale eſt zelus animarum. Aptè autem, zelus vocatur ſartago, quia ſicut caro in ſartagine ab humiditate ſua deſiccatur; ſic zelo ſancto anima à ſuperfluitatibus ſuæ carnalitatis euacuatur. Sicut etiam cremium in frixorio in ſe quidem areſcit, ſed aliis viſcera ſuæ pinguedinis tribuit: Sic Rectoris pia anima ſibi auſteriora indicit, & ſubiectorum imbecillitatibus benigniora & molliora indulget. Non enim quærit *quæ ſua ſunt*, ſed *quæ Ieſu Chriſti*. Ait autem Moyſes in Leuitico, vt *Aaron in die vnctionis ſuæ, decimam partem Ephi offerat ſimilæ conſperſæ oleo in ſacrificio ſempiterno, medium eius mane & medium veſpere, quæ in ſartagine, oleo conſperſa confrigetur, offerat autem ſacerdos in odorem ſuauiſſimum Domino, ſacerdos qui patri ſucceſſerit, & tota cremabitur in altari.* Hæc auctoritas refertur & ad ſartaginem zeli. Ad crucem ſic, dies vnctionis Aaron, dies eſt vnctionis eius qui conceptus eſt de Spiritu ſancto & natus ex Maria Virgine, qui deſcendit de ſtirpe Aaron.

[Margin: quam debet recogitari ſine cōpūctione. Ezech. 4. 3. Ioſ. 2. Ezech. 9. 2. Rector populi auſteriora ſibi indicit. Leuit. 6. 2.]

Reuera enim tunc Aaron vnctus, tunc ſanctificatus, tunc in ſacerdotium dedicatus eſt, cum in CHRISTO IESV, virtus ſanctificationis, omnia tam veteris quàm noui Teſtamenti conſummauit myſteria. Decima verò pars Ephi, non incongruè intelligitur caro CHRISTI, quodammodò enim decima pars eſt, quæ ab Angelis (quorum nouem ſunt Ordines) in genere creaturarum quodammodò minor eſt. In conditione enim creaturæ, corpus generaliter ſpiritui ſubiicitur. Quid igitur mirùm, ſi caro quæ mori potuit, minor fuit ſpiritu angelico qui iam corrumpi non poteſt? Hoc ſecundùm Gregorium qui ait nouem eſſe Ordines Angelorum, hominem verò decimum eſſe creatum. Sæpiſſime iam dictum eſt, quare caro CHRISTI dicatur ſimila, & quare conſperſa oleo. Ideò autem in ſacrificio ſempiterno offertur, quia ſaluare in perpetuum poteſt *accedentes per ſemetipſum ad Deum, ſemper viuens ad interpellandum pro nobis.* Quid denique ſit quod ait, *medium eius mane, & medium eius veſpere*: Euangelium docet vbi legitur quod mane adductus ſit ad Caïpham, in cuius atrio alapis cæſus eſt, atque multis delubriis * ab ea hora vſquequo in ligno leuaretur: affectus. Ecce *medium mane*, *veſpere* quoque *medium*, quia Ioſeph ab Arimathia cum Nicodemo tulit corpus IESV, & in monumento nouo cum ſero eſſet, ſepeliuit.

[Margin: Hebr. 7. 25. Chriſtus alapis cæſus in atrio Caïphæ. * f. ludibriis. Matth. 27. 57.]

Hanc ſimilam oleo conſperſam, vt ſupra expoſitum eſt, in ſartagine

calidam offert in odorem ſuauiſſimum Domino, Sacerdos qui patri ſucceſſerit, quia IESVS qui & præceſſit Aaron dignitate & ſucceſſit ei tempore carnis, vel qui Deo Patri potiùs acceſſit quàm ſucceſſit carnis aſſumptione, igne charitatis calidiſſimam hoſtiam ſemetipſum obtulit in odorem ſuauiſſimum. Quid verò ſuauius odore humanæ redemptionis? Quod verò ait; *tota cremabitur in altari*: hoc ſignificat, quia non deſcendit de cruce antequam ſpiritum emiſerit. Repetenda eſt ſigillatim & exponenda ſententia iuxta intelligentiam zeli quem exercet Rector quilibet circa gregem ſibi commiſſum. Simila eſt mens munda, ſartago, zelus, oleum miſericordia, frixura, cordis anguſtia, calida hoſtia, feruens charitas: Sacerdos qui patri ſuccedit, imitator bonitatis Dei. Simila autem in ſartagine frigitur, cùm mens iuſti per zelum ſancti ardoris crematur: oleum autem infunditur, cùm amat etiam ipſum quem inſequitur. Sartago autem neceſſe eſt vt ſit ferrea, iuxta quod ad Ezechiel Dominus dicit, *vt adamantem & vt ſilicem dedi faciem tuam, & frontem tuam duriorem frontibus eorum.*
Ezech. 3.9. Non fictilis, quia citò frangeretur, non plumbea quia citò liqueſceret, ſed ferrea aut ænea debet eſſe mens Rectoris, vt ſit durus ad tolerantiam & ſonorus ad doctrinam.

Cùm tranſieris per ignem, ô Rector, non adurat te ignis tribulationum, cùm per aquam, non penetret te vel abſorbeat aqua voluptatum vel blandarum carnis illecebrarum. Æs tuum incaleſcat quidem pro infirmitate corporali, ſed nullatenus liqueſcat ex diſſolutione carnali. *Teſta ſaniem*
Iob.28. *rade*, vt virtute patientiæ abſtergas maculam corruptionis tuæ vel alienæ. Te mediante, vaporem ſuauiter decoquentem ſentiat, te obſtante, ignem crudeliter vrentem non ſentiat anima fidelis à te guſtui diuino aptanda. O admiranda patientia ſartaginis, quæ fortis vt mors, dura vt infernus, neque vincitur poteſtate incurſantis fortunæ, neque flectitur precibus aut pretio blandientis? Quis, inquit, ſuperabit vel *ſeparabit nos à charitate CHRISTI*?
Rom. 8.35. *Tribulatio*? ſed hæc, *patientiam operatur, patientia probationem, probatio*
Rom. 5.4. *ſpem. Anguſtia*? ſed hæc dilatat cor, *Perſecutio*? ſed hæc compellit ad Deum. *Nuditas*? ſed hæc expedit curſum. *Fames*? ſed hæc parat panem viuum. *Periculum*? ſed nullum venienti reſtat periculum. *Gladius*? ſed eſt penetrabilior omni gladio acuto.

Hæc omnia contemnit ſartago noſtra, armatis in occurſum pergit audacter, & ait; *quia neque mors*, id eſt, promiſſio vitæ; *neque Angeli*, vel mali qui vellent, vel boni ſi quomodo vellent, *neque Principatus* aliquis in cœlo vel in terra; *neque Virtutes*, id eſt facientes miracula; *neque inſtantia*, id eſt, neque futura bona vel mala; *neque fortitudo*, id eſt violentia aliqua; *neque altitudo*, id eſt, promiſſio altitudinis; *neque profundum*, id eſt, comminatio deiectionis; *neque alia creatura*, ſi qua eſſet quæ nondum creata eſt; *poterit nos ſeparare à charitate Dei.* Ecce quàm fortis ſartago. Vide iterum quàm prompta ad excipiendam aduſtionem, ne aliquam ſuſtineat
Rom. 9.3. læſionem eſca decoquenda. *Optabam*, inquit, *anathema eſſe à CHRISTO pro fratribus meis ſecundùm carnem.* Cuius hæc vox, niſi ſartaginis, cuiuſlibet ſuppliciorum carbonibus ſe obiicientis, vt ſine combuſtura pareret

cibus Dei. Vis audire, quomodo hæc ſartago antequam alterius cruditatem excoquendam ſuſceperit, ſeipſam probauerit? *Caſtigo*, inquit, *corpus meum & in ſeruitutem redigo, ne poſtquam aliis prædicauero ipſe reprobus efficiar.* Sed de his, hactenus. 1. Cor. 9. 27.

Moraliter verò ſartagini, confeſſio comparatur. Vt enim multa lignorum congerie ſuppoſita ſartago ſuperponitur, in ſartagine verò, aqua ſiue oleum aut ſagimen infuſum bullitur, vt caro vel panis decoquatur; ſic memoria vndique gehennalibus vallata incendiis, omnia ſua præ timore & expectatione futuri judicii ferueſcere facit. Impetu itaque confeſſionis, ſpumam peccatorum ſuorum projicit, & quicquid cruditatis inerat, ſuccreſcente charitate decoquit. Attrahit ignem ad interiora, excoquit quæcunque iniecta fuerant cruda. Spuma vel ſcoria eiicitur, cum in vera confeſſione oris, tota cordis immunditia expurgatur.

CAPVT XXIII.

De pane aſſo in craticula.

RES vna multis plerumque vocabulis nuncupatur, multis figuris ſignificatur. Infantiæ ſenſus humani à ſapientia Patris in hoc conſulitur, vt quia res in abſcondito eſt, & vt eſt non comprehenditur; ſaltem multo verborum & ſenſuum circuitu, qualitercumque tandem attingatur. Tanquam enim multis inuolucris veritas quandòque circumtegitur, multis ſpoliis ſuperinduitur. Spoliis igitur ſuis cum multa reuerentia eſt expolianda, vt ſpecies & pulchritudo eius tanquam ſtella matutina, vel ſicut Sol in virtute appareat. Quid enim aliud agitur, cùm figura alicuius rei exponitur, niſi quaſi veſtis ſapientiæ explicatur vel tollitur? cùm verò aliquid prouerbiali ſimilitudine obumbratur, quaſi puella ſpecioſa amictu ſuo tegitur. Hæc idcircò dixerim, vt cùm audis clibanum, cùm audis ſartaginem vel craticulam, figuras diuerſas circa eandem rem intelligas: Chriſtus enim in clibano, figuraliter, CHRISTVS in ſartagine, CHRISTVS in craticula, ſed ſicut ad aliud ponitur panis in clibano, ad aliud in ſartagine, ad aliud in craticula, ſic aliter exponitur CHRISTVS in clibano, aliter in ſartagine, atque aliter in craticula. Et panis quidem in clibano coquitur, in ſartagine verò frigitur, in craticula demum aſſatur. Veritas aliquãdo circumtegitur multis inuolucris.

Clibanus itaque natiuitati, ſartago paſſioni, craticula morti CHRISTI aptantur. Puritatem in natiuitate, patientiam in paſſione, manſuetudinem in morte. Nulla enim corruptio in CHRISTI natiuitate, nulla impatientia in paſſione. Tacet agnus, ſoporatur leo, CHRISTVS in morte non conturbatur. Conformemur itaque capiti noſtro naſcenti, quia non potuimus per primam, ſaltem per ſecundam Baptiſmi natiuitatem. Imitemur fratrem noſtrum patientem, & ſi non vſque ad ſanguinis effuſionem, ſaltem vſque ad vitiorum repreſſionem, ad lateris effoſſionem; ſaltem ad deſideriorum defoſſionem. Aſpiciamus Redemptorem morientem, & quanta tranquillitate emiſit ſpiritum, tam pacifica iuſſione accedamus ad moderandum proprii imperij verbum. Non violetur morbo criminali, rege-

neratio baptiſmatis, non ſcindatur patientiæ amictus furioſo impetu iraſcentis, non inquietetur ſomnus contemplantis inordinato motu ambitioſæ commotionis! Informandi ſunt mores in clibano; roborandi in ſartagine, conſummandi in craticula. Ait Dominus in Euangelio: *Ecce ego hodie & cras perficio ſanitates, & tertia die conſumor. Hodie*, eſt nobis in illuminatione fidei; *cras*, in operatione iuſtitiæ; *tertia dies*, in conſummatione gloriæ. Hodie cæcum illuminat; cras, paralyticum conſolidat; tertia die, Lazarum reſuſcitat.

Leuit. 13. 32. Exod. 3. 18.

In typo huius myſterii, filii Iſraël cùm egrediuntur de Ægypto, infra trium dierum ſpatium non immolant Deo ſuo ſacrificium, oblationem & victimam rationabilem, ſanctam, Deo placentem. Sub hac quoque figura celebriores Solemnitates ab omni populo, tam in deſerto, quàm in terra promiſſionis, tres in anno Deo redduntur: Paſcha videlicet & Pentecoſtes, & Scenopegia, quarum vna figuraliter pœnitentibus, alia iuſtis, tertia congruit glorificatis. Sanguine enim Agni abluunt pœnitentium peccata: *etiamſi fuerint vt coccinum, vel ſi rubra quaſi vermiculus, quaſi nix dealbabuntur.* Tranſit quoque exterminator, poſtes pœnitentium, per confeſſionem & pœnitentiam linitos vel potiùs munitos, ſanguine Agni immaculati IESV CHRISTI. Nequaquam autem in Ægypto, vel in confiniis eius hoc offertur ſacrificium, ſed in receſſu & manſione valde remotiori. Opere namque ſermone, & voluntate, prius domus ſeruitutis, id eſt, voluntas peccandi deſerenda, vt acceptabilis fiat immolatio victimæ noſtræ. Tunc enim gratum Deo eſt conuerſorum Paſcha, cùm omnibus ſubmerſis veternorum delictorum Ægyptiis, toto corde, totâ animâ, tota virtute conuenticula malorum procul elongauerimus.

Iſai. 1. 18.

Hic nouæ vitæ nouus homo, abiectis antiqui Serpentis venenoſis ſuggeſtionibus Deo vinciatur, & à peccatis juſtificetur. Progreditur deinde tanquam aurora conſurgens ad ortum Solis & à frigoribus niuis tranſit ad calorem nimium, vt poſt Paſcha pœnitentiæ celebret Pentecoſten juſtitiæ. Vt enim Paſcha cum lactucis agreſtibus comeditur; ſic Pentecoſte tubis jubilationis illuſtratur. Redit quoque tunc omnis poſſeſſio ad Dominum, ſeruus & ancilla liberantur, nullus alicuius laboris inquietudine vexatur, vox exactoris tollitur, vox ſponſi & vox ſponſæ, vox exultationis & jubilationis in tabernaculis omnium Sanctorum auditur. Hæc præclara ſolemnitas, mentibus aptatur juſtificatis. Nam ſicut contorquere caput ſuum & ſaccum & cinerem ſternere, pœnitentis eſt, ſic iuſtorum animæ eſt exultare, gaudere & lætari. Emancipatus à domino * peccati exultat, reſtitutam adiens hæreditatem gaudet, pactum pacis cum lapidibus regionum & cum beſtijs ſaltus habens lætatur.

Lætitia feſti Pentecoſtes.

* f. dominio.

Adhuc diligentiùs differentiam Paſchæ & Pentecoſtes intuere. In ſanguine, azymo pane, carnibus aſſatis igne, lactuca, baculo, renibus accinctis & pedibus calciatis, agitur Paſcha & ſanguine profecto, poſtes tinguntur, Agnus aſſatur, quod ſupereſt de carnibus Agni comburitur, cum lactucis caro Agni editur; baculus in manibus tenetur; renes balteis Regum accinguntur, & pedes calciamentis nouis induuntur. Quid autem hæc

Differentia feſtorũ Paſchæ & Pentecoſtes.

hæc ſignificant ? In ſanguine cordis contritio, in igne oris confeſſio, in azymo pane abſque vana gloria, bona operatio, in baculo inflexibilis propoſiti ſollicitudo, in lactuca lacrymarum compunctio, in renibus accinctis, libidinoſorum motuum mortificatio, in pedibus calciatis Sanctorum imitatio, vel finis ſui aſſidua recordatio intelligitur. Hæc arma ſunt pœnitentis, hæc inſtrumenta in clibano coquentis, hæc neceſſaria in victu Paſcha celebrantis. Fit autem Paſcha veſpere videlicet cùm homo receſſerit à feruore concupiſcentiæ: vnde, *conuertentur ad veſperam & famem patientur vt canes.* Sola namque eſt vera & perfecta peccatorum conuerſio, quâ excluditur malæ concupiſcentiæ ardor, & quam deuorans præcedentia mala ſequitur fidelis confeſſio. Pſal. 58. 7.

Inde etiam eſt quòd quicumque de caſtris ob aliquod animæ contagium egreditur, non niſi ad veſperum, lotis veſtibus ad eadem mundus regreditur. Non immeritò igitur, Paſcha incipit veſpere, quia tunc inchoatur ſalus animæ. Pentecoſtes verò clareſcens habet tonitrua, fulgura, nubes denſiſſimas, clangorem buccinæ, montis verticem fumigantem, Moyſem loquentem & Dominum reſpondentem. In mane cognitio ſui, in tonitruo ſonus prædicationis, in fulgure increpatio malorum, in vocibus exhortatio bonorum, in lampadibus claritas miraculorum, in clangore buccinæ fortis prædicatio Sanctorum, in fumo deſpectio Sanctorum, vel excæcatio malorum, in nube deſiſſima, protegens humilitas, in Moyſe loquente conſcientia petens, in Domino reſpondente gratia adiuuans. His circumornatur ſplendoribus anima iuſti; his prætitulatur honoribus templum Spiritus ſancti vbi oleum charitatis, tanquam in ſartagine feruet, vt ſicut pœnitens Agni ſanguine à ſordibus mundatur, ſic juſtus oleo Spiritus ſancti à doloribus vngatur. Ecce Paſcha pœnitentis, ecce Pentecoſte juſtificati.

Sequitur deinde Scenophegia, quæ eſt feriæ tabernaculorum, in quibus lætandum non militandum eſt, die primo & die octauo, cum Filius *tradiderit regnum Deo & Patri, vt ſit Deus omnia in omnibus.* Hæ feriæ tabernaculorum ſunt à Domino, à decimo quinto die menſis ſeptimi ſeptem diebus. Dies primus vocatur celeberrimus atque ſanctiſſimus. Dies quoque octauus erit celeberrimus atque ſanctiſſimus. Hæ ſunt, inquit Dominus, feriæ quas vocabitis celeberrimas atque ſanctiſſimas, offeretiſque in eis oblationes Domino. Felix confinium, ſed longum, primi, ſeptimi & octaui diei. Primus dies eſt initium ſubſtantiæ Dei quæ eſt fides; ſeptimus perfectio juſtitiæ; octauus inchoatio gloriæ. Prima dies propitiationis, ſeptima ſanctificationis, octaua glorificationis. *Omnis qui de genere eſt Iſraël, habitabit in vmbraculis:* Bona vmbracula alarum Seraphim, Cherubim etiam alas ſuas extendit & protegit: Gallina nihilominus *congregat pullos ſuos ſub alis*; Et Dominus, *ſicut aquila prouocans ad volandum pullos ſuos, & ſuper eos volitans, expandit alas ſuas,* & accipit eos atque portat in humeris ſuis. Obumbratio autem alarum IESV æmulatio eſt virtutum eius. Virtutum enim pennis, ſiue alis vtitur Rex virtutum ad reuolandum ſuper aſtra cœli ad dexteram ſedis magnitudinis Dei vt dicatur ei, *ſede à dextris meis.*

1. Cor. 15. 14. — Leuit. 23. 42. — Math. 23. 37.

Qui igitur de genere Iſraël eſt, in vmbra iſta viuat inter gentes, donec aſcendat ad populum accinctum noſtrum. Feriandum eſt interim in tabernaculis, ſed ab operibus mortuis; primo die per fidem, ſeptimo per operationem, vt ſit fides ſine errore, vt ſint opera ſine ſimulatione. Sit fides collyrium illuminans oculos; ſint velut antidotum opera fidelia, ad vitam reuocantia mortuos. Habitet CHRISTVS per fidem in nobis, & per opera iuſtitiæ, *regnum Dei* ſit *intra* nos. Si enim intra te fuerit regnum ſiue gaudium Domini, in octauo eris; erit namque menſis ex menſe, Sabbatum ex Sabbato, cùm tranſierimus ex fide in fidem; cùm reuelata facie transferemur *à claritate* boni operis, *in claritatem* diuinæ remunerationis. *Melior eſt dies* iſta *in atriis Domini ſuper millia*, in qua exultabimus & lætabimur, non *memores* per reuelationem *uberum* ſponſæ, ſed cernentes per præſentem contemplationem vultum ſponſi & ſponſæ, non adhuc *per ſpeculum in ænigmate*, ſed *facie ad faciem*, quia euacuabitur quod ex parte eſt, conſummabitur quod perfectum eſt, vbi ardet clibanus, ſed dilectionis; vbi ſartago, ſed laudationis; vbi craticula, ſed conſummationis; vbi Paſcha, ſed in vita Agni; vbi Pentecoſtes, ſed in tranquillitate & manifeſtatione conſiliorum Dei; vbi feriæ tabernaculorum, ſed in æterna poſſeſſione altiſſimi cœli; vbi vmbracula, ſed Dei; vbi non prima dies, ſed vna, non ſeptima, ſed ſempiterna, vbi non octaua, ſed æterna.

Adhuc tamen aliquid ſpecialiter dicendum de craticula; in ſuperioribus enim continuauimus, vel etiam copulauimus clibanum, ſartaginem & craticulam. Aſſignanda eſt itaque craticulæ proprietas, & quid myſterii contineat, explicandum. Zacharias Propheta vidit *inter myrtheta*, virum
Zac. 1. 8. aſcendentem ſuper equum rufum, *& poſt eum ſequebantur equi rufi, varii & albi*. Myſticè igitur vir qui aſcendit ſuper equum, CHRISTVS eſt qui corpus aſſumpſit humanum. Superſedit enim in corpore ſuo tanquam in equo Dominus, quia vallem noſtram viſibiliter non viſitaret, vel perambularet, niſi corpore aſſumpto, Deus. Aptauit autem Pater Verbo corpus non cuiuſlibet coloris vel habitudinis, ſed quale Deum decuit, ſed quale ad peragendum curſum neceſſarium fuit, ſed quale noſtra redemptio expoſtulauit. Inde namque eſt illud in Pſalmo: *corpus aptaſti mihi, vel aures perfeciſti mihi*: Aptauit, inquam, equum equiti, vt nobiliſſimo corpori nobilior aſſociaretur anima & ſuper vtrumque ſederet diuinitas. Fortè equus iſte idcircò rufus eſt, quia dignitatem ſeſſoris non ſine verecundia contuetur, & ita propter ſuam reuerentiam rubore perfunditur, Immò equus iſte rufus eſt, quia *factus in agonia prolixiùs orabat & facta ſunt guttæ eius, quaſi guttæ ſanguinis decurrentis in terram.*

Sed hoc parum fortè. Vide & vbi prorſus non ſparſim, ſed toto corpore, *à planta pedis vſque ad verticem* ſit rufus: *Chlamydem coccineam* in paſſione ſua *circumdederunt ei milites*, & hic rufus eſt. Clauis tandem affixus eſt & latus lanceâ apertum, vnde exiuit ſanguis & aqua; ecce quomodo vermiculatus eſt, ecce quomodo rufus eſt equus noſter, ſicut & Dauid iuuenis *erat rufus & aſpectu decorus*. Iohannes verò Euange-

liſta, aliàs hunc eundem equum vidit album, vtique ſub alio Sacramento, videlicet, quia agnus ſine macula peccati erat, & vt diceretur ei in Canticis: qui ſedebat ſuper equum, totum quidem album propter immunitatem culpæ, ſed & rufum propter afflictionem pœnæ; *Dilectus meus candidus & rubicundus*: Et in Euangelio: *exiuit Ieſus portans ſpineam coronam & purpureum veſtimentum*, & ait, *ecce homo*. Sequebantur autem hunc *equi rufi*, *varii & albi*. Rufi, ſunt Martyres, *ſemper mortificationem in corpore* ſuo *pro nomine IESV*, vſque ad finem ſuſtinentes: albi, Confeſſores, ſemper in pace Eccleſiæ virtutibus & doctrina florentes: varii, qui aliquando cruciabantur, aliquando relaxabantur, nec continuè perſecutionem patiebantur, nec aſſidua pace vtebantur.

Horum vita ſiue paſſio, craticulæ non immeritò comparatur. Eſt enim craticula, inſtrumentum habens velut quaſdam coſtas, & inter ipſas, quaſdam aperturas per quas vapor ignis penetret in interiora eius quod deſuper extenditur. Aſſatur enim quodcumque ſuperponitur, & fortè non ſolùm panes, ſed & carnes aſſi agni, aſſantur hìc. De carnibus namque agni, *nec crudum quid*, vt Iudæi, *nec coctum aquâ*, vt Philoſophi, ſed vt veri Catholici faciunt, aſſum tantùm igni, edere licitum eſt. Reuera manſuetus Agnus ille in quo *beneplacitum eſt Deo habitare in eo*, *ſuper quem* vidit Ioannes, *Spiritum deſcendentem & manentem ſuper eum*, ab omni contagione peccati immunis, carnes ſuas in craticula aſſauit: quia cùm voluit, tetigit eum ignis perſecutionum & cùm voluit, prohibuit ne accederet ad eum *flagellum*, ſiue laqueus pœnalis venantium. *Poteſtatem* enim habebat ponere *animam*, ſuam, *& iterum ſumere eam*. Quare enim cùm vellent eum tenere, *nemo in eum miſit manus*: & cùm auditur: *ego ſum*, ceciderunt retrorſum, niſi quia ibi non erat apertura poteſtatis humanæ, Deo permittente, quâ penetraret vis penetrabilis ignis, vſque ad carnes Agni? Aliàs verò, & *lapides tulerunt in eum*, & comprehenderunt, & crucifixerunt: vbi ſcilicet apertura patuit in craticula, diuina permiſſione. Hìc, *panis qui de cœlo deſcendit*, decoquitur, & caro Agni ſiue piſcis qui de mare aſcendit, duræ paſſionis ignibus aſſatur. Mortificantes igitur carnem pro CHRISTO, ne deficiant, reficiuntur hoc cibo. Lenit enim dolores patientis Chriſtiani, aſſidua recordatio in Cruce pendentis. Telum à corde excutit impatientiæ: dulcis memoria incraſſatæ orationis perfuſæ de pinguedine gratiæ & de virtute patientiæ. *Pater*, inquiens, *ignoſce illis quia neſciunt quid faciunt*. Sanat omnes amaritudines mentis, tauus diſtillans de labiis olei: ſanguis defluens de venis miſericordiæ venena extinguit malitiæ & nequitiæ. Fauces delectatione, venter ſatietate: oſſa medullis, nerui robore replentur cùm de craticula, panis tota fide aſſumitur.

Memoria paſſionum Chriſti lenit dolores.

CAPVT XXIV.

De Pane inuncto oleo.

Spiritus noſter triplici vexatus hactenus labore, clibano videlicet internæ tentationis, ſartagine acerrimæ perſecutionis, & craticula quotidia-

næ mortificationis : totus laſſus, aridus & extenuatus pane inunĉto refici, ungi & impinguari, totis ſuſpiriis non immeritò inhelat. Contritis enim corde medetur, ſanat omnes animi contritiones, & confouet quarumlibet anxietatum paſſiones. Igitur ſi de torrente hyemalium inundationum, clibano ſcilicet, ſartagine vel craticula; laborando in via huius noſtræ peregrinationis, guſtauimus : quid niſi vnĉtum panem remunerationis in patria, ab eo qui viuificabit mortalia pectora noſtra, expectamus? Qui enim in exilio legem dedit Euangelicam pro fide patiendi, dabit in cœlo benedictionem angelicam cum CHRISTO regnandi, vt *ſecundùm multitudinem dolorum* noſtrorum, æquo modio iuſtoque ſextario appendatur in ſtatera, iuſta retributio bonorum. Congruè proinde, ſartaginis frixura, vbi viſcerum aruina effluxerat in pœnis, recompenſatur pane vnĉto redemptionis quo immortaliter noſtra viuet anima : & craticula in qua vſque ad mortem ſubſtitit, pane conſperſo æternæ glorificationis : paſſibilitas enim, impaſſibilitate, mortalitas commutatur immortalitate. Separatim proinde apponendus eſt panis vterque : quia eſurientium viſcera, vnuſquiſque replere ſufficit in die ſuo.

Et alius quidem eſt panis vnĉtus, alius conſperſus; non tamen vſquequaque diuerſus. Nam vnus quidem eſt CHRISTVS, propter coniunctionem duarum naturarum in vnitate eiuſdem perſonæ; ſed duo in eo conſiderantur ſecundùm mutuam diſtributionem in eadem perſona ſingularum proprietatum. Similiter vna caro ſunt, Sponſus & Sponſa; ſed tamen alius Sponſus, & alia Sponſa: ſicut, aliud caput, & aliud corpus, & tamen vna eſt perſona, caput & corpus. Vnus itaque eſt CHRISTVS? *Verbum caro* de virgine *factum*, cum Sponſa ſua vniuerſali Eccleſia cunctorum fidelium. Sed tamen aliquando ſigillatim, de CHRISTO capite: aliquando coniunctim, de CHRISTO capite, & corpore tractantes agimus. Aſſignamus namque ipſi capiti aliquando quod ſoli attribuendum eſt corpori: & aliquando corpori aſcribimus quod niſi capitis participatione veraciter ei attribuendum non intelligitur. Cùm igitur de CHRISTO dicatur, quia ipſe eſt *panis qui de cœlo deſcendit*, *quem* Pater ſignauit & miſit in mundum: de capite intelligendum eſt. Cùm verò aliter; vbi appellatur Eccleſia quæ eſt Sponſa, vel panis conſperſus, vel panis ſimilagineus ſpecialiùs hoc propter Sponſi ſui coniunctionem, non propter ſuam dignitatem dicitur, habet enim Eccleſia potiùs, refici à Deo, quàm ſe reficere propria virtute. Sed iam redeamus ad panes, ſiue vnĉtum ſiue conſperſum.

Panis itaque inunĉtus, eſt IESVS quem Spiritus Domini inunxit & ſponſum Eccleſiæ conſtituit : panis verò conſperſus; Sponſa quæ vna eſt cùm Sponſo, & hoc ipſum habet à Sponſo, in cuius deſponſatione ſacro conſperſa eſt chriſmate. Sequeſtrato itaque pane conſperſo non fide credendi; ſed ratione tractandi, & in alium diem reſeruato : iuuante gratia videamus nunc de pane inunĉto. Primò tamen conſiderandum eſt quod profunditatem myſterii, tam in conceptione quàm in natiuitate *mirabilis facta eſt* hæc vnĉtio ſupra nos, *confortata* quoque eſt ſuper Angelos clarificatio-

ne reſurrectionis, nec poſſumus ad eam, quamdiu habitamus domos luteas & terrenum incolimus ſenſum, præ aſcenſione ad dexteram Patris in excelſis. Quis enim cognoſcit vnguentum bonitatis Domini, in conſilio diſponentis ſe incarnari: aut quis in conficiendo ipſam aſſumptionem noſtram conſiliarius ei fuit, aut quis in redemptione humani generis, pigmentarias ſpecies ſaluationis noſtræ dedit illi? Ex odore quidem huius vnguenti repleta eſt, & Eccleſia quæ in terris peregrinatur, & ſequitur Sponſum in odore huius vnguenti, & ipſa aula cœli: quia in initio viarum Dei, cùm diceretur: *fiat lux, & facta eſt lux*, genere ſublimiori, bonitate excellentiori, vſu & munere propenſiori ditata eſt creatura cœleſtis: id eſt angelico diuinæ cognitionis dono, & in ipſa noſtra reparatione reſtaurata pleno numero.

Angelorum numeros, hominis reparatione reſtitutus.

Aliter porro vngitur vel vtitur deliciis Paradiſi Dei ipſe filius olei, ſed qualiter, non eſt noſſe alicuius, præter te Domine, cuius *nomen oleum effuſum*, & de cuius cornu, id eſt, humanitate glorificata, ſuperefluunt impetu redundanti ad homines, emiſſiones gratiarum. Totum ſiquidem cornu olei, id eſt gratiæ plenitudo, funditur in capite filii hominis, quia benedictio Domini effuſa eſt ſuper caput Iuſti iuſtificantis omnes iuſtificatos totaliter & originaliter non particulariter. Totum, inquam, ei infunditur vnguentum, cui *non ad menſuram dat Deus Spiritum.* Tingit prætereà etiam pedem ſuum in oleo, quia vſque ad oram veſtimenti, ſcilicet vltimi fidelis, exundat infuſio gratiæ diſtillantis de monte ſancto. Sic enim benedicit puſillos cum magnis: à capite namque defluit, ſed non deficit oleum, fons enim inſiccabilis, quem nec ventus Dæmonum, nec intemperantia hominum, à ſæculo & vſque in ſæculum abſorbere poteſt; *miſericordia enim ab æterno, & vſque in æternum, ſuper timentes eum.* Deriuatur hoc oleum per ſemitas iuſtitiæ, quia nulli digno negatur, nulli indigno ſalubriter datur. Hoc oleum *potabunt omnes beſtiæ agri*, cui benedixit Dominus, ſed *expectant onagri in ſiti ſua.* Mirabiliter hoc oleum, & potat & paſcit, & vngit. Potat ſitientes, eſurientes paſcit, vngit agonizantes. Potentes, potenter paſcit, debiles miſericorditer potat, delicatos & in croceis nutritos vngit. Operantes paſcit, deſiderantes potat: præ amore languentes & in ſemetipſis deficientes vngit. Paſcit decertantes in ſartagine, potat deſudantes in clibano, vngit defixos in craticula. Martyres denique ligno vitæ paſcit: Confeſſores potat fonte ſcientiæ, Virgines vngit priuilegio caſtitatis & gloriæ ſingularitate.

Ita non ſimplex gratia olei, ſed multiplex. Vna quidem cauſa, ſed effectus multiplex, ſicut vnus Spiritus, ſed multæ gratiæ. IESV ſoli, tota ſimul gratia affuit, & totâ gratiâ, IESVS totus, infinitè affluit. Totus vnctus, quia totus ſanctus: totus vnctus, quia totus deſiderabilis, totus vnctus, quia Spiritu ſancto totus plenus: *vidimus* enim *gloriam eius gloriam quaſi vnigeniti à Patre plenum gratia & veritate.* Hunc Iohannes Baptiſta tingit aqua, hunc Deus Pater vnxit Spiritu ſancto: A Deo enim non ab homine accepit oleum Deitatis, ab homine verò, aquam humanitatis. Oleum miraculorum à Patre; aquam paſſionum recepit ab homine: oleum ſuaui-

Chriſtu totus vnctus.

tatis, à ſummitate cœlorum, aquam doloris, à natura hominum. Ab inferioribus quoque tingitur aquâ, IESVS, ſi in eum homines vel tenuiter crediderint: à ſuperioribus vngitur oleo, ſi fidem ſuam ſublimi deuotione, Sancti conſecrauerint. Inuenitur præterea penes Patrem vnicum, vnguentum mirabile & incomparabile, redolens ſuper omnia aromata, collectum, non de montibus aromatum, ſed de primis Virtutibus ſupercœleſtium manſionum. Sentit quidem ſupra ſe nec vſurpare præſumit ad vngendum ſe hoc vnguento, omnis Ordo ſupernarum virtutum. Satis namque beatificos ſe reputant illi cœleſtes Spiritus, ſi vel odorem ſenſerint, cuius vnctionem non ſibi, ſed proprio Patris filio paratam & debitam recognoſcunt.

Fur & latro Diabolus porrexit manum ad hoc vnguentum, ſed leproſam retraxit, ſed aridam, ſed contractam, vnguentum enim hoc, *in ruinam & in reſurrectionem multorum eſt.* Præſumentium & ſuperborum ruina eſt, humilium & contritorum reſurrectio, *Super quem,* inquit, *requieſcet ſpiritus meus, niſi ſuper humilem & trementem ſermones meos?* Feruet & bullit, ſicut acetum in nitro Spiritus, rumpendo & concremando vtrem veterem, ſi ad maliuolam deſcenderit animam, requieſcit & vngit, ſi ad ſimplicem & caſtam. Si portionem quæ ſibi competebat, Lucifer moderatè expoſceret, & non totam vnguenti ſubſtantiam tanquam muſca moriens, rapina vſurparet, fortè adhuc in odore eius cum ſodalibus Sponſi fœliciter viueret. Vſibus ſapientiæ ſuæ, Pater, hoc vnguentum æternaliter deſtinauit, &, vt ſingulariter præ omnibus conſortibus ſuis confrueretur ordinauit. *Filius,* inquit, *meus es tu, ego hodie genui te.* Hoc æternæ, & ſingularis generationis vnguentum, adoret, non tangat creatura: *qui* enim *tetigerit, lapidibus obruetur*: *manus non tanget eum*, quia tangere voluit, quod tangere non licet manum diſcuſſionis humanæ. Sed ſi quæritur quis vnxerit panem iſtum inunctum, vnde vnxerit, & quomodo vnxerit; docet Pſalmiſta, loquitur Iſaias, Petrus Apoſtolus demonſtrat. *Vnxit te,* inquit Pſalmiſta, *Deus Deus tuus, oleo lætitiæ præ conſortibus tuis.* Iſaias verò ait, *requieſcet ſuper eum Spiritus Dei*, Spiritus ſapientiæ, &c. Petrus quoque in Actibus Apoſtolorum: *quomodo vnxit eum Deus Spiritu ſancto.* Et hæc eſt vnctio, quâ Pater vnxit Filium.

Mirabilis hæc vnctio Patris, quia Filium ſuum vnigenitum vnguento vnico vnxit! Pretioſum reuera hoc vnguentum, quod nulla fuit creatura idonea ex creatione ſuſcipere; nulla ex meritis emere. Quicquid namque creatum eſt, ſiue in cœlo, ſiue in terra, ſiue corporale, non ſic diligit Patrem quomodo Filius, nec ſic à Patre diligitur. Vnicè enim & indifferenter ad ſe recurrit amor Patris & Filii, quum toto ſe Pater qui amor eſt, diligat Filium & Filius toto ſe, qui nihilominus amor eſt, diligat Patrem: nec minùs Filius diligit Patrem, quàm Pater Filium: quia Filius in nullo minor eſt Patre. Quod ſi quæris quomodo vngat Filium Pater, & Filius non vngat Patrem, ſi dilectio eſt ipſa vnctio, & filius ſic amat Patrem, quomodo Filium Pater? Reſpondeo, quia Filius à Patre eſt, non autem Pater à Filio, vel quia Pater genuit Filium, non autem Filius Pa-

Quomodo filius vnctus à Patre

trem. Sic namque alius eſt qui vngit, & alius qui vngitur, quia alius eſt Pater, alius Filius: ſed eadem vnctio eſt quâ vngitur Pater & quâ vngitur Filius: quia idem Spiritus ſanctus ſicut à Patre procedit ſimiliter & à Filio. Vnxit & iſtum quæ *erat in ciuitate peccatrix*, vnxit namque pedes, vnxit caput. Grata certè Deo eſt vnctio, à peccatis conuerſio, hæc pedes: Multò autem acceptabilior ad virtutes progreſſio; iſta, caput. Frange eſurienti panem tuum, & egenos & vagos induc in domum tuam, vnguento vnxiſti pedes IESV. Da eleemoſynam, *non ex triſtitia aut ex neceſſitate*, ſed ex multa hilaritate, & effudiſti vnguentum ſuper caput. Pane ergo inuncto reficitur, qui in hilaritate miſeretur. Deo, & non cōtra.

CAPVT XXV.

De Pane conſperſo.

SIcut capiti corpus, & Sponſa Sponſo coniungitur: ſic panis conſperſus, poſt panem inunctum non immeritò ſequitur. Vt enim IESVS in pane vncto: ſic Eccleſia in ſanguine CHRISTI lota, in pane conſperſo ſignificatur. Quanquam igitur dulces cibos ab ipſa manu Verbi iam non capiamus, tamen Eccleſię chariſmata tanquam fruſta panis aſperſi, cùm omni auiditate ſumamus. Et quia non ſemper nobiſcum præſentia viſibili adeſt panis ille inunctus, qui exiuit à Patre & venit in mundum: iterum enim relinquens mundum rediit ad Patrem; ſaltem panem conſperſum, tanquam quotidianum, non cum faſtidio propter aſſiduitatem, ſed cum deſiderio, propter nutritiuam animarum noſtrarum virtutem edamus. Hic enim panis, de adipe & pinguedine panis vncti conſpergitur, quia, vt ait ille qui de pectore eius buccellam panis oleati guſtauit: *omnes de plenitudine eius accepimus & gratiam pro gratia.* Pro gratia, videlicet vnctionis in capite: *gratiam* conſperſionis in corpore: *pro gratia*, non ad menſuram data: *gratiam* ad menſuram acceptam. Sicut enim in populo priori, eodem oleo vngebatur ſummus Pontifex, ſed largiori infuſione, & inferiores Sacerdotes, ſed rariori aſperſione: ſic in nouo Teſtamento, Chriſtiani, eodem ſpiritu regenerantur quo caput ſuum de intemerata Virgine concipitur & naſcitur; quanquam diſſimili proportione & operatione. In IESV CHRISTO namque menſura bona, & conferta, & ſuperagitata, velut fons plenus plenis gurgitibus oleum gratiæ Spiritus ſanctus ſuperinfudit: vt ipſe membris immo compauperibus ſuis reflueret eandem gratiam quam ſine pręcedenti merito acceperat homo; vel potiùs pro voluntate erogaret, tanquam Deus. Nequaquam autem minuitur ei gratia ſua ex largitione, ſed ſemper creſcit in effuſione.

Aliter vero hi qui ab eo nomine deriuato Chriſtiani cognominati ſunt. Nam pro capacitate & virtute ſua, de fonte benedictionis gratiarum riuulos ſumunt, largientis pietate, non pręſumunt ex arbitrii ſui poteſtate, vt ab vncto conſpergantur, vel potiùs ab vnigenito intingantur. Vnde Iſaias: *iſte aperget gentes multas, ſuper ipſum continebunt Reges os ſuum.* Vbi tanquam edocet Propheta CHRISTVM, Eccleſiam de gentibus aſ-

perſiſſe. Sed cùm multiplex ſit aſperſio, non expreſſit, qua aſperſione. Eſt enim alia aſperſio aquæ, alia ſanguinis, alia cineris, alia hyſſopi, alia denique aſperſio olei. Aſperſio aquæ in Baptiſmate celebratur, aſperſio ſanguinis in Paſſione, aſperſio olei in chriſmatis Confirmatione. Vnam quidem ſalutem operantur diuerſæ aſperſiones, ſed ex diuerſis affectuum meritis, diuerſas præparant fidelibus manſiones in perpetuas æternitates. Ecce enim Niniuitæ aſperguntur, ſed cinere: vt quaſi oppoſito ſcuto, iræ Dei vindicta eius aut compeſcatur placata, aut mitigetur indulgentiùs exercenda. Ecce velum quoque templi aſpergitur ſanguine, vt paterna commotio moueatur magis ad parcendum quàm ad puniendum, dum videt veſtimentum carnis filii ſui rubricatum aſperſione proprii ſanguinis, vel crudelitate Iudaici populi, cuius vox eſt: *Sanguis eius ſuper nos & ſuper filios noſtros.* Ecce tam Sacerdotes in conſecratione ſua, quàm altare, in dedicatione: panes quoque quidam in oblatione oleo aſperguntur, quatinus Sacerdotes quidem, & imitatione CHRISTI ſanctificentur, & participatione poteſtatis ſublimentur: Altare verò quanquam inſenſibile, diuiniſſimis Sacramentis ratione conſecrationis viſibilis aptetur. Panes denique, ad configurandos illos panes qui in verum corpus & ſanguinem CHRISTI conuertuntur, diuinitus apponantur.

Baptiſmus multiplex. Confirmatio Chriſmatis ſiue per chriſma. Cur vnguntur Sacerdotes, in conſecratione. Panes in Chriſti corpus conuertuntur.

Ecce populus Chriſtianus ſuſcepit aſperſionem aquæ ſanctificatæ per inuocationem Sacerdotalem & ſummi nominis adiurationem, vt ſumpta virtute illius aquæ quæ de templo eius egrediebatur *à latere dextro*, demergat tam originale peccatum, tanquam Pharaonem, quàm omne delictum velut Ægyptium inſequentem. Præterea templum vel etiam altare, ad hoc figuraliter in dedicatione hyſſopo aſpergitur: vt qui membra corporis ſui, caſtè viuendo templum Dei ſanctum dedicare voluerit, hoc in ſe ſentiendo quod in CHRISTO IESV, humilitate reſarciat damnum ſuperbiæ, & defluat tumor culpæ per correptionem iuſtitiæ. Sed ad quid hæc omnia? Vt Sponſa his aſperſionibus totam ſe abluat, vt ſit munda per aquam, vt ſit ſancta per ſanguinem, vt ſit placens per cinerem, vt ſit ſana per hyſſopum, vt ſit deuota per oleum. Cùm enim peccatorum ſuorum formidine, commota fuerit anima, adhuc peccatrix & denigrata à ſole tentationum & ſpiritualium nequitiarum: aſpergit caput cinere mortificationis, *cinerem tanquam panem* manducans: vt ſic in fine pœnitens delectetur in afflictione, quomodo effluxerat aliquando malè viuendo in concupiſcentia carnis & ſuperbia vitæ. Accepit itaque contra concupiſcentiam carnis, cinerem in ore: contra concupiſcentiam oculorum, cinerem in ventre, contra ſuperbiam vitæ, cinerem in capite. In ore vt confiteatur peccatum manifeſtè: in ventre vt conuertatur vehementer in corde: in capite vt humilietur vſquequaque. Hoc erit efficax remedium cùm aliquis peccator excuſſus ſicut locuſta, vel ſicut ligna ſyluarum quæ mouentur à facie venti: *à timore Domini conceperit, & pepererit Spiritum ſalutis.* Hic namque dicitur, *noli timere à duabus caudis titionum fumigantium iſtorum:* quia taliter pœnitens & peccata ſua conſumens neque præſentialiter anathemate, neque æternaliter gehennâ condemnabitur. Et hoc, de aſperſione cineris.

Sanctificatio aquæ baptiſmalis. Ezech. 47. 2. Altare Iudaicũ hyſſopo aſpergebatur in dedicatione, & cur.

Quod

Quod ſi lepra luxuriæ, animam tentatione, vel carnem delectatione commaculauerit: Heliſæus Propheta, de fontibus Saluatoris locum lepræ iubet perfundi aquâ, vt miſericordia & miſerationibus Domini, lepra depellatur: & non ſolùm caro renouata ſicut caro pueri paruuli, cuius nomen eſt Emmanuel, reſtituatur: ſed etiam anima CHRISTI rediens ab Inferis illuſtretur. Et hoc de aſperſione aquæ. Quod ſi animam pertranſierit gladius tentationis, & pede moto, iam in inferno malæ conſuetudinis ſepulta fuerit, non liberabitur, niſi aſperſione ſanguinis, de coſta in cruce dormientis. Petiit purpratus Euangelicus ardens, in pœnis gehennalibus, guttam aquę quærens cum dixit *Pater Abraham, mitte Lazarum vt intingat extremum digiti ſui in aquam, vt refrigeret linguam meam*. Sed parum petiit, & ideò forte non impetrauit: Parum, inquam petiit, quia non in aqua, ſed in ſanguine, flamma infernalis extinguitur. Non enim leui & momentanea compunctione grauis culpa detergitur, ſed eouſque penetrare debet vis doloris, quouſque acceſſit iniquitatis. Plenam itaque manum ſanguine Redemptoris, non extremum digitum in aqua tinctum expoſcat conſcientia, de grauibus, confitentis. Nec alterius tamen, ſed proprio digito velit mouere & amouere pœnam, quam malè animum mouendo, ſibi admouit. Lauet *manus* ſuas non in *ſanguine peccatoris*, ſed in morte redemptoris. Tingat digitum in locum clauorum, & mittat manum ſuam in latus Saluatoris: vt ſicut animam ſuam pro nobis poſuit moriendo & redimendo nos à morte ipſe Dominus, ſic iſte conſcientiam ſuam pro ſe exponat confitendo & pœnitendo.

Quod ſi cauſaris ſanguinis copiam deeſſe, & ideo digitum non poſſe tingere, attende oculis fidei quia ecce Agnus anniculus, ecce Vitulus ſaginatus iugulatur, & occiditur. Effuſa eſt copioſa redemptio, decurrit ſanguis per crepidinem crucis, & per omnia cornua altaris. Tinge igitur, tinge digitum; & aſperge *ſepties contra velum* Sanctuarii: vt ſit tibi clauis reſerationis cœli, ſanguis paſſionis Domini. Non obfirmabunt valuas ſuas cœli, cùm viderint ſanguinem ad ſe leuati de viſceribus CHRISTI. Aperiuntur denique portæ Paradiſi, vt ad ipſum ſanctificetur meliori & puriori ſanctificatione, quam in creatione mundi: ne deinceps admittat præuaricatorem cùm ſuſtinuit Sathanæ tranſgreſſionem. *Tollite portas principes veſtras*, quia nobiſcum deferimus claues non manu factas. Reuoluatur velum, appareat propitiatorium, deponat alas Seraphim, ſtent & ſummittant alas ſuas omnia quæ mouentur in aſtris, quia vox ſanguinis CHRISTI meliùs loquitur quàm Abel & eſt, *vox tonitrui in rota*. Ecce agnoſcit miluus in cœlo tempus ſuum, ciconia & hirundo, vt pręparent nidum & Angeli non recognoſcunt Dominum ſuum, pretium noſtrum, vt faciant locum? O quanta reuerentia reueretur, immo cedit velum angelicarum virtutum, digito Agni ſanguine madefacto? immo procumbens tremit in occurſum cruoris viſcerum Dei & Creatoris ſui. Feſtinant reſerare clauſa, petita præſtare; nondum intellecta accumulare. Allambunt digitum, oſculantur & deſignant omni benedictione plenum & patris contuitu dignum.

Leuit. 4. 17.

Gen. 8.

Intinge itaque non tantùm digitum, ſed cum Petro, & pedem & caput, ô anima: vt pes affectionis & digitus operationis, & caput intentionis intinctum hoc ſanguine paſſionis CHRISTI: digitus operetur iuſtitiam pes currat ad gloriam & caput videat maieſtatem glorificam. Pes enim tuus & digitus tuus ſi intingantur immo immergantur in ſanguine, amando & operando iuſtitiam vſque ad ſanguinis effuſionem; non videbis æternam corruptionem. Deo enim conſecratur quicquid ſanguine Agni, vel vituli aſpergitur. Vitam & ſanctificationem confert ſanguis, quia omnis *anima*, id eſt, vita *in ſanguine* CHRISTI *eſt*. Tolle ſanguinem & recedit anima. Si negas mortem CHRISTI: necatur vita Chriſtiani. Hunc ſanguinem

Pſa. 61. 5. condemnauerunt, qui *pretium* noſtrum *repellere cogitauerunt*: hæc de aſperſione ſanguinis. Quod ſi multum eſt ad te & ſupra facultates animæ tuæ, ſanguis Agni: quære ſaltem hyſſopum herbam, humilem, nec ad inueniendum

Eſai. 47. 1. difficilem. *Deſcende, ſede in puluere, filia Babylonis, quia non eſt ſolium filiæ Chaldæorum.* Tulerat te Deus de ſtercore corruptionis humanæ, lauerat te, veſtierat te, & in regnum profeceras, ſed diſcooperuiſti lectum tuum, ſed adulterum ſuper maritum induxiſti, ſed virum pubertatis tuæ contempſiſti, ſed lanam & linum alienis vendidiſti, & tamen poſt omnes abominationes iſtas, poſt tergum manet pietas & indulgentia maritalis, vt ad virum priorem reuertaris. Vult autem vt hyſſopo propter fornicationes innumeras idolorum, ſeu phantaſmatum cordis tui, aſpergaris, & ita ſuper niuem dealbata, ad * thronum maritalem recipiaris: *Cor* enim *contri-*

* *f.* torum. *tum & humiliatum Deus non ſpernit.* Exteriùs quidem, hyſſopo aſpergaris, interiùs autem vino inebrieris. Hæc de aſperſione hyſſopi.

Sequitur aſperſio olei: quò magis rara, eò magis cara eſt. Præ omnibus enim aliis; oleum ſuauius, penetrabilius, & mollius eſt. Et ſciendum quia iſte panis aſperſus de quo nunc agimus, non ſanguine, non cinere, non hyſſopo, non aqua, ſed tantum oleo conſpergitur: quia in eo, non incipientium, ſed perfectorum vita deſcribitur. Igitur anima bene progrediens à minoribus ad maiora, ab inferioribus ad ſuperiora, à cinere incipit, & in oleo iuſtificationem ſuam perficit. A cinere namque incipit, cùm ſe in cinerem, & puluerem ab æternitatis immarceſſibilitate per peccati præuaricationem redactum genuit. * Inde procedit ad lacrymas, ſi forte de

* *f.* gemit. puluere mortalitatis reformari poſſet, vel ſaltem ad limum alicuius tenacitatis. In eo, melior limus quàm puluis, quia vaga leuitate & diſſolutione vana non *circumfertur omni vento*, ſicut puluis, ſed conglutinatur & coacernatur ad vnitatem in pondere humoris. Habet itaque pondus, quo erat ſine pondere: habet vnanimitatem, quod carebat vnitate, eſt etiam molle, quod erat ſiccum & abſque humore. Poteſt exinde, tam aliquid formari: cùm priùs ex puluere nihil aliud niſi oculus poſſet cæcari. Iam igitur diſciplinam apprehendit, iam præcepta ſuſcipit, iam ad omnem obedientiam, per profectum coniunctionis, iugum ſubmittere nouit, deinde vſu & conſuetudine, aqua iſta vertitur in ſanguinem: non tamen Ægypti, ſed CHRISTI, vt iam promptus ſit homo: non lacrymam, ſed animam non vndam ſed vitam, ſi ſit neceſſe pro CHRISTO vel fratribus po-

nere. Sed ne non ex humilitate, ſed ex præſumptione ad paſſionem proſiliat: fortiſſimæ & ſupra petram fundatæ humilitatis hyſſopus ſequitur; vt non ſolùm vſque ad mortem, ſed vſque ad mortem crucis, iure hæc pertingat. Iam ad vltimum ſequitur oleum exultationis: vt videlicet non iam humiliter, non fortiter tantùm; ſed libenter & exultanter in adipe & pinguedine, hoſtia CHRISTI in carbonibus paſſionum non aduratur, ſed decoquatur, non lugeat, ſed rideat: non patiatur tormentum, ſed regno potiatur. Hoc aſperſi oleo Apoſtoli & Martyres, quaſi ad epulas currunt. Et hæc de aſperſione olei.

CAPVT XXVI.

De Pane frigido.

NOn vniformiter vnius diei vnicam gratiæ dulcedinem omnes deguſtant, ſed ſecundùm meritorum ſuorum capacitatem & affectuum aptitudinem, vnuſquiſque de inuiſibili verbo Dei, portionem ſibi congruam accipit. Sic enim Manna quod de cœlo deſcendit, variatur in ore edentium, pro varietate deſideriorum. Aliter enim in ore incipientium; aliter in ore perfectorum, aliter in ore eſurientium, atque aliter in ore iam ſaturatorum, aliter in ore lugentium, atque aliter in ore lætantium, aliter in ore ſeruorum, aliter in ore filiorum, aliter in ore mercenariorum, aliter denique ſapit panis fermentatus, aliter azymus, aliter panes primitiarum, aliter panes propoſitionum, aliter ſimilagineus, aliter hordeaceus, aliter communis, aliter ſanctificatus, aliter coctus in clibano, aliter in ſartagine, aliter in craticula, aliter vnctus oleo, aliter conſperſus, aliter durus, aliter calidus. Vtcumque autem balbutiendo potuimus, explicauimus cuiuſmodi ſint ſaporis omnes iſti panes, præter frigidum & calidum, de quibus nondum tractauimus. Non autem irrationabiliter in finem conuiuij, hos reſeruamus, & poſt panem conſperſum in oleo collocauimus, quia dura reſtant nobis ſemper certamina, licet mentem noſtram perfuderit gratia. Vnde Moyſes cùm benediceret Aſer dicens: *tingat pedem ſuum in oleo* ſubiunxit: *ferrum & æs calciamentum eius.* Animaduerte pedem tinctione madefactum, molliorem & teneriorem effici. [Sap. 16. 21.] [Deut. 33. 25.]

Commodiùs itaque, calciamentis vteretur mollioribus quàm ferreis, niſi per Sacramentum, ſubintelligeretur ſpiritale myſterium. Quid igitur per pedem intinctum in oleo, niſi mens inſpirata Spiritu ſancto? Et quid per calciamentum ferreum & æreum, niſi laborioſum iter per præſens ſæculum ad cœlum? Planè tanquam calciamento, quotidie conteritur pes viam huius ſæculi perambulantis, & niſi releuaretur perfuſione olei, prorſus conquaſſaretur aſperitate calciamenti. Vt itaque, curſu celeriori, & præſentia contemnantur, & futura ambitioſiùs appetantur, gratiarum dulcedini admiſcetur interim amaritudo huius exilii: quatenus, tam ſuperna inuitatio incitet, quàm infirma exacerbatio compellat animum noſtrum, ad Deum. Duplex enim incendium repatriandi, eſt deſiderium paterni ſoli, & tædium huius exilii. Admonet hoc redire: cogit illud exire. Emollit animum [Duplex cauſa ap-]

peténdæ mortis.

deſiderium, vt confluat ad Deum liber factus: exaſperat tædium, vt fugiat hinc amaricatus. Sic educuntur & reducuntur animalia Dei, vt egrediantur & paſcua inueniant, non ſolùm in ſibilo attrectata, ſed etiam in flagello verberata. Interdum itaque præualet ſuſpirium æternæ iocunditatis, interdum ardentiùs mouet ærumna præſentis calamitatis. Hac conſideratione, modò duro & frigido pane veſcuntur, modò vnctò vel conſperſo: ne, ſi ſemper vnctus apponeretur, ſecuri redderemur, vel, ſi ſemper frigidus, deſperati & tepidi.

Cum iudicio lege quę hic auctor diſſeruit, ſiquidem diuina gratia nullo pacto, vel ex operibus vel ex meritis noſtris confertur niſi ſanctũ augmẽtum gratiæ habitualis.

Hæc autem commutatio, ſit nobis aliquando ad correptionem, ſemper verò ad vtilitatem. Cùm enim illuſtratur anima ſpiritali benedictione ad diligendum Deum, pane vncto vel aſperſo vtitur, cùm vero propriis compungitur aculeis ad fugiendum mundum, pane frigido & duro. Vtrumque verò contingit, alterum ex dono cœleſti, alterum ex merito hominis. Nam ſicut nonnunquam gratia ex operibus, alicuius mentem præueniendo vngit in exultatione futuri præmii, ſic, ex ſua bonitate, Deus quandocunque hominem immeritum, tam ad meritum quàm ad præmium, clementer excitat. Sed quale vel ad quid eſt meritum noſtrum? Sine dubio, meritum noſtrum per ſe tam malum eſt: vt à Deo merito deſeramur, tam peſſimum, vt non immerito condemnemur. Ex dono autem Dei, fit bonum per præuenientem gratiam: fit melius per cooperantem, vt ex Deo ſit panis vnctus ex homine, panis durus in menſa deferatur: vt Deo attribuas vnctionem illuminationis, tibi peccatori duri[illegible]m excæcationis. De cœlo ſuo profundit Deus tibi lucem, & tu de abyſſo tua propinas tibi immenſam confuſionem. A Deo tibi bonum, à te tibi malum eſt: à Deo tibi vnguentum ſanitatis, à te tibi veneficium mortis.

Meritũ noſtrũ per ſe nullum eſt, ex Dei autẽ dono, fit bonum. Gratia præueniens & cooperans Malum pœnæ & malũ culpæ Mira-

Illud igitur omnimodo à te ſuſcipiendum: hoc non vſquequaque reſpuendum. Nam donum Dei indifferenter vbique ſemper, & ab omnibus ſuſcipiendum, malum verò noſtrum, quod eſt pœna non quod malitia, à Dei iuſtitia illatum patienter eſt ſufferendum. Nimirum in IESV capite noſtro, hanc viciſſitudinem miraculorum & paſſionum, tota Euangelii ſeries narrationibus veriſſimis intermiſcet, vt citharœdi Euangelici, modò ſonum groſſiorem & obſcuriorem in cithara corporis IESV aſſerendo tribulationum contumelias inferant, modò fulgurationes diuinorum operum & ſermonum repræſentando ſubtiliorem & acutiorem inſonent. Inde quoque eſt quòd quidam Pſalmi intitulantur ſic: *Pſalmus Cantici*, alij, *Canticum Pſalmi.* Inde rurſum eſt quòd aliquando præcurrunt paſſiones IESV, ipſam eius glorificationem, aliquando ſequuntur. Præcurrunt, vt ipſe Dominus poſt reſurrectionem ait Apoſtolis. *Oportebat CHRISTVM pati, & ita intrare in gloriam ſuam.* Et Apoſtolus, *CHRISTVS*, inquit, *factus eſt obediens vſque ad mortem mortem autem crucis: propter quod & Deus exaltauit illum*, &c. Hinc etiam Petrus Apoſtolus *poſteriores* appell[illegible] *glorias* Reſurrectionem & Aſcenſionem, quæ ſequuntur Paſſionem & Crucem. Sequuntur autem glorificationes, eius paſſiones, vt cum Angelus apparet ſiue ſtella, in gloriam pueri, ac deinde fugit in Ægyptum ſæuitiam Herodis, & plura his ſimilia inueniuntur, quando præcedant

opera diuinitatis, & ſequuntur paſſiones humanitatis. Vnde eſt illud: *poſt gloriam miſit me ad Gentes,* quaſi dicat, priùs facio miracula, vt ſciant Gentes me eſſe *verbum* quod *erat in principio apud Deum*, & poſt, paſſione conſumor, vt nihilominus firma ſit, & vera fides Chriſtianorum, quæ credit verbum carnem factum.

culorũ & paſſionum viciſſitudo in Chriſto.

In miraculis enim vnde venerim; in paſſionibus aduerti poteſt ad quid venerim. Vnus tamen idemque CHRISTVS, & qui patitur, quia homo paſſibilis & qui non patitur, quia Deus impaſſibilis. Quando autem Deus dicitur paſſibilis, non hoc dicitur ſecundùm naturam verbi aſſumentis, ſed ſecundùm paſſibilitatem aſſumptæ carnis. Potes autem ſine injuria Dei, tollere quod tuum eſt, pœnam videlicet peccati; non verò quod Dei eſt, ſine Deo præſumendum eſt, gloria ſcilicet regni. In laboribus itaque Dei intraueris, non glorieris quaſi de labore tuo factum ſit, ſed ſufficientiam præſentis neceſſitatis accipe humiliter, ſalutem tuam ei reſignando; extra nihil efferas, de libero arbitrio præſumendo. Nam pes liberi arbitrii, ſine pede gratiæ Dei, nec ſtare, nec ambulare aliquando potuit vel poterit. Extra enim, cum pes ſuperbiæ, vel liberi arbitrij ſeſe efferre tentauit, colliſus vix multis remediis ſanari potuit vlteriùs. Attende ſponſi ventrem vbique diſtinctum ſaphiris, vt modò cœleſtia operetur, modò humana patiatur. Ne mireris pro eo ſumere contumeliæ abſynthium, ſi prælibaſti gloriæ oleum, nam de tuæ naturæ hortulis, colligitur in faſciculis, tam myrrha quàm abſynthium; in areolis diuinis, non niſi oleum & balſamum. Amara & dura ſunt quæ tu ſeminas, dulcia & mollia quæ Deus. Quid autem mirum ſi quæ ſeminauit homo comedendo vetitum, *hac & metat* eundo in interitum? Sic certè interfectores CHRISTI, à gratia deſerti, ſanguinem eius ſeminauerunt, immò ſparſerunt ſuper capita ſua dicentes: *Sanguis eius ſuper nos & ſuper filios noſtros.* Ecce quomodo iſti ſeminatores peſſimi, non faciunt fructum natiuitatis obediendo, ſed perditionis & captiuitatis occidendo, quare cibati ſunt iſti & tranſgulati à Veſpaſiano & Tito, ex hac meſſe & in farina collecto pane ſimul frigido interemptionis, & duro perpetuæ deuaſtationis.

Pſal. 47. 66. &c. Pſal. 65. 81. 87. &c. 1. Petr. 11.

Chriſti paſſiones poſteriores eius glorificationibus.

Cant. 5. 14.

Gal. 6. 7.

Pſal. 106 37

Eſt & alius modus quo membra CHRISTI cibantur frigido & duro pane, nam ſiue à Satana colaphizentur ſtimulis carnis, ſiue in torculari preſſurarum ſæcularium affligantur tribulationibus varijs, pane duro & frigido reficiuntur. Hinc Iacob diutina laſſatus peregrinatione, lapidem quieturus capiti ſuppoſuit, & manè ſurgens viſioniſque myſteria intelligens eumdem lapidem inunxit. Lapis namque cùm quieſcere volumus in via hac qua ambulamus ad domum æternitatis, frequenter occurrit, cùm in ipſa quiete noſtra, plena moleſtiarum & ſollicitudinum conſcientia, ſua duritia qualemcumque laſſitudinem animæ excipit. Sed manè eumdem lapidem inungimus, cùm ſpem ad mercedes Sanctorum, quæ pro laboribus huius noctis recompenſabuntur attollimus; ſpes enim peruentionis leuigat diſpendia itineris. Amor quoque ſemper quieſcendi, leui volatu perfert quodcumque infortunium, citò finiendæ peregrinationis. Hoc vn-

guento vulnera ſua vngit Paulus lapidatus, hoc flagellorum lacerationes, hoc multimodas paſſiones tanquam lapidem ſuppoſuerat, totum enim ſe morti expoſuerat. In hac verò duritia paſſionum ſuarum ampliùs reficiebatur, quàm afficiebatur, vt eò magis ſpiritus eius roboraretur, quò durius premeretur. *Virtus* enim, vt ipſe teſtatur, *in infirmitate perficitur.* Non reſpuit igitur panem quantumlibet durum, qui nullum formidat laborem quantumlibet aſperum. Dentes habet exercitatos ad frangendum, non ſolùm panem durum, ſed & lapideum & ferreum; non enim tantùm carnis & ſanguinis nouit ſubigere infeſtationes, verùm etiam huius aëris principatus & poteſtates. Mortem contemnit, diabolum non expaueſcit. Tam ea quæ ferre, quàm ea quæ nullo modo ferre valet humana fragilitas; libenter ſi ſit qui inferat excipit, dicens, *non ſunt condignæ paſſiones huius temporis ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis.*

Et nos itaque imitatores eius effecti, ſicut filij chariſſimi; non ſuccumbamus tentationibus carnis, non dejiciamur aduerſitatibus mundi. Refricetur in manſuetudinem animi aſperitas; vnctione ſuauiſſimi olei, miſerationum videlicet Domini, remolliamus cor lapideum, conſperſione viſceralium pietatum filij olei ad elationes maris tranquilliùs euitandas. Mirabiliter enim vnctio iſta ſolidat non eneruat, ad laborem erigit non in mollitiem reſoluit, habiles non debiles ad omne opus bonum efficit. Percepta denique ſpiritus vnctione Apoſtoli ad agones prorumpunt & nominis IESV inſignia vbique gentium referunt. Inde pane duro & frigido à perſecutoribus Eccleſiæ cibari, corporis duras & aſperas mortificationes ſuſtinuerunt. Inde in laboribus plurimis, in carceribus abundantiùs, in mortibus frequenter. Inde pericula fluminum, pericula latronum, pericula ex genere, pericula ex gentibus, pericula in ciuitate, pericula in ſolitudine, pericula in mari, pericula in falſis fratribus, &c. tolerarunt.

Meritò igitur priùs panem conſperſum oleo, deinde panem frigidum & durum ſupponimus, quia poſt acceptionem gratiæ non carnis delectationes, ſed mundi amaritudines ſperare debemus. Vnde venter ſponſi *diſtinctus ſaphiris* memoratur, quia nunc conſolatione à Deo erigimur, nunc tentatione erudimur: Sodaleſque ſponſi ſub eodem myſtico ſenſu ſponſæ
Cant. 1. 11. promittunt, *murenulas aureas vermiculatas argento.* Per murenulas videlicet & ornatum aureum, ipſa diuina præcepta intelliguntur, quæ ideò vermiculata ſunt argento, quia diſtinguendum eſt vbi ſit præceptio exercens, vbi promiſſio refouens: demulcet namque promiſſio, ſed terret præceptio. Vnde Iohannes in vultu ſedentis in throno, hoc vtrumque ſimul notauit; *& qui ſedebat*, inquit, *ſimilis erat aſpectui lapidis Iaſpidis & Sardinis.* Iaſpis viridis coloris eſt & aquoſi, & ſignificat promiſſam immortalitatem. Sardis, rubei & ſignificat præcepti laborem, vnde Pſalmiſta, *qui fingis laborem in præcepto.*

Non diffidamus ergo de labore ſi tendimus ad requiem, quia *per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei.* Vnde poſt Paſcha, poſt manna, poſt multiplicem conſolationum ſuarum viſitationem, non ſtatim introduxit dominus populum ſuum in terram lacte & melle manantem,

ſed quadraginta annis per deſerti diſpendia circumduxit, & cum difficultate itineris paucos introduxit. Vnde ſic loquitur ſcriptura: *quia filios Iſraël cùm emiſiſſet Pharao de terra Ægypti, non eduxit Deus per viam terræ Philiſtiim, reputans ne fortè pœniteret eum ſi vidiſſet aduerſum ſe bella conſurgere & reuerteretur in Ægyptum, ſed circumduxit per viam deſerti quæ eſt iuxta mare rubrum.* Exod. 13. 17. Satis planè in hoc exemplo edocemur, quòd priùs panis conſperſus vel vnctus & poſtea ad Domini obedientiam conuerſis apponitur. In ſuauitate namque ſpiritus quæ nouiter ad veram doctrinam venientibus prælibatur, vires paulatim enutriuntur, vt cùm graue ingruerit bellum, congeſta manu vitiorum, non deficiat fides modica & nondum confortata alimentis ſpiritualium chariſmatum. Non igitur ſtatim per viam terræ Philiſtiim educit egredientes de Ægypto Dominus, quia non permittit inſurgere intolerabile certamen tentationum, niſi docuerit manus noſtras bellum. Si enim Philiſtiim doctus ad pugnam; populum Domini adhuc elementa ſpiritalis militiæ non attingentem præoccupauerit, ſuperabit eum & reducet ad Ægyptum. Si autem didicerit & conſueuerit in armis, nec capi, nec decipi facilè ab inimicis poterit.

CAPVT XXVII.

De Pane calido.

AD vltimum & ſupremum pànem, qui neque frigidus, neque tepidus eſt ſed calidus; manum Deo cooperante, iam iam applicuimus, vt ex eo & operis fatigatio & deſiderabilis refectio fœliciter compleatur. Panis iſte cordis non ventris, non in ſeceſſum emittitur, ſed in ingreſſu tabernaculi non manufacti, ſed de medio rotarum, feruente ſpiritu Cherubim præſumitur. Rumphæa vel gladius verſatilis non tangit, quemcumque hunc panem, vel in ore, vel in ventre habentem inuenerit. Quando enim ſeipſam oppugnabit charitas, quæ parcit & inimicis, quando aduerſabitur amicis? Sed iam an charitas panis? Immò quid melius quam panis? Nam ſi initium vitæ humanæ panis, multo magis initium & conſummatio animæ, panis dilectionis. Reficit panis eſurientem & charitas perficit deficientem. Panis corpus hominis confirmat, ſed charitas cor viuificat. Cum pane cætera vtiliter eduntur, cum charitate omnia ſulubriter ſumuntur. Specialis cibus hominum panis, ſingularis virtus animarum charitas. Sine pane vilis eſt menſa, ſine charitate, contemptibilis eſt anima. Cum labore panis de terra educitur, cum multa inſtantia charitas poſſidetur. Panis inueteratur & neglectus induratur & refrigeratur: Charitas ſi ab operatione ceſſauerit, ſuccreſcente iniquitate, aut aboletur, aut minoratur.

Panis & charitatis comparatio.

Itaque iam recaleſcamus, & calidum panem ſi non habemus, à matre noſtra Ieruſalem quæ ſurſum eſt, cum omni inſtantia repoſcamus. Si enim Rebecca (quæ eſt Eccleſia) panem calidum (id eſt charitatem) quem coxerat in meridiano ſuæ fidei feruore, Iſaac apponit, non Iſaac vtique Abrahæ ſecundùm carnem iam veſtutiſſimo temporum annoſa reuolutione

ſed vnigenito patris altiſſimo filio æterno & immortali IESV CHRISTO, vt Iacob minori filio, paternam tam benedictionem, quàm hæreditatem adquireret. Niſi enim à nobis acceperit eſcam, non dat ampliorem gratiam. Dignum ſiquidem eſt vt paternam deſiderantes benedictionem, deſiderio præcurramus clementiam Domini, vt ſcilicet de iam acceptis Deum glorificantes, meliora & viciniora ſaluti accipiamus. Petentes igitur maiora, minora non recuſemus præſtare, vt qui gratiam remuneratricem quærimus, cooperatricem non abjiciamus. Vt habeamus hæreditatem offeramus panem. Hœdos quoque confeſſionis & pœnitentiæ offeramus, vt terræ pinguedinem (id eſt, remiſſionem peccatorum) accipiamus. Vinum nihilominus deuotionis propinemus, vt rorem gratiæ ſupernæ vindemiemus. Aliter enim potiùs ad maledictionem quàm ad benedictionem Iacob ſupponeretur, niſi calidiſſimis panibus & vino atque hœdorum carnibus ſenior pater abundanter reficeretur, hiſque ſatiatus memoriam abundantiæ ſuauitatis ſuæ largiretur & redderetur pronior ad benedictionum infuſionem. Hanc proinde cœnam à matre edoctus filius parat, & primogenita quæ natura negauerat, paterna benedictione comparat.

Gratia cooperatrix, & remuneratrix.

Miniſtrat igitur Iacob patri ſuo panem calidum, cùm humilis & ſimplex anima carbonibus deſolatoriis accenſa, præbet creatori ſuo fidele & feruens obſequium. Quò enim deuotior eſt ſpiritus, eò calidior, & quò calidior, eò diuinis operibus aptior. Fortè Deo, Seraphim obſequia, ideò gratiora quia feruidiora. Qui enim approximant ei, approximant igni *qui facit Angelos ſuos ſpiritus, & miniſtros ſuos flammam ignis.* Iuxta ignem verò, nil frigidum reſidet, nil tepidum. Si enim aliquod ſolidum corpus ante faciem ignis ſtatueris, aut vritur, aut inflammatur. Si liquidum aut, ſubintrante ignea vi citò calefit, aut deſiccante euaneſcit. Horum alterum ad lucrum, alterum ad detrimentum eſt. Quid enim vſtio, niſi conſumptionem operatur? quid inflammatio, niſi illuminationes? Durum itaque eſt, ſic accedere vt comburaris, optimum verò & iocundum; ſic inhærere vt illumineris. *Accedite*, inquit Pſalmiſta, *ad eum, & illuminamini.* Sic accedit emundata & ſimplex conſcientia, non vt maledictionem ſentiat æternæ combuſtionis, ſed vt hæreditatem obtineat perennis fœlicitatis. Hæc ſunt primogenita omnis creaturæ, nouiſſimis in vinea cultoribus, ſicut & primis indulta, vt ſint *primi nouiſſimi, & nouiſſimi primi.*

Primogenita igitur dabuntur, ſi panes calidi & feruidi ſpiritus Iſaac offerantur, carnes hædorum cum panibus apponantur, vt cordis & carnis motus inordinati, mactatione ſpiritali extincti, ſaporibus exquiſitis, ori diuino aptentur. Vinum poſtremo his omnibus addendum, vt non per ſpiritum ſeruitutis, ſed per ſpiritum adoptionis filiorum, ſeruiamus creatori omnium. Quo ſpiritu ſi concaluerit anima & in meditatione ſua exarſerit ignis qui perpetuus in altari, ſollicitudine ſacerdotali continuatur, amore non neceſſitate obtemperans diuinis mandatis, panem calidum & ſuauiſſimum Deo patri offeret, & benedictionem accipiet. O anima ad vocem ſponſi liquefacta, hic tuus eſt cibus! ô cor ardens in IESV, hæc tua eſt refectio!

refectio! Cujus veſtimenta ſecundùm Iob, cuius aromata ſecundùm Salomonem Auſtro perflantur, ei talia fercula præparantur. Frigidum non nouit, abhorret tepidum, quærit calidum, acutum & ſuperferuidum. Fide namque caleſcit ſiue coaleſcit; Spe ad veram ſublimitatem acuitur ſiue excreſcit: Charitate in virtutum plenitudinem ſupercreſcit. Hæc manum fidei quæ per dilectionem operatur, de prunis ignis quæ ſunt in medio Cherubim implere præſumit. Hæc thuribulum conſcientiæ angelicis naribus apponere non erubeſcit. Hæc labijs impatiens ore auido, de furno gloriæ panem ſuauitatis rapit. Hæc præ impatientia impatientis deſiderii proſilit in medios carbones, & vapores quidem ſentit non vrentes, ſed lucentes; non afficientes, ſed reficientes, non comburentes, ſed illuminantes. Hæc vultus ſuos, alacritate faciei Dei effigiatos, rediens à contemplatione reportat, & de amplexibus ſponſi tota redolens, vbera ſuper omnia aromata fragrantia. ***

PETRI CELLENSIS, MOSAICI Tabernaculi miſtycæ & moralis expoſitionis

LIBER PRIMVS.

INVOCATO Spiritus ſancti auxilio, de Tabernaculo Moyſi aliquid ad ædificationem morum ſcribere te exhortante aggredior, totius ingenii noſtri vela Auſtro diuinæ illuſtrationis committens atque ad eius nutum, caſtra eloquii (vtinam ſemper) mouens nihilominus & deponens. Tutò itaque profectionis manſiones itinerarias dimetitur, qui columnâ ſuperni luminis illuſtratus, virtutum ſingularum ortus & occaſus in anima ſua animaduertens, expectat gratiæ reditum, & ſurgit ad eius aduentum. Sedere namque abſente gratiâ, cum timore & expectatione, vtile eſt, adueniente & juuante ſurgere, & cooperari fluctuoſum. * Sed vbi agendum de Tabernaculo, niſi in Tabernaculo? Tabernaculum verò de quo tractare propoſuimus eſt non manufactum, id eſt, *non huius creationis*, ſed admirabile, ſed cœleſte, ſed ſpiritale, ſed angelicum, ſed perpetuum. Præ oculis tamen illud terrenum Moyſi, opere terreno fabrefactum ponamus, & à viſibilibus ad inuiſibilia intentionem transferentes, non inter terram & cœlum tepore vel diffidentia infidelitatis hæſitantes ſubſiſtamus, quia Iudas ibi *crepuit medius*, ſed ſuper cœlos cœlorum corde integro, ad Orientem aſcendamus cantantes: *beati qui habitant in domo tua Domine, in ſæculum ſæculi laudabunt te.*

* *f.* fructuoſũ

Plano autem & pedeſtri ſtylo vtendum diſpono in fabrica Tabernaculi,

quod dicitur ſanctum ſæculare, ne ſi alto elatus ſermone, potiùs domum Dædali intricatam quàm templum Dei contexerem, inexplicabilis præſtaretur circuitus, non deuotus inexplicabilis compararetur affectus. Habeat equidem qui vult in Timæo Platonis, de mundi creatione, palatium viſibilis huius creaturæ, *gunſis inuiſibilibus appenſum, vbi ampliùs laboret lector ſubtilitate relatoris, quam impinguatur admiratione ſiue delectatione Creatoris. O delicata & delicioſa nimis anima, ſi domum Pharaonis, ſi Nabuchodonozor, ſi principem huius mundi habitacula depicta & curioſitate inexplebili ſubornata deſideras aſpicere, collige ligna de ſyluis Poëtarum, vt de lectione eorum luxurioſa Gentilium lupanaria conſtruas, non religioſa Chriſtianorum templa! Libri enim Auctorum theatra quærunt, publicum amant, frequentiam frequenti plauſu appellant; non enim conſcientiam, ſed popularem gloriam ſuſpirant. Moyſes verò in deſerto ſolitudinis deſerti animi mores, æmulatione Tabernaculi admirabilis (angelicæ vtique conuerſationis) repingit, groſſiore nimirum littera ſiue figura, ſubtilitatem gloſſæ (id eſt, gloriæ angelicæ) populo duræ ceruicis relegens. Et *prius, quod animale, deinde quod ſpiritale* eſt in conſtructione Tabernaculi ſui ſapientibus & ſpiritalibus exponit, ſub oculis quidem corporis materiale: ſub intellectu mentis, ſpiritale componens.

*ſ gunſis.

Ornatus & ſuppellex Moſaici Tabernaculi.

Huius materia, figura, longitudo, latitudo, altitudo, cortinæ, ſaga, ſacerdotalia indumenta, arca, tabulæ Teſtamenti, virga Aaron, vrna aurea habens manna, Cherubim, propitiatorium, velum de hyacintho, cocco, purpura & byſſo retorta; pelles hyacinthinæ, menſa, candelabrum, panes propoſitionis, ſeptem lucernæ, emunctoria, tabulæ, baſes, vectes, quinque columnæ deauratæ. Altare de lignis ſethim, lebetes ad ſuſcipiendos cineres, forcipes, fuſcinulæ, ignitum receptaculum, vaſa ex ære, craticula in modum retis ænea, &c. ſi intellexeris quid moraliter, quidue myſticè ſignificent: ſolium conſcientiæ conſtruere poteris, tale quale in vniuerſis regnis nullus Regum ædificauit. Æthereis ſiquidem tabernaculis, ſeu receptionibus confertur huius Tabernaculi habitatio tam diuinis meditationibus excogitata; cui ad gloriam addere ſuperfluum eſt, ad gratiam difficile, ad Sacramentum impoſſibile. Singulæ enim ſingularum compoſitionum juncturæ, myſteriorum ſunt fœcundæ, vt nuſquam in tota eius compagine ſit ſterilis ſenſus in lege, ſpiritalibus ſpiritalia comparando, vt de ſacro partu boni intellectus, congaudeat mens grauidata aſſiduitate ſanctarum Scripturarum.

Iam igitur, quaſi tentatâ dolabrâ ad condolanda ſingula futuræ fabricæ membra, ponamus præ oculis ipſa legis verba, & pro modulo noſtro, domum myſticam ſeu moralem conſtruamus. *Locutus eſt Dominus ad Moyſen dicens, Loquere filiis Iſraël vt tollant mihi primitias ab omni homine qui offert vltroneus accipiens eas: hæc ſunt autem quæ accipere debetis, aurum & argentum, æs & hyacinthum, byſſum, pilos caprarum & pelles arietum rubricatas, pelleſque hyacinthinas, ligna ſethim, oleum ad luminaria concinnanda; aromata, vnguentum & thymia-*

Exod. 25. 2.

ma boni odoris, lapides onychinos & gemmas adornandum, Ephod ac rationale. Non facimus extraordinariè, ſi accedentes ad tractandum de Tabernaculo ſiue de Sanctuario, priùs numerando aſſignamus quæ & quot (præcipiente Domino) in oblationibus populi Leuitis ſeu Sacerdotibus Tabernaculi offerantur. Expedit namque & aperit intentionem tractantis, ſeorſum extrinſecùs poſita ſumma futuri operis, præterea meliùs intelliguntur quæ ſeparatim tractantur. Animaduertendum denique quia bonus & diues Dominus, etſi non eget bonorum noſtrorum neceſſitate indigentiæ; tamen non recuſat munera noſtra, bonitate clementiæ ſuæ. Magnum ſiquidem de profundo diuitiarum ſuarum mihi confert donatiuum, ſi acceptauerit tantillum peccatoris obſequium; cui æterno & incommutabili, vix idoneum reputatur cœleſte & angelicum. Præſtabiliùs quoque inclinatur ſumma Maieſtas ad creaturam ſuam, ſi obſequia eius non recuſauerit, quàm ſi ſua ſupererogans beneficia, humanis votis poſtulata præbuerit. Vſu nempe iam & conſuetudine Deus gratis nobis ſeruire didicit, raro autem nec ſine priuilegio gratiæ, ab aliquo reciprocè ſeruitium exegit.

Ait ergo, *ab omni homine qui offert vltroneus accipietis eas.* Qui nolens & inuitus alicui beneficium tribuit, quaſi nuda manu vrticas & ſpinas extirpans, faciem confricat accipientis: recuſat autem ſufficiens ſibi gratia, ingratum famulantis animum: *hilarem* autem *datorem diligit Deus*, vt *non ex triſtitia aut ex neceſſitate* denigretur facies præſtiti obſequii, ſed pinguis reſudet caput holocauſti de adipe ſuperfluentis liberalitatis. Vltroneus itaque offert, cui ſubeſt plus velle quam poſſe, & parum ſe penſat facere, ſi non exceſſerit ampliori voluntate ſuum poſſe. Vltroneus offert, qui non ſpiritu ſeruitutis in timore, ſed ſpiritu adoptionis præuolat diuina mandata adimplere. Quid verò offert vltroneus? *Primitias*, inquit, *accipietis ab omni homine qui offert eas vltroneus.* Diuinæ gratiæ dedicandum eſt tam omnis motus bonæ voluntatis, quàm initium cuiuſlibet rectæ actionis: *quid enim habes quod non accepiſti? Noli* ergo *gloriari quaſi non acceperis*, ſed de primitiis tuis honora Deum tuum, à quo eſt omne datum optimum & omne donum perfectum deſcendens à patre luminum. Pelagianiſta qui abſque Deo ſe aliquid boni æſtimat habere, non offert primitias vltroneus; ſed tu ſeruus (immò filius gratiæ, gratis enim originaliter venundatus es, & abſque argento miſericorditer redemptus, vtique ſanguine Agni incontaminati IESV CHRISTI) da gloriam Deo, & redde Altiſſimo primitias tuas, dicens: *Non nobis Domine non nobis, ſed nomini tuo da gloriam*, Sequitur: *hæc ſunt quæ accipere debetis, aurum, argentum*, &c.

Deus iam ex conſuetudine nobis ſeruit gratis.

2. Cor. 9. 7.

Prælibato igitur ſignificationis myſticæ ſenſu, quaſi Tabernaculo oſculato, compendioſè ad ſequentia euolemus, vt horum pace vbi labor nos expectat operoſior, nondum fatigato ſpiritu commigrare maturemus, vt cùm opportunum fuerit quodlibet horum quæ hic ſigillatim diſtribuuntur, ſine faſtidio excipiatur; vt quod minus ſolemnitatis in prima ſalutatione eis oblatum fuit, plena recapitulatione ſuppleatur; frequenter enim ſequens tractatus, auri, argenti, æris, hyacinthi, purpuræ & aliorum, tam nomina quàm opera replicabit. Compendioſa igitur expoſitione aurum

Supellectilis Moſaycitabernaculi myſtica interpretatio.

deſignat claritatem veræ ſapientiæ, argentum, nitorem ſacræ eloquentiæ, æs oris confeſſionem ad ſalutem? Hyacinthus cœleſtem conuerſationem, purpura corporis paſſionem, coccus bis tinctus Dei & proximi dilectionem; byſſus carnis caſtitatem; pili caprarum, pœnitentiæ habitum, pelles arietum rubricatæ Doctores dominici gregis proprio ſanguine baptizatos; pelles Hyacinthinæ, corpora ſpiritualia in reſurrectione; ligna ſethim Sanctorum firmitatem, qui nullo vitio corrumpuntur, oleum ad luminaria, fulgentes fructus charitatis & miſericordiæ aromata, vnguentum & thymiama boni odoris, opinionem boni operis ad exemplum bene viuendi: Lapides onychini & gemmæ ad ornandum Ephod ac rationale, miracula Sanctorum & opera virtutum, quibus ornantur cogitationes & operationes. Ecce ſummatim tranſcurrimus ſingulas oblationum ſpecies, quarum virtus toties repetitur quotiens earum vſus in confeſſione ſacerdotalium indumentorum, vel quibuſdam alijs enumeratur. Iam ad Sanctuarium tranſeamus. *Faciantque mihi Sanctuarium, & habitabo in medio eorum, iuxta omnem ſimilitudinem quam oſtendam tibi & omnium vaſorum in cultum eius.*

Cõtractus nominis & innominati.

In humanis contractibus, quorum plures & diuerſæ ſunt ſpecies, ſicut diuerſæ contrahentium intẽtiones, aliquid proponitur, quo vtræque partes conſentientes contractui adquieſcunt. Verbi gratia, in emptione equi, conſtitutum pretium vtrique parti propter equum tradendum placet: Vel, in domo mihi à te conſtruenda; expreſſum pretium me tibi dare conuenit. In vtroque iſtorum contractuum, quorum alius dicitur nominatus, alius innominatus, aliud datur, & aliud accipitur. Rari equidem ſunt contractus, in quibus ſola unius tantùm partis vtilitas attendatur, commodatum commodatarii & depoſitum deponentis. Hæc de humanis noſtris actionibus non ſuperfluò interpoſuerim, cùm de diuinis ad homines contractibus ineundis, aliquid in præſenti loco dicendum ſit. Nam Deus per Moyſem mandat filiis Iſraël, vt ſibi faciant Sanctuarium, ſed vtrum ſine pretio, an quo precio? Vtique non ſine pretio: quo ergo? expreſſo an non expreſſo? Planè vereor dicere, non expreſſo, quia dicit: *Habitabo in medio eorum.* Nilominus prohibeor aſſerere expreſſo, quia exprimi non poteſt habitatio Dei inter homines. Dico autem, *expreſſo*, pollicitatione, inexpreſſo fruitione. Placuit enim Deo promiſſum ſuum, verbo virtutis ſuæ exprimere, ſed homo donum Dei ſuper omnia benedictum & glorificatum, tota exultatione potuit glorificare, non autem ſermonibus explanare. Filij Iſraël intelligite Deum non adduci aliqua indigentia vt petat à vobis Sanctuarium, quaſi non habens vbi reponat ſancta ſua. An minùs amplum eſt cœlum, an non, *cœlum cœli Domino?* An ſunt ſancta quæ non capiat amplitudo cœlorum?

Geneſ. 1.

Reuera cœli pleni ſunt Dei gloriâ, quæ eſt *Sanctuarium quod firmauerunt* manus Dei, *terra* verò maledicta in peccato Adæ, *inanis* eſt & *vacua.* Sed placuit profundo diuitiarum ſapientiæ & ſcientiæ Dei, inclinare ex hoc in hoc ad rigandum de ſuperioribus ad inferiora, vt ſaltem ſimilitudine gloriæ Dei in ſpeculo & ænigmate viſibilis ſtructuræ Moſayci taberna-

culi, præriperet maieſtatem verorum bonorum interiorum oculus illuminatæ rationis, & æſtimaret vtcumque de ſimilitudine veritatem & ineſcaretur viſibili ſpecie, ad inuiſibilem glorioſæ ſubſtantiæ explanationem. Præmonſtrantur inſolitæ figuræ viſibus humanis, vt reducta cogitatio à ſolitis, meditetur ſubtili reuolutione, præter hæc eſſe quędam magis inſolita, quorum claritate æterna, inuiſibili contubernio imprægnata, pro modulo ſuo temporaliter reluceant iſta ſancta ſæcularia, quæ tantùm ad ſimilitudinem illectricem, non ad veritatem ſatiatricem commodata ſunt. Non igitur guloſa præcipitatione calamum hiſtoriæ Iudææ abſorbeas, qui tibi datus eſt in ore, non vt illum deglutias, ſed vt per illum, vinum in clauſtris cœleſtis ſapientiæ tanquam in doliis repoſitum, ſuauiter & cum temperantia bibas. Planè nimium mordaciter calamum legis ſtringis; cùm ſolam ſine ſpiritu litteram in libris Moyſi attendis. Vbi autem inconſideratè & immoderatè in ore calamum concludis, ſublato meatu ſpiritalis intelligentiæ, corticem mandis non vinum bibis. Diligenter ergo attende quod dicitur; *faciant mihi Sanctuarium iuxta omnem ſimilitudinem Tabernaculi quod oſtendam tibi*. Angeli habent veritatem, tu habes ſimilitudinem. Si credis te habere ſimilitudinem nondum veritatem, à ſimilitudine peruenies ad veritatem.

Introducit itaque ſimilitudo ad veritatem. Si autem in lege ſine gratia, veritatem præſumis te habere non ſimilitudinem; & veritate carebis & ſimilitudine priuaberis. Quære ergo finem legis qui eſt CHRISTVS plenus gratia & veritate, quia finis in veritate eſt non in ſimilitudine. *Iuxta omnem ſimilitudinem*, ait, *Tabernaculi quod oſtendam tibi*. In tanta ciborum abſtinentia, & in tam longa remotione à curis ſæcularibus, Moyſes oculos mentis & animum pauiſſe creditur diuinis reuelationibus; nimirùm & oculo carnis credo quod aliquas mirabiles & inſuetas viſiones viderit. Quomodocumque autem viderit ſiue in carne, ſiue in ſpiritu, cœleſtem illam angelicamque conuerſationem, qualicumque annotatione, iubetur illa manifeſtare populo ſuo, vt qui præ lippitudine carnalis conuerſationis radios ipſius veritatis percipere non valebat, obumbratione myſtica luſtrando viſibiles formas, per inviſibiles viſibilium formarum rationes Tabernaculi, vtcumque aſſueſceret mentem à viſibilibus ad inuiſibilia transferre. Pertinet verò omnis hæc myſtica ſimilitudo, ad plenitudinem chariſmatum vniuerſalis Eccleſiæ, quam IESV propinante de fonte gratiæ, etiam in via peregrinationis propter abundantiam charitas bibit. Plenitudo denique Sacramentorum imitatur ſimilitudinem Angelorum.

Moyſes fortè etiam oculo carnis mira vidit in monte.

Diſquire profunda fidei noſtræ myſteria, & nullum ſuperenatabit futuræ ſpei præmium, quod non prægustauerit viſibili Sacramentorum adminiſtratione, inuiſibilis *fides quæ eſt argumentum non apparentium*. Dico autem de fide Eccleſiæ non de fide vnius fidelis perſonæ, quamquam & totum credat quicumque eſt in Eccleſia, quod credit tota ipſa Eccleſia. *In veſtitu* tamen *deaurato, Regina aſtitit circumamicta varietate* perſonarum & meritorum, tot habens fidei diuerſoria quot fidelium corda, & quot ſimilitudines An-

Fidelis quiſque id credit quod tota Eccleſia.

Pſal. 14.

Eccleſiæ plenitudo in fine ſæculi qualis futura ſit.

gelorum, tot diſtinctiones gratiarum. Vbi autem in conſummatione ſæculi, & merito & numero omnis adimpleta fuerit in Eccleſia ſimilitudo Angelorum, vt de ſimilitudine transeat ad veritatem, & ſit menſura hominis quæ eſt Angeli; tunc *fiet vnum Ouile & vnus Paſtor* hominum & Angelorum *vt ſit Deus omnia in omnibus.* Iam non ſimilitudines auri, vt dicitur in canticis Doctores faciant Eccleſiæ, ſed æqualitates, quia non imitabuntur homines conuerſationem cœleſtium, ſed mutabuntur in conſortium beatorum Spirituum, vt ſint *ſicut Angeli Dei* in cœlo, non in labore meritorum, ſed in perceptione præmiorum. Tunc qui plus meruit in ſimilitudine, ampliùs coronabitur in veritate, & quò fuit ſimilior in virtute, eò conformior erit in maieſtate. Officio namque gradu & ordine diſtinguitur in Angelis curia cœli, nihilominus & in miniſtris ſuis Eccleſia Dei. Deſtinata ſibi ſinguli ordines in cœlo explent officia vtique & in Eccleſia: nec vſurpat præſumptione temeraria quiſquam attectare, quod non accepit in officii ſui aſſignatione.

Angelorum diſtinctio multiplex.

Sunt ergo iſti, *vaſa in honorem* magnæ domus & vtilitatem, de quibus ſequitur, *& omnium vaſorum in cultum eius*; quaſi (myſticè) alio vaſe bibat Deus incircumſcriptus ſpiritus, alio comedat, alio ſedeat, alio manus abluat, alio pedes, alio incenſum accipiat, alio lucernam accendat, alio manna reponat, alio theſauros includat, alio quolibet, alia congrua diuinitati officia exhibeat. Repreſſa carnali intelligentia, & mente ſupra omnium phantaſmatum imaginatione conſtituta, intellige actiones conſuetudinarias non conſuetudinariè. Cherubim & Seraphim charitate inflammati, quaſi ori diuino, cibum & potum deferunt, cùm omnimodo alijs ſpiritibus viciniùs ordine & amicitiæ dignitate aſſiſtunt. Throni, in veritate ſtantes, ſeſſionem placidam & placitam præbent. Principatus & Poteſtates, quaſi aquam & manutergium ſuggerunt; cùm nos defendendo ab hoſtibus, gratiam ſecuritatis & audaciam repugnandi conferunt. Dominationes pedes abluunt; cùm noſtra peccata ſuis poſtulationibus imminuunt, & dominationem ſuper peccatis acquirunt. Virtutes incenſum boni odoris accendunt; cùm de Sanctorum virtutibus gratias incomprehenſibili majeſtati referunt. Archangeli lucernam accendunt, cùm myſteria profunda ſecretorum cœleſtium, reuelando exponunt. Angeli manna reponunt; cùm à nobis diuina conſilia abſcondunt, & theſauros includunt; cùm à malignis ſpiritibus noſtra bona opera defendunt, & in conſpectu Agni deferunt.

Varia Angelorum miniſteria in cœlis.

Eodem ordine Eccleſia quæ etiam *ordinata*, vt *caſtrorum acies* incedit, & in ſingulis miniſtrorum ſuorum ordinibus ſingulas Angelorum virtutes accipit. Vide vaſa aurea & argentea in domo magna quæ eſt Eccleſia, ad cultum eius. Calix cum patena ibi eſt, ampulla olei & chriſmatis, ampulla vinaria & ampulla in vſum aquæ, pelues, thuribulum, candelabra, piſcina, lampades & quædam alia. Sancta illa anima quæ charitate Seraphim inflammatur, calici & patenæ deſtinatur, illa quæ Cherubim ſcientiæ plenitudine impletur; ampullæ vinariæ aſſignatur; illa quæ Throni tranquili-

Eccleſiaſticæ ſupellectilis index & vſus.

tate ſerenatur, ampullæ chriſmatis delegatur. Ampullam quoque olei defert illa anima, quæ in gratia mederi poteſt contritis corde & animi languores ſanare. Ampullam aquæ defert, quę humanis afflictionibus, paſſionibus IESV compatiens, concrucifigitur ei & commoritur, tam in memoria mortis, quam in Sacramento viuificæ communionis Corporis & Sanguinis Domini. Thuribulum miniſtrat, qui bonus odor CHRISTI in omni loco famam bonam aſpergit & ſanctum nomen quod ſuper ſe inuocatum eſt, ſancta conuerſatione, his qui foris ſunt & intus immoleſcit. Pelues ſiue buccinas defert, qui Pilati ſæuitiam, & CHRISTI attendens innocentiam, manus ſuas lauat non ſolùm in ſanguine Agni, ſed etiam hœdi: *irriguum ſuperius* ab Agno, *& irriguum inferius* ab hœdo accipiens. Siquidem cùm Agnum naſcentem ſuſcipio, de benignitate & innocentia ammoneor; cùm in ſimilitudine carnis peccati pro peccatoribus, & cùm latronibus morientem video, ſpem remiſſionis, in tanta patientia IESV concipio. Candelabra defert, qui Domino cooperante, & ſermonem confirmante, Euangelium ſine ſumptu ponit, pro cœlo non pro nummo annuncians regnum Dei. Lampades accendit, qui ſimplicium conſcientias illuſtrans, in iunco memoriæ eorum, amorem Dei infigit. Piſcinæ præeſt, qui aſſiduis lamentis compunctus, oculos habet ſicut piſcinæ in Eſebon.

Sacramentū viuificæ cōmunionis corporis Chriſti

Sequitur: *ſicque facies illud: Arcam de lignis ſethim compingite, cuius longitudo habebit duos & ſemis cubitos, latitudo, cubitum & dimidium: Altitudo cubitum ſimiliter & ſemiſſem, & deaurabis eam auro mundiſſimo intus & foris, facieſque ſupra coronam auream per circuitum.* Ordine non incongruo cœleſte mandatum conſequenter ordinans, quomodo fieri debeat Tabernaculum iuxta ſenſum myſticum, Arcam quæ Chriſtum ſignificat, priùs diſponit, & limitibus propriæ compoſitionis deffiniuit, aſſiſignans ipſius longitudinis, latitudinis & altitudinis dimenſionem. Totum namque Incarnationis CHRISTI myſterium ab æterno, in mente diuina diſpenſatum, totum mutuans ab occultis ſapientiæ Dei, opportunis figurationibus in Patriarchis & Prophetis allegatum; totum in ipſo, nouiſſimis temporibus humiliter adimpletum, tam firmiter credimus, quàm fideliter viuimus. Non immeritò autem CHRISTVS Arca nuncupatur, quia ſicut arca in domo valde neceſſaria eſt, vt non ſolùm panis ibi ponatur, ſed veſtis & pecunia, & quælibet alia ſub claue ſignanda & conſeruanda, ſic in CHRISTO reponitur opus noſtræ ſaluationis, quaſi panis refectionis, reponitur veſtimentum dealbationis, vt ibi legitur *quotquot baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis*, reponitur nihilominus & pecunia redemptionis; vt ibi *redemptionem miſit Dominus populo ſuo*, reponitur & theſaurus totius diuinitatis, quia in CHRISTO *habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter.*

Exod. 25.

Chriſtus eſt Arca Eccleſiæ.

Gal. 3. 27.

Arca igitur eſt, nec ſemper aperta, ne ſtudium quærendi tollatur, nec inclementer clauſa, ne inſtantia requirentium fruſtretur. In manus patris clauis reſignatur propter myſterium à ſæculis abſconditum, ne fures effodiant conſilium Dei & furentur intentionem Incarnationis CHRISTI.

Myſterium incarnationis Chriſti dæmonibus abſcōditum ne fructum illius impediant, * melius sāguis.

Pater *claudit & nemo aperit*: quia natiuitatem diuinam in ſecreto ſuo abſcondit, ipſe, *aperit & nemo claudit*: quia generationem humanam mundo innotuit. *Nemo*, inquit, *nouit filium niſi pater*, &c. Principi Apoſtolorum aperta eſt Arca, cùm diceret: *Tu es CHRISTVS Filius Dei viui.* Vnde dictum eſt ei: *Beatus Simon Barjona, quia caro & * ſpiritus non reuelauit tibi, ſed Pater meus qui eſt in cœlo.* Duobus illis quoque ambulantibus in via *tenebantur oculi ne eum agnoſcerent*, non aperiebatur donec panis frangeretur. Ad hanc Arcam paruuli *qui eſuriunt & ſitiunt iuſtitiam*, accedunt & panem petunt, dicentes: *Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie.* Ad hanc, *canes* & catelli *conuertuntur ad veſperam* cùm famem patiuntur, quia tandem peccatores & nouiter ad Deum conuerſi, acriter remordentur in conſcientia de malis ſuis, fracturas ſiue buccellas miſerationum Dei anxiè quærunt & pœnitentiam non deliciosè appetunt, ſed indifferenter quicquid ingeſtum vel iniunctum fuerit, ore auido rapiunt & degluriunt. Vt enim charitas omnia credit, *omnia ſuſtinet*, ſic fames omnia comedit, omnia abſorbet. Non explorat quid delectet, ſed quid ſatiet: non conſulit guſtum, ſed ſtomachum. Nullas patitur moras palato, ſed accepta, citò mandat ſtomacho. Æquè, ſine dubio, famelicus iuſtitiæ, famelicus patientiæ; poſtpoſita deliberatione conſilij, quid agendum ſit: ante agit, quàm deliberet: tam citò adimplet bonum, quàm citò ſuſcipit mandatum: Non eſt difficultas in faciendo, vbi voluntas ſemper ſupereſt in bono.

Hæc de nomine Arcæ: iam videamus de compoſitione, *Arcam de lignis ſethim*, ait, *compingite*: Corpus illud Dominicum de ſacris viſceribus virginalis vteri conceptum & natum obumbrante Spiritu ſancto, lignis ſethim congruè comparatur: quia ligna iſta imputribilia ſunt & leuia, & igni appoſita non afficiuntur damno combuſtionis, ſed indurantur ſoliditate robuſtiori. Sunt quoque ſimilia albæ ſpinæ: incorruptibile ſiquidem eſt corpus CHRISTI; quod neque computruit aliquando in ſtercore humanæ conuerſationis corruptione peccati, nec in ſepulchro, puluere mortis. Vnde *non dabis Sanctum tuum videre corruptionem.* Leue quia nullatenus originalis peccati ſiue actualis oppreſſum grauedine *ſuper pennas ventorum*, adhuc in carne, deambulauit vndaſque ſolido itinere calcauit: & poſt mortem ac Reſurrectionem, ad dexteram patris, leuatis manibus corpore aſcendit. Igni denique Paſſionis ſuppoſitum corpus Dominicum, tanquam lignum ſethim, non euanuit in cineres combuſtionis, ſed conualuit in impaſſibilitatem Reſurrectionis: Exarſit namque inuidia Iudæorum aduerſus Ieſum (vt ait Pſalmiſta) *tanquam ignis in ſpinis*: ſed rubus Moyſi, in flamma ardens, non eſt combuſtus, in pœna ſua pœnam noſtram euacuans, & à culpa naturam, per pœnam liberans: hoc autem totum, quia ſimile eſt hoc lignum albæ ſpinæ, non vtique veritate naturæ, ſed conditionis ſimilitudine. Nam veritas carnis in eo non fermentatur corruptione vetuſtatis, ſed configuratur ſimilitudini carnis peccati, vt de ſpecie aduerſarium illiceret, de veritate nobis patrocinium pararet. Speciem obiecit Draconi, vt illuderet, veritatem tenuit, vt veraciter non fallaciter

laciter

laciter naturam à miſeria ſepararet. Verus homo, propter veram in eo naturam humanam, ſimilis homini, propter pœnam non culpam.

Hæc Arca, in longitudine duos habet cubitos & ſemiſſem, quia patiens & longanimis fuit, tam in doctrina, quàm in operatione ſua, qui ſunt duo cubiti, & tarditatem diſcipulorum æquanimiter ſuſtinuit, qui eſt ſemis. In latitudine verò habet cubitum & ſemiſſem, vt per vnum cubitum perfecta illa charitas deſignetur, quia nos adunare ſibi voluit, dicens Patri: *vt ſint vnum in nobis, ſicut & nos vnum ſumus.* Per ſemiſſem nihilominus doceatur quia ex parte diligimus, ſicut *ex parte cognoſcimus*: & hanc noſtræ capacitatis imperfectionem complectitur Dominus. In altitudine quoque habet cubitum ac ſemiſſem, quia plenè nouerat, etiam in hac carne corruptibili, quanta gloria, vel ſibi præparata eſſet in cœlis, vel nobis, quod eſt vnus cubitus: pertulit denique libenter in ſe deuotionem noſtræ carnis, qui pia intentione futuram patriam diligimus, ſed nondum quæ ſit eius fœlicitas capimus: quod eſt dimidius. Grande eſt cum omnibus Sanctis apprehendere, quæ ſit hæc latitudo quam Apoſtolus diuidit in ſublimitatem & profundum. Expreſſo tandem funiculo menſorum quo dimetiuntur longitudo, latitudo, ſublimitas & profundum cordis, ſuperintendamus quæ ſit menſura corporis CHRISTI, & in eam conferamus menſuram cordis & corporis noſtri.

Ioan. 17. 20.

Ecce funiculo euangelico, à conceptione CHRISTI, dinumera patientiam eius nulla interruptione impatientiæ quaſſatam, vſque ad emiſſionem ſpiritus in cruce, & ſuccumbens ſuper omnem calculum, inuenies eam. Confortata enim eſt patientia humanitatis, ſolatio diuinitatis: & non poſſum ad eam, cuius impatientia acuitur languore naturæ, & inflammatur peruerſa tacendi conſuetudine. Excelſior cœlo eſt patientia CHRISTI, quia nec in commotione cœli aduerſus inſenſatos, excutitur à tranquillitate ſua qui habitat in cœlis. Profundior Inferno eſt, qui nec in Inferno condemnatis iraſcitur, quantùm merentur. Latior terra, quia licet maledicta in opere Adæ terra, tamen *miſericordia Domini plena eſt terra*; vel ſaluante conuerſos, vel mitiùs puniente impios. Quid plura? Et patientiæ eius non eſt numerus, immo nec ſapientiæ, nec charitatis, nec omnium virtutum quæ in CHRISTO ſunt, non enim ad menſuram datus eſt ei ſpiritus: vtique nec dona eiuſdem Spiritus.

Chriſtus nō tantum iraſcitur dānatis, quantū merentur.

Sequitur, *& deaurabis eam auro mundiſſimo, intus & foris.* IESV tanta animi puritas, tanta operum magnificentia extitit: vt nec angelica natura aſſequatur puritatem, nec ſcriptura apprehendat miraculorum maieſtatem. Intus, eſt puritas conſcientiæ, foris claritas famæ. *Cæli enarrant gloriam Dei*, quæ occultabatur in anima, *& opera manuum eius annunciat firmamentum* euangelicum quæ ſunt omnia miracula diuinitatis. Auro mundiſſimo deaurata eſt arca IESV, intus: quia nec paſſio, nec propaſſio vitij ianuas animæ eius pulſauir, auro mundiſſimo deaurata eſt: quæ vnita diuinitati, nec ſapientia Dei priuata eſt, nec gloria: auro mundiſſimo deaurata eſt; quando cogitabat cogitationes pacis & non afflictionis: auro mundiſſimo foris deaurata eſt cui tam facile fuit bonum poſſe quàm velle,

Miſericordia Dei duplex.

auro mundiſſimo foris deaurata eſt: quæ foris redemit quod intus creauit. Intus namque inuiſibili maieſtate hominem creauit: foris in humili forma & habitu redemit. Auro mundiſſimo foris deaurata eſt, quæ dicit: *Quis ex vobis arguet me de peccato?* Auro mundiſſimo foris deaurata in Transfiguratione: immo in Reſurrectione & Aſcenſione: ex quo etſi noueramus, *CHRISTVM ſecundùm carnem, ſed nunc iam non nouimus.*

Sequitur, *Facieſque ſupra coronam auream per circuitum. Eum qui in modico minoratus eſt ab Angelis IESVM,* ait Apoſtolus, *vidimus gloria & honore coronatum*: Corona aurea, gloria Reſurrectionis & Aſcenſionis IESV, *per circuitum*, quia ex hoc nunc & vſque in ſæculum, CHRISTVS IESVS ſedet ad dexteram maieſtatis in excelſis, *tantò melior Angelis* effectus, quantò differentius præ illis nomen hæreditauit: Heb. 2. 9. *per circuitum*, quia *Dominus regnabit in æternum & vltra. Supra*, quia in humanitate meruit, quod in diuinitate nunquam amiſit: ſupra quia genitus à Patre luminum ſecundùm diuinitatem, deificatus eſt ſecundùm humanitatem: vnde, *clarifica me Pater, claritate quam habui apud temetipſum, priuſquam mundus eſſet. Corona*, propter æternitatem: *aurea* dicitur, propter claritatem: *Corona*, quia meritis redditur: aurea, quia per gratiam merita coronantur: ſua enim in nobis Deus dona remunerat. Corona, quia non auferetur in æternum: aurea quia non vileſcet per faſtidium. *Facies* itaque *ſupra coronam auream per circuitum.*

Deus remunerat in nobis dona ſua. SS. 4. Euangeliorũ encomiũ.

Sequitur, *& quatuor circulos aureos quos pones per quatuor Arcæ angulos.* In Arca IESV, quatuor fuerunt circuli aurei: quia quatuor principales virtutes, Prudentia, Fortitudo, Iuſtitia, Temperantia principaliter in eo tanquam in Rege virtutum fuerunt. Siue quatuor circuli aurei in eo fuerunt; quia ex ſapientia quæ ex ore eius prodiuit, & à fine vſque ad finem totius orbis euolauit, Euangeliorum libri intitulati ſunt. Tam virtutes vero quàm libri euangelici, circuli aurei bene dicuntur, quia nulla in eis obliquatio falſitatis, nulla interruptio vanitatis, nullus exceſſus ſuperfluitatis, nulla coarctatio imperfectionis. Totum rotundum de veritate, totum æquale de æquitate, totum integrum de naturæ reparatione, totum perfectum de gloriæ conſummatione. In idipſum recuruantur ſinguli Prædicatorum conatus, vt vndecumque & quandocumque & quantumcumque ſermo exorſus feratur, vita animæ quæratur: ſalus cogitetur, Deus ametur, memoria patriæ celebretur. Vnus in inuicem reflexus ſingularum & omnium virtutum; dum innexis brachiis alternatim impeditur mutuus aſpectus & amplexus; Prudentia gremium Iuſtitiæ, Fortitudinis & Temperantiæ, germano amore ſubeunte; item Iuſtitia, Prudentiæ, Fortitudinis & Temperantiæ, repente & viciſſim qualibet earum ſimiliter agente. Sed aurei circuli ſunt, vbi neceſſitate nil agitur, ſed naturali bonitate, ſed gratuita executione, virtus colitur, bonum agitur, & amore boni bonitas tenetur. Nam in CHRISTO, virtutes fuerunt ſine auaritia: prædicatio Euangelij, ſine fallacia. Itaque ſunt circuli aurei.

Sequitur: *quos pones per quatuor Arcæ angulos*, vel quatuor partes mundi, vel quatuor paſſiones animi intelliguntur, quatuor arcæ anguli. Ponun-

tut autem per quatuor arcæ angulos, quatuor circuli aurei, quando aut in toto mundo Euangelium prædicatur, aut totus animus quadrifida virtute renouatur. Sequitur: *duo circuli ſunt in latere vno, & duo in altero*, duo Euangeliſtæ, Ioannes & Matthæus in vno latere ponuntur, quia cum CHRISTO in carne conuerſantur: & duo (Lucas videlicet & Marcus) in altero, quia poſt Reſurrectionem in miniſterium Euangelij aſſumpti ſunt. Apertè quoque qui Incarnationem & Paſſionem prædicauerunt, in vno latere ſunt, qui verò Reſurrectionem & Aſcenſionem in altero. Prudentia quoque & Iuſtitia, quaſi vnum latus CHRISTI muniunt, cùm opus Incarnationis, tam prudenter inchoatum eſt, vt diabolo celaretur, tam iuſtè, vt omnis iuſtitia per eam impleretur: aliud vero latus Fortitudo & Temperantia ſuſceperunt, quia Fortitudo operata eſt Reſurrectionem: Temperantia Aſcenſionem. Summa enim temperantia fuit, cùm vnitam ſibi naturam noſtram Deus Verbo coæquans ſummè glorificauit, & quam per primum Adam ad extremum ſuppliciorum humiliauerat, ad ſupremum præmiorum, per ſecundum Adam extolleret. Fortitudo verò Reſurrectionem: quia, vt ait Pſalmiſta, *in multitudine virtutis tuæ mentientur tibi inimici tui*, qui dixerant, *non eſt ſalus ipſi in Deo eius.* In Reſurrectione namque *mentita eſt iniquitas ſibi.* Quatuor etiam circulos aureos in arcæ lateribus ponit Apoſtolus, cum dicit de CHRISTO: *qui factus eſt nobis à Deo, Sapientia, Iuſtitia, Sanctificatio & Redemptio.* His circumfertur circulis arca noſtra: quia in his virtutibus, cauſa & effectus noſtræ ſaluationis conſiſtit. In vno latere: Sapientia quæ docet & Iuſtitia quæ implet ponuntur: in altero Sanctificatio, quæ curat & Redemptio quæ liberat. Sapientia remouet ſtultitiam, Iuſtitia iniuſtitiam, Sanctificatio immunditiam, Redemptio pœnam. Poſſunt etiam duo circuli in latere vno, deſignare inſtantiam Saluatoris, quâ culpam amouit: duo in altero, illam æquè inſtantiam quâ pœnam depulit.

Doctorũ vita qualis eſſe debeat.

Sequitur: *facies quoque vectes de lignis ſethim, & operies eos auro, induceſque per circulos qui ſunt in arca lateribus, vt portetur in eis.* Doctorum qualis debeat eſſe doctrina & vita inſinuat, cùm dicit vnde fieri debeant vectes, & ad quid fiant. Quare namque de lignis ſethim fiunt vectes; niſi vt Doctorum vita ſit imputribilis, per caſtitatem; fama ſuauis, per ſanctam conuerſationem: habitus humilis, per propriam ſui abiectionem, lingua modeſta per grauitatem; mens docta, per aſſiduam Scripturarum meditationem? Qui enim vectes, id eſt, prædicatores, de lignis ſethim, id eſt, caſti & humiles arcam fœderis portare debent? Qualis namque paterfamilias, tales & domeſtici eius. Vt enim ſermones cognati ſunt his rebus de quibus loquimur: ſic mores concordare debent ſermonibus quibus loquimur. Sit tua electa conuerſatio, vt ſit recta prædicatio, immo ſtudioſiùs ſatage bene viuere, quàm facundè loqui. Auro quippe operiendi ſunt vectes, vt ſapientiam loquantur inter perfectos, vt bono exemplo reluceant inter improbos, vt *conuerſationem ſuam inter Gentes habeant bonam*, &c. Auro operiendi ſunt, quia arca circumtecta eſt ex omni parte auro. Inconſonum quidem eſt, ſi auro Dei lignum tuum inferas nudum, ſenſu hu-

mano profunda myſteriorum diſcutiens, & claue lignea venerabilium theſaurorum oſtium aureum reſoluens. Certè, res Dei, ſermonibus diuinis explicandæ ſunt, & non eſt nemus Ariſtotelicum plantandum iuxta altare, vt fidei Sacramenta obumbremus infinitis, & ſuperfluis inquiſitionibus, quæ *non ſunt vtiles, niſi ad ſubuerſionem audientium.* Inducendi ſunt per circulos qui ſunt in arcæ lateribus, ne ſicut dictum eſt, calamus linguæ propheticis intingatur attramentis, ſed tantùm euangelicis. Non dogmatizet in Eccleſia prædicator, ſecundùm errores hæreticorum, vel ſecundùm ſeductiones Philoſophorum, quorum *aquæ furtiuæ dulces ſunt, & panis abſconditus ſuauior.* In Euangelio, ſenſu vtatur euangelico, non circulos extorquens & extrahens de lateribus arcæ, ſed vectes inducens per circulos qui ſint in lateribus arcæ: vt non ad ſenſum ſuum inclinet Dei verbum,
1. Cor. 6. 20. ſed ad Euangelium inflectat, & ſermonem & ſenſum. *Vt portetur in eis: glorificate,* ait Apoſtolus, *& portate Deum in corpore veſtro:* porta Arcam vt obedias Euangelio: porta Arcam vt annuncies Regnum Dei.

Doctorum vitia.

Sequitur: *qui ſemper erunt in circulis, nec vnquam extrahentur ab eis,* vnde *meditatio cordis mei in conſpectu tuo ſemper.* Valde contraria ſunt, Semper eſſe & nunquam eſſe in circulis. Raro aut nunquam ſunt in circulis Doctores illi qui forum pro Monaſterio, clamores pro Euangelio, accipitres pro manipulo, chlamidem purpuream pro ſtola', canes leporum pro lectione librorum habent. Hi *commutauerunt veritatem Dei in mendacium,* vt cum dixerit Dominus, *ſemper erunt in circulis, & nunquam extrahentur ab eis*: ipſi nunquam inducantur. Sed bonus Doctor ſemper ſit in circulis, quia *beatus vir qui in lege Domini meditabitur die ac nocte.* Item, *os iuſti meditabitur iuſtitiam.* Semper eſt in circulis, qui neque viuendo præcepta violat Euangelij, neque docendo, regulas veritatis offendit: ſemper eſt in circulis, qui, quaſi euangelicis vinculis compeditus, propriæ voluntatis libitu numquam vtitur: oculos, manus, pedes, aurem, linguam & cætera membra euangelico compede ſic coarctans, vt nunquam extrahat impulſu cuiuſlibet commotionis, ſed contineat æterna lege ſanctificationis.

Poneſque in Arca ſanctificationem quam dabo tibi. Eodem ordine nec non & ratione, priùs Arca conſtruitur, ac deinde teſtificatio poni in ea decernitur, quo priùs facta & ornata habitatione mundana, homo tanquam habitator & Dominus, ad vltimum creatus fuiſſe refertur. Nuſquam profectò, teſtificatio diuinitatis corporaliter reponenda, niſi in corpore IESV, niſi in Arca Sanctificationis, niſi in anima ſingulariter Deo digna, quæ fornace Spiritus ſancti, in creatione ſua, coagulis originalibus eatenus excocta eſt, vt tam eſſet à peccato remota quàm Deo vnita. Nec peccato præoccupata eſt, quam præuenit *Deus in benedictionibus ſuis,* vt quaſi ſpiritus laboraret in purgationibus eius, quam præparabat in diuinis deſponſationibus: ſed tam affuit ſanctus in creatione, quàm pius in Verbi coniunctione. Nulla denique temporum diſtantia interueniente Arca conſtruitur, & demum teſtificatio in ea ponitur, ſed ſimul arca animæ & corporis IESV cum impoſitione diuinitatis compingitur, vt aſſumendo crearetur, &

creando aſſumeretur & ſanctificando aſſumeretur ſiue crearetur, & aſſumendo crearetur ſiue ſanctificaretur. Nec obiicias, quod priùs arca conſtruitur, & deinde teſtificatio in ea ponitur, quaſi ex hoc concludens priùs carnem CHRISTI fuiſſe conceptam, & deinde à Verbo aſſumptam, ſed crede, ſimul in conceptione animam & carnem aſſumptam, & in aſſumptione, acceptam & conceptam. Vnde Auguſtinus: firmiſſimè tene & nullatenus dubites, non carnem CHRISTI ſine diuinitate conceptam in vtero Virginis priuſquam in vtero ſuſciperetur à verbo, ſed ipſum verbum Deum ſuæ carnis à conceptione conceptum.

Verbũ in Incarnatione, eodem inſtanti aſſumpſit carnem & animam.

Pones igitur in Arca teſtificationem quam dabo tibi, vt credas de CHRISTO teſtificationibus Dei, quia teſtificatus eſt Pater de Filio ſuo, vt acquieſcas oraculis & teſtificationibus Prophetarum & Apoſtolorum de CHRISTO, quia teſtes ſunt Dei vt ſcriptum eſt: *Vos eſtis teſtes mei*, & in Actibus Apoſtolorum, *& eritis mei teſtes in Hieruſalem*, &c. Eſt etiam teſtificatio quæ in Arca ponitur, lex ſeu decem legis mandata, quæ in duabus tabulis ſcripta ſunt: ſecundùm Apoſtolum verò, *in Arca erant duæ tabulæ Teſtamenti*, erat *vrna aurea habens Manna*, erat *& virga Aaron quæ fronduerat*. Tabulæ Teſtamenti deſignant omnem ſcientiam paternorum ſecretorum in CHRISTO, & omnem potentiam iudiciorum: in illis enim & fides diuinitatis inſcripta erat, & mandata quibus ſeruire Deo oportet, & iudicii diſcretio quâ ſe odientes damnat & diligentes remunerat. Vrna aurea, anima CHRISTI: *habens manna*, id eſt, *omnem plenitudinem diuinitatis*. Virga Aaron, poteſtas Sacerdotii iuſta, *quæ fronduerat*, altera die reſurrectionis, non expectata communi Reſurrectione. Hæc omnia in Arca, id eſt, in CHRISTO fuerunt, & hæc eſt teſtificatio quam dedit Dominus. In teſtimonium enim ſuæ bonitatis & noſtræ rebellionis, hæc omnia fecit Deus, vt ait Iob: *inſtauras teſtes tuos contra me*.

Heb. 9. 4.

Sequitur: *facies & propitiatorium de auro puriſſimo*. Arca de lignis ſethim priùs circuntegitur auro, deinde reponitur in ea teſtificatio, tertiò ſupertegitur propitiatorio, id eſt, tabulâ quæ appellabatur propitiatorium. Quid nobis Domine, quid nobis Incarnatio, quid teſtificatio tua prodeſſet, ſi propitiatio deeſſet? Cumulo beneficiorum tuorum reatus noſter augeretur, niſi cum beneficiis indultis, beneficium propitiationis ſupererogaretur. Nam ſola ingratitudo damnaret, niſi & ingratitudinem indulgentia propitiationis exciperet: quò namque numeroſiora Creatoris beneficia, eò indefeſſè gratioſiora noſtra debuerunt rependi obſequia. Sed vnum præ aliis, ſuæ bonitatis ſtrictiùs religauit beneficiorum vinculum; quo ſpretus non aſpernaretur, eiectus non abiiceret, offenſus non læderet, ſed ſatisfaceret ſibi pro nobis de noſtra iniuria, ſed requireret, ſed reduceret. Quis hoc cacumine pietatis eleuatus eſt, niſi IESVS? quis hunc verticem gratiarum ſubiit, niſi Filius olei? quis tantos gurgites miſericordiarum de ventre ſuo euomuit, niſi propitiatorium? Planè ſi in IESV aliquid eſt melius ipſo IESV, id mihi eſt propitiatorium, id eſt, reconciliatorium. Sed IESVS totus deſiderabilis, ſed totus amabilis. Amabilis ergo in arca, amabilior eſt in propitiatorio: deſiderabilis ex bonitate, ſed

Propitiatorium quid eſſet in Moſis Tabernaculo.

deſiderabilior ex propitiatione, quæ eſt pinguedo bonitatis: quia *ſuperexaltat miſericordiam iudicio.* Inde in Miſſa ſaluberrimæ immolationis, Sacerdos ante illam ſupplicationem quâ rogat perferri hoſtiam illam ante ſanctum altare in conſpectu diuinæ majeſtatis ſuæ, præmittit propitiatorium dicens: *ſupra quæ propitio ac ſereno vultu reſpicere digneris, & accepta habere ſicuti accepta habere dignatus es munera pueri tui iuſti Abel*, &c. Niſi enim hoc quaſi verecundiæ humanæ & pauoris præmiſſo velo, ad inconſpicabilem illius faciei fulgorem accedere peccator non præſumeret. Sed hac propitiatorii tabella præmiſſa, quoſcunque Solis radios non veretur præ ardore, nec erubeſcit præ ſplendore. Propitio igitur ac ſereno vultu non reſpiceret Deus, niſi propitiatorium homo haberet, quod irato obiiceret, quod commoto oſtenderet, quod percutienti opponeret.

Miſſa immolationis ſaluberrima.

Sed de qua materia hoc fiet propitiatorium? an de lignis ſethim? abſit! nam habent ſimilitudinem ſpinæ albæ, & ſi non pungunt per veritatem, timentur tamen propter ſpeciem. Sic incarnata ſapientia, cùm redargueret homo homines & ouina innocentia nullum condemnaret, tamen mala Iudæorum conſcientia grauem ad videndum propter lippitudinem ſuam repugnabat, timens illum iudicem malorum ſuorum & non Saluatorem animarum. Mitius ergo adhuc propitiatorium quærit puſillanimis mortalium natura, id eſt, IESVM benignum, quod totum & in naturæ veritate, & in ſimilitudinis ſpecie, & in nominis appellatione propitiationem reſonet, indulgentiam propinet, gratiam refudet, quòd excipiat lapſum, quòd conſolidet remiſſum, quòd reparet perditum, quòd vincat in bono malum. Propitiatorium non attendit iudicium: merita non inuenit, ſed facit, non numerat anteactos errores ſed amputat. Propitiatorium veritatem accuſantem procul ſtare iubet; innocentem ſeruare accelerat. Propitiatorium natat in ſanguine IESV, tanquam nauis in flumine: Propitiatorium de ſuperſtibulo meretricem ſuſcipit, & omnes eius abominationes citiſſimè diluit, fugitiuum excipit & patriæ reddit, languidum accipit & ſanat, cæcum & illuminat, leproſum & curat, mortuum & ſuſcitat.

Sed vnde hoc propitiatorium? *de auro puriſſimo*, de auro puriſſimo fuit propitiatorium, in quod latro ille de cruce vultus defixit; cui peſſimè merito, non ſolùm ſupplicium gratia remiſſionis indulſit, ſed etiam Paradiſum eodem die vera & copioſa propitiatio Dei contulit. De auro puriſſimo fuit propitiatorium Redemptoris noſtri, quia in eo, non præcedentia humanæ naturæ merita, ſed præueniens gratia ipſam naturam Verbo vniuit & reconciliationem ſeu propitiationem Dei & hominis compleuit. De auro puriſſimo fuit, qui de Spiritu ſancto conceptus, & de integerrima Virgine natus fuit: de auro puriſſimo eſt qui gratiam ſuam, bonis & malis tribuit. De auro puriſſimo eſt qui facit, vt *vbi abundauerit delictum, ibi abundet gratia.* De auro puriſſimo fuit, qui igne clareſcit, malleo proficit, paſſione dulceſcit, morte vireſcit, contumeliâ manſueſcit, paupertate affluit & in pretio omni pretio pretioſiùs eluceſcit.

Sequitur: *duos cubitos & dimidium, tenebit longitudo eius.* Eadem menſura eſt Arcæ, quæ propitiatorij in longitudine & latitudine: eſt autem

hæc longitudinis menſura, quinque palmorum, quia duo cubiti & dimidius faciunt quinque palmos, ſalua maiorum auctoritate; Propitiatorij noſtri quinque palmos in longitudine, quinque illas corporis ſui plagas non abſurdè intelligendum puto. Eò vſque etenim longanimitatem patientiæ ſuæ extendit, vt his prætitulatus quinque notiſſimis & nominatiſſimis plagis, à quinque nos liberaret capitalibus miſerijs: prima quarum nos vrgebat crudeliter, ſeruitus Diaboli: ſecunda fortiter vinculum peccati: tertia flebiliter, excluſio Paradiſi: quarta inſtanter, exilium mundi & pœna temporalis: quinta miſerabiliter, pœna æterna inferni. In his quinque porticibus iacebat languens humana natura, & niſi haberet hominem, immo propitiatorem, qui per ſingulas porticus, pedagij pœnas pro ſe ſolueret, & in aquam de latere fuſam, per Sacramentum Baptiſmatis inferret, non euaderet.

In primo palmo ſiue plaga propitiatorii, à poteſtate Diaboli liberamur de qua dicit Apoſtolus, *regnauit mors*, id eſt Diabolus, *ab Adam vſque ad Moyſen*; etiam in eos qui non peccauerunt, *in ſimilitudinem prauaricationis Adæ.* Ait autem Apoſtolus, *quia ſicut in Adam omnes moriuntur, ita & in CHRISTO omnes viuificabuntur: deſtruxit* enim *eum qui habebat mortis imperium*, & ſic à Diabolo liberauit. Rom. 5. 14.

In ſecundo palmo plaga & à peccato, quæ eſt peſſima vehementer liberamur, quando in ſanguine CHRISTI iuſtificamur, id eſt, à peccato ſoluimur & per hoc à vinculis Diaboli expedimur. In tertio palmo & plaga propitiatorij, à tertia plaga quæ eſt excluſio Paradiſi, ſanamur cùm illud primum Dei decretum iudiciale, ex ſententia veritatis prolatum, de expulſione hominis à Paradiſo propter peccatum immutatum & melioratione pietatis noſtri propitiatorij, implente ipſo propitiatorio decretum quod priùs promulgauerat, ſoluendo quod non rapuit, vt ſua conſummatiſſima humilitate vinceret culpam quam contraxerat genus humanum in primi hominis elatione. Aperuit itaque Paradiſum & reuocauit erroneum. In quarto palmo & plaga, à quarta plaga curamur, quæ eſt afflictio temporalis & exilium mundi: ſed interim in ſpe, nondum in re. In quinto palmo & plaga propitiatorij, ab illa inſanabili plaga quæ eſt æterna pœna liberamur, cùm abſoluta morte in victoria, de morte triumphamus, dicentes: *vbi eſt mors, victoria tua? vbi eſt*, mors, *ſtimulus tuus?* Hæc de longitudine propitiatorij.

In latitudine autem, habet cubitum & ſemiſſem, id eſt, tres palmos. Trinitati namque in propitiatorio reconciliati ſumus, vt iam habeamus pacem per CHRISTVM ad Deum, labe præteritorum delictorum, ſcaturigine præſentium, & caligine futurorum in ſanguine Agni exuti. Abſcondit propitiatorium in latitudine charitatis quâ dilexit nos, præcedentia noſtra delicta, mitigat præſentia, præſcindit futura. *Charitas* enim *operit multitudinem peccatorum*, quâ *propitiatur Deus omnibus iniquitatibus noſtris*, non eas approbando, ſed delendo. 1. Petr. 4. 8.

Sequitur: *duos quoque Cherubim aureos & productiles facies ex vtraque parte oraculi.* CHRISTVS, qui eſt Arca in Incarnatione, propitiato-

rium in paſſione: *paulòminus ab Angelis minoratus eſt* (vt ait Apoſtolus) *ſecundum carnis paſſibilitatem.* Duos itaque Cherubin aureos, id eſt, Angelos, ex vtraque parte oraculi, fieri iubet Dominus, vt planè intelligas miniſterio & myſterio Dominicæ incarnationis nunquam defuiſſe miniſtratorios Spiritus, qui vt in Euangelio ſcriptum eſt, *acceſſerunt & miniſtrabant ei.* Horum ad ſeſe charitas & concordia perfecta deſignatur; cùm duo fieri iubentur: *væ enim ſoli, quia ſi ceciderit, non habet ſubleuantem ſe, ſi autem fuerint duo fouebuntur mutuò.* Singularitas proculdubiò præſumptionis in Lucifero cecidit, cùm rupto fœdere ſocietatis angelicæ, in altum ſe tendens, venas in ſe gratiæ rupit. *Non enim habuit ſubleuantem ſe*: quia indignus fuit reparatione, quia charitate gemina vacuus reparari non meruit. Hi verò Angeli qui ſuum ſeruauerunt domicilium ſubiectione debita creatori ſeruata, & dilectione mutua cuſtodita, nidulo ſuo mutuò fouentur, & ad partum obedientiæ præparantur. *Aureos & productiles*, varia quidem & ambigua de ſtatu creationis angelicæ fertur ab inquirentibus diſputatio, nullam quibuſdam aſſentientibus, fuiſſe moram inter creationem & lapſum malorum Angelorum, iuxta illud, *ille homicida erat ab initio & in veritate non ſtetit.* Vnde Auguſtinus, non fruſtra putandum eſt, ab ipſo initio temporis vel conditionis ſuæ, Diabolum cecidiſſe & in veritate, nunquam ſtetiſſe: aliis è contrario probantibus omnes creatos eſſe bonos id eſt, ſine vitio & iuſtos, id eſt, innocentes: ſed non iuſtos, id eſt, exercitium virtutum habentes.

Eccli. 14. 10. — Lucifer, indignus fuit reparatione. — Peccauerint ne Angeli in inſtanti ſuæ creationis. — Angeli in inſtanti creationis fuerũt boni.

Aliqui etiam fuiſſe moram dicunt inter creationem & lapſum, & quòd in illa breuitate temporis, omnes boni erant, non per vſum liberi arbitrii, ſed per creationis beneficium. Hæc verior eſt ſententia; quia naturam Angelorum bonam fecit Deus, nec naturam, ſed voluntatem malam puniendam fuiſſe credendum eſt, niſi quia & propter voluntatem malam, bona aliquando punitur natura. Aureos ergo Cherubin fecit Deus, quia liberi arbitrij, quia ſimplicis eſſentiæ & immaterialis conſtituit, quia per rationem, inſeruit intelligentiam, memoriam & voluntatem: quia perſonaliter ſingulos & numero & merito diſcreuit. Productiles quoque facti ſunt Cherubin, non quia volentes auerti vel conuerti, creati ſunt, ſed quia habiles ad volendum hoc vel illud: poſt creationem verò quia productiles facti ſunt ſpontanea voluntate, alij elegerunt bonum, alij malum & de operante gratia, quam acceperant in creatione ſeruata cooperantem meruerunt: quâ non ſicut ex operante iuſtificatur impius, ſed qua cooperante, iuuatur ad bene volendum & perſeuerandum pius. Productiles itaque facti ſunt, qui de bono ad melius, proficere potuerunt. *Cherub vnus ſit in latere vno, & alter in altero*: ex hoc innuitur, vel ſeparatio quæ facta eſt per conuerſionem bonorum ad Deum, & auerſionem malorum à Deo, tanquam inter lucem & tenebras, vel illa deſiſtentium & miniſtrantium diſtributio, quâ inuiſibili Deo, alij ſemper aſſiſtunt, alij ad exteriora miniſteria obedientes exeunt. *Cherub vnus in latere vno*, ſcilicet dextro fuit, qui obediuit: Cherub alius in altero, ſed in ſiniſtro, qui ſuperbiuit. Vel Cherub vnus, in latere vno cœli, alius, in latere Inferni.

Angeli quales creati à Deo — Angeli creati immateriales — Angeli, numero & merito diſtincti. — Gratia cooperans.

Sequitur:

Sequitur : *vtrumque latus Propitiatorii tegant , expandentes alas & operientes Oraculum.* Ad iudicium veniente Domino, vtrumque latus eius Cherubin tegunt, quia circunſtantibus Angelis, mali *videbunt in quem pupugerunt*, & non videbunt gloriam ſalutaris Dei. Boni verò, reuelata facie videbunt & lætabuntur quod oculus non vidit, nec auris audiuit, & in cor hominis non aſcendit. Vtrumque latus tegunt, quia *ſeparabunt malos de medio iuſtorum*, & quia colligent filios Dei à quatuor ventis cœli, à ſummis cœlorum vſque ad terminos eorum. Vbi eras Cherub, qui dextrum latus Saluatoris tegere debes; cùm lancea inferretur, cùm latus aperiretur? an aderas, ſed à defenſione prohibitus eras? ſicut ille cui dictum eſt, *mitte gladium in vaginam tuam*? Non vidit te cæcitas Iudæorum in paſſione, quem vidit aſina Balaam veſani Prophetæ in itinere. Aſina declinauit, & te viſo expauit: Iudæus te, vtrumque latus propitiatorij tegente in tabernaculo non intellexit, & ideò irreuerenter in ſanguinem innocentem impegit! Sed planè nudauit vtrumque latus propitiatorij, qui venerat pati, vt ad ſingulare certamen accederet, *& adiutorium gladii* ſui auerteret: *Torcular*, inquiens, *calcaui ſolus, & de gentibus non eſt vir mecum.* Fortè propitiatorio de propitiatione aliquid minueretur, ſi non expertis patientiæ viribus, totum quod poteſt malitia aduerſarii, in dextro latere propitiatorij abſque temperatura exciperetur. Ideò etiam clamat in cruce humanitas non cauſâ quærimoniæ, ſed cauſâ doctrinæ dicens diuinitati: *vt quid dereliquiſti me?* quaſi ad hoc me dereliquiſti, non perſonali ſeparatione, ſed auxilii retentione, vt probares ſi tanta in me perſeueraret patientia quanta eſt adiuncta gratia, ne immeritò humanitati illi ſapientia vnita diceretur, cuius tanta in paſſione patientia non probaretur. Non ergo ceſſauerunt vtrumque latus propitiatorij tegere Cherubin etiam in paſſione, ſed compaſſione non defenſione.

Exod. 25. 20.

Balaã, veſanus Propheta.

Iſa. 63. 3.

Vtrumque etiam latus propitiatorij tegunt, quia Martyres in perſecutione protegunt, ne deficiant à Fide; Confeſſores in pace, ne tepeſcant à charitate. *Expandentes alas, & operientes Oraculum!* Oraculum nihil aliud eſt quàm propitiatorium, ſed ideò dicitur Oraculum, quia diuina ibi dabantur reſponſa, vt in ſequentibus demonſtrabitur, vt dicitur: *Inde præcipiam & loquar ad te ſuper Propitiatorio.* Expandunt itaque alas Cherubin & operiunt oraculum, quia ſecretorum Dei myſteria malignis Spiritibus & prophanis hominibus abſcondunt, quia *bonum eſt celare Regis conſilium, & gloria Dei inueſtigare ſermonem.* Expandunt alas, vt noſtra ad Deum perferant: operiunt Oraculum, vt ad nos auxilium diuinum referant: *reſpiciantque ſe mutuò, verſis vultibus in Propitiatorium quo operienda eſt Arca Domini*: Breui clauſula concludit quomodo Angelicæ poteſtates ſe in Deo diligant, dicens, *reſpiciantque ſe mutuò*, & quomodo Deum in ſe magnificent, ſubiungens: *verſis vultibus in propitiatorium.* Non enim vertunt vultus in propitiatorium, qui ſeſe mutuò non reſpiciunt, quia, *qui proximum quem videt non diligit, Deum quem non videt quomodo diligere poteſt?* In mutuo reſpectu, fraterna dilectio, in verſo vultu in propitiatorium, humilis reuerentia ad Creatorem noſtrum intelligitur.

Angeli protegunt martyres in tormẽtis.

Tob. 12. 7. Prou. 25. 2.

Inde præcipiam & loquar ad te: deſuper propitiatorio ſcilicet, ac medio duorum Cherubin, qui erunt ſuper Arcam teſtimonij: *cuncta quæ mandabo per te filiis Iſraël*: ecce locus vbi loquitur Deus! non eſt locus vt iſte locus qui eſt locus conſilij, refugij & auxilij. Dubitas de quæſtione aliqua? vade ad oraculum, ad propitiatorium, ad medium Cherubin, quia ibi eſt *Deus ſcientiarum Dominus*! oppreſſus es à tribulatione? curre ad propitiatorium, quia ibi es Deus auxilij; naufragaris à tentatione? apprehende Oraculum & propitiatorium quia ibi eſt Deus *noſtrum refugium*. Ecce de

Pſal. 90. 11.

medio Cherubin conſolationes Dei lætificant animam tuam, quia *Angelis ſuis mandauit de te, vt cuſtodiant te in omnibus viis tuis.* Ecce, deſuper propitiatorio præſcriptionis noſtræ ſententia tollitur, & nomina noſtra in libro vitæ inſcribuntur. Ecce de Oraculo, *vox turturis in terra noſtra* auditur, *Pœnitentiam agite, appropinquauit, enim regnum cœlorum.*

Matth. 4.

Animaduerte, ſimul Arcam Propitiatorium, Oraculum & Cherubin conuenire ad diuinam ſuper humanis ſententiam ferendam. Arca mouet incolatus noſtri quæſtionem, Propitiatorium, exequitur cauſam, Oraculum profert ſententiam diffinitiuam, Cherubin, executioni mandant quod egreſſum fuerit, ſiue bonum ſiue malum, de labiis Oraculi. Bonum namque eſt de Oraculo, oraculum quod abſoluit, quia iocundum: quaſi verò malum quod condemnat, quia ægrè & acerbum!

Angeli vt amici & fratres honorandi.

Aſſiduemus cultum ſolemnem in obſequium ſanctorum, quò refricetur Arcæ memoria ſuper calamitatibus noſtris: exoneremus coram propitiatorio ſarcinas noſtras, quatinus non ſuis holocauſtis, ſed noſtris miſeriis complacatum propitietur. Oraculo, *voluntaria oris noſtri eloquia*, tam in noſtra accuſatione, quàm in gratiarum actione offeramus. Cherubin tanquam fratres & amicos honoremus: quorum & patrocinio adiuti laqueum ſcandali caueamus, & vehiculo ſubleuati patriam repetamus. Supereſſe aliam de Arca & de Cherubin expoſitionem Bedæ, non ignoramus, vbi Arca intelligitur Eccleſia quæ de imputribilibus lignis, id eſt, ſanctis animabus ædificatur; & in fide Euangelii, per quatuor mundi partes diſtenta, coronam vitæ à Deo expectat, habens in ſe tabulas Teſtamenti, in continua meditatione Legis, Vrnam auream cum manna, in fide incarnationis Domini; Virgam auream quæ fronduerat in participatione regni & ſacerdotii Domini: Propitiatorium deſuper, vt cuncta bona à Deo ſe accepiſſe cognoſcat: Cherubin, angelica præſidia, vel Teſtamenta, quibus viuere inſtruimur.

Sunt autem ſuper propitiatorium, vtique eius ſuſtentata ſubſidio, vt eo veraciùs Eccleſiam iuuent, ſiue angelica miniſteria ſiue diuina eloquia, quo ipſa fundata eſt in fundamento ſummæ veritatis. Item Gregorii expoſitio de Arca, parum differt ab his quæ ſuperiùs poſita ſunt. Arca, inquit, eſt Eccleſia: quatuor circuli aurei, quatuor Euangeliorum libri, quatuor anguli, quatuor partes mundi: Vectes de lignis ſethim, fortes & perſeuerantes Doctores, portant Arcam, cùm aliis prædicant, ſemper inhærere circulis, per vnitatem Eccleſiæ; auro operiuntur ſcientiæ, ſemper in circulis in lectione, ignominioſum enim tunc quærere, cùm quæſtionem de-

beat enodare. Hæc ideò ſummatim de dictis Sanctorum recolligo, vt, ſi opuſculum noſtrum propter ſe diſpliceat, vel propter Sanctorum ſanctas reliquias non vſquequaque abiiciatur. Etſi enim ligneam pixidem propter ſe non ſuſpicio: tamen quia continet Sanctorum corpora & oſſa, debita veneratione illam excipiens, ſummis digitis lotiſque manibus tenens lignum, aliter quàm lignum honoro.

Lignũ quo Sãctorum reliquię continentur, aliter quàm lignũ honoratur.

EXPOSITIO MORALITER.

COr hominis eſt Arca aut Dei aut Diaboli. Vt autem ſit arca Dei, & menſuram Arcæ teneat vt materiam. Materia ſit imputribilis, vt lignum vitæ, menſura æqualis, vt virtus Temperantiæ. Virtutes itaque quæ ſolæ ſub ſole non marceſcunt vel putreſcunt, Arcam noſtri cordis compingant, vt & depoſitum Dei in ea non corrumpatur propter incorruptionem arcæ, & religionis propoſitum ſemel ſuſceptum non deſeratur per virtutem conſtantiæ. Alterum Deo, alterum ſibi paret homo. Deo exhibeat cuſtodiam ſui depoſiti quod eſt gratia, dignitati ſuæ, ſtabilimentum fidei retineat, quia variari non debet imago Dei, leui huius mundi iactura. Arca nec fracta ſit, nec vacua, ſi plena eſſet, ſed fracta arca, damnum timeres: ſi integra, ſed vacua, inaniter ab ea ſubſidium ſperares. Denique cùm fuerit ſana & plena arca, clauſa ſit & ſignata: clauſa ne mures intrent, ſignata ne fures aperiant. Claue ſerretur & reſeretur, Dæmonibus ſerretur, amicis & famelicis reſeretur. Attende, ô anima, vt ſit arca tua ſana fide, plena charitate, clauſa humilitate, ſignata ſtabilitate, reſerata confeſſione & gratiarum actione. Claui denique obedientiæ obtemperet in concluſione & in apertione.

De lignis ſethim compingatur, multarum virtutum conquadratione. Longitudine duorum cubitorum & ſemis extendatur, ab inchoatione ſcilicet boni operis, mediante patientia peregrinationis, vſque ad perſeuerantiam finiendi laboris. Latitudine autem dilatetur arca, vno cubito & dimidio, vt Deum ex toto corde, tota anima, tota virtute, plus quàm ſe diligat, qui eſt perfectus cubitus: Proximum verò tanquam ſe, qui eſt dimidius, non pro imperfectione affectionis, ſed pro imperfecta exhibitione operis. Pleno enim affectu debemus proximum diligere, ſed vix ſemipleno affectu, neceſſitates eius poſſumus excuſare aut explere. Neque enim proximum non amat, quicunque pallium in frigore (vt Martinus) non dimidiat. Profectò pene ampliùs dimidio cubito Martini dilectio ſe extendit, cùm ſe ſpolians & deturpans pallio dimidio, frigori & illuſioni expoſuit. Potes habere dimidium in latitudine dilectionis per affectum & ſi non per effectum, cùm re coarctaris, ſed pietate dilataris. Ad proximum habe ſemiplenum exhibitione, vbi non potes plenum pro neceſſitate, & habet Arca tua cubitum & dimidium in latitudine, quod ad te quidem plenum, extra te ſemiplenum. Habe ergo ad Deum, plenum cubitum dilectionis per affectum, quia non indiget ſemipleno noſtro in ſupplendis neceſſitatibus ſuis. Ad proximum habe ſemiplenum, quia nemo ante finem ſuum ſecurus eſt de perſeuerantia ſui operis.

S. Martini pietas non vulgaris.

Nemo ante exitum ſecurus.

Recta intentio in inchoatione vnus cubitus eſt, patientia in tribulatione, alter cubitus, dimidius in timore & dubietate perſeuerantiæ. In altitudine cubitum & ſemiſſem habet arca, cùm de communi ſpe Fidelium ſuperexcreſcit ſuggeſtione virtutum & confidentia gratiæ ad id quod merita tua excedit futurum præmium. Vnum cubitum habes altitudinis in morte CHRISTI, in qua communiter omnibus fidelibus data eſt ſpes ſalutis & redemptionis. Dimidium quoque cubitum habes ex perceptione ſacri baptiſmatis, in quo jam quidem juſtificaris, ſed nondum glorificaris. Dimidiatur ergo cubitus iſte in juſtificatione, implebitur verò in glorificatione. Imples vnum cubitum ſpei, quando per Sacramenta fidei es in corpore CHRISTI, alium nihilominus inchoas, cum arras ſecuturæ gloriæ, occulta & ſingulari prælibatione ſpiritus deguſtas. Si Fides ignoratur, cubitus non perficitur; ſi mens adoptione ſpiritus ſubarratur, alius cubitus non dimidiatur. Hæc de altitudine arcæ.

Exod. 25. 24. Sequitur, *& deaurabis eam auro mundiſſimo intus & foris*: auro mundiſſimo intus arca deauratur, ſi mens ab immunditia emundatur, intus deauratur, cùm noua ſobole virtutum fœcundatur: intus deauratur, cùm nullæ ſordes in mente relinquuntur. Foris deauratur, cùm ſermo rarus & verus, cùm oculus ſimplex & pudicus, cùm manus pia & larga, cùm auditus purus & caſtus, cùm inceſſus rectus & bonus, cùm in toto corpore oculi, magna cautela & circumſpectione, ante & retro circunfunduntur. Vide arcam intus deauratam: *gloria noſtra hac eſt teſtimonium conſcientiæ noſtræ.* Et alibi, *nihil mihi conſcius ſum:* Item, *non reprehendit me cor meum in omni vita mea.* Vide foris deauratam: *mihi pro minimo eſt, vt à vobis iudicer aut ab humano die.* Zacharias & Eliſabeth deaurati erant intus, quia *iuſti* erant *ante Deum*; foris, quia incedebant *in omnibus iuſtificationibus Domini ſine querela.* Bene deaurata eſt arca intus & foris, cuius anima & conſcientia bona Deo & Angelis jungitur, cuius fama, apud fideles & infideles magnificatur. Auro mundiſſimo arca deauratur, cùm ſolius Dei cauſâ, cogitationes in mente caſtigantur, & bona opera exercentur.

1. Cor. 4. 4.

Sequitur, *facieſque ſupra coronam auream per circuitum.* Super arcam, coronam auream facimus per circuitum, cùm propoſita mercede cœleſti extra hanc nihil quærimus, nuſquam euagamur ab ea nunquam mente excidimus. Semper coronam auream ſuper arcam geſtamus, cùm finem & intentionem omnium noſtrorum tam operum quàm deſideriorum Deum proponimus, & hoc per circuitum, vt nulla pars animæ, ſtudiorum bonorum interruptionem admittat, nulla vitæ pars excurſum extra Deum faciat. Per circuitum eſt corona aurea cùm in conſpectu tuo ſemper proponitur vita æterna, & omnes anfractus temporalis vitæ cogis infra metas æternæ gloriæ. Reclude vitam in vita, ſed meritoriam in remuneratoria, ſed miſeram in beata, ſed tranſitoriam in æterna, ſed vmbraticam in vera.

Sequitur: *& quatuor circulos aureos quos pones per quatuor arcæ angulos.* Angulus eſt vbi capita duorum parietum ſeſe conjungunt; quatuor verò parietes in domo, vbi ſingula eorum capita copulantur angulos quatuor

faciunt & omnis quadrangula forma quatuor parat angulos. In animo denique noſtro ſunt quatuor paſſiones ſiue virtutes naturales, quæ angulos faciunt; timor, ſpes, triſtitia & gaudium. Vbi timor ſpei infigit ſignum ſuum & ſpes timori, angulum faciunt. Vbi triſtitia gaudio accedit ſiue gaudium triſtitiæ, rurſus alium angulum faciunt. Si deſiderio triſtitiæ timorem innectas, tertium angulum feceris, ſi ſpei addas gaudium, quartum. Ecce quando ſeparatim times ſupplicium, aut ſperas præmium, aut triſtaris de exilio, aut gaudes de promiſſo, nondum angulum habes, ſed commiſce capita ſingulorum, vt cùm ſpe timeas, cum timore ſperes, cum gaudio deſideres, cum deſiderio gaudeas, & cum gaudio timeas, & cum deſiderio ſperes, vel cum ſpe deſideres & angulos feciſti. Tene angulos & ſede in angulo, quia *melius eſt ſedere in angulo domatis, quàm cum muliere litigioſa in domo communi.* Prou. 25. 24. Timor namque ſi te occupauerit, & nimium oppreſſerit ex recordatione præcedentium delictorum; præbeat ſpes caput ſuum, vt erumpat ante faciem tuam abyſſus miſericordiam Dei, & leniat ariſtam miſeriarum tuarum, quam timor accuſans memoriæ deportauerat. *Accubans* igitur *inter terminos* plagæ, hinc peccata tua, inde reſpice miſericordias Dei & pondus pauoris, compeſce ſecuritate diuinæ bonitatis.

Rurſus ſi nimio deſiderio gloriæ & faciei Dei afficeris & affligeris pluſquam tolerabile ſit, amplectetur deſiderium tuum, ſuadens cum patientia expectandum, quia *veniens veniet, & non tardabit.* Sacramentorum ſuauiſſimum fructum futurum promittens, & interim florem in ſpecie viſibili non indecorum oſtendens. *Inter* iſtos quoque *terminos accubans*, expecta *donec aſpiret dies & inclinentur vmbræ futurorum*, quæ ſunt in Sacramentis Fidei, *donec lucifer oriatur*, vt pateſcat rerum veritas in facie manifeſtationis quæ nunc latet in vmbra Fidei. Item ſi gaudium de præſentis Eccleſiæ decore, nimium detentum mentis pedem mouere lentiùs ad futura cœperit, quaſi ſuadens de malitiæ labore (ſi fuerit prolixior) pleniora mereri donatiua, accurrat deſiderium, & excitet malè ſopitum gaudium, inſinuans ſtationem infidam eſſe iuxta caſtra Allophilorum ſeu Philiſtinorum, & ſæpè adquiſitis caruiſſe, dum ambiuntur ſuperflua, nec *glorietur accinctus aquè vt diſcinctus*, quia de regno ſine regno gaudere ambiguum eſt, de regno autem in regno gloriari tutum & certum. (Gaudium de præſentis Eccleſiæ decore.) O gaudium quod præcoquas vuas præ immatura maturitate, manè jam comedis! quare dictum eſt Apoſtolis, *expedit vobis vt ego vadam*, cur niſi vt nunquam gradum ſuſtinerent, donec ad illum peruenirent? Sed fortè placet tibi lucrum aliorum, aliquando dum captatur lucrum, ſucceſſit damnum. Et Apoſtolo *mori eſt lucrum.* (Gaudium præripit aliquando nondũ maturos fructus ſpirituales.)

Stimulatur itaque ſic gaudium à deſiderio & curſu renouato, currit gaudium cum deſiderio. Item, ſi ſpes inaniter abiecto timore, pluſquam iuſtum ſit, caput in nubes extulerit, timor ſtateram iuſtam deferat, & de quantis atque in quantum ſperare promeruerit appendat. Quid pro Deo fecerit, & quid contra Deum commiſerit enumeret, & quantum ſperare vel non ſperare debeat intelliget. *Cadent enim à latere tuo*, ait Pſalmiſta, Pſal. 90. videlicet *mille*, qui ſine operibus tecum in iudicio ſtare præſumebant, &

Merita ſine merito iactare. *decem millia à dextris tuis*, qui ſine merito merita iactabant. Leuitati ergo ſpei, timor pondus opponat; vt non vento ſed veritati ſe credat. Longum eſt, quid in ſingulis angulis dicendum vel cogitandum ſit explanare, ſed ſedens in angulis angulos tuos reuolue, & pluriora & meliora his appone. Denique *pones quatuor circulos aureos per quatuor arcæ angulos*: ſecundùm angulos pone circulos. Primus circulus eſt, meditatio mortis continua, ſecundus mortificatio corporis aſſidua, tertius confeſſio peccati ſpontanea, quartus ſubjectio Prælati voluntaria. Meditatio mortis, in angulo timoris & ſpei, mortificatio corporis, in angulo ſpei & timoris, confeſſio peccati in angulo deſiderij & timoris, ſubjectio prælati in angulo gaudij & ſpei. Profectò angulus timoris bene capit circulum meditationis mortis, quia qui mortem meditatur; timet committere vnde damnetur. Vnde, *fili memorare nouiſſima tua, & non peccabis in æternum.*

Item angulus Spei, aptè recipit mortificationem corporis, quia *qui arat, in deſiderio debet arare, & qui triturat in ſpe* percipiendi fructus.

Coloſſ. 3. 4. Ideò enim mortificanda ſunt corpora, quia *vita noſtra abſcondita eſt cum CHRISTO in Deo, cùm enim CHRISTVS apparuerit vita veſtra, tunc & vos apparebitis cum iuſtitia in gloria.* Item angulus deſiderii, confeſſionem peccati non immeritò excipit, quia non nolendo ſed volendo, non cum tædio, ſed cum deſiderio facienda eſt confeſſio. A latrone enim & reo extorquetur tanquam ab inuito & deprehenſo profeſſio furti; à peccatore pœnitente ſuſcipitur, tanquam grata hoſtia Confeſſio: *voluntariè*, inquit Pſalmiſta, *ſacrificabo & confitebor nomini tuo quia bonum eſt.* Item angulus gaudii & ſpei, ſubiectionem voluntariam, quia *cùm creatura liberabitur à ſeruitute ſubiectionis in libertatem gloriæ filiorum Dei*, & illi ſimul liberabuntur qui *non ad oculum ſeruientes* ſubiiciuntur Prælatis, qui Domino ſpontanei obtulerunt animas, qui ſicut CHRISTVS obediens fuit patri vſque ad mortem, dicens, *mi Pater non quod ego, ſed quod tu.* Sic iſti animas ſuas ponunt in manibus ſuis, obedientes cum gaudio & Spe præpoſitis ſuis. Aurei ſunt circuli iſti, vt in charitate, claritate, ſapientia & caſtitate fabricentur. In charitate vt excludatur neceſſitas, in claritate vt remoueatur obſcura duplicitas, in ſapientia vt tollatur temeritas, in caſtitate vt amputetur ſuperfluitas. Charitas eſt in ſubiectione, claritas in confeſſione, ſapientia in meditatione, caſtitas in mortificatione.

Peccati confeſſio, eſt grata pœnitentis Hoſtia.

Sequitur, *duo circuli ſint in latere vno, & duo in altero.* Meditatio mortis & mortificatio corporis, in vno latere ſunt, animam ne peccet cuſtodientes. Confeſſio & ſubiectio, in altero animam ſi peccauerit corripientes. Niſi enim peccaret homo, nec confeſſione indigeret, nec obiectione. Rurſum niſi peccare poſſet vel timeret, ſuperfluò ſe mortificaret aut mortem cogitaret. Sequitur, *facies quoque vectes de lignis ſethim, & operies auro inducesque per circulos qui ſunt in arcæ lateribus, vt portetur in eis.* Iudicium & juſtitia, ſunt vectes de lignis ſethim, quos vt portaretur Arca, fecerat Pſalmiſta, dicens, *feci iudicium & iuſtitiam, & beati qui cuſtodiunt*

Pſ. 118. *iudicium & faciunt iuſtitiam in omni tempore*, propter ligna ſethim quæ imputribilia ſunt. Ita nec amore, nec odio, nec fraude, nec gratia, nec

pecunia corrumpendus eſt animus, qui debet facere iudicium & iuſtitiam in omni tempore. *Operies eos auro*, ne facias *iuſtitiam tuam coram hominibus vt videaris ab eis*, ſed *in abſcondito*, ſed coram Deo, vt glorificetur Pater tuus qui in cœlis eſt. Operies eos auro, vt bonum bona intentione facias. Vectes illi non fuerunt operti auro, qui *receperunt mercedem ſuam*, pietate quæſtum æſtimantes, vt omnis labor eorum eſſet in ore ipſorum, *quorum* denique *tecta ſunt peccata* per pœnitentiam, illi ſunt tecti auro. Vnde cuidam dicitur, *Age pœnitentiam, alioquin mouebo candelabrum tuum de loco ſuo. Inducesque per circulos qui ſunt in arcæ lateribus, vt portetur in eis*, per circulos qui ſunt in arcæ lateribus inducit vectes, qui per omnes angulos cordis & per circulos vniuerſæ ſuæ actionis, futuri examinis diſtrictionem & iuſti judicis æquitatem ſemper ruminat, in eius expectatione gemens vt columba & ſicut ceruus ad fontes aquarum currens ad Deum viuum. Nunquam vectes extrahendi ſunt, ſed ſunt ſemper in circulis, vt tota moles actionum & cogitationum noſtrarum his ſubuehatur vehiculis. Inuitor fortè ad illicitum prandium, non vadam quia timeo judicium; inuitor ad concubitum, non facio quia leo eſt in itinere, & ignis eſt vſque ad interneccionem deuorans. Vnde quæcunque alia ſuggerentur officia corruptionis, ſed contineo membra non exhibeo, *arma iniquitatis peccato*. Non extraho vectes de circulis aureis, quia non vtor ad malum, ſed ad bonum virtutibus à Deo mihi collatis vt portetur in eis arca animæ, naturali ſuſtentatione, non concupiſcibili lenocinatione. Apoc. 2. 5.

Sequitur, *ponesque in arca teſtificationem quam dabo tibi.* Quid in anima quæ templum eſt Spiritus ſancti reponendum, niſi teſtificatio Dei? Apoſtolus teſtificationem Dei in arca ſua poſuerat, qui dicebat, *ipſe Spiritus Dei, teſtimonium reddit ſpiritui noſtro, quod ſumus filij Dei*, id eſt arca Dei. Teſtificatio Dei eſt in cœlo, id eſt, in arca, quoniam, *tres ſunt qui teſtimonium dant in cœlo, Pater, Verbum, Spiritus ſanctus*; & non ſunt teſtificationes, ſed teſtificatio, quia *hi tres vnum ſunt.* Si Pater in mente tua, Verbum in intelligentia tua, Spiritus ſanctus eſt in dilectione vel voluntate tua, teſtificatio Dei eſt in arca tua, nihilominus Spiritus, aqua & ſanguis, vna teſtificatio Dei eſt, quando conſeruas impollutè Sacramentum regenerationis. Teſtificatio eſt in tabulis legis, vt in eis meditando & mores componas & linguam erudias. Teſtificatio eſt virga Aaron quæ fronduit vt in ea te eſſe de genere regali & ſacerdotali recognoſcas, regalibus * in regimine motuum & membrorum agendo, & ſacerdotaliter caſtè & deuotè viuendo. Teſtificatio eſt, Vrna aurea habens manna, vt conſcientia bona coram Deo gratiâ redoleat, & in monimentum juſtitiæ ad diem judicij conſeruetur. *ſ regaliter.

Hæc omnis Teſtificatio, non formidat tribunal Iudicis, ſed clamat confidenter, *quis accuſabit aduerſus Electos Dei? Deus qui iuſtificat, quis eſt qui condemnet?* Adhuc tamen ſequitur propitiatorium, quo ſi quid minùs poterat teſtificatio, ſuppleret propitiatio. Sequitur, *facies propitiatorium de auro puriſſimo*, &c. quantumcumque opulentiſſimo bonæ conſcientiæ theſauro locupletetur anima, ſemper infra iuſtitiæ regulam conſiſtit & ſi Rom. 8. 33.

ad vnguem, humana diuinæ iuſtitiæ comparetur teſte Scriptura, *quaſi pannus menſtruatæ* reputaretur. Elaboret ergo humana induſtria, cum gratia nec deſidiæ arguatur, ſed non præſumat de melle ſua, vt ſtultitiæ condemnanda, cùm fatuis virginibus excludatur. Supponat arcam propitiatorio, dicens cum Pſalmiſta, *quia melior eſt miſericordia tua ſuper vitas:* nullum enim genus vitæ per ſe ſaluti ſufficere, cùm ſine gratia nec nominari vita aut bonum opus valeret: *ſine me*, inquit, *nihil poteſtis facere.* Propitiatorium igitur faciendum eſt de auro puriſſimo, vt dicas, *exaudi me Domine*, non quia merui, ſed *quoniam benigna eſt miſericordia tua.* Semper obiiciendum Deo, non noſtrum meritum quod malum eſt, ſed naturæ & bonitatis ſuæ priuilegium quo vtuntur interdum pene audaciùs mali quàm boni. Quia enim ſine priuilegii huius auctoritate Phariſæus gratias agebat, vt mendax prædicator repulſus eſt. Publicanus verò tenorem priuilegii relegens, & de proprio nihil niſi reatum habens, ſummam precum ſuarum Iudici allegans de communitate priuilegii; *Deus*, inquit, *propitius eſto mihi peccatori.*

Naturæ & bonitatis diuinæ priuilegium in meritis.

O propitiatorium! ô propitiatorii priuilegium! Nec immanitas, nec vetuſtas corruptæ mentis te abhorret; immò tu recipis omnia execrabilia hominum facinora. Indulges indulgenda; audeo dicere, ſecundùm atrocitatem criminum penè etiam non indulgenda, niſi propitiatorium eſſes. Planè autem omnia potes & debes indulgere quæ indulges, vt *ſecundùm nomen tuum, ita & laus tua* ſit *in fines terræ.* Habes duos cubitos in longitudine, vt dimittas peccata cogitationum, operationum, habes dimidium, vt dimittas ambigua peccata, quæ ex colliſione carnis & ſpiritus exiliunt; quando excuſans & accuſans cogitatio ſub caligine laborat, non deprehendens * cuiuſnam ſit carnis vel ſpiritus, ſit filius viuus vel mortuus, vnde Pſalmiſta; *ab occultis meis munda me*, ô propitiatorium, quia non ſolùm habes duos cubitos, ſed & dimidium, quia ſpe, nondum te ſaluas. Adiungit denique ſibi propitiatorium, duos Cherubim aureos & productiles, non ad adiutorium vel ornatum, ſed ad noſtrum auxilium & miniſterium. Voluit enim miniſtros habere qui diſcurrerent fideli legatione ad religatos, & viderent vtrùm proſpera eſſent erga greges & pecora, & renuntiarent quid ageretur. Habet itaque propitiatorium Angelos, *adiutorium ſimile ſui*, non effectu potentiæ, ſed ratione pietatis, quibus & tutiùs committeret ſecreta ſua, & fideliùs crederet miniſteria noſtra, & citiùs audiret petitiones noſtras. Sunt autem ex vtraque parte oraculi, vt Cherubim vnus ſit in latere vno alter in altero: duæ partes Oraculi, ſunt remotio malorum & adeptio bonorum. Vnus namque propitiatorii Cherubim eſt in latere vno, qui fugat mala à nobis, alter in altero, qui adquirit bona nobis. Totum enim (quantùm ad nos) officium angelicum eſt, vt defendant nos à malo, & conſeruent in bono.

* vel cuius naturæ ſcilicet.

Angeli cur creati à Deo.

Angeli quibus in rebus homini miniſtrent.

Vtrumque latus propitiatorij tegunt, quando differunt vel abſcondunt interdum auxilium propitiatorij, vt exerceant nos tentationibus, & quando celant amorem propitiatorij, vt incitent ad quærendum ardentiùs. Cùm Maria Dominum hortulanum crederet, nonne Cherub vnum latus

eius

eius tegebat, vt quærendo, flamma amoris vehementiùs excreſceret? Item, cùm Petrus Dominum negaret, nonne alter Cherub, alterum propitiatorii latus tegebat, vt poſtmodum in recordatione negationis vberiùs fleret, & quid de humana adhuc fragilitate geſtaret princeps Apoſtolorum agnoſceret? Expandentes igitur alas, operiunt Oraculum, quia diuinis juſſionibus obedientes, ſub ſignaculo claudunt vſque ad tempus & tempora, & dimidium temporis quæ ſint ſuper nos diuina conſilia, minùs enim ſollicitos efficerent, ſi prædeſtinatos eſſe innoteſcerent, efferatiùs quoque deſperantes nos irritarent, ſi iam condemnatos manifeſtarent. Reſpiciunt etiam ſe mutuò verſis vultibus in propitiatorium quo operienda eſt arca Domini, quia in noſtro conſilio concordant ſemper à propitiatorio haurientes, quid ſibi, quid nobis facere debeant. Inde præcipit & loquitur (ſuper propitiatorio ſcilicet ac medio duorum Cherubim) cuncta quæ mandat filijs Iſraël; à propitiatorio ſiue Oraculo principaliter ſententia decretorum firmatur, vt de omni quæſtione filiorum Iſraël definiatur quid in occultis Dei celandum, & quouſque quidque ad publicum deferendum ſit & quando. Sed jam aquila reclinet volatus ſuos ad eſcam & ad menſam, vt de viſione Angelorum, tranſeat ad refectionem ciborum.

D. Petrus Apoſtolorum Princeps.

PETRI CELLENSIS, MOSAICI
Tabernaculi myſticæ & moralis expoſitionis
LIBER SECVNDVS.

Facies *& menſam de lignis ſethim habentem duos cubitos longitudinis, & in latitudine cubitum, & in altitudine cubitum ac ſemiſſem.* Menſa de lignis ſethim, nunquam vacua refectione eſt, quia ſancta ſcriptura, nec ſententiarum dapibus, nec ferculis exemplorum inanis eſt. De lignis verò ſethim ideò eſt, quia *cœlum & terra tranſibunt, verba autem mea non tranſibunt.* Miniſtratores huius menſæ Scriptores ſunt & actores diuinæ Scripturæ. Dominus menſæ Spiritus ſanctus, qui & corda illuſtrauit & linguas docuit illorum qui contrectauerunt de verbo vitæ, aperiens illis ſenſum vt intelligerent & ſcriberent miracula in lege Domini conuiuatores meditantes in lege Domini die ac nocte. Epulæ conuiuantium inſtructiones legentium, quibus ſicut adipe & pinguedine repletur anima. Taurina caro, recitatio illorum qui jugum legis ſub lege agentes ſuſtinuerunt, ſeruientes in cibis & potibus & variis baptiſmatibus vſque ad præfinitum tempus à patre, in cultura tantùm legis frumentum gratiæ meditantes. Altilia juxta cœlum euolantia, aliud à tauris ferculum in menſa inferunt, quia contemplatiuorum vitæ & exempla, quomodo quæ ſurſum ſunt quærere debeamus innoteſcunt. Omnia poma noua & vetera dilecta dilecto in menſa

apponit, quia ab initio mundi fidelium nomina & opera & dicta & exempla ſigillatim retinens in Scriptura totam menſam antiqua & noua patrum memoria reſpergit. Hujus menſæ delitias tam impoſſibile eſt explicare, quàm vniuerſum abyſſi pelagus abſorbere.

Habet quidem in longitudine duos cubitos, in latitudine verò cubitum, in altitudine cubitum & ſemiſſem. Longitudo menſæ actionem, latitudo dilectionem, altitudo deſignat ſpem ſeu contemplationem. Duos cubitos habet actio, munditiam & innocentiam. Vnde Religio munda & immaculata apud Deum & Patrem, hæc eſt; Viſitare pupillos & viduas in tribulatione earum & immaculatum ſe cuſtodire ab hoc ſæculo. Item ſint lumbi veſtri præcincti, & lucernæ ardentes. Vnum cubitum habet latitudo, quia charitas vna eſt & perfecta. Altitudo vnum & ſemiſſem, propter vnitatem ſpei cœleſtis & initium contemplationis. Sequitur; Et inaurabis eam auro puriſſimo. Scriptura quaſi matrona quædam grauis & grandæua licet ſtibio, purpura & ſeriſſo recuſet ornare genas ſuas rubentes ſatis naturali vigore & decore, tamen illis Philoſophorum ſtudiis & doctrinis quæ tantummodo in facie verborum gloriantur, nequaquam inferior inuenitur. Senſu namque majeſtas eius venuſtior, numeroſa ſententiarum compactio validior, intellectus vtilior, fructus vberior, lectio modeſtior. Hæc tam habitum quàm vitium meretricum reſpuit, vt ampliùs placeat nucleus ſub cortice quàm mendax fucus in vertice. Inaurata itaque eſt, quia & facie pulchra & ſenſu eſt bona.

Sequitur, Facies illi labrum aureum per circuitum & ipſi labio coronam aureolam. Qui habet immunda labia nec habet labia ſacerdotis, quæ cuſtodiunt ſcientiam, non pertinet ad menſam, donec vnus Seraphim forcipe de altari tangat labia eius. Non labia, ſed labium & labrum aureum fit in menſa Scripturæ diuinæ, quia non recipit hæreſes & ſchiſmata quæ garriunt Patre Filium, & Filium minorem Spiritu ſancto. Aſſerit autem Scriptura diuina vnitatem Trinitatis & Trinitatem vnitatis dicens; Audi Iſraël Dominus Deus tuus vnus eſt. Item, vnus Dominus, vna fides, vnum baptiſma. Aureo itaque labio plenitudinem ferculorum, & ſummam dapum concordi prædicatione menſa eructans, non inflatione buccæ & labiorum diſtentione vtitur loquens grandia & magnificans labia ſua. Quantò enim ſenſu altiora ſunt diuina eloquia, tantò voce modeſtiora & prolatione ſuppreſſa. Agni enim ſunt voces qui clamauit, neque audita eſt vox eius in plateis. Quicquid ergo eloquium ſonat diuinum & vnum eſt fidei vnitate, & aureum ſenſus profunditate. Vnum ne dilanietur errore ſchiſmatico; aureum ne vileſcat ſermone nudo & ruſtico. Per circuitum, ne agere credatur de tranſitorio bono. Æternum intellige & jocundum per labium. Intellige per labium vitale, per circuitum ſummum bonum, per aureum, vitale quod promittitur & jocundum per aureum, ſummum immortale per circuitum. Adde ipſi labio coronam intranſilem, vt corona exhibeat quod Scriptura promittebat & mordeat profeſſionem labium coronam brauij, tam fideliter ſoluens debitum, quàm veraciter continuans promiſſum. Vnde Pſalmiſta; Suſcipe me ſecundùm eloquium tuum & vi-

nam, & multa huiuſmodi. Animaduerte tamen coronam intranſilem propter meritorum in præſenti & in futuro præmiorum diſcretionem. Fomentum ſiquidem negligentiæ & alimentum eſſet iniuſtitiæ ſi præmium coæquaret, quos merito deſperaſſet. Quis vigilias excoleret, ſi dormiens fructum vigiliarum decerperet? Quis corpus ſuum ignibus, ieiuniis, macerationibus & & innumeris paſſionibus contorqueret & decoqueret, ſi tam bene ſonaret vdum & molle corium in delitiis ſuis, quàm clarè reſonat tympanum in diſtenſionibus & raſuris aſſiduis? Non ſtella à ſtella differret in claritate, ſi merita meritis præjudicarent in pondere. Corona ergo intranſilis eſt, quæ labio aureo ſuperponitur, quia in diſtinctione mandatorum ſequitur diſtinctio executorum, diſcretio * remuneratorum. Alta eſt enim quatuor digitis; quia dum juſtitiæ plenitudo & gloriæ conſummatio in quatuor Euangeliorum libris deſcribitur, quaſi quatuor digitis corona menſuratur. *vel remuneratiõnú.

Sequitur, Facies altare, &c. Rex ille magnus, cuius magnitudinis non eſt numerus, paulatim ad interiora foris euagantem retrahens animum, poſtquam Tabernaculi ædificium conſummauit, locum in eo ſpecialiter ſibi intitulauit, vbi placabiles hoſtiæ cremarentur & immolatione myſtica ira cœleſtis mitigaretur, & humani erratus ignoſcerentur. Nominat autem illum locum altare, ipſo nomine demonſtrans altitudinem Sacramenti, quia nulli niſi Deo aliquando altare conſecrari debuit, & ad nullos niſi ad diuinos vſus. Sacratiùs itaque informans ad altare ſuum accedentes paſſibus virtutum, priùs ad arcam teſtificationis, deinde ad propitiatorium. Ad menſam quoque refectionis eoſdem collocauit, illuminans illam candelabro ductili, & ſeptem lucernis ſuis. Deinde cortinas, ſaga, pelles arietum rubricatas, pelles hyacinthinas, ſuper tabulas ſtantes, ſuper baſes expandit, columnas antepoſuit & velum de hyacintho purpura, cocco bis tincto & biſſo retorta appendit & interpoſuit inter ſanctum & ſanctum-ſanctorum. Hac deambulatione tanquam in paradiſo juſtum deducit Dominus antequam accedat ad altare, vt cum Pſalmiſta dicat; Circuiui & immolaui in Tabernaculo eius hoſtiam jubilationis. Altare itaque de lignis ſethim facies mihi, quod habebit quinque cubitos in longitudine & totidem in latitudine, id eſt quadrum, & tres cubitos in altitudine. Altare corda electorum, quæ ad offerenda opera operum à Domino conſecrata ſunt & debent eſſe munda & incorrupta, & quinque corporis ſenſus in longitudine patientiæ, & latitudine charitatis, in ſeruitio fidei exercere, fide, ſpe, & charitate ad cœleſtia tendere. Quæſtio autem eſt ad literam de altitudine altaris, quomodo miniſtrare aliquis valeret, cùm vix tanta ſit ſtatura hominis, quanta altaris altitudo, & nullus gradus ſecundùm legem fieri poſſet, ne pudenda reuelarentur. Sed ita ſoluitur. In altari de lapidibus ſiue etiam de terra prohibentur gradus fieri, quia quaſi coædificati ipſi altari, ad altare pertinere videntur. In hoc verò altari de lignis potuit aliquod ſubſellium ſupponi hora miniſterii, & expleto officio tali, * nec fuit contra mandata legis. Solutio. *ſ tolli.

Sequitur, Cornua autem per quatuor angulos ex ipſo erunt, & operies

Fallor niſi ſit legendum tolli.

illud ære. Eccleſia in quatuor mundi partibus dilatatur in vnitate fidei Catholicæ, vel quatuor virtutibus corda electorum muniuntur, ſobrietate, prudentia, iuſtitia, fortitudine, quibus vtilius nil in vita hominum. Ex ipſo procedunt cùm non ad oculum finiuntur, ſed ex cordis radice generantur. Operies illud ære, id eſt perſeuerantiâ. Sequitur: Facies in vſus eius lebetes ad ſuſcipiendos cineres. Vaſa iſta diuerſa diuerſas fidelium perſonas in actionibus & officiis & cogitationibus deſignant. Cinis Sacramentum Dominicæ paſſionis, vel perfectionem virtutis iuſtorum deſignat. Cauſa cineris aliquid præter materiam dicendum. Moyſes de holocauſto ait, Cremabitur in altari tota nocte, &c. id eſt, toto tempore vitæ vſque ad mane futuri ſæculi, opus bonum in corde Deo deuoti feruere debet igne charitatis. Ex ipſo altari erit ignis, quia ex illa charitate quam Dominus Eccleſiæ dedit ardere debemus. Alienum verò ignem offert qui opera cœleſtia non pro mercede, ſed pro lucro temporali facit & conſumitur igne cœleſti, id eſt ſententiâ iræ Dei. Veſtietur ſacerdos tunica & fœminalibus lineis, id eſt CHRISTVS ſuæ incarnationis puritatis & * mortis proponit. Tollit cineres quos ignis exuſſit & ponit iuxta altare, cùm Dominus finem laborioſis operibus imponit & iubet coronam in vita æterna accipere. Spoliatur prioribus veſtimentis, cùm ad memoriam reducens iuſtis bona quæ fecerunt, non amplius laborandum oſtendit, ſed quieti cordium & diuinæ contemplationi inſiſtendum. Indutus aliis veſtimentis efferet cineres extra caſtra, cùm faciet videri in illa vita laborem Sanctorum ſuorum remuneratione dignum.

* locus mendoſus.

In loco mundiſſimo qui eſt animus iuſtorum ex hac vita ſublatorum, holocauſti cinis vſque ad fauillam conſumitur, cùm ibi bonorum operum merces ita redditur, vt omnis labor ad integrum conſumatur. Ignis autem in altari ſemper ardebit, quia abſumpto omni genere laborandi, charitas nunquam extinguenda flagrabit. Vt lucidiùs intelligeres cujus vtilitatis ſint lebetes, quæ ad ſuſcipiendos cineres fiunt iſta latiùs expoſuimus. Et forcipes, inquit, atque fuſcinulas & ignium receptacula. Forcipes ſunt prædicatores, qui velut gemino dente vtuntur, vt accendant in nobis ignem charitatis cùm vtriuſque Teſtamenti paginis nos inſtruunt, vel cùm geminæ charitatis virtutem infundunt, & huius gratiâ ardere & lucere faciunt. Fuſcinulæ quoque ſunt, quibus victimarum coctæ ad eſum reficiendorum afferuntur. Harum vſus prædicatoribus congruit, quia doctorum eſt cuique perſonæ miniſterium cum diſcretione committere, & alia quidem omnibus edenda efferant, alia ignibus altaris conſumenda relinquant, quæ noſtram capacitatem tranſcendunt. Ignium receptacula ſunt batilla, quibus ignis & carbones ab altari holocauſtorum ad altare thymiamatum transferebantur ad incenſum ponendum mane & veſpere. Quod fit, cum de virtute in virtutem auditores ſuos prouehunt. Qui imitantur feruentia Sanctorum corda, ipſi quoque receptacula ignium ſunt. Omnia vaſa ex ære fabricabis, id eſt corda Sanctorum perſeuerantia erunt & clara voce alios inſtruent. Craticulamque in modum retis æneum, &c.

Ad litteram altare totum concauum eſt, & in medio habet craticulam in

modum retis diſtinctam, in qua victimarum carnes comburendæ ponebantur & ſubter eam arula in qua compoſitis lignis ardet ignis ad deuoranda holocauſta paratus. Erat autem contra arulam, oſtium in parte orientali altaris, quo ligna ad alendum ignem mitti, & carbones vel cineres poſſent egeri. In modum autem retis idcirco facta eſt craticula, vt per crebras aperturas ignis ad deuorandam hoſtiam liberè exeat. Myſticè craticula locum intimo corde Domino paratum ſignificat, vbi deuotas cogitationes ſancti collocant. Per cuius quatuor angulos erunt quatuor anuli aurei, quos pones ante arulam altaris. Ad litteram, mirum videtur quod altare de lignis tam vicino igne non vrebatur. Sed dicit Ieremias, quia altaris ligna de lignis Paradiſi ſunt, & ideo non cremantur igne, ſed puriores redduntur. Et ne hoc incredibile ſit anthitau quoddam genus ligni, quantò plus arſerit, tantò mundius inuenitur. Myſticè Euangeliorum libri qui promittunt coronam vitæ æternæ auditoribus ſuis, Eccleſiam per quatuor mundi plagas diffuſam verbo fidei & veritatis confirmant, & animos humilium munimine ſuæ conſolationis alleuant.

Eritque craticula vſque ad altaris medium. Neceſſe eſt vt gratiæ Dei aperiamus corda noſtra, & quaſi plurimis patefactis ianuis ſedulè deprecemur, vt per ſingula quæ inchoamus bona, quaſi per ſingula victimarum eius fruſta, ſuâ nos miſericordiâ illuſtrare, & in amorem ſuum accendere dignetur. Pelagiani verò craticulam in modum retis, ſed ſolidum parietem in altari cordis ſupponunt inter ſe & ignem Spiritus ſancti, ne charitate caleſiant. Altare non eſt ſolidum, ſed cauum & inane ad ignem, ad holocauſta, ad ligna conſumenda, locum in ſe copioſum exhibens. Tu quoque ſi vis eſſe altare Dei, exinani teipſum ab omni contagio terrenorum, vt intelligentia verborum cœleſtium & hoſtiæ virtutum locum habeant ſpatioſum, capiaſque flammam Spiritus ſancti, quo Eccleſiæ hoſtiæ Domino conſecrantur, & ad finem perfectionis perducuntur. Facies & vectes altaris de lignis ſethim duos quos operies laminis æneis, & induces per circulos, eruntque ex vtroque latere altaris ad portandum. Quod de vectibus arcæ, hoc de vectibus altaris myſticè ſentiendum eſt, niſi quod iſti laminis æneis, illi auro operiuntur, laminæ autem ſignificant inſtantiam prædicationis, & ſonum in omnem terram auditum.

Facies & menſam de lignis ſethim habentem duos cubitos longitudinis & in latitudine cubitum ac ſemiſſem. Quod meditatio in arca reponit, memoria in menſa proponit. Metit namque & colligit meditatio tempore opportuno, quod exigit memoria pulſante & vrgente neceſſitatis alicuius articulo. De arca menſa ditatur, cùm de conſcientia bona & fide non ficta oratio impinguatur, & prædicatio informatur. Velum quidem ſilentii interdum inter arcam & menſam appenditur, cùm tantis labiis mens Deo & non ſenſu repletur, cùm de adipe & pinguedine bonæ conſcientiæ gratiſſimis eructationibus ſancti prædicatores ſuos auditores reficiunt. Menſa iſta nec viles, nec veteres panes habet, quia ſicut duritiam vetuſtatis in panibus non nouit, ne errore putreſcant, ſic vilitatem materiei reſpuit, ne vanitate ſæculari ſordeſcant. Neque enim vltra ſeptenarium gratiæ panes in menſa moran-

tur ne ſine gratia loquaris, nec niſi de ſimila conficiuntur, ne veritatem falſorum commixtione adultereris. Regulariter namque in Sabbato ponuntur, & in Sabbato ſumuntur. Quando enim verbum Dei prædicandum eſt, niſi cum vacat & auditoribus audire, & prædicatoribus docere?

Non Sabbato ponit panes qui euangelizat non recipientibus verbum Dei, qui loquitur in aure non audientis. Non Sabbato ponit in menſa panes, qui ſanctum dat canibus & margaritas ponit ante porcos. Non Sabbato ponit panes, qui non attendit quid loquatur pro materia, cui pro perſona, quando pro tempore & cauſa, quantum pro negotii ſufficientia. Sicut autem ille peccat confeſſione, qui non diſcernit iſta, vtique ſic ille præcipitatione qui ante Sabbatum ſumit panes, qui loquitur ante meditationis decoctionem, ante appetitus requiſitionem, ante famis deliberationem, ante ſtomachi euacuationem. In Sabbato tollit panes, qui dat eſcam pullis coruorum in tempore opportuno, qui librat ſenſum propoſitum & vtilitatem audientium, ſenſui aptans loquendi materiam, propoſito temperans modum, vtilitati ſubminiſtrans congruum finem & principium. In Sabbato pone panes in menſa, vt illuſtrante gratia ſermones inchoes, in Sabbato tolle panes vt eadem cooperante fructum ſermonis ipſi gratiæ reſignes; Thus denique panibus ſuperpone, vt deuotionem non fauorem quæras, vt ſanæ doctrinæ bonum odorem tam in moralibus dictis quam in myſticis reſpergas. Cùm ſermo tuus gemitibus & ſuſpiriis caſtis deſideriorum euaporationes quaſi quodam remigio alarum ad Deum euehit, incenſum panibus propoſitionis ſuperpoſueris. Bene itaque olet menſa in ſpe futurorum, bene paſcit in re præſentium, cùm merito fidei iuſtitiæ & charitatis, cùm de craſſitudine præſentis iuſtificationis impinguat oſſa humiliata, & de remuneratione futura odore bono attrahit ſancta ſuſpiria.

Hæc omnia in menſa memoriæ exponuntur, ſi fuerit de lignis ſethim, ne corrumpatur obliuione, ſi duret continua viuacitate, nihil de ſenſu amittens, nunquam ſe extra fundens. Habeat duos cubitos in longitudine memoria vt ſit tenax malorum ſuorum ad deflendum, & bonorum vt grates Deo rependat. Habeat cubitum & ſemiſſem in latitudine, vt in vno cubito latitudinis, Dei ad ſe perfectam dilectionem intelligat, in dimidio ſuam imperfectionem & præuaricationem recolligat. In vno cubito creationis beneficium, in dimidio caſus ſui præcipitium, in vno redemptionis pretium, in dimidio diffidentiæ quorundam barattum, qui nec redempti redemptorem diligunt, nec liberati exire volunt. Habeat quoque in altitudine cubitum & ſemiſſem, vt in vno cubito memoria caput noſtrum iam perfectè glorificatum agnoſcat, & in dimidio membrorum CHRISTI illam partitionem animaduertat, qua cum capite ſuo pars quædam regnat & alia pars adhuc in peregrinatione iſta militat. In vno retineat, quia iam liberata eſt Eccleſia in Sanctis carne exutis, à neceſſitate, à miſeria & à peccato; in dimidio, quia in peregrinantibus à neceſſitate tantùm & non à miſeria neque à peccato. Hæç de longitudine, latitudine & altitudine menſæ quæ eſt memoria noſtra dicta ſunt.

Sequitur: Et deaurabis eam auro puriſſimo. Cùm à facie memoriæ fuc-

tint ettotum caligines, illecebtarum ſordidiſſimæ paludes deterſæ, tunc deaurabis eam ſi Scripturæ ſactis & putis intellectibus illam innexueris, vt ſanum ſapiat, vt vetum intelligat, vt clatum videat. Excludantur vanæ cogitationum lenocinationes, nouæ phantaſmatum illuſiones, fictæ imaginationum recordationes, ne occupetur memotia in luto, ſed honeſtetur in auro, ne vileſcat in cœno, ſed fulgeat in cœlo deaurato, puriſſimo auro veteris & nouæ legis. Vide menſam memoriæ deautatam. Memoria iuſti cùm laudibus. Item, In memoria æterna erunt iuſti. Quæ ergo cum laudibus eſt, quæ æterna eſt, deaurata eſt. Illorum verò memoria deaurata non eſt, de quibus dicitur: Petiit memoria eorum cum ſonitu.

Sequitur: Facies illi labium auteum per citcuitum. Vnum debet eſſe verbum, cordis & vetbum oris, vt purum lac cogitationis emulgeatur vbere locutionis, non degenerans colore optimo, non ſapore bono, non liquore vero. Coloratum ſit verbum tuum veritate; ſoporatum bonitate, liquefactum charitate. Totum hoc & in omnibus & in ſingulis verbis ſit, vt ſit omne vetbum mendax * de ſimplicitate, ſit bonum de vtilitate, ſit charitatiuum de affectione. Hoc eſt labium aureum per circuitum menſæ, cùm memoria cordis talia ori miniſtrat, quibus & occulta facies ſecretorum noſtrorum cum luce ad publicum prodeat, & locutionis officium cuius vtilitatis cauſa conſtitutum ſit declarat. Pernicioſum quidem eſſet, ſi innumerabilis & indomabilis reuolutio cordis iam omnibus pateret, tum propter pudorem verecundiæ, tum propter ſeminarium diſcordiæ. Quis vero humanum viſum ac tam incomprehenſibiliter commaculatum gremium cordis patienter admitteret? Certè aut nimia ſuffuſione ruboris ſuccumberet homo, aut aſſiduitate mala contemneret, aut turpitudine illecebroſa videntes inficeret. Hac itaque ratione occultanda fuerunt cordis conſilia & arcana. Rurſum ſi perpetua obſtinatione clauderetur & occultaretur voluntas hominis & coagulum humanæ ſocietatis deperiret, & fomentum malignitatis æternum ſilentium eſſet. Quomodo autem amicum diligeres, quem amicum & fidelem nullatenus intelligeres? Vtilitatis ergo noſtræ fuit, vt verbum in corde lateret, & in ore pateſceret. Sed ne duplex ſis, labrum, ne doloſus, aureum, ne infidus & inſtabilis per circuitum debet fieri. Labium ſimplicitatem confeſſionis; aureum puritatem intentionis, circuitus integritatem actionis deſignat.

* l. verax.

Sequitur: Et ipſi labio coronam intranſilem altam digitis quatuor. In Euangelio coronam facit Dominus labio aureo cum dicit; Qui me confeſſus fuerit coram Domino, &c. Labium aureum eſt confeſſio Martyrum; quia ſicut aurum inter cætera præfulget metalla, ſic fides & confeſſio igne percuſſionis examinata & prætioſior de patientia, & fortior de conſtantia, & clarior de pœna & ſublimior de contumelia. Auget enim pœna aucta claritatem, conſtantia probat fortitudinem, patientia ponderat quantitatem pretii, contumelia multiplicat honorem. In pœna perſecutoris atrocitas; in conſtantia Martyris longanimitas, in patientia benignitas, in contumelia humilitas. Fortè ideo corona alta digitis quatuor dicitur, quia ſecundum altitudinem meritorum, ſurgit remuneratio præmiorum, vt quaſi tot

digitis creſcat corona, quot cruciatibus contorta eſt caro in pœna. Sicut etiam labio aureo in confeſſione peccatorum coronam intranſilem altam quatuor digitis imponit, cùm primo digito malam voluntatem emendat, ſecundo peccata ſua accuſat, tertio lauat, quarto virtutibus commutat. Primo digito IESVS eiecit Dæmonia, ſecundo ſcribit in terra, tertio in lapide, quarto in corde. De primo, Si in digito Dei eiicio Dæmonia. De ſecundo, Inclinauit ſe IESVS & ſcribebat in terra. De tertio, Scripſit in tabulis lapideis decem mandata legis. De quarto, Scribam leges meas in cordibus eorum. In primo gratia præueniens & operans, in ſecundo gratia adiuuans & cooperans, in tertio mandatum iubens, in quarto liberum arbitrium gratiam ſequens. In primo Deus ſine adiutorio, in ſecundo liberum arbitrium cum Deo, in tertio Dei admonitio, in quarto mandati impletio. In primo liberat compeditos, in ſecundo adiuuat ſolutos, in tertio illuminat cæcos, in quarto conſolidat paralyticos.

Hi ſunt quatuor digiti ad quorum menſuram corona interraſilis extenditur, quæ labio aureo ſuperponitur, quia quicquid Scriptura promittit & memoria de Scripturis retinere poteſt, nec minùs habet nec ampliùs vel in ſpe, vel in re æterni brauii. Parum namque eſt habere gratiam operantem & cooperantem, ſiue mandatum iubens vbi liberum arbitrium ſeu voluntas noſtra non ſentit, & ſatis eſt vbi obediendo conſentit, & nolendo efficaciter legem facit. Interraſilem vero coronam facit, quia nullum ſine gratia meritum, & quia nunquam ſine libero arbitrio poteſt * meritum. Nam meritum principaliter à gratia, ſecundariò eſt à libero arbitrio. Interraſilis eſt corona, quæ ſi attendis liberum arbitrium, raſa eſt & rara, ſed plena ſed tota. Gratia quidem ſola coronam poſſet dare, ſed maluit cum libero arbitrio meritum præparare & meritis coronam reddere. Quod corona eſt, Dei eſt quod interraſilis noſtrum. Si homo non peccaſſet, corona interraſilis non eſſet. Non enim corona angelica interraſilis eſt, quæ de capite illorum nulla offenſione corruit ſed humana interraſilis eſt, quæ per peccatum cecidit & per gratiam rediit.

* f. eſſe.

Sequitur: Et ſuper illam alteram coronam aureolam. Euangelico ſtabulario cui ſemiuiuus traditus fuerat ad curandum dictum eſt; Si quid ſupererogaueris, ego cum rediero reddam tibi. Communem meritorum legem tranſiliens impetus ſpiritus, ſemper de inſcrutabili promiſſionum profunditate rimulas in corde nouas effodiens nunquam dicit ſufficit. Nouum enim ſaporem in Deo qui nouato deſiderio in propoſito religionis non ſeneſcit nec tepeſcit. Cùm ergo gloriam virium ſuarum excedens, non in ſuis, viribus ſed in Dei virtutibus, iam non pedem ſed pennas vrget, ad coronam aureolam feſtinat, vt qui præoccupauit non iuſſa facere audeat, non ſperata capere; plus enim quam petimus aut intelligimus dat nobis Deus. De corona aureola dictum eſt; Qui poteſt capere capiat, vt quia mandatum de virginibus non habet Apoſtolus, de impleto conſilio ſine mandato ſubinnuat reſtare coronam aureolam ſupra generale promiſſum & vincat præmio qui vincit merito. Qui fide ſæculum vicerunt quot paſſibus alios præceſſerunt ætate, ſexu, profeſſione, paſſione, caſtitate, charitate, & curſu

cæterarum

cæterarum virtutum, altiùs ad coronam aureolam euolauerunt.

Sequitur; Quatuor quoque circulos aureos præparabis, & pones in quatuor angulis eiuſdem menſæ per quatuor pedes. Memoria quatuor habet circulos aureos, quatuor angulos, & quatuor pedes. Vno pede vtitur memoria ad illa quæ quidem tranſierunt, ſed adhuc in ianuis ſtant, & non longè exceſſerunt; alio, ad remota quæ longiùs à præſenti cognitione receſſerunt; tertio ad remotiora, quæ non niſi cum magno ſtudio recogitari poſſunt; quarto ad remotiſſima quæ non niſi librorum lectione & antiquorum relatione reperiri poſſunt. Vel vno pede terit terram, alio ambulat ſuper aquas, alio volat in aëre, quarto aſcendit ſuper pennas ventorum in cœlo. Humiliatur in primo, compungitur in ſecundo, accenditur in tertio, exaltatur in quarto. In primo cum peccato naſcitur, * in tertio reſuſcitatur & iudicatur, in quarto glorificatur. In primo natiuitatis IESV recordatur, in ſecundo baptiſmatis, in tertio transfigurationis, in quarto aſcenſionis. In primo reatum originalis culpæ, in ſecundo abſolutionem, in tertio iuſtificationem, in quarto glorificationem recolit. Vel vno pede circuit corpus inanimatum, tertio ſpiritum creatum, quarto ſpiritum incircunſcriptum. Vno pede incedit prudenter, alio fortiter, tertio iuſtè, quarto temperanter & ſobriè. Vno pede hiſtoriam, alio allegoriam, tertio moralitatem, quarto anagogen requirit. Hæc de quatuor pedibus menſæ.

* *f.* in 2. iudicatur, in 3. reſuſcitatur.

Quatuor quoque circulos habeat aureos, vt humiliter audiat Doctores, fideliter & firmiter retineat, ſenſum & ingenium vehementer exerceat, noua de veteribus cum lucro excutiat. De primo Salomon; Audi fili mi præcepta patris tui, & ne dimittas legem matris tuæ. De ſecundo, Liga eam in corde tuo iugiter. De tertio Pſalmiſta: Meditatus ſum nocte cum corde meo, & exercitabar & ſcopebam ſpiritum meum. De quarto, Dominus in Euangelio reprehendit ſeruum pigrum; Quare, inquit, non dediſti pecuniam meam ad menſam, & ego veniens cum vſuris vtique exegiſſem illam? Circuli iſti aurei ſint, ne ſæcularis doctrina te occupet, quæ tanquam lutum æſtimabitur in comparatione veræ ſapientiæ. Quæcunque enim doctrina aut mores non componit, aut fidem non inſtituit, aut charitatem non accendit, vana eſt nec vt aurum ditat, ſed vt lutum ſordidat. Morales denique circuli ſunt obedientia vſque ad mortem, charitas vſque ad ſanguinem, caſtitas vſque ad carnalium deſideriorum mortificationem, humilitas vſque ad extremam deiectionem. In circulo obedientiæ reuocamur, in circulo caſtitatis reformamur, in circulo humilitatis exaltamur. Non ſcindat circulum obedientiæ inobedientia, non diuidat circulum charitatis inuidia, non contaminet circulum charitatis inuidia, non contaminet circulum caſtitatis immunditia, non rumpat circulum humilitatis ſuperbia. Aurei ergo ſint circuli iſti, vt pro vera non pro vana gloria obedias, diligas, caſtiges & humilies animam tuam. Hoc de circulis. De angulis vero memoriæ ſatis arbitror fuiſſe dictum, vbi de angulis arcæ tractauimus.

PETRI CELLENSIS ABBATIS, de Conſcientia: ad Alcherum Monachum LIBER.

CHARISSIMO ſuo fratri Alchero monacho Claræuallis, frater Petrus Cellenſis, ſalutem & conſcientiam bonam. Religioſa mens, religioſa curioſitate quærit de religione conſcientiæ vt ſciat, immò vt habeat conſcientiam bonam. Amplector quæſtionem, magis quidem vt diſcam quàm vt doceam. Reuocatus ſiquidem tua quæſtione ab euagatione mundani circuitus, quæſtionem mihi de quæſtione facio Aggredior proinde fodere cæcus & mendicus in altum ſicut talpa quærens venire ad lucem conſcientiæ, quamuis caream lumine ſcientiæ. Miro enim modo beſtiola illa manibus & pedibus, immò manibus & pedibus reiicit oppreſſionem ponderis, & caliginis appetens aëris libertatem,& fortè lucem etiam ſine luce oculorum. Eatenus equidem & ipſe latibulo vmbroſæ negligentiæ captus, parum penſabam quàm iocundum ſit erumpere in lucem & libertatem conſcientiæ. Scalpello autem inſtantiæ quærentis quid ſit conſcientia. venâ cordis inciſâ, vndecumque vocaui viuum ſanguinem venarum totius meditationis, vt de ſanguine defæcatæ contemplationis, & ſtylo commendaret ſeu commodaret cor quod ſufficeret ſcribenti & ſibi retineret vnde viueret. Tunc enim vtiliter ſcribitur, cùm de tractatu ſuo & vita propria emendatur, & aliena conſcientia nihilominus inſtruitur. Nec credendum quod ſemper vena cordis euacuetur perniciosè, cùm piè inciditur; quin potiùs de effuſione charitatis commodiùs fluit & liberiùs.

Partito itaque labore operis, quod à te iniunctum ſuſcepi, hîc meam magis erubeſcere cœpi putrefactam conſcientiam in operibus mortuis, vnde tuam aliorumque Sanctorum qualis ſit vel eſſe debeat ex libris ſanctis ſtudioſiùs inueſtigaui. Rem verò difficilem & grandem pro tarditate ingenii, breui vnoque ſermone non potui expedire,& idcirco in prolixitatem exceſſi. Aliud quoque me protraxit in longum ſermonem, vt ſaltem tamdiu ad ſe includeretur conſcientia, quouſque legeretur vel tractaretur de conſcientia. Perutile namque eſt conſcientiam lentis & diuturnis confricationum meditationibus ad ſeipſam confouere vt læta quieſcat, vt fœcundè incaleſcat, vt ſole luſtrata & illuſtrata ſeipſam in ſeipſa recognoſcat. Putas ſi ſe agnoſceret pulchra inter mulieres, quòd deinceps poſt veſtigia gregum à ſe abiens paludoſa itinera incideret, & hœdos laſciuæ carnes paſceret? Putas quàm ægre relicta dulcedine & pinguedine ſua, inter ligna ſyluarum veniret, ſi quanti boni ſit conſcientia, deuota & Deo grata cognoſceret? Pu-

tas vel ad punctum abſtinere amplexu ſponſi patienter ferret, ſi verba tenuiſſet? Sed miſera, ſed cæca, ſed ſtulta quia amplexatur ſtercora, quia amat tenebras, & quod miſerius eſt, quærit etiam miſeriam cum miſeria. Nam quod in mundo ſublimius, hoc miſerius eſt & miſerabilius.

Sed ab iſta miſeria ambitionis, illa non illam quæ in itinere obſiſtit, miſeria retrahit difficultas, quia non miſeria æſtimatur. Fallax gratia & vana pulchritudo magnæ meretricis calice aureo bibentis, ſed fœlicitas. Reuera autem infœlicior eſt illa miſeria, quâ anima interficitur, quæ eſt proſperitas ſtultorum, quàm miſeria quâ corpus exacerbatur, quæ eſt pœna malorum. Vtriuſque autem miſeriæ ſtimulum bona conſcientia non ſentit. Itinerariam miſeriam non ſentit, quia non egreditur ad viam illam malam quæ ducit in infernum. Manſionariam nihilominus euadit, quia clauſit ianuam quâ ingreditur mors ad animas noſtras. Sicut enim egredi recuſat, quia leo in itinere eſt: ſic ianuam pandere vitat, quia coruus in feneſtra eſt. Abhorret autem æquè & nigredinem corui & ferocitatem leonis. Nigredinem ne dedecoretur, ferocitatem ne deuoretur. Forſitan inquiens abſorbuiſſet noſtram pulchritudinem macula corui, vel teneritudinem, gula leonis, niſi Dominus adiuuiſſet nos, ne diluuium expoſitum immergeret, & malam beſtiam de itinere tollendo, ne Ioſeph ad fratres venientem deuoraret. Docet in Euangelio Dominus quomodo claudere ſe debeat intra ſe conſcientia dicens; Intra, inquit, in cubiculum tuum. Quod eſt cubiculum tuum, niſi conſcientiæ ſecretum? Quod oſtium niſi os tuum? Cùm itaque oraueris, intra cubiculum tranquillæ & quietæ mentis, vbi eſt Dominus qui habitat in Sion, & in pace factus eſt locus eius, atque ibi loquitur ad cor Ieruſalem.

Intrat, inquam, in cubiculum vt voce ſua cor clauderetur ad Dominum, clauſo oſtio exteriorum ſenſuum. Vxor enim illa quæ non per arterias gutturis aërem iſtum moleſtat, ſed ſecreto itinere ſpiritus in ſpiritu & veritate Spiritum ſanctum pulſat, efficacior eſt in petitionibus ſuis, & ſtatim cùm auditur, exauditur. Auditur autem ſine pulſu ſoni, quam citò mouetur affectio cordis. Affectio enim ſi Deo & ſibi concordat, concentum cœli in harmonia ſua delectat. Cantat & Deus pſallit immo exultat. E contrario quidam qui quotidie orant & cantant in aliis linguis & labiis & ideo non exaudiuntur, cum indignatione Angelis dicunt, Cantauimus vobis non ſaltaſtis, lamentauimus & non plorаſtis. Quaſi; Nec proſperitatibus noſtris congratulando affuiſtis, licet quotidie in oratorio decantaremus, nec moleſtiis noſtris compaſſi eſtis, licet vſque ad lacrymas compungeremur. De huiuſmodi enim lacrymis, quæ ſimulatione funduntur vel cum impuritate in Propheta legitur: Lacrymis veſtris polluiſtis altare meum. Potiùs enim lacrymis ſuis polluitur conſcientia, quàm abluitur, quæ in delectatione peccati ſimulatorias effundit lacrymas, nolens peccatum deſerere, ſed ſic flendo redimere & iterum peccare. Ita etiam dictum eſt de oratione Iudæ; Fiat oratio eius in peccatum. Conſcientia itaque pura & ſaltare, id eſt congaudere ſibi facit Angelum cùm cantauerit, & plorare, id eſt, compati cùm lamentauerit. Gaudium eſt enim Angelis in cœlis ſuper vno pec-

catore pœnitentiam agente. Item alias ſcriptum eſt, quia Angeli pacis amarè flebunt, videlicet ſuper pœnitentes compatientur.

Ecce quanti eſt conſcientia bona. Soror Angelorum eſt, ſed certè adhuc dum pendet ad vbera Eccleſiæ parua, quia vbera nondum habet angelicæ perfectionis, quæ cùm habuerit, veniet etiam vſque ad contubernium Dei. Conſcientia bona titulus eſt religionis: conſcientia bona hortus eſt deliciarum: conſcientia bona eſt arca fœderis, conſcientia bona eſt ſcyphus Ioſeph, in quo augurari immò inebriari ſolet: conſcientia bona theſaurus eſt regius, conſcientia bona eſt aula Dei, conſcientia bona eſt liber ſignatus & clauſus, conſcientia bona eſt quidquid delectabilius, quicquid pulchrius, quicquid honeſtius, quicquid vtilius, quicquid iocundius, quicquid melius, quicquid ſalubrius poteſt dici vel cogitari. Vnicum & ſingulare apud pias mentes futuræ beatitudinis, pignoris vinculum conſcientia bona. Neſcit vaga de muteronis inſtabilitate circumferri. Infra ſe reputat quicquid ſenſualitati obſcurum vel blandum ſe offert. Clara eſt etiam quæ nunquam marceſcet conſcientia, atris nubibus non obumbratur: ſole torrido non exuritur, peſtilentiâ non inficitur, vago recurſu ſtellarum non relabitur. Ploret mundus, rideat, omni volubilitate circumrotetur, ardeat, pereat, tranſeat, nunquam marceſcet conſcientia. Subigatur ergo corpus in pœna, ieiunijs maceretur, verberibus lanietur, eculeo diſtendatur, gladio trucidetur, crucis ſupplicio affligatur, quid ad conſcientiam? In pelle morticina potiùs ſcribuntur iſta ad meritum coronæ, quàm infliguntur pro delicto culpæ. Et quæ proinde ad conſcientiam moleſtia?

Quò, inquit, conſcientia tortor maligne acriùs pungis, eò decentiùs pingis pellem carnis meæ quæ eſt vna de pellibus Salomonis. Punctura tua eſt mihi pictura. Cedo ergo pellem, vt pingas cum pungis: pungendo enim & pungis & pingis. Pellem pro pelle, & cuncta quæ habet homo dabit pro conſcientia ſua. Extendis in ſupplicio pellem ſed tunc magis apparet figura picta. Glorior de amictu vario. Quando denique vermiculatas aſpicio plagas, quando candentia lilia, quando roſam de ſpina, quando ſtudia ſingularum virtutum ſingulas depingunt manſiones cœleſtium cellarum; quid gloriæ, quid gratiæ tunc præ gaudio ſuperebullit conſcientia? Vtinam tanquam pauimentum ſubſterneret illa hora illi conſcientiæ. Quas tunc, ô Deus, refocillationes ore ſacro caperet ieiuna anima, quas eructationes reciprocaret impinguata & dilatata conſcientia? Vellet, nollet, non ſe teneret à coruſcatione mirabilium quæ facit Deus ſibi, ſicut non poterat ſe continere Ioſeph plenus muſto pietatis & compaſſionis. Inuidetne aliis huius in omni conſcientia gratiam ſuam? Sed cum inuidia tabeſcente, iterum non habet. Eſt-ne difficilis, & quam pia ſollicitudo adire nequeat? Sed facilè videtur ab his qui quærunt illam. Tardatne aperire vt tædio affectus
al. Oſtendit. reſilias? Sed præoccupat qui ſe concupiſcunt, vt illis ſe prior oſtendat. Eſt ne pigrum ire ad illam? ſed ad te veniet. Qui de luce vigilauerit ad illam non la-
al. Eſt ne piger. borabit. Adſiſtentem enim illam foribus ſuis inueniet. Quid plura de conſcientia dicam? Vnum dico, quia cogitare de illa ſenſus conſummatus eſt,

etiam qui vigilauerit ad illam ſemper erit ſecurus. Saluâ reuerentiâ ſapientiæ, vtilius eſt currere ad conſcientiam quam ad ſapientiam, niſi ſapiens ſit quæ ædificet conſcientiam.

Sed æquis paſſibus ad mentem veniunt ſapientia, & conſcientia vt nunquam veniat ſapientia ſine conſcientia, nunquam conſcientia ſine ſapientia. Ad quem finem nihilominus inceſſu proportionali vtraque & ſapientia ſcilicet & conſcientia tanquam vehiculum proprium animam deducunt, ex libro Sapientiæ à quo iam multa accepimus, videamus. Sic autem vtramque ad inuicem copulamus, vt quod de vna dicitur ad aliam transferatur. Dicitur autem in libro Sapientiæ; de initio & de fine Sapientiæ ſic; Initium illius veriſſima eſt diſciplinæ concupiſcentia. Cura ergo diſciplinæ, dilectio eſt, & dilectio cuſtodia legum eius eſt. Cuſtoditio autem legum, conſummatio incorruptionis eſt. Incorruptio autem facit proximum eſſe Deo. Concupiſcentia itaque ſapientiæ deducet ad regnum perpetuum. Ecce currus igneus & equi ignei, & auriga Deus quo deferunt non amphoram, ſed animam, ad regnum vtique perpetuum. Deſideras regnum & præcipuè perpetuum. Attende & aſcende non curſu præcipiti & inordinato vt Sathan, qui ſicut fulgur de cœlo cecidit in gehennam, ſed ſicut aurora ſolis conſurgens & creſcens vſque ad perfectam diem. Apprehende itaque diſciplinam vbi cæduntur & dolantur ligna cedrina. Si enim extra diſciplinam eſtis, ait Apoſtolus, ergo adulteri & non filij eſtis. Cæſurâ verò diſciplinæ conquadratus & coaptatus, fabricæ ciuitatis quæ in quadro poſita eſt, in latitudinem, longitudinem, profunditatem & altitudinem charitatis deductus, apprehende & tene ipſam dilectionem. Qui autem diligit, legem impleuit.

Eſt ergo dilectio cuſtoditio legum. Quæ denique ſtipendia meretur, quæ mandata ſeruat? Si quis, inquit Dominus, diligit me, ſermones meos ſeruabit & pater meus diliget eum, & ad eum veniemus & manſionem apud eum faciemus. Sed venienti Domino oppone & expande palliolum incorruptionis, vt inuoluas ſyndone tali non iam corpus IESV, ſed ipſam Trinitatis gratiam ad te venientem, & in te manentem. Quid autem tunc Regi ſæculorum immortali inuiſibili facies, immò quid ab eo accipies? Regnum profecto & diadema regni in capite tuo. Erit denique & torques in collo tuo. Regna ergo in regno conſcientiæ, nec non & ſapientiæ. De his hactenus: Epiſtolam iſtam præ foribus libri de conſcientia volo appendi, vt delibatione iſta prægustata vel reſpuat lector, ſi malè ſapit quod dicitur, vel auidiùs penetret interiora velaminis, infra quod continentur plura, non ſolùm de conſcientia, ſed etiam de corde purificando, non vſquequaque inutilia. De emiſſione namque cordis, de retentione, de effuſione, de ſolutione, de amiſſione, de reparatione, de recuperatione, breuiter quædam ſubter annotata ſunt.

Supputare anni & familiæ alimenta tam eſt optimi viri & prudentis, quàm viuere non accidentaliter, ſed lege certa & iuſta. Vile enim opinioni bonæ & oneroſum eſt, ſiue de manu, ſiue de menſa alterius pendere. Numerato itaque & apud ſe repoſito ſumptu temporis ſubſequentis, iamiam futuræ

quietis ſolatia prælibare incipit homo prudens, non caſu fortuito vitam acturus, ſed ſecuritate læta & probata. Tempora proinde & temporum confert ad inuicem congrua ſubſidia, ne ſi vacuum viatico ſuo tempus anni ſucceſſerit, inopia redarguat hominis pigri inertiam, & cùm pauſandi debeat inuenire otium, incurrat famis tormentum. Properat denique extinguere moleſtias exactoris quotidiano rugitu inteſtinorum ſubſtantiam deprædantis, dum vniuerſaliter rerum omnium abundantia redundans excludit anguſtiam menſæ & meſſis, vt ſit menſis ex menſe continuatione frugalitatis, & Sabbatum ex Sabbato conterminatione gaudij & otij. Rimatis igitur internorum penetralibus & mentis receſſibus exploratis, quæ in conſcientiæ apothecis expenſa ſuſtentationibus animæ noſtræ in generatione & generationem perpenditur, exemplo non diſſimili nec minori ſollicitudine inſtare debemus, vt ſciamus quæ ſunt ſufficientia, & quæ deſtituant ſufficientiæ plenam & perfectam menſuram.

Animaduerto proinde his te bone amice & ſancte monache Alcheri, ſollicitum ſtudiis, circa animæ tuæ res familiares cùm non ſolùm de agris ſanctorum Doctorum fertiliſſimis cibum quotidie, immo cibaria colligere ſpiritualia non deſiſtas, ſed etiam ad tenuiſſimum noſtræ paupertatis promptuarium manum porrigis, à paupere non pauperem poſtulans ſtipem, videlicet conſcientiam. Et quomodo dabo quod non habeo. Certè non habeo conſcientiam niſi pannoſam & paludoſam, quam ſi contingis manus contaminabitur, quam ſi aſpicias oculus pudorabitur. Tutius igitur in latibulo ſuo contutabitur, ne de ſepulcro euaporationes emittens nebuloſas & fœtidas peſtilentiæ conflagret incentiua, & non ſolùm non excitet ad vitam in morte malæ conſcientiæ torpentes, ſed adhuc palpitantes quantulacumque vitæ conſcientiæ bonæ infectas extinguat. Surgam tamen & ibo ad amicum, cuius iam clauſum eſt oſtium, & pueri cum eo ſint in cubili & dicam ei; Amice, commoda mihi tres panes vt ſciam quæ ſit bona conſcientia, quæ mala, quoniam amicus meus frater Alcherus venit de via inquiſitionis ad me, quærens quid ſit bona conſcientia, & non habeo quod ponam ante illum.

Igitur de acceptis ab amico iam repono, & de conſcientia tractare incipio. Omnium autem tractandorum doctrina ita euidentior fit ad capiendum & facilior ad retinendum, ſi ſub oculis compendioſa copulatione ſimul tota materia vnde tractandum eſt, vel ſigillatim eius partes tam manifeſta diſtinctione quam certa diffinitione ſubiiciantur. Hanc namque à Doctoribus formam agendi in tractatuum compoſitione traditam, alij nobiliùs pro facultate boni ingenii exercent: alij obſcuriùs pro tarditate ſenſus parum exercitati in ſtylo ſuo interpretantes, ſuſceptam materiam poſteriorum intelligentiæ mandauerunt. Proinde neutras iſtorum partes aſſecutus meam ipſe admiror præſumptionem, immò temeritatem, quod litteras ſine litteris ordinatè aggredior, quod tractatoris officium iam inſumo, qui nec lectoris miniſterio ſufficio. Vnum verò illud eſt quo ipſe & me apud memetipſum excuſo & aliorum redargutioni ſatisfacio, quia non importunitate propria, ſed charitate admonitus fraterna huic me operi deſtinaui, &

neſcio ſi vtiliter, ſcio tamen quia humiliter à bono & ſancto viro mihique dilectiſſimo onus iniunctum ſuſcepi.

Quid ſit Conſcientia, & vnde dicatur?

DE conſcientia igitur rogatus ſum tractare, & non qualem habeo, ſed qualem habere debeo dicere. Nec enim vnius generis eſt omnis conſcientia, vt ſcilicet quicumque habent conſcientiam, eandem ſe credant habere innocentiam. Aſſignandum ergo eſt quid ſit conſcientia, & vnde dicatur, deinde quantum ex aliorum occultis datur reminiſci vel ex ſcripturis intelligi, velut partes immò ſpecies quaſdam conſcientiarum ſubinferam, & vt gratia donauerit abſoluam. Primùm tamen lectorem noſtrum admonitum eſſe volo in his literis non ſcientiam quærere, ſed conſcientiam, habeat aliàs copiam lectionis, ſiue diuinæ apud noſtros, ſiue propheticæ apud naturæ inquiſitores domeſticos ad eruditionem ſcientiarum, habeat hanc membranulam ad inueſtigationem & informationem conſcientiarum. Quid itaque ſit conſcientia, non diffinitione, ſed quadam deſcriptione videamus. Conſcientia eſt ſui ipſius ſcientia vel de bono præſumens, vel de malo diffidens. Fit autem planius quod dicitur ſuipſius conſcientia, ſi hoc requiratur de nominis etymologia.

Eſt autem etymologia huius nominis talis, conſcientia eſt cordis ſcientia. Videtur fortè ſecundùm hanc etymologiam non aliud eſſe conſcientiam quàm ſcientiam. Nam cordis ſcientia eſt, ſiue quod in corde eſt, ad concipiendam forinſecæ propheticæ diſciplinam, ſiue quæ de corde intelligendo in corde melius moratur & vtilius conſecratur. Vtroque autem genere dicitur cordis ſcientia, ſed altero tantùm conſcientia. Dupliciter enim intelligitur cordis ſcientia, videlicet vel illa quâ ſe nouit in ſe & per ſe, vel illa quâ præter ſe etiam alia nouit ex ſe. Cor enim & ſe nouit ſuâ ſcientiâ & multa alia. Quando nouit ſe appellatur conſcientia, quando præter ſe alia, nominatur ſcientia. Denique de illa ſapientia quæ in corde eſt dicitur, Dedit Deus ſapientiam in corde Beſeleel ad facienda omnia opera ſiue ex auro, ſiue ex argento, &c. Item de quodam dicitur, quia ſapiens corde eſt & fortis robore. Rurſus de illa quæ ad ſe non ad alia habetur ſcriptum eſt: Vtinam det mihi Deus dicere hæc de ſententia. Item, Os iuſti meditabitur ſapientiam, & lingua eius loquetur iudicium. Multi proinde quærunt ſcientiam, pauci conſcientiam. Et ſi fortè tanto labore & ſollicitudine quæreretur conſcientia, quanto ſine dubio vana & ſæcularis ſcientia & veriùs apprehenderetur & fructuoſiùs retineretur. Si enim non longè à ſe penetret, & ſe intra ſeipſo doctore cum gratia inueſtigans, quid mirum ſi inueniretur? Immò mirum ſi inuenire aliud in ſe quàm ſe poſſet, niſi fortè ad ſuam animam operante gratia inclinatam Dei imaginem occuparet. Et ſi hoc eſſet, quid eſſet? Quid enim eſt creatrix imago in imagine creata, niſi ſapientia in anima, niſi gloria in conſcientia, niſi ſanctificatio in arca? Tunc enim ſe intelligit anima, tunc illuſtratur conſcientia, tunc cordis impletur ſcientia, tunc in ſe Deum & in Deo mutua reuolutione recipit ſeipſam, imago creata.

Ad hanc animæ noſtræ & verbi Dei refuſionem, gratia vices operatur cujuſdam miniſterialis vtique Dei, vt velit Deus in nobis infundi. Puritas verò ſuſcipit præparare animam, ne verbi majeſtas recuſet gremium cordis. Gratia deducit Deum ad hoſpitium noſtrum, puritas ſatagit circa fidele obſequium. Gratia hoſpiti jam ſuſcepto pocula infundit, puritas venientem excipit. Iſtæ ſunt quæ lætificant animam juſti, iſtæ quæ conſcientiam gratam Deo exhibent Angelis & hominibus reuerendam, ſibiipſi pacatam & quietam. Hæ ſunt duæ oliuæ & duo candelabra lucentia ante Dominum. Duæ quidem ſunt oliuæ, vna qua compaſſione miſeriarum noſtrarum reflectitur ſublimis ille oculus majeſtatis, ad ſterquilinij noſtri lamentabilem ægrotationem, altera qua inteſtinorum corruptæ cicatrices reſperguntur, & oculus faciei noſtræ conturbatus ad medelam inungitur. Duo nihilominus candelabra, vnum quo beneplaciti diuini voluntas noſtris mentibus ſuggeritur, alterum quo remunerationis majeſtas ſpei noſtræ obtutibus jam offertur. Conſcientia quæ ſic duabus oliuis, & duobus candelabris clarificatur, bona eſt & craſſa & clara apud Deum & homines. Bona ſimplicitate, craſſa claritate, clara caſtitate.

Deſcriptio quædam conſcientiæ ſub imagine cuiuſdam mulieris.

DE cuius habitudine vt tibi exemplum faciam, non ſub errore idololatriæ, ſed ſub ſpecie euidentioris doctrinæ, tale quid in animo finge quod ad pietatem deuotionis mentem compungat, & de viſibili exemplo ad inuiſibilem contemplationem animam accendat. Pone itaque menſam varietate & plenitudine diuerſorum ferculorum refertam. Conſtitue Regem in diademate ſuo coronatum & omni triumphali ſublimitate inſignitum, in capite & principaliori loco reſidere, cui manus adſiſtentium & miniſtrantium tam ad cibum quàm ad potum ſeduliſſima ſit. Sint vaſa aurea & argentea in omnem vſum, ſint & pocula melle condita, ſint ad nutum obedientia palato & gutturi, quæcumque fuerint appoſita. Cithara & lyra & pſalterium, auditus conuiuantium, ſuis reficiant modulationibus. Veſtes ibi regiæ, inceſſus iuuenum & adoleſcentularum compoſiti, mores honeſti, & in tota familia ſumma æquitatis cenſura, ad vnguem componat omnia vſque ad minimum motum. Hinc inde tapetia ſiue pallia opere plumario ſeu polymito contexta. Lectulus floridus, laquearia cypreſſina. Quid plura? Diſpoſitiſſima ordinatione ordinata omnia, ita vt nihil deſit ad cultum aut ſuperſit ad tædium. Vacet tamen interim locus præ aliis ſpatioſus & ſpecioſus, reginæ & matrifamilias ſingulariter præparatus. Fortè occupatione à diuerſorio occupata, ſolemnia Regis, morâ ſui aduentus Regina illa differat. Omnium interim & vultus & ſingultus, ſedis illius repletionem exoptent. Tandem veniens mulier, cuius pulchritudinem Sol & Luna mirantur, & reſidens claudat ianuas, & impleantur nuptiæ diſcumbentium. Scrinia myſtica ad vltimum quæſita & reſerata nomen edicant in aula, & conſcientia appelletur hæc domina. Petente autem ſedem paratam à ſæculo conſcientia & reſidente, vox ſponſi auditur ſatisfaciens

tiſfaciens vniuerſæ curiæ de ſponſa: Vna eſt, inquit, columba mea, vna eſt matri ſuæ, electa genitrici ſuæ. Vna proculdubio eſt conſcientia propter fidei vnitatem & propoſiti immutabilitatem: columba eſt propter ſimplicitatis manſuetudinem: vna eſt matri ſuæ propter charitatis perfectionem, electa genitrici ſuæ propter charitatis decorem & pulchritudinem.

De forma Conſcientiæ.

CVius pulchritudinis tenorem in habitu ipſius typicè legens, rurſus tali deſcriptione mores eius ſubcingo, & per colorum varietates virtutum vniuerſa membra diſtinguo. Eſt itaque proceræ ſtaturæ propter perſeuerantiæ longanimitatem, habet oculos ſmaragdinos propter caſtitatis perpetuum virorem, naſum ſicut turris Libani quæ reſpicit contra Damaſcum, propter incurſantium tentationum prudentem diſcretionem, genas ſubrubentes propter fraternæ oppreſſionis compaſſionem, labia fauo & melle redundantia, propter myſtici eloquij ſuauitatem, manus tornatiles, propter obedientiæ perfectam operationem, pectus robuſtum, propter vigilantem inſtantiam aduerſus dæmonum infeſtationem, calciamenta pedum æs & ferrum, ad quaſſanda capita draconum, coronam auream circa lumbos, ad reſtringenda incentiua libidinum. Induitur veſtimentis quorum odor & fragrantia myrrham mortificationis, guttam humilitatis, & caſſiam bonæ opinionis ſpirant. Vt autem caput retorqueamus ad pennulas diuini timoris & extremi iudicij, videamus quàm ſecura in ſpecie & pulchritudine ſua talis conſcientia ad iudicium veniat, nec inopiam expaueſcens propter abundantem virtutum ſufficientiam, nec ſententiam propter matrimonii copulam, nec pudorem vel confuſionem propter veſtimentorum ornatum ſeu fragrantiam.

De ſecuritate Conſcientiæ.

IAm hyems præproperè fores præoccupans crudelis neceſſitatis, quando nec arari poterit per meritum, nec metiper præmium hactenus non comparatum, longo immò æterno tractu duratura, negabit mendicare ſuffragium cuiuſlibet interceſſionis. Clauſa enim erit miſericordiæ ianua quæ modò patet, & etiam dilatat ſe vſque ad iudicij extrema tempora, clauſa erit & effugij opportunitas & defendendi ſe omnis poſſibilitas. Sola conſcientia inopum miſeriam, ſi vnde manum impleat habuerit, conſolabitur, ſola refugium præſtare poterit, ſola à timore formidinis, & à facie maieſtatis obſtaculum præbebit. Cùm ergo cœlum & terram ignis vindictæ & iræ Dei conflagrabit, & ab iſto ſtatu prorſus in alium habitum & figuram exportabit, raptus homo in nubibus, ſi puram & integram ſecum detulerit conſcientiam, nec tonitruorum concuſſionibus expaueſcet, nec fulgurum vibrationibus obſtupeſcet: nec tubis angelicis in fugam corripietur, nec fulgure aſſiſtentis viuificæ crucis vel maieſtate reſidentis cornuti & oculati agni reuerberabitur. Leo rugiet, quis non timebit? Vtique qui cauernam conſcientiæ circumſeptam intrauerit. Leuiathan ſeu Sathan ſoluetur, quis euadere poterit?

Proculdubio qui turrim conſcientiæ ſufficienter armauerit. Væ væ vndique audietur, & quis de ſecuritate gloriabitur? nempe qui in pace de bello cogitauit, & qui fleuit cùm alii riderent. Sicut ebrius & vomens erit omnis qui calice babylonico ſeu aureo potauit mundi luxuriam vſque ad fæces mortis, & quis ſano capite & ventre vinum ſobrietatis & iocunditatis epotabit? Certè qui motibus impudicitiæ repreſſis animam & conſcientiam ſuam caſtificauit: Diſcedite à me omnes qui operamini iniquitatem, vociferatione valida conclamabitur: & quis aſcendet ad Deum, vt facies eius illuminetur? Nimirum qui non inquinauit veſtimenta ſua, vel qui ſaltem lauit ea in ſanguine agni, vera confeſſione & integra cordis contritione. Non erit panis & aqua, & quis viuet ſine pane & aqua? Sine dubio cuius eſt vita munda & pura conſcientia. Horrea namque plena habet bona conſcientia ſicut ſcriptum eſt: Nihil deeſt timentibus Deum. Vniuerſa namque inſtrumenta beatitudinis apud ſe retinet conſcientia quæ Deum timet.

Habet deambulatorium veritatis, habet pratum ſiue hortum voluptatis, habet puteum cordis profundi; habet vbi in idipſum dormiat & requieſcat, habet menſam altaris, habet templum caſtitatis, habet focum ſeu caminum charitatis, habet balneum confeſſionis, habet veſtimenta ſatisfactionis, habet ſtolam immortalitatis, habet calciamenta imitationis Dei, habet annulum æternitatis. Quid ampliùs dicam? habet lunulam, torquem, diſcriminalia, periſcelidas, mitras, monilia, & multa his ſimilia, quorum interpretationes ſunt morum bonorum optimæ informationes: quarum perfectio eſt plenitudo, vt ſicut rota volubilis in quadrigis à quatuor equis velociter & cum impetu quo fuerit aſpectus aurigæ præſidentis circunfertur: ſic Dominus iuſtitia præſidentiæ * & regente rotam animæ, in quatuor equis principalium virtutum, id eſt prudentia, iuſtitia, fortitudine, temperantia ad ſuam dirigat voluntatem. Certè conſcientia cuius fræna ab anteriori parte trahit prudentia; à dextra iuſtitia, à ſiniſtra, fortitudo; poſteriori, temperantia non diſcordi motu ſed conſono, ad cœlum tollitur clamans & dicens: Noſtra conuerſatio in cœlis eſt. Parum denique eſt bonæ conſcientiæ eſſe in cœlis niſi & ipſa cœlum fiat.

*ſ. præſidente.

Quomodo cœlum efficiatur conſcientia per verbum Domini ſpiritu oris eius.

Efficitur enim cœlum per inhabitantem ſpiritum eius qui fecit cœlum & terram, & habitat in cœlis: Verbo enim Domini cœli facti ſunt & ſpiritu oris eius omnis virtus eorum. Re vera hæc tria, ſcilicet Verbum, Dominus & Spiritus oris eius, creant, formant & ornant cœlum conſcientiæ: Dominus quidem creat; Verbum format, Spiritus ornat. Simul tamen Trinitas hæc operatur, quæ à nobis in nobis ſecundùm diuerſa merita noſtra ſingillatim diſtinguuntur. Quæcumque enim Pater facit *. Sed ecce ſignato Trinitatis myſterio ad conſcientiæ trinitatem vel trinam diſpoſitionem intentionem noſtram tractamus, Dominus timore ſuo conſcientiam creat; Verbum Domini inſtructione ſapientiæ confirmat, Spiritus

* deeſt aliquid.

oris eius donorum varietate exornat. Et nota hìc quaſi tres diſtinctione oculorum perſonas, id eſt ſeruum qui timet, magiſtrum qui docet, amicum qui diligit, & omnia amico communicat. Vtitur Dominus ſeruo, magiſter verbo, amicus honore & dono: Seruus præcedit Dominum, ſapientia emittit verbum, amicus præmittit donum. Sine ſeruo non eſt Dominus, ſine verbo non eſt magiſter, ſine dono non eſt amicus. Secundùm maieſtatem Domini auctoritas ſerui, ſecundùm ſapientiam magiſtri doctrina verbi; ſecundùm dilectionem amici, doni pretium. Si magnus Dominus, fidelis ſit ſeruus, ſi magiſter ſapiens, bona eloquia oris eius, ſi amicus diligens, pulchra bona & vtilia dona eius. Seruus domino omne lucrum ſuum adquirat,* nondum doctrinæ honorem magiſtro & vtilitatem comparet diſcipulo, datum donum viciſſitudinem referat amico.

Quod timor componat conſcientiam.

INchoatur autem conſcientia à timore, producitur & deducitur à ſubiectione, perficitur & conſummatur in amore. Niſi timeat conſcientia, facinus quodlibet attentat, vel perpetrat, niſi ſubiiciatur verbis veritatis, in elationis & mendacii ventum euaneſcit, niſi diligat quod diligendum eſt, calcaribus ſemper vrgetur, & circa propoſitum ſiſtitur. Fundamentum iacit timor, parietes conſtruit humilis ſubiectio, tectum ſuperædificat ſublimis dilectio. Vel certè machinam huius ædificii timor componit, ſubiectio linit, dilectio pingit: & compoſitio quidem pertinet ad materiam cogitationum dolandam, leuigandam, in modum ad formam iuſtitiæ redigendam. De ſylua enim motuum & phantaſmatum noſtrorum, idonea & habilia, ſtructuræ templi Salomonis ligna velut bona materia ſunt eligenda, quorum natura ſuſcipiat dolam diſciplinæ à ſcientia increpationum. Timor ad iſta omnia tanquam bonus accedit dolator, vt ſuſceptam à corde, quaſi à ſylua, cogitationum materiam diſponat eam, modò ſuperflua reſecans, modò diſtorta dirigens, modò inæqualia ad æquitatis ſtatum in menſuratione colligens, & inter ſe trabes, columnas, laquearia & reliquam ſtructuram coæquans & compaginans. Clauillis denique ſiue clauis diuini timoris Propheta compoſitionem ſtructuræ ſuæ configi optat cùm diceret: Confige timore tuo carnes meas, à iudicijs enim tuis timui. Hactenus de compoſitione quam timor facit & eſt quaſi creatio conſcientiæ, vt ſuperiùs dictum eſt.

De linitione conſcientiæ per obſeruationem mandatorum.

NVnc de linitura ſiue temperamento mandatorum Dei, de quo in Pſalmo dicitur: A mandatis tuis intellexi; cùm enim à timore ad mandata currimus, quaſi ſuppoſitæ compoſitioni linituram ſuperinducimus. Mandatorum quoque adimpletio, & duritiam timoris exaſperantis animam emollit, & valliculos imperfectionis complemento ſpei ad æqualitatem vnitatis & vnanimitatis conducit, & vincula meliora ſine mallei concuſſione ad ſeſe lapides colligens interponit. Vnde & in templo Salo-

monis vt ſcriptum eſt, malleus & ſecuris audita non ſunt. Confirmat denique quæ erant ruitura, immo quæ iuxta Apocalypſin erant moritura. Inſtabile namque eſt quodcumque ſine dilectione & mandatorum obſeruatione timor propoſuerit. Ideo Scriptura dicit; Deum time, & mandata eius obſerua. Ecce aliquis fortè timore malorum ſuorum concuſſus ad cor redit, culpam & pœnam reatuum ſuorum in menſa apponit, numerat lapides tormentorum, ac de his incipit pœnitentiæ & conuerſationis muros ædificare, vt ſaltem inter ſe & ciuitatem infernalem ponat ſartaginem ferream, vel murum æreum aut latericium.

De coctis enim lateribus, id eſt de correctis moribus, vel de lapidibus, id eſt de malis prioribus murum conſtruit, qui ad ſeipſum conuerſus veteres reatus in nouæ vitæ meliorationem corrigit. Sartaginem ferream inter ſe & ciuitatem interponit qui pœnitentiam certam, ſtabilem & duram contra carbones deſolatorios æternorum cruciatuum opponit. Sed quis ad hæc idoneus? Quis eſt cuius fortitudo, fortitudo lapidum, cuius caro ænea ſit? In labore & ærumna, in vigiliis multis, in fame & ſiti, in frigore & nuditate, in carcere clauſtrali, in colluctatione carnis & ſpiritus, quis non ſuccumbat, quis non deficiat, niſi Spiritus adiuuet infirmitatem noſtram, niſi virtus ſupponat manum ſuam? Idcirco ait Dominus. Dum es in via cum aduerſario tuo concorda, ne fortè tradat te iudici, & iudex tradat te tortori. In via laboris & peregrinationis verbum ſiue timor Domini aduerſatur concupiſcentiis noſtris. Cum quo facimus concordiam, ſi legem mandatorum implemus. Non eſt enim vnde timeas iudicem, ſi timeas legem. Secundùm namque legem iudex præuaricatores legum punit non obſeruatores. Nam legis obſeruatio iudicis eſt delinitio. Qui ſeruat itaque mandata minuit, immo linit timores, & confortat vires amandi & continendi. Et hoc de linitione verbi per temperamentum ſubiectionis. Sequitur de pictura dilectionis.

De pictura charitatis in Conſcientia.

VIui & veri colores charitatis, non volucrum, non quadrupedum, non ſanctificas immo fanaticas imagines imaginis Dei ſignaculo exprimunt, ſed conformitatem adoptionis filiorum & gratiæ reparatiuo genere pingendi per neruos & venas principalium virtutum in anima componunt. Pingit enim dilectio non ſtylo ferreo timoris, in vngue adamantino obſtinari cordis, ſed penniculo volitante ad ſupereminentem ſcientiæ charitatem CHRISTI. Quàm pulchras & quàm decoras nouit depingere formas dilectio. Caput ſphæricum & rotundum, ſed aurum in ſtatua ſua charitatis pingit, quia intentionem puram & perfectam facit. Columbinos aſpectus ſubiungit per innocentiam, manus tornatiles per eleemoſynam, naſum apertum & recuruum per diſcretionis temperantiam, vbera plena per abundantiam gratiæ, pedes rectos per inceſſum miſericordiæ, corpus totum plenum oculis, per circumſpectionem induſtriæ.

Pingit trinum & vnum Deum in capite, pingit IESVM paſſum in oculis, pingit librum Euangelij in auribus, pingit flagella in dorſo, pingit

lanceam in latere, pingit totum corpus extenſum, adeo vt oſſa dinumerarentur, pingit acetum in potu, fel in guſtu, pingit coronam ſpineam in capite, pingit velatum facie, pingit alapis cæſum, pingit mortuum, pingit Mariæ Magdalenæ in horto apparentem & confabulantem, pingit cum Apoſtolis conueſcentem, pingit ad cœlos aſcendentem, pingit ad dextram patris reſidentem & regnantem, pingit ad iudicium manifeſtè, cum poteſtate magna & maieſtate venientem, pingit ſiniſtris terribilem, dextris amabilem. Ecce ſculptura, ecce pictura charitatis. Sed vnde illi vel quales ſunt colores quibus immaterialis tam ſublimiter animæ depingitur imago? Animaduerte vnde ſunt colores & quanti ſint, & affectuoſiùs ſuſcipies conformatas imagines.

Verminium ſiue rubeum habet colorem in ſanguine, nigrum in paſſione ſeu in morte, viride in reſurrectione & in aſcenſione, terrenum in conuerſatione mortali, purpureum in vexatione aſſidui certaminis, ſiue cum hominibus, ſeu cum malignis ſpiritibus. Ecce colores. Sed vbi vaſcula, immo cornua vbi ſunt in quibus ſeruantur colores iſti? Quæ cornua iuſtitiæ colores continent, niſi cornua iuſti? & quæ ſunt cornua iuſti, niſi corda iuſta? Verùm cornu in quo meliùs reponuntur iſta, eſt illud modicum humilitatis cornu, de quo Daniel loquitur, quod factum eſt grande contra Meridiem, & contra Orientem & contra fortitudinem. Verè humilis conſcientia, quæ ſicut cornu de carne quidem procedit, ſed carnem fortitudine, duritia & longitudinis quadam prominentia excedit, grande efficitur contra Meridiem, quando vicerit calorem nociuum libidinis, contra Orientem, quando inanem gloriam, contra fortitudinem, quando omnem tentationem diabolicam. Virtus conſcientiæ tanta in facie Moyſi apparebat vt cornua diceretur, vt oculos reuerberaret inſipientium exuberans ſanctitas legiſlatoris. Eſt tamen ſubintelligendum, feruentis gratiæ velut muſti noui impetus ſanctorum pectoribus cohiberi carnis ponderibus, ſi lex cum gratia montem mentis conſcenderit & totas tabulas deſcriprione mandatorum impleuerit. Sicuti etenim inſtabilis littera vel pictura mandatur ad informationem mentium, vel delectationem oculorum, ſic in corde memoria bonorum cæleſtium retinetur, vel ad meritum gloriæ, vel ad munimentum ipſius conſcientiæ. Pœnitet autem meritum gloriæ, &c.

PETRI CELLENSIS
TRACTATVS,
DE DISCIPLINA CLAVSTRALI.

* Henricus I. Comes Campaniæ.

*Domino & amico ſuo * Henrico viro illuſtri, Frater Petrvs humilis Abbas ſancti Remigy Salutem, & omnem proſperitatem.*

Clauſtralis diſciplinæ effectus.

LIBERTAS *animi niſi ex proprio arbitrio & adiuncto limoſi corporis conſortio infatuata fuiſſet, nequaquam pœnali diſciplina quæ plicat, planat & ligat, indiguißet. Plicat erecta, planat aſpera & ligat laſciua. Plicat indomita, planat inæqualia, ligat diſſoluta. Plicat animum, corpus planat, vtrumque ligat. Plicat humiltate, planat æquitate, ligat religione. Plicat conuerſione, planat confeßione, ligat profeßione. Plicat palmitem in vite, planat tabulas cordis ad mandata vitæ, ligat pullum ſuum ad vineam, id eſt, animum ad gratiam. Plicat denique taurum de ſæculo ceruicoſum, planat camelum gibboſum, ligat bubalum ſiue onagrum. Vtroque autem, animo ſcilicet & corpore, in genore ſuo naturali bonitate priuato, cœpit vias explere pietas Creatoris, quibus reſarciret damna tantæ temeritatis. Et quia cauſa tanti morbi inuenta eſt priuilegium inſitæ libertatis, ſalubri artificio, regulari diſciplina colligauit pennas deprauatæ libertatis, & depreßit collum temerariæ præſumptionis. Quod itaque generali cenſura in vniuerſo genere humano Deus diſpoſuit, hoc in me factum benignißima pietate expertus ſum. Nam huc illucque poſtpoſitâ ordinis noſtri maturitate vagabundus diſcurrebam, & ſæcularia negotia, æque terrenas occupationes tanquam fures & latrones penè omnem religionis ſuppellectilem à me aſportare negligebam: ſed ecce manus Dei filias pharetræ ſuæ miſit in renibus meis, & gutta arctißima renes meos congelauit, & domi conſiſtere coëgit. Sentiens itaque diſciplinam de diſciplina cœpi cogitare, cogitata deſcribere. Quàm patienter verò paſſus ſum diſciplinam, tam libenter & diligenter, & ſi non eleganter ſcripſi de diſciplina. Scripſit ſanctus Auguſtinus vt Auguſtinus & vt Epiſcopus de diſciplina Chriſtiana: ſcripſi ego Abbas & Monachus de Clauſtrali diſciplina. Ille vt gigas literatißimus montes cernorum & mentes humilium humeris ſuis geſtat. Ego vt formica tenuißima grana non integra ſed inciſa traho ad tractatus noſtri deſpectum tuguriolum, & præparo futuræ fami & hyemi quantuluncunque viaticum.*

Quare auctor id operis confecerit.

Opuſculum itaque noſtrum de Clavstrali Disciplina *nec ſtylo nec titulo ſolemni irradiatum argumentoſæ Philoſophiæ non ingreditur palatia, ſed humili vultu formatur. Qua igitur fronte, Princeps Nobilißime, quinimò*

& ingenij ſubtilitate viuaciſſime, tibi ad legendum tranſmitto tractatum
ſquallidum & pannoſum? ſed verbis oris mei illaqueatus malo argui de indo-
cto, quàm de mendaci verbo. Legat itaque pius, & intelligens animus, at-
tendens non formam verborum, ſed virtutem ſenſuum: ſicut enim plus eſt ani-
mi quàm decor corporis, ſic in ſcriptura potiùs ſpiritus requirendus eſt qui vi-
uificat, quàm litera quæ inflat, magis fructus placet in arbore, quàm folia:
vtrumque tamen bonum eſt, ſi vtrumqne adeſt, ſed pulchra ſine fructu folia
potiùs ſunt oculorum lenocinia, quàm ſtomachi ſubſidia. Apoſtolus reprobat 1. Cor.
ſpeciem pietatis, vbi deeſt virtus charitatis. Dominus quoque veniens ad ar- 13.
borem fici quæ fructum non habebat, ſed tamen folia maledicit ei, & in æter-
num illam condemnat. Imploro Nobilitatem veſtram ne in lectione iſta atten-
datis quales ſumus, ſed quales eſſe debemus, nec lateat prudentiam veſtram
lucernam noſtri ordinis in Iſraël prorſus eſſe extinctam, ſed Iſaac oculos, quia
ſenuit caligaſſe. Conquerenti Heliæ aduerſus Achab & Ieſabel, ac dicenti:
Domine altaria tua ſuffoderunt, Prophetas tuos occiderunt, & relictus 3. Reg.
ſum ego ſolus: Et quærunt animam meam. *Reſponſum eſt ei:* Reliqui mihi 19.
ſeptem millia virorum qui non curuauerunt genua ſua ante Baal. *Sic certè,*
ſic Domine & amice Chariſſime, & ſi magna antiquorum Patrum virtus re-
gularis noſtris temporibus elanguit, non expirauit; etſi abiit, non obiit, etſi
refriguit, non periit, qui quaſi nihil ſunt apud homines plerumque tanquam
lucerna deſpecta pluris ſunt apud Dominum, quàm qui aliquid eſſe videntur. Non
Non excuſo malos, ſed prædico bonos. Præiudicium tollo, quia iudicium Dei boni
expecto. Noſtrum eſt honorare nomen Dei, non ſolùm in ſanctis, ſed in peruer- tantùm ſed ma-
ſis. Nam quæcunque perſona etiam viliſſima, ſi ſigillum veſtrum portauerit, li ſunt
auctoritate nominis veſtri ſuſcipienda eſt & honoranda, non quia digna ſit, hono-
ſed quia digni ſit. Sic plerumque dignus facit indignum dignum, indignum randi.
vtique propriè, dignum impropriè, indignum ex ſe dignum ex officii perfun-
ctione. Nolo vt mihi in aliquo parcatis vbi exceſſi: rogo etiam vt non legatis Humi-
cum faſtidio, ſed ſtatim vt cœperit onerare mentem, de manu veſtra proiicite, litas au-
& ſi placuerit aliàs reſumite, aut ſi diſplicuerit, recluſum perpetuis tenebris ctoris.
condemnate. Pauperes & glorioſi homines paupertatem veraciter ſuſtinentes,
& inutiliter gloriam affectantes, ad contegendam paupertatem, & gloriam
comparandam, ſolent oras clamydis ſuæ aut pretioſis, aut ſpecioſis pelliculis
ſuperueſtire, non ad vtilitatem, ſed ad curioſitatem intuentium reſpondentes.
Sic ego ipſe, quia huic noſtro operi præ inopia noſtra deerat pretium ſenten-
tiarum & decus verborum: titulum nominis veſtri anteponens, ingreſſum
eius decentiſſimè adornaui, vt lector ſperans non niſi optima vobis offerri,
currat ad perlegendum, non ex ſapore conditi poculi, ſed in ſplendore tituli
tanti Principis.

PRÆFATIO.

AVt periti eſt aut experti iudicare de re cognita; Imperiti verò & inexperti tractare de re incognita, potiùs eſt præſumere quàm diffinire. Me peritum in Clauſtrali Diſciplina aut expertum ſi fateor mentior. Non nego me vidiſſe regulares & religioſos homines quorum conſortio

eiſi aliquando interfui, virtutem non retinui. Quomodo ergo poſcis à me audire de diſciplina clauſtrali, cùm iam ferè à triginta annis vix ſummo labello illam deguſtauerim? Tamen quia caritas omnia credit, & te ſcio ex deuotione non ex tentatione id quærere, poſtpoſita negandi difficultate, audeo ſcribere quæ nequeo tenere, nec multum erubeſco, ſi me talem in hoc Opuſculo recognoueris, qualem ab infantia tua didiciſti, niſi fortè quia ætas noſtra iam aduesperaſcens parum habet de meridie, plus de veſpera.

Auctor à triginta annis vitam religioſam profeſſus.

Prolixum me fecit in hoc Tractatu de Diſciplina Clauſtrali & tua totiens repetita poſtulatio, & ſciatica gutta quæ renes meos diutiſſimè ſub aſpera diſciplina detinuit. In hoc opuſculo tanquam confectione de conſuetis & notis in hortis noſtris naſcentibus herbis, non de pretioſis & remotarum regionum ſpeciebus comparato: plus de melle gregis, quàm de ſcammonia Hieronymi appoſui, timens ne inuentum proiiceretur, ſi ſcammonia morderet, & operis vtilitas tam pro artificio, quàm pro artifice ſorderet In huius autem laboris recompenſatione mercedem hanc peto à te, vt diligenter legas, & quicquid ei diſplicuerit, confidenter detrahas, & corrigenda corrigas.

1. Cor. 13. Iſchiadeaffectus cùm id operis eſt aggreſſus.

Reddo cum vſuris debitum non à me tibi promiſſum, ſed à te frequenter poſtulatum; ſufficit mihi ratio debendi vbi præceſſit in amico voluntas poſtulandi: vſuras ſuperaddo, quia in ſoluendo interceſſit longa dilatio. Age gratias Deo qui dedit opportunitatem, ſine qua nondum me à debito illo abſoluiſſem. Quam? dolorem in renibus, qui me ſub diſciplina aſpera diu religauit, & vagandi huc illucque facultatem negauit. Congratulor itaque & ego infirmitati meæ & dico: Patiamur mala, vt faciamus bona: imò patiamur mala, ne faciamus mala. Hoc ad noſtram clauſtralem pertinet diſciplinam: pati & non facere mala, ſed potiùs pro malis reddere bona. Hanc docuit ille qui adinuenit omnem viam diſciplinæ, & docuit eam Iacob puero ſuo, & Iſraël dilecto ſibi. Paſſus eſt autem mala à malis & pro malis, ſed retribuit bona pro malis, & fecit bonos de malis. Non mireris amice chariſſime, ſi ſtylum claudicantem deprehenderis, quia cum toto corpore ſuo ſimul & manus claudicat. Manus enim vacillans rectas lineas non ſeruat; & quid mirum, ſi claudus claudum generat? Plus mirandum ſi curuus generet rectum. Tu tamen quia rectè ſentis, & rectè incedis, excuſa Iſboſeth debilem pedibus apud Dauid, & omnem ſermonem claudicantem aut corrige, aut ſuccide, *Melius enim eſt cum vno pede intrare in vitam, quam duos pedes habentem mitti in gehennam.* Eſt autem gehenna legentium inuidia: meritò autem ſuccumbit inuidia, vbi ſuccincta veritate, expedita conſtructione, armata ratione, labia mordentium euadit materia, vel vbi adeò extincta eſt hebetudine, deſpecta habitudine, macra verborum craſſitudine, exanguis ſenſuum exilitate, quod dens inuidiæ non habeat vbi mordeat. Non reputo aſpectu publico digna mea Opuſcula, ſed ſecretum meum mihi, ſecretum meum mihi, ſimplex deuotio, non phalerata eloquentia legat ſcripta mea, non ad plauſum, ſed ad planctum, Plangit enim columba mea in foraminibus ſuis;

Math. 18.

coruus

corvus crocitat in cadaveribus & morticinis; clamat corvus cras, cras, vel appellans ſibi quod craſſum eſt: Sicut in paſſione Domini leguntur quidam dixiſſe: *Ecce Heliam vocat iſte*, cùm Dominus diceret; *Eli, Eli:* vel promittens ſibi longos dies & annos, vel fruſtratoriam pœnitentiam ſpondens cras, cras, id eſt nunquam; ſicut dicitur, hodie cum pretio, cras ſine pretio. Ego quoque pretium precum & orationum pro opere iſto hodie & cras poſtulo.

PRÆFATIO ALTERA.

AMicus diſciplinæ, RICARDE Cariſſime, tanquam expertus ſim illam, non ſemel inquietas ſenem elementarium, ut inde aliquo ſcripto, tibi quod ſentio decerpam: & ſi non propter amicitiam, tamen propter improbitatem Euangelici amici non poſſum non ſurgere de lectulo, in quo clauſo oſtio cum pueris cæterorum ſenſuum decumbebam, & dare non quantum requirit affectus tuus, ſed quantum capit pugillus meus. Timeo ne occurrat avidus, & non inveniens fructum, ſed tantùm folia in arbore fici, maledicat ſpei falſæ, ſive promiſſioni. Rurſum nauſeans, qui ſingula curioſè carpit, & odioſè contemnit, ſi acceſſerit, potiùs ſpero vomitum quàm guſtum. Sed quia *caritas omnia credit*, & nemo cogitur munus habere meum, tibi ſoli, qui pro multo amore medullæ etiam cortices noſtros inſipidos rodis, quod ex voluntate Dei occurrerit excipiam, & Matri Rebeccæ, ut inde eſcas præparet, tradam. 1. Cor. 13.

CAPVT I.

De auctoribus Diſciplinarum.

IGitur Auctores hujus diſciplinæ in ſcriniis authenticæ ſcripturæ revolvens, præcipuos & ſummos invenio Moyſen in eremo, Ieſum in mundo, Paulum in delegato ſibi docendæ Gentis officio. Duo quoque rivuli ex his emanantes, Monachos & Canonicos Regulares incluſerunt in clauſtro tanquam cervos & capreas in clauſo, ut ita dicam, parco, Benedictus & Auguſtinus. In Exodo, in Levitico, in Numeris, in Deuteronomio, populi Domini peculiaris clauſtralem diſciplinam lege, & nudo intellectu mores informantia mandata retine. Cerimonialia verò tanquam veſtita veſtibus Eſau valde bonis diſcinde, & intrinſecus latentem ſpiritualem nucleum comede. Certè diſciplina illa ſeveriſſima fuit; etſi noſtra illi comparetur, tolerabilior invenitur. Adeò enim illa importabilis fuit, ut non ſolùm quilibet infirmus & plebeius legis mandata implere non poſſet, ſed nec etiam quilibet juſtus & ſanctus. Vnde Petrus: *Quid nobis jugum imponere tentatis, quod neque nos, neque Patres noſtri portare potuerunt*? Noſtra verò diſciplina ſatis tolerabilis eſt, ut in Epiſtola Ioannis dicitur: *Caritas hæc eſt, ut mandata eius cuſtodiamus, & mandata eius gravia non ſunt.* Quid eſt autem noſtra diſciplina, niſi vivere ſecundùm mandata Dei? Ieſus verò Magiſter magnus & bonus, cujus cathedra eſt in cœlo, & Schola in mundo, in Act. 15. 10. 1. Ioan. 5. 3.

Euangelio quaſi in antidotario, quæ fecit & docuit, deſcripſit; & duodecim Apoſtolos clauſtrales ſuos cum ſeptuaginta duobus Diſcipulis clauſtralem diſciplinam docuit. Nec de clauſtro illo Euangelico exiuit, niſi is qui filius

Ioan. 6. 61. perditionis erat; vel illi qui dixerunt: *Durus eſt hic ſermo: & abierunt retro: & iam non cum illo ambulabant.*

CAPVT II.

De Apoſtolica Diſciplina.

NOta diſciplinam Apoſtolicam vbique & in omnibus reuerendam, præcipuè vti Petrus innuit Iohanni, qui in cœna ſuper pectus Domini recumbebat, ut interrogaret quis eſſet eum traditurus. Tanta enim erat ad Magiſtrum reuerentia, tanta obedientia, tanta ſubiectio, tanta ad inuicem fraterna dilectio, ut ne ſpiraculum ſuſurri per eos tranſiret, niſi fortè quando facta eſt contentio inter eos, quis eorum videretur maior, vel cùm indignati ſunt de duobus, qui quærebant ſedere ad dextram & ad ſiniſtram. Quicquid tamen humana fragilitas in vaſis fictilibus, necdum igne Sancti-Spiritus ſufficienter decoctis, committebat, manus figuli ſtatim reſarciendo ſolidabat. Modò ſiquidem arguebat, eis dicens: *Modicæ fidei, quid turbati eſtis?* Modò conſolabatur; *Confidite*, inquiens, *Ego vici mundum.* Et, *Ecce ego vobiſcum ſum vſque ad conſummationem ſæculi.* Modò in parabolis, modò ſine parobolis loquebatur; Modò ſubtrahebat ſe pernoctans in oratione; Modò celabat ſe ambulans ſuper mare, & putabant phantaſma eſſe; modò ad congregationem ſuam reuertebatur, & cum omni familiaritate conuerſabatur. Modò præ nimia fame ſpicas poſt ipſum confringebant, & manducabant: Modò duodecim cophinos fragmentorum ex his quæ ſuperauerant de quinque panibus colligebant. Nihil proprietatis habebant, qui dicebant: *Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te.* Ab eo nunquam ſeparari volebant, cùm diceret: *Vado in Iudæam: Et Thomas ait ad diſcipulos, eamus & nos, & moriamur cum illo.*

(Math. 8. 26. Ioan. 16. 33. Math. 27. 20. Math. 19. 27. Ioan. 11. 14.)

Quid dicam de Monachis iſtis, videlicet Apoſtolis? Angelicis ſpiritibus illos confero, niſi nondum expoliata mortalitate illi miniſtrabant *qui modico minoratus eſt ab Angelis.* Sed cùm gloria & honore coronatus à Patre ſuper omnem principatum & poteſtatem ſederit in ſede maieſtatis ſuæ, in ſede magnitudinis, ſedebunt & hi ſuper ſedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Iſraël, fortè & Angelos; de quibus Apoſtolus: *Nonne & Angelos iudicabimus?* Spes iſta in ſinu Clauſtralium eſt repoſita, quia res pro conſimili diſciplina eſt repromiſſa, non ab illo, ſed ab eodem IESV CHRISTO. Succeſſit Petrus in Apoſtolatum circumciſionis; & Paulus inter gentes: ſicut idem Paulus ait: *Qui operatus eſt Petro in Apoſtolatum circumciſionis, operatus eſt & mihi inter gentes.* Docet Apoſtolus in Regula, id eſt, in Epiſtola ſua: *Qui utuntur hoc modo, tanquam non vtantur.* Et, *Nihil habentes, & omnia poſſidentes.* Et, *Obedite præpoſitis veſtris, & ſubiacete eis.* Et, *Alter alterius onera portate.* Et, *Nemo quærat quod ſibi vtile eſt, ſed quod*

(Heb. 2. 9. Matth. 19. 1. Cor. 6. 3. Galat. 2. 8. 1. Cor. 31. 2. Cor. 10.)

alii. Et, *Honore invicem prævenientes.* Et, *Turpis ſermo de ore veſtro non* Hebr.
procedat, & turpido, & ſtultiloquium nec nominetur in vobis. Hujuſmodi 13.17. Galat.
floribus totus vernat codex Apoſtolicus, vaſtum & amplum regit clau- 6.2.
ſtrum, ab Hieruſalem ſcilicet ad Illyricum habens virgam in manu, ſicut 1. Cor.
quibuſdam ſcribit: *Quid vultis? in virga veniam ad vos, an in ſpiritu man-* 10.24.
ſuetudinis? Tradit & quoſdam Sathanæ, vt diſcant non blaſphemare. Hic Rom.
gaudet cum gaudentibus in Hoſpitio; hic flet cum flentibus in Oratorio; 12.10. Epheſ.
hic infirmatur cum infirmantibus in Infirmaria; hic vritur cum ſcandaliſa- 3.4.
tis in Capitulo; hic in Cella Nouitiorum loquitur ad ſuos Nouitios: *Filioli* 1. Cor.
mei quos per Euangelium genui, & quos interim parturio donec formetur 21.
Chriſtus in vobis; Hic in Refectorio *Caſtigat corpus ſuum, ne aliis predi-* Galat.
cans ipſe reprobus efficiatur; Hic denique ſemper & vbique, *In vigiliis in-* 4.19. 1. Cor.
uenitur, & ieiuniis, in fame & ſiti, in frigore & nuditate; in plagis ſupra 9.27.
modum, in mortibus frequenter. Hic hoſpitariis dicit, *Hoſpitales invicem ſine* 2. Cor.
murmuratione. His qui ſunt in Oratorio: *Pſallam ſpiritu cum fratribus, pſal-* 6.6. &
lam & mente; orabo & ſpiritu, orabo & mente; Infirmariis: *Alter alterius one-* 11.27.6. 5.23.
ra portate. Infirmum ſuſcipite in fide; Sedenti verò in Capitulo: *Argue, ob-* 1. Pet.
ſecra, increpa; His qui in Refectorio: *Nolite inebriari vino, in quo eſt luxuria.* 4.9.
Eleemoſinariis autem: *Qui parcè ſeminat, parcè & metet; & qui ſeminat in* 1. Cor.
benedictionibus & metet vitam æternam. Denique omnibus Clauſtralibus 14.15. Rom.
clamat: *Vigilate, ſtate in fide, viriliter agite, & confortamini.* Et in hunc 14.1.
modum quicquid regulare, quidquid honeſtatis & fidei informabile, quid- 2.Tim.
quid de veſtigiis IESV eſt imitabile, non eſt alienum à Paulo: Vnâ tamen 4.2.
clauſulâ concludit vniuerſam clauſtralem diſciplinam: *Omnia*, inquit, *ve-* Epheſ.
ſtra in caritate fiant. 5.18.

Iam inflectamus ſtylum ad noſtros ſpeciales eruditores, Beatum Bene- 2. Cor. 9.6.
dictum, & ſanctum Auguſtinum: Alter Abbas & Monachus; Alter Epi- 1. Cor.
ſcopus & Canonicus; Vterque ſanctus, vterque Dominici gregis Doctor, 16.13.
& ductor egregius. Conuenit in quibuſdam noſtra & veſtra clauſtralis di- Ibid.
ſciplina; differt in quibuſdam. Sunt enim quædam quaſi ſubſtantialia in Ss Aug & Be-
Religione, quædam accidentalia. Subſtantiale eſt Religioni ſine quo Re- nedict.
ligio non eſt Religio: Accidentale quod adeſt & abeſt pro loco, pro tem- diſci-
pore, pro cauſa, pro perſona, pro cæteris circumſtantijs præter Religionis plinæ
corruptionem: Hæc in arbitrio Procuratoris eatenus reliquuntur, vt ſalua clauſt.
pace & vnitate vel intendantur, vel remittantur. Non tamen nimis inten- erudi- tores.
dantur ne rumpatur fragilitas; neque nimis remittantur, ne lædatur regu- Iacob.
la. Sunt autem ſubſtantiua Religionis, ſilentium, de quo dicitur: *Sit omnis* 1.19.
homo velox ad audiendum, tardus verò ad loquendum, & tardus ad iram; 1. Tim.
Item lectio, de qua dicitur: *Dum venio attende lectioni*: Item peccati Con- 4.13. Pſal.
feſſio, de qua dicitur: *Confitemini Domino quoniam bonus*: & omnia in con- 117.1.
feſſione lauantur, vnde: *Dixi confitebor, & tu remiſiſti impietatem peccati* Pſal.31.
mei; Item oratio, de qua dicitur: *Si quid petieritis Patrem in nomine meo,* 1.
dabit vobis: Item meditatio mortis, de qua dicitur: *Fili memorare noviſſi-* Ioan. 16.23.
ma tua, & in æternum non peccabis. Sed de his infra largiùs tractabimus. Eccl.7. 40.

CAPVT III.

Comparatio inter Iudaïcam & noſtram clauſtralem diſciplinam.

SIcut mandata legalia in duabus tabulis conſcripta Iudaïcam diſciplinam continent: Sic omnis regularis tam Monachus, quàm Canonicus, *Inter medios cleros*, regularis videlicet inſtitutionis, & traditæ à ſenioribus bonæ conſuetudinis, viuere debet. In altero admittitur diſpenſatio: In altero ligatur. Non enim Iudex iudicat legem, ſed ſecundùm legem. Conſuetudo autem & vſus, ſicut voluntate vtentium introducuntur, ſic contraria voluntate mutantur. In his ſi quid neceſſitate mutandum, corrigendum, ſupplendumque fuerit, non vſquequaque interdicitur diſpenſationis alteratio. His ergo quaſi fortiſſimis ligamentis vita clauſtralis ita conſtringitur, vt nec manus,nec pedes extra licita moueantur.

Pſal. 67. 14.

Profeſſio itaque ſecundùm regulam & loci conſuetudinem coërcens in compedibus ſuis vinctum, IESV CHRISTI iugum ſuaue & onus leue humeris imponens renuntiantis ſæculo, ante præſæpe, & ad cunabula Emanuëlis ligans aſinam & pullum, in quibus ſedens IESVS horam ſequitur glorificationis. Præcedunt tamen ſicut in capite ſic & in membris paſſiones, poſteriores glorias. Ducitur IESVS, quia ligatus ante Præſidem ſtetit: & quia non eſt diſcipulus ſuper Magiſtrum, voluntarius & libens appetat verus Religioſus, diſciplina regulari tanquam faſciolis ab appetitu carnis religari. Vincula autem Religionis, ſtatuta ſunt regularia: verbi gratia, ſilentium, ieiunium, recluſio clauſtralis, inceſſus in nullo notabilis, compaſſio & dilectio fraterna, paterna reuerentia, lectio & oratio aſſidua, recordatio præteritorum malorum; timor mortis, ignis purgatorij, ignis æterni. Vix tam vaga, tam petulans poterit eſſe cogitatio, quæ non coërceatur tam forti & multiplici funiculo. Verbum otioſum, verbum ſuperfluum, verbum inordinatum ſepelit ſilentium. Titillationes & incentiua ſuccenſa in ſpinis malorum deſideriorum, ſoporat continuum ieiunium. Diſcurſus vagos & vanos per plateas & vicos ciuitatis ſanguinum, retardat recluſio clauſtralis: motus ſtimulantes in malam ſuſpectionem, aſpectus intuentium elidit inceſſus tam modeſtus quàm maturus. Inhumanitatem recludit compaſſio; diſcordiam dilectio: paterna reuerentia contumaciam; lectio ignorantiam; oratio immunditiam & malitiam; meditatio torporem & ſomnolentiam; recordatio præteritorum affert malorum cautelam de futuris, dolorem de præteritis, & de futuris ſollicitudinem; muſcas morientes & vermes qui non moriuntur, comedentes miſeram animam, timor mortis tanquam myrrha occidit; ignis purgatorius reuocat à venialibus; ignis æternus à criminalibus: Nulla obſervationum iſtarum ſterilis in Iſraël, qui cum Angelo colluctans non Iacob ſed Iſraël appellatur. *Omnis* tamen *gloria filiæ Regis*, non in his quæ in facie ſunt, ſed *ab intus*, *in fimbrijs aureis*, quæ intra velum Sanctum Sanctorum verſis vultibus cum Cherubim in propitiatorium tantùm reſpiciunt. Cardinales virtutes fimbriæ

Quæ Religioſæ diſciplinæ exercitia.

aureæ ſunt, quia *Domini ſunt cardines orbis terræ.* Sunt etiam columnæ argenteæ ſuper baſes aureas, ſalubres virtutes de corde puro & conſcientia bona, & fide non ficta. De quibus dicitur: *Ego confirmaui columnas eius.* Hæ portant templum Salomonis, cùm vera religio fundata in mente bona, regularibus diſciplinis Euangelium Dei non erubeſcit, ſed Euangelica mandata tanquam ſuperpoſitam fabricam humeris voluntariæ obſeruationis conſeruat. Sicut MARIA *conſeruabat omnia verba hæc.* Ad clauſtralem Luc. 2.
itaque diſciplinam ſtylum teneamus, & velut in vno corpore ſpecioſæ 2.19.
puellæ formam non de genere Amalech, ſed de ſemine Abrahæ definiamus.

CAPVT IV.

De diſciplinæ clauſtralis obſeruantiis.

CLauſtralis diſciplina ſpectaculum eſt Deo, & Angelis, & hominibus: Deo in medulla intentionis; Angelis in gemitibus & ſuſpiriis; hominibus in factis & dictis: *Homo videt in facie, Deus in corde*; Angelus medios fines cogitationis & operis. Ad Deum reſpicit *caritas de corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta*; Ad Angelos ſimplicitas ſancta cum bona ſpecie, de qua dicitur: *Specie tua, & pulchritudine tua, intende proſperè, procede, & regna.* (Grata eſt enim, vt ait Auguſtinus, ſanctis Angelis ſacrata & pia ſignificatio. Vnde & Dominus in Exodo percutiens Ægyptios per- Exod.
cuſſorem non ſinit ingredi domos, in quarum ſuperliminario, & vtroque 12. 22.
poſte viderit ſanguinem agni) Ad homines dilectio ſine ſimulatione, con- 23.
uerſatio ſine querela. Circumamicta ita diſciplina clauſtralis huiuſmodi ornamentis ſpiritualibus nequaquam ceruicem erigit, & ambulat extento collo; ſed cum Rebecca operit ante conſpectum Dei vultum ſuum pallio pudoris & humilitatis.

Cùm ambulauerit dicit: *Per ſingulos gradus meos pronuntiabo Domi-* Iob. 31.
num. Item: *Circuiui, & immolaui in tabernaculo eius hoſtiam iubilationis.* 37.
Non enim ſicut impij in circuitu vanitatis & curioſitatis ambulat, ſed cum Angelis aſcendit ſcalam Iacob exceſſu mentis; & deſcendit contemplatione ſuæ fragilitatis. Cùm ſederit, cogitat de ſede maieſtatis, de ſede æternitatis quid dictura ſit, vel actura à facie fortitudinis Dei, in die iræ & reuelationis iuſti iudicij Dei. Si ſteterit, dicat, *Viuit Dominus in cuius conſpectu* 4 Reg.
ſto. Et, *Mane aſtabo tibi.* Et, *Stantes erant pedes noſtri in atriis tuis Ieru-* 3.
ſalem. Et, *Locus in quo ſtas terra ſancta eſt.* Si caput leuauerit, dicat: *Ad te leuaui oculos meos in montes qui habitas in cælis.* Et, *Leuaui oculos meos in montes, vnde veniet auxilium mihi.* Et, *Sicut oculi ſeruorum in manibus dominorum ſuorum: & ſicut oculi ancillæ in manibus dominæ ſuæ.* Si os & labia aperiat, dicat: *Os meum loquetur ſapientiam.* Et, *Pone Domine cuſtodiam ori meo, & oſtium circumſtantiæ labiis meis.* Et, *Prohibe linguam tuam à malo, & labia tua ne loquantur dolum.* Et, *Omnis ſermo malus de ore veſtro non procedat.* Si aures præbuerit loquenti, non audiat ſanguinem, *Non*

accipiat opprobrium aduerſus proximos ſuos. Si comedat, antequam comedat, cum Iob ſuſpiret de neceſſitate pro pomo inflicta; & quia vocem exactoris ſtomachus importunè exaudit, mixturam faciens confuſibilem & fallacem neceſſitatis & delectationis. Rarus namque eſt, qui ſemper interponat maceriam diſcretionis inter appetitum neceſſarium & ſuperfluum.
Epheſ. 5.18. Si biberit vinum, non venenum ſumat. Vnde Apoſtolus: *Nolite inebriari vino, in quo eſt luxuria:* Et, *Modico vino vtere propter ſtomachum tuum,*
1. Tim. 65.23. *& frequentes infirmitates.* Si dormierit, dicat: *Ego dormio, & cor meum vigilat.* Et, *In pace in idipſum dormiam & requieſcam*; Et, *Caro mea requieſcet in ſpe.* Surgens itaque ad vigilias, ſi orauerit, oret ſpiritu & mente. Intret in cubiculum & clauſo oſtio oret patrem ſuum plus corde, quàm voce; plus fide, quàm modulatione. Si ad Confeſſionem venerit, Lagenam aquæ baiulans ſub balteo contritionis, paxillum portet redargutionis, quo operiat terram cordis, & deponat onera mentis. Delens reliquias Amalech, & in ſeipſo interficiat omnes operantes iniquitatem: fundat ſanguinem hoſtiæ confeſſionis iuxta baſim altaris; quatenus puro ſanguine de latere Chriſti ſua expurget menſtrua; & ſub terebintho crucis abſcondat idola peccatorum ſuorum. Non ſe palpet, non declinet ad dextram bona ſua laudando, neque ad ſiniſtram vera tacendo, aut quod non eſt, malum fingendo. Si fratris culpam accuſauerit, caueat ne ferrum cadat de manubrio, plus iuſto ſæuiens, ne mentum Amaſæ Ioab tenens blandimento in inguine feriat ſeducendo.

Si de manifeſto arguit, manſuetudinis verba agni manſueti teneat; *Iuda,* inquit Dominus, *oſculo filium hominis tradis?* Si de occulto, vtatur correptione priuata, non proditione publica. Si potentem aut Prælatum, Nathan ad David, & duos filios Noë videat. Ille cautè ex obliquo circundans Leonem in agnum, vtique Regem potentiſſimum plus arte quàm ſeueritate ſuis iniecit vinculis. Hi verenda Patris licet nuda, videre noluerunt. Si aduerſo dorſo texerit: Si legerit, ſimplicitatem amicam legi diuinæ affectat, & botros in vinea comedens extrà non efferat, aliter interpretando, & ſenſus peruerſos adijciendo. Non deſudet ad quæſtiones quæ non ſunt ad ædificationem, ſed ad contentionem, & audientium ſubuerſionem. Legat, vt intelligat; intelligat, vt mandata Dei faciat: compunctionem ibi quærat, non ſuperfluam occupationem: Mandet medullam legis medullis cordis, quibus impinguatus holocauſta medullata offerat cum incenſo arietum, id eſt ſincera veritate, & vera charitate Apoſtolorum & Prophetarum. Et, quia Calix in manu Domini, ſcriptura ſancta; Et, Inclinat ex hoc in hoc. Aliquando legenda ſunt mandata diuina, aliquando Sanctorum exempla; quia viuus eſt ſermo Dei in paſſionibus Martyrum, & in ſanctis conuerſationibus Confeſſorum. Quod enim quaſi mortuum iacet in pelli morticina deformatum in littera, vità viuit, cùm agitur quod legitur. Si ad publicum aliqua neceſſitate venerit, redeat cum feſtinatione tanquam de carcere, tanquam de laqueo, tanquam de camino, tanquam de inferno inferiori. Vidit Dauid iniquitatem in ciuitate. Vidit Dina mulieres regionis, & periit inde Hemor filius Sichem cum patre & populo ſuo. Sic ven-

f. * Sed aduerſo dorſo texerunt.

ter diſciplinæ clauſtralis eburneus de caſtitate, diſtinctus eſt ſapphiris hac pulcherrima varietate. Æſtimo clauſtralem diſciplinam ad hoc conſtitutam, vt ſicut in Eſter legitur, de vniuerſis regnis eligerentur puellæ ad opus Regis, quæ ſub cuſtodia traderentur, ſummo ſtudio imbuerentur, & vngerentur oleo myrtino, & aliis pretioſſimis vnguentis; denique longa, & exactiſſima diligentia probatis, & vultu ornatiſſimo ornatis, quæ Regi placebat, cum Rege pernoctabat, ad nutum eius intrabat, & exibat. Sic Rex magnus, Rex Regum, Rex ſæculorum, de cunctis gentibus, tribubus, linguis, populis, & ex omni natione quæ ſub cœlo eſt, à ſolis ortu & occaſu, ab aquilone & mari, prædeſtinatos ſuos vocat, & ad clauſtralem diſciplinam congregat, & mores incompoſitos lima regulari complanat, vitiorum fœtorem vnguento piæ converſationis exterminat, regiis amplexibus dignas mentes, & corpora præparat, & die conſtituta ab æterno, ad thorum & thalamum gloriæ, & beatæ vitæ vocat. Eſter c. 2. 2.

CAPVT V.

Quòd per diſciplinam clauſtralem, prima reparetur tranſgreſſio.

NAtura humana, ſiue libertas arbitrij, in præuaricatione originali viribus, bonitate naturali, ſummopere debilitata, ex quo de ventre matris homo egreditur, indiget diſciplina pedetentim tanquam remedialibus ſuffragiis reparari. Primi ſiquidem & noui mandati ſolidiſſimas confringens valuas principio dati liberi arbitrij nobilitatem compediuit, & robur corporalis ſanitatis infirmauit. Occaſio autem tanti mali fuit, quòd cœleſtem diſciplinam non ſeruauit; nec erat diſciplina illa ad tenendum difficilior, quàm ad mandandum. Voluptas appetitum non trahebat, neceſſitas non vrgebat, fames non mordebat, ſapor ligni vetiti conceſſis pomis non præiudicabat dulcedine, licet ſcriptum ſit; *Quia vidit mulier lignum pulchrum ad videndum & ad guſtandum ſuaue.* Nequaquam certè excludit hoc pulchrum, & hoc ſuaue, pulcritudinem & ſuauitatem omnium lignorum paradiſi: ſed ſuggeſtione ſerpentis mens muliebris perforata demonſtratur. Pulſata namque ſiue abſorpta à tentatione anima, rem concupitam æſtimatione non appendit, ſed delectatione. Facillima igitur diſciplina, & nullo onere preſſa, Dei manu plaſmata tota in circuitu natura humana potuit in ſua ſuauitate ſeruari; quæ malè ſauciata nullis ad plenum remediis vſque ad ſanguinem agni valuit liberari. Gen. 3. 6.

Quot prætentauit medicinarum adhibere magnus Medicus remedia humanis vulneribus? teſtis eſt Abraham in circumſione; teſtis Moyſes in hoſtiarum immolatione, & aliarum ſpecierum oblatione; teſtes omnes Prophetæ in increpatione, & aſſidua prædicatione: induruerat nimia veteratione, & inſufficienti curatione morbus; nec curatio fraterna liberabat ægrotantem, qui expectabat Dominum ſaluatorem, quatenus Dominus liberaret ſeruum, & ſaluator ægrum. Præmiſit ſaluator iſte diſciplinam tanquam virgam Moyſi, ſed ſibi retinuit virgam virtutis ſuæ in cruce, in

qua fuſo ſanguine tela ignea nequiſſimi diaboli extinxit, & ab omni febre infirmum ſuum ſanauit.

CAPVT VI.

Quòd clauſtrum ſit Vicarium crucis.

VIcarium itaque ſuæ Crucis clauſtrum conſtituit, vt ſicut diſciplina pacis noſtræ in corpore ſuo ſuper lignum crucis fuit, ſic nos extra ſecularia caſtra exeuntes ad clauſtrum improperium eius portemus, & tanquam filii iuxta ſapientiſſimi Salomonis conſilium, diſciplinam eius apprehendamus: *Fili*, inquit Salomon, *apprehende diſciplinam Patris, & ne dimittas*
Pſal. 2. *legem matris tuæ.* Et Pſalmiſta: *Apprehendite diſciplinam, nequando iraſca-*
Hebr. 12.8. *tur Dominus.* Et Apoſtolus: *Quòd ſi extra diſciplinam eſtis: ergo adulteri,*
Ibid. 11. *& non filii eſtis.* Et alibi: *Omnis diſciplina in præſenti quidem non videtur eſſe gaudij, ſed mœroris; Poſteà verò per eam exercitatis fructum pacatiſſimum reddet iuſtitiæ.* Eſt autem Clauſtrum in confinio Angelicæ puritatis, & mundanæ colluuionis. Si quas arenulas honeſtatis de mundo tanquam de Ægypto Hebræus tranſiliens à vicinis artibus, quæ appellantur liberales, mutuans, ad clauſtrum detulerit; vti eis remoto indicio furti poterit:
Ecc 1.1. *Omnis enim ſapientia à Domino Deo eſt.* Propter ſapientiam carnis, quæ inimica eſt Deo, hanc non amat diſciplina clauſtralis: quia potiùs eſt ad ſubuerſionem ſimplicitatis (quæ eſt vnica Deo, Clauſtri filia) quàm ad ædificationem. Raſis itaque ſupercilijs pompoſæ vanitatis; vnde ait Apoſtolus:
Coloſſ. 2. 8. *Ne quis deſcipiat vos per Philoſophiam, & inanem fallaciam:* & * vnguibus auaræ rapacitatis ſubſtractis, ſecurè matrimonium, cum omni doctrina, quæ contra fidem non eſt, contrahat incola clauſtri. Quicunque enim alterius ſaporis eſt extra clauſtrum, etiamſi oleaſter, etiamſi ramus inſertus in bonam oliuam, pinguedine radicis dulcoratur, & gremio diuinæ ſapientiæ fotus ab immobilitate commutatur. Sic Grammatica, ſic Dialectica, ſic Geometria, ſic Aſtronomia diuinæ ſcripturæ ſapidiſſimè ſale conditæ, quæ guſtatæ ſolebant afferre mortem: ſicut filij Prophetarum clamant ad Eliſeum Prophetam: *Mors in olla vir Dei:* admixtione farinæ, id eſt, gratiæ, præſtant ſalubrem refectionem, & tanquam Gabaonitæ comportant ligna & aquas ad diſciplinam clauſtralem. Hæc iure belli Iſraëlitæ ad clauſtrum ſuum deferunt à caſtris Philiſtinorum, cùm edoctis ſæcularibus literis diuinas ſtudioſiùs legant, acutiùs intelligant, hæreticorum deceptiones cautiùs deprehendunt, fidei ſimplicitatem & veritatem fortiùs & firmiùs defendunt. His clauſtralis noſter vacans non vacat; his intentus otioſa, vana, & ſuperflua cordis phantaſmata effugat; his conſepultus dormiens vigilat. Iſtæ ſunt veſtes mutatoriæ, quas ſecum Naaman lepróſus ad Regem Iſraël detulit.

(Margin: * Alludit ad verſus 11. & 12. cap. 21. Deuteronomij. — Reg. 4. 14. 40. — Quid iuuant Clauſtrales ſcięntiæ ſeculares.)

Si autem de mundo tantas extrahimus mentes, quid de cœlo? quid à
Iacob. 1.17. Deo, à quo *omne datum optimum, & omne donum perfectum eſt?* Qui igitur rigat montes de ſuperioribus ſuis, & paradiſum fluuio qui egreditur de loco vo-

co voluptatis, & inde diuiditur in quatuor capita, vt habeat quadriforme clauſtrum rigationes diſtinctas. Dicitur in Euangelio: *Qui biberit aquam quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam. Hoc autem dicebat de ſpiritu, quem accepturi erant credentes in eum.* Nota ſunt quatuor flumina paradiſi his qui cum Paulo Apoſtolo rapiuntur ad tertium cœlum, ſiue ad ipſum paradiſum, & inebriantur ab vbertate domus Dei, & torrente voluptatis. Notæ ſunt & aquæ de fontibus ſaluatoris, quæ ſeptiformi impetu lætificant ciuitatem Dei. De quibus dicitur, *Deriventur fontes tui in plateis:* de quibus non bibit alienus. Iob vocat fontes iſtos riuos olei, dicens: *Quando petra fundebat mihi riuos olei.* Iſaias, qui vidit Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum & eleuatum, enumerat & nominat fontes Saluatoris, ſiue riuos olei: fontes; quia ipſe Apoſtolis promiſit, & miſit ſeptiformem ſpiritum: riuos olei; quia licet ſit per omnia æqualis Patri & Filio, non eſt tamen à ſeipſo, ſed à Patre & Filio. Idcircò dona gratiæ dicuntur riui olei. Secundùm humanitatem ſuam, filius vnctus eſt oleo iſto lætitiæ præ participibus ſuis. Vnde Iſaias: *Requieſcet ſuper eum ſpiritus Domini, ſpiritus ſapientiæ & intellectus, ſpiritus conſilij & fortitudinis, ſpiritus ſcientiæ & pietatis; & replebit eum ſpiritus timoris Domini.* Lucerna Euangelica ſic perfuſa & infuſa, non ſolùm lucerna eſt, ſed *lux vera quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.* Et nos de plenitudine eius accepimus, & in effuſione illa quando latus eius miles aperuit, & exiuit ſanguis & aqua; & oliua in torculari miſit ſpiritum tanquam oleum.

Ioan 4. 14. & 7. 39.

Prou 5. 16.

Iſai 29. 6.

Iſai. 11. 2.

Ioan. 1. 5.

Sed quid hæc ad clauſtralem diſciplinam? Planè tota forma clauſtralis diſciplinæ emanavit de Cruce. Sic enim Chriſtus exaltatus à terra, ſuſpenſus eſt in cruce, expoliatus veſtimentis ſuis, & ſic diſtenſus, vt numerarentur omnia oſſa eius; ligno ſic affixus, vt nullum membrum eius moueret præter linguam, quam retinuerat ad orandum, & matrem dilecto diſcipulo commendandam. Sic Clauſtralis, qui verè clauſtralis eſt, debet ſe totum crucifigere cum vitiis & concupiſcentiis. Debet ſe à terra ſuſtollere, ſicut ſcriptum eſt: *Suſtollam te ſuper altitudines terræ.* Et, *Cibabo te hereditate Iacob patris tui:* debet ſe expoliare ſicut in Canticis dicitur: *Expoliaui me tunica mea*, id eſt, carnis concupiſcentia. Debet extendi ad anteriora, non ſimulatè; ſed vſque ad diſiunctionem compagum & medullarum, vt anima liqueſiat poſt dilectum: debet ligno affigi, vt hoc corpus mortale cum omnibus membris ſuis timore diuino ſit impotens ad omne malum, potens verò ad omne bonum. Solam autem linguam retineat ad confitendum & orandum. Quid amplius? Surda aure irriſores & illuſores cum Propheta tanquam ſurdus tranſeat. Suggeſtiones & tentationes, quæ de clauſtro exire tanquam de cruce deſcendere cornicantur, non audiat. Ad extremum reddat ſpiritum Deo, qui dedit illum, dicens: *In manus tuas commendo ſpiritum meum*, vſque ad reſurrectionem; ne tormentum malitiæ tangat illum; quia *Iuſtorum animæ in manu Dei ſunt, & non tanget illos tormentum malitiæ.*

Clauſtralis Chriſtum Cruci affixum imitari debet.

Iſai 58. 14.

Cant. 5. 1.

Pſal. 30.

Sap. 3. 1.

CAPVT VII.

Qualiter Clauſtrum inſtitutum ſit.

EX quo Lucifer, ſiue Sathan, ſicut fulgur de cœlo cecidit, & ad ipſum non rediit, quia clauſtralem diſciplinam non tenuit: eſt enim diſciplina clauſtralis, lugere ſua, & aliorum peccata: Prælato ſuo ſubijci, obedire per omnia: cauere ab inſidiis; nullis inſidiari (quia iuxta Hieronymum non multum diſtat in vitio decipere aut decipi poſſe.) Primum & ſecundum legis mandatum de dilectione Dei & proximi adimplere, & innocentiam & ſanctimoniam ſeruare: Deo ſemper adhærere, & ad ſupernam patriam totis deſideriis inhiare. Rupto ſemel fœdere debitæ ſubiectionis, deorſum ruens diabolus, & tunc fremens dentibus & frendens, diſciplinam omnem potius ſubuertit, quàm tenuit; ideò miſericordiam non eſt conſecutus, quia nec veniam eſt ſecutus, nec culpam confeſſus. Homo autem de limo plaſmatus, propter culpam de clauſtro paradiſi eiectus, ad orientalem plagam plangens plagas ſuas, & dicens Deo: *Amoue à me plagas tuas:* tempore accepto, & ab æterno prædeſtinato, in fine ſæculorum propagatâ ſanctorum viâ in IESV & cum IESV ad clauſtrum rediit, & regulari diſciplinæ ſubiectus, non ſolùm veniam, ſed & primam ſtolam, imò ampliorem gloriam recepit. Sequentes filii hominum & habentes oculos in capite, ex his quæ facta ſunt didicerunt ſapientiam, quâ vitarent irreparabilem diaboli caſum, & cum anteceſſoribus ſuis regulariter viuendo, ex indulgentia miſericordiæ Dei ad hereditatem paternam haberent ingreſſum.

In quibus ſtat diſciplina Clauſtralis. *Quare diabolus miſericordiam Dei nõ conſecutus.* Pſal. 38. 11.

Hanc principalem cauſam æſtimo quare homines egrediantur de ſæculo, & ingrediantur Clauſtrum. Qui enim ſunt in diluuio aquarum multarum vitiorum & diuitiarum, nec ad clauſtrum, nec ad Dominum approximabunt, niſi imbre ſiccato. Qui in clauſtro eſt cum Noë, qui interpretatur requieſcere eſt in arca, extrà arcam verò eſt, qui extra diſciplinam eſt. Paucæ autem, id eſt octo animæ in arca ſaluantur, quia *Multi vocati, pauci electi*; qui reſurgent in octaua in reſurrectione vitæ. In Clauſtro habitat Iacob cum Rebecca, quæ eſt patria. In Clauſtro eſt Beniamin cum patre ſuo, ne quid ei mali contingat in via peccatorum, vbi leo, vbi fera beſtia luxuria, quæ deuorat Ioſeph, ſæpe infamiâ, aliquando re ipſa. In clauſtro Ionas in ventre ceti: *Sicut* enim *fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus, & tribus noctibus: Et filius hominis in corde terræ.* Sic Clauſtralis conſepultus Chriſto, cogitatione, & operatione moritur peccato, & viuit Deo. In Clauſtro Ieremias ſanctificatus in vtero, qui ſedet ſolitarius & tacet, & leuat ſe ſuper ſe, non elatione ſed contemplatione: qui tollit iugum ſuaue & onus leue, vt ſit mitis corde: In clauſtro Ioannes Baptiſta qui

Matt. 24. 14. Matt. 12. 40.

Antra deſerti teneris ſub annis,
Ciuium turmas fugiens petiuit:
Ne leui ſaltem maculare vitam
Famine poſſet.

Paul. Diac.

In Clauſtro MARIA cum ingreſſus Angelus ad eam dixit: *Aue gratia plena Dominus tecum:* In Clauſtro IESVS cum factus eſſet duodecim annorum in templo ſedens, reſpondit matri dicenti: *Ego & pater tuus quærebamus te:* *Neſciebatis*, inquiens, *quia in his quæ Patris mei ſunt, oportet me eſſe?* In clauſtro Apſtoli; *Cùm eſſet ſero die illo vna Sabbatorum, & fores eſſent clauſæ, vbi erant Diſcipuli congregati: venit IESVS ianuis clauſis, & ſtetit in medio eorum, & dixit; Pax Vobis.* Et, *Cùm complerentur dies Pentecoſtes erant omnes Diſcipuli pariter in eodem loco, &c.* Ecce quales præuios habet clauſtralis conuerſatio. Quàm pium igitur, quàm bonum, quàm iucundum, & quàm tutum habitare in Clauſtro! *Frater* enim *fratrem adiuuans ciuitas eſt munita*, de qua dicitur, *Quis deducet me in ciuitatem munitam?* Clauſtrum ciuitas eſt; quia ad benè viuendum Clauſtrales conueniunt: munita, quia ſub protectione Dei cœli viuunt. Diſciplina clauſtri porta ferrea eſt, quæ ducit ad ciuitatem; cuius viam non inueniunt qui errant in ſolitudine, & ſemper errant corde. Diſciplina Clauſtri, petra eſt ſcandali, & lapis offenſionis, his qui non credunt verbo in quo & poſiti ſunt. Diſciplina clauſtri petra eſt, quæ bis percuſſa renuntiatione ſæculi & profeſſione Religionis, dat aquas vt bibant homines & iumenta; prudentes & ſimplices, quibus dicitur: *Eſtote prudentes ſicut ſerpentes, & ſimplices ſicut columbæ.* Diſciplina clauſtralis eſt crux Chriſti; de qua non deponitur, niſi mortuus. Eſt enim obediens clauſtralis Patri vſque ad mortem, mortem autem crucis. Pedes pendentis ſic defixi ſunt, vt non moueantur veſtigia eius de Clauſtro: manus tornatiles ad obedientiam, aureæ ad munditiam; plenæ hyacinthis ad eleemoſynam; diſtillantes myrrham primam ad mortificandam carnem, & non accipiendam pecuniam.

Luc. 2. 48. Ioan. 20.19. Act. 2. 1. Pſal. 59. 11. Matth. 10.15.

Oculi ad patrem, ad diſcipulum, & matrem; id eſt, ad Deum ſemper, & ad MARIAM Virginem, & ad Ioannem Euangeliſtam. Deus poſſidet cœlum, Mater implorat filium, Ioannes tenet Euangelium. Bonum eſt ex his in his vultus demutare; & modò inuocare Dominum, modò exorare matrem Domini IESV; modo legere Euangelium Ioannis capite inclinato: Nam *inclinato capite tradidit ſpiritum.* Semper habet Clauſtalis caput in terra defixum cùm venerit in publicum; cùm autem clauſo oſtio intrauerit cubiculum, tunc leuet oculos ad cœlum, & caput ſurſum; dorſum flagellis cæſum, ſiue pro peccato ſiue pro delicto, ſiue gratiarum actione, & paſſionis Chriſti recompenſatione: latus perforatum ſeu apertum, vnde proferat & offerat holocauſta medullata cum incenſo arietum, & vnde ſanguis profluat ad baſim altaris, Prælato confitendo peccata ſua; & etiam aqua exeat compunctionis ad abluendas maculas criminis. Venter diſtentus non ſuperfluâ cibi & potus refectione, ſed continua ieiuniorum exinanitione, vt dicat: *Pelli meæ conſumptis carnibus adhæſit os meum.* Et, *Dinumerata ſunt omnia oſſa mea.* Sit etiam venter diſtinctus ſapphiris, vt non coccinea ſanguine, ſed hyacinthina appareat pellis in mortificatione: nec conſtruatur ibi horreum vermibus, ſed ſicut vter in pruina aſſiduis decoquatur afflictionibus. Hunc crucifixum deponat Ioſeph & Nicodemus (Angelus & Prælatus) & condiant mixturam myrrhæ & aloës, quatinus non amauit

Ioan. 19.30. Ioan. 19.20. Pſal. 21. 15.

corruptionem in clauſtro; ſic non ſentiant vermes, qui non moriuntur in inferno. Proculdubio hic habebit Angelos ad caput & ad pedes, qui cuſtodiunt introitum eius & exitum, ſuſcipientes animam exeuntem de corpore, & perducentes ad requiem.

CAPVT VIII.

Comparatio inter diſciplinam Philoſophi Iudæi, Chriſtiani, & cuiuslibet Religioſi.

SCintilla naturalis boni, quæ remanſit in homine, extincto primordiali manus Dei ſeminario, decurrens per gratiam Dei in arundineto omnium artium, multiplices adinuenit diſciplinas, ſecundùm quas viuendo, etſi non prorſus prima creatio repararetur, ſaltem uſque ad cineres non deficiendo, non extingueretur. Vnaquæque igitur gens ſub ſole & regio pro capacitate rationis diſciplinam ſibi confinxit; ad quam ſtultorum enormitas, & prudentium æquitas regulariter viueret. Philoſophi itaque ſuam ſtatuerunt diſciplinam: Iudæi acceperunt ſuam: Chriſtiani ſuam; ad vltimum Eremitæ & Clauſtrales ſuam. Diuerſa intentio diuidit inter diſciplinam & diſciplinam. Intendit Philoſophus gloriam humanam & fauorem ſibi acquirere: Iudæus bona terræ: Chriſtianus ſpem veniæ & gratiæ: Et Clauſtralis cumulum gratiæ & gloriæ. Philoſophus rimatur ſecreta naturæ: Iudæus craſſitudinem terræ; Chriſtianus promiſſionem vitæ quæ nunc eſt, & futuræ: Clauſtralis partim actiuæ fructum, partim contemplatiuæ. Philoſophus abijcit impedimenta carnis, & onera ſæculi: Iudæus hoſtiis & muneribus ſtudet ad emundationem carnis: Chriſtianus ſacramentis Eccleſiaſticis emundatur ab operibus mortuis: Clauſtralis non ſolùm abſtinet ab illicitis, ſed etiam à licitis. Philoſophus ſeminat in ſpiritu non Dei, ſed ſuo & vano: Iudæus in carne: Chriſtianus in fide, ſpe, & charitate: Clauſtralis in filiali adoptione. Præſumptio iuuat Philoſophum: temporalitas Iudæum: fides releuat Chriſtianum: prægustatio futuræ ſpei confortat Clauſtralem religioſum. Ingenium acuit Philoſophus: quærit lucrum Iudæus: implorat bonum Chriſtianus: coronam auream ſperat Religioſus. Nouitate verborum & ſententiarum gaudet Philoſophus: litera & carnalitate Iudæus: ſpiritali intelligentia Chriſtianus: auſteritate vitæ Religioſus. Farinam comedit de molendino ingenii Philoſophus: inſipidum corticem de lege Iudæus: ſimilam de Euangelio Chriſtianus: medullam de bono propoſito Religioſus. Spargit Philoſophus: congregat Iudæus: erogat Chriſtianus: renuntiat omnibus Religioſus. Docet in ſcholis Philoſophus: in Synagoga Iudæus: in Eccleſia Chriſtianus: in Clauſtro Religioſus. Plauſum amat Philoſophus: nummum Iudæus: Deum Chriſtianus: planctum Religioſus. Vt ſeruus in ſylvis Philoſophus: Vt taurus in campis Iudæus: Vt columba in foraminibus petræ Chriſtianus, Vt aquila in contemplatione Religioſus. Philoſophus viuit arte: Iudæus carne: Chriſtianus fide: Religioſus carnis mortificatione. Diſputat Philoſophus: ſomniat Iudæus:

legit & intelligit Chriſtianus: orat Religioſus. Capit cyniphes Philoſophus: muſcas morientes Iudæus: aues Chriſtianus, apes Religioſus. Telas ateneæ orditur Philoſophus: fouet oua ſua Iudæus: retia Petri reficit Chriſtianus: rationale & ſuperhumerale texit Religioſus.

Si fidei coagulum interveniſſet, clauſtralis & Philoſophica diſciplina, mutuis ſe ſe brachiis amplexarentur, & in remotione à turbis oſcularentur. Impedit namque vires ingenij, & ſenſus animæ retardat ſæcularis occupatio, & vana collocutio. Vt itaque totum ſenſum ſibi vindicaret, quieta & ſecreta quærebat loca; vbi extolleret animum, & ſenſu purgato proferret infermentatum fermento Euangelico fidelem ſenſum. Sed cùm Iacob in virgis artium decorticatis, non vnius, ſed diuerſi coloris commentatum veriſimile verum, ſenſus carnis tranſiens, & ad ſenſus animæ pertingens, ſi ad ſenſum Dei & fidei pertranſiſſet, ſaluus eſſet: Sed qui offendit in uno factus eſt omnium reus. Vtinam tanta ſeueritate & aſſiduitate cum fide & regulari obſeruatione noſtram carnem affligeremus, & paupertatem amaremus, quanta plurimi Philoſophorum vitia carnis à ſe extirpauerunt. Sed quia fides mundat corda, & vera pœnitentia per confeſſionem omnia exterminat peccata, ſi quid minus habet extrinſeca politica, totum reſarcit intrinſeca nouæ creaturæ forma. *Omnis* enim *gloria filiæ Regis ab intus*; nec eſt remunerabilis religio, aut diſciplina, quam non commendat gratia cum conſcientia bona. Teneat itaque noſtra diſciplina fœcundum ſilentium; cum Iudæo iuge ſacrificium; cum Chriſtiano commune caritatis ſolatium; cum ſua profeſſione ſingulare diuinæ voluntatis obſequium. Excludat mundanarum ſollicitudinum curam cum Philoſopho; obſeruet vnius Dei cultum cum Iudæo; gratiæ ſe commendet cum Chriſtiano; ſeipſum ſuperet interno ad Deum deſiderio. Adimpleat quæ prima ſunt in voto cum Philoſopho; quæ media cum Iudæo; quæ extrema cum Chriſtiano; quæ ſuprema ex gratia cum libero arbitrio. Metat quod viride eſt cum Philoſopho; quod fœcundum cum Iudæo; quod maturum cum Chriſtiano; quod fructuoſum cum ſuo voto.

CAPVT IX.

De Angelica diſciplina.

Reſtat Angelica diſciplina, quæ tota eſt voluntaria, & totum habet ex dilectione, & nihil ex difficultate ſiue labore. Cùm Deo miniſtrat, reficitur: cùm aſſiſtit, ſatiatur; cùm mittitur, currit cum exultatione; cùm reuertitur, excipitur cum iubilatione; ſemper infra Deum currit, nunquam extra. Nihil in diſciplina illa confuſum, nihil moleſtum, nihil exordinarium; omnes illos ſpiritus liquefactos in amorem Dei & ſui ad invicem coagulat; & vno ſpiritu conglobati, tanta ligantur compagine, quanta ſi vnus tantùm ſpiritus eſſet in tota illa multitudine. In ordine illo ſunt nouem ordines Angelorum; quibus adiungitur decimus hominum; vt Pſalmiſta cantet in medio clauſtri, in decachordo pſalterio cum cantico, in cy-

thara crucis & crucifixi, De qua conſonantia loquitur Apoſtolus: *Si linguis hominum loquar & Angelorum*, id eſt, in decachordo pſalterio: *Caritatem autem non habeam*, id eſt, cytharam crucis & vnitatis; *nihil ſum*. Eſt enim participatio eius in idipſum, donec formetur Chriſtus in vobis, illa formatione quâ omnia membra ſuo capiti iuncta, diuinæ conſortes efficientur fideles naturæ. In cella clauſtrali tanquam in vtero clauſi, lineamenta contrahimus, quibus ſoluta mortalitate Angelis aſſimilabimur, *Cùm ſimiles Deo erimus*; vt ait Apoſtolus: *Quoniam videbimus eum ſicuti eſt.* Quæ ergo ſunt illa lineamenta? Puritas Angelica, munditia, caſtitas, caritas, pax & veritas, & omnes illæ virtutes, de quibus dicitur: *Benedicite Domino omnes virtutes eius:* Orandum eſt, vt qui illas creauit in cœlo, nobis informet in Clauſtro; ne vultus diſſimiles ſeparent manſiones. Si enim Angelus in te aſpexerit vultum ſuum, diliget te tanquam ſeipſum.

CAPVT X.

De forma Clauſtralis diſciplinæ.

FOrma clauſtralis diſciplinæ ſpeciem retinet Angeli nuntiantis Dominicam reſurrectionem: *Erat* ſiquidem *aſpectus eius ſicut fulgur, & veſtimentum eius ſicut nix.* Timida namque corda carnalium qui ad bella non procedunt, & venire ad nuptias contemnunt, primo religionis aſpectu expaueſcũnt, & conſuetis carere ſe non poſſe voluptatibus, phantaſticis illuſionibus confingunt. Occupantur enim in quinque iugis boum Euangelicis; & in villa empta; & in vxore ducta; ſumptus qui neceſſarij ſunt, cauſantur non habere; patientiam, auſteritatem cibi & potus, vilitatem indumentorum, iuge ſilentium, obedientiæ iugum, recluſionem continuam, continentiam perpetuam, & his ſimilia: viros ſe nominant, ſed inter effœminatos ſe moribus collocant. De huiuſmodi ait Gregorius: Quid inter hæc barbati dicimus, qui ire per ferrum ad regnum puellas videmus? Non negamus aſperitatem huius noſtræ diſciplinæ, ſed cum Pſalmiſta dicimus: *Propter verba labiorum tuorum* (id eſt, *Qui non odit patrem ſuum & matrem ſuam.* Et, *Qui non renuntiat omnibus quæ poſſidet, non poteſt eſſe meus diſcipulus*) *ego cuſtodiui vias duras. Vaſa quoque figuli probat fornax.* Et, *Non coronabitur, niſi qui legitimè certauerit.* Fugiunt à ſonitu folij nemine perſequente: Tactus & guſtus veriores ſunt in iudicio, quàm ſolus aſpectus. Tangenda eſſet & guſtanda diſciplina Clauſtri, & ſic diiudicanda eſſet, vtrum bona eſſet, an mala. Veſtimenta ſunt vt nix; veſtimenta clauſtralis diſciplinæ, ſunt regulares obſeruantiæ. Quare nix? quia extinguunt deſideria, & incentiua carnis; quia caſtigant afflictione, ſed dealbant remuneratione. *Si fuerint* inquit Iſaias, *peccata veſtra vt coccinum, quaſi nix dealbabuntur.* Quando? dum diſcernet Deus Reges, niue dealbabuntur boni clauſtrales: quia erunt ſicut Angeli Dei in cœlo, relucentes vt ſol in perpetuas æternitates. Non incongruè autem clauſtrum alijs reputatur ſtadium; aliis interius atrium; aliis gazophylacium; alijs ſanctum ſeculare; aliis regale cubiculum; aliis patibulum; alijs forum venale.

CAPVT XI.

Clauſtrum eſſe ſtadium oſtenditur.

STadium dicitur à ſtando, quia qui in Clauſtro eſt, ſtare debet in virtute cum omni ſollicitudine, non in vitiis cadere; vnde Apoſtolus: *Qui ſtat, videat ne cadat.* Stadium autem eſt, in quo omnes currunt, ſed vnus accipit brauium. Licet enim ſtadium à ſtando dicatur, tamen per ſtadium curritur, vbi ad bravium veniatur, & ibi curſus conſummatur; ſicut Apoſtolus ait: *Bonum certamen certaui, curſum conſummaui, fidem ſeruaui, &c.* Omnes ergo qui comam capitis propter Chriſtum depoſuerunt, & habitum Religionis ſuſceperunt, currunt dum ad finem tendunt; ſed vnus accipit brauium, qui non mutatur vt luna, non recedit ab vnitate fidei & profeſſæ Religionis. *Hic accipiet benedictionem à Domino, & miſericordiam à Deo ſalutari ſuo.* Huius ſtadij lex eſt, vt ab omnibus abſtineat qui ad brauium feſtinat. Mitiùs non ligat lex noſtra, quæ pauca tollit, & plura concedit. Tollit fornicationem, adulterium, omnem immundiciam, ipſum quoque matrimonium: quia *Qui ſine vxore eſt, ſollicitus eſt quæ Domini ſunt.* Tollit crapulam, tollit pecuniam, tollit ſuperflua, concedit neceſſaria. Sic mandat Moyſes Sehon Regi Amorrhæorum: *Via regia gradiemur, aquas tuas non bibemus, nec aliquid tui accipiemus; ſed pretio ememus neceſſaria.* Peregrinus & aduena, qui quotidie tranſit ex hoc mundo ad Patrem, de ſubſtantia Principis huius mundi vſque ad filum ſubtegminis non accipit, quatenus ſua repetenti in exitu animæ confidenter dicat: *Nihil in me, funeſte, reperies.* En iſte eſt curſor leuis explicans vias ſuas, currens velociter in odore vnguentorum ſponſi. De hoc ſtadio ait Dominus filiis Iſraël: *Omnis locus quem calcaverit pes veſter, veſter erit; à deſerto, & Libano, & flumine magno Euphrate, vſque ad mare occidentale * ibunt termini veſtri.* Qui deſerit mundum & venit ad clauſtrum, iam incipit calcare ſæculum & corpus ſuum. Et eſt hoc deſertum, terra deſerta, inuia & inaquoſa: deſerta propter aſperitatem, inaquoſa propter diſciplinæ ſeueritatem, inuia propter viatorum raritatem. Sed hîc in ſancto, ait Pſalmiſta, apparui tibi Deus, vt videamus virtutem tuam, propter durum laborem, & gloriam tuam, perpetuam conſolationem. Inchoandum ergo eſt à deſerto renuntiationis ſæculi, & currendum per libanum caſtitatis, & dealbationis, ſeu aſperſionis ſanguinis IESV CHRISTI, vt dicatur; *Abſit mihi gloriari niſi in cruce Domini noſtri* IESV CHRISTI. Vbi ſancti dealbauerunt ſtolas ſuas in ſanguine Agni. Rurſus enauigandum per magnum flumen Euphratem: primò per baptiſmum; ſecundò per aſſiduam compunctionem. Terminabitur autem curſus noſter ad mare occidentale, ne deficiamus in via, donec per mortem finiatur vita. Omnem itaque locum quem calcauimus, poſſidemus; ſicut ille qui ait: *Nihil habentes, & omnia poſſidentes.*

Pſal. 23. 5.
1. Cor. 7. 23.
Num. 21. 22. Paulò aliter in Vulgatis.
S. Martinus in vita.
Deut. 11. 24.
al * erunt.
Galat. 6. 14.
2. Cor. 6. 10.

CAPVT XII.

De Clauſtri atrio interiori.

ATrium mentis dicitur Clauſtrum, vbi pelles hoſtiarum detrahebantur, membra per fruſtra ſecabantur, cineres effundebantur, abluebantur inteſtina,& quæque laborioſa officia exercebantur. Sic ingrediens Clauſtrum, pellem pro pelle, & omnia quæ habet dat pro anima ſua, dum exuit veterem hominem, & induit nouum, ambulans in nouitate vitæ, & in confeſſione detegens vitia prioris conſuetudinis. Priùs itaque immolando ſacrificium Deo mortificat membra ſua quæ ſunt ſuper terram, fornicationem, immunditiam, libidinem & cætera alia. Deinde detracta pelle totius peruerſitatis in confeſſione, artus in fruſta concidit, nihil de omnibus peccati circunſtantiis reticens, ſed per ſingula titulos accuſationis & conqueſtionis ſubjciens, voret hæc omnia ignis contritionis & pœnitentiæ quo-
Pſal. vſque ad cineres quos ſuper caput aſpergat, dicens; *Peccatum meum coram*
50. 4. *me eſt ſemper:* Et, *Putredini dixi; Pater meus es, mater & ſoror mea vermi-*
Iob. 17. *bus:* Compunctio his addatur, quæ ſicut aqua de latere Chriſti emundat in-
7. teſtinorum conſcientiam ab operibus mortuis. Iuxta ſanctuarij introitum atrium interius collocatur, extra ſe habens atrium exterius, & intra primum tabernaculum quod dicitur ſancta. Nouitius igitur ad Religionem veniens in confinio orationis & ſenſualitatis poſitus, iam quidem non eſt in carne, ſed nec in ſpiritu. Audit interim inter terminos habitos ſibilos gregum carnis inter ſe diſſidentium, mente conſentiens legi Dei, carne autem legi peccati. Audit ſibilos gregum cœleſtium cantantium de canticis Sion, & ad ſomnos contemplationis prouocantes, & carnalium motuum moleſtias tranquillantes.

CAPVT XIII.

Clauſtrum Gazophylacium.

EST & Gazophylacium Clauſtrum, vbi aurum, argentum, & lapides pretioſi reconduntur; & vbi theſaurum noſtrum in vaſis fictilibus, id eſt, conſcientiam bonam in obſeruantiis regularibus habemus. In Clauſtro theſauri ſunt ſibi vitam æternam negotiantes Religioſi, quibus homo nobilis peregrè proficiſcens tradidit bona ſua: ſinguli pſalmi, ſingulæ orationes, ſingulæ confeſſiones, ſingulæ lacrymæ, ſingula ieiunia, ſingulæ eleemoſynæ, ſingulæ immemorabilium laborum afflictiones, nonne aceruum faciunt gratiarum, quæ eſt theſaurus deſiderabilis in congregatione clauſtrali? Super gazas iſtas Eunuchus Candacis Reginæ conſtituitur. *Cando* ille qui ſe caſtrauit propter regna cœlorum, in officio prælationis præficitur: Siquidem pudicitiæ & caſtitatis titulo inſignitus, tanquam renibus accinctus cuſtos ſponſæ Chriſti non immeritò conſtituitur. Talis inuentus

eſt

eſt Ioſeph in domo Putipharis ſacerdotis Heliopoleos: Talis Ioannes Euangeliſta, cui matrem ſuam in Cruce commendans commendauit: Talem elegit Apoſtolus: Talem deſcribit Beatus Benedictus. Zelotes Dominus qua ratione crederet ſponſam, quam pretioſo ſanguine redemit, & matrimonio indiſſolubili ſibi copulauit, niſi vt amicus ſiue vicarius ille ſponſi fideliter ſeruiret, & caſtè commiſſam conſeruaret?

CAPVT XIV.

Clauſtrum eſt ſanctum ſeculare.

INgrediamur iam ſanctuarium, quod dicitur ſanctum ſeculare, vbi ſemper introibant Sacerdotes ſacrificiorum officia conſummantes. Peregrinans in terris iuſtitia grata ſibi interim clauſtralem diſciplinam determinat hoſpitia. Pulſat itaque ad ianuam clauſtri, dicens: *Aperi mihi ſoror* Cant. 5.
mea: caput meum plenum eſt rore; quem ſuperfundam in area clauſtrali, vt 2.
moretur ros in meſſione mea, & cincinni mei guttis noctium, quas furatur in abſcondito vultus Dei, & in ſecreto ſilentij pia conſcientia. Currendum & occurrendum tam benignis pollicitationibus impigro pede ſancti deſiderij, & tollendum peſſulum oſtij, quod eſt difficultas & tarditas humanæ fragilitatis ad vota ſoluenda. Sanctum itaque ſeculare eſt velle, & vix bona facere. Sanctum verò cœleſte, velle & perficere. Vnde Apoſtolus: *Deus* Philip.
eſt qui dat nobis velle & perficere pro bona voluntate. De ſancto ſeculari 2. 13.
idem: *Velle adiacet mihi, perficere autem non inuenio.* Meritò igitur Clau- Rom.
ſtrum dicitur ſanctum ſeculare, vbi nec quod volumus, facimus; nec quod 7. 18.
facimus, perficimus.

CAPVT XV.

Clauſtrum Regale cubiculum.

DIcitur etiam clauſtrum Regale cubiculum: Vnde in Canticis loquitur clauſtralis diſciplina: *Dum eſſet in accubitu ſuo, nardus mea dedit odo-* Cant. 1.
rem ſuum. Accumbere eſt ad quieſcendum ſe inclinare. In Iſaïa loquitur 11.
Dominus: *Laboraui ſuſtinens.* In Heremia: *Labora rogans.* Et in Euan- Iſai. 1.
gelio: *Ieſus fatigatus ex itinere ſedebat ſuper fontem.* Non ſolùm ſcelera 14.
Iacob & peccata noſtra vexant illum qui idem ipſe eſt & cum tranquillitate Ierem.
omnia iudicat; ſed etiam hoſtia pacifica & incenſa, & cantica illorum Sa- 15. 6.
cerdotum, quorum manus ſanguine, auaritia, & luxuria plenæ ſunt. Pro- Ioan. 4.
phanis itaque & malis hominibus ad laſſitudinem laceſſitus ſabbathizare 6.
volens, loca ſilentij, pacis, vnitatis, & honeſtatis requirit, & ibi cubiculum ſtatuit. *Hæc,* inquit clauſtralis diſciplina, *requies mea; hic habitabo quo-* Pſal.
niam elegi eam. Et *Deliciæ meæ eſſe cum filiis hominum.* Quorum conuerſatio 131. 15.
non animalis, ſed rationalis, & ſpiritalis eſt in cœlis. Liquefacta quodam Prou. 8.
amore humili ceruorum, qui tranſilit ſuper montes aromatum, loquitur ad 31.

Cant. 1. 6. ipſum: *Indica mihi*, inquit, *quem diligit anima mea vbi paſcis, vbi cubas in meridie*: quando ſpiritus feruet, quando mens tota incandeſcit, quando ignis exæſtuat in oſſibus amantis, & ferre non ſuſtinentis. Planè inter aceruos nouarum frugum, in liliis, in campis ſyluæ, à mundanis artibus remotarum mentium paſcit & cubat in meridie. Adoleſcentuli & adoleſcentulæ regale cubiculum obſeruant tenentes gladios, qui deuorant carnes ſuper femur mali deſiderij, ambientes Regem Salomonem propter timores nocturnos, ne fortè vlulatus luporum, & gannitus vulpium rumpant medium noctis ſilentium, quando moriuntur primogenita Ægyptiorum.

CAPVT XVI.

Clauſtrum eſſe patibulum oſtenditur.

PAtibulum dicitur Clauſtrum, vbi IESVS cum latronibus ſuſpenditur; ſed IESVS non quia meruit, ſed quia voluit; illi non quia voluerunt,
Luc. 23. 41. ſed quia meruerunt. Vnde ait latro ad latronem: *Nos quidem digna factis recipimus; hic autem nihil mali geſſit.* Quicunque autem Clauſtrum ingreditur cum IESV de voluntate, cum latronibus eligat ſuſpendium pro malorum ſuorum merito & ſatisfactione. Triplici diſtinctione omnium Clauſtralium multitudo aſſignatur. Eſt in Clauſtro innocens & ſine querela apud Deum & homines cum IESV. Eſt nocens, ſed pœnitens cum dextro latrone: eſt nocens & impœnitens cum ſiniſtro. Patitur innocens ad augmentum coronæ: patitur pœnitens ad meritum veniæ; patitur impœnitens ad cumulum pœnæ. IESVS in patibulo orat; Latronum alter veniam poſtulat; alter IESV inſultat: qui bonus ſuſtinet patibulum, bona eius conſcientia leuem facit pœnam; & atrocem, qui malus ſuſtinet: ſed in flagello non murmurat, veniam meretur; qui malus flagellatur, & ſicut ignis in ſpinis deſperando crepitat, damnatur.

Diſciplina filij ſiue Magiſtri. Notanda in patibulo triplex clauſtralis diſciplinæ diſtinctio: eſt namque filij diſciplina ibi, cui Pater vnigenito non pepercit, *ſed pro nobis omnibus tradidit illum*: De quo Eſaïas: *Diſciplina pacis noſtræ ſuper illum.* Et, *Verè languores noſtros ipſe tulit, & dolores noſtros ipſe portauit.* Hunc vni-
Rom. 8. 32. cum & dilectiſſimum filium, in quo ſibi benè complacuit, flagellis, imò duriſſimis ſcorpionibus abſque vlla retractatione velut inimicum, pro reconci-
Iſai. 53. 5. liatione inimicorum miſericors pater & Deus miſericordiarum cæcidit. In-
Iſai. 53. 4. de Filius: *Corpus meum dedi percutientibus, & genas meas vellentibus: faciem meam non auerti ab increpantibus & conſpuentibus in me.* O dura, imò pia
Iſai. 50. 6. pietas! dura, quoad humanum iudicium; pia quoad diuinum ſecretum: dura quoad patientis meritum; pia quoad paſſionis cauſam & effectum. Vnus agit cauſam omnium; bonus malorum, iuſtus peccatorum, filius ſeruorum. Diſciplina igitur pacis noſtræ ſuper eum, qui totum debitum noſtrum ſoluit cum uſuris, non ſolùm centeſimis, ſed & infinitis, vt plus appenderet ſtatera crucis donum, quàm delictum; & ſuperabundans gratia remiſſionis indulgeret culpas non ſolùm originales, ſed actuales. Grandis & grauis diſciplina ſub qua mitiſſimus Agnus voce blanda & manſueta ſu-

ſpirat dicens: *Mi Pater, ſi poßibile eſt, tranſeat à me calix iſte: & ſi non poteſt tranſire niſi bibam illum, fiat voluntas tua.* Si filius es in Clauſtro, ſic habeas cor pacatum & paratum ad patiendum, & etiam ad congratulandum, dicens: *Quoniam ego in flagella paratus ſum.* Lupus Iudas, vnanimis fortè tuus, ſi leuauerit contra te calcaneum * tuum, nec pellem manſueti vultus detrahat, nec carnem patientiæ deglutiat, nec inteſtina intentionis mordeat. Si Sathan manifeſtus à planta pedis vſque ad verticem famam tuam exulcerare voluerit, ſedens in ſterquilinio humilitatis, teſtâ ſaniem rade imputando culpæ tuæ non alterius malitiæ: ſicut Dauid Semei maledictiones non imputabat, ſed diuinæ vltioni aſcribebat. Matth. 26. 39. 42. Pſal. 37. 18. *ſuũ. f.

Item alia eſt diſciplina diſcipuli, & alia ſerui. Diſcipulus audit doctrinam magiſtri; Seruus qui non manet in domo in æternum, & præſtolatur finem operis ſui, piger eſt ad audiendum, negligens ad operandum: ad oculum enim omnia facit, nec quærit gratiam, ſed pecuniam. Diſcipulus ſanctus eſt, qui à dextris Domini pependit latro; ſeruus qui à ſiniſtris. Clamat diſcipulus: *Domine memento mei dum veneris in regnum tuum.* Patientiam & pœnitentiam iam didicerat in tempore paruiſſimo., conſummatuſque in breui explevit tempora multa; placita enim erat Deo anima eius. Vnde; *Hodie mecum eris in paradiſo.* Itaque & tu Clauſtralis, qui fortè ab oriente veniſti, ab ineunte ætate peccatis inuolutus; vel ab occidente vſque ad ſenectutem in peccatis conuerſatus, conuerſus ad Religionem, ſpera in Domino & fac bonum. Dic: *Domine: memento mei dum veneris in regnum tuum.* Item: *Adhæſit anima mea poſt te*, ſequendo te & obediendo tibi: *Suſcepit me dextera tua*; quia licet peccauerim, licet mortem meruerim, tamen ſpero de miſericordia tua, quæ eſt dextera tua. Non eſt extra diſciplinam qui ſedet ad dexteram, vel etiam qui pendet: ſed cum delectatione tenet diſciplinam Clauſtri: Pendet, qui vitulos habet mugientes, ſed recluſos appetitus ſeculi, & impetus carnis audiens, ſed non vadens poſt concupiſcentias ſuas. Movetur carnalis ſuggeſtio, ſed non egreditur conſenſus aut delectatio: concipit caro dolorem: ſed non parit. Quare? quia non eſt extra diſciplinam, nec extra dexteram. Semper enim dicit: *Dominus à dextris eſt mihi, ne commouear.* Diſcipulus non moritur: Seruus autem qui ſeruus eſt peccati, & pœna peccati, quid? *Eijce ancillam, & filium eius: Non enim heres erit filius ancillæ cum filio liberæ* MARIAE. Hic eſt clauſtralis, qui quærit quæ ſua ſunt, non quæ IESV CHRISTI. Quærit obedientiam, non IESV CHRISTI, ſed proprij arbitrij: quærit pecuniam, quærit voluntatem propriam, quærit duobus dominis ſervire; Deo & Mamonnæ. Hic labiis Deum honorat, cor autem eius longè eſt ab eo. Hic in veſtibus ovium venit, ſed intus eſt lupus rapax, cuius Deus venter eſt. Hic habet ſpeciem pietatis, ſed virtutem eius abnegat. Hic non eſt ex nobis, licet inter multos ſit nobiſcum. Hic magis eligit porcos immundi deſiderij paſcere, quàm in paternis poſſeſſionibus ſobriè viuendo remanere. Deſcendamus iam ad forum & emamus nobis neceſſaria,

Diſcipulina diſcipuli & ſerui. Luc. 23. 41. Ibid. 42. Ibid. Pſal. 15. 8. Gen. 21. 10.

CAPVT XVII.

Forum venale Clauſtrum: quod & Tyro ciuitati moraliter aßimilatur.

CLauſtrum eſt venale forum, vbi exponuntur merces omnes ad vtilitatem animæ, ſiue quæ ad decorem, ſiue quæ ad neceſſitatem pertinent.
Cap. 27 Lege Tyrum in Ezechiele ſingulis rebus & ſpeciebus à diuerſis hominibus & regionibus iuxta ſingulorum poſſibilitates, & peregrinas merces, ſufficienter conſtructam & ornatam. Myſticas horum ſignificationes nec huius operis, nec noſtræ facultatis eſt de ſacculis hiſtoricis & marſupiis evolvere & explanare. Humeris Hieronymi, & Gregorij, atque aliis Expoſitoribus relinquimus, qui falces habent acutas ad metendum, vbi alij laborauerunt; ad noſtram tamen diſciplinam & Clauſtrum noſtrum ſumptu ſoluto exinde reporto. Quòd ſicut opulentiſſimam illam vrbem vicinæ & remotæ provinciæ repleuerunt; ſic Clauſtrum Religionis illi qui ab initio mundi Deo placuerunt vſque ad hæc noſtra tempora: omnia enim ſua tam dicta quàm facta ad vſus noſtros præparaverunt. Cedros imputribiles, ſi fortia caſtitatis quæris exempla, abſque numero reperies. Si patientiæ, ſi conſtantiæ, ſi fidei, ſi veritatis, ſi manſuetudinis, ſi religionis, ſi obedientiæ, ſi iuſtitiæ, ſi fortitudinis, ſi prudentiæ, ſi temperantiæ, ſi omnium virtutum poſſeſſores quæſieris: occurrent tibi innumerabiles ſuper arenam maris, & ſtellas cœli: Vnde: ***Mihi autem amici tui Deus honorabiles facti ſunt: dinumera-***
Pſal. 138 16. ***bo eos, & ſuper arenam multiplicabuntur.*** Emat itaque à bonis & legitimis Dei mercatoribus quod ſicut placet quiſque, & quod ad diem feſtum neceſſe eſt. Tunc enim in foro nihil inuenitur, cùm clauſa erit ianua, & fatuis virginibus dicetur: *Ite ad vendentes, & emite vobis.* Quod dicetur, non ad
Matth. 25. conſultationem, ſed ad ſubſannationem. *Subſannabo*, inquit ſapientia, *cùm*
Prou. 1. 26. *vobis quod timebatis aduenerit.* Bene autem Tyrus, qui interpretatur anguſtia, clauſtralem diſciplinam figurat; quia malum, malum eſt, dicit omnis emptor; ſed cùm venerit domum gaudet: *Id enim quod in præſenti eſt mo-*
2. Cor. 4 17. *mentaneum & leue tribulationis noſtræ, ſupra modum æternum gloriæ pondus operatur in nobis.* Nec minor apparatus animarum in Clauſtro, quàm terrenarum opum in Tyro. Vix eſt colligere opes Tyri, vix eſt enumerare labores Clauſtri. Quidquid congregat ad perituram gloriam ſæculi Tyrus; hoc pro acquirenda beata vita bonâ patientiâ ſuffert religioſus Conuentus.

Primò conſiderandum quod in corde maris eſt ſita, vbi quidem maior eſt timor, durior eſt labor. Finitimi ſunt Elias, Ioannes Baptiſta, Beatus Benedictus, & ſanctus Auguſtinus; qui ædificauerunt verbo & exemplo clauſtralem Religionem, & impleuerunt illam ſanctitate, & decore incomparabili; abietes & cedros animi puritate & incorruptione imputribiles, & contemplatione ſublimes. *De Sanir*, ideſt via lucernæ, ſeu dentibus vigiliarum, vel etiam de libano exſtruunt clauſtrum, cùm tales perficiuntur, quorum vita via eſt aliis, & lucerna, ſiue redargutio errantium ſolicita &
Iſai. 2. 13. mordaciſſima, atque dealbatio invitantium candidiſſima. *Quercus* quoque *de Baſan* recipit Clauſtrum, id eſt, ignominioſos peccatores, & facit remos,

ſicut Ioſue Gabaonitas, aquarios in templo & lignarios. Vnde Apoſtolus: Ioſue
Eos qui contemptibiles in Eccleſia ſunt conſtituite ad Iudicia. Tranſtra, quo- 9.27.
rum pedes portant pacem; *& pretoriola*, quorum anima adhæret pavimen- 1. Cor.
to. *De ebore Indico* propter mortificationem. Et de *Inſulis Italiæ* ſiue Ce- 6. 4.
thim id eſt, percuſſa Dei timore dolent. *Byſſus varia de Ægypto*, id eſt, Ezec.
ſæculo, *texitur in velum:* quando de ſæcularibus conuerſi, difficultatibus & 27. 6.
obiectionibus adverſariorum tanquam murus ſe opponunt pro domo Iſraël. Ibid. 7.
Similiter *hyacinthus* de nobilitate; *purpura* de obſcuro & ignobili genere, tamen valdè laborioſo, fiunt operimentum in ſecuritatem & abſconſionem infirmorum à turbine, & à pluuia. *Habitatores Sidonis, & Aradii*, Ibid. 8.
quondam venatores Rethorici, deponentes per potentiam, ſicut Nabuchodonoſor quos volebat exaltabat, & quos volebat humiliabat: modò ſunt remiges noſtri gubernantes navem, & trahentes ad portum. *Sapientes tui*, Ibid. 9.
Tyre, ſunt gubernatores tui, à quibus cum reſpublica regitur, benè agitur. *Senes Giblij, & prudentes eius*, in ordine ab infantia nutriti, *habuerunt nautas ad miniſterium variæ ſuppellectilis tuæ*; quia conſuetudo & vſus Clauſtri ab his quærendus eſt. *Omnes naues maris, & nautæ earum, fuerunt in populo negotiationis tuæ:* quia Clauſtrales de labore ſæcularium viuunt, ſecundum Apoſtolum: Qui ſpiritalia ſeminant, carnalia metant. Perſæ, id eſt tentati à concupiſcentia ſua abſtracti & illecti, & generati à diabolo; Vnde, Ibid.
A patre diabolo eſtis. Et Libyes, quorum os maledictione plenum eſt, con- 10.
uerſi ſunt in exercitu clauſtrali, vel perſeuerando in malitia ad exercendum Abel, vel immutati ad ſeruiendum Deo viuenti. *Viri bellatores tui clipeum & galeam ſuſpenderunt in ornatu tuo*, induentes ſe armaturam Dei tempore belli, & reſiſtentes Diabolo, & vitiis carnis; & tranſactâ malitiâ, quæ eſt vita hominis ſuper terram, fortia virtutum exempla ſequacibus relinquentes; ſicut Eleazarus, qui noluit ſimulaſſe carnem porcinam contra leges ſanctas manducaſſe. *Filij Aradij cum exercitu tuo ſuper muros tuos & in* Ibid.
circuitu tuo. Aradij deponentes veterem hominem cum actibus ſuis ſuper 11.
muros ſunt cuſtodes tota die & tota nocte in perpetuo non tacentes; ſed contra aëreas poteſtates debellantes. *Sed & Pigmæi, qui erant in turribus* Ibid.
pharetras ſuas ſuſpenderunt in muris ſuis per gyrum: ipſi compleuerunt pul- 11.
chritudinem tuam. Nota quòd Pigmæi, qui ſunt cubitales homines, dicuntur complere pulchritudinem noſtram; Planè qui ſe humiliat ſicut paruulus Euangelicus, hic in turribus pacis cum ſecuritate complet cumulum Religionis. *Græcia, Thubal, & Moſoch, ipſi inſtitores tui.* Ad ſummam dicen- Ibid.
dum de cunctis gentibus ad Religionem iam conuerſos, & adhuc plures 13.
conuertendos, qui ſinguli de moribus, de regionibus, de conſuetudinibus ſuis, multas manſiones in domo Dei faciunt; vt ex multis facierum perſonis corpus Chriſti, quod eſt Eccleſia magna ædificetur.

Fortè ſub his integumentis parum tibi arridet modeſtiſſima clauſtralis diſciplinæ facies. Nudam & ſuperborum foliis expoliatam, ſuccinctamque conſuetudine ſeculari magis appetis: ne lector offendiculo obumbratæ locutionis tardatus, faſtidio ſenſum amittat: Et in hoc quoque ſatisfacere poſ- Clau-
ſim, & tuæ voluntati & aliorum utilitati. Sunt itaque nerui & compagines ſtralis

diſci- plinæ variæ obſer- vatio- nes. clauſtralis diſciplinæ ſilentij cenſura; verborum rara & rationabilis licentia; aſpectus in terram defixus; inceſſus neque multùm tardus, neque multùm feſtinus; ſeſſio in clauſtro aſſidua, in choro interciſa; ſtatio quaſi ante Deum tremula & timida; cibus & potus caſtra infra metas ſufficientiæ ponens; ſomnus digeſtioni ſufficiens; caſtitas vtriuſque omnes fines hominis poſſidens; timor Dei fundamenta omnium actionum iaciens; amor Dei cœlum ſuperextendens; conſtantia & perſeuerantia in bono parietes fulciens; puritas & munditia Clauſtrum ſcopando omnia ſuperflua proijciens; humilitas ſtramenta pedibus ſubſternens; obedientia introitum & exitum cuſtodiens; caritas conuentum totum per ordinem diſponens; fides animans, ſpes recreans. Vbi diſciplina iſta tenetur, & ordo non diſſipatur, crede mihi, ſtat IESVS in medio Diſcipulorum ſuorum; & dans pacem cum eis ingreditur, & egreditur; & eſt pax ingredienti diſciplinam, & egredienti ad vitam æternam; in ſuperliminaribus clauſtralium domorum, ſanguine Agni ſcribantur hæc in generatione altera.

CAPVT XVIII.

De ſilentio.

ADhuc repeto ampliùs commendare quæ religioni æſtimo magis amabilia, vel etiam neceſſaria; vt ſunt, ſilentium, lectio, confeſſio, & oratio. Silentium clauſtrale, nec mutum ſit nec loquax: non mutum ſit in auribus Domini ſabaoth, ſed ſemper dicat: *Auribus percipe vocem orationis*
Pſal.16. *meæ.* Et, *Voce mea ad Dominum clamaui.* Quia tacenti Moyſi dictum eſt:
2. *Quid clamas ad me?* Illa enim vox penetrat viſcera miſericordiæ Dei no-
Pſal. ſtri: quam ſolus & totus ſpiritus in imis viſceribus ingemiſcens iactu vali-
141 1. Exod. diſſimo ad tertium emittit cœlum. Vnde Apoſtolus de Domino: *Qui in*
14. 15. *diebus carnis ſuæ preces ſupplicationeſque ad eum, qui poſſit illum ſaluum fa-*
Heb. 5. *cere à morte, cum clamore valido & lacrymis offerens exauditus pro ſua re-*
7. *uerentiâ.* Tale ſilentium habet tintinnabula in extremitate ſacerdotalis indumenti cum malis punicis; quia ſollicitus de exitu vitæ huius orat refectionem & rotunditatem vitæ æternæ. Rurſum non ſit loquax;
Prou. quia *In multiloquio non deerit peccatum.* Et lingua in vdo conſtitu-
10. 19. ta, ſi mouetur ſine ſuſtentaculo timoris Dei; vix euadit lubricum, vix non incurrit lapſum. Non ergo valuas labiorum aperiat, niſi fortè in ſabbato aut in calendis de requie futura, & gaudiis ſanctorum commemorans. Sub tali ſilentio creſcite & multiplicamini ſancta deſideria, pax cordis & tranquillitas cum vera munditia; quia ventoſa & vana loquacitas mixta cum gelu & pruina verborum ſeminantium diſcordias, ficum, & vineam, & teneras arbores ſcandaliſando, citò & frequenter exurit. Sigillum autem ſilentij ſi ſub ſignaculi obumbratione ſit, nutrit ſemen bonum, & ad prouentum facit venire. Inde eſt quod in Apocalypſi liber, qui eſt in dextera ſedentis ſuper thronum, ſcriptus intus & foris, ſeptem ſigillis ſignatur. In manu Dei ſumus & nos, & ſermones noſtri, clauſi ſeptem ſignaculis quouſque aperiat os noſtrum Agnus qui occiſus eſt; & habet clauem quæ ape-

rit, & nemo claudit: unde Paulus vinctus, *Sed verbum Dei non eſt alligatum.* Claudit & nemo aperit; vnde in eadem Apocalypſi: *Signa quæ locuta ſunt ſeptem tonitrua noli ea ſcribere.* Et in Daniele, *clauſi ſunt ſermones.* Liber iſte ſcriptus eſt intus & foris, ne labiis tacitis iniquitatem mediteris in cubili tuo, id eſt, in cordis ſecreto: ſignatus eſt ſeptem ſignaculis, ne egrediatur verbum otioſum, quia de omni verbo otioſo reddituri ſumus rationem. Ne vanum, ſicut illi qui *Vana locuti ſunt unuſquiſque ad proximum ſuum:* ne doloſum; quia *fraudulenti vaſa peſſima ſunt.* Ne mendax; quia *perdes omnes qui loquuntur mendacium.* Ne malum: unde, *Omnis ſermo malus de ore veſtro non procedat.* Ne ſchiſmaticum aut hæreticum aut murmuroſum; quia Dathan & Abiron viui abſorpti ſunt, & murmurantes perierunt ab exterminatore. Ad vltimum ne blaſphemum, quod non remittetur nec in hoc ſeculo, neque in futuro.

Apoc. 10.3. Daniel. 12.24. Pſal. 11. 2. Iſai. 32. 7. Pſal. 5. 7. Epheſ. 4. 29.

Sunt quoque ſeptem ſigilla, quibus ſignatur liber ſilentij clauſtralis. Ratio tranquillitatis; ratio profeſſionis; ratio tenendæ pacis; ratio componendi affectus & motus cordis; ratio ſubtrahendi à ſecularibus negotiis; ratio ſcrutandæ legis Dei; ratio contemplationis. Vbi enim ſilentij repagula infringuntur, turbatur tranquillitas; profeſſio ſoluitur; pax confunditur; affectus & motus cordis tanquam mari moto vndis contunduntur. Qui ſecularibus implicatur, æternis & cœleſtibus exuitur, qui Sophiſticis & Rhetoricis deceptionibus occupatur, legem Dei non meditatur; qui garrulitate & vana loquacitate detinetur, ad Deum mente non erigitur. Salva igitur ſint ſignacula iſta donec Agnus ſoluat, & labia noſtra aperiat. His ſignaculis liber ſilentij clauſus non ſoluitur, niſi Agnus ſoluerit qui occiſus eſt quod eſt vſque ad mortem ſeruetur iſta ſilentij cenſura. Soluetur autem ab Agno, *Qui dignus eſt accipere virtutem*, vt ſit Rex virtutum; *& diuinitatem*, vt ſit Patri conſubſtantialis ſecundum æternam generationem & ſapientiam quæ loquitur: *Ego ex ore Altiſſimi prodiui*; *Et fortitudinem* vt ſit fortis & potens in prælio; *& gloriam*; *& honorem*; quia eum qui modicò ab Angelis minoratus eſt, gloria & honore coronauit Pater; *& benedictionem*, qui accepit benedictionem à Domino, & eſt ſuper omnia benedictus Deus. Ad hæc Agnus aperit ora mutorum & reſoluit ſignacula, vt ſapientiam in myſterio abſconditam loquamur, vt dicamus de Chriſto: *Benè omnia fecit, & ſurdos fecit audire, & mutos loqui.* In libro itaque ſignato, id eſt, in ſilentio legamus, & quod ſub ſigillo clauditur, tanquam ſublato lapide ab ore putei ab Iacob, vel à Domini ſepulchro ab Angelis, inſpiciamus, & de aquis iſtis bibamus. Bonum eſt ergo clauſtrale ſilentium.

Apoc. 5.12. Eccli. 24.5.

CAPVT XIX.

De lectione.

HVic ſilentio concatenata eſt lectio, & quaſi debent annuli infigi in anſulis cortinarum in templo Dei. Lectio autem eſt paſcua vberrima, in qua animalia puſilla cum magnis aſſiduè paſcendo præparant holocauſta Domino medullata, cùm intra ſe ruminantes dulciſſimos diuinæ ſcripturæ flores,

nihil aliud corde & ore continent. Purgat ſiquidem interiora noſtra oſſibus mortuorum, & morticinis amputandarum cogitationum aſſidua & intenta cum deuotione lectio, etiamſi non ſequeretur fructus intelligentiæ & ſcientiæ ex lectione, tamen ad hoc eſſet vtile ſemper legere, ut mens noſtra occupata excuſaretur à ſuperueniente & contumaciter ſe ingerente vana ſuperflua & cogitatione. *Dum venio*, ait Apoſtolus ad Timotheum, *attende lectioni.* Et, *Beatus vir qui meditatur in lege Domini die ac nocte.* Et, *Semper ſint vectes arcæ in annulis.* Et ſemper inueniat te Diabolus occupatum: Non enim ſpiritus immundus intrat domum, niſi quam inuenerit vacantem. Ne verò lectio ſit vana & garrula, ſed quieta & ſigillo meditationis impreſſa, dicitur in Apocalypſi: *Et cùm aperuiſſet Agnus vnum ex ſeptem ſigillis; audiui vnum de quatuor animalibus tanquam vocem tonitrui dicens: Veni & vide*: id eſt lege Euangelium Matthæi, qui eſt vnum de quatuor animalibus; ſic incipit: *Liber generationis* IESV CHRISTI. Quid eſt ergo ſic inchoare Euangelium, niſi dicere, veni & vide in hoc libro myſterium à ſæculis abſconditum, per generationem Chriſti oſtenſum & reuelatum? Veni & vide verbum incarnatum, quod ſub ſigillo diuinitatis hactenus apud Patrem latuerat clauſum. *Et ecce equus albus*, Chriſtus de Spiritu Sancto conceptus, & ſine peccato de Virgine natus. *Et qui ſedebat ſuper illum habebat arcum*, ex diuina & humana natura intenſum contra diabolum. *Et data eſt ei corona*, vt ſit Rex Angelorum qui fuerat Rex Iudæorum. *Et exiuit* in locum Calvariæ, *vincens* per patientiam, *vt vinceret* per potentiam. Huic incumbens lectioni efficitur equus albus, dum ſicut columba volitat ſuper riuos aquarum; & quaſi grex tonſarum aſcendit de lauacro, induens nouum hominem, qui ſecundum Deum creatus eſt in juſtitia & ſanctitate veritatis. Intellectus quoque qui ſedet ſuper equum album, & præeſt omnibus ſenſibus, habet arcum, ſanctam ſcripturam, quæ modò intenditur: modò diſtenditur: intenditur dum minatur pœnam, diſtenditur dum promittit veniam. *Et data eſt ei corona.* Iam raſam coronam geſtamus in capite, ſed gloriam & bonam conſcientiam quæramus in mente: & corona eſt in capite aſſidua lectio cum intenta deuotione. Vnde Salomon: *Liga eam in corde tuo iugiter, & circunda eam gutturi tuo.* Et ſit * *torques collo tuo.* Qui meditatur in lege, coronam habet in capite. Qui loquitur de lege, *Exaltationes Dei in gutture.* Qui ſubijcitur legi, *torques in collo.*

1. Tim. 4. 13. Pſal. 1. Apoc. 6. 1. Ibid. 2. Prou. 6. 22. * Prou. 1. 6. Pſal. 149. 6.

CAPVT XX.

De Confeſſione.

SVrgendum autem de lectione ad Confeſſionem, vbi te accuſes de præuaricatione mandatorum Dei, vel de negligentia, vel de ignorantia, vel de infirmitate: non autem debet eſſe craſſa & ſupina Confeſſio clauſtralium ſicut ſecularium hominum. Confeſſio eſt aqua non turbida, non virulenta, non bituminoſa; ſed clara, pura & munda, purificans tanquam ſecundâ baptiſmatis regeneratione illos, qui non cuſtodierunt veſtimenta ſua alba

ſicut

ſicut nix, de lauacro ſanctificationis. Eſt itaque Confeſſio alia ante Iudicem, alia ad Dominum, alia ad Patrem. Ante Iudicem reus; ad Dominum ſeruus; Ad Patrem filius. Reus quærat Aduocatum, ſeruus flagellum, filius amicum. Reus agat de reconciliatione, ſeruus de propitiatione, filius de pace. Munera offerat reus, obſequia ſeruus, ſeipſum filius. Reus macerationem, ſeruus correptionem, filius ſalutarem oblationem. Reus proſternat ſe ante januam, ſeruus ante oſtium, filius intret cubiculum. Grandia & enormia ſcelera confiteatur reus, ſeruus peccata, filius delicta. Dicat reus; *Noli me condemnare*: dicat ſeruus; *Miſerere mei Deus:* dicat filius; *Pater peccaui: ſed parce mihi.* Qui recedendo de filio factus fuerat ſeruus, de ſeruo reus; fiat redeundo de reo ſeruus, & de ſeruo filius: vt quibus paſſibus abierat in regionem diſſimilitudinis, eiſdem reuertatur ad ſimilitudinem Patris. Et quia deformata peccando fuerat imago & ſimilitudo Dei in anima, per Confeſſionem ſigillum quærat reformationis: Vnde iam ſecundum ſigillum aperiat Agnus in Confeſſione: *Audiui ſecundum animal dicens: veni, & vide.* Secundum animal eſt Marcus, qui tanquam Leo rugit in deſerto; præcipuè agens de Domini prædicatione, & reſurrectione. Et bene Confeſſio comparatur deſerto, quia non ſolùm à ſecularibus, ſed etiam à regularibus potiùs deſeritur quàm frequentetur. In hoc deſerto rugiebat peccator ille qui dicebat: *Rugiebam nimis à gemitu cordis mei. Et exiuit alius equus rufus*: Allegoricè Chriſtus, qui albus eſt in natiuitate, & rufus in paſſione. Moraliter verò rubore confunditur qui ſua enormia ſcelera confitetur, & efficitur rufus ſanguinis conſperſione, qui erubeſcit de ſua corruptione. Vnde Apoſtolus: *Quem fructum habuiſtis*, inquit, *tunc in illis in quibus nunc erubeſcitis?* Equus rufus eſt qui portat ſuam confuſionem dicens: *Non ſum dignus ego peccator, leuare oculos meos ad cœlum.* Et, *Non ſum dignus vt intres ſub tectum meum.* Et, *Iram Domini portabo, quia merui.* Et, *Qui ſedebat ſuper illum* (ſcilicet timor Domini) *datum eſt illi vt ſumeret pacem de terra*; Vnde Dominus: *Non veni pacem mittere, ſed gladium.* Vnde & huic *datus eſt gladius magnus.* Gladius iſte magnus deuorat carnes; & inebriatus eſt in cœlo. Et, *Maledictus qui prohibet gladium ſuum à ſanguine*, id eſt, qui non amputat per Confeſſionem peccata quæ fiunt ex carne & ſanguine: de quibus dicitur: *Caro & ſanguis regnum Dei poßidere non poſſunt.*

Triplex confeſſio.

Iob.10.2. Pſal.50. Luc.15.18. Apoc.6.3. Pſal.17.9. Apoc.6.4. Rom.6.21. Luc.18.13. Luc.7.6. Mich.7.9. Matth.10.13. Apoc.6.4. Ierem.48.10. 1. Cor.15.

CAPVT XXI.

De Vera Confeßione, & eius efficacia.

GLadius confeſſionis *Viuus eſt & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, pertingens vſque ad diuiſionem animæ & ſpiritus, compagum quoque & medullarum; & diſcretor cogitationũ & inentionum cordis.* Et quis vim Confeſſionis exprimere ſic potuit? Quis naturam eius & formam ſic depinxit? *Viuus*, inquit, *eſt ſermo.* Vbi eſt morticinum Confeſſionis? Vbi ſimulachrum mortuum, quod os habet, & non loquitur, manus habet non Iacob,

Hebr.4.12.

ſed Eſau, videlicet piloſas, ſed & non planas? Pedes & non ambulat? Sicut homo mortuus non eſt homo, & fides mortua non eſt fides: ſic Confeſſio ſimulata, non eſt Confeſſio. Viuus ergo ſit Confeſſionis ſermo, vt de corde vitali, & labiis veracibus procedat, non de ſepulchro cadaueris mortui quod putet & fœtet. Addit, *Et penetrabilior omni gladio ancipiti.* Grammatica, Dialectica, & Rethorica gladij ſunt, quibus inter ſe pugnant Clerici, & ſatis ſunt penetratiui in doctrinis & regulis ſuis: ſed ſermo Dei, & ſermo Confeſſionis penetrabilior eſt omni gladio ancipiti, qui quærit vitare damnum, & acquirere lucrum, cùm non ſolùm penetrat in interiora hominis, ſed etiam perforat inteſtina ſuggeſtionum diaboli, & portas confringit inferni. Et quomodo? pertingens vſque ad finem animæ & ſpiritus; id eſt, ſenſualitatis, & rationis. Nihil namque omittit vera Confeſſio, quin accuſet omnes exceſſus & ſenſualitatis, & ſuperioris rationis. Nam aliud eſt peccare ex ſenſualitate, quam habemus communem cum peccato; aliud ex ratione, quam habemus ſpecialem ex humanitate, & fortè communem cum Angelo ex diuina diſpenſatione. Peccata ex ſanſualitate ſunt illa, quæ fiunt ex fragilitate & ſurreptione; quibus minor debetur pœna & pœnitentia: ex ratione, quæ fiunt ex deliberatione, vel ex ambitione, quibus acrior imminet vindicta. Subiungit: *Compagum quoque & medullarum.* Compago quædam eſt animæ & ſpiritus: illud confinium rationis & ſenſualitatis, in quo vix diſcernitur cuius ſorti cedat, rationis,
Rom. 7. 15. an ſenſualitatis? unde Apoſtolus: *Non intelligo quod operor:* quia in confinio
illo *caro concupiſcit aduerſus ſpiritum, & ſpiritus aduerſus carnem:* id eſt
Galat. 5. 17. aduerſus ſenſualitatem. Hoc quoque confinium viuus ſermo debet determinare, & vſque ad interiores medullas peccata inſequi & explorare. Ad extremum ſubdit: *Diſcretor cogitationum & intentionem cordis.* Euoluendæ ſunt cogitationes & rimandæ intentiones in Confeſſione? vt nec minima peccati vngula euadat, quin in Dei ſacrificium veniat. Fit enim in Confeſſione criminale, veniale. Sed paucorum eſt diſcernere noctem & noctem, id eſt, inter veniale & criminale: quia multa reputantur venialia quæ ſunt criminalia, ſecundum intentionem peccatoris. Exprimenda eſt in Confeſſione, non ſolùm actio, nec ſolum cogitatio, ſed etiam ipſa intentio quæ totum opus facit lucidum aut tenebroſum. Et hic gladius magnus qui datus eſt ſedenti ſuper equum ruſum, cuius etiam acies diſſecat penitùs, & diſcindit ſquammas antiqui Leuiathan; quarum vna vni ſic iungitur, vt nec ſpiraculum incedat per eas.

CAPVT XXII.

De oratione.

SErpentinis igitur exuuiis in Confeſſione exutus, & aquis Iordanis cum Naaman lepro ſo lotus, & cum puero Dauid ſecundò vnctus, in oratione
Duplex oratio. ad Dominum manus & oculos leuet, vt præterita deleantur, & à futuris caueatur. His quaſi duabus columnis fulcitur domus Orationis, ſi ira Dei

deleatur, & gratia concedatur. Vtrumque facit oratio, & extinguit iram labo-
& implorat gratiam. Eſt enim oratio alia laborioſa, alia deuota. Labo- rioſa,
rioſa extinguit iram; deuota prouocat gratiam. Neutra tamen ſine altera & de-
veniat ad thronum gratiæ, ſed Iacob vtramque ducat, & contubernio ſuo uota.
conſtringat Liam & Rachel, id eſt, laborioſam orationem & deuotam.
Vna nocte cubat cum Lia, altera fortè cum Rachel. Ex vtraque naſcitur
ſoboles; proles ex Lia, cariores ex Rachel: & iſti & illi reputantur in ſe-
mine & numero Patriarcharum: quia ſecundùm Liam qui plus laborat Rom.
plus mercedis accipiet: & ſecundùm Rachel, *Ei qui non operatur merces im-* 44. 5.
putatur, non ſecundùm meritum, vel debitum, *ſed ſecundùm gratiam.* Cùm
itaque mercem præuenit gratia, grata & deuota dicitur oratio; & eſt imber Labo-
matutinus. Laborioſa eſt, quando cor longè eſt ab homine, & Deus à cor- rioſa.
de. Longè verò cor ab homine, ſiue occupatum ſit in curis ſuperfluis, ſiue
tepefactum à feruore Religionis, ſiue immerſum carnalibus deſideriis. Deus
quoque longè eſt à corde, cùm ſubtrahit gratiam, cùm differt præſentiam, Luc. 5.
cùm exercet poſtulantis patientiam. Laborioſa eſt de qua Petrus ait: *Præ-* 5.
ceptor per totam noctem laborauimus, & nihil cepimus. Et de qua Iob: *Effo-* Iob. 3
diunt ſibi mortem quaſi theſauros, & cùm inuenerint, gaudent. Et iterum Iob: 21.22. paulò
Clamo, & non exaudis me. Et ſponſa in Canticis: *In lectulo meo quæſiui per* aliter
noctem, quem diligit anima mea, &c. Et in Pſalmo: *Diſtuliſti Chriſtum* Deuo-
tuum. Deuota eſt cùm citò occurrit gratia, cùm mentem præoccupat, cùm ta.
adeſt antequam inuocetur, cùm præſtat ſupra quàm petimus aut intelligi- Pſal.
mus. Cùm autem homo pulſauerit ad januam gratiæ dicens: *Oratio mea* 87. 14.
præueniet te. Et, *Præuenerunt oculi mei ad te diluculo*; tunc appellatur labo- Pſal. 118.148.
rioſa, & imber ſerotinus: *Faciam*, inquit Dominus, *deſcendere ad vos im-* Ioel. 2.
brem matutinum & ſerotinum, vt cuſtodiam introitum, & exitum veſtrum. 23.
Aliquando cum oraret IESVS in paſſione, factus eſt ſudor eius tanquam
guttæ ſanguinis: frequenter etiam orauit cum omni tranquillitate, vt ibi: Ioan.
Pater clarifica filium tuum: & venit vox de cælo dicens; & clarificaui, & 12.28.
iterum clarificabo. Et Dominus ad turbam: *Non propter me vox hæc venit,* Ibid.
ſed propter vos. Et ad Patrem: *Ego enim ſciebam* ab initio *quia ſemper me* 30.
audis. Quiſquis huic Dominico ſe impreſſerit orationis ſigillo eiuſdem Ioan.
boni Magiſtri, ſicut in aliis, ſic etiam in hoc intuetur exemplum: Nam de 11. 42.
eodem ſic ſequitur in Apocalypſi. Apoc.

Et cum aperuiſſet ſigillum tertium, audiui tertium animal dicens: Veni & 6. 5.
vide; & vidi. Et ecce equus niger; & qui ſedebat ſuper eum habebat ſtate-
ram in manu ſua. Tertium animal eſt Lucas Medicus & Euangeliſta, qui
conficit animæ potiones, ad ſanandos omnes eius languores. Incipit autem
ab oratione ſic: *Fuit in diebus Herodis Regis Iudæ, ſacerdos quidam nomine*
Zacharias, &c. Et quia in viſione Ezechielis in figura vituli repræſentatur; &
vitulus Deo immolatur; benè equus niger dicitur propter crucis mortifica-
tionẽ, quam voce prædicauit, & opere adimpleuit. Chriſtus autem qui albus
fuit in natiuitate, rufus in paſſione, niger eſt in morte. Sed ſtateram crucis
habet in manu, quia poteſtatem habet ponere animam ſuam, & poteſtatem
habet ſumere eam. Et appenſa in ſtatera iſta culpa humani generis cum

pœna Dominici corporis, pluris inuenta eſt pœna ſua, quam culpa noſtra:
vnde ipſa pœna paſſionis Chriſti, deleuit reatum præuaricationis primi parentis noſtri, & totius mundi. Ipſa quoque paſſio, quid aliud fuit quàm eius oratio & noſtra reconciliatio? Equitat ergo Chriſtus in equo nigro, nam exaltatus à terra ſuſpenditur in crucis patibulo. Et nos Clauſtrales, ſiue ſacerdotes, imitemur in cruce orantem, leuantes puras manus & oculos columbinos ad Deum, peccatorum noſtrorum nigredinem confitentes, &
Pſal. pœnitendo mortem præuenientes. Vnde Pſalmiſta: *Æthiopia praeueniet*
67.32. *manus eius Deo.* Æthiopiſſa decolorata à ſole, & ſuper carbones denigrata carnis afflictione, & membrorum ſuorum mortificatione, orat dicens:
Pſal. *Auerte faciem tuam à peccatis meis.* Et, *Oſſa mea ſicut cremium aruerunt.* Et,
50.10. *Percuſſus ſum vt fœnum, & aruit cor meum.* Animæ ſic oranti loquitur ſpon-
Pſal. ſus in Canticis: *Equitatui meo in curribus Pharaonis aſſimilaui te, Amica*
101.4. 5. *mea.* Quaſi equitabat Deus ante filios Iſrael ſuper equum nigrum, colum-
Cant.1. nam nubis per diem; & equum rufum, columnam ignis per noctem. Cur-
8. rus autem Pharaonis ſunt fallaces equi ad ſalutem, qui diſcurrunt per vniuerſum orbem; ſuperbia, fallacia, gula, luxuria, ſuos equites deferentes in
Pſal. infernum. Sed equitatio IESV ſalus, de quo dicitur: *Currus Dei decem*
67.18. *millibus multiplex.* Et quibus loquitur Pſalmiſta: *Afferte Domino filij*
Pſal.28. *Dei,* id eſt, Angeli, *Afferte Domino filios arietum,* id eſt Chriſtianos imita-
1. tores Apoſtolorum & Prophetarum. Qui ſedet ſuper equum nigrum habet ſtateram in manu ſua, in qua appendet quid debeat poſtulare de temporalibus, & quid de æternis; quàm aſſiduè pro æternis, quàm moderatè pro
Apoc. tranſitoriis. Inde eſt quod ſequitur: *Et audiui tanquam vocem in medio*
6.6. *quatuor animalium dicentium: Bilibris tritici denario; & tres bilibres hordei denario vno.* Triticum æterna deſignat; hordeum temporalia: ſimplex &
Pſal. vna oratio, id eſt, bilibris tritici, pro vita æterna. Vnde: *Vnam petij à Do-*
26.7. *mino:* multiplex & diuerſa, id eſt, tres bilibres hordei pro neceſſitatibus ter-
Pſal.24 reni ſubſidij. Vnde: *De neceſſitatibus eripe me Domine. Vinum & oleum ne*
17. *læſeris,* id eſt in Chriſto baptiſatos & ſancto Chriſmate perunctos, quod eſt
Apoc. oleum, & ſanguine Agni redemptos, quod eſt vinum, ne læſeris ad damna-
6.6. tionem. Et ſi præcipio ne læſeris animam, ſicut de Iob dictum eſt: *Tu au-*
Iob.2. *tem animam eius ſerua.* Tamen in preſſura torcularis nolo vt parcat calca-
6. tor vuæ. In hac enim preſſura Deus non parcens parcit fidelibus ſuis. Hæc de oratione: dicendum eſt de meditatione mortis.

CAPVT XXIII.

De meditatione mortis.

MOrte nihil certius, nihil incertius, nihil bonis appetibilius, nihil malis odioſius. Certus occaſus eſt, incertus euentus. His qui non ſunt de mundo, conuerſationem habentibus in cœlis, gratus exitus de carcere ad regnum, de confuſione ad gloriam. Morte namque interueniente nuda veritas manifeſtabit gloriam ſummæ & indiuiduæ Trinitatis, gloriam Bea-

tæ Virginis, gloriam cœleſtium virtutum, gloriam denique omnium Sanctorum; in qua noua, certa, manſura, & mira & amabilia erunt omnia. Velum quoque ſacramentorum præſentium, quod eſt de hyacintho ſecundùm ſpem regni; de purpura propter ſanguinem Agni; de cocco bis tincto propter caritatem Mediatoris Dei & hominum; de byſſo retorta, propter ſinceritatem Catholicæ fidei, & indiſſolubilem veritatem tunc aut tolletur, aut ſcindetur. Tolletur juxta illud: *Cùm autem venerit quod perfectum eſt, euacuabitur quod ex parte eſt.* Scindetur ſicut in paſſione Domini: *Velum templi ſciſſum eſt à ſummo deorſum*: Vt iudicium magni Dei ſit ſicut meridies, quando manifeſtabuntur conſilia cordium. Et, *Nihil opertum quod non reuelabitur.* Non ergo expaueſcat ſolvere debitum mortis, qui expectat ſoluto debito dotes tantæ remunerationis. Debitum tamen eſt, quod omnibus & ab omnibus debetur & ſoluitur. Tempus autem ſolutionis, & hora, non in poteſtate & ſcientia eſt debitoris, ſed in voluntate eſt Creatoris. *Conſtituit* ille *terminos qui præteriri non poterunt.* De ſoluenda morte nec creditor & exactor poteſt diem anticipare & præripere; aut debitor differre & prolongare. Nemini autem hoc debitum ſeu vectigal indultum eſt à Deo, vt nec ipſi Filio Dei, quia filius hominis eſt, remiſſum ſit; licet originaliter emancipato per immunitatem peccati: Nam *Domini Domini eſt exitus mortis.*

1. Cor. 13. 10. Marc. 15. 38. Matt. 10. 26. Iob. 14. 5. Pſal. 67. 21.

Cogitandum itaque, & ſemper excogitandum eſt, quatenus per mortem tranſeamus, non in morte remaneamus: ſit mors hoſpitium viatoris, non manſio morientis: ſit abſolutio oneris, non depreſſio calamitatis: ſit pœnæ interruptio, non continuatio: ſit via ad Patrem, non deuiatio ad hoſpitem: ſit progreſſio ad patriam, non demerſio ad gehennam: ſit potio ſalutaris, non aſſumptio infernalis: ſit denique finis non conſumptionis, ſed conſummationis. Ante mortem culpa mortalis eſt cauenda, vel ſaltem confeſſione & pœnitentia delenda. Citra mortem præparandum, vnde poſt mortem ſit fœliciter viuendum. Mors non abſorbet merita bona, repræſentet autem mala etiam oblita: Mors coaceruat omnia præterita opera, deſignat manſionum æterna tabernacula, & collocat animas, non vbi voluerint, ſed vbi meruerint. Vt certus ſis de incertis, tene certa ne ſequaris incerta: Currit enim Apoſtolus non in incerto: ſed certus; quia neque mors, neque vita poterit eum ſeparare à caritate Dei, quæ eſt in Chriſto IESV. Certum te facient certa fides, certa ſpes, certa caritas, certa obedientia, certa humilitas, certa caſtitas, certa obſeruatio Chriſtianæ Religionis, & tuæ profeſſionis. Depinge mortem ante oculos tuos, quàm horrenda facies, eius vultus quàm obſcurus & toruus, ſingula ſingulorum membrorum eius officia quid operentur in ſingulis hominis membris. Deuorant namque & depaſcunt tanquam teneram herbam quidquid in homine eſt roboris & virtutis, tam in anima quàm in corpore damnatorum, vnde in Pſalmo: *Mors depaſcet eos.* Vt ergo de ventre huius ceti Dominus nos extrahat, præoccupemus faciem eius in confeſſione, vt qui perforauit maxillam eius armillâ liberet, nos à morte æterna. Latens in carne IESV diuinitas molares noxas dentes in ore ipſius confregit, cùm carnem Verbi morſu temerario

momordit. Etſi itaque nos mordeat vt coluber & vt ceraſtes, ſi crucis cornua præ manibus habemus, ſi ſanguinem Agni ſuper vtrumque poſtem & in ſuperliminaribus geſtamus; tota illa Leuiathan horribilis armatura, quæ in Iob deſcribitur, deſtruetur, & inteſtina eius hoc iaculo terebrata rimabuntur. O puteus ſulphureus! ô fœtor intolerabilis! ô anguſtia! ô tenebræ! ô calor! ô ſtridor dentium! ô confuſio! ô dolor! ô deſperatio! ô deſolatio ſine conſolatione! malum ſine fine; exitum ſine reparatione! Vtinam ſub conſpectu haberem compenſationem quam mors malis delectationibus reponit. Longa præmeditatione & præparatione comparandum eſt quod minuat acerbitatem mortis, & faciat tolerabile, quod eſt ineuitabile.

Mortis remedia. Sunt autem mortis mitigatoria remedia; Confeſſio peccatorum, & pœnitentia contra aëreas poteſtates; propugnaculum ſanctæ crucis; viaticum Corporis & Sanguinis Domini ad ſolatium tanti & tam ignoti itineris. Oleum inunctionis ad fouendam lampadem conſcientiæ, & remouendas condenſas mortis tenebras; patrocinium Dei; auxilium omnium Sanctorum, & oratio Fratrum. His remediis aut ſuccumbit mors ſecunda, aut cedit: & prima quidem more ſuo in hominem mortalem efferatur; ſed eneruatur, nec retiaculis ſuis retinet animam, quam tantis vallatam copiis videt. Virtutem crucis expaueſcit; viatorem tranſeuntem cum viatico nequaquam poſſe deficere non ignorat; veram pœnitentiam, & confeſſionem de vtero ſuo & ventre infernali animas infinitas fortiter extraxiſſe meminit, & ſe nunquam potuiſſe reſiſtere voluntati Dei; nec corporibus humanis, nec animabus nocere ſe poſſe experimento nouit, ſi ſanctorum auxilium ſubuenerit. Orationes fratrum tanquam ſagittas igneas fugit. Ex his omnibus offas dirumpentes interiora diaboli, mortis & inferni conficiamus, & in ore draconis cum Daniële proijciamus. In clauſtro præparetur hæc confectio ab his qui ſe cogitant ſemper morituros, & tanquam palma multiplicant dies ſuſpcientes in excelſo, & in ſe vitia mortificantes. In his mors non habet poteſtatem, qui habent poteſtatem calcandi ſuper ſerpentes, qui in eremo interficiebant filios Iſrael, & ſcorpiones qui inſidiantur calcaneo noſtro. O anima ſoluta à corpore vbi habitas? an in cœlo, an in paradiſo, an in igne purgatorio, an in inferno? Si in cœlo, beata cum Angelis; ſi in Paradiſo, ſecura à miſeriis iſtis; ſi igne purgatorio; anxia de pœnis, tamen expectas liberationem; ſi in inferno, deſperans non expectas miſeriam, ſed veritatem & ſeueritatem. O anima ſine corpore vbi eſt modo corpus tuum? vbi eſt Abel frater tuus? Ecce vermes, ecce tinea, ecce putredo quondam in oſſibus tuis. Tu autem quid? Petis ne ab Abraham vt mittat Lazarum, & intinguat extremum digiti ſui in aqua, & refrigeret linguam tuam? habeſne flammam ſupplicij in parte vel in toto? eſtne ſpes euadendi? O anima ſi in inferno es, non reuertetur oculus tuus vt videat bona. Si in igne purgatorio, minus ardet fornax Babilonis, cuius flamma euaporabat cubitis quadraginta nouem. Æthiopes crudeliſſimi ligna, fœnum, ſtipulam, nec non & picem, atque malleolos, quos de ſylua malorum noſtrorum collegerunt ſtudioſè, & repoſuerunt malitioſè, inſiſtunt in igne purgatorio ſubminiſtrare, & donec vox de throno gratiæ veniat, miſeram animam non ceſſant flagellare.

O anima ſiue beata ſiue miſera, quàm vtile eſſet animæ peregrinanti adhuc in corpore te videre & audire, quæ & ſortis noſtræ non es oblita, & tuæ iam es experta. Ecce habes ſtateram in manu tua, appendens in ea quod in corpore meruiſti, & quod extra corpus recepiſti. Hîc, hîc mendaces ſunt homines, in iuſtitia non attendentes ſtateram paratam quæ rectâ lineâ librat pœnam & culpam, non declinans neque ad dextram neque ſiniſtram. In præſenti quidem mixta eſt miſericordia cum iuſtitia, & iuſtitia cum miſericordia: quando Deus inclinat de calice qui eſt in manu eius, ex hoc miſericordiæ in hoc iuſtitiæ, & ex hoc iuſtitiæ in hoc miſericordiæ. In futuro autem iudicio erit iuſtitia ſine miſericordia illi qui non fecit miſericordiam: non enim tunc inuenietur oleum ad emendum. Nunc dicitur, *Vinum & oleum ne læſeris*, quia correptio & compaſſio neceſſaria eſt ad curandum ſemiuiuum à latronibus relictum. In iudicio ſæua erit correptio; quia non erit tempus ſeminandi, ſed metendi. Vana etiam erit compaſſio vbi nulla quæ non præceſſerit miſeratio. Anima in corpore odorat iſta, non guſtat, ſicut naues poma portantes; ſed illa quæ ad portum applicuit, iam deguſtat cuius ſaporis ſint futura ſæcula. De mortis quoque meditatione dicitur. *In meditatione mea exardeſcet ignis*. Ignis vtique de quo dicitur; *Vermes eorum non morientur, & ignis non extinguetur*. Sed mirum quomodo mors exardeſcet meditata, quæ frigida omnem vitalem tollit & extinguit calorem. Quando tamen accenditur ignis niſi tempore hyemis? Ita enim contrarium contrario repellitur, & quæritur ignis dum viget torpor frigoris. Quid ergo facit exardeſcens ignis in meditatione mortis; Ligna, fœnum, ſtipulam, paleaſque comburit, mundanas delectationes in cineres redigens? Mors namque mentem totam occupans, temporalia omnia parui pendere facit. Quis enim aquis merſus aquas ſe mergentes diligit? Et nonne concupiſcentia oculorum, concupiſcentia carnis, ſuperbia vitæ, in profundiſſimum infernum poſſeſſorem ſuum demergunt? In his aquis Leuiathan natat & latet in inſidiis: vt incautè ſibi appropinquantes aut ſubmergat, aut denaribus fumum proijciens ſicut ollæ ſuccenſæ & feruentis exurat. Vnde Iob, *De naribus eius procedit fumus ſicut ollæ ſuccenſæ & feruentis*. Halitus eius prunas ardere facit, & flamma de ore eius egreditur; fumus de quo dicitur: *Aſcendet fumus in ira eius*, oculorum caliginem generat, ſed caligo ſub pedibus Dei. Flamma de ore draconis eſt, de qua dicitur: *Supercecidit ignis & non viderunt ſolem:* concupiſcentia videlicet mala, quæ prunas ardere facit, dum hîc animam ſeducit, vel in morte ad pœnam trahit. Aduerſus hæc naſus ſponſæ, ſicut turris quæ reſpicit contra Damaſcum, meditatur de morte contra mortem, quia iacula quæ præuidentur, minus feriunt: & non eſt fera tam ſæua, quæ magiſterij aſſiduitate non caſtigetur & mitigetur. Sic mors nec incognita meditatione, nec improuiſa expectatione veniens, non ſuperueniens: valuas noſtras apertas penetrans, non perforans: intrans non irruens: excitans non feriens latus dormientis, ſatis modeſtè à nobis, non cum horrore excipitur. Venit enim vt bonus nuntius, non vt infeſtus aduerſarius: mandatum refert, non infert ſupplicium; fines enim mandati non excedit: à ſe non poteſt facere quic-

Apoc. 6. 6.

Pſal. 38. 4.

Iſaïæ. 66. 24.

Iob. 41. 11.

Pſal. 57. 9.

Pſal. 57. 9.

Gregorius hom. mil. 27. in Luã.

Pſal.31. 12. quam. *In chamo & freno maxillas eorum confringet* Deus Iudex iuſtus, vt nucleus gloriæ quam abſcondit Deus timentibus ſe, teſtâ cum cortice fractâ, Beatorum repleat viſcera.

CAPVT XXIV.

De meditatione Mortis Chriſti, hominis, & diaboli.

Apoc. 6.7. ET *cùm aperuiſſet ſigillum quartum, audiui vocem quarti animalis dicentis: Veni & vide, & vidi. Et ecce equus pallidus.* Nota in tribus ſuperioribus, vnum animal, ſecundum animal, tertium animal dixiſſe: in quarto verò non quartum animal, ſed vocem quarti animalis ſcribit ſe audiſſe. Ioannes enim Euangeliſta eſt vox verbi, qui ſic inchoat Euangelium ſuum: *In principio*, inquiens *erat Verbum*, &c. Equus autem pallidus eſt, qui ante paſſionem cœpit pauere & tædere, dicens. Matth. 26. 38 *Triſtis eſt anima mea vſque ad mortem. Et nomen illi mors*, qui nunc mortuus eſt propter delicta noſtra: Et Oſee. 13.14. in Oſee dicens: *Ero mors tua ô mors.* Et iuxta illos qui dicunt: *Nomen eius non morietur ampliùs.* Et inferiùs ſequebatur eum, ſecundùm illud: Ierem. 11.19. *Poſuerunt me* opinione *in lacu inferiori, in tenebris, & in vmbra mortis.* Pſal. 87. 7. Ad meditationem itaque mortis pertinet mors Chriſti, mors diaboli, & mors hominis. Mors Chriſti occidit mortem in diabolo ne vltra viueret: in homine ne remaneret; in diabolo vt periret: in homine ne periret; in diabolo ne regnaret: in homine ne ſeruiret; in diabolo ne ſæuiret: in homine ne timeret; in diabolo ne falleret: in homine ne illi crederet; in diabolo vt de vita deſperaret: in homine vt per mortem ad vitam aſpiraret. Meditatio mortis Chriſti viſitat ægrum, meditatio mortis diaboli confortat infirmum; meditatio ſuæ mortis humiliat ſuperbum: meditatio mortis Chriſti potio eſt ſalutaris; meditatio mortis diaboli purgatio eſt inflationis: meditatio ſuæ mortis reſtitutio ſiue conſeruatio ſanitatis. Meditatio mortis Chriſti venena extinguit; meditatio mortis diaboli apoſtema ſoluit; meditatio ſuæ mortis emplaſtrum morbo apponit. Equus pallidus eſt, qui ſe mortificat in maditationibus iſtis vt mortem puniat, & interim collum ſuum morti ſubijciat; & in morte de ſubiugo venientis exiliat.

Iob.38. 17. De meditatione mortis ait Dominus ad Iob: *Nunquid aperta ſunt tibi portæ mortis, & oſtia tenebroſa vidiſti?* Deo, cui nuda ſunt omnia & aperta, qui palmo metitur terram, & pugillo continet omnia à ſupremo cœli cardine vſque ad profundiſſimum inferni, nihil eſt clauſum. Poteſtas eius æterna ingreditur & egreditur, nullo reſiſtente, omni regni ſui prouincias: Pſal. 134.6. quia *Quæcunque vult facit in cœlo, & in terra, & in omnibus abyſſis.* Illi procul dubiò apertæ ſunt portæ mortis, vt cùm vellet, intraret & exiret; quem vellet introduceret, & quem vellet reuocaret. Nulli autem Sanctorum niſi per IESVM apertæ ſunt portæ mortis, vt inde exiret: quæ tamen per peccatum apertæ ſunt, vt de mundo exiens ineuitabiliter omnis homo per eas ad futurum ſæculum, ad pœnam vel gloriam intret. Portæ diuerſæ per Sunt verò portæ mortis, ſunt portæ inferni, ſunt portæ ſæculi, ſunt portæ clauſtri, ſunt denique por-

tæ cœli. De portis mortis dicitur in pſalmo: *Qui exaltas me de portis mortis, vt annuntiem omnes laudationes tuas in portis filiæ Syon.* De portis inferni dicitur in Euangelio: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam; & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam.* Et, *Vadum ad portas inferi.* Portæ ſæculi ſunt introitus ad vitam, & exitus de vita. Portæ clauſtri ſunt profeſſio regularis cum obſeruantia, & ſpe * renuntiationis. Portæ cœli ſunt ſancti Angeli, & miniſtratorii ſpiritus, qui mittuntur propter eos qui hæreditatem capiunt ſalutis. Pœnales ſunt portæ mortis; abominabiles portæ inferni; periculoſæ portæ ſæculi; religioſæ portæ clauſtri; glorioſæ portæ cœli. Portas mortis pertranſiuit Dominus; Portas inferni confregit; Portas ſæculi ſine peſſulo intrauit & exiuit; Portas clauſtri conuerſatione ſua in terris, & morte dolauit; Portas cœli in Aſcenſione ſua aperuit. In cardine vexatorio voluitur porta mortis; in cardine punitorio porta inferni; in cardine mutatorio porta ſæculi; in cardine meritorio porta clauſtri; in cardine remuneratorio porta cœli. Angelus ſanctus cuſtodit portam cœli; bonus Prælatus portam clauſtri; quotidianus defectus portam ſæculi; diabolus damnatus portam inferni; princeps mundi portas mortis. Clauis cœli eſt gloria, clauis clauſtri eſt regula, clauis ſæculi eſt vanitas, clauis inferni eſt pœna perpetua, clauis mortis eſt diuina ſententia. In porta cœli de fine laborum exultatio, in porta clauſtri peccatorum purgatio, in porta ſæculi anceps occupatio, in porta inferni deſperatio, in porta mortis trepidatio. Meridies ad portam cœli, aurora ad portam clauſtri, crepuſculum ad portam ſæculi, veſpera ſiue nox ad portam mortis, media nox ad portam inferni. In reſurrectione mortuorum apertæ erunt portæ mortis, quia omnes reſurgemus, ſed non portæ inferni, quia non omnes immutabimur. In exitu aperiuntur portæ clauſtri & portæ ſæculi; poſt iudicium portæ cœli. Ait ergo: *Nunquid apertæ tibi ſunt portæ mortis, & oſtia tenebroſa vidiſti?* quaſi diceret; Eſt ne tibi iam pura conſcientia, & de gratia mea tam ſecura vita, vt intrepidus expectes mortem? & cùm venerit tanquam abſynthium, deglutias illam intrans portas eius ſine labore, & exiens abſque difficultate? An & oſtia tenebroſa vidiſti? Si habes oleum in lampade tua, ad tenebroſa oſtia non offendes pedem tuum, quia greſſus tuos diriges ſecundum eloquium Dei, in quo lux, & tenebræ nullæ ſunt.

quas vel ad vitam vel ad pœnã. Pſal. 9. 15. Matth. 16. 18. Iſaiæ. 38. 11. ſ. * renunerationis.

CAPVT XXV.

De communicatione corporis & ſanguinis Domini.

IN diſciplina Clauſtri non eſt omittendum quod præcipuè eſt neceſſarium, altiſſimè quoque commendandum memoriæ. Euchariſtia ſiquidem locum tenet in corpore Eccleſiæ, quem humanum cor in homine; integro & ſano corde viuitur, & corrupto & vulnerato, homo moritur. Vnde Salomon: *Omni cuſtodia ſerua cor tuum; quoniam ex ipſo vita procedit.* Et Dominus de corpore ſuo in Euangelio: *Qui manducat me, & ipſe viuet propter*

Prou. 4. 23. Ioan. 6. 58.

me. Vita eſt Angeli in quem deſiderant Angeli proſpicere: vita eſt Chriſtiani per quam poſſit proficere. Hanc vitam aliter * accipere qui in carne & ſecundùm carnem viuit; aliter ille qui ſeminat in ſpiritu, vbi de ſpiritu metat vitam æternam; Aliter illi; *Quorum os malectione & amaritudine plenum eſt*; Aliter illi; *Qui eſuriunt & ſitiunt iuſtitiam:* & quibus dicitur: *Vos in carne non eſtis, ſed in ſpiritu: ſi tamen ſpiritus Dei habitat in vobis.* Et ille qui dicit: *Viuo autem, iam non ego; viuit verò in me Chriſtus:* quem diligo ex toto corde, ex tota anima, ex tota virtute. Cor tale Deum ſolum cogitat, amat, & deſiderat; anima ſingulis ſpiraculis Deum annuntiat, & ſemper ad Deum ſpirat & ſuſpirat. Virtus omnia poteſt in eo qui ſe confortat, & nihil ſine eo qui dicit: *Sine me nihil poteſtis facere.* Qui ſic Deo & à Deo occupatur horis matutinalibus fame ſancta vrgente, Dominici corporis & ſanguinis communione quotidie reficitur. Sed ſecundùm Apoſtolum diiudicandum inter hunc ſpiritalem cibum, & corporalem quotidianum: Nam ſumma diſcretione attendendum, quando ad corpus Chriſti ſit accedendum, quando cedendum, & quando recedendum. Accedere ad Chriſtum, accedere eſt ad Dominum, accedere ad Regem, accedere ad lucem, ad ignem, ad panem, ad vitem, imò ad vitam. Quæris libertatem? accede ad Dominum. Quæris ſecuritatem? accede ad Regem. Quæris claritatem? accede ad lucem: Quæris calorem? accede ad ignem: Quæris refectionem? accede ad panem: Quæris potum? accede ad vitem: Quæris reſurrectionem? accede ad vitam. Offendiſti Dominum? cede: Feciſti contra Regem? cede: cœcus aut lippus es? cede à luce: Portas in lumbis aut in manibus tuis ignem alienum? cede ne exurat te ignis de altari. Eſne plenus murmurio, & ſaturatus de contradictionibus? cede, & noli accedere ad panem Angelorum. Eſne inebriatus de vinea Sodomorum & Gomorræ? cede, & noli accedere ad vinum de vinea Sorech. Eſne mortuus criminalibus, & ſepultus in inferno? cede. Diſtat autem plurimùm inter cedere, & recedere: Nam cedere, reuerentiæ eſt; recedere, irreuerentiæ. Cedit qui dicit: *Domine non ſum dignus, vt intres ſub tectum meum:* recedit qui dicit: *Ecce eijcis me à facie tua.* Et, *Maior eſt iniquitas mea, quàm vt veniam merear.* Ionas quoque fugiens & recedens à facie Domini abſorptus eſt in ventre ceti tribus diebus & tribus noctibus. Et Pſalmiſta: *Diſcedite à me omnes qui operamini iniquitatem.* Quis autem finis recedentibus à Deo? *Omnes qui elongant ſe à te peribunt.* Cedo itaque cùm peccauero, non recedo ſi confeſſus errorem fuero, & emendauero.

[Margin: f. * accipit. — Pſal. 13. 3. — Matt. 5. 6. — Rom. 8. 9. — Gal. 2. 20. — Ioan. 15. 5. — Quãdo accedendũ ad corpus Chriſti, quãdo cedendũ, quando recedendũ. — Luc. 7. 6. — Gen. 4. 14. — Pſal. 6. 8. — Pſal. 72. 27.]

Sed adhuc diligentiùs aduertendum quando, quomodò, & quare ad Communionem ſit accedendum: habet enim vtilitas huius refectionis temporis diſcretionem, modi determinationem, cauſæ etiam rationem. In tempore conſiderantur tria, oportunitas, conſuetudo, & ſolemnitas. In modo, purgatio, intentio, & deuotio. In cauſa inſtitutio, vtilitas, & neceſſitas. Breuiter replicanda ſunt & explananda quæ hic enumerantur. Opportunitas fugit & fugat occupationem: Liberis enim mentibus hoc exequendum officium & Deo obſequendum. Conſuetudo remouet laïcam negligentiam & erga ſalutem ſuam nimium torporem. Sufficit enim Laï-

[Margin: Modus & tempus accedendi ad Comunionẽ.]

co ſemel in anno communicare; ſed pia & ſollicita Maria ſedens ad pedes Domini cum noſtris clauſtralibus, ſic non ſatiatur oculus eius viſu; nec auris auditu; ſic panem Angelicum, ſcilicet Dominicum Sacramentum quotidie ſumit, & quotidie nihilominus eſurit juxta illud: *Qui edunt me, adhuc eſurient; & qui bibunt me, adhuc ſitient.* Inſtans quoque ſolemnitas admonet nos accedere ad Communionem. Quæ enim ſolemnitas, vbi fames & egeſtas? vbi autem non eſt cibus qui non perit, ſed qui permanet in vitam æternam, egeſtas eſt, & exitialis inopia. Solemnem itaque habeat, & adhibeat cibum ſolemnitas Sanctorum. Dictum eſt de tempore, videamus de modo qui habet purgationem, intentionem, & deuotionem. De quodam ſancto dicitur: Quia Chriſtus *purgauit peccata ipſius.* Et ad Hebræos de Chriſto ait Apoſtolus: *Portans omnia verbo virtutis ſuæ, purgationem peccatorum faciens, ſedet ad dexteram maieſtatis in excelſis.* O cor meum, anima mea, os meum, labia mea, fauces meæ, lingua mea, ſtomachus meus! Quid eſt in altari? nonne corpus quod ſumptum eſt de Virgine MARIA, corpus conceptum de Spiritu-Sancto, corpus paſſum in cruce, ſepultum in monumento nouo; corpus quod tertia die reſurrexit à mortuis, corpus quod aſcendit ſuper omnes cœlos; corpus quod ſedet ad dexteram Patris in excelſis, in quo Iudex viuorum & mortuorum IESVS iudicaturus eſt viuos & mortuos & ſæculum per ignem? Quid ergo vos omnia interiora & exteriora mea? Quomodo ſuſcipietis tam caſtiſſimum, tam ſanctiſſimum, tam mundiſſimum, quæ ſordetis tam impuris menſtrualibus immundiciis, tam damnabilibus, aſſiduis & inenarrabilibus culpis? Purgandæ itaque priùs ſunt ſordes noſtræ aquâ compunctionis, igne fraternæ compaſſionis, hyſſopo fidei & humillimæ confeſſionis, cinere ſalubertimæ ſubjectionis & mortificationis. De hac purgatione Apoſtolus ad Hebræos: *Habentes*, inquit, *fiduciam in introitu ſanctorum in ſanguine* Agni immaculati IESV CHRISTI, *quoniam initiauit nobis viam nouam, & viuentem per velamen, id eſt, carnem ſuam, & ſacerdotem magnum ſuper domum Dei: Accedamus cum vero corde in plenitudine fidei, aſperſi corda à conſcientia mala, & abluti corpus aquâ, teneamus ſpei noſtræ indeclinabilem confeßionem.* Securus introeat ad altare Dei, certus accedat ad Communionem Dominici corporis, qui habet cor aſperſum, id eſt mundatum à conſcientia mala, & corpus ablutum tam ſanctificatione baptiſmatis, quàm compunctione deuotionis; & qui tenet indeclinabilem ſpei confeſſionem. Nota indeclinabilem confeſſionem, vt ſint pedes eius, pedes recti, ſe accuſando de ſe, non de Creatore, vel diabolo conquerendo: *Deus enim intentator malorum eſt:* & diabolus tentat, ſed non ſine licentia, nec vltra licentiam. *Vnuſquiſque autem tentatur à concupiſcentia ſua abſtractus & illectus.*

Eccli. 24. 29. — Eccl. 47. — Heb. 1. 3. — In altari ſumitur corpus natum de Maria Virgine, &c. — Heb. 10. 19. — Iacob. 1. 13.

Iam de intentione dicamus quæ triplex eſt. Alia enim bona, alia mala, alia peſſima. Bona eſt, ſi corpus Chriſti cum fide vera, & pura ab omni crimine conſcientia ſumitur: vt ſanguis Chriſti iuſtum iuſtificet ampliùs; hic accipit vt bonus fiat. Mala eſt enim cùm in vaſe per odium arido, per luxuriam immundo, & per maliciam corrupto mittitur, non vt qui eſt malus fiat bonus, ſed vt qui eſt malus appareat bonus: Hic eſt hypocrita. Peſſima eſt,

Intẽtio triplex.

quando irreuerenter quaſi canis rabibus corde peſſimo accedit aliquis ad Sacramentum Dominicum, non vt fiat bonus, ſed vt ſub Chriſto lateat antichriſtus. Hic eſt lupus rapax, qui ſub pelle ouina deuorat agnum, turpitudinem ſuam foliis ficus tegens, non ad remiſſionem, ſicut ille cuius tecta ſunt peccata & remiſſæ ſunt iniquitates, ſed ſicut Adam & Eua in Paradiſo conſuerunt folia ficus non ſe accuſando ſed excuſando. Sit itaque intentio percipiendæ Euchariſtiæ, vt ſit bono ad ſanctificationem, ſit malo ad correptionem, ſit peſſimo ad compunctionem. Mittit enim Deus cryſtallum caſtiſſimi corporis ſui ſicut buccellas, vt infirmus ſanetur, famelicus ſatietur, ſanus impinguetur & confortetur. Exprimitur intentio in oratione, vbi dicitur: *Non ſit nobis reatus ad pœnam, ſed interceſſio ſalutaris ad veniam, ſit ablutio ſcelerum: ſit fortitudo fragilium, ſit contra mundi pericula firmamentum, ſit fidelium viuorum & mortuorum remiſſio omnium peccatorum.* Dicamus de deuotione.

Triplex quoque deuotio. Triplex ſit deuotio: Alia compunctiua, alia ſuſpirioſa, alia lacrymoſa. Compunctiua eſt fons ſcaturiens, ſuſpirioſa eſt fons ſaliens, lacrymoſa fons ſuperebulliens. Pungit compunctiua, elicit ſuſpirioſa, fundit & pluit lacrymoſa. Timor pungit, ſpes elicit, amor pluit. Venam ſtringit timor, ſpes aperit, amor humorem cum impetu ſpiritus educit. Sic minutus ſanguine peccati, ligamento, ferro, & motu cordis voluntario; dicat Domino: *Voluntariè ſacrificabo tibi*, qui ante præſidem ligatus aſtitiſti, qui clauis confixus in ligno pependiſti, qui lancea percuſſus ſanguinem & aquam dediſti, oblatus es quaſi non coactus, quaſi qui nolueris, ſed deuotus & ſpontaneus, quia voluiſti. Iam de cauſa dicendum eſt, in qua tria notauimus: Inſtitutionem, Vtilitatem, & Neceſſitatem.

Cauſæ accedendi ad Communionẽ: Inſtitutio. Conſiderandum eſt ergo in inſtitutione, quis, quibus, quando, & quomodò hoc Sacramentum inſtitutum ſit. Quis? Chriſtus: Quibus? Apoſtolis: Quando? In Cœna vltima. Quomodo: *Accipiens panem benedixit & fregit, & dedit Diſcipulis ſuis dicens: Accipite & manducate ex hoc omnes, Hoc eſt corpus meum. Simili modo & calicem poſtquam cenauit dicens: Accipite & bibite ex hoc omnes: Hic eſt calix Sanguinis mei, qui pro vobis & pro multis effundetur. Hoc facite in meam commemorationem.* In actore agnoſco bonitatem, ſcientiam, & poteſtatem. Bonitatem, quia voluit; ſcientiam, quia futuris morbis antidotum ſufficiens, & quod de facili poſſet haberi, in receſſu ſuo ad conſolandam abſentiam præparauit. Poteſtatem, quia potuit & poteſt facere quod vix homo poteſt credere, nullatenus verò definire. In Apoſtolis contemplor amicitiam, obedientiam, & reuerentiam: Amicitiam tunc quidem quaſi in herba tenerem, ſed poſt acceptum Spiritum tanquam ardorem, ſolidiſſimam. Obedientiam vſque ad diuiſionem animæ & ſpiritus, vſque ad mortem, vſque ad crucem, vſque ad decolationem. Reuerentiam tanquam Magiſtro, tanquam Domino, tanquam patri, immò tanquam Deo. Vnde: *Tu es Chriſtus filius Dei viui.* In tempore firmiſſimum coagulum, fortiſſimum argumentum, excellentiſſimum donum quod hactenus repoſuerat, & in corporali ſeparatione dandum ab æterno amicis ſuis prædeſtinauerat, recogito. Coagulum eſt corpus Chriſti compingens ſumptum Deum, & lumentem

Matth. 26. Marci 14. 22. Luc. 22. 17. 1. Cor. 11. 23.

Ioan. 11. 27.

Chriſtianum in vnum, iuxta Apoſtolum; qui ait: *Panis cui benedicimus nonne communicatio corporis Domini eſt? Et calix cui benedicimus, nonne communicatio ſanguinis Domini eſt?* Argumentum quoque probabile & neceſſarium eſt diuinæ dilectionis, quia nunquam ſe nobis dediſſet, ſi non ſpecialiter dilexiſſet. IESV autem quid melius in cœlo & in terra, quid carius, quid pretioſius? Hic enim eſt datum optimum & donum perfectum, de ſurſum deſcendens à patre luminum. Dederat quidem Pater IESVM filium ſuum incarnatum generi humano, ſed ea conditione quòd reciperet illum in aſſumpta humanitate expleto legationis officio: Addidit deinde gratiam gratiæ, vt ſub alia ſpecie in eadem veritate, eumdem Filium ſuum IESVM non ſolùm daret vt ſocium itineris, ſed vt viaticum totius peregrinationis, vt qui viſibili paſſione ſemel nos redemerat, ſemper inuiſibili refectione confortaret. Quomodò autem corpus ſuum Dominus Apoſtolis tradidit, Apoſtolus ad Corinthios docet, & Euangeliſtæ pleniùs oſtendunt. Accepit enim panem qui creauerat ipſum panem, & eadem potentiâ, quâ priùs creauerat ad corporalem hominum refectionem, gratiarum actione ad Patrem & benedictionem cum Patre conuertit in ſubſtantiam corporis ſui, ad animarum & corporum redemptionem. Similiter & calicem. 1. Cor. 10.16.

Iam videamus de vtilitate. Reprobatio quidem præcedentis mandati fit propter inutilitatem & infirmitatem ſuam. Nihil enim ad perfectum adducit lex, & ſi priùs illud culpa vacaſſet, non vtique ſecundi locus inquireretur. *Chriſtus* autem *ſemel oblatus ad multorum exhaurienda peccata.* Et, *Vnam pro peccatis offerens hoſtiam ſedet in dextera Dei.* Quærenda eſt virtus contra infirmitatem, vtilitas contra inutilitatem, ſuccedit Euangelium legi tanquam virtus. Audi Apoſtolum: *Non,* inquit, *erubeſco Euangelium; virtus enim Dei eſt in ſalutem omni credenti.* De Corpore Chriſti quid? *Oblationes,* inquit, *& hoſtiam noluiſti, corpus autem aptaſti mihi.* An eſt corpus Chriſti? Item Apoſtolus: Quod infirmum eſt Dei, vtique corpus aſſumptum, fortius eſt hominibus. Helias ad caput ſuum inuenit panem ſubcinericium, & ambulauit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus. Et dubitas te in fortitudine panis, qui de cœlo deſcendit, poſſe ambulare non vſque ad montem Dei Oreb, ſed vſque ad montem in quo beneplacitum Deo habitare in eo? Eſt itaque virtus & ſanitas in corpore Chriſti. Itaque virtus Euchariſtiæ ſicut ſanitas excludit infirmitatem. Vnde eſt illud: *Sanitas ſub pennis eius.* Sub pennis itaque viſibilium ſpecierum panis & vini quaſi ſub pannis fidei in præſepio altaris. Vnde Angelus ad paſtores ait: *Inuenietis Infantem* in veſtris, qui æternus eſt in ſuis, *pannis inuolutum*: videlicet ſecundum Adam in tunicis pelliceis. Sed quid latet ſub his ſiue tunicis ſiue pellibus, ſeu pennis, ſeu pannis? Virtus ſine dubio: Nam *virtus Dei erat in illo.* Sic excluſa infirmitate per virtutem, excluditur inutilitas per vtilitatem. Stringe ſenſum Apoſtolicum: Ad æmulationem carnis aſpergebatur ſanguis vitulæ, ad perfectum nihil adducebat, ad dexteram Dei neminem collocabat: Hæc autem omnia implet hoſtia viua, hoſtia ſancta, hoſtia immaculata, quæ ſuo triplici effectu præſtat emundationem, ſanctificationem, & ſocietatem non ſolùm Ange-

Vtilitas. Heb. 9. 28. Heb. 10. 12. Rom. 1. 16. Pſal. 39. 7. Malac. 4. 2. Luc. 2. 12.

licam, ſed & diuinam. Communicatio enim Dominici corporis, & aſperſi ſanguinis IESV CHRISTI, agni videlicet immaculati, emundat nos à
Ioan. 1. 29. delicto maximo, & ab omni peccato. Vnde Ioannes Baptiſta: *Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.* Et in Apocalypſi Ioannes Euangeliſta:
Apoc. 1. 5. *Qui lauit nos in ſanguine ſuo.* De ſanctificatione quoque dicit in Euangelio:
Ioan. 17. 19. *Et pro eis ſanctifico meipſum, vt & ipſi ſancti ſint.* Et Apoſtolus ad Hebræos: *Qui ſanctificat, & qui ſanctificantur in ipſo omnes:* Et de paſſione: *Ego vado*
Heb. 2. 11. *immolari pro vobis.* Emundat igitur conſcientiam noſtram ab operibus mortuis Euchariſtia, nihilominus & ſanctificat in iuſtificationibus Domini, vt
Prou. 23. 1. iuxta lxx. *qui ſedet ad menſam diuitis, diligenter attendat quæ apponuntur, ſciens quia talia oportet præparare*, vt caſto caſtum exhibeat hoſpitium, pio pium, iuſto iuſtum, mundo mundum, ſancto ſanctum. Vnde Petrus Apoſtolus: *Chriſtus*
1. Pet. 2. 21. *paſſus eſt pro vobis, vobis relinquens exemplum vt ſequamini veſtigia eius,* &c. Sic emundati, ſic ſanctificati, ſic ſocij ſumus ſanctificationis, ſic etiam glorificationis ſiue conſolationis erimus. Vnde Ioannes in Epiſtola ſua:
1. Ioan. 1. 2. *Quod vidimus, & audiuimus, annuntiamus vobis, vt & vos ſocietatem habeatis nobiſcum; & ſocietas veſtra ſit cum Patre & Filio eius* IESV CHRISTO. O ſocietas non leonina quæ ſocium deuorat, non canina quæ intra fauces ſtridet & murmurat, & in aperto latrat, & in animam iuſti captat, non coruina quæ ſemper mordet & erga cadauera crocitat; ſed ouina quæ de velleribus ſuis fœdum tegit, & frigidum calefacit; ſed agnina quæ ſe ipſam vt amicos paſcat in mortem tradit, ſed columbina quæ ſimplici oculo omnia conſpicit & omnem amaritudinem, & iram, & indignationem tollit. O ſocietas quæ mala noſtra ſuffert vel aufert, & ſua bona confert, quæ nihil à nobis petit niſi quod dederit, nihil accipit quod noſtris vſibus ſeruauerit; quæ nunquam circumuenit in negotio, ſed ſemper ſubuenit æterno ſubſidio; quæ exponit omnia ſua & diſponit omnia noſtra.

Neceſſitas. Ecce de vtilitate Euchariſtiæ, quæ emundat, quæ ſanctificat, quæ ſocietatem Dei donat, pauca diximus. Ad extremum de Neceſſitate videamus. Proinde & ipſa triplex eſt. Nam alia neceſſitas ex auctoritate decreti; alia ex obligatione promiſſi voti; alia ex impoſſibilitate vel difficultate rei, rationis, & facti. Ex auctoritate decreti; vt, *In quacumque die comederis, mor-*
Gen. 2. 17. *te morieris.* Ex hoc decreto, eſt omnis homo mortalis. Item ex obligatione voti; in promiſſione baptiſmatis tenetur omnis Chriſtianus; in profeſſione Religionis Monachus & Canonicus; in conſecratione ſacri ordinis Sacerdos & omnis ordinatus. Ea itaque neceſſitate quâ homo moritur, quia vetitum guſtauit, damnatur qui pactum voti ſui præuaricatus fuerit. Vnde
Ezech. 17. 15. propheta: *Qui pactum ſoluit, nunquid effugiet?* Non effugiet. Et *Melius non vouere, quàm vouere, & vota non reddere.* Rurſum neceſſitas quædam
Eccle. 5. 4. eſt ex difficultate ſeu impoſſibilitate Dei; vt, quod eſt album neceſſariò non eſt nigrum, quia nullum album eſt ſimul & nigrum. Ex impoſſibilitate rationis; vt, Lapis non eſt homo, quia lapis eſt inſenſibilis, homo ſenſibilis. Ex impoſſibilitate facti; vt, Homo digito ſuo non tangit cœlum. Sed ad
Ioan. 6. 54. propoſitum redeamus. Omni Chriſtiano neceſſe eſt Euchariſtiam ſumere ex auctoritate decreti, quod eſt: *Niſi manducaueritis carnem filij hominis,*

& biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis. Ex obligatione voti tenemur diabolo & pompis eius renuntiare, & ſic communicare. Quòd ſi votum frangimus & communicamus, quid ait Apoſtolus? *Qui*, inquit, 1. Cor.
indignè ſumit, iudicium ſibi manducat & bibit. Neceſſariò igitur debemus 11. 29.
communicare, & dignè. Res verò ſacramento viſibili, virtute inuiſibili; res aliud oſtendit, aliud reponit. Sacramentum viſibile exterius obiicit, virtutem inuiſibilem intrinſecus continet, mundis cordibus exhibet. Rem ſi totus acceſſeris, totam habebis, ſi dimidius, dimidiam: id eſt, ſacramentum, non rem ſacramenti; vt ſis palmes in vite, qui non fert fructum, ſed qui excidetur, & in ignem mittetur. Dignus itaque ad rem tam dignam dignè accede; & non deerit qui digno nulli vmquam deficit, & ſi cui defuit dignus non fuit. Dignè autem accedit, qui nulli peccato mortali ſuccumbit, de venialibus humiliter quotidie ſatisfacit. Ratio deinde noſtra in tanto ſolis radio aut minus videt, aut cœca eſt. Minus videt propter lippitudinem ignorantiæ naturalis; aut cœca eſt propter intolerabilem fulgorem diuini operis. Si ſuis & conſuetis graditur veſtigiis, non apprehendet ſapientiam huius myſterij, quæ abſcondita eſt ab oculis omnium viuentium. Si verò innixa fuerit ſuper dilectum ſuum, qui illuminat tenebras eiuſdem rationis vero lumine interim fidei, poſteà rei, ſatiata ab vberibus eius quæ ſunt ſuper omnia aromata, dicet: Teneo illum fide & dilectione, nec dimittam donec introducat me in domum matris ſuæ MARIÆ, & in cubiculum genitricis ſuæ gratiæ, de qua conceptus & natus eſt IESVS, Creator & Illuſtrator totius rationis. Veni ergo ratio ad altare, non ſuperbo oculo, & extento collo, ſed genu curuato, & vultu in terram demiſſo, adorans ſcabellum Euchariſtiæ, non diſputans aut iudicans quare aut quomodò id fiat. Ait enim Dominus Petro; Tu neſcis modò, ſcies poſteà. An tu melior Petro? An tu Deo familiarior? Petrus neſcit cariſſimus diſcipulus, cui Pater reuelauerat, quòd Chriſtus eſſet filius Dei viui, nondum didicit, & tu diſputando, diſcutiendo, deffiniendo vis exoſſare vſque ad cinerem oſſa Regis, quæ occultantur vſque ad tempus & tempora? Orando expecta donec creſcat Sela, qui interpretatur vmbra eius; donec oriatur lucifer in cordibus noſtris, qui dicat nobis omnia quæ audiuit à Patre ſuo, & faciat omnes docibiles Dei.

Reſtat de facto. Factum hoc admirabile, factum delectabile: unde Pſalmiſta: *Delectaſti me Domine in factura tua.* Factum hoc apud homines impoſſibile vt Deus moreretur, vt Dominus gloriæ crucifigeretur, vt panis Pſal 91. 4.
fieret caro Chriſti, & vinum ſanguis; apud Deum autem omnia poſſibilia ſunt, nullus in Deo labor grandia & grauia atque impoſſibilia facere; tam facile eſt ei omnia facere, quàm promptum velle; Omni quidem homini aliud eſt velle, aliud pati, aliud facere: nulla mora, nulla differentia inter Dei velle & Dei facere. Sed hoc de noſtro, non de ſuo; niſi fortè dicas noſtrum ſuum, quia ab eo aſſumptum, & quod noſtrum tantùm erat proprietate naturæ, iam ſuum factum eſt dignatione & aſſumptione. In illo ergo noſtro ſuo aliquid voluit ſecundùm nos, aliquid ſecundùm ſe, ſed ſubjecit quod ſecundùm nos voluit ei quod ſecundùm ſe voluit, dicens Patri: *Non mea voluntas, ſed tua fiat.* Fecit quoque aliquid ſecundùm nos, fecit &

ſecundùm ſe: conceptus eſt, natus eſt, fatigatus eſt, paſſus eſt, mortuus eſt, ſecundùm nos. Adoratus eſt, cœcos illuminauit, leproſos mundauit, mortuos ſuſcitauit, & huiuſmodi, ſecundum ſe. Tamen vnus idemque & ſecundum nos & ſecundum ſe Deus & homo, & homo Deus. Denique paſſus eſt non ſecundum ſe, ſed ſecundum nos tantùm, quia in noſtro ſuo, non in ſuo ſuo. Quod itaque paſſus eſt in cruce, & quod facit in calice; ſi ad nos reſpicimus, impoſſibile videtur, ſi ad ipſum, facile & poſſibile. Factum hoc ſupra quàm dici poſſit noſtræ redemptioni neceſſarium, ſupra quàm attingat vllum meritum, pium & ſanctum. Et hæc de neceſſitate dicta ſufficiant.

EPILOGVS.

GRandis labor manum ad hæc fortia mittere, & cum Ioſue bellum aduerſus inimicos continuare; ſed ad magna præmia non peruenitur, niſi per multos labores. De iure quidem æquis paſſibus ambularent meritum & præmium, ſed de gratia ſupercreſcit præmium. Nihil mirum includi antro clauſtri breui tempore, & poſt infinita cœli ſpatia poſſidere cum æternitate; limoſam carnem abſtinentiâ exſiccare, & ſpiritale * corporis abſque vlla ſarcina cum Angelis in reſurrectione recipere, tumultus mundanos propter Angelicas modulationes commutare, conſolationem pro deſolatione, diuitias pro paupertate, gloriam pro ſubiectione. Deum Patrem pro patre, Deum Filium pro filiis, Deum Spiritum-ſanctum pro omni cognatione & carnali affectione percipere. Nullus venditor ſic vendidit, nullus emptor ſic emit, nullus negotiator ſic commutauit. Tamen *ſic oportuit pati Chriſtum, & ita intrare in gloriam ſuam.* Sic commutans, & commutare docuit qui inſtaurauit & quæ in cœlis, & quæ in terris ſunt: Ille, qui ex his quæ paſſus eſt, didicit obedientiam, id eſt obedientiæ virtutem & gloriam Hæc ſpes in ſinu Clauſtralium eſt repoſita, nec hyemalibus frigoribus tepeſcit, nec æſtiuis caloribus areſcit, non contemplatur quæ currunt temporaliter, ſed quæ permanent æternaliter. Intelligit finem habere laborioſam diſciplinam, & ſequi perpetuam gloriam. Iam prægustata arrha, & dulceſcit quæ ſine ſpe amara eſſet patientia; tædium vertetur in deſiderium, vexatio in delectationem, dilatio in appetibilem ſuſtentationem, ſicut Iacob pro amore Rachelis videbantur dies pauci. E diuerſo qui in Clauſtro, qui murmurans ſtridet ſicut rota plauſtri onuſti fœno, qui dicit: *Durus eſt hic ſermo.* Qui ſicut Iordanis conuertitur retrorſum, qui murmurat pro carnibus, qui eſt in ſeditione Chore contra Moyſem, id eſt, Abbatem, qui in exercitu Gedeonis poplite flexo bibit aquas, & non lambit ſicut canis, naturæ non neceſſaria, ſed deſideria quærens, audiat: *Melius eſſet viam veritatis non agnouiſſe, quàm poſt agnitionem retrorſum conuerti.* Arguendi ſunt, corripiendi ſunt, flendi ſunt qui rumpunt rete Petri, & obſcurant lunam, & ponunt dulce amarum, & amarum dulce; *Multiplicati ſunt* tamen *ſuper numerum.*

* corpus.

Luc. 24. 26.

Ioan 6. 61.

Pſal. 39.

ADHORTATIO

ADHORTATIO AD CLAVSTRALES.

INduite vos armaturâ Dei, vt poſſitis reſiſtere in die malo, & in omnibus perfecti ſtare. Vnde: *pulchra es & decora, terribilis vt caſtrorum acies ordinata.* Eſtote acies, eſtote terribiles. Omnis acies quæ ordinata non eſt, terribilis non eſt: & ſi terribilis non fuerit, acies Domini eſſe non poterit. Quæ enim à Deo ſunt, ordinata ſunt. Scitis qui de rebus militaribus agunt, funditores, ſagittarios in ſuis locis diſponunt, ſigniferos in ſibi competentibus, robur belli in ſubſidiis, debilliores in locis tutioribus, quia impetum aduerſantium ferre non valent; & propter hoc ipſa acies ita ordinata, terribilis erit hoſtibus, quia ingrediendi ei aditum in ſe non relinquit. Sic acies caſtrorum Dei per plana & aſpera hujus mundi ordinata incedere debet, ne aditum hoſti incurſare cupienti ullatenus relinquat; quem ſi relinquat, captiua victori manus præſtabit. Hæc cura aciem inſtruendi ad Prælatos pertinet, qui omnium poſſibilitates cognoſcere * benignè paternæ affectionis inſtinctu, non ſuperbæ dominationis obtentu, vnumquemque in ſuo competenti loco diſponere. Quos validos, & bona conuerſatione probatos viderint, ad exteriora mittere debent, non rudes, non cupidos, non vagos, non iracundos; ſed manſuetos & humiles. Debiles quoſque, & ſæcularium æſtu ſuccenſos, in ſinu Clauſtri fouere. Si quis tentationum jaculo ſauciatus fuerit, ſalutaribus monitis curare. Sic ordinata erit terribilis illi qui circuit quærens quem deuoret. Sed & vnuſquiſque noſtrum ordinare ſe debet, vt ipſe ſit pulcher in interiori, vt ſit gloria eius ab intus, decorus & ordinatus in moribus, pius, pudicus, patiens, humilis, affabilis, compatiens, & charitatiuus: quos enim diabolus charitate compactos & vnitos videt, vehementer abhorret, quàque carentes ſecurè inuadet. Vnde Gregorius: Quælibet bona in nobis fuerint, ſi charitas deſit per malum diſcordiæ, locus reperitur in acie, vbi hoſtis valeat intrare. Ipſe caſtitatem ſine charitate non timet, quia ipſe carne non præſumitur; abſtinentiam non timet, quia cibo non vtitur: diſtributionem rerum non timet, quia diuitiis non eget. Veram autem charitatis vnitatem ſi in nobis inuenerit, hanc timet, & nimis concordiæ inuidet; quia hanc videt tenere in terra quam ipſe perdidit in cœlo. Benè ergo dicitur: *Terribilis vt caſtrorum acies ordinata*: quia numerum electorum ſpiritus nequam pertimeſcunt, quem concordia munitum aſpiciunt.

Epheſ 6. 11.
Cant. 6. 3.
* *ſuppl.* debent.

FINIS.

INDEX RERVM ET VERBORVM.

Littera A. notat initium paginæ, B. medium, C. finem.

A

ABlutionum quot genera, quæ & quomodo in qualibet purgentur. pag. 108. c.
Abſtinentia duplex, p. 43. b. c. Quæ ſoror eius, p. 481. a.
Abſtinentiæ & abundantiæ cibi & effectus, ibid. & p. 90. b.
Adam quomodo factus eſt corpore & anima, p. 2. c. & poſt peccatum, p. 4. c.
Adam & Eua cur creati, & quàm citò pecccarint, p. 128. b. Adamus cur erubuerit, p. 263. c. Adami peccatum quale, p. 323. a.
Aduentus Chiſti fines ſeu effectus, p. 12. & 13. a.
Altare ligneum, cur vacuum, &c. p. 411. 413. 438. c.
Angeli quò reficiantur cibo, p. 124. b.
Angelorum beneficia in hominem, p. 263. b.
Angelorum & hominum ſtatus comparatio, p. 303. c. Illorum diſtinctio multiplex & varia officia, p. 390. Creatio, gratia, caſus & cur mali non reparati, p. 400. Numerus reparatione hominis reſtitutus, p. 373. Cur creati & in quibus nobis miniſtrent, p. 408. Honorandi ſunt à nobis ut fratres & amici, p. 402.
Animæ dignitas quæ, & miſeria poſt peccatum, p. 292. 293. Animæ ſabbata quæ & quot ſint, p. 307. & ſſ. Anima hominis quando poſſit lætari, p. 331. a. A multis oppugnatur, p. 334. a. Animarum pretium & periculum quanta & quis nouerit, & illarum rectores quid penſare debeant, p. 241.
Animæ nuditas & fœditas, quibus ſint tegendæ & cur, p. 2. c. p. 3. & p. 4. b.
Animæ decor & ornatus quis & vnde, p. 39. c.
Apoſtoli cur heredes Chriſti, & quæ merces eorum, p. 235.
Arcæ Moſaïcæ variæ ſignificationes, p. 402. 403. & ſſ.
Aſcenſio myſteriorum Chriſti conſummatio & noſtra conſolatio, p. 144. c. & 145. a, Cui ſit ſimilis, p. 145. c. 146. a.
Aſperſiones variæ in Eccleſia quid ſignificent, p. 375. 376.
Aſſumptio B. Virginis v. Maria Virgo. Aue quid ſit, & cui conueniat, p. 73. b.
Azimitæ quinam, & quomodo fiant, p. 93. in azymo cur corpus Chriſti conficiatur, p. 92. c.

B

BAlſamum ſeu chriſma quinam miſceant, pag. 100. c.
Beatitudinis æternæ deſcriptio, p. 311.
S. Bernardus verus Iſraëlita, p. 227. a.
S. Benedictus cur ſolitudin. incoluerit, p. 63. qui eius filii, p. 65.

C

CÆlum, mundus & infernus, 79
Canes quinam ſint, p. 244. c.
Caſtitatis gradus qui & quot p. 19. b. c. & p. 20. vitia illis oppoſita quomodo curanda, ibidem & p. 21. a.
Cathedras quinam habeant & quales & vbi p. 172. c. 173. a. Ad quid, 175. 176. Cathedra S. Petri quænam ſit, quibus compacta: quot habuerit, quid & quaque docuerit, quomodo & quos, p. 173. 174. 175. a.
Charitas quid & quotuplex, p. 156. b. quanta audeat apud Deum, p. 24. c. eius effectus, p. 90. b. Charitas Dei & proximi, earum comites, & vitia illis oppoſita, p. 47. c. & 48. a. Charitatis excellentia, p. 249. a.
Chirographum à Chriſto deletum, quodnam, p. 133. b. c.
Cibus menſæ Domini cui oppoſitus, p. 134.
Cineres cur fidelium capitibus imponat Eccleſia, p. 40. 41. 43. a. & p. 376. a.
Ciuitas inferni clauſa & munita, quibus & cur, p. 129. à quo euerſa, ibid.
Ciuis Babylonis, & Ciuis Ieruſalem qui, p. 55. c.
Clauſtri Religioſorum comparatio cum clibano, p. 562.
Clauſtri Monaſtici exercitia, leges & cætera ad hoc ſpectantia à pag. 430. ad p. 453.
Clementia Dei quanta ſit, p. 138. a, b.
Cœna Domini qualis, quis eius cibus, à quibus, quando & quomodo ſumendus p. 109. & 110. a.
Cognitio Dei vbi quærenda & vnde habenda, p. 200. c.
Communionis ſacræ effectus, p. 140. c. viuifica eſt, p. 391. Diſpoſitiones, pag. 83. b. Eius apparatus, p. 332. & 455. & ſſ.
Confeſſio ante Communionem, qualis, p. 99. c. Vera quænam ſit, p. 254. b. c. Eius conditiones, p. 61. quibus ſignificetur, p. 52, 53. Eius efficacia, p. 457. Confitens cui ſimilis, p. 54. 361.
Contemplatiui, 406. 407. quonam deſignentur, p. 35. c.
Contemplationis labor & dignitas, p. 308 c.
Conuerſio miranda in cibo menſæ Domini, & quinam de ea diſputent ac murmurent, p. 134.
Concupiſcentia prodit animam cruciandam, p. 346.
Conſcientiæ bonæ varii fructus, p. 420. & ſſ. quid ſit, & vnde dicta p. 423. forma eius & ſecuritas, p. 425. 426. eſt cœlum, ibid. Tribus perficitur timore, ſubiectione & dilectione, ibidem.

Cor hominis difficilè ad pœnitentiam conuertitur, 345. a, Bona & mala recipit, 347
Cor mundum quæ faciant, & quale ſit, 160
Corporalia & ſpiritualia diuerſimodè reficiunt, 199
Corpus Chriſti eſt ſpeculum, balneum, ſcutum & Euangelium, & quibus 258. 259. 260. quàm periculosè ſumitur ab indignis, 291. b. Eſt liber in altari, & quomodo, & à quibus edendum, 156. 90. 91. eius effectus, in communione, ibid. & 100. 106. 108. 467
Chriſtus quomodo & cur ſic miſſus ſit in mundum, 1. & 3. b. c. & 4. & 5. a. cur venerit vt agnus, 8 9. & 10. à quo & ad quid venerit, 11. de membris eius, ibid. & nomine, 79. b. quomodo creuiſſe dicatur, 16. b. Natiuitas eius quî celebranda, 19. 20. 21. Cur non citiùs aut tardiùs venerit, 22 b. ad quid, 23. a. & 26. eius Incarnatio, vita mors, 68. b. c. & 80. 81. Chriſti gloria & differentia à Moſe & aliis, 27. 28. Quæ & quot habuerit reclinatoria, cur in præſepio reclinari voluerit, 31. Quomodo paratur Chriſto reclinatorium & hoſpitium, 30. b. 32. a. Chriſti & Ioſephi comparatio, 64. c.
Chriſtus eſt medicus in Paſſione, 88. 89. quot potiones nobis dederit, & quomodo bibendas, 90. Chriſti paſſus ſeu veſtigia quæ, vbi & quomodo ſint imitanda, 85. Chriſti quinam dicantur, & officium eorum, 110. a. b. 106. b. Chriſtus lapis pretioſus, 105 b. Iacob & Dauidem imitatus, 106. Chriſtus Rex quomodo Synagogam reiiciat & formet Eccleſiam, 465. 466. & ſſ. Chriſtum omnia expectarunt, 110. Aſcendit in montem myrrhæ, 112. & qui ſequuti ſint illum, ibid. cur mori voluerit in ligno, 134. quid illi à nobis eſt reddendum, 135 quantum dilexerit Eccleſiam, 242. quibus armis vicerit dæmonem, 128 & ſeq. Chriſti aſcendentis gloria, 143. & ſeq. 148. fuit tum ſimilis ſoli, accipitri, aquilæ, 149. 150. In Chriſto ſunt omnia ſine exemplo, nobis tamen ſunt exemplo, 146. 147 Chriſtus Paſtor & Piſtor, 163. 164. quos panes formauerit, ibid. Eius in peccatores benignitas, 190. b. An incarnandus ſi Adam non peccaſſet, 290. Cur vocetur Agnus, 331. c. Cur mortuus eſt & reſurrexit, 345. & ſi Chriſtus in cruce totus eſt diſtentus, 352. b. Eſt Sacerdos, 355. & 361. quomodo eum debemus imitari, 367. Chriſtus totus fuit vnctus, à quibus, & quomodo, 373. 374. Eſt arca Eccleſiæ, 392 eius materia, dimenſiones, ibid.
Chriſtiano videndum, vigilandum, orandum, 238
Crux Chriſti eſt ſartago ferrea, cum cordis compunctione ſemper recogitanda, 368. & ſeq. 363. lenit dolores eius memoria, 371

D

DAuidis pœnitentia, 345. b.
Decimæ & primitiæ Deo offerendæ quæ ſint, 312. & ſeq.
Dei benignitas erga omnes, 10. 11. & 53. a
Deus quomodo poſſit præſens & comes vitæ haberi, 26. a

Deus facit aliquid in homine, ſine homine, cum homine, pro homine, contra hominem, 170
Deus ſolus, & Chriſtus, eſt quærendus & quomodo, 31. c. ſed vbi, 33. a.
Deus & Chriſtus in lege Moſis hoſpitium, in Prophetis tranſitum habuerunt, 33. b. & vbi maneat, 34. a. 35. 36.
Deus quomodo quieſcere & operari dicatur, 308. c.
Cur Deus Abraham, Iſaac, &c. 310. c.
Seruit nobis gratis, 387. c
Deus & amandus & timendus, 327
Dei pia ſæuities in hominem, 345 a
Seruos ſuos ante laborem ſolatur, 381.
Dei miſericordia & bonitas quantæ, 67. b c
Diabolus quo ſignificetur, 5. eius fraudes, ib. & 6. a. cur miſericordiam non conſequutus, 442
Diaboli arma contra nos, quomodo reſiſtendum ei, & quorum exemplo, 44. 45.
Diaboli deſcriptio, 240. c. quibuſnam paſcatur, 139. b. c. & quò intret, 456 a. malitia eius & pugna in Chriſtum, à quo victus eſt, 103. c
Dies judicii qualis, & quis in eo quærendus eſt patronus, 165. c
Diſciplinæ Clauſtralis autores, obſeruantiæ, &c. 434. 435. 436. & ſeq.
Diſcretionis virtus quàm neceſſaria, 296
Dominus tecum quid notet, 75. & quibus ſit dictum, 76. b. c.
Dona hominibus à Deo data, quatuor præcipuè habent capita, 330. c
Doctorum ſeu Prædicatorum vita qualis eſſe debeat, ſtudium, doctrina & vitia eorum, 395. 396
Doctrina quænam ſit vtilis, 417. c

E

Eccleſiæ decor & ornatus, 38. c. 39. a. Eius plenitudo in fine ſæculorum quæ ſit futura, 39. c
Eccleſia ſoror Chriſti, cur, 221. c. eſt hortus 225. a
Eccleſiæ miniſtros cur eligat Deus, & quos: quid ipſi debeant ſpectare, 264. & ſeq.
Eccleſia ſimilis eſt vaſi, 348. & ſeq. quæ in eo & quomodo reponantur, ibid. eſt thalamus Chriſti, 36. 37
Eſau quid ſignificet, 4 c. & eius veſtes, ibid.
Euangelii encomium, 394
Euchariſtia quid ſit in Eccleſia, 465. eius inſtitutio, 106. quæ contineat, ib. eius author, miniſter, materia, cibus, diſpoſitiones ad illam recipiendam, 101. 102. quæ intentio & deuotio, 467. 471. cauſa inſtitutionis eius, forma, quæ in ea fiant conuerſiones; quid in ea immoletur, frangatur; ſignificetur; à quibus & quando ſumenda, 115. 116. & quomodo 321 b. c. effectus, vtilitas & neceſſitas, 469. b. c. & 111.

F

FActi euentus penſandi, ante effectum, 122. b
Fermento abſtinere per dies ſeptem, & azymis veſci quid ſignificet, 294. & ſeq.
Feſtis diebus, ſeu Sabbatis à quibus ceſſandum, 309. b
Fides & eius officia quæ ſint, 249
Fidei & infidelitatis horrenda connexio, 347
Fides quid faciat, 16. ſigna confirmatiua non reſpuit, 55
Fides & fortitudo trium puerorum in Babylone quantæ, 151. c
Fidelis quiſque idem credit quod tota Eccleſia, 389. c

G

GRatia præueniens, comitans, ſubſequens quid, 171. quomodo ſe cum illis habeat liberum arbitrium, ibid. quàm illi neceſſariæ, 381. 385. 387
Gratia prima & ſecunda, 281. b
Gratia remuneratrix, 384
Gula & inanis gloria 46 b. c. & quæ habeant concomitantia vitia, ibidem.
Gulæ mortificatio luxuriam domat, 227. a. & 232. a

H

HOmo operatur cum Deo, ſine Deo, quando, quomodo, & quouſque 170. 172. c.
Quomodo, mortalis naturaliter, dicatur, 343. a
Hominis ſtatus poſt peccatum corruptiſſimus quoad omnia membra, 6. b. c
Homo cur creatus, eius dignitas, quis futurus ſtatus illius ſi Adam non peccaſſet, 289
Hominis vilitas & nobilitas, 40. 41
Humilitatis monaſticæ commendatio, 453 c
Hypocritæ quales ſint, 341. & ſeq.

I

IAcob fugiens Laban eſt imago animæ deſerentis mundum & ad Deum tendentis, 225. 226. cur Iacob petat benedictionem ab Angelo, 228. Nuditas colli & manuum eius quid notent, 5
Ieſu ſaltus & deambulationes, 142. & 150. a & quomodo illum debemus imitari, ibid. eius paupertas, 144
Incarnatio verbi quibus ſit peracta, & quomodo, 2. b. & 18. c. quantum ſit miraculum, 38. b. & 82. 83. eſt inexplicabilis, 211 In ea eodem inſtanti verbum aſſumpſit carnem & animam, 597
Inferni deſcriptio, 140. b

Innocentes ſunt primitiæ Eccleſiæ, & quomodo dicuntur ſequi Chriſtum, 314. a
Intentionis oculus qualis eſſe debeat, 238. c
Iohannis Baptiſtæ labium quale, & officium, 166. dignitas & corona eius quales, 167. c. 168. a. 169. 170. 171.
S. Ioſeph cur turbatus, &c. 223. 224. quomodo eſt pater Chriſti, 355. 359
Iſaac & Iſmaël quid ſignificent, 59. 60. 61 62
Iudæ crimen quantum, 313. b. & 321. b. eius cur effuſa viſcera, 115 & fratrum Ioſephi comparatio, 64 b.
Iugum quod bonum eſt viro portare ab adoleſcentia, quodnam ſit, 170. c

L

Lacrymarum efficacia quæ, 252. b. mira vtilitas, & effectus, 327. & ſeq. quæ debeant illarum eſſe cauſæ, 329. Dæmoni ſunt formidabiles, ibid. quædam ſunt ſteriles, 129. a. & ſimulatoriæ, 419. c
Lex triplex naturalis, Moſaïca & Euangelica, & cur, 273. & ſeq. Legis & Euangelii diſcrimen & comparatio, 166. 169. 175. 177. 178
Legis Moſaïcæ operatio, quis ab ea liberet, 141. c
Lectio cum meditatione multa fit utilis, 210. b. In ea quid præcipuè quærendum, 431. a. Legis diuinæ contemplator aquilæ ſimilis cur, 300. c.
Lectio in Clauſtris qualis debeat eſſe, 456
Liber grandis Iſaiæ 8. 1. quid ſignificet, 65. 65. 77
Libertatis bonum vſum quænam impediant, 65. & quomodo remouenda, ibid.
Liberum arbitrium ad quid excitetur à gratia, 230. a. quomodo ſe habeat cum illa, 288. 289. 290.
Linguæ vitia & mali effectus, 155. Linguis variis cur & quomodo loquerentur Apoſtoli, 156. Linguæ in Apoſtolos miſſæ quales, 162
Lignum continens reliquias, 55. honorandum, 403

M

Malitia perpetuò conſcientiam torquet, 364
Malum non exiſtit, 305. c. malum culpæ & malum pœnæ, 380
Mandatum ſeu ablutio pedum in cœna Domini, 106. 108
Mariæ nomen quid ſignificet, 73. c. quàm venerandum, & potens eius inuocatio, 209. c. Mariæ Virginis dignitas, 74. a. cur gratia plena, ibid. Benedictio, 77. a. nobis compatitur, & adeſſe parata, 70. 71. & ſeq. virtutes eius, 77. 78. eſt liber, ibid. Mira eius dignitas præ omnibus creaturis ob incarnationem verbi, 13. 14. 15. ornatus eius, 37. 38. 76. 82. 83. Beatæ Mariæ V. cum Euæ comparatio, & laudes, 17. & merita, 330. c. cur areola dicatur, quomodo adeunda & adoranda, 23. b. 24. a. cur tot gratiis repleta, 66. b. eius honor maximus quis, 362. b. eſt diuinus clibanus, Dei thalamus & templum, 359. Propitiatio noſtra apud Filium, 361.

exemplum noſtrum & altare, 361. B. V. Mariæ dotes aliquot, 201. c. 202. 206. Angeli ſunt illi ſubditi, ibid. eius Conceptio & Aſſumptio nobis ignotæ, 202. eius aſſumptionem cur ciues cœleſtes deſiderarint, 203. 214. 215. quæ ſint decem eius Drachmæ, 207. c. 208. quando & vbi ſacrificata, ibid. & 209 a. eius conuerſatio in terris angelica, 110. cum quibus 111. eius lectio, meditatio, contemplatio, conceptio & partus, ibidem. cur dicatur columba & vna, 216. 217. Aſſumptio eius, 212. 213. quomodo eſt celebranda, 214. 215 eſt nobis ſpes & ſolatium, 219. 221. 221. B. V. M. ſuperat Angelos ob incarnatum in ea Verbum, 217. 218. eius ab Eua differentia, 223. hortus eſt, 222. & 225.

Maria Magdalena cur retro ad pedes Domini ſteterit, 178. b. c. 181. c hoſtia eſt, 179. rigat & rigatur, ibid. 183. & 192. eius cum Maria matre D. comparatio, 179. cum formica, 178. cum Simone leproſo, 181. conuerſionis ipſius ordo, 180. 181. 182. quomodo eam imitari debemus & orare, 183. cur in domum Simonis iuerit, 184. 185. ſolicita eius in Chriſtum pietas, 189. c. 191. miſer illius ſtatus, quomodo in eum inciderat, & ab eo egrediatur, 191. 192. 193

Margaritæ Euangelicæ quęnam ſint, & quibus non dandæ, 244. c

Martyrum paſſiones quantæ, 331. b

S. Martini pietas, 403

Matute veniendum eſt ad Deum, 51

Membrorum omnium per peccatum deformatio, quomodo reformanda, 6. 7.

Menſa Dei triplex, 279. c. Menſa Diaboli & hominis quæ, 280. a. Menſa Trinitatis quæ & qui eius conuiuę, ibidem. Menſa Dei cum Angelis, 281 Menſę Agni cum hominibus quę fercula, quid pro illis rependendendum 281. 282. eius figura quę, ibid.

Menſa Chriſti altare, & quę ibi mira fiant & quomodo, 283. quis eius menſę effectus, 284. eſt ſæpe adeunda, ibid.

Menſæ naturalis apparatus quidam creatio mundi, cuius miniſter Moſes, 285. Menſæ Apoſtolicæ apparatus ſpiritualis, cuius miniſter Paulus, 286. Menſa cœleſtis quæ, & quis eius apparatus, 287. Menſa Domini quæ, 317. Menſæ Tabernaculi deſcriptio & ſignificatio, 409. 410. Menſas Deus habet multas quibus omnia reficit, 135. in Euchariſtica ſatiat & liberat, ibid. Menſa Domini quoſnam reficiat, & quàm diuerſi ad eam ſedeant, 133. 134. Menſa Chriſti quæ, & quomodo accedendum ad illam, 236. 237. quinam ſint ſuper eam, de ea, in ea, ſuper eam, ad eam, ibid. & 243. & 268.

Mercenarij ſpirituales quid ſint, & quàm varij, 341

Memoria quibus excolenda & exercenda, 414. & ſeq. 417

Meridies quid ſignificet, 37. a

Meritum noſtrum per ſe nullum, 380

Miſericordia Dei eſt duplex, 393. c

Miſeria vera quæ ſit & vbi, 419. a

Monaſteria ſunt caſtra, eorum turmæ, &c. 269

Mors eſt auara, amara, cruenta, horrida, fœda, 239. 240. an timenda aut contemnenda, & quando, ibid.
Mors hominis duplex, per quem & quomodo ab ea liberetur, 132. 133. Mortis Chriſti fructus, 134. Mors duplici de cauſa appetenda, 379. c
Mors Chriſti, hominis & diaboli meditanda, 464. Mortis meditatio & carnis mortificatio, 324. 360. 361. 406
Moſes in monte an oculo carnis mira quædam viderit, 389
Mundus eſt cloca, cur, & à quo purgatus, 323
Mundi ſtatus poſt extremum judicium, 343
Myſteria Dei veneranda ſunt & credenda, non diſcutienda, 360

N

NOmina Dei quid ſignificent, 209. b. quædam nomina cur impoſita, aut mutata in veteri T·ſtam. 228. a
Nouitas à patrum veſtigiis exorbitans fugienda, 277
Nouus homo Chriſtus, & vetus homo Adam quomodo differant, 222. 223 224.
Nubes lucida in transfiguratione quid ſignificet, 201

O

OBſeruatio dierum & temporum quæ bona & neceſſaria, 88. a. & quorum, 92. b
Obſeruare quid ſit, 90. 9193
Officia viliora ſunt magis neceſſaria, 322.c
Oratio duplex laborioſa & deuota, 459. & ſeq.
Ordinibus ſacris quinam initiandi, 251. 252. & ſeq.

P

PAnis paruulorum quis, 299. Panem frangere quid, ibid. Panis perfectorum quis, 302. & ſeq. Panis in Euchariſtia eſt ſimilitudine non veritate, 284. a. Panes viginti quatuor Chriſtus apponit, cur, & quinam ſint, 285
Panis & charitatis comparatio, 383. Panis Angelorum quid ſit, à quo confectus, ex quo, vbi ſit, & quomodo, 137. 138. quomodo manducandus, à quibus, vbi, quomodo & cur, 121. 122. 123. quis ſit & à quo frangendus, 124. 125.
Paſchatis & Pentecoſtes feſtorum differentia, & quid ſignificent, 368
Paſſionis Chriſti deſcriptio, quid ſentiendum de illa, & quomodo compatiendum Chriſto, 95. 96. 97. & 104
Paupertas Monachi quanta, 65. b
Peccati fœditas & ferocitas quantæ, 3. b
Ejus origo & effectus varii, 48. 49. Peccati expertes, ſpecies variæ, 458. b.

quinam, 87. Peccati hominis & diaboli diſcrimen, ibid. Peccatum nudat & vulnerat hominem, 186. quomodo fiat, & quid in homine faciat: facilè committitur, difficilè corrigitur, 188. 189. 190
Peccatoris vulnera quomodo ſananda, 239. b
Perfectum multis modis & de multis dicitur, 302
Peccatum eſt fermentum per confeſſionem expurgandum, 288. Peccator edere debet panem fermentatum, & quomodo, 291
Peccatoris cauſæ dictio ante tribunal Dei contra dæmonem, 338. & ſſ.
S. Petri pœnitentia, 42. c
Pilatus ſignificat os malleatoris, 345. c
Pœnitentia quid & eius partes, 41. 42. 49. Potio eſt amara, 89. quinam veri pœnitentes, ibid.
Pœnitentiæ veræ deſcriptio, 288. 289
Porci quinam dicendi, 244. c
Portæ diuerſæ ad vitam aut mortem, 465
Prælati conditiones erga ſuos peccata confitentes, 52
Probatica piſcina ſignificat Ieſum, confeſſionem & alia, 49. 50. 51.
Primogenita quænam redimenda ſint aut interficienda, 313
Propitiatorium Moſaicum quid eſſet, quæ materia eius, quæ dimenſiones, & quid iſta notarent, 397. 358. 399. cur dicatur oraculum, 401
Promotio ſecularis eſt amotio à Deo, 310. b
Propoſitionis panes quid ſignificent, eorum materia, 315. 316
Proximus quomodo diligendus, 403

R

Rebecca quid ſignificet, 4. c. & cur.
Regnum Chriſti quodnam, quando incœpit, quouſque extenditur, quamdiu duraturum, quæ inſignia eius, & qui pertineant ad illud, 132
Regnare & regere quid, ibid.
Reliquiæ Sanctorum honorandæ, 38. c
Reſina ad quid neceſſaria, 100. c
Reſurrectionis Chriſti effectus, 141
Religioſis quàm periculoſum ſit guſtare mundi fermentum, 298
Rerum ſecularium cogitatio impedit contemplationem, 342

S

Sacerdos à tota ſit Trinitate, & eam imitatur in officio, 104. b. & Angelos, 123. & Chriſtum, 125. b. quomodo ſacrificium debeat facere, ibidem.
Sacerdotis officia, 257. b. 258. c. 261. b. dignitas eius regia, 246. officium, ſeruitus, 245. 246. 247. de quibus inſtrui & inſtruere debeat, 241. 242. 243. 249. corpus Chriſti conficit, 251
Sacerdotum veſtes, ornamenta, panis, 355. 357. & ſeq.

Sacramenta legis nouæ, maiorem quàm veteris, exigunt conſcientiæ puritatem, 315. eorum effectus, 324. quàm potentia ſint, 67. b
Sancti ſunt inuocandi, 132. 133
Sancti nomen de quibus & cur dicatur, 244
Sanctorum commemorationes ad altaria, interceſſio, ſolemnitates, 317. c
Scribendi modus quis probandus, 418. b. 410. c
Scriptura ſacra menſa inſtructiſſima, &c. quomodo & cur legenda, 438. illius meditatio quàm vtilis, 302. a. Quid ſit, à quibus, & quomodo legi debeat, 220. 231. 249. 250. 251. eius labium & eloquium quale, 167. eſt nubes lucida, 201
Sedes regales quæ, à quibus occupandæ, 22. c
Seruitus peccati quàm grauis, 338
Silentium clauſtrale quale debeat eſſe, 454 455. eius effectus, 90. b
Solitudinem & ſeceſſum cur incoluerit S. Benedictus, & alii, 63. c. 64. a
Somnus quid notet in ſcripturis ſſ. 234. b
Spes quid ſit, & qui eius effectus, 249
Speculatores quinam ſint in Eccleſia, & eorum officia, 242
Spiritus ſanctus à quo procedat, 152. & quomodo nos vniat Deo, ibid. c. quid in nobis requirat & efficiat, 153. 154. 158. 160. eius varia ſunt nomina, licet ſit vnus, ibid. quid effecerit deſcendens in Apoſtolos, 161. 162. quali corde poſſit recipi, 159. c
Spiritus hominis quàm diuerſus à Spiritu S. & quantùm illo indigeat, 157. c
Stylus hominis quis & qualis ſit, 67. 78. 79
Superbia eſt prima diaboli machina, 45. c. quos & quomodo oppugnet, 46
Suſpendium ſeu crucifixio quotuplex, 94. 95
Sunamitis vtraque quid ſignificet, 255. 257. & ſſ.

T

Tabernaculi Moſaici ornatus & ſupellex, 386. myſtica eiuſdem interpretatio, 388. & 279
Tabernacula tria quæ & quorum, 262
Tentationes Chriſti quænam, 235. a. ſunt exemplum noſtrum, 44. Tentationes paruæ non negligendæ, 93. b. quomodo ſint ferendæ; quæ à diabolo, & cur, 175
Thalamus Chriſti quis, 36.
Timor Dei virtutum aliarum cuſtos, 337
Tranquillitas mentis quid efficiat, 90. b
Transfigurationis Chriſti finis & modus, 194 195. & 469. b. eius cum baptiſmo & paſſione comparatio, 197. 198. cur Moſes & Elias in ea apparuerint, & quid cum Chriſto ſint loquuti, 199. & 160
Tranſſubſtantiare de pane & vino in Euchariſtia, 127. 244. 261. 219. c. 230. c
S. Trinitatis myſterium in pane ſimilagineo, 319

V

VÆ quid & cui conueniat, 73 b
Verba qualia debeant eſſe, 415
Virginitatis nobilitas, 217 c
Virtus neſcit fucum, 342. eius laudes, ibid.
Virtutum & vitiorum pugna, 333. virtutes ſunt dentes, cur & quales, 100 b
Vitæ præſentis miſeria, 25. & futuræ ſatietas, 350 c
Voluptas carnis ſpernenda cur, 226 b
Voluptatis ſpiritualis & carnalis oppoſitio, 319 c
Vmbilicus varia in Scripturis deſignat, 69

Z

ZElus animarum in paſtoribus quid ſit, 365

ERRATA EMENDANDA.

PAg. 42. lin. 10. lege qui. p. 59. lin. 10. leg. ſuperbia. p. 69. l. 20. leg. fonte. p. 78. l. 12. leg. æqua. p. 84. l. 11. leg. quare. p. 104. l. 39. leg. ingreditur. p. 135. l. antepenul. leg. interiora. p. 125. l. 25. leg. cum Pilato. p. 187. l. 35. leg. antiquus. p. 211. l. 32. leg. filum. p. 212. in titulo, leg. Aſſumptione. p. 216. l. 23. leg. verbo. p. 241. l. 11. leg. ardua. p. 267. l. 2. leg. totas. p. 274. l. 26. leg. dieta. p. 306. l. 1. leg. ſed. p. 316. l. 6. leg. aſinum. p. 322. l. 1. leg. durus. p. 319. in margine, leg. contra. p. 345. l. 20. leg. reverſatur. p. 373. in margine. leg. numerus. p. 375. l. penult. leg. aſperget. p. 415. l. 35. leg. interraſilem. p. 419. l. 26. leg. vox. p. 468. l. 37. leg. teneram.

Infra in Epiſtolis p. 165. l. 9. lege Canonias.

PETRI
ABBATIS CELLENSIS
QVI POST DEINDE S. REMIGII
Remenſis Abbas, & Epiſcopus fuit
Carnotenſis,

EPISTOLARVM LIBRI IX.

Item Alexandri III. Papæ ad Petrum eumdem & alios, Epiſtolæ LVI.

CVM NOTIS.

INDEX EORVM
AD QVOS SCRIPTÆ SVNT
EPISTOLÆ
PETRI ABBATIS CELLENSIS.

Abbati de S. Ægidio, 179
de Beldevvas, 143
de Bullencurte, 38
Cluniacenſium Petro, 24
Hugoni, 28. 30. 34
Theobaldo, 175
Hugoni, 190
SS. Criſpini & Criſpiniani Bern. 90. 91 95. 109. 166
S. Edmundi, 105. 116
de S. Huberto H. 94
Latiniacenſi, 107
S. Medardi, 109
de Majori ſylua, 106. 122. 123
Moliſmenſi A. 35. T. 118. 145
Pruliaci H. 37
S. Richarij, 154
Stabulenſi E. 97
Villarienſi, 136. 138
Abbatiſſæ Fontisebraldi M. 39. 41
Alberto Cardinali, 110. Cancellario, 160. 163. 164. 165
Alexandro Papæ, 1. 2. 3. 4. 107. 114. 158. 161. 162. 165
Archiepiſcopo Cantuarienſi Thomæ 8. 10
Richardo, 152
Colonienſi Philippo, 11
Lundenſi Eskilo, 19. 93. 120. 139. 143. 147. 154
Abſaloni, 167
Remenſium Henrico, 11
Vvillelmo, 140
Senonenſi Hugoni, 6. 7. 10
Vvillelmo, 111. 140
Cardinali S. Chryſogoni P. 146. 148
Cardinalium vni, 111
Cartuſienſium Conuentui, 96. 101
Caziacenſibus Monachis, 45. 47
Cellenſibus, 60. 94
Ciſtercienſi capitulo, 180
Clareuallenſibus, 64. 65. 68
Cluniacenſibus, 170
Epiſcopo Auenionenſi, 1;5
Autiſiodorenſi, 18
Bellouacenſi Henrico, 21 22
Carnotenſi Iohanni, 152. 156. 157
Ceſtrenſi, 142
Exceſtrenſi B. 93
Exonienſi, 105
S. Maclouii Iohanni, 12. 13. & ſeq.
Nouiomenſi B. 22
Pariſienſi Theobaldo, 17
Præneſtino, 169. 171. 173
Tuſculano, 179
Eugenio Papæ, 5
Gerardo puellæ, 135
Grandimontenſibus, 61. 150. 170
Haſtingiarum ſacerdoti, 62
Henrico Comiti Palatino, 34
Iohanni Cancellario & Rob. Cantori Compend. 114
Iohanni Sareſberienſi, 79. 80. & ſeq. 104. 108. 117. 134.
Meritonæ Canonico R. 155. 157. 176
Moliſmenſibus, 144
Monacho de S. Bertino, 150
Monacho de Reddinges, 125

ã† ij

Montis Dei fratribus, 48. 50, 53. 55. 59. 60. 98. 102.
Nicolao, 113
Nicolao Monacho S. Albani, 112. 126 187
Nicolai ad Petrum, 181
Nicolao Monacho Clareuallenſi, 69. 76. 78.
Petro Monacho Norvvicenſi, 88
M. Preſbytero, 12. 140
Priori Cantuarienſi, 116. 122. 151
Cartuſienſium Baſilio, 96. 101
Priori ſuo, 42
SS. Criſpini & Criſpiniani, 167
de Lapelce, 177
Moliſmenſi T. 43
Montis Dei Simoni, 98. 102
De valle S. Petri, 119
Vvigornenſi, 124. 147
S. Petri Pruuinenſis Sacerdoti A. 61
Regi Sueonum, 115
Richardo Canonico Regulari, 104
Rolando Cancellario S. R. E. 6
Thoma Cancellario Angliæ, 25

INDEX EPISTOLARVM

ALEXANDRI III.

ABBATI Clareuallenſi, 223
Corbeienſi, 217
S. Dionyſij Remenſis, 219
S. Medardi, 196
S. Nicaſij Guidoni, 213. 231
S. Remigii Petro, 193. 194. 195. 196. 197. & alibi paſſim.
Archiepiſcopo Remenſi Henrico, 201. 222.
Senonenſi Vvillelmo, 230
Vpſellenſi, 202. 208. 212
Trundenſi, 212
B. Archidiac. Remenſi, 218. 219. 220
Daciæ fidelibus, 207. 208
Epiſcopo Ambianenſi, 199. 200. 216
Bellouacenſi, 193
Lingacopenſi, 210
Siluanectenſi, 196. 215
Stranenſi Guillelmo, 211
Strauengarenſi, 212
Tornacenſi, 216
Fulconi Canonico Remenſi, 194. 195 197. & alibi paſſim.
Gothis fidelibus, 208
Guthermo Duci, 212
Lingacopenſibus, 213
Norvvegenſibus, 203
Præpoſito & Decano Remenſi, 221
Preſbyteris & Clericis Eccleſiarum S. Petri de Montibus, 230
Priori S. Martini de Campis, 221
Radulpho Canonico Remenſi, 213

PETRI

PETRI ABBATIS CELLENSIS EPISTOLARVM LIBRI IX.

Cum Notis Iacobi Sirmondi S. I. Presbyteri.

[b] LIBER PRIMVS

[c] EPISTOLA I.

Domino ſuo Alexandro Dei gratia ſummo Ponticifi G.

IN grauiſſimis quæſtionibus ſicut olim ad Moyſem, ſic nunc, Pater venerande, ab omni Eccleſia Dei recurritur ad beati Petri & veſtram ſedem. Tam enim communiter communis imponitur vobis ſollicitudo omnium Eccleſiarum, quàm ſingulariter & ſpecialiter Petro videtur dictum, *Et tu conuerſus confirma fratres tuos.* Lucæ xxii.32. Vt tamen compendium de prolixo negotio vobis faciam, [d] Eccleſia noſtra Deruenſis de manu potentis G. non liberabitur, niſi per manum omnipotentis Dei, niſi in arcu veſtro, & brachio extento. Clamat itaque de anguſtia & afflictione ſua ad vos, quia ſalus eius in manu Dei & veſtra eſt. Non enim reſpicit ad adiutorium hominum, quorum vana ſpes, promiſſio caſſa, nulla confidentia. Vobis autem ſine dubio & ſermo potens ad liberandum, & virtus ſufficiens ad redimendum. In vmbra itaque veſtra aut eſt ei viuendum, aut ſub vmbra mortis, videlicet G. deficiendum. Dic verbo, ſancte pater, & ſanabitur Eccleſia veſtra. Ecce languore deſperatiſſimo iam diu ægrotat. Appone malagma: vt cuius eſt filia ex ſe languida, ſit per te deuotiſſima ancilla &redempta. In ore huius nuntij noſtri poſuimus & quæ dicat & quæ faciat. Rem vt eſt latiùs ipſe exponet, ſiue quomodo iuſtitiam in præſentia Epiſcopi Catalaunenſis ſubterfugerit; ſiue quomodo apud Remenſem Archiepiſcopum ſola fru-

ſtratione cauſa dilationis appellaverit: ſiue quomodo interpoſita fide in domnum [e] Henricum Trecenſem Comitem compromiſerit, & poſtea reſilire temptaverit. Capite vulpem quæ demolitur vineam noſtram. Petitio noſtra hæc eſt, vt ſub tali tenore ad Archiepiſcopum Senonenſem remittatur cauſa, quòd vel compromiſſo ſuo ſtare cogatur, aut poſſeſſio ſiue inueſtitura nobis reſtituatur, quam Eccleſiam noſtram aliquando habuiſſe probare poterimus.

[a] MONASTERIVM Cellenſe, cui Petrus Abbas præfuit, in ſuburbio ſitum eſt Tricaſſinæ ciuitatis, loco qui olim inſula Germanica dicebatur. Vnde vetus quoque monaſterij nomen duplex. Nam & monaſterium S. Petri ab eius tutela & patrono appellabant, & à priſco loci vocabulo monaſterium inſulæ Germanicæ: quo ſanè modo Nicolai Clareuallenſis epiſtola xxiv. in codice noſtro inſcribitur, *Petro Abbati inſulæ Germanicæ.* Dictum eſt etiam Cœnobium Cellæ Bobini, vt rectè in antiquitatibus ſuis obſeruauit vir eruditus & diligens Nic. Camuzatius. At vulgus hodie patriâ linguâ *Monſtier la Celle*, hoc eſt monaſterium Cellæ vocat. Interdum verò abſolutè monaſterium Trecenſe, & Abbates Trecenſes dicti ſunt, qui Cellenſes. Sic enim Petrus ipſe loquitur lib. I. epiſt. VII. & lib. III. epiſt. VIII. ob hanc nimirum cauſam, quia omnium Tricaſſinæ vrbis cœnobiorum antiquiſſimum erat Cellenſe.

[b] LIBER PRIMVS] Epiſtolas omnes in libros IX. partiti ſumus. In antiquo enim exemplari nulla erat librorum diſtinctio, ſed vna omnium epiſtolarum ſeries, quam perpetui ad earum initia numeri oſtendunt.

[c] EPISTOLA PRIMA] Hanc alieno ſcribit nomine, vt ſextam item: reliquas proprio.

[d] ECCLESIA N. DERVENSIS] Monaſterij Deruenſis, quod in ſaltu Deruenſi poſitum eſt in diœceſi Catalaunenſi. Gallis vulgo *Monſtier-en-der*, quaſi monaſterium in Deruo. Hujus nomen ſæpius infra recurret in epiſtolis Alexandri III. corruptè verò apud Gerbertum epiſt. VIII. *Terdonenſis* editum eſt pro Deruenſi.

[e] HENRICVM TREC. COM.] Ad quem lib. II. epiſt. VI.

EPISTOLA II.

Domino ſuo & patri Alexandro ſummo Pontifici, Fr. Petrus humilis Abbas Cellenſis debitam ſubiectionem filij & deuotionem.

CVi præter ſinus paternos alia non ſuppetunt refugia, inſtantiùs eadem requirit in neceſſitate ſuffragia. Ad vos, pater ſanctiſſime, à multis, quæ circundant nos tribulationibus, & principum noſtrorum oppreſſionibus meritò confugimus, cuius ſtudio & ſollicitudini regendam Eccleſiam ſuam in mundi fluctuationibus commiſit Chriſtus. Iam enim perimus niſi reſpexerit naufragia noſtra benignus Deus. Iuſtitia, ratio, veritas, lex & æquitas de die in diem à noſtris finibus exterminantur, & earum memoria abſque modo & miſericordia extinguitur. Proinde reſpiciat, quæſumus, ſuper nos miſericordia veſtra, vt viuere poſſit anima noſtra. Vale.

EPISTOLA III.

Domino & patri cariſſimo Alexandro ſummo Pontifici, Fr. Petrus Cellenſium fratrum minùs idoneus Abbas ſeipſum cum deuotione.

VBi cauſæ poſtulandæ perorare per ſe ſufficit prærogatiua, ſolet rogantis etiam minus idonea recipi perſona. Supplet namque dignitas petitionis inſufficentiam poſtulantis. Prædeceſſorum veſtrorum priuilegiis &

beneficiis Abbatiam Fontis Ebraldi ſublimatam & communitam vbique divulgatum & notum eſt in partibus noſtris. Epiſcopus autem Pictauenſis, cùm rigare debuiſſet & fauere plantationi dexteræ Dei & veſtræ, nititur libertatem huius Eccleſiæ diminuere, & contra priuilegium conſuetum [a] Abatiſſam cogit profeſſionem ſibi & obedientiam promittere, quam ſibi ſedes Petri retinuit. Gloriam itaque veſtram alteri non detis: ſed omni remoto mediatore, propria benedictione & protectione & Abbatiſſam & Abbatiam vt dignum eſt, foueatis.

[a] ABBATISSAM COGIT PROFESS.] Vetus hæc inter illos controuerſia, vt docet Sugerij Abbatis epiſtola ad Eugenium III. Hadriani ſanè IV. extat in tabulario Fontiſebraldi reſcriptum, quo ſtatuit, vt Abbatiſſa profeſſionem Epiſcopo Pictauenſi & obedientiam ea lege præſtet, vt Epiſcopus monaſterio nihil oneris imponat. Ex quo quidem apparet, aut moniales decreto Pontificis non ſtatim paruiſſe, aut epiſtolam hanc non Alexandro ſcriptam fuiſſe, ſed Hadriano ante eius reſcriptum.

EPISTOLA. IV.

Domino & patri cariſſimo Alexandro vniuerſalis Eccleſiæ ſummo Pontifici filius ſuus Petrus Cellenſis indignus Abbas cum omni dilectione obedientiam, voluntariam ſubiectionem.

DE multa bonitate veſtra plurimùm confidens, etiam pro negotiis aliorum vobis aliquando ſcripſi. Nunc verò in propriis veſtrum, pater ſanctiſſime, cogor expetere pium auxilium. Eſt autem hujuſmodi pro neceſſitatibus Eccleſiæ noſtræ negotium. Habemus [a] prioratum apud Cantumerulam, in cuius cæmeterio ius ſepeliendi omnes qui de caſtello ſunt, & de quibuſdam aliis villis hactenus dignoſcuntur habuiſſe. Conſtat etiam antiquitus non fuiſſe cæmeterium in caſtello, dnm ibi eſſent Canonici ſæculares. Cùm autem ſucceſſiſſent regulares, ab anteceſſore noſtro impetratum eſt, interuenientibus [b] comite Theobaldo & Hatone Epiſcopo Trecenſi, quatenus ibi fieret cæmeterium, tantummodo ad ſepulturam Canonicorum & conuerſorum ſuorum. Abbas autem cum Canonicis ſuis contra pactum veniens, illos etiam, qui tam iure quàm pacto in cæmeterio noſtro ſepeliri debuiſſent, ſepeliuit. Cùm de his vtrimque altercatum in curia Trecenſi & ad iudicium ventum eſſet, appellauit Abbas. Pro huiuſmodi, pater dulciſſime, benignitatem veſtram obſecramus: ſupplicantes vt & nuntium noſtrum benignè ſuſcipiatis, & petitiones noſtras efficaciter exaudiatis.

[a] PRIORATVM APVD CANTVM.] Cui titulus à S. Sereno, lib. IV. epiſt. IX. Inde & Prior de Cantumerulæ apud Saresberienſem epiſt. CXV. Sita eſt hæc Cella, (ſic enim appellant) propter Cantumerulæ caſtellum in pago Tricaſſino. In caſtello autem ipſo monaſterium regularium S. Auguſtini, quibuſcum hæc Cellenſibus de cæmeterij iure contentio.

[b] COMITE THEOBALDO.] Magno, de quo epiſtola ſequenti, ad quem D. Bernardus complures.

EPISTOLA V.

Venerando patri & domino Dei gratia vniuerſalis Eccleſiæ ſummo Pontifici, Frater Petrus Cellæ ſancti Petri Trecenſis humilis Abbas, quicquid poteſt.

QVi noſtram humilitatem alicuius momenti apud ſublimitatem veſtram reputant, vtinam ſpei ſuæ fructum in effectu precum ſuarum inueniant. Hinc enim & veſtra benignior apparebit dignatio, & noſtra confortabitur de vobis gloriatio, & amicorum pro impetratis gratioſior erit exultatio. Amici noſtri, immo veritatis & honeſtatis, ſunt iſti, R. Archidiac. & magiſter H. qui pro Præpoſitura Sueſſionenſis Eccleſiæ [a] D. Guillelmo concedenda, pietatem & prouidentiam veſtram adeunt. Guillelmus verò iſte quàm de magno genere, immo quàm de bono ſit, vel cuius filius fuerit, exprimerem, niſi virtutes & probitatem patris eius in omni genere virtutum adhuc in curia Romana ſpirare ſperaſſem. Certè quod optabilius eſt, nec ramuſculus ipſe à radicis pinguedine paternæ degenerat. Talem itaque ſuſcitare in Eccleſia Dei cùm omnino expediat, quia multi inſurgunt aduerſus eam dicentes, Non eſt ſalus ipſi in Deo eius; non reſpuat dextera Dei & B. Petri, & veſtra: quia faciet fructum iuxta genus ſuum; quòd omni obſequio & obedientia ſemper obtemperauerit præceptis curiæ Romanæ & ſummorum Pontificum. Habet autem & duo brachia præclara & fortiſſima, quibus poterit releuare incuruantem, & rebellare refrænantem, quibuſque vmbraculum Dei protegat à turbine & à pluuia. Comes Henricus, & [b] Comes ſiue dapifer regis Theobaldus, hi fratres eius ſunt, & erunt ei in omni auxilio & conſilio. Valete.

Magiſter H. vir apud nos probatæ honeſtatis magiſtrum I. clericum noſtrum & amicum noſtrum docuit, & multa bona ei fecit. Hunc vobis attentiſſimè commendamus.

[a] DOM. GVILLELMO.] Quartus hic Theobaldi Magni Comitis Campaniæ filius, & regij ſanguinis nexu, & rerum geſtarum gloriâ clariſſimus. auunculus enim, tutórque fuit Philippi regis Auguſti. Huic verò Eccleſiaſticarum dignitatum, quas plurimas & maximas geſſit, exordium non fuit præpoſitura Sueſſionenſis: nam alias ſuperſtite patre iam attigerat, vt docet epiſtola CCLXXI. Bernardi. Poſthæc Epiſcopus fuit Carnotenſis, tum etiam Senonenſis, denique Remenſis, ac S. R. E. Cardinalis & Legatus in Gallia.

[b] COMES DAPIFER THEOBALDVS.] Comes Bleſenſis, Dapifer Ludouici Iunioris, ac poſtea Philippi Aug. regum, quo munere in aula functus eſt poſt Radulfum Comitem Viromanduorum. In diplomate Ludouici eiuſdem pro Cœnobio S. Dionyſij. *Actum publice Meloduni anno dominicæ incarnationis M. C. LIV. adſtantibus in palatio noſtro quorum nomina ſubtitulata ſunt & ſigna. Signum Theobaldi Bleſenſis Comitis Dapiferi noſtri. S. Guidonis Buticularij, S. Matthæi Camerarij. S. Matthæi Conſtabularij. Data per manum Hugonis Cancellarij.*

EPISTOLA VI.

Domino & patri Dei gratia ſummo Pontifici [a] Eugenio humilis [b] conventus ſancti Meuenni humilem cum omni ſubiectione ſalutem.

AD ſinum veſtræ pietatis qui debita humilitate recurrit, non ſolùm maternæ lenitatis blandimenta, ſed & paternæ ſollicitudinis ſolet invenire indubia tutamina. In manu namque veſtra eſt poſt Deum pax omnium ſimul Eccleſiarum & noſtra. Veſtram itaque, pater piiſſime, rogamus adeſſe benevolentiam pauperculæ Eccleſiæ noſtræ: & ne longiori tempeſtate conuellatur, diuinitus indulta auctoritate ventis & mari ſilentium placeat vobis maturiùs imperare. Vt itaque vehementiùs & celeriùs veſtra erga nos moueatur clementia, noſtra breuiter noua & antiqua intimamus pericula. Religionis diſciplina & feruor monachici ordinis, tam noſtrâ quàm abbatis negligentiâ, olim in Eccleſia noſtra in vnum intepuerat. Zelo itaque zelatus pro domo Dei Iſraël ſanctiſſimæ memoriæ [c] Lucius prædeceſſor veſter mandauit humilitati noſtræ, & venerabili Epiſcopo noſtro Joanni, ſtudioſiùs ordinem reformare, diſciplinam renouare, & inſolitam tumultuationem reſecare. Eius itaque nos tam præcepto quàm grata exhortatione ad obediendum inclinati, vt verum fateamur, ad radicem arboris ſecurim extendimus; & Abbatem negligentem excidi voluimus, vt vigilantiorem reciperemus. Sic domine & venerande pater fuerat, niſi totius malignitatis repertor Satanas rurſus aduerſaretur, & niſi domini Archiepiſcopi Turonenſis facies & ſententia iuſta circa hoc negotium peruersè mutaretur. Namque electionem noſtram priùs laudauit, & veſtra auctoritate confirmauit: quorundam verò malignantium poſtea ductus, ne dicamus ſeductus, machinationibus, nulla rationabili exiſtente cauſa, aggrauauit erga nos & paſtorem noſtrum conſilium ſuum, volens & conſulens illi gregem dimittere ſibi commiſſum. Grauamen itaque iniuſtè ſibi imminens Abbas dum attendit, veſtram rectè audientiam appellauit. Poſt hanc autem appellationem, quidam de familia Archiepiſcopi & de menſa eius, inſecuti & perſecuti ſunt Abbatem noſtrum, ita vt vnum de monachis, vnum de clericis ſuis cum equis & quibuſdam caperent, & turpiter tractarent. Eapropter veſtram efflagitamus, pater & paſtor vniuerſalis Eccleſiæ, gratiam, vt oculo pietatis noſtram attendatis miſeriam, & cauſam noſtram ſinatis, immo præcipiatis tractari non in Archiepiſcopi curiâ, ſed in qua ex æquo noſtra audiatur & eius iuſtitia, ſeu iniuſtitia. Excuſet autem Abbatem noſtrum, quòd nequaquam vobis ſe præſentauerit, tam illata iniuria quàm corporis grauis infirmitas.

[a] EVGENIO P.] Eugenius III. non ſolùm ante Alexandrum III. ſedit, ad quem epiſtolæ ſuperiores: verùm etiam ante Anaſtaſium & Hadrianum, quos Alexander ſecutus eſt. Quare qui has epiſtolas digeſſit, ordinem temporum non vſquequaque retinuit. quod multis deinceps exemplis patefiet.

[b] CONVENTVS S. MEVENNI.] Cœnobium eſt ordinis S. Benedicti apud Maclouienſes in Armoricis. Itaque qui in hac epiſtola nominatur Ioannes Epiſcopus, Epiſcopus eſt Maclovienſis, ad quem noſter epiſt. XVI.

[c] LVCIVS PRÆDEC.] Lucius II. Cœleſtini II. ſucceſſor, deceſſor Eugenij.

EPISTOLA VII.

Domino & patri cariſſimo [a] *Rolando Cancellario ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Frater Petrus indignus Abbas Trecenſis monaſterij, id modicum quod eſt & quod poteſt.*

NVllis meritorum ſuffragiis ſubnixus, ſed ſola bonitate veſtra confiſus, noſtris veſtram adeſſe dignationem petitionibus depoſco. Artius ſiquidem verbum promiſſionis veſtræ per nuncios noſtros acceptum in corde reponens, tanquam mihi obligatam ipſorum iure perſonam veſtram teneo. Vt itaque in cauſa de [b] Eccleſia de Villa Mauri contra iniuſtitiam Canonicorum pro nobis valenter aſſiſtatis, non remordeat vos conſcientia veſtra, quia iuſta eſt cauſa noſtra. Valete. Pariſienſis Epiſcopus exponet vobis tenorem facti.

a ROLANDO CANCELLARIO.] Illi ipſi qui Pontifex poſtea renunciatus Alexandri III. nomen geſſit. Scripta igitur epiſtola Hadriani IV. pontificatu, proinde ſeries interpolata, vt monuimus.

b ECCLESIA DE VILLA MAVRI.] In qua Prioratus alter monaſterij Cellenſis in eodem pago Tricaſſino.

EPISTOLA VIII.

Venerabili domino & patri cariſſimo [a] *Hugoni Senonenſi Archiepiſcopo, Frater Petrus Cellenſis humilis Abbas ſeipſum cum deuotione.*

VIneæ Chriſti deuaſtatores vuas, ſiue eius ouilis oues lupi rapaces toto die deuorant, pede conculcant, manu dilaniant, & veſtra, benigniſſime pater, vigilantia obuiare diſſimulat? Quare non attenditis quid pro officio, quid pro ſponſione, quid pro dilectione, ſummi paſtoris ouibus magnus paſtor debetis? Certè defenſionem, certè inſtructionem, certè ſollicitudinem. Sed qualem, vel quantam? Sine dubio quantam Chriſtus, qualem Petrus. Chriſtus enim diligit vſque ad mortem: paſcit Petrus ſecundùm triplicem paſtionem. Verbis namque, exemplis, & miraculis pauit animas fideles Petrus. Non omnino cuilibet paſtori impoſſibile eſt, pabulum diuini verbi ouibus ſuæ curæ apponere, exempla bona demonſtrare: ſed graue valde eſt, miracula antiquorum reſuſcitare. Quod ſi ſupra homines huius temporis ſit patrare miraculum, ſufficit nobis fidele propugnaculum. Vobis ſiquidem in Petro dictum eſt, *Paſce*
Ioan. XXI. 15. *agnos meos*, ſanâ ſcilicet doctrinâ. Vobis rurſum dictum eſt, *Confirma*
Luc. *fratres tuos*, bono vtique exemplo. Nihilominus claues regni cœlorum
XXII. 32. tenetis, vt hœdos excludatis, & agnos admittatis. Interim in agro mundi, dum agnus & hœdus ſimul habitant, hœdus iniuſtior extollitur, agnus innocentiór opprimitur, dum enim ſuperbit impius, incenditur pauper. Quamobrem Sara, id eſt patientia Eccleſiæ, aduerſus Abraham, id eſt paſtores ſuos, conqueritur, quod Iſmaël ſecundùm carnem ludat cum Iſaac promiſſionis filio: Cuius querimoniæ diuinum iungitur mandatum, *Eijce*
Gen. inquiens, *ancillam & filium eius.* Vtinam amantiſſime pater, Iſmaël no-
XXI. 10. ſtrum iuxta domini Papæ præceptum eieciſſetis! fiat tamen non mea, ſed

veſtra voluntas. Sacrarium nempe ſecretorum veſtrorum impudens perſcrutator non attingam, ſed humilis ſupplicator. Fortaſſis longa temporis diſpendia reſarciet plena & perfecta iuſtitia. Si ad diem illam datam probationes vel teſtes ducere mecum debeam, ſi placet, remandate. Valete.

a HVGONI SENON.] Qui vir, quantuſque fuerit, declarat epiſtola Cleri Senonenſis de eius electione ſcripta Epiſcopo Carnotenſi. *Elegimus*, inquiunt, *nobis in paſtorem & pontificem dominum Hugonem præcentorem noſtrum, à parentibus Chriſtianis & Deum timentibus nobiliter editum, virum ſtrenuum, modeſtum, manſuetum, diſciplinis Eccleſiaſticis competenter eruditum, religioſis perſonis amoris & honoris exhibentem officium*, & quæ ſequuntur.

EPISTOLA IX.

Venerabili domino & patri Hugoni Senonenſi Archiepiſcopo, frater Petrus humilis Abbas Cellenſis ſeipſum cum deuotione.

SI patienter dominus meus ſeruo ſuo, vbi pœna debetur, plagas amicales admoueret, & ubi iuſtitia debetur, præmium rependeret, tam facilè confiterer culpam, quam ſecurè ſperarem veniam. Priùs tamen quam pelagus formidabilis cenſuræ ingrediar, an accuſem, an deplorem ſortem, quâ huc delatus ſerenitatem veſtram, ſiue meritò, ſiue immeritò, obnubilatam in me audio, ſatis anxiè delibero. Quomodo enim non accuſare vel potiùs execrari caſum illum debeo, per quem tantum caſum ſentio? Pereat omnis caſus, à quo amicitiæ infertur occaſus. Sit ſolitarius, nec laude dignus, qui venas interrumpens dilectionis inimicitiarum conglomerat virus. Rurſus deploranda fortè potiùs eſt ſors illa, quæ cogit vtrumque in præcipitium: vt ſcilicet vel pruinam fugiens incurrat, vel arcum æreum, iuxta illud Amos, *Dies*, inquit, *Domini tenebræ & non lux, quomodo ſi fugiat vir à facie leonis, & occurrat ei vrſus, & ingrediatur domum, & innitatur manu ſua ſuper parietem, & mordeat eum coluber.* Ecce amici & domini offendo maieſtatem, ſi ſtetero pro a Petro de Tornella. Ecce iterum frater diſſipantis opera ſua appellor, ſi quod bona fide, titulo iuſto, & more Eccleſiaſtico à me factum eſt diſſimulauero. Hinc ciuile ius, inde ius naturale de me conqueritur. Sed quid? Ciuilia nunquam naturalia corrumpunt. Dicitur ergo mihi, immo non mihi, ſed de me dicitur: Hæccine eſt Cellenſis religio? hæccine eſt veritas? hæccine eſt fama? Ecce quomodo adulterium, immo inceſtum fouet: ecce quomodo carnem ſuam diligit, canones & Euangelium contemnit: ecce quomodo iniquitati patrocinatur. Non à vobis, ſed à veſtris, cariſſime pater, iſta aduerſum nos dicuntur. Vicem quidem mentiendo, & certè vera dicendo, reddere poſſem: ſed infrænat linguam meam ſanctiſſimæ reuerentiæ veſtræ auctoritas, & conſcientiæ meæ profeſſioniſque non rumpenda integritas. Victorioſiſſimo enim triumpho tripudiat aduerſarius, ſi de caſtris patientiæ & humilitatis ad cuneum me prouocat impatientiæ & falſitatis. Tunc certè ſolùmmodo me ſuperatū æſtimo, cum irritatione quacumque terminos religionis tranſgredior. Audiant igitur, audiant obtrectatores mei. Carnem quidem meam diligo, ſed poſt ſpiritum carnem diligo, ſed ſecundùm Apoſtolum: carnem dili-

Amos. v. 19.

Eſa. LVIII. 7. go, ſed non ſupra modum. *Carnem tuam*, ait ſcriptura, *ne diſpexeris* Beatus quoque Gregor. dicit: Sunt quidam qui diligunt, ſed per affectum cognationis & carnis, quibus ſacra eloquia non contradicunt. Et Apoſtolus, *Nemo vnquam carnem ſuam odio habuit.* Nos, inquiunt æmuli mei, diligendam carnem concedimus: ſed non contra iuſtitiam; aduerſatur autem prorſus iuſtitiæ adulterium ſiue inceſtus. Nihil verius. Sed ego inceſtum ignoro, matrimonium legitimè factum agnoſco. Conuocaui namque ſeniores, quos coniunctim & ſeparatim, publicè & priuatim diligentiſſimè examinaui, nec impedimentum coniugij aduertere ex verbis eorum potui. Teſtes quoque qui nunc proferuntur, alter eſt minus idoneus propter apparens odium, alter propter cauſam reticendam vſque ad ſuum locum. Non itaque Euangelii ſeu canonum contemptor iniquitatem patrocinandam ſuſcepi, qui de lege Domini iota vnum aut vnum apicem pro temporis oportunitate volens non præteriui.

Ephеſ. v. 29.

a PRO PETRO DE TORNELLA.] Deſponderat is ſibi Havvidem, neptem Petri Cellenſis. Quod matrimonium nonnulli, atque in his Hugo Archiepiſcopus, quaſi inter conſanguineos initum improbabant: Petrus contra impedimentum conjugij nullum agnoſcebat. Qua de re iterum hoc libro epiſt. XXI. & lib. IV. epiſt. XI.

EPISTOLA X.

Domino & patri cariſſimo a *Thomæ venerabili Cantuarienſi Archiepiſcopo, Frater Petrus Abbas ſancti Remigij ex toto corde deuotiſſimam ſalutem.*

SOllicito reuoluens animo quam potiùs materiam aſſumam cum vobis ſcribere volo, vix occurrit, non deficiendo quid dicatur, ſed reuerentia eius comprimente manum cui dicatur. Nihil enim dignum veſtri animi fortitudine dicere poſſum, nihil addere conſtantiſſimæ tolerantiæ veſtræ, nihil denique docere omnia à longè proſpicientem, atque fines rerum & cauſarum futurarum pleniſſimè dimetientem: atque palearum aceruum vt quid anteponerem præſepio, cui adhæret bos adipe & pinguedine opulentiſſima ſatiatus & ſaginatus? Equidem hoc mihi ad miniſterium aliquod impendendum in obſequio veſtro non indignè reſeruatum reperio, ſi muſcas abigere poſſem veſtram ſanctitatem oblatratione inuidioſa pungere volentes, vel ſaltem interpretatione peruerſa denigrare ſinceritatem fidei veſtræ inſiſtentes. Planè muſcæ iſtæ morientes, quæ in Ægypto abundant, & Pharonem regem Ægypti, tanquam virum muſcarum circundant, Deo opitulante, non perdent ſuauitatem vnguenti. Seruabitur namque in diem ſepulturæ Ieſu, & prædicabitur in generatione & generationem, quod Archiepiſcopus Cantuarienſis murum ſe opponens pro domo Iſraël, veſtigia ſanctorum antiquorum imitatur, dum Chriſtum in cruce nudum pendentem nudus ſequitur. Quomodo ergo cum Abraham potero abigere eaſdem muſcas contaminare volentes illibatum domini ſacrificium, niſi ſancto ventilabro de authenticis ſcripturis, quo vel feriantur, vel ſaltem effugentur? Dicunt enim, Non debet Archiepiſcopus tam inſtanter a ſua repetere à rege Angliæ, vt dimittat reconciliationis pacem pro amiſſa pecu-

ſa pecunia. Falluntur ſpecie veri, vel adulatione falſi. Qui ſpecie veri decipiuntur, inſtruendi ſunt: qui adulatione falſi, repellendi. Simplicitas enim reuocanda eſt, malitia prorſus abjicienda. Cæterùm penſandum eſt in omni tam contractu quàm actu, quid propter quid faciendum vel dimittendum ſit. Penſanda etiam ſunt tempora, & diuerſi ſtatus temporum, ſecundùm quos mutantur merita cauſarum. Nam in primitiua Eccleſia ſola patientia locum habuit, vt auferenti tunicam dimitteret & pallium. Alius enim erat, & alibi, id eſt, extra Eccleſiam, qui perſequebatur, alius & alibi, id eſt, intra Eccleſiam qui patiebatur. Modò verò iam adulta Eccleſia, non licet filiis Eccleſiæ quod aliquando licuit inimicis. Decet enim matrem corrigere filium, ſicut decuit pupillam tolerare aduerſarium. Diſtinctus namque ſapphiris legitur venter ſponſi. & quemadmodum Luc.
ante paſſionem ſuam Jeſus dixerat, *Qui non renunciaverit omnibus quæ* xiv. 33.
poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus, & ſimilia: in paſſione dicit Apoſtolis, Luc.
Qui non habet gladium, vendat tunicam & emat. Verba quidem bona, ver- xxii.
ba conſolatoria non immeritò exigeret cauſa iuſta in oculis Dei, in oculis 36.
autem inſipientiũ dubia & infirma: niſi virtus patientiæ omnem tranſcenderet conſolationẽ, & plus gauderetis de conſolatone, quàm malleus feriens proficeret de percuſſione. Ferrum ferro acuitur, & de malitia regis Angliæ virtus veſtra inuincibilis clariùs illuſtratur. Quò fortiùs premit torcular oliuam, eo profuſius oleum producit. Candelabrum ductile de auro puriſſimo non facit Beſeleel in tabernaculo Domini, niſi productis laminis contritione limæ & mallei. Nondum contritus eſt malleus vniuerſæ terræ: adhuc neceſſarius vt ſuppleat quæ deſunt paſſioni Chriſti in corpore veſtro. Sed quem moneo? quem exhortor? cui calcaria adhibeo? Sine dubio qui fræno indiget, qui paratus eſt plus ambulare quàm via extendatur, qui etiam metas velociter tranſcurrere nullis retardatur periculis. Procul enim odoratur bellum. exilium reputat patriam, quia omne ſolum forti patria eſt. Sine labore laborat, ſine fame eſurit, ſine dolore patitur, ſine amaritudine felle & abſinthio cibatur. Vir eſt in millibus vnus: cùm gigantes gemunt ſub aquis, ipſe ridet & irridet fortunam cum inuerſione rotæ ſuæ. Vale.

a THOMÆ CANTVAR.] Cùm adhuc exul eſſet in Gallia & de ipſius cum Henrico rege Angliæ reconciliatione tractaretur.

b SUA REPET. A R. ANGL.] Rex enim ablata reſtituere abnuebat. Mauricius Pariſienſis Epiſcopus Alexandro iii. *Præterea requirebat D. Cantuarienſis partem ablatorum ſibi reſtitui; alteram verò partem in ſuſtentationem dimitti, donec veſtrum ſuper hoc & religioſorum virorum haberet conſilium. Inconueniens enim & ſibi valde damnoſum, & pernicioſum ſanctæ Eccleſiæ exemplum videretur, ſi ipſe omnia ablata, ſicut Rex Angliæ poſtulabat, penitus remitteret, cùm per eius abſentiam ædificia Cantuarienſis Eccleſiæ diruta eſſent, & ad poſſeſſiones diſſipatas tenue haberet refugium, & ipſe grauiſſimo alieni æris debito adſtrictus teneretur.* Ceterùm peruicit tandem, vt reſtituerentur. quod ipſemet teſtatur in epiſtola quam de reditu ſuo ſcripſit ad Alexandrum.

EPISTOLA XI.

Cariſsimo domino & patri Hugoni Senonenſi Archiepiſcopo, Frater Petrus humilis Abbas Cellenſis ſpiritum gratiæ & precum.

SI patientiam monemur pro contumeliis rependere, quid pro gratia niſi gratiam tum lege naturæ, tum præcepto ipſius gratiæ debemus reddere? Et ſi inimicos iubemur amare, amicis quid habemus facere? credo tanquam ipſam animam noſtram ſuſcipere. Certa verò perfecti amoris hæc eſt teſtificatio, ſi amicorum vtilitati omnis poſtponatur occaſio. Sic, ſic magiſter M. non obliuioſus factus beneficiorum veſtrorum, ne vobis materia ſcandali fieret, & iram regis veſtra ſublimitas perſentiret, tulit in ſe periculum inimicitiarum, & ab honore interim, donec iniquitas tranſiret aduerſarij, gratiâ veſtri ceſſauit. Foueat itaque pietas, quem ſic inuenit non ingratum alumnum experientia veſtra, & contemperet malitiam moleſtiarum, quia ſpem habet in protectione alarum veſtrarum. Teneriùs namque, immo ſecretiùs dicitur diligi, cui nihil carius fuit pace benefactoris ſui. Facite ipſi pacem, qui nec paci ſuæ pepercit propter veſtram pacem.

EPISTOLA XII.

Domino & patri cariſsimo Thomæ Cantuarienſi Archiepiſcopo & a Apoſtolicæ ſedis legato, Frater Petrus Cellenſis qualiſcumque miniſter, ſeipſum.

FActi ſumus ſicut conſolati in conſolatione ſanctitatis veſtræ tam affectuoſa, tam pia, tam plena dulcedine & caritate. Reddat vobis Spiritus paracletus conſolationem ſuam, quia reſpicere voluiſtis miſericorditer deſolationem noſtram. Suſcitauit ſiquidem corda noſtra & ſi non emortua, iam tamen elanguida, ſuſceptio litterarum veſtrarum. Dominis & amicis noſtris hanc veſtram dignationem & conſolationem oſtendimus, & in ſpe viua ex conſilio eorum fratrem noſtrum peregrinari ad vos deſtinauimus. Excipite illum: & quia vix in terra ſua habet, vbi caput reclinet, interim ſub vmbraculo veſtro militet, & ſtipendia ad nos condigna reportet. Confidimus equidem in bonitate Dei, & in liberalitate animi veſtri, quam iam prægustauimus, quia quamuis in baculo ſuo tranſeat mare veſtrum, tamen ſit rediturus in turmis multarum benedictionum. Diſcretione ſanctitatis veſtræ fratres noſtros & nuncios diſponendos committimus. Dominum quoque & confratrem in omni oratione & beneficio omnium veſtrorum vos annumeramus. Valete.

a APOST. SEDIS LEGAT] Legatus per vniuerſam Angliam, excepto Epiſcopatu Eboracenſi, creatus eſt VII. Idus Octobris anno M. C. LXVII. Poſt hunc igitur annum hæc ſcripta oportuit.

EPISTOLA XIII.

Domino ſuo & patri cariſſimo [a] *Philippo Colonienſi Archiepiſcopo Frater Petrus humilis Abbas ſancti Remigij ſalutem cum omni deuotione.*

FRequenter cum beato Remigio patrono veſtræ ſublimitati humiles porreximus preces, ſi quo modo animum ſine culpa noſtra, vt credimus, hactenus implacatum nobis ad miſericordiam faciendam flectere poſſemus. Denique iterum atque iterum quanta humilitatis ſupplicatione poteſt tota congregatio noſtra appellat, ſi qua ſunt in vobis viſcera miſericordiæ, ne adhuc extenta in flagello noſtro perſeueret manus veſtra. De clementia namque Dei indultum eſt, vt poteſtatem habeatis & bene facere & male nobis ſi vultis. Nolite obliuiſci, quia limites, quos Dominus dominationi veſtræ poſuit, certi & finiti ſunt in prædeſtinatione Dei. Vtimini ergo poteſtate vobis conceſſa ſemper ad bonum, nunquam ad malum; nam indubitanter vtriuſque ſequitur retributio æterna. Pro Ieſu itaque amore, & per Chriſtum Ieſum conteſtamur vos, quatinus miſereamini pauperum compeditorum, quibus nec ingredi, nec egredi licet, niſi ſub manu & cum licentia paſtoris. Boues ſunt triturantes, nocte & die pro peccatis ſuis & totius mundi Dominum deprecantes. Ne obturetis ora eorum, ſubtrahendo alimoniam à prædeceſſoribus fideliter pro remiſſione peccatorum ſuorum eis conceſſam. Certè non erit famæ, & gloriæ veſtræ augmentum, nec cumulus diuitiarum, niſi tantummodo peccatorum. Reſpondemus itaque pro [b] præbendis de Marna, de quibus mandaſtis, vt de manu noſtra eximendo quibuslibet perſonis eas daremus, quod nullatenus in ſæculum ſæculi, id facturi ſumus. Prouoluti etiam genibus veſtris, ne id vlterius à nobis exigatis, exoramus. Valete.

[a] PHILIPPO COLON. ARCHIEP.] Hæc etiam epiſtola multo inferius collocanda erat. Nam Abbas S. Remigij erat Petrus, cùm hæc ſcriberet, & Philippum conſtat Colonienſem cathedram non iniiſſe ante annum M. C. LXVI.

[b] PRAEB. DE MARNA] Rectiùs MARSNA, vt lib. VIII. epiſt. XV. Sic enim in capitulis regum, quæ anno DCCCLI. edita feruntur, *quando tres fratres Hlotharius ſcilicet Hludovicus, & Karolus ſecus municipium Treiectum penes locum, qui dicitur Marſna iterum conuenerunt*, & in Fragmento Gallici ſcriptoris apud Pithœum de Giſleberto: *Recepit itaque Traiectum, Iuppilam, Hariſtallium, Marſnam, Littam, Capra montem, quæ a defunctis derelicta vacabant.* Ex his patet Marſnam locum fuiſſe Traiecto vicinum. quod verum eſt. Nam tribus fere paſſuum millibus diſtat, & Maerſena vocitatur. De præbendis autem Marſnenſibus S. Remigij monaſterio attributis, & in vſus monaſticos conuerſis, iterum aget epiſtola ſupra ſcripta.

EPISTOLA XIV.

Venerabili Domino & patri cariſſimo [a] *Henrico Remenſium Archiepiſcopo Frater Petrus humilis Abbas ſancti Remigij ſeipſum deuotiſſimè.*

CVm ſemper præſentia veſtra nobis & toti prouinciæ Remenſi neceſſaria ſit, quia nunc ſolitò increuerunt & intumeſcunt tribulationes, quæ circumdederunt nos, omnino poſtulantes rogamus ne moram faciatis redire ad nos. In abſentia enim veſtra cornua ſibi aſſumunt inimici veſtri & noſtri, adeo vt non ſit pax ingredienti vel egredienti. Indifferenter

ingrediuntur rapere, vaſtare, & deuorare omnia, in quibus manus inijcere poſſunt. Monacho, clerico, laico, pauperi, viduæ, nulliſque conditionis miſeriæ parcunt. Placeat igitur, pater amantiſſime, ſollicitudini veſtræ inclinare animam neceſſitatibus & anguſtiis terræ veſtræ, quæ clamat ad vos & poſt vos.

a HENRICO REM. ARCHIEP.] Qui regis frater & Epiſcopus Bellouacenſis, epiſt XXIV. Frater enim fuit Ludouici Iunioris. Sed ad Remenſem cathedram tranſlatus eſt à Bellouacenſi. Quare hîc quoque præpoſterus eſt ordo epiſtolarum.

EPISTOLA XV.

Domino ſuo cariſſimo & præcordiali [a] *Ioanni Epiſcopo ſancti Maclovii & Mag. presbytero, id quod eſt & poteſt.*

CAritas patiens, quod mirum dictu eſt, pene ad impatientiam me impellit. Vidi nuncium veſtrum litteris vacuum. Quid hoc eſt? Eſt-ne tanta penes vos chartarum caritas, an ſic veſtra abbreuiata eſt charitas? Quæ tam importuni ſilentii cauſa? quæ ratio tam mutæ & ſilentis dilectionis? Eſt-ne inquam in Britannia conſecutiuum, vt vbi ſterilitas panis, ſequatur & defectio cordis? Et panis quidem inopiam audiebam, ſed famem ex hoc virtutum ſuccedere non credideram. Certè farina & lecythus olei apud Sareptenam, ex quo Helias noſter Dominus Maclouienſis de his guſtauit, non defecit. Certè non defluit amor noſter, ſed influit, atque effluit. Et Epiſcopum quidem excuſat inſtantia laborum, ſollicitudo Eccleſiarum, compaſſio afflictorum, reconciliatio diſſidentium. Clericum quid vetat ſcribere, quid impedit amicales litteras componere? Deſidia? ſed hanc ſtudium excludit. Inſipientia? ſed eſt ei litterarum peritia multa. Ignorantia nuncii venientis? ſed mihi nudam ſalutationem detulit. Feſtinatio properantis? ſed plura ſigilla pluribus attulit. Reſtat igitur condemnanda in amicis negligentia. Quia igitur oleum non miſiſtis, aculeum ſumitis: & ideo pungi meruiſtis, quia vngere noluiſtis. Valete. Si valetis, bene eſt nobis.

a IOANNI EPISC. S. MACLOVII] Ordinis Ciſtercienſis monacho. Hunc Maclouienſes vt Sanctum venerantur, inditoque à clathris ferreis qui tumulum eius ambiunt, cognomine, S. Ioannem de Craticula vocant. Extat eius nomine ad D. Bernardum epiſtola inter epiſtolas Nicolai Clareuallenſis, in qua *Fr. Ioannes Epiſcopus Aletenſis* inſcribitur, hoc eſt S. Maclovii.

EPISTOLA XVI.

Domino & patri cariſſimo, Ioanni Epiſcopo ſancti Maclouii Frater Petrus Cellenſis indignus Abbas cum Apoſtolo in labore & ærumna.

ETiam in amaritudinibus noſtris congratulatur anima mea: quanto magis in conſideratione glorioſæ remunerationis? Reminiſcor ſiquidem, quia iuſti in paucis vexati, in multis bene diſponentur, & quia reddet Deus mercedem laborum ſanctorum ſuorum: atque ideo non vana eſt expectatio, vbi tam certa, tam grata, tam larga ſperatur remuneratio. Certa, propter veritatem promittentis: grata, propter conſummationem

deſideriorium recipientis: larga, propter exuberantiam bonorum cœleſtium in communicatione diuinitatis. Hæc repoſita eſt in ſinu noſtro, hæc inter vbera commoratur, hac quælibet inſipida condiuntur, & guſtui noſtro commodiſſimè aptantur. O animæ meæ dulcedo, quid putatis Dominum non attendere miſerias compeditorum ſuorum? non librare in ſtatera æternorum iudiciorum pœnas filiorum? *Nonne*, inquit, *hæc condita ſunt apud me, & ſignata in theſauris meis?* Miror vos ſcripſiſſe deſtitutum patrocinio ſanctiſſimi [a] patris noſtri Bernardi, cùm ſancta eius anima nexibus expedita mortalitatis non charitatis, corruptionis non afflictionis, neceſſitatis non voluntatis, liberiùs aures nunc appellet piiſſimi conditoris pro neceſſitatibus populi ſui. Non mihi contingat de gratia ipſius diffidere, de orationibus eius deſperare. Nimio vobiſcum loquendi tantus deſiderio vix finem facio. Quem enim ſine fine diligo, nunquam ſatis ei ſcribere, nunquam ſatis loqui valeo. Conuentus noſter veſter eſt populus, noſter populus veſter eſt, anima mea veſtra eſt. Vtinam videremus vos antequam tranſiretis ad montes illos, vbi tot ſunt, ſicut audiuimus, pericula. Valete.

Deut. xxxii. 34.

[a] P. N. BERNARDI] Pertinent hæc ad annum M. C. LIII. in quem incidit mors S. Bernardi.

EPISTOLA XVII.

Domino & patri cariſſimo Ioanni Epiſcopo S. Maclovii, Frater Petrus Cellenſis humilis Abbas ſalutem.

NVllius ponderis eſſe in vera dilectione pompoſa & vacua verba, nouit qui charitatis medullam vel ſemel deguſtauit. Vanum certè & abjiciendæ ſimulationis reputo, replicare quotidie elementa amoris, ex quo fideliter & firmiter inhæreſit radicibus cordis. Metuentis quoque aut diffidentis eſt, ſemel natos amores ſermonibus velle renouare, quaſi vetuſtas temporis ſoleat veros affectus antiquare. Non eſt imaginis Dei ab inceptis deficere. Non eſt virtutis vacillare, non eſt ſolij gloriæ Dei in diuerſum ſe vertere. An non anima ad imaginem Dei, an non charitas virtus Dei? an non pura conſcientia thronus Dei & ſedes diuinæ majeſtatis? Vt ergo filius, qui eſt imago patris, quæ creauit ſemel, ſemper gubernat & regit: vtque virtus Altiſſimi quæ operatur confirmat & perficit, ac denique incommutabiliter manet incommutabilis Dei ſeſſio æternitatis: ſic radicata charitas & fundata de corde puro & conſcientia bona & fide non ficta, ignorat occaſum, corruptionem abominatur, mortem in æternum non guſtat. Hæc interno coagulo ſuo coniunxit noſtros adinuicem affectus. hæc inter nos mediatrix, vnico amore dulciter, fortiter, & ſapienter animas noſtras conglutinauit. Hæc in me veſtrum tenaciter amorem effudit, & ad vos non diſſimiliter meipſum totum diffundendo contulit. Ad vnicum itaque & ſpecialem amicum ſingulari ſpe & vnica rogo accedat veſtra ſanctitas. Non diffidat ſuum eſſe, cuius veraciter affirmat ſe eſſe. Niſi autem iuſta occaſione inuenta ad nos veneritis, ſatis de integritate amoris noſtri diminuetis. Valete.

EPISTOLA XVIII.

Domino & patri ſuo cariſſimo Ioanni Epiſcopo S. Macloui, Frater Petrus humilis Abbas Cellenſis quicquid eſt & poteſt.

MIramur plurimùm tanto nos tempore inſalutatos à veſtra paternitate quaſi neglectos fuiſſe. Non credimus ex negligentia, ſed fortè ex incuitabili occupationum veſtrarum pondere ſic oppreſſum ſiluiſſe. Clamamus tandem poſt vos. Volumus enim ſuſcitare compaſſionem in vobis paſſionibns noſtris. Neque enim ſuperbè eſt ab amicis celandum forte ſubrepens infortunium, nec contumaciter aut inuerecundè petendum neceſſarium ſuffragium. Præçauendum vtrumque, ſed maximè alterum. Vitium vtrumque, ſed alterum patienti grauius, alterum roganti ignobilius. Malum namque abſconditum vrget acriùs, indecenter prolatum nocet apertiùs. Exoritur aliud à nobilitate naturæ, aliud à neceſſitatis propagine. Semper enim natura ſuis eſt contenta limitibus: neceſſitas verò nullis reprimitur legibus. De ventre igitur neceſſitatis primogenita importunitas exorta, cùm ſit moleſtiſſima, quia manus eius contra omnes & manus omnium contra eam, amicorum nunquam fores cum tædio pulſare, nunquam aures debet aggrauare. Quamobrem propenſata deliberatione apud meipſum decerno potiùs quantiſcumque malorum confodi jaculis, quàm quieta carorum ſilentia interrumpere congeſtis clamoribus & lacrymis. Suggerere tamen eis, quorum fides certa, amicitia indubitata eſt, non recuſo tam dolores noſtros quàm neceſſitates, vt & ſatisfaciam propriæ conſcientiæ propter compendioſam inſinuationem, & non lædam amicum propter contemperatam inordinationem. Vtrumque ſiquidem ſuggerens operatur,& neceſſitatē non tacet, & amicitiæ leges retinet. Nam amicum vel non habet vel habere ſe non credit, qui fortunā ſuam quamcūque dubitat aperire,aut inſtat tanquā ab inuito aliquid extorquere. Amicus nempe tam omniū conſiliorū dicitur eſſe conſcius,quàm coadiutor in omnibus voluntarius.Nolo igitur aures veſtras implere vaſtiſſimis querimoniis: quia ſtultum eſt verbis velle explicare, vbi videtur res fidem dictorum excedere. Hæc idcirco diximus, quia nobilis [a] beati Aigulfi Eccleſia cum omnibus appendiciis ſuis prorſus ita combuſta eſt, vt nihil præter libros & ſanctorum reliquias ab incendio ſeruaretur. Præterea & domos quamplures in cineres redegit, vt ſic appareat in oculis noſtris tanquam gallina, depilata, nec pennas habens quibus pullos ſuos protegat, nec cibos quibus alat. Non aliquid aliud exigimus à vobis, niſi compaſſionem; orationem, & conſilium. Neceſſe eſt autem qui non habet vbi caput reclinet, Aigulfum peregrinari apud amicos & vicinos, & rogare quod ſolebat rogatus & etiam non rogatus præbere. Si venerit ad partes veſtras, ſuſcipite illum, tanquam illum. Noſtis enim quis ſit, & quo honore dignus ſit. Ad Epiſcopum Carnotenſem ſuper hoc ſcribite, & ad alios quibus viſum fuerit. Valete.

a B. AIGVLFI ECCLESIA] Sub oppido Pruuino in Senonum diœceſi, à Theobaldo

Tricaſſium Comite prouentibus aucta, & accitis è Cellenſi cœnobio monachis addicta ſub annum Chriſti M. XLVIII. Hinc *Prior S. Aigulfi* lib. II. epiſt. XI. Hoc Prioratu fortuitis flammis deformato, miſſæ ſunt pro illorum temporum more in varias oras S. Aigulfi reliquiæ ad ſtipem pro Eccleſiæ reſtauratione corrogandam. ea enim eſt Aigulfi peregrinatio, quam deſignat iterum lib. IV. epiſt. V.

EPISTOLA XIX.

Domino & patri ſuo cariſſimo Ioanni Dei gratia Epiſcopo ſancti Maclovij, frater Petrus humilis Abbas Cellenſis quicquid eſt & poteſt.

VAlet Dominus meus? viuit ne? Vt credo, aut eſt alteratus Epiſcopus S. Maclouii, aut alter à meo eſt ſubſtitutus. Si alter eſt, mirari, ſed non dolere deſino, tacuiſſe qui loqui non poterat. Nam ſurrexit nouus rex, qui non nouerat Joſeph. Si alteratus, nollem tantam fuiſſe alterationem, quæ pene accedit vſque ad alienationem. Alienum ab amico equidem eſt, poſſe diſſimulare æquè & ſimulare. Non ſimulat amicus propter veritatem, non diſſimulat, ſed propter reſpirantem ardorem. Non ſimulat, quia ſine adulatione: non diſſimulat, quia efficaciſſimæ naturæ exiſtens, ſepulcrum reputat latibulum, & non apparere exiſtimat non eſſe. Non ſimulat, quia neſcit: non diſſimulat, quia non poteſt. Hoc ignorat, illud non poteſt. Quid enim non nouit ſapientia? quid non poteſt charitas? Quodcumque eſt, ſcire nouit ſapientia: quodcumque eſt poſſe, poteſt charitas. Non eſt ſcire, ſcire adulari: non poſſe, poſſe obliuiſci. O amice & domine cariſſime! Obliuioni an negligentiæ veſtræ objiciam quod abſtinuiſtis tam à viſitatione, quàm à ſalutatione amicorum veſtrorum vltra tempus & modum? Eſt ne obliuio? Si eſt, digna eſt morte, digna exilio, quæ diadema tulit de capite Epiſcopi, quæ de pectore rationale ſuſtulit. Obliuio delet & quod præcipuum eſt in honore, & quod fortiſſimum eſt in robore, id eſt, ſapientiam & memoriam. Rea ergo crimine tantæ majeſtatis capite plectatur, & non memoretur vltra. Negligentia quid? Non ſit diſſimilis in pœna, quæ præceſſit in culpa. Talis etenim ſoboles tali de matre naſcitur, ex negligentia ſcilicet obliuio. Doleo, pater, exceſſum memoriæ veſtræ iam per biennium ſuſpenſæ, deceſſum quoque amicitiæ quatriduanæ multo tempore quaſi ſepultæ. Nuncium ſaltem ſuæ ſalutis, ſi viuit, mittere debuit amicitia, cuius naturæ eſt ſemper odiſſe abſentiam & appetere amicorum præſentiam. Fortè occupata eſt; ſed non eſt grata quæ ſemper eſt occupata. Manſio eſt, immo poſſeſſio, non occupatio, quæ iugiter retinet. Quis ergo ita præoccupauit, quinimmo poſſedit amicitiam, ne libertate, ne ingenuitate ſua vtens radios ſuos ad nos vſque expanderet ab annis prioribus? Suntne montes interiacentes? Eſt ne mare interiacens? Eſt ne chaos magnum firmatum inter nos & vos, vt hi qui volunt hinc tranſire non poſſint, neque inde huc tranſmeare? Sed charitas omnem altitudinem exuperat, ſed aquæ multæ non poſſunt extinguere charitatem: ſed non eſt qui ſe abſcondat à calore eius, ſed attingit vſque ad finem fortiter, & diſponit omnia ſuauiter. In Epiſcopo noſtro, immo ſancto & Dei famulo quis te, ô dilectio, debilitauit? quis obumbrauit? quis

hebetauit? quis commutauit? In aliis quidem non ignoro ſuperueniente iniquitate virtutem tuam debilitari, obliuione lucem tuam obumbrari, negligentiâ acumen tuum hebetari, totam ſubſtantiam poſſe odio commutari. Sed in ſancto quæ iniquitas? in ſtudioſo quæ obliuio? in viro forti quæ negligentia? in pleno charitate quod odium? Si quando enim tepeſcit, ſi quando flacceſcit, ſi quando hebeſcit in ſancto charitas, ea quæ extrinſecus ſunt accuſanda, non quæ intrinſecus. Obſtacula enim oppoſita mentiuntur veritatem ſuperpoſitæ lucis, caloris & aciei. Oppone gladio ancipiti duriſſimum ferrum vel lapidem, retrocedit vis impenetrabilis. Murum ſpiſſum oppone igni, tardiùs calefacit. Candelæ accenſæ ſuppone modium, in luce non gaudebit. Non eſt proinde putandum non lucere candelam, non ardere ignem, non ſecare gladium, ſed contrariis obſtaculis imputandum. Sic ſanctorum virtutes à radice ſua non euaneſcunt, ſed plerunque propter ſabbatum Judæorum conticeſcunt. Aromata enim ſua interim & in ſecreto diſtillant & repenſant, vt cùm dies opportunitatis illuxerit diluculo in effectum deſiderati operis prorumpant. Æquè tamen repenſatur & deſiderium ardens in otij quiete, & opus feruens in actione. Acceptat namque Deus opus propter affectum, non affectum propter opus. Magnus, immo longus nobis eſt iſte dies ſabbati, cujus ferias non feriales vel ſolennes, ſed ferales & olentes reputamus. Negligentia ſiquidem male olet, diligentia ſemper bene redolet. Iners Iudaizantium pigritia non diligit ſabbatum quia ſanctum, ſed
Ioan. quia otioſum. *Ieſus verò ſtabat in die magno feſtiuitatis & clamabat, Si quis*
VII. 37. *ſitit, veniat ad me & bibat.* Verè magnus eſt dies feſtiuitatis. Magnum habet clamorem caritas veſtra, iam iam loquatur, immo veniat, immo & accurrat. Deſiderat vos anima mea: deſiderant vos amici veſtri. Oſtendite faciem veſtram, ſonet vox in auribus. Epiſcopos diuites multos habemus, pauperem Epiſcopum quærimus, qui non habeat vbi caput reclinet. Adhuc penes nos reclinatorium non aureum, ſed luteum, in quo aliquando quieuiſtis, habemus. Et de his hactenus.

EPISTOLA XX.

Domino ſuo & patri cariſſimo Ioanni Epiſcopo ſancti Maclovij, frater Petrus Cellenſis qualiſcumque miniſter ſalutem quæ eſt in Chriſto Ieſu.

SPes quæ differtur affligit animam. Verus amor in patientia ſui deſiderij quandoque non iraſcitur commendabiliter ſuperari. Nihil enim pene aliud eſt in vita hominum, quod quadam arte mitigari non poſſit. Spes itaque aduentus veſtri nuntiati quantò vberiùs amicum lætificauit, tantò ampliùs ex mora dilationis hactenus affligit. Æſtuat ſiquidem animus in reuolutione fortuitorum caſuum, nunc hoc, nunc illud reformidans contrarium ſubitò accidiſſe. Quid plura? Cogitatio præterit, & cogitatio aduenit: morarum verò dubitatio nec ad punctum animo recedit. Alia inquit, iam iam venit; alia, fortè non valet. Iſta incommoda temporis replicat, illa intolerabile negotiorum pondus anxia ſuſpirat. Ecce quanta caligo,

caligo, quanta ſuſpitionum tumultuatio. Vbi veritas? cuiuſnam ſupradictarum cogitationum verior ſententia? An forſan error eſt, vbi latet quod verum eſt, & non ſententia? Sed adhuc ſub judice lis eſt. Ex multis enim ambiguitatibus, aut vix, aut nunquam certum aliquid ſine doctoris demonſtratione elicitur. Renunciate ergo amicis diuinæ circa vos miſerationis operam; vt omnimodè ſoluto dubitationis vinculo, indubitanter aut viam ſiniſtram compaſſionis, aut dexteram apprehendamus congratulationis. Satis enim injurioſè deturpatur nobilis animus, ſi ſe non præparat mutuis obuiare beneficiis ſaltem æquis paſſibus. Turpe etiam æſtimo, non omnimodo cauere ſuperari beneficio. Vnicum quid & ſingulare natura, ſiue creator naturæ, tanquam ſpeciale priuilegium imagini ſuæ hoc impreſſit, quatinus commodius & præſtantius haberet ſtricta æquitatis ratione dare quàm accipere. Hanc vobis formam nec rubigo exilij, nec paupertatis tinea excuſſit. Ex hac prodiit, quòd magna pro paruis, pro vilibus cariora magnificè rependiſtis: quinimmo ſolenne donum abſque præcedentis comparatione obſequij miſiſtis. Species quidem doni cariùs æſtimanda: ſed affectio donatoris potiùs incomparabiliter eſt compenſanda. Quicquid namque aliud datur, in comparatione ſublimis animi vilipenditur. Valete.

EPISTOLA XXI.

Domino & patri ſuo cariſſimo [a] *Theobaldo Pariſienſi Epiſcopo frater Petrus Cellenſis humillimus ſalutem.*

QVi tranſuadari non poteſt fluuius occurſantium cauſarum, tam ab executione mandati veſtri me inhibet, quàm ab impletione deſiderij noſtri. Sermones enim de aduentu Redemptoris vt componerem vobis, id mandato acceperam: ſed malitiæ ſollicitudinis ſuæ etiam raritatem lucis dies præſens adjunxit. Breues enim ſunt dies iſti ad lucendum, grandes & graues ad occupandum: ita vt non ſufficiat diei malitia ſua. Nouit prudentia veſtra, non concurrere quietem contemplationis & diſtenſionem mentis per occupationes ſæculi. Coanguſtatum eſt pallium, vtrumque operire, immo vtrumque operari non valet. Quamuis enim in fronte duos quis habeat oculos, tamen ab vno eos officio diſiungere non valet, vt altero cœlum, altero contueatur terram: quanto minus vnam rationis & ingenii aciem ſimul ad tam diuerſa porrigere poterit, vt eadem mente cæleſtium myſterialiter & terrenorum cauſas diſcutiat? Sic domine, ſic pater cariſſime, ſaltem niſi clauſero, ne dicam ſi eruero oculum, qui me ſcandalizat (ſcandalum enim eſt mundus quærentibus Dominum) reuelata facie gloriam Domini, ſiue faciem Moyſi ſplendidam non contemplabor. Quale verò aut quàm credibile eſt ejus teſtimonium, qui nec viſa, nec audita loquitur? immo refellendus & repellendus tanquam ſomnia narrans, qui cæcus & manu temptans ſicut talpa, non de ſcripturarum contemplatione aſſerit quæ dicit, ſed idola cogitationum & phantaſmatum Num.
ſuorum in templo Dei audet ſtatuere. *Non eſt*, inquit propheta, *idolum* xxiii. 21.

in Iſraël; quia qui in lege Domini die ac nocte meditatur, & legis veſtigia ſtricto pede obſeruat, non diuinationes cordis, ſed mentem legis quando ſcribit interpretatur. Hæc ad excuſandam non meam inertiam, ſed oppreſſam miſeriam prælibaverim. De his quæ circa me ſunt credere Magiſtro debetis. Ipſe verò narrabit de commotione iræ Comitis, quam nobis ſuſcitauit latro ille potiùs Barrabas quàm Abbas, ſiue de aliis. Tres ſermones de aduentu Domini, & vnum de natiuitate orditus ſum vobis. Valete.

a THEOBALDO EPIS. PARISIENI] Qui Prior antea S. Martini, ordinis Cluniacenſis. Huic ſermones Petrus noſter componebat quomodo Saluianus Presbyter homilias Epiſcopis multas feciſſe dicitur à Gennadio.

EPISTOLA XXII.

Domino & patri ſuo cariſſimo a Alano Autiſiodorenſi Epiſcopo frater Petrus indignus Abbas Cellenſis ſalutem.

VErum eſt quia caro & ſanguis regnum Dei non poſſidebunt. Scio, nec de ignorantia excuſor. Ambigo tamē, virtus pietatis in vna eadémque cauſa cum affectu carnis concurrens, vtrum æquè ponderet vel præponderet ad meritum. Sine merito namque eſt ſola carnis affectio, aliquando tamen cùm exuberat, oneratur merito, ſed vtique malo. Sequax denique cùm fuerit pietatis, honoratur merito, ſed bono. Vbi autem præuia, tunc in ambiguum replicatur ſententia. Semitas cordis mei ad plenum inueſtigare obſtante varietatum caligine nequeo, quantominus apprehendere? Sic adſtans turba phantaſmatum cordis mei audit in interioribus, ſic refert foris ſenſibus rem vt eſt exquirentibus. Adquid hæc quaſi parabola, vel potiùs ænigma? vt his qui foris ſunt, & de his quæ intus ſunt judicant, ſatisfaciam: neptis noſtræ cauſam non affectu ſolo carnis me fouere, ſed in ſpiritu veræ pietatis & juſtitiæ. Abſit à ſenſu meo, immo à veſtro, propter carnalem ſupradictæ neptis copulam, meam æternis condemnare ignibus animam. Quod procul dubio facerem, ſi matrimonium illegitimum defenderem. O Domine, & ſemper pater, quando autem volueritis, amice cariſſime, quâ aſcendit ſpiritus ille infidelitatis ad ſanctam animæ religioſæ ſedem, vt fidem duobus inhoneſtiſſimæ vitæ & famæ haberetis, & de amici expreſſa vobis veritate hæſitaretis? quæ ſpes amicitiæ in me potuit ſubſiſtere, cùm mihi non crederetis, & contra me teſtes falſiſſimos reciperetis? Planè contra veritatem, quam retinere me jam in aure perſuaſeram, eorum recepiſtis verbum, certè qui pro vino venderent juſtum, & pro buccella venderent ſi haberent primogenita? Sic læſiſtis amicum? Sed dicitis, Non eſt amicus, qui obſtitit in via veritatis. Planè, inquam; ita eſt vt dicitis. Sed vbi eſt veritas? In numero? Plures enim fuerunt. In ebrioſis & impudicis? Tales ſiquidem ſunt in conductis gratiâ, pretio, & timore. Ita eſſe, & ſi modò non affirmo, ſaltem præſumptione maxima in hoc credere attrahor. Peſſimus inimicus & aduerſarius eſt nepti & marito eius auunculus, qui equitaturis ſuis & ſumptibus fortè illum deduxit. Archiepiſcopus Abbati, vt Canonicos mitteret ſcripſit: rebelles & ino-

bedientes ſerò præcedenti Abbati ad tempus reconciliauit, donec fieret iniquitas. Eſt ne hîc veritas, vel ſaltem ſpecies veritatis? Fitne tædioſa vobis hæc noſtra relatio? Certè vt ſaluo gratiæ veſtræ reſiduo dicam, tædioſiùs in ſententiam proceſſiſtis. Dilationem cur negaſtis? Quæ lex, quis canon hoc docuit; vt vel vna dilatio in hoc articulo negaretur? Ne dicatis, quòd eam habuerim: quia ante à vobis nec petij, nec impetraui. Prolati namque in iudicio veſtro, ita vt ſupputatio matrimonij fieret, nunquam fuerant. Exceſſiſtis, domine, exceſſiſtis. Preſumptuoſus nimirum in hoc videor, quòd ſic ad vnguem Epiſcopum Abbas, dominum ſeruus de viis ſuis redarguere, immo ab eo ei illatas injurias referre præſumo. Non facerem hoc, niſi auroram reſurgentis amicitiæ per conceſſam & recognitam in literis veſtris culpam aſpicerem. Nunquam petenti venia deneganda, nunquam pœnitenti culpa imputanda. Satis eſt. Mittite gladium in vaginam. Valete.

a ALANO AVTISIOD. EPISCOP.] Flandro Inſulenſi, ordinis item Ciſtercienſis. Hic Aripatorij antea monaſterij primus Abbas fuerat in agro Tricaſſino. Inde ad Cathedram Autiſiodorenſem prouectus cùm fuiſſet, poſt aliquot annos ſponte abdicauit, & ad clauſtrum rediit Clareuallenſe, vbi ſitus eſt.

EPISTOLA XXIII.

Domino & patri ſuo cariſſimo a Eskilo Lundenſi Archiepiſcopo frater Petrus Cellenſis Abbas omne bonum à domino Deo.

DE ſuperabundanti bonorum cæleſtium gratia eatenus tam vultus quàm manus veſtræ reſudant, vt niſi verecundia his temporibus ab humana regione ſe ſubduxiſſet, ſuffunderentur maximo rubore noti & amici veſtri in benedictionum veſtrarum largitione. Equidem malim dicere in dando vos pluere quàm ſeminare. Nam qui ſeminat primùm in ſpe percipiendi fructus ſeminat, deinde non fundit, ſed ſpargit. Poſtremò non niſi cultæ terre ſemen ſuum credit. Horum nihil imitatur pluuia: ſed ſeipſam vt ſic dicam perdit in terræ viſceribus, vt poſtea reſurgens cum maxima frugum prole afferat fructum triceſimum, ſexageſimum, & centeſimum. Aliud rurſum charitatis indicium in pluuia reperio: quia ſine delectu rigat fœcunda & infœcunda, fertilem agrum & ſterilem, granum electum & germen reprobum. Eſt ne virtutis, an vitij, hæc bonitatis & beneficiorum prodigalitas? Sed hoc Dei, nec aliud in eo inuenitur vitium, niſi, quòd benignus ad ingratum, largus ad auarum, pius ad impium exiſtit. Iſta ſua vitia comparant manſuetiſſimo innumera conuicia. Aliquando moti ſunt pedes noſtri mitiſſimi Dauid, quia cruperat pluuia manſuetiſſimi Dei ſuper malos & iniuſtos, ita vt diceret, *ſine cauſa iuſtificaui cor* Pſal.
meum, & laui inter innocentes manus meas. Exciderat à mente quod in li- LXXII.
bro Sapientiæ dicitur. *Tu autem Deus noſter ſuauis & verus es & ſapiens,* 13.
patiens & in miſericordia diſponens omnia. Etenim ſi peccauerimus, tui ſumus, Sap. XV.
ſcientes magnitudinem tuam. Et ſi non peccauerimus, ſcimus quoniam apud 1.
te ſumus computati. Ecce cuius imitator reprehenditur, qui de bonitate, Eccleſ.
ſiue largitate redarguitur. An non Eccleſiaſtes in concione ſua proprio VI.

decreto & ſententia, hoc malum æſtimat ſub ſole, vt cui dedit Deus diuitias & ſubſtantiam & honorem, non habeat in eis poteſtatem, ſed extraneus illas rapiat? Ad quid hæc vobis verborum congeries? Vt ignis perpetuus de ſancto altari cordis veſtri non deficiat: ſed hac congerie magis ac magis conualeſcat, donec holocauſtum veſtrum pingue in nebula, in qua habitat Deus ſuſcipiatur, & à cineribus omnium ſuperfluitatum facies altaris eiuſdem expietur. Oſtiolum per quod aditus ad ſancta ſanctorum patet, de lignis eſt oliuarum; quia proculdubiò iuxta ſacræ fidei tenorem non ei negabitur ſanctorum ingreſſus, qui ab operibus miſericordiæ non fuerit alienus. Suppreſſo pudore in auribus domini mei id perſuaſerim, non mea tamen præſumptione, ſed alterius perſuaſione. Nequaquam tamen difficilis ad perſuadendum extiti, faciei veſtræ, ſermonis, & totius geſtus inſignia penes me retinens: nec me in humilitate ſimilem reperiſſe de filiis hominum conjiciens. Non igitur ei ſcribere vereor, quem niſi malis & ſuperbis verendum non reor. Et de his hactenus. Ceterùm culpari non debet ſeruus de contemptu mandati, cuius mens & voluntas nulla negligentia reuocatur ab impletione voluntatis domini. Ex veſtra dignatione in mandato ab anno præterito accepi, quatenus Carthuſienſes fratres expeterem, & de maturando negotio veſtro eos commonefacerem. Erat autem negotium, ſicut ſcitis, quatinus ad vos mitteretur frater Rogerius, ad locum ordini illorum in partibus veſtris perquirendum & præparandum. Diſpoſuerat namque in animo veſtro plena & perfecta charitatis effuſio, noua ſeminaria de omni genere ſacrorum ordinum ſeminare prouinciam vobis à Deo commiſſam, vt exinde fructus, qui permanent in æternum, ſuſciperetis; & manipulos iuſtitiæ de laboribus eorum ad æterna tabernacula reportaretis. Jam non ſolùm in herbam, ſed in ſpicas Ciſtercienſis ſiue Clareuallis ordo ibi multiplicatione fratrum excreuit: nihilominus & religio Præmonſtratenſis. Quia igitur guſtauit & vidit prudentia veſtra, quod bona ſit negotiatio iſta, ad vlteriora manum porrexiſtis, & de illo ordine, qui quaſi Cherubin, ſiue Seraphin, immediatè reſidenti agno, qui habet oculos ſeptem & cornua ſeptem, in throno gratiæ accedunt, gazas veſtras exornare voluiſtis. Ecce factum eſt vt imperaſtis. Adquieuit ſanctus Carthuſienſium fratrum conuentus iuſtis petitionibus veſtris. Equidem res impetratu difficilis, ſed quis vobis negaret, quod fortè Spiritus Sanctus in ſancto templo ſuo ſuggerebat? Certè nec illi, nec nos diffidimus, ſeruum ſuum fideliſſimum & amicum Domini vos poſſidere, cuius famam & opera tam praeclariſſima reclamat mundus. Quod cœpiſtis tam ſanctè, tam auidè, tamque quodammodo intemperanter præ deſiderio animæ, ſic effectui mancipate, ut melior ſit finis orationis, quàm principium. Valete.

a ESKILO LUNDENSI ARCHIEP.] Eſquilius dicitur lib. VIII. epiſt. XX. ſed Eskilium etiam legimus in epiſtola Bernardi ad eundem ſcripta numero CCCXIV. Hic cùm ex Vrbe in Daniam rediret, captus ſpoliatuſque fuit in Germania. Quæ res dum iniuriam miſſis ad Fridericum Imp. legatis, acriùs perſequitur Hadrianus IV. Pontifex, cui Eskilius priuato etiam nomine carus erat, exacerbatis hinc inde animis, anſam præbuit

ſchiſmati quod inter eos erupit, vt docet Radeuicus lib. 1. de geſtis Friderici cap. VIII. & ſequentibus. Sed apud Radeuicum *Londonenſis* vitiosè ſcriptum eſt, fœdiùs etiam apud Innocentium III. epiſtola CCCXXI. *Lugdunenſis* pro *Lundenſis*. Eſt autem Lundenſis ciuitas Daniæ Metropolis.

EPISTOLA XXIV.

Domino & patri ſuo cariſſimo [a] *Henrico Dei gratia Epiſcopo Beluacenſi, Frater Petrus Cellenſis Abbas ſalutem.*

PLus ſatis egena eſt beneficiorum recordatio, cuius titulus non inſcribitur ſaltem verbotenus gratiarum actio. Proinde ſtylo ferreo in vngue adamantino profundæ memoriæ mandaui manipulos liberalitatis veſtræ, vt nulla capitis vertigine vacillare, nullo temporalis reuolutionis diluuio abſorberi, nulla denique obliuionis rubigine valeant obfuſcari. Clarum, nouum, & recens penes me retineo ſemper beneficium acceptum. Quo animo gratioſus cùm acciperem ferebar in dati & dantis deuotionem, eo in illa ſeneſcentis gloriæ defæcatione mutato, robuſtiùs præparor ad obſequium, veriùs eliqueſco in amorem benefactoris totum animi balſamum. Superacceſſit dono veſtro vultus hilaris, animus gratus, modus honeſtus. Et manus quidem larga in beneficium totam ſe expandit, ſed voluntas in circunſtantiis doni ſe ſupermenſurauit. Quid enim fuit conuocare dioceſaneos Abbates & Priores? Quid iterum indicij amoris expreſſit tam benigna perſonæ & negotij noſtri commendatio? Quis non eſt admiratus tam deſpectam perſonam à fratre regis ſic honorari? ab Epiſcopo Beluacenſi ſic amplecti? à tanto homine tantillum monachum ſic nominari? Non ſuſtinui quæ de me ſupra efferebantur, præ ruboris verecundia: immo pro veritatis conſcientia, quæ admonebat me non eſſe illum de quo talia dicebantur, fugi, receſſi, ſed non longè, quia majora pati cogebar inſtanti neceſſitate. Neceſſitate reuera pallium erubeſcentiæ rejeci, cùm amicorum fores vt acciperem intraui. Certè accepi à multis multa, ſed à nullo tanta, quanta à domino meo. Vicit notos, vicit alios amicos, vicit omnes vicinos & ſumma doni, & modus donandi. Non ſum locutus, ſed quia veni, optimè receſſi locatus. Non enim beneficium rogando, ſed veniendo conſecutus ſum. Præuenit ſpondens lingua rogantis linguam. Pepercit regia nobilitas teneritudini frontis citò ſe in ruborem verecundiæ conſpergentis. Hæc omnia beneficia tua, domine, ſignata ſunt in theſauris meis. Quid ergo retribuam domino meo pro omnibus his quæ mihi tribuit? meipſum ſine dubio, non contra legem me liberum in ſeruitutem diſtrahendo, ſed ſeruum amicitiæ tuæ in libertatem vendicando. Potius enim libertate iſta gaudeo, ſi ſeruus tuus ſum munere amicali, quàm libertate qua ſum alienus ab officio ſeruiendi tibi. Valete.

[a] HENRICO EPISC. BELVAC.] Fratri regis, de quo dictum epiſt. XIV. monachus fuerat Clareuallenſis. Monacho itaque, nondum Epiſcopo, ſcribit Nicolaus Clarevall. Epiſt. I. & XXXIX. Inde verò ad cathredram Bellouacenſem prouectus eſt anno, vt Siberti ſupplementum notat, M. CXLIX. Extat Henrici ipſius ad Petrum Cluniacenſem expoſtulatoria, in qua de eo tanquam huius dignitatis conciliatore conqueritur.

EPISTOLA XXV.

Domino & patri cariſſimo [a] Balduino Dei gratia Nouiomenſi Epiſcopo, Frater Petrus Abbas Cellenſis non auferre ſal fœderis Dei ſui ab omni ſacrificio.

Pſal. xciii. 5. SCriptum eſt, *honor regis iudicium diligit.* Angeli autem Dei in cœlo ſicut ſunt miniſtri diuinæ voluntatis, ut fiat ſicut in cœlo & in terra, ſic æquiſſimi moderatores ſunt diuini honoris, vt vtrumque pedem regis ſui, miſericordiæ ſcilicet & iuſtitiæ, ſic veſtiant cum digno honore, ne altero neglecto vocetur palatium domus diſcalciati. Iam pene in terra noſtra conqueritur iuſtitia aduerſus miſericordiam, dum agrum iuſtitiæ nemo velit excolere, neque pondus diei & æſtus pro conuentione denarii diurni portare. Confluunt autem glomeratim viri diuitiarum & delitiarum ad amœna prata miſericordiæ, & non verè, abſcondentes manum ſub aſcella, & folia ficus ſuæ turpitudini conſuentes, & conſulentes, dicenteſque, pax, pax, & non eſt pax. Hæc domine & pater cariſſime, non ex ſupercilio Phariſæorum, ſed ſuauitate litterarum veſtrarum dulciter commonitus reſcripſerim vobis. Valete.

[a] BALDVINO NOVIOM. EPISC.] Duo huius nominis Eccleſiam Nouiomenſem ordine rexerunt. Prior Simoni Epiſcopo ſucceſſit anno, vt idem Sigeberti continuator obſeruat, M. C XLVIII. Abbas antea Caſtellionis, vir religioſus & honeſtæ vitæ, vt teſtantur cleri Nouiomenſis litteræ de eius electione ad Sugerium Abbatem ſcriptæ. Alter ſucceſſorem habuit Rainoldum, qui Synodo Lateranenſi interfuit anno M. C LXXIX. Ad priorem opinor hoc loco ſcribit Petrus? item Bernardus epiſt. CCCXXXIX.

EPISTOLA. XXVI.

Domino & patri cariſſimo Henrico Dei gratia Beluacenſi Epiſcopo Frater Petrus Cellenſis Abbas zelo zelari pro domo Dei Iſraël

HActenus in palæſtra prælium ignaue vires non depoſcebat egregias. Satis fidum erat equitare ſine lorica, ſine lancea, ſine gladio. Sed nunc qui habet gladium tollat ſimiliter & loricam. Ecce tempus, ecce dies, ecce cauſa, vbi fortiſſimi Iſraël gladio accingi debent ſuper femur potentiſſimè. Nam ecce Philiſtiim, qui ſecundùm carnem in baculo arundineo ambulant, de foueis occultæ malignitatis erumpentes, caſtra innumerabilia, caſtra fortia, caſtra fulgurantia poſuerunt. [a] Octauianus princeps eſt militiæ, ne dicam malitiæ huius: qui ſine Deo, vt dicitur, pro Deo vult regnare. Ecce ipſe non velum templi, ſed tunicam Chriſti, non ſaccum mortalitatis, ſed ſoccum maieſtatis in Chriſto & Eccleſia iterum reſcindere nititur. Hoc abominabilius reputat vnitas Catholicæ fidei, quàm perfoſſionem lateris, pedum confixionem & manuum Chriſti. De perfoſſione namque redemptio, de confixione comparata eſt noſtra liberatio. Sed quid de ſciſſione, de diuiſione, de ſchiſmate, niſi anathematis vibratio, animarum damnatio, morum deprauatio? Ecce aqua contradictionis, vbi iurgati ſunt filij Iſraël. Tu verò, domine mi, quid? Sta cum Ioſue, immo cum Ieſu

euaginato gladio, dic omni tranſeunti, *Noſter es, an aduerſarium?* Habes Ioſ.5.
Alexandrum, immo Petrum, aut potius Chriſtum, qui habet miniſtros 13.
Petrum, & Alexandrum. Quis timere poterit cum Alexandro potentiſſimo? quis vacillare cum Petro ſupra petram fundato? quis non ſuperabit cum Chriſto, cui data eſt omnis poteſtas in cælo & in terra? Noui in te regiam animoſitatem, noui contra inflexam iniuſtitiam inflexibilem ceruicem: noui ardorem zeli. Age ergo pro dignitate officii, pro ſublimitate natiui ſanguinis, pro religione ordinis, pro debito Chriſtianæ profeſſionis, quod debes & potes. Multum enim debes: nihilominus & plurimum potes. Satis dictum eſt ſapienti. Sanum & incolumem te cuſtodiat manus dexteræ Dei. Vale.

[a] OCTAVIANUS] Nomen adiectum ex coniectura. Nam in ſcripto exemplari, quo vſi ſumus, vacuum erat ſpatium. Neque enim de alio intelligi hæc poſſunt, quam de Octauiano Antipapa, qui aduerſus Alexandrum III. ſtetit, & Victor appellatus eſt. Saresberienſis epiſt. XLVIII. *Eccleſia Gallicana recepit Alexandrum, ab Octauiano receſſit.* Huic quidem poſt quatuor annos mortuo ſuffectus à ſchiſmaticis eſt Vvido Cremenſis, quem Paſchalem nominarunt. Sed Henricus eo tempore Archiepiſcopus Remenſis iam erat, non Bellouacenſis. Quare in Vvidonem iſta non quadrant.

EPISTOLA XXVII.

Domino & amico ſuo cariſſimo [a] Thomæ Cancellario Regis Angliæ Frater Petrus humilis Abbas Cellenſis ſe & ſua.

QVem fortuna non extollit proſpera, magis pro humilitate quàm pro ſubilimitate eſt admirandus. Gloria in vobis cum proſperitate, vt accepi ab his qui viderunt & nouerunt, ambitioſiùs quàm contentioſiùs contendit: nec confundit aliquando ſuperata, nec vnquam inſoleſcit de victoria. Cedit gloria proſperitati, ſedglorioſè, ſed proſperè. Quælibet obtineat, humilitatem ſeu moderationem non amputat. Gloria accedit, ſed non ſuperba: proſperitas venit, ſed non effuſa. Inde eſt quòd de nube tantæ ſublimitatis ad latibulum noſtræ paupertatis miſiſtis, quia venire non potuiſtis. Rogaſtis de familiaritate & amicitia. Quod rogaſtis, ſi admitteretis, admirationi procul dubio habendum eſſet, pro inæquali rogantis & rogati fortuna. Quæ enim proportionalitatis habitudo inter Abbatem Cellenſem & Cancellarium Regis Angliæ? Pene non eſt comparatio, vbi non eſt exiſtimationis adaptatio. Secundum poſt regem [b] in quatuor regnis quis te ignorat? Primum in miſeriis fratrum noſtrorum quis me non reputat? Dicam de compendio, quia quantùm de vobis excellentiora, tantò de me ſentio & ſcio viliora. Nullo igitur modo ad ingreſſum amicitiæ manum porrigo: ſed ſi vel de grege accidentalium amicorum fuero, bene mecum feciſſe dignationem veſtram æſtimabo. Primitias autem illas non mitto, quia ampliorem gratiam facere propero. Non habebam ſermones illos magiſtri G. ſed quæro, & ſtatim ſcriptorem cum omni inſtantia huic operi ad opus veſtrum deſigno. Valete.

[a] THOMAS CANCELLARIVS] Cancellarius ab Henrico Rege creatus eſt anno, vt Rogerus Houedinus ſcribit, M. C. LVII. quinto poſt anno, Archiepiſcopus Cantuarienſis.

b IN QVATVOR REGNIS] Regna dicere videtur quatuor Prouincias quibus Reges Angliæ tunc imperabant, Angliam, Normanniam, Aquitaniam, & Andegauiam, quarum titulis inſigniri ſolebant. In litteris Thomæ ipſius apud Rogerum eundem: *Henrico Dei gratia illuſtri Anglorum Regi, Duci Normannorum, & Aquitanorum, & Comiti Andegauorum.* In aliis Vuillelmi Regis Siciliæ: *Henrico Dei gratia illuſtri Anglorum Regi, Duci Normanniæ, & Aquitaniæ, & Comiti Andegauiæ, Vuillelmus eadem gratia Rex Siciliæ, Ducatus Apuliæ, Principatus Capuæ.* Ita enim & Reges Siciliæ trium quoque Prouinciarum ſeſe reges appellabant, tametſi Sicilia ſola Regnum eſſet.

c SERMONES ILLOS MAG. G] Gilleberti, opinor, vniverſalis, de quo lib. VII. ad epiſtolam XIX.

LIBER SECVNDVS.

EPISTOLA I.

Domino & patri ſuo cariſſimo [a] *Petro Dei gratia venerabili Cluniacenſium Abbati, Frater Petrus humilis Cellenſis Abbas ſeipſum.*

IGniculum ſcintillantis in me ſpiritus veſtri cineres noſtri tenaciter euaporant, & carbones Seraphin nunquam extinguendos aſſidua meditatione renouant. Tetigiſtis, fateor, in me non labia oris, ſed venas cordis. Aculeus ſiquidem collocutionis inter nos habitæ, noſtras interiores medullas perforauit, ac in conſideratione ſui omnia animæ interiora coëgit. Reuera ſermo ille efficax fuit ad torpentis animæ excitationem, ad vitæ huius momentaneæ inſpectionem, ad regularis profeſſionis obſeruationem, ad angelicæ puritatis æmulationem, ad ſummæ & ineffabilis Trinitatis expeditam contemplationem. Viuus, quia de vera vita: purus, quia de puritate ſumma: verus, quia de veritate æterna. Non parcit malis: ſed placet bonis: remordet vitia, virtutes ſuadet. Adducit in lucem obſcura: tanquam ſpeculum perlucidum vultus proſpicientium renuntiat. Fateor, in huius contuitu rugas meas inſpexi, & quod in interiori homine pulcrum prius æſtimaueram, deforme reperi. In lucerna iſta accenſa domum euerri, & in peculio multo minus quàm computaueram accepi. Marcidum inueni quod floridum credidi. Et quid plura? Fœtores niduli mei vix fero, quia ibi reptilia, quorum non eſt numerus, aſpicio. Vrticarum ibi punctiones, ſpinarum compunctiones, veprium complicationes, & tam paliuri ſollicitudinum, quàm cardui affectionum non parcentes exuſtiones. Quid namque peccatum, quid pœna peccati, niſi ſtimuli mortis animam cruentantes, lacerantes, & dilaniantes? Miſera miſeris ſuis depaſcitur
Pſal. anima, *Mors*, inquit Pſalmiſta, *depaſcet eos.* Vnde Eſaias. *Dilatauit*, in-
XLVIII. quit. *infernus animam ſuam abſque vllo termino, quia non habuit populus*
14. *ſcientiam* Nimium, nimiumque certè ſe infernus dilatat, cùm etiam quoſ-
Eſa. v. 14. dam in corpore viuentes gehennalibus conſcientiis iam iam excruciat. Sed

vſque

vſque ad oſtium, ceu hoſtiam crucis, & non vltra, cruciatus iſti pertingunt. Cetus namque iſte, qui etiam Ionam deuorat, omnia rapit, vniuerſa deuaſtat: in gutture & ventre malitiæ ſuæ quicquid extra arcam inuenerit includit. At quàm feliciùs & quàm iocundiùs anima capientem ſe caperet, deuorantem ſe abſorberet, perſequentem ſe triumpharet? Draco enim ſic illuderetur, ſic denique mors interficeretur, ſic anima liberaretur. Vtinam ſic ſe vindicaret anima de aduerſario ſuo, immo vtinam infernales ſic abſorberet in præſenti miſerias, vt nullas in craſtinum futuri iudicij dimitteret pœnarum reliquias! Vtinam, inquam, reliquias ſaluationis, quæ diem feſtum agent, potiùs expectaret anima mea, quàm reliquias fæcis, quæ ſubſidunt in calice, qui eſt in manu domini vini meri plenus mixto! Reliquias prandiorum tuorum, domine Ieſu, ſuſpiro. Venter meus abſque ſpiraculo en totum ſe expandit, & de micis ſiue reliquijs tuis repleri appetit. Quæro etiam vinum, quæro & veſtimentum. Opto quoque à ſanguine peccati, ſanguine tuo mundari; opto lineis tuis, Ieſu, veſtiri, quibus in ſacris viſceribus virgineis inſignitus, ad offerendas preces & munera pro nobis proceſſiſti. Hanc ſacroſanctam in ſancto cœnæ conuiuio exuiſti, in cruce conſcidiſti, in reſurrectione innouatam reſumpſiſti, in aſcenſione vultibus paternis in propitiationem noſtram repræſentaſti. Laua me à ſordibus, ſana à doloribus, mundator filiorum Leui, reparator filiorum Dei. Quòd ſi manum iam glorificatam clementiſſimè ad tam vlceroſa officia inclinare, propter defluentes ægroti aſſiduas rheumatizationes refugis: habes aliam inferiorem manum, ſed bene doctam, ſed ſatis gratioſam, ſed ſimilem nobis paſſibilem, cui ſi dederis, immo ſi iuſſeris, facilè curationes animarum nobis propinabit. Cluniacenſem tuum loquor, cui dediſti in corde ſapientiam, in ore facundiam, in ſermone gratiam, in vultu auctoritatem, in operatione virtutem, in intellectu ſubtilitatem. Dediſti ei & licentiam, vt ſecundùm cor tuum operetur, & laborantium officinas ingreſſus, manibus tuis confectam medicinam pro cuiuſque valetudine diſpenſet fideliter, & nummum gratiæ pro gratia operæ diſpenſationis reportet. Grauaris quidem, domine cariſſime & pater, in hac adminiſtratione tantæ multitudinis, tam ſpatioſis decurſibus, vt modò ad cœlorum fines curribus igneis amore auido contendas: modò ad terræ inferiora & partes vltimas ſollicitudine populi proni in culturam vituli comedentis fœnum reſilias: modò tam procul, modò tam prope, modò ſupra nubes, modò iuxta Goel etiam infra ciues, modò ſupra ſpiritum, modò infra teipſum cogaris te leuare & deponere. Laboras ſi non amas: laboras, ſed ſi fructum non videas: laboras, ſed ſi finem non ſperas: laboras, ſed ſi retributionem non conſideras. Et de fine quidem ſcriptum eſt, *quia ecce finis venit, venit finis*. Denique appenſum eſt in ſtatera laboris tempus, Ezech. VII. 2.
& inuentum eſt minus habens, quàm retributionis denarius. Non in dies & annos producitur labor, quia in modico, & in breui fiet laborum retributio. Iterum de fructu videndum eſt, quia fructus tuus, fructus ſublimis eſt, fructus lucis, fructus benedictionum domini, fructus innumerabilis. Dinumera ſtellas cœli, dinumera arenam maris, & dinumerare

poteris fructum horti domini, ſcilicet Eccleſiæ Cluniacenſis. Quid dicam de dilectione? An non amas, pater amantiſſime, dilectum ex dilecto vulneratum charitate in ligno? Noui, noui ego, nouit & Angelus tuus dilectionem tuam, flammeſcentem in Deum fortiter, recaleſcentem in proximum non mediocriter. Denique pius & largus remunerator non ſolùm operum, ſed & affectionum, ante faciem tuam Chriſtus Ieſus accinctus plena manu præcurrit, in latere claro vultu concurrit, & poſt tergum extenſo brachio ſuccurrit. Præcurrit vt præuius, concurrit vt ſocius, ſuccurrit vt medicus. Præcurrit vt imireris, concurrit ne laſſeris, ſuccurrit ne labores. Præcurrit prædeſtinatione, concurrit vocatione, ſuccurrit iuſtificatione. Iacob in vtero matris præuium habuit, cùm non ex operibus, ſed ex vocante dictum eſt, *Iacob dilexi, Eſau autem odio habui.* Angelica quoque natura in confirmatione ſuæ ſtabilitatis concurrentem gratiam habuit. Saulo in languore ſuæ infidelitatis nonne gratia de cœlo ſuccurrit? Poſt hunc currens non deficies: cum iſto vadens ad omnia ſufficies: huic toto totus innixus omnia te poſſe non deſperes. *Omnia*, inquit Apoſtolus, *poſſum in eo qui me confortat.* Pennis quidem paternæ, necnon & maternæ generationis reuolat iſte filius Dei, & præuolat ad ſinus paternos: ſed tamen greſſum retardat, ſuſtinens laſſos. Itineris quoque duriora & aſperiora ſibi non ignarus, ſed benignus ſecernit. Non enim eſt dolor, ſicut dolor eius, & nobis planiores ſemitas, lapides de via tollens, proponit. Vnde ait: *Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis.* Quaſi guerræ veſtræ & debiti pœnalis diſcrimina perſolui, & pacis integræ remedia indulſi. Partem, inquam, ſuam meliorem, non molliorem fecit, quia ſimul molliorem & meliorem in mundo, vbi preſſuram promittit, neminem poſſe habere docuit. Volo quidem ego meliorem, ſed ex gratia: eligo ſæpè molliorem, ſed ex humanitatis natura. Non ſic verò, non ſic legit Deus. Diuiſit enim aliter. Seorſum, ſed ſurſum poſuit meliorem. Homines autem tanquam molliores, infirmiores, ceu inferiores, adhuc limum plaſmationis præ oculis habentes, molliora & dulciora, non meliora & duriora appetunt. Optioni ſiquidem noſtræ relinquitur, vtrum accipiamus meliora, ſed duriora; an molliora, ſed deteriora. Video autem humanitatem meam frequenter & diu in hoc diſcrimine vacillare. Modò enim tentat & attrectat durum propoſitum, quia meliùs; modò relabitur ad molle, quia delectabilius. In iſtius contractu placet emptio, ſed diſplicet conditio: in alterius contractu facilis conditio, ſed vilis emptio. O anceps, ô dubia negotiatio! Superflua carnis equidem delectatio non vſquequaque eſt omni homini odioſa, ſed multum quæſita, multum appetita, multumque à multis amplexata. Sed quouſque? Modica eſt, tranſitoria eſt, etiam cùm eſſe videtur, non eſt. Seipſam conſumit, ſeipſam deſtruit, in ſe crudeliter ſæuit. Acerbius tamen damnum quod naturam lædit, quàm quòd ſeipſam interimit. Intrat hujuſmodi delectatio, & natura fugit. Rerum omnium domina ancillam iſtam velut peſtem refugit, velut mortem euitat, velut infernum cauet Nunquam enim aut rarò in vna ſede morantur, vix aut nunquam operantur. Semper namque alia eſt operatio neceſſitatis, quæ & naturæ, alia ſuperfluæ de-

Rom. IX. 13. — Philip. IV. 13. — Ioan. XIV. 27.

lectationis. Verbi gratia, cùm ſepelitur aliquis vino, cibo vſque ad nauſeam ingurgitatur, eneruatur luxuriâ, nonne hinc luget natura? nonne ægrotat? nonne grauiter laborat? Citiùs proculdubio deſerit hunc flos ætatis, & morbi ſiue mortis intempeſtiuæ accerſiuntur nuntij. Hæc tamen opera carnis eſſe, ſiue ſuperfluæ delectationis quis ignorat? Natura verò his gaudet abſtinere, & vt ait Seneca, paucis contenta eſt. Et ratione quidem iſta regitur, illa verò abuſione. Illa in veritate ambulat: monſtri verò huius facies blanda vt decipiat, ſed in poſterioribus circumfert aculeum ſcorpionis, vt perimat. Mentum ſimplicium apprehendit, ſed inguina ferit. Cohors & Tribunus Synagogæ peccantium huius principatum ſibi aſſumit in caput & regem, & reſpuit ſuper mulam regis verum Salomonem. O peccatum! ô iniquitas! Pater mi, pater mi, currus Iſraël & auriga ejus. non ſileat ſaltem in ore veſtro ſpiritus juſti Nathan, non ſinat fieri tantum nefas in Iſraël Dei. Sceptrum namque regni ſuperflua carnis delectatione obtinente, quæ pax ſuper Iſraël? immo quæ jura non ſubuertuntur? quæ leges non obliterantur? quæ ratio non exulatur? quæ virtus non confunditur? quæ boni ſpecies non ſuffocatur? quod genus erroris non extollitur ſupra omne quod dicitur dominus, aut quod colitur? Hæc radix eſt peccati, totius honeſtatis tinea, fouea vitiorum, puteus dæmonum, vorago animarum. Recludite, obſecro, recludite feram iſtam peſſimam, quæ deuorat Ioſeph noſtrum, vel potius filios Iacob & Ioſeph. Certè nimium efferatur, & rupto propoſiti ac religionis repagulo vſque ad ſancta ſanctorum Cluniacenſis ordinis, imperij ſui fines propagare conatur. Vbi enim ſine licentia comeduntur carnes, nonne Adæ præuaricatio renouatur? nonne voti & ſanctæ inſtitutionis paradiſus violatur? Nonne legitur, quia *Inebriabo ſagittas meas ſanguine, & gladius meus deuorabit carnes*? Sanctitatis opprobrium, religionis abominatio eſt, non quidem carnes edere, ſed cum ſanguine inobedientiæ. Vnde à ſanguine & ſuffocatis jubet lex abſtinere. A ſuffocatis non abſtinet, qui furtim edere non timet. Periculo namque prælatorum fiunt tranſgreſſiones commiſſorum. Vaſorum cuſtodes ſacrorum puniuntur, cùm negligentiâ ſuâ de templo domini aſportantur, & vſque ad manus concubinarum regis Babylonis humiliantur. Sapientiorem me non doceo, ſanctiorem non inſtruo, feruentiorem non excito, ſtudioſiorem non prouoco, ſed timores meos manifeſto, ſed dolores aperio, ſed conſilium quæro, ſed euadendi ſemitam interrogo. Audio principes populi ſuſpenſos in patibulis, & affixos contra ſolem propter peccata populi, & ſomno vacare valeo? Dicentem Iacob ad Laban in ſummo articulo judicii lego, *Oues tua & capræ ſteriles non fuerunt. Arietes gregis tui non comedi, nec captum à beſtia oſtendi tibi, ego damnum omne reſtituebam: quicquid furto peribat à me exigebas, die noctuque æſtu vrebar & gelu, fugiebatque ſomnus ab oculis meis, ſic per viginti annos in domo tua ſeruiui tibi.* Hæc, inquam, lego, & non inconſolabiliter inertiam meam lugeo? Vbi namque oues curæ meæ? vbi capræ non ſteriles? Qui enim à pueritia ſua in clauſtris regulariter eruditi ſunt, & tunicam vitæ atque conuerſationis ſuæ immaculatam ſeruauerunt,

[margin: Deut. xxxii. 42.] [margin: Gen. xxxi. 38.]

oues domini ſunt. Qui de ſæculo fœtorem luxuriæ fugientes, pœnitentiæ habitum ſumunt, capræ domini nihilominus ſunt. Sed vbi Iacob, vbi Abbas tam ſedulus exhortator, tam feruidus redargutor, tam cautus prouiſor, tam beneuolus perſuaſor, tam contra rabiem luporum potens, tam contra morborum peſtilentiam ſapiens, tam ad aëris intemperiem patiens, tam ad latronum inſidias prudens, tam fidelis in commiſſo, tam vigil in euitando damno, tam perſeuerans in incepto ſeruitio? Damna domini mei video, ſed quomodo reſarciam ignoro. Eſſet quidem juſta recompenſatio, ſi numero numerum æquarem, ſi pretium par pari pretio reſtituerem. Nunc verò cùm non ſit mihi niſi vna anima, ſi perierint per culpam meam tres aut quatuor, quid faciam? Anne triplicatam vel quadruplicatam pœnam perſoluam? Quod ſi quoquo modo pœnam iſtam pati poſſem, centuplicatam fortè quâ patientiâ ſuſtinerem? Iſta attendens miror me non mirari, expaueſco me non expaueſcere. Certè non eſt ſomnus ſimplex: ſopor aut lethargia eſt, que me tenet. Obſecro mittite antidotum.

a Petro venerabili] Quod illi proprium quaſi cognomen factum eſt. Nam Petrus venerabilis appellatur Cluniacenſium Abbas VIII. & ſuis ipſius & aliorum ſcriptis notiſſimus. Deceſſit Kalendis Ianuar. anno M. C. LVIII.

b Sine licentia com. carnes] Monachi vetere inſtituto à carnibus abſtinent, ne, quod de ſeipſo ſcribit Bernardus, dum nimis nutriunt carnem, nutriant vitia. Edere tamen interdum licuit, ſed infirmis duntaxat, Prælatorum permiſſu. Goffridus Vindoc. lib. IV. epiſt. XLII. *Carnis comeſtio ſicut monachis pro corporis infirmitate conceditur, ita eis in carnis voluptate negatur.* & poſt alia, *ſed quia paucorum vel nullorum iſtam virtutem eſſe cognoſcimus, vt videlicet à carne omnino abſtineant, cùm alicui carnem comedendum tribuimus, rationabilis eſt conſideranda neceſſitas, non carne carnis nutrienda cupiditas.*

EPISTOLA II.

Domino & patri ſuo cariſſimo Hugoni Dei gratia Cluniacenſi Abbati, Frater Petrus humilis Cellenſis Abbas ſeipſum cum deuotione.

SErenior poſt nubila dies ſuccedit: dulcedo creſcit ex amaritudine præcedenti; ruina ſtatum ampliùs commendat. Sic in auditu commotionis magnæ, quæ in Cluniacenſi electione facta eſt, non parum concuſſa ſunt viſcera noſtra, ſed rurſum in concordia lætata eſt anima noſtra. Ab occaſu enim ſancti patris noſtri prædeceſſoris veſtri, eatenus tanquam parturiens erat, donec reciperet virum alium, qui conſolaretur eam ab operibus ſuis. In dolore ſuſpirabat, ſed ecce iam non meminit preſſuræ propter gaudium, quia & libertatem recepit, & vnum de filijs vteri ſui cum principibus populi ſui collocauit. Filij alieni mentiti ſunt ei, & claudicauerunt à ſemitis ſuis: quia non ex ore domini, ſed ex propria vſurpatione & conſilio Achitofel regnare attentabant. Odioſa nimirum præſumptio. Cluniacenſem tam caſtam matronam proſtituere, tam religioſam publicare, tam honeſtam deuenuſtare. Reprimenda temeritas matrimonii, leges tam petulanter infringere, vt non voluntas nobiliſſimæ puellæ quæratur, ſed violentia inferatur, torus immaculatus non cum reuerentia poſcatur, ſed impudicè exigatur. Prorſus inaudita miſeria, ſi hac neceſſitate mater-

famlias addicatur, vt non tanquam libera, cui vult nubat, tamen in domino, ſed cui reſpuit nolens ſuccumbat famulari, immo concubinatus obſequio. Vbi eſt, *Non vos me elegiſtis, ſed ego elegi vos?* Vbi eſt, *Non ſumat quiſquam ſibi honorem, ſed qui vocatur à Deo tanquam Aaron?* An non iſta libera eſt, liberam habens electionem in libertate ſpiritus, cuius & ancilla & ſponſa eſt, ancilla vtique ex deuotione, ſponſa ex charitate? Vbi, inquam, reuerentia ſponſi, ſponſæ gloria, quam Johannes Baptiſta reformidat, Moyſes velat, Rebecca operit pallio, Cherubim gloriæ obumbrant, & quam caro & ſanguis ſi contingit, vt fumus euaneſcit? *Caro*, inquit Apoſtolus, *& ſanguis regnum Dei non poßidebunt.* Idcirco Moyſes ſoluit calciamentum de pedibus ſuis, ne ſi fortè in terra ſancta curis carnis impeditus conſiſteret, faciem in rubo radiantis Dei offenderet. Non æſtimo leue diſpendium, flammeum gladium atque verſatilem nuda manu accipere, vel cæcis obtutibus fornacem iracundiæ inconſultè tranſilire. Culmen huius honoris, vel potiùs oneris, tam eſt pendulum ad caſum, quàm debile ad flatum. Vrit ſollicitudine, pungit timore, vrget inquietudine. Fortuna ſi vtrinque & vndique verſata diſcutiatur, plus mœroris & minus lætitiæ refert. Iugiter ſiquidem ratiocinatio ſupputanda, tam accepti muneris, quàm ſoluendi debiti; hinc æquitas iudicis, illinc difficultas iniunctæ adminiſtrationis penſanda. Venia etiam ſperanda, ſi non obſtiterit punienda negligentia. Tempus numerandum, vſura replicanda, fructus computandi, & ſumma totius diſpenſationis colligenda. Si minus inuentum fuerit, danda ante articulum ſupremum pecunia ad menſam, renouandus ad nummularios virtutum ſiue fidei curſus. Gratia pro grauitate diſcriminis imploranda: arbitrium pro poſſe impendendum, legatio excuſatoria pro impoſſibili mittenda. Ex æquo enim ſi ad pugnam congrediatur, nulla proportione ad dominum homo miſer & inualidus ſubſiſtet. Pondus terræ, cœli infinita ſpatia, diffuſiones aëris, & maris profuſiones intra pugilli anguſtias faciliùs coartabis, quàm Deo cœli paria reſpondere poſſis. O Abbas Cluniacenſis, attende quia fecit tibi magna qui potens eſt, & ſanctum nomen eius. Fecit tibi Deus vt Deus, vt pius, vt bonus. Exaltauit humilem, depoſuit potentem. Ecce itaque oculus monachorum factus es, ſpeculum & exemplar huius ordinis. Si oculus tuus ſimplex fuerit, totum corpus monachorum, quod eſt congregatio Cluniacenſis, lucidum erit. Si autem nequam fuerit, etiam corpus tenebroſum erit. Vide ergo ne lumen quod in te eſt tenebræ ſint, vt ſic loquar. Facit audere, quòd veſtibulum familiaritatis tuæ aliquando penetraui, & religionis tuæ ſancta deuotio. Sed de his hactenus. Cæterùm more noſtro obediens amantiſſimo, & piæ recordationis viro, domino Petro Abbati, fideiuſſi cum Abbate Arremarenſi pro eo multam pecuniam aduerſus Hulduinum de Vendopera. Priores quatuor proinde ſecundariò, vt regreſſum ad eos haberemus, accepimus fideiuſſores. Hi ſunt *

Ioan. xv. 16.
Hebr. v. 4.
I. Cor. xv. 50.

a HVGONI ABB. CLVNIAC.] Petri venerabilis ſucceſſori, eius nominis tertio. Poſt Petri exceſſum monachi Cluniacenſes tumultuaria electione Robertum quendam ſemi-

laicum, ſed Comitis Flandriæ cognatum, reclamantibus multis elegerant. Quo poſtea deiecto ac mortuo, Hugonem hunc ex Priore Abbatem renuntiarunt, vt eſt in ſupplemento Sigeberti ad annum M. C. LVIII. Hæc igitur eſt commotio magna quam vocat: Hugo, filius veteri Cluniacenſis: Robertus, is qui per vim regnare conabatur.

b ABBATE ARREMARENSI] Monaſterium eſt ordinis S. Benedicti, cuius originem, auctoremque Adremarum docet epiſtola Leonis IV. ad Prudentium Tricaſſium Epiſcopum, in cuius ſitum eſt diœceſi. Conditoris nomen retinet etiam in vernacula. Nam *Monſtier ramey* vocant, hoſt eſt monaſterium Adremari.

c HULDVINVM DE VENDOPERA] Gentilitium id familiæ cognomen ab agri Campani caſtello, quod poſſidebant. Hunc verò ipſum Hilduinum de Vendopera puto, quem aliquot Aripatorij cœnobij tabulæ teſtem adſcriptum habent cum Theobaldo Comite, Bernardo Clareuallenſi, & Guidone Arremarenſi Abbatibus, qui omnes ætatem hanc produnt.

EPISTOLA III.

Domino ſuo & patri cariſſimo Hugoni Abbati Cluniacenſi, frater Petrus Cellenſis ſalutem.

IVſtitia noſtra ſuperabundare debet iuſtitiæ Scribarum & Phariſæorum, & non ſubiacere. Miror iuſtitiam hanc quis nouus legiſlator vel vnde attulit, vt non reſtituatur à principali debitore pignus fideiuſſori à[a] debitore detentum. Miror & nouam benignitatem veſtram, quæ nec ſemel reſpondere voluit iam ſecundò vocanti. Duriùs hoc ſilentio quàm damno permoueor. Ad damnum enim leuiùs ferendum cooperatur patientia, cùm illud noueris reſarciendum amici bonâ & nouâ gratiâ. Silentium verò poſt beneficium mortui beneficij repræſentat ſepulcrum. Malum tanquam abortiuum amici primogenitum facere: cùm potiùs ſemper obſequij memoria vigere debeat, & viuere apud amicos. Et damnum, & damni hactenus patientiam præſtabam; ſed amicis, ſed dominis, ſed veracibus monachis, qui & ſi me ipſum vellent inuadiare poſſent. Sed quid dicam? Planè minus dicam, ne fortè & cum pecunia amicos perdam. Dicam prorſus, dicam. Quicunque fortè hoc audieritis, quòd Cellenſis ſimplicitas ſic eliſa, ne dicam eluſa, ſit ab amicis ſuis cariſſimis, pro quibus & ſe, & omnia ſua ponebar, nolite annuciare in Geth, neque in compitis Aſcalonis. Hoc potiùs & ſi non veriùs dicatur: Abbas vetera non nouit debita. Nam cùm audierit & creditoribus ſatisfaciet, & fideiuſſores liberabit, & gratiam amicis æqua lance rependet. Valete.

Ecce calami noſtri valde fatigati pro labore ſuo mercedem repoſcunt, bibere in calice, poſt æſtum & hyemem.

a A. DEBITORE DETENTVM] Senſus exigit, vt legatur *à creditore*, quod etiam declarant quæ de eadem re ſcribit ſub finem epiſtolæ ſequentis.

EPISTOLA IV.

Domino & patri ſuo cariſſimo Hugoni venerabili Cluniacenſi Abbati, Petrus humilis Abbas Cellenſis cum omni deuotione.

VNa eademque hora, denique & ore vno, ſaporis dulcedinem à medullis epiſtolæ veſtræ accepi, & reciproco munere manum ad ſcribendum deflexi. Semper namque neſcio quid plus dulcedinis habet res

præſumpta primo voluntatis appetitu; quàm poſt deſiderij tempus. Nolui igitur oportunitatem tamquam recalefaciendam in horas differre; vnde fueram quaſi monitus ipſa tantæ maieſtatis dignatione. Et primùm quidem moram damnoſam, ſed bene compenſatam, hac ſatisfactionē remitto. Deinde negligens inueniri apud vos in huius officij munere præcaueo. Chartam & chartæ ſcripturam ſatis eleganter compoſitam ſuſcipiens, ſemel non aſpicio, ſed diligentiam hominis, etiam in paruiſſimis rebus non prætereundam in memetipſum cum admiratione replico. Exemplum eſt certè compoſitionis intimæ, refiguratus quandoque habitus in exteriori homine: & vini bonitas calicis accreſcit idoneitate. Suggeſſit ipſa ſuæ faciei venuſtate, quod & exhibuit in lectione, magnum quid in abſconditis ſuis repoſitum apportare. De Paradiſo, de Ægypto, & de quibuſcumque locis ſcripturarum tam pretioſas merces & margaritas plenis marſupiis ex ſe refudit charta veſtra, quòd ad ipſam coartata ſit intelligentiæ noſtræ arca. Sed quid mirum, ſi dominus Abbas Cluniacenſis de theſauris ſuis tot & tanta proferat, quod & quanta Cellenſis vix efferre valeat? Nonne ſic à quodam dictum legimus, *Ex te non poteris præbere aſcenſores equorum,* Eſaiæ *quos ego dabo tibi.* Ambulant vobiſcum innumerabiles fortè ſicut monachi, XXXVI. ſic & ſententiæ. Certè ſic eſt, negari non poteſt. Res in euidenti. Quis 88. ſic ad manum, ſic ad nutum cogere tantum exercitum Philoſophicorum exemplorum tam citò potuit? O vena diues! Beatus qui vigilat ad poſtes oſtij tui. Mane panibus, veſpere carnibus edere poterit. Pulſaui, & aperuiſtis. Vnum locutus ſum, quod dixiſſe me non pœnitet. Vna ſiquidem & modica punctione tetigi vos, quinimmo tetigi aceruum Mercurij, ſiue nouarum frugum, ſed non modica æſtimatione excepi theſaurum multarum ſententiarum. Quid? menſuram bonam & confertam, & coagitatam, & ſupereffluentem remiſiſtis in ſinum noſtrum. Proinde exulto ad dignationem veſtram, ſtupeo ad eloquentiam, curro ſicut ceruus ſitiens ad fontes hiſtoriarum, ad profunditatem ſententiarum, ad ſuauitatem exhortationum. Interea duo proponitis, ſumpta à nomine vno, quod eſt Petrus, fortitudinem ſcilicet & agnitionem. De vtraque exemplificatis non auarè. Honeſto deinde modo qualis eſſe debeam inſtruitis: & talem eſſe dicitis, qualem fieri vultis. Modus his ſuadibilis ad docendum. Naturale ſiquidem eſt animæ rationali, voluntario motu occurrere de ſe bene opinanti, & humeros inclinare indubitatæ affectioni. Pronum quoque ſibi redhibet animum ad obediendum, qui priùs amicitiæ fidem fecerit, & de probitate perſuaſerit. Crederem vobis, ſi mihi conſcius in contrarium non eſſem: vtinam ſicut à charitate veſtra profertur, ſic à vobis in veritate perficeretur. Sed vt verum fatear, rara in nobis nominis veſtri interpretata veritas. Vnus enim eſt, & ſecundum non habet, cui dicitur, *Secundùm nomen tuum, ita* Pſa. *& laus tua in fines terræ.* Quod hoc nomen? Ieſus. Quæ iſta laus? *Saluabit* XLVII 9 *Dominus populum ſuum à peccatis eorum.* Reuera hic Ieſus, in cuius manu Matt. ſalus noſtra eſt. Hic nomen habet, quod eſt ſuper omne nomen. Hic de- I. 21. nique virtutem nomine ſuo non inferiorem implet: quinimmo & tempore & pondere excellentiorem. Parum dixi, tempore: melius enim dice-

rem, æternitate. Virtus hæc ab æterno, nomen hoc ab æuo. Virtus ſine tempore, nomen ex tempore. In pondere nihilominus omnia virtus diuinitatis operatur, ipſum quoque nomen Ieſu. O pondus nominis Ieſu! quis appendere, quis dinumerare, quis æſtimare valeat hoc nomen in pondere? Nunquam ſine pondere nominandus eſt Ieſus. Pondere vtique ſanctuarij, quia nemo poteſt dicere Dominus Ieſus, niſi in Spiritu ſancto. Et in lege Moyſi ſic dicitur: *Non aſſumes*
Exod. 21. 7. *nomen Dei tui in vacuum.* Paulus Apoſtolus ne in vanum curreret, vt potuit in vinculis, & in catenis per paſſiones quotidianas, hoc nomen
Rom. VIII. 18. ſemper appoſuit & apprehendit. Hoc enim eſt quod ait, *Non ſunt condigna paſſiones huius* &c. & alibi de eodem pondere, *Stigmata*, inquit, *Ieſu*
Gal. VI. 17. *porto in corpore meo.* Alibi dicit: *Dedit ei pater nomen, quod eſt ſuper omne*
Philip. II. 9. *nomen*, &c. Præponderat hoc nomen quodcunque creaturæ nomen eſt. Hoc compendioſè dixerim, vt ſolùm deſignarem, quis ſcilicet nomen habet & virtutem. Rurſus inflecto intuitum ad epiſtolam, quæ ſicut turris ædificata eſt cum propugnaculis: mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium. Ad quid tantus apparatus? Opinor voluiſtis in me aut terrere ſenſus hebetes maieſtate ſenſuum, numeroſitate exemplorum, perplexione rationum ſubtilium; aut inertem prouocare æmulatione ſtudiorum; aut mœſtum conſolari pulcritudine ſermonum; aut indoctum ædificare perſuaſione adhortationum; aut ſatisfacere oportunitati meæ abundantiori gurgite auctoritatum. Sed quodcumque horum attenditis, optabile & valde carum habeo, quòd occupationibus veſtris ſuccenſetis, & ſicut Rebecca hydriam de ſcapulis laſſitudini noſtræ inclinaueritis. Refluentes quippe procellarum reuolutiones, quibus interdum aſcenditur vſque ad cœlum & deſcenditur vſque ad abyſſum, quis vel ad modicum credat abeſſe Abbati nouo Cluniacenſi? Quis de abyſſis terræ vel poſt tertium diem non miretur emergere? Quis non compatiatur gementi ſub aquis? Scribere quomodo valet, quem degrandinat ſollicitudo continua, & nunquam quieta? Sed vbi obſtaculum ægrius, ibi neceſſe eſt ſe expediat ingenium egregiùs. Procul dubio animi elegantis eſt, curæ ſæcularis oneribus indignari; & per medias interpellantium acies ad lectionum amœniſſima prata & ſolitudinem liberam, velut ſolitarius onager, euolare. Contra hanc vim à Prætore nullum proponitur interdictum. Hæc vis probabilior, quàm deſidioſa patientia. Vis, inquam, hæc non improbabilis, ſi rumpantur noui funes contexti & concatenati nexibus cauſarum, tanquam à profundo maris emergentium. Eſt & aliud conſilium, vt vbi non ſunt vires ad vim faciendam, adſit ingenium ad furtum committendum, de quo tamen non naſcatur actio furti. In Euangelio enim commendatur mulier, quæ tangens Ieſum, virtutem à fimbria veſtimenti eius furto ſubripuiſſe commemoratur. Furtum prorſus commendabile, ſi te ipſum tibi ipſi & Deo tuo ab incurſu concurſantium ſubduxeris. Aquæ enim furtiuæ dulciores ſunt, & panis abſconditus ſuauior. Valde ſaporabilis lectio, quam interpellata ſorbet animæ intentio. Studium, lectio, & oratio turbam non amat. Impediuntur plerunque peregrino ſuperuentu, quia vix patitur non

ſe par-

ſe partiri aduenienti nobili animæ conſolatio. Fortè onera grauia & impor-
tabilia, quæ nec digitis tangere poſſum, humeris veſtris impono. Quo
enim modo Dominus meus Cluniacenſis poterit hæc vnquam vel expe-
riri? Immo viuere quomodo poterit, ſi hæc non fecerit? Si poſt omnes
habiturus eſt, quando ſe habebit? Rurſum ſi eum non habuerint qui ſine
eo viuere non debent, quanta peſtis & iniquitas! Expedit potiùs vt vnus
moriatur homo, quàm tota gens pereat. Sed rurſum quid prodeſt, ſi to-
tum mundum lucretur, ſe autem ipſum perdat & detrimentum ſui faciat?
Ecce vt attenditis res in arto poſita eſt. Neque ad dexteram pro ſe, neque
ad ſiniſtram pro aliis excedendum eſt. Quid igitur? Medium eligat, & ſi
non poteſt omnem diem, ſaltem diem inter diem habeat. Habeant eum
alij: ſed ipſe habeat ſeipſum, ſed & alij. Non diuidat infantem viuum, vt
decreuit Salomon: habeat eum vel mater, vel non mater: immo ſemper
habeat mater. Non ſibi viuat tantùm, non aliis tantùm; ſed ſibi & aliis, ne
ipſe pereat; ſed aliis & ſibi, ne oues ſine paſtore ſuccumbant. Et de his
hactenus. Præterea non id indignetur dominus meus, ſi dixero quod ſen-
tio. Dicam, ſed cum licentia dicam. Quid? Quia deeſt ſemper aliquid cul-
turæ Dei. Hoc fortè apud vos prouerbium eſt, ſed faciam verbum de pro-
uerbio. Laqueum debiti quadam perplexione ratiocinando diſſertis, ita
ſcribendo, in epiſtola: Si redditum eſt, non debemus ſuper hoc inquieta- «
ri: ſi propter reddendum quæſtio aliqua ventilatur, debet judiciario or- «
dine diffiniri, & partium allegatione & judicis ſententiâ terminari. Bone «
Domine, bene docuit vos magiſter noſter proponere: vtinam ſic bene
ſoluere. Soluere dico debitum, non ſyllogiſmum. Videritis non extenſa
diſputatione, ſed compendioſa relatione, & potiùs ratione, inter quos
quæſtio hæc verſari dicitur, cui competat actio, & aduerſus quem detur.
Principalis profectò debitor & ſuus creditor adinuicem habent actiones,
alius directam, alius vtilem. Sed quid ad fideiuſſorem? Semper liberan-
dus fideiuſſor propoſita actione pignoraticia à principali debitore contra
creditorem, ſoluto priùs duntaxat debito ad reſtituendum pignus, & ad
liberandum fideiuſſorem. Hoc fecit [a] dominus Vvintonienſis, ſed non ef-
fecit, nam creditorem conuenit, ſed nobis pignus non reſtituit. Idcirco
dixi quòd curta eſt res, donec reſtitutum ſit nobis quod tenetur pro vo-
bis. Eſt & aliud notatum in epiſtola veſtra: quia ſuſpenſiuè & indefinitè
dixiſtis quid agendum eſſet, ſed non quando, neque diem, neque horam
poſuiſtis: fortè quia non eſt noſtrum ſcire tempora, quæ in poteſtate ſua
habet Vvintonienſis. Scio domine mi, ſcio quia in multiloquio non
deeſt peccatum. Ignoſcite ſi quid egreſſum eſt de labiis noſtris, quod mi-
nus rectum appareat in oculis veſtris. Vt verò hoc auderem, vos occaſio-
nem dediſtis. Valete.

[a] D. Vvintonienſis] Henricus frater Theobaldi Magni, & Stephani Regis Angliæ. Is Vvintotoniæ quidem Epiſcopus erat in Anglia, ſed in Gallia hoc tempore verſabatur: Cluniaci nimirum, quò tandem ex Anglia rediit. Monachus enim erat Cluniacenſis.

EPISTOLA V.

Domino & patri cariſſimo Hugoni Cluniacenſi Abbati, frater Petrus Cellenſis Abbas ſalutem.

PRo amicis noſtris, immo pro amicis iuſtitiæ, amico noſtro, veritatis immo amico, nunquam refelleremus ſcribere. Etenim illa amicitia in diuerſis amicorum cauſis debet interuenire, quæ non plus iuſto vergens ſe in fauorem alterius, æquitatis rectitudine penſat negotium, non fauoris, aut odij iniqua inflexione. Quanquam igitur vobis & excellentem prærogatiuam dilectionis debeam & honoris: huic tamen Abbati ſancti Laurentij Leodienſis nouo confœderatus amicitiæ pacto, propter Chriſtum quem in ipſum ſuſcepi, meipſum nihilominus concedo. Cùm igitur vtrinque Chriſtus in cauſa ſit, vtrumque ad debitum honorem rependendum medius ipſe commoneo. Vos quidem, vt quantò magnus dignitate, prælatione, & nomine eſtis, tantò abundantiori humilitate illum ſuſcipiatis. Illum vt ſecundùm excellentiam maieſtatis veſtræ cogitet qualiter ſummam in ſummo viro humilitatem excipiat, & obuiis, vt dicitur, brachiis deuexam bonitatem ſuſtentet. Vos, vt honeſtatem perſonæ & iuſtitiam quam habet ad vos, æqua libratione appendatis, & perſonæ honorem, cauſæ iudicium reddatis. Vidi perſonam, & amaui: audiui cauſam, & approbaui. In perſona prudentiam, religionem, litteraturam, ſimplicitatem notaui: in cauſa retentionem pacis, malitiæ exterminationem, ſimultatis repreſſionem, & iuſtitiæ tenorem animaduerti. Qui de tam longè quærit pacem, nonne amat quod quærit? Qui tempore tanto & tali à ſancta fratrum ſuorum congregatione peregrinatur, quibus putas ſtimulis affectionum remordetur, vt vaccæ illæ reclufis vitulis mugientes, vincentes ſanctitate propoſiti vſitatum & conſuetum affectum carnalitatis. Sed gratias Deo, quia illorum damnum quibus abfuit, & ſuus dolor recalcitrans qui abfuit, nobis in lucrum verſum eſt quibus affuit. Moueant itaque & commoueant pia viſcera veſtra quæ auditis, & intendite viro bono, viro pacifico, viro honeſto, immo veſtris monachis & fratribus, quibus valde credimus vtile, ſi pacem tenuerint, inhoneſtum & inutile, ſi à pace reſilierint. Valete.

a ABBATI S. LAVRENTII LEOD.] Nobile hodieque Benedictinorum eſt Monaſterium in ſuburbano Leodienſi.

EPISTOLA VI.

Domino ſuo a Henrico Comiti Palatino frater Petrus de Cella humilis Abbas bene regnare.

A Collateralibus veſtris à nobis quæſitum eſt, quid vobis daremus, & dies capiendi ſuper hoc conſilij præfinita. Primò itaque miror quid ego fecerim mali, quod ſic ſemper à me faciem veſtram auertitis, quod venire ad eam, vel rogare, aut nunquam aut rariſſimè poſſim. Secundò verum ab illa tenaciſſima veſtra memoria exciderit, quòd nondum exple-

tus ſit curſus anni, quod LX. libras tam vobis quàm veſtris perſoluerim. Tertiò non parum doleo, quòd noſtra paupertas & debita propter præſentis anni negotia, tum de itinere Romano, tum pro [b] Eccleſia de villa Mauri, tum pro infirmaria fratrum quam fecimus, tum pro multis aliis, ad aures pietatis veſtræ non potuit peruenire. Videat itaque benignitas veſtra, & condeſcendens neceſſitatibus noſtris parcat, & his non addat grauamen, ſed leuamen. Valete.

[a] HENRICO COM. PALATINO] Comiti Campaniæ, Theobaldi Magni filio, cui liberalitas Largi ſeu munifici nomen fecit. Vnde autem & quandonam Palatini vocari cœperint Comites Treceuſes, accuratè more ſuo doctèque diſſeruit P. Pithœus.

[b] ECCLESIA DE VILLA MAVRI] De qua cum Canonicis litigabant, lib. I. epiſtola VII.

EPISTOLA VII.

Venerabili domino & patri [a] A. Moliſmenſium Abbati frater Petrus humilis Abbas Cellenſis ſalutem.

IN omni poſſeſſione præcellit amicorum poſſeſſio. Poteſt enim parari, ſed comparari non poteſt amicus. Nam quod incomparabile eſt comparari quomodo poteſt? An non verò incomparabile eſt, quod nondum habitum emi non poteſt, perditum æquè redimi non valet? Talem amicum frequenter quæro, nec inuenio, etiam in grege amicorum. Egregium, non de grege gregalem deſidero amicum. Numero gaudeant amicorum, qui vnum neſciunt habere amicum. Vt enim ait Seneca, plura habeant hoſpitia, raras amicitias. Non aliter amicis vtuntur quidam, quàm hoſpitiis. Si nocturnum bene ſe præbuerit hoſpitium, manè laudant, & abeuntes commutant; & quot dies erunt peregrinationis, tot numerabuntur releuationes itineris. Ad tempus occurrit hoſpitium, nec ſui cauſa petitur, ſed tantùm vt feſſi releventur. Non ita perfunctoriè amicus fortè occurrens recipiendus, ſed cum labore quærendus, cum deliberatione admittendus, cum ſtudio retinendus, cum omni vigilantia læſus reconciliandus, cum inſtantia fortè elapſus proſequendus & reuocandus. Non poſſideas amicum, tanquam prædium. Nam infructuoſum reſpuis, aut alienas à te prædium, lucroſum ſtudioſiùs colis, & ad poſſidendum auidiorem intendis animum. Ita qui in amico requirit non animum, ſed aurum, non fidem, ſed faciem, non mores, ſed veſtes, non naturam, ſed fortunam, cauſâ propriæ vtilitatis, non naturalis bonitatis amicum quærit. Repentina quoque non omnimodo approbanda eſt amicitia, ſed quæ germinat cognitione, creſcit familiaritate, frondeſcit conſuetudine, germaſcit cordis amplitudine, fructificat perfecta identitate. Hîc arbor fici plantanda & circumfodienda eſt, vt dulcedinis fructum in agro amicorum afferat. Hîc triplici filo contorquendus eſt dilectionis funiculus, ne facilè rumpatur. Funiculum hunc torquebo vt potero, cùm ad me per obſequium, per recompenſationem, per viciſſitudinem fortè torquendus occurrerit. Verſo enim pollice de amicitia ſcribendo filum contorqueo. Si placet pactum coagulandæ ſocietatis, præfigantur termini arcentes præſumptionem odioſæ præ-

uaricationis. Liceat tamen metas tranſire ſine reprehenſione proficientem ſed impune non liceat deficientem. Illa namque bona eſt tranſgreſſio, cùm vltra æſtimationem amare accelerauerit inchoata dilectio. Illa quàm bona eſt non tranſgreſſio, ſed progreſſio, cum iuſtam menſuram impleuerit amicorum adinuicem fidei promiſſio! Semper in amicitia minus pollicendum, ampliùs præſtandum. Iam ergo amico loquar vt amico. Amice cariſſime, gratiæ ſuæ Deus addidit nouam gratiam, cùm te de Priore Abbatem, de oue fecit paſtorem. Recole ſtatum, reminiſcere meritum, attende donatorem, & datum donum Dei Deo reſignes, non homini. Tanquam de ſummo Dei vertice coronam auellit, qui quod à Deo datum eſt, ab homine recognoſcit. Idololatria eſt, Deo debitam homini rependere gratiam. Noui quorundam blanda lenocinia: noui vanitates & inſanias falſas. Quidam ſic, ſi moleſtum fuerit clauſtrum, dicit: *Ego nocte & die ad Deum manus, vt hanc tibi poteſtatem concederet, expandi, & ſingultibus continuis, donec id efficeretur, aures diuinas pulſaui.* Alius autem ſic: *Ego illi prolocutor, ego perſuaſor, ego aliorum monitor, vniuerſorum animos ad te inclinaui, & modò quod volo impudenter negas?* Alius *Te Deum laudamus*, recinit: alius nominationem à ſe vel conceſſionem factam improbè meminit. Sic plures ſunt tui Abbates, quàm quorum tu ſis Abbas. Non ita, Domine & amice cariſſime fiat, vt quod ab vno habes, à multis te habere credas. Non monachus qui orauit Abbatem conſtituit, ſed Deus qui conceſſit: non qui voce nominauit, ſed qui cordibus intimauit. Non iſta ſcribens ad ingratitudinem prouoco, vt immemor ſis beneficij: non in arrogantiam extollo, vt non reſpicias deuotionem congregationis te ſibi præfici rogantis. Hoc enim non eſſet amicum inſtruere, ſed deſtruere, non veraciter bona ſuadere, ſed nequiter vitio nequiſſimo ſubdere. Ad quid ergo iſta præſtruxi? Vt vana loquentes compeſcas: vt ſtatum dignitatis & officij tui importunitate aliquorum non minuas: vt ſolum Deum auctorem huius tuæ ſublimitationis recognoſcas, & ad eius gloriam & honorem omnia facias. Obnoxium te habeat congregatio pro deuotione ſua, ſed cum auctoritate tua: monachus te propitium inueniat pro deprecatione ſua, ſed cum integritate tua. Sis beneuolus, ſed & rectus: ſis pius, ſed & diſcretus: ſis compatiens infirmitati, ſed impatiens mali: ſis bonis conſentiens, ſed inordinatis non parcens: ſis humilis, ſed non deiectus: ſis largus, ſed non prodigus: ſis prouidus, ſed non auarus. Sis in templo Domini baſis argentea per patientiam ſis: columna marmorea per inflexibilem juſtitiam: ſis capitellum habens ſculpturam liliorum, per contemplationem aſſiduam. Sis arca teſtamenti per abundantem gratiam: ſis virga Aaron, per diſciplinam: ſis menſa Domini, per doctrinam: ſis candelabrum de auro mundiſſimo per bonam famam: ſis propitiatorium per miſericordiam: ſis tabulæ teſtamenti, per veteris & nouæ legis ſcientiam: ſis cortina per charitatem, ſis ſaga cilicina per humilitatem: ſis templum Domini, per continentiam & caſtitatem. Non habitet iuxta te malignus, non audias vocem ſanguinis, non ſermonem ſuſurrij. Fortiſſimi in Iſraël & doctiſſimi ad bella, id eſt, honeſtiſſimi & probatiſſimi monachi, lectulum tuum am-

biant propter timores nocturnos. Malæ ſuſpicionis homines non tibi cohabitent, non coambulent, niſi fortè raro & ſecretiùs corrigas & benigniùs corripias. Aliquando enim ſic emendantur mali, dum pietate reuocantur paſtoris. Quæ namque cum aliis, vel ſaltem poſt alias oues, non recurrit ad ouile, ſi ex infirmitate, portanda, ſi ex malignitate, cogenda eſt. Ad te confugientes per humilitatem inueniant matrem, à te reſilientes per contumaciam, ſentiant ſeuerum patrem. Non ſis præceps in iudicio, non mutus in conſilio, non verboſus in conuiuio, non arrogans in publico, non detrahens in ſecreto, non auarus in proprio, non prodigus in alieno, non contumelioſus in capitulo, non negligens in monaſterio, non effuſus in refectorio, frequens in oratione, diſcretus in confeſſione, aſſiduus in lectione, profuſus in lacrymarum effuſione, largus in pauperum miſeratione, ardens in contemplatione, affabilis in hoſpitum ſusceptione. Pauca & vera ſint eloquia oris tui. Procul à te ſimulatio, dolus nunquam in corde, fraus nunquam in ore tuo. Præ oculis timor diuinus, præ manibus beatus Benedictus. Extra Deum nihil agas, extra Benedictum nihil præcipias. Vale.

a A MOLI MENSIVM ABBATI.] In diœceſi Lingonenſi ordins ſancti Benedicti. Parænetica eſt nouo Abbati, qui ex Priore creatus nuper erat.

EPISTOLA VIII.

Amico ſuo cariſſimo H. Abbati Pruliaci, Frater Petrus Cellenſis Abbas, accipere de Spiritu Moyſi.

AMicorum monita eò affectuoſiùs ſuſcipiuntur, quò ambitioſiùs animorum compago adinuicem conſolidatur. Neſcit mutui amoris veſtri coagulum, qui familiariter non eſt admiſſus ad ſecreta ipſarum medullarum. Ab ipſis igitur medullis verbum amicæ conſolationis mutuans, æquè vſque ad tui cordis ſecretiora rogo vt admittatur, & vice mei fungatur officio dilectionis, & ſuppleat diſpendia ſolitæ confabulationis. Quid eſt, domine, immo frater & amice? nondum enim dominum redoles. quid eſt? De ſtatione quietiſſimi portus ad marina diſcrimina tranſtulerunt amici tui, aut vt veriùs fatear, ad molam te poſuit benigniſſima manus Dei tui. Quid igitur facies? Planè tolle molam, & mole farinam, de qua ſubcinericium facias in conuerſione peccatorum, vt conuertantur à viis ſuis peſſimis, & viuant. Similaceum nihilominus in exhortatione bonorum, ne peccent, & non recordentur iuſtitiæ eorum quas fecerant. Reuera, cariſſime, ad molam poſitus es, quâ in ſpiritu vehementi conteras alios in malis, & ipſe contereris in afflictionibus. Sed attende diligenter, quia mola orbiculari motu nunquam & nuſquam excedens orbem perſequendo ſuperficiem grani ſuppoſiti extenuat in minutiſſimæ farinæ ſpeciem, vnde conficiatur panis in eſcam hominum. Sic nempe omnis labor & vexatio tua, quæ tibi dabit intellectum, æquitatis rotunditate circumuoluatur, vt ne quid nimis facias, vel feruentiùs agendo quàm toleret complexio tua, ſiue infirmitas tibi commiſſorum, vel remiſſiùs quàm expediat ordini &

officio tuo, ſiue quàm permittat regula & regularis conſuetudo. Rotundo itaque perge curſu in omni negotio tuo, modeſtiam ſeruans in his quæ ipſe geris, & in his quæ aliis ingeris. Appende mores temporis cum hominum moribus, & verſa ex hoc in hoc: quia calix in manu domini plenus mixto. Nondum eliquata eſt natura, nondum defæcata, nondum fæx corporeæ grauedinis exinanita. Corpus quod corrumpitur aggrauat animam. Parcendum itaque interim corpori: nec danda licentia animæ, vt ſuis excurrens appetitibus in ipſo itinere tardum & laſſum rejiciat corpus. Spiritus enim promptus eſt, caro autem infirma. Jugale ſuum ferre debet anima, non interficere. Moueat ſe quidem ſemper ſpiritus ad meliora, ſed ægrotantem equitaturam ſuam calcaribus cruentis ſupra modum non vexet: ne fortè cæde lacerata obeat, & ſanguinem eius de manu immoderati ſpiritus dominus requirat. Nemo vnquam carnem ſuam odio habuit: ſed fouet eam, ſicut & Chriſtus Eccleſiam. Procedat & præcedat anima carnem, ſed ſtationem faciat, quo ſaltem ſerò manſionem poſſit aſſequi ſubſequens caro. Morandum tamen, non remanendum eſt propter carnem. Non erit moleſta mora, ſi ſit modeſta. Quouſque reſpiret caro ſubſiſtendum, non quouſque expiret. Sciat ſe caro vti itinerarijs recreationibus, non manſionariis delectationibus. Si de itinere grauatur, feſtinet ad manſionem. Erit enim illi manſio & grata pro requie, & certa pro æternitate. Huc applicuit nos orbicularis motus.

H. Abbati Prvliaci] Nouo item Abbati, ſed ordinis Ciſtercienſis in diœceſi Senonenſi Abbatis Pruliacenſis haud ſcio an eiuſdem, meminit Stephanus Tornacenſis epiſt. clxxii.

EPISTOLA IX.

[a] *Roberto Abbati de Bullencurte, Frater Petrus Cellenſis Abbas ſalutem.*

INſta robur animi tui, quæ à me prodire poſſunt conſolationes reſidere non ignoro. Commendabilis illa ſolùm fortitudo eſt, quæ fatigata robuſtior, oppreſſa liberior conſurgit. Leuat namque fortunæ importunas ſine moleſtia ſarcinas, portat ſine pondere, deponit ſine laſſitudine. Accreſcit fortè cumulus ponderis, ſed & virtutis. Iacet enim virtus ſine palæſtra. Vbi deeſt lucta, virtus videtur quaſi diſcincta. Mollis & tenera eſt, cùm in lectulo proſperitatis extenuatur. Sumit verò ſuum habitum, immo ſeipſam, cùm obuiauerit quod euincendum ſit. Exerta concurrit, vbi de victoria palmam reperit. Prouocata melior, laceſſita recentior, ſubitò deprehenſa & moderatior & cautior efficitur. Non turbatur repentino incurſu, non frangitur hoſtium coaceruato exercitu. Non ſeneſcit debilitate, ſed conſeneſcit maturitate. Deſerit quem in ſe non conuerterit. Vtitur ſiquidem hæc aliter iſto, aliter illo homine. Aut enim ſe tibi contemperat, aut ſe tibi informando comparat. Nec eſt minor, ſi minus in alio, nec amplior, ſi ampliùs in alio. Proficere dicitur, cùm ex ea proficitur. Hæc à corporea natura diuerſum ſortitur, & quod eſt ab origine & quod efficit in homine. Origo eius à creatore, ſed ad vtilitatem creaturæ. Quid enim eſt virtus hæc, de qua loquimur, niſi vapor & emanatio virtu-

tis Dei? Vaporatur ſubdita Deo anima vitali tam calore, quàm odore, quatinus calore juſtificetur, odore glorificetur. O gloriæ odor! ô calor vitæ! Tam nemo ſine altero bene viuit, quàm nemo ſine altero beatè. Beati ex alio Angeli, ex alio homines boni. Sic autem Angeli beati, vt & boni, quia nec beati eſſent, niſi boni fuiſſent, ſicut odor ſemper cum calore. Nam ſine calore nihil olet: calet tamen aliquid, quod non olet: ſicut & bonus quandoque inuenitur, qui nec dum beatus eſt. Eſt verò arra beatitudinis bonitas, quam qui non deſerit, eius conſecutiuo carere non poterit. Vale.

a ROBERTO ABBATI DE BVLLENCVRTE] Bullencurtis, ſeu Bullencuria, ordinis item Ciſtercienſis cœnobium eſt in diœceſi Tricaſſina, vbi Canonici olim fuerant Auguſtiniani: quoad Henricus Epiſcopus locum ſancto Bernardo, Clareuallenſibúſque conceſſit. *Vallecurtenſis Abbas* pro Bulleucurtenſi perperam legitur apud Saresberienſem epiſt. cxv.

EPISTOLA X.

Venerabili Abbatiſſæ Fontiſebraldi Mathildi, Fr. Petrus Cellenſis Abbas, ſuus in Chriſto amicus, gratiam & gloriam ſponſi æterni.

INſpector conſcientiarum Deus & teſtis nouit quibus dignationem veſtram præcordiis exceperim: quàm incomprehenſibiliter ad confœderationem mutui amoris exultauerim: quamque incomparabiliter omni auro familiaritatem veſtram prætulerim. Vnica ſiquidem & pura me vobis priùs conciliauit gratia, tum deinde ampliandi amoris multiplex ſuperuenit cauſa. Vbi enim nulla operum præludia, nulla præcedunt officiorum blandimenta, vnde amorem dixerim procedere, niſi ex gratia? Hæc enim operatur motibus propriis & ſpontaneis in corde hominum ſine pœnitentia, cum multa reuerentia, & abſque inuidorum calumnia. Hæc aufert ſuſpicionem, confert affectionem, defert honorem, refert pudorem. Hac interueniente ſoluuntur malignantium ſuſurria, conſolidatur bonorum concordia, & prorſus adimuntur inſidiantium machinamenta. Hæc ſpirituum coagulum, ac indiſſolubile bitumen animarum, diuerſitates morum ad vnam conſonantiam reducit, & meritorum inæqualitates ad æqualitatis contemperantiam proportionaliter recolligit. O gratia gratioſa! ſine te omnia mala, tecum omnia bona. Sine te, inquam, inanis vniuerſa creatura, & à te repletur Angelica cum humana creatura. Tu reformas deformia, lapſa reparas, confirmas debilia, clauſa reſeras, congregas diſperſa, & obſcura illuminas. Tuum eſt quòd ſum, quòd viuo, quòd ſapio, quòd ſanctorum veſtigiis deuotus procumbo: tuum, inquam, tuum eſt quòd te in templo ſancti tui nominis, quòd in ſanctuario tuæ glorificationis videre & adorare te merui. Si enim ſanctiùs adoraris in animabus ſanctis, quàm in templis lapideis & manufactis, quantò magis in ſactis viſceribus virgineis? Nihil enim eſt tibi his carius, acceptabilius nihil, cùm æthere nitidiùs, firmamento reluceant jocundiùs, cœloque ſublimiùs. Vbinam tale quid inter homines reperies? Credo in illa tua Fontiſebraldi Abbatiſſa, quæ nobilitate carnis nemini ſecunda, ſpiritus gene-

roſitate in multis celeberrima, caſtitate præcipua, humilitate conſpicua, liberalitate profuſa, feruore religionis eſt decenter ſuccenſa. Reprimo ſtylum, ne aſſentatoris ſuſtineam periculum. Parciùs enim laudare amicos, ampliùs amare debemus. Seueriùs quoque mala eorum corrigere, quàm malè ſana palpando contrectare. Condemnatur verò non minus deſidiæ, qui vano timore gloriam Dei reticet, quàm inuidiæ, quem alterius fortuna contorquet. Solem etiam de mundo tollere non immanioris æſtimo ſceleris, quàm dotem naturæ & gratiæ à creatore in creatura collatam obumbrare ſilentio malignitatis. Virtutum namque prædicatio, Dei eſt glorificatio: nec tutum eſt cui quam ſe neſcire quod habet habere, cum
1. Cor. II. 12. damnum exinde citiùs poſſit euenire. *Nos*, inquit Apoſtolus, *non ſpiritum huius mundi accepimus, ſed ſpiritum qui ex Deo eſt, vt ſciamus quæ à Deo donata ſunt nobis.* In filiis huius ſæculi hæc comprobatur prudentia, ſi res familiaris frequenti ſupputatione creuerit multiplicata. Itidem cœleſtium negotiator mercedum quotidiana emolumenta aſſidua ratiocinatione debet compenſare, & quæ minùs ad theſaurum ſufficiunt omni inſtan-
Pſal. XXXVIII. 5. tia perquirere. Vnde Pſalmiſta: *Notum fac mihi, domine, finem meum, & numerum dierum meorum quis eſt, vt ſciam quid deſit mihi.* Quomodo namque poteſt ſcire is quod ſibi deeſt, cui non conſtat quod adeſt? Itaque requirat ſarcinulas, marſupia excutiat, pecuniam appendat in ſtatera, cogitet ſumptus, drachmas computet, domumque euertat, vt ſciat quid deſit ſibi. Si deſunt agri primitiarum, fertilis videlicet charitas ſupernarum virtutum: ſi paradiſus malorum punicorum, ſcilicet plenitudo bonorum operum: ſi fons hortorum, hoc eſt vena ſanctarum deuotionum: ſi reclinatorium aureum, quod eſt requies omnium affectionum: feſtinet, diſcurrat, tranſmigret per nundinas, per marina diſcrimina, & per regiones remotas, quia vbi non ſufficiunt propria, ſuccurrunt aliena. Præterea & puella quærat lanam & linum, vt ex vno calidam, ex altero faciat candidam tunicam. Martha calidâ vtatur, Maria candidâ. Hæc enim actioni, illa contemplationi aptatur. hæc orat, illa laborat: ſedet iſta, ſudat illa: hæc quieſcit, illa currit: exit iſta, illa intrat: iſta inchoat, illa conſummat. Felix anima, cuius promptuarium talia reſudat vnguenta, cuius dolium talia refundit libamina, cuius virgultum eiuſmodi ſtillat balſama, cuiuſque horreum ſimillima continet aromata. Felicem dixerim & locum, vbi tales comparantur ſpecies, vbi gemmæ væneunt incomparabiles, vbi exiguo pretio res acquiruntur valde deſiderabiles. Vidi, vidi in foro ſpeculum non alteri quàm filiæ regis congruum: vidi monile non alterius quàm intactæ virginis collo appendendum. Hoc ſpeculum caſtitatis eſt, virtutis, & humilitatis: quæ terra noſtra in publicis contractibus hactenus habere non conſueuit. Res ſiquidem pretij eſt inæſtimabilis, rarò inueniens venditorem, rarius emptorem. In eius certè comparatione cæleſtes exhauriuntur theſauri, negotiatores requiruntur ditiſſimi & diuiniſſimi, comparatores quoque liberaliſſimi. Cæleſte ſiquidem commercium ſupercæleſte deſiderat pretium. Quid nempè virginitate cæleſtius? humilitate quid excelſius? In diademate Salomonis prefulget altera, in

ra, in theſauris regiis pretioſior eſt altera. Ex vtraque tamen omnium artifex ſapientia monile compoſuit, & vænale propoſuit. *Qui poteſt*, inquit, Math. 19.12. *capere capiat*. Ad hoc manus adoleſcentularum ſatis ambitioſè quaſi tentantes emere circumuolitabant, ſed audito pretio ſtatim omnes reſiliebant. Ad extremum pene iam deſperato negotio, virguncula quædam, Andegauenſis Comitis filia ſurrexit, manum ad fortia miſit, & noua commutatione pro rege Anglorum regem commutauit Angelorum. Hæc glorioſa dicta ſunt de te, cariſſima domina. Indulge autem mihi, quòd ſermone diffuſiore te plus juſto detinuerim, & credas ex abundantia amoris copiam protuliſſe ſermonis. Ora ergo pro nobis. De componendis autem quibuſdam ſententiolis ſermonis tui non ſum oblitus, ſed tam citò implere non potui pluribus impeditus. Vale.

a ABBATISSAE FONT. MATILDI] Sub finem epiſtolæ Comitis Andegauenſis filiam fuiſſet docet. Hæc igitur eſt Matildis, Fulconis v. Comitis, Hieroſolymorum poſtea regis filia, quam Guillelmo Henrici primi Anglorum regis filio deſponſam vtriuſque gentis hiſtoriæ narrant, & legere eſt in Notis ad Goffridum lib. v. ep. xvii. Cæterum Guillelmo ſponſo marinis fluctibus ante nuptias abſumpto, Matildis intactam virginitatem inter Fontiſebraldi ſanctimoniales Deo deuouit, & pro rege Anglorum, vt Cellenſis noſter loquitur, regem commutauit Angelorum. Nunc Abbatiſſa iam erat, vt in epiſtola ſequenti.

EPISTOLA XI.

Dominæ ſuæ ſeruus ſuus ſpiritum rectum.

QVòd filius hominis non venerit pacem mittere in terram, ſed gladium, & quòd Spiritus ſanctus ſuper principes noſtros in igne deſcenderit, quodque Iſaac ignem pœnæ & ligna diſciplinæ noſtræ portauerit, ſcienti refero. Hæc etiam fortaſſis ratio, quare Iacob in benedictione filiorum Ioſeph manus tranſuerſauerit: quatinus ſingulorum non natiuitatis ordo aut priuilegia, ſed meritorum & morum attendantur officia. Virtute namque diſcretionis ſeruata, & miſericordia in ſua triumphat patria, & juſtitia congruè diſponit totius regni gubernacula. Cùm itaque palatium ingredimur miſericordiæ, flores & fructus decerpimus oliuæ. Cùm ad tribunal juſtitiæ aſſiſtimus, palmam reportamus, & de pomis lunæ & ſolis ſatiamur. Hæc in reginæ noſtræ veſtimento delectabilis varietas, & ad tollenda faſtigia filiorum non ſolùm hominum, ſed & Dei immutabilis immutabilitas & æterna æternitas. Ioannes in aqua tantum baptizat, nec vulnus originalis peccati ſanat. Chriſtus Ieſus in Spiritu judicii & ſpiritu ardoris, & cœlum reſerat. *Omnia*, inquit Apoſtolus, Hebr. 9. 22. *mundantur in ſanguine, & non fit remiſſio niſi in ſanguine.* Neque itaque veſtimentum mixtum ſanguine ſit in combuſtionem propter peccati tranſgreſſionem. Chriſtus ſepties contra velum ſanctuarij proprio digito ſuum aſperſit ad emundationem criminum noſtrorum ſanguinem. Hoc nos docuit vnus magiſter noſter qui in cœlis eſt, hoc legiſlator in figura monuit, *Non auferes*, inquiens, *ſal fœderis Dei tui in omni ſacrificio*. Satis dictum Leu. 2. 13. eſt ſapienti. Priorem illum ſancti Aigulfi excuſo, quia quod facere potuit

& debuit, fecit. Si aliud vel aliter feciſſet, offenſam noſtram incurreret. Vale. Proderit tamen peccanti præcedente pœnitentia oratio veſtra & ſancti conuentus veſtri. Iterum vale.

EPISTOLA XII.

[a] *Priori ſuo ſuus Abbas.*

RES humanæ qualiter in mente diuina penſentur, conſpectibus hominum in hac volubilitate mundanorum abſconditur. Solummodo angelica puritas his prout datur admiſcetur arcanis, ac de profundo myſteriorum edocta quibus dignum videtur reuelare ſufficit. Interim temeritas noſtra ſic in ſe ipſa obſcurata confunditur, vt nec remota ſenſibus aliquatenus apprehendat, nec ſaltem vicina cognitione perfecta contingat. Digna hæc vltio in præſumptorem, vt & de præteritis arguatur, & à futuris coërceatur. Timore huius periculi, mi dulciſſime, admonitus, de præſentibus quidem angor, & tamen futurorum præſentiens caliginem vias incognitas reformido. Gratia verò diuini auxilij ſi affuerit, nec profunda pelagi pertimeſco, nec etiam quæque intentata arripere diffido. Etſi enim parum roborata trepidet affectio, poterit ſine dubio conſolidari inſuperabili ſuperni luminis patrocinio. O Ieſu! cui vanum fuit ad te confugere? cui malè ceſſit te & inter vepres hærentem cornibus quærere? Te quidem nec pietas deſerit, nec omnipotentia: atque ob id tuis nec pium ferre recuſas ſuffragium. Suâ potiùs perit quicunque periclitatur diffidentiâ, quàm tuâ inclementiâ. Noſtro ſi dignaris obſequio, mentem noſtram compunge tactu interno, & in funiculis amoris tui reduc à ſæculo, & deduc in eremo. Tumultus non quieſcat, donec tanquam ſpumam ad littoris quieta nos ejiciat. Fiat, fiat ſuper nos miſericordia tua, domine. Non conuertatur amaritudo paſſionis, niſi omnia expurgauerit ſuperflui humoris. Honoris ambitio, carnis delectatio, amicorum confabulatio, conſanguineorum viſitatio, ſubiectorum prælatio, maioris poteſtatis oſtentatio, vt quid? Nonne his anima compeditur, ne ad ſuperna euadat? Nonne his complicatur, ne virtutum pennis cæleſtia petat? Et horum quidem finis erit, ſed ſine fine pœna durabit. Alterum horum fieri neceſſe eſt, aut vincere hæc, aut ab his vinci, aut ſuperare, aut ſubdi, aut fugere, aut includi. Sanius eſt igitur nudum enatare, quàm veſtitutum ſubmergi: ſolum effugere, quàm cum multis periclitari. Quid cor humanum expaueſcis? quid refugis? fructus ſolitudinis non eſt quidem mollis, eſt tamen fortis, non eſt pinguis, eſt tamen dulcis: eſt durus, ſed in cortice: eſt acerbus, ſed in ſuperficie: eſt noui ſaporis, ſed inchoantibus: eſt conterens dentes, ſed non conſueſcentibus. O cor humanum, cur times renouari? cur abhorres reparari? Velis, nolis, hinc abire compelleris: velis, nolis, ſine mora emigrabis. O cor excors! cur non curris ad dominum cordis? Cur omnia colligis, & te ipſum non colis? Dignitate præcellis, poteſtate excedis, auctoritate quicquid creatum ſub cœlo eſt euincis. Nobilitatis tuæ progenies quanti ſit, ob ignobilem conuerſationem non at-

tendunt, qui poſt corpus ſuum re ponunt: exemplar tuæ formationis non meminerunt, qui inter corpus & ſpiritum quæ ſit differentia non animaduertunt. Natales tuos relege, & de quàm ſpectabili ſis genere recole. Generi tuo maculam ſeruitutis noli irrogare, quia ſeruitus tibi non à te debetur. Etenim tu in loco ſublimi ſedere, cæteri verò tibi debent aſſiſtere. Tuum eſt mandare, cæterorum ad mandatum venire, & pro contemptu vindictam excipere. Tuum eſt iniungere, ſubiectorum ſine diſcrimine iniuncta effectui mancipare. Soli Deo ſi dignum præſtiteris obſequium, tuum ad omnia valebit imperium. Hoc interim confabulatorium omittam, & tempus & locum conſtituam, quo narrationes, rationes, & allegationes vtrinque liberiùs audiam. Valete.

« PRIORI SVO] Monaſterij Cellenſis.

EPISTOLA XIII.

Frater Petrus Cellenſis Abbas T. Priori Moliſmenſi ſalutem.

SAcratiſſimæ paſſionis & reſurrectionis Dominicæ ſolemnes feriæ, dies cum ſuis horis, membra cum ſuis officiis non immeritò hactenus vendicauerunt. Quid enim digitis meis cum calamo ſcribere in die, quo diſtenditur in cruce dilectus ex dilecto, qui factus eſt ſponſæ ſuæ faſciculus myrrhæ? Manus domini tornatiles, aureæ, plenæ hyacinthis, clauis perforantur, & manus mea ad aliud quàm ad diſtillandum myrrham probatiſſimam occupabitur? In vno oculorum, & in vno crine colli ſponſæ vulneratum cor eius, & cor meum inania & ſuperuacua meditabitur? Potiùs reſignet dies hæc in affectu Chriſtiani affectum morientis Chriſti, compaſſionem in membris, mortificationem in concupiſcentiis, expiationem à vitiis, conformationem in officiis charitatis. Ecce cur non reſponderim epiſtolæ tuæ die ſequenti poſtquam eam accepi. Accepi namque eam, cùm de vituli ſaginati pelle detrahenda & de agno aſſando iam ageretur, & manus ac pedes iunioris filij Rebecca parabat ſuperueſtire veſtibus Eſau valde bonis, id eſt ſacramentis Eccleſiaſticis. Ieſus veſtimenta ſordida non propter peccati contaminationem, ſed propter mortalitatis contaminatam conditionem deponebat, & ſacram manuum ac pedum ablutionem, non carnali depoſitione ſordium, ſed conſcientiæ bonæ interrogatione in Deum intitulabat. Iam ex odore vnguenti à peccatrice, ſed pœnitente, in caput vel pedes ſaluatoris effuſi implebatur domus: iam conuiuium pinguium, conuiuium medullatorum apponebatur, vinum meraciſſimum crateris infundebatur. O bone amice, quis ſcriberet, immo quis non biberet? Comedite amici, & bibite, & inebriamini cariſſimi, continuabatur, & de morticinis pellibus atramento liniendis cogitaretur? Ecce quare ſtatim non reſpondi, cùm libentiùs illis pulmentis intenderem, quàm de reſponſione veſtra cogitarem. Quid de ſabbato dicam? Quid, inquam, dicam, niſi quia ſabbatum eſt? Sabbatum reuera ſed delicatum, ſed ſanctum, ſed glorioſum. Non licet igitur digitum extendere, & loqui quod non prodeſt. Deinde die ſequenti, reſurgente & cum ſpoliis multis Domino redeunte, aliquid de præda pre-

tioſiſſima veniens in occurſum depoſco. Rurſum intueor triumphum, excipio renaſcentia ſidera: poſt ſolis ortum & auroram naſcentem in theſauris meis conſigno, vt hæc ſpes repoſita in ſinu meo doceat, quod *flebile principium melior fortuna ſequeretur.* In his diebus nemo alius ſcripſit, niſi tantùm Pilatus, quinimmo deſtructum eſt quod aduerſum nos erat chirographum. Poſt hæc verò tandem, cùm exiuit homo ad opus ſuum, & ad operationem ſuam uſque ad veſperam, recogitaui ſeriem ſomniorum atque ſermonum epiſtolæ tuæ, & extrahens eam de tenebroſis ad lucem, deprehendi non eſſe meam. Vbi enim mea, quæ de me principio narrat ſuper id quod vidit, aut audiuit ex me? in medio fingit me dixiſſe vel feciſſe quod non eſt verum? in fine comparat ſe illi qui ſine peccato non eſt? Non ſibi conuenit imago epiſtolæ tuæ, bone frater & amice. Primùm vinum ponis, deinde acetum ſupponis, ad vltimum mixturam myrrhæ & aloes apponis. Non rejicio vſquequaque laudem mihi propinatam, amplectens dicentis beneuolentiam, non dicti conſcientiam. Languor enim ille fortiſſimus, quo ſub ſole vniuerſa vanitas hominum laborat, & me cum aliis corripuit, quatinus ſuaues illas aurium modificationes necdum propulſare didicerim. Naturale eſt hoc vitium, &, vt ait Seneca, naturalia corporis aut animi vitia leniri arte poſſunt, deleri non poſſunt. Hoc animi ſcabies eſt, ſed differenter occupat. Inuadit quandoque inferiora, quandoque ſuperiora, quandoque totum ſimul, & ſuperiora & inferiora. Superius eſt in animo, quod ad rationem pertinet: inferius, quod ad ſenſualitatem: totum quod ad deſtinationem, ſiue deliberationem. Fallaci igitur ſuppoſitione: dum aliàs animus fortè ad quædam majora & meliora occupatur; ſubintrat inanis gloriæ amor, & foliis ficus turpitudinem ſuam obumbrans, in latibulo anguli ſedet, vt cum domina ſua ratio abſens fuerit, viro, id eſt naturali appetitui ſeſe miſceat, & ex tali concubitu Ammonitæ & Moabitæ, qui non intrant in Eccleſiam Dei, vſque ad tertiam & quartam generationem, procreantur. Quod enim ab initio conceptionis & generationis vitioſum erit, ad innocentiæ gloriam quo modo intrabit? Nunquam igitur opus vanæ gloriæ numerabitur in remuneratione veræ gloriæ. Ideo Abrahæ dicitur, *Eiice ancillam & filium eius. Non* Gen. xxi. 10.
enim erit heres filius ancillæ cum filio liberæ. Deinde quod periculoſius eſt, aſcendit ſurſum hæc ſcabies, & tangit ipſum verticem ſanctum animæ, vbi eſt imago & ſimilitudo Dei. Quærit ſuam non Dei gloriam, abutitur voluntate diuinæ tam generationis, quàm regenerationis. Non nominat filium ſuum, id eſt opus, Ioannem, ſed Zachariam. Hæc iam non celat, & non velat, ſed reuelat turpitudinem ſuam, & juxta ſapientiſſimum, contra animam ſuam Adonias petit Abyſac Sunamitem, quæ regi Dauid ſolebat obſequia præſtantiſſima & incentiua caſtiſſima præbere. *Vnum eſt*, in-
3. Reg. ii. 2. quit Salomon, *ac ſi regnum petat.* Adonias cupidiſſimus regni, eſt ratio infecta amore priuati boni. Ambit iſtè Abiſac ſibi aſſumere, cùm tota ratio abſorbetur à voragine cenodoxiæ. Sed occiditur, quia à Deo ſeparatur. Hoc malum ſub ſole eſt. Adhuc amplius malum eſt, cùm tota hominis intentio & operatio ad hanc iniquitatem & negationem contra Deum ſe in-

curuat. A laqueo ſic contorto triplici funiculo caue tibi, o amice: quia malum eſt oblatis honoribus delectari, peius negatos appetere, peſſimum pro ſublatis in iram proſilire. An erat meum Abbatiam illam dare cui vellem, ſubtrahere cui vellem? Et quis ego? & quid ego? Præcipuè comparatione tanta: Archiepiſcopi ſcilicet Lugdunenſis, Epiſcoporum quoque Lingonenſis & Auguſtudunenſis: Abbatum etiam Moliſmenſis, [b] ſancti Ioannis Quintiacenſis: quid ego niſi puluis & cinis? Cœlum & terram cum iſtis teſtes inuoco, niſi fortè euanuit à ſenſibus meis, quòd de perſona tua nil inhoneſtum, nil criminoſum in eorum auribus depoſuerim. Reuera non ſtatim acquieui, & abiit ſermo in regionem longinquam. Nominatus eſt iſte, non diſſimulaui dicere quod audieram, vel videram: reticui tamen quod ignorabam. Nominatus eſt Petrus de Viuariis, heu mihi! pro quo contra amicos, & Epiſcopos & clericos & familiares, alia vice fortiſſimè ſteteram & conſtantiſſimè, nunc quoque vt potui ſteti. Quia non potui vt eſſet Abbas, vertit ad me cum quibuſdam ſuorum terga, & non faciem. Hoc anno multa horum ſimilia, non per viſum, ſed per ſenſum & experimentum paſſus ſum. Amici quondam mei à longè ſteterunt, & iam non ambulant mecum. Quid itaque faciam? Non ibo? ſed inobediens ero. Non ibo? ſed ſuperbus apparebo. Tacebo? ſed conſcientiam timeo. tacebo? ſed pecuniam Domini abſcondo. tacebo? ſed callidus, vel ſtultus reputor. Vtrique parti placebo? Sed hoc erit ſimulatio, ſed hoc erit impoſſibile. Quid igitur? Dirige domine Deus meus in conſpectu tuo viam meam. Quid inquam? Da ſermonem rectum & bene ſonantem in os meum. Hucuſque ſatis. Nam parietem litterarum fodere, ne dicam impugnare, parco. Rimas tantùm & quaſdam ſciſſuras per circuitum obambulans deſigno, ſed & reſigno. Nam quod fractum eſt, ſi quid tamen fractum eſt, malo reſarcire, quàm noua damna facere. Fiat pax.

[a] T. PRIORI MOLISMENSI] Theobaldo fortaſſe, qui poſt hæc Abbas eiuſdem cœnobij lib. VI. epiſt. XIII.

[b] S. IOANNIS QVINTIACENSIS] Multa ſunt in Gallia cœnobia, quæ S. Ioannis nomen gerant. Hic verò Reomenſem S. Benedicti Abbatiam in diœceſi Lingonica deſignari puto. Quintiacenſem verò, alteram Ciſtercienſium haud procul Ternodoro ſitam in eadem diœceſi.

EPISTOLA XIV.

Frater P. Cellenſis Abbas, dilectis fratribus, filiis & amicis [a] Caziacenſibus, ſapientiam ſcribere in tempore otij.

PRæter ſolitum, nec non & votum meum, in virga non in ſpiritu manſuetudinis ſcribere vobis propoſui, qui paterna præcordia aculeis litterarum veſtrarum abſque miſericordia perfodere non timuiſtis. Mouet me & commouet plurimùm pia ſenectus in patre, miſeranda compaſſio in fratris abiectione, ſeria & intemperata oratio in paginarum ſerie. Diſſimulare, nec tam manifeſta redarguere; pars eiuſdem criminis videtur eſſe. Quis enim iſte impetus? quæ iſta ebrietas? quod ſuffugium mentis & ſenſuum, fratrem abdicare, patri contradicere, ius monaſtici ordinis ſic per-

turbare? Dura & dira, fratres mei, æmulatio veſtra, morte triſtior, inferno inferior, ſaxo durior, amarior abſinthio, felle acetoſior. Quid enim? pietas negatur, necatur miſericordia, honor paternus conuitiatur, inſimulatur amor fraternus, ſocietas repellitur, regula violatur. O irreligioſa religio! ô ficta ſanctitas! ô inuidioſa charitas! Siccine, fratres mei cariſſimi, ſiccine Chriſtum didiciſtis? Nonne Deus noſter Deus pacis eſt, & non diſſenſionis? O ſtulta vecordia illorum, qui pacem ſuam dicunt, ſi fratrem non receperint: mortem, ſi viderint: proſperitatem, ſi ſocium exterminauerint; deuotionem, ſi opus deuotionis condemnauerint. Hæc in te peſtis, Ioſeph, graſſatur: hoc in tuum caput infortunium ſine culpa refunditur. Vendere enim te fratres volunt, quem videre nolunt. Paternæ gratiæ impedimentum ſibi credunt, quia patri gratioſum ſentiunt. Sic ſic fratrum ingratitudinem mercatur gratitudo patris. Si defuerit, inquiunt, amatus filius, ad nos reſiliet paternus affectus. Dum Ioſeph viſibus ſiſtitur patris, rarior ad nos deflectitur dulcedo paternitatis. Tollamus fratrem & habebimus patrem. Quàm iuſtiùs & iocundiùs faceretis, ſi vobis filialem deuotionem inuiſceraretis. Hoc nempe affectum multiplicaret, non deuaſtaret. Boni fratres & amici cariſſimi, currebatis bene, quis vos faſcinauit ſic patri ſcribere, ſic fratrem proſcribere. Quid enim Teſ. mali fecit? quid tam atrocis injuriæ dignum perpetrauit? Quod tam immaniſſimum ſuum facinus, vt ſic contra legem ſine lege veſtro judicio non rediret? Vbi ſunt miſericordiæ veſtræ antiquæ quibus veniam criminoſis induſiſtis? quibus ſceleratis commiſſa facinora remiſiſtis? O quantò impurioris, quantòque indignoris vitæ pluribus & locum miſericordiæ impetraſtis, & gratiam immeritam prorogaſtis! Vbi fornicationes T. vbi inordinatæ comeſtiones? vbi ignominioſæ operationes? vbi innominandæ confuſiones? Opera lucis, non tenebrarum opera T. opera diei, non noctis: opera prædicanda, non præiudicanda. O liuor! ô inuidia! Quo auſu ingreſſa es ſanctuarium Dei, cubile altiſſimi, thronum Regis æterni? Qua tyrannica præſumptione ſanctorum præcordia rupiſti & irrupiſti, quinimmo & dirupiſti? Ecce pondere gemitum & clamorem validum de corde amicorum preſſiſti. Vnde namque vſtio illa cordis, vnde anguſtiæ mentis, niſi te ſuccendente, niſi te conſtringente? Prorſus vſque ad internecionem animæ combureris, & ex hoc paupertas & anguſtia cordis. Non fratres, non aduerſum me ira, ſiue commotio veſtra exardeſcat. Nequaquam enim tacere vobis debui inſipientiam veſtram. Acquieſcite tamen conſiliis meis, & quod inconſultè factum eſt, conſultò corrigere ne differatis. Quàm citiùs ergo poteritis, ad pedes Domini Abbatis ſimul procumbatis, ſatisfacientes pro erratu non leui, neque ſurgatis niſi benedictionem ab ore paterno reportaueritis. Mihi quoque, ſi in aliquo exceſſerim, obſecro indulgeatis. Diligo enim vos, Deus ſcit. Valete,

a CAZIACENSIBVS] Pro Abbate Caziacenſi ad Eugenium Papam ſcribit Bernardus epiſt. CCLXIII. & in litteris Hattonis Epiſcopi Trecenſis nominatur Simon Abbas Caziacenſis. Apud Nicolaum quoque Clareuallenſem legitur epiſtola XIX. ad Abbatem Cazeienſem, hoc eſt, vt codex noſter habet, Caziacenſem. ex qua Cœnobium ordinis * Ciſtercienſis eſſe conſtat. Situm autem eſt in Sueſſionum diœceſi.

* *immo* Benedictini.

EPISTOLA. XV.

Fratribus, filiis, & amicis ſuis cariſſimis Caziacenſibus, frater Petrus humilis Abbas Cellenſis ſalutem.

NOn leuitas, aut leuis neceſſitas vt loquar ſuadet, patris languorem, matris deſolationem, fratrumque attendens commotionem. Verum eſt, verum eſt, fratres cariſſimi, illud Euangelicum: *Percutiam paſtorem, & diſpergentur oues gregis.* Matt. xxvi.31. Quid autem horum grauius, percuſſio paſtoris, an diſperſio gregis? Equidem diuiſum ſine dubio alterum ſatis graue: ſimul verò vtrumque pene dammum intolerabile. Immorabor igitur plangendo patris paſſionem, an conſequar reuocando fratrum exterminationem? Sed vt verum fatear, vtrumque, ſi vtrumque contigerit lugebo. Sed alterum affectuoſiùs, alterum ambitioſiùs. Nam patri vberiùs lacrymas profundam laboranti in defectu naturæ: fratribus emittam intenſiùs redargutionum ſagittas propter exceſſum culpæ. Morbis namque naturæ compaſſionem, corruptioni animarum debemus reprehenſionem. Condolendum, non imputandum eſt ſeni, quòd egreditur mundum: imputandum vel potiùs amputandum in Chriſtiano, ſi rumpere tentet dilectionis vinculum. Re integra, fratres cariſſimi, nondum imminentia lucroſiùs euitantur pericula, ſi affuerit oculus prouidentiæ, & manus vigilantis cautelæ. Caſus fortium terrere debet fortunam pauperum. Nam tua res agitur paries dum proximus ardet. Quantumlibet potentiſſima, quantumlibet opulentiſſima regna in breui contentionum moleſtia ſuccenſente corruunt. Mundi ipſius machina ſtare non poterit, ſi ſe elementorum incontemperantia conturbauerit. In proximo ᵃ Cluniacenſis Eccleſia antiquitate ſenior, religione feruentior, rerum abundantiâ plenior, multitudine numeroſior, quid fecit? Scandalum paruulis, piis mœſtitiam, religioſis verecundiam, amicis pudoris iacturam, vniuerſæ Eccleſiæ velamen opprobrij. Vbi enim ambitur honor ſæcularis ſub tegumento religionis, quando ab eodem arcebitur crudus animus in maturitate dilectionis? Si ita fauus mellis aceſcit, quid abſinthij amaritudo, quid aceti faciet acredo? Prouerbium eſt, Suauiter corrigitur, qui exemplo aliorum emendatur. Maneant igitur in vobis vnitas, pax, & concordia, vt idipſum dicatis omnes, & non ſint in vobis ſchiſmata. Quandiu patrem veſtrum, immo noſtrum, vobiſcum retinere poteritis, alium ne cogitetis. At vbi ineuitabili cogente neceſſitate aliter diſponendum fuerit, ſpiritus paracletus inuocandus, cœtus ſanctorum conuocandus, & vir bonus, religioſus, diſcretus, literatus, pius, & in ſancta religione enutritus, qui patris veſtri imitator ſit, omnimodo inueſtigandus. Valete.

ᵃ IN PROX. CLVNIACENSIS] In electione Roberti, de qua dictum epiſt. II. Abbas huius nominis non reperitur ea tempeſtate inter Cluniacenſes.

LIBER TERTIVS.

EPISTOLA I.

Dominis ſuis & patribus Priori cum cæteris de * *Monte Dei, Frater Petrus Cellenſis indignus Abbas vſque ad montem Dei Oreb.*

ALiud materia, aliud ſuadet ſcribere veſtra reuerentia. Et materia quidem, quæ eſt cariſſimi filij noſtri tranſlatio ad vos, potiùs ſemper ſilere, vel inſtantiùs flere, quàm ſcribere admonet. Sanctitatis autem veſtræ reuerentia ſancta & digna exigit. Itaque non quælibet leuia & ſecularia, ſed fortia & cœleſtia debet aſſumere, qui vobis proponit ſcribere. Quid autem charitate fortius, quæ fortis eſt vt mors? quid cæleſtius, quæ etiam omnem exuperat ſenſum? Et de hac quidem, quantùm ad noſtrum ſe inclinare dignata eſt ſenſum, *Maiorem hac dilectionem nemo habet, vt animam ſuam ponat* Ioan xv. 13. *quis pro amicis ſuis.* Quanti igitur apud meam humilitatem veſtra profecerit dilectio, æſtimare poterit, qui quod pro ea repoſuerim pretium diligenter penſauerit. Certè non aurum, ſed vitum ſecundùm cor meum: certè non argentum, ſed quem habebam quaſi vnigenitum: certè non lapides pretioſos, ſed lapidem, quem mihi erexeram in ſpecialis amoris titulum, in hoc propoſui commercio. Scio, nec prorſus dubito, quòd ſi omnem ſubſtantiam domus meæ dederim pro ſancto amore veſtro, nihil tamen in comparatione illius attulerim. De monte namque Dei non amor mundi, ſed amor cœli deſcendit: non carnalis amor, qui tanquam nubes matutina pertranſit, ſed æterna charitas quæ nunquam excidit. Non enim recipit æſtimationem, quod omnem excedit accidentium licitationem. Diuini ſiquidem amoris ſuauitatem ſanctarum animarum pius redolet amor. Et quid humana paupertas dignum recompenſationis, non dicam ad ſupernum amorem, ſed ſaltem ad quamlibet ſanctorum dignationem, in omni theſauro inopiæ copioſè abundantis reperire poterit? Sanè nil ſanioris mihi videtur ad hoc conſilij, quàm vt gratiam rependat pro gratia, ad illius imitationem, qui potiùs ex abundanti, quàm ex indigenti, non aliud quidem ſolet dare pro gratia. Itaque & ego gratiæ veſtræ gratias ago, non tamen vanas, non vacuas, ſed vltra facultatum mearum ſufficientiam largas & diuites. Non enim de arca, ſed de conſcientia, non de fundo marſupij, ſed de intimo cordis, non de ſuppellectili domus, ſed de intimis viſceribus profero quod accipitis. Si enim aliter fieri poſſet, ſi aliud pretium, quantumcunque magnum, veſtra ſanctitas expoſceret, ſi aliquam commutationem commercium illud admitteret, ô quam libenter darem! ô cum quanta gratiarum actione numerarem! O Deus cordis mei, quanta animæ

animæ meæ vſque ad mortem in hoc partu anguſtia, quàm importabilis! niſi tu mecum portaueris in ſeparatione iſta affectionis ſemper duratur ærumna. Ieſu bone! indubitanter pro te aliquid me feciſſe jam deinceps fateri non erubeſco. Sed quid aliud facerem? Tuus eſt ille, tuus ſum ego. Et vtinam ſic tuus ego, ſicut ille tuus! Et qua fronte tibi de tuo tuus contradicere præſumam? Non reſiſto voluntati tuæ contumaciter, vt tu adſiſtas deſolationi meæ miſericorditer. Vide humilitatem meam & laborem meum, & dimitte vniuerſa delicta mea. Domine, domine, nonne totam mitiùs à me tolleres animam, quàm partem dimidiam? Placeat tibi ſaltem non deſerere partem reſiduam, quia tibi aſſumis præcipuam. Verè nunc experior, quòd ſeparare veneris hominem aduerſus patrem ſuum. Verè hic gladius Salomonis viuus & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, pertingens vſque ad diuiſionem animæ & ſpiritus. Quare propter te diuiſa eſt maceries animorum præſentiâ corporum? Tu mediator, tu lapis angularis, tu diſperſos Iſraël congregas, tu Deus vnus, ad te & in te vtraque faciens vnum, quare ſic facis, vel ſi non facis, quare pateris vt caream baculo meæ debilitatis? vt ſuam columnam deſerat baſis? vt ſine Aaron non Moyſes, ſed tuus miſer cogatur ſuſtinere quæſtiones ſiue moleſtias huius talis & tantæ multitudinis? Pie Ieſu, non ſuſtineat pietas tua ſine conſolatione meam diutius fragilitatem conquaſſari, ſine viſitatione fatigari. Quid eſt hoc? vobis cœpi ſcribere, vobis loqui, & ſic in mediis ſermonibus, cum tanta mora meas miſerias miſericordiſſimi Dei conſpectibus explicui. Certè vt videatis, certè vt intelligatis, quis ſit dolor filium dexteræ amittere, & nec ſaltem ſublato Ioſeph, Benjamin retinere. Quinimmo vt Deum totius conſolationis meis compatiendo mœroribus dulciùs & obnixiùs pro me exoretis. Eſt enim benignus piorum exauditor, largus pro ſe aliquid facientibus remunerator. Orate itaque, ut & iſtum, quem quaſi in vinculis Chriſti retinetis, non amittam, & vt optando ſcripſiſtis, pro Samuele noſtro prophetam non inferiorem recipiam. Sic enim dote bona ditatus, conſolationem aliquam veſtris orationibus accipiens, potero expectare illam veram & æternam, pro qua deſolationem ſuſcipio temporalem & tranſitoriam. Valete.

[a] DE MONTE DEI] Pulchertimum, multiſque nominibus clariſſimum Cartuſienſis ordinis cœnobium, ab Odone S. Remigii Abbate fundatum in diœceſi Remenſi, præfectura Moſomenſi. Tertius ab Odone S. Remigii Abbas fuit Petrus noſter: vt vel hinc ſatis cauſæ fuerit, cur fratres de Monte Dei tanto ſtudio & amore complexus ſit. Sed aliæ præterea vetuſtiores fuerunt: atque in his Stephani monachi Cellenſis ad illos emigratio, de qua hoc loco. Stephani nomen docuit index ſeu titulus epiſtolæ, quem his verbis conceptum meminimus, *Epiſtola Petri Abbatis Cellenſis ad Stephanum quendam monachum ſuum, ſed poſtea monachum Montis Dei.* Sed hanc hactenus nanciſci non licuit.

[b] PRIORI] Simoni, viro, ſanctiſſimo, lib. v. epiſt. xi.

EPISTOLA II.

Dominis & patribus ſuis de Monte Dei, frater Petrus Cellenſis dulcedinem gratiæ quam repromiſit Deus diligentibus ſe.

EXultat ſpiritus meus in Deo ſalutari meo, tum quia videre & audire vos vel ſemel merui, tum quia familiaritatis gratiam, gratia ſuperna largiente, inueni. Accedit hinc beatitudini meæ dulce ad inuicem commercium litterarum, vnde & amaritudinibus meis mitigatiuum paratur electuarium, & inquietudini ſopitiuum medicamentum, & hebetudini non mediocre æruginamentum. Denique quotiens formam & vultum inſpicio ſermonum veſtrorum, magna virtute veneniferos morſus euado rugientium curarum, inundationes contempero influentium occupationum, aſſultus reprimo internarum & veternatum inimicitiarum. Placet ſenſus profunditas, dictorum veritas, morum informatio, errorum redargutio, amputatio vanitatum, condemnatio ambitionum. Plus medullæ farinæ, minus corticis & furfuris habent. Facilè ex his perpendi poteſt, quid in ſe de ſe anima religioſa ſentiat, quid ſupra ſe de creatore ſuo obſtupeſcat, quid infra ſe de peregrinatione mundi & tentatione carnis pertimeſcat. Planè ad ſeipſam conuerſa conturbatur, ad factorem ſuum ſuſpenſa dilatatur, ad corpus reuerſa confunditur. Quid enim corpus, niſi terra inanis? quid anima, niſi abyſſus impenetrabilis? quid Deus, niſi lux incomprehenſibilis? Igitur vt caro ſterilis & infœcunda imprægnetur, jejuniis & vigiliis affligatur: vt anima terra & tenebroſa clarificetur, priſtinis vitiis & phantaſticâ ignorantiâ exuatur. Caro abſtinendo fiat paradiſus deliciarum, anima orando & contemplando efficiatur ſereniſſimum cœlum. Cuſtos & operator paradiſi deputetur ratio: protector & inhabitator animæ ipſius creator. Adhibeatur corpori diligens diſciplina, ne tanquam puer immaturus in perniciem ſui efferatur: cultura impendatur, ne velut ager neglectus mala-prole vrticarum inutiliter occupetur: vomere & ſarculo conſcindatur, & bono ſemine impleatur. Nam huius naturæ eſt hoc corpus, vt quò magis opprimitur, eò ampliùs multiplicetur. Terra huius carnis, niſi aratro diſciplinæ conuulſa fuerit, quaſi clauſa vulua inutilis erit. At vbi fortiter concuſſa vel conſciſſa ſemen domini exercituum exceperit, germinare ſecundùm genus ſuum incipiet. Denique ſecundò vulnerata, tanquam gladio ancipiti, amore videlicet & timore, vberes fructus juſtitiæ, largiſſimas aquas internæ compunctionis, immo ſanguinem & aquam in redemptionem præuaricationum ſuarum, & emundationem originalium delictorum, in vitam æternam ſaliendo profluit. Atteratur itaque contritione valida, ne inſoleſcat, & pro frumento bonorum operum ſpinas & tribulos deſideriorum malignorum afferat. Fodiatur, immo confodiatur lanceâ Saluatoris ne animam in ſepulcro vitiorum defoſſam æternis addicat incendiis. Duobus funiculis Dauid admetiatur, vno ad mortificandum, vno ad viuificandum: vt quod naturæ eſt conſeruetur, & quod vitij, deſtruatur. Sic, ſic quantumcunque lapidoſa fiet mollis & tenera: quantun-

cumque ſalſuginis plena, fiet dulcis & bona: fiet, inquam de benedictionibus cœli frugifera, fiet quaſi horti juxta fluuios irrigui, quaſi areolæ conſitæ à pigmentariis, quaſi mons coagulatus & pinguis, tanquam vallis nemoroſa, velut terra ſancta & vberrima. De hac ſolummodò oritur veritas, in hanc juſtitia de cœlo proſpicit, hanc inhabitat & inambulat ſanctitas: ferrum de hac tollitur, malleus vniuerſæ terræ & ſecuris ſuggeſtionis diabolicæ in ea non auditur. Hæc terra benedictioni proxima eſt. Hæc inquam accipit, tanquam lac diuini vberis, primam benedictionem in juſtificatione, ſecundam in glorificatione. Omnis igitur juxta Apoſtolum qui lactis eſt particeps, velut ab vberibus maternæ gratiæ, exſugat ab iſta lac ſanctificationis, ab illa conſolationis. Hoc enim eſt, quod ait Apoſtolus: Rom.
Habetis fructum veſtrum in ſanctificatione: finem verò vitam æternam. Sic, VI. 22.
ſic viuitur, & in talibus vita ſpiritus. Sic viuunt paruuli tui, domine Deus, ab vbere præſentis viſitationis, ſic ab vbere futuræ expectationis. Hæc duo, ſicut duo hinnuli capreæ gemelli, quia ex abundantia diuinæ jam prælibatæ dulcedinis, & ex indubitatæ certitudine ſequentis remunerationis, jam ad Deum, ſicut ceruus, inæqualitatem aduerſitatum tranſcurrimus, jam ſuper montes aromatum mundarum orationum præ alacritate tran- Rom.
ſilimus exclamantes cum Apoſtolo, quia non *ſunt condignæ paſſiones huius* VIII. 18.
temporis ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis. Cuiuſmodi autem lac fratres eſuriatis, hæſito: quia ad humanos vſus non ſimplex, ſed aliud ouinum, aliud caprinum, aliud vaccinum à Deo creatum perpendo: habet & humana infantia lac proprium, & ætati ſuæ congruum, mamillarum maternarum. Ex qualitate verò vberali vniuſcuiuſque lactis, cui magis perſonæ, vel ætati quodlibet horum competat, non eſt differere. Eſt namque caprinum parum nutritiuum, ſed ſatis digeſtiuum: vaccinum multum nutritiuum, ſed durum ad digerendum: ouinum ex his mediè contemperatum. Quamobrem ex alio ſerui, ex alio filij, itemque ex alio paſcuntur domini. Qui domini, niſi qui dominantur in vniuerſa Ægypto carnis ſuæ? Qui filij, niſi qui de ventre nati ſunt gratiæ? Qui ſerui, niſi quorum manus ſeruierunt in cophino veteris vitæ? Serui neceſſitate indigentiæ, filij ſuauitate indulgentiæ, domini delitiarum plenitudine lac edere ſolent. Vtinam mihi peccatori indulgeatur lac veniæ, vobis jam expiatis lac gratiæ, tandem expiatis lac gloriæ! O clarum lac! ô ſuaue! ô jocundum! Clarum, quia per veniam transferimur de regione tenebrarum ad lucem gaudiorum. Suaue, quia per ſuauitatem gratiæ, ab amaritudine tentationum ad dulcedinem deducimur immarceſſibilium delectationum. Iocundum, quia per gloriam à ſæculi triſtitia euadimus ad æternum & incommutabile gaudium. O abundans jocunditas! ô jocunda abundantia? *In die enim illa nutriet homo vaccam boum*, vt ait Eſaias, *& præ* Eſa.
vbertate lactis comedet butyrum. Quæ namque eſt vacca boum, niſi anima VII. 21.
conſors naturæ & gloriæ cœleſtium ſpirituum? Quam homo Chriſtus nutriet, non ſicut nunc in vmbra ſacramenti obumbrati veritate, ſed in declaratione veritatis, & in detectione reſerati per clauem Dauid myſterij de menſa corporis, & de vino pretioſi ſanguinis, de veſtimentis gloriæ,

& de lacte matris gratiæ, quod præ vbertate miſericordiarum vertitur in butyrum dulcedinum: quia omni fluxibilitate & mortalitate de medio ſublata, omnimoda commutatione transformabitur à claritate in claritatem, & ſic in Deum. Tunc enim erit omnia in omnibus. Quid hoc butyro pinguius? quid hoc melle dulcius? Hoc mel cœleſte eſt, non campeſtre, non denique ſilueſtre. Iohannes in ſolitudine mel ſilueſtre edit ſatisfactionis: Ionathas in procinctu belli campeſtre juſtificationis: puer Ieſus in virgine & de virgine mel cœleſte incorruptionis. Sufficit enim lucernæ quæ lucet & ardet, in campis ſiluæ pœnitentiam prædicari, & quando fugiat à ventura ira, populum edocere. Iuueni, qui in agone fideliter & viriliter decertat, in virgæ, videlicet juſtitiæ, ſummitate futuram dulcedinem prægustare. At verò Chriſto Ieſu, qui lux eſt illuminans non illuminata, creatrix non creata, propter altitudinem diuitiarum ſapientiæ & ſcientiæ theſauri abſconditi, parum eſt vt ſit prædicator, non ſit & dator, non ſolùm veniæ, ſed & gratiæ. Denique vt de maximis ad minora trahamus exemplum, cor cujuſque religioſi ad ſimilitudinem baptiſtæ Domini à ſtrepitu ſæculi quietum, in baptiſmo deuotionis emundatum, in mortificatione carnis præparatum, in amore verbi Dei confirmatum, in religione Angelorum ſtabilitum, & ſi nondum cœleſte mel pleno ore & ventre eructat, ſilueſtre ſaltem prægustat. Aliter enim gratia ſapit in patria, aliter in exilio: aliter rara, aliter larga: aliter continua, aliter interpolata: aliter in corpore mortali, aliter in immortali: aliter inuiſibiliter data, aliter viſibiliter adminiſtrata. Calore igitur charitatis liquefacta, & colatorio diſcretionis eliquata, nihilominus & infuſorio exquiſitæ veritatis infuſa homini gratia, aſperitates faucium in confeſſione mitigat, ſtomachum receptiuum innuberabilium congitationum mundificat, diſcretiuam cerebri rationem ad certam menſuram modificat, & vitalem venam ad veram immortalitatem cordi ſubminiſtrat. Hîc autem interim nos cum turba tanquam in campeſtribus ad gratiam ſuſpiramus: ibi velut in monte contemplationis glorificatam Ieſu faciem ſuſpicimus. Hîc expectamus, ibi ſpectamus: hîc petimus, ibi accipimus: hîc rogamus, ibi erogamus: hîc inopes, ibi locupletes: hîc pauperes, ibi diuites: hîc cum Iohanne in diſerto, ibi cum Ieſu in regno: hîc in carcere Herodis, ibi in palatio æternæ hæreditatis. Hîc ad reparationem gratia commodatur, ibi ad refectionem præſtatur: hîc in menſura, ibi ſupra menſuram: hîc in vtre, ibi in ventre: hîc in cortice ſacramenti, ibi in manifeſtatione ſummi & incircumſcripti luminis. Ecce lac, immo butyrum, ecce mel, vel potiùs fauum mellis offert ſeruus veſter menſæ dominorum ſuorum. Ad quid iterum vobis vas aquæ cum amphora vini? O domini & amici cariſſimi, puteus altus eſt, & lapis ſuperpoſitus, quem mihi Angelus nondum reuoluit, Iacob nondum amouit, & quomodo dicam, bibe domine, & camelis tuis potum tribuam? O ardens deſiderium! Foſſoria habetis, venas aquarum viuentium poſſidetis, puteos quos fodit Abraham & filij ejus, Iſaac & pueri eius, habetis, & adhuc aquam de ciſterna quæ eſt in Bethleem ſuſpiratis? Equidem hæc aqua, & ſi bona ad bibendum, ſed difficilis ad inueniendum. Iter prolixum

& obſeſſum, locus remotus & ignotus, vires paucæ & raræ, vndique hoſtis & enſis, nox inſtans & præ foribus tenebræ. Niſi itaque ad incomparabilem theſaurum obtinendum tanti labores non ſunt inſumendi. Quid dicam? Momento tamen ſui hæc puriſſima gutta ſuperat omnem laborem, quia ſitim ſatiat, ſordes lauat, æſtum temperat, humectat arida, dura emollit, ſterilia fœcundat. Ex hac lagenas oculorum ſuffuſas in libamentis veſtris effunditis, & cum hac altiſſimo Deo vota placabilia offertis. Hæc ignem extinguibilem extinguit. Hæc rigorem judicis ad pietatem inflectit. Hæc Cherubin, & flammeum gladium atque verſatilem, ne lædant compeſcit. Hanc in vinum conuertit: & ſuo more potiora exhibet in benedictione, quàm in creatione. Procul dubio ſunt nobis plures fortes ad bibendum vinum, & ad miſcendam ebrietatem: ad hoc autem poculum quis idoneus? Verus Noë noſter, qui requiem nobis dedit ab operibus mortuis, hoc vino debriatus, turpitudinem humanæ infirmitatis in cruce denudauit, & à medio filio, qui neque calidus eſt neque frigidus, irriſionem ſuſtinuit. Ideo pauci procedunt ad emendum, pauciores ad poſſidendum, pauciſſimi ad bibendum, ferè nemo ad ebriandum. Potens potator huius vini fuit filius fabri. Poſt hunc emigrauerunt ad vineas Engaddi qui bibebant vinum libaminum. Quia igitur nunc non eſt relictus in Sion, & reſiduus in Hieruſalem, qui de manu Domini calicem vini meri ſuſcipiat, accedite vos qui eſtis de domo Dei, & de monte Dei, & bibite & inebriamini, cariſſimi.

EPISTOLA III.

Dominis & amicis ſuis Priori, & cæteris fratribus de Monte Dei, Frater Petrus Cellenſis brauio diurni denarii non fraudari.

SVauiſſimi ſaporis buccellas, quaſi panis oleati, auido ore in menſa litterarum veſtrarum prægustans, jocunditatē ſpiritus cœpi eructare, & iterum atque iterum præ deſiderio ſpiritum bonum attrahere. In craſſitudine quippe animæ bene paſtæ, in abundantia dulcedinis Dei ſcripſiſtis, & ſicut adipe & pinguedine ſpiritalis lætitiæ fauces meas repleſtis. Sermo namque veſter non eſt talis, qui adulterinis formis ſuperinductis ſpeciem pietatis repræſentet, & virtutem abneget. Hoc enim illorum eſt, qui in corde & corde loquuntur, vel qui molliunt ſermones ſuos ſuper oleum, cùm ipſi ſint jacula. Non autem verbum veſtrum ſic inſulſum, ſic infatuatum, ſed ſale ſalitum, ſed gratiæ plenitudine confortatum viſcera replet ſanctorum, vires reparat animarum, languores ſanat ægrotantium, fortitudinem conſeruat ſanorum. Prætetea delicatorum ſufficit guloſitati, & nauſeantium medetur rejectioni. Paſcit vt panis, vt vinum lætificat, vt paradiſus deliciarum, exuberat in omni ſuauitate, vt templum ſpecioſiſſimum refulget in omni pulcritudine. Planè ſuadibilis ad commonendum, rectus ad componendum, efficax ad commouendum, potens ad corroborandum, dulcis ad demulcendum, ardens ad inflammandum. Cùm enim purè de puro vaſe purus effunditur ſermo, quid ad emundandum aptius, quid ad in-

formandum apertius, quid ad omne opus bonum vtilius? Sanè verbum bonum de bono Dei verbo frequenti meditatione decoctum, exercitatione corporali & ſpiritali tanquam mola inferiori & ſuperiori molitum, continua examinatione cogitationum accuſantium aut etiam defendentium cribratum, humilitatis oſſibus confert medullam, ſpiritui contrito medelam, & animæ eſurienti adhibet ſatietatem bonam. Decoquitur verò panis iſte aut in clibano profundi myſterij incarnationis Chriſti, aut in ſartagine viuificæ crucis, aut in craticula mortis & ſepulcri: cùm vita veſtra, locutio veſtra, cogitatio veſtra commoritur & concorporatur, vel conſepelitur Chriſto nouo genere viuendi. Videte panem de clibano,
2. Tim. II. 8. *Memor eſto dominum Ieſum reſurrexiſſe à mortuis ex ſemine Dauid.* Comedite panem de craticula,
Rom. v. 6. *Cùm adhuc peccatores eſſemus, Chriſtus pro impiis mortuus.* De ſartagine frixum apprehendite,
Luc. XXII. 37. *Cum iniquis deputatus eſt*: &,
Eſa. LIII. 4. *verè languores noſtros ipſe tulit, & infirmitates noſtras ipſe portauit*, in corpore ſuo ſuper lignum crucis. Panis iſte triplex itinerantibus per deſertum ad viam trium dierum non deficit: quia etiam tertium cœlum petentibus ſeu penetrantibus fides incarnationis, paſſionis, & mortis, tanquam ſcala Iacob, vehiculum exiſtit. In introitu verò tabernaculi non manufacti, idest, non huius creationis, quod ſcilicet fixit Deus & non homo, porrigitur panis de duabus decimis ſimilæ, id eſt conſolatio æterna pro legis & Euangelij conſummatione, nec non pro carnis perfecta incorruptione, & vera ſanctitate animæ. Haſtam aut gladium ad quid petitis? quem interficere vultis? quem ferire? Vbi eſt vel quis eſt aduerſarius veſter? Nonne vos confugiſtis ad tutiſſima loca Engaddi? Nonne Chriſtus eſt vobis petra refugij? nonne turris fortitudinis? nonne omnis armatura fortium? nonne inattingibile propugnaculum? nonne gladij duo, ſcutum, arcus, & ſagitta? O fortiſſimi milites Chriſti, haſtam protenſam habetis in orationibus continuis, gladium in mortificatione carnis, panem ſanctum in ſpe æternæ glorificationis. Haſta veſtra non eſt auerſa in aduerſitatibus mundi, quia rectos facitis greſſus ad cœlum: gladius non declinat in conflictu deſideriorum & impetu ſuggeſtionum, quia ante Dominum eſt omne deſiderium veſtrum: panis non inueteratur ex dilatione præmiorum, quia reuireſcit charitas certa ſpe promiſſorum bonorum. In calore namque ſuo perdurat panis, quia charitas non tepeſcit in cordibus veſtris. Non hebetatur acies gladij, quia non deferueſcit rigor diſciplinæ ac ſancti propoſiti. Haſta non infringitur, quia oratio veſtra acumine ſuo cœlum penetrans nullis obſtaculis reuerberatur. O bellum grande, & graue, in ſtationibus diſſimile, in viribus inæquale, in armis incomparabile! O rector & moderator omnium, quàm, niſi à te fieret, ridiculoſa pugna vermis & gigantis, hominis & dæmonis, animalis terreni & aerij, velociſſimi & tardiſſimi, ſtultiſſimi & callidiſſimi, antiqui & moderni, mortalis & immortalis? Stat ille in ſuperioribus, jacet iſte in inferioribus. Pennas ille habet, iſte nec pedes. Videt ille quem perſequitur, iſte ſentit nec attendit à quo tam crudeliter verberetur. Mole carnis moleſtatur iſte: bonitate creatoris ex creatione ſua libero volatu quòlibet deuolitat ille. Vtitur hoſtis mundo

iſto vt decipiat: vtitur homine aduerſus hominem vt occidat: vtitur eodem aduerſus eundem vt abſorbeat. Senſibus ſuis tanquam propriis armis triumphat, & tranſgulat * captiuum, cùm ſpiritus in ſeruitutem non redigit mortale corpus ſuum. O peſtis iniqua! ô ſors hominum miſera! non eſt tibi in te virtus, non in arcu virtutis tuæ, neque in haſta liberi arbitrij tui ſaluat dominus. Sic colliſa inter ſcopulos, ſic contracta inter populos, habes tamen prælium cum filiis Enachin, quibus comparata videris quaſi locuſta: habes capitale duellum cum principibus tenebrarum, victori vel victo propoſita morte & vita. Non reſurget, non qui ceciderit, ſed qui ceſſerit: non addet qui deſtiterit: non rurſus accedet, qui lapſus fuerit. Primò victus primus homo, quia ſecundus venit de cœlo, habuit in cœno ſubleuantem ſe: denuo ſi ſuccubuerit, non reparabitur, quia alius deinceps non generabitur ex virgine Dei filius. Voluntariè enim peccantibus, non relinquitur hoſtia pro peccatis. Inſtantiùs itaque agendum, ne vrgeamur redire, cùm incluſi in morte iterum non ſinemur tunicam oblitam repetere. Tunicam enim pœnitentiæ qui neglexerit in corpore, opportunitatem nullam habebit poſt tranſitum vitæ. Ecce, domini mei & amici cariſſimi, ſtatim vt vidi angelum veſtrum, cucurri ad armentum cum Abraham, vocaui Saram memoriæ, puerum cordis, & miſcui vobis farinam, vt facerem ſubcinericium. Habetis itaque cilicium veſtrum, habetis & ſubcinericium noſtrum. Cooperantur hæc duo ad extrahendam peccati rubiginem, ad delendam pruriginem, ad extergendam ſorditiem. Idcirco ſana & ſancta potuit veraciter exclamare conſcientia, vaſa puerorum munda eſſe. O gemma pretioſiſſima & præclariſſima, pro qua ſi dederit homo omnem ſubſtantiam domus ſuæ, tamen nihil æſtimatur in comparatione illius. Detineo ſancta corda, mundos oculos, puras manus, pluſquam debeam à pabulo vitæ, ab introitu gloriæ, à contemplatione faciei Ieſu jam glorificatæ & deificatæ. Sed nunc jam remitto: & vt me commemoratione pia in humeris veſtris perferatis ad thronum gloriæ depoſco. Valete. Fratrem Simonem lumen oculorum meorum, partem viſcerum meorum, attentiùs vobis commendo.

* F. Strangulat.

EPISTOLA IV.

Suis de Monte Dei ſuus Petrus Cellenſis à claritate transferri in claritatem.

VEnerunt filij vſque ad partum, & tempus non eſt pariendi. Manus ad reſcribendum parabatur, animus ad dictandum, locus ad ſedendum: & ecce ventus occupationũ nuncij veſtri vela occupans nauigij noſtri ad portum ſilentij retorſit. Quid enim? Nonne jocundiùs & voluptuoſiùs paulatim vinum bonum, quod ſeruatis vſque adhuc, per tempus & tempora deguſtabitur, quàm vno hauſtu cum damno optandæ ſuauitatis deglutitur? Et ſi enim in tranſitu deſidero vos videre, ſaltem nolo in tranſitu ſcribere, Guſtaui & vidi, quia bona eſt negotiatio veſtra. Nequaquam manus veſtræ in cophinis ſeruiunt; nequaquam ciuitates Ægypti in luto

& latere conſtruunt: ſed quæque pretioſa & ſpecioſa requirunt: ſed fuſum & colum ad nendum ſiue contexendum rationale & ſuperhumerale, & cætera ſummi pontificis inſignia ornamenta apprehendunt. Hinc eſt quòd non de ſtuppis Synagogæ peccatorum groſſiora veſtimenta animæ veſtræ delicatæ apponitis? neque contra legem ex lana linoque veſtimento induimini: ſed abdicantes occulta dedecoris, faciem lauatis, caput vngitis, & de velleribus ouium veſtrarum venientes ab Aquilone calefacitis, cùm etiam de confeſſione veſtræ integertimæ ſimplicitatis exempla ſumuntur ſanctæ religionis. Sic eſt, dilectiſſimi, ſic eſt. Accedit homo ad cor altum, & exaltabitur Deus. An non in luna cùm lumini ſolis appropinquat ſic euenit, vt eò à ſuo fulgore videatur deficere, quò fuerit effecta vicinior? Cœci domus non ideo pulchra, quia deformitatem eius non videt: non
Oſee. vii. 9. ideo ſana, quia vbi ventrem faciat non conſiderat. *Cani*, juxta Prophetam, *in Ephraim effuſi ſunt; & ipſe ignorauit*. Doletis fœtorem Lazari, truncum jam emortuum miramini reuireſcere, muros Hiericho non patimini con-
Nah. iii. 14. ſurgere. Facitis namque, quod ait Naum propheta: *Aquam propter obſidionem hauri tibi, intra in lutum, & calca, & ſubigens tene laterem.* Intelligitis obſidionem principis hujus mundi, aqua de ciſternis ſicut nec de cellis deficit. Lutum carnis vt fortiùs prematis, & validiùs calcetis intratis, ſi ſubigendo tenere laterem memineritis. Non itaque vſque ad internecio-
Ioan. v. 8. nem deſæuiat mucro veſter. *Tolle*, ait dominus, *grabatum tuum & ambula*, id eſt, corpori indulgeas, non ſeruias. Quàm ſuauiter in impetu ſpiritus euehor, dum vobis ſcribo, tam ægrè fero, dum in medio itineris ſubſiſtere cogor. Ad quæſtionem reſpondere parco, quia non perfunctiorè eam tractare diſpono. Valete. Deſtitutus ſpe vlteriùs procedendi ſubſederam non volens, ſed propter eum qui quaſi media via me deſerebat. Interim flauit ſpiritus bonus, & dum illius caſſauit propoſitum, noſtrum compleuit deſiderium. Moram procul dubio timebam, & temporis ſiue portatoris importunitatem ad meam referri ignauiam ſatis pertinaciter deuitabam. Vt itaque meam inſipientiam oculis amicorum & dominorum meorum ſimpliciter prodam, non quod ex promptuario aridi pectoris, ſed quod de horreis Ioſeph in ſaccis filiorum Iacob mutuauì proponam. Apponam verò prius in menſa iſta panes propoſitionis veſtræ, vt cum his ſumantur legumina decoctionis noſtræ. Quoſdam veſtrorum ita ſcribitis ſentire de ver-
Epheſ. iv. 23. bis Apoſtoli, vbi ait: *Renouamini ſpiritu mentis veſtræ*, & alibi, *Et ſi homo*
2. Cor. iv. 16. *exterior corrumpitur, ſed qui intus eſt renouatur de die in diem*, & de paradiſo delitiarum in quo Adam poſitus eſt, ſiue etiam hoc, quòd homo ad imaginem & ſimilitudinem Dei conditus aſſeritur, vt ſub eodem ſenſu omnia iſta accipiantur. Addunt etiam, hæc bona delicioſa bifariè debere accipi, ſcilicet ſecundùm ſubſtantiale bonum & accidens: referentes ad eſſentialia dona imaginem, ſimilitudinem verò ad ea quæ adeſſe & abeſſe poſſunt. Priuſquam his bonis coloribus & à doctis pictoribus imaginem ſenſuum iſtorum compoſitam in ſacrario Dei ſtatuam, quæro de origine, de auctore, & de virtute, vel etiam vtilitate ejus. Vt enim religioſum ſit quod adoratur in templo, non noua, non ignota, non denique ficta

debent,

debent eſſe numina. *Iſraël*, ait Propheta, ſi *me audieris, non erit in te Deus recens, neque adorabis Deum alienum.* Non magis abominabile eſt ſimulacrum in Eccleſia Dei viui, quàm de ſancta ſcriptura ſenſus peruerſus in anima Chriſtiani. Delectus tamen & hìc habendus eſt. In his ſiquidem, quæ ad S. Trinitatis, vel incarnationis fidem, ſeu ſacramentorum Eccleſiæ pertinent errare periclitari eſt. De multiplici verò ſenſu ſcripturarum, vel judiciorum Dei, quæ nunc plura fiunt, quaſi diuerſa, non tamen contraria, à fide ſentire, non eſt exorbitare. Hic enim ſonus eſt alarum animalium in Ezechiel ſe adinuicem percutientium: quia ſanctæ animæ de theſauro ſapientiæ & ſcientiæ Dei largiter accipiunt, vnde corpus Eccleſiæ in augmentum corporis Chriſti diuerſarum gratiarum compagine ſatis eleganter componunt. Itaque frater ille ſuo bono quidem ſenſu domum ſibi eburneam fabricauerit, & bicameratam, ſiue tricameratam arcam in diluuio aquarum multarum præparauerit. Miror illum tamen tantum ædificium paruis ſumptibus extruxiſſe: & cùm illud fundamentis ſolidiſſimis Apoſtolorum & Prophetarum firmare, floribus doctorum fulcire, malis martyrum ſtipare, vt ſapiens architectus debuiſſet, oblitus paxillos æreos auctoritatum veteris, & funes argenteos noui Teſtamenti inſerere, quaſi clypeis deuudauit parietem. Sed vt de proprietate hujus nominis, quæ occurrunt in inſtanti ediſſeram, ſciendum eſt, quòd propriè imago relatiuè dicitur ad aliud, cujus ſimilitudinem gerit, & ad quod repræſentandum facta eſt, ſicut imago Cæſaris, quæ ipſius ſimilitudinem præferebat. Impropriè autem imago dicitur id, ad quod aliud fit, ſicut exemplum, quod ſimiliter propriè dicitur exemplum, exemplar à quo ſumitur. Tamen abuſiuè aliquando alterum pro altero ponitur. Secundùm iſtam rationem propriè imago patris dicitur filius. Iuxta alium verò modum, quo vnum nomen pro alio ponitur, dicitur homo imago Dei: quia videlicet imago Dei in eo eſt. Sicut imago dicitur tabula & pictura, ſed propter picturam quæ in ea eſt, ſimul & tabula imago appellatur. Ita propter imaginem Trinitatis, etiam illud, in quo eſt hæc imago, imaginis nomine vocatur. Homo itaque imago, & ad imaginem: filius imago, non ad imaginem. Volo deniqueſi placet, & in quo ſimilitudo differat ab imagine, breui exemplo ſignare. Pono animam lapidem pretioſum, & imaginem aliquam in eo expreſſam, à qua ſimilitudo ſecundùm imaginem impreſſa oſtendatur. Nonne eſt aliud imago exſculpta, & aliud ſimilitudo ab imagine redempta? Sit igitur bonitas Dei cauſa hujus ſimilitudinis: quia cùm beneuolentiâ ſuâ, quæ ſpiritui ſancto attribuitur, Deus Deum hominem, vel poſt Deum facere vellet, & naturaliter id fieri non poſſet (non enim naturaliter Deus eſt, niſi is, qui Deus natus eſt, non factus, conceſſit vt ſaltem ſimilitudinem Dei haberet. Quæ ſimilitudo Dei vt ſedem, vel receptaculum haberet, imago ſiue figura ſubſtantiæ Dei, quæ eſt filius, animæ hominis impreſſa eſt, vt à ſuo ſancto ſpiritu prædictam ſimilitudinem reciperet: quomodo pretioſo lapidi foramen aperitur, per quod gracilem auri virgulam recipiat, qua conſtringatur & teneatur. Ad imaginem itaque ſecundùm naturales animæ virtutes, memoriam ſcilicet, intelligentiam, & dilectio-

nem, vt optimè dixit tractator veſter, & ad ſimilitudinem, ſecundùm innocentiam & iuſtitiam, quæ in mente rationali potiùs naturaliter quàm accidentaliter inſunt, conditus eſt homo. Stupeo ſiquidem me audiuiſſe, quod nollem vel ſomniaſſe, ſimilitudinem Dei donum eſſe accidentale: quod non accidentale, ſed veraciter ſubſtantiale, immo ſuperſubſtantiale nouit qui Apoſtolum intelligit. *Scimus*, inquit, *quia cùm apparuerit, ſimiles ei erimus, quia videbimus eum ſicuti eſt.* Quid eſt, ſimiles erimus, niſi ſimilitudinem ejus habebimus? Quam enim ſimilitudinem in creatione accepimus, eandem in reſurrectione prima, denique & in ſecunda, ſed aliter habituri ſumus. Nam in creatione ita collata eſt, quòd amitti potuit, cùm etiam peccare potuit, vel potius deformari: ſed in vera immortalitate, cùm nec mori nec peccare homo poterit, de ſimilitudine Dei æternaliter gaudebit. Quid igitur? Itane ſumma illa beatitudo, & gloria ſæculorum accidentalis erit, vt poſſit adeſſe & abeſſe præter ſubjecti corruptionem? Hoc enim accidenti eſt. Vbi es homo? Nonne in mortalitate, vel potiùs in morte! Quare? Nonne quia amiſiſti Dei ſimilitudinem? Quid enim Deus? Nonne vita? Et quæ eſt ſimilitudo vitæ, niſi vita? aut quæ diſſimilitudo, niſi mors? Mortem namque inuenit, qui ſimilitudinem Dei amiſerit. Quod ſi ideo dicitur accidentale ſimilitudo Dei quia auferri potuit, non vera eſt conſequentia. Sic enim ſequeretur, quòd accidentaliter viueremus, quia mori poſſumus. Naturæ ſiquidem accidentis eſt, vt poſſit adeſſe & abeſſe præter ſubjecti corruptionem. Quod quis ſani cerebri, vel cordis affirmare audeat de virtute, juſtitia, bonitate, & amore virtutis in anima? Prorſus, vt ait Auguſtinus, vt vita corporis anima, ſic animæ vita Deus. Vera quoque virtus, vera bonitas, vera juſtitia, immo ipſa veritas eſt Deus. Sine his igitur ſi fuerit anima, moritur, & dicis eſſe accidentalia dona? Vertens iterum oculos, & relegens apices veſtros, inueniensque non donum, ſed bonum accidens, majores phantaſias admiror. Nonne enim ſimilitudo Dei Deus eſt? æquè bonum Dei numquid aliud à Deo eſt? Clamat Auguſtinus, Quicquid de Deo dicitur, Deus eſt, & nihil ſecundùm accidens dici de Deo: & dicis, ſecundùm bonum accidens ſimilitudinem Dei dici. At inquis, quod dico ſimilitudinem Dei donum eſſe accidens, non ad Deum dantem, ſed ad hominem accipientem reſpicio. Mihi verò videtur ſatis ex ſuperioribus probatum, neutrum eſſe verum. Hæc ſufficiant de ſimilitudine. Nunc reuertamur ad imaginem, & audiamus quid nobis dicat imago vera. Sic enim loquitur, *Qui me videt, videt & patrem.* In quibus verbis deſiderantibus faciem patris videre omnino ſimillimam & in nullo diſparabilem imaginem ſemetipſum repræſentans, deſideria cordis eorum de bonis ſuis ſatiare voluit. Rurſus hæc eadem imago renouare volens imaginem ſuam in imagine ſua, aliàs dicit, *Sancti eſtote, quia ego ſanctus ſum.* Tanquam bonus pictor animarum Deus primam animam in primo homine cum omni benedictione ſpirituali, ad quam meliorem & formoſiorem inuenit imaginem, non in iam creatis, ſed in non creatis pingendo creauit, & creando depinxit. Creauit inquam in anima imaginem ſuam, vel potiùs animam ad imaginem ſuam. Depinxit

1. Ioan. III. 2. — Ioan. XIV. 9. — Leu. XI. 44.

iterum in anima ſimilitudinem ſuam, vel magis animam ad ſimilitudinem ſuam. Fumo autem iniquitatum & tranſgreſſionum ſuarum decoloratam, & vſque ad extremam deformitatem fœdatam, auctor & amator ſuus voluit eam reparare. Et quia æquè idoneus pictor, neque in cœlo Angelus, neque in terra homo juſtus, neque ſubtus terram aliquis ſpiritus inueniebatur, acceſſit imago ad imaginem, formoſa ad deformen, juſta ad injuſtum, nobilis ad ignobilem, pia ad impiam, æterna ad tranſitoriam: venit reparare quod perierat, venit reficere quod defecerat. Hæc imago Dei inuiſibilis filius eſt altiſſimi. De filio namque ait Apoſtolus, *Qui eſt imago Dei inuiſibilis.* Sanius verò mihi credite, nihil dicitur, quàm vnam eſſe imaginem totius Trinitatis, patris videlicet, filij, & ſpiritus ſancti. Vnde Beda, ſuper *Faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram:* In eo quod dicit, faciamus, vna operatio trium perſonarum oſtenditur: in hoc verò quod dicit, ad imaginem & ſimilitudinem noſtram, vna & æqualis ſubſtantia trium perſonarum monſtratur. Ex perſona enim patris hoc dicitur ad filium, & ſpiritum ſanctum, non vt quidam putant, Angeli: quia Dei & Angelorum non eſt vna & eadem ſimilitudo vel imago. Propriè itaque filius dicitur imago patris: Trinitatis eſſentia minùs propriè, homo impropriè. Sic autem homo dicitur imago Dei, quia ſimilitudinem ejus in ſe gerit, ſicut imago Cæſaris, quæ ſimilitudinem ejus præfert. Hucuſque ſatis dilatauerim phylacteria mea, & magnificauerim fimbrias. Si qua tamen duriùs dixerim, obſecro indulgeatis. Valete, & orate pro me.

Col. 1. 15.

EPISTOLA V.

Dominis ſuis de Monte Dei, ſuus Cellenſis portam atrij interioris penetrare.

ET ſi apices ſalutationum à vobis mea humilitas accipere non meretur, mereatur ſaltem munera orationum. Vtrumque quidem ſi fieri poſſet, ſatis gratanter acciperem: alterum tamen ambitioſiùs depoſco, ſi ad vtrumque non valeo. Lætificarent me litteræ, ſi ſcriberetis: ſed iuuant orationes, ſi pro me eas funditis. Inſipientia mea indiget bonorum inſtructione: infirmitas animæ meæ, deuota & aſſidua oratione. O vtinam perſpiceretis plagas animæ meæ miſeræ & deſolatæ in vaſtitate hoſtili! certè ſi eam diligeretis, ſuper eam lugeretis. O domini & patres cariſſimi, cur non liberatis animam, quamuis miſeram, tamen veſtram? cur non eruitis de ore leonis jam ſemipaſtam? cur non redimitis ſub vinculo captiuitatis vſquequaque humiliatam? Sufficiat vobis ad commouendos pietatis affectus recordatio antiquarum miſeriarum, à quibus redimit vos qui paſſus eſt pro vobis. Vltra extenditur cumulus peccatorum meorum, & niſi Dominus juuerit ſanctiſſimis orationibus veſtris interpellatus, jam inferno appropinquat. Valete.

EPISTOLA VI.

Cariſſimis dominis & fratribus de Monte Dei, Priori cum cæteris ſanctis, frater Petrus Cellenſis indignus Abbas ſalutem.

FOrtè ſicut pulli de nido non auolantes paternas eſuriunt eſcas, ſic vos filij cariſſimi, qui in nidulo veſtro plumeſcitis, vt cùm tempus venerit in altum euoletis, dignum faucibus & ſtomacho ſanctitatis à me refundi expectatis. Sed quid coruus ad pullos gallinarum? Non enim eiſdem aluntur cibis. Coruus paſcitur cadaueribus putredinis: columba veſcitur granis puris tritici electi. Noui, noui quibus apud vos per dimidium temporis alitus ſum cibis. Si dixero, noui quibus modò vſque ad nauſeam onerer, parum profectò dixerim: cùm ſapientia vincat ſcientiam, & plus ſit remotem ſaporis in ore retinere, quàm præterita ad animum reuocare. Anxior igitur in his & gemo: & quorum guſtu vehementer afficior, nolo ruminatione reiterata refricare dolores præteritos. Sufficiat enim diei malitia ſua: ſufficiat guſtui amaritudo ſua amariſſima. Vos denique, fratres & filij cariſſimi, ſimplicitate ciborum contenti ſicut didiciſtis Chriſtum, ſicut guſtaſtis & vidiſtis, quia bona eſt negotiatio veſtra, ſic perſeuerantes non quæratis aliam menſam, non aliam eſcam. Bonam enim menſam, bonam vtique habetis & eſcam, quâ viuit anima veſtra. Quid ipſe dicere poſſum de menſa mea? Certè ex quo deſcendi de ſancto Monte Dei mei, aut rariſſimè, aut nunquam data eſt mihi menſa, vt cum amicis meis epularer. Statim quæ in inſidiis expectabant egreſſum meum ſollicitudines, rapuerunt & abſorbuerunt me continuo refluxu, ſuper caput meum redundantes. Satis immiſericorditer vindicatum eſt in me, ſi quid otij, ſi quid boni in requie illa habuerunt caro mea, & cor meum. Seueriùs in me exarſerunt, & ne ſpiraculum quidem incedit per ea. Apud vos, cariſſimi & deſideratiſſimi, conqueror de me ipſo contra me ipſum. Hæc certè, immo multo pejora merui, qui de pœna non emendor, ſed cum pœna & culpam multiplico. Orate pro ſeruulo veſtro, qui vos omni die deſiderat, vmbram veſtram ſuſpirans, & faciem videre ſitiens. Valete.

EPISTOLA VII.

a Fratribus & filiis dilectiſſimis, frater Petrus humilis eorum dictus Abbas ſpiritum dilectionis & pacis.

QVàm vnica & ſingulari erga omnium & ſingulorum veſtrorum ſalutem affectione & ſollicitudine tenear, vnicus ille ſpiritus nouit, qui ſcrutatur etiam profunda Dei. Non ignorat hoc ipſa quoque anima mea: quam vtinam ſicut eſt intueretur oculus mentis veſtræ, & ſine dubio compateretur doloribus ſuis. Præſumo etiam, in conſcientiis quorundam manifeſtos nos eſſe, quibus idem ſuadet puritas ſua & veritas mea. Nullis vos circumvenire adulationibus, nullis allicere fomentationum fallaciis, fratres cariſſimi, volo: ſed vt pax veſtra firma ſit ad Deum, & me non æſtimetis à cordibus veſtris alienum, hæc ſcribo. Cæterùm ſi quis aliter ſapit,

deſipit. Itaque reſipiſcat animam ſuam lædere, immo damnare, qui pacem veſtram & meam quærit perturbare. Non deſigno aliquem, vel impropero cuiquam ſtultitiam ſuam. Sufficit enim accuſatio propriæ conſcientiæ, & ad tormentum pro malis, & ad præmium pro meritis bonis. Prorſus nemo ex hoc inter vos conturbetur: quia inanis nunquam erit pœnitentia, duntaxat ſi fuerit vera. Filio virginis caſtas mentes præparate: filio altiſſimi humiles animas exhibete: Angelo ſanctitatis habitacula cordium veſtrorum emundate. Valete.

a FRATRIBVS ET FILIIS] Cellenſis monaſterij monachis.

EPISTOLA VIII.

Cariſſimis patribus & dominis ſuis de Grandi-Monte, frater Petrus Trecenſis Abbas fideles orationes.

SCio quia in conſilio juſtorum & congregatione magna opera Domini. Idcirco, fratres cariſſimi, longè licet à vobis remotus, tamen animæ meæ intentionem & ſupplicationem in præſenti conuentu transfero: quatinus portiunculam cujuſlibet cœleſtis benedictionis referat, vnde conſoletur & longo tempore confortetur. Credo enim, ſi vel vnam oratiunculam Angeli illi veſtri, qui faciem patris ſemper vident in cœlis, ad ipſum patrem luminum, & ad thronum gratiæ filij ejus, ab ore & corde veſtro pro me detulerint, quòd faciet fructum ſurſum, & germen ponet in terra deorſum. Hinc verò fructus vitæ & ſpes miſericordiæ egeno & pauperi erit. Manus igitur illas veſtras puras ab omni ſanguine & crimine, & oculos columbinos ad feneſtras cœli, per quas ad propitiatorium & ad ſancta ſanctorum intrare ſoletis, leuate: nec aliquo modo deponatis, donec vos exaudierit qui deſiderium pauperum exaudit Dominus. Veſter ſum: ſed tunc digniùs & affectuoſiùs. Valete.

a DE GRANDIMONTE] Id caput & ſedes eſt non obſcura in Gallia ordinis clericorum, qui Grandimontenſes inde appellati, in diœceſi Lemouicenſi, haud procul Mureto. Vnde & Stephanum religioſæ familiæ ducem ac principem, Stephanum de Mureto appellat Stephanus Tornacenſis epiſtola 1. quia ſedem ibi fixerat, cùm alioquin Aruernus patriâ eſſet, non Lemouix.

EPISTOLA IX.

Frater Petrus Cellenſis Abbas, venerabili A. ſacerdoti ſancti Petri Pruuinenſis ſalutem.

NOn immeritò illi præſumo ſcribere, quem non præſumo non diligere. An impune non diligerem, quem adprime honorandum vtinam vel ſimpliciter ſuſcepiſſem! Sed quid tantopere laudo, quem vel rariſſima viſione cognoſco? Sed plus hunc fateor cognoſco auditione, quàm viſione, plus fide, quàm confabulatione, plus religione, quàm familiari cohabitatione. Audiui enim viri non elatam ſæculi pompam, ſed electam doctrinæ formam: non ebrietatem, ſed ſobrietatem: non vanam pecuniarum ſollicitudinem, ſed variam ſcripturarum meditationem: non curioſitatem formarum & pulcritudinem faces gehennales accedentes, ſed emun-

darionem deformiratum propriæ conſcientiæ juxta diuini ſpeculi illuminationem. Hæc, bone iuuenis, de re ab aliis cum deſiderio audiui, cum fide accepi, cum gaudio aliis enarraui. Nihil itaque mirum, ſi tali ſcribo, quem talem deſcribere non vereor ex relatu eorum quibus firmiter credo. Hujus tamen ardentiùs cum auiditate faciem viderem, & vocem audirem, quàm mortuis apicibus mortua verba ederem: vt cujus amor viuit in animo, ejus præſentia ſcintillaret in oculo. Applicat enim calorem latentem in remotis admixta facula ſcintillantibus venis. Mutuò namque ſe ſe ita fouent, vt vterque ignis alium ad ſe trahendo confortet & confortetur: quatinus interior eò magis ferueat, quò exterior ei appropinquat: & exterior eò clariùs luceat, quò ei interior vehementiùs participat. Hujus exempli ſimilitudine, quem amas abſentem, incipis ſuperamare præſentem. Creſcit enim in oculis amor: reuehitur meatu aurium cordi diligentis vox dilecti expreſſa charactere dilectionis. Iam amor incipit eſſe cum gaudio, qui priùs erat ſine gaudio, aut cum tædio. Tædet enim non habere quem tendit ſemper amare. Sine gaudio quoque eſt, qui eum non habet, ſine quo gaudere non poteſt. Apponitur igitur amori gaudium, cùm amicus cernit ſuum amicum. Valete.

EPISTOLA X.

Petrus Abbas indignus Cellæ monaſterij, G. ſacerdoti Haſtingiarum ſpiritum ſalutis.

NOn in præſumptione ſpiritus mei ad te tranſmarinum ſacerdotem ſcribo, ſed reiterata petitione R. quem tu quidem carne, ego verò ſpiritu per Euangelium in Chriſto genui. Is ſiquidem quos habet impari generatione patres, pari deſiderat affectione conjungere fratres. Et me certè iam fratrem tibi conſtituit, niſi in oculis tuis mea fraternitas fortè propter veſtem peregrinam ſorduerit. Vix tamen apud ſenſatos tanta habetur veſtium diuerſitas, vt eorum exinde diuellatur idenditas. Proinde nuda corda meliùs copulantur, affectiùs vniuntur, caſtiùs immiſcentur. Cor namque juſti non induitur purpura & byſſo, ſed ſapientia & conſilio: non pannis & ſerico, ſed virtutibus & Deo. His enim ſecundùm creationis naturam in principio amictus, ſtolas non erubeſcebat angelicas, nec ipſius increati candoris lucem reformidabat, quandiu diuinitus inſitæ imaginis liniamenta incorrupta mutuo aſpectu reſignabat. At vbi hujuſcemodi ſplendoribus nocturnis diſpoliatus inſidiis, præ confuſione atrocioris incommodi foliis cœpit circumtegi ficulneis: venit Chriſtus, vt reiteraret veſtem ciliciinam, ſaccum ſcinderet, & nudus nudis obtutibus paternis in carne noſtra, immo ſua appareret. Filij itaque nudi Chriſti, nuda adinuicem corda pandamus, ac ſtabili compagine in Chriſto ea compingamus: fluant ad Chriſtum, refluant ad cœlum, confluant ad trinum & vnum. O quàm bonum & quàm jocundum, frater, fratres habitare in vnum! Vnum eſt neceſſarium. Quid verò multa? non neceſſaria. Quæ ergo vanitas eſt filiorum hominum vt multa quærant, & non curent vnum? Prius

eſt vnum, quàm multa, & faciliùs conſequimur vnum, quàm multa. Cùm ergo ſine vno non ſubſiſtimus, & in multis deficimus, in multa tamen inſania vnum poſtponimus, & multa cupimus. Deſipit qui ad vnum verum eſſe non tendit: ſapit qui ad incommutabilem beatitudinem contendit. Reuera ſolus ille ſapit, qui vnum ſolum ſapit: ſolus ille deſipit, qui multa præter vnum ſapere cupit. Vnde ait Apoſtolus, *Non multum ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem* Solent homines terræ tuæ potiùs ſapere ad ebrietatem quàm ad ſobrietatem. Vitium ignobile, & inter cætera vitia ignobilius, ebrietas. Vbi enim ſenſus ebrij? vbi reuerentia in ebrio? vbi dignitas? Immemor eſt præteriti, futuri ignarus, præſentis neſcius. Diſcretio confunditur, ratio hebetatur, ſenſus ligantur, mens ipſa ſepelitur. Riſui deriſoribus exponit magis ſeipſum ridens. Ex hac viperea radice ſurgit, vel potiùs ſerpit, deuaſtans totius religionis animæ vigorem luxuria. Denique tanquam ex magno gurgite perditionis proſiliunt non rara germina peſtiferæ præuaricationis. Pes errat, labitur lingua, trepidat manus, labia tremunt, caligat viſus, auditus ſurdeſcit. Adde his intrinſecùs furias debacchantes, & miſerum pectus miſerabiliter lacerantes. O bone vir, nonne videntur tibi hæc principia mortis, fomenta ignis æterni, eſca ſupplicij, illecebra damnationis? Vt igitur morſum colubri euadas, fugienda eſt ebrietas. Muſcipulâ venantium capitur, qui vel ſemel inebriatur. Luſus dæmonum eſt homo ebrius. Tanquam proſtibulum vitiorum reputatur, qui gulæ & ventris tyrannidi ſubiugatur. Mari commoto quid tempeſtuoſius? excuſſo fulgure quid formidabilius? abyſſo quid profundius? Nullum tamen horum nequius, quàm homo ebrius. Deſiſtendum eſt à veneno, immo à vino, quod hominem vertit in truncum. Diuinorum lectio librorum præceptis & exemplis oſtendit, quàm turpiter natura ex hoc dehoneſtetur, quàm crudeliter condemnetur, quàm interminabiliter crucietur, quàm immiſericorditer à regno Dei excludatur. *Neque ebrioſi*, ait Apoſtolus, *regnum Dei poßidebunt*. Diutius impreſſi ſtylum, ſi fortè refellerem, vel ſaltem reprimerem vitium. Interim collactaneam ejus luxuriam eodem acumine potiùs pungamus, quàm pingamus. Pinguiùs namque & iſta pinguiſſima de pinguedine terræ apud vos exuberat. Vbi namque iuuenum & puellarum forma decentior, aſpectus gratioſior, cibus abundantior, potus craſſior, aër ſalubrior, terra fertilior, amœnitas jocundior, prauus his eneruatur animus. Satius eſt namque ei frui cupiditatibus vanis, quàm æternis bonis. Colore adulterino deceptus, quæ intus latet falſitatem non attendit. Mendax mendaciter mulier de ſpecie vana ſe jactat. Certè pulcritudo illa nec vera eſt, nec ſua. Si enim vera eſſet, ſemper duraſſet. Vnde quod ſemel eſt verum, ſemper eſt verum. Si ſua, non in foro emeret. Fallax gratia, & vana eſt pulcritudo. Abjicienda eſt autem, quæ fallit gratia: ambienda, quæ liberat. Vmbratilis poſtponenda pulcritudo, vtilis appetenda. Communi hactenus admonitione præmiſſa, vt tuæ vnicæ & ſingularis animæ curam maximam habeas, rogamus. Nemo enim de ſæculo egrediens animam ſuam vlteriùs commutat. Hîc locus, hîc tempus commutationis faciendæ: mores hîc commutandi & corrigendi. Cæterùm

Rom. XII. 3.

I. Cor. VI. 10.

correptio, non correctio in futuro dabitur: fiet commutatio, non commutatio: niſi fortè de pœna in pœnam, de morte in mortem, de miſeria in miſeriam. Muta itaque vitam, dum viuis in hac vita, ne ſi fortè modò cùm potes diſtuleris mutare, tunc volens mutare cogaris terrere. R. timet ſibi anima mea, timet & tibi. Pater meus es tu, & ego filius tuus. Et quia per te ingreſſus ſum in vita corruptibili, vtinam per me peruenires ad diſciplinam Dei. Non contingat me ſine te gaudere: contingat autem te & me cum Chriſto regnare. Vale.

[a] SACERD. HASTINGIARVM] In Anglia. ideo tranſmarinum ſacerdotem vocat. Locus conſerto inter Vvillelmum & Haroldum prælio memorabilis. Malmesburienſis Haſtingas ſcribit, & bellum Haſtingenſe, quod dixi.

EPISTOLA XI.

Suis cariſſimis amicis, H. ſubpriori, Thomæ & Aſcelino Clareuallenſibus, frater Petrus Abbas Cellenſis gratiam pro gratia.

QVibus gratioſiori affectu dulciùs copulamur, eiſdem non immeritò meliora & dulciora ſcribimus. Vt enim dignior animus quàm corpus, ſic animi potiora ſunt bona, quàm corporis, fidelis verò ſuis ipſius interpres eſt animus. Itaque & nos potiùs quæ ad animum pertinent conmus, quàm quæ ad corpus. Nam ſi de affectu non ſecundùm affectum ſcribis, vtique mentiris. Igitur affectus cùm de ſe loquitur, ſe & non alium loquatur. Eſt enim hypocritarum aliena tanquam ſua, ſua tanquam aliena dicere. Nihilominus & ſimulatorum eſt, neque ſimpliciter diligere, neque veraciter ad amicos loqui vel ſcribere. Quamobrem in Chriſto & in conſcientia vera pronuncio, quòd erga me ſinceriorem & puriorem habeatis affectum, vt credo, quàm ego ipſe. Nam quò purgatior eſt in vobis oculus mentis, eò perſpicacior eſt etiam in amicis diligendis: & quò expeditior ad claré videndum, eò liberior ac juſtior de omni cauſa decernendum. Solummodo ſiquidem corporum nebula obſtat, ne ſe viciſſim meus & veſter ſpiritus ſublatis impedimentis claré videat. Attamen vt in corpore mortali immortalia corda, & ad ſe per amorem accedere, & ſe ſe per mutua deſideria poſſunt contingere: ſic vnica & ſpeciali dilectione, quotidiano recurſu à ſuis commeant regionibus, quatinus datur, ad ſe ſalutandos & óſculandos affectus noſtri. Quotiens enim vos recogito, totiens pedibus animi vos adeo. Itaque, fratres cariſſimi & deſideratiſſimi, veſtras conſolationes & ſitienter ſuſcepi, & ardenter perlegi, & velociter compleui. Et attendite etiam in hoc quàm bene cohæreant, quàm perfectè ſibi conſentiant conſcientiæ noſtræ. Quando enim ſcribebat dictante animo digitus veſter, cogitabat animus noſter: & quod ſcripſerat digitus, hoc elegerat animus. Planè priuſquam audirem obediui, antequam conſilium daretur adquieui. Tanta dilectionis velocitas, vt audire non expectet quod facere debet. Lædi namque ſe æſtimat, niſi amicorum voluntates præcurrat. De merito ſuo plurimum ſibi præripi gemit, niſi etiam motum voluntatis vigilanter præoccupauerit. Tunc læta, tunc gratulabun-

tulabunda, cùm præceſſerit veniendo, & quodammodo exceſſerit majora faciendo. O exceſſus charitas! ô excedens charitas! Sola in omni genere virtutum excedendo non excedis, aſcendendo non corruis, deſcendendo aſcendis. Ad modum proprium cohibetur humilitas, terminos ſuos habet caſtitas, ad malum non laxamus obedientiæ habenas, ad fines ſuos, nec extra extenditur largitas, ad fines mendacij non accedit veritas. Sic denique & aliæ virtutes, curſus tantùm ſuos excurrere, ſed non tranſcurrere debent. Conſtituti ſunt eis termini, qui præteriri non poterunt. At charitas vſque ad cœlum, immo & ſupra cœlum, veluti cui lex non eſt poſita, conſcendit: uſque ad infernum, & etiam in inferno ipſo aliquando deſcendit. Amicos amplectitur, nec ab inimicis arcetur. Cùm ſe extendit, non læditur, cùm ſe ſuperextendit, non rumpitur. Semper creſcit, nunquam ſeneſcit. Anni ejus non deficiunt, ſed perficiunt. Quò enim vetuſtior, immo diuturnior, neque enim veteraſcit, eò & clarior. Sicut vinum Libani ſemper nouatur, ſemper confortatur, ſemper cumulatur. Vires ſemper accreſcunt: ſplendores faciei ejus nunquam defloreſcunt. O virtutum virtus! ſemper in me ſic excedas, vt nunquam decedas. Non finis decedere, in quo dignaris juſtos exceſſus creare. Sic nouit Apoſtolus mente excedere, & cœlum tertium penetrare: ſic Propheta in exceſſu mentis ſupra hominem de Deo ſentire. Præ ſtupore Petrus in conſideratione glorificatæ majeſtatis ſic exceſſerat, cùm dicebat, *Faciamus hic tria tabernacula, Tibi vnum, Moyſi vnum, & Heliæ vnum.* Secundò etiam & tertiò ſic exceſſit, vel quando Chriſtum non ſuſtinens mori, dicit, *Abſit à te, domine:* vel quando abſcidit auriculam ſerui, vel etiam in captura piſcium cùm dicit, *Exi à me domine, quia homo peccator ſum.* O quotiens ſponſa ad ſponſum excurrit, aut vt veriùs dicam, ſeipſam & omne quod creatum eſt pro amore ſponſi excedit! Quandocunque enim vel de ſponſo vel ad ſponſum loquitur, per exceſſum tranſuolare dicitur. Hos ſaltus ſiue exceſſus non nouit, niſi qui experientiâ didicit. Quapropter de his mihi pareiùs loquendum, vobis idoneum eſt latiùs & largiùs agendum potiùs, quàm differendum. Valete. Quam citiùs potero veniam ad vos.

Matth. XVII. 4. Matth. XVI. 22. Luc. V. 8.

EPISTOLA XII.

Suo R. Claravallis, ſuus Petrus Cellenſis.

SOlet nimia feſtinatio, etiam ſemicruda quaſi jam bene cocta, præ nimio appetitu inſumere, & tanquam famis neceſſitatem interdum temperare. Inſtas, & oſtium amici velut neceſſitate hoſpitis ſuperuenientis inquietare non ceſſas. Credo potiùs ex craſſitudine animæ, vel ex non neceſſaria paupertate id te actitare, vt neque importunitatibus tuis occupationes meæ ſatisfaciant, neque voluntati tuæ ſolemnes iſtæ feriæ ſilentium imponant. Quid igitur? Experior nunc quod in Iſaia jam, ante legeram. *Venerunt filii vſque ad partum, & tempus ſiue virtus pariendi non eſt.* Æſtuo ſiquidem noui amici nouam & primam promiſſionem adimplere, ſed contradicentium irruptiones vix valeo mitigare. Quis itaque, à quo, vel quid

Eſaiæ XXXVII. 3.

petas mihi conſideranti, offert ratio copioſam fortunam petitoris, pauperem inopiam poſtulati, difficultatem petitionis. Quis, niſi qui ambulat in medio lapidum ignitorum, niſi qui cedrorum medullam conſueuit lambere, & præclara ſententiarum ſtipendia de caſtris Philoſophorum reportare? A quo, niſi ab eo qui inter ſentes, ne dicam ſententias, delicias reputat dormire? niſi ab eo, qui neque vngulam findit meliorum dictorum diſtinctione, neque ruminat ſi qua contigerit audire vel legere? Quis à quo, niſi doctus ab indocto, niſi plenus à vacuo, niſi videns à cœco? Non leue & ſimplex fateor impedimentum ſuſtineo, ne intrem in ſanctuarium Dei, vt de manu Cherubin carbones conſolatorios tibi accipiam. Obſtat hinc flammeus gladius atque verſatilis ſollicitudinum, vſque ad medullam animæ penetrantium, illinc caterua Philiſtinorum puteos meos terrâ mortuorum replentium. Præter hæc, tanta certè confuſio concurrentium ad me fit, cùm incipio ſcribere, vt pene ſyllabæ ſingulæ noua cogantur habere principia. Ecce monachus confitetur, ecce alius diffitetur: ecce miles ſaltat, ecce clericus ſalutat ecce famulus inquietat, ecce nuncius coruum frequentiùs quàm columbam reſonat. Mi dilecte, quam interim cor humanum congregare poterit ſanctarum ſcripturarum meditationem? quod componere commonitorium? Sed fortè hæc ipſa non monendó monent, inquietando ſuadent quietem, in diuerſum decerpendo verum, id ipſum quærere admonent. Sic enim eſuriens panem quæro, aquam ſitiens, algens ignem, caligans lucem, deficiens refectionem. Verùm tu aliud habens melius & verius commonitorium, rurſus aliud mendicaris potiùs ex voluntate, quàm ex neceſſitate. Exemplo credo Apoſtolorum id facis, qui cùm IESVM haberent, patrem nihilominus videre cupiebant. *Domine*,

Luc. xiv. 8 inquiunt, *oſtende nobis patrem, & ſufficit nobis.* Nondum nouerant, quia cui filius non ſufficit, nec patrem habere poterit. Plena etenim filij cognitio, vniuerſæ rationalis creaturæ eſt pleniſſima recreatio. O quàm præclara Clareuallenſium commonitoria! Quid enim lacrymæ hujus, niſi compunctionis ſunt incentiuum? Quid alterius continuæ orationes, niſi ſupernæ contemplationis adjumentum? Hujus humilitas ſuperbiam confundit apoſtatæ angeli, & hominis: obedientia illius, pendentis in cruce Chriſti æmulatur obedientiam. Iſte Jacob aſſimulatur in laboribus: ſimplicitas Ioſeph hunc exornat: zelus ordinis in iſto Moyſen reddit. O Dauid manſuetudo! ô feruor Heliæ! ô Danielis abſtinentia! ô caſtitas Samuelis, & quod maius eſt, ô Chriſti charitas! ô Mariæ virginitas! Caſtra Dei ſunt hæc. Quid videbis in Sunamite tua, in coccinea tua, niſi choros caſtrorum? Chorum alium video procedentem aduerſus phalangas vitiorum innumerabilium: dum iſte non quærens quæ ſua ſunt, ſpiritum auaritiæ ſtrangulat, iſte mundi gloriam calcans principem ſuperbiæ ſuffocat, iſte carnem macerans luxuriæ caput detruncat, & cuicunque obuiauerit quiſque de aduerſariis, ſine miſericordia fortiter in ore gladij enecat. Pluunt denique inſtanter poſt terga hoſtium ſagittæ, vibrant haſtas, frameam effundunt, & ſiue leones, ſiue vnicornes cum omni beſtia ſaltus exterminant. Non eſt in eis deficiens, neque laborans. In dextro cornu iterum conſide-

ro alium in equis albis chorum certantem non jam pro victoria, ſed ad coaceruanda pretioſiora ſpolia, & jam prægustat alius mercedem laborum ſuorum, alius gratiam labiorum conſequitur, alius de ligno, quod eſt in medio paradiſi, ſuperextenſus in vlteriora velaminis per obliuionem terrenorum & contemplationem cœleſtium edit. Iſti ſunt qui ſtolas ſuas dealbauerunt in ſanguine agni, reſiſtendo vſque ad ſanguinem vitiis, & pertingendo vſque ad patientiam agni immaculati. Hi docent te arcum & ſagittam: hi ſanguinem vuæ, & mori propinant. Arcum prauum iſti non intendunt, ſed ſpirituali ſubtilitate, etiam capillum minimæ cogitationis in arcu propriæ reprehenſionis citiſſimè feriunt. Prorſus conuerſi ſunt in die belli, quia neque in incerto currunt, neque ſegniter viuunt. Ad hoc re mitto commonitorium. Omnia enim eorum commonent, ſiue conſeſſus, ſiue inceſſus, ſiue ſermo, ſiue ſilentium, ſiue jejunium, ſiue prandium. Ecce mille clypei pendent non ſolùm ad te commonendum, ſed etiam ad muniendum: & tibi poſt hæc, fili mi, vltra quid faciam? Habes quoque & alium paraclitum, tanquam aliud commonitorium, quod prope eſt in ore & in corde tuo: vnctionem ſpiritus, quæ te docet de omnibus. Habes ſapientiam, quæ non inuenitur in terra ſuauiter viuentium, quam filij Agar non inueniunt, de qua Philoſophorum abyſſus loquitur, Non eſt mecum. Liga eam in corde tuo jugiter per amorem, deſcribe illam in tempore otij tripliciter, cogitando, loquendo, operando. Diſcurre ſcripturarum amœniſſimos campos: lege tanquam apis & reconde in alueolo memoriæ ſuauiſſimi odoris flores, caſtitatis lilium, oliuam charitatis, patientiæ roſam, vuas ſpiritualium chariſmatum. Conſidera diligenter quæ apponuntur, quia quædam ad conſolationem, quædam ad correptionem ſunt. Alia ad ſanitatem, alia ad ſatietatem, alia ad ſuauitatem. Spes præmij promiſſi mœrentem conſolatur: corrigit comminatio æterni ſupplicij: medicamine pœnitentiæ ſanantur omnes languores: præſentis juſtificationis exultatio famelicum juſtitiæ ſatiat: adueniens gratia virgam timoris amouet, & ſua infuſione animam lætificat. O Ieſu! comminatoribus tuis quis ſapor in faucibus? quis odor in naribus? quis ſplendor præ oculis? quæ auditus modulatio? quæ cordis jubilatio? Nihil infra votum, ſupra omnia abundant, immo ſuperabundant, gaudia. Explicat & extendit ſe voluntas ad volendum, vel etiam ad volandum, ſed non ſufficit. Supercurrit oleum, quia vaſa deficiunt. Hîc, hîc manus dantis largior, & accipientis rarior. Sola hæc miniſtrorum indignatio, quia pauci ſunt, quibus fiat cœleſtium ferculorum diſtributio. Longos fac funiculos tuos: extende pelles tuas: ne parcas, quia dilatabetis ad orientem diuinæ contemplationis, ad occidentem humanæ per Chriſtum reparationis, ad ſeptentrionem dæmoniacæ dejectionis, & ad auſtrum glorioſæ aſcenſionis. Vale, nec ſine recompenſatione noſtram paupertatem velis accipere. Cariſſimum noſtrum Subpriorem ex toto corde, & ex tota anima, & ex tota virtute ſaluto, & cæteros amicos noſtros.

EPISTOLA XIII.

P. Cellenſis R. ſuo Clareuallenſi.

EXcuſationis meæ procemium, ſiue velamentum ruſticitati meæ ſuperinducerem, ſi clerico ſcholari, non monacho Clareuallenſi, ſi ſpumanti in ſæcularibus, non ſudanti in regularibus, ſi denique Sirenarum oblectamenta captanti, non aſpera quæque per deſertum ſectanti ſcriberem Nunc autem quia id ſolum quod honeſtum eſt, bonum eſſe non dubito: omne verò verum honeſtum, ſi verum dixero ab honeſto non recedens, confuſionem non timeo. Scio itaque manum te ad fortia miſiſſe, & ſatis perplexum antiquo ſophiſmate ſophiſma feciſſe. Crede mihi, frendens & rugiens quærit ſoluere quod nequit ex ratione refellere. Callidus eſt & in arte peruerſæ calliditatis potenter callens: vtpote cui ab incomprehenſibilitate retro labentium temporum annus, menſis, dies, hora. vel breuiſſimum momentum non eſt clapſum abſque hujuſmodi conflictationibus. Quotiens vicit & victus eſt? dejecit & dejectus eſt? obruit & obrutus eſt? Non eſt ei pudor, timor procul abeſt, ſpes euertendi ſemper adeſt. Fulminat timens, attrectat tremens, recedit ſperans, accedit dubitans. O aſtutia ſimplicitatis inimica, malignitatis filia, vnica totius religionis tinea! Patrem noſtrum à paradiſo excluſiſti, in exilio detruſiſti, in morte concluſiſti: nos beatitudine ſpolias, miſeriis cumulas, à Deo ſeparas. Quid tibi & nobis? Cepiſti, & decepiſti, ſed non recepiſti. Qui enim fecit, ipſe reficiendo recepit. Seductor igitur, cariſſime, cauendus eſt, & laqueo ſuo capiendus, & gladio ſuo detruncandus. Sic fecit nobis, ſic faciamus illi. Si malum eſt eſſe homicidam, ſed non diabolicidam. Caput ergo ejus contere, caudam apprehende, corpus medium ſcinde: & ſic veſperè & manè & meridiè narrabis in confeſſione, annunciabis in ſatisfactione, exaudieris in oratione. Sophiſta iſte malè proponit, peiùs aſſumit, peſſimè concludit. Suggerendo praua proponit, ad delectationem trahendo aſſumit, in conſenſum dejiciendo concludit. Si itaque ſuggeſtionem prudenter præuidens ſcuto ſacræ juſtitutionis propuleris, delectationem fortiter memoriâ paſſionis Chriſti excuſſeris, conſenſum conſtanter timore & amore Dei negaueris, tendiculas ejus tanquam fila aranearum abrumpens, coronaberis de capite Amana, de vertice Sanir & Hermon.

LIBER QVARTVS.

EPISTOLA I.

Suo ſuus.

VT perniciosſum optimis telum inuidiam noſtra proſcribat epiſtola, communis exorat charitas. Satis namque ſuperque quod mihi ſcripſiſti dulce, vtile, & honeſtum fuit. Quid enim dulcius amore? Quid vtilius diuinarum & humanarum rerum ſubtili & compendioſa deſcriptione? Quid honeſtius morum ſalubri informatione? His noſtrum torpens ingenium excitaſti, cauſam non cauſandi de ſæcularibus parumper præbuiſti, ac otioſæ ſollicitudinis vela relaxaſti. Sic irrigant, inebriant, & tranquillant ſcripta tua, dulciſſime, animam meam. Sterilitati denique vbertate, tumultuoſitati libera pauſatione, occupationum inſolentiæ renuncians ad remotiora ſeceſſione, Nicolai mei hoc agi conteſtor ſcriptitatione. Deficiente ergo ſpiritu, manu trepidante, repugnante ingenio, grandiora præſumo, prætento fortiora, vix explicabilia arripio. Vtrinque enim ſpiritu vehementi ex quatuor ventis conglobato, cujus ſpei robore floris teneritudo non euaneſcat, pulcritudo non deficiat, viror non emarceſcat? Inſidum eſt irato obuiare leoni: ſtultum nihilominus emiſſam non declinare ſagittam. Omnis armatura fortium tuis militat caſtris. Itaque congredi timeo. Nam cùm propriâ ſatis armaturâ triumphare poſſes, quorumcunque etiam potentiſſimorum arma mutuaſti, vt ſuperuinceres. Solo clypeorum aureorum fulgore dejicior. Exclamo tamen, Pone non tua. Nam plurimum intererit, vtrum majeſtate irrefragabili auctoritatis Philoſophorum, an propriarum rationum & ſententiarum conſpicuitate caſtra noſtra poteris debellare. Tibi an illis deputetur victoria, cùm ſine diſcriminis examinatione illorum veſtigiis procumbam volens, contra te autem arma, ſed pacis, feram, ſtatim eluceſcet. Quid enim? falſa ſint Philoſophorum inattingibilia acumina, cùm ingeniorum noſtrorum vis ſola quæritur, quid noſtra intereſt? Prorſus eorum cedò auctoritati. Non ſic verò, non ſic ſubfugiet pupillam oculi mei quod egreſſum fuerit de labiis tuis. Iure ſuo priuari ſe amicitia aliter conquereretur, niſi res amicorum æquo libramine diſcuteretur. Decurſis itaque & diſcuſſis vernantis eloquentiæ tuæ ſermonibus & ſenſibus, iterum iterumque tua reuoluens & meaeuoluere geſtiens, timeo ſub luce videri. Quid ergo? Periculum experiar? ſed non in filia. * Loquar? ſed vtinam non inania. Reprehendam, ſed amici ſuperflua. Laudabo? ſed philoſophorum ingenia. Hinc tamen non progrediar, niſi prius data manu initum fuerit pactum, prorſus ne- *F. inutilia.

quaquam iraſci pro aliqua contumelia. Ingrediens itaque aggrediar, non veritatis domicilia ſubuertere, ſed amici, ſi qua eſt, propriam de præjacentibus verborum diuerſitatibus calumniam arguere, & quibus potero auctoritatum rationibus refellere. Video autem in veſtibulo & in fronte epiſtolæ tuæ quod nimia formoſitate ſui curioſitatem oculorum meorum ſic allicit, vt vix eos ejicere & elicere valeam. Eſt enim quiddam, cujus nomen ſuper omne nomen, cujus forma formoſior omni forma, cujus ſtatura & altitudo à fine ſuperioris cœli vſque ad finem inferioris inferni. Imago eſt inimitabiliter nata, non facta. Vnus eſt qui hanc de corde ſuo excogitauit & eructauit, non artifex hujus, ſed omnium, hujus autem pater. Huic conformari eſt reformari. Hanc loquentem & ſe exprimentem, aptis coloribus renitentem, ſceptro imperiali cuncta regentem, cœlicolas cum terrigenis in brachiis conjungentem inueni, adoraui, & tenui. Decor ejus inæſtimabilis, dulcedo inſatiabilis, claritas inacceſſibilis. Tam ſuaue loqui de illa, quàm admirabile amplecti illam. Ad hanc qui accedit, aut vix, aut nunquam recedit. Oculus non ſatiatur viſu, nec auris auditu. Qui edunt, adhuc eſurient, &c. Hæc oſculata eſt me oſculo oris ſui. Hæc digito manus ſuæ tenens animam meam voce propria, ne declinarem ab ea. Hujuſmodi attractus & delinitus blanditiis, an vlterius progrediendum ſit hæſito. Bonum enim eſt hîc eſſe. Tandem verò innuente & annuente vt irem non diſcedens, redirem permanens, aliam vidi viſionem. Rubus ardens in interiora deſerti apparuit. Suſpenſus intenta cogitatione, num, inquam, ſicut Moyſi rubus ardebat & non conſumebatur, ſic meus iſte reddit ſplendorem lucentem, non calorem vrentem? Amici enim increpatio, grata potiùs correptio eſt, quàm moleſta exuſtio. Eſt autem. Vos venator tam verborum quàm ſenſuum, & concluſum retibus & percuſſum venabulo credidiſtis. Hic enim rubus ruborem ingerens, ſed perfectæ & ſolidæ charitatis robur neſcienti. Oculus pupilli pungeretur, vel etiam compungeretur, ſi ſpina hujuſmodi configeretur. Non verò contingat hoc oculo charitatis, cujus ſolius eſt colligere, immo producere roſam de ſpinis. Sic Ieſus de ſpina paſſionis roſam protulit redemptionis. An non ejus imitatione & tu reddis bona pro malis, qui mollia duris, dulcia amaris, vera retribuis vanis? Reuera tu ſimplex & domi habitans, vt dicis, in ſimplicitate cordis tui ſcripſiſti. Animaduerto igitur ad thronum gratiæ miro pennarum juuamine te conuolaſſe, & ibi, quia citra non reperiſti, ſimplicer ſimplicem Deum didiciſſe. Quæro itaque, anne ſimplicitatem tuam ab illo fonte reportaueris, & vtrum tantùm tranſeundo, quantùm cœlicolæ manendo & ſtando exhauſeris. Quod ſi fieri non potuit, conſtat non injuriosè inæſtimabiliter illorum tuam præcellere ſimplicitatem, ſicut & beatitudinem. Animam ſiquidem humanam naturaliter ſimplicem, Angelorum verò naturam, etiam ſimpliciter ſimplicem indubitabili fide credo & confiteor. Quod vt euidentiùs appareat, noſtra de ſimplicitate & tua ſub oculis compendioſa annotatione volo colligere. Dixi, quia omnis res ſimpliciter ſimplex vna & vnum eſt. Non autem ſi vna, ſtatim & ſimplex. Simplex enim reſpuit & refugit omnem prorſus

admixtionem. Rem vero vnam conuenientia duo ſimul, vel plura aliquando faciunt, vt vnum corpus conſtans ex quatuor elementis. Iſta, inquis, aut non intelligo, aut vos minùs attenditis. Malo me minùs intendere, quàm te non intelligere. Tamen parumper attende, & de ſimplicitate ſi malè ſenſi, quia cœpiſti, iterum corrige. Interim ipſe vt decet conſignatam tuis exhibens reuerentiam ſenſibus & ſermonibus, meos etſi non verba ſenſus vallo veritatis communiam fortiùs. Omne igitur quod eſt, aut ſimplex, aut compoſitum eſt. Compoſitum autem aut ſubſtantiale, aut partiale. Subſtantiale, veluti cùm vna ſubſtantia alij ſubſtantiæ jungitur. Partiale, cùm vnius ſubſtantiæ partes conjunguntur. Hoc autem compoſitum ſuperiori ſimplicius eſt. Illud verò ex toto & naturaliter dicitur ſimplum, quod caret & ſubſtantiali & partiali compoſitione. Anima itaque, quia neque diuerſarum ſubſtantiarum, neque ejuſdem ſubſtantiæ diuerſarum partium in ſe ſuſcipit conjunctionem, naturaliter eſt ſimplex. Non enim ex prius exiſtente aliqua materia creata eſt, vt reſpectu materiei ſuæ compoſita dici poſſit, ſicut in omni corpore id quod factum eſt dicitur reſpectu illius quod de eo factum eſt, ſimplum: ſed de nihilo facta catholicè creditur. Angelica verò natura quia hoc habet amplius, quòd nullis ſubjacet corruptionibus, quemadmodum anima ex conjunctione corporis, liberiùs euolat ad ſecretiſſimos ſimplicitatis receſſus. In hoc etiam ferè omnes Philoſophi, conſentiunt, quòd principium rerum eſt perfecta ſapientia, lumen præclarum, ſubſtantia ſubſtantiarum, argumentum rerum vniuerſarum. Id autem vnum & ſimplex, cujus ſimplicitas confert, non aufert ſimplicitatem. Neque enim creaturæ ſuæ ſuam inuidet ſimplicitatem, cui ſuam non negauit imaginem. Eo igitur in arce veræ & ſummæ ſimplicitatis illocaliter locato, rationalis participat creatura. Fiunt autem magis & minus ſimplicia magis & minùs eo participantia. Ideo namque ſimplex, immo ſimplicitas ſimplicium, ſicut Deus deorum, in ſimplicitate jubet ſe quærere, cum ſimplicibus ſe dicit ambulare. Dat autem inuenire & habere, ſi quæratur quomodo jubet quærere. Aliter quærentibus, *quæretis,* inquit, *me, & non inuenietis.* Quia itaque niſi in ſimplicitate non inuenitur, ſimplicitate autem ſimplicem fieri non dubitatur, quicumque eum per ſimplicitatem inuenerit, participatione ejuſdem ſimplicitatis ſimplicior efficitur. Inæquali autem proportione participantes inæqualiter inueniuntur ſimplices. Ipſa autem ſimplicitas in ſe vera & ſumma eſt vnitas. Sciendum verò, quia ſicut aliud eſt participans, aliud participatum: ſic etiam aliud ſimplex, aliud ſimplicitas. Nec habet lingua & ratio hominis, neſcio ſi Angeli, idem eſſe ſimplex & ſimplicitatem, ſicut nec album & albedinem. Noli, noli ſimplicitati noſtræ, immo tuæ riſum inſimulare. De Deo enim nihil habes opponere, cùm quicquid ipſe eſt legatur omnem ſenſum tranſcendere. Tamen quòd bonus, quòd pius, quòd juſtus, quòd ſimplex dicitur, figuratiua locutione accipitur. Vt enim Plato ait, *Deum inuenire difficile eſt, inuentum dignè profari impoſſibile.* Nulla certè oratione, vel orationis parte, Deum poteſt aliquis deſcribere, vel definire. Itaque de Deo nulla fiat oppoſitio, quia ipſe eſt omnium concluſio, nihilo-

Ioan. VII. 36.

minus & excluſio. Ex ejus ſtabili ſimplicitate ſortitur ordinem, cauſas, & formas, vt Boëtius teſtatur, omnium generatio rerum, cunctuſque mutabilium naturarum progreſſus, & quicquid aliquo modo mouetur. Ejus natura in ſua ſimplicitatis arce compoſita, regendis multiplicem modum ſtatuit. Potiùs ergo bonitas ipſe, & participatione ejus creatura bona, potiùs pietas ipſe, & conſortio pietatis creatura pia, potiùs denique ſimplicitas, & poſſeſſione ſimplicitatis dicatur creatura ſimplex. Ejuſdem autem locutionis genere quo Deus juſtus, & nos juſtitia Dei appellamur. Vide etiam vtrum bona ſimilitudine vtatur Boëtius ad exprimendum non tantùm ſimplicem aliquem fieri, ſed etiam ſimplicitatem ex ſtrictiſſima connexione & ſocietate ſimplicitatis. De prouidentia profectò & fato ſic dicit: *Prouidentia eſt ipſa illa diuina ratio in ſummo omnium principe conſtituta, quæ cuncta diſponit. Fatum verò inhærens rebus mobilibus diſpoſitio, per quam prouidentia ſuis quaque nectit ordinibus.* Et poſt pauca. *Manifeſtum eſt immobilem ſimplicemque gerendarum formam rerum eſſe prouidentiam. Fatum verò eorum, quæ diuina ſimplicitas gerenda diſpoſuit, mobilem nexum atque ordinem temporalem.* Inducta itaque ſimilitudine paulo poſt ſubdit. *Nam vt orbium circa eundem cardinem ſe ſe vertentium qui eſt intimus ad medietatis ſimplicitatem accedit, cæterorumque extra locatorum veluti cardo quidam circa quem verſentur exiſtit: extimus verò majore ambitu rotatus, quantò à puncti media indiuiduitate diſcedit, tantò amplioribus ſpatijs explicatur: ſi quid verò illi ſe medio connectat & ſociet, in ſimplicitatem cogitur, diffundique ac diffluere ceſſat. Simili ratione quod longiùs à prima mente diſcedit majoribus fati nexibus implicatur.* Medium quod ait, ſiue media indiuiduitas puncti, intelligitur veritas & ſimplicitas Dei. Quod enim huic amori conſociatur, in ſimplicitatem cogitur. Diuinæ igitur ſupernæque ſubſtantiæ, quibus & judicium perſpicax, & incorrupta voluntas, & efficax optatorum præſto eſt poteſtas, quid eſt quare non inhæreant illi ſummæ & vnicæ ſimplicitati? Cohærent procul dubio, & dotantur largiori ſimplicitatis priuilegio. An iſta recuſas credere, & paras contradicere? Nequaquam, inquis, ſed quod creatoris eſt, creaturæ nolo attribuere. Quare? quia æmularis Deum, ſed non bona æmulatione. Quantum enim deſipit, qui non à Deo collata munera propria vſurpatione rapere præſumit, tantundem à pietate reſilit, qui data negat, vel abſcondit. *Nos*, inquit Apoſtolus, *non ſpiritum huius mundi accepimus, ſed ſpiritum qui ex Deo eſt, vt ſciamus quæ à Deo donata ſunt nobis.* Datum eſt
1. Cor. 11. 12.
enim omni corpori, vt ſicut jam dictum eſt, compoſitione ſit multiplex: animæ, vt carens partibus naturaliter ſit ſimplex; ſed propter limi ſocietatem, ſubjiciatur vanitati, quæ eſt multiplex. Supercœleſti quoque indultum eſt creaturæ, vt vltra ſenſum humanum, ſed citra diuinum, & naturaliter & ſimpliciter ſit ſimplex. Tu verò corpus multiplex aſſerens, animam quoque comparatione corporis non per ſe ſimplicem aſtruens, tranſuolas ad ſupercœleſtes, & ex gratia, non ex natura imitationem tantummodo ſimplicitatis indulges. O nimium ſimplex! Forſitan enim Angelus tuus hoc audiens iraſcitur, & quòd dona gratiæ & naturæ ſuæ commutaueris,

uetis, indignatur. Nam ipſe quidem nihil minores gratias agit creato naturæ, quàm datori gratiæ. Gratiâ namque creatum, gratiâ beatificatum, gratiâ nouit ſe confirmatum. Ab eadem tamen gratia aliud in creatione, aliud meminit ſe accepiſſe in beatificatione, ſiue in confirmatione. Quod accepit in creatione, dona ſunt naturæ: quod meruit in confirmatione, dona vocantur gratiæ Igitur aut multiplex eſt Angeli natura, quod ſoli conuenit corpori, aut ſimplex, quod tantùm ſpiritui. Quia autem nullum tertium eſt ſimplex, vt æſtimo, concedas neceſſe eſt. Simplex itaque cùm ſit natura, & vicinitate, vt oſtenſum eſt, ipſius ſummæ ſimplicitatis artiùs exprimatur, & imprimatur in eo radius ſimplicitatis, non jam tantùm ſimplex eſt, ſed ſimpliciter, vt opinor, ſimplex. Miniſtrando namque adſiſtit & adhæret diuinæ ſimplicitati. Ipſa autem diuina ſimplicitas non naturaliter tantùm, non ſimpliciter tantùm, ſed ſingulariter & ineffabiliter ſimplex eſt. Jam credo ſatisfactum, quare dixerim, omnis res ſimpliciter ſimplex, vel quare dicere potuerim. Quod autem ſequitur, vna & vnum; eſt inculcatio verborum. Tamen vt vel tenuiter ſic diſtinguam, vna profectò eſt, quia vt Seneca teſtatur, diuinorum vna eſt natura, & nihil eſt diuino diuinius, cœleſti cœleſtius, & Boëtius, quia eorum eadem eſt ſubſtantia, quorum diuerſus effectus non eſt. Vnum idcirco, quia natura ſimplicium indiſſolubilis, diuerſarum pluralitatem partium ad ſui efficentiam non admittit. Quod enim ex diuerſis partibus compoſitum eſt, naturaliter ſolubile eſt. Omne autem ſimplex & incompoſitum vnum eſt, & caret partibus reſolutionis. Quæcunque igitur ſubſtantia tam ſimplex eſt & vna, prorſus non admiſcetur, neque cum alia ſimplici & incorporea, neque cum multiplici & corporea. Nam vbicumque & quotieſcumque ſubſtantiæ immiſcentur, neceſſe eſt vt in ſe inuicem commutentur & transformentur. Rerum enim quarumlibet conjunctio niſi in ſe ſe transfundantur, & à propria forma transformentur, copulatio vel adjunctio, vel aliquid hujuſmodi, non autem admixtio, vel commixtio dicitur propriè. Vnde & Verbum aſſumptione carnis, & indiſiuncta vnione caro factum, ne ſubſtantiarum transfuſio, ſcilicet carnis in diuinitatem adnihilatio, vel diuinitatis in carnem ſubſtantialis exinanitio ab hæreticis perſuaderentur, non commixtionem paſſum dicitur, & ne rurſum alius Dei, alius hominis filius crederetur, & vna in duas perſonas diuideretur, ilico ſequitur, neque diuiſionem. Si noua, & ideo caſſa, me confingere arbitraris, & vera & vetera ſtatim ſi placet ſubjunctis rationibus comprobabis. *Non*, inquit Boëtius, *omnis in omnem rem verti ac transſmutari poteſt.* Nam cùm ſubſtantiarum aliæ ſint corporeæ, aliæ incorporeæ, neque corporea in incorpoream, neque incorporea in eam quæ corpus eſt mutari poteſt. Nec verò incorporea in ſe inuicem proprias formas mutant. Sola enim mutari transformarique in ſe poſſunt quæ habent vnius materiæ commune ſubjectum. Neque hæc omnia, ſed ea quæ in ſe & facere & pati poſſunt. Idque probatur hoc modo. Neque enim poteſt æs in lapidem mutari, nec idem æs in herbam: nec quodlibet aliud corpus in quodlibet aliud transfigurari poteſt, niſi & eadem ſit materia rerum in ſeſe

tranſeuntium, & à ſe & facere & pati poſſint, vt cum vinum & aqua miſcentur. Vtraque enim ſunt talia, quæ actum & paſſionem ſibi communicent. Poteſt enim aquæ qualitas à vini qualitate aliquid pati. Atque idcirco, ſi multum quidem fuerit aquæ, vini verò paululum, non dicuntur immixta, ſed alterum alterius qualitate corrumpitur. Si quis enim vinum fundat in mare, non mixtum eſt vinum mari, ſed in mare corruptum, idcirco quod qualitas aquæ multitudine ſui corporis nihil paſſa eſt à qualitate vini, ſed potiùs in ſe ipſam vini qualitatem propria multitudine commutauit. Si verò ſint mediocres, ſibique æquales, vel paulò inæquales naturæ, quæ à ſe facere & pati poſſunt, illæ miſcentur, & mediocribus inter ſe qualitatibus temperantur. Atque hæc quidem in corporibus, neque omnibus, ſed tantùm quæ à ſe, vt dictum eſt, facere & pati poſſunt communi atque eadem materia ſubjecta. Omne autem corpus, quod in generatione atque corruptione ſubſiſtit, communem videtur habere materiam, ſed non omne ab omni, vel in omni, vel facere aliquid, vel pati poteſt. Corporea verò, vel incorporea nulla ratione poterunt permutari, quoniam nulla communi materia ſubjecta participant, quæ ſuſceptis qualitatibus in alterutrum permutentur. Omnis enim natura incorporeæ ſubſtantiæ nullo materiæ nititur fundamento. Nullum verò corpus eſt, cui non ſit materia ſubjecta. Quod cùm ita ſit; cumque ne ea quidem, quæ communem materiam naturaliter habent, in ſe tranſeant, niſi illis adſit poteſtas in ſe & à ſe faciendi ac patiendi, multomagis in ſe non permutantur, quibus non modo communis materia non eſt, ſed cùm alia res materiæ fundamento nititur vt corpus, alia omnino materia ſubjecta non egeat ut incorporeum. Non igitur fieri poteſt, vt corpus in incorporalem ſpeciem permutetur; nec verò fieri poteſt vt incorporalia in ſeſe commixtione aliqua permutentur. Quorum enim communis nulla materia eſt, nec in ſe verti ac permutari queunt. Nulla autem in incorporalibus materia rebus. Non poterunt igitur in ſe inuicem admiſceri, vel permutari. Iure igitur ſimplex res refugit omnem commixtionem, quia nullam in quamlibet creaturam recipit commutationem. Item quod à nobis ponitur, ſumptum à nobis: rem autem vnam duo ſimul vel plura conuenientia aliquando in ſeſe recipere, & conuertere vt vnum ſint, in exemplari quod manibus meis ſcripſi, ſic habetur. *Rem verò vnam, conuenientia duo vel plura aliquando faciunt, vt corpus vnum conſtans ex quatuor elementis.* Hic nullius cauillationis locum aliquatenus animaduerto, & ideo reſpondere parco. Itemque intuliſſe me ſcribis, Deum magis propriè ex ſimplicitate quàm vnitate. Miror calumniam. Nonne enim ſtatim ſubjunxi, nihil de Deo propriè dici. Jam quia, mi dilectiſſime, dulcedo viſcerum meorum, lumen amicorum meorum, pro me ſatisfeci: epiſtolæ tuæ ſententias quaſdam digna inuectione corrigendas, & limâ correptionis explanandas, partim contemplandas reperi. Quid dicis, amor? Placetne quod loquor? Gratiamne tuam perſequor? Quod vis jube, & faciam. Clauem oris mei cuſtodi, ne læſio prorumpat amici. Conſtringe fauces maxillarum, ne profluant jocos Sirenarum. Aperi tamen aliquando labia, vt excludam grauamina

mea. Nicolaus enim tuus, immo noſter gratias ſuperuacuas agit gratiæ, vt aſſerit, meæ, quia verba, inquit, noſtra vel ex parte recipitis, receditis autem in omnibus à [c] Claudiano. Iudica, judica judicium meum, amor juſte. Quid enim? Pene neruorum & venarum fila nimiæ inflationis protenſione intenſa rumpuntur. Proteſtando jurant & conteſtantur intellectus, ratio, & memoria, falſum contra ſe latum teſtimonium. Vix patientiam perſuadeo. Amicus eſt, inquies, facetus: lepido jocorum ſermone vrbanus. Sine itaque, & diſceptatione inextricabilem labyrinthum rationibus ſuis intexentem, & nunc quidem quà egreditur introeuntem, nunc verò quà ingreditur exeuntem ſuſtine, complicata ejus explica, malè explicata replica. O dulciſſime! dormiebas quando epiſtolam noſtram legebas? Fortè eras occupatus, & ideo non es culpandus. In hoc tamen inexcuſabiliter culparis, quòd gratiarum tuarum nimium prodigus, dum malè locas perdis. Illas meas enim gratias vbi deprehendiſti, quibus ingratiosè gratias agis. Sed quid miror te mirabili & inaudita nouitate gratiam quæ non eſt gratia aſſerere; cùm mutandi & permutandi rerum & verborum proprietares auctoritate jam priſtina cœperis pollere? Quid non faciat Nicolaus, qui de nigro factus eſt albus? Credo iſta ductus & edoctus auctoritate, verba quoque & ſenſus verborum præſumis quandoque inuertere. Nigredinem tamen priſtinam ſomniaſti, vbi me à Claudiano diſſentire notaſti. Nempe ſermonibus acquieui & acquieſco tuis, in parte contradixiſti & contradico. Vbi enim corpus viuere, animam viuam, Deum vitam eſſe negaui? Nuſquam crede mihi, nuſquam. Tantummodo enim aſſignationes proprietatum quas ſubjunxiſti, viuens videlicet ex vanitate, viuum ex ſimplicitate, vitam ex vnitate aggreſſus ſum reprehendere. Sed monachum illum, qui cum amico in epiſtolæ tuæ principio contendebat & reticens, has jam præ tædio emittere audio voces. Vtilius, inquit amor, clauſtra oris continuiſſemus, quàm reſcribendo tot exundantium impetus torrentum incurriſſemus. Redundant enim torrentes vanitatis, & diſtillant ab ore amici noſtri ſermones ſuperfluæ garrulitatis. Totus profluit & pereffluit. Silentia noſtra confundit; conſuetudinis noſtræ morem & ordinem conturbat & concutit: ad pompoſa & ſuperflua quæque improbitate ſua, ſi acquieuerimus, prouocat & attrahit. Deinceps itaque noli ſcribere.

[a] SVO SVVS] Nicolao monacho Clarenallenſi, qui & ipſe ad Petrum noſtrum ſcribens, eadem vtitur inſcriptione epiſtola XLIX. Nicolai epiſtolis inſertæ ſunt mutuæ epiſtolæ Cellenſis, & quidem recto ordine, quæ hîc præpoſtero leguntur. Prima enim fuit Nicolai quam dixi epiſtola XLIX. *Nuper cùm Aquilonaris*, cui noſter ea reſcripſit, cujus initium *Beſtia quæ tetigerit montem.* Tum ſecuta eſt Nicolai altera numero LII. *Anxietatem mihi generat*, ad quam Petrus hac epiſtola reſpondet, quæ apud Nicolaum quoque edita eſt, ſed dimidiata.

[b] HIS NOSTRVM] Deeſt membrum, quod apud Nicolaum antecedit hoc modo: *Iſta proculdubio continent epiſtola tua prima, media, & vltima. His noſtrum torpens, &c.* Sunt & diuerſa quædam alia non aſpernanda: tum maximè ſub finem epiſtolæ ſequentis.

[c] A CLAVDIANO] Mamerto Claudiano Presbytero Viennenſi, cujus verba ex libro III. de ſtatu animæ ad refellendum Cellenſem produxerat Nicolaus epiſtola III.

a NICOLAVS DE NIGRO F. B. ALBVS] Ex Cluniacenſi monacho Ciſtercienſis. Nicolaus ipſe epiſtola XVIII. ad Theobaldum ejuſdem olim conſilij participem *Vno denique conſenſu reliquimus omnia, & de vetere Teſtamento & vmbra Cluniacenſium, ad Ciſtercienſium euolauimus puritatem.*

EPISTOLA II.

Suo ſuus.

BEſtia quæ tetigerit montem lapidabitur. Cacumina, dilectiſſime, literarum tuarum in tantam nubium denſitatem ſubleuata ſeſe recipiunt, quòd vix conatibus difficillimis acumen luminum meorum quoquo modo admittant. Nunc enim volas & peruolas in ſublimitate cedrorum, nunc nidificas in altiſſimis cauernis maceriarum, nunc ambulas ſuper pennas ventorum, nunc denique curris & diſcurris incomprehenſibiliter ſuper montes aromatum. Siue inuenias ſemitam per quam ambulauerit homo, ſiue non inuenias, non multum curas. Nec mirum. Nam tuus ille ceteris familiarior Seneca, hominum ingenia per tria diuiſit genera. Primum ponit vt tuum, vias ſibi aperire, & quæque remota vi propria penetrare. Secundæ ſortis ingenium non adeo ingenuum, quod præire neſcit, ſequi tamen non intumeſcit. Infelicioris tertium fortunæ dicit, quod niſi coactum, manu tractum, currui impoſitum, ab inertia ſua minimè concaleſcit & exilit. Huic me larga manu natura, primum & etiam ſecundum mihi inuidens ingenium, quàm adſtrictiſſime ni fallor obligauit, & funiculo ſuæ dimenſionis in hæreditatem præclaram confirmauit, ſigilloque communiuit. O dolor! Tibi quidem oculo nequam nequaquam inuideo; attamen mihi condoleo, quia quantò ſors tua meæ vicina relucet ſplendidior, tantò ipſa ſublucet obſcurior. Dum ergo repagula ori induxiſti, dum oculis dormitationem indulſiſti, dum manum ad pharetram non adduxiſti, magna majorum celeritate verborum effabar, perſpicacitate ingenij non adæquabar, locupletem ſcientia ſcripturarum me arbitrabar. At vbi fulgurare cœpiſti tonitrua ſententiarum, vibrare jacula argumentorum, pluere monita dulcium exhortationum, tardior lingua, ſenſu pauperior, ſtylo ruſticior inuentus ſum. Video igitur paupertatem meam, mirantem, non migrantem in abundantiam tuam, ſuſpicientem non ſuſcipientem ſcientiam tuam. Confortata eſt, & non poſſum ad eam. Quanta enim putas profunditate, caligine, obſcuritate recondatur, corpus eſt viuens, anima viua, Deus vita? Demum abyſſus abyſſum inuocat. Viuens, inquis, ex vanitate, viuum ex ſimplicitate, vita ex vnitate. Hîc, hîc tenebræ, hîc vmbra ex nube, nubiloſus aër in meridie. Sed quæ culpa ſolis, ſi non illuminor priuatus oculis? O dignum, fortaſſe inquis, riſu hominem, qui diem noctem, vmbram lucem, tenebras autumat ſolem? Neque inquam ſolem, neque diem, neque lucem, ſed planè palpabilem offendo obſcuritatem. Cùm enim corpus ab anima, animam à Deo, Deum vitam habere à ſemetipſo irrefragabiliter credatur, nonne & ſi ruſticiùs, tamen veriùs diceretur, corpus viuificatum ab anima, animam viuificatam à Deo,

& viuificantem corpus, Deum omnia viuentia viuificantem, in ſe & ex ſe viuum & viuentem? Sed rurſum quid eſt corpus viuens ex vanitate? *Corpus*, inquit Apoſtolus, *mortuum eſt propter peccatum.* Quod ergo Apoſtolus mortuum vocat propter peccatum, tu viuens dicis ex vanitate? An non vanitas peccatum? An idem ſimplici ſenſu intellectum operatur mortem & vitam? Odit Deus obſeruantes vanitatem. Dilectio autem Dei viuificat, odium mortificat. Non ergo eſt aliquid viuens ex vanitate, ſed ex veritate. Quod factum eſt in illo, id eſt, Verbo veritatis, vita erat. In ſe & ex ſe profectò creatura nulla terreſtris vel ſupercæleſtis vita eſt, cùm tamen in illo vniuerſa ſiue viuens, ſiue vita carens, vitam ſuam habeat. Addis viuum, id eſt, animam ex ſimplicitate, vitam, id eſt, Deum ex vnitate. Iſtis non ſic in ſpiritu vehementi offendor, ſed nec penitus aſſentio. Nam anima ex vnitate immortali & indiſſolubili, ſicut & Deus ſuo ſingulari & alio modo immortalis eſt & indiſſolubilis, ex nihilo creata eſſe creditur. Idcirco namque ad imaginem & ſimilitudinem ſuam creauit eam Deus. Per hoc etiam quod per omnes particulas corporis tota ſimul adeſt, nec minor in minoribus, nec in majoribus major, ſed tamen vt Auguſtinus teſtatur, in aliis intenſiùs, in aliis remiſſiùs effectus ſuos exercet, cùm in ſingulis particulis corporis eſſentialiter ſit, vnitati magis, quàm ſimplicitati obnoxia perpenditur. Omnis enim res ſimpliciter ſimplex, vna & vnum eſt. Non autem ſi vna, ſtatim & ſimplex. Vnde dicitur Deus ſimplex, non ob aliud, teſte Iſidoro, niſi quia non eſt aliud ipſe, & aliud quod in ipſo eſt. Rem verò vnam conuenientia duo ſimul vel plura aliquando faciunt, vt vnum corpus conſtans ex quatuor elementis. Anima itaque quamuis diuerſarum compactionem partium in ſui confectionem non recipiat, quia tamen aliud ipſa & aliud in ipſa eſt, ſecundùm auctoritatem prælatam, potiùs vnitate, quàm ex ſimplicitate conuenit ei eſſe. Hac etiam eadem rationis demonſtratione Deus ex ſimplicitate dicitur magis propriè, cùm pene nihil aut prorſus nihil de eo dicatur, niſi impropriè. Quid enim eſt quod dicitur Deus ex vnitate vel ex ſimplicitate, niſi Deus ex Deo, pater ſcilicet à ſemetipſo, filius à patre, Spiritus ſanctus à patre & filio? An deſipit ita quiſpiam, vt participatione ſimplicitatis ſimplicem, participatione vnitatis vnum, participatione bonitatis bonum exiſtimet Deum, ſicut ſapiens participatione ſapientiæ efficitur homo, & cetera hujuſmodi? Quicquid in Deo eſt, Deus eſt: ſapientia in Deo eſt, & Deus ſapientia eſt: potentia in Deo eſt, & Deus potentia eſt: bonitas in Deo eſt, & Deus bonitas eſt. Non magis ergo Deus ex vnitate, quàm ex ſimplicitate. Jam extorſiſſem digitis ſtylum, & ori meo imperaſſem tempeſtiuum ſilentium, ſi non decreuiſſem expirare hîc quicquid de amico remordet animum. Duriùs ſiquidem pungitur cor meum, dum vſpiam pingitur filius medius inter patrem & ſpiritum. Prorſus idolum abominationis conflaret, qui ſculptile quodlibet ſic ſculperet vel depingeret. Conſubſtantialitas enim, coæternitas, coæqualitas vnius Trinitatis & trinæ vnitatis, Patris, ac Filij, ac Spiritus ſancti, non recipit prius ac poſterius, majus & minus, inferius & ſuperius: ſed totus pater in toto filio, totus

Rom. VIII.10.

filius in toto patre, totus Spiritus ſanctus ſigillatim & communiter in vnoquoque & in vtroque ſimul. Hæc ſancta & ſemper cum tremore nominanda Trinitas, vbique tota per eſſentiam & potentiam, non per gratiam diffuſa, non ſpatioſa magnitudine, quemadmodum lux viſibilis, vel aliud viſibile, ſed ſicut ſapientia in homine. Vides enim duos homines, vnum paruum & alium magnum corpore, in ſapientiæ tamen participatione æquales eſſe. Sic diuina eſſentia vniformis & uniuſmodi eſt & in maximis & in minimis. Sicut denique incomprehenſibilis pro ſui immenſitate, ſic etiam indiuiſibilis pro ſui ſimplicitate. Intelligamus, inquit Auguſtinus contra Arrium, Deum quantùm poſſumus, ſine qualitate bonum, ſine quantitate magnum, ſine indigentia creatorem, ſine ſitu præſentem, ſine loco vbique totum, ſine tempore ſempiternum, ſine commutatione mutabilia facientem, nihil patientem. Iuras, credo, ſic te nec aliter credere vel credidiſſe. Proteſtor & ipſe in fide mea, ſi lingua quia in vdo eſt errauit, corde ſic tenuiſſe. Simplex enim res refugit & reſpuit omnem adjunctionem, omne conſortium. Ne diu tamen à cogitationibus conturberis, reuoluens vbi hoc dixeris, in ſermone de ſancto Victore ſcribis: Vbique autem eſt in medio. Nam & in illa deitatis eſſentia eſt medius filius inter petrem & ſpiritum. Meminiſſe debes nunc, quia mediator vnius non eſt: Deus autem vnus eſt, pater & filius, & ſpiritus ſanctus. Quòd ſi creatum, non increatum ſpiritum, ideo quia ſanctum non ſubjunxiſti, intelligendum aliquis æſtimat, regulam Hieronymi de ſignificatione hujus nominis penitus ignorat. Vbi, inquit, ſpiritus ſine adjunctione aliqua in ſcripturis ponitur, Spiritus ſanctus rectè intelligitur. Si autem intellector jam dictus de creato ſpiritu dictum prorſus contenderit, nec minor abuſio, quàm de increato ſuperiùs oſtenſum eſt remanebit. Qui enim pugillo concludens omnia, extra & intra, infra & ſupra eſt, qua ratione medius dicatur, qui comprehendat nemo eſt. Clamitas, totum me effudiſſe ſpiritum meum. Quid ni? Cùm tibi effundo, non effundo, ſed infundo.

EPISTOLA III.

Nicolao ſuo Petrus ſuus.

MIrabili conditas ſapore litteras auiditati meæ componitis, quotiens ſcribitis. Vt enim veraci amico veraciter loquar, illud pene propriè proprium apud me habent, *Qui edunt me adhuc eſurient, & qui bibunt me, adhuc ſitient.* Ipſe autem & ſi imperitus ſum ſtylo reſcribendi, non tamen ſcientiâ redamandi. Scio quem amare debeam, quare, & quantum, & quandiu. Quem, niſi ſeruum Dei, niſi qui diligit iuſtitiam, & odio habet iniquitatem, niſi denique qui in Deo manet & Deus in eo? Quare, niſi quia conſeruus, & frater eſt, niſi pro quo Chriſtus paſſus eſt? Quantum, niſi quantum me filius Dei, quantum me ipſum, quantum manus oculum? Quandiu, niſi vſque ad mortem, niſi vſque in ſæculum ſæculi, niſi vſque in æternum & vltra? Generaliter ſic afficiuntur qui non quæ ſua ſunt quærunt, ſed quæ Jeſu Chriſti, qui pleni caritate & dile-

Eccli. xxiv. 29.

ctione in cubilibus & in hortis aromatum in meridie cubant & paſcunt. Iſti ſunt tui, immo mei Clare-vallenſes. Hi ſunt qui non ſicut ille negatutus Ieſum à longè ſequuntur, non ſicut alij appropinquantes ſtant, vel ab eo recedentes poſt Satanam redeunt: ſed ſindone reiecta nudi poſt nudum ambulant, agni veſtigiis inhærentes ad cœlum tranſuolant: & donec ad ſedentem in throno accedant, & regi opera ſua dicant, ſuper montes aromatum tranſilire properant. Hi ſunt cerui montium, capreæ camporum, hinnuli ſyluarum. Denique ipſi ſunt lilium conuallium, cedri libani, oliuæ vberes in domo Dei. Pulchræ ſunt genæ eorum abſque eo quod intrinſecus latet. Amplior virtus quàm fama, flamma non tanta quantus ardor, laus eorum confortata eſt, nec poſſum ad eam. Verè & tu ex illis es. Nam & loquela tua & opera manifeſtum te faciunt. Si ergo vt prædixi mutua dilectione adinuicem ſpecialiter afficimur, & quis & quare, & quantum & quandiu, firmiter conſervabimus. Pene tanquam oculis captus non attendens, quis & cui ſcribam. Qua enim fronte inſipientiam meam, turpitudinem meam, tarditatem meam non abſcondo, non operio, non celo? Et ſi oculis inſipientium illudo, capreæ & lyncei oculos ſic quoque decipere poſſe præſumo. Sed ne decipiaris, plus in me aliquid quàm audis ſenſus & ingenij ſuſpicans, prorſus aperio paupertatis meæ inopiam. Nempe quia fodere non valeo, mendicare non erubeſco. Aperi igitur manum, reſera os, ut parturiat ſapientiam. Quæro autem, quid ſit quod ait Hieronymus in epiſtola ad Rufinum, exponens iudicium Salomonis ſuper quæſtione duarum meretricum, Tertia die poſtquam ego peperi, peperit & hæc. *Si conſideres*, inquit, *Pilatum lavantem manus atque dicentem*, Mundus ego ſum à ſanguine iuſti huius: *ſi Centurionem ante patibulum confitentem*, verè hic erat filius Dei: *ſi eos qui ante paßionem per Philippum dominum videre deſiderant: haud ambige primam peperiſſe Eccleſiam, & poſtea natum populum Iudæorum, pro quo Dominus precabatur*, Pater ignoſce illis, &c. De centurione, & de his qui Dominum videre quærunt, quòd Eccleſiæ filij ſint, non tam durum mihi videtur: ſed de Pilato prorſus incredibile æſtimo. Sequitur in eadem epiſtola: *Nulla*, inquit, *dubitatio eſt, quin cuncta quæ dicuntur, non Salomoni mortuo, ſed Chriſti conveniant majeſtati. Simulat ignorantiam, & humanos pro diſpenſatione carnis mentitur affectus*, &c. Si Dominus noſter Ieſus Chriſtus quicquid humanæ naturæ eſt præter peccatum aſſumpſit, & humanos affectus non fallaciter, ſed veraciter habuit, quomodo ergo mentitur humanos affectus?

EPISTOLA IV.

Suo ſuus ſemper ſuus.

STella quandoque de cœlo ad ima videtur, ſed oculis inſipientium, defluere: coagulis tamen naturæ, & divini clavis mandati, ſic defixa in æternum cœlo adhæret, ut ſicut priùs liber idem cœlum conuoluatur, quàm ſtella ab ipſo diuellatur. Sic ſic, mi cariſſime, ex quo Deus in fir-

mamento cordis noſtri ſtellam amoris mutui impreſſit,etſi fefellit oculum ignorantis leges amicitiæ repentina ſcintillatio inſtabilis fortunæ, non tamen ceſſit aut deceſſit igniculus ſtellæ. Vnde & tunc, cùm quaſi lædebam, non quaſi, ſed reuera diligebam; & cùm auertebam oculum, non auertebam animum. Deo autem gratias, quia in plenilunio ſuo reformata denuo, quaſi viribus reſumptis radios primos ſolitò ſplendidiores, tanquam in inuidia prioris defectus, amplificato affectu remiſit. Procul iam deinceps ſit, tam noctis tenebroſa interpolatio, quàm diei nubiloſa caligo. Sed de his hactenus. Quia verò minus iacula feriunt quæ præuidentur, mando & moneo, vt caueas tibi à labiis iniquis, & à lingua doloſa. Apud nos enim quædam de te diſſeminata ſunt, quibus fortè niſi clypeum cautæ prouiſionis oppoſueris, lædi in curia poteris. Summi nempe quidam viri cuidam, de curia qui apud nos eſt, vt ipſe audiui, inſuſurrauerunt te de curia dixiſſe quædam inhoneſta, & te falſum Legatum domini Papæ in his partibus geſſiſſe. Quæ neſcio vtrum ſint magis falſa, quàm maligna, vel è conuerſo. Sapiens es, eſto tibi in his ſapiens. Valete.

EPISTOLA V.

a Suo ſuus ſemper & vnice ſuus.

ECce in cineribus beati Aigulfi cum beato Iob lugens & dolens, debeóne ſtudere verborum climatis ſplendoribus, exquiſitis facibus? Quinimo, iuxta viſcerum commotionem, lugubri, vt ſic dicam, & fumoſo ſermone afflictum repræſento animum. Mi cariſſime, curro & diſcurro quaſi vagus & profugus, ſi fortè diſperſos cineres à quatuor ventis cœli recolligere poſſim. Hinc eſt quòd non cineres, ſed fruges pretioſas, etiam vbi non ſeminaui, videlicet de Anglia, metere volo. Manipulos etenim eleemoſynarum gentis illius vt metat beatus Aigulfus, iniungo. Quid mea intereſt falcem extendere, vbi nunquam vel arare potui, vel ſeminare? Sed non vſquequaque abſurdum eſt quod facere propono: quia etſi terram illam non colui, te tamen quaſi areolam aromatis pro tempore conſeui bonis ſpeciebus, cùm mecum fuiſti, cùm tecum habitaui, cùm te amaui, cùm te retinere promerui. O bone Deus! quàm feliciter proſperata eſt bona iſta area, immo pinguiſſima oliva! quomodo ſurſum germinauit! & radicem deorſum miſit! quomodo ramos ſuos extendit! quomodo iam iam replentur famelici de fructu propaginum eius! Guſtaui & vidi, quia bona eſt pinguedo eius, & fructus eius dulcis gutturi meo. Non eſt conuerſa in amaritudinem vitis alienæ. Iam in vmbra eius quam deſideraueram ſedeo. iam vmbracula eius ab æſtu, à turbine & à pluuia me defendere ſufficiunt. Dies illa ſit benedicta, hora nunquam pertranſeat cum defectu temporis, qua Ioannem meum feci, qua talem & tantum amicum in filiis hominum apprehendi. Tibi Deus cuſtos animæ meæ, tibi commendo illum, tu ei vitam, tu bonam vitam, tu proſperitatem dones, tu inter brachia tua, tu ſub vmbra alarum tuarum ſemper illum conſerues. Quid enim melius optari poteſt amico? vt nihil aliud quæram

quæram vel mihi, vel amicis meis, iſti quos nunc aſpicio cineres monent. *b* Retro paululum laqueria, trabes, poſtes, & ligna robuſta erant, qui modò puluis tenuiſſimus & cinis viliſſimus eſt. O munde, aut res mundanæ quid eſtis? Immo quàm vanè nos decipitis? Certè non eſtis quod eſſe videmini. Certè videtur in vobis pulchritudo aliqua, dulcedo, & vtilitas:] ſed veritate requiſita neque pulchritudo, neque dulcedo, neque vtilitas vera eſt in vobis. Vera eſt, vera eſt de vobis ſententia, quia cum ſit in vobis vanitas, cor vanum facitis, quod poſſidere poteritis. Sed de his hactenus. Vt ad rem accedamus, ſcito amice quia pretioſum martyrem Aigulfum in vaſe non vili ecce ad peregrinandum in egeſtate ſua deſtinamus. De manu mea in manum meam illum depono. Quodcunque volueritis, quodcunque diſpoſueritis de nunciis, ratum habeo. Generalem adminiſtrationem & curam in his amicitiæ tuæ aſſigno.

a SVO SVVS] Ioanni Saresberienſi, ad quem & ſeptem proximæ, atque alia paſſim complures. Huic enim arcta & vetus cum Petro Cellenſi neceſſitudo, à quo exul olim monaſterio receptus, benigneque habitus, & multis poſtea beneficiis auctus eſt: quibus obnoxium ſe Ioannes variis ad eum literis profitetur, ſed precipuè epiſtola XXCV.

b RETRO P. LAQVEARIA.] Eccleſiæ S. Aigulfi Pruuinenſis, quæ conflagrarat, vt dictum eſt lib. I. epiſt. XVIII.

EPISTOLA VI.

Frater Petrus Magiſtro Iohanni.

FAuus diſtillans labia tua, mel & lac ſub lingua. Vt vidi litteras tuas, cor meum iubilo, os meum impletum eſt riſu. Miſcuiſti ſiquidem iocos ſeriis, ſed temperatos & ſine detrimento dignationis & verecundiæ. Sales tui ſine dente ſunt, ioci ſine vilitate. Sic decurrit oratio tua, tanquam illa quæ aliquando nubes capite tangit, aliquando autem vultum in terra demittit. Inuenit hæc gratiam in oculis meis, mecum manebit, & apud me tota nocte erit. Eſt namque vox tua dulcis in auribus meis; & monitus tui ſatis amabiles in faucibus meis. Inſurgit autem ſæpe ventus contrarius, imbrium turmæ quatiunt domum, & bruchus, locuſta, eruca, & rubigo hortuli mei areolas deuaſtare tentant. Sed Angelus magni conſilij ſurgit de naui, & facit tranquillitatem ventorum, ſerenitatem nimborum, exterminationem inutilium vermium. Cùm enim Deus pro nobis, quis contra nos? Sunt certè mortis pericula, ſunt in deſerto ſerpentium venena mortifera, ſunt prorſus amaritudines aquarum: ſed ſerpens æneus, ſed virga Moyſi, ſed columna nubis per diem, & ignis per noctem, amarum vertit in dulce, eripit à morte, liberatque à morſu. Sumus quaſi nihil habentes, & omnia poſſidentes, quaſi morientes & ecce viuimus. Hæc conſolatio mea in loco peregrinationis meæ, quia nihil intulimus, in hunc mundum, ſed nec quid auferre poſſumus, quia volucres cæli non ſerunt, neque metunt, & tamen pater cœleſtis paſcit illa. In baculo meo tranſiui Iordanem iſtum, & nunc cùm duabus turmis regredior. Cùm denique via ſit breuis, locus prope quò tendimus; quare tot onera humeris debilibus imponimus? Quare incaſſum

multa portamus? Certè ſi dominus Deus fuerit mecum in via iſta, qua ego ambulo, non deerit mihi panis ad edendum, & veſtimentum ad induendum. His paucis natura contenta erit. Tu autem, pars magna deliciarum mearum in te opes meæ: tu capitis mei reclinatorium aureum; vtinam corporum eadem ſemper mediante Chriſto propinquitas eſſet, quæ animorum. Nolo vt piger ſis, non valens manum ad os mittere, id eſt, bonum quod doces facere. Delicioſus enim & improbus monitor eſt, qui in eo quod alium docet, ſeipſum non docet.

EPISTOLA VII.

Magiſtro ſuo I. de Saresberia ſuus Abbas Cellenſis, quicquid melius eſt in vita præſenti ſiue futura.

MOre ſitientis ſub æſtu, & præſtolatione diu deſiderati potus iamiam ſupra modum fatigati, vaſculum litterarum tuarum amanter ſuſcipiens, ardenter relegens, frequenter reſupinans, & quaſi noui guſtus iteratione in dulcedinis abundantia ad fundum vſque ebibo. Duplicatur, immo triplicatur legentis affectus, vbi materia gratitudine dilecti animi & ſtyli iocunda lepiditate optatam narrationis ſeriem profert. Senſibus philoſophicis quæ ſcribis condiuntur, rhetoricis coloribus veſtiuntur, decentiſſimis legum ornamentis decorantur, columnis Euangelicis fulciuntur, & quod ad amicos attinet, mellito ſapore decentiſſimè dulcorantur. Si lucrum quæro ſententiarum, ſi doctrinam, ſi voluptatem, ſi verborum iuncturam, ſi amoris veritatem & dulcedinem, in litteris tuis hæc omnia abundè reperio. Nauis ibi ad natandum, hortus deliciarum ad deambulandum, menſa plena & parata ad conuiuandum, lectulus floridus ad quieſcendum, gymnaſium ad philoſophandum. Non eſt idolum mendacij, non fallaciæ lenocinia, non denique adulationis profunda vorago, non laſciuiosè diffunditur ab exigua cordis vena verbum promiſſiuum iuxta illos qui dicunt & non faciunt. Sed quid? latior in corde, rarior in ore amor, ardet in fumo, currit ſine ſpuma: mouet alas, ſed ſilenter: petit ima, ſed tam ſublimiter pro animi generoſitate, quàm fortiter pro integritate. Accedit, ſed non incendit. Nam calorem facit, ſed non cinerem. Finem quidem nouit, ſed cum termino conſummationis, non conſumptionis. Qualem loquor ſcribendo amorem, talem in amicum cogito, immo recognoſco. Felix anima mea, quæ talem peperit, vel ſaltem reperit amicum. Domine Deus cordis mei, tuus erat Iohannes, & mihi eum dediſti. Proinde tuus ſum ego, dicam amicus? vtinam, vel ſeruus: certè ſeruus, ſed emptitius. Siquidem redemiſti me, dando pro me filium tuum: profectò & emiſti, dando mihi famulum tuum. Præcipua hæc inter cætera beneficia, quæ & ſi modo reticeo, non tamen prætereo, non denego, non obliuiſcor. Nam & ipſa conſignata ſunt in theſauris memoriæ, conſepelio ad conuiuendum & ad commoriendum. Sine his enim nec viuere valeo, nec mori volo. Ad Iohannem meum accedo, quem à manu gratiæ accepi, tanquam gratiam à gratia, ſed tamen non pro gratia. Vacuum namque gratia inuenit me gratia, denique ad plenum,

ſed culpa & pœna. Iam pœnam extenuare, culpam verò euacuare cœpit, cùm Iohannem in amicum ſubrogauit, qui neſcientem inſtrueret, laborantem iuvaret, errantem corrigeret, pigrum excitaret, exulantem foueret, dolentem releuaret. Quem reſpiciunt hæc munera? Te domine Deus, ſummè & principaliter: te cariſſime amice, ſecundariò & multipliciter. Sub modio humilitatis noſtræ aliquando latuiſti, iam lucerna ardens quidem conſcientiâ, ſed non adeo lucens famâ. Poſuit autem te Dominus in lucem gentium, vt ſis oculus cæco, pes claudo, lingua ſtulto, manus manco, auris ſurdo, vt ſecundùm nomen tuum gratia in prædictis ſuppleat quod natura minus poterat. Profectò licet doleat abſentiam tuam, tamen in his conſolabitur anima mea, iura publica non ignorans præferenda priuatorum utilitatibus. Sic cœpiſti. Caudam appone in ſacrificiis Dei tui. Hoc iuxta capellam ſcripſi ſancti Aigulfi, tibi oportunitate nuncii tui nunquam fraudari volens, quod aliquid ruſticitatis noſtræ ad ruſticandum mittam. Cras in decentiſſimo tumulo, videlicet capſa noua, repoſituri ſumus ſacratiſſimum corpus domini tui beati Aigulfi, cuius caput & corpus habemus. Vale.

EPISTOLA VIII.

P. Dei gratiâ Cellenſis monaſterij dictus Abbas, Iohanni amico ſuo in Deo totius conſolationis conſolari.

QVæris frater, à me ſcripta exhortationis, parum penſans torrentes noſtræ occupationis. Quæris inquam conſolationem, quia ſentis deſolationem: poſtulas auxilium, quia portas exilium: implotas remedium, quia ploras diſcidium. Quis ergo ego ſum, qui tibi ſcribere poſſum vnde fouearis, vnde conforteris, vnde conſoleris? Orare quidem pro te vix poſſum, perorare nullo modo poſſum. Filius vero olei, qui conceptus eſt de ſpiritu Sancto, quem vnxit Deus præ participibus ſuis, cuius nomen effuſum Chriſtus Ieſus, venit vt ipſe dicit, conſolari lugentes Sion. Vtinam ſecundùm multitudinem dolorum tuorum conſolationes eius lætificent animam tuam. *In tribulatione,* inquit, *ſua mane conſurgent ad me.* Et tu IESV quid? Oſee. vi. 1.
quouſque auertis faciem tuam? quouſque non profers manum de ſinu? quouſque nubem opponis, ne tranſeat ad te oratio noſtra? Tempus eſt miſerendi. Conuertere, reſpice, & deprecabilis eſto. Da auxilium de tribulatione, erue ab oppreſſione, protege à tentatione. Filij hominum cui ſupplicare habent, niſi filio hominis? quem interpellare, niſi mediatorem Dei & hominis? vbi confugere, niſi ad patibulum crucis? Hîc, hîc turtur pullos ſuos reponit, vultur audaciam ponit, columba gemitus promit. Hîc botrus Cypri, flos campi, odor lilij, flumina paradiſi, porta cœli, ſalus mundi. Ecce portus, vbi potus vini mixti, vbi cibus panis in ligno crucis decocti, à patre ſignati. Vbinam tanta oculorum delectatio, tantumque aurium melos? Iuxta figenda ſunt caſtra, nec infra remanendum, nec vltra progrediendum. Hîc compone mores, depone mœrores, appone tuos amores. Nuſquam alibi propitiatio, non propitiator, neque Cherubim gloriæ obumbrantia propitiatorium. Oblitus ne es Abraham ad ilicem Mambre Angelos vi-

diſſe, ſub arbore malo ſponſum ſponſam ſuſcitaſſe, omnem aquarum amaritudinem tactu ligni in dulcedinem Moyſem conuertiſſe? Omnibus itaque moleſtiis carnis, infeſtationibus antiqui hoſtis, machinationibus omnimodæ malignitatis oppone clypeum crucis. Manus Domini quæ tetigit te, recordare quia ipſa eſt quæ creauit te. Nunquid lutum dicit figulo ſuo quare feciſti ſic? Loquere potius in amaritudine animæ tuæ, & dic Deo: Miſericordiſſime domine, & pater miſericordiarum, poſito in labore hominum da requiem Angelorum, eiecto à facie terræ da ingreſſum ſupernæ patriæ, conſolatione deſtituto humana, adſit diuina. Vſque ad ſedentem in throno vox hæc euolabit, ſi non doloris impatientia, vel cordis inſipientia illam retardauerit. Equidem, frater, dolores apprehenderunt te inter anguſtias. Quid mirum? Non eſt, inquit Ieſus, dolor ſicut dolor meus. Quare? Quia non peccaui, & pœnam peccati tolero; quia non rapui, & ſoluere exigor. Immo non eſt dolor ſicut dolor meus, quia ſeruus emptus contemnit pati, quæ ſuſtinet dominus eius. Filij hominum, vſquequo graui corde? Nonne cùm eſſem dominus factus ſum ſeruus? cùm eſſem impaſſibilis, factus ſum paſſibilis, mortalis cùm eſſem immortalis? Vt quid fænum recuſat, quod cælum, immo dominus cœlorum portat? Ex hoc mundo IESVS tranſiuit, & fœnum manebit? Cœlum quoque & terra tranſibunt, & cinis & puluis habitabunt? Propterea, frater, conſoletur te flagellum inundans, immo mundans. Hæc inquam tibi ſit conſolatio, vt affligens te manus Dei non parcat. Sic ad purum ſcoria tua excoquatur, vt anima tua nunquam: ex auro obrizo cœleſte vas cæleſti forma formetur. Filius fabri ſedet conflans & emundans argentum: & aliud quidem vas facit in honorem, aliud in contumeliam. Vis videre vas in honorem? Ad tertium cœlum rapitur Paulus vas electionis. Vbi ab vbertate domus Dei inebriatus exclamat, O domine calix tuus inebrians quàm præclarus eſt? Sic enebriatus nec verberibus cedit, nec flagellis, nec plagis, nec doloribus, nec mortibus. Hìc Ioſeph ſcyphus eſt, in quo augurari ſolitus, prætерita, præſentia, & futura genti ſuæ enuntiat: Iohannes Euangeliſta nonne regreſſus à cella vinaria, ex-
Ioan.1. fæcatum nobis vinum propinat. *In principio*, inquiens, *erat Verbum*, &c. Ecce vas in honorem. Vaſa quoque ſtulti paſtoris vaſa ſunt contumeliæ, in quibus vini ſapor in ſaporem vertitur aceti. Hæc exſufflantur à menſa regis, quia inflantur ſcientiâ carnis: hæc inquam per ſuperbiam inflantur, per inuidiam ſiccantur, per iram crepant, par acediam franguntur, per auaritiam diſperguntur, per gulam inficiuntur, per luxuriam conculcantur, & in lutum rediguntur.

EPISTOLA IX.

a *Suo clerico ſuus Abbas.*

TIbi an occupationibus tuis viſitationum tuarum raritatem imputare debeam, non planè diſcerno. Hoc vnum perpendo, quòd litterarum tuarum ad nos rariſſima peruenit ſalutatio. Et fortaſſis fluctus marini hoc faciunt? Sed quas abſorbuerunt? Oſtende mihi chartam caritatis deperiiſſe,

& non me cauſabor oblitum fuiſſe. Rurſus quem mittas non habes? Et vnde hæc inopia, niſi fortè ex copia? Certè ante te currunt plures, poſt te innumerabiles. Dicis huic, vade; & vadit, & alii veni, & venit. Ignoras quò me requirere debeas? Planè in medio populi mei ego habito, non in receſſu ſyluarum, non in voragine terrarum. Potéſne te excuſare & dicere, Domine Babylonem non vidi, & lacum neſcio? Sed hîc, hîc tu mecum frequenter ſediſti, dormiſti, fuiſti: taceo quod aliquando præ multis aliis locis & terris dilexiſti. His verborum nexibus alius quilibet irretitus & illaqueatus ceſſante excuſationum ſuarum ratione humiliter miſericordiam peteret, & patientiam imploraret. At tu cornu legum ſiue dialecticarum argumentationum armatus, velut fila araneæ iſta contemnis, & alia exire via contendis. Eſt, inquis, mihi dominus, ſunt & alii amici, quibus trahor, vel neceſſitate obedire, vel caritate prouidere. Bene. Nonne priùs & plus omnibus amaui? Nonne dextras ſocietatis & ipſe dedi? Equidem tibi fœcundiora lucra apud alios reperiſti, ſed non fidem, ſed non amorem. Plus quidem donare, non tamen plus poſſunt amare. Communicaui namque tibi non ſolùm ſubſtantiam, ſed & animam. Non eſt occultatum os meum à te, non conſilium, non denique quantumlibet remotiſſimum arcanum. Et tibi poſt hæc, fili mi, vltra quid faciam? Addam ſi addi poteſt ad animam. Quid, inquis, quæris? Animam pro anima, oculum pro oculo, dentem pro dente, non eruendum, ſed impendendum, non extrahendum, ſed conſeruandum. Ad dominum Papam appellatus pro cœmiterio ſancti Sereni de Cantumerula, quod imminuere, vel auferre nobis nititur Canonicorum & Abbatis nimis præſumptuoſa ſuperbia, contra priuilegium *b* Anaſtaſii Papæ, quod tu ipſe vidiſti, & partim fabricaſti, contra ius antiquiſſimum noſtrum, Lucæ Euangeliſtæ coartaui terminum, quem ipſi perduxerant in primam Dominicam aduentus Domini. Cauſa iſta tua eſt, cogita tanquam tuam, vel de tua. Non vadam, ſed mittam iuxta conſilium tuum. Vale.

a SVO CLERICO.] Eidem Saresberienſi quem clericum item ſuum nominat libro VII. epiſtola VI.

b ANASTASII PAPAE.] Quarti, qui poſt Eugenium III. ſedem obtinuit anno M C.LIII. De hac porro cæmeterij controuerſia iam antè ſcripſit lib. I. epiſt. IV.

EPISTOLA X.

Suo clerico ſuus Abbas.

SAtis amœnum delegiſti, mi cariſſime, exilium, vbi ſuperabundant gaudia licet vana, vbi exuberat pluſquam in patria panis & vini copia, vbi amicorum frequens affluentia, vbi ſociorum non rara contubernia. Quis præter te alius ſub cœlo Pariſius non æſtimauit locum deliciarum, hortum plantationum, agrum primitiarum? Ridendo tamen verum dixiſti: quia vbi major & amplior voluptas corporum, ibi verum exilium animarum: & vbi regnat luxuria, ibi miſerabiliter ancillatur & affligitur anima. O Pariſius, quàm idonea es ad capiendas & decipiendas animas! In te retiacula vitiorum, in te malorum decipula, in te ſagitta inferni transfigit inſipien-

tium corda. Ita Iohannes meus ſentit, & ideo exilium nominauit. Vtinam iſtam exilium verè ſicut eſt deputares, & ad patriam non verbo & lingua, ſed opere & veritate feſtinares. Ibi in libro vitæ non figuras & elementa, ſed ipſam ſicut eſt diuinitatem & veritatem oculo ad oculum cerneres, ſine labore legendi, ſine faſtidio videndi, ſine fallacia, vel errore intelligendi, ſine ſollicitudine retinendi, ſine timore obliuiſcendi. O beata ſchola, vbi Chriſtus docet corda noſtra verbo virtutis ſuæ, ubi ſine ſtudio & lectione apprehendimus quomodo debeamus æternaliter beatè viuere? Non emitur ibi liber, non redimitur magiſter ſcriptorum, nulla circumuentio diſputationum, nulla ſophiſmatum intricatio, plana omnium quæſtionum determinatio, plena vniuerſarum rationum & argumentationum apprehenſio. Ibi plus vita confert quàm lectio, plus prodeſt ſimplicitas quàm cauillatio. Ibi nemo concluditur, niſi qui excluditur. Vno verbo, omnis ibi ſoluitur obiectio,
Matth. xxv. 41. cùm malè malam vitam obiicienti reſpondetur, *Ite maledicti in ignem æternum qui paratus eſt Diabolo & Angelis eius.* cùm bene opponenti dicitur, *Venite benedicti*, &c. Vtinam his melioribus ſtudiis ſic intenderent filij hominum, quomodo vaniloquiis, quomodo ſcurrilitatibus vanis & peſſimis. Certè fructus exindè vberiores, certè fauores excellentiores, certè honores maiores mererent, & finem conſummationis Chriſtum, quem in his inuenturi non ſunt, ſine dubio perciperent. Valete.

EPISTOLA XI.

Suo Iohanni ſuus Petrus Abbas Cellenſis bonum quod eſt ſuper omne bonum.

ALiter fit frequenter in rerum euentu, quàm perpendat hominis prouidentia. Ea præcipua eſt in cauſis, quare amatores veritatis quandoque loquuntur, & ſi non contra veritatem, tamen extra orbem veritatis. Vnde ſi huius rei in luce exprimatur continentia, nec mendaces dicendi ſunt, quia contra veritatem non loquuntur, nec propriè veraces qui aliud quàm contingat opinantur. Itaque ſicut præcipitium falſitatis, vſquequaque deuitare volo, ſic veritatis ripam etſi non contingo, ſaltem affecto. Reducor proinde à falſitate volens, à vero nolens: teneo autem medium, immo retineor à confinio huius & illius dolens, quia ſemper quod eſt, vel futurum eſt, tam vellem, amice, dicere quàm ſcire. Scio equidem non imputandum alicui malum, quod patitur, ſed quod facit, vel meretur. Similiter æſtimo aſſerendum in eo, qui tantùm ex inſidiis fortunæ fallitur, & nunquam ex propoſito fallit, vt dignus ſit compaſſione, non condemnatione. Hæc, amice cariſſime, præmiſerim, quatinus noueris me retentum inuitum ab executione ſponſionis, qua vel nuncios veſtros, vel *a* cineres beati Aigulfi mittere debui. Interuenerunt plurima, quæ huic præualidè obſtiterunt. Vnum horum fuit, quod Vv. veſter, immo verè noſter, à Roma per nos redire debuit, & iuxta ſuum conſilium diſponere negotium illud diſtuli. Non autem per nos venit. Itaque mitto fratrem Vv. monachum noſtrum, vt iuxta exemplar quod ab ore tuo detulerit, omnia faciamus. Ad nutum enim tuum ſemper facturus ſum, præcipuè in Anglia, quicquid dixeris. Neque enim volo tibi

eſſe oneri hoc genus negotij, quod omni honeſto viro moleſtum eſſe non dubito. Cuiuſcunque namque emolumenti lucra reportaturi ſint, pro viliſſimo ſtercore habiturus ſum, ſi vel ad modicum fides, vel pudor faciei tuæ contra ſenſerint. Mando igitur, immo adiuro amicitiam tuam ſanctiſſimam, ne de ſtatu rectitudinis tuæ propter me pedem moueas, ſed quod iuſtum & bonum in oculis tuis fuerit, indubitanter remandes. Pace & patientia indiſſimili, iuxta verba oris tui, alterum quodlibet accepturus ſum, ſcilicet mittere, vel non mittere prædicatores. De his hactenus. Cæterùm exultat ſpiritus meus in Deo ſalutari meo, tam de ſuauiſſimo bono odore opinionis tuæ, quàm de proſperitatis tuæ. Vnus es omnium mortalium, cui pene omnes inuiderent, non immeritò amici noſtri, ſi quanta prærogatiua præ omnibus illis ſedem tuam in principali noſtro collocaueris attenderent. Inter tres priores tu princeps, & ad te neſcio ſi aliquis peruenire poſſit. Magiſter Vv. & Magiſter R. amicitiam, quam ad te habent, *b* in negotio Havvidis neptis noſtræ comprobauerunt. Steterunt enim pro marito ſiue matrimonio eius, ne ſcinderetur, tam conſtanter in curia, quàm fideliter. Non eis modicas grates referas. Dominum Archiepiſcopum ex parte noſtra ſaluta, & omnes amicos noſtros ſancti B.

a CINERES. B. AIGVLFI MITT D.] Sacras reliquias, quas ei promiſerat. Saresberienſis Epiſt. XCVII. *B. Aigulfi mihi pignora promiſiſtis.*

b IN NEGOTIO HAVVIDIS NEPTIS N.] Eius nempe matrimonio cum Petro de Tornella, de quo ſupra lib. I. epiſt. IX.

EPISTOLA XII.

Cariſſimo amico ſuo & magiſtro Iohanni de Saresberia P. ſuus amicus & diſcipulus cum Ieſu & in Ieſu ſemper in terra & in cœlo.

NOuit prudentia tua, quòd granum frumenti cadens in terram niſi mortuum fuerit, ipſum ſolum manet: ſi autem mortuum fuerit, multum fructum affert. Granuli noſtri fructum centeſimum ſpero me recepturum, partim roris ſuperni fœcunda infuſione, partim agri quem benedixit Dominus læta fæcunditate. Prouenit namque numeroſa proles benedictionum ex acceſſu dati optimi, ſiue doni perfecti, cum libero arbitrio boni hominis. Vbi enim gratia ſaliendo cum impetu æternæ emanationis influit, quid anima niſi vitam refluit? Nunquam ſterile, nunquam inane eſt coniugium gratiæ & animæ. IESVS, qui ſaluat populum ſuum à peccatis eorum, fructus benedictus eſt huius copulæ. Vbera non habet arentia, non vuluam ſine liberis, anima cui adiungitur gratia. Parturit anima quidem, ſed non gemens: generat gratia, ſed non corrumpens. Suſcipit ſemen anima cum delectatione, ſed non delicto: parit fætum de ſpiritu gratiæ, ſed cum ſalute: venter non ſuperbia turgeſcit, ſed creſcit humilitate: lumbi non opprimuntur grauedine, ſed imprimuntur caſtitate: mammæ non intumeſcunt lactis recurſu, ſed extumeſcunt humanæ fragilitatis decurſu. Manus angelicæ obſtetricantur in tam ſalubri partu, pannis virtutum inuoluitur fœtus, donec rapiatur ad Deum & ad thronum eius. Mater autem quid? fugit

in ſolitudinem, vbi habet locum paratum à Deo, vt ibi paſcant illam diebus mille ducentis ſexaginta. Draco namque ſtat ante mulierem quæ eſt paritura, vt deuoret, cùm pepererit filium eius. Non eſt occultatum à te, magiſter & amice cariſſime; qui aſtutias ſerpentis antiqui non ignoras, quid eſuriat draco, quid ſitiat. Quid, niſi filium virginis? quid, niſi deſiderium cordis? Quid, niſi prolem virtutis? Quamobrem rapiatur non tantùm à faucibus, ſed ab aſpectibus eius mentis propoſitum, & tota feſtinatione non delibatum, ſed illibatum mittatur ad Deum. Certè niſi ſubuenerit vel præuenerit feſtinatio in ore draconis, fiet anima noſtra delibatio eius. Quàm citò autem mater petit deſerti ſolitudinem, tam citò filius conſcendet cœli celſitudinem. Quò remotiùs ſeceſſerit mater, eò altiùs & remotiùs rapit filium pater. Niſi fugerit mater, proprij nati viſceribus viſcera draconis implebit. Non eſt timendum venire, vbi deſinis timere. Nil timet, nil odit, nil refugit ſic diabolus, quomodo ſolitudinem clauſtri. Potiùs deligit porcorum gregem, quàm ſanctorum ſolitudinem. Sponſus ducit ſponſam ſuam in ſolitudinem, & ibi loquitur ad cor eius. Iſaac egreſſus erat ad meditandum in agro, cùm ecce ſponſa eius Rebecca aſcenſis camelis calcando vitia ſuperbiæ & immunditiæ ſuæ veniebat. In ſolitudine IESVS tentatus ſuper aſpidem & baſiliſcum ambulat, & conculcat leonem & draconem. Meritorium animarum eſt ſolitudo: caſtra domini exercituum eſt ſolitudo: ſagena ad capiendos piſces eſt ſolitudo: paradiſus delitiarum eſt ſolitudo: gymnaſium eſt cæleſtis Philoſophiæ ſolitudo. Quid amplius? deambulatorium Dei eſt ſolitudo. Solitudo nouit vigilias IESV, ſolitudo ſuſcipit lacrymas IESV, ſolitudo orationes IESV audit, ſolitudo tempus & horam noſtræ redemptionis cognouit; ſolitudo naſcentem, ſolitudo prædicantem, ſolitudo turbas paſcentem, ſolitudo in transfiguratione coruſcantem faciem IESV ſole clarius attendit, ſolitudo morientem, ſolitudo reſurgentem, ſolitudo aſcendentem Dominum conſpexit. Ecce quare exultant ſolitudines Iordanis. Si qua aſperitas, ſi qua amaritudo, ſi qua priùs fuerat in ſolitudine formido, mitigata eſt ſanguinis IESV effuſione, dulcorata eſt ligni crucis immiſſione, ſublata eſt IESV cohabitatione. Socio IESV quid times? paſcente IESV quid eſuris? lauante & unguente IESV quid doloris perſentis? Vale.

EPISTOLA XIII.

Frater Petrus Abbas indignus Cellenſis monaſterij P. a monacho Noruicenſi ſpiritum ſalutis.

VT ignotus ignoto ſcriberem, T. veſter, immo noſter impetrauit & rogauit. Iniuſtum namque eſſet, ſi in re tam honeſta pater filium confunderet. Quia igitur vitæ, ſcientiæ, & profeſſionis probatæ, profundæ, nec ignotæ eſtis, pallio verecundiæ vultum abſcondo, & vocem vix tremulam emitto. Audite itaque ſi placet veritatem, non vanitatem, pietatem non falſitatem, ammonitionem non adulationem. Scio quia vnius viri filij ſumus, vnius regula informamur, in domo vna vnum ab vno requirimus.

Quapropter

Quapropter ſi trahimur trahamus, ſi vocamus inuitemus, ſi currimus, currere moneamus. Qui audit dicat, veni. Cæterùm ſi ſequi noluerint, liberi à conjuratione qua coniurati ſumus, inter innocentes manus noſtras lauabimus, & ſic ab introitu gloriæ Dei epulabimur. Hæc ideo dixerim, quia in noſtra, credo, quod & in veſtra patria non monachi, vt pace illorum dicam, ſed ex monachis ſuper numerum multiplicati, nomini ſancto, quod inuocatum eſt ſuper eos, contumeliam faciunt, dum turpiter viuunt, dum ventris, gulæ, & luxuriæ deſiderijs ſe exponunt; dum corpus ſuum, quod dici nefas eſt, & negatio contra Deum, contumelijs afficiunt. Nomen itaque Dei per eos blaſphematur inter gentes. Vtinam Phinees reſurgeret! vtinam Helias zelo zelatus pro domo Iſrael recumbentes in idolio igne cœleſti conſumeret! vtinam ſaltem Ieremias captiuitatem filiæ Sion triplici luctu, ſcilicet orationis, prædicationis, & exempli doceret, moneret, defleret! Verus nempe Pharao, qui omnia diſſipat, & cum Deo non congregat, lapides ſanctuarij per platearum compita diſſeminat, vaſa templi Domini in delubris ſuis juxta Dagon aſportat, filium virginis cum filio Veneris collocat, & in phialis & ſcyphis cum concubinis ſuis vſque ad mane potare non ceſſat. Vſquequo Domine non eſt qui pennam moueat & gannire audeat? Medium ſilentium tenent omnia. Moyſes non extendit manus ad cœlos: graues enim ſunt, & plenæ ſanguine. Ideo vincitur Iſrael & vincit Amalech. Quatuor fabri cornibus ſuis ventilant vniuerſum Iudam & Iſraël, dum reſiduum erucæ comedit locuſta, & reſidium locuſtæ bruchus, & reſiduum bruchi rubigo. Hæc ſunt tertia & quarta generatio, in quibus dominus reddit peccata patrum in filiis. Prima ſcilicet generatio eſt ſuggeſtio carnis, ſecunda primus pulſus cogitationis, tertia deliberatio vel perpetratio operis, quarta gloriatio ſceleris. Felix qui his cornibus non ventilatur. Si qua itaque in vobis eſt miſericordiæ ſcintilla, ſi qua viſcera pietatis, ſi quis ros benignitatis, compungimini. Lacrymæ procul dubio iſtæ nequaquam inutiles erunt. Aut enim illis proderunt & conuertentur, aut ad vos redient, & in ſinum veſtrum reuertentur. Vt redeant itaque à via ſua mala, monendo tranſite de porta ad portam gladio potenter accinctus. Nemini parcat, ſed diſperdat de terra memoriam eorum, qui ad cor redire diſtulerint; qui iniquitatem, quæ in manu eorum eſt, non abſtulerint. Hæc ad vos tanquam ad amicum iuſtitiæ, zelatorem domus Dei, odio habentem eos qui contradicunt ſermonibus ſancti. Ad eos verò, quibus nihil dulce præter vinum & pretium, nihil amarum præter clauſtrũ & ſilentiũ, nihil amandum præter carnem & mundũ, nihil exoſum præter Dei verbum & ſpiritũ, nubes Dei coruſcant, tonitrua cœli fulgurant, ventus vehemens & ignis inuolutus accelerant. O inſenſati, quis poterit habitare ex vobis cum igne deuorante, aut cum ardoribus ſempiternis? Nonne ibi recipietis venenum pro vino, ſupplicium pro pretio? Seris & vectibus ferreis porta inferni conſeretur vobis, qui clauſtro noluiſtis includi: & clamor quoque & continuus luctus, qui non ſiluiſtis à facie domini. Caro, quam curioſè nutriſtis, ſollicitè fouiſtis, ſtudioſè lactaſtis, regnum Dei non poſſidebit. Mundus, cui mundi creatorem poſtpoſuiſtis, in quo immundè ſorduiſtis, cuius fallaci pulcritudine

M

oblectati patriæ cœleſtis obliti eſtis, non eruet vos de manu inimici. Verbum Dei tunc vos verberabit, non liberabit, accuſabit, non excuſabit, damnabit, non ſaluabit. Quid vobis cum ſpiritu Dei, cuius contumeliis non parcitis, cuius templum violatis, quem contriſtare non reformidatis? Ni fallor, quod in eum peccaſtis non remittetur vobis, neque in hoc ſæculo, neque in futuro. Sed de his hactenus. Vos autem, qui apertos habetis oculos, in viam iſtorum ne abieritis, actibus eorum ne aſſentiatis, neque conſilijs eorum acquieſcatis. Vt prolixus nimium eſſem, nepos veſter coëgit, qui iterum atque iterum rogando ſtylum reſumere monuit. Vtinam virtus veſtra amplior ſit quàm fama. Vtinam vos videre, cognoſcere, & dextras ſocietatis vobiſcum habere merear. Vtinam ſaltem, ſi non datur vltra, vel vnam precem pro peccatis meis pio iudici per manum ſancti Angeli offeratis. Valete.

a MONACHO NORVVICENSI.] Eccleſiæ Norvvicenſis in Anglia, in qua Iohannes Prior Norvvicenſis, ad quem Saresberienſis epiſtola CCLI.

LIBER QVINTVS.

EPISTOLA I.

Cariſſimo amico ſuo a Berneredo Abbati ſancti Criſpini, frater Petrus humilis Abbas S. Remigij ſemper bene valere.

CAriora mihi fortè & vtiliora ſunt ſpatia nocturnalia, quàm diurna. Siquidem diurna accerſitis hinc inde & contra ductis copioſarum occupationum cateruis, animam meam de manibus meis tollunt, & me mihi tam violenter quàm fraudulenter aſſidue ſubtrahunt: hyemales autem noctes ſua prolixitate non faſtidium, aut tædium, ſed interdum duplex beneficium conferunt. Tribuunt etenim corpori requiem, & animæ renouant vetuſtatem. Addunt inſuper licentiam reuiſendi cœleſtia, ſua penetralia inquirendi, nec non & amicorum reminiſcendi. Dicunt animæ cogitationibus ſiue meditationibus, *Vacate & videte quoniam ſuauis eſt Dominus.* Ducunt etiam ſua quiete & ſilentio animas vſque ad tertium cœlum, dum extra mundum, extra carnem, ſupra animam, ad regales ſedes omnipotentis Verbi ſancta deſideria prouehunt. Statim filium hominis ad abyſſos humanarum infirmitatum humiliter inclinando pacata conſideratione deponunt. Quis autem dum ſua reuoluit, amici negotia negligit? Plura de hac materia vobis libenter ſcriberem, ſed ſcriptor noſter frater Hugo, abrepta breui chartula, propter finem chartæ finem fecit ſcripturæ noſtræ. Volui tamen breuiter tangere verbum illud, quod mandaſtis per fratrem Iohannem, & ſic reſpondere, vt dicatis illi Dominæ & cognatæ noſtræ, Terra in conſpectu veſtro eſt, poteſtis bene face-

re & malè. Sed melius eſt benefacere, quàm malè: quia benefacere ſequitur gratia & gloria, malefacere verò pœna & pœnitentia. Dicite ei, *Melius eſt modicum iuſto ſuper diuitias peccatorum multas.* Dicite inquam ei, Pſal. xxxvii. 17.
quia nobilius eſt minora à deuotis gratanter accipere quàm ab inuitis inſolenter maiora exigere. Valete, & pro nobis orate. Boamundus dicit vias peſſimas eſſe. Seruate nobis litteras iſtas.

a BERNEREDO ABB. S. CARISPINI.] Apud Sueſſiones, vt ſequens epiſtola docebit. Duo ſunt in ea ciuitate ſancti Criſpini cœnobia, Benedictinæ familiæ vtrumque. Vnum S. Chriſpini maioris appellabant, de quo hic ſermo: alterum S. Criſpini in cauea. De Berneredo autem Abbate plura lib. viii. epiſtol. 1.

EPISTOLA II.

Vnicis amicis & fratribus Berneredo venerabili Abbati & ſancto conuentui ſanctorum Criſpini & Chriſpiniani, frater Petrus humilis Abbas S. Remigij, dies ſolemnes & feſtiuitates præclaras.

NOn eſt mihi datum deſuper in præſenti vobiſcum ſabbatizare Kalendas præcipuas in natalitiis pretioſorum martyrum veſtrorum. Vnde quia non quod volo hoc ago, ſed quod odi illud facio, pene iraſcor detentionum mearum funiculis, qui difficilè ſoluuntur contorti, nec triplici tantùm, ſed multiplici connexione occupationum concatenatarum. Vnum tantùm quod vix reſiduum eſt mihi facio. Scribo itaque amaritudines meas, quas quotidie in diſtractione & diſtenſione ſpiritus mei experior, dicens Deo, *Quare poſuiſti me contrarium tibi, & factus ſum mihimetipſi grauis?* Iob. vii. 20.
Ecce nunc vitulus ſaginatus immolatur Sueſſionis apud ſanctos martyres Criſpinum & Criſpinianum, ecce ſymphonia & chorus, ecce amicorum ibi ſanctus conuentus, & vbi ego, & quid ego? Nec ſaltem hœdus compunctionis pro peccatis meis conceditur. Seruate tamen & mittite, amici cariſſimi, partes nobis de oleo exultationis veſtræ, de adipe & pinguedine viſitationis ſupernæ. Sufficiet enim copioſa gratia de menſa dominorum veſtrorum nobis & vobis: quia ſicut animabus ſuis non pepercerunt propter Chriſtum vſque ad mortem, ſic Deus gratiam præmiorum exæquans gratiæ meritorum, non eſt quod neget orantibus pro ſalute animarum. Iam ſiquidem de ſe ſecuri, pro ſuis veneratoribus adhuc ſunt ſolliciti. Adſunt procul dubio paſſionum ſuarum recitatoribus, & præcipuè imitatoribus. Orate ergo ſicut pro vobis, ſic & pro nobis: quia nullum eſt detrimentum orationis, ſi pluribus impertiatur: cuius natura eſt eò magis abundare in effectu, quò ampliùs ſe dilatauerit in affectu. Valete.

EPISTOLA III.

Domino & amico cariſſimo Berneredo Abbati ſancti Criſpini, frater Petrus humilis Abbas S. Remigij ſuis in omnibus ſeipſum per omnia.

QVotiens in manu ſumitur chartula vobis dicanda, totiens mens repletur, & ſi antè fuerat bonis omnibus vacua. Cùm tumultu namque &

impetu magno rex innumerabilis diuerſarum materiarum egredi accelerantium in oſtio exeundi ſeſe impingit, alia dicente, prior ego amicum ſalutabo, alia illam tranſiliente, atque ramum oliuæ præferente in ore, amici amplexus priores pertinaciter præripiente. Rebecca in vtero ſuo miratur duorum fratrum, immo gentium duarum hæc inteſtina & pluſquam ciuilia bella. Sed quid mirum, ſi vbi corpus perfecti & conſummati amoris, illuc congregantur aquilæ alternarum affectionum ſiue motuum animi, vt contendant non intrare, ſed exire per anguſtam portam? Fortè quod ait Laban, in terra ſua conſuetudinis eſſe, vt priores licet lippæ filiæ tradantur ad nuptias, contingat vt Rachel, miræ pulchritudinis & amantiſſimi decoris, non agat choros ſaltationis, immo ſalutationis, ante Liam primogenitam ſuam, ſed in vltimo ſequatur cum Ioſeph & Benjamin. Semper enim meliora, digniora, & ſaluti viciniora non tanquam fæces in fundo calicis reſidunt, ſed tanquam cibi delicatiores, vt faſtidium remoueant, & appetitum renouent, in extremis apponuntur, quia melior eſt finis orationis, quàm principium. Hoc in meipſo, hoc in amico deſidero, vt noua ſemper ſint, & nunquam veteraſcant deſideria veſtra, & ſemper ſequamur ad palmam ſupernæ vocationis, obliti quæ retro ſunt. Non enim tam quatenus perueneris penſare debes, quàm quò pergendum, & peregrinationis meta figenda, atque trahendus funiculus. Sic audio te facere, & valde congratulor. Ne tamen nimis extendas & protendas funiculum, caue rupturam. Melius eſt enim tendere, quàm rumpere. Eſt modus in rebus, Ne quid nimis. An inuideo, quia citò & bene curris? Nequaquam. Amo curſum, ſed timeo defectum. Virtutes non bene colligit, qui matrem virtutum ſpernit. A ſtirpe virtutum degenerat virtus, quæ lineam temperantiæ non ſeruat. De his hactenus. Cæterùm ineptias noſtras quia vt audiui intemperanter deſideras, volo tibi exponere quæ ſint modo negotia noſtra, & cui ad præſens labori humeros ſuppoſuerim. a Succeſſor ille noſter Cellenſis Abbas, quia non bene multiplicauit, immo non fouit oua, quæ illic reliqueram, ſed conculcauit imperfecta, deſtruxit autem perfecta, vltra diſſimulare non poſſum: ſed aggredior tentare & probare, vtrum Deus reſpicere dignetur priores meos labores, illum vel prorſus amouendo ab Abbatia, vel ſaltem corrigendo à ſtultitia ſua, & in melius commutando. Pene omnes Priores mecum ſunt, & vt credo, triginta vel amplius de fratribus. Ora vt Deus propitietur mihi, & domui illi. Frater Hugo iſta debuit ſcribere, & in ſero promiſit, ſed tandiu dormiuit, quandiu iſta frater Henricus ſcripſit. Habet enim oculos nullos. Effert tamen bonitatem & pietatem veſtram ſibi exhibitam, vſque ad cœlos, & vſque ad nubes. Valete, quia deficit pergamenum.

a SVCCESSOR ILLE NOSTER.] Drogo, qui Cellæ Abbas Petro ad S. Remigij præfecturam migranti ſuffectus, gradu poſtea ob rem malè adminiſtratam deiectus eſt, vt ſcribit epiſtola VII.

EPISTOLA IV.

Domino & patri ſuo cariſſimo B. Dei gratia a Epiſcopo Exceſtrienſi frater Petrus ſancti Remigij dictus Abbas ſalutem deuotiſſimam.

SEntentia dubia quæſtionibus ventilata clareſcit, ſpecies aromatica piſtillorum tunſione fragraſcit, Eccleſia oppreſſione malorum creſcit. Virtus quoque bonorum, aduerſariorum infeſtatione laceſſita flore vernat & fructu. Equus ille, qui procul odoratur bellum ad vocem buccinæ dicit vah, eòque ampliùs feruet in certamine, quò acriùs concitatur fuſo vndique clamore. Quas enim vires collectas tempore pacis diſſimulabat, fœnore multiplicato exſoluit, cùm expoſtulauerit neceſſitas: vt tanquam de grano ſinapis virtutem mireris, ſi ſpeciem ſimpliciter minutiſſimi grani intuearis. Tunc igitur virtus ſe expandit propagine multa, cùm malis reluctantibus fuerit prouocata: nec ad plenum fides diſcernitur, niſi telo infidelitatis fortiter impetatur. Iuſtus denique, qui vt leo confidens abſque terrore eſt, quando gloriatur, niſi quando experimentum ſui ex aliquo diſcrimine capit, vt tunc ſe aliquid poſſe cognouerit, cùm locum virtutis oblato labore inuenerit? Glorioſos faciunt Martyres noſtros cauſa cum pœna, & pœna cum cauſa. Diu eſt quòd in terra veſtra latuit, immo conſopita iacuit fidei virtus, vbi plures ad ſe euocabat poculum confectionis, quàm Euangelium Apoſtolicæ prædicationis. Vnde igitur ſic effloruit & refloruit moderna in vobis religio, vt Apoſtolicos ſpiritus ebiberetis, & totâ fiduciâ in medium proſilientes, dicatis, *Melius eſt Deo obedire, quàm hominibus?* Certè muſto non ſicera pleni ſunt, qui concepto robore pellem pro pelle, & cuncta quæ habent dant pro animabus ſuis. De his hactenus. Cæterùm ſi magna illa bellua euomuerit vos de terra veſtra, eſt apud nos domus noua vobis parata, cum omni ſumptu, ſine auro & argento, vbi & copiam librorum, & ſtudendi otium pro libitu inuenietis. Valete.

Act. v. 29.

a EXCESTRENSI EPISCOPO.] Exceſtra Domnoniæ ciuitas in Anglia, ſedes Epiſcopalis eſſe cœpit ante annos plus minus D L. Cathedra illuc per Lifricum Epiſcopum tranſlata, cùm Cridiæ antea eſſet. Idem itaque Epiſcopi Exceſtrenſes, qui olim Cridienſes.

EPISTOLA V.

Domino ſuo & amico cariſſimo Eskilo Lundenſi Archiepiſcopo frater Petrus humilis Abbas ſancti Remigij ſalutem & deuotionis obſequium.

SVauiſſimus odor miſerationum veſtrarum non ſolùm præſentes recreat afflatu delectabili, ſed etiam abſentes & remotos attrahit ad ſe, ſpe nimirum tam dulci, quàm inconfuſibili. Quis enim veſtra expetiuit ſuffragia, & inconſolatus receſſit? Quis ad oſtium veſtrum pulſauit, & non aperuiſtis ei? Quis de manu veſtra benedictionem petens, tanquam de theſauris opulentiſſimis copioſam non retulit? Inter cæteros itaque, & de cæteris vnus eſt T. præſentium lator, quem tot pericula itineris, tot difficultates ad vos perueniendi non exterruerunt, nec retinuerunt, compellente & inſtigante

illum, tantum laborem inſumere fama, quæ de vobis vbique terrarum diffunditur. Non equidem rerum inopia, non abiectio & vilitas inter ſuos, euomuit illum in terram veſtram, cùm & a Canonicus ſancti Timothei ſit, & frater Hildoini, Vicedomini & Canonici ſanctæ Mariæ Remenſis. Rogamus igitur, ne fruſtretur ſpe ſua: ne quando apud ſe pœnitens, & dolore cordis intrinſecus tactus dicat, Periit opera & impenſa. Ego cum toto conuentu beati Remigij veſter ſum, & pro vobis orationem fundimus ad Deum, vt ſanctiſſima anima veſtra theſauros, quos in cœlo poſuit per manus pauperum in exitu ſuo reperiat, & bonis domus Dei repleta cum ſanctis Angelis æternâ lætitiâ congaudeat. Valete.

a CANON S. TIMOTHEI.] Baſilicæ SS. Timothei & Apollinaris, in vrbe Remenſi, cuius ſæpe mentio apud Flodoardum. Huius Eccleſiæ præbendas concedebat Abbas S. Remigij, vt docet Alexandri epiſt. vii.

EPISTOLA VI.

H. venerando a Abbati de ſancto Huberto, P. ſancti Remigij dictus Abbas ſalutem.

OMnia quæ in tempore fiunt rationem temporis cum omnibus circunſtantiis ſuis ſollicitè penſare debent, ſi finem bonum habere volunt. Idcirco, bone pater & amice cariſſime, ſi ſuſceptam nauigationem ad portum ſalutis perducere poteſtis, non deſeratis Abbatiam veſtram, ſed in hoc tempore malitiæ & dioſcordiæ patiendo, & tolerando, donec tranſeat iniquitas, reſumite vires, & onus diu portatum nolite proijcere, cum veſtra & multorum læſione; ſed paulatim ab humeris deponite. Si enim pax & vnitas Eccleſiæ redderetur, nec eſſet chaos inter nos & vos, fieri poſſent multa, quæ modo fieri non poſſunt. Valete.

a ABBATI DE S HVBERTO.] In Arduenna ſylua, diœceſi Leodienſi. Scripta feruente adhuc ſchiſmate, quod tempus malitiæ & diſcordiæ vocat.

EPISTOLA VII.

Cariſſimis a fratribus, filiis & amicis Cellenſis monaſterij, frater Petrus ſancti Remigij dictus Abbas ſalutem in Domino.

PRæſenti epiſtolæ delegaui ſupplere in ſancto conuentu veſtro, fratres & filij cariſſimi, ſi quid negotij eſt, quod ageret præſentia noſtra, ſi adeſſet. Poterit enim tutiùs proponere ſufficienter & inſolenter, quod nec inutile ſit acquieſcentibus, nec ſcribenti criminoſum. Vndecumque ſiquidem & de quocunque agere velim, oculi faſcinantes non deſunt, peruersè interpretantes, malignè arbitrantes ea, quorum nec rationem attingunt, nec finem apprehendunt. Ipſe autem ego Deum conſtituo arbitrum & iudicem omnium, quæ fiunt ab ipſo, veraciter difiniendum quod eſt ambiguum, efficaciter executioni mandandum quod fuerit ſententiâ diffinitum, & tenaciter ſeruandum quod ex labiis eius ſemel fuerit prolatum. Per ipſum igitur conteſtor hunc ſolemnè veſtræ fraternitatis conuentum, ne à memoria

veſtra elabatur difficilis ille congreſſus ſapientiæ & inſipientiæ, iuſtitiæ & iniuſtitiæ, in quo grauiter, ſed fortiter deſudaſtis, quidam fideliter proficientes, & conſtanter perſeuerantes, quidam deficientes & retro abeuntes, quorum gloria in confuſione ipſorum, qui Deo, & mihi, & vobis mentiti ſunt. Iam Drogo eiectus eſt, ne dicã draco, qui ſe terrã & cœlum non ſolùm concuſſurum, ſed etiam euulſurum armis Iudæ proditoris, id eſt, pecuniã publicè minabatur; neſcio ſi adhuc tertiam partem ſtellarum poſt ſe trahat: vnum ſcio, quòd de prædeſtinatis nullum Deo iuuante abſorbebit. In cauſa tamen iſta, quia Dei eſt, nihil vſurpet ſibi ſtuppa noſtræ fragilitatis, inſultando his qui occupati bello non interfuerunt, vel ex aduerſo ſteterunt. Exultandum quidem cum tremore, non inſultandum contumelioſè in operibus Dei: quia ſemper Dei iudicia ſuſpecta ſunt, & nunquam caput erigendum, dum in nubibus conſignata, ſollicitos non ſecuros homines, tam in proſperitate, quàm in aduerſitate faciunt. Sit itaque timor Dei in vobis, & apponite cor in his quæ de Drogone facta ſunt, ne ſimilia faciatis, quia non ſimilia, ſed peiora pateremini. Eſt prouerbium, Excaldatus aquam timet. Spiritu igitur paracletico totum negotium, & domini Archiepiſcopi conſilio, atque viris religioſis & ſapientibus, ſalua libertate electionis veſtræ, committite. De mea verò voluntate nulla ſit quæſtio, quia nunquam diſcordabit à gloria veſtra, ab honore veſtro, & ab vtilitate Eccleſiæ veſtræ. Interim refloreat in vobis ordinis ſancta obſeruatio, ſilentij virtus, lectio clauſtralis, capituli rigor, pſalmodiæ tenor, vnitatis compago, hoſpitum deuota ſuſceptio: & quicquid de iuſtitiæ & honeſtatis proſapia in exterminium euanuerat, ad propriam conſcientiæ veſtræ ſedem feliciter redeat. Scriptura enim mandatum domini ſui eloquitur ſuccinctè, conſtanter, & fideliter, nihil detrahens de iniuncto mandato, nihil addens, non cedens faſcinatoribus, non credens adulatoribus. Pro eodem habet, ſi laudetur, aut ſi vituperetur. Quia igitur plures ſcio ſolere inſtanter inſidiari, vt me capiant in ſermone, potiùs elegi verba noſtra ſcripto mandare, quàm inconſiderata elocutione profundere. Valete.

a FRATRIB. CELLENSIBVS.] Prioribus & Monachis, qui eiecto Drogone conuenerant ad noui Abbatis electionem. Quare Archiepiſcopum, cuius conſilio agendum monet, Senonenſem intelligit. Electus porro eſt poſt Drogonem Abbas Girardus.

EPISTOLA VIII.

Amico ſuo cariſſimo Bernerendo Abbati ſancti Criſpini frater Petrus Abbas ſancti Remigij ſalutem.

QVærenti mihi materiam, vnde tibi ſcribere exordiar, vix vna de grege innumerabilium ſe ſequeſtrans occurrit, arridens quidem prima fronte, ſed vultũ demittens in receſſu vel receſſu præſentiæ noſtræ. Quæris quænã ſit iſta materia tam blanda in exordio, tam religioſa ſeu timida in ſupremo? Certè fama gloriæ tuæ hæc eſt: quæ amicis tuis iocunda & exhilarata facie ciuitates, caſtella, vicos, & plateas diſcurrit & circuit vſque ad palatium regis, vſque ad reginæ thalamum, vſque ad a Comitiſſæ noſtræ cubiculum. Templa

quoque habitu religioſo, vultu modeſto perambulat: Archiepiſcopos, Epiſcopos, Abbates, clericos & milites ſibi concilians, & ad venerationem ſui non mediocriter inclinans. Sed timendum, ne ſol tanti ſplendoris, tantorum radiorum, vergat ad occaſum, & dicatur, *Ad veſperum demorabitur fletus, & ad matutinum lætitia*. Quantum enim gaudij de ſanctitate & iuſtitia amici in amicorum amicos profluit, tantum mœroris & doloris in euaporatione ſiue exinanitione earundem virtutum circa eoſdem reſidet. Video, video cogitationes tuas ad ſeipſas tumultuantes, & quare amicus tuus talia tibi ſcribat, ſollicitiſſimè reuoluere. Timidæ enim ſunt cogitationes tuæ. Ne ſis ſollicitus, bone amice, res ſalua eſt, ſignacula clauſa ſunt. Aquilo durus ventus non congelauit continentiam, caritatem, aut opinionem noſtram. Qualem te habuimus, talem te habemus & ſemper habituri ſumus. Huic quoque præſentium latori, ſi quid ex his imputandum, imputa: qui non ſolùm ſcribere compulit, ſed talem materiam præſcripſit. Reuocauit enim ad memoriam illa magnifica præconia, quæ auribus noſtris inſtillaueras, quando ab illa ſolemnitate Trecenſi, quantùm vacuatus propriâ & bonâ conſcientiâ, tantùm inflatus vanâ lætitiâ rediſti. Dixiſti enim te præ aliis exceptum & receptum à Trecenſium Comitiſſa, inuitatum ad epulas, glorificatum in menſa, in omni poſtulatione exauditum, & cum longa cauda gloriæ reuerſum. Caue caudam, cùm tam omnis laus, quam omne vituperium, in cauda, id eſt in fine terminetur. Dico autem, quem te ipſum facis? Si hæc facis, manifeſta te ipſum mundo & nobis. Si enim propheta es in Iſrael, veni ad nos, vt ipſis rebus experiamur potentiam, prophetiam, & virtutem tuam. Signis enim quæ in patria tua facis, non credemus, niſi te virum, cuius ſpiritus in naribus, ex fructibus cognouerimus. Decurtata tamen eſt gloria tua, quia non feciſti pacem *b* inter Archiepiſcopum & aduerſarios ſuos. Valete.

Pſal. xxix. 6.

a COMITISSAE NOSTRAE] Quæ paulo poſt *Trecenſis Comitiſſa*. Maria nimirum Ludouici regis filia, vxor Henrici Comitis.

b INTER ARCHIEPISCOPVM ET ADVERS.] Henricum Remenſem & Canonicos. Graues namque inter eos diſcordiæ fuerunt. ad quas ſedandas ſuam quoque operam contulit Alexander Pontifex: cuius de ea re binas epiſtolas ad Henricum Archiepiſcopum, & ad Ludouicum regem illius fratrem vidimus in Bibliotheca Eccleſiæ Remenſis. De iiſdem etiam turbis Remenſibus agit & Saresber. epiſt. ccxiv.

EPISTOLA IX.

Dominis & patribus a Baſilio cum cæteris Prioribus Carthuſienſis ordinis, Frater Petrus humilis Abbas ſancti Remigii, ſalutem cum omni deuotione.

AD glorificandum Chriſtum vos conuenire, quotieſcunque conuenitis, non ignoramus. De nullo itaque negotio ſæculari directionem cordis veſtri impedire ſine dubio fas eſt. Commonere autem vos dignum eſt, vt quod facitis vſque in finem facere ſtudeatis. Virtus enim boni operis de radice procedit bonæ intentionis, & in perſeuerantia dilectionis perficitur, & omnis laus in fine canitur: melior quoque eſt finis orationis quam principium. Hæc ideo præmiſerim, vt quia manum miſiſtis ad fortia, ſemper

per ad ampliora & anteriora caritatis opera extendere contendatis, ad eius imitationem, qui dum in mundo eſſet, porrigendo manum, corporum lepras, oculorum cæcitates, aurium ſurditates, & labiorum ſilentia curauit. In fine verò prorſus in cruce manus extendens, cæli & terræ, vniuerſaliter plagas & vulnera antidoto ſanguinis ſui curauit, & contra omnia recidiua, validiſſimam medicinam in cornu crucis, omnibus poſteris vſque ad conſummationem ſæculi repoſuit: vt quicunque crucem ſuam poſt eum baiulauerit, vitæ æternæ compos & particeps, contrariam valetudinem timere non habeat. Frater iſte, præſentium lator, per nos & per multos alios rogat mitti operarios de vobis in meſſem domini. Meſſis enim multa in Dacia iam alba eſt ad metendum: ſed operarij pauci, ſed minor numerus qui non poteſt ſufficere ad edendum agnum. Non ſit itaque vobis pigrum, non durum, non deſperabile, mittere ex vobis, qui nomen Dei & ſanctum ordinem veſtrum in terra illa portent, in ſpe percipiendi fructus centeſimi, aut potiùs milleſimi. Corona veſtra & gloria, ſi bono exemplo veſtro animas plures Deus lucratus fuerit, & in regno gloriæ de ſalute aliorum merces veſtra amplior & glorioſior in conſpectu Dei & ſanctorum Angelorum erit. Valete.

a BASILIO] Maioris Carthuſiæ Priori viii. vitæ ſanctimonia, doctrinaque illuſtri. Huic iterum, vniuerſique ordinis comitiis, quæ quotannis haberi ſolent, ſcribit epiſtola xi. nec diſſimili argumento: nunc quidem pro Monaſterio in Dacia Eſquili Archiepiſcopi rogatu erigendo: tum verò pro Trecenſi, quod Henricus Comes meditabatur.

EPISTOLA X.

Venerando Domino & amico cariſſimo E. a *Abbati Stabulenſis Eccleſiæ Petrus humilis Abbas ſancti Remigij in perpetuum cùm Chriſto gaudere.*

NVlla negligentia bona eſt: non tamen omnis æqualiter culpabilis. Cumulat namque aut minuit meritum negligentiæ amputanda diſſimulatio faciendorum, aut inconſiderata feſtinatio non faciendorum. Ea nihilominus quæ à nobis remota ſunt, & per procuratores fiunt, non conſimili à nobis pœna exiguntur, ſi malè adminiſtrentur, ſicut illa quæ manu noſtra & proprio ſtudio peragi ſolent. Indę eſt, domine Abba, & amice cariſſime, quòd aliquantam opponunt pro nobis excuſationem, ſi fratres noſtri de Marna, non ſoluendo pecuniam quam debent, moleſtiam vobis fecerunt, cùm factum ab anno præterito æſtimaremus, quod adhuc faciendum modò cognoſcimus. Ignoſcite itaque culpam, quam nec ſuperbia genuit, nec contumacia defendit. Dignus namque venia eſt, qui citò corrigit delictum, vel qui pro poſſe reddit debitum. Domini Imperatoris mandatum veſtrum & noſtrum certè turbauit negotium. Iniungimus Præpoſito noſtro, vt citò ſoluat, quod iam feciſſe debuerat. Vobis gratias agimus de bona patientia veſtra, & innoteſcimus, quòd nunquam vtilis nobis fuerit commutatio illa.

a ABB. STABVLENSI] In diœceſi Leodienſi, in qua præbendæ erant Marſnenſes

S. Remigij. De his verò, & de Friderici Imper. mandato, quod innuit, plura lib. VIII. epiſt. XV.

EPISTOLA XI.

Dominis ſuis de Monte Dei, a Simoni Priori, & toti ſancto conuentui, Frater Petrus Abbas Cellenſis ſanctum paſcha.

QVotidianum paſcha celebrare non ceſſat anima unicuiuſque veſtrum, dum quaſi columba ſtat ad feneſtras ſuas, & vocem de cœlo explorat, à Libano vocantem ſponſam ſuam. Extento prorſus & retorto collo ad caput veſtrum, quod in cœlis eſt, ſine ceſſatione vitam iſtam vmbroſam faſtidientes, euolare ſuper pennas ventorum contenditis, iam ibi verum, non annua repetitione, ſed continua ſtabilitate, celebraturi paſcha cum illo, & in illo, qui paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus. Ita eſt. Sed adhuc aſcenditur & deſcenditur per ſchalam Iacob, donec quod ex parte eſt euacuetur, quod fiet, quando votum in habitum conuertetur, & in Hieruſalem hymnus Deo ſoluetur. Interim, fratres, in vmbraculis habitantes, & ſub vmbra illius, quem deſideratis, ſedentes, coquite, immo aſſate carnes agni tota nocte, ſinguli in cella ſua, & mane comedetis eas. Certè tota nocte debet cremari caro agni, quia toto mortalitatis tempore, accenſa caldaria conſcientiæ, facies ſaluatoris deſideranda, & vndis deſideriorum fortiter bullientibus, ne in die iudicij ſemicocta offeratur, percoquenda. Habete vaſcula munda: juxta namque & in oculis præterfluit aqua. Sed nunquid vanè? ſed nunquid gratis? Planè ſupina & craſſa negligentia imputanda eſt ſingulis, niſi ſint omnia munda, quibus & copia aquarum redundat, & temporis oportunitas ſupereſt, & amor incumbit totius munditiæ, & ordinis conſuetudo non refragatur. Sic eſt, ego vidi, ego interfui, & vtinam totiens & tam ſedulò cor expurgaſſem, quotiens & quam indeſinenter manus & faciem die & nocte rigaui, non lacrymis, ſed aquis. Hoc autem feci vt hoſpes: quia non vltra oſtium, ſed in oſtio tenui. Vos autem intra & vltra oſtium promouiſtis pedem, non aduenæ, ſed domeſtici cellæ & cœli effecti. Poſtquam verò vaſa vacua ab ambitione emundaueritis confeſſione, & ſcripturarum meditatione, implete aquâ & ad ignem mittite, & tanquam vnguenta pretioſa bullire facite. Subintrauerat buccæ meæ, & ſtylo iam ſubgerebat improuida cogitatio, ſcribere vt carnes agni ſic decoquerentur: ſed memor mandati legalis, quo prohibetur ne aqua coquantur, ſubiicio non vt agni, ſed hædi carnes taliter coquantur. Simul enim & agnum & hædum tollere in paſcha præcipimur. Quid ergo? Agnus in veru, vel in craticula crucis, hœdus in aqua coquitur: vt ſi innocens fueris, ſolo ſpiritus ardore in paſcha adapteris: ſi verò fœtore graui oppreſſus, per ignem & aquam expieris. Hædus etiam eſt corpus, quod corrumpitur & aggrauat animam. Agnus qui in latitudine paſcitur, benignus ille ſpiritus, qui infeſtationibus carnis agitatus non cornu ferit, ſed oculo ſimplici liberatorem quærit dicens, *Quis me liberabit de corpore mortis huius?* In ſanguine agni, id eſt in
Rom. VII. 14. contritione cordis, & ſpiritus contribulati liberaris de Ægypto, & de manu Pharaonis, quia cor contritum & humiliatum Deus non ſpernit. De ſan-

guine hædi non lego myſterium, niſi quod tunica Ioſeph tincta in ſanguine hædi miſſa eſt ad patrem. Ad patrem ſpirituum ſi miſeris in confeſſione flens & eiulans tunicam Ioſeph, litam in ſanguine hædi, id eſt ſimplicitatis & caſtitatis amictum fucatum & fœcatum corruptione libidinis, & fraude diabolicæ circumuentionis, ſanguis hædi in purpuram commutabit: quia per pœnitentiam non ſolùm indulgentia, ſed etiam gratia adipiſcitur. Sed de his hactenus. Vnde namque mihi vt tepidus feruentes, mundatos ſordidus, iacens currentes, piger commoneam alacres? Deus ſcit, me non præſumptione, ſed amoris impatientiâ laxaſſe habenas: & cùm non haberem quid dicerem, dicere tamen aliquid vellem, dixi quod innoteſceret affectum, & ſi non idoneum eſſet facere fructum. Adhuc impetus me trahit, & redire ad feſtum feſtorum cogit, vt quaſi incipiens ſpiritui indulgeam currere, quouſque laſſetur, & ſponte petat ſtationem, & metas ſilentij. Sub exemplo ergo cuiuſdam pretioſi inuolucri, in quo ſtupendum ſit, tam ipſum repoſitorium, quàm repoſitum, aliquid de paſcha proſequar: quaſi quendam pannum pretioſum & multicolorium de diuinis theſauris aſſumens. Moyſes in illo quadragenario ieiunio, vbi à colloquio diuino cornutam faciem reportauit, paſcha illud in litteris ſuis prænominauit, & in illo ſacro ſanctas reliquias religans annuo recurſu ad publicum noſtrum deuoluendum conſtituens, diem certum præfixit. Siquidem hic pannus, id eſt, paſcha, in exteriori facie plurimum nitoris exhibet: ſed valde ampliora intrinſecus continet, & cariora pignora. Rubet igitur purpureo colore, propter paſſionem, rutilat hiacynthina ſpecie, propter reſurrectionem: ſubobſcurus eſt, propter ſputorum & alaparum & flagelorum, & cæterarum iniuriarum coaceruationem: albet vnica nube, propter innocentiæ integritatem & peccati immunitatem. Ecce colores, colores cingentes paſcha glorioſum, & delicatum animæ pallium, quo meliùs amiciuntur pauperes ſemicincti, quàm diuites purpura & byſſo induti. Reuoluere autem illas pretioſas margaritas, quæ ſigillantur in ſigillo iſto aureo & argenteo, quis accedet, niſi mundas habuerit manus, niſi oculos colũbinos? niſi labia purgata? niſi abluto toto homine interiori & exteriori ſacro Iordanici fluminis baptiſmate? Quia ergo vobis ſunt manus tornatiles per obedientiam, oculi clari per pudicitiam, labia ſtillantia myrrham primam per accuſationem reatuum veſtrorum, & ad ſcurrilia æternam clauſuram: applicate pannum paſchalem, & expandite theſaurum abſconditum, vt exinde captiuus mutuet redemptionem, mortuus reſurrectionem, peccator iuſtificationem, afflictus conſolationem, religatus ſolutionem, anathematizatus abſolutionem. Sanctificate ora veſtra ſanctis horum oſculis, oculos tangite his ſmaragdis, ſingulos ſenſus exhilarate ſingulis benedictionibus. Sed quæ ſunt pignora tam cara pro pretio, tam efficacia pro remedio, tam rara pro numero, tam ſancta pro merito, tam perpetua pro æuo, tam amabilia pro beneficio? Pignora, fratres mei, iſta ore pudico & timore debito nominanda, & amplectenda, ſunt caro & ſanguis agni incontaminati, Ieſu Chriſti oſſa, nerui, medulla, cartilagines, cutis, corium, & quæcunque membra in corpore IESV de ſacris ſuis viſceribus edidit virgo virginum. Addamne clauos, lanceam, coronam ſpineam,

ſputa, irriſiones, & illuſionem, albam veſtem, veſtimentum purpureum, fel, acetum, myrrham, & aloes? Quantò enim hæc in ſe duriora & viliora, tantò in ſaluatore noſtro pretioſiora & appetibiliora facta ſunt. Quis modo Chriſtianorum ſi vnum horum reperiret, niſi ſuper aurum & lapidem pretioſum multum venerabiliùs coleret, ambitioſiùs ſeruaret & adoraret. Dignum eſt, iuſtum eſt. Si enim immundus erit, tangens morticinum & captum à beſtia, id eſt, Adam & Euam, quorum alter captus eſt ſuaſu uxoris, Eua morticinum facta eſt ſuggeſtione ſerpentis, quomodo non iuſtus emundatur ab operibus mortuis, qui viuentem in ſæcula ſæculorum contingit credendo, amando, colendo, adorando? Nam non ſicut delictum ita & donum. Pluris enim donum, quàm delictum eſt. Sed quod eſt hoc donum? Ieſus Chriſtus ſanctus. Quid eſt, inquam, hoc donum? Natiuitas
Rom. IESV, paſſio IESV, reſurrectio IESV, aſcenſio IESV. *Quomodo*
VIII. 32 *non etiam omnia cum illo nobis donauit?* clamat Apoſtolus. *Omnia*, inquit,
I. Cor. *veſtra ſunt, ſiue mors, ſiue vita:* quia eſt mortuus propter peccata noſtra,
III. 22. & reſurrexit propter iuſtificationem noſtram. Domini & fratres, detineo vos plus iuſto, ad quorum ianuam ſtat & pulſat IESVS volens ſuum paſcha vobiſcum recolere, & de reliquiis menſæ illius magnæ partem bonam reſeruauit, quam adhuc recentem & calentem denuo de arca cœli refert & profert vobis. Ne vereamini, ne caro antiquata ſit & putrefacta vetuſtate nimia, quia annus iam milleſimus centeſimus ſexageſimus primus eſt. Nequaquam, fratres, nequaquam aſcendat in cor veſtrum hæſitatio iſta, quia caro eius etiam dum eſſet corruptibilis, non vidit corruptionem, multo verò minus facta incorruptibilis, & genere viuendi, & loco manendi. Recens eſt, calida eſt, ſana eſt, vitalis eſt, regnum cælorum dat, quia poſſidet,
I. Cor. Non eſt illa caro & ſanguis, de quo dicitur, *quia caro & ſanguis regnum Dei*
XV. 50. *non poßidebunt.* Quò ſtudioſiùs arcentur à dentibus & ſtomachis veſtris carnes animalium, quæ corrumpunt & corrumpuntur: eò dignius accedunt ad animas veſtras ſanctificandas carnes illæ, quæ ſicut non moriuntur, ita nec corruptionem ineſſe patiuntur, vbicunque refectionem præſtauerint. Has imperat religio, & quò religioſior ſis, eò frequentiùs, & vt ita dicam, glutinoſiùs comedere debes. Nondum quieuiſſet manus, vel animus, ſed reprimit & modus dictorum, & tempus alia faciendi. Orate pro nobis. Nouellum illum Angelum veſtrum A. ſalutate, & Robertulum noſtrum. Plurimùm & multùm ſingulos, & ſingillatim, & communiter ſaluto.

a SIMONI PR. DE MONTE DEI] Quem virum ſanctiſſimum, laudatiſſimumque ſemel appellat Saresberienſis. Miſſam epiſtolam indica Chriſti æra indicat anno M. C.LXI Poſt aliquot dehinc annos delectus ab Alexandro Papa Simon, cum Bernardo Grandimontenſi, qui ad regem Angliæ Pontificias litteras deferret, eumque ad redintegrandam cum B. Thoma gratiam hortaretur, ea legatione ſtrenuè perfunctus eſt: cuius acta Saresberienſis idem exponit lib. IV. collectaneorum hiſtoriæ S. Thomæ.

EPISTOLA XII.

Dominis & patribus cariſſimis; Baſilio priori Carthuſienſium cum cæteris Prioribus, & ſancto conuentui; frater Petrus Abbas Cellenſis, conſilium & auxilium veritatis & pacis.

REfuſione vberiori irrigatur hortus Dei ille conclusus, fons ſignatus, quotiens in vnum conueniunt fiſtulæ & canales benigni ſpiritus Dei, non ad calices Babylonicos abſorbendos, ſed ad fæces Iacob expurgandas, & ventres ſteriles fæcundandos. Spiritus Dei à quatuor ventis cœli ſingulos veſtrum de loco ſuo euocauit, vt vnum corpus plenum gratia & veritate efficeremini. Vos enim qui Priores eſtis, & curam aliorum ſuſcepiſtis, quaſi venæ in corpore Carthuſienſis ordinis eſtis. Tam itaque vnanimiter regimini veſtro inuigilare omnes, & tam temperanter à ſubiectis veſtris mandata & conſuetudines ordinis exigere debetis, quanta in caritate in humano corpore venæ omnes ſibi ſociantur, & ſalubrem vegetationem omnibus membris æqua diſtributione ſanguinis largiuntur. Eadem ſiquidem cautela fugere debet nimiam exilitatem & ſubtilitatem vena, quâ immoderatam groſſitudinem & repletionem. Nimia namque repletio, niſi citò euacuetur, acutam facit, & longam ægritudinem gignit. Ruſum nimia exinanitio vires detrahit, & bona valetudine deſtituit. Domini & patres cariſſimi, oſtium veſtri ordinis & viſione rara, & interrogatione aſſidua iam triui: & ſi conſilium alteriùs Iethro admittitis, non vſquequaque diſpenſationes, quæ de corde caritatis procedunt, anathematizabitis. Quàm enim friuolum & inconſtans eſt, ſine ratione & autoritate meliorum mutare decreta, & ſtatura ſeniorum: tam pertinax eſt, & extra regulam temperantiæ, quæ eſt mater virtutum, vélle temporibus & moribus hominum negare quæ deceant & expediant. Ignoſcite quod vocem funeſtam quidem, quantum ad ſonum, ſed veram quantum ad ſenſum, in veſtro ſancto conuentu de latibulo meo auſus ſum proferre, & de his hactenus. Ceterùm ſalutat vos dominus Henricus Comes Trecenſis, & vniuerſitati veſtræ mandat cum omni ſupplicatione, vt ſuæ petitioni acquieſcatis: & nobis hoc iniunxit, vt ad vos vnum de noſtris mitteremus, per quem voluntas & deſiderium cordis vobis innoteſceret. Quod autem non proprio ſigillo ſcripſit vobis, occupationis maximæ fuit de ſuis & regiis negotiis. Eſt autem petitio, vt ei concedatis locum præparare ordini veſtro ſumptibus ſuis, iuxta morem veſtrum, in terra ſua, vbi viſum fuerit hís, quibus hoc negotium iniunxeritis. Petit etiam, vt Priori de Monte Dei, & *a* Priori de Valle ſancti Petri iniungatis hanc curam. A multis enim temporibus hoc ipſum cœpit, & orationibus veſtris adiutus cupit perficere. Ex parte etiam noſtra hoc ipſum humiliter & deuotè. petimus: quia Deo iuuante auxilium & conſilium non fictè huic operi ſubminiſtrabimus.

a PRIOR DE VALLE S. PETRI] Ordinis item Carthuſienſis inſigne eſt monaſterium in diœceſi Laudunenſi, cuius Priorem aliis etiam locis commemorat, eique ſcribit, ſed nuſquam nominat. Is autem erat Ingelbertus, vt didicimus ex epiſtolis Sareſberienſis.

EPISTOLA XIII.

Dominis & patribus ſuis de Monte Dei, Simoni Priori cum cæteris fratribus, Frater Petrus qualiſcumque Cellenſis Abbas, vultus in propitiatorium ſemper tenere.

VArius rerum curſus, ſæculorum volubilitati irremediabiliter innexus, nihil ſtabile, nihil æternum ſibi ineſſe euidenti ratione approbat. Currit, fluit, fugit, labitur, & euaneſcit quicquid vnquam habere poteſt mundanus vſus. Præcurrit defectus ſatietatem, præterfluit adeptio appetitum, effugit inſtantiam deſiderii fumus gloriæ, elabitur vtenti imago felicitatis, euaneſcit à viuentibus vita, quia dum *ordirer ſuccidit me.* Summa itaque dementia eſt, currere poſt defectum, appetere non apprehenſibile, inſtare fumo, vti imagine pro veritate, velle diu ea vita viuere, quæ iuxta Gregorium vitæ æternæ comparata, mors potiùs dicenda eſt quàm vita. Aliàs ſine dubio curſum veſtrum conuertiſtis, fratres & domini cariſſimi: alio appetitu viuitis: aliâ inſtantiâ pretioſas margaritas in foro & nundinis veteris & noui teſtamenti quæritis: alio vſu in carne præter carnem viuendo corpora veſtra quæ ſunt ſuper terram, Chriſto concrucifigitis: alia conuerſatione æterna & quæ non videntur concupiſcitis. Quæ enim videntur, temporalia ſunt: quæ autem non videntur, æterna. Ideo ad montem Domini ſicut paſſer euolaſtis, & nidificaſtis in foraminibus petræ, in cauernis maceriæ, ne procella aëriarum ſuggeſtionum vos inuolueret, ne diluuium carnalium titillationum abſorberet, ne laqueus ſollicitudinum ſæcularium concluderet, ne aura humani fauoris omnem ventum à facie terræ diſpergeret. Ecce locus iſte eſt, quem conſtituit Dominus Moyſi, in quo vidit poſteriora eius, dum ante eum tranſiret. Ni fallor, vir ille bonus, qui Sunamiti mortuum puerum reddidit, cui illa cum viro ſuo cœnaculum præparauerat, & lectum, & menſam, & candelabrum, per vos ſæpe tranſitum facit, contemplatus à vobis in cœnaculo gloriæ, inuentus in lecto mundatæ conſcientiæ, cibatus & potatus in ſacramento Euchariſtiæ diuinæ, accenſus per donum ſapientiæ & intelligentiæ. Adiuro vos per campos, ceruoſque camporum, vt cùm tranſierit, poſt tergum eius clametis pro pace vniuerſalis Eccleſiæ, pro his qui in ſublimitate ſunt, pro Comite noſtro, cuius cor tetigit Deus, ædificare vobis locum, in quo ſecundùm genus veſtrum fructum faciatis, pro me peccatore ſuo & veſtro, pro omnibus nobis commiſſis. Tranſite cum illo & poſt illum, vt manentem in perpetuas æternitates, vel in ictu oculi, vel media hora, vel momento conſpiciatis, donec transfiguremini à claritate in claritatem. Certè qui ſequitur tranſeuntem, videbit ſtantem, vel ſedentem. Fratres mei cariſſimi, ſi delibatio ſancta & maſſa: ſi memoria eius vinum Libani, quid præſentia, niſi in ebriatio vberum, niſi obliuio præteritorum, & iubilatio interminabilis de plenitudine gaudiorum? Expectatio horum lætitia, quid fruitio, niſi lætitia ſempiterna? Ad inſtar grani ſinapis viſio tua, IESV, modico ſibilo auræ tenuis aures cordis percellis, & quis poterit cogitare horam tranſitus ſui? Si dormio, ſomniare poſſum, & videre non poſſum.

Eſa. xxxviii. 12.

Si vigilo, detentus alliis occupationibus & curis tam citò exoccupati nequeo. Si vigilo & vacauero, tunc fortè venam ſuſurcij eius audio, ſed nondum video. Quando ergo videbo tranſeuntem? Si mundum cor ſurſum habuero, ſi puras manus, ſi lotam faciem, ſi tota anima, tota virtute in omnibus ſolum Deum quæſiero, & me totum in ipſum conflauero, vt non ego in me viuam, ſed Chriſtus viuat in me, qui factus eſt nobis à Deo ſapientia, & iuſtitia, & ſanctificatio & redemptio. De mendacio autem, venia petita, me ipſum condemno apud vos. Nec enim ſolui quod promiſi, vel ſemel in anno reuiſere nidum illarum ſanctarum virtutum, Montem Dei, in quo plumeſcunt animæ chariſmatibus gratiarum. Fefellit me tunc ignota futurorum facies, & inuoluta plurimorum caſuum ſeries. De præſenti affectu, quo mens mea totâ illâ quadrageſimâ impinguata eructabat mellis & butyri riuulos, penſabam ſequentes annos. Sed eruca, locuſta, bruchus, & rubigo deuorauerunt ſpecioſa deſerti, expandentes retia quotidianatum ſollicitudinum pedibus meis, vt quod egreſſum eſt de labiis meis facerem irritum. Peccaui, quid aliud dicam? Si me excuſo, os meum condemnabit me. Magis autem meretur veniam culpæ, humilis confeſſio erroris, quàm argumentoſa extenuatio criminis. Veruntamen cùm redditur ratio facti, rei veritas non obfuſcatur, neque rei culpa ſi qua eſt diſſimulatur. Diſtinguitur namque falſa excuſatio, & rationabilis ſatisfactio. Alterum culpam cumulat, alterum quatenus culpandus, vel non culpandus ſit qui arguitur, declarat. Vterque etiam peccat, & qui mentitur in ſui accuſatione, & qui dedignatur falſa obiecta vera relatione diluere. Reproba humilitas eſt, plus quàm in corde tuo ſentias vanè te deiicere: deteſtanda præſumptio, famam ſuam negligere, & ſuſpicionis næuum non abolere. Vtroque genere deuitans tam quòd à vero deuiat, quàm quod præſumptionem redoleat, & me non veniſſe fateor, & innumerabilibus detentum occupationibus atteſtor. Factum, immo non factum agnoſco: cauſam facti, ſiue non facti, vobis diiudicandam relinquo. Quid pluris ſit, vel quodlibet alteri præiudicet, id eſt factum cauſæ, aut cauſa facto, definite. Cedo enim ſententiæ veſtræ, qua credo vos de facto ſecundùm cauſam, non de cauſa ſecundùm facti qualitatem litem dirimere. Plus enim attendendum eſt, quare aliquid fiat, quàm quid fiat. Informis namque eſt actus ille, qui nullam habet cauſam quare fiat; deformis, qui malam, bene formatus qui bonam. Vnde & bonus eſt omnis actus ille, qui iuſtam habet cauſam, malus qui iniuſtam. Indifferens verò dicitur actus ille, cuius cauſa parum concurrit vel ad iuſtificationem, vel ad corruptionem. Auguſtinus de bona cauſa: *Cauſa, non pœna martyrum facit.* De mala Dominus in Euangelio: *Si oculus tuus nequam eſt, totum corpus tuum tenebroſum erit.* Item in legibus de indifferenti: *Voluntas & propoſitum deſtingunt maleficium.* Dicit Ambroſius, *Affectus tuus operi tuo nomen imponit.* Subtiliter tamen ratione quorundam actuum penſata, nulla intentione, nulla affectione boni fieri poſſunt, vt crucifigere Chriſtum, vt adulterari, & ſimilia. Vt ad propoſitum redeam, & congrua ſtructura cohærere primordiis extrema faciam, venire ad Montem Dei inter illa numero, quæ ſi bono animo fiant remunerabilia

Matt. VI. 23.

ſunt; ſi malo, damnabilia. Fur enim ille, qui fratris illius leproſi pannos, dum Miſſa celebraretur, abſtulit, præmium bonum pro tali facinore non habebit. Recipiet verò mercedem, qui pro ſancto deſiderio videre caſtra Dei apud vos properauerit. Satis eſt, ſi non plus ſatis ſit. More enim meo tardè incipio, ſed & tardè finio. Comes Henricus reaccenſo ſpiritu inſtat quærere locum idoneum, & aſſerit illum alium locum non ſe dimiſiſſe, niſi quia vos noluiſtis acquieſcere. Conſulo ergo, vt non graue ſit iterum mittere aliquem de fratribus, cum quo ipſe videam vel per me, vel noſtros locum, vt iam dictum eſt, aptum ordini veſtro. Sine mora facite hoc. Sigillatim & generaliter omnes vos ſaluto, quandoque venturus ad vos, ſi Deus voluerit, & fortè cùm redierit nuntius veſter ad vos. Interim orate pro nobis. Robertulum noſtrum ſaluto. Richardum, Stephanum, Rogerium, Nicolaum, & iterum omnes ſimul.

EPISTOLA XIV.

Amicis ſuis cariſſimis M. a Iohanni, & Richardo fratri ſuo, frater Petrus S. Remigij dictus Abbas perpetua pace gaudere.

STylum ſcribendi in ſepulcro beati martyris Thomæ Cantuarienſis, audita eius morte, iam iam recluſeram, arbitrans cariſſimos meos Iohannem & Richardum ei conſepultos, nec interim aura libertatis fruituros. Fallax namque rumor, & nimium varius, nil nobis de vobis certi afferebat, vel aſſerebat. Vnde quod in dubiis ſemper faciendum cenſeo, lucem veritatis patienter, ſed non gratanter expectabam, ne in incertum currerem, falſum pro verò retinens; gaudens forſitam cùm eſſet mœrendum, & mœrens, cùm eſſet gaudendum. Reſumebam tamen, poſt longam ad me ipſum diſputationem, de incommutabili diuinitatis conſilio ſpiritum, & quicquid vobis contigiſſet, poſt glorificationem ſancti Martyris, in partem vertebam meliorem: quia ſiue contribularemini, ſiue conſolaremini, in argumentum & augmentum fidei veſtræ accipiendum non dubitabam. Neque enim tam modicæ fidei ſcio vos eſſe, vt timeatis calicem domini bibere in paſſione, quem frequenter bibitis in Chriſti recordatione. Tandem ex veraci relatione ſtatus veſtri, omni abſoluta compage, omnipotenti & benigniſſimo Deo medullatas refero grates, qui non aufert à vobis ſolitas ſuas miſerationes, ſed vt credo, quia præmiſiſtis dilectiſſimum patronum in cœlis, recipietis ſine dubio alium paraclitum vice eius in terris. Ecce, mi dulciſſime Richarde, proruo in oſculis faciei tuæ, non ſine affectu viſcerali, attendens mutatum habitum, neſcio ſi melioratum animum. Quid enim honeſtatis, quid maturitatis, quid pietatis, quid caritatis, quid totius religionis deerat, cùm eſſes in oculis meis, & noſtræ congregationis, ſpeculum bonitatis, & forma integra emulandæ imitationis? Nuſquam fuiſſet illa præpropera ſollicitudo regreſſionis, potuiſſet tibi ſufficere domicilicium amicæ paupertatis, & ſatis caræ ſi recolis ſocietatis. Sed ô cœca & futurorum neſcia mens humana! extra vel vltra diuinæ moderationis greſſum ne porrigas pedem: quia labi eſt, à Deo non regi; & per ſe ire, perire eſt. Si nobiſcum manſiſſes, ſolatio

contra

contra pene omnem moleſtiam fuiſſes, nec à Deo deſertum crederem, dum huiuſmodi pignus ſuæ miſerationis mecum tenerem. Sed factum eſt, quod factum eſt. Sit ſtimulus maioris deſiderij moleſta corporis abſentia, & vbi nulla ſubeſt corporalis viſio continuetur oratio. Ne diutius ſcribam, familiares ſuccedunt interruptiones, quæ animi quietem interrumpere non ceſſant, & laborem perpetuare. De ſtatu autem noſtro vtrumque amicum certifico: ac de corporali ſoſpitate dico, quòd qualem dimiſiſtis, talem adhuc inuenire poteſtis. Pax in congregatione noſtra eſt, & curſu conſuetudinario adhuc currimus. Cùm omnibus hominibus pacem habemus, maximè cum domino Archiepiſcopo. Debitis non valde grauamur. De Marna reditus noſtros habemus. Bene eſt amicis noſtris & veſtris; Cellenſi Abbati, ſanctorum Criſpini & Criſpiniani, *b* Abbati ſancti Nicaſij, Prioribus de Monte Dei, & de Valle ſancti Petri. De quæſtione autem illa, quam in fine paſſionis beati martyris Thomæ, bone amice poſuiſti, credo nullatenus ſolutionem te latere. Forſitan tamen & meum animum in tuam ſententiam tranſlatum non dubitabas: ſed vt recogitarem, quia quod Deus per ſe facere diſponit, hominis auxilium vel auctoritatem non quærit: vbi autem miniſteria hominum non deſpicit, cauſâ noſtræ vtilitatis vel humilitatis hoc facit. Abſque enim omni ſacramento, id eſt viſibilium elementorum vel operum adminiculo, hominem ſaluare poſſet, niſi exercitia humilitatis vel fidei ad vtilitatem ſaluandorum vtilia procuraſſet. Diffinitiuè ergo teneo, nulla ratione lucernam accenſam in manu Dei poſſe ſupprimi vel extingui: nec ibi expectandum hominis iudicium, vbi manifeſta luce Dei ſe explanat iudicium.

a IOANNI ET RICHARDO FRATRI SVO] Iohannis quoque Sareſberienſis ad Richardum fratrem epiſtolæ tres leguntur. Richardus autem hoc tempore, id eſt ſub annum Chriſti M. C. LXX quo exeunte interfectus S. Thomas, habitum mutarat, regulari ſuſcepto. Quare idem poſthac, vt Canonico regulari ſcribit libro VI.

b ABBATI S. NICASII] Remenſium id cœnobium, Remigiano ſitu proximum, atque ordinis eiuſdem. Abbas autem tunc erat Guido II. monachus olim ſancti Remigij, ad quem Alexandri epiſtola XXVIII.

EPISTOLA XV.

Cariſſimo domino & amico ſuo a *Abbati ſancti Eadmundi Petrus humilis Abbas ſancti Remigij ſalutem & deuotum obſequium.*

NOn ſolùm ſcribere, ſed nec nuntium mittere à multis temporibus vobis potuimus. Cauſa non latet, nec quidem iacet. Adhuc in pendulo eſt, & magis apud nos dubium quàm certum, vtrum præſentes litteræ ſalua re aliquo modo ad vos peruenire valeant. Pereant tamen an veniant, noſtra dilectio obire non poterit: quia nec hominem timet, nec ignem, nec aquam, nec quamlibet oppreſſionem ex inſidiis fortunæ. Mediatores illos, quorum interuentu familiaritas inter nos oborta eſt, penes vos habetis: de quorum amore tam veſter quam noſter animus pendet: in ipſis & ex ipſis faciem noſtram aſpicite, & quam habeamus erga vos affectionem, penſate.

Plura ſcriberemus, ſed digito labellum compeſcimus, quia incultum eſt veritatem fines veſtros perambulare, vbi recenter ſuffocata & ſtrangulata eſt, nec iam in palam apparere audet.

a ABBATI S. EADMVNDI] Hugoni, ad quem Saresberienſis epiſt. CCLVI. & aliæ. De S. Edmundi monaſterio in Norvvicenſi Orientalis Angliæ diœceſi multa Vvillelmus Malmesb. lib. II. de geſtis Pontificum Anglorum.

EPISTOLA XVI.

a *Epiſcopo Exonienſi.*

LVctus noſter in gaudium vertitur, cùm de terris amicus noſter ad cœlum leuatur. Spem quidem bonam de ipſo, ſi diu inter nos viueret, conceperamus: ſed iam optimam in cœlo repoſitam habemus, Epiſcope Exonienſis. Quid & de quo loquamur, noſtis. Non dubito partes veſtras pleniſſimè interpoſitas, vbi tantum perpetratum eſt nefas. Remanſerunt huius aquilæ, quæ ad aſtra euolauit, pulli lambentes ſanguinem eius, & ſeſe quotidie inebriantes felle & abſinthio. Sit eis tamen ſolatium ſpes futurorum, euidentia miraculorum, & patientia præſentium malorum. Quis dabit mihi pennas ſicut columbæ, vt euolem, & viſitem tumbam pretioſi martyris ſancti Thomæ? Credite mihi confidenter, veniam impetraturus de peccatis meis adirem locum illum, de quo ſanctiſſima eius anima per proprium ſanguinem aſſumpta eſt ad conſortium ſanctorum meorum. Vos ergo vices noſtras ſupplete, & pro nobis orate, atque dulciſſimos illos amicos noſtros & veſtros benignè fouete.

a EPISC. EXONIENSI] Bartolomæo, vt liquet ex epiſtolis Ioannis Saresb. & Petri Bleſenſis XXCIII. Eundem ergo intelligi oportet lib. V. epiſt. XII.

EPISTOLA XVII.

Domino a *Petro Abbati de Silua, Petrus Abbas ſancti Remigij.*

SAtis eſt grata nobis occaſio, quâ vobis ſcribere compellimur. Cùm enim veſtram præſentiam, ſi à Deo daretur, totis ſemper amplecteremur brachiis, quid mirum ſi vel ſemel in anno abſentiam qualicunque ſtylo alloqui deſideramus? Nec tamen quæ, vel quantum volumus, amantiſſimo amico præſentibus literis inſinuamus: obſtante illa, quæ pene cunctis affectionibus noſtris inſidioſo nouercatur oculo, importunitate congeſtorum negotiorum, quæ tollit à me animam meam plus ſæpe nolente, quàm volente. Eſt itaque petitio noſtra apud vos pro Priore veſtro Nouienſe, viro honeſto, opinionis bonæ, & famæ hilaris in partibus noſtris. Electus enim in Abbatem, excuſat ſe à tanto onere, tum propter humilitatem ſuam, tum propter difficultatem laboris, quem nondum expertus, iam reformidat tanquam expertus. Inſtillauit enim auribus noſtris, ſe potiùs ſæculum repetere, quàm onus iſtud ſuſcipere. Non quidem approbo tantam hominis in iſto negotio conſtantiam, ne dicam pertinaciam: quia ordinata Eccleſiæ caritas hoc exigit, vt gratiam acceptam in inuicem ſubminiſtremus, & iuxta legem Moſaicam,

maledictionem illam fugiamus, qua dicitur, maledicta ſterilis, & quæ ſemen non fecerit in Iſraël. Quia tamen alias dicitur. *Quid moleſti eſtis huic mulieri?* & in Canticis. *Adiuro vos, filiæ Ieruſalem, ne ſuſcitetis, neque euigilare faciatis dilectam, donec ipſa velit.* Pede poſtulationis noſtræ ſuſpenſo in ambiguitate ſpinoſa deambulans, veſtræ diſcretioni quid potiùs è duobus eligendum ſit relinquo. Officium autem poſtulantis expleo, vt ſuggerens vobis nullo modo cogendum ſupra vires hominem diſcretum definiam.

Matth. XXVI. 10. Cant. II. 7.

a PETRO ABB. DE SILVA] Siluæ maioris dicitur libro VI. Sic enim appellant Benedictinorum cœnobium in diœceſi Burdegalenſi, de quo eiuſque auctore B. Gerardo in Sanctorum album nunc recens adſcripto Stephanus Tornacenſis epiſt. CCCXXXI. Aliud eſt Grandis-ſyluæ monaſterium ordinis Ciſtercienſis in Toloſana.

EPISTOLA XVIII.

a Abbati Latiniacenſi Abbas ſancti Remigij.

PRomiſſioni noſtræ, & petitioni veſtræ, nec potui, nec debui deeſſe. Cui enim ſemel animam noſtram communicauimus, valde abſurdum eſſet, ſi ea quæ infra animam ſunt negaremus. Apparens etenim & euidens argumentum eſt, non bene animos coniunctos, vbi quæ poſſibilia ſunt, & factu digna, nulla interueniente ratione, ab amicis non præſtantur. Et in hoc itaque & in aliis, me & mea vobis exhibeo, non diffidens de bonitate veſtra: vt ſi quando ſimile quid à vobis expoſtulauero, facilè mihi indulgeatur. Tamen nouerit dilectio veſtra, frater, nos opus noſtrum incorrectum confidentiſſimè vobis credere, obnixè rogans & ſupplicans, vt limam correctionis adhibeatis, ſuperflua confodiendo, exilia ſupplendo, malè ordinata ad ordinem reuocando, & quicquid inde vobis viſum fuerit, tanquam de veſtro faciendo. Valete.

a ABBATI LATINIACENSI] Quod S. Petri, de Latiniaco ordinis item Benedictinorum eſt cœnobium in diœceſi Pariſienſi. Extat D. Bernardi epiſtola CCXXX pro Abbate Latiniacenſi.

EPISTOLA XIX.

Alexandro Papæ Petrus Abbas S. Remigij.

QVæ in euidenti & manifeſto ſunt vera, ſe ipſa loquuntur, ſeipſa nullo adiuncto adminiculo teſtantur. Quæ autem remotione loci, euolutione temporis, vel cuiuſlibet implicatione caliginis profundum tenent ignorantiæ, cùm rei publicæ popoſcerit vtilitas, ſub luce volunt videri. Hinc eſt, pater ſanctiſſime, quòd a lator præſentium, in gremio noſtræ humilitatis coaleſcens, habitum religionis à nobis in monaſterio Cellenſi ſuſcepit, diuque ibi vbera vino meliora ſugens, in virum Epiſcopalem gratia Dei cooperante profecit. Reuera opus & onus iniuncti officii amplectens, non aurum robur ſuum ponens, nec obrizo dicens fiducia mea. Quærit enim à ſede Apoſtolica mortem per mortem, quia & in itinere quò pergit, mortem minatur æſtas, & Imperialis poteſtas, & quam expoſcit, ſi obti-

nuerit, mortem importat Barbarorum infida ſocietas. Habet itaque animam ſuam in manibus ſuis, offerens illam Deo per manum cæleſtis clauicularij, & veſtram. Excipite, ſi placet hoſtiam ſanctam, Deo placentem, rationabile obſequium, & beatiſſimi Apoſtolatus veſtri autoritate exponite ouem lupis, ſi fortè beata conuerſatione non lupus comedat agnum, ſed agnus conuertat lupum. Quodlibet autem horum fiat, Deus glorificabitur, miniſterium veſtrum honorificabitur, & anima fratris nullum detrimentum patietur. Præſumo enim à præteritis, quæ in eo enutriui, & multis didici argumentis, quòd in commiſſo fidelis erit, & à tramite fidei nullo incurſu exorbitabit, potiuſque dabit ſanguinem, quàm imminuat fidem. Ait
1. Theſſ. v. 19. Apoſtolus: *Spiritum nolite extinguere*, & lucernam iam in modio accenſam amplioribus ſuffuſoriis accendite: quia hæc eſt gloria & corona veſtra, ſi granum frumenti per manum veſtram in terram cadens multum fructum attulerit.

a LATOR PRAESENTIVM] Fulco Epiſcopus in Suetia deſignatus pro quo iterum eidem Alexandro ſcribit lib. VI. epiſt. VI. Fuerat hic Cellenſis primùm monachus, dein etiam S. Remigij, Petrum opinor Abbatem ſecutus. Sanè in diptychis S. Remigij, inter alumnos eius cœnobij, qui Petro Abbate vitâ exceſſerunt, nominatur Fulco Epiſcopus.

EPISTOLA XX.

Magiſtro Iohanni, & fratri ſuo Richardo, Petrus Abbas ſancti Remigij.

STatum noſtrum prætermiſſo procemio vobis notificare ſtudeo: cuius nec ſatis bonus, nec peſſimus ad præſens occurrit aſpectus. Valde autem ſollicitus ſum de ſtatu terræ veſtræ, cuius quaſi claues & columnas citra mare, *a* Legatos ſcilicet Romanæ curiæ tenemus. Quid autem ſtatuere, quid deiicere, quid aperire, quidve claudere debeant, tam ipſis quàm nobis incertum eſt. Tota ſiquidem clauſula negotij pendet ex aduentu & reſponſis regis Angliæ. Tamen modeſtos præſenſi nimis animos eorum in executione mandati, niſi fortè ex contemptu exaſperati in duriorem proſilierint ſententiam. De proprio ergo ſtatu id enuncio: quod quantum ad perſonam noſtram, curſu conſueto valetudo procedit: quantum autem ad Eccleſiæ communem pacem & proſperitatem, ſic ſe habet quomodo ſolet. Vnus autem, ſcilicet frater Herueus, iam nobiſcum non ambulat. Iuit viam ſuam, vtinam non poſt Satanam. Si ad vos venerit, equos accipite, & ſi quid aliud honeſtè ab eo auferri poterit. Super quæſtione autem tua, frater Richarde amice dilectiſſime, nolo multiplicare ſuperuacuos circuitus, & multorum verborum anfractus. Quæris autem, vtrum ad ſingulos de collegio culpa, quæ videtur reſpicere Oeconomum vel Præpoſitum, ipſius diriuatione ſingulari & certa percurrat, & illiciat ſingulorum conſcientias. Ait propheta:
Ezech. XVIII. 20. *Anima quæ peccauerit ipſa morietur, filius non portabit iniquitatem patris, neque pater filij.* Item autoritas: *Mala non ſunt, quæ nec mentem implicant,*
1. Cor. X. 25. *nec conſcientiam ligant.* Item Apoſtolus: *Quæ in macello veniunt, edite cum gratiarum actione, nihil interrogantes propter conſcientiam.* His omnibus

auctoritatibus, non mihi videtur ſingulorum capita percutere, ſi quid à Præpoſito malè adminiſtratum fuerit: & ſufficere clauſtralibus, neſcire vnde veniat quod edant, vel quid veſtiant. Tanta enim ſimplicitas debet eſſe columbæ, quæ in foraminibus petræ & in cauernis maceriæ nidificat, vt remota omni ſollicitudine, quicquid manus eius inuenerit in lecto, ſiue in refectorio, ſimpliciter accipiat, & Deo gratias agat. Si quis autem dixerit, hoc idolothytum eſt, id eſt de rapina, vel vſura, vel alio quolibet modo malè acquiſitum, abſtineat. Valete.

a LEGATOS ROM. CVRIAE] Albertum & Theodinum Cardinales ad Henricum Angliæ regem miſſos, vt de cæde S. Thomæ cognoſcerent, vtriuſque mentio in epiſtola XIV. Alexandri.

EPISTOLA XXI.

a Sancti Medardi, & ſancti Criſpini Abbatibus Petrus Abbas ſancti Remigij.

NEſcit veræ amicitiæ naturam, qui in amore imitatur arundinem vento agitatam. Sine profunda radice amicitia, accidens eſt non ſubſtantia, ſpecies non virtus, fœnum de tecto, quod antequam euellatur areſcit. Tres itaque præcipuas ancillas, ſine quibus viuere non poteſt, comites habet & pediſequas, iuſtitiam, patientiam, & conſtantiam. Iuſtitia ſuum ius vnicuique ſeruat: patientia, ſi fortè interuenerit, iniuriam ſalua integritate amicitiæ tolerat: conſtantia nec qualitate nec quantitate pacti præuaricati expirat. Quis ergo abduxit? quis ſeduxit? quis exturbauit funiculum hunc triplicem à ſacratiſſimis viſceribus dominorum & amicorum meorum, Abbatis ſancti Medardi, & Abbatis ſanctorum Criſpini & Chriſpiniani? Moriatur non viuat tam nefarium & nefandiſſimum ſcandalum ſeruorum Dei, quod de radice vetuſtiſſimi colubri, id eſt, ineptiſſimæ auaritiæ prodiit. Subornat ſe quidem occaſio auaritiæ veſtimentis iuſtitiæ, ſicut Iacob veſtimentis Eſau valde bonis, & Iacob mentitur ſe Eſau. Pater tamen vniuerſorum, qui quaſi oculos caligantes exhibet, dum ipſo iudice, ipſo omnia regente, iniuſtitia iuſtitiam opprimit, nec pœnam recipit, quaſi miratur de tanta hominum fraude, qui ſub oculis eius non timent mentiri, & in inuicem fraudare, dicens: *Vox quidem, vox Iacob, ſed manus, manus ſunt Eſau.* Gen. XXVII. 22.
Præfert quiſque altercantium ius authenticum, & regulare ſe habere, noſtra inquiens diu ſic poſſedit Eccleſia, & noſtra ſic. Ecce Iacob in voce. Deinde pax cordium concutitur, antiqua familiaritas excutitur, obliquantur oculi, caſtiſſimi amplexus ſoluuntur, de altero alter conqueritur, innexi diſcipulorum parietes in domus ſciſſuram partiuntur. Ecce manus Eſau. Redite, amici cariſſimi, redite ad cor. Non grandis querela, grandis autem eſt de hac diſcordia inter notos & vicinos veſtros infamia. Prædeceſſorum veſtrorum temporibus, nec in perſonis, nec in rebus monaſteriorum veſtrorum dicitur fuiſſe inuenta tanta concordia, quantam firmo & fraterno fœdere hactenus ad inuicem excoluiſtis. Vnde ergo tam ſubito valde odioſa aduenit ſimultas? Quomodo auſa eſt ſacra penetrare pectora execrabilis & execranda te-

ineritas, quâ pacis cubicula inquietarentur, & vtriuſque pacatiſſima quies intempeſtiuè ſollicitata infeſtaretur? Reſarciatur repentè amoris vinculum, ne caritas in alumnis ſuis ſaltem vnius diei, ne dicam menſis vel anni, præ-
Ephes. IV. 25. ſcriptionis incurrat diſpendium. Qui enim ait, *Sol non occidat ſuper iracundiam veſtram*, regulam iuris præfixit, quam intutum eſt preuaricari. Grauis enim ſumitur vindicta de illo, qui Euangelij iura violat perpetua. *Quare*,
1. Cor. VI. 7. inquit Apoſtolus, *non magis iniuriam accipitis? quare non magis fraudem patimini?* Sordet religio, vbi prævalet ambitio: fama fœdatur, ſi res iniuſtè auferatur vel acquiratur. conſcientia moleſtatur, ſi ſtimulo elationis quoquo modo pungatur. Oleum quo caput mentis impinguatur extra funditur, ſi pluris pecunia quàm iuſtitia habeatur. Itaque interpono partes noſtræ amicitiæ, ſi fortè recognita cognatione antiquæ familiaritatis, reporrigant ſibi hiantia corda reconciliationis mutua brachia. Rogo vt dies per amicos veſtros accipiatur, in quo de concordia familiariter agatur. Valete.

a S. MEDARDI ABB.] Apud Sueſſiones. Vetus ac nobile S. Benedicti monaſterium, vel S. Gregorij Papæ priuilegio clariſſimum.

LIBER SEXTVS.

EPISTOLA I.

Domino a Alberto Cardinali & Romanæ ſedis Legato.

NIſi tanta diſtantia locorum & multiplex occupationum impedimentum nos retineret, dilectiſſimam nobis paternitatem veſtram viſitare nullatenus tandiu poſtpoſuiſſemus. Eſt enim in pectore noſtro multa de negotio vobis iniuncto & de fine eius ſollicitudo, quia honor Dei & Eccleſiæ vtilitas, & famæ veſtræ integritas, atque totius curiæ Romanæ circumſpectio ex eo accipiet apud conſcientiam omnium laudem & magnificentiam, ſi ſecundùm regulam æquitatis & veritatis ſortitum fuerit effectum. Quatenus ergo res iam proceſſerit, non ſit vobis tædioſum amicum veſtrum certificare. Habetis autem idoneum, ſi placuerit, per quem fideliter remandare & ſecurè poteſtis, Priorem vtique de Valle ſancti Petri, cariſſimum filium veſtrum, quem in Chriſto genuiſtis, & eius ſpiritum in omnibus vobis obnoxium reddidiſtis. Ad locum namque, qui *b* Vallis Dei appellatur profectus, vt ibi Priorem ſubſtituat, non multum à vobis remotus, ſi ei mandaueritis venire ad vos, tutis auribus inſtillare poteritis, quæ de ſtatu veſtro grata vel ingrata vobis occurrunt. Et mihi quidem videtur, præfatum locum veſtro auxilio & conſilio multum indigere, quia Epiſcopus, ad cuius dioceſim pertinet, manum benedictionis & auxilij differt apponere. Neque enim cœmiterium, neque monaſterij ſui conſecrationem, fratres qui ibi manent habere poſſunt. Ve-

ſtra itaque intereſt, quod de facili poteſtis, pauperes Chriſti in hoc iuuare, vt in loco benedicto creatorem ſuum benedicant. In calce litterarum ſupponimus vobis commendare Priorem, qui ibi ſubſtitutus eſt, quem de fornace religionis, & regularis ſubiectionis nouiter extractum, ad curam animarum regendam filius veſter manum mittere coëgit. Doctrina itaque & auxilio veſtro inſtruite illum, quia ſcitis quàm difficilem rem arripit, qui animas ſuſcipit regendas.

a ALBERTO CARDIN. LEGATO] S. Laurentij in Lucina. Sic enim apud Rogerum appellatur in litteris abſolutionis, quas Henrico regi, cùm ſe de B. Thomæ nece purgaſſet, cum Theodino collega dedit. Atque hic nimirum fuit exitus legationis, de qua audire auet hoc loco, & de qua ſcribit Alexander epiſt. LIV.

b VALLIS DEI] Carthuſienſium cœnobium ad diœceſim pertinens Epiſcopi Carnotenſis. Hunc enim Epiſcopum ſignificat. Aliud eſt Vallis Dei monaſterium, ordinis Præmonſtratenſis in Remenſium diœceſi, quod ad rem nihil facit.

EPISTOLA II.

Archiepiſcopo Senonenſi Petrus Abbas Sancti Remigij.

OPus manuum veſtrarum, locum vtique qui dicitur Vallis Dei, non tradatis obliuioni: quia nouella plantatio citò deficit, ſiue areſcit, niſi frequenti irrigatione ei ſuccurratur, & fomento multiplici foueatur. Ad ſuam patriam, vt credimus, euolauit ſpiritus filij veſtri fratris R. quem ſicut paternis gremiis, dum in carne eſſet, continuiſtis, ſic iuſtum eſt vt orationibus & benedictionibus veſtris vſque ad thronum gratiæ conducatis. Quia ergo ſublato pane de menſa Domini, in ſabbato nouum ſubſtituendum non ignoratis, eandem dilectionem & protectionem oramus impendi bono & religioſo iuueni, quem amicus & filius veſter cariſſimus ibi ex voluntate fratrum præpoſuit, Prior de Valle ſancti Petri. Vt ſcitis, domus iſta domus orationis vocatur. Neceſſe eſt ergo, vt ſine dillatione auxilio veſtro conſecretur, quatinus veraciter & non fallaciter locus ille ſanctus vocetur. Quicquid enim ibi religionis, orationis, ſanctificationis, mortificationis, & aliarum ſanctarum obſeruationum ſerui Dei inibi conſeruando, cæleſte præmium promeruerint, in ſinu veſtro reuertetur, & ad caput veſtrum defluet: quia qui recipit prophetam in nomine prophetæ, mercedem prophetæ accipiet. Non ergo pigeat vos, cœpiſſe expendere in vſus pauperum aliquid de ſubſtantia veſtra, quia vos recepturi ſunt in æterna tabernacula.

EPISTOLA III.

Vni Cardinalium.

VNa ſua Chriſtus ampliſſima, & generaliſſima regula omnes tam præcedentium quàm ſubſequentium Catholicorum patrum ſanctiſſimas ſanctiones compendioſè includit, dicens de dilectione Dei & proximi: *In his duobus tota lex pendet & propheta.* Reuocanda igitur ſunt omnia, quæ fiunt in Eccleſia Dei, ad hanc ornatiſſimam regulam: quia quicquid ab ea diſcordat, à ſpiritu pacis & caritatis non manat. Inde eſt, pater venerande, Matth. XXII. 40.

quòd diſpenſationes quarundam inſtitutionum non indignè admittuntur pro maiori & meliori recompenſatione. Volumus igitur vobis notificare, quanta mala & quanta hominum ſtrages in terra noſtra ex guerris quorundam nobilium hominum, videlicet Comitis Vuiſchardi de Ruzeio, & Comitis Recenſis * atque Hugonis de Petriponte, diebus noſtris, & anteceſſorum noſtrorum acciderunt. Homines innumerabiles tam occiſi quàm capti & redempti ſunt, & nouiſſima damna ſuſtinuerunt. Religioſæ domus deprædatæ ſunt, & multa alia mala prouenerunt. Interuentu tandem bonorum & ſapientum & religioſorum, matrimonia inter ſe contrahere diſpoſuerunt, vt ſaltem iſto nexu confœderati, inter ſe pacem tenerent & haberent. Penſet itaque veſtra diſcretio, vt ſi quid de gradu conſanguinitatis obſtat, pro bono pacis, & pro tantorum malorum recompenſatione, quæcunque fieri poteſt à Domino Papa non recuſetur diſpenſatio. Valete.

EPISTOLA VI.

[a] *Nicolao monacho.*

INiqua ſorte ſæcularis occupatio, & æternorum affectio, ſollicitudinem noſtram diuidunt. Seſqualteram namque & ſupra animæ noſtræ portionem negotiatio temporalium actionum ſibi, nullo interueniente bonæ fidei contractu, vendicat, & mihi de me vel exiguam partem non relinquit. Paſſam denique iniuriam in alios referre, non minus ſtulti quàm iniurioſi eſt. Sumpto ſiquidem probabili & noto de prope argumento, cauere quiſque debet, ne de alieno ægrotet incommodo. Igitur de quantulacunque relicta mihi portione quietis, ſine furtiui otij, ſubdiuidens indulgeo amico modicum de modico. Gratia quoque tui facio licitum, quod de facto, non de iure, pene redditur illicitum. Sola etenim non licent, quæ ſola licere deberent. Ea vero plurima & ſine licentia ſeſe ingerunt, quæ ſalutem magis impediunt quàm expediant. Vnde ergo exordiar? Quàm ſolemne, quàm deuotum acturus ſum vicinis congratulationis conuiuium, qui quaſi de morte recepi amicum? Plus falſi quàm veri rumores ſerere populares, in multis expertus, fallaciam eius æquitatis iudicio condemnare ſoleo. In hoc autem articulo mendacio, remuſculoſæ verboſitatis gratias ago. Iam namque à multis retro annis te in fata conceſſiſſe acceperam, quod veraciter falſum eſſe nuper, quaſi de graui ſomno euigilans, gauiſus ſum, in eo quòd adhuc noſtræ ſortis & vitæ conſortem te eſſe audiui. Equidem de numero amicorum noſtrorum ex eo habere te cenſui, ex quo ſcripta tua legi. Ampliùs autem noſtræ amicitiæ vincula tenaciſſima intexere debet, quòd ex toto corde compaſſus, Deo animam tuam, quam de corpore euolaſſe ad ſinum matris miſericordiæ credebam, non ſemel commendaui. Vicem ergo debes nobis, ſi rectè de amicitia iudicaueris. Quam idcirco obnixè expoſtulo, quia neſcio qua hora, quod de te falsò opinatus ſum, mihi indubitanter contingat. Et video viſcera miſericordiæ Dei noſtri fines veſtros copioſa benedictione reſperſiſſe. Pretioſi namque martyris Thomæ Cantuarienſis Archiepiſcopi occaſus, orientalem nobis feneſtram aperuit,

& de

& de fidei atque patientiæ ſuæ ſplendore Angelicas tenebras illuſtrauit. Quæ enim terra tantum de ſe palmitem protulit, miniſteriales cælicolas, Angelicas vtique virtutes, pro tanto fructu in ſinu ſuo recepto, perpetuò conciliauit. Qua itaque ratione non ſæpe & frequenter reuiſitent terram, de qua tantum theſaurum ſuis gazis intulerunt? Credo manum cultoris, ſiue agricolæ, de quo dicitur, *Pater meus agricola eſt*, venas & valuas nubium ſuarum nondum incluſiſſe, vt abſtineat benedicere terræ, quam compluit ſanguine magni ſacerdotis Thomæ. Non immeritò igitur vndecunque populi aduenientes, & tumbam illius venerantes, benedicunt genti, populo, & nationi, de qua tantus Chriſti teſtis ortum habuit. Exora itaque ſancta eius merita pro amico tuo, & ſi qua habes noua ſcripta mitte nobis. Quæro à te, memor fauoralis non odioſæ altercationis dudum inter nos habitæ, vtrum ficta morte emendatus, errorem qui non de odio, ſed de ſummo, aut pluſquam ſummo fauore virginis virginum venit, deleueris aut delinieris. Vellem ergo videre, ſi quid de vera morte ſimulata mutauerit, cùm abſque præcipiti ambiguo vexatio inferni, & ſi non ſalubriter, tamen pœnaliter, colonum ſuum doceat vbi errauerit. Æmulanda certè, immo cumulanda imitatione, ſeria illa non ſera præoccupatione anticipat mens cauta, & prouida, quotidie aduocans cœlum & terram cum omni circumluſtratione Angelorum, hominum, & dæmonum, acta ſingulorum proferentium, & debita tormenta allegantium. Felix anima, quæ talibus aſſueta præludiis, fallaces & feroces tempeſtiuè præcidit malignorum accuſationes, vindictam iudicialem de ſeipſa à ſe ipſa exigens, & ſoluens, vt ventilabrum non inueniens, quod vexando excutiat, ſola grana æternis apothecis reponat. Quid igitur de imagine iſta tranſumpſeris, rogo mandata litteris mittere amico non dedigneris. Tuus enim mihi placet & ſtylus & animus. Vale.

Ioan. xv. 1.

a Nicolao monacho] Anglo, monacho ſancti Albani, quocum de conceptione Beatæ Virginis altercatur epiſtola xxiii. huius libri, & x. libri ix.

EPISTOLA V.

Alij Nicolao.

IAm in deſuetudinem pene abierunt reciprocæ ſalutationes, quas tu bonus ſub ouina pelle mihi ſolebas mittere, & ego qualis qualis tibi. Neſcio vtrum modo ſis melior, quàm tunc, vetuſtior tamen & nigrior es, & terræ propinquior. Expecto facetias iſtas noſtras à te cum vſura ſtatim ſolui. Prouolutus ergo pedibus teterrimi idoli, peto indulgentiam de nullo reatu. Mando tamen vt venias ad feſtum noſtrum, quatinus tua pulcherrima & ſanctiſſima facie tota ſolemnitas illuſtretur, & ore illo veridico animæ noſtræ à plagis & vulneribus ſuis curentur. Interim mando tibi negotia noſtra, quæ tibi frater iſte & ſocius tuus in colore & facie dicet. Vale, & ora pro nobis. Tua enim oratio penetrat cœlos.

EPISTOLA VI.

Domino & patri Alexandro ſummo Pontifici, Petrus Abbas ſancti Remigij quicquid filius patri.

NVllis bona voluntas à ſancto ſpiritu incitata coercenda eſt habenis; nullis à propoſito retardanda diſſimulationibus. Sic enim iam totius noſtræ Chriſtianitatis religio intepuit, vt vix in toto grege Chriſtiani populi aliqui inueniantur, qui non malint ſub ficu & oliua terreni honoris & delectationis deliteſcere, quàm procul odorare bellum, & audacter occurrere in occurſum cum filiis Benjamin, & dimidia tribu Manaſſe, expediti armatis inimicis Chriſti. Ad vos itaque, Pater ſanctiſſime, qui eſtis in corpore Eccleſiæ caput, de quo oleum non deficit, & qui Auſtrale ſufflatorium habetis, reſpicit deſides excitare, excitatos verò ad meliora & viciniora ſaluti iuuare & impellere. Nunquam ergo vobis moleſtum debet eſſe, quod à vobis poſtulatur in auxilio propagandæ Catholicæ fidei: quia & Dei & Domini noſtri Ieſu Chriſti laus inde augmentatur, meritum veſtrum cumulatur, ſalus infideli populo acquiritur. Proinde petitiones pauperis illius Epiſcopi Fulconis, qui hoc anno curiam viſitauit, & modo nobiſcum hoſpitatur, apud veſtram ſanctitatem commendamus, ſcientes & penſantes, quia vbi nulla aut rara fidei ſupellectilia ſunt, ſuffragio copioſiore indigetur. Indulgendum eſt ergo illi in multis, qui omnibus indiget. Sic magiſter & Dominus veſter, cùm diſcipulos ſuos mitteret vt noua prædicarent, addidit eis vt mira quoque facerent. Non à vobis hoc exigitur, vt virtus miraculorum tribuatur, ſed auctoritas veſtra cum ipſo & in ipſo operans, vt faciliùs ei ab incredulis credatur. Nam & Moyſes cùm à Domino ad filios Iſrael mitteretur, ſignum rogauit dari, in quo ſibi crederetur. Priuilegia ergo, quæ à vobis petit, & pro virga Moyſi, & pro miraculis diſcipulorum Chriſti ſuffragabuntur ei. Nemo enim Deo faciente contemnet auctoritatem veſtram, vel perſonam illius veſtra auctoritate munitam. Valeat ſanctitas veſtra, cui debeo quicquid ſum & poſſum. A multis enim audio, & in multis experior magnificentiſſimam gratiam veſtram.

EPISTOLA VII.

Magiſtro [a] *Ioanni Cancellario, & R. Cantori Compendienſi.*

TAm ſedula dilectiſſimi Domini mei Archiepiſcopi in pectore meo viget memoria, vt non ſolùm vigilans, ſed etiam dormiens frequentiſſima viſione & allocutione fruar de abſente, quod modo non poſſum de præſente. Nulla falſitas in ſua & noſtra dilectione, quia benigniſſimum & dilectum ſemper habeo illum patronum. Tam de ipſo itaque, quàm de vobis, & omnibus ſociis veſtris, habetur apud nos continua & indefeſſa oratio. De ſtatu autem noſtro & terræ vobis remando, quia in pace ſunt quæcunque ad Dominum noſtrum pertinent. Vndecumque enim bene agitur circa negotia eius, & nepotes ſani ſunt. Dominus quoque Galerannus

ſtrenuè agit, & dominus Thomas ſacerdos, & magiſter Radulfus, nec non & Archidiaconus, & omnes amici veſtri. Vnum ſolum eſt quod nobis deeſt, præſentia veſtra, & Domini noſtri, quam rogamus, vt ſaluo eius honore maturetis citiùs nobis & patriæ reſtitui. Omnes ſocios veſtros & amicos ſalutate, præcipuè *b* Abbates Belliloci, & ſancti Petri de Montibus.

a IOANNI. CANC. ET. R. CANT. COMPEND] Videntur in comitatu fuiſſe Archiepiſcopi Remenſis, qui Romam profectus erat, vt ſequens epiſtola docet.

b ABBATES BELLILOCI ET S. PETRI DE MONTIBVS] Vtrumque monaſterium ordinis S. Benedicti: illud quidem in Argona pago diœceſis Virdunenſis: hoc verò Catalauni, de quo iterum lib. VIII. epiſt. XIV.

EPISTOLA VIII.

a *Regi Sueonum, & Ducibus, & Principibus, & eorumdem Archiepiſcopo, & cunctis ſuffraganeis eius.*

CVm animi Deo deuoti principale & ſummum debeat eſſe ſtudium, ad gloriam & honorem Dei omnia componere, ſi fortè aliquatenus ſe omnipotenti Deo placere, vel leuiter ſenſerit, cumulatis intrinſecùs gaudiis totum ſe effundit, tanquam liquefactus poſt ſponſum, acclamans & dicens: *Exultabimus & lætabimur in te memores vberum tuorum.* His noſtra par- Cant. 1. 4.
uitas prouocata exemplis, etſi in multis, immo pene in omnibus, quotidie me ſciam peccare, & non vt iuſtum eſt diuinis mancipari ſtudiis, in hoc vno non vſquequaque deſpero de miſericordia Dei, quia de manu noſtra manipulum benignè ſuſcepit, domnum Fulconem Epiſcopum, quondam monachum noſtrum, & in clauſtrali religione à nobis enutritum, ad ſummum prouexit ſacerdotium. Recognoſcimus in eo vultum noſtrum, & ſperamus quòd non recedat cor eius à Deo noſtro, & à mandatis eius. Cùm ergo opportunitas grata obtulerit, quòd tempus habere poſſumus adhuc eum inſtruendi & informandi in ampliorem Dei dilectionem, gratanter & deuotè excipimus, quia vlterius non eum videndum, vſque ad thronum gratiæ, & ad diſtributionem æterni ſtipendij arbitramur. Ad hæc ipſa temporis incommoditas cooperatur deſiderio noſtro. Si enim vterque noſtrum vellet, diſcrimina & pericula quæ habet tranſire non poſſet. Inundantia enim aquarum, vt audiuimus, tanta eſt, vt vix ſereniſſimis temporibus meabile ſit iter quò ad vos peruenitur. Tertia denique cauſa ſubeſt, quia domnus Archiepiſcopus noſter Romam pergens officium ſuum nos ſupplere commiſit. Nequaquam autem in dedicatione Eccleſiarum, vel ordinatione clericorum, vel confirmatione Chriſtianorum Abbatis aſſurgit dignitas. Per ipſum ergo, qui in omnibus noſter eſt, implemus, quod per nos non poſſumus. Veniet autem ad vos plenus Dei benedictione, cùm tempora fuerint meliorata. Valete.

a REGI SVEONVM] Carolo fortaſſe Sueconis regis filio. Is enim Sueonibus ſeu Suecis, Gothiſque per hæc tempora imperabat. Fulco autem Eſtonum Epiſcopus, qui Sueciæ tum regno adhærebant.

EPISTOLA IX.

Priori Cantuarienſi.

ME debitorem vobis conſtituit tam obſequium dilectionis, quod omnibus ex parte noſtra per vos tranſeuntibus impenditis, quàm cariſſimi noſtri magiſtri Iohannis gratia, quam pleniſſimè obtinetis. Nouus quoque à Deo vobis collatus Martyr ad ſuæ ſepulturæ locum attrahit & allicit. Quem enim præ aliis mortalibus virum conſtantem, & in fide vera fundatum cognoui, cum ſanctis Angelis & *a* martyribus iam annumeratum corde credo, & ore confiteor. Præſumo autem & ipſe de orationibus eius, vtique quia dignum fecit me Deus ſuis benedictionibus, colloquio, cognitione, atque familiaritate. Accedit & hoc ad cumulum totius amicitiæ, quòd in turbine illo & tempeſtate *b* per M. Iohannem ſaluatus & conſeruatus eſt. Noluit Deus ſtellas omnes cum magno illo ſole ſimul de terra veſtra tollere. Ideo reliquiæ ſaluæ factæ ſunt. Planè bene appellauerim ſtellas, doctrinâ & vitâ relucentes tanti patris filios, & tanti doctoris diſcipulos. Vtinam radios ſuos liberè, & abſque interpolatione tenebroſæ noctis exercere valerent. Cæteris enim terris veſtra melior & clarior appareret, ſi doctrinam illorum reciperet.

a MARTYRIBVS IAM AD NVMERATVR] Adnumerandum haud multo pòſt Apoſtolica auctoritate decreuit Alexander Pont. anno M. C. LXXII. die primo Quadrageſimæ, vt eſt in eius epiſtola LIV.

b PER M. IOHANNEM] Saresberienſem, qui notarius & familiaris fuerat B. Thomæ. Itaque illo incolumi non totus obiiſſe B. Thomas videbatur.

EPISTOLA X.

Abbati ſancti Eadmundi.

NOn vileſcat vobis noſtra littera, quam commendat dilectio. Fungitur namque legatione deuoti amici, & paruis expenſis ſupplet impoſſibilitatem difficillimæ peregrinationis. Illota fortè facie, & minus compta vilitate pannorum, ſublimes offenderet oculos, niſi eſſent amicabiles. Genus itaque penſandum, non decus: quia ſpecimen generationis pluris eſt, quàm forma lucratiua adulterij & fornicationis. Noſtra ad vos oratio de genere Iſrael eſt, non deprehenſa, vel aliquando deprehendenda macula mendacij, tanquam adulterii. Magnum mihi eſt religioſorum familiaritatem habere, & pretioſum firmiter retinere. Rogo itaque, vices mutuæ orationum noſtrarum ſæpe alterno recurſu ad inuicem præbeant columbina oſcula, & duæ pennæ iungantur, quarum beneficio cœli palatia, Deo annuente, penetrentur. Valete.

EPISTOLA XI.

Magiſtro Iohanni Salisberienſi & fratri ſuo Richardo.

GRande diſpendium patitur ardens deſiderium, ſi data occaſione craſſa & ſupina negligentia negauerit de amico refluere, vel ab amico recipere ſaltem litterale refrigerium. Sit ergo inter nos pactum, quod impune præuaricari non liceat, quatinus vacua manu, vel breuiſſima ſalutatione nuncius nullus accedat, vel abſcedat. Non tamen credo aliquando ſic euacuari tempora circumuolitantia, vt non alterutrum habeamus, vnde vel de proſperitate, vel de aduerſitate aliquatenus conqueramur. Ineptiſſima planè excuſatio quorundam, qui cùm moneantur ad confeſſionem, dicunt ſe nihil habere quod in confeſſione referant. Reuera tales copia inopes facit, vel ſolis claritas eos excœcauit. Non ergo ſimiles eis efficiamur, dicendo, nihil noui nos habere quod referamus: cùm nec Francia citra mare perpetuitatem pacis & tranquillitatis adhuc iurauerit: nec Anglia veſtra vltra & iuxta mare medium ſilentium poſt completorium teneat. Solent enim tunc fœcundi calices tam apud vos, quàm apud nos, noua & vetera dicere & facere. Sed de his taceamus, ne veſtrates iraſcantur, qui potu viliori non minus inebriantur, quàm noſtrates vino meraciſſimo. *a* Imperator indulſit nobis bona noſtra de Marna. Valete.

a IMPERATOR INDVLSIT] Fridericus Ahenobarbus. Non ſemel, vt in remotis poſſeſſionibus accidere ſolet, in Marſnæ bonis vim paſſi ſunt monachii Sancti Remigij. Nam & paucis ab hinc annis in eorum poſſeſſionem, quâ deiecti per annos complures caruerant, Regis noſtri auctoritate poſtliminio reſtituti ſunt.

EPISTOLA XII.

Iohanni Salisberienſi.

SI bene recolo iocos prioris ſæculi, dum ſimul eſſemus, & ad inuicem plura iocando ſereremus occurrit inter cætera, quod quaſi de magnitudine caſſulæ tunc Archiepiſcopi Thomæ, nunc pretioſiſſimi martyris, conquerebar vbi poſſet reperiri. Verbum illum fecit Deus, immo riſum fecit nobis, & toti prouinciæ veſtræ & noſtræ. Inde eſt quòd vndecunque non ſolùm Angli, ſed & Galli, quaſi ad ſolemnes epulas, & ad fertiliſſimas iubilationes, concurrunt ad tumbam prædicti ſancti: quo & mihi miſerrimo & indigniſſimo contingat venire, videre mirabilia Dei, & adorare Deum in ſancto ſuo antequam moriar. Etſi enim intercipi voragine maris quod intercurrit poſſem, non timerem mortem cùm vitam quærerem. Interim autem corde meo, ore veſtro, adite præſentiam eius, & totis viſceribus atque medullis, pro peccatis & miſeriis noſtris rogate alumnum gratiæ, ne præ ebrietate immenſurabilium gaudiorum ſuorum, qua ab vberibus Chriſti & glorioſæ virginis Mariæ repletur, noſtri obliuiſcatur, cùm nos comparticipes compaſſione animi in tribulatione ſua aliquando habuerit, & adhuc pro poſſe deuotiſſimos gloriæ ſuæ prædicatores. De his hactenus. Cæterùm de obla-

tione veſtra vniuerſitas fratrum noſtrorum grates quas poteſt vobis rependit, & quem cum fratre veſtro Richardo ab annis prioribus in ſocietate bonorum ſuorum annumerauit, cumulatiùs amplectitur, & iocundiùs in perpetuam commemorationem aſtringit. Nondum tamen reditus exinde comparauimus, quia nulla opportunitas ſe obtulit. Inſtantiùs autem laborabimus quærere, quo id maturiùs efficiatur. De gloſis noſtris, quas retinuiſtis, vtcunque patienter ſuſtineremus, niſi pluſquam granum ſinapis minutiſſimam fidem de nobis apud vos deprehenderemus. Tanto tempore nobiſcum fuiſtis, & miror, immo horreo, ſi tam exiguam de nobis confidentiam ex præteritis actibus & verbis conceperitis, vt libellum paruiſſimi pretii à nobis gratis retinere formidaretis. Tamen quia ita egreſſum eſt de labiis veſtris, ne fiant irrita veſtra, prorſus ſumptus repoſcimus grandes & graues, vt fiat vobis iuxta fidem veſtram. Pretium tamen ſine taxatione & ſine æſtimatione eſt. Dominum Epiſcopum Exonienſem ſaluto, & me ſanctiſſimis ſuis orationibus commendo. Fratrem veſtrum Richardum, quem tenerrimè diligo, & dulciſſimè amplector ab Ieſu Chriſto & ab ſpiritu ſancto, immo à Deo patre, vbertate gratiarum impleri exopto. Participem enim me totorum bonorum eius non dubito. Valete.

EPISTOLA XIII.

Venerando, & vtinam non verbo & lingua, ſed opere & veritate amico, Theobaldo Abbati Moliſmenſi frater Petrus ſancti Remigij humilis miniſter ſpiritum veritatis.

VOx quidem veſtra vox Iacob eſt, & vtinam manus non eſſent manus Eſau. Verba veſtra venti ſunt, litteræ cymbalum tinniens, promiſſiones nubes ſine aqua, ſermo ſine voce, flores ſine fructu, ignis ſine calore, aqua ſine humore, corpus ſine anima, anima ſine vita. Quotiens, dilectiſſime Domine, baculus arundineus mihi factus eſtis, dum vobis crederem, & nihil acciperem? Quotiens nuncios noſtros non primò, non ſecundò, non tertiò fatigaſtis, & vanis atque fruſtratoriis dilationibus deluſiſtis? Vbi eſt ergo illud priuilegium amicitiæ, vt ſcribitis? vbi dilectio illa ſpecialis, vbi fides ſingularis? Communia veſtra malè æſtimo, cùm ſpecialia tam caſſa & vana reperio. Homo tantæ autoritatis, Abbas tantæ congregationis, monachus & ſacerdos veraciſſimi Chriſti, quare non appendit in ſtatera iuſta verba ſua, ut nunquam exorbitet à regula veritatis, qui regulam profeſſus eſt beati Benedicti, immo Chriſtianæ religionis? Fideliter & veraciter proteſtor, multa incommoda ſequi mendacem, dum quiſque ſe & ſua illi credere refugit. Si meis acquieſcere volueritis conſiliis, mutato meliori fundamento, diutius & melius cum proſperitate in Abbatia veſtra durabitis, & aduerſariis veſtris locum aduerſum vos maglignandi non præſtabitis. Debitum noſtrum, cùm Deus voluerit & vobis placuerit, habebo. Veruntamen exinde non promerui laborem & diſpendium, quia bona fide & cum vtilitate Eccleſiæ veſtræ mutuò centum libras ab Ottanno Trecenſi accepi. Sufficiunt mihi veteres moleſtiæ, & priſtini labores, quos ſu-

ſtinui, ne vel vna die creditorem moleſtarem. Non igitur vadam vobis in occurſum pro iſta re. Apud nos ſunt, qui ſciunt quid ex debito receperimus, & quid non. Si ad nos veneritis, honorificè vos ſuſcipiemus, & maximè cum pace, ſi pacem detuleritis. Valete.

EPISTOLA XIV.

Priori de Valle ſancti Petri.

DE quæſtione veſtra, vtrum ſcilicet ſaluâ conſcientiâ verè pœnitens poſſit reſpondere antiqua crimina ſibi obiicienti, nihil eſt, aut, neſcio quid dicis, vtinam tempus & licentiam largiorem ſcribendi obtinerem! Tamen quod in tranſcurſu animo occurrit, reſpondeo. Vera confeſſio & plena ſatisfactio, omnes Ægyptios, tanquam plumbum, in aquis vehementibus indifferenter ſubmergunt: adeo vt ſolus Iſraelita, id eſt, virtus à Deo conceſſa euadat, & Ægyptij, id eſt peccati opprobrium tollatur à conſcientia, & ab infamiæ nota. Sicut enim in baptiſmo, tam originalium, quàm actualium nullæ ſupernatant reliquiæ; ſic in confeſſione illuſtrantur tenebræ, & nox vertitur in diem, vt veraciter conuerſo & confitenti dicatur, fuiſti aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino. Et ſicut idem Apoſtolus ait de Chriſto, *Et ſi noueramus Chriſtum ſecundùm carnem, ſed nunc* 2. Cor.
iam non nouimus: ſic & de iſto dicatur, etſi noueramus peccatorem, mendacem, v. 16.
homicidam, adulterum, iniuſtum, & impium, liquefactis iniquitatibus omnibus in fornace confeſſionis, reformetur ad ſanctitatis imaginem, & dicatur bonus, verax, innocens, caſtus, iuſtus, & pius. *Verte*, in- Prou.
quit ſcriptura, *impios, & non erunt*, vtique impij. Vt enim tollitur nigredo xxii. 7.
ſuperueniente albedine, ſic malitia ſuperueniente bonitate. Neminem IESVS ſemiplenè curauit, nemini gratiam ſuam modio iniuſto menſurauit, vt totum ſe Deo exponentem non totis vlnis miſericordiæ exciperet. *Sine* Rom.
pœnitentia, ait Apoſtolus, *ſunt dona & vocatio Dei*: quia niſi ab ingratis xi. 29.
ſemel à Deo conceſſa gratia non reuocatur. Eſt namque in illo eſt, nec eſt in illo eſt & non, ſed eſt tantùm in illo eſt. Cùm ergo verè confitens & verè pœnitens his ditetur priuilegiis, quis nequam oculus audebit dicere, iudicia Dei non eſſe iuſta, & opera reprehenſibilia? *An*, inquit Dominus in Euan- Matt.
gelio, *oculus tuus nequam eſt, quia ego bonus ſum?* Sic erunt nouiſſimi, id xx. 15.
eſt, grauiſſimis occupati peccatis, per correptionem primi, & primi, qui ſe iuſtos arbitrantur, ſuam iuſtitiam conſtituentes, nouiſſimi, id eſt, gratia Dei vacui. His auctoritatibus non improbè aſſerere poſſumus, veraciter poſſe reſpondere verè pœnitentem exprobranti ſibi antiquas & exterminatas abominationes, immo per confeſſionem antiquatas & deletas, neſcio ita eſſe vt dicis, vel, nihil eſt quod dicis. De præſenti enim ſtatu vnumquemque iudicat Deus, nec alicui ad confuſionem priores cicatrices peccatorum à Deo opponuntur, cuius vt aquilæ iuuentus per innouationem vitæ renouata eſt. Quicquid autem iudex ignoſcit, aduerſarius imputare non poteſt. Vnde Apoſtolus: *Si Deus pro nobis, quis contra nos?* Non enim ſolùm cum Rom.
pœnitente, immo etiam pro pœnitente ſtat Deus, dicens pro ea quæ in adul- viii. 31.

Ioan. viii.7. terio deprehenſa ei damnanda oblata fuerat: *Si quis veſtrum ſine peccato eſt, prior in illam lapidem mittat.* Qua ſententia illa liberata, cùm ei dice-
10. retur, *nemo te condemnauit mulier?* & illa reſponderet: *Nemo domine, nec ego*, inquit, *te condemnabo.* Nonne rectè dicere poſſet ſaluâ conſcientiâ, non ſum quæ fueram, non ſum adultera? Tamen regulariùs & modeſtiùs improperanti & calumniatori reſpondendum eſt taliter, Melius poſſes dicere, vel, Deus tibi ignoſcat hoc peccatum, vel ſi qua talia ſunt: ad exemplum
Ioan. IESV, cui cùm dictum eſſet, *Nonne benè dicimus nos, quia Samaritanus es*
viii.48 *tu, & dæmonium habes*, alterum ſimpliciter negauit dicens: *Ego dæmonium non habeo*, de alio prorſus tacens. De his hactenus. Abbas ſancti Chriſpini in præſenti nobiſcum ad Montem Dei venturus eſt, & mandat vt nobis ibi occurratis. Si ergo poteſtis, facite quod amicus rogat: quia de omnibus tunc melius poterimus conferre, & ad inuicem, & cum Priore. Marcam argenti & dimidiam ad faciendum calicem Ellandus Canonicus ſanctæ Mariæ Remenſis legauit vobis. Orate pro anima eius. Valete.

EPISTOLA XV.

[a] *E. Lundenſi Archiepiſcopo.*

ÆTernas & antiquas venas miſericordiarum & benedictionum ſuarum profuſa in omni largitate diuina gratia his temporibus, licet caritas multorum refrigeſcat, nondum excluſit. Quamuis enim reconditos & labentes ſinus gratiæ in mentibus multorum fidelium Deus in Eccleſia ſua adhuc retineat: vos præcipuè tanquam lucernam ſuper candelabrum poſitam, oleo multiplici perfudit, vnde multæ areolæ Eccleſiarum, Epiſcoporum, pauperum, viduarum, tam ſuauiter quàm abundanter irrigantur. A multis ſiquidem retro temporibus, non in vacuum ſiue gratiam, ſiue pecuniam Dei excepiſtis, ligando illam in ſudario, vel infra domeſticos parietes recludendo. Quis enim ad vos accedens veſtram non ſenſit benedictionem? quis quantumlibet tepens, audiens vel videns conuerſationem veſtram, manum egenis expoſitam, oſtium viatoribus patens, iudicium & iuſtitiam æqua lance, cauſam non perſonam diſcernens, omnemque reliquam actionum & ſermonum veſtrorum regionem perluſtrans, non calefactus, non melioratus non bene inſtructus abiit? Deo gratias, qui iuxta conſuetudinem ſuam, gratiam pro gratia ſuperabundare facit in vobis, vt melior ſit finis orationis quàm principium, & vt exitus matutini & veſpere delectabiles fiant. Adhuc enim ſtillant manus veſtræ aromata Dei, quæ de thuribulis ſanctorum, per manus Angelorum, in incenſum ſuauitatis naribus ſedentis ſuper thronum gratiæ referantur: quatinus in æterna tabernacula vos recipiant, qui de bonitate & beneficiis veſtris in terris ſuſtentati, per gratiarum actionem in cœlo iam ſunt recepti, vel adhuc recipiendi. Pauper iſte Epiſcopus domnus Fulco, quem per Euangelium in Chriſto ego genui monachum, & vos Epiſcopum, de magnificentiſſima liberalitate veſtra Deo gratias nobiſcum refert, exponens quòd ſuſtentamentum vitæ & peregrinationis ſuæ vos habet, & ſemper habiturum confidit. Scitis Domine pater, quàm durам

ram prouinciam ſortitus ſit, & quod animam ſuam in manibus ſuis poſuerit, potius mortem ſemper expectans, quàm longam vitam. Sciris etiam, quia qui prophetam in nomine prophetæ recipit, mercedem prophetæ recipit. Vnde remittimus eum ad vos, & commendamus eum Deo & vobis. Retinuimus eum ſiquidem malo tempore, remittimus autem bono & congruo, vt viſitet meſſem, vtrum matura ſit ad metendum, an immatura ad laborandum. Manum ſiquidem miſit ad aratrum ope veſtra & opere, ad Chriſtianitatem dilatandam, & horrea Dei fertiliori ſegete implenda. Veſtrum enim, veſtrum eſt, quicquid incrementi prouenerit ex labore ipſius, quia & de veſtro viuit, tanquam operarius Dei & veſter: & ad gloriam veſtram reſpicit atque coronam, quodcumque Chriſto acquirere potuerit. Non igitur obturandum eſt os boui trituranti, neque palea ſubtrahenda.

a F. LVNDENSI ARCHIEP] Eskilo, de quo ad libr. I. epiſt. XXIII. Is etſi Archiepiſcopus erat in Dania, Sueciæ tamen etiam Eccleſias procurabat: quia Archiepiſcopus Lundenſis ex Hadriani IV. Papæ decreto. quod Eskilo ipſi conceſſum eſt, primas erat regni Sueciæ. Propterea ergo & Fulconem Eſtonibus Epiſcopum creatat.

EPISTOLA XVI.

a *Domino Richardo.*

TAnquam de ſepulcro Domini ſpecies aromaticas, quibus Nicodemus & Ioſeph Dominicum corpus perunxerunt, in monumento litterarum tuarum excepi, & tam ori quàm odoratui apponens, ſpiritum ſuper mel dulcem non ſemel legendo attraxi. Nihil fœtidum, nihil fœdum, nihil emortuum vivus ille ſermo tuus, nitidus, & ſale ſufficienter reſperſus continet. Viuit memoria accepti beneficij, relucet narratio compacti amoris, ſtylus elimatus pondere ſententiarum & ornatu verborum refulget ſicut ſol in clypeos aureos, vſque ad diuiſionem animæ & ſpiritus pertingens. De intimo & profundo cordis venas cœleſti vnguento repletas ad medium educit, & pulcherrimæ puellæ de terra Iſrael ſpeciem ſpectaculo Angelorum & hominum ſiſtit. In veſtitu enim deaurato per auctoritates diuini eloquij & colores rhetoricos, in lecto eburneo propter verum & caſtum ſermonem quieſcentem hanc inueni, ſine macula mendacij, & ruga duplicitatis. Spiritus veritatis talem ſolet ſobolem in mente ſancta gignere, & ſpiraculum vitæ inſufflare, ne mens amore diuino grauida aliud poſſit parere, quàm concepit. Cùm adhuc eſſes, dilectiſſime, in atrio exteriori, & ſæculari habitu, per foramen nobis incognitum, manum ſubmittebat ad animæ ventrem inuiſibilis ille amator, & demulcebat viſcera iam iam ſibi legitimo matrimonio copulanda, ſuauitate ſibi certè & tibi fortè cognita. Quales autem nunc tibi amplexus porrigat, quæ oſcula offerat, cuiuſmodi fœtus conferat, nemo nouit, niſi cùm in ſermone vel in ſcriptura partus latentem gratiam prodiderit. Secretum tuum tibi, ſecretum tuum tibi. Admittendi tamen ſaluo ſilentio ſunt amici illi, cum quibus omnia ſunt communia, qui non inuident, ſed congaudent fortunis proſperis, qui optant & dicunt, creſcas in mille millia, Credo me Petrum cum Iohanne aſſumendum, etiam in transfi-

guratione, etiam in morte, etiam in reſurrectione. Non me præfero Iohanni, qui recubuit ſuper pectus, ſed præſumo poſt Iohannem & ſtationem habere, & caſtra noſtra ponere. Habeat vt dignum eſt IESVS cum patre ſuo & ſpiritu primam in te ſeſſionem: habeat virgo ſecundam; habeant ſancti in ordine ſuo tertiam. De incolis autem terræ M. Iohannes primam, ego ſi placet ſecundam; aliis quibuſlibet non invideo tertiam, & deinceps. De his hactenus. Si medicus eſſem, & medicinam qua repellerem infirmitatem tuam noſſem, omnimodam curam adhiberem. Quia vero id non poſſum, facio quod poſſum. Mitto tibi ſpecies qualeſcunque noſtras: vtinam in nomine IESV eis mandare poſſem effectum ſalutis & ſanitatis.

a D. RICHARDO] Canonico regulari, fratique, vt dictum eſt, Iohannis Sareſberienſis, ad cuius nomen & ſuum, hoc eſt Petri, alludit.

EPISTOLA XVII.

Abbati de maiori Silua.

QVod me ſemel veſtris ſanctis commendaui orationibus, & vice mutua noſtras qualeſcunque orationes repromiſi, huic congratulor contractui, & perpetuandum totis viribus exopto. Scintillas in litteris veſtris excandentes & recalentes huius noſtri mutui amoris cum multa lætitia excepi, & tanquam de ſacro altari igne hauſto thuribulum propriæ conſcientiæ replens, deuotionum noſtrarum incenſa pro vt potui adhibui. Scit Deus & dominus ſcientiarum, quòd de propriis nihil præſumens meritis, & orationibus amicorum interceſſiones, ad illum qui adhuc longè agit legatione fungentes, ſecurus mitto, nec aliquatenus vacuas redire ſpero. Iuxta itaque fidem meam vnus de mediatoribus & reconciliatoribus meæ fragilitatis ad illum qui ſedet in throno gratiæ accedatis, & copioſam de plenitudine gratiarum benedictionem infelici & miſero peccatori referatis. Ceterùm pro Priore de Nouis valde familiari & amico noſtro, veſtro autem fideliſſimo, paternitatem veſtram ſupplex deprecor, quatinus ſicut cœpiſtis paterno foueatis gremio, nec aliquid aliquando ſiniſtri de illo ſuſpicemini. Quod enim quaſi contumaciter onus Abbatiæ recuſauit, non de proteruitate, aut elatione, ſiue inobedientia proceſſit. Venas quidem ſuſurrij de ſacratiſſimo pectoris veſtri arcano ſuſceperat, quòd de facili indulgentiam veſtram habiturus eſſet, ſi potiùs eligeret in poteſtate veſtra & monachus veſter remanere, quàm ſi emancipationem & Abbatiam appeteret. Valete.

EPISTOLA XVIII.

a *Priori Cantuarienſi.*

LVgdunenſem Archiepiſcopum nobis aliquando ſcripſiſſe de reuelatione pretioſæ mortis ſancti & glorioſi martyris Thomæ non teneo. Audiui quidem, ſed a quo audierim mente excidit. Nolui ergo certa pro in-

certis ſcribere. Superflua enim ſunt impendia lucernæ, vbi ſol meridianus lucet in virtute ſua, & denigrat maieſtatem verorum, admixtum modicum fermenti mendacij & falſitatis. Credo enim magis laborandum, vt plura demantur miracula, quæ mera veritate fulciuntur in gloria Dei & præfati martyris, quàm vt aliqua furtiua & emendicata ſupponantur. Omni ſupplicatione & poſtulatione tam vos, quàm omnes, qui poſteris tradituri eſtis memoriam mirabilium veſtri & noſtri Martyris exoro, vt nihil niſi ſeptempliciter examinatum, purgatum, & colatum fideliſſima veritate ſcribatur de eo, vel de miraculis eius. De monacho Montis Dei, nomine Gaufredo, refero quæ veraciter facta partim ab ipſo, pleniùs à quodam monacho noſtro, qui tunc temporis ibi ſcribebat, audiui. Fortè ab Anglia charta miraculorum ſancti Thomæ ad nos deuenerat, & à nobis ad fratres de Monte Dei. Iam dictus frater turgidus & inflatus toto corpore, vt verè hydropicus, cellam egredi non poterat. Accepta itaque cum fide & invocatione ſancti nominis charta, tetigit pedes ſuos, & tibias, & totum corpus ſuum de ipſa, & in tantum conuoluauit vt paruo tempore interpoſito ad Eccleſiam, & ad officia ſua, non tamen ex toto curatus, rediret. Addo miraculum plus jocundum, quàm vtile. In capella noſtra libellus, qui legitur in capitulo de natalitiis Sanctorum, & de recordatione defunctorum noſtrorum, neſcio quis fortè furatus eſt. Altera die cum flagitarem more ſolito legi lectionem ex ipſo libro, turbatis Capellanis non eſt inuentus libellus. Cùm vero de negligentia & de incuria malæ cuſtodiæ eoſdem Capellanos increparem, vnus eorum, nomine Robertus Anglicus, qui frequenter miſſam ad altare, in quo reliquiæ ſancti Thomæ continentur, celebrabat, in hanc vocem prorupit. Certè nunquam credam Thomam eſſe ſanctum, niſi reddiderit noſtrum libellum. Ferè poſt menſem, redditus eſt nobis liber. Si hoc miraculum eſt, iſtud verum eſſe confirmo. Valete. Sanctum conuentum, & M. Iohannem ſalutate.

a PRIORI CANTVARIENSI] Huic antè ſcripſit epiſt. 1x Quod de mortis B. Thomæ reuelatione initio epiſtolæ ait, eo ſpectare videtur, quod à multis proditum eſt, atque in litteris Vvillelmi Archiepiſcopi Senonenſis ad Alexandrum Papam legitur his verbis: *Dicitur namque & conſtanter aſſeritur, poſt paſſionem ſuam multis apparuiſſe in viſu, quibus perhibet ſe non mortuum eſſe, ſed viuere & non vulnera, ſed vulnerum tantum cicatrices oſtendit.* De miraculorum autem fama, quæ B. Martyris occaſum mox ſecuta eſt, in litteris Ludouici regis ad Alexandrum eundem: *Et ecce ad tumulum agoniſtæ, vt reuelatum eſt nobis, diuina in miraculis reuelatur gratia, & diuinitus demonſtratur, vbi humatus requieſcit, pro cuius nomine decertauit.*

EPISTOLA XIX.

Abbate Siluæ maioris, Petrus Abbas S. Remigij.

IAm in itinere poſuerant pedem Priores veſtri, vt ad vos venirent, cùm valetacientes nos, dixerunt quid humilitas noſtra remandaret paternitati veſtræ. Cœpi vrgeri, vtrum in tanta feſtinatione nudo verbo, an qualicunque ſcripto ſalutare vos deberem. Impetrato tamen breuiſſimo ſpatio cucurri da ſcriptorem, nihil excogitatum, nihil premeditatum, nihil emendi-

catum quærens: ſed ſicut in ore noſtro & in manu ſcriptoris accurrebant verba, ſic ea incondita litteris mandaui. Nec etenim aliorum theſauros, nec noſtros pauperes angulos euoluere poteram. Verbum illud, quod prope eſt in ore & in corde, non fuit neceſſe diu quærere, hoc eſt verbum dilectionis, verbum ſalutationis. Semper enim ſtat in ianuis, & omni tranſeunti occurrit quòd diligam vos, & quòd veſter totus ſum, & de orationibus veſtris apud Deum plurimum confido. Scio ſine dubio ad iudicium me properare, vbi ſola veritas locum habebit: ſed nolo vt ſola iuſtitia ſine miſericordia portas judicij præripiat. Ad fugam enim potiùs me præpararem ſi poſſem, quàm ad talem curiam, in qua malo ſuo merito omnis homo condemnaretur, & nullus niſi miſericordia ſuas partes interponeret, ſaluaretur. Credo vos aliquid poſſe apud miſericordem, & iuſtum iudicem, ſiue præire ſiue ſequi vos contingat cauſam noſtram. Dedit enim apud ſe fideles ſuos multum poſſe, qui fideles fecit, & ianuam ſuæ amicitiæ illis aperuit. Sit ergo fiduciæ meæ ſpes certa, non præſumptio vana, quòd de Dei miſericordia confido, & de interceſſione veſtra. De his hactenus. Priores veſtros amicos noſtros, precipuè Noruienſem, & de Bella valle, & S. Pauli, affectuoſiùs vobis commendo, & vt eoſdem ad nos remittatis cum bona gratia, imploro. Valete.

EPISTOLA XX.

Domino Richardo regulari Canonico, Petrus Abbas ſancti Remigij.

PRæſentium lator bene vobis notus, viua voce quæ apud nos geruntur poterit referre, atque ideo parciùs voluimus ſcribere. Vna enim littera, non attramento ſed ſpiritu Dei ſcripta in corde noſtro & veſtro, amplius ſufficit quàm multa librorum congeries, quæ eſt vera & firma caritas. Hæc non delebitur in diluuio aquarum multarum: quia aquæ multæ non poterunt extinguere caritatem. Hæc nullo inciſorio ſollicitudinum, ſiue occupationum radetur: hæc nullo igne tribulationum & malorum conflagrabit. Caritas enim noſtra nunquam excidit. Hanc legere poteſtis ſine ſole in die, ſine lucerna in nocte. Hanc oro vt legatis, cùm ſanctis altaribus aſſiſtitis, & in conſpectu Angelorum atque omnium cœleſtium virtutum. Lectio iſta ſine *Tu autem* continuetur. Nullum in auribus Domini ſabaoth ſtrepitum faciet. Non à quiete ſua Chriſtus excutitur ſonitu huius lectionis, non interrumpitur ſilenium cœli, non excitatur ſponſa illa, quæ habens inter vbera ſponſum, læuam ipſius ſponſi ſub capite, & dexteram in amplexu habet. Valete.

EPISTOLA XXI.

[a] *Priori Vuigornenſi.*

REum & temporum varietas, quæ nos vbique & vndique circumuallat, non ſinit nos ſtabili gradu in eodem ſtare, aliquando quidem noſtro, aliquando alterius vitio. Nam cùm in eodem propoſito volentes ſtare pe-

dem figimus, frequenter irruit, & occupat propoſitum ſtabilitatis noſtræ, decurſus & incurſus inſtabilitatis alienæ. Inde eſt, cariſſime amice, quòd contra propoſitum & voluntatem cordis veſtri, fratrem P. Priorem de Lappelee cogimur amouere. Totiens ſiquidem rumores malos de Prioratu illo accipimus, quotiens tranſmarinos de illis partibus hoſpites ſuſcipimus, Clauſtrales & miniſteriales vno impetu concitati clamant perire domum, Prioratum ad nihilum redigi, & in ſumma iam paupertate detineri. Quid ultra? Nullum ibi monachum eſſe, ſolum Priorem ſemiuiuum palpitare. Mittimus itaque à latere noſtro fratrem Abſalonem, cuius induſtriam in multis experti ſumus, & cuius ſtudio, ſi ei gratia Dei affuerit, ruinas illas reparandas & in melius commutandas ſperamus. Commendamus ergo illum vobis, vt conſilio & auxilio veſtro fultus, ad honorem Dei, & animæ ſuæ ſalutem, ac Eccleſiæ noſtræ vtilitatem, valeat commiſſa ſibi ſtrenuè adimplere. Valete.

a PRIORI VVIGORNENSI] Radulfo, ad quem Saresberienſis epiſt. ccv. & noſter lib. VII. epiſt. IX. in qua & ſequentibus duabus iterum agit de Lapeleenſi S. Remigij Prioratu in Anglia.

EPISTOLA XII.

Petrus Abbas S. Remigij a Monacho de Reddinges.

Litteras veſtræ amicitiæ ad manum non habebam, cùm nata occaſione vobis ſcribere decreui. Frater enim veſter magiſter Vuillelmus ſecum eas aſportauerat. Tenorem quoque illarum non bene memoriæ commendaueram; vnde nec recapitulare potui, quæ præcipua & digna erant, ſiue reſponſione, ſiue præconio laudis. Tenuiſſimè ſiquidem reminiſcor, quia tanquam in opaca ſylua, tam ſenſuum quàm verborum grandis in eis præiacebat materia, de qua ſapientia excidens columnas ſeptem, domum Salomonis, ſiue templum domini poſſet conſtruere. Itaque factus tanquam vir, qui præ inopia racemos colligit in autumno, non mihi occurrit, quod vellem præſtare amico venienti de via, vel animæ eſurienti, magis ex copia quàm ex inopia. Equidem non ignoro patere vobis ſpatioſa illa deambulatoria, vbi omnia ligna paradiſi, vbi vitis abundans in lateribus domus Dei, vbi promptuaria eructantia ex hoc in illud, vbi deliciæ deliciarum, vbi cantica omnium lætantium de ſponſi præſentia & ſponſæ magnificentia. Puro namque pectore quid iocundius, quid ditius, quid appetibilius? Ibi Deus, ibi Angelus, ibi virtus, ibi iuge conuiuium, ibi ſolemnitas ſolemnitatum, ibi menſa refectionis, ibi ſomnus quietiſſimæ pauſationis. Potiora ſunt quæ ibi præſentiuntur, quàm ea quæ dicuntur. Sic enim in Pſalmo loquitur talis conſcientia: ***Non eſt ſermo in lingua mea***, id eſt, quæ corde ſentio, ore non profero. Sic de vobis ſentire mihi perſuadet fama publica, Pſal. ſic teſtatur conuerſatio ſancta, & integra atque inuiolabilis propoſiti obſeruatio, quàm fortiùs tenetis proficiendo, quàm inchoaueritis arripiendo. Contra faciunt, qui cum ſpiritu cœperint, carne conſummantur. Panes no- CXXXIX. 4.

ſtros, ſi tamen noſtros, libenter comeditis, & ſcripta noſtra ſublimiori honore quàm decet excipitis. Nunquam enim de tam immundo vaſe emanat aqua digna ad ſorbendum, vel de tam furfureo & cinereo clibano mundus egreditur panis. Dilectio tamen, quæ cinerem tanquam panem manducat, in vobis abundans, vilia quæque amici pretioſa reputat, & pallio honeſtiori ignobilia noſtra circumuenuſtat. Sed vtinam limâ correctionis veſtræ omnia ſcripta noſtra explanata eſſent & emendata.

a MONACHO DE REDDINGES] Ordinis Cluniacenſis. Radingenſe in Anglia monaſterium inter Kenetam & Tameſim fluuios ab Henrico primo rege collocatum, Cluniacenſibuſque monachis traditum docet Malmesburienſis lib. v. de geſtis regum Anglorum.

EPISTOLA XXIII.

Petrus S. Remigij a Nicolao Monacho S. Albani.

VAcui & vacantis animi eſſet, ſingulis quæ in literis tuis ſunt recapitulatis, ſingillatim ad verbum reſpondere. Summam itaque reſponſionum mearum conſtringens, & potioribus epiſtolæ tuis dictis adſtringens, pacis & bonæ patientiæ pactum prius hinc inde interpono, ne quis noſtrum cuiuſlibet commotionis ſcintillâ pro quolibet verbo aduratur vel inflammetur. Sola mihi ſancti Bernardi iniuria donetur, & quæcumque & vndecumque vis iacula conglomera, ſiue vt meam ruſticitatem confundas, ſiue vt de ſenſu meo viliſſimas ſententiarum quiſquilias excutias; ſiue vt theſauros tuos homini pauperi aperias, ſiue vt neſcientem doceas, & ſenſus tuos fortiſſimis aſſertionum repagulis ſtabilias. Aggredior igitur phantaſmata tua, lenocinantia quidem pulcritudinis ſpecie, ſed titubantia ſtabilis fundamenti egeſtate. Quicquid enim ſcripturæ baſibus auctoritatum non ſupportatur, nullius roboris ſtabilitate fulcitur. Nec indignetur Anglica leuitas, ſi ea ſolidior ſit Gallica maturitas. Inſula enim eſt circumfuſa aqua, vnde huius elementi propria qualitate eius incolæ non immeritò afficiuntur, & nimia mobilitate in tenuiſſimas & ſubtiles phantaſias frequenter transforruntur, ſomnia ſua viſionibus comparantes, ne dicam præferentes. Et quæ culpa naturæ, ſi talis eſt natura terræ? Certè expertus ſum ſomniatores plus eſſe Anglicos, quàm Gallos. Cerebrum namque humidius fumoſitate ſtomachi citiùs inuoluitur, & quaſlibet imagines in ſe ipſo depingit, quæ ab animali virtute vtcunque ſpirituali defeuntur, & ex occupatione omnium, tam naturalium quàm animalium, ſeu ſpiritualium virtutum, infra iudicij veritatem confinguntur, vt phantaſmata ſeu ſomnia appellentur. Non ſic cauernoſa, non ſic aquatica Gallia, vbi ſunt montes lapidei, vbi ferrum naſcitur, vbi terra ſuo pondere grauatur. Quid ergo? non citò à ſuo ſenſu mouentur, & veritatis autoritatibus tenaciùs innituntur. *Meus*
Pſal. *eſt*, inquit, Dominus, *Galaad*, id eſt, aceruus teſtimonij, &, *in ore duorum*
LIX. 7. *aut trium teſtium ſtabit omne verbum*. Leue eſt ergo omne verbum, quod
Matth. neque teſtimonio ſolidum, neque autoritate verum eſt. Nec eſt alicuius mo-
XVIII. 16. menti quicquid humani ſenſus ingenioſa fornax commentata fuerit, ſi

examine careat veritatis. Pondus ſiquidem ſanctuarij, quo tam merita quàm præmia Angelorum & hominum appenduntur, clauſura diſpenſabili penes veritatem in arca iuſtitiæ perpetua reconditur cuſtodia. Vagatur itaque vanis euolationibus per aëra, qui nullius auctoritatis fundamento affixus, arundinea volubilitate & mobilitate circumagitatur, & hoſpes teſtamentorum Dei nullis detinetur certis manſionibus. Mira virtus veritatis, quæ aduerſarios deprehendit nolentes & neſcientes in aſtutia ſua. Fugitiuos namque ſuos frequenter vrget ad laqueos ineuitabilis concluſionis, vt capiantur & illaqueentur ſermonibus ſuis, dum inuiti vera loquuntur, & quod non ſentiunt corde, exprimunt ore. Inde eſt, frater Nicolae, quod ridendo verum dixiſti, cùm me fixum, te mobilem ſcripſiſti. Me petram vocaſti, & concedo, ſi pro conſtantia, non pro duritia intellexiſti. Sum quidem naturâ, profeſſione, & iam ætate ac voluntate, ſicut nomine Petrus, petrinus, radicatus, & fundatus in montibus ſanctarum auctoritatum, & in medio petrarum, vbi mater Eccleſia nidificat in foraminibus petræ, & in cauernis maceriæ. Hinc non exeo, niſi ad vocem rotarum, quæ in ſe habent ſpiritum vitæ, & ſtant ac mouentur, tanquam volubiles cum animalibus ſenas alas habentibus & oculos antè & retro. Securus ſequor, quia facies leonis præcedit, ne aliquid noceat: facies hominis, ne aliquid decipiat: facies vituli, ne vanitatis aliquid interueniat: facies aquilæ, ne aliquid dubietatis remaneat, vel tarditatis præpediat. Regula veritatis tornauit rotas iſtas in circino & orbe veritatis æternæ: quæ de mente diuina procedens tantæ apud Deum maieſtatis eſt, vt in ſummo vertice lucis inhabitabilis reſideat, tantæ autoritatis, vt nullius ditioni ſubiaceat tantæ maturitatis, vt nunquam vultum deificum deponat, tantæ certitudinis, vt nulla mutatio aut viciſſitudinis obumbratio in ea incurrat, tantæ ſeueritatis, vt nec Lucifero peccanti in cœlis locum relinquat, nec homini à Verbo aſſumpto petenti, *ſi poßibile eſt tranſeat à me calix iſte*, crucem & mortem remittat. Hæc æterno tramite ſtelliferas deambulans regiones, imbrem matutinum & ſerotinum diſtillauit, & ſublunarem regionem arentem mediante nube virginea, riuis de ſanguine & doctrina illum perpetuis irrorauit. Collactanea eius miſericordia, ſaluo iure priuilegij inuiolabilis, leges mitiores & iura tolerabiliora ab ea impetrauit: quatinus peccatorum remiſſionem & exilij releuationem ſperaret, qui in regno veritatis correctis erroribus & emendatis moribus viueret. Neutra tamen ſororum iſtarum adulationum lenocinia admittit: quin potiùs tanquam fila aranearum vehementiſſimo turbine corrumpit, & tunicam inconſutilem, tam illi quàm matri eius, fideli textura componit. Bone amice, quid facit ſtuppa, vbi de auro, hiacyntho, purpura, cocco bis tincto, & byſſo retorta ſacerdotalis contexitur veſtis, & cœlo, ſole, ac luna pretioſior & purior ſummo ſacerdoti aptatur cidaris? Prorſus nihil ad nos, nihil ad Angelos dignius & melius de omnibus theſauris ſuis protulit æterna Trinitas, quàm templum virginale, & holocauſtum, quod ad immolandum ex eo traxit & extraxit, Verbum Deo patri coæternum & conſubſtantiale. Sic corde credo, ſic ore confiteor. Nonne & tu? Immo vehementiùs, ne dicam immoderatiùs tu. Totum te expendis in laude Vir-

Matt. xxvi. 39.

ginis, & ego quid? Impendo planè, & expendo, & ſuperimpendo. Tu contendis honorare conceptionem, & ego prædeſtinationem, ac totam eius retro progeniem. Tu roſam, ego etiam ſpinam. Tu florem & fructum, ego corticem & folium. Tu apparentia, ego latentia. Tu farinam, ego furfurem. Tu panem, ego cinerem, Tu ſolium, ego ſcabellum. Tu ſubſtantiam, ego picturam. Si curſum eius fas eſſet diſtinguere, & ſequeſtrare in mente diuina à collegio cunctorum creatorum, mitterem animam ab initio prædeſtinationis, vt ſequeretur adorando, ſancta & ſuprema veneratione colendo eius veſtigia. Repetenda tibi, immo noua & longa expetenda peregrinatio, non ad ſanctum Thomam Archiepiſcopum in Anglia, ſed ad ſanctum Thomam Apoſtolum in India, quia ſemper interero conuenticulis, vbi Dominæ noſtræ digna celebratur commemoratio, ſiue nominetur Conceptio, ſiue Natiuitas, ſiue Aſſumptio, ſiue alia quæcunque veneratio. Cùm ergo vnâ gradiamur viâ, quid ad rem ſi diuerſa ſit ſemita? Tu ſiniſtram tenes ſemitam, quare murmuras ſi ego teneo dexteram: Si tua tibi diſplicet ſemita, quia & larga & caritatiua eſt noſtra, cedo: & concedo tibi locum iuxta me. Prouerbium eſt, Non ſunt dimittendæ veteres viæ propter nouas. Quis ſanctorum, quis antiquorum non ambulauit ſemitam noſtram? Credo & verè fateor, ſi in hoc erraſſent, & hoc eis Deus reuelaſſet. Quibus enim ſua tam familiariter reuelauit conſilia, vt etiam ad ſupplementum Euangeliorum, Epiſtolarum, & prophetarum, perpetua ſtabilitare canones & decreta ſtatuerint pari pene obſeruantia tenenda cùm Euangelio, hoc ſolùm eis tacuiſſet, ſi periculoſum eſſet? Sed forte dices mihi. Audeſne tu qualiſcumque Abbas occludere puteos ſemper continuandæ deuotionis, & profundiùs quotidiæ fodiendæ venerationis? Nonne eodem ſpiritu potantur moderni, quo & antiquij? Nonne, vt ait Hieronymus, in templo Dei quiſque pro vili portione offert, alius aurum, alius argentum, alius lapides pretioſos, alius, vt ad viliora veniamus, pilos caprarum, & cætera? Non erat ab initio Natiuitas Virginis in Eccleſia ſolemnis, ſed creſcente fidelium deuotione, addita eſt præclaris Eccleſiæ ſolemnitatibus. Quare igitur non ſimiliter & diem Conceptionis obtineat ſedulitas Chriſtianæ deuotionis? Ad quod ego: Cataractas cœli & fontes abyſſi libentiùs in obſequium Virginis ſoluerem, quàm clauderem: & ſi filius eius Ieſus aliquid omiſiſſet in prærogatiua exaltationis ſuæ matris, ego ſeruus, ego mancipium, non quidem de effectu, ſed ſaltem affectu ſupplere geſtirem. Mallem certè non habere linguam, quàm aliquid dicere contra Dominam noſtram. Ante eligerem non habere animam, quàm vellem eius extenuare gloriam. Licuit quoque, ſemperque licebit, ſponſam Chriſti Eccleſiam, quæ in terris peregrinatur, ſecundùm mutationes rerum, perſonarum, & temporum, variare rationes decretorum, & noua adinuenire medicamina remediorum; & ſtatuere ſanctis adeptione gloriæ frequentiam ſolemnitatum. Eſt tamen auro locus in quo conflatur, & habet argentum venarum ſuarum principia, ſedem Petri & curiam Romanam, quæ claues cæli principaliter tenet: & clauſura conſiliorum Dei reſerata diſpenſante Deo, vnguentum gratiæ à capite vſque in oram veſtimenti habet complerere.

pluere. Hæc ſedes Petri, id eſt petra, in qua Moyſes reſidet, videlicet lex Dei immaculata conuertens animas, fragoſa quæque hereticorum conciliabula elidit & allidit, profanas vocum nouitates reſecat & reſcindit, ſuperflua confodit & iugulat, hiantia & ecliptica complet & illuſtrat. Vtinam ſalua veritatis auctoritate, lance communis Concilij, hæc domina & moderatrix totius Chriſtianitatis, Conceptionem Virginis libraſſet & approbaſſet, & à mari vſque ad mare hanc propagaſſet. Sole, id eſt, Apoſtolico, ac Luna, id eſt curia Romana præeunte: tam ſecurè, quàm expeditè, in lumine vultus eorum greſſus meos ponerem & diſponerem, ex hoc videns vitare lubricum, & ſequi ſolidum & ſecurum. Nihil in Eccleſia perſſimius præſumptione erronea, nihil ſtultius præſumptione temeraria, nihil odibilius præſumptione noxia. Vtcunque verò tolerabilis præſumptio pia, ſed non ſatis probabilis. Abſtinere certè ab omni præſumptione volo: gradatim tamen ſeruatis diſtinctionibus præmiſſis ſecundùm magis & minus. Iam deſtitiſſem vltra de præiacenti materia ſcribere, non condemnans errorem tuum, ſi error dicendus eſt, qui de pietate venit, nec me opponens glorioſiſſimæ Dominæ noſtræ, cuius non ſolùm terram, ſed & puluerem lingere ſummas diuitias reputo: præcipuè cum in calculo epiſtolæ tuæ aſſeras, nullatenus te poſſe moueri ab eo quod ſcripſiſti dicens, quod dixi, dixi, quod ſcripſi ſcripſi: niſi lapidem offenſionis & petram ſcandali in eadem epiſtola tua conieciſſes. Dicis, Dominæ noſtræ animam non ſolùm in paſſione filij gladio transfixam, ſed etiam in conceptionis ſuæ contradictione. Hic bonus dormitauit Homerus. Bone magiſter, nunquid non mea & tua Domina ſuper choros Angelorum exaltata, ſic omni plena & circumfuſa eſt gloria Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, & ſanctorum Angelorum, vt nullatenus noſtris indigeat obſequiis, noſtris neque violetur aut moleſtetur negligentiis, quantum ad ſe, neque melioretur beneficiis? Eſto, noſtra placent ei obſequia, nunquid paſſibilis adhuc eſt eius anima? Fides ſupplet irrefragabilem concluſionem, vt vera impaſſibilitas & immortalitas nullas admittat moleſtias, ne ad ſupera tranſeant fæces malorum, quæ inferos exercent pro pœna peccatorum. Hic lapis eſt offenſionis. Petra verò ſcandali eſt, quòd beatiſſimum Bernardum debita exuis veneratione, & verborum iacula poſt eum emittis, tanquam famam eius poſſis extenuare, vel gloriam euacuare. Bona fide qua te diligo, & fideliſſima caritate laudo, conſulo, & rogo, ne ampliùs in cœlum ponas os tuum: quia niſi caueris tibi, in caput tuum recaſurus eſt lapis quo ferreum vis penetrare cœlum. An excidit à mente tua omni Sancto competere, *flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo?* Super quem certè ceciderit lapis iſte incautè miſſus, conteret eum. Subrides, & fortè nondum correctus labia mordes, Quæ inquiens huius Bernardi ſanctitas, quæ religio, quæ meritorum prærogatiua? Nullus ſum ego ad illius ſancta præconia referre. * Vita eius, ma eius, opera, ſcripta, miracula, fides, ſpes, caritas, caſtitas, abſtinentia, mortificatio demum in membris eius, ſermo, vultus, habitus, & geſtus eius, & his ſimilia, ipſa ſunt quæ teſtimonium perhibent de eo. Prætermitto iſta omnia, ſi nondum emolliri cor tuum potuit: vnum eſt, in quo

Pſal. xc 10.

* f. referenda.

clauis in altum defixis arbitror me te apprehenſurum, & in amorem ſancti Bernardi liquefacturum. Alumnus enim familiariſſimus fuit Dominæ noſtræ, cui non vnam tantùm baſilicam, ſed totius ordinis Ciſtercienſis baſilicas dedicauit, ad cuius laudem politiſſimos tractatus & facundos compoſuit. Si ergo potes tangere pupillam oculi Dominæ noſtræ, ſcribe contra Bernardum ſuum, cui loquitur ipſa, *Qui tangit te, quaſi qui tangit pupillam oculi mei.* Ciſtercienſium quoque nugas neſcio, quos præ aliis mortalibus ſeriis & ſine fine manſuris intendere video. Hi ſunt, qui monetam noſtri iam in agonia poſiti ordinis reformauerunt. Hi ſunt, qui regulam beati Benedicti pene combuſtam, ſicut Eſdras veterem legem, reſtaurauerunt. Hi cum Apoſtolo Corinthiis, id eſt agricolis & ruſticis ſæcularibus oneroſi non ſunt: ſed propriis manibus laborantes, ſe & alios pauperes pro poſſe exhibent. Clauſtra illorum caſtra Dei ſunt, vbi nocte in pſalmis & orationibus parati ſunt ſuſcitare Leuiathan, qui ſub vmbra dormit in locis humentibus, & in die in agro Iericho principi militiæ occurrunt, qui tenet gladium bis acutum, vt ſuperflua reſecet cogitationum & operationum. Quærunt ergo cum Ioſue dicentes, *Noſter es, an aduerſariorum?* Vtilis quæſtio, & ineffiagitabilis ſolutio, vtrum Deus pro nobis, an contra nos. Si autem contra nos, quis pro nobis? Ampliorem prouocat amorem, ſi pro nobis: ſollicitudinem & timorem, ſi contra nos. Ponamus itaque animam noſtram in manibus noſtris, ſi contra nos: quia & ſi horrendum incidere in manus Dei poſt ſæculum, melius eſt tamen incidere in hoc ſæculo propitiabili, quàm in manus dæmonum. Dicamus itaque cum Iob, *Etiam ſi occiderit me, in ipſo ſperabo.* Hæ ſunt nugæ Ciſtercienſium. Statera tua in hoc etiam videtur mentiri, aut inæqualitate ponderis, aut iniquitate moderantis, fortè plus labiorum non bona diſtinctione, quàm ſenſus falſitate, quòd dicis, Virgo ſingularis vicit omne peccatum, non omne debellando, ſed nullum prorſus ſentiendo. Sta hic, frater, tene aciem, infige radiis ſolis amici intentionem, vt diſcas Virginem nondum matrem & Virginem iam matrem. Attendas domum ſapientiæ inchoatam, & iam conſummatam, diſtinguas lanam de prima gratia candidam, & purpuram de ſecunda ſanguine conchylii tinctam: diuidas vellus nou complutum imprægnatione, & vellus madefactum incarnatione. Qua enim ratione de ipſa in Eccleſia cantaretur, *Quæ eſt iſta, quæ aſcendit quaſi aurora conſurgens,* vtique in natiuitate, *pulchra vt luna*, in ſancta conuerſatione, *electa vt ſol*, diuina conceptione, *terribilis vt caſtrorum acies ordinata*, cæleſti exaltatione ſeu aſſumptione, ſi nullus ei virtutum fuiſſet profectus & prouectus? Si ab hora conceptionis nulla cum carne aut cum hoſte concertatio ſuperfuiſſet cauſa merendi, plurimum diſpendium ſuſtinuiſſet, cùm de ea dictum ſit, quia plus eſt meritis & non natura, quàm virgo & homo. Concedo & credo ſiquidem, quòd ſæua libidinis incentiua Deo præoperante nunquam ſenſerit, vel ad modicum: cætera verò impedimenta humanæ fragilitatis, quæ naturali origine, ſiue ſcaturigine, de natura procedunt, ante diuinam conceptionem ſentire potuit, ſed nullatenus conſenſit. Et præueniente ſiquidem gratia, & in virgine ſua præludia habente, fomes peccati anhelan-

Zacch. II. 8.

Ioſ. v. 13.

Iob. XIII. 15.

Cant. VI. 9.

do extremum ſpiritum trahebat, ſolum ſepulcrum ei ſupererat, donec veniens Spiritus ſanctus defunctum perpetuæ ſepulturæ mandauit, & ſerpentem antiquum ſuo gladio iugulauit. Dictum namque fuerat, *inimicitias ponam inter te & mulierem, & ſemen tuum & ſemen illius.* Gen. 111.15. Vnde Hieronymus: Et ſi cæteræ virgines imitantur illam vſque ad conceptum partus, & Gabrielis nouæ ſalutationis obſequium, deinceps totum diuinum eſt, quod operatur in ea, teſte Angelo, quia Spiritu ſancto & virtute altiſſimi obumbratur. Ante hoc ipſum ſanè vterus virginis quamuis mundus, quamuis impollutus, & alienus à contagione peccati, quamuis ſanctus, tamen adhuc vilitate humanitatis induitur, vt ita dicam, ac ſi lana candidiſſima, ſuique coloris dealbata. Ad quam ſanè cùm acceſſit Spiritus ſanctus, quaſi ipſa eademque lana, cùm inficitur ſanguine conchylij, vel muricis, vertitur in purpuram, verſa eſt & ipſa ſine coitu in matrem, vt non ſit iam admodum quod fuerat, ſed purpura veraciſſima ad indumentum & gloriam ſummi regis diuinitus aptiſſimè dedicata, vt nulli deinceps ea vti vſu fœmineo licuerit, niſi Deo. Poſt conceptum itaque ſuum meruit cryſtallinam ſoliditatem, quæ ante gratiæ plenitudinem non exuerat teneritudinem, ſed puram, ſed ſanctam, ſed immaculatam, quæ conſenſu vri nullatenus potuit, & ſi aliquatenus admota tentatione percelli potuit, non ad læſionem, ſed ad probationem, non ad mortificationem conſcientiæ, ſed ad confirmationem gratiæ, & oſtenſionem conſtantiæ. Vtquid enim tanta virtus latitans obdormiret? vt quid tanta gratia fructum non faciens præter conſuetudinem ſuam vacaret? vt quid denique tanta gloria matris Domini carnem domando, hoſtem debellando, peccatum ex omni parte vincendo, toti mundo non ſe manifeſtaret? Tolle pugnam, tolles & victoriam. Tolle victoriam, tolles & coronam. Tolle coronam, tolles & gloriam. Ne ergo demas gloriam, noli ſubtrahere pugnam: quia *non coronabitur, niſi qui legitimè pugnauerit.* 2.Tim. 11.5. Si rectè offeras, & rectè diuidas. Quid eſt igitur, Virgo ſingularis omne peccatum vicit, non omne debellando, ſed nullum prorſus ſentiendo? Quam victricem appellas, debellatricem appellare cur formidas? An times eam debellare in bello, quam non potes dicere vincere niſi in prælio, aut ſine prælio? Segnior eſt ſi qua eſt victoria ſine prælio, fortior quæ in prælio. Ad ampliorem itaque gloriam, aſſero Dominam noſtram peccatum omne viciſſe, & debellaſſe. Addis, Non omne debellando, ſed nullum prorſus ſentiendo. Hîc ſi diſtinxiſſes, non peccaſſes. Multiformiter enim peccatum ſentitur. Aliquando cum peccato, aliquando ſine peccato. Quod in præſenti occurrit, ſentio peccatum aliquando tanquam ignem, aliquando tanquam picem, aliquando tanquam lapidem, aliquando tanquam aërem. Ignem generat delectatio, picem conſenſus vel ipſa perpetratio: lapidem conſuetudo, vel obſtinatio, aërem ſerpentis ſibilatio, quæ Virginis noſtræ fores potuit pulſare, ſed non penetrare. Hortus enim erat concluſus, an non eadem Domina potuit calcare ſuper ſerpentes & ſcorpiones, ita quod nil illam noceret? Re itaque integra potuit hoc modo ſentire peccatum, non autem conſentire peccato. Potuit debellare omne peccatum ſine vulnere, ſine pudore, ſine ſilentii ſui con-

cuſſione, ſine futuri partus violatione. De propoſita quæſtione, Deus cùm omnia poſſit, non poteſt de corrupta virgine facere incorruptam: valet quidem liberare à pœna, ſed non valet coronare corruptam. Vtinam vim intelligerem verbi, & ſenſum tenerem Hieronymi! Procul dubio neque malignè reconderem, neque auarè communicarem. Ab eo igitur imploranda ſolutio, qui dignus inuentus eſt ſoluere ſignacula ſeptem libri ſignati. In epiſtola tamen Hieronymi aliter dicitur: Audenter, inquit, loquor: cùm omnia poſſit Deus, virginem poſt ruinam ſuſcitare non poteſt, & cæt. Recurrendum proinde eſt ad materiam locutionis, & ad intentionem loquentis. De obſeruanda virginitate & cauenda corruptione tractabatur. Exaudiuit ergo, & ad præconium virginitatis eloquium ſuum Hieronymus inflammauit, venas ſuſurrij ſui infra Dei potentiæ & virginitatis gloriæ venas ſubinferens, & velut munditiam virginitatis rebus creatis omnibus præferens: vt facilius ſit Deo cælum nouum & terram nouam, & omnem creaturæ defectum reparare, quàm virginitatem ſemel lapſam in priorem ſtatum refigurare. Hoc, inquam, vnicum ſuæ imaginis & ſimilitudinis ſignaculum animæ de cœlo impreſſit, conteſtatus in mandatis, vt hoc fidele depoſitum præ aliis omnibus omni diligentia ſeruaret, & tanquam irreparabile damnum intra medullas ſuas à latronibus & ab omni caſu conſignaret. Nil in poſſeſſione felicius, & Deo ſimilius, in amiſſione nil miſerius, & Deo diſſimilius. Vt ergo tam egregium & ſingulare beneficium non negligeretur, duriſſima conditio apponitur, vt quodammodo ad id reſarciendum damnum Deus infirmetur, non de poteſtate, ſed de diſpenſatione. Si enim potentia eius ſimpliciter attendatur, & à pœna valet liberare, & quæ fuerit aliquando corrupta tanquam incorruptam coronare. Si ad diſpenſationem & conſtitutionem æternis legibus fixam & inuariabilem, non valet: quia nihil contra ſeipſum valet, id eſt velle poteſt, vel debet. Cùm enim ſimpliciſſimæ ſit naturæ Deus, de ipſo tamen ſecundùm vſus noſtræ locutionis impropriè loquimur, dicendo eum aliquid poſſe, vel non poſſe, aliquid noſſe vel non noſſe, aliquid velle vel nolle. Quaſi igitur in Deo parturiente in miſericordia ad redintegradum fractum virginitatis ſignaculum, obſtetricando, immo obſtando, iuſtitia decretorum ſuorum oſtia ventris claudit, & ne de vulua egrediatur, aut genibus excipiatur, aut vberibus lactetur, aborſum facit, ne de corrupta incorrupta iteratò pariatur: ſicut de baptiſmo legitur, *Nunquid*, ait Dominus, *homo cùm ſit ſenex poteſt in ventrem matris ſuæ iteratò introire & renaſci?* Vicaria denique viciſſitudine iuſtitia in partu ſuo, refellente miſericordia, non diſſimiliter periclitatur, cùm volens vituli fabricatores delere, ait Moyſi, *Dimitte me vt deleam multitudinem hanc, faciamque te in gentem magnam.* At Moyſes gladium diuinæ animaduerſionis tenens, & in vaginam manſuetudinis ſolitæ refringens reſpondit: *Aut dimitte eis hanc noxam, aut dele me de libro quem ſcripſiſti.* Sic quaſi quod voluit Deus non valuit, propitiabiliùs ſe inclinans ſerui fidelis amicitiæ, quàm ingratiſſimi populi genuiſſimæ culpæ. Et notandum, quia triplex eſt corruptio, aut corporis tantùm, aut animi tantùm, aut ſimul corporis & animi. De prima dicit Hieronymus: finge

Ioan. III. 4.

Exod. XXXII. 10.

tempore perſecutionis aliquam virginem proſtitutam : corrupta eſt in lege, incorrupta in Euangelio. De ſecunda Apoſtolus, *Timeo ne ſicut ſerpens ſeduxit Euam aſtutia ſua, ita corrumpantur ſenſus veſtri à ſimplicitate fidei.* 2. Cor. XI. 3. De tertia idem Apoſtolus: *Templum Dei ſanctum eſt, quod eſtis vos. Si quis templum Dei violauerit, diſperdet illum Deus.* 1. Cor. III. 16. A nullo tamen genere corrupta mundatur, niſi Deus miſeroatur & ipſa mereatur. Si autem tanquam vaſculi ſui fracturam quamcunque manus tornatiles reſarcire voluerint, poteritne plus negligentia, vel impotentia, quàm Dei omnipotentia? Abſit. Sanè id ſolum non poteſt Deus, quod ſe non poſſe vult. Quis infinitæ detrahet potentiæ, etiam voluntate corruptam mutata voluntate poſſe facere, ſi voluerit, incorruptam, aut coronare tanquam incorruptam? Dictum eſt ergo non pro diminutione diuinæ potentiæ, ſed pro commendatione ſanctiſſimæ pudicitiæ, Deus non valet, id eſt non vult, poſt ruinam coronare corruptam. Hæc ſpica de agro Booz ſorti noſtræ obuenit, ſaluis meſſorum grandiuſculis aceruis. Extremam apponimus manum ad Sanſonis noſtri problemata multis ſyndonibus inuoluta, neque paruo pretio reſignanda. Habeant, inquiens, Galli de Anglica quæſtione quod ruminent, & Angli de Gallicano hauſto quod pitiſſent. Sicut enim potus eſt Dagon Angliæ, ſic Baal eſt cibus Galliæ. Malus potus, malus cibus, mala inebriatio, mala ructatio. Singulum horum ſuis cultoribus patrat gehennam. Quam ergo ſimul inferrent pœnam? Si de refragatione conceptionis agis, aut de impoſſibilitate reparandæ corruptionis, fornace & ſufflatorio vtcunque ſufficiente, capita & membra omnia idolorum fruſtratim comminuta, atque in puluerem conflata, ſiue in cibum, ſiue in potum, ab Anglis & Gallis iam iam abſumi poſſunt. An itaque ſitis Anglica & fames Gallica refectæ tali cibo & potu conquieſcent? Non credo: quia & ſitis perpetua, & noſtra fames continua. Furemur autem per diſciplinam, & conſlemus per abſtinentiam, quod ſuperfluum eſt in cibo & potu, tanquam idolum patris noſtri Adæ, quod de ligno ſcientiæ boni & mali confictum eſt, vnde ipſe & Eua ſaturati, dimiſerunt reliquias paruulis ſuis, quas forte miſſa diuiſerunt inter ſe Angli & Galli, vt illi humidioribus reſoluerentur, iſti ſolidioribus ſuffocarentur. Niſi vera ſcriberem, meum Confiteor dicerem. Attamen quia veritas odium parit, digito compeſco labellum, & interim noua tonitrua, & fulgurationes Nicolai mei humo abſconditus formido. Vale, & ora pro me.

a NICOLAO MONACHO S. ALBANI] Vetus & nobile apud Anglos S. Albani monaſterium, ab Offa rege conditum haud procul Verolamio, vbi ſanguinem pro Chriſto fuderat S. Albanus. Cæterùm eadem hic Petro Abbati de feſto Conceptionis B. Virginis cum Nicolao concertatio, quæ D. Bernardo fuerat cum Canonicis Lugdunenſibus epiſtola CLXXIV. eademque ſententia : nihil videlicet in ea renouandum videri ante ſedis Apoſtolicæ decretum. Quod quidem ſi eorum æuo prodiiſſet, quale poſtea ſecurum eſt, haud dubium quin pro eximia vtriuſque erga Virginem reuerentia æquiſſimis lætiſſimiſque animis accepiſſent.

LIBER SEPTIMVS.

EPISTOLA I.

[a] *Abbati ſancti Richarij.*

IN præcipuis boni paſtoris ſollicitudinibus non infimum tenent locum deliberatio & moderatio cunctarum ſuarum actionum. Præcipitatio enim & ſubita animi perturbatio regulam ſummi arbitri offendit. Qui omnia non menſura & pondere & numero diſponit, malè quoque cuncta miniſtrat. Vtilius tamen & commodius eſt corrigere illicita & reſecare ſuperflua, quàm contumaciter ſemper ad procliuia defluere. Nam Petrus princeps Apoſtolorum, qui eſt optima forma omnium prælatorum, habenas regni dicitur habere, quibus impetum cordis tanquam pullum indomitum refrænet, & paſſibus ordinatis ambulare compellat. Vt ad rem veniam, ſacramentum illud, quo monachum veſtrum adſtrinxiſtis, ne ad monaſterium, cui præſidetis, quandiu adminiſtratio veſtra duraret, aliquatenus niſi permiſſione veſtra rediret, de ſancta pœnitentia abſque vllo pudore & reatu periurij, poteſtis relaxare, quod aliquantiſper inconſideratè factum eſt. Si ergo noſtro conſilio acquieſcitis, ouem abiectam reuocabitis, & potiùs ad miſericordiæ cornu dextrum, quàm ad judicij ſiniſtrum, cenſuram veſtram inclinabitis. Miſericordia enim ſuperexaltat iudicio. Quærit etiam monachus veſter, vtrum tenendum ſit tale iuramentum, an non. Pro certo reſpondeo, non tenendum, niſi vrgentiſſima & exactiſſima ſubſit cauſæ neceſſitas. Valete.

a ABBATI S. RICHARII] Centulum olim loco nomen: & monaſterio, poſtea auctoris nomen ſumpſit, hodieque retinet, S. Richarij in Pontino, pago diœceſis Ambianenſis.

EPISTOLA II.

Petrus Abbas Sancti Remigij Iohanni de Sareſberia.

NVnquam pulſum tuum in literis à te receptis inæqualem, aut citatum de ſupetueniente febre regiæ commotionis deprehendo. Mirarer tam bonæ & optimæ animi complexionis, niſi antiqua cognitio admirationem compeſceret, & olim iam notus ſtatus tuus maiora & meliora innotuiſſet. Certè cum illis & de illis te eſſe non ambigo, de quibus dicitur quia
Ezech. I. 12. *vbi erat impetus ſpiritus, illuc gradiebantur.* Cholerica & cœleſtis complexio tua ſuis paſſionibus hilareſcit, ſuis congelationibus frondeſcit, ſuis euerſionibus excreſcit, ſuis ægritudinibus conualeſcit, ſuis contrariis infortuniis fortior & audacior eniteſcit. Quid igitur? Conſolabor te? Sed non es de-

ſolat is, qui deſolationem reputas conſolationem. Releuabo te? ſed non es deiectus, qui dum eiiceris eleuaris. Conficiam aliquod emplaſtrum ſiue electuarium? ſed neque vulneratus es, neque in paſſione aliqua turbatus. Tamen percuſſo & non vulnerato, impulſo & non deiecto, concuſſo & non excuſſo, reor congratulandum de conſtantia, timendum de nondum finita pugna, adhortandum de perſeuerantia. Ecce caminus, ſed non timet aurum: ecce mare, ſed ſupernatat folium: ecce malleus, ſed non confringitur adamas: ecce ventus, ſed mons Sion non commouebitur: ecce prælium, ſed miles tenet gladium. *a* Superuacuis impendiis laborat, qui ſolem facibus nititur adiuuare. Non iſta & ſcientia & experientia. Si qua tamen tibi ex me poteſt fieri conſolatio, vtere vt libet, & præſens & abſens, tuus ſum, & omnia mea tua ſunt. De gente tua & moribus, mihi ſatis notum eſt, quia vtres, immo ventres ſuos ſolent implere, quinimmo ſuperinfundere, tam de vino, quàm de mulſo, ſine reprehenſione: & tanquam Hebræi carnem ſuam circuncidunt, in ſignum quòd ſemen ſunt Abrahæ, abſque opprobrij confuſione.

a SVPERVACVIS IMPENDIIS] Verba ſunt Ennodij Ticinenſis lib. IV. epiſt. XXII. cuius & alia quædam hinc inde imitatur.

EPISTOLA III.

Petrus Abbas ſancti Remigij a Magiſtro G.

NVllum virtutis diſpendium eſt, vbi ab vmbraculis eius vitium extrahitur, vt reuelata facie quod latebat appareat. Hac ætate atque his malignitatis diebus, Deus ſplendeſcere facit quis ſit de gente tenebrarum, vel de populo honorificato diei & lucis, dum ſtricto enſe & vniuerſo apparatu armorum hinc inde conglobato, bonum & malum, virtus & vitium in caſtris ſuis manu conſerta cominus acriter dimicant. O quàm pompoſæ phalanges Philiſtinorum, multo numero & propriis viribus confidentes vibrant haſtas, intorquent ſagittas toxicatas veneno ſæcularis gloriæ, aduerſus Iſrael populum humilem, puſillum gregem, de ſe nil præſumentem! Ab initio enim, ex quo in veritate non ſtetit homicida ille, qui tanquam fulgur de cœlo cecidit, multiplicata ſunt mala ſuper terram; & rareſcente tam virtute quàm religione, ſuper numerum excreuerunt mulieres, Ægyptiorum nimirum & Hebræorum; adeo vt vix ſeptem mulieres apprehendant virum vnum, & pretioſior ſit vir auro, & homo mundo obrizo. Quæris fortè, quid intendat hoc noſtrum prouerbium; & quare hanc propoſuerimus in exordio litterarum noſtrarum querimoniam. Res ipſa ſine dubio, & ratio temporis nodum quæſtionis ſoluit, dum in errore ſchiſmatico, qui videbantur columnæ eſſe in domo Dei, procliuiùs elabunur, pro bucella panis & pro gloria carnis, quæ tanquam fœnum tectorum euaneſcit, quod priuſquam euellatur exaruit. Vident & agnoſcunt homines, quòd Draco tertiam partem ſtellarum de cœlo ſecum deiecerit, nec exteriti tam fœdo & crudeli exemplo abhorrent ire poſt Satanam, & detinere veritatem Dei

in mendacio. Vna hæc de plagis Ægypti, quæ filios Iſrael non tangit, ſed filios huius ſæculi, qui quærunt quæ videntur & temporalia ſunt, non ea quæ non videntur & æterna ſunt. Secunda autem ſimilis eſt huic, quæ maximè debacchatur in partibus veſtris tranſmarinis, vbi rex Angliæ omnes pene canes ſic elingues reddidit, vt mutire non valeant, ne dicam latrare. Superenatauerunt tamen aliqui, qui timebant ne ſimili tinea corroderentur, & tabefierent fauces eorum: de quibus eſt Cantuarienſis cum domeſtica familia ſua, ex quibus vnum habemus catulum, Iohannem de Sareſberia, qui non facit animam ſuam pretioſiorem ſe, ſed dominæ Ægyptiacæ auferenti tunicam non tenuit priùs dimittere pallium, quàm ſtupro falſitatis corrumpi, & nudus reiecta ſindone nudum ſequi deſiderat Chriſtum. Bone amice, & tu de illis es: nam & loquela tua manifeſtum te facit. Quamuis enim cum nube vmbroſa latites, & corporaliter cum illis habites, qui de lateribus Aquilonis frigeſcunt, tamen corde bono & optimo, tanquam veræ philoſophiæ diſcipulus, reſpicis ad auſtrum, & expectas inde Paraclitum, qui nebulas iſtas aduentus ſui illuſtratione expellat. Faciet autem hoc, cùm ſibi beneplacitum erit. Interim offero tibi me & mea, & rogo vt ſi opportunum fuerit, & neceſſitas aliqua exegerit, apud Archiepiſcopum bonum nobis teneas locum.

a M. G. PVELL.] Hoc eſt *M. Girardo Puella.* Id enim viro cognomen, qui poſtea Epiſcopus fuit Ceſtrenſis. Supplementum Sigeberti anno M. C. XXCII. *M. Girardus cognomento Puella, vir magna litteratura & honeſtatis, electus eſt in Epiſcopum Ceſtrenſem.* Scripta eſt epiſtola ſuperſtite, S. Thoma, cum exul eſſet in Gallia. Duo enim Eccleſiæ mala deflet, ſchiſma Germanicum, & perſecutionem Anglicanam.

EPISTOLA IV.

[a] *Abbati Villarienſi, & conuentui, Petrus Abbas ſancti Remigij.*

CVm reo, & pro reo, ipſe non in vno, ſed in multis reus, reatus veniam poſtulo, cauſam non iuſtitiæ, ſed miſericordiæ allego, fontem Dauid reſignandum & aperiendum ſitienti & de via redeunti imploro. Iudæi captum à beſtia, & morticinum, atque carnem porcinam non comedunt: ſed Ieſus lilium inter ſpinas, & captum liberat, & morticinum ſaluat, & porci immunditiam ſuâ munditiâ, quæ attingit à fine vſque ad finem fortiter & diſponit omnia ſuauiter, emundat & emendat. Foſſa iuxta altare, quæ ſacrificiorum & holocauſtorum reliquias ſiue ſuperflua ſolet excipere, non nobis opilata ſed aperta reſeruetur, quia & ipſum altare concauum & in modum retis fieri iuſſum eſt, quatinus & cineres excipiat, & vapores admotæ flammæ intrinſecus vſque ad animam foueat. Noſtrum altare, quod eſt non huius creationis, ſed in excelſis, paternæ tantùm generationis, & in terris maternæ nihilominus tantùm conceptionis Ieſus Chriſtus, ventrem habet eburneum quidem, ſed diſtinctum ſapphiris: quatinus & ex virtute Dei noſtras deleat ignorantias & peccata, & ex ſuſceptione humanæ naturæ noſtris infirmitatibus ex his quæ paſſus eſt compati nouerit. Noluit autem plagas illas ſanctas, & vulnera in cruce ſuſcepta, ita recludi, quòd

meatus

meatus veniæ & indulgentiæ peccatoribus obſtruerentur: ſed adhuc manus habet expanſas in cruce dicens, *Venite ad me omnes qui laboratis & onerati eſtis, & ego vos reficiam.* Quia igitur viris ſapientibus ſcribo, de arca ſapientiæ veſtræ quantaſlibet quiſquilias mutuare mihi concedat eadem ſapientia, quæ nunquam caret affluenti bonitate & copioſa largitate. Pro fratre Ansfredo, immo pro cauſa eius, qui ad vos reuertitur, hæc intimare nec mihi pigrum eſt, nec vobis oneroſum eſſe debet. Cauſa equidem ſuæ abſceſſionis differens fuit ab aliis, qui propoſitum ſanctæ religionis irreuerenter abiiciunt, & tanquam canis ad vomitum redeunt. Effectus ſiquidem cauſæ ipſam probat. Non enim abjecto pudore & reuerentia ſancti propoſiti, cum meretricibus more aliorum lupanaribus ſe immiſcuit, vel aliis enormitatibus ſæcularis conuerſationis rupto fœdere ſanctitatis ſe immerſit. Non ergo à vobis vno & indifferenti modo rerum cauſæ penſentur. Quamuis enim in mente diuina cauſa atque ratio omnium habeatur, tamen ſicut fluuius, qui egreditur de paradiſo in quatuor capita diuiditur, ſic de illa radice diuinæ diſpoſitionis rami innumerabilium cauſarum, & in ſe eadem manens diuerſas propagines exuberat, vniuerſitate eorum quæ fuerunt, vel ſunt vel erunt. Quiſque enim euentus ſiue effectus de propria cauſa procedit. Inde eſt, quantum ad præſentem cauſam attinet, quòd manus Moyſi, quam primò de ſinu leproſam retraxit, ſecundò remiſit, & carni reliquæ ſimilis apparuit. Similiter frater Ansfredus, cùm ad clauſtrum ſanctæ congregationis veſtræ, tanquam ad ſinum Moyſi, conuerſus contineretur, nulla in eo lepra criminalis peccati apparebat. Cùm autem de clauſtro exiit, tanquam leproſus apparuit. Fauente igitur & agente diuina iuſſione, ad ſinum Moyſi, tanquam ad virum priorem rediens dicit, Melius mihi erat tunc magis quàm nunc, nunquam inde poſtea exiturus, niſi ex mandato Abbatis, vel vocatione cœleſti in exitu mortis, quando ſana & integra, qualis de baptiſmate exiuit, anima eius ad domum ipſo propitio redibit. Non ergo pœniteat vos ad horam illum amiſiſſe, quem perpetuum fratrem & monachum recipitis. Proderit enim ei ſenſiſſe laqueos diaboli, quibus Dei adiutorio contriits, anima eius liberata eſt. Tam enim nos, quàm fratres noſtri, nec non & *b* clerus de caſtro noſtro teſtimonium ei perhibemus, quòd religioſiùs ſe habuit in ſæculo, quàm multi in clauſtro, dum fere ſeptennio nobiſcum conuerſatus eſt. Exempla miſericordiæ plurima ſupponerem, niſi viſcera Ioſeph iam in vobis mota ad miſericordiam præſentirem, & niſi modum epiſtolarem excedere timerem. Breuiter tamen & compendioſè patrem prodigi filij ad eum reuertentis cum vitulo ſaginato, ſtola, anulo, & calciamentis occurrentem, immo accurentem monſtro: & Ieſum æquè filium Mariæ virginis, adhuc Thomæ Apoſtolo latus & manus oſtendentem, vt quaſi petra refugium erinaciis, in cauernis & foraminibus ſuæ paſſionis pullos fugientes admittat, & ab inſecutione milui rapaciſſimi tuetur. Oleum itaque de capite veſtro non deficiat: quia poſtquam Sareptena mulier, id eſt Eccleſia, Heliam pauit, id eſt Chriſtum recepit, farina miſericordiæ diuinæ non defecit, nec lecythus olei imminutus eſt. Itaque nec vbera ſint vobis arentia, nec ſterilis vulua. Chriſtus enim

Matth. xi. 28.

S

non de ſterili natus eſt, ſed de puella gratiâ virginitatis & fœcunditatis plena. Valete. Quidam clericus bene litteratus, qui in lege Domini die ac nocte meditatur, ianuam veſtram pulſat, Magiſter Vuillelmus, vt ad conuiuium ſiue ad cœnam Domini admittatur. Veſtem ſiquidem habet nuptialem, id eſt pauperem & humilem, non villoſam, nec pompoſam. Quo itaque ſubſtantia & ſpiritu pauperior, eo ſocietate Chriſti dignior. Rogo vt illum recipiatis. Orate pro nobis, quia ouem veſtram detonſam bene vobis conſeruauimus, & cum multa lana remiſimus.

a ABBATI VILLARIENSI] Celebre eſt in diœceſi Metenſi monaſterium de Villariis: eſt & in Leodienſi alterum de Villari, vtrumque ordinis Ciſtercienſis. Vtrius horum, an alterius fortaſſe cognominis Abbati ſcribat. incertum.

b CLERVS DE CASTRO NOSTRO] Caſtro S. Remigii, in ſuburbio ſcilicet Remenſi, in quo ſitum monaſterium, & aliæ baſilicæ complures. Nunc etiam tametſi mœnibus vrbis incluſum, Burgum S. Remigii eam partem vocant.

EPISTOLA V.

Abbati Villarienſi, Petrus Abbas ſancti Remigij.

MVnus amicabile eſt amico ſollicitudinem gerere. Pluris etenim eſt munus animi, quàm nummi. Sollicitudo autem implet animum, non manum. Vnde nec tam facilè tollitur de corde ſollicitudo amoris, quàm citò excutitur de ſinu vel manu pignus cuiuſlibet materialitatis. Cùm igitur à fratre H. diligenter de ſtatu veſtro quærerem, audiui vos in labore hominum eſſe & calicem ſororis noſtræ, quæ eſt paſſio Chriſti, cum his qui in torculari premunt, frequenter bibere. Amara quidem potio bibentibus illam, ſed ſpem ſalutis optimam in ſe habet repoſitam. Nihil enim ad cœlum euntibus tutiùs, quàm ſequi ſtratam ſanguine Chriſti tinctam, quàm veſtigia clauorum impreſſa proſpicere, & ante oculos ſuos Chriſtum ſemper perſcriptum & præſcriptum inſpicere. Rectiſſimum hoc iter ad tribunal gratiæ. Via hæc latronibus vacua, & finem ſuum pertendens ad illum, qui peregrinantibus eſt via, proficiſcentibus veritas, peruenientibus vita. Duri ſunt lapides ad caput Iacob in itinere quieſcenti, aſperi ſilices cacumina montium petenti, pungunt ſpinæ & tribuli teneros pedes, femori infiguntur ſagittæ, ſed nunquid non erit finis? *Finem*, inquit Apoſtolus,
Iacob. v. 11. *Domini vidiſtis, patientiam Iob audiſtis.* Quid igitur poſt finem, quid in
Pſalm. cxviii 96. fine? *Omnis conſummationis vidi finem, latum mandatum tuum nimis.* In fine ſiquidem apprehendemus quæ ſit longitudo, latitudo, ſublimitas crucis Chriſti, & profundum. Longitudo dierum in dextera eius: latitudo, vt ſit tanta cognitio de Deo quanta dilectio, tanta dilectio, quanta beatitudo, tanta beatitudo, quanta dulcedo Dei, tanta dulcedo, quantus ipſe Deus. Sublimitas, in capite Nazaræi, IESVS Nazarenus rex Angelorum. Profundum, cùm omnia ſubiecta erunt ei, præter illum, qui ſibi ſubiecit omnia. Hæc, cariſſime frater & domine, cariſſimus filius veſter H. à nobis nolens vacuus redire ſua inſtantia extorſit, non à nolente, ſed ab obſeſſo multis curis & turbis. Libentiſſimè vidimus nouum hominem factum de veteri, reuerſum

de regione diſſimilitudinis ad patrem clementiſſimi pectoris & redundantiſſimæ pinguedinis. Hunc vobis affectuoſiùs commendamus, tanquam mutuæ dilectionis pignus, & fratrem, quem ego aliquantiſper enutriui, & valde diligo.

EPISTOLA VI.

[a] *E. Londenſi Archiepiſcopo.*

VAcillans fluctuatione inter ſpem & deliberationem ſ vltra ſe intra metas patientiæ non potuit continere verus amicitiæ affectus. Suadebat ſpes quotidie, diligentiſſimum & dilectiſſimum dominum & amicum ſtatum ſuum renunciaturum. Vrgebat deliberatio, nil immorandum ad quærendam certitudinem de incertitudine aduerſi caſus, qui dicebatur oppreſſiſſe tantum dominum. In his itaque procellis vſque ad laſſitudinem animo laborante, & diutius penſante quid inde potiùs eſſet eligendum, communicato conſilio cum dilecto filio veſtro Abbate ſanctorum Criſpini & Chriſpiniani, feſtinaui mittere ad vos nuntium noſtrum, vt ſciremus quomodo tentauerit vos, & probauerit dominus, tam in mari, quàm in terra. Nam parumper laxauit fræna leonis rugientis, quæ tenet in manu ſua: ſed nec rupit, nec ſoluit. Siquidem ſi Deus ſoluiſſet, aut diabolus rupiſſet, aqua nimia vos abſorbuiſſet. Ad torporem itaque, ſi quis in vobis, aut in veſtris erat, excitandum iuſtè paſſus eſt dare fremitum: ad oſtendendum erga vos filialem affectum, piè recluſit ora leonum, & maris ferocem tumultum. Non dormiuit Dei iuſtitia, nec ſe elongauit diuina clementia. Impugnari voluit diabolus, ſed ſola peccata purgauit Dominus: fidem puram, deuotionem ſanctiſſimam obfuſcare voluit princeps tenebrarum; ſed Deus qui lux eſt, & tenebræ in eo non ſunt vllæ, de camino clariorem extraxit, & aurum ſuum pretioſius reddidit. Si ſupereſt dilectus noſter Criſpinus, attentiſſimè illum vobis commendamus, & filium Ioannis Burgenſis noſtri, & omnes quos vobiſcum duxiſtis. Dilectiſſimus veſter Abbas ſanctorum Criſpini & Criſpiniani ſalutat vos. De his quæ apud nos fiunt, ſuggero Domino meo, quia ſatis proſpera ſunt. [b] Senonenſis Archiepiſcopus factus eſt Remenſis: [c] Magiſter Iohannes Sareſberienſis, quondam clericus noſter, factus eſt Epiſcopus Carnotenſis. Conuentus noſter ſemper orat pro vobis. Iohannes Burgenſis multum ſalutat vos.

[a] E. LVNDENSI] De Eskili naufragio, quod in Danica nauigatione paſſus eſt, ſcribet denuo epiſtola XIII.

[b] SENONENSIS ARCHIEP. F. E. REMENSIS] Vvillelmus Theobaldi Magni filius. Vetus Chronicum anno M. C. LXXVII. *Vvillelmus Senonenſis Archiepiſcopus à clericis Remenſibus poſtulatus, mortuo Henrico Ludouici regis germano, qui per annos* XIII. *Remenſem Eccleſiam palatiis, turribus & alus munitionibus inſigniſſimè illuſtrauit, regendam Papa Alexandro aſſentiente ſuſcepit.*

[c] M. IOHANNES SARESB. F. E. EPISCOP. CARNOTENSIS] Anno M. C. LXXVII. vt eſt in ſupplemento Sigeberti. Caſtigandus ergo Epiſcoporum Carnotenſium catalogus, qui Vvillelmum Iohanni & Petro noſtris poſtponit, cùm præire debeat. Nam Roberto, qui obiit anno M. C. LXIV. ſucceſſit Vvillelmus. Hic quarto poſt anno Archie-

piſcopatum Senonenſem adeptus, Carnotenſem quoque retinuit. conſecratuſque eſt anno M. C. LXVIII. de cuius ordinatione tacito nomine Saresberienſis ſub finem epiſt. CCXXXIII. & Robertus S. Mariani monachus in Chronico. Idem denique ad Remenſem cathedram, vt paulo ante dictum eſt, tranſlatus, Carnotenſem Iohanni hoc anno reliqnit. Iohannis ſucceſſor fuit Petrus noſter anno M CXXCII. Petri Reginaldus anno M. C. XXCVII. Ad Reginaldum electum extat epiſtola Stephani Tornacenſis CXXXVI. quæ hæc omnia confirmat. *Vt ſicut prædeceſſores veſtri Carnotenſes Epiſcopi, præcipuè Dominus noſter,* id eſt Vuillelmus Reginaldi auunculus, tum Remenſis Archiepiſcopus ſuperſtes, *& poſt eum bona memoria Iohannes & Petrus Epiſcopi nobis beneuolè detulerunt, & vos æquis paſſibus, ſi non maioribus deferatis.* Item ſupplementum Sigeberti anno M. C. LXXVII.

EPISTOLA VII.

Magiſtro Presbytero cariſſimo amico ſuo Petrus Abbas ſalutem.

MEmor temporis illius, quo feruente non minus ſtudio, quàm ætate, in Cellenſi monaſterio ſimul commorati ſumus, attendo plurimum detraxiſſe curſum interlabentem à corpore valetudinis, ab animo lectionis & meditationis. Inexplebili ſiquidem deſiderio, nec oculus viſu librorum, nec auris ſatiabatur auditu lectionum. Harum extremitatum Deus erat & medius, & primus, & vltimus. Saluo namque ordine, ſalua diuinæ laudis debiti penſione, legebam leges, nec amittebam, vel omittebam conſuetas orationes. Nunc autem, amice bone, curæ & ſollicitudines, quæ me à iuuentute decerpere non deſtiterunt, quotidie accreſcunt, & vt mihi videtur, obſidionem perpetuam contra me firmauerunt. Si quid roris gratiæ, ſi quid pinguedinis miſericorſiæ raptim, & quaſi furtim, de diuinis cellariis interdum attraxit ſpiritus meus, de repente ſubitus & intempeſtiuus
Pſalm. totum abſorbet nimius æſtus. Vnde clamo ad Deum, *Anima mea ſicut ter-*
CXLII. 6 *ra ſine aqua tibi.* Hoc de interiori. De exteriori verò ſtatu, gratias ago benigniſſimo Deo meo, quia in omni proſperitate & pace ſum: tamen qualem poteſt dare mundus. Libenter vos viderem, & ſenectutem meam vel ad tempus ſub alis beati Remigij fouerem. Magiſter Iohannes de Anglia, quondam clericus noſter, electus eſt Carnotenſis. Munuſculum veſtrum accepi, & gratias ago. Valete.

EPISTOLA VIII.

Vnico & vnicè reuerendo patri & domino Vuillelmo Dei gratia Senonenſi, immo Remenſi Archiepiſcopo, frater Petrus humilis Abbas S. Remigij ſalutem & promptum cum omni deuotione obſequium.

IN inſigni electione Carnotenſi de magiſtro Iohanne ſtellam matutinam produxit Deus de theſauris ſuis. Affuit, affuit huic prædeſtinationis Dei partui vigilantiſſima ſagacitas Domini mei, & manum obſtetricantem ſuppoſuit, ne aborſum pateretur incommutabilis Dei prælectio. Deus tibi laus, tibi gratiarum actio: Archiepiſcope tibi merces, tibi æterna remuneratio. Hoc opus de raritate admirabile, de ſingularitate incomparabile, de puritate commendabile, de bonitate ſpeciali omnibus imitabile.

Quando & vbi ſimile factum eſt in regno Franciæ, vt remotis omnibus ſimoniæ ſpeciebus, nullis munerum ſuffragiis incumbentibus, nullis clientum vellicationibus pruritum aurium excitantibus, ſolus Dei honor & populi ſalus in Epiſcopali electione quæreretur? Certè hoc in rationali & ſuperhumerali tuo, pater amantiſſime, ſtylo ferreo, vngue adamantino ſcribetur, quòd in vicariis Petri eligendis nulla te mouet humana gratia, nullus fauor, nullus carnalis affectus, nulla pecuniæ auaritia. *a* Trecenſem Epiſcopum, virum qui miniſterium ſuum honorificat, elegiſti & conſecraſti. Meldenſi Eccleſiæ tres viros honorificentiſſimos, *b* domnum ſcilicet Cardinalem, Magiſtrum Petrum, & Simonem Archidiaconum viciſſim aſſignaſti: ſed nunc ſuperlatiuè hominem de alia gente, amore Dei tantummodo ductus, in Eccleſia Carnotenſi ſubſtituiſti. Vbicunque hoc Euangelium prædicabitur, dicetur quòd ſis amicus ſponſi, cùm tam verax ſis & fidelis, non iam in quærenda vxore Iſaac, ſed inueniendo Ioſeph virum Mariæ. Verè Maria veneratur in Carnotenſi Eccleſia. Verè vir iſte Iohannes, pretioſo ſanguine beati Thomæ pontificis & martyris intinctus, lege diuina ad plenum inſtructus, bonis moribus & piis actibus ornatus, Apoſtolico ad Timotheum catalogo virtutum bene depictus, ad Dei honorem, & ad veſtram perpetuam laudem, columna factus eſt in Eccleſia Dei. Reuixit in vobis antiquus Apoſtolicæ ordinationis ramuſculus, cùm pro patribus filij vngebantur, immo pro panibus omni ſabbato calidi cum thure ſubſtituebantur panes.

a TRECENSEM EPISC.] Matthæum, cuius extat in collectaneis Sareſberienſis epiſtola ad Alexandrum Papam pro S. Thoma, quinto eius exilij anno ſcripta, initio Epiſcopatus, hoc eſt anno M. C LXIX.

b D. CARDINALEM] Petrum tit. S. Chryſogoni. Rogerus Houedenus anno M. C LXXVII. *Eodem anno Petrus Tituli S. Chryſogoni Presbyter Cardinalis, Apoſtolicæ Sedis Legatus, quondam Meldenſis Eccleſiæ electus venit in Franciam.* In tabulis Epiſcoporum Meldenſium, poſt Stephanum, cuius etiam leguntur apud Sareſberienſem epiſtolæ aliquot pro S. Thoma, ſubiicitur Simon. Archidiaconus antea Senonenſis, de quo nondum Epiſcopo Sareſberienſis epiſtola CCXXC. At ex verbis Cellenſis hoc loco liquet duos alios ante Simonem electos Epiſcopos fuiſſe.

EPISTOLA IX.

Priori Vuigornenſi, Petrus ſancti Remigij Abbas.

NEque ſubitaneus, neque repentinus ſoleo res magnas diſponere, ſed cum multa maturi conſilij deliberatione, finis cauſarum appenſione. Inde eſt, amice cariſſime, quòd non ſtatim credo omni ſpiritui, propter illum qui transfigurat ſe in angelum lucis, & ſub pallio conſultationis offert ſæpe venenum deceptionis. Vitium autem eſt, omnibus credere, & nulli. Exemplo igitur illius, qui omnia nouit antequam fiant, & tamen deſcendit per Angelos probare vtrum clamor Sodomorum, qui aſcenderat ad cœlum, opere compleretur, an non, diu ſubſtiti acquieſcere rumoribus quotidianis, de fratribus noſtris de Lapelee, vel meliores fructus de ficulnea ſperans, vel iudicium tanquam meridiem expectans. Quia itaque crebreſcit, non rare-

ſcit fumus funeſtæ opinionis, ſecurim appono ad radicem arboris, non detruncans, ſed releuans ramos vſque ad terram inclinatos, immo incuruatos, ſi fortè ſuſpenſi ferant denuo vuas, non labruſcas. Mitto autem à latere noſtro fratres integræ hactenus apud non opinionis, quorum conuerſationem, ſi de præteritis futurorum præſagia apprehenduntur, bonam in terra veſtra credimus futuram & honeſtam. Sit cum illis manus veſtra & conſilium, quo ſiquid in eis minus eſt ſuppleatur ad bene regendam domum noſtram, & ad famam dignam reparandam.

EPISTOLA X.

[a] *Epiſcopo Ceſtrenſi, Petrus Abbas S. Remigij.*

VEſtri officij eſt, pater cariſſime, calamum quaſſatum non conterere, & religionem impulſam vero aut falſo rumore non penitus euertere, ſed ſuſtentare & releuare. Nihil namque in hominibus cuiuſcumque profeſſionis adeo ſanctum & perfectum, quamdiu in eodem ſtatu nullus reperitur, vt nulla impoſtura ſeu ſciſſura interueniat. Vt enim ait Gregorius, vera religio compaſſionem habet, non indignationem. Vnde & Ieſus inclinans ſe
Ioan. ſcribebat in terra, *Si quis ſine peccato eſt veſtrûm, prior in adulteram lapidem*
VIII. 7. *mittat.* Tandem reatum ſoluit, & ream abſoluit; non fauendo iniquitati, ſed commiſſa delendo, & non commitenda præcipiendo. Venerande pater & domine, non excuſamus peccata noſtra, ſiue illorum, qui in opprobrium ſui ordinis faciunt ea quæ non conueniunt. Secretiùs tamen, non mitiùs arguendos decerno illos, quorum vita ſpectaculum debet eſſe mundo, & Angelis, & hominibus, ſi offenderint in lapidem offenſionis, non ſuo, ſed ſancti ordinis merito. Cùm enim cauſa diſtinguat inter perſonam & regulam, ſaluâ regulâ tangatur perſona, ne nomen Chriſti blaſphemetur inter gentes. Hactenus monachi ſolent iudicari in capitulo, non in conſilio; inter monachos, non inter Presbyteros; ab Abbate, non ab Archidiacono; corporali, non pecuniaria pœna. Scitis vt credo, quia ſi notificaſſet nobis paternitas veſtra, aut ſedulitas Archidiaconi, enormitates monachorum noſtrorum, nec oculos, nec aures clauderemus, ſed iuxta antiquorum patrum conſuetudinem regulariter malè acta corrigeremus. Amouemus igitur tam Priorem illum, quàm fratrem ſuum à Prioratu illo, & ſubrogamus bonos vt credimus fratres, quos veſtræ paternitati attentiùs commendamus, quatinus ſub alis veſtræ protectionis miluorum rapacitatem non timeant, & cum Dei adiutorio, veſtro fulti auxilio, ruinam, ſi qua eſt, in domo illa reparent.

[a] EPISC. CESTRENSI] Auctor eſt Malmesburienſis lib. IV. de geſtis Pontificum Anglorum, Petrum Epiſcopum Licefeldenſem, Guillelmi ſenioris temporibus, ſedem Ceſtram tranſtuliſſe, quæ olim ciuitas legionum à militari in ea colonia vocitata. In eo tractu poſitus videtur fuiſſe Prioratus Lapeleenſis, nec procul à Monaſterio Beldeyvas, ad cuius Abbatem epiſtola quæ ſequitur.

EPISTOLA XI.

Abbati de Beldevvas Petrus Abbas ſancti Remigii.

IN negotiis amicorum gerendis tantundem bonæ fidei exigitur, quantum & in propriis. Nec ignoro fraternam ſollicitudinem veſtram operam dediſſe, quatinus fidei veſtræ commiſſum negotium, bono inchoatum principio, fine meliori clauderetur. Fortuna tamen, quæ non ſubiacet humano arbitrio, frequenter eludit ſollicitudinem noſtram, & elidit intentionem. Quis enim dominatur poteſtati maris, immo quis imperat motibus indomiti cordis? Vix quiſque poteſt regere familiam penetralium ſuorum; alienam verò, quàm adire non poteſt, regere quomodo poteſt? Idcirco indulgentia Dei nobis non negatur, ſi de commiſſorum ſollicitudine nihil omittatur. In exactione itaque amicali nemo ſit durior, quàm Dominum vult ſentire, indebita repetendo, vel remittendo. His omnibus diligenter inſpectis & appenſis, ignoſco vobis ſterilitatem domus noſtræ. De Lapelee, quàm vt credo bonis admonitionibus veſtris circonfodiſtis, ſed incrementum, quod ſolius Dei eſt, præſtare non potuiſtis. Commendo rurſum vobis nouellas iſtas plantationes, quæ genimine meliori, Deo cooperante, vt ſperamus, guſtabiliorem referent fructum.

EPISTOLA XII.

Petrus Abbas ſancti Remigii Richardo.

ETſi non eſt ſermo in lingua mea de inopia ſcientiæ, tamen in manibus habeo ſigna de plenitudine amicitiæ. Fontes qui præcedentibus annis rupti ſunt & aperti, vſque ad diluuium aquarum multarum, præſenti anno ſiccati ſunt, & aruerunt vſque ad defectum herbarum & virgultorum. Hæc ſiccitas linguam quidem & fauces tangere potuit, ſed non venam dilectionis attigit, nec oleum de capite defecit. Manabit certè cum vita, immo ſine dubio, & vltra. Nam caritas nunquam excidit.

EPISTOLA XIII.

Londenſi Archiepiſcopo Petrus Abbas ſancti Remigii.

IMago veſtræ dilectionis impreſſa & expreſſa ſtylo ferreo in vngue adamantino cordis noſtri viget, & in eo vigere non ceſſabit. Radicem namque miſit deorſum, quam irrigare non ceſſat iugis, & quotidiana recordatio benignitatis veſtræ ad amicum, nè dicam ad ſeruum veſtrum. Totum enim occupat gratia, & amicitia, excluſo, & expulſo timore, tanquam mercenario. Inde eſt, pater reuerentiſſime, quòd in oblatione primitiarum mearum Domino viuo & vero, veſtri quoque memoriam eius propitiationi pro poſſe quotidie repreſento. Rediit ad nos Magiſter Criſpinus, marina potione non parum amaricatus, veſtro tamen beneficio aliquantulum recreatus. Inter cætera retulit nobis duram hiſtoriam naufragij veſtri, in qua elatione ſæuiſſima mare aduerſum vos intumuit, ventus immoderatus

nauem ferociſſimè repercuſſit, tempeſtas paulominus abſorbuit. Recordor, Petrum in fluctibus ambulantem, & ventum validum contra illum venientem, Paulum tertiò naufragantem, Ionam abſorptum à bellua, quæ tamen illum retinere non potuit. Domine Ieſu, vbi eras? manum auxilii quare tunc ſubtrahebas? niſi fortè vt de reliquiis calicis tui, quem cùm in paſſione guſtaſſes bibere noluiſti, miniſtri tui & ſequaces de eodem mixto portionem, ſiue potionem, quæ ſibi contingebat, ad recuperandam ſanitatem, immo hereditatem. *

* *ſup.* bibe-rent.

EPISTOLA XIV.

Fratribus Moliſmenſibus Petrus Abbas ſancti Remigii.

AD monumentum ordinis noſtri cum Ieremiæ lamentationibus conſternatus reſideo, & quadruplici alphabeto, quia iam quatriduano madet fœtore, vehementer afficior. Fuit, fuit quondam de magno genere & nobili progenie ordo iſte procreatus, etiam Angelicis virtutibus morum informator prudentiſſimus, rerum mundanarum contemptor perfectus, & diuinæ voluntatis amator idoneus. Hic hic brachia ſua extendit à mari vſque ad mare, de omni gente, quæ ſub cælo eſt, portans in vlnis ſuis vſque ad thronum gratiæ, & collocans in ſoliis vacuatis & relictis à Lucifero, quando ſicut fulgur cecidit in lacum fæcis & miſeriæ. O ſancti Angeli, quot palmites de hac vinea tuliſtis ad vos, quot ordine clauſtrali vobiſcum conſedere feciſtis in cœleſtibus in Chriſto? Heu, heu! capite vulpes quæ demoliuntur vineas: cucullatos, qui transferunt terminos patrum, & ſepem regularis inſtitutionis diripiunt. Hi ſunt, qui retia Domini rumpunt, qui veſtimenta Domini diuidunt, qui lanceâ linguæ ſuæ latus eius pendentis in cruce ordinis effodiunt: inteſtina religionis in auras exſufflant, & ſi quid vitalis ſpiritus remanſerat, extingunt. Sic armantur filii contra patrem, ſic genimina viperarum viſcera materna crudeliter concutiunt, ſic ab ortu ſuo ſepulcrum patens inordinatè viuendo ordini profeſſo aperiunt. Credo moueri vos contra tantæ ſterilitatis auctores, quoties, iuxta vos aſpicientes coronam ſanctorum ſpirituum & beatarum animarum, recordamini prioris ſæculi, & magnæ fertilitatis ſinus veſtros replentis. Si Phinees adeſſet, fortè pugione ſuo hanc iram placaret. Sed ecce quiſque ponit gladium in vaginam, nec eſt qui accingatur ad vindicandum ſanguinem patris. Inde eſt quòd mundus plenus eſt cucullatis, & pene vacuus monachis. Inde eſt, quòd in area Domini palea non ventilatur, ſed fouetur, non exſtirpantur ſpinæ, ſed multiplicantur. Ego, ego vnus de cucullatis, video iniquitatem, & quid facio? Nequeo reſuſcitare ordinem mortuum, & qua patientia inter patricidas exequias funeris eius celebrabo? Non valeo refrænare præcipitem curſum ad baratrum, nunquid effici debeo ſocius furum? Omnes quidem currunt, non ad brauium, ſed ad malum, & ego quid? Optabam cum Apoſtolo anathema eſſe à Chriſto pro fratribus meis. Quis mihi det, vt ego moriar pro te, ordo ſanctiſſime? in cuius præſentia quondam principes ceſſabant loqui, & ſuperponebant digitum ori ſuo. Iuuenes

uenes abſcondebantur cùm ſederet in porta, & aſſurgebant, nec audebant addere ad verba eius. Nunc derident illum iuniores tempore, quia ſenuit Iſaac, & clarè videre non poterat; ſenuit Dauid, & calefieri veſtibus non poterat. At Moyſes cxx. annorum cùm eſſet, nec oculorum caliginem ſenſit, neque dentes ei moti ſunt. Et ſi regulæ profeſſores, etſi ſpeciem pietatis habentes, ſicut Iſaac & Dauid, ſeneſcendo ſpiritu tepefacti ſunt, & oculi eorum caligauerunt; tamen Moyſes, id eſt beatus Benedictus claris obtutibus nunc noſtras reſpicit prauitates, & in nouiſſimo dentibus mordebit, accuſando apud Dominum, ſuorum decretorum & regularis profeſſionis contemptores. Fortè dicitis, Quid ad nos parabola iſta? Abbas Remenſis ſtylo ſuo vt quid tam mordaciter ex obliquo tangit nos? Quid de nobis ad ipſum? Reſpondeo: Chriſtianitatis ſocietate, ordinis germanitate antiqua, vicinitatis familiaritate noui vos & diligo vos. Doleo itaque, quòd nimis extenuatur bonus odor Chriſti in vobis, tam apud vicinos, quàm apud remotos. Doleo quòd regionem, immo religionem veſtram, coram vobis alieni deuorant: quod tinea vſurarum & debitorum ſubſtantiam veſtram demolitur, quòd nobilis puella hactenus duplicibus veſtita enormiter expoliatur. Religionis ſiquidem, & poſſeſſionis doribus à fundatoribus ſuis Eccleſia veſtra ditata diu floruit: ſed nunc iam exaruit. Gallina illa Moliſmenſis plena plumis, & bene pennata quot & quales de vtero ſuo fœtus produxit, dum a ex ſe collegium Ciſtercienſe originario germine pullulauit? Deus meus, de illo vno ouo quàm innumerabilis arena monachorum, & conuerſorum faciem terræ operuit! quàm lucido ſplendore cutem mundi denigratam per infectam viuendi negligentiam reformauit, & illuſtrauit! Reſpice, reſpice Sion filios tuos, & pelles tuas emarcidas noli contemnere: ſed reſume ſpiritum adoleſcentiæ tuæ, ſi fortè cum Iacob, quaſi de graui ſomno euigilans, audias Ioſeph filium tuum in Ægypto regnare, & de manu eius famem tuam, immo infamiam poſſis reuelare. Fratres mei, fratres mei, recolligite plumas matris veſtræ, & replantati ſuis in membris, conuerſationem veſtram emendando, ſubſtantiam redimendo, odorem bonæ opinionis comparando, & ad antiquum ſtatum omnia reuocando. Epiſtola hæc non contriſtet vos: & ſi contriſtauerit, vtinam ad pœnitentiam! Valete.

a Ex se coll. cisterciense] Robertus enim Abbas Moliſmenſis, vt Sigebertus narrat anno M. XCVIII. in Ciſtercienſi eremo cœnobium primus extruxit, in eoque cum aliquot monachis ſuis habitauit. Itaque Moliſmenſis monaſterij colonia Ciſtercienſe.

EPISTOLA XV.

Theobaldo a *Moliſmenſi Abbati P. Abbas ſancti Remigii ſalutem.*

STatum veſtrum cogitans, & recogitans pene vſque ad neſcio quid dicam rapior. Caligine ſiquidem nimia preſſus an hoc aut illud eligam, dicere confundor. Si enim dixero, ſta, caſum timeo. Si dixero, ſuſceptum reiice onus, prouidentiam Dei offendere vereor. Proinde verum eſt, quod

Sap. IX. 14. ait ſcriptura: *Incerta & timida ſunt hominum conſilia.* Quid ergo? Tacebo, & ſilentio abſcondam cariſſimo amico, quid de ipſo ſentio? Rurſus tanquam cæcus lapidem iactabo, & feriam vbi non video? Sed ſcio quia in ambiguis benigniùs ſemper interpretandum eſt, iuxta Apoſtolum qui ait, Rom. XIV. 4. *Tu quis es, qui iudicas alienum ſeruum? Suo domino ſtat, aut cadit: ſtabit autem.* Conſulo itaque priores & multos labores, in cella Carthuſienſis ordinis pro Dei amore perpeſſos, ſemper te ante oculos habere, & tutiſſimo loco intimi cordis reponere, & ſi datum fuerit deſuper, nouos quotidie aceruos aggregare. Nunquam enim bono negotiatori quæſtus ſufficit heſternus. Quotidie namque multa de acquiſitis expendimus, & fortè vna iactura plus amittimus, quàm per annum lucrati fuerimus. Ideo Apoſtolus quæ retro oblitus, ad anteriora ſemper tendit: niſi meliora & fortiora agat, parum penſans quid egerit. Si ergo lucratiua ſunt tibi quæ facis, fac quod facis. Appende lucrum animæ tuæ: appende tibi commiſſorum profectum: appende quid tibi accreuerit in temporalibus, quid iterum in ſpiritualibus. Penſandum ſiquidem eſt quietis priſtinæ damnum, & ſi reparat illud nouum emolumentum. Tibi, non mihi, crede de bonis tuis: tu enim illa vides & ſentis, ego tantum audio & credo. Tibi ſunt nota, quia vicina, interiora tua. Si ventrem doles, neſcio, niſi dixeris mihi, ventrem meum doleo. Sic nemo ſcit hominum quæ ſunt hominis, niſi ſpiritus hominis, qui in ipſo eſt. Itaque cum ſpiritu tuo, immo cum ſpiritu Dei, diſcerne cauſam tuam, & appende in ſtatera iuſta, ne ſis mendax in ſtatera doloſa, ſanum te aſſerens, cùm infirmus ſis, vel infirmum, cùm ſanus ſis. Sed omnis homo mendax non ſolùm in his, quorum non penetrat occulta, ſed etiam in ſe, cuius priuato amore palpat molliter, quæ amputanda eſſent mordaciter & fortiter. Adhibendum itaque præclariſſimum ſpeculum ſcripturarum ad ſe cognoſcendum & de ſe iudicandum. Regula veritatis apponenda, quæ nec modicum tacet fermentum, nec diſſimulat minimum quoque & veniale peccatum. Si dormieris inter hos cleros, ſi accubueris inter hos terminos, ſi conſulueris oraculum inter hos Cherubim productiles & aureos, rectos faciet greſſus tuos, nec erit neceſſe conſilium Achitofel, quod aliquando infatuatum eſt. Infra hos circulos immitte vectes tuos, & ſemper habens arcam Dei ante oculos non timebis Philiſtæos tuos, ſiue ſpiritales ſiue corporales. Ipſa die qua receſſiſtis à nobis, venit frater Henricus. Perſuaſimus ei de reditu ad vos.

a MOLISMENSI ABBATI] Ad quem lib. VI. epiſt. XIII. Ex hac verò diſcimus, illum aliquando inter Carthuſienſes verſatum.

EPISTOLA XVI.

a *Petro Cardinali ſancti Chryſogoni Petrus Abbas ſancti Remigii.*

AMplexus veſtræ familiaritatis mihi gratiſſimos oro non ſeneſcere: ſed cum ligno vitæ dies æternos tenere. Res ſiquidem eſt familiaris amicitia, quotidianis refricanda ſalutationibus, immo irriganda mutuis collocutionibus, & fortè renouanda munerum compenſationibus. Placuit

dignationi veſtræ me annumerare in amicorum veſtrorum collegio ſine merito quidem meo, ſed non ſine veſtro. Meritum namque æquitatis eſt, ſi ſummus ſe inclinat ad infimum, magnus ad paruum, valens ad infirmum. Me vermem, me putredinem, me iam iam ad non eſſe tendentem reputo: vos cum ſenatoribus cæli thronum iuſtitiæ honorantem ſuſpicio, & Angelos cum Apoſtolo iudicantem non dubito. An irriſorium eſt & non verum quod dico? Planè ſcripturæ auctoritate id aſſero. Nam *labia ſacerdotis cuſtodiunt ſcientiam, quia Angelus Domini exercituum eſt.* Amicabilia ſunt, exhortatoria ſunt, ne Dominus & amicus obliuiſcatur, caſum grauiorem de excelſo, quàm de imo. Certè ſollicitudo amicalis frequenter tangit me inquirere de omni ſtatu veſtro, tam de interiori quam de exteriori: & gratias ago Deo meo, quia non niſi bona nuntiantur, non niſi honeſta, non niſi ordini & officio veſtro congrua. Oro vt qui cœpit ipſe perficiat. Magiſter Criſpinus de vobis me lætificauit, referens vnde gauderem & Deo gratias agerem. Clericus & amicus noſter eſt: æquè deſiderat eſſe & veſter. Ecce Pariſius ad ſcholas vadit, ſed & vbique nomen veſtrum ſuper ſe inuocari poſtulat. Vtile equidem eſt tanto homini, qui tanta omnium ſollicitudine penè continuè vexatur, quòd ſui corporis neceſſaria & ſalubria poſtponens, ad intemperiem corporalem ſæpè delabitur. Rogo pro ipſo, & cum ipſo, quatinus gratiam non qualem qualem inueniat in oculis veſtris, ſed bonam, ſed confertam, ſed ſuperagitatem & ſupereffluentem. Dico autem gratiam, non pecuniam. Hæc enim iuxta Apoſtolum operanti reddatur ſecundùm meritum. Præ cæteris hoc vnum ad præſens poſtulat, vt de manu veſtra primitias clericatus, id eſt coronam accipiat. Hoc etenim ſigno accepto, magis ſe obligatum erga obſequium veſtrum non immeritò deinceps arbitrabitur, & vos tanquam plantæ veſtræ bonum iure prouidebitis. Credo per Dei gratiam quod alter de altero gaudebit, & Deo cooperante fructum ſalutis faciet. Diu ſiquidem laboraui, & monitis induxi, vt iugum in area Domini traheret, & glebas poſt ipſum confringeret. Valete, & de reditu veſtro cum potueritis nos certificate.

Malac. II. 7.

a PETRO CARDINALI] Legato Sedis Apoſtolicæ, electo antea Meldenſi, vt dictum eſt ad epiſtolam VIII. Legationem innuit epiſtola VIII. in qua & de Criſpino eodem.

EPISTOLA XVII.

a *E. Lundenſi Archiepiſcopo, Petrus Abbas ſancti Remigii.*

DE duobus oculis meis, alterum ad me retineo, alterum frequenter ad vos, pater & domine cariſſime, retorqueo. Qui meus mihi remanet, quid nunc videt? Certè plura, quibus condolet, quibus illacrymatur, quibus vſque ad nimiam ſuffuſionem turbatur. Certè reptilia, quorum non eſt numerus: certè gentem illam nefariam, quam Ezechiel vidit depictam in pariete domus, quam iubente domino effoderat. Ad vltimum, quædam ineffabilia non profunditate myſterij, ſed enormitate corrupti animi. Sed quando iſta cernit oculus? Quando incuruatur ad ſuas fæces reuoluendas,

quando lucernam accendit & euertit domum quærens drachmam perditam, quando ſciſſuras in muris Hieruſalem & ruinas reſpicit, ſi forte cum Zorobabel & Eſdra reparare licitum ſit. Occurunt veſtigia erucæ, locuſtæ, bruchi, rubiginis, quæ deuorauerunt vniuerſa ſpecioſa deſerti, piloſi, onocentauri, vlulæ, ſimiæ, & omnis generis phantaſmatum grandis ſylua. Si quando autem idem oculus ſurſum palpebras erexerit, & cælum aſpexerit, videt Dominum innixum ſcalæ, vocantem & expectantem male ſoporatum,

Epheſ. v. 4. & dicentem, *ſurge qui dormis, & exurge à mortuis*, & *Lazare veni foras*, & *a-*
Ioan. *doleſcens tibi, dico ſurge*, &, *puella ſurge*. Porrigit quoque manum Petro nau-
xi. 43. fraganti, occurrit in via Saulo ſpiranti minas & cædes in diſcipulos Domini:
Luc. prodigo filio reuertenti, ſtolam, anulum & calciamenta reſtituit, conuiuium
vii. 14 & vitulum immolat, & miſericordiarum ſuarum ſyluam condenſam fugien-
Marc tibus & ereptis de laqueis ferreis ad ſeſe refouendum offert. Huiuſmodi
v. 41. collyrio releuatur turbatus de ſeipſo ad ſeipſum oculus. Iam illum conuenio oculum, qui de vobis amicabiliter ſollicitus, luſtrat vias noſtras & ſtudia ab adoleſcentia. Dic mihi, bone ocule, de amico noſtro quod occurrit, quod ſentis, quod intelligis. Non ſine multa fatigatione, inquit, geſta eius recolo, quia aliquando vidi illum ſupra nubes ambulantem, & vſque in denſiſſimam altitudinem euolantem. Quis gloriam illam, quis poteſtatem, quis dominationem, quis rerum omnium opulentiam, quis erogationes & donationes tam largas, tam innumeras enarrare ſufficiat? Quis enauigationes, quis marina pericula, quis inſidias magnorum latronum dicat? Tandem Lucifer ille, qui mane oriebatur, qui inter aſtra Dei ſolium gloriæ & Archiepiſcopatus tenuerat, non ſicut fulgur de cælo cecidit, ſed ſicut filius hominis ſemetipſum exininavit, formam pauperis aſſumpſit, principis mundi exuuias reiecit, vt ſi Laban Iacob inſecutus fuerit, idola ſua apud illum non inueniat, & cum Domino, ſaltem cum beato Martino dicat, Nihil in me reperies, inimice. Ecce ſic humiliatus in Claravalle ſpicas recolligit poſt terga metentium, non glorians de labore, ſed ſe humilians de impoſſibilitate. Voluntate quidem currit, & caritate cum prioribus & iuuenibus, ſed ætate & infirmitate ſortem habet cum nouiſſimis, vt ſit nouiſſimus vocatione, primus remuneratione: quia apud patremfamilias, cuius vniuerſæ viæ miſericordia & veritas, non eſt potior remuneratione qui prior tempore, ſed prior denarij acceptione, qui poſterior labore & tempore. An non ita eſt? Planè hoc probat veritas, qui priùs latronem de cruce tranſtulit in paradiſum, quàm principem Apoſtolorum Petrum, cui tamen dederat claues regni cœlorum. Pietatis eſt, parum de meritis præſumentem ſuſcipere: ſecurum verò, ſi neceſſe ſit differre, & citiùs trepidantem à timore excutere, quàm iam ſabarratum admittere. Ecce, pater amantiſſime, vt credo, non me fefellit oculus meus. Hæc enim eadem præter illum multi alii de te mihi dixerunt. Sit itaque pax cum ſpiritu tuo, ſit anima tua cum Deo meo. Sit melior finis orationis, quam principium, quia omnis laus in fine canitur. Totus ſum veſter.

a E. LVNDENSI ARCHIEP.] Qui tum monaſticam vitam inierat in Claraualle, ab-

dicato poſt annos xli. Archiepiſcopatu. In Geſtis Danorum: *Anno* M C LXXVIII. *Eskillus ſecundus Archiepiſcopus Daciæ receſſit factus monachus Claraualliſ. Abſalon fit Archiepiſcopus. Anno* M C XXCII. *obiit Eskillus Archiepiſcopus in Claraualle.* Quadriennium ergo inibi vixit. De hoc exceſſu ſcribit etiam Saxo Grammaticus Hiſtoriæ Danicæ libro xiv.

EPISTOLA XVIII.

Petro Cardinali ſancti Chryſogoni, Petrus Abbas ſancti Remigii.

RArò meus ſum, cuius ergo? fortè Apollo? fortè Pauli? fortè Cephæ? Vtinam! Nam bonam habent menſam, manſuetam & fructuoſam diſciplinam, donatiuum denique præcipuum, & perpetuum. Diuerſorum autem ſubſellia & iniquam tyrannidem frequenter experior. Vtique Roboam, qui cædit ſcorpionibus: Pharaonis, qui affligit in luto & latere: Nabuchodonoſor, qui potat vrinam pecudum ſuorum, quos ſub iugo carnis, ventris, & gulæ ineſcauerat. Denique in captiuitate mea, & vniuerſa vanitate ſub ſole, concaptiuam habeo puellam, nobiliſſimis ortam natalibus, videlicet pudicitiam. Huius me iniurioſa damnatio illorum, quorum carnes ſunt vt carnes aſinorum, non minus aggrauat, quàm propria miſeria. Volui ſiquidem cum illa fœdus amicitiæ inire ab ineunte ætate, propter decorem ſuum, & genus illuſtriſſimum, nec non & pacatiſſimum atque honeſtiſſimum contubernium. Cùm itaque chaos ſiue cohors ſpurciſſimorum hominum, tanquam porci pretioſiſſimam margaritam de cœlo lapſam pedibus ſuis conculcent, quæ pax oſſibus meis? quæ requies animæ meæ? Clamo, nolite, nolite: ſed non eſt vox, neque ſenſus. Quinimo apponunt iniquitatem ſuper iniquitatem, vt cum pudicitia obruant religionem. Huic nulla parcentes miſeratione oculos eruunt, conuertendo ad vanitates & inſanias falſas: naſum præcidunt, diſcretionis temperantiam euertentes: aures obſtruunt, obedientiam non tenentes: labia concidunt, turpiloquio & ſcurrilitatibus adſueſcentes: linguam decapulant, malum redarguentes & mendacium ſemper loquentes: manus ligant, eleemoſynam non dantes, ſanguini & auaritiæ inſiſtentes, pedes in neruo ponentes, Chriſtum in carcere non viſitantes. Quid amplius? neruos detrahunt religioni effeminati, qui ſanctorum patrum abſtinentiam, vigilias, pſalmodiam, ſilentium, regularem diſciplinam, clauſtralem remotionem à ſæcularibus negotiis diſſipant & vilipendunt. Fortè dicitis, quid ad me? Certè veſtra intereſt, & certè officij veſtri eſt, certè debito tenemini, pro poſſe veſtro diſtrictâ cenſurâ his occurrere iniuriis, his autem benignam accommodare clamoribus, has dirimere quæſtiones, & amputatis Dagon brachiis & capite, arcam Dei reſtituere Bethſamitis. An habetis iudicare cauſas pecuniarias, & non diuinas? Quis vos miſit? Ad quid vos deſtinauit Dominus Deus per vicarium ſuum Dominum Apoſtolicum? Ad quid? Vt ſolueretis aſinam, id eſt religionem alligatam & pullum cum ea, id eſt, pudicitiam. *Dicite*, inquit, *quia Dominus his opus habet*. Sedet enim ſuper vtrumque, Matth. xxi. 3.
qui ſedet ſuper Cherubin. Non negligatis dominicum præceptum, immo
non extinguatis in vobis ſpiritum Moyſi, de quo dictum eſt, *auferam de ſpi-* Num. xi. 17.

ritu tuo, & dabo ſeptuaginta ſenioribus, de quibus vnum vos conſtituit gratiâ ſuâ Deus. Quis autem eſt ſpiritus Moyſi? Spiritus iniquitatem non ſuſtinens, ſpiritus occidens iniuriam facientem, & vindicans patientem, ſpiritus defendens ſeptem puellas filias Iethro ſacerdotis Madiam. Spiritus principem Ægypti decem plagis feriens, & tandem in mare demergens. Diu detineo vos, quia non poſſum ore proprio, ſaltem ſcripto. Dulce namque mihi ſuper mel & fauum, vos alloqui, & vobiſcum fauellare. Huius tamen cauſa & materia eſt Magiſter Criſpinus, clericus noſter, immo & veſter: nam populus meus, populus tuus, amice & domine cariſſime. Commendo itaque vobis eum, tanquam viſcera mea, quia vidi honeſtam conuerſationem eius, & procliuem ad meliora & viciniora ſaluti. Noui vos, quia talium familiaritatem non reſpuitis. Habeat itaque vos Dominum, & ſigno clericatus à vobis ſuſcepto, patronum & auctorem huius ordinis habeat.

EPISTOLA XIX.

Petrus Abbas S. Remigij a *Monacho de ſancto Bertino.*

SErmones noſtros, quos tanquam plumas inutiles & ſuperfluas quatuor venti cæli per diuerſa proiecerunt, habere deſideras. Si legiſti, nonne exſangues ſenſibus ſententiarum & enerues tenuitate verborum inueniſti? Si non vidiſti, quis perſuaſit tantopere te quærere, quos inuentos ſtatim habeas reſpuere? Curioſitas, an ſtudij aſſiduitas te vrgent, viliſſimi hominis herbas & cortices inſipidos mendicare, cùm ſedeas ad menſas diuitis Auguſtini, benigni Gregorij, pecunioſi Hieronymi, glorioſi Ambroſii, Bedæ omnium monetarum nummoſi, profundiſſimi tanquam maris magni Hilarij, ſuauiſſimi eloquij Origenis, & aliorum innumerabilium, quorum nec micas ſub menſa dignus ſum colligere? Si noua placent, ecce magiſtri Hugonis; ecce S. Bernardi, ecce b magiſtri Gilleberti, & magiſtri Petri ſcripta, in quibus nec roſæ, nec lilia deſunt. Noſtra vero ſcripta nec de profundo hauriunt, nec de alto propinant': quia verba noſtra ſunt arentia, fortè & ſterilia. Intentione tamen hac frequenter admoui tabellis ſtylum, quatinus vigiliis ſolemnitatum ſaltem mediâ horâ occuparem me contemplationi ſequentium gaudiorum, & ſubtraherem me à tumultibus me opprimentium iugiter ſecularium ſollicitudinum. Idcirco imperfectos inuenies multos de ſermonibus noſtris, quia poſt horam aliquando negligentiâ meâ, aliquando occupatione ingrata, conceptum fœtum parturiebam infectum & imperfectum, nec ſaltem ſicut vrſa lambendo promouebam poſtea ad plenum partum. Ecce hoc erit tibi ſignum, ſi quando in manus tuas venerint, qui noſtri ſunt, ſi imperfecti, ſi ſqualidi, ſi ruſticani, ſi malè amicti prodierint. Tamen da veniam, quia pudibundi non ſe ingerunt, ſed compulſi vix publicum ferunt.

a MONACHO DE S. BERTINO] Sithiuenſis monaſterii, quod Tarauanenſis olim diœceſis, nunc S. Audomari.

b M. GILLEBERTI, ET M. PETRI] Petrum, ni fallor, Trecenſem intelligit, qui

appellatus eſt Comeſtor. Gillebertum vero illum fortaſſe S. Stephani Autiſiodorenſis canonicum, qui gloſſas edidit in vtrumque Teſtamentum, & propter eximiam doctrinam vocatus eſt vniuerſalis, Londinenſiſque poſtea creatus Epiſcopus.

EPISTOLA XX.

Priori Cantuarienſi, & ceteris fratribus, Petrus Abbas ſancti Remigij.

BEata occaſio, qua vobis admoneor ſcribere. Miſerum certè me iudico de inertia, quæ detinet ſenectutem meam à viſitatione quondam amici, nunc Domini, patris & patroni noſtri ſancti Thomæ pretioſi martyris Dei. Hinc arguit me conſcientia, inde excuſat. Si viueret in corpore Archiepiſcopus Thomas, nonne, inquit conſcientia, ires & viſitares illum? nonne & marina pericula poſtponeres, & omnem à te torporem excuteres, vt amicum viſitares, & mutua conferres colloquia? E contra iterum talia refert, Sed monachus es, ſed Abbas, ſed ſenex, ſed corpore inualidus. Monachi eſt, non egredi de caſtris Domini, immo de clauſtris monaſterii: Abbatis eſt, procurare curæ ſuæ temporalem & regularem ſollicitudinem: ſenis eſt, inniti baculo ſuo ſub oliua & ficu & vite ſua, & cogitare dies antiquos & annos æternos in mente habere. Inualidi eſt, conuerti in ærumna ſua, dum confringitur ſpina, & dicere quotidie, *Quis me liberabit de corpore* Rom.
mortis huius? Gratia Dei per Ieſum Christum. His cogitationibus diſputatione vII.24.
ſua ſic me accuſantibus & excuſantibus, interponit ſe ſtatera æquitatis mediam, ſicque litem reſoluit, vt neutra de concluſione erubeſcat, ſed pace bona alteri cedat altera. Pium namque eſt ire, pium non ire. bona eſt peregrinatio, quam comitata fuerit ſancta deuotio: religioſa nihilominus detentio, cui aſſiduè adeſt pia commemoratio, & eo intentio flagrantior, quo ſuo non ſatiatur deſiderio. Vtinam ſic me deferret Angelus ad ſancti ſepulcrum, ſicut Abacuc tranſtulit ad lacum leonum, non vt deferrem Danieli refectionem, ſed vt referrem peccatorum remiſſionem. Conſtituo autem interim abſentiæ noſtræ vicarium magiſtrum G. quem ad ſe vocauit D. Archiepiſcopus Cantuarienſis. Commendo itaque vobis commendabilem amicum & clericum noſtrum eundem G. qui ſentit in ſe viſcera dilectionis, miſericordiæ, & pietatis, quæ ad nos habetis, non pro merito noſtro, ſed pro gratuito beneplacito veſtro. Certè ſi primam familiaritatis veſtræ portam aperueritis ei gratiâ noſtri, credo quòd ex prælibatione auida ſubſequetur fames, & continuò dicetis, Iam non propter tuam loquelam illum diligimus, ipſi enim cognoſcimus, & ſcimus quia dignus eſt amicitia & contubernio bonorum. Excipite itaque illum tanquam honeſtum clericum & bene litteratum, vt apud vos poſſideam hunc ramuſculum, ſucceſſione illius magnæ arboris, quæ tranſplantata eſt in Eccleſia Carnotenſi. Fuit enim noſter alumnus magiſter Iohannes: & iſte, vtinam ſimiliter!

EPISTOLA XXI.

[a] *R. Cantuarienſi Archiepiſcopo Petrus S. Remigii.*

MAximum argumentum eſt honeſtatis & religionis, ad ſe vocare, & iuxta ſe ſtatuere alumnos & cultores bonæ conuerſationis. Probata namque virtus conſimili gaudet reclinatorio, vires quotidianis reſumens incrementis, non ſolùm de natiuo germine, ſed & de vterina propagine. Inde eſt, pater ſancte, quod ad commendationem non modicam veſtri nominis Magiſtrum G. aduocatis, & mundanis deſtitutum copiis in ſpe bona ſub alis veſtris, vt audiuimus, nidificare compellitis. Nouimus eum non tranſitoria aut aduentitia familiaritate, ſed longa & diuturna vicinitate, ac beneficiorum noſtrorum communicatione. Vtinam ſuffeciſſet ei noſtra paupertas, nec amouiſſet illum à nobis tam patriæ amicitia, quàm veſtræ largitatis fiducia! Raros ei ſimiles penes nos habemus, quos ſic ornet doctrina, quàm vita. Dignus eſt latere ſacerdotali, qui ſua non inquinat veſtimenta, qui ſæcularia lenocinia poſtponit pro vera philoſophia. Cum granis ſiquidem philoſophiæ etiam quiſquilias retinet, amans ſententias, nec verba reſpuens, legens codices & corrigens mores. Excipite pauperem, & facite diuitem. Imitetur manus veſtra mundi fabricatorem, qui in creatione terram, priùs inanem & informem, fœcundauit tam multipliciter, & formauit tam mirabiliter, vt fœtus ſint innumerabiles, formæ incomparabiles. Sanctiſſimæ memoriæ prædeceſſor veſter, Archiepiſcopus Theobaldus, de gremio & ſinu noſtro Magiſtrum Iohannem Carnotenſem Epiſcopum inopem & pauperem ſuſcepit, ſed Deo iuuante vſque ad nomen magnorum qui ſunt in terra fomentis ſuis prouexit. Mortuus quidem eſt ille Archiepiſcopus corpore, ſed adhuc viuit in propagine, & durat in illo adhuc ſuauiſſimum memoriale. Sicut ſucceſſiſtis ei, & ſancto Thomæ in Epiſcopatum, ſic in iſto magiſtrô G. ſuccedat ampliſſimum veſtrum beneficium. Valeant ei preces noſtræ, quia etſi ignoti ſumus vobis facie, non tamen, ſi opportunitas ſe præbeteť, obſequio, & interim bona voluntate.

[a] R. CANTVAR. ARCHIEPISCOPO] Richardo S. Thomæ ſucceſſori: S. Thomæ autem deceſſor Theobaldus, qui Iohannem Saresberienſem poſtea Epiſcopum, in familiam ſuam primus aſciuerat.

EPISTOLA XXII.

Iohanni Epiſcopo Carnotenſi, Petrus S. Remigii.

IN biuio dubietatis poſitus? vtrum conquerar de me ipſo ad amicum, an de amico ad amicum, vix diſcernere poſſum. Sed ſi vtrumque facio, alterum non omitto. Nam quia vtrumque culpabilem inuenio, neutrum excuſo. Me Abbatem, te Epiſcopum quis ignorat? Hactenus vnicè amicos fuiſſe quis dubitat? Huius rei teſtis eſt aceruus epiſtolarum, marina pericula non timentium, cùm familiariſſimo recurſu & brachiali complexu noſtra quondam ſe ſe recuſſitabat amicitia. Vndè autem obſtupuit, immo elanguit

elanguit communis ſtylus, non iam quatriduanus ſtertens, immo annuali elapſu deficiens? Certè ſi Epiſcopalium ſollicitudinum allegationes negligentiam iſtam excipiunt, meam æquè conſimili ratione defendunt. Eſto. Nullum fuit tempus vacuum, vel veniendi, vel ſcribendi. nunquid amandi? nunquid recordandi? Procul dubio quamlibet excuſationem poteſt habere omnis actio, nullum dilectio. Si dormis, dilectio non dormit. Vnde, *Ego dormio & cor meum vigilat.* Quibuſcunque tenearis occupationibus & neceſſitatibus, non impeditur, non compeditur vera dilectio. Vbi es vera dilectio? Certè pallio hiacynthino multi ſe operiunt, ſicut falſi prophetæ, qui in veſtimentis ouium veniunt, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces, vel amici rapaces. Nolo, nolo me vel te eſſe de illis, qui magnificant fimbrias fictæ amicitiæ, profitentes & promittentes inopinabilia & incredibilia, digito autem ſuo nec quæque modica tangentes. De hoc amicorum genere vel grege nunquam te expertus ſum, nec tu me. Tardiùs enim os in promittendo moueo, quàm cor in diligendo. Vrget autem me ſuis ſtimulis hæc, de qua loquor, dilectio, redarguere non ſuperbè, neque fictè, quæ de amico audio. Siquidem propter antiquam noſtram amicitiam, qui habent aduerſus Epiſcopum Carnotenſem querelam, Abbatem S. Remigij conueniunt, & quaſi magiſtrum & iudicem proponunt. Hæc & hæc, inquiunt, facit Epiſcopus, ſic loquitur, ſic mouetur, ſic mutabilis eſt in promiſſis, ſic inſtabilis in verbis & conſiliis ſuis, ſic ingratus beneficiis, ſic ad iram facilis, ſic improuidus in diſponendis iudiciis, ſic totus pendet de voluntate & conſilio vnius hominis, minus prudentis & multùm cupidi. Ecce capitula quæ obiiciunt Epiſcopo. Quid autem, ô amice, reſpondes ad ea quæ tibi obiiciuntur ab his? Si talis es, in alium virum mutatus es. Non te talem noueram, non didiceram, non prædicaueram. Archiepiſcopus noſter, vir diſcretiſſimus, & qui morum ſcrutator & cognitor eſt perſpicatiſſimus, diſcipulum S. Thomæ aliter informatum, aliter inſtitutum fide oculata ex diuturna cohabitatione acceperat. Abſit, abſit à me iſta credere, ſed rationes vellem habere, quibus vanitates iſtas & inſanias falſas poſſem refellere. Ecce per amantiſſimum noſtrum Abbatem ſanctorum Criſpini & Criſpiniani reſcribite, & remandate tam de his, quæ ex parte noſtra dicturus eſt vobis, quàm de his quæ ſcribo.

Cant. v. 2.

LIBER OCTAVVS.

EPISTOLA I.

a *Eſkilo Londenſi quondam Archiepiſcopo, Petrus Abbas S. Remigii.*

FRequens corporis moleſtia hortatur cogitare de patria, vbi nulla eſt triſtitia. Quantò enim iſta infelicior quam patimur, tantò illa felicior quam ſperamus. Vtinam iam littus eius attingeremus! vtinam fluctus iſtius euaderemus! Circumfetimur, periclitamur, naufragia experimur, & exire diſſimulamus? Quis non optat portum, ne incurrat naufragium? Quis non præcidit hærentis in ſalo nauiculæ funem, ne ſentiat tempeſtatem? Quis negligit patriam, & amat exilium? Quis fugit patrem, & ſequitur hoſtem? Gaudeo quia iam tenetis portum, & ſedetis ad portam ſanctæ ciuitatis, cuius participatio in idipſum. Vacillat quidem adhuc nauicula noſtra, ſed ſpero & expecto ſolatium veſtrum, cuius per integram amicitiam poſſideo totum animum. Adiuro vos, ſi inueneritis dilectum, immo ſi veneritis ad eius cubiculum, nuncietis ei quia amore langueo. Credite mihi, ſi venirem ad porticum Salomonis, ne dicam ad ſanctuarium Saluatoris, loquerer pro amico, poſtularem pro domino meo, pronunciarem in auribus Domini Sabaoth, & quæ mihi, & quæ per me pauperibus feciſtis. Appellarem pium, compellerem iuſtum dicens, *Memor eſto verbi tui ſeruo tuo.* Eſt enim verbum tuum, *quod uni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis.* Ecce ſubſtantia domini mei Londenſis quondam Archiepiſcopi, nunc pauperis Clareuallenſis, per manus pauperum tuorum apud te eſt. Repende ergo ei vicem, & da ei ſubſtantiam tuam, qui tibi dedit ſuam, tamen quam tu dederas, quam à te acceperat. Amantiſſime pater, non dormit, neque dormitat in recordatione veſtra cor meum. Clamat, pulſat, ſtatque ad fores noſtras, quando inquiens videbo quem deſiderat anima mea? quando veniam & videbo illum? Via longa eſt, pedes vix mouentur, renes congelantur, & quomodo longè poſitus amicus videbitur? Quærendum eſt ergo remedium, vbi primum deeſt ſolatium. Pergere nequeo, ſcribere ſaltem valeo. Cernere non poteſt oculus, alloquatur ſtylus. Currat in membranis littera, quia in membris ſuis retardatur corporalis præſentia. Referat charta quod non poteſt lingua. Suppleat imago mortua, quod non valet viua & vera. Syllabæ fortunam noſtram nuncient, quia eloquia oris nequeunt: deſidero vos videre. Pax Chriſti & gratia Dei vobiſcum ſemper. Saluto Capellanos, & Priorem, domnum Gaueherium, & domnum Autiſiodorenſem Epiſcopum, & Philippum, & omnes amicos noſtros. Valete.

Pſal. cxviii. 49. Matth. xxv. 40.

a Eskilo qvondam Archiepisc.] Nunc monacho Clareuallenſi lib. vii.

epiſt. XVII. Autiſiodorenſis Epiſcopus, quem extrema epiſtola ſalutat, eſt Alanus, qui relicto item, vt ante monuimus, Epiſcopatu ad Clareuallenſes iam pridem redierat, anno vt Chronicum S. Mariani notat, M. C LXXVII. Gaucherii etiam ac Philippi monachorum Clareuallenſium fit mentio in epiſtolis Nicolai.

EPISTOLA II.

[a] Auinionenſi Epiſcopo, Petrus Abbas Sancti Remigij.

VIrtutis propago ramos gratiæ ſuæ ſemper pullulans, in Eccleſia Chriſti beneficio ſuo rigat nouellas, ſicut antiquas Paradiſi plantationes, quando in deceſſu religioſi prælati bonus nihilominus & honeſtus ſubſtituitur. Sic ignis in altari perpetuatur: ſic in ſabbato panes propoſitionis renouantur: ſic pro patribus filii Eccleſiæ naſcuntur: ſic denique vectes in arca ſemper circunferenda infiguntur. Prædeceſſoris veſtri gratiam, vt decet, firmiter teneamus: qui tanquam pius paſtor & pater, fratres noſtros, & quod in Epiſcopatu veſtro habemus, dum vixit, ſeruauit, & pro poſſe ab infeſtatione defendit. Oramus vt ſpiritus eius duplex fiat in vobis: quatinus nec farina regiminis, nec oleum manſuetudinis in lecytho deficiat. Habetis fidelem in cælo remuneratorem beatum Remigium, cuius oues ſumus, & ſi neceſſe & oportunum fuerit, tam de lacte, quàm de lanis noſtris, ad vſum veſtrum mutuare poteritis. Mittimus itaque iuuenem iſtum ætate, ſed moribus, vt experti ſumus, maturum ad partes veſtras, cui tradidimus & committimus Prioratum noſtrum cum his quæ ad nos pertinent in Prouincia. Vt ergo ſub alis veſtris ipſum excipiatis & foueatis, rogamus & obſecramus.

a AVENIONENSI EPISCOPO] Pontio, vt coniectura eſt, ſucceſſori Gaufredi.

EPISTOLA III.

Petrus Abbas ſancti Remigij, R. [a] Canonico Meritens.

ADipe & pinguedine ſpirituali refertas ex parte tua recepi litteras, quibus cibatis & potatis, ſaluo quadrageſimali ieiunio, factum eſt in ore meo tanquam mel dulce, & medullæ repletæ ſunt vberrima exultatione. De vaſe ſiquidem bono & optimo eructauit ſtylus tuus verba bona, verba conſolatoria, quæ me à diluuio aquarum multarum ad arcam Noe, qui interpretatur requies, prouocant, & *b* de clauſtrali diſciplina non ſolùm cogitare, ſed & ſcribere exorant. Promptum me & facilem noſti in omni obedientia, ſed vinctum & occupatum laborioſa ſarcina: cui noua alluuione accreuit & acceſſit renum grauiſſima infirmitas. Non credas quòd de ſolito luti & lateris penſo aliquid imminuerit vrgentiſſima principis tenebrarum harum exactio. Componit quotidiè ſtrues lignorum, in negotiis, addit paleas, & ſtipulam ſiccam in nugis & vanis diſcurſionibus. Vexatus denique plagis variis orationum, pſalmodiarum, ſanctarum meditationum, eleemoſynarum, magis ac magis cor eius induratur, negans licentiam in deſerto abeundi & immolandi Deo ſacrificium iuſtitiæ & in-

nocentiæ. Quomodo itaque in manicis ferreis detentus, & ſupra modum fame lectionis & otii exinanitus, ſpecioſa deſerti dinumerare, & clauſtralem diſciplinam poſſum funiculo prophetico dimetiri? Non potuit Ioſue filiis Iſrael terram promiſſionis ſorte diuidere, donec terra quieuit à præliis. Vtinam veniret ſabbatum delicatum! vtinam pax requieſceret in cubili noſtro! vtinam iubileus annus celebraretur! vt ſic rediret cor ad poſſeſſionem ſuam, & ſeruus peccati, corpus mortale ad libertatem ſuam. Interim tamen clauſtralis diſciplina non atramento, ſed exercitio compingatur: quia is qui ſub lege eſt non Moyſi, ſed Auguſtini, aut beati Benedicti, ſi præcepta ſeruauerit, præmia habebit. Compendioſè & ſuccinctè clauſtralem diſciplinam vno illo verbo complector, quo Pharao vſus eſt ad

Gen. XLI 44 Ioſeph: *Ego*, inquit, *ſum Pharao, abſque tuo imperio non mouebit quiſquam manum aut pedem in omni terra Ægypti.* Sanctiſſima & æquiſſima diſciplina in clauſtro, vt nihil agatur, nihil dicatur, nihil habeatur, niſi cum Abbatis licentia: vt nec oculus egrediatur conſtituta, nec manus moueatur ad illicita, nec pes currat ad prohibita. His neruis corpus religionis compactum immobile ſtat, fundamentum habemus, præter quod nulla firma eſt religio.

a CANONICO DE MERITONA] In Anglia. Sareſberienſis epiſt. XXVIII. *Sanctorum fratrum qui apud Moritonam Deo famulantur, & luce bonorum operum illuſtrant Inſulam noſtram, vexationibus & iniuriis iure compatior.* Regulares erant S. Auguſtini, eoque nomine illos Hadriano IV. eiuſdem olim ordinis Canonico commendat. Pro Meritona *Mintona* vitioſè apud eundem Sareſberienſem legitur epiſt. CXXXIX.

b DE CLAVSTRALI DISCIPLINA] Hoc enim argumento ac titulo librum ſcripſit ad Henricum Comitem Trecenſem, cuius etiam meminit epiſtola VI. Vetus Index Bibliothecæ Montis Dei. *Petri Abbatis S. Remigii De diſciplina clauſtrali. Incipit. Domino & amico ſuo H. illuſtri Trecenſium Comiti Palatino.*

EPISTOLA IV.

[a] *Carnotenſi Epiſcopo, Petrus S. Remigij.*

SI quando in mente conſtantis hominis priora mutentur vota ſeu propoſita, conſiderandum eſt, vtrum hoc fiat leuitate, aut neceſſitate, aut ſuperueniente affectione. Si leuitate, inconſtantia: ſi neceſſitate, fortuna: ſi affectione, ratio penſanda eſt. Si enim vitioſa eſt affectio, improbitas eſt: ſi iuſta, virtus, & eſt admittenda. Cauſa verò, vnde oritur affectio, forte inter bonam & malam diuidit, & nomen imponit. Bona excuſat voti mutabilitatem: mala accuſat inconſtantiam. Non enim ab inchoatis recedendum eſt ſine ratione, quæ inchoata ſunt cum ratione. Alioquin non eſt in illo eſt, ſed eſt & non in

Eccli. XXVII. 12. illo eſt: & de illo dicitur, quia *ſtultus vt luna mutatur.* Ne autem ſim oneri occupatiſſimis auribus Carnotenſis Epiſcopi, negotium breuiter & apertè exponam. Poſtulatio noſtra apud vos pro Hugone cognato & amico noſtro Remenſi Canonico, ante fores veſtras obſeratas æſtatem & hyemem fecit, & valde laſſata & ieiuna ad ſinum noſtrum reuerſa eſt, & ecce occurrit cariſſimus amicus & cognatus ampliori affectione ſuſcipiendus in eadem poſtulatione G. Archidiaconus veſter, qui vobis de latere & Eccleſiæ veſtræ

magis paratus eſt ſeruire. Cedit itaque ille, ſi iſte ſucceſſerit: immo vt iſte ſuccedat, cedo & ego in priori petitione, ſi exauditus fuero in ſecunda, quin potiùs vt fiat, & citiùs fiat ſecunda: ne fortè ſteriles anni renuntient mihi defectum imbris matutini & ſerotini; & deſperans de meſſione ceſſem deinceps arare, ſeu aliquid à vobis petere. Valete.

a CARNOTENSI EPISC.] Iohanni Saresberienſi. item & epiſtola v.

EPISTOLA V.

Epiſcopo Carnotenſi, Petrus Abbas ſancti Remigij.

FAcilè eſt amicorum erratibus ignoſcere, qui contingunt caſu, non deliberatione. Cauſales quoque exceſſus facilè corrigit, qui occupatione, non contemptu, delinquit. Amicum noſtrum & veſtrum, Abbatem ſanctorum Criſpini & Criſpiniani, aliter quàm decuit excepiſtis. In hoc circumſpectio veſtra oberrauit. Sed hoc debitum cum ſatisfactione dimittetur, cùm ad nos veneritis & culpam recognoueritis. Iam quoque nubeculam iſtam amouit à facie noſtra relatio Alexandri amici veſtri, quâ de ſtatu veſtro lætificauit nos. Solet enim verum dicere. Proſperum itaque & felicem ſtatum in his quæ erga vos fiunt aſſeruit, & ambages circumuolantes à corde noſtro abegit. Non difficile credo quod multum deſidero. Verbis igitur illius credo, & valde congaudeo. Nam à me nihil alienum æſtimo, quicquid de vobis ſenſero. Radix enim longæua pruinâ ſubitâ non areſcit, neque marceſſit. De his hactenus.

EPISTOLA VI.

Amico ſuo cariſſimo R. Canonico, Petrus Abbas ſancti Remigii.

VNum quaternum iam impleueram de diſciplina clauſtri, & mittere per præſentium latorem plurimum feſtinabam. Sed diſſuaſum eſt ab amicis, ne opus imperfectum amico mitterem, propter rapaces curioſorum manus & oculos. Nam ſi viderent, aut abiicerent, aut retinerent. Si abiicerent, fortè conculcarent. Si conculcarent, nullum delectum habentes inter vtile & inutile peccarent. Si retinerent, aut legerent, aut ſcriberent, aut negligerent. Si legerent, aut ſcriberent, ſcabroſam fortè lectionem & minus compoſitam offendentes, imperitiæ & præſumptioni, non feſtinationi imputarent: quatinus mihi meritò illud prouerbium adſcribatur, quo dicitur, *Onos lyras*, id eſt, aſinus ad lyram, aut reſcriberent, & noſtra vitia perpetuarent. Si negligerent, quantum ad illos in vanum laboraſſem, & periſſet opera & impenſa. Quicunque igitur fidelis nuntius poſt pauciſſimos dies occurrerit, caſibus fortuitis me committens, mittam quæ ad petitionem tuam de diſciplina clauſtri ſcripſi. Valete.

EPISTOLA VII.

Priori & fratribus Grandimontis, Petrus humilis Abbas ſancti Remigii manus orationis & pretium.

QVantò fragiliores ſumus, & de noſtris minus ſperamus viribus, tantò ſi ſapimus ardentiùs validiora & ampliora emendicamus ſuffragia. Væ enim ſoli, quia ſi ceciderit, non habet ſubleuantem ſe. Si autem fuerint duo, fouebuntur mutuò. Solum æſtimo, qui nec cum Deo in ſimplicitate & puritate ambulat, nec fraternum currum inuincibili ſocietate & in ſeparabili vnitate equitat. Domini & fratres cariſſimi, ego vir videns tam paupertatem, quàm inſufficientiam meam, vbi audio cæleſtes pauperibus erogari dapes, curro, pulſo, quæro, & de reliquiarum micis offellas quas poſſum expecto. Veſtrum eſt, veſtrum eſt, panis oleati buccellas cum Petro Apoſtolo, cùm conueniris ad cœnam agni, ſumere, ſed & his qui non præparauerunt ſibi, partes mittere. Dies enim Domini ſanctus eſt, a ſolemnitas ſancti Iohannis Baptiſtæ, quando ad matrem pulli gallinæ reuolant, & de ſingulis locis veſtris riuuli ad locum de quo exierunt refluunt, vt de paterna inſtructione & correctione reparato meatu copioſiùs & fortiùs iterum fluant. Seruanda & tenenda eſt hæc probabilis & ſancta conſuetudo? quia non tantum ab homine & per hominem, ſed etiam à lege & Deo hæc approbata eſt inſtitutio. Tribus enim vicibus iubet Dominus in lege, vt Hebræus appareat ante Dominum, non tamen vacuis manibus. Nunquam autem vanum aut vacuum eſt, ſinus paternos, tanquam ſuæ profeſſionis alumnos, relambere, & nouos inde ſibi ſapores attrahere. Procul igitur odorans ipſe ego tam iocundos & feſtiuos ſanctitatis veſtræ concurſus, prompto animo & vultu ſubmiſſo, Amen pauper inclamo, & de orationum ſuffragiis ſubleuamen expoſtulo. Hæc autem noſtra poſtulatio non vſquequaque imbecillis, & carens ſuſtentationis baculo, claudicans ſanctum conuentum veſtrum ingreditur: quia fratres veſtros, qui noſtris in partibus commorantur, diligimus & honoramus, & etiam cellam bonam in noſtro habetis patrimonio. Hac ergo ſecurus confidentia, veſtrorum rogo ſocietatem bonorum: & cùm anima ſoluto corpore vias ignotas aggreſſa fuerit, conductum veſtrum vſque ad meum iudicem depoſco. Reſcribite ſi placet, & quam miſericordiam facere diſponitis remandare. Valete.

a SOLEMNITAS S. IOHANNIS B.] Quo die anniuerſaria Ordinis ſui comitia celebrare ſolebant Grandimontenſes lib. IX. epiſt. 11.

EPISTOLA VIII.

Alexandro ſummo Pontifici Petrus Abbas ſancti Remigii.

APoſtolicæ ſedis oraculum nec ſine reuerentia penetrandum eſt, nec ſine fiducia adeundum. Tibi itaque, Pater venerande, cui datæ ſunt claues regni cœlorum, non eſt data poteſtas ſine indulgentia, nec iuſti-

tia abſque miſericordia. Interpellet igitur, & inclinet ad petitionem noſtram auctoritatem tuæ poteſtatis ſobria indulgentia, temperet æquè rigorem iuſtitiæ pia miſericordia. Intutum proinde eſt, thronum magni regis, qui eſt in ſæculum ſæculi, aliquatenus concutere: nec minus periculoſum, lectulum Salomonis, propter ambientes gladios verſatiles, citra decubantis placitum, qui dormit vt catulus leonis, excitare. Sedentem & quieſcentem Deum in ſanctis quis audeat dubitare? De numero & ſorte iſtorum, teſte ſancta conuerſatione, confratrem noſtrum dilectiſſimum [a] Clareuallenſem Abbatem fide occulta cernimus & credimus. Fortè electus eſt in Epiſcopum Toloſanæ ciuitatis. Vt autem verè religioſus, metiens ſe ſibi & inſufficientiam ſuam metuens, repudiato connubio mauult diſcalciari, & ſputa cuiuſlibet improperij in faciem cum IESV excipere, quàm vitis, oliuæ, & ficus aſſumptæ profeſſionis dulcedinem deſerere. Nec in hoc vſus eſt reprehenſibili leuitate, cùm hoc faciat ex legislatoris auctoritate: Moyſi vtique, qui grandis factus negauit ſe eſſe filium filiæ Pharaonis, magis eligens affligi cum populo Dei, quàm temporalis peccati habere iocunditatem, maiores diuitias æſtimans theſauro Ægyptiorum, improperium Chriſti. Aſpiciebat enim in remunerationem. Reputat etiam, quòd in lamentationibus legitur, quia *mutatus eſt color optimus, poſtquam diſperſi ſunt lapides ſanctuarij in capite platearum.* Timet in ſe fieri eclipſim ſolis, ſi de Thren. IV. 1.
ſtatione Hebræorum tranſierit in caſtris eorum, [b] quorum os locutum eſt vanitatem, & quorum pedes currunt ad malum. Citiùs enim inficit venenum, quàm curet antidotum: & fragilis natura difficiliùs reparatur, cùm facilè frangatur. Concedat igitur Apoſtolica licentia hominem iſtum in paradiſo Clareuallenſi operari cibum, qui non perit, & in ſudore vultus ſui panem ſuum manducare, quia nec vult vetitum tangere, nec tunicam pelliceam aſſumere. Fixit namque tentorium ſuum de pellibus Salomonis iuxta puteum viuentis & videntis, iuxta aceruum nouarum frugum, iuxta denique propitiatorium, intra ſactuarii velum, ſubter alas Cherubin ſancti Benedicti & beati Bernardi. Suppoſuit quoque humerum arcæ fœderis Dei, in qua eſt virga crucis, quæ floruit in Apoſtolis, fronduit in regeneratis fidelium turbis, & nuces protulit in martyribus, confeſſoribus, atque virginibus? in qua duæ tabulæ teſtamenti, vna aſperitatem legis continens, altera Euangelii manſuetudinem & gratiam conferens. Ad vltimum manna eſt ibi abſconditum promiſſæ dulcedinis Dei, quam abſcondit timentibus ſe, & dabit diligentibus ſe. Habitat in medio lapidum ignitorum: quorum contemplatione viſus acuitur, torpor excutitur, vitalia nutriuntur, morticina reijciuntur, religio perpetuatur. O quàm dura, quàm amara ſeparatio religioſi affectus, cui cedit carnalis neceſſitudo, cui ſupponitur delectatio, cui ambitio ſubſternitur. Quàm infelix commutatio, vbi pro ſuaui odore recipitur fœtor, pro criſpanti crine caluitium, pro faſcia pectorali cilicium. Nequaquam eſt hæc commutatio dexteræ excelſi. Non igitur audiat auris Apoſtolica aduerſus Mariam ad pedes IESV ſedentem, Martham conquerentem, quæ ſollicita eſt circa frequens miniſterium, nec guſtauit poculum ex vino condito ſanctæ contemplationis, & in lege Dei aſſiduæ meditationis.

a CLAREVALLENSEM ABBATEM.] Henricum. Hic paulo antè, hoc eſt anno M.C.LXXVIII. cum Petro S. Chryſogoni Cardinale, & Epiſcopis aliquot, Toloſam legatus fuerat aduerſus hæreticos Albigenſes. Qua de re præclara extat Henrici ipſius epiſtola apud Houedenum. Nunc mortuo Gocelino Epiſcopo Toloſano ad eam Cathedram poſcebatur.

b QVORVM OS LOCVTVM EST VAN.] Toloſatum, quos ea labes præ aliis infecerat. Henricus ipſe in epiſtola: *Toloſam, quaſicut erat ciuitas maxima multitudinis, ita etiam dicebatur eſſe mater hæreſis, & caput errores.*

EPISTOLA IX.

a *Domino Alberto Cancellario, Petrus Abbas ſancti Remigij.*

PRo aliis rogare cogimur, qui pro nobis vix exorare ſufficimus. Nec tamen in poſtulatione hæſitamus, quam commendat iuſtitia poſtulationis, conſcientia poſtulantis, & pietas poſtulati. Iuſtitia eſt, ſuum ius vnicuique ſeruare: conſcientia bona eſt, dilecto Domino pro conſeruo fideli humiliter ſupplicare: pietas paterna eſt, propoſitum etiam inflexibile anxiato filio benignè remittere. Scimus, Domine amantiſſime, poteſtati Apoſtolicæ ſubeſſe quod mandare voluerit, & dicere huic, vade, & vadit, & alio veni, & venit, & ſeruo, fac hoc, & facit. Sed iungatur currus poteſtatis, & pietatis, ſublimitatis & manſuetudinis vt media ſternatur caritas propter filias Ieruſalem. Certè, vt credo, aut nullas filias in terris habet Eccleſia, quæ eſt mater noſtra; aut in Clareuallenſi cœnobio quotidie parturit, & maternis vberibus alit mattiſſantes filias. Siquidem Ieſu Chriſti de virgine nati, in mundo religioſè conuerſati, in cruce ſub Pontio Pilato affixi, vera veſtigia veſtri Clarevallenſes ſequutur, caſtè viuendo, patri ſpirituali in omnibus obediendo, carnem ſuam cum vitiis & concupiſcentiis quotidie crucifigendo. Si Deus pro his, quis contra illos? Ecce pulli iſti ſub alis gallinæ, quæ ſe contra miluos ſpiritalis nequitiæ opponit, lambunt ſanguinem Dominicæ paſſionis, & dormiunt ſub vmbra iuniperi, labores ſuos conſolantes dilectione protectoris ſui. Quanti itaque periculi ſit excitare quieſcentes ſub hac ficu & vinea, non carnali, ſed ſpirituali dulcedine, diſcernat diſcretiſſima moderatio Apoſtolica, & non auferat ab eis deſiderabile oculorum ſuorum. An non ſunt alij præter iſtum? immo ſuper numerum
Eſa. vi. 8. multiplicati ſunt qui dicunt, *Ecce ego, mitte me*, cùm iſte dicat. *A, a, Do-*
Hier. 1. 6. *mine Deus neſcio loqui, quia puer ſum.* Fortè dicitis, Quid ad te de Clareuallenſibus, cùm Samaritani non coutantur Iudæis, & nigra Æthiopiſſæ facies & veſtis differat ab illa veſte & facie, quæ apparuit Apoſtolis in transfiguratione Domini? Ad quod ego, Ex multarum facierum perſonis, regina quæ aſſiſtit à dextris filii, in veſtitu deaurato circundata varietate, cantat in pſalterio decachordo ante ſedentem in throno gratiæ, vnde procedunt diuerſa chariſmata gratiarum, cùm ſit tamen vnus, atque idem ſpiritus, idem Dominus.

a D ALBERTO CANCELLARIO] Cardinali, ad quem lib. vi. epiſtol. i. Eidem Romanæ Eccleſiæ Cancellario & noſter poſthac ſæpius, & Stephanus item Tornacenſis, ac Petrus Bleſenſis epiſt. xxxviii.

EPISTOLA X.

Alexandro Papæ Petrus Abbas S. Remigij.

SIcut à paternitate Domini noſtri Remenſis Vuillelmi in mandatis acceperamus, de cauſa terminanda, quæ vertitur inter Epiſcopum Sueſſionenſem, & [a] Comitem Robertum, Sueſſionis acceſſimus, & nobiſcum Abbates ſancti Criſpini, ſancti Iohannis, & vallis Serenæ. Ibi allegationibus vtriuſque partis auditis, ab Epiſcopo productorum teſtium atteſtationes ſcriptas recepimus. Deinde aliam diem Remis vtrique parti ſtatuentes, iterum conuenimus: & poſt multa, quia dominus rex ſuper hoc negotio litteras ſuas Epiſcopo direxerat, ex voluntate & conſenſu eorum diffinire cauſam diſtulimus, donec cognoſceremus, an dominus rex controuerſiam illam inter eos pacificaret. Poſtea verò nulla interpellatione interueniente, nec diem ſibi dari Epiſcopo à nobis poſtulante, interdicto excommunicationis nobis inconſultis terram præfati Comitis Epiſcopus ſubiecit. Proinde Comitiſſa ex parte ſua & Comitis conquerens de hac iniuria, vt terram ſuam abſolueremus à nobis exegit. Conſilio itaque ſapientum habito, accepta cautione à parte Comitis, quòd ſi nouum damnum, vel iniuriam Epiſcopo feciſſet, plenè reſarciret, terram abſoluimus. Hanc igitur huius rei veritatem vobis mandamus & teſtamur.

[a] COMITEM ROBERTVM.) Comitem Sueſſionenſem. Epiſcopi verò nomen Neuelo: qui Lateranenſi Concilio ſubſcripſit. De S. Criſpini monaſterio apud Sueſſiones dictum eſt ſuperius. Apud eoſdem eſt Monaſterium S. Iohannis, quod de vineis vocant ordinis S. Auguſtini. In pago autem Sueſſionico Vallis ſerena, Præmonſtraienſium cœnobium.

EPISTOLA XI.

Alexandro ſummo Pontifici, Petrus Abbas ſancti Remigii.

TOtius Chriſtianitatis onus humeris Apoſtolicicis impoſitum non ignorat, qui Chriſtum Principi Apoſtolorum dixiſſe non dubitat, *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam.* Neceſſe itaque eſt, vt Aaron, qui penetrauit cælos in ſanguine ſuo, pontifex à Deo patre conſtitutus in æternum, & Vr, qui in igneis linguis ſuper Apoſtolos deſcendit, tam manus, quàm humeros veſtros auxilio ſuo ſubleuent, & ne deficiant, ſuſtentent. Iniquitas namque, quæ ſedet ſuper talentum plumbi, geminatis quin potiùs iunctis alis, Eccleſiam Dei & veſtram, Dei, deſponſatione, veſtram, procuratione, vſquequaque opprimit, tam in ſubditis, quàm in prælatis: adeo vt iam poſſit dici, Sicut populus, ſic ſacerdos, ſicut oues, ſicut canes. Quid dicam, & quare dicam quod patet lippis & tonſoribus? Nonne clamor tanti mali, ne dicam furor, vſque ad nubes aſcendit? Et quis vos dubitat iſta ſcire, cuius eſt non ſolùm morbos diſcernere, ſed etiam quæque morboſa ſecare aut ſanare? Tamen, ſumme paſtor, duo mala facit populus tuus. Deſcende & inuenies vitulum conflatilem, laſciuientem in vac-

Matt. xvi. 18.

cis populorum, & lingentem herbam vſque ad radicem. In altero notatur luxuria, in altero auaritia. Olim hæc tenebrarum familia tenebant valles, iam iam occupant montes. Olim fœdabant templum Veneris, ſed iam polluunt atria Virginis, quam pater deſponſauit filio ſuo, & Paulus tanquam vniuiro virginem caſtam vult exhibere Chriſto. Olim denique regnabant in Babylonia, nunc in Hieroſolyma. Ieremias lamentatur auaritiam ſedere in capite omnium compitorum, vbi concurrunt in dandis honoribus Eccleſiaſticis, aut carnalis affinitas; aut pecuniaria cupiditas. Dei quidem ſolius eſt iſta amputare & tollere. Veſtrum autem ſecurim ad radicem ponere, & pro poſſe in ſententia vigilum ſtatuam iſtam confringere, & arborem ſuccidere ſollicitudine non pigra. Quomodo autem fiat iſtud, docebit vos qui incerta & occulta ſapientiæ ſuæ manifeſtauit Dauid puero ſuo, & omnia quæ audiuit à patre ſuo nota fecit ſuis Apoſtolis. Lator quoque præſentium fideliſſimus veſter, & totius honeſtatis & bonæ famæ vir inſinuabit. Pungenda tamen eſt gladio ancipiti luxuria, quæ non ſolùm thalamos pudicitiæ, ſed etiam terminos totius verecundiæ transgreditur: quatinus & ſi ſtimulus eius non confringitur, ſaltem retundatur, & ſi non ſepelitur, ſaltem recondatur. Auaritiæ duo cornua in Eccleſiaſticis traiectionibus prorſus anathematizentur, in ſæcularibus rapinis vngulæ ipſius aut eradicentur aut exſecentur, Spiritus Domini, quia omnia continens replet orbem terrarum, ori & cordi veſtro ſemper adſit, & præcipuè in hac ſecunda generali congregatione.

a ALEXANDRO. SVM. PONT.] Anno M.C.LXXIX. cum inſtaret Synodus Lateranenſis, quam propterea ſecundam generalem Alexandri congregationem appellat, quia priorem ante annos XVI. Turonis celebrarat: quod generale etiam Concilium dicitur Neubrigenſi lib. II. cap. 14. & aliis.

EPISTOLA XII.

Domino Papæ Petrus Abbas ſancti Remigii.

AD generale Concilium, Pater venerande, cum cæteris Catholicæ Eccleſiæ filiis citatus excuſationem præfero, non friuolam de perfunctoriis Euangelicis aliquam, quibus ad cœnam inuitati ſe excuſando accuſant: ſed manifeſtis documentis probabilem & veram. Prompta ſiquidem eſt in me ad omnem obedientiam deuotio: ſed ſuccumbit propter inualetudinem languida executio. Ineſt voluntas, ſed impedit infirmitas: ſpiritus quidem promptus eſt, caro autem infirma. Apud igitur paternam clementiam & æquiſſimam Apoſtolicæ diſcretionis cenſuram, ætas annoſa, longa via, breuis vita, feſſa membra, ſint noſtræ excuſationibus probabilia & neceſſaria argumenta. Mauult habere filium abſentem viuum quàm ſecum ſemimortuum, vel certè extinctum. Perculſus ſum, vt fœnum, quod iam exaruit, quod hodie eſt, & cras non in clibanum, ſed in feretrum mittetur, & quomodo tanquam plauſtrum onuſtum fœno proſequi potero ambulantes in equis, & volantes in pennis ſanitatis & robuſtæ ætatis? Quid enim ſi præſens eſſem, nec intereſſe poſſem? Quid faceret facula fumibunda, inter aſtra

lucentia? Parcite ergo in hoc nunc, ſicut ſemper feciſtis, noſtras preces benignè ſuſcipiendo, & efficaciter implendo.

EPISTOLA XIII.

Alberto Cancellario, Petrus Abbas ſancti Remigii

ARca Dei Iſrael, arca ſanctificationis, arca fœderis, quondam ex præcepto legiſlatoris circumtexta ex omni parte auro, antiquorum patrum ſanctitate & doctrina, quam etiam Cherubim gloriæ obumbrantia propitiatorium deſuper tegebant, nunc in præſeariarum, abuſione & negligentia filiorum Heli, veſtimentis gloriæ ſuę ſpoliata, atque infœcundis ſalicibus operta, & relicta, iuxta Iſaiam, ſicut tugurium in cucumerario, & vmbraculum in vinea, recordatur dierum adoleſcentiæ ſuæ, & plorans atque in maxillis ſuis lacrymas reponens dicit, Reuertar ad virum meum priorem, quia mihi melius erat tunc magis, quàm nunc. Boues calcitrantes, videlicet doctores, à ſemitis iuſtitiæ per ſua deſideria aberrantes declinant eam, cùm deberent glorificare Deum, & portare in corpore ſuo. Verus itaque dolor illos tangit, qui diligunt illam non ſermone & lingua, ſed opere & veritate. Non ignoramus vos vnum eſſe & ſpecialem amicum ſiue filium vniuerſalis ſanctæ Eccleſiæ, cuius typum & figuram illa arca tenuit. Ad luctum itaque & compaſſionem maternæ anguſtiæ, ſiue deſolationis, vos aduocamus, vt quicquid affectualis deuotio exigit, maternis impendatis doloribus. Secundum enim locum poſt Dominum Papam à Deo in his corrigendis tenetis: ſed cauete, ne in vacuum gratiam Dei acceperitis. a Qui enim ſpiritum veſtrum & ſanctam conuerſationem antè multis retro temporibus viderunt & cognouerunt, de meliorando ſtatu Eccleſiæ ſpem optimam conceperunt, cùm factum Cancellarium audierunt. Niſi verò vbique eſſent notoria & vobis notiſſima, de his latiùs ſcriberemus. Tamen ne clauſis labiis potiùs ſingultiamus quàm loquamur, declarat charta quod non ſilet vita. Dilatat infernus animam ſuam abſque vllo termino, dum immaniter graſſatur, tam in oues quàm in paſtores. Qui enim præuii conſtituti ſunt ad cælum, malo exemplo ſuos ſequaces trahunt in infernum. Non de omnibus dico. nouit enim Dominus qui ſunt eius. Quò autem mercede meliori digni ſunt boni, eò ampliùs increpatione & correptione indigent mali. Iſaias, Heremias, Ezechiel ſuâ prophetiâ noſtra deprehenderunt tempora. Contra paſtores namque, & peruerſos rectores, nuda, ſed & vera retorſerunt iacula, auaritiam eorum, luxuriam, gulam, rapinam, & omnem iniuſtitiam non in angulis, ſed in plateis declamantes. Ingrediatur itaque in oſſibus & medullis veſtris, & impleat ſpiritum & os veſtrum ſpiritus illorum zelotypus, conterens montes & petras, & efficax vſque ad diuiſionem animæ, & ſpiritus. Gladius veſter deuoret carnes inebriatus in cœlo, quatinus emendatos remittatis nobis paſtores noſtros, & omnibus ſerpentinis exuuiis ſpoliatos.

a QVI E. SPIRITVM VESTRVM] Vir enim fuit Albertus Cardinalis, qui & poſt a Potifex Gregorius VIII. inſigni pietate ac religione, de quo in vetere Chronico hu-

iuſmodi eſt elogium. *Albertus de Beneuento Cancellarius vir magnæ ſanctitatis ac laudabilis parſimoniæ in omnibus actibus ſuis religioſus fuit. Eccleſiam B. Martini in qua habitum religionis ſumpſit, ſemper cordi habuit, quæ etiam ei annuatim veſtes ſecundùm regulam procurauit.*

EPISTOLA XIV.

Alberto R. E. Cancellario, Petrus Abbas ſancti Remigii.

EN auctoritatis Apoſtolicæ gallina grandoſa & fœtoſa congregat pullos ſuos obedientia & ſubiectione ſub alas benignæ protectionis & diſcretæ conſultationis, quid fotura? quid paritura? quod ſcribatur in generatione altera, vt populus qui creabitur laudet Dominum. Ecce Iacob ſenex & plenus dierum, qui diu luctatus eſt *a* cum Angelo ſchiſmatico, expectans ſalutare Dei, conuocat filios ad benedictionem: nunquid taciturus quid Ruben fecerit, quòd cubile patris aſcenderit, & ſtratum eius maculauerit? quid Simeon & Leui, vaſa iniquitatis bellantia non prædicturus, aut conſtituturus, quid facere habeat poſteritas futura? Grandis equidem apparatus Romani Concilii, grandes portendit ſecuturas nuptias filij regis Ieſu Chriſti. Miniſteriales & officiales huius ſancti Concilii cum cæteris, immo præ cæteris Cardinalibus, non ignoro vos à Deo prædeſtinatos, quorum fidem, religionem, conſtantiam & æquitatem in multis iam expertus eſt ſponſus Eccleſiæ vnicus dominus noſter. Adhuc habet opus, vt obſequium veſtrum ſit rationabile & acceptabile in hoc Concilio: vt accincti gladio vtrimque acuto ſuper femur potentiſſimè putridas amputetis carnes, & inſanas ſuperſtitiones, quæ fiunt quotidie in orbe Chriſtiano. Ramoſa ſiquidem & ſyluoſa quotidie pullulat apud nos malitia: ſecuris autem Euangelicæ diſciplinæ, fabro dormiente & negligente, pene vbique iacet retunſa. Rarus eſt, qui eam, vel hebetatam apponat ad radicem arboris. Vt exprimam quod ſentio, quàm irriſoria ſubſannatio, quàm laborioſa & lacrymoſa, ne dicam tædioſa, peregrinatio, quamque damnoſa expenſarum iactura, & bona bonorum conſumptio, ſi caſſa & ſine fructu benedictionis redierit tam ſolemnis magnorum virorum & religioſarum perſonarum congregatio? Cauete ne dicatur, Parturient montes naſcetur ridiculus mus. Inueniat igitur vos IESVS amicos veritatis, vt à porta vſque ad portam tranſeuntes, vituli conflatilis cultoribus non parcatis. Commendo vobis præſentium latores, cariſſimos & amicos & filios noſtros, *b* Abbates ſancti Petri de Montibus, & omnium ſanctorum de Inſula, & ſanctæ Mariæ Virtuenſis, vt de gratia, quam habemus in vobis, gratiam inueniant in oculis veſtris. Quàm citiùs poteritis, cum gratia Domini Papæ, & veſtra nobis, eos remittite.

a CVM ANGELO SCHISMATICO] Triplici Antipapa. Nam poſt Octauianum & Guidonem, de quibus dictum epiſtola XXVI. lib. I. contra Alexandrum ſtetit etiam Iohannes Abbas Strumenſis, qui Calliſti nomen vſurpauit anno M. C. LXVIII. Addunt alii quartum Landonem, qui dictus ſit Innocentius.

b ABBATES S. PETRI DE MONTIBVS] Monaſteria ſunt diœceſis Catalaunenſis, duo quidem priora in vrbe ipſa, tertium in oppido non ignobili. Sed monaſterium omnium ſanctorum, cuius etiam mentio in epiſtola VI. Alexandri, ordinis eſt regularium S. Auguſtini, duo reliqua S. Benedicti.

EPISTOLA XV.

Alberto Cancellario, Petrus Abbas ſancti Remigij.

QVotiens naufragia patimur, totiens ad portum feſtinamus. Portum autem tutiſſimi refugij in littore veſtræ amicitiæ iamdudum fiximus. Moleſtiarum quidem ventos frequenter contrarios ſentimus: ſed portum veſtrum vſque ad grauiorem non infeſtamus tempeſtatem. Leuiora enim diſcrimina aut patientia tolerat, aut virtus fortiter ſuperat. Cùm autem nubes magna & ignis inuoluens nauiculam noſtram inuadit, ſtatim aut eſt periclitandum, aut citò enauigandum. Hoc anno Dominus Papa, veſtro interuentu, priuilegium ſuum Eccleſiæ noſtræ indulſit: in quo ſpecialiter expreſſit [a] Canonicas, ſeu præbendas de Marſna, & quas in uſus proprios iam à multis retro temporibus retinemus, tenendas in perpetuum confirmauit. Quæ etenim quondam fuerunt Canonicorum prębendæ, à longiſſimis retro temporibus, donatione Epiſcoporum Leodienſium, & confirmatione Papæ Innocentij, in proprietatem tranſierunt, & poſſeſſionem monaſterij noſtri. Nuper verò Dominus Papa rem, vt credimus, ignorans iam ſecundò ſcripſit Præpoſito noſtro de Marſna, vt daret præbendam cuidam clerico Imperatoris, cùm nec præpoſitus dare poſſit, nec ſit præbenda quæ dari poſſit. Inſinuate ergo Domino noſtro, ne velit panem filiorum tollere, & dare canibus, qui non ceſſant adverſum nos latrare, & bona noſtra auferre. Alias enim dicere compellimur, ***Ecce in pace amaritudo noſtra amariſſima.*** Nam per Imperatorem [b] tempore ſchiſmatis inſtantiſſimè id efficere plures conati ſunt, ſed minimè prævaluerunt. Eſa. XXXVIII 17.

[a] CANONICAS SEV PRÆB. DE MARSNA.] Quæ monaſterio S. Remigij ita fuerant tributæ, vt decedentibus Canonicis in vſus cederent Monachorum Diploma Conradi Imp. Odoni Abbati conceſſum anno M C. XLV *D Odo venerabilis Abbas S. Remigij confeſſoris & Francorum Apoſtoli, noſtram præſentiam apud Traiectum vlt. visus viſitauit, & poſſeſſiones Eccleſia ſua, qua in regno noſtro adiacent, noſtro petiit priuilegio confirmari. Marſnam videlicet cum omnibus appenditijs ſuis. Herta, Cluma, Litta, Angledura, Becca, Prabendas quoque Marſnenſes in vſus monachorum decedentibus monachis * tranſmutatas. Nos itaque tam religioſi viri petitionibus diligenter obtemperauimus, & tam poſſeſſiones ſupradictas, quàm prabendas in vſus monaſticos conuerſas regia maieſtatis ſigillo corroborauimus.* Diploma item Friderici Imp. quod Hugo Abbas Aquiſgrani obtinuit anno M. C. LII. *Hoc etiam eidem B. Remigij Eccleſia regali munificentia adicientes confirmamus, vt prabenda Clericorum Marſnenſis Eccleſia in vſus monachorum decedentibus clericis ſine vllius contradictione de catero cedant.* * l. Clericis.

[b] TEMPORE SCHISMATIS.] Ante annum M. C. LXXVII. quo Imperator in gratiam rediit cum Pontifice.

EPISTOLA XVI.

Alexandro Papa Petrus Abbas ſancti Remigii.

CVm vniuerſitas Chriſtianitatis, pater ſanctiſſime, veſtro regatur moderamine, & cura veſtræ ſollicitudinis ad plura diſtendatur, quàm ſit ſtellarum numerus, vel arenæ maris, ſatis mirum eſt, ſi nunquam cir-

cunueniatur. Plures enim venantur in curia veſtra ſubreptione, quàm famulentur fideli deuotione. Excipio ſinceritatem ſanctorum Cardinalium, quorum fides ſatis nota eſt Deo & vobis. Aduenientium redarguo fallacem ſimulationem, præcipuè Teutonicorum, quorum inſidias & nos experti ſumus, & vos viuo carbone tactus non ignoratis. Hi namque toto tempore ſchiſmatis, cùm expoſitos nos, & quaſi ſine defenſore calumniis & damnis pluribus afficerent, nunquam tamen in guerra obtinuerunt, quod modo in pace veſtra & ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, nituntur ab Eccleſia noſtra auferre. Dominum namque Imperatorem frequenter ſollicitauerunt, vt de præbendis Marſnæ aliqua ſubripere poſſent: quas olim à multis retro temporibus, conceſſione Leodienſium Epiſcoporum, & tam priuilegio piæ memoriæ prædeceſſoris veſtri Innocentij, quàm veſtro, confirmatas habemus. Mandaſtis Præpoſito noſtro de Marſna, quatinus cuidam clerico Imperatoris præbendam quæ non eſt daret. Petit igitur conuentus noſter proſtratus pedibus veſtris, reuocare mandatum, & vlterius nullam recipere alicuius ſuper hac re petitionem. Deuoti enim ſunt filij veſtri; & exinde deuotiores efficientur.

EPISTOLA XVII.

Abbati ſancti Criſpini, Petrus Abbas ſancti Remigii.

MIra veri amoris natura: ignea ſiquidem eſt, & tamen contra ignis naturam acriùs feruet in amicis remotis, quàm ſub oculis conſtitutis. Quæris quare? Quia ſollicitudo miniſtra dilectionis quaſi jacet, dum quod amat videt: currit verò cum aſſiduo impetu mordens animum propter abſentem amicum, vbi eſt, inquiens, quem diligit anima mea? Viuitne? ſoſpes ne eſt? eſt ne triſtis, an lætus? eſt ne timens, an ſecurus? eſt ne de me ſollicitus, an ad ſe intentus? eſtne indigens, an copioſus? Hac fuſcinula carbones ſuos amor mouens, & commouens, auget flammam, calorem multiplicat; medullam oſſium liquefacit, & poſt dilectum longa reſte ſollicitum trahit animum. Trahit, inquam, fortiùs, dum longiùs ſubtrahit. Sic Tobias pater & ſenex, morantem filium ſuſpirans gemit, accuſans ſe non potiùs excepiſſe pecuniæ damnum, quàm pro ipſa miſiſſe vel amiſiſſe filium. Silenter & ſuauiter dormit dilectio, cùm nullis euagatur excurſibus quærens de ſtatu amici amicalis ſollicitudo. Experto credendum eſt. Duros, immo acutos aculeos viſceribus noſtris infigit abſentia veſtri: quorum punctiones non eram expertus, dum præſentem haberem, dum viderem, dum frequenter audirem. Præ cæteris vnum habeo non vobiſcum, ſed aduerſus vos, quòd intemperanter viuitis, non excedendo menſuram iuſtam viuendi ſupra, ſed infra. Sententia enim quæ dicit, Ne quid nimis, plus & minus redarguit. Amplius edere voracitatis eſt, minus hypocriſis vel auaritiæ. Apoſtolus ſcit abundare & penuriam pati. In omnibus inſtructus eſt ad regulam viuere, qui neque ad ima curuatur, neque ad ſuperiora diſtenditur, ſed recto curſu bene tenditur.

EPISTOLA XVIII.

Priori & Conuentui ſanctorum Criſpini & Criſpiniani, Petrus Abbas ſancti Remigij.

SI quod conſilium, ſi quod ſolatium, ſi denique conſolatio vlla in me eſt, ſine inuidia vobis communicare debeo: & tam in vobis novellas plantationes, quàm frugiferas arbores qualicunque ſtillicidio noſtrarum exhortarionum rigare deſidero. Vicarios ſiquidem affectus erga vos abſentis dilecti & cariſſimi nobis Abbatis veſtri viſcerali ſollicitudine in eius receſſu me excepiſſe reminiſcor. Viſitare itaque vos affectuoſa caritate in vobis habeo: ſed concurrentium cauſarum retardar concatenatio, & ægra aëris & itineris contemplatio. Suppleat littera, quod non valet præſentia. Vniuerſitatem igitur veſtram, filij cariſſimi, alloquor, & in domino commoneo, nequis de vobis vapor ſiniſtri rumoris erumpat, ne odor ſuauiſſimæ opinionis excidat, ne diſtrictio ordinis aliquatenus tepore aquilonari pereffluens euaneſcat. Faciliùs enim poteſtis ſeruare quod tenetis, quàm recuperare quod amiſeritis, vel acquirere quod nunquam poſſediſtis. Præueniente autem & prœoperante Dei gratia, & adiuuante boni patris veſtri ſancto exemplo atque doctrina, cooperantibuſque veſtris ſtudiis, triplici, immo multiplici ſplendore ſupernus radius intrinſecùs & extrinſecùs, congregationem veſtram illuſtrauit religione, opinione, & temporalium poſſeſſione. Hanc Iſaac benedictionem dedit Iacob heredi ſuo. *Det*, inquit, *tibi Deus de rore cæli, & de pinguedine terræ abundantiam.* De rore cæli pullu- Gen. xxvii. 28.
lat clauſtralis religio, & ſanctitatis fragrans optimè ſuauis opinio. De pinguedine terræ frumenti, vini, & olei exuberans fœcunda poſſeſſio. Hæc gratia gratos, non ingratos, Deo faciat. Humilia, non inflata pectora, certè gratia inhabitat: aut fugit inflationem. Æquat inæqualia, frangit excelſa, elata tollit, aſpera emollit, fracta conſolidat, ficta reſpuit, diſperſa congregat, congregata conſeruat, hominem ad Deum eleuat, Deum ad hominem inclinat. Hæc decurrit à throno gratiæ ad thronum ſanctæ conſcientiæ, & facit germinare fructus tricenos, ſexagenos, & centenos. Hanc quamuis erogare vobis non poſſum, tamen rogare poſſum. Hæc ergo vobiſcum & in vobis ſit ſemper. Amen. Orate pro Abbate veſtro, & pro nobis. Fratrem Iohannem, cui cura eſt de omnibus, ſpecialiter commendo.

EPISTOLA XIX.

ª *Archiepiſcopo Lundenſi, Petrus Abbas ſancti Remigii.*

SPiracula virtutum & odoramenta ſuauia ſunt & perpetua Nam nec longæuitate veteraſcunt, nec longinquitate odorem ſuum minuunt. Ecce veſtra Dacia remota eſt à noſtra Francia. Diſtant enim & moribus hominum, & conſuetudinibus, ſiue ſitu terrarum. Sed virtus, ſiue hîc, ſiue illic, nec vultum mutat, nec habitum; nec fructum, nec vſum. Species illi vna & in Dacia & in Francia. Quorſum hæc? quid ad materiam præſentem atti-

net de inſolubili & immobili vigore & decore virtutis ſcribere, cùm ſufficit grates referre vobis pro beneficiis fratri & amico noſtro Fulconi Epiſcopo collatis, & quod obſequium ſuum tantum Dominus tam indigno monacho litteris ſuis porrexit? Sed peccatum reputo falſa dicere, nihilominus & vera tacere. Sicut enim improbus incenditur, aut inflatur, ſi falsò laudetur: ſic præditus naturali & gratuita bonitate humiliatur, & fortiùs ad meliora accenditur, cùm ad ſe & ante ſe relatione, non adulatoria, ſed vera reuocatur. Timet enim, ne non ſit vel minus ſit, quàm dicitur. A multis retro annis, pater cariſſime, de veſtra nobilitate & induſtria plura audiuimus, & quod feruentiſſimo zelo quæ Dei ſunt in vobis, & in aliis augmentare ſtudeatis. Tenui fama hoc didiceram, ſed cumulum veritatis & certitudinis adiecit cariſſimus noſter & veſter, Fulco Epiſcopus. Phinees vtinam tam apud vos, quam apud nos reſurgeret; & filij Mathatiæ antiqua pro lege Dei bella renouarent, & ſibi vſque ad animas non parcerent. Feruentis illius ſpiritus ſtillicidium in vobis infundat Spiritus ſanctus. Satis dictum ſit ſapienti. Pro his quæ aguntur in partibus veſtris erga nepotes & amicos prædeceſſoris veſtri, vtinam ea mihi eſſet apud vos gratia & amicitia, quæ apud illum eſt; & ſicut illi honore, ſic dilectione ſuccedatis. Valete.

a ARCHIEP. LVNDENSI.] Abſaloni, ad quem & proxima, & Stephani Tornacenſis multæ. Is Epiſcopus antea Roskildenſis in Dania, Eskilo Archiepiſcopo abdicanti ſucceſſerat, vt adnotatum eſt ad epiſt. XVII. libri VII. Inde maximus Danorum pontifex dicitur Saxoni Grammatico qui ſe Abſalonis huius hortatu Danicam hiſtoriam aggreſſum teſtatur in proœmio. Daciam vero pro Dania ſcribit, recepta pleriſque etiam illius æui ſcriptoribus conſuetudine.

EPISTOLA XX.

Archiepiſcopo Londenſi, Petrus Abbas ſancti Remigii.

GRatias diuinæ agimus gratiæ de bono odore gratiſſimæ famæ veſtræ; cuius tam copioſa redundat affluentia, vt cælos aſcendat, & terras etiam finitimas ſuauiter reſpergat. Larga Dei manus de oleo cæleſtis promptuarij menſuram bonam, & confertam, & coagitatam, & ſupereffluentem dedit in ſinum, immo in caput veſtrum. De hoc itaque oleo & lampas propriæ conſcientiæ decenter ornatur, & lucernæ totius prouinciæ veſtræ ſufficienter ſuffunduntur. Scio & pro certo habeo, quòd niſi fundamentum ſubeſſet bonæ conſcientiæ, non ſic dilataretur, & continuaretur vapor tam lucidæ & præclaræ famæ. Germen antiquum prædeceſſoris veſtri non ſub vna nocte aruit, ſicut cucurbita Ionæ, requieuit ſpiritus Heliæ ſuper Eliſeum, vtique Eſquilij ſuper Abſalonem. Rigauit quod ipſe plantauit: nec ſufficit rigare, niſi adieceritis & noua plantare. Deus itaque incrementum dabit, nec erit vtriuſque veſtrum labor inanis, vbi ſuperaddit gratiam manus ſuperni remuneratoris. Nunquam enim Deus fraudat operarium ſuum digna mercede. Vtique & piè iuuat laborantem, & iuſtè remunerat operatorem. Vnde & ſuum eſt opus nihilominus & ſuum munus. Nequaquam igitur mentitur opus oliuæ, vbi cooperatur donum gratiæ. Non ceſſet itaque operatio, vbi

vbi reſtat certiſſima remuneratio. Denique, pater amantiſſime, carbones viuos & conſolatorios inſtantiſſimè animo veſtro ſuggerat, non ſolùm ſpes futurorum, ſed etiam ipſa prælibatio, quâ iam nunc memoria veſtri traditur & commendatur orationibus fidelium & ſanctorum virorum. Interim ne miramini, quòd ego ignotus & terra remotus iam ſecundò ſcribo vobis. Habetis amicos iuxta vos & notos. Fulconem quondam monachum noſtrum, nunc Epiſcopum, qui multis perſuaſionibus pulſat me, & compellit vobis ſcribere. Præſentium quoque lator, qui vos vſque ad Angelos Dei extollit.

EPISTOLA XXI.

[a] *Praneſtino Epiſcopo, Petrus Abbas ſancti Remigii.*

PLus moleſta, quàm grata & iucunda occurrit materia, quotiens ad ſcribendum vnico & quondam collaterali amico Abbati ſumitur charta. Renouatur namque dolor meus repentina, ſed & vrgenti, & vrenti corroſione animi, dum tranſmontana remotio intercurrit & amicos diuidit aſpectus, non tamen affectus. Accedit huic ſeueriſſima deſperatio corporalis incorporationis, cùm fortè inſtet citiſſima alterutrius ſolutio animæ & corporis. Bone nunc Domine, olim amice dulciſſime, quem conſtitues vicarium, qui vices tuas ſuppleat in noſtris exequiis, in oculis claudendis, extrema ſalutatione, & æterna concluſione? De cuius manibus ſaluator ſuſcipiet ſpiritum meum, cùm tuas mundas manus ad hoc delegiſſem dudum officioſum obſequium? Alius vt video amicus officij in his eſt ſubſtituendus. Sed quare conqueror? quare gemo? quare vultum obnubilo? Dei enim ordinationi quis reſiſtit? An fortè tulit Deus Heliam, vt Heliſeus duplicem eius reciperet ſpiritum? Nonne Ioſeph aſportatio in Ægypto fratrum eius & totius ſucceſſionis fuit ſaluatio? Nonne Ieſus ante Apoſtolos cælum aſcendit, vt ſpiritum mitteret, & manſiones præpararet? Ecce iuxta latus Apoſtolorum locus à Deo tibi datus eſt. Quid ergo? Pulſa, excita: inſta opportunè importunè, donec & ros & ſtillicidia gratiæ de ſanctis oſſibus, immo interpellationibus eorum, aridam noſtram infundat, qui gratiam Apoſtolatus & benedictionem ſingularem ad noſtram eis ſalutem indulſit. Hoc munus ſi per te collatum fuerit, amiſſis præponderat, & vna clauſula innumera beneficia coagulat. Domino Papæ de ſua gratia ad vos gratias agite. [b] Cancellarium, Tuſculanenſem, Albanenſem, dominum Hyacinthum & Oſtienſem ſanctum virum, & ſi quos habemus alios amicos in curia, ſalutate.

[a] PRÆNESTINO EPISCOPO] Berneredo, qui ex Abbate SS. Criſpini & Criſpiniani Cardinalis Romæ ab Alexandro creatus eſt lib. IX. epiſt. I.

[b] CANCELLARIVM TVSCVL.] Romanæ curiæ Cardinales quinque. Ex his Albertus Cancellarius iam notus eſt. Petro Tuſculano ſcribit lib. IX. epiſt. VI. & Stephanus epiſtola L. & XXCIX. Albanenſis eſt Henricus, Abbas antea Claræuallis, huius libri epiſt. VIII. quem in Synodo Lateranenſi Cardinalem nuper crearat Alexander. Hyacinthus poſtea Pontifex, Cæleſtinus III. appellatus eſt. Oſtienſis item Epiſcopus Hubaldus, qui mortuo Alexandro ſuccedens Lucij III. nomen tulit.

EPISTOLA XXII.

Dominis & amicis ſuis de Grandimonte, Petrus Abbas S. Remigii ſalutem.

Religioſo fraternitatis veſtræ conuentui & ſanctiſſimis orationibus ſaltem anniuerſaria reuolutione nos commendamus. Videtur ſiquidem mihi meatus ſuos fluuius paradiſi quaſi ad ſinum originalem revocare, cùm de ſingulis partibus orbis ad diem beati Ioannis Baptiſtæ ſolemnem contingit Priores veſtros in vnum conuenire. Refluxus iſte pretioſarum gemmarum arena ad vtilitatem negotiatorum ſpiritualium redundat, & ſi quis pretioſas quærens margaritas ad littus hoc applicuerit ſtudium ſanctæ negotiationis, nequaquam vacuus & inanis exibit. Ego itaque vir videns paupertatem meam, ſed non negligens, bono & pauco pretio ſuffragium orationum veſtrarum tento emere. Eſt autem pretium noſtrum, rogare, poſtulare, ſcribere, & tenuiſſimas orationes rependere. Si penſatis vſum æſtimationis, parum eſt quod datur: ſi votum, immo animum deuotum, multum. Æſtimabile procul dubio eſt, quòd manus legitur: inpretiabile, quòd animus. Vt enim ait Gregorius, non quantum, ſed ex quanto offeratur conſiderat Deus, id eſt, non quantum pecuniæ, ſed ex quanta deuotione. Suggerimus fraternitati veſtræ ſupplicatione humili, quatinus benefactoribus Eccleſiæ noſtræ beneficium ſanctæ ſocietatis veſtræ indulgeatis: & præcipuè illis, qui eleemoſynas ſuas faciunt *a* nouo operi, quod ad honorem & decorem domus Dei & beati Remigij inchoauimus. Nam caput monaſterij noſtri renouare volentes, cum Dei adiutorio manum ad fortia mittimus. Reſcriptum itaque ſigillo veſtro roboratum mittite, ad excitandos fidelium animos, veſtra ſancta exhortatione, & orationum conceſſione. Valeat ſancta congregatio veſtra.

a NOVO OPERI.] Eccleſiæ S. Remigij, quam fabricandam ſuſceperat, libro IX. epiſtola IV. & V. ſub finem.

EPISTOLA XXIII.

Cluniacenſibus, Petrus Abbas ſancti Remigij ſalutem.

IN tanta ſanctorum congregatione, & perſona noſtra, ſi adeſſet, vilis & abiecta appareret, & vox exigua, timeo ne & littera ruſticana. Loquar tamen in medio veſtrum, vt ſeruus Abraham, vt puer Daniel, vt ſenex Iacob, non vt Heliu, cuius venter eſt vt muſtum abſque ſpiraculo. Lego in ſcripturis Hieremiam lamentantem, Paulum optantem anathema à Chriſto pro fratribus ſuis. Stillicidiis tantæ caritatis inebriatus, nonne dolere debeo vſque ad medullarum compagum diſcretionem, ſuper ruinam matris filiarum Sion, vtique cœnobij Cluniacenſis? Nonne hæc eſt vrbs fortitudinis noſtræ, de qua egrediebantur quondam mille per epiſcopatus, per abbatias, per regum & principum curias, & nunc pauciſſimi ſunt incolæ eius? Nonne luminare hoc magnum tenebras obſcuratæ religionis per diverſas regiones illuminauit, ordinem reformando, honeſtatem docendo, caritatem

infundendo, & cætera pietatis officia renouando? *a* Vſque ad ſedem Apoſtolicam nonne gradibus humilitatis aſcendit? O domini! ô fratres! ô filij Cluniacenſes! ego ipſe apud ſanctum Martinum de campis adoleſcentulus veriſſimis experimentis quod dico guſtaui, & vidi vbi erat auro locus, in quo conflabatur. Proh dolor! Intepuit & conſenuit tantus feruor. Quod autem antiquatur & ſeneſcit, prope interitum eſt, quod abſit à vobis, & ab hæreditate Iacob. Melius eſt certè mori vos in bello vitiorum & vitioſorum, qui more vulpium demoliuntur vineam domini Sabaoth, quàm videre vltima funera matris veſtræ & noſtræ. Repurgate igitur puteos Abrahæ, Iſaac, & Iacob, & zizania ſuperſeminata nocte ab inimico eradicate: præcipuè illud originarium malum, de quo peſſima ſeges ad ſuffocationem monaſticæ religionis ſuboritur. Eſt autem conſuetudo comeſſationum & epotationum, quæ fiunt poſt completorium. Succidite oro hanc arborem malam in ſententia vigilum. Adſit vobis gratia ſpiritus ſancti, qua cooperante conſtituatis quod Deo ſit acceptabile, Eccleſiæ Cluniacenſi vtile, præſentibus ſalubre, poſteris remediabile.

a VSQVE AD SEDEM APOSTOL.] Ad quam euectus Vrbanus II. qui ante Pontificatum Prior fuerat Monaſterij Cluniacenſis.

LIBER NONVS.

EPISTOLA I.

a Præneſtino Epiſcopo, Petrus Abbas ſancti Remigii.

EX multa & pene inconſolabili cordis anguſtia, ex multorum relatione, perpendo vos vſque in conqueſtionem tædij vitæ veſtræ prorumpere. Hoc ſine dubio ſciatis viri minus conſtantis & prudentis eſſe. Apoſtolus certè magiſter non gentium tantùm, ſed omnium Chriſtianorum, ſcit abundare, & penuriam pati, & in omnibus ſufficiens eſſe. Ad hanc formam vtinam componeremus titubantem vitam noſtram. Cauſas tamen puſillanimitatis, immo aſſiduæ conqueſtionis, audire deſidero, & tunc vel improbare vel approbare dolorem potero. Triplex ſiquidem occurrit mihi conquerendi ratio, ſiue occaſio. Aut enim propria temeritas impellit ad aliquid faciendum, quod non ſit faciendum; aut aliena calliditas; aut, vt vulgo loquar, perplexa diuinæ prędeſtinationis neceſſitas. Sed propria temeritas ſemper culpanda; aliena calliditas cauenda: à Deo veniens juſta ſententia timenda: fræno indiget propria temeritas, vt inconſulta: conſilio aliena calliditas, vt ſuſpecta: ſuperna ſententia timore, vt fortiſſima. Non mihi ignoſco in propria temeritate, accuſo me in alienæ calliditatis circumuentione, gemo ſub manus Dei percuſſione. Ne iterum præcipitet propria temeritas, rationem conſulo: ne ſuffocet laqueus alienæ calliditatis, ſapientem conſulo:

ne mucro ſupernæ ſeueritatis vſque ad internecionem deſæuiat, humiliter imploro. In propria temeritate fragilitatem meam cognoſco: in aliena ſeductione ſpiritum diſcretionis aduoco: in flagellis diuinis Deo me totum committo. Quæro igitur, quam iſtarum magis ſuſpectam habeas, vtrum vnam, vel duas, vel ſimul tres. Si vnam & tuam, propitius tibi eſto. Si alienam & meam, indulge mihi: potiùs enim ſimplicitate quàm calliditate vſus ſum, quando vt tuo Epiſcopo acquieſcerem, ire cum eo ad Concilium perſuaſi. Si te cæleſtis diſpenſatio illaqueauit, quid tibi iraſceris? quid mihi? Quis enim tu? quis ego? qui prohibere poſſem ne ſuo curſu curreret, quem nulla creatura declinare aut impedire poteſt? Quid enim Deus cogitet de nobis intra velum ſecreti conſilij ſui, eo vſque nos latet, donec ad publicum noſtrum ipſo actu prodeat. Tandiu eſt noſtrum neſcire, quandiu ſuum durauerit celare. Longanimiter quoque expectandum eſt, quod cùm venerit, patienter eſt ſuſtinendum. Non eſt properandum ſi differat; non eſt murmurandum ſi proferat. Ieſus Chriſtus heri & hodie. heri, antequam aperiat ſacramentum voluntatis ſuæ, hodie, cùm manifeſtauerit ſecretum præſcientiæ ſuæ. Idcirco ſic excluſa ſopiatur omnis veſtra conqueſtio, vbi nec temeritas apparet reprehenſibilis, nec calliditas apprehenditur damnabilis, nec Dei ſententia intolerabilis. Etſi enim priuauit ſolo paterno, honorauit vos ſublimi ſolio. Miſcet namque ſapientia in cratere vinum ſuum, ne nimis ſit potanti calidum, ne rurſus inſipidum. Infert exilium præſumptori, confert ſolatium exulanti. Pluris eſt conſolatio, quàm deſolatio veſtra. Gregem puſillum dimiſiſtis, egregios Cardinales amicos & ſocios recepiſtis. Clauſtralem angulum reliquiſtis: vrbem dominam mundi acquiſiſtis. Abbatis gradum inferiorem Epiſcopali quis neſciat? Si corpora martyrum Criſpini & Criſpiniani Sueſſioni ſepulta ſunt; Petri principis Apoſtolorum, & Pauli doctoris gentium ſacratiores reliquias in Romana vrbe haberi quis ignorat? Si paria in veſtra commutatione quærantur, tam in relictis quàm in adeptis longè imparia omnia inuenientur, præter affectum qui inde torquetur, vnde alius extollitur. Omnia ſecundùm ſe affectus moderatur. Nihil apud ipſum magnum, niſi in ſe de ſe faciat magnum. Si ergo affectus mitigabitur, pacata erunt omnia. Naturæ quidem mirabilis eſt animus, ex quo gignitur affectus, ſed tamen quocunque ſuus pulſus illum tulerit, omnia ad ſe trahit, & ſuo nihilominus ſiue ſapore, ſiue colore intingit. Cui turbato nihil quieſcit, cui amaro nihil dulceſcit, cui auaro nihil ſufficit, cui vago nihil conſiſtit. E contra, fixo nulla mobilia flectuntur, pacato tranquilla ſunt etiam procelloſa, benigno manſueſcunt etiam ferocia. Sic Deus adduxit ad Adam cuncta animantia terræ, & volatilia cæli, vt videret quid vocaret ea. Omne enim quod vocauit Adam, ipſum eſt nomen eius. Procul dubio animi eſt omnes motus cordis & corporis iudicare, & nomina imponere. Vnde auctoritas dicit, Affectus tuus operi tuo nomen imponit. Præeſt enim volatilibus cæli cogitando de ſupernis: præeſt beſtiis terræ, reprimendo motus carnis: præeſt etiam piſcibus maris, moderando volubiles cogitationes mentis. Omni igitur ſtudio eſt exco-

lendus, ſine quo nullus motus bonus. Laborandum ne ſit malus, quia ſi malus eſt, non eſt in ciuitate malum, quod ipſe non fecerit. Enitendum quoque vt ſit bonus, quatinus gratia cooperante creet bona, faciat pacem, & formet lucem. Diu detinuit epiſtola amicum occupatum in ſuis & domni Apoſtolici negotiis. Proinde veniam peto. Remotiſſimum namque alloquor, quem ſolebam non chartis ad horam detinere, ſed horis familiariſſimo hinc inde colloquio, diebus plurimis quandoque adiunctis & noctibus, occupare. Valete.

a PRAENESTINO EPISC.) Berneredo Cardinali. Iam monuimus ad epiſt. XXI. libri ſuperioris, quod hoc loco fuſiùs narrat. Abbatem S. Criſpini, cùm Romam ad Concilium profectus eſſet cum Epiſcopo Sueſſionenſi, Cardinalatus inſignibus ornatum fuiſſe, donatumque Epiſcopatu Præneſtino. Sed hunc Bernardum appellat Panuinius: nos Bernerèdum apud Cellenſem, in cuius codice prima tantum littera notabatur, edidimus, Alexandri III diploma pro monaſterio nouo apud Pictauos ſecuti. cuius autographum quod vidimus Berneredum inter Cardinales qui ſubſcribunt exhibet Epiſcopum Præneſtinum. Cæterum Bernaredus & Bernardus, idem nomen eſt, vt Medardus & Medardus, Gildaredus & Gildardus. Felicem porro huius obitum miraculis illuſtrem deſcribit epiſtola VI. ad Cardinalem Tuſculanum.

EPISTOLA II.

Præneſtino Epiſcopo, Petrus Abbas ſancti Remigii.

VIx occurro ſuſcipere turbam cogitationum ſine materiarum, quæ ſe ingerunt, inſiſtentes oportunè importunè venire ad vos, dicendo, Ecce ego, mitte me: ecce ego, mitte me. Inter cæteras verò adoleſcentulas medullatarum meditationum, famoſiſſima illa & notiſſima atque nobiliſſima matrona, quæ ab humero & ſurſum omnes virtutes antecedit & præcellit fraterna caritas, de qua ait Apoſtolus: ***Adhuc excellentiorem viam vobis demonſtro***, iure ſedem regiam occupat, & ſuo ſplendore omnes 1. Cor.
obumbrat, immo illuſtrat, & ſuum tenere ordinem poſt ſe imperat. Huic XII. 31.
obediunt omnia, non ſolùm terreſtria, ſed & ipſa cæleſtia: nam de eius plenitudine omnes accipiunt nomen, & virtutem, gloriam & honorem. Hanc ego licet ſtatura puſillus non attingam, tamen ad vnam & minimam veſtiſtimenti eius fimbriam totum me ſuperextendo, & de ſalute nullatenus deſpero. Hanc cum amicis & inter amicos teneo & cognoſco: & priùs volo putrefieri cum vermibus in puluere terræ, quàm fidem ſemel datam & amicitiam promiſſam negligentia aut ſubreptione interrumpere. Matrona hæc duas habet claues, vnam qua cor claudit & aperit, alteram qua atrij exterioris corbonam, id eſt arcam, in neceſſitatibus familiæ ſuæ ſimiliter claudit & aperit. Cor eſt arca fœderis, vbi tabulæ teſtamenti, virga Aaron, & manna reponuntur. Tabulæ teſtamenti, ne ignores aut præuarices legem Dei. Virga Aaron, quæ fronduit & floruit, vt timeas offenſam, quia virga; ſerues gratiam, quia frondoſa & florida. Manna, vt per ſpiritum adoptionis deguſtes & prælibes gloriam abſconſæ dulcedinis Deum timentibus: cuius ſtillicidium, ad quod lætatur germinans, ſufficit in præſenti vita, & abundantia ſeruatur in alia. Excluſa itaque omni malitia & iniquitate à corde, ſola

deambulet in ſuo pomerio caritas, ſola ibi paſcat, & cubet in meridie. Non videat illam ingredientem & deambulantem oculus nequam, qui faſcinauerat Corinthios, & iniquos presbyteros. Cùm tamen placuerit, aduocet puellas ſuas de terra Iſrael, vt afferant ei ſmigmata ſuauiſſimi odoris, & oleum lætitiæ, de quibus aſpergat cubile ſuum ad aduentum ſponſi, qui de ſua propagine non niſi cæleſtes & manſuros fructus generat. Deinde egreditur ad hortum nucum, ad hortum pomorum ſuorum, vt videat poma conuallium, & inſpiciat ſi floruerint vineæ, & germinauerint mala punica, ad hortum vtique nucum, eremitarum & recluſorum, hortum pomorum, in ſæculari habitu religioſè viuentium: poma conuallium, qui elegerunt abiecti eſſe in domo Dei: vineas, feruentes ſpiritu: mala punica, qui crucifigunt carnem ſuam cum vitiis & concupiſcentiis. Ponit namque ſigna ſua, pietatis opera, caritas in exitu actionum ſuper ſummum, id eſt palam. Ponit namque & proponit, quatinus per ſigna extrinſecus apparentia deprehendatur intus latens veritas. Vnde, *A fructibus eorum cognoſcetis eos.* Caritas enim aquas ſuas in plateis diuidit, vt bibant homines & iumenta, quia ſapientibus & inſipientibus, debitrix eſt. A corde tamen regreditur, & ad cor regreditur: quia cornua altaris ex ipſo ſunt procedentia, & nullum bonum opus remunerabile, quod non ſurgit de bonæ voluntatis radice. Ponit igitur caritas affectum cordis & obſequium operis. Affectus latet, opus patet. Sic habet caritas & ſecretum ſuum, & publicum. In ſecreto quieſcit, in publico operatur. Imitatur operantem ſex diebus, & ſabbato quieſcentem. Duplex verò eſt officij ratio. Alia enim conſideratur inter amicos, alia inter extraneos. Aliud eſt munus amicale, aliud generale. Amicale de corde exigitur, & in corde ſeruatur. Generale de arca extrahitur, nec ibi retinetur. Riuus amoris non ſiccatur largiendo quod habet: ſed arca extenuatur, dum euacuatur. Carius itaque eſt munus, quod nec areſcit profuſione, nec deficit largitione. Appetibilius tamen ſæpe requiritur, quod in manu, vel ſinu refunditur, quàm illud quod in medullis amicalibus per fidem reconditur. Exteriora ſiquidem & viſibilia, quia vſibus humanis neceſſaria ſunt, ab his ampliùs diliguntur, quorum appetitus tenaciùs in temporalibus quam in ſpiritualibus irretitur. Qui verò calcatis groſſioribus carnis fæculentiis cubilia ſpiritus ingreſſi, ſubtiliari in ſpiritualibus conſueuerunt, in amicis quærunt gratiam, non pecuniam, fidem, non extrinſecam poſſeſſionem veritatem inuiolabilem, non vtilitatem temporalem. Qui enim cor hominis habet, quid eſt hominis, aut in homine, quod non poſſidet? Hinc eſt quòd in Chriſto, quem pater de corde ſuo eructauit, quando vel æternaliter æqualem ſibi genuit, vel temporaliter de virgine incarnari conſtituit, omnia noſtra ſunt: iuxta Apoſtolum qui ait, *ſiue Cephas, ſiue Apollo, ſiue mors, ſiue vita, omnia veſtra, vos autem Chriſti, Chriſtus autem Dei.* Forte dicitis. Vt quid, & ad quid hæc? Quia legi in litteris veſtris, vos amiſiſſe veteres amicos, nec comparaſſe nouos. Concedo amiſiſſe, ſi opinione aut veritate conſtat inueteratos eſſe. Vera certè amicitia puritate virginea, & caloris perpetuitate, neque adulteratur, neque refrigeratur: ſed quotidiana renouatione cum ſole ſemper oritur, nec

Matth. VII. 16

I. Cor. III. 22.

moritur. Si vnquam ergo habuiſtis amicos, adhuc habetis non inueteratos, quod eſſet vitium, ſed remotos, quod eſt opus diuinum. Sic enim Deus homines tanquam grana ſpargit & ſeminat. Nonne Apoſtolos ſeminans ait, *Euntes in mundum vniuerſum prædicate Euangelium omni creaturæ.* Marc. Veniendo Euangelica prædicatione ſparſit, ſpargendo in vniuerſum mundum vnitate fidei vniuit. XVI. 15. Sic noſtræ amicitiæ vinculum neque ruptum, neque laxatum erga vos, ſed protractum vſque ad ſedem veſtram Epiſcopalem incorruptum & ſemper nouum exiſtit. Neſcio ſi fortiùs, ſcio tamen quia teneriùs abſentia me vobis, immo vos mihi inuiſcerat, quàm fecerit præſentia. Hoc probabile & neceſſarium argumentum eſt perfectæ dilectionis, quando eò ampliùs incendit affectus, quò remotiùs ſeparat locus. Præſentia ſiquidem ſuo viſu ſolatiatur, & ſatiatur vſu: famelica verò abſentia, præ inopia etiam amaris iuniperi corticibus ſuſtentatur, & ad ſolitam viſionis dulcedinem viuaciùs inflammatur, & nutritur tenaciùs. Duris agitatur ſtimulis deſiderium, quod ſemper quærit & nunquam inuenit. Vnde Pſalmiſta, *Quærite Dominum, quærite faciem eius ſemper.* Pſal. Et in Canticis, anima liquefacta ſurgit, & quærit per plateas & vicos ciuitatis quem diligit. CIV. 4. Neque igitur ſtylo inueterato, neque animo ſcribo vobis. De his hactenus. De ſtatu autem noſtro ſignifico vobis, quòd guttæ noſtræ quoſdam recenter ſentio guttas. Cætera noſtra, Deo cooperante, in omni proſperitate ſunt. [a] Theobaldum concorditer in Abbatem vobis ſubſtituimus, & fratrem Iohannem in omnibus ipſi obedientem effecimus: ſi tamen cum gratia veſtra remanere poterit, quod omnino conſuluimus. Quid enim valeat, vbi eſt nobiſcum, certi ſumus. Quid verò apud vos facturus ſit, neſcimus. Certa verò pro incertis ſunt relinquenda. Miſſale noſtrum mitto vobis, & breuiarium fratris Lucæ miſimus. Quòd vos ſupra modum in cibo & potu affligitis, non approbamus. Si nobiſcum viuere & mori deſideratis, non feſtinetis ad mortem: quia neſcitis quid paritura ſit craſtina dies. Omnia poſſibilia ſunt apud Deum, qui deſiderium pauperum frequenter exaudit.

[a] THEOBALDVM VOB. SVBSTITVIMVS] Abbatem ſcilicet Monaſterij SS. Criſpini & Criſpiniani, cui ante præfuerat.

EPISTOLA III.

[a] *Theobaldo electo Cluniacenſi, Petrus Abbas ſancti Remigii.*

GEemebundas, & quaſi inteſtinorum ſuorum tumultuoſa colliſione ſeu conqueſtione, & velut à fulgure & tempeſtate percuſſas à vobis recepi litteras. Hominem ſiquidem tedolebant ſatis conturbatum & exterritum, ac velut repentino ſuperueniente tonitruo pene iacentem exanimatum. Nec mirum. Res namque noua, tam ſua nouitate, quàm magnitudine, hominem audaciſſimum & fortiſſimum potuit concutere. Qui ad crucem ducitur, gemens & lugens meritò conqueritur. Si crux à cruciatu dicitur, nonne in cruce cruciatur, cuius humeri importabili oneri ſupponuntur? Profectò amodo tot molas ſupportabitis, quot monachorum curam recipietis. Quid ergo? Nonne cum Apoſtolo diceretis, *Quis infirmatur, & ego* 2. Cor. XI. 29.

non infirmor? quis ſcandalizatur, & ego non vior? Eccce timor, ecce anxietas, ecce cruciatus. Sed quid? Vbi conſolatio? vbi releuatio? vbi tanti doloris remedium, ſine dubio in Chriſto. Nam ipſe primus aſcenſor, mitigator & ſanctificator crucis; qui ſuo cruciatu noſtros abſoluit cruciatus in cru-
Ioan. ce, & de cruce dixit, *Mulier ecce filius tuus*, & diſcipulo, *Ecce mater tua.*
xix.26. Sed quid hoc ad rem? quid ad præſentem quæſtionem? Multum per omnem
27. modum. Nam mulier eſt Cluniacenſis Eccleſia, quæ eſt mater omnium noſtrum: quæ de fructu ventris ſui plures manipulos ſanctarum animarum ab Oriente & Occidente in ſinu Abrahæ, Iſaac, & Iacob, iam collocauit, & ſponſo ſuo poma noua nouitiorum, & vetera antiquorum & ſenum, in cœleſti menſa frequenter obtulit. Quis vero diſcipulus ſit, de quo dicitur, mulier ecce filius tuus, iam credo animaduertitis. Tangit enim vos hæc ſententia: quia æterna prædeſtinatione, & moderna vocatione, ſollicitudinem huius matris veſtræ decreto inviolabili gratia Dei iniungit. Temerarium autem eſt, & inhumanum, tam diuinam ordinationem reſpuere, quàm matri fidele obſequium denegare. Igitur tanquam Iſachar aſinus fortis, ceruicem & humeros huic electioni ſupponite, & de Dei auxilio fideliter præſumite, quia ſpiritus adiuuat infirmitatem veſtram. Mihi autem amico & fideli veſtro gaudium eſt & exultatio, quòd tantum amicum in tam excellenti loco merui videre ſublimatum. Nam & ipſe ſeruus & filius ſum Cluniacenſis Eccleſiæ. Valete, & per nos, oro, tranſitum facite.

a THEOBALDO ELECTO CLVNIAC.] Anno M C.XXC. Anno vnico fuit Abbas Cluniacenſium. Poſtea Cardinalis Oſtienſis à Lucio III. Pontifice creatus eſt. Itaque in Vrbani III. & Clementis III priuilegiis ad Hugonem Abbatem Cluniacenſem, Theobaldi huius ſucceſſorem, ſubſcribit ipſe Theobaldus Epiſcopus Oſtienſis & Veliternenſis.

EPISTOLA IV.

Petrus Abbas ſancti Remigij, R. Canonico de Meritonia.

SImul mouentur & manus ad tibi ſcribendum, & nuntius ad iter arripiendum. Non ſum immemor antiquæ noſtræ conſuetudinis, quia inuicem ſolebamus quamlibet informes conceptus noſtrarum meditationum communicare. Ego vt ſenex ſenſu exinanitus, ætate feſſus, occupatione irretitus, iam parere fœtus idoneos ad legendum deficio. Conſulens autem naturali erubeſcentiæ meæ, potiùs abortiuos meos infra latebras ſuas ſepelio, quàm extrà cum pudore profero. Quis enim ramus fronde & fructu formoſus de veternoſo & emortuo trunco pullulabit? fons aridus & ciſterna diſſipata quas irrigabit areolas, cùm nec gutta ſuperſit ad proprias conſolandas venas? Vetus itaque homo qui corrumpitur, nouitate ſpiritus renouandus eſſet: niſi & ipſe ſpiritus ſua negligentia inueteratus iuxta Apoſtolum prope interitum eſſet. Altera iſtorum vetuſtas apparet, altera latet. Periculoſior autem eſt latens, quàm apparens. Nullum enim periculum eſt, cubile vitiorum, corpus animale, hoſpitium de impoſſibilitate peccatis non exhibere. Optimum equidē eſt non peccare: immo & nolle: ſed & bonum & non poſſe. Fomes ſiquidē peccati vtitur ætate iuuenili, velut fornace, in qua tres pueri

à rege

à rege Babylonio mittuntur, & membra puerilia, tanquam ligna flammis apta, obſtinatiſſimè ſuccenduntur. Cùm verò ſenectus euiſcerauerit medullas corporis, & omnino debilitauerit legem membrorum, quæ repugnat legi mentis, conquieſcunt ſtrepitus vitiorum, & quia non habent vbi caput reclinent, exeunt, & deſerta circumeunt. Potiùs ergo lætandum quàm dolendum de iſta oppreſſione, quæ magis operatur vitam quàm mortem, remedium quàm excidium. Hæc eſt apparens & parum nocens vetuſtas. Latens verò, quia neſcitur, minimè aut tardè curatur. Vnde Iſaias, *Vulnus & liuor & plaga tumens non eſt circumligata, nec curata medicamine, neque fota oleo.* Eſa.1.6. Quis enim medicinam morbo porrigeret, quem nec oculus, nec manus attingeret? Solus itaque Dei ſpiritus, qui omnia ſcrutatur, ſpiritum noſtrum curat, viuificat, & renouat. In medio iſtarum vetuſtatum poſitus, ſpiritualem timeo, corporalem iam ſperno. In fundo vitæ meæ, vbi ſera parſimonia eſt, de reliquiis primæ præuaricationis iam iam fæces limoſas exhaurio, & lutum veſpere indurandum & areſcendum præſentio. Ieſum tamen, non minus ſapientiſſimum quàm benigniſſimum figulum, expecto: qui de vaſe fictili, vſque ad minutiſſimum puluerem effracto, poteſt aliud in reſurrectione vas facere in honorem: ut ſit clementior, ne dicam cautior, aut potentior in reficiendo, quàm in faciendo: vt ſit major gloria ſecundæ domus, quàm primæ, & Adam qui primus factus eſt in animam viuentem, denuo fiat in ſpiritum viuificantem. Hæc ſpes in ſinu meo repoſita, excitat vota mea mortem non timere, ſed amare, non fugere, ſed patienter expectare. Interim neque dormitare neque dormire volo, ſed iuxta Sapientis conſilium quæcunque poſſum inſtanter operari. Hinc eſt quòd nobilem Eccleſiam noſtram tam in fronte quàm in ventre, cui caput ſecundum ſe deerat, fabricandam ſuſcepimus, & vt ſperamus, cum Dei adiutorio perficiemus.

EPISTOLA V.

ª Petrus humilis Abbas ſancti Remigi Ing. Priori de Lapelee.

POſtulas in litteris tuis noſtrum ſtylum recipere, non alienum. Sed hebetatus, ſed retunſus, ſed denique plenus ſqualore & rubigine, qua facie tranſire poterit mare, cùm potiùs ſua ruſticitate cachinnos moueat, quàm ſuos lætificet hoſpites? Calamus quoque noſter annoſitate & deſuetudine quaſſatus, necnon & terrenorum ſollicitudine aſſidua obſtructus & obſtrictus, raucè ſonat, nec iam auditores ſuos demulcet, ſed malè commouet. Ne tamen filij & amici cariſſimi petitiunculam excludam, vel eludam, emendicatis repreſſis coloribus rhetoricis, & leporem ſermonis poſtponens, dies Dominicæ paſſionis præ oculis habens, moneo cum Ieſu partiri ſuas contumelias, ſuas paſſiones, ſua flagella, ſua ſputa, & totum curſum patientiſſimæ diſpenſationis, qua pro nobis vſque ad inferna deſcendit. Reduc Ieſum à

planta pedis vſque ad verticem vulneratum ante oculos tuos, aut animum deduc ad locum & focum vbi Petrus negauit, & quæ cordis medulla non liquefacta totum altare tam æneum quàm aureum ſua
Pſal. aſperſione implebit? *Holocauſta*, ait Pſalmiſta, *medullata offeram tibi*.
LXV. Medulla animæ non eſt niſi de infuſione gratiæ. Si anima, licet macra,
14. tamen eſuriens & ſitiens, magno appetitu ſtillicidia elambuerit gratiæ, vеſpere, & manè, & meridie: veſpere, complantata ſimilitudini mortis Ieſu; mane, renovata cum reſurgente Ieſu; meridie, tranſlata ad dexteram patris cum Ieſu: certè inebriabitur ab vbertate domus Dei,
Pſal. dicens, *Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea.* Quare non ſagi-
LXII. naretur de vitulo ſaginato? Quare non inebriaretur de flumine quod
6. lætificat ciuitatem Dei? Habes vinum de vite vera expreſſum in torculari crucis, & attractum aperto oſtio lateris. Sicut enim tonellus foratur, vt vinum habeatur, ſic latus Chriſti lanceâ militis apertum eſt, vt exiret aqua baptiſmatis, & ſanguis noſtræ redemptionis. Hunc quotidie ſumimus in altari ſub ſpecie vini. Altare ſiquidem eſt locus paſ-
Pſal. cuæ, de quo dicitur, *In loco paſcua, tibi me Dominus collocauit.* Et in
XXII. 1. Canticis, *Indica mihi quem diligit anima mea, vbi paſcas, vbi cubes in*
Cant. *meridie.* Quid eſt in meridie? In luce, in puritate, in veritate, in ca-
I. 7. ritate. Qui latet vt anguis in herba, abſcondens peccata ſua, non eſt in meridie: qui impudicè viuit, & templum Dei violat immunditiâ aliquâ, non eſt in meridie, qui doloſus & fraudulentus eſt, ſpeciem pietatis habens & virtutem abnegans, non eſt in meridie, qui tepet odio fraterno, non eſt in meridie. Non ergo ipſum, vel cum ipſo paſcit
Pſal. Chriſtus qui dicit, *Superbo & inſatiabili corde cum hoc non edebam.* Non
C. 7. cubat etiam niſi vbi paſcit. Sed de his hactenus pro tempore. De me verò ſi vis ſcire, onere tam annorum quam peccatorum quotidie more meo ſolito premor. Tamen benignitate & clementia Dei adhuc excedere valeo, & injuncta officij negotia vtcumque procurare. Pacem etiam bonam cum fratribus noſtris, & cum Archiepiſcopo, & cum omnibus hominibus habeo. Caput Monaſterij noſtri renouare aggredior, & cum Dei auxilio iam opus inchoatum ridet, & ſequentis operis auſpicia nobilia ſpondet. Non excidit à memoria, quod aliquando mihi quaſi reprehenſoriè dixeris, ſtudere alia opera facere, & non curare de Monaſterio. Hoc verbum etſi perfunctoriè fuit dictum, non tranſitoriè fuit auditum. Mille enim libras, adhuc ſimul quingentas poſtea pro opere Monaſterij expendi. Saluto fratrem Dudonem. De bono odore veſtræ conuerſationis gaudeo.

a ING. PRIORI DE LAPEL.) Ingelberto fortaſſe, aut Ingelranno, quem Lapelenſi S. Remigij in Anglia Prioratui præfecerat.

EPISTOLA VI.

[a] *Tuſculano Epiſcopo, Petrus Abbas ſancti Remigij.*

IGnis diuinus non minùs eſt perpetuus, quàm in hoſtiis Deo dicatis ſanctificandis ſanctus. Hinc eſt quòd in altari, vbi tam holocauſta, quàm ſacrificia, quotidie ad expiationem peccatorum Deo immolantur, iugis & perpetuus ardet. Quid autem hoc eſt, niſi quod Apoſtolus ait, *Caritas nunquam excidit*? Nam pura à ſimulatione, munda à ſæculari ambitione corda, Chriſti acceptabilia ſunt altaria, ſiue templa. 1. Cor. XIII. 8. Forcipe igitur litterarum veſtrarum ſuſcepi in aureo thuribulo bonorum verborum ſacras euaporationes iamdudum ſuccenſæ fornacis ex mutua inter nos viſione & allocutione. Deo gratias, quia non inueni aquam craſſam imminutæ dilectionis, ſed ipſum ignem, non fumantem, ſed flammantem in penetralibus tanti domini & amici. Putabam illum ſuffocatum cineribus tantarum ſollicitudinum, & varietate ſuccedentium occupationum. Præterea cauſam & quæſtionem graviſſimam adverſum vos habebam, ſi iuſtum habuiſſem iudicem. A quo enim primordia cognitionis & dilectionis cum Abbate ſanctorum Criſpini & Criſpiniani piæ memoriæ habuiſtis, niſi à nobis? Quare ergo de noſtro bono opere nos lapidaſtis? An non lapidaſtis, quem tot amaritudinibus & afflictionibus de eius abſentia concuſſiſtis? An non Iacob furtum Laban de filiabus ſuis feciſtis? Fortè furtum non negatis, ſed pium appellatis. Sed ſi furtum, quomodo pium? ſi pium, quomodo furtum? Probo autem furtum. Nam furtum eſt contrectatio rei alienæ inuito domino. Romam certè ad Concilium non iuiſſet, niſi illum miſiſſem. Præter ſpem, & præter voluntatem meam illum retinuiſtis, & fratrem & parem vobis feciſtis. Hoc tamen nec illi, nec nobis placuit. Mallet cellam Montis Dei incolere, vt frequenter mihi ſcripſit, quàm Epiſcopalem cathedram tenere. Quid igitur? Deus qui omnia concluſit, & meas querimonias præuenit, faciendo quod facere piè & miſericorditer conſueuit. Præuenit illum benedictionibus ſuis, & quem olim amicum & fratrem in terris habebamus, nunc dominum & ſanctum in cælis veneramur. Miracula enim, quæ facit Deus, teſtimonia credibilia ſunt ſanctæ conuerſationis eius. Itaque digitum ſuperpono ori meo.

[a] TVSCVLANO EPISCOPE.) Petro, vt dictum lib. VIII. epiſt. XXI. Petrum de Pauia, hoc eſt Ticinenſem, vocat Rogerus Houedenus, de abſolutione agens Vvillelmi regis Scotiæ per Lucium III. anno M. C. XXCII.

EPISTOLA VII.

[a] *Abbati ſancti Ægidij Petrus Abbas ſancti Remigii.*

VAgabundas frequenter literas ad diverſos huc illucque abſque emolumento aliquo deuoluimus. Vna verò res ſeria plura redimit otioſa. Columna quoque firmiter locata ſuſtinet in ſe reſidentia etiam titu-

bantia. Vno lucro plures iacturas compenſat ſedulus negotiator. Vt ad noſtra veniamus, delictum Iudæorum diuitiæ ſunt mundi, & diminutio eorum diuitiæ gentium. Hæc idcirco prælibauerim, ut non ſine fructu ſcribam vobis. Fructum dico, non qui perit, ſed qui permanet. Permanet autem quicquid Deo placet. Placet verò Deo vera dilectio, pura oratio, ſancta compunctio, mandatorum Dei obſeruatio. Suum poſſeſſorem nec auarum nec prodigum faciunt. Auarum redderent, ſi dilectionem & orationem amicis non erogaret. Prodigum, niſi compunctionem & mandatorum Dei obſeruationem propriè retineret. Sic monet Sapientia, *Diriuentur*, inquiens, *fontes tui in plateis*,
Prou. quod ad alios. *Sit tibi fons proprius & non communicet ex eo alienus*,
v.16. quod ad ſeipſum. Bene offert, qui ſic diuidit. Progrediatur epiſtola, & demiſſa facie quæ ſequuntur eloquatur. Nobilitas veſtra & litteratura, ſicut de carne & ſanguine ſunt, ſic carnem & ſanguinem, niſi condimentum religionis interponatur, ſapiunt. Regularia tamen irregularibus ab oppoſitis ſeſe obijciunt. Clauſtralis diſciplina in habitu & forma regularium deputantur. Carnalia & ſæcularia regulam aut exuunt, aut interrumpunt. Operiat vtique velamen religionis turpitudinem lubricæ carnalitatis: & in Abbate monacho lateat ventoſæ nobilitatis, & ſuperfulgeat vexillum humilitatis. Dicat igitur conſcientia
Pſal. in veſtimentis ouium ſepulta, *Quoniam non cognoui litteraturam, introi-*
lxx. *bo in potentias Domini*. Item, *abſit mihi gloriari, niſi in cruce Domini mei*
17. *Ieſu Chriſti*. Vera nobilitas nunquam ſuperbit: literatura ſæcularis in-
Gal.vi. flat, ſi illam caritas non reprimat. Ecce ſuper candelabrum præclarum
14. lucerna veſtra ſuperpoſita in abbatia ſancti Ægidii, ſi clarè ardet, plurimas aduentantium regiones illuminat: ſi declinat in obſcurum ſeu vaporem fumi, offendit videntes. Sic itaque luceat lux veſtra, vt videntes glorificent patrem veſtrum, qui in cœlis eſt,

[a] ABBATI S. AEGIDII) Viro nobili & litterato. Monaſterium eſt in Septimania, haud procul à Rhodani confluentibus, quod oppido etiam nomen fecit, ſui primùm iuris, in Cluniacenſium poſtea diſciplinam poteſtatemque tranſlatum.

EPISTOLA VIII.

[a] *Petrus Carnotenſis electus Capitulo Ciſtercienſi.*

SAncta ſanctorum ſtudia impedire non minoris æſtimo culpæ, quàm Angelica & diuina negotia interrumpere. Tanti vero reatus pœnam timeo incurrere, ſi vos ad diuina & in diuinis occupatos, vanis & ſuperfluis tentauero verbis retinere. Excuſat tamen quandoque vrgens neceſſitas ingerentem ſe importunitatem: quando & ſi reprimit ad modicum feſtinationem, non perimit aut deprimit penitus neceſſariam operationem. *Vtinam*, inquit Apoſtolus, *ſuſtineretis modicum quid inſipientiæ meæ*! Non arguitur inſipientiæ formica, quæ ſibi præparat eſcam in æſtate. Non arguitur inſipientiæ villicus iniquitatis, qui fodere non valens & mendicare erubeſcens, fecit ſibi amicos, qui reciperent il-

ſum in æterna tabernacula. Non ad inſipientiam eſt mihi, ſi non de mammona iniquitatis, ſed de ſupplicatione humilitatis, & debito fraternæ caritatis interpello dominos meos & fratres cariſſimos, quatinus me commemorent inter ſui gaudij ſocios, & futuræ expectationis amicos. Recolat igitur ſanctiſſimum veſtrum Collegium, vnum me eſſe de alumnis beatiſſimi Bernardi, cuius merito Ciſtercienſem ordinem Deus vſque ad mare & vltra dilatauit, & vſque ad nubes, vt iſtæ quæ adhuc ſuperſunt reliquiæ teſtantur, magnificauit. Inter cætera ſua beneficia contulit mihi ſuperna gratia, eo viuente, adfuiſſe in his caſtrorum Dei conuenientibus & commendatum, atque receptum tam beneficiis quàm orationibus. Tranſlato etiam ipſo ad cæleſtem curiam, ſemel adiui dominos meos & fratres cariſſimos, replicans & inculcans ſocietatem & caritatem antiquitus indultam. Proſtratus itaque licet abſens, pedibus totius ſanctæ huius congregationis, ſemper expectatum & expetitum, nec non etiam expetendum imploro ſuffragium. Veſter fui, veſter ſum, veſter ſemper ero. Alienos ad ſinum ſuum colligit veſtra caritas, & me leonibus, lupis, vrſis, & malis beſtiis indefenſum exponitis? Cellenſem enutriſtis, Remenſem amaſtis, Carnotenſem proiicietis? Vbi maior neceſſitas, ibi expriuabit caritas? vbi ſummum periculum, ibi nullum ſubſidium? vbi deſcendens ab Hieruſalem in Iericho ſemiuiuus relinquitur, poſt ſacerdotis & leuitæ negligentiam, Samaritani pectus indurabitur, ne oleum & vinum vulneribus ſauciati infundantur? Abſit vt fons olei areſcat, vt lecythus olei in ſancto ordine veſtro deficiat. Certè ſi in vobis defecerit ſanctus, mundus remanebit immundus. Non eſſet dolor Angelis Dei, ſicut dolor iſte. Pax itaque æterna & gratia ſit vobiſcum. Amen.

a PETRVS CARNOTENSIS ELECTVS.] Poſt Ioannem Saresberienſem, vt dictum eſt lib. VII. epiſtola VI. Supplementum Sigeberti anno M C. XXCII. *Obiit Ioannes Carnotenſis Epiſcopus, & ſucceſſit ei Petrus, qui fuerat Abbas S. Remigij Remenſis.* Ante hæc autem Abbas fuerat Cellenſis, ſuperſtite adhuc S. Be.nardo.

EPISTOLA IX.

a *Nicolaus monachus ſancti Albani, Petro Abbati ſancti Remigii.*

INuectionis palliatæ ſaturatus opprobrio, & ironico crapulatus à vino, verè putabam me miſſionem accepiſſe, & fœdus iam cum ſilentio pepigiſſe. Quid ſenſerim ſanè de priuilegio ſingularis integritatis in virginum Virgine ſcripſeram, & metam ibi fixeram: & ecce meus Petrus de noua materia nouum ſuſcitat ex inſperato bellum, & omnes Virginis domeſticos prouocat ad indignationem, & doctos in lege domini ad præſumptionis minus Catholicæ contradictionem. Quandiu tractabatur de articulis, qui ſic vel aliter poterant intelligi, ſana vtrimque fide, diſſimulabam, & animus noſter ſi concepit non peperit dolorem. Nunc autem cùm tuba canitur, quòd Virgo peccatum ſenſerit, & ſentiendo debellauerit, non diſſimulo, non patienter ago, vix manus teneo, quin

in publicum hoſtem irruo. Sed priuſquam pro communi omnium Virginis domeſticorum indignatione reſpondeam, lapidem offenſionis & ſcandali petram contueor, quæ in noſtra epiſtola inuenit, qui nodum in ſcirpo ſæpius quærit; & praua priuatæ læſionis in directa, & aſpera redigam in vias planas. Lapis itaque lapidem offendit in eo quod dixi,
,, Virginis ipſius animam pertranſiuit gladius, non ſolùm olim in filij paſ-
,, ſione, ſed etiam nuper in conceptionis ſuæ condemnatione, & ironico typo ſubſannans hîc bonum dormitaſſe Homerum Ariſtotelico more ſic
,, logicat. Eſto, noſtra placent ei obſequia, nunquid paſſibilis eſt adhuc
,, eius anima? Fides ſupplet irrefragabilem concluſionem, vt vera impaſ-
,, ſibilitas & immortalitas nullas admittat moleſtias. Miror, & indignor virum Eccleſiaſticum, in diuinæ ſcripturæ figuris exercitatum, has loquendi figuras ignorare, vel earum ſcientiam diſſimulare. Nonne legitur Deus zelans, iraſcens, pœnitens, dolore cordis intrinſecus tactus, antequam fuerit humanatus? Nunquid ideo eius diuinitas ſenſit paſſionum moleſtias, quia noſtro more de ipſa loquitur ſcripturæ auctoritas? Nunquid Angelos ſollicitudo inquietat, quia leguntur ſecuri de ſua, ſolliciti de noſtra gloria? Tanta eſt huius tropi copia in diuina pagina, quòd ipſa abundantia generat inopiam. Pauca igitur de multis ſapienti ſufficere debent in tam plano articulo. Ad petram vero ſcandali de corde veſtro tollendam pluſculum eſt immorandum, quia res exigit vt palam faciam quod celare propoſueram. Sanctus ille Bernardus, quem dicis me debita exuere veneratione, & poſt eum verborum iacula emittere, quondam Sanctorum catalogo adſcriptus,[b] nuper eſt in Eccleſia canonizatus, & ab humano iudicio exemptus. Exemptus inquam eſt, ne de gloria eius dubitemus: ſed non vt minus de eius dictis diſputemus. De gloria beati martyris Cypriani beatus Auguſtinus non dubitat, tamen in Spiritus ſancti datione eum erraſſe veriſſimè comprobat. Errorem martyrio deletum ſcribit, & ſic docuit Eccleſiam venerari martyris gloriam, vt tamen non imitaretur errorem. Ego autem, & ſi diſſimili ſcientia, ſimili tamen conſcientia, ſic veneror beatum confeſſorem Bernardum, vt laudem & amem eius ſanctitatem, qui nec amem, nec laudem eius præſumptionem in matris Domini conceptionem. Et ne putes me magis pertinaci quàm bona conſcientia dicere quæ dico; audi quid ab ipſis Ciſtercienſibus vera religione præditis, & Virginem in veritate diligentibus, acceperim de ſancto Bernardo, quorum nomina abſcondo ſub modio, ne odioſos faciam fratrum ſuorum collegio. In Clarevallenſi collegio quidam conuerſus bene religioſus in viſu noctis vidit Abbatem Bernardum niueis indutum veſtibus, quaſi ad mamillam pectoris furuam habere maculam. Quem ex admiratione triſtior alloquens, Quid eſt, inquit, pater, quòd nigram in te maculam video? & ille, Quia de Dominæ noſtræ conceptione ſcripſi non ſcribenda, ſignum purgationis meæ maculam in pectore porto. Frater viſa conuentui innotuit, & aliquis fratrum in ſcriptum redegit. Relatum eſt in generali Ciſtercienſi capitulo, & de communi conſilio ſcriptum periit incendio.

maluitque Abbatum vniuerſitas virginis periclitari gloriam, quàm ſancti Bernardi opinionem. Non ſic Paulus, non ſic: qui ſe blaſphemum & iniurioſum inclamitat, vt redemptoris gloriam ampliùs extollat. Et certè vt credo ea ratione ſanctus in propria perſona viro ſimplici & de talibus nil ſcienti apparuit, & culpam ſuam innotuit, vt totius Ciſtercienſis Capituli diſcretio deprehenderet eum velle ſuum errorem damnari, & virgineæ conceptionis gloriam prædicari. Igitur ſi ego publico, quod ipſe vt credo publicari voluit, hoc non eſt eius famam extenuare, vel gloriam euacuare, ſed eius voluntatem ſuper delicti ſui pœnitentia exprimere. Porro facto leui per purgatorium tranſitu, intrauit in gaudium Domini ſui, qui in diebus ſuis ſanctitate venerabilis, opinione ſingularis, eloquentia ſuauis, & ſignorum innouatione, immutationeque mirabilium extitit mirabilis. Hæc ego de beatiſſimo Abbate Bernardo. Nunc de ſtatera mea, quæ in hoc, vt ſcribitis, videtur mentiri quod dixi, Virgo ſingularis vicit omne peccatum, non omne debellando, ſed nullum prorſus ſentiendo. Quod non omne debellauerit, teſtimonium perhibent, homicidium, adulterium, furtum, & horum ſimilia multa peccata, quæ eius affectum nunquam momorderunt, eius memoriam nunquam contaminarunt, eius denique opinionem nunquam læſerunt. Teſtimonium etiam perhibet conſcientia petrina: quæ etſi cotibus ſit durior, hanc tamen abhorret duritiam, quam totus mundus abhorret. Os enim aliter ſentiens non ſolùm eſt obſtruendum fimo, ſed lapide conterendum duriſſimo. Quòd nullum prorſus ſenſerit peccatum Virgo peccati deſtructrix, hoc videtur ſentire beatus Auguſtinus, vbi inhibet Virginis mentionem in peccati mentione. Hoc videtur ſenſiſſe & prophetico ſpiritu prædixiſſe Dauid, vbi Verbum incarnari deſiderans, dicit: *Surge in requiem tuam, tu & arca ſanctificationis tuæ.* Surgere enim Verbi, fuit ab occulto ſuo prodire in noſtrum publicum, inuiſibilem fieri viſibilem habitu carnis indutum. Incarnatum itaque deſiderat ſurgere in requiem, quam ſignanter dicit ſuam: vt à communi hominum requie diſtinguat, quam idem Dauid deſignat alibi, *Conuertere*, inquiens, *anima mea in requiem tuam.* Requies animæ humanæ in hac vita eſt, vel deuicta, vel ſopita carnis contradictione, ſenſualitatem rationis imperio de facili obedire. Verbi verò incarnati requies eſt, in carne nullam carnis contradictionem, nullam membrorum legem menti repugnantem ſentire. In hanc igitur requiem ſuam ſurrexit Verbum incarnatum, & non ſolùm Verbum, ſed & arca ſanctificationis ſuæ, videlicet mater ſua, de qua & in qua eſt Verbum incarnatum. Sicut enim in cœlo, qualis pater, talis filius; ſic & in terra, qualis filius, talis mater, non dico de ſpiritu concepta, vt filius, ſed de ſpiritu repleta & ſanctificata ex vtero matris, vt filius. Quod quidem ſenſit & ſcripſit, quem laudas auctorem in præſenti, Abbas Bernardus. Inde quippe dies Natiuitatis non Conceptionis virgineæ diem haberi ſolemnem: quia quæ in peccatis concepta eſt, vt vniuerſum genus hominum, ſine peccato nata eſt, vt pauci hominum.

Pſal. cxxxi. 8.

Pſal. cxiv. 7.

Si igitur ſine peccato nata eſt, conſequenter ſine peccato conuerſata eſt. Si ſine peccato conuerſata eſt, conſequenter ſine ſenſu peccati ex hoc mundo ad patrem aſſumpta eſt. Sed dicis, eam ſine peccato ſenſiſſe peccatum. Fateor me neſcire quid velis dicere. Nam exempla ſentiendi, quæ proponis, nullius ſunt auctoritatis, & ideo nullius ponderis. De cetero omnia exempla quæ ponis, ſolis ſenſibus corporeis comprehenduntur. Poſſunt enim videri, audiri & tangi, & fortè olfactu & guſtu percipi. Et licet quinque ſint corporei ſenſus, tamen non dicimus, ſentio ignem quia video, nec ſentio aërem quia audio, nec ſentio lapidem guſtu: fortè picem ſentio olfactu, ſed de ſenſu olfaciendi nihil ad ſenſum peccati. Proinde omnia quæ poſuiſti ſentire te dicis, quia tangis. Si igitur Virgo ſenſit peccatum, cùm peccatum tripliciter accipiatur in ſacro eloquio, videlicet pœna peccati, culpa peccati, hoſtia pro peccato: vtrum hæc omnia, an duo, an unum tantùm ſenſerit, vellem tuo edoceri magiſterio. Si enim ſic intelligis; ſenſit peccatum, id eſt pœnam peccati; ſic & ego intelligo. More quippe noſtro eſuriuit, ſitiuit, friguit, & multis tribulationibus decocta, noſtris calamitatibus ſubiacuit, & ex talium in Chriſto patientia, multimoda meritorum prærogatiua effloruit, abſque his quibus intrinſecus quotidie proficiebat: noua videlicet virginitatis dilectione, ſingulari Dei contemplatione, incompatibili proximi caritate, tota virtutum omnium pulchritudine, nulla maculæ vel leuiſſimæ turpitudine. Nam cùm meritorum noſtrorum ſumma conſiſtat in patiendo pro Chriſto, & in diligendo Chriſtum; Deum videlicet, & proximum noſtrum: in his duobus excitata eſt ad plenum agoniſta noſtra ante aduentum Verbi in vterum eius; vt nec ei deeſſet vel cum carne, vel cum hoſte certatio, nec pacatiſſimi animi contemplatio. Proinde diſpendium merendi non ſuſtinuit, quæ tot tentationibus expoſita, gratia, qua ante obumbrationem plena, & Dominus cum ea fuit, omnes debellauit, & omnes ſuperauit. Diſpendium, inquam, merendi non ſuſtinuit, quæ in dies operatione proficiens pariter & amore, optimam Mariæ partem adimpleuit, & Marthæ ſollicitudinem per ætatis teneritudinem non excluſit. Quod ſi intelligis, ſenſit peccatum, id eſt, ſenſit culpam peccati, more noſtro legem membrorum ſenſit, motus pudendos ſenſit, picem titillationis ſenſit, & inquinata eſt ab ea, quod abſit. Iuo venerabilis Carnotenſium Epiſcopus in Chronicis ſuis ſcripſit, duodecimo anno ætatis ſuæ Virginem ab Archangelo Gabriele ſalutatam, & à ſpiritu ſancto obumbratam: infra quem ætatis annum non permittit natura moueri pubeſcentium genitalia. Terminus igitur pudendi motus in Virgine à Spiritu ſancto præuentus reliquit nos dubios, vtrum à die conceptionis, an à die natiuitatis, an certè à die ſuperuentionis Spiritus ſancti in virgine virgo liberata ſit à contradictione carnis pudenda. Vnde & Auguſtinus dubitatiuè de Chriſto dixit, Quod inde ſuſcepit, aut ſuſcipiendum mundauit, aut ſuſcipiendo mundauit. Sed modis omnibus conſtare nobis debet, quòd virgo ſingularis nunquam in carne,

in qua & de qua Chriſtus homo factus eſt, motum illicitum ſenſit, nunquam legem membrorum ſenſit, nunquam quod non voluit egit, nunquam ſenſit quod ſentire non decuit. Cùm igitur ante duodennatum ex naturæ beneficio, poſt duodennatum ex gratiæ dono peccatum ſentire non potuerit; quando ſenſit & ſentiendo debellauit virgo peccatum, quæ alijs temporibus in terris non vixit? Si de Salomone & Achaz das inſtantiam, qui vndecimo ætatis ſuæ anno genuerunt filios, ſcias quia ſingulare priuilegium non facit legem communem: vel certe, quia reprehendit eos ſcriptura de incontinentia, potuit fieri vt obſcœnis motibus genitalium infirma irritarent, & pudoris clauſtra rumperent, & de animi ſui peruerſitate iura ſuæ naturæ inolita peruerterent, non communem hominum naturam exterminarent. Radicatus & fundatus in montibus ſanctarum auctoritatum, da ſanctam auctoritatem, quæ perhibeat Dominam noſtram ſenſiſſe peccatum, quæ ita diſtinguat ſenſum peccati, videlicet in ignis, in picis, in lapidis, in aëris ſenſum; & erraſſe me fatebor. Quod ſi non occurrit, qua fronte audes fingere noua commenta in tantam virginem? quâ dementiâ infamare ſenſum genitalium, quæ Saluatorem ſaluo pudoris titulo fuderunt? Quæ prærogatiuæ diſtinctio inter ſingularem virginem & alias ſanctas virgines, ſi peccatum ſenſit vt aliæ, ſed non conſenſit peccato, ſicut nec aliæ? Quo gratiæ merito præminuit, ante virtutis obumbrationem dico, ſi ipſam cum vniuerſo hominum genere exclamare neceſſe fuit, *Quis me liberabit de corpore mortis huius?* Parciùs nouas in virginem Rom.
adinuentiones de ſpiritu tuo cudere debuiſſes, quam de ſpiritu ſuo Deus vii.24.
pater tam glorioſè fœcundauit. Si ergo aliquid ſcribo de Virgine, quod non legerim in Canone, laudem tamen ſapit Virginis, laudem & filij Virginis: & occaſione ſcripturæ Canonicæ, vel vera ſcribo, licet occulta, vel veriſimilia & ipſa Catholica. Præſumuntur multa de Virgine, quæ nuſquam leguntur: & præſumptionibus ſtandum eſt, donec probetur in contrarium. Singularis Virginis priuilegium non habet ſimilitudinis conſortium. Non ſolùm ſingulare eſt, quòd Virgo concepit, ſed & quòd Virgo ſola & prima in Iſraël virginitatem adamauit. Non ſolùm inauditum, quòd Virgo peperit, ſed & quod Virgo citò Angelo credidit, & de facto non dubitans modum conceptionis inquiſiuit. Et in hunc modum diſtingue inter Virginem nondum matrem, & Virginem iam matrem: vt ſingulari vtrobique cæteris virginibus prærogetur priuilegio, quæ ſingulariter nondum mater, Angelo teſtante, gratia plena fuit; & ſingulariter iam mater Spiritus ſancti ſacrarium extitit: quæ nondum mater, quaſi lana candidiſſima, nullius peccati ſenſu maculoſa fuit, & ſingulariter iam mater, quaſi purpura ſanguine conchylij tincta, ita Spiritu ſancto compluta & madefacta fuit, vt nullis de cætero vſibus manciparetur, niſi diuinis. Multa in hunc modum occurrunt differentiarum genera, quibus Virgo nondum mater differt à ſe Verbi matre, licet nunquam peccatum ſenſerit, vel nondum mater, vel iam mater. Vellus quippe, cùm ſit de corpore, vt ait Hieronymus, corporis non ſentit paſſionem: ſic & noſtræ Virginis virginitas, cùm ſit in carne, non ſenſit vitia carnis. Sed dicis, Multiformiter

peccatum ſentitur: aliquando cum peccato, aliquando ſine peccato. Sine peccato ſentitur, ſicut aër. Hoc exemplum nullius eſt auctoritatis, vt dictum eſt, ſed nec intelligentis expreſſiuum. Aër quippe ſentitur aliquando intenſiùs, aliquando remiſſiùs, ſecundum motus ſui impetum, vel leniorem vel aſperiorem: & durior eſt aëris frigidi ſenſus aſperior, quàm ignis tepidioris leuior, vel lapidis, vel picis remotior. Ea propter me non mouent exempla, quæ tam remota ſunt à re, ad quam explicandam ſunt inducta. Recurramus itaque ad ſenſum Eccleſiæ, & ſecundùm quod ipſa ſentit de ſenſu peccati proferamus in medium, & videamus quo ſenſu Virgo potuerit ſentire peccatum, ſine ſenſu peccati. Cùm igitur peccatum Eccleſiaſtico ſenſu tripliciter dicatur, vt dictum eſt, videlicet pœna, culpa, hoſtia, iungamus primò ſingula ſingulis, deinde ſingula omnibus, vt experiamur qua coniunctione verum ſit, peccatum ſentiri ſine peccato, & tandem deprehendamus, vtrum veritas æquiuocæ coniunctionis obuiet clauſulæ vniuocæ acceptionis, qua dicitur, Virgo vicit ex omni parte peccatum, non omne debellando, ſed nullum prorſus ſentiendo. Attende rogo, ſi virgo pœnam peccati ſenſit ſine pœna peccati, ſi culpam peccati ſenſit ſine culpa peccati, ſi hoſtiam ſine hoſtia ſenſit: & doce quomodo hæc poſſint fieri. Quod ſi non occurrit, attende ſi culpam ſine pœna, vel ſine hoſtia ſenſit, ſi hoſtiam ſine pœna, vel ſine culpa ſenſit: & doce quæ ſcriptura hæc doceat, & quid vtilitatis in præſenti diſquiſitione habeat. Perpende denique, quòd virgo pœnam peccati ſenſit ſine culpa peccati: & hoc ſenſu fortè fieri potuit, quòd peccatum ſenſit ſine peccato, cùm peccatum æquiuocè pœna dicatur & culpa peccati. Sed hic ſenſus in nullo derogat clauſulæ, qua virgo perhibetur omne viciſſe peccatum, non omne debellando, ſed nullum prorſus ſentiendo: quia in ea vniuocè vbique peccatum pro culpa peccati accipitur. Ipſa quippe culpam peccati, videlicet concupiſcentiam, & cetera quæ ſimul ſunt & pœna & culpa peccati, ex omni parte vicit, quòd horum omnium nullum omnino ſenſit. Nam ſerpentis ſibilatio foris fuit per ſuggeſtionem, non intus per titillationis pruriginem. Nec decuit illam carnem titillari, per quam meruit omnis caro à damnatione titillationis purgari. Non decuit illam carnem inordinatè moueri, de cuius propagine ordinis diſciplina demanauit; & omnem mundum ſub iuſtitiæ moderamine colligens ad vitam æternam reformauit.

1

a NICOLAVS MON. S ALBANI.] Refutat Petri Cellenſis epiſtolam, quæ fuit vltima libri VII. pugnatque pro immaculata B. Virginis Conceptione.

b NVPER CANONIZATVS.] Ab Alexandro III. Anagniæ anno M. C. LXXIV. poſt ipſius obitum XX.

IVO IN CHRONICIS SVIS.] Non extant hæc Chronica Iuonis. Et quidem veterum fere omnium, recentiorumque eſt ſententia, Mariam Virginem non duodecimo, ſed decimoquinto ætatis ſuæ anno Chriſtum Dominum concepiſſe.

EPISTOLA X.

a *Petrus Carnotenſis electus Nicolao S. Albani Monacho.*

EPiſtola tua multifariè dentata, dum me acerrimè mordere intendit, dentes ſuos in ſemet eliſos non iniuria collidit. Acutos equidem formido, ſed putres contemno. Subtiliter ſyllogizas, vel fortè paralogizas, ſed fallaciter concludis. Noſtram irrides ſimplicitatem, nec mirum: non enim tenes veritatem. Contra legem fratris tui turpitudinem reuelas, non quæ eſt, ſed quam fingis. In humanis certè mentiri vereor: quantò magis in diuinis? Credo, dico, aſſero, & iuro, beatiſſimam Virginem noſtram in æterna prædeſtinatione ſingulari priuilegio munitam, nec à ſua conceptione in aliquo violatam: ſed ſemper manſiſſe & permanſiſſe illibatam: & ſicut beata vltra humanam & cæterorum hominum naturam, ſic ſecreta & incognita manet vltra omnium notionem. Quamuis autem more veruecum ad inuicem noſtra tentaverimus cornua, & verborum diverſos hinc inde protulerimus ſonos: tamen vnus & ſimplex oculus vtriuſque noſtrûm in eius obſequio & famulatu nunquam caligauit: ſed neque Deo volente caligabit. Vt autem guſtus cibum diſcernit, & alius plus ſalis, alius minus exigit: ſic ſenſus humanus quandoque auſteriora, quandoque dulciora appetit auidiùs. Profert alius abſque pondere rationis, ſeu auctoritatis quod ei placuerit: recuſat alius quicquid ſale Euangelico aut prophetico conditum non eſt. Eſt alius vtilior, dulcior alius. Ego vtilem dulci præpono. Solas fauces magis demulcet dulcis: omnibus membris vtilis plus confert. Tu verba dulcia, ego vtilia quæro. Tu lenocinantia, ego ſalubria & confortantia. Seriis itaque intendamus. Quædam tamen ſeria iocoſa aliquando non reſpuunt, immo libenter admittunt, quædam verò ſic reſpuunt & expuunt; quòd etiam anathematizant & ſuſpendunt. Reginæ Dominæ noſtræ beatiſſimæ virginis Mariæ obſequia venerationem poſtulant, non adulationem: maturitatem, non ſcurrilitatem: cordis deuotionem, non oris verboſitatem: ſecreti admirationem, non publicam diſcuſſionem. Vterque noſtrum currit poſt ipſam, & vtinam ad ipſam. Vt credo, vna intentio animos parificat; ſed varietas ſermonum, vt poте linguæ diuerſæ, ſenſus ſcripturæ ſalua fide alternat. An ſcientiores, an ſapientiores ſumus Auguſtino & Hieronymo? Nonne in fide vnanimes, in religione concordes, in caritate feruentes, in ſcientia ſcripturarum ſublimes, in auctoritate pares, in quibuſdam ſententiis valde ſunt diſpares? In epiſtola ad Galatas ſic legitur: *Cùm veniſſet Cephas Antiochiam in faciem ei reſtiti, quia reprehenſibilis erat. Prius enim quàm venirent quidam à Iacobo, cùm gentibus edebat. Cùm autem veniſſent, ſubtrahebat, & ſegregabat ſe, timens eos qui ex circunciſione erant, &c.* Hieronymus defendit Petrum dicens, inuitum feciſſe, & diſpenſatoriè ſimulaſſe, ne ſcilicet Iudæos amitteret: nec in hoc peccabat, quia bona intentione id agebat. Auguſtinus è contra dicit, Petrum illa legalia ſeruaſſe non diſpenſatoriè, ſed verè: & eum verè peccaſſe, non illa ſeruando, ſed alios ſuo exemplo Iudaizare cogendo. Ecce ce-

Gal. II. II.

dri Libani, ecce ſublimes abietes alio & alio impulſu, aliter & aliter ſentiunt, ſed in caritatis radice nunquam diſſentiunt. Vnuſquiſque autem in ſuo ſenſu abundat. Nequaquam enim in articulis fidei, in iis, qui ſunt duæ oliuæ & duo candelabra ante Deum lucentia, error innaſcitur, pro quo alter periclitetur. Non itaque mirum, ſi nos ſtipulam ſiccam ventus rapiat in diuerſa. Si tu tendis honorare Virginem, hoc ego collaudo, ſi contendis defendere incircumciſum ſermonem, iſtud non approbo. Incircumciſus autem ſermo eſt, qui originale præputium trahens de ventre ſenſus humani arbitrij, cultro petrino non amputatur ad regulam Euangelicæ auctoritatis. Si omnes ſermones ſuperfluos communicarem, & huic noſtro ſcripto inſererem, nemus iuxta altare complantarem. Saluo nomine & numine ſacratiſſimæ Virginis, verbale duellum non recuſarem, ſi vacaret legere, ſi ſcribere, ſi arma quærere in ſcutariis Salomonis. Si aures & oculos ſuos clauſerit Domina noſtra, & nænias diſputatiuncularum noſtratum nihili penderit, in cauernis ſuis Anglum Francigena concluſum & ligatum vſque ad tempus mille annorum conſignabit. O magiſter doctiſſime! dormiens, an vigilans, tubam canentem audiſti, quòd Virgo peccatum ſenſerit, ſentiendo debellauerit? Quàm ſis doloſus interpres in occultis, patet in apertis. Nam ſtylum vel calamum noſtrum appellas tubam. Sed tubæ officium eſt vocem exaltare, ſtyli & calami in ſilentio ſcribere. Sis ergo Dauus, qui interturbat omnia. Quo autem ſenſu dixerim, Virginem peccatum ſenſiſſe & debellaſſe, & ſi tu arreptus in tanto furore, quòd vix manus contines, non potes patienter audire, qui noſtra legerit ſcripta, fauore & odio poſtpoſitis, audiat, & in ſtatera æquitatis diligenter appendat. Ne verò auctoritate nudus circa Goliath ad bellum congrediar, antepono ſcutum auctoritatis qua dicitur, *Inimicitias ponam*
Gen. III. 15. *inter te & mulierem, &c. Ipſa conteret caput tuum, & tu inſidiaberis calcaneo eius.* Quæ eſt hæc mulier? Virgo, quæ pro ſexu, non pro corruptione, mulier appellatur. Quod eſt eius ſemen? Ieſus, in quo benedicuntur omnes gentes. Quæ ſunt illæ inimicitiæ? Lege Apocalypſim Ioannis. *Poſtquam*, inquit, *vidit draco quòd proiectus eſt in terram, perſecutus eſt mulie-*
Apoc. XIII. 9. *rem.* Ecce virginem Mariam. Euangelium docet, quòd draco malignus in Herode, ſicut aliquando in ſerpente, quærebat occidere Ieſum filium huius ſanctiſſimæ mulieris. Quare Ioſeph cum matre & puero, monitus ab Angelo, ſeceſſit in Ægyptum, tanquam in locum deſertum. Luce clarius ad verbum exponit hoc ſermo qui legitur in natiuitate eiuſdem virginis, vbi dicitur, *Inimicitias ponam inter te & mulierem, &c.* Quid eſt fratres, inquit actor in hoc loco, ſerpentis caput conterere, niſi principalem Diaboli ſuggeſtionem, id eſt concupiſcentiam reſiſtendo ſuperare? Si ergo quæritur, quæ mulier huiuſmodi victoriam operata ſit: profectò non reperitur in linea generationis humanæ, donec perueniatur ad illam, de qua nunc agimus, ſanctarum ſanctam. Surdus es, ſi non audis, cæcus, ſi non vides, mutus, ſi non clamas, infidelis, ſi non credis, contumax, ſi adhuc contendis. Vade ad natatoriam Siloe, & laua oculos, & vide quomodo verum ſit, quia ſenſit peccatum ſine peccato. Senſit equidem, non ad læ-

ſionem, ſed ad probationem: ſenſit, non ſuccumbendo, ſed ſuperando: ſenſit extrinſecùs, non intrinſecùs: ſenſit hoſte ſuggeſtionem iaciendo, non carne delectando, vel ſpiritu conſentiendo: ſenſit propulſando, non excipiendo, vel admittendo. Quis noſtrûm magis honorat Virginem, qui illam prædicat abſque certamine felicem, an qui in certamine fortem? *Nam mulierem fortem quis inueniet? Procul & de vltimis finibus pretium eius.* Prou. xxxi. 10.
Apoſtolus ait, *non coronabitur, niſi qui legitimè certauerit.* Spiritus in Apocalypſi dicit, *Vincenti dabo edere de ligno vitæ, quod eſt in medio paradiſi.* Item, *Qui vicerit, ſic veſtietur veſtimentis albis.* Item, *Qui vicerit, faciam illum columnam in templo Dei mei.* Item, *Qui vicerit, dabo ei ſedem mecum in throno meo.* Virgo noſtra ſedens iuxta ſedentem in throno gratiæ filium ſuum Ieſum, loquitur omnes victorias, quas obtinuit non dormiendo, ſed vigilando, non otiando, ſed pugnando, non fugiendo, ſed reſiſtendo, non cadendo, ſed cædendo. An mater felicior filio, an ſanctior? an fortior? an gratia plenior? Sed ductus eſt Ieſus in deſertum, vt tentaretur à Diabolo: ſed dicit illum Apoſtolus tentatum per omnia pro ſimilitudine abſque peccato. Qui tentatur nonne ſentit tentationem? Eſt autem modus ſentiendi ſecundùm virtutem non tentantis, ſed tentati: debilis, debilior, debiliſſimus effectus ſentiendi, ſecundùm affectum & virtutem ſentientis. Non enim quiſquam poteſt iudicare quid ſentias, niſi tu qui ſentis. Hucuſque ſatis ſit de tuba, quam feciſti & ſonuiſti. Nunc autem vt ad ſingula epiſtolæ tuæ capitula, quibus meam, quam & ego confiteor, arguis inſipientiam, reſpondeam, ſpineta tua ſicut hinnulus ceruorum tranſilio. Sed me non ignorare tropos diuinæ locutionis aſſero: tuos verò in terra conculco. Denique compatior inſolentiæ tuæ, qui de excellentiſſimis noſtræ Virginis montibus ad profundiſſimam vallem deſcendiſti, nec dicam corruiſti. Licet enim in illa nihil ſit verecundum, vbi omnia & ſingula eius membra lunâ ſunt puriora, & ſole clariora: tamen noſtræ fragilitatis teterrima memoria, cùm audierit nominari genitalia, vix à ſua excutietur palude, vix incipiet non ſolita cogitare. In Virgine igitur talia ſacroſanctis cortinis potiùs volo honorando inuoluere, quàm nudis nominibus & manibus contrectare. Virgo certe virgineis verbis & ſancto velamine conſecratis delectatur affari. Parco epiſtolæ meæ tua inſerere verba, quæ tamen non parco reprehendere. Finem facere feſtinabam: ſed nouum tuum decretum prius volo diſcutere, & ex quo conſilio promulgatum ſit requiro. Sicut, inquis, in cælo qualis pater, talis filius, ſic in terra „
qualis filius, talis mater. O Domina! ignoſce dicenti quod diſplicet tibi. „
Nonne tu filij tui, licet mater, tamen ancilla? Nonne ſicut oculi ancillæ in manibus Dominæ ſuæ, ita oculi tui in manibus Domini filij tui? Non adæquabitur ei aurum de Æthiopia, nec conferetur tinctis Indiæ coloribus, quia non eſt inuentus ſimilis ei ſuper terram, qui vnus & vnicus eſt, & ſecundum non habet. Sufficit tibi, à dextris eius ſtare, non æqualitatis, vel qualitatis comparatione, ſed gloriæ & beatitudinis ſtabili & æterna copulatione. Datis iam dextris pacem habeamus ad Dominam noſtram, cuius tu adiutor, ego aſſertor, cuius tu zelator, ego amator. Suum in laude

Marginal references: 2. Tim. ii. v. — Apoc. ii. 7. — Apoc. iii. 5. 12. 21.

Virginis expendere ingenium & ſtudium nec improbabile eſt, nec irremunerabile. Vngulam tamen, & in hoc, & in omni actione noſtra & intentione, findere auctoritas iubet & ratio ſuadet. Diſcernere autem quid & quomodo debeas laudare, vngulam eſt findere. Qui alterum poſtponit, officium laudationis aut peruertit aut prorſus amittit. In modo erras, ſi ſupra, vel infra, aut extra metas veritatis quemlibet laudas: in perſona, ſi laude indignum laudare velis. Vt ad rem veniam, tu effers noſtræ Virginis laudes, ego verò offero. Tu in aëre euolas, ego interim dum in terra ſum, pedibus curro. Tu præcipitas verba, ego diſpono ſermones meos in iudicio, & in ſtatera appendo. Tu acerbam & immaturam vindemiam, ego in imbre matutino & ſerotino iam matura poma noua & vetera ad menſam comporto. Virginem laudas, & ego laudo. Prædicas ſanctam, & ego. Extollis ſuper choros Angelorum, & ego. Dicis immunem ab omni peccato, & ego. Aſſeris Dei genitricem, adſtruis noſtram ad Deum mediatricem, & ego. Verſa & reuerſa in quolibet ſtatu venerationis & glorificationis, tecum vado, tecum ſentio. Si verò extra communis monetæ formam vis fabricare aliam, quam non approbauerit ſedes Petri, cuius eſt approbare, vel improbare ordinem vniuerſalis Eccleſiæ, pedem ſiſto, & terminos conſtitutos non tranſgredior. Credo & confiteor plura eſſe apud nos ignota de Virgine ſacroſancta, quàm nota, quia confortata eſt & gratia & gloria, & non poſſumus ad eam. Euangelio, non ſomniis, de illa credo, & ſi aliter ſapio, & hoc ipſum reuelabit Deus, quando voluerit, & quomodo voluerit. Interim autem dum fit vox ſuper firmamentum, nec deſcendit ad noſtrum fundamentum, pennas ſubmitto, & meæ ignorantiæ caliginem non à te, ſed à patre luminum illuſtrandam imploro. Si ferrum de manubrio elapſum te in aliquo læſit, da veniam, eandem à me recepturus indulgentiam. Ora pro me, amice cariſſime, & vtinam facie ad faciem viderem te, quem ſcriptorum tuorum bene ornatus habitus non ſemel præſtitit audire.

a Petrvs Carnot Nicolao] Reſponndet epiſtolæ præcedenti. atque ita de B Virginis laudibus diſſerit, vt ſatis appareat illum, quamuis in diſpari de feſto Conceptionis ſententia, non impari tamen erga illam venerationis ſtudio fuiſſe.

EPISTOLA XI.

a *H. Abbati Cluniacenſi.*

NOn omiſſis excubiis Dominicæ ſepulturæ veſtri habens memoriam, ſancto ſabbato opus aggredior lege non prohibitum. Nec legere namque, nec ſcribere prohibet lex. Lugeo interim ex lege ſua contra legem proſcriptum Ieſum extra ſynagogam, extra ciuitatem ſanctam tunc profanam, extra vitam. Sed Chriſtus proſcriptus meliorem adiit manſionem, populum cariorem, ciuitatem ſanctiorem, lectulum gratiorem, menſam ſuauiorem. Quid plura? proſcriptus à Iudæis adſcriptus eſt rex & Dominus in cælis. De exilio migrauit ad regnum: ab his qui odio habue-

runt cum gratis, ad illos qui obſequuntur ſemper gratis, à cruce ad cælum, à patibulo contumeliæ ad thronum gratiæ. O beniga patientia, quouſque ſuſtinuiſti locum contumelioſum, populum iniurioſum? Certè non vna die, non menſe, non anno, ſed annis multis, quatinus pœnitentiam de commiſſo agerent, & indulgentiam acciperent. Dormis IESV, in monumento nec ore, nec naribus vllos ſtrepitus facis: medium noctis ſilentium tenent omnia, donec ſurgas, donec euigiles, donec Apoſtolos diſperſos reuoces. Mittat gallus vocem, & melius cantet in Chriſti reſurrectione, quàm in Petri negatione. Raucè tunc cantauit dicens, raucæ factæ ſunt fauces meæ à conturbatione hominum, à tempeſtate procellarum. Vbi enim in terra vox clara, quando Verbum ſuffocabatur, quinimmo & verberabatur, vt veritas ſupprimeretur? Sed paruo interuallo factus eſt terræ motus, quia ſurrexit Dominus, & cantauit gallus, ſurrexit Dominus de ſepulcro. Non ter, ſed millies gallus Chriſtianorum ſingulis noctibus, ſingulis ciuitatibus, ſingulis ſanctorum congregationibus cantat alleluia, cantat & Chriſti mortem & reſurrectionem. Vnde, *Gallo canente ſpes redit, &c.* Alius quidam ineffabilis gallus de cœlo intonuit dicens, *Exurge gloria mea, exurge pſalterium & cithara.* O fili, gloria mea! nam filius ſapiens gloria eſt patris: exurge, dormiſti, ſomnum cepiſti. ſatis eſt, exurge, vltra non dormiturus, ſed mecum in gloria mea vigilaturus ad pſallendum, ad citharizandum vicinis & amicis meis, qui libenter, non impudenter auſcultant vocem tuam. Concentum certè cæli cantando & pſallendo dormire facis. Veni cum pſalterio, veni cum cithara tua. In pſalterio decem chordarum cantabis, quia ſuper nouem ordines Angelorum cum homine redempto collocaberis. Citharam quoque paſſionis tuæ percute in auribus meis: quia illum qui non debuit condemnari condemnaui, & volo vt ſenior ille frater, qui in agro occidit Abel, meam audiat Diabolus ſymphoniam & chorum, non vt delectetur, ſed vt confundatur, & ſit ei in teſtimonium ſuæ malignitatis & meæ benignitatis, qui dedi filium vt redimerem ſeruum. Hanc portionem mihi hodie contulit Dominus de ſua paſſione & reſurrectione, antequam ad noſtrum capitulum accederemus. Tingite panem veſtrum in aquam craſſam vituli ſaginati, & ſicut adipe & pinguedine repleatur anima veſtra. De his hactenus. Mitto fratrem Stephanum quem diligitis, cum fratre ſuo B. quatinus eo pacto ſub fratre ſuo domus noſtræ de Prouincia curam habeat, vt vos & fratrem eius fideiuſſores habeam de indemnitate bonorum noſtrorum. Eſt enim in hoc officio nouus, & neceſſe eſt vt habeat bonos adiutores & conſiliarios, donec per ſe ambulare didicerit.

Pſal. LVI. II.

a H. ABBATI CLVNIACENSI.] Hugoni IV. qui Theobaldo Cardinali ſucceſſerat. Quæ ſequitur epiſtola, anepigrapha erat in noſtro exemplari.

EPISTOLA XII.

VT breuiter tumultuoſis & ſcrupuloſis cordis veſtri quæſtionibus ſuper profeſſione facta, tam in ordine Grandimontis, quàm in Ciſtercien-

ſi, reſpondeam, id mihi videtur, quòd fidem promiſſi non lædit qui ſoluit, quod promiſerit, is quoque gratiæ meritum ſuperaddit, qui plus ſoluerit quàm ex voto debuerit. Non eſt meum ordines ſanctorum iudicare, neque meis ſtateris merita illorum appendere. Suo domino ſtant, aut cadunt, ſtant autem. Opinionis tamen meæ eſt, plus rigoris, plus iuſtitiæ, plus ſeueritatis, plus etiam diſcretionis eſſe in ordine Ciſtercienſi quàm in illo, qui mihi incognitus eſt, & de quo propter incertitudinem nullam præcipitare audeo ſententiam. His omiſſis, ranas & muſcas inquietantes penetralia cordis veſtri vtinam abjicere, vel potiùs exterminare breui admonitione poſſem! Non ignoro, apud Ariſtotelem dubitare de ſingulis non eſſe inutile. Teneo autem apud Hippocratem, quòd mutationes maximæ generant morbos. Dicit Gregorius, quòd plantæ, quæ ſæpe tranſponuntur, radices non mittunt. Paulus anathematizat qui aliud Euangelium prædicauerit, quàm quod ipſe prædicauit, etiam Angelum de cœlo.
Matt. Dominus noſter Ieſus Chriſtus de Iohanne Baptiſta dicit, *Quid exiſtis in*
xi. 7. *deſerto videre? arundinem vento agitatam*? In parabola quoque Euangelij, dum fatuæ virgines irent emere oleum, clauſa eſt ianua? Harum auctoritatum ſenſus hic eſt: ne inſtabiles ſimus, ne fluctuemus, ne omni vento circunferamur, ne dicamus, ecce hìc Chriſtus, ecce illic. Videte itaque vocationem veſtram, & baſes & plantas veſtras ſtatuite ſupra petram, &
Iob. cum Iob dicite, *In nidulo iſto moriar, & tanquam palma multiplicabo dies.*
xxix. Rogo amicitiam & fraternitatem veſtram, vt parcatis vobiſmet ipſis, &
18. pro certo ſciatis, quia vnum ad ſalutem ſufficiens eſt & neceſſarium, Deo ſe committere, nunquam cum Deo diſputare. Prælato in omnibus obedire, omnia ſua onera humeris eius imponere, & ſufficientem reſponſalem in Dei iudicio contra omnes aduerſarij allegationes tam veras quàm falſas illum conſtituere; in ſimplicitate, non in ſubtilitate, Deum quærere.

PETRI CELLENSIS EPISTOLARVM FINIS.

ALEXANDRI

ALEXANDRI III. PAPÆ ad Petrum Abbatem S. Remigij, & alios,

EPISTOLÆ LVI.

Alexander Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei venerabili fratri Bartolomæo Beluacenſi Epiſcopo, & dilecto filio Petro Abbati ſancti Remigij Remenſis ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

PErlatum eſt ad audientiam noſtram, quòd monaſterium de Flaiaco occaſione Abbatis, qui ibidem canonicè dicitur non fuiſſe electus, ita ſit in ſpiritualibus & temporalibus diminutum, quòd vbi forma religionis eſſe conſueuit, ſicut dicitur, & exemplum, ibi nulla fere honeſtatis, vel religionis videantur veſtigia remanſiſſe. Aſſeritur enim, quòd poſtquam idem Abbas per aliquot monachos clauſtrales & idiotas, perſonis inſciis & ignaris, quæ extrinſeca gerebant negotia, minùs canonicè ipſius monaſterij fuit adminiſtrationem adeptus, non in conſeruanda religione, vel in ampliandis bonis Eccleſiæ, ſed in diſtrahendis his, quæ à prædeceſſoribus ſuis ibidem reperit conſeruata, ſtudium & ſollicitudinem non erubuit adhibere. Quoniam igitur prouidendum nobis eſt, & ſollicitè vigilandum, ne præſcriptum monaſterium in deterius illabatur, ſi ei non fuerit celeri prouiſione conſultum, diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quatinus infra xxx. dies poſt harum ſuſceptionem, ad locum ipſum pariter accedentes, vel abbatem & monachos ante vos in alio loco congruo conuocantes, de ſtatu monaſterij diligentiùs inquiratis, & qualiter in ſpiritualibus & temporalibus valeat reformari, ipſis modum & formam præfigatis. Si verò veriſimile ſit, quòd per Abbatem commodè reſtaurari non poſſit, eum ab adminiſtratione appellatione poſtpoſita remouentes, aliam perſonam idoneam & religioſam, ſi in monaſterio ipſo inuenta fuerit, aut de alio religioſo loco, eidem monaſterio, cum conſilio religioſorum virorum, in Abbatem prouideatis, per cuius ſtudium & diligentiam ſpes ſit idem monaſterium poſſe in ſpiritualibus & temporalibus reformari: ſi præfati monachi ad commonitionem veſtram in perſonam qualem diximus non poterunt conuenire. Datum Tuſculani IV. Non. Maij.

a MONAST. DE FLAIACO.] S. Geremari de Flauiaco. Sic enim hodie nominant partim à loco, partim à primo eius conditore. Monaſterium Flauiacum appellat Nicolaus I. in epiſtola ad Odonem Epiſcopum Bellouacorum, in quorum finibus ſitum

eſt. Huius porro loci monachus fuit Radulfus Flauiacenſis, qui ſcripſit in Leuiticum.

Alexander Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei dilectis filiis Petro Abbati ſancti Remigij Remenſis, & magiſtro Fulconi, Remenſis Eccleſiæ Canonico, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

AD audientiam noſtram peruenit, quòd Io. Sueſſionenſis terram pupillorum, quorum Th. ciuis Remenſis gerit tutelam, pignori detinet obligatam: vnde ſortem ſuam & tantundem dicitur percepiſſe. Quoniam igitur vſurarum crimen, & quodlibet ſuperabundantiæ genus, vniuerſis Chriſtianæ profeſſionis vitis eſt omnimodis abhorrendum, diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatinus ſi præfatum Io. ſortem ſuam de præſcripta terra, & tantumdem vltra præter expenſas recepiſſe conſtiterit, ipſum eandem terram memoratis pupillis & tutori eorum omni occaſione & appellatione ceſſante reſtituere & in pace dimittere, auctoritate noſtra diſtrictè cogatis. Quòd ſi ipſum ſortem ſuam aut ampliùs exinde non ſuſcepiſſe noueritis, eundem ſorte ſua recepta pupillis terram, dilatione & appellatione poſtpoſita, reddere conſtringatis, & hoc infra xl. dies poſt harum ſuſceptionem diligentiùs exſequamini.

Alexander Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, dilecto filio Petro Abbati ſancti Remigij Remenſis ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

RECepta conqueſtione T. ciuis Remenſis, quod God. quondam Sueſſionenſis pupillis, quos idem T. habet in cuſtodia, domum, quæ ipſis hereditario dicitur iure competere, detineret, diſcretioni tuæ nos mandaſſe recolimus, vt eundem G. ad reſtituendam prædictis pupillis domum detentam, vel coram venerabili fratre noſtro Nouiomenſi Epiſcopo iuſtitiam exhibendam, moneres & diſtrictiùs coërceres. Sed eodem G. prout dicitur, antequam ad te litteræ noſtræ perueniſſent, ſublato de medio, cùm vxorem eius commonuiſſes, vt alterum horum exſequeretur, reſpondit non ad ſe cauſam filiorum pertinere, & quòd filij propter minorem agere non poſſent ætatem. Vnde quoniam ex dilatione & expectatione iſta multa poſſunt prædictis pupillis iuris ſui detrimenta & incommoda prouenire, & noſtra intereſt vtriſque pupillis ſecundùm commiſſum nobis officium prouidere, diſcretioni tuæ per Apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quatinus prædictam mulierem infra xl. dies poſt harum ſuſceptionem moneas, & diſtrictè compellas, vt tutori prædictorum pupillorum pro pueris ſuis, quorum habet tutelam, in præſentia tua ſuper iam dicta domo reſpondeat, vel procuratorem, qui pro eis debeat reſpondere, conſtituat: aut ipſis eandem domum liberè & quietè dimittat. Tu verò, ſi experiri voluerit, vtraque parte ante te conuocata cauſam audias, & eam iuſtitia mediante appellatione remota decidas.

Alexander Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei dilectis filiis Petro Abbati S. Remigij, & Fulconi Decano Remenſi ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

CAuſam quæ inter [a] Abbatem ſancti Vrbani, & Abbatem Deruenſem, ſuper Eccleſia ſancti Deſiderij & quibuſdam aliis noſcitur agitari, vobis, de quorum prudentia & honeſtate confidimus, committimus audiendam, & fine debito terminandam. Ideoque experientiæ veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatinus exinde requiſiti fueritis, in vnum pariter conuenientes, vtramque partem ante veſtram præſentiam conuocetis, & rationibus hinc inde diligenter auditis & cognitis, eandem cauſam ſublato appellationis remedio; mediante iuſtitia decidatis. Datum Tuſculani v. Kalend. Martij.

[a] ABB. S. VRBANI.] Eiuſdem eſt ordinis cœnobium cuius Deruenſe, atque in eadem Catalaunorum diœceſi: ſed in oppido Iouiſuillæ, ſiue vt vocari poſtea cœpit Ioinuilla. Eccleſia verò S. Deſiderij ea eſt, quæ non ignobili eius tractus oppido nomen impoſuit, ac iuris eſt monaſterij Deruenſis.

Alexander Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei dilecto filio Petro Abbati ſancti Remigij ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

RELatum eſt nobis, quòd poſtquam O. ſancti Theodorici Remenſis ciuis dominicam crucem ſuſcepit Hieroſolymam profecturus, Gerardus de Roſeio quandam terram eius violenter inuaſit, & eam adhuc detinet occupatam. Nos autem vxoris prædicti O. lacrymabili poſtulatione deuicti, & officij noſtri debito, quo vniuerſos qui in Dei ſeruitio commorantur, & eorum bona attentiori ſtudio defenſare tenemur, propenſiùs inclinati, diſcretioni tuæ per Apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quatinus ſi ita ſe habet, memoratum Gerardum ſtudioſè moneas, & auctoritate noſtra ſub excommunicationis diſtrictione compellas, quòd prætaxatam terram vxori præfati O. omni contradictione & appellatione remota, cum fructibus inde perceptis reſtituat, & in pace dimittat. Deinde verò ſi prænominatus Gerardus quicquam iuris in eadem terra credit ſibi competere, cum ſupradicto O. poſtquam de partibus Hieroſolymitanis redierit, coram te ordine iudiciario experiatur. Datum Tuſculani III. Kalend. Aprilis.

Alexander Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, dilectis filiis, Petro Abbati ſancti Remigij, & Fulconi Decano Remenſi ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

CAuſam quæ inter Abbatem Eccleſiæ omnium ſanctorum de inſula Catalaunenſi, & [a] Canonicos ſanctæ Trinitatis ſuper quodam cæmiterio vertitur, experientiæ veſtræ audiendam committimus, & fine debito

terminandam. Ideoque diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quatinus cùm exinde fueritis requiſiti, vtramque partem ante veſtram præſentiam conuocetis, & rationibus hinc inde pleniùs auditis & cognitis, eandem cauſam infra xl. dies poſt harum ſuſceptionem fine debito terminetis. Nihilominus etiam cauſam quæ inter ipſos eoſdem ſuper quibuſdam terris Vicedomini noſcitur agitari, ſtudioſiùs audiatis, & eam mediante iuſtitia decidere ſtudeatis. Datum Tuſculani Kalend. Maij.

a CANON S. TRINITATIS.] Horum collegium in ipſa eſt ciuitate Catalaunenſi, in qua & Inſulæ omnium Sanctorum monaſterium eſſe monuimus.

Alexander Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei dilecto filio Abbati ſancti Remigii Remenſis ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

VIris litteratis atque deuotis tantò propenſiori ſtudio prouidere tenemur, & ſuis commoditatibus diligentiùs intendere, quantò ex eorum prouiſione ſacris Dei Eccleſiis fœcundior poteſt fructus & vtilitas prouenire. Inde eſt quòd nos litteraturam dilecti filij noſtri magiſtri Vberti, & deuotionem quam circa te gerit, ſtudioſiùs attendentes, ipſum caritati tuæ ſollicitè commendamus, rogantes & rogando mandantes, quatinus pro reuerentia beati Petri & noſtra, & intuitu deuotionis & litteraturæ ſuæ, præbendam in Eccleſia ſancti Timothei, ſi qua nunc vacat, vel quæ primò vacauerit, ei concedas liberaliter, & aſſignes: ita quòd ex hoc ſinceritati tuæ vberes debeamus gratias agere, & prudentiam & deuotionem tuam multipliciter propter hoc in Domino commendare. Datum Tuſcul. IV. Idus Maij.

Alexander Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei venerabili fratri Siluanectenſi Epiſcopo, & dilecto filio Abbati ſancti Medardi ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

EX parte dilecti filij noſtri Abbatis ſancti Remigij Remenſis auribus noſtris innotuit, quòd cùm quædam ancilla & quædam poſſeſſiones iudicio Remenſis Eccleſiæ, ſuo fuiſſent Monaſterio reſtitutæ, quarundem litterarum noſtrarum occaſione, ſicut aſſerit, exinde poſtea quamplurima damna ſuſtinuit. Quia igitur ea, quæ iudicio rationabiliter terminata noſcuntur, in recidiuam contentionem reuocari non debent; diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatinus rei veritatem diligenter & ſollicitè inueſtigetis: & ſi vobis conſtiterit, iam dictum Monaſterium de præſcriptis poſſeſſionibus & ancilla rationabiliter reſtitutum fuiſſe, reſtitutionem ipſam ratam & firmam permanere, & damna eidem monaſterio ſuper his irrogata, omni occaſione & appellatione remota, noſtra freti autoritate reſtitui faciatis. Datum Tuſcul. IV. Idus Maij.

Alexander Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, dilectis filiis Abbati S. Remigii, & Fulconi Decano Remenſi ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

CVm olim ex parte Vvarini & filij ſui Remenſium ciuium cauſa, quæ inter ipſos, Oldevvinum & Iohannem [a] Remenſes Burgenſes, ſuper domo quadam vertitur, ad nos delata fuiſſet, eandem cauſam, ſi bene meminerimus, venerabili fratri noſtro Ambianenſi Epiſcopo commiſimus terminandam. Nunc autem, ſicut ex tranſmiſſa conqueſtione prædict. Oldevvini & Iohannis ad aures noſtras peruenit, cùm ipſi iuxta mandatum noſtrum ad eundem Epiſcopum acceſſiſſent, ab eo ad audientiam noſtram appellarunt, iudicem ipſum ſicut ſuſpectum vitantes, quoniam prædictus Vvarinus & filius eius familiaritatem cum eodem Epiſcopo habere dicuntur, & alter eorum de menſa ſua eſſe perhibetur. Quia igitur prædictis Burgenſibus per reſponſalem ſuum ad nos venientibus, altera pars nec venit, nec aliquem pro ſe reſponſalem tranſmiſit, nos attendentes, qualiter iudex non debeat in cauſa conſtitui, qui meritò alterutri partium poſſit eſſe ſuſpectus, cauſam ipſam experientiæ veſtræ committimus: mandantes quatinus vtraque parte ante veſtram præſentiam conuocata, cauſam diligentiùs audiatis, & eam, ſi vobis conſtiterit appellatum fuiſſe, contradictione & appellatione remota, fine debito terminetis. Datum Tuſcul. IX. Kalend. Aprilis.

[a] REMENSES BVRGENSES.] Vtrique erant Remenſes. ſed Burgenſes à ciuibus diſtinguit, quia ciues eos vocat, quibus intra vrbis mœnia domicilium erat: Burgenſes, quibus in Burgo ſeu Caſtro S. Remigij, de quo dictum eſt lib. VII. epiſt. V. & infra dicet epiſt. LI.

Alexander Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, dilectis filiis Abbati S. Remigii, & Fulconi Decano Remenſi ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

EX litteris quas Præpoſitus, & Capitulum [a] ſancti Symphoriani nobis miſerunt, ad audientiam noſtram noueritis eſſe perlatum, quòd cùm controuerſia inter N. clericum, & H. & E. & eorum coadiutores, ſuper quadam domo cenſuali eiuſdem Eccleſiæ, quam prædictus clericus in eleemoſynam ſibi datam aſſerebat, & prædicti viri dicebant ſibi iure hæreditario pertinere, fuiſſet exorta, iidem viri ad venerabilem fratrem noſtrum Henricum Remenſem Archiepiſcopum, & prædictus N. ad noſtram audientiam appellauit. Quia igitur abſentibus partibus eidem cauſæ debitum non potuimus finem imponere, eam diſcretioni veſtræ duximus committendam. Inde eſt quòd prudentiæ veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatinus cùm exinde fueritis requiſiti, partes ante veſtram præſentiam conuocetis, & rationibus hinc inde auditis diligenter & cognitis, cauſam ipſam appellatione remota fine debito terminetis. Datum Verulis III. Kalend. Aug.

[a] S. SYMPHORIANI.] Clarum etiam nunc Remis Canonicorum Collegium. Flo-

doardus lib. II. c. VI. de Baſilicis quibus Lando Archiepiſcopus diuerſa legauit. *Item ad Baſilicam S. Symphoriani, quæ vocatur ad Apoſtolos.*

Alexander Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, dilecto filio Abbati ſancti Remigii, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

PErlatum eſt ad audientiam noſtram, quod Robertum & Martinum homines monaſterii tui trahis in cauſam, quia de alterius dominio vxores duxerunt. Quia verò huiuſmodi occaſio friuola & vana videtur, nec decet te indebitum alicui grauamen imponere, diſcretioni tuę per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatinus pręfatos homines pro cauſa quam diximus nullis agites moleſtiis, vel indebitè grauare pręſumas. Veruntamen ſi ſuper hoc agere ſecum volueris, in curia tua ordine iudiciario experiaris. Datum Tuſcul. III. Idus Decembris.

Alexander Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei dilectis filiis Abbati S. Remigii, & Fulconi Decano Remenſi, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

DIlectus filius noſter Abbas ſancti Theoderici tranſmiſſa nobis conqueſtione monſtrauit quòd Heliſendis mulier, & vir ſuus eum ſuper quadam terra multipliciter inquietant, & indebitis moleſtiis agitare pręſumunt. Cumque ſuper hoc cauſam intraſſent, demum ad noſtram audientiam appellarunt. Quia vero ex iniuncto nobis officio vniuerſis Dei fidelibus debitores exiſtimus, & cuique in iure ſuo adeſſe debemus, diſcretioni veſtrę per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatinus prędictam mulierem & virum eius commoneatis, & diſtrictè compellatis, vt ab infeſtatione pręfati Abbatis ſuper pręſcripta terra omnino deſiſtant, & eam in pace ſibi ac quiete dimittant: vel ſi de iure confidunt, in pręſentia veſtra ordine iudiciario experiantur. Si autem cauſam intrare decreuerint, partibus ante veſtram pręſentiam conuocatis, & rationibus hinc inde auditis & cognitis, eandem cauſam, remoto appellationis obſtaculo, mediante iuſtitia decidatis. Datum Tuſcul. II. Idus Februar.

Alexander Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei dilectis filiis Abbati S. Remigii, & Fulconi decano Remenſi, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

DIlectus filius noſter Humularienſis Abbas tranſmiſſis nobis litteris intimauit, quòd Abbas Hamenſis quendam hominem ſuum cum rebus ſuis ad habitum regularem ſuſcepit: in quo prędictus Abbas Humularienſis iuſtitię ſuę queritur non modicum derogatum. Quia igitur ex commiſſo nobis officio vnicuique in ſuo iure adeſſe debemus, diſcretioni veſtrę per Apoſtolica ſcripta pręcipiendo mandamus, quatinus pręfatum Abbatem auctoritate noſtra moneatis, & diſtrictè compellatis, vt prędicto Abbati pręnominatum hominem cum rebus ſuis reſtituat, vel ſecum amicabiliter pacificéque componat, aut in pręſentia veſtra ſufficientem exinde iuſtitiam, appellatione remota, exhibeat. Datum Tuſcul. XV. Kalend. Ianuar.

a AB HAMVLARIENSIS.] Qui nunc de Humbleriis, in diœceſi Nouiomenſi, in qua & Hamenſe S. Mariæ cœnobium S. Auguſtini.

Alexander Papa Ambianenſi Epiſcopo & Abbati S. Remigij.

CVm olim a Daniel Preſbyter ad præſentiam noſtram accedens de fratre noſtro Tornacenſi Epiſcopo grauem apud nos querelam depoſuiſſet, aſſerens quòd eum idem Epiſcopus, quia ſibi ſoluere noluerat quod ab eo fuerat poſtulatum, officio & Eccleſia ſua ſpoliaſſet, & eam Vvaltero Preſbytero conceſſiſſet, eidem Epiſcopo ſuper hoc litteras noſtras direximus, ſecundùm quod officio noſtro & rationi congruere videbatur. Tandem autem Epiſcopus proprios nuncios & ſcripta nobis direxit, ſignificans quòd prædicto Danieli præſcripta Eccleſia non fuerit conceſſa; ſed ad probationem vſque ad annum commendata: ita quidem vt ſi non oſſet idoneus, & eius conuerſationis & vitæ cuius eſſe deberet, exinde amoueretur, & Eccleſia illa liberè poſſet honeſtæ perſonæ concedi. Poſtremò verò cùm idem Daniel, quòd tabernam frequentaret, & quòd ibi multotiens ita pernoctaſſet quòd omiſſa dormitione ſequenti die miſſam celebraſſet, apud Epiſcopum accuſatus fuiſſet, & in purgatione quam ſibi indixerat, defeciſſet, ipſum ab officio ſuſpendit, & Eccleſiam in qua miniſtrabat, ad repræſentationem Abbatis ad quem pertinet, Vvaltero ſacerdoti conceſſit. Quo facto, poſtea ad venerabilis fratris noſtri Remenſis Archiepiſcopi, & deinde ad noſtram audientiam appellauit. Daniel verò hæc omnia inficians conſtanter aſſeruit, quòd à prædeceſſore ſuo ad repræſentationem præfati Abbatis præſcriptam Eccleſiam habuerit, & hac ſola de cauſa eum Epiſcopus officio & beneficio ſpoliaſſet, quia illi noluit quod poſtulauerat exhibere, & ei pro ſe & aliis compreſbyteris audacter prohibuit, ne tam frequentes aduerſus eos exerceret extorſiones. Adiecit inſuper, quòd cùm ipſum propter hoc appellaſſet, crimina ſupraſcripta poſtea ſibi obiecit, quæ primitus non fuerant obiecta: & cùm eſſet paratus ſe inde purgare, ei minis & terroribus ſuos purgatores ſubtraxit: nec tamen ſuper criminibus illis vlla potuit ratione conuinci. Cúmque Daniel & Vvalterus ſe noſtro conſpectui præſentaſſent, & varia & diuerſa coram nobis aduerſus ſe allegarent, quia teſtium & rationum ſufficientiam non habebant, in cauſa illorum non potuimus procedere, nec eam fine congruo terminare. Quapropter de veſtræ honeſtatis & diſcretionis prudentia confidentes, eandem cauſam prudentiæ veſtræ committimus audiendam, & fine debito terminandam. Ideoque per Apoſtolica vobis ſcripta præcipiendo mandamus, quatinus, cùm exinde requiſiti fueritis, congruo loco & tempore pariter in vnum conuenientes, vtramque partem ante veſtram præſentiam conuocetis, & rationibus hinc inde plenius auditis & cognitis, cauſam ipſam, remoto appellationis obſtaculo, mediante iuſtitia terminetis: ita quidem, quòd ſi legitimè vobis conſtiterit, quòd ſæpe dicto Danieli præſcripta Eccleſia non fuerit perpetuò conceſſa, ſed ad tempus commendata, aut de vinolentia, & quod ita in taberna pernoctauerit, quòd altera die nulla præcedente dormitione miſſam

miſſam cantaſſet, rationabiliter conuictus, aut in judicio, apud Epiſcopum videlicet, vel Archiepiſcopum ſuum accuſatus, vel ad rationem poſitus, ſine coactione, coram pluribus fuerit confeſſus, ei nullius appellatione obſtante ſuper eadem Eccleſia perpetuum ſilentium imponatis, & ipſum à Vvalteri impetitione deſiſtere compellatis. Cæteiùm ſi Danieli Eccleſia illa fuit canonicè tradita, & poſtea de aliquo crimine non fuit conuictus aut confeſſus, propter quod ea de jure debuerit ſpoliari, vel ſi poſt appellationem, ſicut aliquando allegauit, Eccleſia illa fuit ſpoliatus, ipſam ei faciatis reſtitui, & pacificè ac quietè dimitti. Poſtmodum verò, ſi Vvalterus, vel alius aduerſus eum agere voluerit, cauſam audiatis, & eam appellatione remota fine debito terminetis. Datum Tuſcul. v. Idus Septemb.

Daniel Presbyter.] Preſbyter S. Iohannis in Gandauo: quod oppidum cum Monaſterio S. Petri, de quo epiſtola ſequenti, eo tempore diœceſis erat Tornacenſis, nunc enim proprium habet Antiſtitem.

Alexander Papa Ambianenſi Epiſcopo, & Abbati ſancti Remigii.

CVm ex inſinuatione Danielis Presbyteri ſancti Iohannis in Gandauo noſtris fuiſſet auribus intimatum, quòd fratre noſtro Tornacenſi Epiſcopo ab eo & quibuſdam aliis intolerabilem exactionem pecuniæ annis ſingulis extorquente, & in conſuetudinem deducente, illi eum ſuppliciter & deuotè rogaſſent, vt à tali exactione ſe temperaret; ipſe vehementer commotus atque turbatus prædictum Danielem, pro eo quòd verbum propoſuit, ab officio ſuſpendit, & alios ad hoc terrore minarum induxit, quòd quicquid ſtatueret de rebus eorum, pro ſuo nutu acciperet; & quòd graue eſt, Abbati ſancti Petri Gandauenſis præcepit, vt jam dicto Daniele prorſus expulſo, alium loco ſuo Presbyterum ordinaret. Verùm prædictus Epiſcopus tranſmiſſis nobis litteris intimauit, quòd cùm Danieli præſcripta fuiſſet Eccleſia ad tempus commendata, & vinolentiæ deditus frequenter in taberna pernoctaſſet, ita quod nulla dormitatione præcedente miſſam non timuiſſet auſu temerario celebrare, & hoc in purgatione deficiens confeſſus fuiſſet, eum ab officio ſuſpendit; & ei Eccleſiam, quam non habebat perpetuam, ſed commendatam, nihilominus abſtulit. Et quoniam eodem Daniele omnia hæc inficiante, commnnis eſt & quaſi generalis querela omnium, quòd memoratus Epiſcopus Preſbyteros & Clericos ſuos pluſquam mercenarios tractat, & ab eis annuatim graues & importabiles exactiones extorquet; diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatinus hæc omnia diligenter & ſollicitè inquiratis, & quicquid exinde inueneritis, ſine admixtione falſitatis nobis meram & puram veritatem veſtris literis ſignificetis: vt nos habita rei certitudine confidentiùs & ſecuriùs corrigere valeamus quæ nouerimus corrigenda. Datum Tuſculani xvi. Kalend. Octob.

Alexander Papa Petro Abbati ſancti Remigii, & Fulconi decano Remenſi.

EX inſinuatione Vvillermi latoris præſentium accepimus, quòd cùm à quodam ciue Remenſi pro ſexaginta & nouem ſolidis ſegetem quæ ſexaginta etiam ſolidos valebat, emiſſet, ille non vult ſortem accipere, ſed vſuras immoderatas exinde nititur extorquere. Quia verò, ſicut accepimus, ſuper hoc ad noſtram audientiam eſt appellatum, vobis, de quorum prudentia & honeſtate confidimus, cauſam ipſam committimus audiendam: diſcretioni veſtræ præſentium auctoritate mandantes, vt prædictum ciuem inſtanter moneatis, & diſtrictè compellatis, vt pretium conſtitutum recipiens, eundem Vvillermum ſuper vſurarum exactione nulla ratione vexare præſumat. Si autem aliam juſtam & rationabilem cauſam prætenderit, eum audiatis, & appellatione ceſſante fine debito decidatis. Datum Tuſcul xvi. Kalend. Iunij.

Alexander Papa Henrico Remenſi Archiepiſcopo.

COnſtitutus in præſentia noſtra R. Preſbyter lacrymabili nobis conqueſtione monſtrauit, quòd R. & Vvillelmus Canonici [a] Eccleſiæ ſancti Donatiani Brugenſis, quia inter ipſum & præfatæ Eccleſiæ decanum & Canonicos de oblationibus Eccleſiæ ejuſdem Preſbiteri erat ſuborta controuerſia, in eum violentas manus iniecerunt, & poſt appellationem ad nos factam, ipſum à ſua Eccleſia eiicientes, alium in eam intrudere non formidarunt: & Galterus prædictæ Eccleſiæ ſancti Dodatiani Cantor, & Gillenus Canonicus, in Dominica die, coram omni populo, veſtes eius in plena proceſſione lacerantes, illum de choro turpiter eiicere præſumpſerunt. Quia vero tantæ præſumptionis exceſſum non poſſumus, nec debemus impunitum relinquere, ne Laici ſumant inde materiam in Clericos inſurgendi, fraternitati tuæ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatinus infra quadraginta dies rei veritatem diligenter inquiras, & ſi ita tibi eſſe conſtiterit, præfatos viros, qui in tantam audaciam proruperunt, publicè accenſis candelis excommunicatos denuncies, & ſicut excommunicatos ab omnibus facias cautiùs euitari, donec iniuriam paſſo congruè ſatisfaciant, & de tanto exceſſu ſatisfacturi, cum litteris tuis rei veritatem continentibus, Apoſtolico ſe conſpectui repreſentent. Illum autem, qui in prædictam Eccleſiam poſt appellationem ad nos factam dicitur eſſe intruſus, exinde ceſſante appellatione amoueas, & ipſam iam dicto Preſbytero cum fructibus inde perceptis reſtituere non poſtponas. Poſtea verò ſi quis aduerſus prænominatum Preſbiterum ſuper iam dicta Eccleſia agere voluerit, coram te ordine iudiciario experiatur, & tu cauſam audias, & fine debito decidas. Datum Tuſcul. xi. Kalend. Septemb.

[a] ECCLESIÆ S. DONATIANI] Archiepiſcopi Remenſis, cuius eò delatæ reliquiæ. Flodoardus lib. I. cap. v. *Hinc Donatianus extitit Epiſcopus, cuius etiam pignora mariti-*

mas in paret Epiſcopi Nouiomagenſis vel Tornacenſis perlata vario ſignorum memorantur ſplendore decorata. Brugæ quippe Flandrorum, quæ ſuum quoque nunc habent Epiſcopum, ad diœceſim cum pertinebant Tornacenſem, quæ adnexa erat Nouiomenſi.

Alexander Papa Petro Abbati ſancti Remigij.

EX parte Guidonis orphani grauem querelam recepimus, quòd cùm G. pater ſuus in extremis laborans ipſi domum, agros, vineas, & quicquid in mobilibus poſſidebat, iure hæreditario reliquerit poſſidendum, & in præſentia venerabilis fratris noſtri Remenſis Archiepiſcopi id ipſum recognouerit, nunc N. & nepotes eius prædictum orphanum in cauſam trahere, & ſuper hoc indebitè moleſtare præſumunt. Quia igitur ex ſuſcepti cura regiminis orphanorum patroni tenemur & defenſores exiſtere, diſcretioni tuæ per Apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quatinus ſi tibi conſtiterit in cauſa ipſa ad nos appellatum fuiſſe, & prædictum N. & nepotes eius moneas, & auctoritate noſtra diſtrictè compellas, vt prædictum orphanum ſuper iam dicta hæreditate moleſtare deſiſtant, & eam ſicut à patre ſuo conceſſam, & in præſentia prædicti Archiepiſcopi conſtat fuiſſe recognitam, in pace & quiete ipſum poſſidere permittant: aut ſi quid iuris in ea ſe habere confidunt, coram te ſublato appellationis obſtaculo ordine iudiciario experiantur. Datum Tuſcul. v. Idus Auguſt.

Alexander Papa[a] *Vpſellenſi Archiepiſcopo, & vniuerſis ſuffraganeis eius, tam in Suetia quàm in Gothia conſtitutis.*

COnſtituti à Domino, licet inſufficientibus meritis, ſuper gentes & regna, ex iniunctæ nobis adminiſtrationis officio debitoque compellimur aciem noſtræ conſiderationis ad vniuerſum commiſſi gregis corpus extendere, atque omnium fidelium corda inſtitutionis Apoſtolicæ ac doctrinæ ſalutaris imbre perfundere: vt ſicut in omnem terram exiuit ſonus Apoſtolorum, & in fines orbis terræ verba eorum: ita quoque nos, qui eorum cathedræ præſidemus, qui eis non in vitæ merito, non in operum ſanctitate, ſed in paſtorali cura & dignitate ſucceſſimus, verbum ſalutis, Euangelium Chriſtianæ atque Catholicæ veritatis annunciemus his qui longè, & his qui prope, nomen Apoſtolicum non inane neque nudum & in ſola voce gerentes, ſed in executione officii & veritate operis, in quantum nobis Deus dederit, adimplentes. Audiuimus enim & audientes non potuimus non dolere, quòd apud vos, tam in Suetia videlicet, quàm in Gothia, ex nimia & peruerſa non libertate, ſed abuſione potiùs & inſolentia Laicorum, conſuetudo peſſima & omnino deteſtabilis inoleuit: ex qua etiam multa illicita prouenerunt, & mala non ſolùm enormia, verùm etiam intolerabilia pullularunt. Ipſi enim vobis inconſultis, ſicut dicitur, aut contemptis, concedunt & conferunt Eccleſias, quibus volunt: omnia ſimoniacè, ſiue per pecuniam, ſiue per priuatam gratiam vel odium agentes. Ex hoc autem multa dicuntur tam ipſo actu quàm exemplo no-

ciua & pernicioſa contingere. Quilibet enim & vndecunque ſacerdos adueniens, licet ordinationis ſuæ nullum habeat teſtimonium, ſolo mandato ſeu nutu etiam laicorum, diuina in ſalutis eorum ſuæque periculum celebrare præſumit. Vnde nonnunquam euenit, vt Monachi fugitiui vel homicidæ, ſeu quibuſlibet irretiti & notati ſceleribus, aut in gradum Sacerdotij non promoti, Sacerdotio fungi nefaria nimis & damnabili præſumptione non metuant. Quilibet verò vel omnino carens Eccleſia, vel pauperem habens & ambiens ditiorem, potentioribus de parochia, data vel promiſſa pecunia, alium non erubeſcit tam impudenter quàm illicitè ſupplantare. Accedit ad hæc, quod Clerici, ſiue ipſi aduerſus Laicos, ſiue Laici aduerſus eos litigantes experiri voluerint, Laicorum iudicia ſubire, & ſecundùm ipſorum inſtituta ſiue leges agere vel defendre ſe coguntur. Nec ſolùm inferioris ordinis Clerici talibus iniuriis fatigantur: verùm etiam vos ipſi, ſi iuſtitiæ rigorem zelo Dei ſuccenſi aliquando exercetis, aliquam contra vos cauſam inobedientis gregis inuidia machinante, vel ad igniti ferri examen, vel ad aliquod æquè prohibitum & exſecrabile iudicium prouocamini: nulla canonibus, qui id prohibent, ſeu Pontificali dignitati exhibita reuerentia vel honore. Ad augmentum verò ſummamque malorum, Clerici paſſim in eodem regno impunè cæduntur, quandoque etiam occiduntur. Et quidem grauia ſunt iſta, nec profeſſionis opera Chriſtianæ, ſed inimici potius zizania reputanda. Ad quæ radicitus euellenda, & de medio veſtrum penitus extirpanda, tantò acriùs vos decet & oportet inſurgere, quantò magis deſides prælatos negligenteſque reſpiciunt vitia ſubditorum, & eorum culpæ crimen adſcribitur, quod ab his quibus præſident, & pro quibus etiam reddituri ſunt in extremo examine rationem, tam frequenter quàm licenter & impunè committitur maximè cùm per prophetam dicatur, *Clama, nec ceſſes, annuncia populo meo ſcelera eorum*, & alibi. *Niſi annunciaueris iniquo iniquitatem ſuam, ſanguinem eius de manu tua requiram:* Et in ſacris Canonibus, quos prudentiam veſtram ignorare non expedit, ſcriptum legatur, Negligere, cùm poſſis, perturbare peruerſos, nihil eſt aliud quàm fouere: nec caret ſcrupulo ſocietatis occultæ, qui manifeſto facinori deſinit obuiare. Ex eo autem, quòd peccata ex nimia & longæua licentia in conſuetudinem jam venerunt, cùm ſit, juxta quendam Philoſophum infelicitas conſummata, & vix videatur locus eſſe remedio, vbi quæ fuerunt vitia mores fiunt, & juxta Euangelium, qui mortuus fuerat in peccato jam fœteat: multò majori opus eſt ad ſuſcitandum cum Domino mortuum, non ſine lacrymis & compaſſione, conamine, ne deſperentur, ſicut quatriduanus in monumento, quibus poteſt inuocato Dei nomine cum ipſius adjutorio ſubueniri. Vt ergo etiam in eis glorificetur Deus, & ſapientia honorificetur à filiis ſuis, caritatem Moyſi pro populo Dominum obſecrantis, zelum Phinees vindicantis, contritionem Dauid orantis, miſericordiam Ieſu Chriſti ſuper Hieruſalem flentis & pro Lazaro lacrymantis aſſumite; & habentes ſecundùm Apoſtolum ſcutum fidei, loricam juſtitiæ, & galeam ſpem ſalutis, accingimini armaturâ Dei, & pugnare cum antiquo ſerpente, cum de

Eſa. 58. 1.
Ezech. 33. 18.

obſeſſis per inhabitantia peccata corporibus expellentes, & diripientes vniuerſa, in quibus habet fiduciam, eos quos domum ſibi facere nititur, cum gratiæ cæleſtis auxilio, à vitiorum ſordibus emundantes, vt domus Dei, templum videlicet Domini ſanctum quod eſtis vos, dici ac fieri mereantur. Nec vos vllus terror ab officii paſtoralis executione retardet, recolentes & non tantùm verbo, ſed opere profitentes, quod ille ſummus & primus Paſtor docuiſſe legitur & feciſſe: *Bonus*, inquit, *Paſtor animam ſuam ponit pro ovibus ſuis.* Et quoniam per errorem, & tam diuini quàm humani iuris ignorantiam, apud vos inoleuiſſe videntur mala, quæ diximus, & à Laicis tanquam licita impunè hactenus vſurpata, ſanctorum Patrum ſtatutis tanquam armis vtentes, ipſis inniti debebitis, atque ea & vos cum eis his quæ illicitè committuntur opponere, vt ex eorum ſcientia & auctoritate diſpereant, quæ per abuſionem nimiam & ignoranriam ſuccreuerunt. Sanè Laicos Eccleſias, vel Eccleſiaſtica beneficia dignitateſque concedere, ſeu de ipſis vlla ratione diſponere, ſanctorum Patrum ad inſtar ſacrilegij prohibent inſtituta. Clericos autem, qui ab eis, vel per eos dato pretio, ſiue gratis, Eccleſiam, vel inueſtituram Eccleſiæ ſeu Eccleſiaſticæ dignitatis acceperint, præter ordinis ſui periculum, excommunicationis etiam pœnâ condemnant. Nam in Synodo Symmachi Papæ ſtatutum legitur, Non placuit laicum ſtatuendi in Eccleſia aliquam habere facultatem cui ſubſequendi manet neceſſitas, non auctoritas imperandi. Item, Laicis quamuis religioſis nulla de Eccleſiaſticis dignitatibus aliquid diſponendi legitur attributa facultas. Item Calixtus Papa. Si quis principum inquit, vel aliorum diſpoſitionem, ſeu donationem, ſiue poſſeſſionem Eccleſiaſticarum rerum ſibi vendicauerit, vt ſacrilegus judicetur. Item Paſchalis. Nullus Laicorum Eccleſiarum bona occupet, vel diſponat. Qui verò ſecus egerit, juxta beati Alexandri capitulum, ab Eccleſiæ liminibus arceatur. Item Alexander. Per laicos nullomodo quilibet clericus aut preſbiter retineat Eccleſiam neque pretio, neque gratis. Item Paſchalis. Si quis clericus, Abbas, vel Monachus per Laicos Eccleſiam obtinueris, ſecundùm Apoſtolorum ſanctorum Canones, & capitulum Antiocheni Concilij, excommunicationi ſubjaceat. Idem. Conſtitutiones ſacrorum Canonum ſequentes ſtatuimus, vt quicunque Clericorum ab hac hora inueſtituram Eccleſiæ, vel Eccleſiaſticæ dignitatis de manu laici acceperit, & qui ei manum impoſuerit, gradus ſui periculo ſubjaceat, & communione priuetur. Et in hanc ſententiam alia multa canonum inſtituta & ſanctorum Patrum decreta conueniunt. Cæterùm Eccleſias, vel Eccleſiaſtica beneficia pretij, ſeu cujuſcunque muneris interuentu conferre ſimoniacum eſt, & ſimoniacam ſapit procul dubio prauitatem. Porrò Simonis crimen quàm ſit deteſtabile, quàm horrendum, ipſa vos eius infamis immanitas ignorare non ſinit: ex quo profectò tam dantem quàm accipientem damnatio Simonis, quam ſacra Actuum Apoſtolorum lectio proteſtatur, inuoluit. Ad cujus condemnationem cùm plurima præter Apoſtolicam ſanctionem ſanctorum Patrum reſcripta manauerint, pauca credimus ex pluribus ſuffectura. Inter quæ primum ſit illud B. Gregorij: Preſbyter, inquit, ſi Eccleſiam per pe-

Ioan. 10. 11.

cuniam obtinuerit, non ſolùm Eccleſiâ priuetur, ſed honore ſacerdotij ſpolietur: quia altare, decimas, & Spiritum ſanctum emere, vel vendere ſimoniacam hereſim eſſe nullus fidelium ignorat. Item alibi. Audiuimus, dilectiſſimi, quod nos audire oportuit, ſed audiſſe profectò non libuit: quoſdam ſcilicet ſacrorum ordinum eſſe profeſſores, qui ſub munerum datione, vel acceptione, Dei Eccleſias, vel earum ſibi ſacrificia vſurpant: quod quidem ſcelus vos non jamdudum acriter correxiſſe mitamur. Iuſtè enim vterque corripiendus eſt, & à ſanctæ liminibus Eccleſiæ ſummouendus, & qui pro Eccleſiæ ambitu munera largitur, & qui vt Eccleſiam det, quicquam præſumit accipere. Iſte quippe donum Dei emere, hic autem vendere præſumit. Sacrilegio quoque hoc facinus non diſpar dixerim, cùm id, quod ſponte & ſacro deliberationis arbitrio gratis fieri debuit, ſub pecuniæ pactione cauſatur. Quare, fratres cariſſimi, quæ taliter facta ſunt curioſè refellite, infecta prohibere, veſtriſque juſſionibus reſiſtentes digno anathematis vinculo percutere non dubitate. Item, Si quis dator vel acceptor Dei Eccleſias, vel Eccleſiaſtica beneficia, quæ quidam præbendas vocant, ſub pecuniæ interuentu, ſiue dando emerit, ſiue accipiendo vendiderit, à Simonis non excluditur perditione. Non ſolùm autem pecunia, ſed & quælibet obſequij aut muneris ſpecies in hujuſmodi criminaliter intercedit. Vnde idem beatus Gregorius, Bene inquit, cùm virum juſtum pro præbenda deſcriberet, ait, Beatus qui excutit manus ſuas ab omni munere. Non dixit ſolùm à munere, ſed ab omni munere: quia aliud eſt munus ab obſequio, aliud à manu, aliud à lingua. Munus ab obſequio eſt ſeruitus indebitè impenſa, munus à manu pecunia eſt, munus à lingua fauor. Qui ergo ſacros ordines tribuit, tunc ab omni munere manus excutit, quando in diuinis rebus non ſolùm pecuniam nullam, ſed nec etiam humanam gratiam requirit. Quod autem Sacerdos, aut quilibet Clericus, aliunde adueniens, vel ignotus, ſine teſtimonio & litteris ſaltem Epiſcopi ſui in aliena Diœceſi recipi aut miniſtrare non debeat, in Calchedonenſi legitur Concilio definitum per hæc verba: Extraneo clerico, vel lectori, extra ſuam ciuitatem ſine litteris commendatitijs proprij Epiſcopi, nuſquam penitus liceat miniſtrare. Item in Concilio Carthaginenſi, Clericum alienum, niſi concedente eius Epiſcopo, nemo audeat retinere, vel promouere in Eccleſia ſibi credita. Item beatus Auguſtinus in ſermone quodam ad populum. Hortamur, inquit, Chriſtianitatem veſtram, vt juxta ſanctorum Canonum inſtituta, in Eccleſiis à vobis fundatis aliunde veniens Preſbyter non ſuſcipiatur, niſi à veſtræ fuerit Eccleſiæ Epiſcopo conſecratus, aut ab eo per commendatitias litteras ſuſcipiatur. Ad hoc, ne Clerici ad ſæcularia judicia pertrahantur, & Romanorum Imperatorum leges prohibent, quæ tanquam Canones, vbi Canonibus non obuiant, ſunt obſeruandæ, & ſanctorum Patrum ac prædeceſſorum noſtrorum auctoritas interdicit. Scribit enim beatæ memoriæ Gelaſius Papa dicens: Nemo vnquam Epiſcopum, aut reliquos Clericos, apud judicem ſæcularem accuſare præſumat. Item Alexander omnibus Orthodoxis: Relatum eſt ad hujus ſanctæ & Apoſtolicæ ſedis apicem, cui ſummarum diſpoſitiones cauſa-

rum & omnium negotia Eccleſiarum ab ipſo Domino tradita ſunt, quaſi ad caput dicente: Tu es Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo, &c. quòd quidam æmuli, ejuſque ſanctæ Eccleſiæ inſidiatores, Sacerdotes Dei apud judices publicos accuſare præſumant, cùm magis Apoſtolus Chriſtianorum cauſas ad Eccleſias deferre, & ibidem terminari præcipiat. Taliter præuaricantes præuaricauerunt in Deum ſuum, & non obediunt præceptis eius. Feruentis verò aquæ, vel candentis ferri iudicium, ſiue duellum, quod Monomachia dicitur, Catholica Eccleſia contra quemlibet etiam, ne dum contra Epiſcopum non admittit. Vnde Stephanus Papa V. Ferri candentis, inquit, vel aquæ feruentis examinatione confeſſionem extorqueri à quolibet ſacri non cenſent Canones, & quod ſanctorum Patrum documento ſancitum non eſt, ſupetſtitioſa adinuentione non eſt præſumendum. Item Nicolaus Papa. Monomachiam in legem non aſſumimus, quam præceptam fuiſſe non reperimus: quam licet iniſſe quoſdam legamus, ſicut ſanctum Dauid & Goliam ſacra prodit hiſtoria, nuſquam tamen vt pro lege teneatur, diuina ſanxit auctoritas, cùm hoc & huiuſmodi ſectantes Deum ſolummodo tentare videantur. Præterea illud adjiciendo mandamus, quatinus populum regimini & gubernationi veſtræ commiſſum decimas Eccleſiis fideliter & deuotè perſoluere, ſicut ab ipſo domino noſcitur inſtitutum, diligenter ac ſollicitè moneatis, & ſi neceſſe fuerit ſub diſtrictione anathematis compellatis, juxta illud Malachiæ Prophetæ in perſona Domini loquentis *Inferte*, inquit, *omnem decimationem in horreum meum, vt ſit cibus in domo mea.* Vnde in Concilio Maguntienſi: Decimas Deo & ſacerdotibus Dei dandas Abraham factis, Iacob promiſſis inſinuat, & omnes ſancti Sacerdotes commemorant. Item ex Concilio Rothomagenſi: Omnes decimæ terræ, ſiue de frugibus, ſiue de pomis arborum, Domini ſunt, & illi ſanctificantur. Sed quia multi inueniuntur decimas dare nolentes, ſtatuimus vt ſecundùm Domini noſtri præceptum admoneantur ſemel, ſecundò & tertiò. Qui ſi non emendauerint, anathemate vſque ad ſatisfactionem & emendationem congruam feriantur. Nec tamen ideo ea, quæ Eccleſiis, immò Deo, ipſi, vel parentes eorum contuliſſe noſcuntur, reuocare, vel Eccleſiaſticarum perſonarum diſpoſitioni ſubtrahere volentes erunt aliquatenus audiendi: quæ ſi etiam homini contuliſſent repetere non valerent. Vnde Ambroſius in libro de pœnitentia: Sunt qui opes ſuas tumultuario mentis impulſu, non judicio perpetuo, vbi Eccleſiæ contulerint, poſtea reuocandas putant. quibus nec prima merces grata eſt, nec ſecunda: quia nec prima judicium habuit & ſecunda habuit ſacrilegium. Item ex Concilio Agathenſi: Clerici, vel ſæculares, qui oblationes parentum aut datas, aut teſtamento relictas, retinere perſtiterint, aut id, quod ipſi donauerint Eccleſiis vel Monaſteriis, crediderint auferendum, ſicut ſancta Synodus ſtatuit, velut necatores pauperum, quouſque reddant, ab Eccleſiis excludantur. Illos verò qui in Clericos violentas manus, niſi fortè ſe defendentes iniiciunt, pœnam excommunicationis incurrere ſacroſancta Romana iam pridem ſtatuit, & inuiolabiliter tenet Eccleſia: nec à quoquam omnino, niſi à Romano Pontifice,

Malac. III. 10.

vel de mandato eius abſolui patitur, aut permittit. Vos itaque ipſius, quæ omnium Eccleſiarum caput eſt & magiſtra, veſtigiis inhærentes, eius ac noſtræ in ſupradictis omnibus acquieſcite ſanctioni: & ſecundùm ea quæ à ſanctis patribus & prędeceſſoribus noſtris inſtituta prędiximus, obſeruate, atque ab omnibus per Epiſcopatus veſtros quantum in vobis eſt, faciatis firmiter & inuiolabiliter obſeruari. Contemptores equidem Eccleſiaſtica pręcipimus vſque ad condignam pœnitentiam vltione percelli. Obedientibus autem ſit pax Domini noſtri Ieſu Chriſti: quatinus & hîc fructum bonę actionis percipiant, & in futuro pręmia ęternę pacis inueniant. Datum Tuſculani IV. Idus Septembris.

a VPSELLENSI ARCHIEPISCOPO.] Vpſalenſem alij vocant, & Vpſaliam ciuitatem regni Suetiæ, Gothiæque metropolim. Ad hunc vero, eiuſque ſuffraganeos ſcriptę item epiſtolæ XXII. & XXV.

Alexander Papa III. Vniuerſis Dei fidelibus per Daciam conſtitutis.

OMnes qui piè volunt in Chriſto viuere, & ad iubar incircumſcripti luminis, & ad illam cæleſtem patriam, quam nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit, vbi nec fures fodiunt, nec furantur, nec tinea demolitur, peruenire deſiderant, diem oportet extremum miſericordiæ operibus præuenire, & æternorum intuitu ſeminare in terris, quæ cum multiplicato fructu largiente Domino recolligere poſſint in cælis. Scriptum eſt enim. *Qui parcè ſeminat, parcè & metet, & qui* 2. Cor.
ſeminat in benedictionibus de benedictione metet in vitam aternam. Credi- ix. 6.
mus ſanè vniuerſitati veſtræ innotuiſſe, qualiter venerabilis frater noſter a Fulco Eſtonum Epiſcopus, inopia & paupertate prematur, & ad conuertendam gentem illam ſui Epiſcopatus, quæ Chriſtianæ fidei ignara eſt, totis viribus elaboret, & quantam poteſt ſollicitudinem ac diligentiam adhibere procuret. Quia verò particeps mercedis efficitur, qui ei ad tam pium & ſanctum opus perficiendum conſilium & ſubſidium ſubminiſtrat, deuotionem veſtram monemus & exhortamur in Domino, & remiſſionem peccatorum veſtrorum iniungimus, quatinus de bonis à Deo vobis collatis prædicti Epiſcopi inopiam ſubleuantes, ei manum auxilij porrigatis, & caritatis ſolatia diuini amoris intuitu miniſtretis: vt per hæc & alia bona, quæ Deo inſpirante feceritis, apud altiſſimum peccatorum veſtrorum veniam conſequi, & ad æternæ felicitatis gaudia mereamini, propitiante Domino, peruenire. Datum Tuſculani XV. kalend. Octobris.

a FVLCO ESTONVM EPISC.] De Fulcone dictum ſæpius. Eſtones populi regno Suetiæ attributi. Auctor enim eſt Saxo Grammat. lib. I. Frotonem Danorum regem Erico Suetiæ regi Eſtiam & Finniam annuo ſtipendiorum iure conceſſiſſe.

Alexander Papa III. Regibus & Principibus, & aliis Chriſti fidelibus, per regna Danorum, Noruuegenſium, Guetomorum, & Gothorum conſtitutis.

NOn parum animus noſter affligitur, & amaritudine non modica & dolore torquetur, cùm feritatem Eſtonum & aliorum paganorum illarum partium aduerſus Dei fideles, & Chriſtianæ fidei cultores grauiùs inſurgere, & immaniter debacchari audimus, & Chriſtiani nominis impugnare virtutem. Veruntamen laudamus & benedicimus Dominum, quòd vos in fide Catholica, & in deuotione ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ, quæ omnium Eccleſiarum caput eſt, & magiſtra à Domino conſtituta, ſuper omnes alias Eccleſias cæleſti priuilegio obtinet principatum, immobili firmitate perſiſtitis, & Chriſtianæ religionis vinculum & vnitatem ſeruatis. Vnde quoniam expedit officio noſtro, ea quæ ad corroborationem fidei, & animarum veſtrarum noſcuntur pertinere ſalutem, vobis ſollicita exhortatione ſuggerere, & ſtudioſiùs ſuadere, vniuerſitatem veſtram monemus & exhortamur in Domino, quatinus diuino cultui intendere, miſericordiam & iuſtitiam & iudicium diligere, à rapinis & iniquis operibus abſtinere, deuota Deo & accepta obſequia impendere, prædictæ ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ, tanquam matri & magiſtræ veſtræ, debitum honorem & reuerentiam exhibere, Epiſcopis, ſacerdotibus, & aliis prælatis veſtris humiliter obedire, & eis decimas, primitias & oblationes, & alias iuſtitias ſuas reddere, & ipſos tanquam patres & paſtores animarum veſtrarum honorare modis omnibus ſtudeatis, & iura eorum defendere, manu tenere propenſiùs, & conſeruare curetis, & armis cæleſtibus præmuniti, & Apoſtolicis exhortationibus confirmati ad defendendum Chriſtianæ fidei veritatem ſpiritu fortitudinis accingamini, taliter in brachio forti ad propagandam Chriſtiani nominis religionem intendentes, vt victoriam de inimicis poſſitis conſequi, & coronam iuſtitiæ, quæ vobis repoſita eſt, patrante Domino, adipiſci. Nos enim eis, qui aduerſus ſæpe dictos paganos potenter & magnanimiter decertauerint, de peccatis ſuis, de quibus confeſſi fuerint & pœnitentiam acceperint, remiſſionem vnius anni, confiſi de miſericordia Dei, & meritis Apoſtolorum Petri & Pauli concedimus, ſicut his qui ſepulcrum Dominicum viſitant concedere conſueuimus. Illis autem, qui in conflictu illo deceſſerint, omnium ſuorum, ſi pœnitentiam acceperint, remiſſionem indulgemus peccatorum. Datum Tuſculani III. Idus Septembris.

Alexander Papa III. Vpſellenſi Archiepiſcopo, & ſuffraganeis eius.

VIce beatri Petri Apoſtolorum principis, largiente Deo & Domino
Ezech. noſtro, qui ait *Speculatorem dedi te domui Iſraël*, ſuper gentes & re-
III.17. gna, licet immeriti, in Apoſtolicæ ſedis ſpecula conſtituti, pontificalis officij debito pro vniuerſis compellimur ſollicitudinem gerere, & antiquo hoſti,

hoſti, qui tanquam ſæuiſſimus leo circuit quærens quem deuoret, paſtorali prouidentia obuiare, ne gregem Dominicum inuadat, & diuerſis eum vitiorum morſibus laceret. Inde eſt quòd vehementi cor noſtrum doloris pulſatur ſtimulo, audito quòd in partibus veſtris in tantum libido crudelis & turpis excreuerit, vt quædam mulieres prolis ſuæ procurent interitum, earumque corruptores tam horrendo & deteſtabili facinori non ſolùm conſentire, verum etiam illud perſuadere præſumant, & alij inceſtuoſa coniunctione plerique cum iumentis abominanda ſe pollutione commaculent. quæ quantum ſint grauia & creatori noſtro penitus inimica, ipſa ſceleris atrocitas ſatis demonſtrat, quam nec audientium aures ſine ingenti poſſunt horrore percipere. Si enim qui iactato in terram ſemine prolem nolebat ex vxore ſuſcipere, percuſſus à Domino teſtamenti veteris ſerie dinoſcitur, qua pœna feriendus eſſe monſtratur, qui natum proprium non abhorret occidere, & mauult interire quàm viuere? Cuius vtique criminis pœna illud etiam perſuadentes vel conſentientes inuolui beatus Auguſtinus oſtendit dicens, Se periculosè decipiunt, qui exiſtimant eos tantùm homicidas exiſtere, qui manibus hominem occidunt, & non potiùs eos, per quorum conſilium, & fraudem, & exhortationem homines extinguntur. Nam Iudæi Dominum nequaquam propriis manibus interfecerunt, ſicut ſcriptum eſt: *Nobis non licet interficere quemquam:* ſed tamen illis mors Domini imputatur, quia ipſi eum linguâ interfecerunt dicentes, *Crucifige, Crucifige eum.* Inceſtum verò quantum ſacri abhorreant Canones, Concilium Ilerdenſe demonſtrat: Cum his, inquit, qui inceſtus ſe pollutione commaculant, quandiu in ipſo deteſtando & illicito carnis contubernio perſeuerant, nec cibum ſumere vlli Chriſtianorum, ſicut Apoſtolus iuſſit, licebit. Porro ſceſus cum iumentis coëuntium quanta ſit animaduerſione plectendum, legiſlator Moyſes declarat, cùm etiam ipſa interfici animalia iubeat, quæ tali contaminata flagitio indignam reſricant facti memoriam. Quia igitur abominabilem horum exceſſuum præſumptionem ſeuera ſatis diſtrictione congruit inſequi, prædictos propriæ prolis necatores, & tam ipſum facinus perſuadentes, quàm conſentientes, ſeu quoſlibet parricidas, aut cum matre, filia, conſobrina, vel nepte agentes, quàm cum iumentis coeuntes artiori pœnitentiæ iugo curetis compeſcere, & niſi ſenio confecti, vel corporis fuerint debilitate ſeu egeſtate oppreſſi, eos ad ſedem Apoſtolicam compellatis venire, & beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli limina viſitare, vt in ſudore vultus ſui, & viarum labore ſuperni iudicis iram euadere, & ipſius miſericordiam valeant inuenire. Ad hæc qui dormiendo non voluntate, ſed caſu filios ſuos oppreſſiſſe inueniuntur, triennio, ſi iidem fuerint baptizati, ſi verò abſque ſacro baptiſmate deceſſerint, quinquennio pœnitentię diſciplinis ſubiaceant. Sacerdotes, quos ab his conuenit ſtudioſiùs præcauere, officij ſui perpetua executione priuentur. Verùm ſi qui parentum abſentes fuerint, quando eorum filij ſuffocantur, aut ſi id ſub aliena cuſtodia contigerit, extra culpam erunt, ſi tamen eos non furioſę, ſed congruenti cuſtodię ipſos ſe crediderint tradidiſſe. Prętterea non ſine cordis amaritudine quoſdam ſacerdotes contra

Ioan. xviii. 31.
Ioan. xix. 6.

Dd

Apoſtolicas inſtitutiones, cum ſicca fęce vini, vel cum micis panis vinô intinctis Miſſam celebrare audiuimus: & fideles laïcos non Chriſtiano more, abſque ſacerdotali benedictione & Miſſa matrimonium contrahere. Vnde ſępe illicita contingit fieri coniugia, & inter legitimas perſonas diuortium interuenire. Sanè cùm omne crimen atque omne peccatum oblatis Deo ſacrificiis deleatur, quid de cętero pro delictorum expiatione Domino dabitur, quando in ipſa ſacrificij oblatione erratur? Cùm enim magiſter veritatis diſcipulis ſuis ſacramentum commendaret noſtrę ſalutis, non ſiccam fęcem vini, non micas panis vino intinctas accepit, ſed panem & calicem, & benedicens dedit diſcipulis ſuis. Quia igitur ſecus agere Euangelicę & Apoſtolicę doctrinę contrarium, & conſuetudini Eccleſiaſticę penitùs eſt aduerſum, Apoſtolica prohibemus auctoritate, vt cum ſicca fęce vini, vel cum micis panis vino intinctis, vel alio modo quàm Dominus inſtituit, nullus de cętero ſacrificare attemptet: ſed ſecundùm formam ſacroſanctę Eccleſiæ Romanæ, quam vos in omnibus imitari oportet, ſolum panem & vinum aquâ mixtum in ſacrificio corporis & ſanguinis Domini offeratis. Cæterùm clandeſtina & abſque ſacerdotali benedictione non debere contrahi coniugia, aut niſi inter legitimas perſonas, quæ infra ſeptimum gradum nulla conſanguinitatis linea coniungantur, nec contracta, niſi canonicè & conſenſu Epiſcopi diſſolui, multorum ſanctorum patrum declarat auctoritas. Vos itaque muniti ſanctorum patrum ſanctionibus & Eccleſiaſticis inſtitutis, hæc quæ dicta ſunt diligenter ſeruate, & ab aliis præcipite inuiolabiliter obſeruari, diſpenſationis moderamine vtentes, vt qui in quinto, vel quarto gradu coniuncti ſunt, eos non ſeparetis, ſed ne ampliùs taliter coniungantur, pontificali auctoritate & diſtrictione prohibeatis. Datum Tuſcul. v. Idus Septembris.

Alexander Papa III. Colon. Lingacopenſi Epiſcopo.

EX diſpenſatiòne commiſſæ nobis ſollicitudinis, & ex debito caritatis viros Pontificali officio præditos, & morum honeſtate ornatos ſincera tenemur caritate diligere, & eorum vota, quæ à rationis tramite non diſcordant, effectu proſequente complere: vt tantò fortiùs ornamenta virtutum appetere, & honeſtis inſiſtere moribus ſtudeant, quantò ſe ab Apoſtolica ſede maiore honore cognouerint & gratia præueniri, Relatum ſiquidem eſt auribus noſtris, quòd dilecto filio noſtro Stenar. quondam [a] Lingacopenſi Epiſcopo clauſtralem quietem Epiſcopali honori præponente, & pontificalem dignitatem in manu venerabilis fratris noſtri Eskili Londenſis Archiepiſcopi Apoſtolicæ ſedis legati, & regalia coram rege & primatibus regni libere & ſpontaneè reſignante, clerus & populus eiuſdem loci, de aſſenſu prædictorum Archiepiſcopi & regis atque ducis terræ, te in patrem & Epiſcopum ſuum vnanimiter & concorditer elegerunt. Verùm licet ei non licuerit abſque auctoritate Romani Pontificis Epiſcopali dignitate abrenunciare, volentes tamen neceſſitati Eccleſiæ tuæ paterna prouiſione proſpicere, & honeſtati tantorum virorum deferre, id æquani-

miter ſupportamus, & electionem & conſecrationem tuam ratam & firmam habentes eam auctoritate Apoſtolica confirmamus, & tibi in ſubditis tuis corrigendi vitia & ſuperflua reſecandi plenam concedimus facultatem. Tu verò ſubiectorum culpas tanta redargutionis inſtantia inſequaris, quòd & qui culpabiles ſunt ſuos exceſſus corrigant celeriter, & emendent, & alij hoc videntes ad committenda ſimilia non aſpirent. Hac tamen conſideratione præhabita, vt durè & aſperè, leuiter & manſuetè, ſecundùm naturas & qualitates perſonarum, vitia corrigas ſubditorum. Decernimus ergo, vt nulli omnino hominum hanc paginam noſtræ confirmationis infringere liceat, vel ei aliquatenus contraire. Si quis autem hoc attemptare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Datum Tuſculani VI. Idus Septembris.

[a] LINGACOPENSI] Lincopenſi, Vpſallenſis ſuffraganeo. Nota eſt ciuitas Suetiæ, in qua Synodum celebraſſe legitur Nicolaus Anglicus Cardinalis Eugenij III. Legatus, anno M. C. XLVIII. Lingacopenſis Epiſcopatus iterum mentio epiſt. XXVII.

Alexander Papa III. Guillelmo [a] Stranenſi Epiſcopo.

FRatres & Coepiſcopos noſtros, & eos præcipuè, qui in medio prauæ nationis ſunt poſiti & in remotis mundi partibus conſtituti, artiori nos conuenit caritate diligere: & vt in commiſſo ſibi ampliùs talento proficere valeant, & ad cultum iuſtitiæ & domus Dei decorem fortiùs accingi, eis Apoſtolicæ ſedis gratiam & fauorem nos conuenit impertiri. Attendentes igitur deuotionis tuæ conſtantiam, & fidei puritatem, qua beato Petro & nobis immobili firmitate adhærere conſpiceris, te ſicut venerabilem fratrem noſtrum diligere & honorare, & tuis rationabilibus votis & deſideriis debita cupimus benignitate fauere. Inde eſt quòd Eccleſiam tuam ſub beati Petri ac noſtra protectione recipientes, ea quæ in præſentiarum pacificè ac legitimè poſſedit, & ſpecialiter Neeric, ſicut à rege & Metropolitano tuo, & à venerabili fratre noſtro Eskilo Lundenſi Archiepiſcopo, Apoſtolicæ ſedis legato, tibi confirmata eſt, & ſcripti ſui munimine roborata, tibi & per te eidem Eccleſiæ auctoritate Apoſtolica confirmamus, & præſentis ſcripti patrocinio communimus. Statuentes vt nulli omnino hominum liceat, hanc paginam noſtræ confirmationis infringere, vel ei aliquatenus contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Datum Tuſcul. VII. Idus Septemb.

[a] STRANENSI.] In Suetia item, ſub Epiſcopo Vpſallenſi, quem metropolitani eius nomine ſignificat. In notitia Epiſcopatuum Straginienſis appellatur.

Alexander Papa III. Vpſellenſi Archiepiſcopo & ſuffraganeis eius, & [a] Guthermo duci.

GRauis admodum & difficilis eſt ad Apoſtolicam ſedem querela perlata, quòd [b] Phinni ſemper imminente ſibi exercitu inimicorum, fidem ſeruare Chriſtianam promittunt, & prædicatores & eruditores Chriſtianæ legis deſideranter requirunt, & recedente exercitu fidem abnegant, prædicatores contemnunt, & grauiter perſequuntur. Vnde quoniam in hoc Deo illudere, & Chriſtianam religionem deridere videntur, & illis ſe duplo filios gehennæ conſtituentibus, ſalus & vita eorum tota in terrenis, neglectis cæleſtibus, conſpicitur conſiſtere: nec eſt dignum, vt eis in aduerſitate Chriſtianum nomen defenſionem conferat, quod in proſperitate deſpicere & horrere probantur: vniuerſitatem veſtram monemus, atque mandamus, quatinus à fallacijs & fraudibus eorum ita prudenter & diſcretè de cætero caueatis, quòd ſi ingruerit neceſſitas, ad auxilium & defenſionem veſtram non poſſint recurrere, niſi munitiones, ſi quas habent, vobis tenendas aſſignent, aut aliàs adeo ſufficientem cautionem exhibeant & ſecuritatem, quòd à modo nullatenus pedes retrahere, aut veſtram prudentiam valeant circumuenire: ſed Chriſtianæ fidei documenra cogantur tenere firmiter & ſeruare: ne ampliùs de eorum numero videantur, de quibus dictum eſt, Confitebitur tibi, cùm benefeceris ei. Datum Tuſcul. v. Idus Septembris.

[a] GVTHERMO DVCI] Sueonum. Guthermus dicitur Saxoni Grammatico libro xiv. vbi de baptiſmo agit Kanuti filij Vvaldemari Daniæ regis. *Quod religioſa*, inquit, *executionis officium Sueonum ducis Guthermi, qui neptem Vvaldemari eorumdem regi Karolo deſponſam adducendi cauſa legationem attulerat, præſentia venuſtabat.*
[b] PHIINNI] Finni Boreales Suetiæ populi, qui Finniam ſeu Finningiam incolunt.

Alexander Papa III. [a] Trudenſi Archiepiſcopo, & A. quondam Staueng. Epiſcopo.

LEx diuina & humana deſiderat, & debitum caritatis expoſcit, vt bono & vtilitati communi debeamus intendere, & ad reuocationem & conuerſionem infidelium operam omnimodam & ſollicitudinem adhibere. Inde eſt quòd prudentiam veſtram rogamus attentiùs & monemus, venerabili fratri noſtro Fulconi Eſtonum Epiſcopo, qui ad conuertendam gentem illam diuina gratia inſpiratus miniſterium prædicationis & laborem propoſuit aſſumere, Nicolaum monachum, qui de gente illa ſicut accepimus eſt oriundus, virum religioſum atque diſcretum, in ſocium concedatis: vt tantum bonum poſſit perficere, & gentem illam ad agnitionem veri luminis, & ad culturam & doctrinam Chriſtianæ fidei, verbo prædicationis auxiliante Domino reuocare, & vobis exinde valeat æternæ mercedis cumulus prouenire. Datum Tuſcul. v. Idus Septemb.

[a] TRVNDENSI ARCHIEPISC.]. In Noruegia. Noruegiæ Metropolim alij Tron-

demum nominant. Saxo lib. x. extremo. *Corpus eius*, Magni regis, *Noruagiam relatum Tronde mi in regiorum monumentorum arca ſepulturam poſſedit.* Eiuſdem etiam metropolis ſuffraganeus eſt Epiſcopus Stauengarenſis.

Alexander Papa III. vniuerſis tam Clericis quàm Laïcis Lingacopenſis Epiſcopatus.

DEcet vniuerſitatem veſtram, quæ ad perfectionem virtutum & ſalutem pertinent animarum, toto ſtudio cogitare, & ea voluntario effectu perficere, per quæ gratiam poſſitis altiſſimi acquirere, & ad æternæ felicitatis gloriam cum auxilio diuini numinis peruenire. Cæterùm quoniam ſine obedientiæ virtute nemo Deo perfectè poteſt placere, aut acceptum ſeruitium reddere, per Apoſtolica vobis ſcripta præcipiendo mandamus & mandando præcipimus, quatinus venerabili fratri noſtro C. Epiſcopo veſtro, ſicut bonæ memoriæ Giloni prædeceſſori ſuo feciſſe noſcimini, omnimodam obedientiam & reuerentiam impendatis, & in his quæ Dei ſunt, & ad veſtrarum animarum ſpectant ſalutem monitis & mandatis eius humiliter parere curetis, & ei de iuſtitiis ſuis integrè & plenariè reſpondeatis: ita quòd apud Deum pro humilitate & obedientia veſtra, peccatorum veſtrorum veniam & gloriam valeatis promereri æternam. Si qui autem veſtrum ei contumaces vel rebelles extiterint, ſententiam quam idem Epiſcopus propter hos in eos rationabiliter tulerit, auctore Domino ratam & firmam habebimus. Datum Tuſcul. xv. Kalend. Octob.

Alexander Papa III. [a] *Guidoni Abbati ſancti Nicaſij & M. Radulfo Canonico Remenſi.*

SVggeſtum eſt auribus noſtris, quod Galcherus de Caſtellione villam de Belloi, quæ ad Monaſterium beati Remigij pertinet, diabolico furore accenſus deſtruxit, & duas alias villas eiuſdem monaſterij ita ſpoliauit, quòd ſpolia inde abducta xl. librarum pretio æſtimantur. Milo verò Malusvicinus, cùm eidem monaſterio plura damna & iniurias intuliſſe dicatur, nec vult inibi ſatisfacere, neque quod ratio exigit exhibere. Simon autem de Burgo prædicto monaſterio apud Vvandrecicurt damna plurima & iniurias inferre non ceſſat. Prætereà Burdinus de Beſanes terram, quæ prænominato monaſterio fuit in eleemoſynam data, duobus hominibus, quibus eam Abbas eiuſdem loci hereditario iure conceſſerat, auferre laborat. Sanè Preſbyter de Alem. in villa præſcripti monaſterij quandam domum in damnum eiuſdem Eccleſię ędificare pręſumit. Ad hęc cùm quidam homo ſancti Remigij ſe cum quadam parte hereditatis ſuę, diuini amoris & caritatis ardore ſuccenſus, hoſpitali ſanctæ Mariæ Remenſis ad ſeruiendum hoſpitibus pro animæ ſuæ remedio reddidiſſet, parentes eius à longè venientes, quamuis magnam partem bonorum ſuorum eis dederit, præ'ibatum monaſterium & Eccleſiam Remenſem ſuper iam dicta eleemoſyna inquietare nituntur. Vnde quoniam noſtra intereſt, iura Eccleſiarum de-

tendere, & eis contra malefactores ſuos Apoſtolicæ protectionis patrocinium miniſtrare, diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatinus ex parte noſtra prædictas perſonas commoneatis, & diſtrictiùs compellatis, vt prædicto monaſterio de damnis & iniuriis allatis congruè ſatisfaciant, & ablata reſtituant, & de cætero ab eius & rerum ſuarum moleſtatione penitus conquieſcant, vel ſub veſtræ diſcretionis examine plenam exinde ſibi iuſtitiam exhibeant. Prætetea Abbas ſępe dicti monaſterij de Theſaurario Laudunenſi, quòd apud Creonam iuſtitiam ſuam imminuat, & penitus ſubtrahat, & de Vuillermo Mareſcalco nobilis viri Comitis Henrici, quòd cuidam homini ſuo x. libras abſtulerit, & multa ei mala fecerit; & de Abbate de Tenaliis, qui cùm dicatur multa illi damna inferre, ei exinde coram venerabili fratre noſtro Remenſi Archiepiſcopo noluit, prout mandauimus, reſpondere, grauem ad nos querimoniam tranſmiſit. Ideoque vobis præſentium auctoritate iniungimus, vt prædictos viros ad reſarcienda illata damna præfato Abbati, & ad reſtituenda ablata, & ad ſatisfactionem de illatis iniuriis exhibendam, vel ad complementum iuſtitiæ faciendum, auctoritate noſtra monere & diſtrictè compellere ſtudeatis: & in ſupradictis omnibus cum ea maturitate & prouidentia procedatis, quòd exinde diligentia & ſollicitudo veſtra valeat non immeritò & commendari, & nos diſcretioni veſtræ confidentiùs negotia Eccleſiaſtica committere valeamus. Datum Tuſcul. IX. Kalend. Martij.

a GVIDONI ABB. S. NICASII.] Lib. v. epiſtolarum Petri Cellenſis epiſt. XIV.

Alexander Papa III. Petro Abbati, & fratribus S. Remigij Remenſis.

RAtionabiles & honeſtas petitiones gratanti animo debemus admittere, & vota quæ à rationis tramite non diſcordant, proſequente effectu complere. Relatum eſt ſiquidem auribus noſtris, quòd cùm ſingulis annis duas procurationes, unam in depoſitione ſancti Remigij, & alteram in tranſlatione ipſius Remenſi Archiepiſcopo debeatis perſoluere, & ſingulis quibuſque certis numeris & menſuris diſtinctis, de a Freſcengiarum pretio nulla æſtimatio facta fuiſſet, venerabilis frater noſter Henricus Remenſis Archiepiſcopus moleſtiam & inquietationem, quam inde habebatis, pia conſideratione reſpiciens, vobis & monaſterio veſtro freſcengias omnino remiſit: ita ſanè quod in depoſitione beati Remigij quinquaginta ſolidos Remenſis monetæ, & totidem in tranſlatione ipſius Remenſibus Archiepiſcopis annuatim ſoluere teneamini. Quam vtique remiſſionem, quemadmodum à prædicto Archiepiſcopo facta eſt, & ſigilli ſui munimine roborata vt firmam & ratam habeatis, eam auctoritate Apoſtolica confirmamus, & præſentis ſcripti patrocinio communimus: ſtatuentes vt nulli omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ confirmationis infringere, vel ei aliquatenus contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis, & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Datum Tuſcul. VIII. Kalend. Martij.

a FRISCINGIARVM] Friſcingæ dicuntur libro IV. capitul. LXXII. quanquam ibi etiam codices nonnulli friskingas legunt. Variè enim ſcribitur hoc nomen. Quid vero ſignificet, docuit Fr. Pithæus in Gloſſario.

Alexander Papa III. Siluanectenſi Epiſcopo, & Abbati ſancti Remigij Remenſis.

AD audientiam Apoſtolicæ ſedis noueritis fuiſſe perlatum, monachos ſancti Remigij de Brana, Religioſis viris Abbati & fratribus ſanctæ Mariæ a de Brana diſtrictiùs inhibere, ne familiam Comitis & Comitiſſæ de Brana ad aliqua audeant recipere ſacramenta. Vnde quoniam indecens eſt eis & inhoneſtum aliquos indebitis fatigare moleſtiis, qui in religionis habitu elegerunt Domino deſeruire, diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatinus prædictos monachos moneatis, & auctoritate noſtra compellatis, vt nulla ratione contra antiquam Comitis vel Comitiſſæ familiam, vel milites caſtri, aut ſuperuenientes, ſiue vxores eorum, aut liberos, vel familias ſuas, ad Eccleſiam illorum accedere, & ibidem Eccleſiaſtica ſuſcipere ſacramenta prohibeant; aut in præſentia veſtra quod iuſtitia dictauerit exequi non poſtponant. Nos enim eis dedimus in mandatis, vt coram vobis alterum prædictorum exſequantur. Datum Tuſcul. II. Kalend. Decemb.

a DE BRANA.] Oppidum eſt ad Vidulæ amnem in pago Sueſſionico. Ibi ergo cœnobia quæ commemorat, & honor Comitatus, quem præcipuè illuſtrauit Iohannes de Brana, rex Hieroſolymitanus.

Alexander Papa III. Siluanectenſi Epiſcopo, & Abbati ſancti Remigij Remenſis.

DIlecti filij noſtri Abbas & fratres Eccleſiæ S. Mariæ de Brana tranſmiſſa nobis relatione monſtrarunt, quòd eis dilecti filij noſtri Abbas & fratres a Corbeienſes quandam non dubitarunt decimam contra ius æquitatis auferre. Vnde quoniam ſicut nobis ex voluntate diuinæ prouidentiæ Eccleſiarum omnium ſollicitudo incumbit, ſic quoque vnicuique in ſuo iure prouidere tenemur; & quæ inordinatè aut enormiter fiunt, conſideratione iniuncti nobis officij, compellimur ad ſtatum rectitudinis reuocare, diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatinus Corbienſem Abbatem & fratres eius moneatis, & diſtrictè compellatis, vt eidem Abbati & fratribus præſcriptam decimam poſtpoſita occaſione reſtituant, & in pace dimittant, vel ſub veſtræ diſcretionis examine plenam exinde ſibi iuſtitiam exhibeant. Si autem cauſam potiùs intrare decreuerint, quàm decimam reſtituere, vos in vnum conuenientes, vtramque partem ante veſtram præſentiam conuocetis, & rationibus hinc inde pleniùs auditis & cognitis, eandem cauſam, ſublato appellationis remedio, concordia vel mediante iuſtitia decidatis. Præterea, ſicut ex tranſmiſſa inſinuatione eiuſdem Abbatis & fratrum auribus noſtris innotuit, Rodulfus quondam Abbas prædictæ Eccleſiæ, b monachis ſancti Leodegarij quandam decimam

vendidit, propter quod eadem Eccleſia graue & enorme patitur detrimentum. Quia verò contractus ille prauus & ſimoniacus fuit, & principales perſonæ vendentis ſcilicet & ementis, ſi ſuperſtarent, perpetua deberent depoſitione damnari, nihilominus vobis iniungimus, vt eoſdem monachos monere & diſtrictè compellere ſtudeatis, quòd recepto pretio illis decimam ipſam appellatione remota reſtituant, & in pace dimittant: quia non eſt conueniens, aut conſentaneum rationi, vt vna Eccleſia locupletari debeat de aliena iactura. His verò qui tam perniciofum & deteſtabilem contractum fecerunt, talem ſi ſuperſunt pœnam infligaris, quòd alij, qui hoc audierint, metum habeant ſimilia præſumendi. Datum Tuſcul. II. Kalend. Decemb.

a Corbeiensis] Nobile in primis eſt Monaſterium ad Somonam fluuium in Ambianenſium diœceſi. Antiquam Corbeiam vocant, vt diſtinguatur à Saxonica, quæ multo recentior originem duxit à Gallica.

b Monachis S. Leodegarii.] Ordinis S. Auguſtini apud Sueſſiones.

Alexander Papa III. Ambianenſi & Tornacenſi Epiſcopis, & Abbati ſancti Remigij Remenſis.

EX tranſmiſſa conqueſtione dilectorum filiorum noſtrorum Abbatis & fratrum Eccleſiæ de Brana auribus noſtris innotuit, quòd Iohannes miles de Hoſtel eis quatuor modios frumenti & nouem auenæ, & quinque ſextarios ad menſuram Sueſſionis violenter abſtulit, & in curia eorum XII. modios vini, & in vinea ſua duos accipere auſu temeritatis præſumpſit. Præterea quia illos vineam ſuam tempore ſuo vindemiare prohibuit, ipſis damnum intulit ſex modiorum vini, & eos ſextarium frumenti & dimidium, quem monachi ſancti Nicolai de Nemore ſingulis annis eis ſoluebant, tribus annis amittere fecit: & in nemore ſuo damnum ad æſtimationem lx. librarum illis inferens, terram in qua duos modios vno ſextario minus ſeminare ſolebant, & terram etiam Roberti filij Vvidelæ, & vii. ſextarios vinagiorum, quæ idem Robertus aſſenſu Berneri domini terræ eis ſub annuo cenſu vnius modij frumenti dederat, illicitè auferre non dubitauit. Inſuper quoque terram quandam, quam longo tempore poſſederant, & ſumptibus quadraginta librarum extirpauerant, per violentiam occupauit; & illis multas alias moleſtias, iniurias, grauamina, & perſecutiones, & damna irrogare non formidauit. Vnde quoniam ex parte prædicti Ioannis nobis fuit iampridem relatum, quod cùm ipſe & præfatus Abbas ſuper quibuſdam poſſeſſionibus, pratis videlicet, terris, & vineis in certas pariter compromiſiſſent perſonas, & perſonæ illæ arbitratæ inter eos fuiſſent, Abbas in parte earum recepit arbitrium, & in parte refutauit, nos vtrique in ſuo volentes iure adeſſe, tibi frater Tornacenſis mandauimus, vt prędictum Abbatem moneres ad arbitrium illud inconcuſsè tenendum. Quia verò nobis eſt nunc intimatum, quòd non Abbas, ſed miles ab arbitrio reſiliuit, diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quatinus in vnum pariter conuenientes, vtramque

partem

partem ante veſtram præſentiam conuocetis, ipſos monentes propenſiùs. & mandantes, vt arbitrium ſuper poſſeſſionibus illis, ſuper quibus in arbitros ſpontaneè compromiſerunt, firmiter & inconcuſsè obſeruent. Si autem arbitrio ſtare noluerint, & fideiuſſores eos non potuerint de iure compellere ad ipſum ſeruandum, vos tam ſuper ijs, de quibus arbitratum eſt inter eos, quàm ſuper alijs de quibus inter ipſos hinc inde quæſtio vertitur, cauſam ſtudioſiùs audire & eam amicabili compoſitione, vel mediante iuſtitia, ſine perſonarum acceptione terminare curetis. Ita quidem quòd quæcunque memoratus Iohannes eidem Abbati & fratribus per violentiam abſtulit, ſuper quibus non fuit arbitratum, ipſum ea reddere appellatione poſtpoſita compellatis. Si autem prefatus Iohannes à vobis citatus ad præſentiam veſtram accedere, vel iudicio veſtro parere contempſerit, eum appellatione & occaſione remota excommunicationis vinculo innodetis, & in terra in qua habitat omnia diuina, præter baptiſma paruulorum, & pœnitentias morientium, prohibeatis officia celebrari. Si qua tamen partium duxerit appellandum, vos rationes & allegationes, quæ hinc inde producentur in medium, diligenter & ſollicitè audientes, teſtes quos vtraque pars produxerit, appellatione remota recipiatis, & eorundem iuratorum depoſitiones fideliter conſcribere, & nobis ſub ſigillo veſtro clauſas mittere ſtudeatis: terminum vtrique parti congruum præfigentes, quod debeant ſe cum ipſis atteſtationibus Apoſtolico conſpectui præſentare. Cæterùm ſi vos tres huic negotio non potueritis ſimul intereſſe, tu frater Torancenſis, cum altero veſtrûm, hæc quæ dicta ſunt maturiùs exſequamini. Datum Tuſculani II. kalend. Decemb.

Alexander Papa III. Abbati & fratribus Corbeienſibus.

DIlecti filij noſtri Abbas & fratres ſanctæ Mariæ de Brana, tranſmiſſa nobis relatione monſtrarunt, quòd vos eis quandam non dubitatis contra iuris æquitatem auferre decimam. Vnde quoniam ſicut nobis ex voluntate diuinæ prouidentiæ Eccleſiarum omnium ſollicitudo incumbit, ſic quoque vnicuique in ſuo iure prouidere tenemur, & quæ inordinatè aut enormiter fiunt, conſideratione iniuncti nobis officij compellimur ad ſtatum rectitudinis reuocare, nos venerabili fratri noſtro Siluanectenſi Epiſcopo, & dilecto filio Abbati ſancti Remigij Remenſis huius rei cauſam committimus audiendam, & appellatione remota mediante iuſtitia terminandam. Ideoque per Apoſtolica vobis ſcripta mandamus, quatinus iam dictis Abbati & fratribus præſcriptam decimam reſtituatis, & in pace dimittatis; vel in præſentia prædictorum iudicum plenam exinde iuſtitiam, ſublato appellationis remedio, exhibeatis, eorum ſuper hoc iudicium ſuſcepturi & inuiolabiliter obſeruaturi. Datum Tuſcul. II. kalend. Decemb.

Alexander Papa III. Abbati S. Remigij, & B. Archidiacono Remenſi.

CAuſam quæ inter Vvarinum de Vvimericurt, & ſororem vxoris ſuæ, ſuper quodam redditu, cujus partem præfata mulier ad ſe jure hereditario aſſerit pertinere, in præſentia venerabilis fratris noſtri Remenſis Archiepiſcopi diutius eſt agitata, & ad nos per appellationem delata, experientiæ veſtræ committimus audiendam, & appellatione remota fine congruo terminandam. Ideoque diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatinus cùm exinde requiſiti fueritis, vtramque partem ante veſtram præſentiam convocetis, & rationibus hinc inde diligenter auditis & cognitis, eandem cauſam, ſublato appellationis remedio, concordia, vel mediante juſtitia decidatis. Datum Tuſcul. Kalend. Nouembris.

Alexander Papa III. Abbati ſancti Remigij, & Fulconi Decano Remenſi.

SIgnificauerunt nobis dilecti filij noſtri Abbas & fratres Deruenſes, quòd cùm cauſam, quæ inter eos & clericos ſancti Nicolai Catalaunenſis ſuper Eccleſia campi Alberti vertitur, venerabili fratri noſtro Remenſi Archiepiſcopo commiſerimus terminandam, idem Archiepiſcopus cauſam ipſam magiſtro R. Remenſi Canonico delegauit. Cùm autem in præſentia ipſius Canonici vtraque pars conſtituta fuiſſet, prædicti clerici teſtes minus idoneos produxerunt ſuper decimis campi Alberti, quas ſibi vendicare nitebantur. Prædictus verò Abbas alios teſtes idoneos coram eodem Canonico ad prænominatos teſtes reprobandos produxit, quos ſicut aſſerit idem Canonicus recipere noluit: ſed cauſam ipſam intendebat protrahere, & vtramque partem ſumptuoſis contentionibus fatigare. Vnde idem Abbas ſe credens in hac parte grauari, ad noſtram audientiam appellauit, & appellationi ſuæ proximè præteritas octauas purificationis beatæ Mariæ terminum præfixit. Quoniam igitur propter abſentiam partium non potuimus de cauſa cognoſcere, eam experientiæ veſtræ committimus, diſcretioni veſtræ mandantes, quatinus vtraque parte ante veſtram præſentiam conuocata, eandem cauſam ſtudioſiùs audiatis, & eam infra [illegible] dies poſt harum ſuſceptionem, ſublato appellationis remedio, fine debito terminetis. Si verò eadem cauſa alij eſt fortè commiſſa, vos duo vel vnus veſtrum cum eo vel eis quibus commiſſa eſt conueniatis, & litteris iſtis, ſiue alijs, ſi quæ ſuper eadem cauſa ſunt impetratæ, diligenter inſpectis, neutris litteris præjudicantibus veritati, cauſam ipſam concordia vel judicio, appellatione poſtpoſita, terminetis. Datum Tuſcul. II. Non. Aprilis.

Alexander Papa III. Abbati ſancti Remigij, & Fulconi Decano Remenſi.

EX parte Decani Ambianenſis & S. quondam nepotis I. quondam Canonici Ambianenſis, auribus noſtris innotuit, quòd pecuniam, quam a Prior de Abbatisvilla mutuo accepit, idem Canonicus per manum iam dicti Decani & nepotis ſui Eccleſijs & pauperibus pro animæ ſuæ remedio

diſtribuendam reliquit Quo defuncto cùm à prænominato Priore Decanus, & S. pecuniam prætaxatam requirerent, eam noluit reddere: ſed diffugia quærens ad noſtram audientiam appellauit, qui nec venit, nec aliquem pro ſe reſponſalem tranſmiſit. Quia verò periculoſum eſſet cuilibet, nedum viro religioſo, pecuniam alterius, & illam maximè quæ pro anima defunctorum Eccleſijs vel pauperibus præcipitur erogari, per violentiam detinere, diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quatinus prædictum Priorem moneatis, & auctoritate noſtra diſtrictè compellatis, vt præſcriptam pecuniam, centum videlicet ſexaginta libras, aut parum minus, præfato Dacano & S. Eccleſijs & pauperibus, ſecundùm quod predictus Canonicus diſpoſuit, errogandas integrè reſtituat: vel ſub veſtræ diſcretionis examine infra duos menſes plenam exinde ſibi juſtitiam appellatione remota exhibeat. Si autem legitimè monitus neutrum horum efficere voluerit, in eum canonicam non differatis exercere cenſuram. Datum Tuſcul. XVIII. Kalend.

PRIOR DE ABBATIS VILLA] Villa Abbatis initio dicta eſt, quæ poſſeſſio erat Abbatis S. Richarij, titulo Prioratus in agro Pontiuo Ambianenſis diœceſis ad Somonam. Nunc priſcum etiam nomen retinet, poſtquam ad juſtæ amplitudinis oppidum excreuit.

Alexander Papa III. Abbati S. Remigij, & B. Archidiacono Remenſi.

CONſtitutus in præſentia noſtra O. ſubdiaconus, præſentium lator, ſupplici nobis relatione propoſuit; quòd cùm dilectus filius noſter Abbas ſancti Petri Catalaunenſis eum ordinandum in Eccleſia ſancti Medardi, quæ ad ſuam dicitur Eccleſiam pertinere, de aſſenſu Capituli ſui venerabili fratri noſtro Sueſſionenſi Epiſcopo præſentaſſet, vt eum de predicta Eccleſia inveſtiret, & animarum ſibi curam committeret, memoratus Epiſcopus ea facere recuſauit. Verùm quia indecens eſt & penitus obuium rationi, vt prænominato ſubdiacono, niſi pro manifeſta & rationabili cauſa, plebis cura denegetur, diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quatinus infra xl. dies poſt harum ſuſceptionem, prædictum Epiſcopum monere ac propenſiùs inducere ſtudeatis, vt prædictum ſubdiaconum de præſcripta Eccleſia inueſtiat, & animarum ſibi curam committat, aut quare id facere non debeat, coram vobis rationabilem cauſam oſtendat. Quòd ſi monitis veſtris obtemperare contempſerit, vos noſtra freti auctoritate ſæpedictum ſubdiaconum omni dilatione & appellatione ceſſante, de præſcripta Eccleſia inueſtiatis, & animarum ſibi curam committatis: ita quidem, quòd memorato Epiſcopo de plebis cura, prædicto verò Abbati de temporalibus debeat reſpondere. Datum Tuſcul. III. Non. Februarij.

Alexander Papa III. Abbati ſancti Remigij & Fulconi Decano Remenſi.

EX tranſmiſſa conqueſtione pauperum domus de Vitriaco ad audientiam peruenit, quod cùm R. mulier M. mulierem pro quadam domo, quam iidem pauperes ad ſe aſſerunt rationabiliter pertinere, coram Archidiacono

Catalaunenſi traxiſſet in cauſam, & Archidiaconus pro eadem R. exinde diffinitionis ſententiam tuliſſet, præfata M. ad venerabilis fratris noſtri Henrici noſtri Remenſis Archiepiſcopi, R. verò ad noſtram audientiam appellauit. Quia verò reſponſali prædictæ R. veniente, altera pars nec venit, nec aliquem pro ſe reſponſalem tranſmiſit, experientiæ veſtræ cauſam ipſam committimus audiendam, & fine debito terminandam. Ideòque diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatinus, cùm exinde requiſiti fueritis, in vnum pariter conuenientes, vtramque partem ante veſtram præſentiam conuocetis, & rationibus hinc inde pleniùs auditis & cognitis, eandem cauſam, ſublato appellationis remedio, mediante iuſtitia terminetis. Datum Tuſculani VIII. Kalend. Aprilis.

Alexander Papa III. Abbati ſancti Remigij & B. Archidiacono Remenſi.

QVerelam I. Clerici præſentium latoris accepimus, quòd I. de Hoſpitio circiter VI. libras ſibi contradicit exſoluere, quas in præſentia multorum ei ſe debere publicè recognouit, & alia plura incommoda ſibi non dubitat irrogare. Vnde quia vniuerſis ex officij noſtri debito in ſuo iure tenemur adeſſe, diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quatinus prædictum I. de Hoſpitio monere curetis, & auctoritate noſtra diſtrictè compellere, vt iam dicto clerico præſcriptam pecuniam ſine moleſtia & diminutione reſtituat, & de illatis iniuriis congruè ſatisfaciat, aut exinde ſibi ſub examine veſtro ſublato appellationis remedio, iuſtitiæ non differat plenitudinem exhibere, & vos cauſam audiatis & appellatione ceſſante fine debito terminetis, Datum Tuſculani VI. Kalend. Maij.

Alexander Papa III. Abbati ſancti Remigij & Decano Remenſi.

DIlectus filius noſter *a* A. Aquicinenſis Eccleſiæ Abbas, tranſmiſſis nobis litteris intimauit, quòd monachi de Gardo inter alias oppreſſiones & iniurias, quas illi & Eccleſiæ ſuæ irreuerenter dicuntur inferre, eis quandam decimam terræ Viconienſis ad ipſos rationabiliter pertinentis, iniuſtè auferre præſumunt. Abbatiſſa verò & moniales ſancti Michaëlis Vurlenſis quandam Eccleſiam ſuam, ſancti Martini videlicet, parrochianis ſuis ſpoliant, & iura ipſius illicitè ſibi vſurpantes, parrochianos præfati Abbatis pro ſuis exceſſibus excommunicatos, & ab Eccleſiæ liminibus ſequeſtratos, ad diuina officia recipiunt, & defunctis exhibent ſepulturam. Vnde quoniam viris religioſis pernicioſum exiſtit ea committere, quæ pericula pariunt animarum, diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quatinus infra XX. dies poſt harum ſuſceptionem prænominatas perſonas moneatis, & diſtrictè compellatis, vt prædicto Abbati & Eccleſiæ ſuæ iura ſua integra & illibata dimittant, & ablata ſine moleſtia & difficultate reſtituant, vel in præſentia veſtra ſuæ iuſtitiæ plenitudinem appellatione remota exhibeant. Ad hæc quoniam Eccleſiaſtica ſacramenta eis penitus ſunt deneganda, qui à communione fidelium ſuis peccatis ſunt exigentibus ſeque-

ſtrati, nihilominus præſentium auctoritate iniungimus, vt præfatæ Abbatiſſæ & monialibus ſancti Michaelis, ſub pœna ordinis & officij ſui prohibeatis, ne quoſlibet excommunicatos ad diuina officia vel ſepulturam recipere audeant, & ſi quos excommunicationis vinculo innodatos ſepelierunt, eos appellatione & occaſione remota detumulare & de cœmiterio eiicere non poſtponant. Datum Tuſculani v. Idus Nouembris.

a A. AQVICINENSIS ABBAS] Alexander. Auctarium Sigeberti à Miræo editum. *Anno* M. C. LXX. *obiit Balduinus* IV. *Comes Haginoenſis, & ab Alexandro Abbate Aquicinenſi in Eccleſia S. Vualdetrudis ſepelitur.* Monaſterium eſt ordinis S. Benedicti in diœceſi Atrebatenſi, in qua & ager Viconienſis.

Alexander Papa III. Abbati ſancti Remigij Remenſis & Priori ſancti Martini de Campis.

EX tranſmiſſa conqueſtione G. a Abbatis de Gardo ad aures noſtras peruenit, quad Abbas & Canonici Eccleſiæ ſancti Petri de Serenicurt monaſterium ſuum quadam terra iniuſtè propter mutationem miniſtrantium ſpoliarunt, & ipſam illicitè detinent occupatam. Quia verò inter viros religioſos non debet diſſentionis ſcrupulus remanere, aut materia iurgiorum, quos quieti conuenit ſupernæ contemplationis vacare: vobis, de quorum prudentia & honeſtate confidimus, cauſam ipſam committimus audiendam, & fine debito terminandam. Ideoque diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatinus cùm exinde requiſiti fueritis, in vnum pariter conuenientes, vtramque partem ante veſtram præſentiam conuocetis, & rationibus hinc inde pleniùs auditis & cognitis, eandem cauſam infra duos menſes ſublato appellationis remedio, concordia, vel mediante iuſtitia decidatis. Ita quidem quod ſi vobis conſtiterit prædictum Abbatem à præſcriptæ terræ fuiſſe poſſeſſione contra rationem eiectum, ei priùs poſſeſſionem ipſam appellatione remota faciatis reſtitui. Si vero huic rei vos ambo intereſſe non poteritis, alter non minus in eadem cauſa procedat. Datum Tuſculani IX. Kalend. Decembris.

a ABBATIS DE GARDO] Ordinis Ciſtercienſis in diœceſi Ambianenſi, ad quam etiam pertinet Abbatia Serenicurtis ordinis Præmonſtratenſis.

Alexander Papa III. Præpoſito & Decano Remenſi.

EX tranſmiſſa conqueſtione Stephani clerici de Roi accepimus, quòd cùm pater ſuus quaſdam decimas, quas iure hereditario poſſidebat, volens peccati maculam euitare, ſibi in eleemoſynam dediſſet, Radulfus Traditor eas auſu temerario ſibi vendicare præſumpſit. Cùmque memoratus clericus præfatum R. in præſentia venerabilis fratris noſtri Archiepiſcopi veſtri conueniſſet, vt coram eo iuſtitiam obtineret, compulſus eſt ad noſtram audientiam appellare. Verùm licet pater ſuus eas de iure ſibi dare non potuiſſet, quia tamen tutius vt idem clericus ipſas habeat, quàm ad laicum deuoluantur, diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta præcipiendo manda-

mus, quatinus ſi ita eſt, infra xl. dies poſt harum ſuſceptionem, memoratum R. moneatis, & diſtrictè compellatis, vt perceptas decimas prænominato clerico ſine diminutione reſtituat, & de percipiendis nullam ſibi moleſtiam inferat, vel grauamen: ita tamen quòd poſt deceſſum prædicti clerici præſcriptæ decimæ Eccleſiæ, ad quam de iure pertinere noſcuntur, reſtitui debeant, pacificéque dimitti. Quòd ſi monitis noſtris parere contempſerit, ipſum vſque ad earundem reſtitutionem excommunicationis vinculo omni appellatione remota aſtringatis. Datum Tuſculani III. Idus Iunij.

Alexander Papa III. Abbati & Capitulo ſancti Remigij.

PAſtoralis cura & ſollicitudo, quam licet immeriti diſponente Domino gerimus, nos admonet propenſiùs & hortatur, pro viris Eccleſiaſticis, & præſertim pro his qui nullum habent Eccleſiaſticum beneficium, & ſunt bonæ opinionis & famæ, ſollicitos ſemper & ſtudioſos exiſtere, & Eccleſiarum prælatos vt eis in competentibus beneficijs prouideant propenſiùs inuitare. Hac itaque ratione inducti, & de veſtra nihilominus deuotione confiſi, pro dilecto filio noſtro M. clerico, latore præſentium, qui aſſerit ſe omnino Eccleſiæ veſtræ deuotum, cuius mores & conuerſationem dilecti filij noſtri fratres militiæ Templi, circa quos eſt conuerſatus, plurimum commendant, caritati veſtræ preces affectuoſas porrigimus, deuotionem veſtram per Apoſtolica ſcripta rogantes attentiùs, monentes, atque mandantes, quatinus eidem clerico, diuini amoris intuitu, & pro reuerentia beati Petri ac noſtra, in aliquo Eccleſiaſtico beneficio ſibi competenti, vnde vitæ neceſſaria in veſtra ſemper deuotione poſſit honeſtè percipere, liberaliter prouideatis: vt liberalitas & deuotio veſtra exinde commendabilis debeat apparere: nos quoque vobis, propter hoc vberes gratiarum actiones exſoluentes, preces, & petitiones veſtras, cùm ſe oportunitas obtulerit, libentiùs & efficaciùs admittamus. Datum Tuſculani v. Idus Auguſti.

Alexander Papa III. Remorum Archiepiſcopo.

DIlectus filius noſter Abbas ſancti Petri de Montibus tranſmiſſa nobis relatione monſtrauit, quod Magiſter ſcholarum Catalaunenſis Eccleſiæ in terra iam dicti Abbatis ſibi ſcholarum magiſterium vendicat, & nullum per Abbatem ibi regere ſcholas permittit. Vnde quoniam cùm donum Dei ſcit ſcientia litterarum, a liberum debet eſſe cuique talentum gratiæ cui voluerit erogare, fraternitati tuæ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatinus tam Abbati quàm Magiſtro ſcholarum præcipias, ne aliquem probum & litteratum virum regere ſcholas in ciuitate, vel ſuburbiis, vbi voluerit, aliqua ratione prohibeant, vel interdicere qualibet occaſione præſumant. Non enim debet vænale exponi, quod munere gratiæ cæleſtis acquiritur: ſed gratis debet omnibus exhiberi, vt impleatur quod ſcriptum eſt, Gratis

accepiſtis, gratis date. Verùm licet idem Magiſter ſcholatum illud ſibi fortè in ciuitate ipſa obtentu prauæ conſuetudinis vendicet, hoc in terra Abbatis non poteſt aliquatenus vendicare. Datum Tuſculani. Idib. Iulii.

LIBERVM ESSE DEBET] Quod de Magiſtris hoc loco cenſet Alexander III. id ipſum de Scholaribus ſtatuit Alexander IV. pro Dominicanorum ſcholis in hæc verba ſcribens Epiſcopo Pariſienſi: *Inſuper ſtatuimus, vt ſcholares omnes tam religioſi de Prælatorum ſuorum licentia Pariſiis gratia ſtudij quandolibet commorantes, quam etiam ſæculares, vbicumque voluerint lectionibus vel prædicationibus audiendis, ſiue quæſtionibus diſputandis liberè valeant intereſſe.*

Alexander Papa III. Clareuallenſi, & ſancti Remigij Abbatibus.

CVm dilectum filium noſtrum Deruenſem Abbatem ſuper dilapidatione bonorum monaſterii ſui, & diſſolutione, quam per eundem Abbatem audiueramus jampridem factam fuiſſe, ad rationem poſuiſſemus, ipſe ſe ſuper his coram nobis & fratribus noſtris prudenter & laudabiliter excuſauit, aſſerens quòd cùm [a] multitudo Brebentionum partem quandam terræ monaſterii ſui hoſtiliter inuaſiſſet, & ad reliquam occupandam intenderet, coactus eſt debita plura contrahere, vt terram ipſius monaſterii poſſet ab illius iniquæ gentis manibus liberare. Adiecit inſuper, quod reditus eiuſdem monaſterii quibuſdam perſonis aſſignauit, vt ex his eadem debita perſoluantur, & quòd nec in his culpa ſua grauatum ſit idem monaſterium, nec in aliis diſſolutum. Cæterùm quoniam hæc nobis non conſtant, horum cognitionem & correctionem experientiæ veſtræ de qua plenè confidimus, duximus committendam, diſcretioni veſtræ præſentium auctoritate mandantes, quatinus ad monaſterium ipſum pariter accedentes, rei veritatem diligenter & ſollicitè inquiratis, & quæ in Abbate, vel monachis inueneritis corrigenda, auctoritate noſtra, ſublato appellationis remedio, adhibita grauitate & modeſtia corrigatis. Quòd ſi noueritis monaſterio expedire, vt aliqui ex monachis ipſius loci amoueantur, eos inde auctoritate noſtra, appellatione ceſſante, amouere minimè differatis, & alios de religioſis illic inſtituatis: ita ſuper his diligentes & prouidi exiſtentes, quòd ſtudio & diligentia veſtra in meliorem ſtatum jam dictum monaſterium auctore Domino reformetur, & ſollicitudo ac vigilantia veſtra præconio multæ digna commendationis exiſtat. Reditus verò ipſius monaſterii perſonis, quibus pro ſolutione debitorum ſunt aſſignati, ſi ſolutioni debitorum conuenienter non intendunt, nec eoſdem reditus benè diſpenſant, auctoritate Apoſtolica auferatis, & eos perſonis aliis cum concilio Abbatis & fratrum monaſterii, qui magis prouidi ſint & diſcreti, aſſignare curetis: per quorum ſtudium & prouidentiam celeriùs & conuenientiùs eadem debita perſoluantur. Si qui autem ex ipſis Abbas & monachi vobis in his contumaces fuerint, vel rebelles, quo minus mandatum noſtrum in hac parte adimplere poſſitis, in eos auctoritate noſtra, ſublato appellationis remedio, canonicam ſententiam proferatis:

Alexander Papa III. Abbati ſancti Remigij, & Fulconi decano Remenſi.

EX parte cuiuſdam mulieris filiaſtræ nobilis viri R. militis de Vilario, noſtris eſt auribus intimatum, quòd cum ipſa quoſdam reditus, qui terragia dicuntur, G. auunculo ſuo Canonico Ambianenſis Eccleſiæ pro xxx. libris iam pridem pignori obligaſſet, idem Canonicus reditus ipſos ſibi reſtituere contradicit, licet vltra ſortem ſuam pleraque deductis expenſis recepiſſe dicatur. Quoniam igitur in laicis, ne dum in clericis, deteſtabile & horrendum exiſtit vſurarum crimen, vtpote vtriuſque teſtamenti paginâ condemnatum, diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatinus vtraque parte ante veſtram præſentiam conuocata, exinde rei veritatem diligenter inquiratis, & ſi ita vobis conſtiterit, memoratum Canonicum moneatis, & noſtra auctoritate diſtrictè compellatis, vt præſcriptos reditus ſupra dictæ mulieri, dilatione & appellatione ceſſante, ſine qualibet exactione reſtituat, & in pace dimittat. Querelas verò alias, ſi quæ hinc inde vertuntur, ſtudioſiùs audiatis, & eas concordia, vel mediante judicio decidatis. Datum Tuſculani iv. No. Maij.

Alexander Papa III. Abbati ſancti Remigij, & Fulconi Decano Remenſi.

CAuſam quæ inter R. de Vilers, & Amilium militem de Becloi ſuper dote vxoris prædicti R. diutius eſt agitata, & ad nos ſicut dicitur per appellationem delata, experientiæ veſtræ, de qua plenè confidimus, committimus audiendam, & fine debito terminandam. Ideoque diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatinus poſtquam exinde requiſiti fueritis, vtramque partem ante veſtram præſentiam conuocetis & rationibus hinc inde pleniùs auditis, & cognitis, eandem cauſam, ſi vobis conſtiterit, eam ad nos per appellationem delatam fuiſſe, ſublato appellationis remedio, concordia, vel mediante juſtitia decidatis. Nihilominus etiam præſentium vobis auctoritate mandamus, vt alias querelas de quibus vobis aduerſus ſe propoſuerint audiatis, & eas concordia, vel judicio terminetis. Si autem huic cauſæ ambo non potueritis intereſſe, alter veſtrum eidem cauſæ, prout dictum eſt, finem imponere non poſtponat. Datum Tuſculani iv. Non. Maij.

Alexander Papa III. Abbati ſancti Remigij, & Fulconi Decano Remenſi.

EX litteris quas nobis venerabilis frater noſter Henricus Remenſis Archiepiſcopus deſtinauit, euidenter accepimus, quòd Balduinus de Aigne Hieroſolymam profecturus cuidam ſorori ſuæ viduæ Agneti nomine, quæ in domo ſua manebat, tres modios frumenti & vnum auenæ de

decima ſua annuatim percipiendos conceſſit. Mortuo verò eodem B. in peregrinatione, Girardus de Landas, qui ejuſdem Balduini filiam duxerat in vxorem, præfatæ Agneti jam dictos modios frumenti & auenæ violenter auferre non dubitauit. Vnde cum idem Girardus ad curiam ipſius Archiepiſcopi appellatus, & mulier pariter in ejuſdem Archiepiſcopi eſſent præſentia conſtituti, mulier teſtes legitimos & idoneos produxit, & adjudicatis ſibi prælibatis quatuor modiis, de quibus controuerſia vertebatur, ab eodem Archiepiſcopo in eorundem fuit poſſeſſionem inducta. Præterea ſicut ex eiſdem litteris intelleximus, prænominata Agnes aliam aduerſus eundem Girardum quæſtionem propoſuit: videlicet quòd pretaxatus Balduinus quendam habebat filium de non legitimo matrimonio ſuſceptum, cui cum hæreditatem ſuam non poſſet conferre, quandam terram de pecunia ſua comparauit, quam eidem filio ſuo donauit, qui cum patre ſuo iter arripiens eam ſæpe dictæ Agneti, ſi fortè non rediret, habendam & perpetuò poſſidendam conceſſit: quam poſtmodum memoratus Girardus illi impudenter auferre præſumpſit. Conqueſta eſt inſuper eadem mulier, quòd ſuper terra nepotis ſui ſibi dimiſſa indebita ſibi violentia fuit illata. Super quibus cum idem Girardus ſummonitus & mulier ad diem prefixam in præſentia Archiepiſcopi conueniſſent, & eadem mulier ſuos vellet teſtes producere, Girardus ad noſtram audientiam appellauit. Quia verò muliere ad noſtram præſentiam veniente, altera pars nec venit, nec pro ſe reſponſalem tranſmiſit, vobis, de quorum prudentia & honeſtate confidimus, cauſam ipſam committimus audiendam, & fine debito terminandam. Inde eſt quòd diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatinus vtramque partem ante veſtram præſentiam conuocetis, & rationibus hinc inde pleniùs auditis & cognitis, ſuper capitulis, de quibus vobis conſtiterit ad nos appellatum fuiſſe, controuerſias & quæſtiones ſublato appellationis remedio ita ſtudeatis mediante juſtitia terminare, quòd neutra partium pro juris ſui defectu debeat meritò querelari, nec prælibata cogatur vlterius ad nos exinde laborare. Datum Tuſcul. XVI. Kalend. Decemb.

Alexander Papa III. Petri Abbati ſancti Remigij, & Fulconi Decano Remenſi.

AVdiuimus ex tranſmiſſa conqueſtione quorundam ſcholarium, qui in Burgo ſancti Remigii conſiſtunt, quod cùm I. Presbyter de Burgo ſancti Remigii in die Dominico coram Clericis & Laicis, poſtpoſita modeſtia clericali, choreas duceret, ſcholaribus ipſis eundem Presbyterum exinde increpantibus & deridentibus, idem Presbyter quorumdam fauore cum furore & impetu oſtium & feneſtras ſcholarum auſu temerario fregit, & in quoſdam ex ipſis ſcholaribus violentas manus injecit, & his injuriis non contentus abſque conſcientia venerabilis fratris noſtri Henrici Remenſi Archiepiſcopi & Officialium ſuorum, in ipſos non citatos nec confeſſos proximè ſequenti die excommunicationis ſententiam

promulgauit, quam idem Archiepiſcopus fecit prout debuit relaxari. In quo vtique iidem ſcholares libertatem ſuam plurimum fuiſſe læſam proponunt: cùm eam ſe aſſerant libertatem habere, vt nullus in eos violentas manus injicere, aut Eccleſiaſticam ſententiam audeat promulgare, donec coram magiſtro ſuo velint juſtitiæ ſtare. His ſiquidem & aliis injuriis prædicti ſcholares prouocati, eundem Presbyterum, ſicut aſſerunt, ad noſtram præſentiam appellarunt, ſed per ſe vel per alium noſtro ſe conſpectui minimè præſentauit. Quoniam igitur idem Presbyter, in hoc, ſi verum eſt, multipliciter exceſſiſſe videtur, nos exceſſus eius nolentes, ſicut non debemus, incorrectos relinqui, diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quatinus partibus ante veſtram præſentiam conuocatis, ſuper his rei veritatem ſtudioſiùs inquiratis, & ſi inueneritis prædictum Presbyterum choreas in conſpectu Clericorum & Laicorum duxiſſe, & pro tali cauſa tantam præfatis ſcholaribus injuriam intuliſſe, aut ipſos ita incautè anathemati ſubjeciſſe, ipſum auctoritate noſtra, ſublato appellationis remedio, de tanta leuitate, præſumptione, & audacia durè & aſperè puniatis: & ſi vobis conſtiterit eum, vel complices ſuos, in aliquos prædictorum ſcholarium, qui eſſent Clerici, violentas manus injeciſſe, ipſos auctoritate Apoſtolica freti, omni contradictione & appellatione poſtpoſita, publicè excommunicatos denuncietis, & faciatis ſicut excommunicatos cautiùs euitari, donec paſſis iniuriam congruè ſatisfaciant; & cum veſtrarum teſtimonio litterarum Apoſtolico ſe conſpectui repræſentent, & prohibeatis omnibus, ne præfatos ſcholares contra libertatem eorum in aliquo moleſtare audeant vel grauare, quandiu coram magiſtro ſuo parati ſunt juſtitiæ ſtare. Datum Tuſcul. VI. Idus Nouemb.

Alexander Papa III. ſancti Remigij & ſancti Dionyſii Remenſis Abbatibus.

CAuſam quæ inter G. Remenſem & A. mulierem ſuper quadam domo coram dilecto filio noſtro B. Archidiacono Remenſi diutius eſt agita, & ſicut dicitur ad nos per appellationem delata, experientiæ veſtræ committimus audiendam, & appellatione remota fine congruo terminandam. Ideoque diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatinus cùm exinde requiſiti fueritis, vtramque partem ante veſtram præſentiam conuocetis & ſi cognoueritis cauſam ipſam ad nos per appellationem fuiſſe delatam, rationibus hinc inde diligenter auditis & cognitis, eandem cauſam, ſublato appellationis remedio, concordia vel iudicio terminetis. Datum Tuſcul. XVI. Kalend. April.

Alexander Papa III Preſbyteris & alijs Clericis Parochialium Eccleſiarum ad Monaſterium ſancti Petri de montibus pertinentium.

PEruenit ad nos, quòd cum habitatores Parochiarum veſtrarum ex antiqua conſuetudine apud Monaſterium ſancti Petri de montibus conſueuerunt ſepeliri, vos contra conſuetudinem illam corpora defunctorum in veſtris Eccleſiis ſepelitis. Quoniam igitur non decet vos præſcripto monaſterio quicquam iuris ſubtrahere, cui iura ſua ſicut deuoti filii integra conſeruare debetis, per Apoſtolica ſcripta vobis pręcipiendo mandamus, quatinus ſi ita eſt in Eccleſiis veſtris neminem de habitatoribus ipſis ad ſepulturam recipere præſumatis, niſi apud vos elegerint ſepeliri: nec quemquam de cætero Laicum infra muros Eccleſiarum veſtrarum ſepelire tentetis, quia id indignum eſſet & ab inſtitutione Eccleſiaſtica penitus alienum. Datum Tuſcul. Non. Febr.

Alexander Papa III. Vuillelmo Senonenſi Archiepiſcopo & ſuffraganeis eius.

REdolet Anglia fragrantia & virtute ſignorum, quæ per merita [a] illius ſancti & reuerendi viri, Thomæ quondam Cantuarienſis Archiepiſcopi, omnipotens Dominus operatur, & vniuerſa lætatur vbique fidelium Chriſtiana Religio: pro eo quòd ille, qui eſt mirabilis & glorioſus in ſanctis, ſanctum ſuum poſt mortem clarificauit: cuius vita laudabilis multa fulſit gloria meritorum, & tandem martyrio conſummata eſt certaminis glorioſi. Quamuis autem de ſanctitate ipſius dubitare non poſſit, qui eius vitam & laudabilem conuerſationem attendit, & glorioſam conſiderat paſſionem; voluit tamen Saluator & Redemptor noſter eius ſanctitatis inſignia poſt mortem ſuam magnificis irradiare miraculis: vt qui pro ipſo inſuperabilis virtutis conſtantia neceſſitates & pericula pertulit, ſui laboris & certaminis in æterna beatitudine cognoſcatur ab omnibus ſuſcepiſſe triumphum Nos autem auditis innumeris & magnis miraculis, quæ iugiter per illius ſancti viri merita fieri vniuerſitas narrat fidelium, & ſuper his non ſine magno gaudio per dilectos filios noſtros Albertum Tit. ſancti Laurentii in Lucina & Theodinum Tit. ſancti Vitalis Presbyteros Cardin. Apoſtolicæ ſedis legatos, qui eadem miracula tanto perſpicaciùs didicerunt, quanto ampliùs ſunt loco vicini, præcipuè certiores effecti, & plurium aliarum perſonarum teſtimonio fidem ſicut debuimus adhibentes, prædictum Archiepiſcopum ſolemniter in Eccleſia, magno ibidem Clericorum & Laicorum collegio præſente, in capite ieiunii deliberato fratrum noſtrorum conſilio canonizauimus, ipſumque decreuimus Sanctorum catalogo adſcribendum. Vniuerſitatem itaque veſtram monemus, & auctoritate qua fungimur diſtrictè vobis præcipimus, vt natale prædicti glorioſi Martyris die Paſſionis ſuæ ſolemniter annis ſingulis celebretis, & apud ipſum votiuis orationibus ſatagatis peccatorum veniam promereri: vt qui

pro Chriſto in vita exilium, & in morte virtutis conſtantiâ Paſſionis martyrium pertulit, fidelium iugi ſupplicatione pulſatus pro nobis apud Dominum intercedat. Datum Tuſcul. IV. Non. April.

SANCTI THOMÆ] Pertinent hæc ad annum Chriſti M.C. LXXI. quo anno relatum in album Sanctorum fuiſſe S. Thomam monuimus lib. VI. epiſt. IX. De Alberti item & Theodini Cardinalium legatione dictum eodem libro epiſt. I.

Alexander Papa III. Abbati ſancti Remigii, & Decano Remenſi.

DIlecti filii noſtri I. ſanctæ Mariæ Virtuenſis Abbatis, de quibuſdam grauaminibus Eccleſiæ ſuæ illatis, nuper querelas accepimus, quas tantò citiùs fine debito volumus terminari, quantò & Eccleſia maiori paupertate laborat, & Abbas Eccleſiæ negotia minus poteſt pro imbecillitate virium ſuſtinere. Queſtus eſt enim quod Man. Preſbyter Eccleſiam de Alueſiolo, à bonæ memoriæ B. Catalaunenſi quondam Epiſcopo Eccleſiæ Virtuenſi conceſſam, violenter ei præſumpſit auferre; & de reſtitutione conuentus ad appellationis diffugium ſe dicitur contuliſſe: ſed nec per ſe, nec per alium præſentiam ſuam exhibere curauit. Ab Eur. etiam de Coloneio decimas laborum ſuorum, & cenſum annuum domus ſuæ, & à R. de Coloneio & fratribus eius terras ad jus eiuſdem Eccleſiæ pertinentes conqueritur iniuſtè teneri. G. præterea de Bergetiis in molendino apud Clamangiam duodecim annonæ ſextarios eidem præſumit auferre, & ſæpe commonitus reddere contradicit. Vnde quia plurimum de veſtra diſcretione confidimus, & præfatus Abbas non parum indiget Eccleſiæ præſidio confoueri, per præſentia vobis ſcripta mandamus, quatinus ſupradictos viros & partem eiuſdem Abbatis ante veſtram præſentiam conuocetis, & querelis Eccleſiæ ac rationibus partium inquiſitis diligenter & cognitis, ita eis finem debitum imponatis, vt prænominatus Abbas laborare diutiùs pro defectu iuſtitiæ non cogatur. Si autem illi aut copiam ſui facere, aut iudicio veſtro ſtare contempſerint, cenſurâ eos Eccleſiaſticâ compellatis, Epiſcopo eorum ex parte noſtra denunciantes, vt latam in eos ſententiam, vſque ad condignam ſatisfactionem, faciat obſeruari. Porrò quia ſupranominatus M. Preſbyter appellationem ſuam, vt dicitur, proſequi non curauit, cauſam illam, ſi hoc ita conſtiterit, appellatione remota terminari mandamus. Datum Beneuenti v. Idus Febr.

Alexander Papa III. ſancti Remigii, & ſancti Nicaſii Abbatibus.

EX tranſmiſſa relatione E. mulieris accepimus, quòd cum G. ab ea quinquaginta quinque ſolidos Remenſis monetæ inſtanter exigeret, illa proponente quòd marito ſuo, dum eſſet in patria, idem G. jam dictam pecuniam condonaſſet, ſuper hoc ad audientiam venerabilis fratris noſtri Remenſis Archiepiſcopi cauſa fuit deducta: à cuius examine mulier ad noſtram audientiam appellauit. Quia verò muliere nuncium ſuum deſtinante, altera pars nec venit, nec aliquem pro ſe reſponſalem tranſmiſit;

experientiæ veſtræ, de qua plenè confidimus, cauſam ipſam committimus audiendam, & fine debito terminandam. Ideoque diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatinus cùm exinde fueritis requiſiti, viris diſcretis & honeſtis vobis aſcitis, vtramque partem ante veſtram præſentiam conuocetis, & rationibus hinc inde pleniùs auditis & cognitis, eandem cauſam appellatione remota, mediante iuſtitia decidatis. Si autem aduerſarii G. legitimè citati ad præſentiam veſtram venire, vel judicio veſtro parere contempſerint, eos auctoritate noſtra Eccleſiaſticâ cenſurâ compellatis. Datum Tuſculani XIII. Kalend. Iunij.

FINIS.

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

INDEX EORVM
QVÆ NOTABILIA SVNT
IN EPISTOLIS.

A

ABbatis-villæ Prior, pag. 218
Abſalon Archiepiſcopus Lundenſis, 167. & 168.
Abſalon Monachus S. Remigii, 125
S. Ægidii Abbas, 179
Æruginamentum, 50
S. Aigulfi Eccleſia, 14. 80. 41. Reliquiç, 83
Alanus Epiſcopus Autiſiodorenſis, 18
Albertus Cardinalis Legatus, 110
Cancellarius, 160. 162. 164. 165. 169
Alexander Papa, 204. 205
Alexander III Papa, 1. 2. 3. 4. 23. 107
Alveſioli Eccleſia, 231
Ambianenſis Epiſcopus, 199. 200. 216. Decanus & Canonici. 219
Ambroſius glorioſus, 150. Citatur, 103. 206
Amelius miles de Becloi, 227
Amici accidentales, 23
Amicitiç comites tres, 109
Amicis quidam utuntur vt hoſpitiis, 35
Amicis quatenus communicanda infortunia, 14
Amicorum poſſeſſio præſtantiſſima, 34
Amicus nec diſſimulat nec ſimulat, 15
Amor in oculis creſcit, 62
Amoris elementa inter amicos crebro non ſunt replicanda, 13
Anaſtaſius Papa, 85
Angeli ſimpliciter ſimplices, 70. 72
Angli, Anglia, 63. 126. 133. 135
Angliæ rex Eccleſiç Paſtoribus infeſtus, 136
Ansfredus Monachus, 137
Appellatio ad Papam, 3, 85. 218. &c.
Aquæ feruentis iudicium, 206
Aquicinenſis Abbas, 220
Arca Teſtamenti Eccleſiæ figura, 163
Arremarenſis Abbas, 29

Ariſtoteles citatur, 152
Auenionenſis Epiſcopus, 155
Auguſtudunenſis Epiſcopus, 45
Auguſtinus diues, 150. citatur, 58. 77. 103. 182. 205. 209. ab Hieronymo diſſentit de ioco B. Pauli, 187
Autiſiodorenſis Epiſcopus, 554

B

Balduinus de Aigne, 227
Balduinus Noviomenſis Epiſcopus, 22
Baſilius Prior Carthuſienſium, 96. 101.
Beatitudinis arra bonitas, 59
Beda omnium monetarum nummoſus, 150. citatur, 59
Beldevvas Abbatia, 143
Belle-vallis Prior, 124
Belli loci Abbas, 115
Belloi villa, 213
Beluacenſis Epiſcopus B. 193
Beneficio ſuperari turpe eſt, 17
G. de Bergeriis, 231
Bernaredus Abbas SS. Criſpini & Criſpiniani, 90. 91. 95. 105
S. Bernardi obitus, 13. Laudes, 130. Canonizatus, 182. Eius in B. Virginem affectus, 130. Ciſtercienſem Ordinem amplificat, Cum furua macula apparuiſſe dicitur, 182. citatur, 183
Bernerus, 216
S. Bertini Monachus, 150
Boamundus, 91
Boëtius citatur, 72. 73
Branæ Comes & Comitiſſa, 215
Branę Abbas S. Marię, ibidem.
Berbentiones graſſantur, 223
Bullencurtis Abbas, 38
Burdinus de Beſanes, 213

C

Calliſtus Papa, 204
Campus Alberti, 218
Cancellarius Anglię ſecundus poſt Regem, 23
Canonię, 165
Canonum & Decretorum auctoritas, 128
Cantumerulæ Prioratus S. Sereni, 85
Canonici regulares, 3. & 85
Cardinalium fides erga Pontificem, 166

Cardi-

Cardinalatum ſibi impoſitum dolet Bernaredus, 171
Cantuarienſis Prior, 116. 122. 151
Charitatis excellentia, 173. & ſeq. modum neſcit 64. 65. non excidit, 124
Carnotenſis Epiſcopus, 14. 139. 153. 156. 180
Carnis voluptas naturam lædit, 26. 27
Caſtigatio qualis eſſe debeat, 36. 37.
Caro edomanda, 50
Carthuſienſes laudantur, 20. Eorum conuentus generalis, 96
Caſſula, 117
Catalaunenſis Epiſcopus, 1. 224. Eccleſiæ magiſter Scholarum 222. Eccleſia S. Nicolai, 218. Eccleſia S. Trinitatis, 195
Cauſa in omnibus ſpectanda, 103
Gaziacenſes Monachi, 45. 47
Cellenſes Monachi, 94. 107. 140
Cellenſis Abbas, 92. 105
Ceſtrenſis Epiſcopus, 142
Ciſtercienſes in Dania, 20. anteponuntur Grandimontenſibus, 192. laudes illorum, 130. Capitulum, 180
Ciuilia nunquam naturalia corrumpunt, 7
Clamangia, 477
Clareuallenſes Monachi, 64. 65. 68
Clareuallenſis Abbas electus Epiſcopatum Toloſanum recuſat, 159. Abbas 223.
Mam. Claudianus citatur, 75
Clauſtralis diſciplina in quo ſita, 156
Clerici Laicorum iudicia ſubire non debent, 203. 205. Ignoti ſine teſtimonio non admittendi, ibid.
Clericos percutientium pœna, 206
Cluniacenſes, 170. Hortus Domini, 26. reprehenduntur, 27. & 170. 171. tumultuantur in electione Abbatis 28. 47. antiquus eorum ſplendor, 170. 171.
Collaterales Comites, 34
Coloneium 477
Comitiſſa Trecenſis, 95. Sueſſionenſis, ibi. Branæ, 215
Compendienſis Cantor & Cancellarius, 114
Complexio cholerica & cœleſtis, 134
Concilium Romanum generale, 162. 164. Agatenſe, 206. Calchedonenſe, 205. Carthaginenſe, ibid. Ilerdenſo, 209. Maguntienſe, 206. Rotomagenſe, ibid.
Concordia inter Abbates ſeruanda, 109
Conſtantius Subdiaconus, 224
Corbeienſis Abbas & Monachi, 205. 207
Corona primitiæ clericatus, 147
Credere omnibus & nulli vitium eſt, 141
Creona, 214

S. Criſpini Abbas, 161
SS. Criſpini & Criſpiniani Abbas, 90. 105. 109. 153. 157. Conuentus, 167
M. Criſpinus, 143. fit Clericus, 147. 150
Crucis Chriſti meditatio & fructus 83. 84. 97. imitatio iter in cœlum, 138.

D

DÆmonis & hominis pugna diſpar, 54. 63
Dacia, 167. 207. Dani, 208
Daniel Preſbiter S. Iohannis in Gandauo, 159. 200
Decimæ fideliter ſoluendæ, 206
Deruenſis Eccleſia, 1. Abbas, 195. 223
Dei ſimplicitas, 71. 77
Dei ordinationi non repugnandum, 172
Dei ad gloriam omnia referenda, 115
Dei dona non celanda, 72
Deus hominum miniſterio cur utatur, 105
Dies Paſſionis & Reſurrectionis Domini, 43. 177
Diſpenſatio in Matrimonio, 160
Diſpenſationes religioſis non vſquequaque reiiciendæ, 101
S. Donatiani Brugenſis Canonici, 201
Drogo Abbas Cellenſis eiectus, 95
Dudo Monachus, 178

E

S. EAdmundi Abbas, 105. 116
Ebrietas vitium ignobile, 63
Eccleſia Dei deſponſatione, Papæ procuratione, 161. Nunc ferre non debet quod primitiva patiebatur, 9
Eccleſiæ à Laicis conferri non debent, 203. 204
Eccleſiæ data repeti non debent, 221
Eccleſiaſticorum luxuria & avaritia taxatur, 162
Electiones Eccleſiaſticæ, 28. 95
Electus Abbas recuſat, 106. 122
Ellandus Canonic. Remenſis, 110
Epiſcopi officium, 8. 12. 203. 205. & ſeq.
Epiſcopis obedientia & reverentia debetur, 208
Epiſcopus ſine Papæ licentia Epiſcopatum relinquere non poteſt, 210
Eſcilus Lundenſis Archiepiſcopus, 19. 93. 139. Sedis Apoſtolicæ legatus 211. liberalis, 120. naufragium patitur, 148. Clarevallenſis fit Monachus, ibidem.
Eſtonum feritas, 208
Eugenius Papa, 5
Euronius, 224

Excaldatus aquam timet, 95
Epiſcopus Exceſtrenſis, 93
Excommunicati ad Sacramenta non recipiendi, 220
Exonienſis Epiſcopus, 106. 118

F

FAmam negligere præſumptio eſt, 103
Ferri candentis judicium, 206
Finni ſeu Phinni populi, 212
Flaiaci Abbas monaſterium dilapidans, 193
Fontisebraldi Abbatia & Abbatiſſa Matildis, 39. 11
Freſcengiæ, 214
Fulco Epiſcopus Eſtonum, 107. 143. 115. 120. 168. 207. olim Monachus, 169
Fulco Canonicus Remenſis, 194. Decanus, 195. &c.

G

G. de Bergeriis 231
G. Gallica maturitas, 126
Galcherus de Caſtellione, 213
De Gardo Abbas, 221. Monachi de Gardo, 220
Gaucherus Monachus Clareuallenſis, 154
Gaufredus Monachus Montis Dei, 123
Gelaſius Papa, 205
Gerardus de Roſcio, 195
Gerardus Puella, 135
Gilo Lingacopenſis Epiſcopus, 213
Girardus de Landas, 228
Gilleberti ſcripta, 150
Gloriæ vanæ ſcabies, 44
Gothia, Gothi, 202. & ſeq.
Gratia Dei, 39. 40. 87
Grandimontenſes, 61. Prior, 158. capitulum, ibid. & 170
Grandimontis Ordo, 191
Gregorius benignus, 150. citatur, 8. 102. 142. 192. &c.
Guetomi populi, 208
Guido Abbas S. Nicaſii, 213
Guillelmus Stranenſis Epiſcopus, 211
Guillelmus Theobaldi filius, 4
Guthermus Dux, 212

H

HAmenſis Abbas & Hamulariensis, 198
Hato Epiſcopus Trecenſis, 3
Havvidis neptis Petri Cellenſis, 87
Henricus Bellouacenſis Epiſcopus frater Regis, 21. 22. Remenſis Archiepiſcopus, 197. 214. 220. &c.
Henricus Comes Trecenſis, 2. 4. 18. 34. 101. 104. &c.
Herueus Monachus S. Remigii, 108
Heliſendis, 198
Hieronymus pecunioſus, 150. citatus, 78. 79. 131. &c.
Hilarius profundiſſimus, 150
Hilduinus Vicedominus & Canonicus S. Mariæ Remenſis, 94
Hilduinus de Vendopera, 29
Hippocrates citatur, 192
S. Huberti Abbas, 94
Hugo Cluniacenſis, 28. 30. 34
Hugo de Petriponte, 112
Hugo Canonicus Remenſis, 156
Hugo Archiepiſcopus Senonenſis, 6. 7. 10.
Hugo Scriptor Petri Cellenſis, 90. 92
M. Hugonis ſcripta, 150
Hyacinthus Cardinalis, 169

I

IDololatria eſt, Deo debitam, homini rependere gratiam, 36
Ieſu nomen, 31
Imago Dei & ſimilitudo, quid, 56. & ſeq.
Indulgentia vnius anni concedit ſolita ſepulchrum Domini viſitantibus, 208.
Ingeniorum triplex gradus, 76
Innocentius II. Papa, 165
Interdictum in terra militis, 217
Inuadiare, 30
S. Iohannis Abbas, 45. 161
Iohannes Epiſcopus S. Maclouii, 12. 13. & ſeq.
Iohannes Sareſberienſis, 80. 81. 82. 83. 86. 87. 104. 117. 134. 352. Exulat, 85. cum Petro Cellenſe habitat, 80. 85. fit Epiſcopus Carnotenſis, 140. 152
Iohannes Miles de Hoſtel, 216
Iſidorus citatus, 77
Iuo Carnotenſis, 184
Iuramenti relaxatio, 234

L

LAc multiplex, 51
Lapelee Prioratus, 141. 143. 177
Latiniacenſis Abbas, 107
Laudunenſis theſaurarius, 214
S. Laurentii Abbas Leodii, 34
Laus ſua cuique grata, 44
Legatus Domini Papæ, 80. Romanæ curiæ, 108. Romanæ ſedis, 120
Leges citantur, 103. 205
Leges vbi Canonibus non obuiant, tanquam Canones obſeruandæ, ibid.
S. Leodegarii Monachi, 215
Leodienſis Epiſcopus, 165
Liberalis Dei imitator, 19
Lingacopenſis Epiſcopus, 210. 212
Lugdunenſis Archiepiſcopus, 122
Lingonenſis Epiſcopus, 45
Lucius Papa II. 5
Lundenſis Archiepiſcopus. 19. 167.

M

MAclouienſis Epiſcopus pauper, 16
Mariæ Virginis laudes, 127. anno XII. ætatis ſalutata, Iuonis ſententia, 184. ei dicatæ omnes baſilicæ Ciſtercienſes, 130. quomodo omne peccatum debellarit, diuerſæ ſententiæ Petri & Nicolai, ibidem & 182. 188. &c. Feſtum Conceptionis ſine ſedis Apoſtolicæ decreto non probat Petrus aduerſus Nicolaum, 128
S. Martini de Campis Prior. 171. 221.
Marſnæ præbendæ S. Remigii, 11. 105. 165. 166. Præpoſitus, ibid. & 97
Materia commune ſubiectum transformationis, 73
Matildis Abbatiſſa Fontiſebraldi, 41
Matrimonii impedimentum ex conſanguinitate, 8. 112. 210
Matrimonii ſupputatio, 19
Matrimonium ſine Sacerdotis benedictione celebrari non debet, 209
S. Medardi Abbas, 109. Eccleſia, 219
Mel multiplex, 52
Meldenſes Epiſcopi, 141
Mercurii aceruus, 31
Meridies quid ſignificet, 178
Meritonæ Canonicus, 155. 176
S. Meuenni Abbas rejectus ob negligentiam, 5
Milo Malus-vicinus, 213
Miracula non fingenda, 125

Miſericordiæ commendatio: 136
Miſſam cum fæcibus vini & micis panis, vino tinctis celebrantes Sueci reprehenduntur, 209
Miſſa non præcedente dormitione, 199
Moliſmenſes laudantur, 144. degenerant, ibid.
Moliſmenſis Abbas, 35. 45. Prior, 43. à Moliſmenſibus orti Ciſtercienſes, 145.
Monachi in Anglia deprauati, 88. & ſeq.
Monachi à quibus judicandi, 142
Monomachia Canonibus vetita, 205. 206
Montis Dei Monachi, 48. 50. 53. 59. 98. & ſeq.
Mulierum prolem necantium pœna, 209
Mundi vanitas, 81

N

Neeric loci nomen in Suetia, 211
Negligentia omnis non æquè culpanda, 97
S. Nicaſii Abbas, 105
S. Nicolai de nemore Abbatia, 216
Nicolaus Papa, 206
Nicolaus S. Albani Monachus, 112. 126. eius epiſtola pro Conceptione B. Mariæ, 181
Nicolaus Clareuallenſis Monachus, 69. & ſeq. de nigro factus albus 75. taxatur ibid. ejus ſermo de S. Victore, 78
Nicolaus Cartuſienſis Montis Dei, 104
Nicolaus Monachus Eſto patrià, 212
Nocturni temporis commoda, 90
Nouienſis Prior, 106. 122. 124.
Nouiomenſis Epiſcopus, 22. 194
Norvvegenſes, 208
Norvvoicenſis Monachus, 88

O

Octauianus Antipapa, 22
Omnium Sanctorum de Inſula Catalaunenſis Abbas, 164. 195
Origenes ſuauiſſimi eloquii, 150
Oſtienſis Epiſcopus, 169
Otrannus Trecenſis, 118

P

Papa caput Eccleſiæ, 124. Cathedræ Apoſtolorum præſidet, 202. jura Eccleſiarum defendere debet 213. omnibus in ſuo jure adeſſe, ibid. Pupillis prouidere, 194. 202

Papæ omnium Eccleſiarum ſollicitudo impoſita, 1. 2. 5. 161. 165. 202. 206. 215.
Pariſius deſcribitur, 85
Paſchalis Papa, 204
Patientia cum humilitate, 7
S. Pauli Prior, 124
Peccata expiata an diſſimulare liceat, 119
Peccati gradus quatuor, 89. triplex ſignificatio, 186
Peccatum multis modis ſentitur, 131
Perſeuerantia virtutem perficit, 96
Petitionis dignitas ſupplet inſufficientiam poſtulantis, 2
S. Petri Catalaunenſis, 209. 221
S. Petri de Montibus Abbas, 164
S. Petri Gandauenſis Abbas, 200
Petrus Cardinalis S. Chryſogoni, 146. 149
Petrus Cluniacenſis Abbas, 24. laudatur, 26. 29
Petrus Abbas Cellenſis ſcribit ſermones pro Epiſcopo Pariſienſi, 17. Henricum Epiſcopum Bellouacenſem hortatur, vt Alexandro adhæreat contra Octauianum, 22. De amicitia rogatur à Thoma Cancellario Angliæ, 23. Sententias componit pro Matilde Abbatiſſa Fontiſebraldi, 41. Montis Dei habitationem quanti fecerit, 53. 60. 96. ut commonitorium ſcribat à R. Clareuallenſi rogabatur, 66. S. Thomæ tumbam viſitare cupit, 166. Opus quoddam ſuum mittit Abbati Latiniacenſi, 107. Eius ſcripta magni fiunt, 125. Sermones expetuntur, 150. Scribit de diſciplina Clauſtrali, 136. Inuitatus ad Concilium generale excuſat, 162. S. Remigii Eccleſiam reſtaurat, 170. 177. & ſeq. electus Epiſcopus Carnotenſis, 180. Ciſtercienſium preces implorat, ibidem.
Petrus Meldenſis Epiſcopus, 141
Petrus Abbas Siluæ majoris, 106
M. Petri ſcripta, 150
Petrus de Tornella, 7
Petrus de Viuariis, 45
Philippus Colonienſis Archiepiſcopus, 10
Philippus Clarevallenſis Monachus, 154
Philoſophus quidam citatus, 204
Pictauienſis Epiſcopus, 5
Pignoratitia actio, 31
Plato citatur, 71
G. de Pœgni, 224
Prænestinus Epiſcopus, 169. 171. 173. eius mors & miracula, 179
Prælati officium, 29. 36. 37. 203. præcipua virtus moderatio, 137. graue onus, 29
Prælatorum periculo fiunt tranſgreſſiones ſubditorum, 27. 203
Præpoſiti culpa an ad ſingulos Monachos diriuetur, 109
Præmonſtratenſes in Dania, 20
Præpoſiti mutatio, 156

Pruliaci Abbas, 37
Pruuinenſis Eccleſia S. Petri. 63
Purgatorium, 183

Q

Quintiacenſis Abbas, 45

R

Radulfus Canonicus Remenſis, 213. 224
Radulfus Traditor, 221
Recenſis Comes, 112
Reddingenſis Monachus, 125
Regalia Epiſcopatus, 210
Remenſis Archiepiſcopus, 1. 214. 218. Archidiaconus B. 220. Præpoſitus & Decanus, 221
Remenſe Hoſpitale S. Mariæ, 213
S. Remigij Monaſterium, 94. 196. 213. 222. copiâ librorum inſtructum, 93 cum Archiepiſcopo tranſigit de freſcengiis, 214. Domum habet in Prouincia, 180. 191. in Anglia, 125
S. Remigij Burgus, 218. Caſtrum, 137
Reſponſalis, 192. 197. 220
Richardus Cantuarienſis Archiepiſcopus, 152
Richardus frater Ioannis Sareſb. 104. 118. Canonicus Regularis, 105. 121. Paſſionem B. Thomæ ſcribit. 105
Richardus Monach. Montis Dei, 104
S. Richarii Abbas, 134
Robertulus Monach. Montis Dei, 104
Robertus Comes, 161
Robertus filius Vvidelæ, 216
Rodulfus Abbas S. Mariæ de Brana, 215
Rogerius Cartuſienſis, 20
Roïa, 221
Rolandus S. R. E. Cancellarius, 6
Romam ire iubentur qui grauiora commiſerunt, 209
Romana Eccleſia omnium caput & magiſtra, 207. 208
Romanæ curiæ eſt dies feſtos in Eccleſia inſtituere, 128. Subreptiones, 165

S

Sacramentum Euchariſtiæ, 51
Sanctorum interceſſio, 13. 91. 106. 116. natalitiæ feriæ, 91. veneratio, 117
Schiſmaticus error, 137
Scholarium Priuilegium, 228

Scholarum munus liberum eſſe debet & gratuitum, 122
Scriptura ſacra ſpeculum noſtrum, 146
Scripturæ ſenſus peruerſus abominabilis, 57. ſenſus diuerſi, ibid. lectionis fructus, 67
Scripturâ non nitentis doctrinæ nullum robur, 126
Seneca, 27. 35. 44. 73
Senectus ſpiritus & corporis, 176. & ſeq.
Senonenſis Archiepiſcopus 1. 111. tranſlatus ad Remenſem, 139
Serenicurtis Abbas, 221
Sermones Eccleſiaſtici quales eſſe debeant, 17
Sermonis boni vtilitas, 53. & ſeq.
Siluanectenſis Epiſcopus, 215. 217
Simon Archidiaconus, Meldenſis Epiſcopus, 141
Simon Prior de monte Dei, 98. 102
Simon de Burgo, 213
Simoniæ vitium, 204
Simpliciter ſimplex quid dicitur, 70
Solitudinis fructus & laudes, 42. 88
Stabulenſis Abbas, 97
Stauengarenſis Epiſcopus, 212
Stephanus Monach. Montis Dei, 102
Stephanus Papa, 206
Sueſſionenſis Epiſcopus, 161. 219. Præpoſitura 4. menſura, 216
Suetia, 202. 209
Syluæ maioris Abbas, 106. 122. 125
Symmachus Papa, 204
S. Symphoriani Præpoſitus & capitulum, 197

T

Templi militiæ fratres, 222
Tenalienſis Abbas, 214
Terragia reditus, 427
Teutonici, 166
Theobaldus Cantuarienſis Epiſcopus, 152
Theobaldus Cluniacenſis electus, 175
Theobaldus comes, 3. Comes dapifer Regis, 4
Theobaldus Abbas SS. Criſpini & Criſpiniani, 175
Theobaldus Moliſmenſis Abbas, 118. 145
Theobaldus Pariſienſis Epiſcopus, 17
Theobaldus Cardinalis Legatus, 230
S. Theodorici Abbas, 198
Thomas Anglicus Monach. S. Remigii, 125
Thomas Cantuarienſis Archiepiſcopus Eccleſiæ ſuæ ablata repetit à Rege Angliæ, 8. Apoſtolicæ ſedis Legatus 10. Cancellarius Regis Angliæ, 23.

exulat 136. eius martyrium, 104. 106. 111. &c. miracula, 106. Sepulchrum frequentatur, 113. 117. 128. Reliquiæ in altari 123. Canonizatio, 230.
S. Timothæi Canonicus, 94. 196
Tornacenſis Epiſcopus, 199. 200. 216
Tranſgulare, 55
Trecenſis curia, 3
Trecenſis Epiſcopus, 141
Trinitatis Myſterium, 78
S. Trinitatis Canonici Catalauni, 195

V

Vallis Dei Prior, 112
Vallis S. Petri Prior, 101. 104
Vallis Serenæ Abbas, 161
Veritas in Anglia ſuffocata, 106
Veritatis amatores aliquando extra veritatem loquuntur, 86
Veritatis vis & dignitas, 126. 127
Viconienſis terra, 120
R. Miles de Vilario, 227. de Vilers, ibid.
Villæ Mauri Canonici, 6. Eccleſia, 35
Villarienſis Abbas, 136. 138
Vinagia 216
Vini bonitas calicis accreſcit idoneitate, 31
Virginem corruptam quo ſenſu Deus incorruptam facere non poſſe dicatur, 132. & ſeq.
Virtuenſis Abbas S. Mariæ, 231
Virtus jacet ſine palæſtra, 38. 93
Virtutum odor perpetuus, 167
Virtutum mater temperantia, 92. 101
Vitriaci domus pauperum, 219
Vnum quærendum, non multa, 62
Vpſellenſis Archiepiſcopus, 208
S. Vrbani Abbas, 195
Vſura Chriſtianis abhorrenda, 194. 227
Vvandrecicurt, 213
Vvarinus de Vvimericurt, 218
Vvigornenſis Prior, 124
Vvillelmus Clericus, 138
Vvillelmus Mareſcallus Henrici Comitis, 214
Vvillelmus Remenſis Archiepiſcopus, 140. 161
Vvillelmus Senonenſis Archiepiſcopus, 230
Vvintonienſis Epiſcopus, 31
Vviſchardus Comes de Ruzeio, 112
Vvtlenſes Moniales S. Michaëlis, 220

SVMMA PRIVILEGII.

CHRISTIANISSIMI FRANCORVM REGIS LVDOVICI XIV. Priuilegio die IV. Iunii M. DC. LXIX. conceſſo, & ejuſdem anni ejuſdemque menſis die VI. in Typographiæ Pariſienſis codicem relato, cautum eſt, vt Congregationis Sancti Mauri R. P. Superior Generalis Librum, cui titulus eſt, *Petri Abbatis Cellenſis Opera omnia*, per quem malucrit Typographum, neue alius citra ejus conſenſum edat: vti vberiùs diploma ipſum explicat.

Idem Superior Generalis, facultatem dedit LVDOVICO BILLAINE *Bibliopolæ Pariſienſi, prædictum Librum imprimendi, die* 12. *Maij* 1671.